

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ALÎ B. ‘ABD ER-RA’ÛF EL-HABEŞİ
RÂFİ’U’L-GUBÛŞ FÎ FEZÂ’İLİ’L-HUBÛŞ
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)

Ceren KABADAYİ

DOKTORA TEZİ

KIRŞEHİR - 2020

©2020 - Ceren KABADAYI

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ALÎ B. ‘ABD ER-RA’ÛF EL-HABEŞİ
RÂFİ’U’L-GUBÛŞ FÎ FEZÂ’İLİ’L-HUBÛŞ
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)

ALÎ B. ‘ABD ER-RA’ÛF EL-HABEŞİ
RÂFİ’U’L-GUBÛÛ FÎ FEZÂ’İLİ’L-HUBÛÛ
(INTRODICTION-ANALYSIS-TEXT-INDEX)

Hazırlayan
Ceren KABADAYİ

DOKTORA TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Nadir İLHAN

KIRŞEHİR – 2020

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı doktora öğrencisi Ceren KABADAYI tarafından hazırlanan “Alî b. ‘Abd er-Ra’ûf el-Habeşî - Râfî'u'l-Gubûş fî Fezâ'ili'l-Hubûş (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)” adlı tez çalışması 10/01/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman Prof. Dr. Nadir İLHAN (İmza)

Üye Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (İmza)

Üye Prof. Dr. Erdoğan BOZ (İmza)

Üye Doç. Dr. Mahmut SARIKAYA (İmza)

Üye Doç. Dr. Ahmet DOĞAN (İmza)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2020

(İmza)

Doç. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../2020

Ceren KABADAYI

(İmza)

ÖZET
ALÎ B. ‘ABD ER-RA’ÛF EL-HABEŞÎ -
RÂFÎ’U’L-GUBÛŞ FÎ FEZÂ’İLİ’L-HUBÛŞ
(GİRİŞ-İNCELEME-DİZİN)
DOKTORA TEZİ
Hazırlayan: Ceren KABADAYI
Danışman: Prof. Dr. Nadir İLHAN
2020 - (XIV + 864)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yeni Türk Dili Bilim Dalı

Jüri

Prof. Dr. Nadir İLHAN (Danışman)

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN

Prof. Dr. Erdoğan BOZ

Doç. Dr. Mahmut SARIKAYA

Doç. Dr. Ahmet DOĞAN

Geniş bir coğrafi alana yayılmış olan Türk dili, tarihi süreç içerisinde farklı alfabe ve yazı sistemleri ile yazılmıştır. Bu alfabe ve yazı sistemleri arasında en uzun süre kullanılanı Uygur ve Arap alfabeleridir. Arap alfabesi, Türkler tarafından en fazla benimsenen alfabe olmuştur. Arap alfabesine dayalı yazı sistemiyle Türk dilinin çeşitli yazı dillerine ait çok sayıda el yazması ve nadir eser bulunmaktadır. Bunlar arasında Osmanlı Türkçesine ait Arap harfli el yazması metinler de sayılarının çokluğu ile ait oldukları dönemin dil ve edebiyatının incelenmesine geniş imkân sağlamaları bakımından oldukça önem taşımaktadır. Doktora tezi olarak hazırlanmış olduğumuz bu çalışmada Ali bin ‘Abdu’r-ra’ûf el-Habeşî veya Molla Ali olarak bilinen müellif tarafından 1612 yılında kaleme alınmış *Râfî’ü’l-Gubûş fî Fezâ’ili’l-Hubûş* adlı eser üzerinde dil merkezli bir inceleme yapılmıştır. 240 varaktan oluşan yazmanın her sayfasında 17 satır bulunmaktadır. Nesih hatla yazılmış olan yazmanın bazı varaklarında hareketler kullanılmıştır. İstanbul Fatih Süleymaniye Kütüphanesi 4360 numarada kayıtlı olan yazma eserin Millî Kütüphanede de 680 numarada kayıtlı bir mikrofilmli bulunmaktadır. Bu yazma müellif hattı olup bilinen başka bir nüshası yoktur. Dört bölüm (bab) ve bir mukaddimeden oluşan yazma eser, Habeşîler ve Habeş tarihini konu edinmektedir. Yazmanın sağlam bir metnini kurmak, dönemin dil özelliklerini tespit etmek ve Türkçenin söz varlığına katkı sağlamak amacıyla yapılan bu çalışma giriş, inceleme, metnin transkripsiyonu, gramatikal dizin ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Arap harfli metin, dil incelemesi, Habeşîler, Osmanlı Türkçesi, 17. yüzyıl.

ABSTRACT
ALÎ B. ‘ABD ER-RA’ÛF EL-HABEŞÎ -
RÂFÎ’U’L-GUBÛŞ FÎ FEZÂ’İLİ’L-HUBÛŞ
(INTRODICTION-ANALYSIS-INDEX)

Preparer: Ceren KABADAYÎ

Advisor: Prof. Dr. Nadir İLHAN

2020 - (XIV + 864)

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School of Social Sciences
Turkish Language and Literature Department

Jury

Prof. Dr. Nadir İLHAN (Advisor)

Prof. Dr. Gürer GÛLSEVİN

Prof. Dr. Erdoğan BOZ

Assoc. Prof. Dr. Mahmut SARIKAYA

Assoc. Prof. Dr. Ahmet DOĞAN

The Turkish language, which has spread over a wide geographical area, has been written with different alphabets and writing systems in the historical process. Among these alphabets and writing systems, the longest used ones are Uighur and Arabian alphabets. Arabic alphabet has been the most adopted one by the Turks. There are many manuscripts and rare works belonging to various written languages of Turkish language with the Arabic alphabet based system. Among these, the manuscripts with Arabic letters of Ottoman Turkish are of great importance in terms of providing a wide opportunity for the study of the language and literature of the period they belong to with their abundance of numbers.

In this study, which we have prepared as a doctoral dissertation, a language-based study was conducted on *Râfî‘ü’l-Gubûş fî Fezâili’l-Hubûş*, which was written in 1612 by the author known as Ali bin ‘Abdu’r-ra’ûf el-Ḥabeşî or Molla Ali. There are 17 lines on each page of the 240-leaf writing.

Movements were used in some of the leaves of the manuscript written in Nesih calligraphy.

The manuscript, which is registered in Istanbul Fatih Süleymaniye Library at number 4360, has a microfilm recorded at number 680 in the National Library. This is the author's line and there is no other known copy. The manuscript is composed of four chapters (bab) and a holy place. This study which was conducted to establish a sound text of the manuscript, to determine the language features of the period and to contribute to the vocabulary of Turkish, consists of introduction, examination, transcription of the text, grammatical index and conclusion.

Keywords: Arabic text, Ethiopians, Ottoman Turkish, research of language, 17th century.

ÖN SÖZ

Osmanlı Türkçesi, Batı Türkçesinin Eski Anadolu Türkçesinden sonra, Türkiye Türkçesinden önce gelen büyük ve zengin bir edebiyat oluşturmuş dönemidir. Bir imparatorluk dili olan Osmanlı Türkçesi dönemi eserleri edebî açıdan incelenmişse de bu eserlerin dil açısından yeterince incelenmediği söylenebilir. Günümüzde Osmanlı Türkçesi dönemini ses bilgisi, şekil bilgisi, söz dizimi bakımlarından geniş kapsamlı bir biçimde ele alan mufassal bir gramer hazırlanmış da değildir.

Tarihî Türk yazı dilleri içerisinde üzerine belki de en az akademik çalışma yapılmış olan bu döneme ve alan araştırmalarına bir katkı sunmak amacıyla Osmanlı Türkçesinin Klasik Dönemi içerisinde değerlendirilen 17. yüzyıla ait bir metni kendimize çalışma alanı olarak belirledik.

Üzerinde çalıştığımız *Rāfi‘ü’l-Ġubūş fi Fezāili’l-Ĥubūş* adlı metin, eserde kendini Ali bin ‘Abdu’r-ra’ûf el-Ĥabeşî olarak tanıtan, bazı tarihî kaynaklarda Molla Ali adıyla da yer alan müellif tarafından kaleme alınmıştır. Kültür Bakanlığı Yazmalar kataloğunda eserin müellifinin ismi Alî b. ‘Abd er-ra’ûf el-habeşî şeklinde yer aldığı için biz de müellifin ismini yalnızca tezimizin başlığında bu şekilde kullandık. 1612 (H/1021) yılında yazılan eser 240 varaktan oluşmaktadır. Her varakta 17 satır bulunan eserin bazı varakları harekelidir. Bu durum eserin fonetiğini daha sağlıklı inceleyebilmemize imkân sağlaması açısından önem arz etmektedir. Yazma eser, İstanbul Kütüphanelerinde Türkçe Tarih Coğrafya Yazmaları arasında Fatih (Süleymaniye Ktb.) 4360 numarada kayıtlıdır. Ayrıca eserin Millî Kütüphanede de bir mikrofilm (No: 680) bulunmaktadır. Eser müellif hattı olup bilinen başka bir nüshası yoktur. Nesih yazı çeşidi kullanılarak yazılan yazmanın bazı varaklarında müellif dışında bir başkası tarafından eklemeler yapılmış olduğunu düşündüğümüz talik yazıyla yazılmış derkenarlar da bulunmaktadır. Çalışmada müellif tarafından düşülen derkenarlara dipnotta yer verilmiş, metinden ayrı olduğu düşünülen diğer derkenarlar incelemeye alınmamıştır. Bu derkenarların büyük çoğunluğunda metinde geçen bazı sözlerin anlam ve açıklamaları yer almaktadır.

Yazma, dört bap ve bir mukaddimeden oluşmakta, genel olarak içinde bulunduğu sosyal ortam sebebiyle duyduğu ihtiyaç neticesinde Habeşîlerin faziletlerini anlatmaktadır. Yazmanın sağlam bir metnini kurmak, dönemin dil özelliklerini tespit etmek ve Türkçenin söz varlığına katkı sağlamak amacıyla yapılan doktora tezi olarak hazırladığımız bu

çalışma *Giriş, İnceleme, Transkripsiyon, (gramatikal) Dizin ve Sözlük* ile *Sonuç* bölümlerinden oluşmaktadır.

“Giriş” bölümünde eserin müellifi ve yazma hakkında bilgiler bulunmaktadır. “İnceleme” kısmında metnin imlâ hususiyetleri, ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz dizimine dair incelemeler yer almaktadır. Metnin transkripsiyonunda *Times Turkish Transcription* yazı fontu kullanılmıştır. Ayrıca metin kısmında okuyucunun takibini kolaylaştırmak amacıyla varak ve satır numaraları da parantez içinde gösterilmiştir. Varak numaraları ilgili varığın üstünde, satır numaraları ise ilgili satırın sonunda yer almaktadır.

“Dizin” kısmının hazırlanmasında *TürkSözDiz* dizinleme yazılımı kullanılmıştır. Bu kısım metnin söz varlığını ihtiva eden “Gramatikal Dizin” ve “Özel Adlar Dizini” bölümlerinden oluşmaktadır. Dizinde yer alan kelimelerde Türk dili kökenli sözlerin kökeninin belirtilmesine ihtiyaç duyulmamış; Arapça, Farsa gibi alıntı kelimelerin kökeni ise belirtilmiştir. *Gramatikal Dizin* bölümünde madde başı olarak yer alan sözcüklerin anlamları da bağlamsal olarak verilmiştir.

Çalışmanın “Sonuç” kısmında ise yapılan inceleme neticesinde elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Çalışmanın “Kaynakça” kısmında ise süreç boyunca doğrudan ya da dolaylı yoldan yararlanılan kaynaklar verilmiştir.

Her varakta 17 satır bulunan ve 240 varaktan oluşan bu hacimli yazmayı okurken okuma yanlışları, gözden kaçan hususlar olmuş olabilir; ancak bunlar metnin bütünselliğini bozacak nitelikte değildir.

Sadece doktora öğrenimim boyunca değil her hususta yardımını ve desteğini esirgemeyen, öğrencisi olmaktan mutluluk duyduğum danışman hocam Prof. Dr. Nadir İLHAN’a, tez izleme komitesi hocalarım aynı zamanda lisansüstü eğitimime rehberliğinde başladığım Prof. Dr. Erdoğan BOZ’a ve kıymetli hocam Doç. Dr. Mahmut SARIKAYA’ya, tez savunmasındaki katkılarından dolayı kıymetli hocalarım Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN’e ve Doç. Dr. Ahmet DOĞAN’a teşekkür ederim.

Kazakistan’da görev yaptığım süre boyunca tezimle ilgili her ihtiyacıma yetişen arkadaşlarıma ve destekleri için El-Farabi Üniversitesi’ndeki çalışma arkadaşlarıma, hayatım boyunca varlıklarıyla her zaman güç bulduğum aileme ve doktora sürecimin tüm aşamalarında zorlukları, heyecanları ve zamanı benimle paylaşan eşim Osman KABADAYI’ya ayrıca teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Müellif: Ali b. ‘Abdu’r-ra’ûf el-Habeşî	1
1.2. Eser: Râfi‘ ü’l-Ğubûş fi Fezâilî’l-Hubûş	4
1.3. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yol	9
1.4. Metnin İmlâ ve Dil Özelliklerine Dair Bazı Hususlar	10
1.4.1. İkili Yazımlar	10
1.4.2. Metne Özgü Kullanımlar	14
2. İMLÂ VE SES ÖZELLİKLERİ	16
2.1. ÜNLÜLER	16
2.1.1. Ünlülerin Yazımı	16
2.1.1.1. /a/ Ünlüsünün Yazımı	16
2.1.1.2. /e/ Ünlüsünün Yazımı	17
2.1.1.3. /ı/ ve /i/ Ünlülerinin Yazımı	17
2.1.1.4. /o/, /ö/, /u/ ve /ü/ Ünlülerinin Yazımı	18
2.1.2. Ünlü Uyumu	19
2.1.2.1. Kalınlık - İncelik Uyumu	19
2.1.2.2. Düzlük - Yuvarlaklık Uyumu	19
2.1.3. Yuvarlaklaşma	21
2.1.4. i-e Ünlüsünün Yazımı	24
2.2. ÜNSÜZLER	25
2.2.1. Ünsüzlerin Yazımı	25
2.2.1.1. /c/ ve /ç/ Ünsüzlerinin Yazımı	26

2.2.1.2.	/d/ ve /t/ Ünsüzlerinin Yazımı	26
2.2.1.3.	/k/ ve /h/ Ünsüzlerinin Yazımı	27
2.2.1.4.	/ŋ/ Damak n'sinin Yazımı	28
2.2.1.5.	/p/ Ünsüzünün Yazımı.....	28
1.2.1.6.	/s/ Ünsüzünün Yazımı	28
2.2.2.	Ünsüz Uyumu.....	29
3.	ŞEKİL BİLGİSİ	29
3.1.	İsim Çekim Ekleri	29
3.1.1.	Çokluk Eki.....	29
3.1.2.	İyelik Ekleri	30
3.1.3.	Hâl Ekleri.....	32
3.1.3.1.	Yalın Hal	32
3.1.3.2.	İlgi Hali	32
3.1.3.3.	Belirtme Hali.....	32
3.1.3.4.	Yönelme Hali	33
3.1.3.5.	Bulunma Hali	33
3.1.3.6.	Ayrılma Hali.....	33
3.1.3.7.	Eşitlik Hali.....	33
3.1.3.8.	Vasıta Hali.....	34
3.2.	Yapım Ekleri.....	34
3.2.1.	İsimden İsim Yapım Ekleri.....	34
3.2.2.	İsimden Fiil Yapım Ekleri	38
3.2.3.	Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	40
3.2.4.	Fiilden İsim Yapım Ekleri	42
3.3.	Fiil Çekimi.....	48
3.3.1.	Haber (Bildirme) Kipleri	48
3.3.1.1.	Görülen Geçmiş Zaman	48
3.3.1.2.	Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	48
3.3.1.3.	Gelecek Zaman.....	49
3.3.1.4.	Geniş Zaman	49
3.3.2.	Dilek (Tasarlama) Kipleri.....	51
3.3.2.1.	Dilek Şart Kipi	51
3.3.2.2.	Gereklilik Kipi.....	52

3.3.2.3.	Emir Kipi.....	52
3.3.2.4.	İstek Kipi.....	53
3.4.	ZAMİRLER.....	54
3.4.1.	Şahıs Zamirleri	54
3.4.2.	İşaret Zamirleri	54
3.4.3.	Dönüşlülük Zamirleri	55
3.4.4.	Belgisiz Zamirler	55
3.5.	SIFATLAR.....	56
3.5.1.	Belirtme Sıfatları	56
3.5.1.1.	İşaret Sıfatları	56
3.5.1.2.	Sayı Sıfatları.....	56
3.5.1.3.	Soru Sıfatları	57
3.5.1.4.	Belirsizlik Sıfatları	57
3.5.2.	Niteleme Sıfatları.....	58
3.6.	ZARFLAR.....	59
3.6.1.	Zaman Zarfları.....	59
3.6.2.	Miktar Zarfları	60
3.6.3.	Durum Zarfları.....	61
3.6.4.	Yer Yön Zarfları	61
3.7.	EDATLAR.....	62
3.7.1.	Son Çekim Edatları.....	62
3.7.2.	Bağlama Edatları	63
3.7.3.	Ünlem Edatları.....	65
4.	CÜMLE.....	66
4.1.	Cümlenin Öğeleri.....	66
4.1.1.	Yüklem	66
4.1.1.1.	Yüklemi Basit Fiil Olan Fiil Cümleleri.....	67
4.1.1.2.	Yüklemi Birleşik Fiil Olan Fiil Cümleleri	67
4.1.1.3.	Yüklemi Tek Sözcük Olan İsim Cümleleri	68
4.1.1.4.	Yüklemi Sözcük Grubu Olan İsim Cümleleri	68
4.1.2.	Özne.....	69
4.1.2.1.	Öznesi Tek Sözcük Olan Cümleler	69
4.1.2.2.	Öznesi Sözcük Grubu Olan Cümleler	70

4.1.3.	Nesne	70
4.1.3.1.	Belirtisiz Nesnesi Tek Sözcük Olan Cümleler	70
4.1.3.2.	Belirtisiz Nesnesi Sözcük Grubu Olan Cümleler	71
4.1.3.3.	Belirtili Nesnesi Tek Sözcük Olan Cümleler	71
4.1.3.4.	Belirtili Nesnesi Sözcük Grubu Olan Cümleler	72
4.1.4.	Yer Tamlayıcısı	72
4.1.4.1.	Yer Tamlayıcısı Tek Sözcük Olan Cümleler	72
4.1.4.2.	Yer Tamlayıcısı Sözcük Grubu Olan Cümleler	73
4.1.5.	Zarf	73
4.1.5.1.	Zarfı Tek Sözcük Olan Cümleler	74
4.1.5.2.	Zarfı Sözcük Grubu Olan Cümleler	74
4.1.6.	Arapça Ve Farsça Tamlamaların Öge Olarak Kullanımı	75
4.1.6.1.	Farsça Tamlamaların Öge Olarak Kullanımı	75
4.1.6.1.1.	Farsça Tamlamaların Yüklem Olarak Kullanılması.....	75
4.1.6.1.2.	Farsça Tamlamaların Özne Olarak Kullanılması	75
4.1.6.1.3.	Farsça Tamlamaların Belirtisiz Nesne Olarak Kullanılması.....	75
4.1.6.1.4.	Farsça Tamlamaların Belirtili Nesne Olarak Kullanılması	75
4.1.6.1.5.	Farsça Tamlamaların Yer Tamlayıcısı Olarak Kullanılması.....	76
4.1.6.1.6.	Farsça Tamlamaların Zarf Olarak Kullanılması.....	76
4.1.6.2.	Arapça Tamlamaların Öge Olarak Kullanılması.....	76
4.1.6.2.1.	Arapça Tamlamaların Yüklem Olarak Kullanılması	76
4.1.6.2.2.	Arapça Tamlamaların Özne Olarak Kullanılması.....	76
4.1.6.2.3.	Arapça Tamlamaların Belirtisiz Nesne Olarak Kullanılması.....	76
4.1.6.2.4.	Arapça Tamlamaların Belirtili Nesne Olarak Kullanılması	76
4.1.6.2.5.	Arapça Tamlamaların Yer Tamlayıcısı Olarak Kullanılması	76
4.1.6.2.6.	Arapça Tamlamaların Zarf Olarak Kullanılması.....	76
4.1.7.	Cümle Dışı Ögeler	77
4.1.7.1.	Hitaplar.....	77
4.1.7.2.	Şiirler.....	77
4.1.7.3.	Dualar	78
4.1.7.4.	Edatlar	78
4.2.	KELİME GRUPLARI	78
4.2.1.	İsim Tamlaması	78

4.2.1.1.	Belirtisiz İsim Tamlaması	79
4.2.1.2.	Belirtili İsim Tamlaması.....	80
4.2.2.	Sıfat Tamlaması.....	81
4.2.3.	Fiilimsi Grupları	81
4.2.3.1.	Sıfat Fiil Grubu.....	81
4.2.3.2.	İsim Fiil Grubu	83
4.2.3.3.	Zarf Fiil Grubu	83
4.2.4.	Tekrar Grupları	86
4.2.5.	Edat Grubu.....	86
4.2.6.	Bağlama Grubu.....	91
4.2.7.	Unvan Grubu	92
4.2.8.	Birleşik İsim Grubu	92
4.2.9.	Ünlem Grubu	93
4.2.10.	Sayı Grubu.....	93
4.2.11.	Birleşik Fiil Grubu.....	93
4.2.12.	Kısaltma Grupları	96
4.2.12.1.	İsnat Grubu	96
4.2.12.2.	Yükleme Grubu	96
4.2.12.3.	Yönelme Grubu	96
4.2.12.4.	Bulunma Grubu	96
4.2.12.5.	Uzaklaşma Grubu	97
4.2.12.6.	Vasıta Grubu	97
4.2.12.7.	Eşitlik Grubu	97
4.2.13.	Farsça Tamlamalar	97
4.2.14.	Arapça Tamlamalar	98
4.3.	CÜMLE TÜRLERİ	98
4.3.1.	Yüklemin Türüne Göre Cümleler.....	98
4.3.1.1.	Fiil Cümlesi	98
4.3.1.2.	İsim Cümlesi	99
4.3.2.	Yüklemin Yerine Göre Cümleler	100
4.3.2.1.	Kurallı (Düz) Cümleler	100
4.3.2.2.	Devrik Cümleler	101
4.3.2.3.	Eksilteli Cümleler	101

4.3.3.	Anlamına Göre Cümleler.....	102
4.3.3.1.	Olumlu Cümleler.....	102
4.3.3.2.	Olumsuz Cümleler.....	102
4.3.3.3.	Soru Cümleleri	104
4.3.4.	Cümlelerin Bağlanma Şekilleri	105
4.3.4.1.	Bağlama Edatları ile Bağlanan Cümleler	105
4.3.4.2.	Ortak Kip/Şahıs Ekleriyle Bağlanan Cümleler	122
4.3.4.3.	Anlam İlişkisiyle Bağlanan Cümleler	123
4.4.	CÜMLELERLE İLGİLİ SONUÇLAR.....	124
BÖLÜM II		125
METİN		125
BÖLÜM III		362
DİZİN		362
1.	GRAMATİKAL DİZİN VE SÖZLÜK.....	363
2.	ÖZEL ADLAR DİZİNİ	826
SONUÇ		855
KAYNAKÇA		858
EKLER		863

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ¹

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	ş	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	k
ح	h	ك	k, g, (ñ)
خ	h	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

¹ Bu alfabe <https://www.isa-sari.com/osmanli-turkcesi-osmanlica-transkripsiyon-alfabesi/> adresinden alınmıştır.

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar ve Simgeler	Açıklamalar
Ar.	Arapça
bk.	Bakınız
Far.	Farsça
Fr.	Fransızca
Hab.	Habeşçe
Haz.	Hazırlayan
İtal.	İtalyanca
KZ	Keşfü'z-zünûn an Esami'l-Kütübi ve'l-fünûn
Moğ.	Moğolca
RGFH	Râfi'ü'l-Ğubüş fi Fezâili'l-Hübüş
s.	sayfa
SO	Sicill-i Osmanî
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Türk Tarih Kurumu
yy.	Yüzyıl
//	Fonem olan sesi gösterir
<	Bu şekilden gelir
>	Bu şekle gider
-	Fiil tabanı veya fiil tabanına gelen eki gösterir
+	İsim tabanına gelen eki gösterir

1. GİRİŞ

Dilin temel kaynakları olan eski tarihli yazıtlar ve el yazması eserler bize sadece yazıldıkları dönemin dil özelliklerini vermekle kalmaz aynı zamanda ait olduğu dönemin tarihî, sosyal, dinî vb. özelliklerine dair bilgiler de taşır. Yüzyıllarca kullanılmış olması sebebiyle Arap harfli Türkçe metinler bu eserler arasında en kalabalık grubu teşkil etmektedir. Bizim de doktora tezi olarak hazırlamış olduğumuz ve H/1021 (1612) yılında yazılmış olan *Rāfi'ü'l-Ġubūş fî Fezâili'l-Ĥubūş*, 17. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin dil özelliklerini gösteren, özellikle dönemler boyunca Osmanlı sarayının her zaman en mahrem bölümü olan harem mensupları olmuş Afrikalılar hakkında kaleme alınmış önemli bir el yazması eserdir.

Çalışmamıza konu olan eserin ait olduğu Osmanlı Türkçesi yaklaşık beş yüzyıl boyunca kullanılmış, dolayısıyla dilin doğası gereği süreç boyunca değişime maruz kalmıştır. Buna bağlı olarak da dil özellikleri bakımından sınırları kesin olarak çizilemeyen dönemlere ayrılmıştır. Ergin'in sınıflandırması ile 17. yüzyıl, Osmanlı Türkçesinin ikinci evresi içinde yer almaktadır (Ergin, 2009: 18). İncelediğimiz metin de yazılış tarihi bakımından Osmanlı Türkçesinin bu ikinci evresine ait eserlerdendir.

Türkçenin imlâ açısından asıl sıkıntısı geçiş dönemlerinde görülen karışıklıktır. Bu dönemde kaleme alınmış metinlerde kelime özellikle eklerin yazımında eski ve yeninin birlikte kullanılması günümüz çeviri yazısının asıl sorunlarından. 17. yy., Eski Anadolu Türkçesinin özelliklerinin eserlerde kullanılmasının yanında ünlülerin ünlü uyumlarına girmeye başladığı bir dönemdir. Bu yüzyılda kaleme alınan harekeli metinlerin envanterinin çıkarılması önemlidir (Tuğluk, 2008: 614).

1.1. Müellif: Ali b. 'Abdu'r-ra'ûf el-Habeşî

Eserin müellifi kendisini Ali b. 'Abdu'r-ra'ûf el-Habeşî olarak tanıtsa da ulaşılabilen tarih kaynaklarında farklı isimlerle karşılaşılmaktadır.² Müellif hakkında ulaşabildiğimiz temel kaynaklardan biri olan *Zeyl-i Şakayık li-Atâi*'de el-Habeşî'nin vefatından bahsederken Atâi "Sultan Bayezid Camii mezarlığında Okçular'a nazır pencere dâhilinde medfun" olduğunu ve mezar taşındaki beyti de "bu hakirin nazmettiği tarih-i mevzun" diyerek kendisinin yazdığını belirtmiştir (Atâi, 1634: 685). Habeşî'nin bir diğer

² Müellifin adı, tez başlığında <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/rafiul-gub%C3%BBs-f%C3%AE-fezailil-hub%C3%BBs/119603> adresindeki şekil tercih edilerek yazılmıştır.

isimlendirmesi işte bu mezar taşında “Mesken-i Molla Ali’nin / Cennet-i a‘lā ola” beytinde karşımıza çıkmaktadır. Bundan sonra Molla Ali olarak anılacak olan müellif, yine bu konuda başvurulacak bir diğer kaynak olan *Sicill-i Osmanî*’de “Ali Efendi” adıyla görülmektedir (SO, 595). Burada Zengibarî Abdurraûf Efendi’nin oğlu olarak tanıtılan Molla Ali’nin Osmanlı tarihindeki yeri bu coğrafyaya Afrikalı bir köle olarak getirilmesiyle başlar. Dolayısıyla adında geçen “el-Habeşî” bugün Etiyopya’yı karşılarsa da dönemindeki kullanımıyla ya kayıtlarda geçtiği şekliyle Zengibar’ı yani yine bir Afrika ülkesini karşılamaktadır. Molla Ali’den bahsetmeden önce kısaca Dârüssaâde ağası Habeşî Mehmet Ağa’ya değinmek gerekir.³ Çünkü Molla Ali’nin hayatına yön veren en önemli olay, belki de kendisi gibi bir Afrikalı olan Dârüssaâde ağası Mehmet Ağa’nın yanına verilmesidir. Bu durum, Molla Ali’nin ilerleyen zamanlarda devlet kademelerinde çeşitli görevlere getirilmesine vesile olacaktır (Tezcan, 2007: 96). Mehmet Ağa⁴ kendisine verilen yetkilerden faydalanarak Dârüssaâde ağalığı⁵ görevinin Bâbüssaâde ağalığından ayrılmasını sağlamış ve Bâbüssaâde ağalarının idaresinde olan Haremeyn evkafı nezareti görevini üstlenerek sarayda üstün bir duruma gelmiş, 1590 yılında vefat edene kadar da bu görevini devam ettirmiştir (Altındağ, 1994: 2). Elbette ki Molla Ali’nin de -ilerleyen zamanlarda üst düzey görevlerin yanı sıra talihsizlikler yaşayacak olsa da- saraydaki varlığının mahremiyetin fazlaca önemli olduğu haremün bir mensubu olan böylesine önemli birinin yanında başlamış olması onun için büyük bir şans olmuştur.⁶

³ Evkâf-ı Haremeyn Nezâreti, Dârüssaâde Ağası Habeşî Mehmed Ağa’nın vakıflarla ilgili bu görevi Muharrem 995 / Aralık 1586’da deruhde etmesi ile kurulmuştur. Bizzat padişah tarafından Evkâf-ı Haremeyn Nâzirliği görevine atanan Mehmed Ağa bu göreve tayin edilen ilk Dârüssaâde Ağası’dır. Nezâretin adından da anlaşılacağı üzere ilk elden Haremeyn vakıflarının idaresiyle meşgul olan bu teşkilat, sonraları padişah, saray kadınları, bazı üst düzey yöneticileri vs. muhtelif zevâtn kurdukları vakıfların idaresinden de sorumlu hale gelerek daha önemli bir Osmanlı kurumu mevkiine yükselmiştir (Arslantürk – Arslanboğa, 2015: 18).

Osmanlı sarayını idare eden ağalar üç gruba ayrılır: İlk grup dış hizmetlerden sorumlu Bîrun ağaları, ikinci grup Enderun-ı Hümayun’un girişinde görevli Enderun ağalarıdır. Merkez sarayda asıl teşkilatlanması muhtemelen Kanunî devrinden itibaren başlayan Dârüssaâde Ağasına bağlı harem ağaları ise üçüncü gruptur. Son iki gruba Hadım ağaları denir. Bunlar hadım olan ya da saraya hadım edilerek alınmış kişilerdir ve Babüssaâde ağaları beyaz olduklarından ak(hadım) ağalar, Dârüssaâde ağaları zenci, genellikle de Habeş olduklarından kara (hadım) ağalar olarak adlandırılırlar. Dârüssaâde ağalarına sarayın kadınlarına mahsus bölümüne nezaret ettiklerinden Kızlar Ağası da denir ki herhalde halkın, özellikle de İstanbul halkının bu ağalara verdiği ismin bir unvan şeklinde saray diline yerleşmesiyle yaygınlık kazanmıştır (Turan, 1999: 129).

⁴ Harem ağalarının en kıdemlisine kızlar ağası ya da baş musahip denirdi. Kızlar ağası ilk zamanlarda ak hadımlardan seçilirdi. I. Murat 1582’de bu durumu değiştirdi ve ak ağa kızlar ağalığından azledildi yerine Habeş Mehmet Ağa geçirildi. Zenci harem ağaları bu tarihten saltanatın sonuna kadar görevi ellerinde tuttular (Uluçay, 1985:118).

⁵ Dârüssaâde ağalığı, bir harem görevi gibi görünse de devlet yönetiminin işleyişinde önemli bir yer tutmaktadır. Haremün yanı sıra sanat işlerinden sultanın devlet adamlarıyla ilişkilerini düzenlemeye, kuyum ve terzi işleri gibi harcamalardan sarayın inşaat ve tamir giderlerine kadar çeşitli görevler de Dârüssaâde ağalarına verilmiştir (Tanındı, 2002: 42).

⁶ Osmanlı haremüne alınan hadım erkek hizmetçiler iki gruba ayrılmaktaydı. Bunlardan ilki “ak hadımlar”, ikincisi “siyah hadımlar”dır. İslam hukukunda erkeklerin hadım edilmesi

Molla Ali, Mehmet Ağa'nın vesilesi ile önce Taşköprüzâde Kemâleddin Efendi'nin, onun ardından Valide Sultan'ın müderrisi Sunullah Efendi'nin öğrencisi olmuş ve sonrasında Sadeddin Efendi'den mülazemet alarak müderrislik ya da kadılık görevi için ilk adımını atmıştır (Atâî, 1634: 684). Devlet kademelerindeki görevlerinin de müderrislik ile başladığı bilinmektedir. Müderrislik kariyerinin en yüksek mevkii ise 1609 yılında göreve getirildiği Süleymaniye Medresesi olmuştur. Buradaki üç yıllık görevinden sonra Galata kazası mahkemesine geçmesiyle hukukî bir makamda görev yapmaya başlamıştır. Bunu takip eden 1615'te kısa süreliğine bulunduğu Bursa kadılığı görevi, aradaki üç yıllık boşluktan sonra 1618'de Galata kadılığını reddetmesinin ardından getirildiği Edirne kadılığı da Molla Ali'nin bulunduğu önemli görevler arasındadır. Bunların ardından ise 1621'de Anadolu kadı askeri olarak Osmanlı tarihinde Divan-ı Hümayun'a giren ilk Afrikalı olmuştur (Tezcan, 2007: 100). Sarayda bu türlü yüksek mevkilere çoğunlukla farklı milletlerden ancak ortak özellikleri siyah olmamak olan kimselerin getirilmesi, siyahların ise sarayda çoğunlukla yardımcılık yaptıkları göz önüne alındığında Molla Ali'nin kariyerinde ulaştığı bu nokta oldukça farklılık arz etmektedir.

Molla Ali'nin hayat hikâyesinde çalışmamız için asıl dikkat çeken nokta, çok yaygın olmamakla birlikte kısa bir dönem de olsa kimileri tarafından Sünbül lakabıyla anılmış olmasıdır. Çünkü bu durum çalışmamıza konu olan *Râfi'ü'l-Ğubüş fi Fezâili'l-Ğubüş* adlı eserin yazılmasına zemin hazırlamıştır. Tezcan, konu ile ilgili çalışmasında bu durumu şöyle izah etmektedir: “Sünbül lakabı Molla Ali'nin siyahlığı kadar sarayın kara hadımlarıyla bağlantısını da simgeliyordu. Ali'nin yaşadığı dönemde Sünbül kara hadımlara verilen bir isimdi. Osmanlı ulema müessesesi ona bu ismi takarak onu kara hadımlarla aynı kategoriye koymuş oluyordu: kara ve hadım.” (Tezcan, 2007: 104). Buradan hareketle Tezcan'ın da çalışmasında belirttiği gibi Molla Ali'nin bilinen tek eseri *Râfi'ü'l-Ğubüş fi Fezâili'l-Ğubüş*'u, kendisine ve kendi coğrafyasından olanlara yöneltilen bu küçük düşürücü tavra cevaben kaleme aldığını söylemek mümkündür. Yukarıda

yasaklandığından dolayı Osmanlı Devleti'nin genişleme yıllarında, İstanbul'a çok sayıda Macar, Alman ve Slav esir getiriliyordu. İlk hadımlar bunlar arasından temin ediliyordu. Daha sonraları Gürcü, Ermeni ve Çerkezlerden hadım olanlar satın alınarak temin edilmeye başlandı. Osmanlı haremünde istihdam edilen bu ak hadımlara “ak ağalar” adı verilmekteydi. III. Murat'ın 1582'de Babüssaâde ağalığını yani kızlar ağalığını Habeşi Mehmet Ağa'ya teslim edişine kadar kızlar ağası ak ağalardan seçilirdi. Siyah hadımlar ise hem fitneye daha çok yol açma ihtimali hem teminindeki güçlük ve hem de hadım edilmelerinin zorluğu ve dayanıksız olmaları sebebiyle özellikle III. Murat zamanında Osmanlı haremünde ak hadımların yerini zenci olan siyah hadımlar almaya başladı. Hareme alınan zenci çocukları, kendilerinden daha büyük hadım ağalarınca yetiştirilirdi. Bunlara Türkçe öğretilir, güzel isimler takılır, sarayın ve haremın adabı öğretilir ve bu eğitimin ardından bu çocuklar haremde hizmete başlarlardı (Akgündüz - Öztürk, 2000: 334).

bahsedildiği gibi Divan-ı Hümayun'da adı geçen ilk Afrikalı olması, kariyerindeki yükselişinin şaşkınlıkla karşılanması da bu durumu destekler niteliktedir.

1.2. Eser: Rāfi'ü'l-Ġubūş fi Fezāili'l-Hubūş

Molla Ali'nin *Rāfi'ü'l-Ġubūş fi Fezāili'l-Hubūş* adlı bu yazma eseri, İstanbul Kütüphanelerinde Türkçe Tarih Coğrafya Yazmaları arasında Fatih (Süleymaniye Ktb.) 4360 numarada kayıtlıdır. Ayrıca eserin Milli Kütüphanede de bir mikrofilm (No: 680) bulunmaktadır. Eser müellif hattı olup bilinen başka bir nüshası bulunmamaktadır. Eserin yazılış tarihi 1612 (H/1021) olarak belirtilmiştir. Eser aynı zamanda müellife ait, bilinen tek eserdir. Eserin ve müellifin ismine metnin içinde yer verilmiştir. Yazma Eserler Kurumunun veri tabanındaki bilgilere göre eserin dış ölçüleri 290x190 mm'dir.

Eksiksiz bir şekilde günümüze ulaşmış olan eser 240 varaktan oluşmakta ve her sayfada 17 satır bulunmaktadır. Doktora çalışmamız için herhangi bir sınırlama yapılmaksızın eserin tamamının transkribe edilerek gramer açısından incelenmesi ve dizininin hazırlanması amaçlanmıştır. Varakların azımsanamayacak bir bölümünde derkenarlar bulunmaktadır. Bu derkenarlar arasında yazar tarafından eklenmiş olanlar var olsa da büyük bir çoğunluğundaki yazı farklılığı başkası ve hatta başkaları tarafından eklendiğini düşündürmektedir. Nesih yazı ile yazılmış olan metinde bulunan talik derkenarlar, “kamus” ifadesi de eklenerek çoğu zaman, ilgili varakta geçen bir sözcüğün anlamını ve okunuşunu vermektedir. Eser hem Arap sayı sistemi ile numaralandırılmış hem de her varağın sonunda bir sonraki varağın ilk sözcüğünün yazıldığı sistem kullanılmıştır. Ayrıca eserde sonradan eklendiği anlaşılan günümüz sayı sistemiyle de sayfa numaraları bulunmaktadır.

Harekelerin kullanımında Eski Anadolu Türkçesindeki yoğunluğun 17. yüzyıl Osmanlı Türkçesinde seyreltiği görölse de tez çalışmamıza konu olan metin, ilk 27 varak dışında bazı varaklarda seyrek olmakla birlikte harekeli bir metindir. Bu da metnin dil ve imlâ hususlarında özellikle de fonolojik incelemede daha doğru veriler elde edilmesi bakımından önem taşımaktadır. Çünkü eserin 17. yüzyılın başlarında kaleme alınmış olması, her ne kadar uzaklaşmış olsa da keskin çizgilerle ayrılamadıkları için eserde Eski Anadolu Türkçesinin bazı dil ve imlâ özelliklerinin görülmesini de beraberinde getirmiştir. Örneğin bazı eklerdeki yuvarlaklaşmaya bağlı dil özelliklerinin eserde henüz korunuyor olması bu harekeli yazım ile ortaya koyulabilmektedir.

وَأَمَّا رَأَيْتَ وَأَزْدُكُمْ دَنَاةُ بِنْتُ صَعْفِ بْنِ أَوْلَانِ

“ve işāret **vardur** ki dūnyāda bende-yi za‘īf olan”

bölümünde geçen “vardur” sözcüğünde harekeler, eklerdeki ünlülerin yazımında karşılaşılabilecek tereddütleri ortadan kaldırmaktadır. Kartallıoğlu’nun ifade ettiği gibi yazım hızını düşürmesi ve imlânın kalıplaşması sebepleriyle Osmanlı Türkçesi dönemi eserlerinde hareke kullanımının azalması durumu incelediğimiz metinde de göze çarpmaktadır (Kartallıoğlu, 2011: 20). Ancak metindeki harekeli bölümlerin metnin tamamını anlamlandırma ve dil özelliklerini ortaya koyma hususunda yeterli olduğunu söylemek mümkündür.

Dil özellikleri bakımından müellif ile ilgili olarak göz önüne alınması gereken iki husus vardır. Saraya getirildiğinde yanına verildiği Mehmet Ağa’nın Amhara⁷ halkından olduğu bilinmekte ve kendisi için böyle bir açıklama yapmamış olsa da kendisini el-Habeşî olarak tanıtmayı Afrika ülkelerinden geldiğini açıkça göstermektedir. Kaynaklarda yer alan bilgiler arasında Molla Ali’nin kaç yaşında köle edildiği yer almadığı için Türkçeyi kaç yaşında öğrendiği bilinmemektedir. Dili sonradan öğrenen biri olması burada dikkat edilecek ilk husustur. Bunun yanı sıra dönemin önemli müderrislerinden çok iyi bir eğitim alması, Süleymaniye Medresesi gibi önemli bir medresede de müderrislik yapması ve eseri Süleymaniye Medresesi’nde müderrislik yaptığı yıllarda yazmış olmasıysa bir nevi bu durumu dengeleyen ikinci husustur. Ayrıca şunu da eklemek gerekir ki müellifin bu eseri dışında başka bir eseriyle karşılaşılması olup tarihî kaynaklarda da ikinci bir eserin adı geçmemektedir.

Başlıkların tamamı, özellikle Türkçe olmayan bağlaçlar, bazı Arapça ve Farsça ifadeler ile ayet ve hadislerin yazımında kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Nadir de olsa bazı ayet ve hadislerin yazımında kırmızı mürekkep kullanılmadığı görülmektedir. Kimi zaman bu ifadelerin üstünde çizgi bulunsa da herhangi bir işaretleyicinin olmadığı kullanımlar da mevcuttur. Kırmızı mürekkeple gösterilmiş ifadelere örnek göstermek gerekirse eserin isminin metin içinde yer aldığı bölüm şu şekildedir:

خطاب منفعت اكتساب رافع العنوش في فضائل الحبوش ديوب
تسميه اولئك تسميه درويز كتابت عن اظفار عنز و تفصيح

15a/3-4

“hiṭāb-ı menfa‘ at-ı iktisāba rāfi‘ ü’l-ğubūş fi fezāili’l-ğubūş deyü tesmiye olundu...”

⁷ Amhara halkı, Etiyopya’da etnik bakımdan hâkim ırktır. Arap yarımadasından gelen beyaz ve batıdan gelen siyah ırka mensup insanların bir karışımı olan Amharalar, toplam nüfusun %37,7’sini oluştururlar (Dursun, 1994: 489).

Bunlar dışında bazı ifadelerin gösterilmesinde eski eserlerde kullanılan bir yöntem olan üstünü çizme yoluna başvurulmuştur. Çizgiler çoğunlukla kırmızı mürekkep kullanılmayan Arapça ve Farsça ifadelerde görülmektedir. Bunlar dışında müellif kendini tanıtırken de bu yola başvurmuştur:

على بن عبد الرؤف الحبشى عامله الله تعالى بالاصافة كل 9a/4-5

“Ali bin ‘Abdu’r-ra’uf el-Habeşî...”

Araştırmamıza konu olan tarihî metinde tahribat sebebiyle okunamayan sözcük bulunmayıp sadece bir iki yerde mürekkebin dağılmış olması ilgili sözcüklerin okunmasını zorlaştırmaktadır. Ancak bu da bir anlam kaybına sebep olacak boyutta değildir. Metin iyi korunmuş durumdadır. Eserde çok fazla yazım hatası ile karşılaşılmaş olup bazı yerlerde sayısı çok olmamakla birlikte müellif tarafından üzeri çizilmiş ya da karalanmış harfler ve ifadeler bulunmaktadır. Ancak *ki* bağlacının ayrı ve bitişik yazımı başta olmak üzere bazı ikili kullanımlarla karşılaşılmaktadır.

Eserin muhtevasını büyük ölçüde şekillendiren muhakkak ki kaleme alınmasının altında yatan nedenler yani müellifin içinde bulunduğu sosyal duruma cevap verme ihtiyacı olmuştur. Buna bağlı olarak da metin Habeşîler hakkında daha önce yazılmış olan başka eserlerden de beslenmiştir. Metnin giriş bölümünde müellif tarafından eserin ortaya konuluş şekli açıkça ifade edilmiştir. Burada bu halk hakkında yazılmış başka eserlerin adları zikredilmiş ve bu eserlerden istifade edilerek ilgili konularda bazı bilgilerin de bunlardan alınarak esere eklendiği belirtilmiştir (RGFH, 14a/b). Metnin bütününe bakıldığında gerek bilgi gerekse şiir türündeki alıntılar için farklı eser ve şahsiyetlerin isimleriyle çokça karşılaşılsa da iki ismin eserleri özellikle dikkat çekmektedir: İbnü’l-Cevzî⁸ ve Suyûtî⁹. Burada altı çizilmesi gereken husus müellifin bu kaynaklarda yer alan görüşleri doğrudan aktarmayıp yer yer eleştirel bir bakış açısı ile bazı görüşleri gerekçeleri ile reddederek sunmasıdır. Görüldüğü gibi yukarıda değindiğimiz eserin kaleme alınmasına sebep olan iki önemli kavram “siyahlık” ve “hadımlık” ve bunlara ek olarak sarayda siyahlara sunulan “hizmetkârlık” burada bahsi geçen eserlerin hepsinin ortak paydasıdır.

⁸ Metinde adı geçen, İbnü’l-Cevzî’nin *Tenvirü’l-Ğabeş fi Fezâ’i’s-Sūdân ve’l-Habeş* eseri, Keşfü’z-Zunûn’da “Zencilerin ve Habeşlerin erdemi hakkındaki karanlığın aydınlatılması” şeklinde açıklanmıştır (KZ, 435).

⁹ Suyûtî’nin Molla Ali tarafından eserin ilgili bölümünde verilen iki risalesi *Ezhârü’l-‘Urüş fi Aĥbârü’l-Ĥubüş ve Ref’ Şânü’l-Ĥibşân* ile Keşfü’z-Zunûn’da *Et-Trâzû’l-Menkuşû fi Mehâsini’l-Hubüş* eserinin açıklamasında da karşılaşılmaktadır. Ebü’l-Meâlî Alâü’d-dîn Muhammed b. Abdi’l-Bâkî el-Buharî el-Mekki’ye ait bu eserin muhtevasının çalışmamıza konu olan metinle büyük ölçüde benzerlik gösterdiği dikkat çekmektedir (KZ, 888).

Tezcan da konuyla ilgili çalışmasında Molla Ali'nin Ali Mekkî'nin çalışmasına ulaştığını ve fikirleri açısından farklılıklar gösterse de Ali Mekkî'nin çalışmasından aktarılmış ifadeler bulunduğunu belirtmiştir (Tezcan, 2018: 63). Zira Molla Ali'nin Ali Mekkî'nin izlerini takip ettiği açıkça anlaşılrsa da Molla Ali, siyahîlerin ten renginin çevresel etmenlerden dolayı beyaz tenlilerden farklı olduğunu ve siyahlığın da beyazlık kadar insan doğasındaki varlığını görebilmiştir (Tezcan, 2018: 69).

Metnin ilk sayfalarında eserin muhtevası hakkında bilgi veren bir bölüm yer almaktadır. Burada metnin kaç ana bölümden oluştuğu ve her ana bölümün içinde yer alan bölüm sayısı ve içerikleri sunulmuştur. Bu bölüm metnin muhtevası hakkında detaylı bilgi vermektedir.

Eser bir mukaddime ile başlamaktadır. Mukaddime bölümünde Habeş cinsinin aslının ve atalarının kim olduğu, Habeşîlere neden bu ismin verildiği ve sahip oldukları bu farklı rengin sebeplerinden bahseder. Bu konu ile ilgili olarak da renklerinin siyah olmasının yaradılıştan geldiğini, sonradan bir sebebe bağlı olarak değişmediğini ve bunun hikmetini anlatır. Eseri kaleme alma sebebine de bağlı olarak müellif, *levn-i siyāh* ve *levn-i beyaz* olarak tarif ettiği bu iki farklı renkteki insan topluluğunun birbirleri karşısındaki üstünlükleri konusunda da fikrini bu bölümde dile getirir. Ancak Allah katında insanların birbirlerinden renkleri bakımından ayrıcalıklı olmadıklarını, sadece fazilet ve takvada ayrıldıklarını ekler. Buna göre beyaz renklilerin, siyah renkliler üzerinde bir fazileti olmadığını, eğer bir tarafın üstünlüğü söz konusuysa da bunun siyahların fazileti olacağını ifade eder. Zaten eserin yazılma amacı da Habeşîler üzerinden siyahların faziletlerini ve üstünlüklerini ortaya koymaktır.

Mukaddime bölümünün ardından eser dört bab'a ayrılmaktadır. Birinci bab, Habeşîlerin faziletlerini gösteren rivayetleri ve eserleri ortaya koyar. Bu bab, dokuz fasıldan oluşmaktadır. Birinci bölüm, Habeşîlerin faziletlerini anlatan hadisler ve sözlerden oluşur. Eserde ayet ve hadislerin yer aldığı bölümlerde, Arapça asıllarının hemen ardından tercüme yapılmış, Arapça ile verilenlerin yazımında genellikle kırmızı mürekkep tercih edilmiştir. İkinci bölümde Hz. Peygamber'in zamanından önce, bu soydan gelen peygamberler ile aynı asırda yine bu soydan gelen büyük evliyalar anlatılır. Üçüncü bölüm bu taifeye neden hadim denildiğinin sebepleri ve bu taifeye ait olan imamlar hakkındadır. Dördüncü bölüm ise bu taifeden olup hadim edilenlerin sevapları ve hadim edenlerin verilmesi hakkındaki hadisler ve imamların sözlerine ayrılmıştır. Bundan sonra gelen üç bölüm de bu bölümün devamı niteliğinde olup beşinci bölüm hizmet edenler ve hadim

edilenler hakkındaki menkıbeleri, altıncı bölüm hadım edilenlerin diğer insan topluluklarından üstün olan özelliklerini ve yedinci bölüm ise hadım edenler hakkında yazılmış haberleri ve eserleri anlatır. Sekizinci bölümde Kuran-ı Kerim’de yer alan Habeş diline ait sözler ve Hz. Peygamber’in bu dilde söylediği meşhur sözlerin yer almasıyla konu değişmiş ve bu babın son bölümü olan dokuzuncu bölümde Hz. Peygamber’in Mekke’den Medine’ye gelişinde bir grup Habeşî’nin Peygamber’in huzurunda süngüler ile oynadıkları kıssa anlatılmıştır.

İkinci bap genel olarak Necaşi ve halkı hakkında inen ayet ve hadisler hakkında yazılmıştır ve dört fasıldan oluşmaktadır. Bunlardan ilki Necaşi’nin adının doğru yazılışı, ortaya çıkışı ve bu konudaki farklı görüşler ile ilgili ayet ve hadislerden bahsetmektedir. İkinci bölümde sahabelerden Habeşistan’a gelenler ve Necaşi’nin onlara gösterdiği lütuflar anlatılırken üçüncü bölüm Necaşi’nin karısı ile Habeş’e hicreti ve karısının orada dinden dönerek vefat ettiği kıssayı anlatır. Bu babın son bölümü olan dördüncü bölümde ise Necaşi’nin Hz. Peygamber’e Habeş’ten gönderdiği hediye ve Peygamber’in Necaşi’ye gönderdiği hediyeler ile Necaşi’nin vefat tarihi ve Hz. Peygamber’in Necaşi hakkında kıldığı gaib namazı işlenmiştir.

Üçüncü bap genel itibarıyla Habeş halkından gelen büyük şahsiyetleri ve onlara tabi olanlar ile evlatlarını anlatır. Bu bapta dört fasıl vardır. Bunlardan ilki Peygamber’in hizmetkârlarından Habeşî olanlara ayrılmıştır. İkinci bölüm Habeşî cariyeler ile bunlardan Peygamber’in sülalesinden olanlar hakkındadır. Üçüncü bölümde Habeşî kul ve sahabelerden bahsedilirken son bölümde hicret zamanında Habeşistan’da doğan çocuklar ve bunların hangi taifeye dâhil oldukları anlatılmaktadır.

Eserin son bölümü olan dördüncü bapta ise Habeşîler hakkında söylenmiş olan güzel sözler ile şiirlere yer verilmiştir. Eserde şiirler çoğunlukla Farsça olarak yazılmış ve genellikle hemen ardından tercümelemi verilmiştir. Bap, dört fasıldan oluşmaktadır. Birinci bölümde Habeş kavminin kaç sınıf olduğu ve bu sınıfların özellikleri, üstünlükleri anlatılır. Her sınıf hakkında söylenmiş güzel sözler ve şiirler de bu bölümde yer almaktadır. İkinci bölüm Habeşî cariyeler hakkındadır. Bu cariyelerden çocuk sahibi olmanın erdemleri ve bu çocukların şerefi anlatılmış; hizmetkâr olan bu taifeden bir Habeşî ile evlenilmesi, onlara sahip çıkılması, yoldaşlık edilmesi tembih edilmiştir. Üçüncü bölümün tamamı Habeşîleri öven kasidelerden oluşmaktadır. Dördüncü bölüm ise Habeş taifesi hakkında söylenen güzel sözler, şiirler ve bilmecelemi içermektedir.

Eserin bu dört ana bölümünün ardından “Hatime-i Kitap” başlıklı bölüm gelmektedir. Burada ise Habeşîlerin yüzlerindeki çizgiler ve işaretlerin sebebi ve ne zaman oldukları ile bu işaretler ile ilgili güzel sözler ve şiirler yer almaktadır. Şiir türündeki alıntılar metnin bütününe bakıldığında geniş bir yer tutmaktadır. Bunlar genellikle Arapça ya da Farsça yazılmış manzumeler olup metnin içinde kırmızı mürekkep ile “şiir, kıta, beyit, mısra, muamma, lugaz” şeklinde başlıklar atılarak verilmiştir. Hemen ardından da Türkçe tercümelemleri verilmiş ve genel olarak bu siyah halkın övgüsü için yazılmıştır.

Eserin sonunda müellifin “... *nazar iden nâzırlara bâ’iş-i behcet ve nûr ve hayâtda oldukça tezkire-yi ihvân ve bâde’l-mevt eser-i du‘âya ‘unvân ola*” temennisinin ardında eseri okuyan bir başka kişi tarafından eklenmiş “17 recebû’l-müreceb sene 97” tarihli, benzer bir ifade daha bulunmaktadır.

1.3. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yol

Metnin aktarımında her sayfanın başında köşeli parantez içinde varak numarası ve her satırın sonunda parantez içinde satır numarası gösterilmiştir. Metinde özellikle ayet ve hadisler; beyit, kıta, muamma, bilmece gibi türlerin geçişinde kullanılan ifadeler ile kimi bağlaçlar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Aktarmada bu bölümler için kalın yazı tercih edilmiştir. Metinde kırmızı mürekkebin kullanıldığı bir husus da Arapça ve Farsça tamlamalardır. Müellif bu tamlamaların yazımının bittiği sözcüğün ardından kırmızı nokta kullanmış ancak tarafımızdan aktarmada bu işaret için ayrıca bir sembol kullanılmamıştır.

قَدْرَتِ وَأَنَا صَمْعِي مَحْدِيدِهِ، أَدْرِبُ أَجْنَاسَ مَخْتَلَفًا دُونَ حَالِقِ (24a/9)

Metinde oldukça fazla ayet, hadis, Arapça ve Farsça şiir vb. bulunmaktadır. Türkçe yazılmayan bu bölümler aktarmada da Arap harfleri ile verilmiştir. Müellif bu bölümlerin neredeyse tamamında “yani” ifadesiyle Türkçe karşılıklarını da vermiştir. Ayrıca metnin bölümlerinden biri Kuran-ı Kerim’de geçen Habeşçe sözlere ayrılmıştır. Bu bölümde yer alan Habeşçe sözcüklerin anlamları yine müellif tarafından verilmiş ve bu sözler metnin aktarılmasında Arap harfleri ile gösterilmiştir.

Eserde kişi ve yer adı olmak üzere çok sayıda özel isim geçmektedir. Bu sözlerin yazımında İsmail Ünver’in “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” çalışması esas alınmıştır.¹⁰

¹⁰ Kişi adlarında olduğu gibi eser adlarında da Arapça tamlamaların Arap dili bilgisi kurallarına uygun olarak çevrilmesinin hem eserin yazarına saygı hem de Türkçedeki alışkanlıklara uygun düşmesi bakımından

Hareke sistemine göre yazılmış metinlerde, hareke işaretleri dışında kullanılan hurûf-ı imlâ denilen ۱ ve ۷ harfleri ile med ve çekme gibi işaretlerinin de kullanıldığı bilinmektedir. Bunlar Arapça ve Farsça kelimelerde tamamen ünlü uzunluklarını karşıladıkları halde Türkçe kelimelerde farklı değerlendirmelere tâbi tutulmak durumundadırlar. Türkler, Arap yazısını kabul ettikten sonra bir süre Uygur yazısını da birlikte kullanmış olduklarından bu yazının etkisi altında yazıda hareke dışında yer yer ۱, ۷ ve ۷ harfleri ile karşılanan vokallere de yer vermişlerdir. Bu sebeple eski metinlerimizde göze çarpan bu yazılışlar herhangi bir ünlü uzunluğuna tekabül etmezler (Korkmaz, 2005: 486). Metnin kuruluşunda ünlü uzunluklarının gösterimi ile ilgili olarak Korkmaz'ın konu ile ilgili çalışmasında da belirttiği üzere, Türkçenin aslî uzunlukları dışında, ünlü uzunlukları yalnızca alıntı sözcüklerde gösterilmiştir.

Metinde çok sayıda derkenar bulunmaktadır. Daha önce de bahsettiğimiz gibi bu derkenarların büyük bir kısmının talik yazı ile yazılmış olması ve bunlar dışında metindeki asıl yazı ile benzer şekilde nesih yazıyla yazılmış derkenarların bulunması, talik yazılı derkenarların müellif tarafından eklenmediğini göstermektedir. Bu sebeple yalnızca müellif tarafından yazılan derkenarlar metnin transkripsiyonuna dâhil edilmiş, talik yazılı derkenarlar dışarıda bırakılmıştır.

1.4. Metnin İmlâ ve Dil Özelliklerine Dair Bazı Hususlar

1.4.1. İkili Yazımlar

Eser imlâ ve dil özellikleri bakımından değerlendirildiğinde özellikle geçiş dönemi eseri olmasının bir sonucu olarak metinde çok sayıda ikili kullanımla karşılaşmaktadır. İncelediğimiz metin büyük oranda harekeli yazılmış olup yalnızca metnin giriş bölümü harekesiz, kalan bölümlerde yer yer seyrek kullanılmış olmakla birlikte harekelidir. Ünlülerin Latin harflerine aktarımında harekesiz bölümler içinde de harekeli bölümdeki yazım tercihleri esas alınmıştır. Buna bağlı olarak metinde birlik sağlanmaya çalışılmış olsa da metinde müelliften kaynaklanan bazı ikili yazımlar mevcuttur.

Gerek metnin bir geçiş dönemi eseri olması sebebiyle gerekse müellifin kişisel özelliklerine bağlı olarak metinde ikili hatta zaman zaman çoklu yazımlar dikkat

yerinde olacağı kanaatindeyiz. Ünver'in yer adları ile ilgili görüşü işe şöyledir: Arapça tamlama biçimindeki yer adlarının günümüz Türkçesindeki söylenişleri farklı da olsa, yine metindeki özgün biçimleriyle yazılmasını çeviriyazının gereği olarak değerlendirmek zorundayız (Ünver, 2008: 20).

çekmektedir. Özellikle *i/e* ünlüsünün yazımında metnin büyük bir bölümünün harekeli olmasından da faydalanılarak çok sayıda ikili yazım tespit edilmiştir.

Arap alfabesinde iki ya da üç ayrı sesi gösteren işaretlerin kullanıldığı ünsüzlerin yazımında da ikili durumlar göze çarpmaktadır. *c/ç, d/t/ṭ, h/k* seslerinde görülen bu durumu da yukarıda bahsedilen sebeplere bağlamak mümkündür.

Hem *i/e* ünlüsünün hem de *c/ç, d/t/ṭ, h/k* ünsüzlerinin yazımıyla ilgili detaylı açıklamalar “İmlâ ve Ses Özellikleri” başlığı altında yer aldığından bu bölümde bu iki konuya değinilmemiştir.

İkili bir kullanımın görüldüğü bir başka husus da bazı sözcüklerde görülen, yuvarlaklaşmaya bağlı farklılıklardır.

Yuvarlaklaşma, incelediğimiz metinde sözcüklerin hem kök ve gövdesinde hem de eklerinde sıklıkla karşılaşılan bir ses hadisesidir. Aynı sayfada düz ve yuvarlak ünlülü şekillerin bir arada kullanıldığı durumlar da görülmektedir. Bu durumun görüldüğü köklerden biri *yüri-/yürü-* (يورو/ يورى) fiilidir. Ağırlık yuvarlak ünlülü şeklin kullanımındadır. Kök durumundaki bir başka kullanım ise *kendi/kendü* sözcüklerinde görülmektedir. Çok sayıda kullanım “kendü” (كندى) şeklinde iken metinde iki yerde “kendi” (كندى) yazımı tercih edilmiştir. Benzer durumun görüldüğü bir başka sözcük olan *toğrı/toğru* sözcüğünde ise “toğrı” (طوغرى), yuvarlak şekli “toğru” (طوغرو)’nun yanında daha fazla kullanılmıştır:

يورۇيىنلرى *kendü* 17b/4, كندۇسى *kendüsi* 22a/2, كندىلردن *kendilerden* 55b/10; يۇرۇيشه *yürüyenleri* 55a/8, يۇرۇر *yürür* 55a/14, يۇرىدكده *yürüdükde* 55a/9, يۇرى *yüri* 56b/5, يۇرۇيشه *yürüişe* 55a/14; طوغرو *toğru* 68b/4, طوغرى *toğrı* 89a/10, قۇيى *qūyī* 196b/12, قۇيۇده *qūyūde* 196b/13.

Bugün standart Türkiye Türkçesinde düz ünlülü şekilleri kullanılan bazı kök ve gövdelerinse metinde yuvarlak ünlülü şekilleri görülmektedir:

قاپوسى *qāpusı* 46a/6, صاتون *ṣatun* 75b/17, انجۇ *incü* 208a/12.

Metinde eklerde görülen yuvarlaklaşmanın örnekleri ise çok daha fazladır. İsimden isim yapım eki *+IU*, zarf fiil eki *-(x)p*, sıfat fiil eki *-DUk*, ilgi hâli eki *+Uη / +nUη* ve bildirme eki *+DUr* daima yuvarlak şekilleri ile kullanılan ekler arasındadır. Görülen geçmiş zamanın teklik 1. şahıs çekiminde de düz ünlülü tabanlardan sonra yuvarlak ünlülü ekler kullanılmıştır.

گتۈرۈپ *getürüp* 21b/17, نظر ادۇب *naẓar idüp* 21b/17, چزىلو *çizilü* 239a/10, تكلو *tenlü* 177b/16, بۇنلارۇن *bunlaruñ* 55a/9, يۈرىدۈكده *yürüdükde* 35b/8, اولدوغى *olduğı* 21b/5, قالقوب *kalqub* 47b/13, باشلدم *başladum* 50b/11, دكلر *degildir* 37b/8, گركدر *gerekdir* 100a/5, اولانك *olanuñ* 35b/7, قىلدم *kıldum* 86b/16.

Bu tür ikili tercihler yalnızca imlâ ve yazım hususunda görülmemekte, biçimle ilgili olarak kimi eklerde de benzer durumlar görülmektedir.

Metinde -mAdAn zarf fiil ekinin hem -mAdAn şekli ile hem de tarihî şekli olan -mAdIn şekli ile kullanıldığı görülmektedir. Ek, Eski Türkçe döneminde -mAtI, daha sonraki dönemlerde ise -n genişlemesiyle -mAtIn halini alan bu zarf fiil eki Eski Anadolu Türkçesinde -mAdIn şeklini almıştır (Korkmaz, 1965: 269; Öner, 1999: 839). Osmanlı Türkçesi döneminde ise bugünkü -mAdAn şekline ulaşmıştır. Metinde -mAdIn şekli fazla bulunmamakla birlikte her iki şeklin de kullanıldığı görülmektedir. Tercih bakımından ekin -mAdAn şekli daha ağırlıklıdır.

اتمدن *itmeden* 205a/9, قوللنمه دن *qullanmadan* 35b/14, صنمه دن *şanmadan* 35a/13, اولنمادين *olunmadın* 16a/8, ایتمدین *itmedin* 16a/9, بلمدین *bilmedin* 43b/4.

Geniş zamanın çekiminde teklik 1. şahıs eki olarak Eski Anadolu Türkçesi ekleri arasında -In şekli yer almaktadır (Gülsevin, 2011: 92). Metinde bu şeklin yanında bugünkü şekil de hem düz hem de yuvarlak ünlülü tabanlardan sonra -Um olarak kullanılmıştır:

چکمزین *çkmezın* 11a/7, گورورین *görüürin* 55b/12, بیلورین *bilürin* 55b/11, ایشیدیرین *işidürin* 181a/5, ایدرم *iderüm* 170b/9, اوشانمام *uşanmam* 219b/13.

Eski Anadolu Türkçesinin çokluk 1. şahıs eki -vUz, geniş zaman çekiminde -AvUz olarak görülmektedir (Gülsevin, 2011: 92). Eski Anadolu Türkçesindeki bu şekil genel itibarıyla terk edilmiş olsa da metinde sayısı çok olmamakla birlikte bu eski şeklin kullanıldığı da görülmektedir. Burada da eklendiği tabanın ünlüsü fark etmeksizin ekin Eski Anadolu Türkçesindeki -AvUz şekli ile Osmanlı Türkçesinin -Uz şekli metinde bir arada kullanılmıştır:

سویلیه *süylie* 61a/12, گیدره *giydürevüz* 61a/3, قیلویره *kılıvirevüz* 61a/2, ویروز *virevüz* 63a/14, اولاوز *olavuz* 63a/15, طوته *tutavuz* 61a/4, قیلاوز *qılavuz* 64b/8, اولوروز *olunuruz* 67a/9, اولوروز *oluruz* 112a/7, اتاروز *ataruz* 49a/6, پیقاروز *yıqaruz* 66a/15.

Aynı durum bildirme eklerinin isim çekiminde de görülmektedir:

قوللرز *qullaruz* 112a/6, اوزره یوز *üzereyüz* 35a/7, طانفه سیوز *ṭā'ifesivüz* 37a/8.

Metinde çoğunlukla eksiz olmakla birlikte dört yerde -gıl/-gil şekli geçmektedir:

بیل *eylegil* 73b/6, بلكل *bilgil* 85a/7, اولغل *olğıl* 209b/4; خیر آيلة *hayr eyle* 215b/7, بیل *bil* 221b/12, ادا قیل *edā kııl* 54b/2.

Metindeki yazım tercihlerine söz varlığı açısından bakıldığında da benzer durumlar görülmektedir. Metinde tarihî dönemlerde ard arda görüldüğü hâlde metinde bir arada kullanılan söz varlığını *karındaş-kardaş*, *imdi-şimdi*, *şol-şu*, *eyle-öyle* gibi kullanımlar oluşturur. Burada bir sözcüğün tarihî süreç içerisindeki gelişimini gösteren farklı yazımları örneklemek mümkündür. En belirgin örneklerden biri “kardaş / karındaş” sözcüğüdür.

قىز قرداشنى *kız karındaşına* 49b/17 (15 kere), قىز قرداشنى *kız kardaşı* 50b/17 (7 kere); امدى *imdi* 19a/14 (18 kere), شىمدى *şimdi* 32a/6 (14 kere); شو *şu* 46a/6 (4 kere), شول *şol* 181b/1 (43 kere); اوله *öyle* 82b/5 (31 kere), ايله *eyle* 62a/5 (14 kere)

Metinde göze çarpan ikili durumlardan biri de bazı ek ve bağlaçların yazımı hususundadır. Özellikle ki ve ile bağlaçlarının ayrı yazılmaları beklenirken birlikte kullanıldığı sözcüğe bitişik yazıldıkları çok sayıda örnek vardır. Bunların yanı sıra *-dUr* eki de genel itibarıyla bitişik yazılırken birkaç örnekte ayrı yazılmıştır.

-dUr ekin ayrı yazımı müellif tarafından kullanılan ve genellikle tamlamaların bittiğine, ekleri ayrı yazmaya ya da cümlelerin bittiğine işaret eden kırmızı mürekkepli noktaların ardından yazılmasıyla tespit edilmiştir.

nemnāk-dur (7b/3) sözcüğünde bir tamlama yapısı olmamasına rağmen sözcüğün sonuna nokta koyularak ek ayrı yazılmıştır: **نمناک در**. Ancak takip eden sayfada *şāh-ı cihāndur* (8a/2) örneğinde aynı ek tamlama yapısıyla birlikte kullanılmasına rağmen bitişik yazılmıştır: **شاه جهان در**.

Kî'nin yazımında ise çoğu zaman bağlaç olan *ki*'nin kendisinden önceki sözcüğe bitişik yazıldığı tespit edilmiştir: *emr eyledi ki* 29a/1 **امرا ایلدی کی**. Ancak Türkçenin imlâsına uygun olarak ayrı yazıldığı örnekler de fazladır: *şehādet iderim ki* 121b/2: **شهادت ایدرم که**.

Burada değinilmesi gereken bir diğer bağlaç ise *ile*'dir. İle bağlacı kimi zaman önündeki sözcüğe eklenerek yazılırken kimi zaman da bağımsız bir sözcük olarak gösterilmiştir.

Edat görevinde kullanıldığı bu örnekle *ile*, -le eki gibi bitişik yazılmakta ancak hareketler vasıtasıyla burada ekleşmiş bir yapıda olmadığı anlaşılmaktadır: ayağ ile 60b/9

إِنَاءَةً , çahr ile 229a/10 مَرْيَلَةً , tarihile 127a/13 طَبَقِيَّةً

İle, *idi*, *imiş*, *ise* sözcüklerinin ekleşmesi sırasında ortaya çıkan *y* sesi ile ilgili olarak Ercilasun şöyle demektedir. Bu kullanımlarda ünlü çatışmasını önlemek gibi bir zorunluluk olmadığı için yardımcı ses sayılamaz. Bu durumdaki *y*'ye “türeme *y*” denilerek ayrı bir ad verilmeli ve eke dahil edilmelidir. Eski Anadolu Türkçesinde *ekleşme almaltı-y-ıdı* şeklinde, ünlü düşmeksizin olmuştur. O dönemde *y* ünlü çatışmasını önlemek için gelişmişti ve tabii ki yardımcı sestir. Aynı zamanda *y*'den sonraki ünlüler düşmüş ve ünlü çatışması ortadan kalkmıştır (Ercilasun, 2000: 225).

Bu durumu yine yukarıdakine benzer şekilde ek gibi bitişik yazılan ancak ünlü ile biten bir sözcüğe eklenmesi ve yazımında /ي/ sesinin gösterildiği şu sözcükle örneklemek mümkündür: biriyle 62b/13 بَرِيَّةً

Aynı sözcüğün ekleşmiş şeklindeki yazımında ikiden fazla temayül görülmektedir. Ek olarak yazımına uygun şekilde herhangi bir işaret kullanılmadan له ile yazıldığı örnekler şu şekildedir: siyâhlığla 147a/9 سِيَاهُ لَهَا , saçmağla 214a/17 صَائِحَةً

Bir diğer husus ise için edatının kullanımı ile ilgilidir. Metinde 114 kere geçen edat 15 yerde önündeki sözcüğe bitişik yazılmıştır.

sâkin olmak için 23a/1 سَاكِنًا وَلَوْ أَحْبَبْنَا , gâlib olduğün 59a/16 ظَالِمًا وَلَوْ دُوِّعِينَا

1.4.2. Metne Özgü Kullanımlar

“berü” edatının kullanımında “+dan berü” yapısının yanı sıra fiillere eklenmesi durumunda istisnasız şekilde “-AlIdAn berü” kullanılmıştır. Konu ile ilgili çalışmasında Salan, “-AlIdAn berü” yapısı için daha önce yapılan çalışmalardaki -All zarf fiil ekiyle -DAn durum ekinin kalıplaşması ve berü çekim edatıyla genişlemesi sonucu meydana geldiği görüşüne karşılık bu ifadelerin dönemin özellikleriyle bağdaşmadığını ileri sürmüştür (Salan, 2019: 62):¹¹ *toğuz yüz toksan târihinden berü* 12b/4, *müyesser olalıdan berü* 142a/5, *esir ideliden berü* 212a/15.

¹¹ Konuyla ilgili detaylı bilgi için bk. Salan Erkan, Eski Anadolu Türkçesinde {-AlIdAn (> -AldAn)} ve {-AlIdAn berü (> -AldAn berü)} Zarf-fiil Eklerinin Oluşumu, Türkbilig, 2009, S. 37, s.61-70.

Eski Anadolu Türkçesinde görülen bazı ekler metinde de kullanılmaya devam edilmiştir: *bunca^layın* (*büyük menzil*) 70a/16, *incüleyin* (*bir cāriye*) 214b/15.

Eklerin dizilişi konusunda da Türkiye Türkçesinin ek sıralamasına uygun olmayan bir örnekle karşılaşmıştır. Metinde geçen *rızāsuz ve ihtiyāroomsuz* (215a/11) kullanımında *ihtiyār* sözcüğünde -sUz yapım ekinin teklik birinci şahıs iyelik ekinde sonra geldiği görülmektedir.

Ekler ile ilgili olarak -mAdAn/-mAdIn kullanımından da bahsetmek gerekir. Osmanlı Türkçesi döneminde ekin -mAdAn şekline ulaşmış olmasına rağmen -mAdIn şeklinin de varlık göstermesi metnin bir geçiş dönemi eseri olmasının sonucudur. Ancak konu örnekleriyle birlikte “Metne Dair Bazı Hususlar” başlığının altında “İkili Yazımlar” bölümünde detaylandırılacağı burada tekrar değinmiyoruz.

Söz varlığı bakımından ele alındığında ise dönem sözlüklerinde karşılaşılmayan bazı Türkçe sözcüklerin kullanımı şöyle örneklenebilir: *yapça yapça* 55b/1, *yāb yāb* 55b/9.

Metinde söz varlığı açısından dikkat çeken hususlardan biri de *de-*, *eyt-* ve *söyle-* fiillerinin bir arada kullanılmasıdır. Bu iki fiilin kullanımda tercih ağırlıklı olarak *eyt-* fiilinden yanadır: ديوپ deyüp 34a/13, ديدى didi 22a/13, ايتدى eytdi 95a/9, ايندوگي eytdügi 166a/4; سويلدگمز *söyledüğimiz* 37a/10, سويلمگدن *söylemekden* 56b/17.

Metinde göze çarpan bir diğer kullanım ise topluluk adlarının özne olarak kullanıldığı cümlelerin genellikle çokluk yüklemle kurulması durumudur. Hem böyle bir kullanımın tercih edilmiş olması hem de kullanımda ikiliklerin görülmesi müellifin Türkçeyi sonradan öğrenmiş olmasına bağlanabilir. Bunu düşündüren ise müellifin ana dili olan Amharcanın bir Sami dili olması ve muhtemelen kendi dilindeki bu yapıyı Türkçeye yansıtmış olması görüşüdür.

ol da^hı eyle idicek halk andan bu ma^cnāyı kabül itmediler 50a/11

‘ulemā bunı gördiler 71a/9

halk aⁿa cefā iderler 73b/9

halk anuⁿ da^hı cenāzesine hāzır olmak istediler 136a/3

*gerek erkek gerek di^şi ya^cni yüzleri siyāh ve di^şleri beyāz kimselerüⁿ
mu^habbetinden ötüri halk beni melāmet iderler 173a/2*

eger beni cemā^c at melāmetidüp utandurmaya^lardı 181a/8

bunlardan toĝan evlād kerīm olurlar 182b/5

Ancak aynı sözcüklerin özne olarak kullanıldığı bazı cümlelerde ise bu durumun aksine tekil yüklem tercih edilmiştir.

toĝurdukları evlād kerīm olur 183a/2

ve ba'zı şu'arā daĝı dimişdür 198a/16

Bu kullanıma benzer bir durum, az sayıda da olsa, sözcük öbekleri düzeyinde “birkaç” sıfatıyla kurulan sıfat tamlamalarında tamlananın çokluk eki almış olmasıdır. Metinde “birkaç” sözcüğü 25 kere sıfat olarak kullanılmış bunlardan ikisinde çokluk ekinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

birkaç hāşşiyetler 34a/10, *birkaç Habeşiler* 97b/12

2. İMLÂ VE SES ÖZELLİKLERİ

2.1. ÜNLÜLER

2.1.1. Ünlülerin Yazımı

Türkçede ünlüleri Arap alfabesinin tek bir işareti ile aktarmak mümkün olmadığı için temsil işaretlerinin kullanımında da bir düzen ve kararlılık oluşmamıştır (Tulum, 2011: 65). Bu duruma bağlı olarak ünlülerin gösterilmesinde birden çok işaret kullanılmıştır. İncelediğimiz metinde de ünlülerin yazımında tercih edilen işaretler sözcüğün içindeki konumuna göre aşağıda sıralanmıştır.

2.1.1.1. /a/ Ünlüsünün Yazımı

Metinde /a/ ünlüsü söz başında elif ve medli elif ile olmak üzere iki şekilde gösterilmiştir:

- **Elif (ا) ile:** اغزكه ağzuğa 43b/11, آشاعه aşaga 48a/3, ايدنلقده aydınlıkda 58b/14.
- **Medli elif (آ) ile:** آته سيدر atasıdır 20b/9, ألوب alup 46b/6, آدیلله adıyla 48b/4.

İç seste ise elif, üstün, üstünlü elif ve dikine üstünlü elif ile olmak üzere dört şekilde gösterilmiştir:

- **Elif (ا) ile:** اوياندقده uyandıqda 22a/11, آشاعه aşaga 48a/3, قۇلاغى kulağı 48b/7.
- **Üstünlü elif (آ) ile:** يرالادی yaraladı 220a/5.
- **Güzel he(ه) ile:** ياره ليوب yaralayup 220a/10.

• **Üstün (ُ) ile:** يَرَاتِدُق yaradduq 29b/1, طَهِىّ taşı 46b/8, قَنَدَه qanda 54a/10, قَنَقَى qankı 59a/17.

• **Dikine üstünlü elif (ِ) ile:** بَاشِن başın 28b/7, بَابَا baba 29b/2, اوقومادى oqumadı 144b/10.

Söz sonunda ise elif, güzel he, üstünlü elif ve dikine üstünle elif ile olmak üzere dört şekilde gösterilmiştir:

- **Elif (ِ) ile:** بُوڭا buŋa 37b/2, يَانِنَا yanına 28b/1, اَتَا ata 53b/12.
- **Güzel h (ه) ile:** اَنَدَه anda 41a/10, اَغْزِنَا ağzına 43b/11, اَشَاغَه aşığa 48a/3.
- **Üstünlü elif (ِ) ile:** سَاڭَا saŋa 69b/4.
- **Dikine üstünlü elif (ِ) ile:** اَوْلَا ola 53a/8, سَاڭَا saŋa 54b/10, سَاڭَا saŋa 69b/4.

2.1.1.2. /e/ Ünlüsünün Yazımı

Ön seste /e/ sesi elif ile gösterilmiştir:

- **Elif (ِ) ile:** اَوِيْنَه evine 36a/1, اَلِنَدَه elinde 71b/1, اَيْلِكِر eyülikler 91b/5.

İç seste üstün ile gösterilmiş veya herhangi bir işaretle gösterilmemiştir:

• **Üstün (ُ) ile:** كُونَدَن گünden 32a/5, كَلْدَى geldi 32a/5, دِيُوب deyüp 34a/13, اِيْدَرَم iderem 86a/11, سَوِيْلِيْن söyleyen 28b/3.

Metinde hareke ile gösterilen ünlülerin kimi zaman harekesiz de yazıldığı örnekler mevcuttur: يِر يُوْرِيْنِي yer yüzünü 62b/3, يِر يُوْرِيْنِدَه yir yüzünde 62b/4, كَلُوْب gelüp 122a/14.

Son seste ise güzel he ile gösterilmiştir:

• **Güzel h ile:** كِيْمَسَه kimse 30b/7, كِيْمَسَه kimse 86a/17, يِر يُوْرِيْنِدَه yir yüzünde 62b/4, اُوْرِيْنَه üzerine 120a/3.

2.1.1.3. /ı/ ve /i/ Ünlülerinin Yazımı

Söz başında bu sesler elif-ye ve kesre ile olmak üzere iki şekilde gösterilmiştir:

- **Elif-ye (ِ) ile:** اِيْچُرُو içürü 46a/8, اِيْدَم idem 77a/4, اِيْشِيْدُك işitdik 77b/7,
- **Kesre (ِ) ile:** اِيْشِيْدِيْلُوب işidilüp 62b/16, اِيْجِلْدُوسِيْنِي inildüsünü 77b/7.

İç seste ye ve kesre olmak üzere iki şekilde gösterilmiş ya da herhangi bir işaretle gösterilmemiştir:

• **Ye (ِ) ile:** كِيْزِلُو gizlü 53b/17, كُوْرُلْدِيْسِي گürüldisi 62b/15, كِيْمِلِرْدِر kimlerdür 80b/6

- **Kesre (◌ِ) ile:** ديو diyü 46a/3, اوزرنده 80b/13, بلمش bilmiş 77b/2.

Harekelerin kullanılmadığı örnekler de mevcuttur: كؤرمميسين kimse 30b/7, گؤرمميسين 31b/1, شمدې şimdi 64a/8.

Söz sonunda ise ye ve dikine kesreli ye ile olmak üzere iki şekilde gösterilmiştir:

- **Ye (ی) ile:** كشي kişi 59b/16, قپوسنى kapusını 62b/12, كبی gibi 64a/1.
- **Dikine kesreli (ې) ye:** نولدې noldı 28b/2, ديدې didi 28b/6, يوري yüri 55a/7.

2.1.1.4. /o/, /ö/, /u/ ve /ü/ Ünlülerinin Yazımı

Türkçede düzlük yuvarlaklık uyumuna bağlı olarak ilk hece dışında o/ö ünlülerinin bulunmaması kuralına göre Türkçe sözcüklerde ilk hece dışındaki /o/ harfleri u/ü olarak okunmuştur.

Ön seste elif-vav ve ötreli elif vav ile olmak üzere iki şekilde gösterilmiştir:

- **Elif vav (او) ile:** اولونماق 20a/2, اوغلی oğlu 20b/8, اولولنمغك ululanmağuş 29b/5, اوكمده öngümde 126b/7.
- **Ötreli elif vav (اؤ) ile:** اول يوزلرئنج 29b/11, اندن اوتوري andan ötüri 167a/17, اوزون uzun 178b/12.

İç seste ötreli vav ve ötre ile gösterilmiş ya da herhangi bir işaretle gösterilmemiştir:

- **Ötreli vav (ؤ) ile:** بولنؤرسه bulunursa 28a/6, سؤيلر söyler 28b/6, بؤ سؤزدن bu sözden 28b/6, ايشيدوب işidüp 28b/3, سؤيلين söyleyen 28b/3, قرقسون qorqsun 30b/8.
- **Ötre ile (ُ) :** اولدؤكلرنده 35a/5, سؤزك sizüñ 35a/7, اوغل oğul 55a/15.

Bazı durumlarda ise harekelerin tercih edilmediği görülmektedir: اولنديكه olundı ki 30b/9, صكره sonra 38a/7, دوقنميه doqunmaya 178b/13, سنك senüñ 120b/4.

Söz sonunda ise vav ve ötreli vav ile olmak üzere iki şekilde gösterilmiştir:

- **Vav (و) ile:** كندو kendü 79b/11, درلو درلو dürlü dürlü 104b/13, اولو ulu 113a/12, قو qo 167a/4.
- **Ötreli vav (ؤ) ile:** ادملؤ ادملؤ adumlayu adumlayu 28a/17, ورؤب varup 48b/6, قو qo 219a/4.

2.1.2. Ünlü Uyumu

2.1.2.1. Kalınlık - İncelik Uyumu

Türkçenin en temel özelliklerinden biridir. Sözcük kökünün ağız boşluğunun ön veya ardından çıkarılan ünlülerden oluşu, bu köke getirilen ekleri kendisine benzetir. Kalın sıradan ünlülerle başlayan köklere kalın sıradan ekler, ince sıradan ünlülerle başlayan köklere ise ince sıradan ekler getirilir. Türkçenin bu özelliği yabancı dillerden alınmış sözleri bile büyük ölçüde etkileyecek kadar güçlüdür (Karaağaç, 2015: 118).

Metindeki ünlüler kalınlık incelik uyumu bakımından ele alındığında, bugün Türkiye Türkçesinde de uyuma girmeyen bazı ekler dışında, uyumun korunduğu görülmektedir.

siyâhlardan 26a/14, nürdan bir taht üzerinde 78a/11, dönüp gitmeyince 98a/10, Medîneye 144a/6, yaradılışı 166b/16, yâkıtlardan 224b/2

Yukarıda değindiğimiz uyuma girmeyen bazı ekler ise şunlardır:

-ken: Bu ek metinde ve özellikle de kalın ünlülü sözcüklerin ardından kullanıldığında çoğunlukla iken olarak ekleşmemiş şekilde kullanıldığı için sadece iki örnekte uyumsuz olarak tespit edilmiştir: namâz içinde tırurken 51b/15, kaçarken 82a/14

-ki: Metinde işlek kullanılan bir ek değildir: bunlardaki 44a/4, zamândaki 128b/5, yüzindeki 210b/4

Ayrıca kalın sıradan ünlülerden sonra (ق) ve ince sıradan ünlülerden sonra (ك) şeklinde kullanılan *-llk* eki iki örnekle bu kuralık dışında kalmaktadır. Ancak metinde kalınlık incelik uyumu esas alınarak /ك/ ile kalın ünlülü, /ق/ ile ince ünlülü okunmuştur.

siyâhlığı 27a/17, 147b/3; *mü 'ezzinlik* 40b/12, *pâklik* 217b/6

2.1.2.2. Düzlük - Yuvarlaklık Uyumu

Türkçenin ünlüleri arasında görülen bir başka uyum da budur. Ünlülerin çıkış biçimlerini ölçü alan ünlü-ünlü uyumudur. Çıkışlarında dudakların biçimi temel ölçüdür. Buna göre düz ünlülerden sonra düz ünlüler, yuvarlak ünlülerden sonra düz geniş veya dar yuvarlak ünlüler gelir. Türkçenin ünlüleri arasındaki bu uyum, yine Türkçedeki güçlü uyumlardan ünlü-ünsüz uyumu tarafından zaman zaman bozular. Yuvarlaklaşma olarak da bildiğimiz bu düzensiz ses değişmesi olayında ünlü, ünsüze benzeşir (Karaağaç, 2015: 119).

Eski Anadolu Türkçesinin en önemli ses özelliği düzlük-yuvarlaklık uyumunun mevcut olmayışıdır. Bu özellik 16. yüzyılda da devam etmekte, 16. yüzyılın sonlarından başlayan bir geçiş dönemiyle 18. yüzyılda düzlük-yuvarlaklık uyumuna ulaşıldığı tahmin edilebilir (Ercilasun, 2004: 462). Düzlük yuvarlaklık uyumunun metnin ait olduğu dönemde Türkiye Türkçesinde olduğu kadar güçlü ve düzenli olmadığı görülmektedir. Gerek sözcüklerin tabanlarında gerekse eklerin sözcüklere eklenmesi durumunda olsun genellikle düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırı olma durumu göze çarpmaktadır.

Sözcüklerde düzlük yuvarlaklık uyumu: Sözcük kök ve gövdelerinde düzlük yuvarlaklık uyumu bakımından karşımıza düzenli olmayan bir durum çıkmaktadır. Uyuma girmesi beklenen kimi sözcükler daima uyuma aykırı yazılırken kimi sözcüklerde hem aykırı hem de uyumlu yazımlar bir arada görülmektedir.

şatun 31b/14, karşı 57b/13, doğru 89a/10, altunları 125b/12, içerü 204a/6, incü 208a/12; karşıdur 18a/8, doğru 68b/4.

Eklerde düzlük yuvarlaklık uyumu: Eklerin sözcük kök ve gövdelerine eklenmeleri durumunda düz ünlülü ve yuvarlak ünlülü ekler bakımından dudak uyumları ele alındığında genel itibarıyla uyumsuzluğun hâkim olduğunu söylemek mümkündür. Uyuma aykırı durumları şöyle örneklebiliriz:

burnı 43b/16, çoç 52b/9, gönlü 61a/17, kodı 70b/14, adem oğlu 71b/8, söğdi 74b/15, beyânındadır 82a/4, yazılmışdur 85a/4, kandurdu 97b/8, naql olunmuşdur 130b/16, gögsi 139b/4, sevdiğümüz 143a/4, cehennem odı 144b/6, lezzetli oldu uykusuzluk 166a/3 cesedinü 166b/16, doğurıcı 182b/10, anlayışı 183a/11, bulunmaz 186b/11, gömülicidür 192b/16, gerekdür 201b/10.

Bazı ekler eklendiği sözcüğün tabanında bulunan ünlü dikkate alınmaksızın düz ünlülü olarak kullanılırken bazıları da daima yuvarlak ünlülüdür.

Daima düz ünlülü kullanılan ekler

-I teklik 3. şahıs eki: burnı 43b/16

-I belirtme hâl eki: çoç 52b/9

-IcI fiilden isim yapım eki: gömülicidür 192b/16

-(I)n- fiilden fiil yapım eki toçınmış 95a/3

-*mİş* fiilden isim yapım eki / öğrenilen geçmiş zaman eki: çıkamamış ola 182a/4 / göndermiş 195a/17

Daima yuvarlak ünlülü kullanılan ekler

- dUk* sıfat fiil eki: acıkdığı 193b/17
- dUr* bildirme eki: karındaşım kıızıdur 137b/3
- lU* isimden isim yapım eki: ağ çehrelü 167a/3
- sUn* teklik 3. şahıs emir eki: toğınsun 114a/14
- sUz* isimden isim yapım eki: rızāsuz 215a/11
- U* zarf fiil eki: adumlayu adumlayu 28a/17
- (*U*)*k* fiilden isim yapım eki: yırtuğ 224b/8
- (*U*)*r*- fiilden fiil yapım eki: şışürdi 69b/9
- Up* zarf fiil eki: ıalđup 21b/3, şunup 70b/7
- Ur* geniş zaman eki: acığursın 70b/9

Hem düz hem yuvarlak ünlülü kullanılan ekler

-*DI* görülen geçmiş zaman eki: Yalnızca üç örnekte düz ünlülü tabana eklenirken yuvarlak ünlülü olarak yazılmıştır.

didü 159b/3, vardu mı 215b/7, 237b/3 inceldü

+*Incl*: üçinci 16b/4, toğuzuncı 16b/17

-*llk* isimden isim yapım eki: aydınlığda 58b/14, aydınlığı 61a/13

2.1.3. Yuvarlaklaşma

Bir sözde ön, iç ve son ses durumundaki düz ünlülerin çeşitli nedenlerle yuvarlak sıraya geçmeleri olayıdır. Türk dili tarihinde oldukça değişik nedenlerle ortaya çıkmış yuvarlaklaşmalar görülür. Eski Anadolu Türkçesi bu ses olayının en yaygın görüldüğü dönemdir (Karaağaç, 2015: 100).

Yuvarlaklaşma, incelediğimiz metinde sözcüklerin hem kök ve gövdesinde hem de eklerinde sıklıkla karşılaşılan bir ses hadisesidir. Aynı varakta düz ve yuvarlak ünlülü şekillerin bir arada kullanıldığı durumlar da görülmektedir. Bu durumun görüldüğü köklerden biri *yüri*-/yürü- (یورو / یوری) fiilidir. Ağırlık yuvarlak ünlülü şeklin

kullanımındadır. Kök durumundaki bir başka kullanım ise *kendi/kendü* sözcüklerinde görülmektedir. Çok sayıda kullanım “kendü” (کنندو) şeklinde iken metinde iki yerde “kendi” (کندی) yazımı tercih edilmiştir. Benzer durumun görüldüğü bir başka sözcük olan *toğrı/toğru* sözcüğünde ise “toğrı” (طوغرى), yuvarlak şekli “toğru” (طوغرو)’nun yanında daha fazla kullanılmıştır:

kendü (کنندو) 38a/11, *kendüsi* (کنندوسی) 58b/14, *kendilerden* (کندیلردن) 55b/10; *yürüyenleri* (یورویینلری) 55a/8, *yürür* (یورور) 55a/14, *yürüdükde* (یوریدکده) 55a/9, *yüri* (یوری) 55a/7, *yüriyişe* (یوریشه) 55a/14; *toğru* (طوغرو) 68b/4, *toğrı* (طوغرى) 60a/2.

Bugün standart Türkiye Türkçesinde düz ünlülü şekilleri kullanılan bazı kök ve gövdelerinse metinde yuvarlak ünlülü şekilleri görülmektedir:

kapısı (قبوسى) 62b/12, *şatun* (صاتون) 75b/17, *incü* (انجو) 208a/12.

Metinde eklerde görülen yuvarlaklaşmanın örnekleri ise çok daha fazladır. İsimden isim yapım eki +*IU*, zarf fiil eki -(*x*)*p*, sıfat fiil eki -*DUk*, ilgi hâli eki +*Uη* / +*nUη* ve bildirme eki +*DUr* daima yuvarlak şekilleri ile kullanılan ekler arasındadır. Görülen geçmiş zamanın teklik 1. şahıs çekiminde de düz ünlülü tabanlardan sonra yuvarlak ünlülü ekler kullanılmıştır.

Gökçe konu ile ilgili çalışmasında -*IU* eki için şöyle demektedir. Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlülü şekil baskın olmakla birlikte, düz ünlülü örneklerle rastlamak mümkündür. Osmanlı Türkçesi metinlerinde bu ekin yazılışı (لى) şeklinde kalıplaştığı için Arap harfli metinlerden dudak uyumunu tespit etmek pek mümkün değildir (Gökçe, 2009: 991). Ancak incelediğimiz metinde bu durumdan farklı olarak ek لو ile gösterilmiş, dolayısıyla ektaki yuvarlaklaşmanın metinde halen görülüyor olduğu tespit edilebilmiştir.

deñlü (دکلو) 61b/11, *tenlü* (تکلو) 177b/16, *çizilü* (چزیلو) 239a/10

Eski Türkçe döneminde ünlü uyumuna dâhil bir ek olan +*sız* / *siz*, +*suz* / +*süz*’ün Eski Anadolu Türkçesinde ünsüz düşmesi sonucunda ünlüsü yuvarlaklaşan +*lu* / +*lü* ekine benzeyerek yuvarlak ünlülü kullanıldığı örneklerin yanı sıra, düz ünlülü olarak uyuma dâhil olduğu örnekler de vardır. XVIII. yüzyıl transkripsiyon metinlerinde ise, bu ek daima dudak uyumuna girmiştir (Gökçe, 2009: 1001). Metnimizde de ekin örnekleri dönemin özeliğine bağlı olarak yuvarlak şekillidir. Tamamında hareke ile gösterilmese de büyük bir çoğunluğunda سُز şeklinde harekeli yazılmış olması ekin yazımının tespitine imkân vermiştir.

nihāyetsüz (نهايتسز) 119b/6, edebsüz (ادبسز) 43b/16, (قورقوسز) 118b/15

Üçüncü şahıs bildirme eki Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde, XVII. ve XVIII. yüzyıl Osmanlı Türkçesi metinlerinde ve XVII. Yüzyıl transkripsiyon metinlerinde yuvarlak ünlülü olarak görülür (Gökçe, 2009: 996). Metinde ekin yazılışı çoğunlukla *دُر* şeklinde harekeli olduğu için dönemin özelliğine uygun olduğu anlaşılmaktadır.

gerekdür (كركدُر) 110b/1, *degildür* (دكلدُر) 111a/9, *vardur* (واردُر) 37b/14

Türkçenin tarihî dönemlerinde görülen yuvarlaklaşma örneklerinden biri de +ArU eki ile olan yön gösterme sözcükleridir. Osmanlı Türkçesi metinlerinde de -ArU şeklinde ancak XVII. Yüzyıl transkripsiyon metinlerinde ekin düz ve yuvarlak şekilleri bir arada kullanılmıştır (Gökçe, 2009: 997). Metnimizde ise tüm örnekler yuvarlak ünlülüdür.

yukaru (يوقارو) 54a/1, *içerü* (ايچرو) 124b/12 *ilerü* (ايلرؤ) 178a/10

Metinde yuvarlaklaşmanın görüldüğü bir diğer ek ise +U η / +nU η tamlayan ekidir.

bunlaru η (بونلزن) 71a/7, *olanu η* (اولانك) 100a/5

Yuvarlaklaşmanın daima görüldüğü eklerden biri de zarf fiil eki -Up'tur. Ek aslında -p şeklinde idi. Batı Türkçesine geçerken önündek yardımcı vokal ekin bünyesine dahil zannedilmiş, böylece ek Batı Türkçesinde iki sesli olmuştur. Eski Anadolu Türkçesi döneminde /p/ sesinin tesiriyle yuvarlaklaşan ekin düz ünlülü şekilleri Osmanlıca içinde ortaya çıkmıştır (Ergin, 2009: 341).

Ek, daima yuvarlak ünlülü olarak yazılmıştır. Ekin ünlüsü daima gösterilirken çoğunlukla harekeli kullanım da söz konusudur.

nazar idüp (نظر ادوب) 21b/17, *getürüp* (كتورؤب) 47b/13, *kalkup* (قالقوب) 66a/13

Metinde harekeli yazılışlar vesilesiyle tespit edilebilen yuvarlak şekilli eklerden biri de görülen geçmiş zaman ekinin birinci ve ikinci şahıs çekimleridir.

Hayati Develi, Evliya Çelebi'nin *Seyāhat-nāme*'sinde ekin ünlüsünün harf veya hareke ile gösterildiği örneklerde dudak uyumuna girdiğini, hem düz hem yuvarlak ünlülü tabanlarda sadece birer uyum dışı örnek bulunduğunu tespit etmiştir (1995: 83). Bu durum, ekin XVII. yüzyıl konuşma dilinde uyuma bağlandığını, ancak imlâ kalıplaşması yüzünden yazıya aktarılamadığını düşündürmektedir (Gökçe, 2009: 1000).

buyurdu η (بويوردك) 52a/1, *aldu η* (الدك) 52b/5, *kıldum* (قيلدم) 86b/17, *başladum* (باشلدم) 171b/12

Gerek -dUk şeklinde tek başına olsun gerek başka eklerle birleşerek -DUkçA veya -DUktA gibi şekillerde olsun, ek daima yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır. Bugün Türkiye Türkçesinde hem düz ünlülü hem yuvarlak ünlülü şekilleri bulunur. Eskiden yalnızca -DUk şekli bulunan ek vokal uyumuna Osmanlıca içinde bağlanmış, diğer şekilleri son zamanlarda ortaya çıkmıştır (Ergin, 2009: 336).

olduğı (اولدوغی) 14b/3, *yürüdükde* (یوریدکده) 55a/9, *didükçe* (دیدکچه) 73b/10

2.1.4. i-e Ünlüsünün Yazımı

Metinde /i/ ve /e/ ünlülerinin kullanımında, birlikte kullanıldığı eklerle de bağlı olarak farklılar göze çarpmaktadır. Klasik Osmanlı Türkçesinde özellikle çekim sırasında *de-*, *et-*, *ver-* gibi sözcüklerde, bugünkü ağızlardakilere benzer ikili kullanımların olduğunu söyleyebiliriz (Duman, 1999: 101). İncelediğimiz metin de özellikle *de-* ve *et-* fiillerinin kullanımında bu durumu örneklemektedir.

Korkmaz, konu ile ilgili çalışmasında bu durumda nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini şöyle ifade etmiştir. Öncelikle eserlerdeki ses ikiliğinin o eserlerin asıllarında var olup olmadığını tayin etmek gerekmektedir. Eğer bu ses ikiliği esrelerin asıllarına ait ve ses gelişmeleri bakımından bir değişme merhalesini aksettiriyor ise metin kurucusu için yapılacak şey, transkripsiyonda bu farkları olduğu gibi göstermektir. Bu farklılık esere müstensihler yoluyla ve müstensihin mensup olduğu bir ağız yansıtabilecek şekilde sonradan girmişse bu durumda yapılacak iş müstensihlerden gelen yazılışlar için eserin orijinaline ait olan yazılışları birbirinden ayırmak ve metnin kuruluşunda asıl şekilleri esas alan bir normalleştirmeye gitmektir (Korkmaz, 2005: 485). Buna göre transkripsiyonu yapılan metin müellif tarafından kaleme alınan tek nüshalık bir eser olduğu için bu tür sözcüklerin yazımındaki farklılıklar transkripsiyonda gösterilmiştir.

Metinde *de-* fiilinin *-(x)p* ve *-U* zarf fiil ekleriyle kullanıldığı durumlarda *de-* şekli, görülen geçmiş zaman ve geniş zaman ekleri ile kullanıldığında ise *di-* şekli tercih edilmiştir. Burada birlikte kullanıldığı eklerin yanı sıra kök hecedeki ünlüyü takip eden /y/ sesinin etkisi de muhakkaktır. Metinde her iki kullanım için de istisnaî bir durum söz konusu değildir. Buradaki kullanımın aksine *ye-* fiili, kimi zaman hareketlerle de gösterilerek, sadece /e/ ünlüsü ile yazılmıştır.

Metinde sözcük kökünde dar ünlünün tercih edildiği sözcüklerin başında “de-” fiili gelmektedir. Metinde fiil 773 kere “di-”, 39 kere “de-” şeklinde kullanılmıştır: deyesin 46a/17, deyecek 112a/4, deyüp 100b/1; didi 73b/1, didükleri 168b/14, dimişdür 198a/16.

“diyü/deyü” edatının kullanımında ise 153 kere “deyü”, 2 kere “diyü” şekli tercih edilmiştir: deyü 81b/10, diyü 178a/17.

Sözcük kökünde görülen başka dar ünlünün kullanılması örneği ise “yir/yer”dir. Metinde bu sözcük 21 kere “yir”, 111 kere “yer” şeklinde yazılmıştır.

Daralmanın görüldüğü bir başka örnek ise “ye-” fiilidir. yiyecek 109b/2. Ancak metinde “yiyecek” şeklinde 7 kere kullanılan bu sözcük için daralmanın görülmediği bir örnek de mevcuttur: yeyecek 56b/6.

“yedir-” fiili ise 4 kere “yidür-”, 2 kere “yedür-” şeklinde kullanılmıştır: yidügi 200a/4, yidürsin 200b/4, yidürüñ 202a/10; yedürmek 41a/3, yedürürdüm 141a/4.

Tersi bir durum ise metinde 23 kere geçen “giy-” fiilinin bir yerde “gey-” şeklinde kullanılması ile karşımıza çıkar: geymişdür 221b/11.

“ver-” fiili metinde daima /ى/ ile gösterilerek “vir-” şeklinde yazılmıştır: haber virdi 29a/5, cevâb virüp 52a/5, virdügi gibi 230a/1.

/i/ ve /e/ değişiminin çok sık karşılaşıldığı kullanımlardan biri de *et-* ve *it-* fiillerindeki kullanımlardır. Bu fiillerin yanı sıra *vir-* fiili sadece /i/ ünlüsü ile yazılmış, metinde *ver-* şekli yer almamıştır: *itdiler* (ايتديلر) 88a/4, *etdi* (اتدى) 110b/5; *virmedi* (ويرمىدى) 22a/2, *virüp* (ويرؤب) 52b/9, *virmişlerdi* (ويرمىشلردى).

Benzer bir durum “geri/girü” sözcüklerinde de görülmekte ancak çok sayıda “girü” (كيرو) şeklinin yanında “gerü” (كرو) şekli metinde bir kere yer almaktadır.

Standart Türkiye Türkçesi ile karşılaştırıldığında farklılık gösteren ve metinde ikili şekilde karşımıza çıkmayan kullanımlarda mevcuttur. Örneğin “eyülük” sözcüğünde görüldüğü gibi kök hecede /e/’li şekil tercih edilmiştir:

eyülik (ايولك) 82b/10.

2.2. ÜNSÜZLER

2.2.1. Ünsüzlerin Yazımı

Uygur yazısının etkisi ve Arap yazısındaki imkânsızlıklar dolayısıyla Türkçe kelimelerin ön iç ve son seslerindeki /ç, t, p/ gibi ünsüzler ilk dönem eserlerinde *c* (ج), *d* (-), *b* (ب), harfleri ile karşılanmıştır. Her ne kadar sonrada bu sesleri karşılayan harfler kullanılmaya başlanmış ise de yazmalarda çeşitli sebeplerle fonetik bir anlam taşımayan ikili yazılışlar yer almıştır (Korkmaz, 2005: 488). Bu durumdaki sözcükler çalışmamızda,

söz konusu ikili kullanımın ortaya koyulabilmesi amacıyla metindeki yazılışları korunarak transkribe edilmiştir.

2.2.1.1. /c/ ve /ç/ Ünsüzlerinin Yazımı

Daima /c/ ile yazılanlar: كَجَه gice 51b/14, اجغرسه acıgursa 70b/8, اؤجريدر uclarıdır 217a/1.

Daima /ç/ ile yazılanlar: اؤچرسك uçarsağ 33a/5, چوقلق çokluk 45b/11, اچلغندن açluğundan 66a/9, اوچون için 72b/7.

Her ikisi ile de yazılanlar: Metinde /c/ ve /ç/ ünsüzlerinin kullanımında kimi zaman ikilikler görülmektedir. Bu durumun görüldüğü Türkçe kökenli sözcükler şu şekilde örneklenebilir.

“Ağaç/ağac” sözcüğü metinde 3 kere /ç/, 3 kere /c/ ile yazılmıştır. Hem /ç/’li hem de /c/’li şekil çokluk eki ile kullanılmış, /c/li şekillerden biri ünlü ile başlayan ek almıştır: اچلرہ ağaçlara 113b/8, اغاچلرک 165a/2.

“Birkaç/birkac” sözcüğü metinde 13 kere /ç/ ile, 10 kere de /c/ ile yazılmıştır: برقاچ birkaç 34a/10, برقاچ birkaç 58a/7; برقاچ birkaç 122a/11.

“Çizi/cizi” sözcüğü metinde 38 kere /ç/, 8 kere /c/ ile yazılmıştır: چيزلر çiziler 210b/6, جيزلر ciziler 210b/16.

“Nice/niçe” sözcüğü metinde 73 kere /ç/, 54 kere /c/ ile yazılmıştır: نجه nice 42b/12, نجه 44a/2

“Şuç/şuc” sözcüğü metinde 6 kere /ç/, 1 kere /c/ ile yazılmıştır: شوچلايب suçlayup 173b/10, ايدرسه şuc iderse 203a/5.

“Üç/üc” sözcüğü metinde 57 kere /ç/, 8 kere /c/ ile yazılmıştır. /c/’li kullanımların tamamı, /ç/’li kullanımların ise 34’ü yalın haldedir: اؤدر üçdür 160a/16, اؤج üc 158a/17.

“-CAgAz” ekinin yazımında da /c/ ve /ç/ ünsüzünün yazımına dair ikili durumlar görülmektedir. Ek yalnızca “kız” ismine eklenerek iki yerde /ç/’li, bir yerde ise /c/’li şekilde yazılmıştır: kızcağaz 95a/1, kızçağaz 98a/12.

2.2.1.2. /d/ ve /t/ Ünsüzlerinin Yazımı

İnce sıradan kelimelerdeki *t* - > *d*- değişimi Eski Anadolu Türkçesindeki birkaç istisna dışında tamamlanmış ve yazıya geçmiş olduğundan bir karşılık söz konusu değildir. Ancak kalın sıradan kelimelerdeki *t* - > *d*- değişimi bakımından farklı bir durum

vardır. Bir yandan bu değişimin geniş bir zaman çerçevesi içinde yüzyıldan yüzyıla az çok değişen basamaklı bir şekilde yer alması, bir yandan ağız ve bölgeler arasında birbiri ile zıtlaşan ve bugüne kadar süregelen bazı ayrılıkların bulunması, bir yandan da müstensihler aracılığıyla eserlere asıllarından farklı şekillerin girmiş olması dolayısıyla kalın sıradan kelimelerin *t*'li ya da *d*'li yazılışlarının tercihi bakımından farklar ortaya çıkmıştır (Korkmaz 2005: 489).

Bugün standart Türkiye Türkçesinde söz başı /d/ olan bazı sözcüklerin kullanımında metinde /t/ ünsüzü henüz terk edilmemiştir. Bu durum bazı sözcüklerin tamamı için geçerliken bazı sözcüklerde ikili kullanımlar görülmektedir. Bu ikili kullanımlardan bazıları şu şekildedir:

“doğ-/toğ-” sözcüğü metinde 47 kere /t/, 5 kere /d/ ile yazılmıştır: طوغردوغی doğurduğı 153a/4, دوغردوقده doğurduğda 152b/14.

“doğun-/toğun-” sözcüğü metinde 6 kere /t/, 2 kere /d/ ile yazılmıştır: طوقتمش doğunmuş 132a/13, دووقتمه doğunmaya 178b/13.

“dudağ/ṭudağ” sözcüğü söz başında 4 kere /t/, 3 kere /d/ ile yazılmıştır. Sözcük metinde bir kere de “ṭutağ” şeklinde geçmektedir: طوداقد ṭudağda 165b/10, دووق دوداğ 166b/3, طوطاغي ṭutağı 179b/3.

“dur-/ṭur-” sözcüğü metinde 29 kere /t/, 5 kere /d/ ile yazılmıştır: طوردیلر ṭurdılar 117b/9, دوردي durdı 68b/10, طوردوقدن ṭurduğdan 68b/13.

Söz başı /d/'li şekli bulunmayanlar: طاغدن tağdan 48a/3, طوغری toğrı 60a/2, طولنوقی tolınuğı 62b/15, طوغرو toğru 68b/4, طوقوز toğuz 161b/11.

2.2.1.3. /k/ ve /h/ Ünsüzlerinin Yazımı

Tarihî süreç içinde ses değişimine uğrayan bazı sözcüklerin yazımında ikili kullanımlar görülmektedir. Bu ses değişimlerinin arasında dikkat çekenlerden biri aynı sözcüğün yazımında söz içindeki /h/'li ve /k/'li şekillerdir.

“Uyku/uyhu” sözcüğü metinde 5 kere /h/, 1 kere /k/ ile yazılmıştır: اويخو uyhu 22a/1, اويقو uyku 197a/2.

“Yoksa/yoḥsa” sözcüğü metinde 11 kere /h/, 1 kere /k/ ile yazılmıştır: يوقسه yoḥsa 25a/2, يوقسه yoksa 172a/6.

2.2.1.4. /ŋ/ Damak n'sinin Yazımı

Metinde; kelime kök, gövdelerinde iç veya son seste ve eklerde nazal /n/ sesi çoğunlukla /ك/ ile ve daha az sıklıkla /ڭ/ ile gösterilmiştir. Aynı sözcüğün yazımında /ك/ yanında /ڭ/'nın kullanıldığı örnekler de mevcuttur: گۆنل گۆنل 33b/1, گۆنل گۆنل 33b/3, دردگه 47b/1, كيمسە نك 48a/9, شۆرە 49a/3, قاراق 53a/7.

2.2.1.5. /p/ Ünsüzünün Yazımı

Türkçe kökenli sözcüklerde kimi zaman /ب/ harfinin kullanıldığı durumlar karşımıza çıkmaktadır: بَرْمَقْلَرِي barmaqları 65a/7, پاباديه pabadya 219b/10.

Bunların yanı sıra Türkçe kökenli olup /پ/ ile tercih edilen yazımlar da vardır: قاپۇسى 46a/6, ياپىشۇپ yapışup 77b/10, تۇپراق 103b/17.

-Ip, -Up zarf fiil ekinin yazımı /ب/ ile karşılanmıştır: ورۇب varup 48b/6, تۇلدۇرۇب 50a/15, بولۇشوب buluşup 108a/11.

1.2.1.6. /s/ Ünsüzünün Yazımı

Metinde Türkçe kelimelerin yazımında genellikle kalın sıradan ünlülerle birlikte sad (ص), ince sıradan ünlülerle birlikte sin (س) kullanılmıştır:

Kalın sıradan ünlülerle: صوله و صاعه و صاغا 21b/17, شورلر 58a/10, صاقين 127a/10.

İnce sıradan ünlülerle: سيني seni 60a/1, ساغا 61a/5, سىلكنوب 69b/14, سويلدى 70b/12.

Bu durumun dışında kalan örnekler de mevcuttur: سچرامق 138a/15.

/k/, /s/, /t/ sesleri gösterildiği işaretlere göre kalın sıradan ya da ince sıradan ünlülerle kullanılır. Buna göre metinde kalın sıradan ünlülerin ardınlar /k/ sesinin /ق/ ile gösterilmesi beklenirken /ك/ gösterildiği, /s/ sesinin /ص/ ile gösterilmesi beklenirken /س/ ile gösterildiği ve /t/ sesinin /ط/ ile gösterilmesi beklenirken /ت/ ile gösterildiği örnekler de mevcuttur. Bu sözcükler metinde kalınlık incelik uyumuna uygun şekilde, dolayısıyla da burada bahsettiğimiz kurala aykırı olarak okunmuştur.

سيهالىق 27a/17, 147b/3; مۇ'ezziniлик 40b/12; سىچraya سىچraya 137b/9.

2.2.2. Ünsüz Uyumu

Ünsüzler arasındaki bir tonluluk-tonsuzluk uyumudur. Türkçede tonlu ünsüzler tonlu ünsüzlerle, tonsuz ünsüzler de tonsuzlar veya tonsuz karşılığı bulunmayan tonlularla yan yana bulunabilir (Karaağaç, 2015: 119).

Metinde tonsuz seslerden sonra gelen eklerde ses değişimi görülmemektedir. -CA, -DA, -DAn, -DI, -DUk, -DUr eklerinin tonsuzlardan sonra yine tonsuz olması beklenirken metinde bu ekler daima -dA, -dAn, -dI, -dUk, -dUr şekillerinde karşımıza çıkar. -CA ekinin yazımında ise ünlü ünsüz uyumu bakımından ikilikler karşımıza çıkmaktadır:

maḥşūşca 34b/1, yalnızca 69a/13, göstermeyince 73a/5, geldükce 75a/5; lâzım oldukça 38a/3, geldükçe 127a/2, ziyâret itdükçe 153b/4.

üzerlerinde 43a/2, göklerde 54a/6, Habeş dilinde 92b/1, Medîne'de 145a/4, diyâr-ı Habeşde 157b/6; uyandukda 22a/12, 'aklı başına geldükde 49b/17, yürüdükde 55a/9, ni' met ve devletde 158a/15, nihâyetde 193a/3, vaḫtda 202a/1.

senden 58a/10, üzerinden 97b/5, geldüklerinden 163a/9, gözinden 184b/14, Habeşîlerden 218b/9; milletden 11b/11, balçıkdan 1b/3, toprakdan 62a/4, kıyâmetden 86b/13, ḫayvânâtdan 176b/7.

sevdi 91a/15, şordılar 95a/10, didü ki 159b/3, vardu mı 215b/7; yaratduk 29b/1, kalkdı 43b/14, eytdi 104a/7, dökdi 125b/13, çıkdılar 133a/10, bakdı 153b/15.

buyurduğı 45b/2, toğduğı 60a/12, yetişdüğü 80a/2, geldüğüñizde 111b/11, tâzelendüğüñün 165a/3; rivâyet itdüğü 35b/10, korğduğıña 48b/11, ağduğından ötüri 182a/6, çekdüğü 223b/10, öpdüğümden 236b/12.

güzeldür 90a/14, degildür 111a/13, yanımdadır 137b/5; toğmışdur 160b/1, çokdur 19b/14, 'aynü'l-ḫayâtdur 68b/16, büyükdür 181b/11, şaçdur 181b/13, yoğdur 183a/12.

3. ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. İsim Çekim Ekleri

3.1.1. Çokluk Eki

Türkçenin her dönem ve sahasında kullanılan temel çokluk ekidir. En eski metinlerimizden itibaren Türk dilinin tarihî metinleri ve çağdaş lehçeleri ve ağızları incelendiğinde temel olarak çokluk kavramının +lAr (لر) ekiyle karşılandığı görülmektedir.

Gerek tarihî metinlerde gerekse çağdaş lehçelerde, onların en alt birimleri olan ağızlarda ortak çokluk eki, +lAr ve onun çeşitli varyantlarıdır (İlhan, 2009: 62).

+lar çokluk ekinin yazımında herhangi bir ünlü işaret kullanılmamış, Harekelerin yoğun olarak kullanıldığı varaklarda dahi ل şeklinde harekesiz yazılmıştır: nişānlar 18b/15, kararlar 20a/3, pādīshāhlar 22b/4, diyārlar, ʿ Arablar 20a/9.

+ān (ان): +lAr çoğul eki kadar yaygın olmamakla birlikte metinde Farsça +ān çokluk eki de kullanılmıştır: dilberān 13a/7, Hābeşān 19b/4

Ancak günümüz Türkçesinde de çokça karşılaşıldığı gibi bu ekin kalıplaşarak tekil bir sözcük olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu tür kullanımlarda +lAr ekinin kullanımı da söz konusudur: Müslümānlar 28b/1.

+āt (ات): Çokluk anlamı veren ve Türkçe olmayan bir diğer ek ise +āt ekidir: kelimāt 18a/16, beyyināt 25a/4.

Türkçenin çokluk eki +an ise Eski Türkçe dönemi metinlerinde birkaç kelimedeki çokluk fonksiyonuyla kullanılmış olmasına rağmen daha sonra bu fonksiyonunu yitirmiştir (İlhan, 2009: 96). Ek, metinde *oġlān* (215a/15) örneğinde kullanılmakta ve *oġlānlar* (107a/9) örneğinde görüldüğü gibi üzerine ekler +lAr çokluk ekinin eklendiği şekillerde görülmektedir.

Bazı yabancı kökenli sözcüklerde farklı çokluk ek veya çekimlerinin kullanıldığı görülmektedir: zürriyāt 22a/4 ve zürriyetleri 195b/2, elvān 168a/3 ve levnler 165b/7.

Bu eklerin yanı sıra Arapçanın çokluk çekimi ile çokluk anlamını kazanmış, günümüz Türkçesinde tekil anlamda kullanılan kimi sözcüklerin de çokluk anlam taşıdığı görülmektedir: evlād 21b/1. Ancak yabancı kökenli bu sözcüklere bir tekil sözcük gibi Türkçe çokluk ekinin eklendiği durumlar da mevcuttur: evlādlarıñuz 91a/7.

Metinde kullanılan bir diğer çokluk yapısı ise -īn eki ile görülmektedir: mürselīn 22b/3, müslimīn 105a/4, mü'minīne 82b/5, maẓlūmīn 88b/14, muhācirīn 138b/12, mücāhidīn 138b/12. Metinde, +ān ekinde görüldüğünün aksine bu ek ile çokluk anlam kazanmış bir sözcüğün yeniden +lAr çokluk ekini aldığı bir örnek görülmemektedir.

3.1.2. İyelik Ekleri

İyelik ismin kendisine tabi olan unsurlarla, kendisinin ilgili bulunduğu kelimelerle münasebetini ifade eden gramer kategorisidir. İyelik şekli bir bağımlılık, aidiyet, mülkiyet gösterir. Türkçede iyelik kategorisi çekimlidir. İsimlere iyelik gösteren çekim ekleri

getirilir ve bu ekler şahıslara göre ayrı ayrı şekillerde olup isimler iyelik kategorisi için geniş bir ekler sistemine sahiptir (Ergin, 2009: 130).

Teklik 1. Kişi +(U)m (م): Ekin imlâsında herhangi bir ünlü kullanılmamış, metnin harekeli bölümlerinde ötre ile gösterilmiştir. Ek yuvarlak şekillidir: اؤغلانچۇم oğlancığım 53a/13, قارىنداڭۇم 72a/6, دوستلارۇم 89a/4, يۇلداڭۇم 226b/12, يىكاغۇم yañağum 239b/1.

Teklik 2. Kişi +(U)η (ك): Ekin imlâsında herhangi bir ünlü kullanılmamış, metnin harekeli bölümlerinde ötre ile gösterilmiştir. Ek, düz tabanlardan sonra dudak uyumuna bağlı değildir (Kartallıoğlu, 2011: 454): سۆزۈكى sözüñi 43a/12, بۇرۇنۇك burunun 43b/14, گۈزەللىگۈنۈ گۈزەللىگۈنۈ 44b/13, بەدىنىك بدنۈ 90a/13, قىزۇكى قىزۇقى 127b/13.

Teklik 3. Kişi +I, +sI (ى, سى): Ek, düz tabanlardan sonra daima uyumlu iken üç örnekte de yuvarlak tabanlardan sonra uyumlu gelmiştir (Kartallıoğlu, 2011: 148) : esirgedüginde 49a/10, yüzinden 90a/13.

Ek, söz sonunda yer aldığında gösterilmiş; ancak bir hal ekinin önünde yer aldığında ى sesi gösterilmemiştir. Ek yuvarlak ünlülü tabanlara eklendiğinde de düz şekillidir: اتە سى atası 22b/5, خاتۇننە hātunına 22b/7, قېۋسى قاپۇسى 98a/5, چۆرە سەنە çevresine 98b/4, نىچە سى niçesi 107b/3, ياردۇمى yārdumı 122a/2.

Çokluk 1. Kişi +(U)mUz (مز): Ekin imlâsında herhangi bir ünlü kullanılmamış, metnin harekeli bölümlerinde ötre ile gösterilmiştir. Ek yuvarlak ünlülü tabanlara eklendiğinde de düz şekillidir: سۆيلىدىكىمۈز söyledigümüz 37a/10, كۈچۈمۈز gücümüz 37a/12, كەندۈمۈز kendümüz 63a/8, گۈنلۈمۈز gönlümüz 91a/13, اولۇمۇز ulumuz 138b/15.

Çokluk 2. Kişi +(U)ηuz (كز): Ekin imlâsında herhangi bir ünlü kullanılmamış, metnin harekeli bölümlerinde ötre ile gösterilmiştir. Ek yuvarlak ünlülü tabanlara eklendiğinde de düz şekillidir: اولۇنۇز ulunuz 30a/3, قانقىنۇزۇڭۇز қаңқыңыз 89a/9, باشكۇز başıñuz 90b/16, اراڭۇزدىن arañuzdan 107b/13, اووقۇدۇڭۇز oқuduğınız 114a/1, اولدۇڭۇز olduğunuz 201b/1.

Çokluk 3. Kişi +IArI (لىرى): Ekin imlâsında, yapısındaki çokluk ekinin yazımına bağlı olarak içteki ünlü gösterilmemiş ve düz ünlülü şekiller kullanılmıştır: قۇلقلارى kulaqları 63b/15, ياتدۇقلارى yatduqları 63b/16, اوغلانلارنىڭ oğlanlarında 75a/17, قوھۇلارى qoħuları 142b/10, دېشلىرىدۇر dişleridür 208a/12.

3.1.3. Hâl Ekleri

Hâl ismin kendi dışında kalan kelimelerle münasebetini ifade eden gramer kategorisidir. Türkçede hâller, daima isimlerin kendisinden sonra gelen kelimelerle münasebetini gösterir ve çekimlidir. Asıl isim çekim ekleri bu hâl ekleridir (Ergin, 2009: 129).

3.1.3.1. Yalın Hal

∅ (Eksiz): İsimlerin başka bir unsura bağlı olmayan normal teklik, çokluk ve iyelik şekilleri yalın hâldedir (Ergin, 2009: 228). İsimlerin hal eki almamış ve nesne görevi yüklenmemiş şeklidir (Korkmaz, 2009: 23). Dolayısıyla hal ekleri bakımından eksizdir: muhabbet 34b/11, 120a/9, cāriyeler 182b/14.

3.1.3.2. İlgi Hali

+nUḡ +Uḡ (نوك, وك): Eklendiği adla başka bir ad arasında ilgi bağı kuran ad durumudur. Bu durum ya iki adın yan yana getirilmesiyle eksiz olarak ya da ünsüzle biten ad kök ve gövdelerinden sonra +In/+Un, ünlüyle bitenlerden sonra +nIn/+nUn ekinin getirilmesiyle karşılanır (Korkmaz, 2009: 23). İsmi bu hâli bazen eksiz, çok defa da ekli olur. Ek, ismi genel itibarıyla isme, bazen de fiile bağlar (Ergin, 2009: 228).

Eklendiği sözcüğün son sesine bağlı olarak iki şekilli olan ek metinde dudak uyumu olmadan yuvarlak ünlülü yazılmıştır.

Kalın tabanlardan sonra: kıssasınun beline 65a/7, kanadınun nişfını 70a/8.

İnce tabanlardan sonra: yiryüzünün cemi'-i elvānından 25a/7, kendünün kuşa cevābını 70b/12, cennetün ismidür 92b/10.

3.1.3.3. Belirtme Hali

+(y)I (ع): Bu hâl ismin geçişli fiillerin doğrudan doğruya tesiri altında olduğunu ifade eder. Yani bu ek ismi yapma ifade eden fiilin tesiri altında bırakır (Ergin, 2009: 228). Bu durum ya eksiz ya da +(y)I/+(y)U ekiyle karşılanır (Korkmaz, 2009: 23).

Eklendiği sözcüğün ünlüsüne bağlı olarak iki şekilli olan ek metinde dudak uyumu olmadan yuvarlak ünlülü yazılmıştır: sözünü 43a/11, yürüyenleri 55a/8, cümlesini 108a/9, Necāşîyi 117b/11.

Ekin “kendi” sözcüğüyle kullanımına ayrıca değinmek gerekir. Ek metinde toplamda dokuz ayrı yerde “kendüyi” (43b/17, 49b/3, 57b/14, 84a/10, 84b/2, 91a/17, 117a/6, 153a/9, 228a/7) şeklinde /y/ yardımcı ünlüsü ile kullanıldığı, zamir n’si ile “kendüni” şeklinin hiç kullanılmadığı görülmektedir.

bu ebyātun ma‘nāsın görüp 37a/1, ve ikincisin dahı getürüp 59a/6, çarusın getürüp 64b/4, çanadlarınun cümlesin gizleyüp 70a/11, Allāh te‘ālā çazretinun rızāsın gözedüp 205a/15.

3.1.3.4. Yönelme Hali

+A (أ): Bu hâl ismin kendisine yaklaşma ifade eden fiillere bağlanmak için girdiği hâldir. Daima eklidir (Ergin, 2009: 228). Kelime gruplarında ve cümlede adı fiile yönelme ve yaklaşma işlevi ile bağlayan durumdur. +(y)A ekiyle karşılanır (Korkmaz, 2009: 24).

insāna 34b/7, dünyāya 59b/4, görmeye 61a/16, üzerlerine 62a/1.

3.1.3.5. Bulunma Hali

+dA (اد): Fiildeki oluş ve kılışın yerini bildiren durumdur. İlgili ada +DA eki getirilerek karşılanır (Korkmaz, 2009: 24).

Ek, tabanı ile kalınlık incelik uyumuna girerken bu dönemde henüz ünsüz uyumu bulunmamakta ve iki şekilli görülmektedir: beytde 34b/17, haçında 43a/17, risālesinde 145a/8, vaçtda 148b/11.

3.1.3.6. Ayrılma Hali

+dAn (ان): Eklendiği adda, fiilin gösterdiği işin kendinden uzaklaştığını gösterme durumudur. Bu durumda, fiilin hareketi çıkma durumundaki addan dışarı doğru yönelmiştir. +dAn ekiyle karşılanır (Korkmaz, 2009: 24).

Ek, tabanı ile kalınlık incelik uyumuna girerken ünsüz uyumu henüz görülmemektedir. Ek iki şekillidir: tā‘ ifeden 16b/3, dostlarından 17b/15, olduğundan 19b/8, açlığundan 66a/9, dilinçden 42b/10, demürden 61b/12, taşdan 72a/1, öldükden 155b/9, itdükden 161b/8.

3.1.3.7. Eşitlik Hali

+CA (أ، ع): Bu durum, eklendiği ad ile fiil veya cümlenin başka bir ögesi arasında karşılaştırmaya dayanan farklı niteliklerde eşitlik ilişkisi kurma durumudur. Eki +CA’dır. Bu ek zamanla bir yapım ekine dönüştüğü için, ad çekiminde kullanışı hayli sınırlanmıştır. Başlıca işlevleri nitelemede eşitlik, benzerlik, miktar ve büyüklükte eşitlik, göreceli eşitlik ve karşılaştırma göstermektedir (Korkmaz, 2009: 25).

Ek hem ünlü hem ünsüz bakımından eklendiği sözcüğe uyumlu olarak kullanılmıştır. İnce tabanlardan sonra -ce, kalın tabanlardan sonra -ca olarak görülen ek, sert sessizlere eklenmesi durumunda -CA şeklindedir.

mışdağınca 27b/5, mefhūmunca 31a/5, gizlüce 46a/5, böylece 90a/1, dilince 92a/9, taq̄dirce 103a/14, ‘ Arabça 158b/9, ‘ ādetçe 197a/6.

3.1.3.8. Vasıta Hali

+IA, +yIA (له, يله): Adın belirttiği varlık veya nesnenin fiildeki harekette “aracı” olarak kullanıldığını ya da “birliktelik” bildirdiğini gösteren durumdur. Bu durum için Eski Türkçeden beri, dilin doğu ve batıdaki kollarında kullanılmış olan +(I)n/+(U)n eki bugün Türkiye Türkçesinde bazı kalıplaşmış sözlerde kullanılan ölü bir ektir. Bugün ile edatından ekleşmiş olan +(y)IA eki ile karşılanır (Korkmaz, 2009: 25).

Ek, metinde daima kalınlık-incelik uyumuna uygun olarak kullanılmıştır:

vāşıtıyla 22b/14, anāsıyla 28b/5, vāsıtıyla 33b/13, cevābıyla 34a/13, adıyla 48b/4, atıyla 49b/3, tafsīliyle 39a/15, fet̄hiyle 40a/11, ḥāliyle 43b/5, ümīdiyle 47a/2, vaḳtiyle 54a/17, ḥaşletle 141b/15, ‘ ādetle 141b/16, bununla 142a/9, olunmağla 169b/16.

3.2. Yapım Ekleri

3.2.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

İsim kök ve gövdelerinden isim yapmak için kullanılan yapım ekleridir. Bu ekler isim köklerine, isimden veya fiilden yapılmış isim gövdelerine eklenebilirler. İsimden yapılmış isimlerin anlamları, kök ya da gövdenin anlamına genellikle çok yakından bağlıdır. Bu görevdeki eklerin sayıları sayılamayacak kadar çok fakat çeşitleri azdır. Yani işlek olan isimden isim yapım ekleri pek fazla değil ancak bu eklerin kullanım sahaları oldukça geniştir (Ergin, 2009: 154).

+AK:

Eski Türkçedeki +GAK küçültme ve kuvvetlendirme ekiyle ilişkisi olan bu ek genellikle tek heceli kelimelere gelerek benzetme ve küçültme işleviyle az sayıda adlar türetmiştir (Korkmaz, 2009: 35). Organ isimleri türetir (İlhan, 2000: 102).

Metinde ince tabanlardan türeyen örneğine rastlanmayan ekin kalın tabanlara eklendiği durumlarda kalınlık-incelik uyumuna uygun olarak kullanılmıştır: kısrak 68a/5, yañağda 166a/12, yañağlaruñ 209b/1.

+ArU: İstikamet bildiren sözcükler türetir (Gülsevin, 1997: 115).

Metindeki örnekleri sınırlı sayıdadır: ilerü 28b/3, yuḳarı 43b/14, iḳerü 46a/8, yuḳaru 54a/1.

+CA: Aslında eşitlik, benzerlik ve karşılaştırma görevinde bir ad çekimi olan +CA eki kalıplaşma yoluyla sınıf değiştirerek zamanla bir yapım ekine de dönüşmüştür. Yapım eki olarak sıfat, zarf ve adlar türetir (Korkmaz, 2009: 36).

Metinde daima kalınlık-incelik uyumuna uygundur: mefhūmunca 31a/5, alaca 46b/16, yalnızca 69a/13, gizlüce 106a/12, aqçe 141b/3.

+CAk: +CA ekinin ok pekiştirme ekiyle kaynaşmasından oluşmuş bulunan +CAk eki, küçültme, sevgi ve tahsis işleviyle sıfat, zarf ve adlar türeten bir ektir (Korkmaz, 2009: 39).

Metinde hem ünlü hem de ünsüz uyumlarına uygun kullanılmıştır: şimdicek 156b/17, eksücek 161a/16, kıvırcaq 166b/9, gökçek 178b/4.

-CAgAz: Küçültme ekidir: kızcağaz 95a/1, kızcağaz 98a/12, 203b/16.

+CI: Eklendiği kelimenin ünlü ve ünsüz uyumlarına bağlı olan bu ek, Türkiye Türkçesinin en işlek eklerinden biridir. Meslek, görev, sahiplik, alışkanlık gibi işlevlere sahiptir (Korkmaz, 2009: 41).

Metinde ek düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırı olarak yuvarlak tabanlardan sonra da düz ünlü ile yazılmıştır. Ünsüz uyumu görülmektedir: qapucı 74a/8, yardımcılarıım 87b/9, yalancı 109a/13, qolluqçılar 201b/1.

+CIGAz: Küçültme ekidir -cUk ekiyle aynı görevdedir, ancak -cUk eki çok heceli sözcüklere eklenirken -cIGAz tek heceli sözcüklere eklenir. Gülsevin'in *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler* adlı çalışmasında -cUGAz şeklinde gösterilen ek, incelediğimiz metinde bir örnekte düz ünlülü olarak kullanılmıştır: *kızçıgaz* 204a/3.

+CIk, +CUk: Ünlü ve ünsüz uyumlarına bağlı olan ek, eklendiği kelimeye küçültme, pekiştirme, sevgi ve acıma ifadesi katar. /k/ ile biten sözcüklere eklenmesi durumunda ses uyumsuzluğu gidermek üzere bu sesin düştüğü görülür (Korkmaz, 2009: 42).

Ek düzlük yuvarlık uyumuna uymazken kalınlık incelik uyumuna daima uygun olarak kullanılmıştır: qarıcıgun 59b/16, oqlāncıq 73b/1, küçücük 95a/1, oqlancıklar 98b/4, qışacıq 131a/14, siyāhlııcıq 147a/17, seyrecük 179b/4, hayvāncıq 204a/3, yaqacuc 218a/8, qazelcük 219b/7, qışşacuc 222b/1, baqıyyecügi 231b/15.

+cIIAyIn: Eski Anadolu Türkçesinde çok kullanılan bu ekin daha sonradan kullanımını azalmıştır. Zamirler ile kullanılarak *gibi* ve *kadar* anlamlarıyla benzetme

şekillerini verir (Ergin, 2009: 226). İlhan, ekin yapısını zamirden sonraki +ca eşitlik eki üzerine getirilen +layın şeklinde izah eder (İlhan, 2009: 1547).

anlarcılayın 135b/5, ancılayın 197b/13, sencileyin 186a/10.

+DAş: İsimden “ortaklık, beraberlik” bildiren isim ve sıfatlar türeten bir ektir. Daha çok kalın sıradan kelimelere geldiği için ince ünlülü tabanlara da +daş şeklinde eklenmiştir (Korkmaz, 2009: 46). Ek Türkçenin diğer eklerinin aksine, günümüz Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna bağlı olmaksızın +daş, +deş, +taş, +teş şekilleriyle kullanılırken ünsüz uyumuna bağlı olarak /t/’li şekiller kalınlık incelik uyumuna uymaktadır (İlhan, 2009: 1542).

Metinde toplamda dört sözcükte görülen ekin bu durumunu örnekleyen tek sözcük “kadehdaş”tır.

Metinde ekin tonsuz olarak kullanıldığı örnek bulunmamaktadır: karındaşına 49b/16, kardaşı 50b/17, yoldaşlarına 68b/10, kadehdaşı 217b/17.

+DU: Yansıma sözcüklerden yeni isimler türetmeye yarar (Gülsevin, 1997: 116). Metinde çok sayıda örneği görülmemektedir: inildüsini 77b/7.

+DUz: İşlevi kesin olarak bilinmeyen ölü bir ektir (Korkmaz, 2009: 47). Türkiye Türkçesinde de çok az sayıda örneği bulunan bu ek metinde yalnızca bir sözcükte görülmekte ve burada da eklendiği sözcüğe zaman anlamı katmaktadır: gündüz 58b/11.

+II: Benzerlik gösteren, adlardan ad ve sıfat türeten ölü bir ektir (Korkmaz, 2009: 49). Türkiye Türkçesinde de az örneğe sahip olan bu ek metinde bir sözcükte geçmektedir: yeşil 165a/1.

Metinde yer alan ve Korkmaz’ın (2009: 49) bu ek altında örneklediği “kızıl (24a/15)” sözcüğünde bu ek fiilden isim yapım eki olarak sınıflandırılmıştır.

-Incl: Sayı isimlerinden sonra gelerek sayı sıfatları türetir ve bu yolla sıfat ve zarflar yapar (Gülsevin, 1997: 1187).

En daima düz ünlülü olarak eklenmiştir: ikinci 16b/1, üçüncü 16b/4, dördüncü 16b/7, beşinci 16b/10, altıncı 16b/11, yedinci 16b/13, sekizinci 16b/14, onuncu 16b/17.

+kek: Sadece *erkek* sözcüğünde geçmekte, erkek sözcüğü ise metinde 9 kere yer almaktadır: erkek 64b/15.

+ki: Bir bakıma yapım eki karakteri taşımaktadır. Ancak çekim eklerinden sonra gelmesi, iyelik eki gibi yardımcı ses alması, aitlik gibi bir çeşit iyelik fonksiyonunu taşıması bakımından da çekim eki karakterindedir (Ergin, 2009: 226).

evvelki 17b/17, şimdiki 20a/6, yanındaki 96b/1, elindeki 116b/7, âlemdeki 116b/11, âlemdeki 141b/8.

Bugün Türkiye Türkçesinde kalınlık incelik uyumuna aykırı olmasına karşın, metinde birlikte kullanıldığı üzsüzün gösteriminden harekeletle kalın sıradan ünlülerden sonra +ğı şeklinde yazıldığı örnekler de mevcuttur: tarafındağı 62a/16, mağrıbdadı 64a/1.

+IAyIn : Bu ek, birden fazla ekin birleşmesi ile meydana gelen eklerden biridir. Eski Anadolu Türkçesinde gibi ve göre ifadesi ile geniş ölçüde kullanılmıştır. İyelik ekinden sonra da gelmesi ekin eskiden çekim eki olarak kullanıldığını açıkça göstermektedir (Ergin, 2009: 173).

buncalayın 70a/16, incüleyin 177b/17.

+Ik: Genellikle adlardan ve sıfatlardan adlar türeten, çok işlek ve kapsamlı bir ektir (Korkmaz, 2009: 55). Ekin kullanıldığı duruma göre üstlendiği çok sayıda işlev vardır.

Ek, düzlük yuvarlık uyumuna aykırı olarak yuvarlak tabanlardan sonra da düz ünlü ile kullanılmıştır: serâsemeliğinden 22a/1, yakınlık 22b/8, kızıllık 23a/5, beyâzlık 23a/9, hastalığın 32a/4, bendelik 37b/4, şâğıyla 42b/11, rüsvâlıktan 50a/1, karanıuluk 58b/14, aydınlıkda 58b/14, aydınlığı ve karanılığı 61a/13, şenlik 97a/8, toğrulığı 113a/13, ortalığa 125b/13, çoklığından 233a/17.

+IU: Türkiye Türkçesinin her isme gelebilen ve isimden isim yapan en işlek eklerinden biridir. Ekin çok sayıda işlevi bulunmaktadır (Korkmaz, 2009: 54). Ekin temel işlevlerinden biri eklendiği sözcüğe “sahip olma” anlamını vermesidir. Aynı zamanda bu ek sıfat yapmak için kullanılır (İlhan, 2009: 106).

Metinde eklendiği tabanın düz ya da yuvarlak ünlülü olmasına bakılmaksızın daima yuvarlak ünlülüdür: gizlü ve şaklı 44a/2, kutlu 44a/8, balçıklı 62b/10, tatlı 68b/17, şevâblu 86b/4, merhâmetlü 86b/8, dürlü dürlü 104b/13, deñlü 11a/15, penbelü 132a/11, çehrelü 167a/3.

+mİş: Altı ve yedi sayı isimlerinden sonra gelerek yine sayı adı yapmaya yarar (İlhan, 1995: 106). Çok eskiden kin “on” anlamı bulunmaktadır (Gülsevin, 1997: 118). Metinde altmış 2 kere, yetmiş 10 kere kullanılmıştır: yetmiş 45b/12, altmış 121b/11.

+rA: Yön gösteren zarflar ve zaman zarfları türetmeye yarar (Gülsevin, 1997: 119). sonra 21b/2, taşra 109b/1, üzere 192b/17.

+sUz: İsimlerden “yokluk” ve “eksiklik” bildiren olumsuz anlamda sıfatlar türeten çok işlek bir ektir (Korkmaz, 2009: 64). İsimlerle kullanılan bu ek, Türk yazı dilinin başlangıcından beri kullanılmaktadır. Bütün fiillere olumsuzluk anlamı katan belli bir ek (-mA) varken isimlerde yokluk bildiren +sİz eki ile her isme olumsuz anlam yüklemek mümkün değildir (İlhan - Kabadayı, 2017: 118).

Karşıtı durumunda bulunan +IU eki gibi yalnızca yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır: nihâyetsüz 37b/7, yüzsüzlük 43b/15, edebsüz 43b/16, gözsüzleri 46b/15, direksüz 61a/7, şusuzluktan 109b/3, haşsuzdur 111b/10, kırkusuz 116b/13, arsız 199b/12, seksüz ve şübhesüz 206a/11, kıymetsüz 213a/4, rızâsuz 215a/11.

Yukarıdaki örneklerden farklı olarak bir örnekte, Türkçenin ek dizilişine aykırı bir şekilde iyelik ekinin üzerine eklenmiştir: ihtiyârumusuz 215a/11.

3.2.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri

İsimden fiil yapım ekleri isim kök ve gövdelerinden fiil yapmak için kullanılan eklerdir. Bu ekler isim köklerine, isimden veya fiilden yapılmış isim gövdelerine gelirler. Fakat bu ekler gövdelerden fiil yapmakta çok az kullanılır, genellikle köklerden fiil yaparlar. Bu ekler ile yapılan fiiller dayandıkları isimlerle ilgili olma veya yapma ifade eden çeşitli hareketleri karşılarlar. Anlamları dayandıkları isimlere bağlıdır (Ergin, 2009: 179).

+A-: n, l gibi akıcı ve d, p gibi paylayıcı, ş, z gibi sızıcı ünlülerle sonuçlanan tek heceli isim köklerinden geçişli ve geçişsiz fiiller türeten bir ektir (Korkmaz, 2009: 111).

Daima düzlük yuvarlaklık uyumuna uygundur: dilediler 48a/12, benzemeye 63a/10, yaşayup 67a/17, uzatdı 69b/12, boşamak 81b/9, oynadıkları 96b/6.

+(A)İ: +A eki ile edilgenlik bildiren -l- çatı ekinin kaynaşmasından oluşan +Al- eki, ünsüzle biten sıfatlardan “olma” bildiren fiiller türeten bir birleşik ektir (Korkmaz, 2009: 112).

Daima düzlük yuvarlaklık uyumuna uygundur: çoğalmış 21b/2, çoğalup 187a/15, çoğalmasın 193b/5.

+Ar-: +A- ve -r- birleşmesinden oluşan bu ek “yapma” bildiren bir birleşik ektir (Korkmaz, 2009: 113).

Metinde çok az sayıda örnekte görülmektedir: evermegle 199b/13.

+Ik-: Eski Türkçeden uzanagelen ve “oluş” bildiren geçişsiz fiiller türeten bir ektir. Eski Türkçeden günümüze kullanımı azalmıştır (Korkmaz, 2009: 115).

Bugün Türkiye Türkçesinde de birkaç sözcükte yaşayan bu ek metnimizde yalnızca bir sözcükte örneklenmektedir: acıgursa 70b/8.

+IA-: Eski Türkçeden beri bütün lehçelerde canlı ve çok işlek olan bir isimden fiil türetme ekidir. Tek ve çok heceli her türlü isim kök ve gövdeleriyle sıfat ve zarf gibi isim soylu sözcüklere de eklenerek geçişli ve geçişsiz fiiller türetir. Ekin çok sayıda işlevi vardır (Korkmaz, 2009: 116).

Ek daima kalınlık incelik uyumuna uygun kullanılmıştır: horladılar 29a/12, başladı 50a/13, işmarladuğda 52b/16, yoğladı 62a/11, işlemek 84b/14, bağışladım 88a/16, ululamazlar 109b/13, söylemek 114a/12, muştuladığı 115a/14, kulāğuzladı 120b/7, şağladı 142b/5, merhabāladı 158a/15, dinlemek 166a/5, yağmaladılar 207a/12, yaraladı 220a/5.

+IAn-: +IA- ekiyle kurulmuş geçişli ve geçişsiz fiillerin -n- dönüşlülük ekiyle genişletilerek kaynaşmasıyla oluşmuştur. Ancak bu ek ile türeyen fiillerin büyük bir bölümü sadece +IA- ekinin eklendiği şekilleriyle yalın olarak kullanılamamaktadır. Bunun yanında -n- ekinin bu türetmelerde biçim olarak bir dönüşlülük eki olduğu açıktır, ancak burada ek aynı zamanda fiilden fiil türeten bir nitelik daha kazanmıştır. Korkmaz bu sebeple bu birleşik eki ayrı bir başlık olarak ele almıştır (Korkmaz, 2009: 119).

Ek daima kalınlık incelik uyumuna uygun kullanılmıştır: ululanmağuş 29b/5, tekebbürlenmek 29b/17, büyüklenmesi 30a/8, bağlanmışdur 35a/2, hāllenmeyüp 43b/5, söylenmege 104b/8, tāzelendüğünüş 165a/3, kullanmağa 183a/16.

+sA-: Eklendiği isimlerden istek bildiren fiiller türeten ve işlek olmayan bir ektir (Korkmaz, 2009: 121).

Metinde de az sayıda örneği bulunan ek daima kalınlık incelik uyumuna uygun kullanılmıştır: şuşamağ 154a/1, gülümsemesi 179b/1.

3.2.3. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

Fiilden fiil yapım ekleri fiil kök ve gövdelerine gelerek fiil yapmakta kullanılan eklerdir. Bu ekler fiil köklerine, isim veya fiillerden yapılmış fiil gövdelerine eklenebilirler. Sayıları azdır ancak işlevlik dereceleri çekim eklerine yakın bir genişliktedir. Bu eklerin belirli fonksiyonları vardır, bunun sebebi fiilden yine bir fiil yapmalarıdır (Ergin, 2009: 200).

-Ar-: Bu ek ünsüzle biten geçişsiz belirli bazı fiillerden geçişli fiiller türeten bir ettirgenlik ekidir (Korkmaz, 2009: 126).

Metinde az sayıda örneğine rastlanmaktadır: çıkardılar 62a/8, kızarduğundan ötürü 99b/13, giderirdüm 141b/4, kızara 209a/12.

-dUr-: İki ayrı ettirgenlik ekinin kaynaşmasından oluşan ve ünlü ünsüz uyumlarına bağlı olarak sekiz şekilde kullanılan işlek bir ektir. Ünsüz ile biten geçişli ve geçişsiz fiil kök ve gövdelerine gelerek “oldurma” ve “yaptırma” bildiren geçişli fiiller türetir (Korkmaz, 2009: 126).

Ek metinde kalınlık incelik uyumuna uygunken düzlük yuvarlaklık ve ünsüz uyumlarına aykırı şekilde kullanılmıştır. Eklendiği tabana bakılmaksızın ek, tonlu ve yuvarlak ünlülüdür: karışduruş 61b/12, uşandurmaz 96a/6, toğındurup 97b/6, ulaşdurdı 119a/4, buluşdurup 128b/11, toydurmaduğundan 188b/9, yidürsin 200b/4, giydürsün 200b/5.

-gur-: Türkiye Türkçesinde bulunmayıp Eski Anadolu Türkçesinde görülen geçişli ettirgenlik eklerinden biridir (Gülsevin, 1997: 140).

Metinde çok örneği bulunmamaktadır: turgurup 230a/13

-(I)l-: Türkiye Türkçesinin kullanımı en geniş fiilden fiil türetme eklerinden biridir. Bu ek hem çatı eki olma hem de özel anlamda yeni kelimeler türetme özelliği taşır. Genellikle ünsüzle biten geçişli fiil kök ve gövdelerinden “olma” ya da “yapılma” bildiren fiiller türetir (Korkmaz, 2009: 127).

Ek bugün kullanıldığı gibi hem kalınlık incelik hem de düzlük yuvarlaklık uyumuna uygun kullanılmıştır: buyurulmuşdur 32b/2, yaradılmış 33b/15, ekili 34a/7, yazılmışdur 44b/14, unudulduğdan 50a/7, dinildi 59a/5, ayrılıp 68b/11, aşılmış 69a/17, kesilenler 74a/12, virilmişdür 74b/9, giderilen 86a/11, kesilmez 86b/7, açılmışdur 921a/16, düzilmiş 130a/10, getirile 146b/5, başılmaz 153b/11, işidilmemişdür 160a/12.

-(I)n-: Türkçenin en eski dönemlerinden beri kapsamlı kullanım özelliği taşıyan, işlek bir ektir. Asıl görevi genellikle geçişli fiillerden “olma” bazen de “yapma” bildiren dönüşlü fiiller türetmektir (Korkmaz, 2009: 130).

Metinde daima kalınlık üncelik uyumuna uygun ancak yuvarlak tabanlardan sonra da düz ünlülü kullanılması sebebiyle düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırı şekilde kullanılmıştır: bilinmeye 34a/8, tokınmış 95a/3, şığınmış 96a/2, şaşınmazduğ 113a/4, şalınurlar 171b/5, çalınurlar 171b/5.

-(U)r-: İşlev bakımından -Ar- eki ile aynı görevdedir. Geçişli ve geçişsiz fiil köklerinden ettirgen fiiller türetmeye yarar (Korkmaz, 2009: 131).

Metinde daima kalınlık üncelik uyumuna uygun ancak düz ünlülü tabanlardan sonra da yuvarlak ünlülü kullanılması sebebiyle düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırı şekilde kullanılmıştır: bitürdi 24a/8, toğurıcı 42a/17, şişürdi 69b/9, düşürüp 70a/5, azdurup 112b/7, doğurduğda 152b/14, geçürsün 176a/2, şaşursa 175a/14 , toyurmaz 71b/9.

-(x)ş-: Çok işlek bir çatı eki olan bu ekin asıl görevi fiilin özneye bağlantısı bakımından bir ortaklık bildirmesidir. “Ortaklık” işlevinin yanı sıra bu ek eklendiği fiile “karşılıklı olma” ve “kendiliğinden olma” anlamlarını da yükler (Korkmaz, 2009: 131). İşteş çatılı fiillerin bildirdiği hareketin en az iki kişi tarafından yapıldığı göz önüne alındığında hareketin aynı yönde veya zıt yönde yani karşılıklı yapıyor olması gerekmektedir (İlhan, 2009: 166). Buna göre *gel-*, *git-* gibi tek yönlü fiiller işteş çatı ile kullanılamazlar.

Ünsüz ile biten fiillere eklenmesi durumunda iki ünsüz arasında yer alan yardımcı ünlü hem kalınlık incelik hem de düzlük yuvarlaklık uyumuna uygun şekildedir: buluşdılar 128b/10, ağlaşdılar 144a/17, çekişseler 166b/1, girişmez 169a/2, söyleşelüm 70a/2, yaraşmaz 43b/11.

-(I)t-: Geçişli ve geçişsiz fiil kök ve gövdelerine gelerek ettirgenlik fiilleri türeten işlek bir ektir (Korkmaz, 2009: 134).

azıdup 69a/5, şarğıdur 151b/9, arıdup 169b/5, ağıtdı 215b/15, acıdurum 204a/8.

-y-: Canlılığını yitirmiş, Eski Türkçedeki -d- ekinin -d- > -y- değişmesine uğraması ile ortaya çıkan bir ektir. Ek, kullanıldığı sözcüklerde tamamen kaynaşmış haldedir. Bu sebeple ekin işlevi tam olarak tespit edilemiyor olsa da genellikle “pekiştirme” işlevinde olduğu kabul edilir (Korkmaz, 2009: 135). Kuvvetlendirme ekidir (Gülsevin, 1997: 142).

Ekin kalıplaşması ve işlek bir ek olmayışının metne de yansmasıyla az sayıda örnekte karşımıza çıkmaktadır: koyup 21b/10, toyarsın 70b/7, şayılp 163b/7.

3.2.4. Fiilden İsim Yapım Ekleri

Fiilden fiil yapım ekleri, fiil kök ve gövdelerinden isim yapmak için kullanılan eklerdir. Bu ekler fiil köklerine, isimden ya da fiilden yapılmış fiil gövdelerine eklenirler. Fiilden isim yapma ekleri ile yapılan isimler çok çeşitli olup sayıları sayılamayacak kadar çoktur. Türkçedeki isimlerin büyük bir çoğunluğu bu şekilde oluşmuştur. Yapım ekleri içinde sayısı en çok olan eklerdir (Ergin, 2009: 184).

-A: Çok eski bir zarf-fil eki olan -A ekinin Türkiye Türkçesine uzanan gelişme sürecinde -rAk karşılaştırma ekiyle genişletilerek -ArAk şeklinde kullanılmaya başlanması sebebiyle ekin tarz zarfları oluşturan kullanılışı tek tük örneklerde kalmıştır (Korkmaz, 2009: 67). İlhan, ekin sürekli olarak ikileme şeklinde kullanılması durumu için şunları ifade etmektedir: Eski Türkçe döneminde veya daha sonraki dönemlerde zarf fiil yapımında kullanılan bir a/e ünlüsünün bulunduğu kabul edilmektedir. Günümüzde -a ..-a kalıbıyla (bile bile yaptı, koşa koşa gitti, güle güle yoruldu, vura vura kırdı... gibi) zarf fiiller de kurulmaktadır (İlhan, 2001: 180).

Metinde çok fazla örneği bulunmamaktadır: başa başa 28b/3.

-AcAk: Bu ek ile isimlerin önünde kullanılan gelecek zaman sıfat fiilleri türetilir. Bu sıfatlarda ekin genellikle geçişli ve geçişsiz tek veya çok heceli fiillerle dönüşlü fiil çatılarına geldiği görülmektedir (Korkmaz, 2009: 68).

Ek, daima kalınlık incelik uyumuna uygundur: şabā yeli esecek (yeri) 23a/4, kıyāmete dek gelecek (bir mürsel peygamber) 114a/2, size virecek degilüm 115b/7; oturacaķ (hātunlarını) 42a/14, korķacaķlaruñ 81b/17, şaķınacaķ (kimselerdür) 109a/13, horlayacaķ ve yerecek (kimse) 174b/16.

-Ak: Tek veya çok heceli fiil kök ve gövdelerinden sıfat ve ad türeten işlek bir ektir. Eklendiği sözcüğe yer adı, duygu, araç gereç adı gibi anlamlar katar (Korkmaz, 2009: 68).

Metinde geçen örneklerden bazıları şu şekildedir: konaķ 68b/5, ürkek 218a/13.

-All: Her türlü fiil kök ve gövdelerinden “bir zamandan beri” anlamı veren ve süreklilik gösteren zarf fiiller türetir (Korkmaz, 2009: 72).

Metinde çok az sayıda örneği bulunmakla beraber bu örnekler “berü” edatıyla ya da yalnız kullanılan farklı bir yapıda karşımıza çıkarlar: peygamber olalıdan 141a/15, müyesser olalıdan berü 142a/5, mahlûk olalıdan berü 220b/11.

-An: Geçişli ve geçişsiz tek ya da çok heceli fiillerden sıfatlar türeten ve bir işi yapanı gösteren ad olarak da sıfatlar türeten ve bir işi yapanı gösteren ad olarak da kullanılan çok işlek bir sıfat fiil ekidir (Korkmaz, 2009: 73).

Metinde çok sayıda örnekte, daima kalınlık incelik uyumuna uygun olarak kullanılmıştır: tercih iden 42b/7, çekilen 54b/17, toğanlar 186b/13, korkan 195b/7, kaldıran 221b/8.

-Ar: Tek ya da çok heceli fiil kök ve gövdelerine gelerek geçici sıfatlar oluşturan bir sıfat fiil ekidir.

Metinde az sayıda örnekte ve kalınlık incelik uyumuna uygun şekilde kullanılmıştır: başıma kaçır oldu 221a/11.

-ArAk: Tek veya çok heceli fiil kök ve gövdelerine eklenerek tarz fiilleri oluşturmaya yarar. -A zarf fiil ekinin -rAk karşılaştırma ekiyle genişletilmesinden oluşmuştur (Korkmaz, 2009: 74).

Metinde az sayıda örnekte ve kalınlık incelik uyumuna uygun olarak kullanılmıştır: taşdik iderek 78a/17 ezân okuyarak 146b/2.

-dUğIndAn: Tek veya çok heceli fiil kök ve gövdelerine gelerek zarflar oluşturan birleşik bir ektir.

Ekin metindeki kullanımının yapısına bakıldığında düzlük yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülür: beddu‘ā itdüğinden 25b/5, bilmedüğündür 43b/6, esirgedüğünden 49a/10, olduğundan 65b/15, kopardüğünden 99b/13, ağıduğundan 182a/6, gitduğünden 185a/8, toydurmadüğünden 188b/9, giydüğünden 200b/5, utandüğünden 209a/12.

-DUK: Bir sıfat fiil eki olarak geçmiş zaman işlevinde bazı sıfatlar türetmeye yarar (Korkmaz 2009: 77).

Ek, metinde, ister düz ünlülü tabana ister yuvarlak ünlülü tabana eklensin, daima yuvarlak şekillidir:

yazduğı 17a/16, namāzını kılduğlarını 17b/12, öldüğümüz 35a/3, tolunduğundan sonra 63b/12 buluşduğlarında 108b/13, ululadığı 109b/12, alduğundan sonra 140b/9, büyüdükleri

177a/10.

-Dukça: Geçişli ve geçişsiz tek veya çok heceli tüm fiillere gelebilen ve eklediği fiile “-dığı sürece” anlamı veren bir zarf fiil ekidir (Korkmaz, 2009: 78).

Metinde çok sayıda örneği olmayan ek, sadece bir örnekte ünsüz uyumuna uymamış ve bu örnek dışında -çA şeklinde kullanılmıştır¹²: girü geldükce 75a/5, fırsat bulduçça 101b/8, şâğ olduçça 155b/5.

-DUkdA: -DUk sıfat fiil ekinin bulunma hâl ekiyle genişlemesinden oluşmuş, fiildeki işin zamanını belirten zarflar türeten zarf fiil ekidir. Türkiye Türkçesinde bu kullanımı ortadan kalkmış ve yerini sıfat fiil eki ile bulunma hâl ekinin arasına iyelik ekinin girmiş olduğu şekilleri almıştır (Korkmaz, 2009: 78).

Metinde kalınlık incelik uyumuna uygun, ancak düz ünlülü tabanların ardından da yuvarlak ünlülü olarak kullanılmış olmasıyla düzlük-yuvarlaklık uyumuna, ekin birleşmesi esnasında da ünsüz uyumuna aykırı olarak kullanılmıştır: ‘aklı başına geldükde 49b/17, ısmarladuğda 52b/16, yürüdükde 55a/9, çıkdüğda 63b/7, hâşıl olduğda 192b/9.

-gA: Fiil kök ve gövdelerinden sınırlı sayıda sıfatlar ve adlar türetmiş bir ektir (Korkmaz, 2009: 78).

Metinde de örnekleri sınırlıdır: gölgelenürdi 42b/14.

-GIn: Geçişli ve geçişsiz tek heceli fiil köklerinden anlamı pekiştirilmiş sıfatlar türeten bir ektir (Korkmaz, 2009: 81).

Metinde görülen bir örnekte ünlü ve ünsüz uyumlarına uygun şekilde kullanılmıştır: başkıındur 208a/4.

-KU: Türkiye Türkçesinde eklendiği fiilin son ses durumuna göre, ön sesi tonlu ya da tonsuz biçimlerde olabilen, genellikle tek heceli fiil kökleriyle, çeşitli çatı ekleri almış fiil gövdelerinden adlar türeten işlek bir ektir (Korkmaz, 2009: 80).

Metinde daima tonsuz olarak ve az sayıda kullanılmıştır: bıçku 47b/14, uyku 197a/3 (uyhu 22a/1).

-IcAK: Eski Anadolu Türkçesinin en işlek zarf fiilerinden biridir. Bir fiilin yapılmasının zarf fiil eki alan fiilin bitiminden sonra gerçekleşeceğini ifade eder. Türkiye Türkçesinde -dıktan sonra ve -ınca ile karşılanır (Gülsevin, 1197: 126).

¹² Metnin sonunda yer alan ve müellife ait olmayan kısa bir bölümde de “olduğca 240b/14” şeklinde ünsüz uyumuna aykırı olarak kullanılmış bir örnek bulunmaktadır.

Metinde daima kalınlık incelik uyumuna uygun olarak kullanılmıştır: idicek 50a/11, idinicek 63b/9, işidicek 101b/12, bilicek 106b/6, göricek 157a/6; başlayıcağ 104b/8, olıcağ 216b/5.

-İcI: Her türlü fiil kök ve gövdelerine getirilerek sıfat ve isimler türeten bir ektir (Korkmaz, 2009: 83).

Metinde az sayıda örnekte ve daima kalınlık-incelik uyumuna uygun kullanılmıştır: gösterici 33a/16, toğurıcı 42a/17, yırtıcılaruğ 65a/7, esirgeyici 82b/6, yıldırıcı 94a/10, bağışlayıcıdur 118b/14, gözedücisidür 118b/16, kıparıcı 174a/2, uğurlayıcı 193a/8.

-(I)m: Geçişli ve geçişsiz, tek bazen de çift heceli fiillerden isimler türeten bir ektir. Ek, ünlü ile biten fiillere yalnızca -m, ünsüz ile biten fiillere -I/-U bağlantı ünlüleri kullanılarak eklenir (Korkmaz, 2009: 89).

Metinde ünsüzle biten fiillere eklenmesi durumunda kullanılan yardımcı ünlü ister düz ünlülü ister yuvarlak ünlülü tabanlara eklensin daima yuvarlak ünlülü kullanılması sebebiyle düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırıdır: adumlayu 28a/17, içüm 67b/3, büklüm büklüm 209b/16.

-(I)n: Eskiden beri kullanılagelen işlek bir ektir. Geçişli geçişsiz, tek ya da çift heceli her türlü fiile eklenebilen ve bu fiillerden adlar, seyrek olarak da sıfatlar türeten bir ektir (Korkmaz, 2009: 101).

Fiilin ünsüz ile bitmesi durumunda araya giren yardımcı ünlü düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırıdır: şatun alan kimse 75b/17.

-IncA: Fiillere eklenerek zarf fiiller yapan birleşik bir ektir. Eski Türkçenin -gInçA zarf fiilindeki ses değişimleri ile oluşan bu zarf fiil Türkiye Türkçesinde -IncA/-UncA şeklindedir (Korkmaz, 2009: 1004).

olınca 39a/3, yükledince 52a/2, gelince 64b/16, gelinceye 66a/12, göstermeyince 73a/5, kabül itmeyince 73a/7, aşılmayınca 84b/13, varınca 103a/2, çıkınca 127a/9, olmayınca 132a/12, ölünceye 139a/11.

-İş: Her türlü fiil kök ve gövdesine eklenerek fiilleri isimleştirmeye yarayan bir ektir. Dildeki birçok Arapça ve Farsça ismin Türkçeleştirilmesinde fayda sağlamıştır (Korkmaz, 2009: 107). Ek, ünlüyle biten fiillere eklenmesi durumunda -(y)İş şeklindedir.

Metinde az sayıda örnekte görülmektedir: yürüişe 55a/14, yaradılışı 166b/16, aňlayışı 183a/11.

-(x)k: Geçişli ve geçişsiz tek ve çok heceli fiillere eklenerek sıfat ve adlar türetir. Bu ek ile türetilmiş sözcüklerden özellikle sıfat olanlarda yapılmış, bitmiş bir işi nitelik olarak üzerinde taşıma özelliği vardır (Korkmaz, 2009: 84).

Metinde düz ünlülü tabanlarla kullanımı dâhil daima yuvarlak ünlülü olarak düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırı şekilde kullanılmıştır: büyük 49a/4, küçük 49a/5, eksük 56b/9, artuk 60a/16, bölük 62a/11, kesük 157a/5, artuk 59b/16, sovuğ 176b/1, yükseklik 179a/11, şovuğ 181a/13, kalçuk 215a/2, tükürük 217a/11, yırtuk 224b/8; budak 172a/11

-ken (iken): Ünlü uyumu kurallarından kaçınan ek, i- ek fiilinin zarf biçimidir. Türkiye Türkçesinde ünsüzle biten isim ya da isim niteliğindeki fiillerden sonra iken, çoğu kez de i- ek fiilinin düşmesiyle -ken şeklinde kullanılır. Ünlüyle biten fiillere eklenirken -y- koruyucu ünsüzünü alır. Görevi zaman gösteren zarflar türetmektir (Korkmaz, 2009: 88).

Metindeki örneklerin neredeyse tamamı ünsüzle biten fiillere eklenmiştir. Yalnızca müellif tarafından eklenmiş bir derkenarda ünlü ile biten fiile eklenen -ken şeklinin önünde -y- sesi bulunmaktadır: geçerken 46a/6, gelürken 46a/10, tururken 51b/15, emzirürken 73a/16, düşerken 78a/11, dögerken 203b/12; toluyken 31b.

-mA: Ek, aslında bir isim fiil ekidir. Yapısı bakımından -mAk kılış adındaki son ses -k'nın ünlüler arasında yumuşayıp kaybolmasından oluşmuştur. Her fiile eklenebilen işlek bir ektir (Korkmaz, 2009: 91).

Ek daima kalınlık incelik uyumuna uygundur: da^çvet itmede 58b/2, hâşıl olma 210b/15, sözün dinlemeden 96a/11, oynamadan men^ç itdükde 97a/5.

-mAdAn/-mAdIn: Eski Türkçe döneminde -mAtI, daha sonraki dönemlerde ise -n genişlemesiyle -mAtIn halini alan bu zarf fiil eki Eski Anadolu Türkçesinde -mAdIn şeklini almıştır (Korkmaz, 1965: 269; Öner, 1999: 839). Osmanlı Türkçesi döneminde ise bugünkü -mAdAn şekline ulaşmıştır.

Metinde -mAdIn şekli fazla bulunmamakla birlikte her iki şeklin de kullanıldığı görülmektedir. Tercih bakımından ekin -mAdAn şekli daha ağırlıklıdır.

şanmadan 35a/13, kullanmadan 35b/14, kullanmadan 35b/14, dönmeden 47b/17, itmeden 56b/7, almadan 117a/15, turmadan 149a/2.

olunmadın 16a/8, itmedin 16a/9, bilmedin 43b/4.

-mAk: Fiilin mastar biçimi olarak da adlandırılan ek, fiildeki soyut hareketleri adladır, onları ad biçimine sokan bir ektir. Her türlü fiil kök ve gövdesine eklenerek

geçici kılış adları türetir. Kalıplaşma yoluyla kalıcı isimler de oluşturabilir (Korkmaz, 2009: 95).

Daima kalınlık incelik uyumuna uygundur: cefâ dâde olmak 12b/8, varmağı 22a/1, namâz kılmak 33a/11, oruc tutmak 33a/12, kırtarmağa 171b/4, uyumağdur 174b/2, dimekdür 222a/9, şabr itmege 227a/5.

-mAz: -r/-Ar/-Ir/-Ur sıfat fiil ekinin olumsuz şeklidir. Her türlü fiil kök ve gövdesine getirilebilir. Eklendiği fiile süreklilik ve olumsuzluk anlamı katan geçici fiiller türetir (Korkmaz, 2009: 98).

Olumsuzluk kavramını içinde bulunduran bu ek, fiil kök ve gövdelerine gelerek onları sıfatlaştırır. Bu sıfat fiil eki muhtemelen -mA olumsuzluk eki ile -z geniş zaman ekinin kendi işlevleri dışında kaynaşarak meydana getirdikleri yeni bir ek olduğu için çekimli fiillerdeki yapının aksine bitişik olarak değerlendirilmelidir (İlhan - Kabadayı, 2017: 81).

muhtâc olmaz idük 95b/15, yaramaz söz 101b/10, yaramaz hâli 109a/9, vahy gelmez oldu 153b/6, yere başılmaz idi 153b/11, olmaz yerlerin 191a/12, terk itmez imiş 199a/7.

-mİş: Aslında bir sıfat fiil eki olan bu yapı eskiden beri yapılmış, bitmiş olan sıfatlar türetmiştir. Bu sıfatlardaki duyulan geçmiş zaman kiplerindeki duyuma dayanan belirsizlik yoktur. Aksine geçmişte tamamlanmış işleri gösteren bir kesinlik söz konusudur. Geçişli geçişsiz, tek ya da çok heceli her türlü fiile eklenebilir (Korkmaz, 2009: 100).

Metinde hem düz hem yuvarlak ünlülü tabanlardan sonra olmak üzere daima düz ünlülü olarak ve kalınlık incelik uyumuna uygun şekilde kullanılmıştır: yaradılmış 33b/15, görmüş 89b/17, işitmiş (degildür) 89b/17, olunmuş (degildür) 94b/6, tatmış (olayduk) 95b/13, şıgınmış (müslümānuḡ) 96a/2, uşanmış (idüm) 98b/9, kaçmış (oluruz) 112a/7, ölmemiş (idi) 124a/15, gömülmüş (ola) 217a/10, tölmiş (ay) 220b/13.

-(U)p: Fiilin gösterdiği işten biraz önce ya da onunla aynı zamanda yapılan işi gösteren zarf fiiller türeten ektir. Ekin kullanımında /p/ ünsüzüne kural olarak dar ünlüler gelmekle beraber ara sıra bu durumda geniş ünlüler de görülürdü hatta eski Osmanlıcada, sonraki /p/'nin etkisiyle olacak sadece yuvarlak ünlülere rastlanırdı (Kuznetsov, 1997: 220). İncelediğimiz metinde de ek, ister düz ünlülü ister yuvarlak ünlülü tabanlara eklensin, daima yuvarlak ünlülüdür.

Metindeki gösterimi daima /ب/ sesiyledir: boşanup 62a/6, dürülüp 62a/6, silkinüp 69b/8, kabartup 69b/9, alıkoyp 75a/5, öldürüp 113a/7, çalınup 113b/14, mektüb yazup 118a/13, hayāt bulup 214a/4, koyıvirüp 215b/15, ateş yaqup 224b/1.

-U: Her türlü fiil kök ve gövdesine eklenerek zarflar türeten bir ektir.

Ek, düzlük yuvarlaklık uyumuna bağlı değildir. Yuvarlak tabanlı bir örnekte ters uyumsuzluk vardır. (Kartallıoğlu, 2011: 292). Üç örnekte düz ünlülü tabanlardan sonra -U şeklinde kullanılmıştır: deyü 21b/5, adumlayu adumlayu 28a/17, oşşayu dutmak 200a/2.

3.3. Fiil Çekimi

3.3.1. Haber (Bildirme) Kipleri

3.3.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

Görülen geçmiş zaman kipi, özel kullanımların dışında genel olarak fiildeki oluş ve kılışın söylendiği andan yani içinde bulunulan zamandan daha önceki bir zamanda bitmiş, tamamlanmış olduğunu gösteren bir zaman dilimini içine alır. Bu zaman dilimindeki oluş ve kılışın bitmişliğine konuşan ya da tanık olmuştur. Bir başka deyişle kesin bilgi ve kanıya dayanmaktadır (Korkmaz, 2009: 584).

buyurdı 21b/1, durdı 21b/17, uyurdı 22a/9, bitürdi 24a/8, oldururdı 46b/17, buyurduñ 52a/1, yapışduñ 60a/4, bildürdük 62b/7, taldurdılar 65a/17, başduñ 71b/7, şordılar 95a/10, eytdüm 104a/13, tapduğ 113a/3, gezmedüm 142a/2, oğumaduñ mı 203b/3, çağırdılar 203b/17, yağmaladılar 207a/12.

3.3.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Kökeni bakımından -mİş/-mUş sıfat fiilinden gelen öğrenilen geçmiş zaman kipi fiilin karşıladığı oluş ve kılışın bulunan zamandan daha önce gerçekleştiğini, ancak konuşanın görmediğini, bilmediğini, başkasından duyup öğrendiğini veya farkında olmadan işlediğini ve sonradan fark ettiğini ya da gördüğünü bildiren bir şekil ve zaman kalıbıdır (Korkmaz, 2009: 600)

Ek daima düz ünlülüdür.

toğmışlardır 18a/11, çoğalmış 21b/2, yazmışlar 30a/11, komış 34a/6, almışızdur 35a/3, buyurmuşdur 35b/12, kaldırmışdur 43a/4, sürmüşler 51b/8, bağlanmışdur 64a/9, aşılmış 69a/17, kırtulmuşlar 74b/5, getirivirmiş 82b/1, çıkarmış 104a/1, sığınmışlardır 109a/2, çıkmışsın 128b/4.

3.3.1.3. Gelecek Zaman

-AcAk ekiyle karşılanan gelecek zaman kipi, henüz gerçekleşmemiş olan ancak fiilin gösterdiği oluş ve kılışın gelecekteki bir zaman diliminde mutlaka gerçekleşeceğini bildiren kiptir. Gelecek zaman eki yapısı bakımından sıfat fiil kökenlidir. Eski Anadolu Türkçesinin sonlarına doğru ortaya çıkan bu ek önce sıfat fiil eki olarak kullanılmış sonra şahıs ekleri ile genişletilerek gelecek zaman kipini oluşturmuştur (Korkmaz, 2009: 624).

Metinde ek daima kalınlık incelik uyumuna uygun kullanılmıştır.

irişmeyecek 109b/3, gelecekdür 113a/17, olacağdur 196b/8.

-sA gerek: Metinde gelecek zaman anlamı veren bir diğer kullanım ise “-sA gerek” yapısıdır. Eski Anadolu Türkçesindeki birleşik eklerden biridir. Şart eki -sA ile gerek sözü birleşince gerekli gelecek zaman eki anlamı oluşmaktadır (Akar, 2018: 177). Timurtaş ise bu eki “gereklilik” konusu altında ele alırken ekin gelecek zaman manası verdiğini de belirtmektedir (Timurtaş, 2005: 150). Yine Gülsevin ve Boz, gereklik bildiren örneklerden çok gelecek zaman bildirdiğini ifade etmişlerdir (Gülsevin - Boz, 2004: 129).

Hağ celle zikruhu rüz-ı cezāda ve yevm-i hesābda dünyāda bende olanlara ol kadar ‘azīm ecrler ve nihāyetsüz sevāblar vırse gerekdür 37b/8, Allāh te‘ālā anı rüz-ı kıyāmetde yine bu hāl üzere haşır itse gerekdür 49b/13, şorduğları zamānda ‘İsā hakkında ne dise gerekdür 116a/7

Ayrıca -sA şart ekinin şahıs eki aldığı örnekler de mevcuttur. Örnekler yalnızca teklik birinci ve ikinci şahıslar ile çokluk üçüncü şahıslarla sınırlıdır:

bu devlet şimdi bize naşib olaydı diseler gerekdür 37b/11, erkānınızdan su ‘āl itseler gerekdür ne cevāb vireceksiz 110b/3, Allāhdan korğ niçeye dek böyle ‘azāb itsen gerek 140b/1, yarın Muḥammed ve aşḥāb-ı Muḥammed ile mülākāt eylesem gerekdür 146a/7, ben anı āḥiretde çok güldürsem gerekdür 150a/10.

Olumsuz şekli -mAsA gerek ile karşılanır: görmese gerek 101a/11, muḳayyed olmasa gerek 187a/17, cennete girmese gerekdür 201b/10.

3.3.1.4. Geniş Zaman

Geniş zaman kipi geçmişten geleceğe uzanan geniş bir zaman dilimindeki oluş ve kılışları içine alır. Her üç zaman arasında gidip gelen bir esnekliğe sahiptir. Ekte esas itibarıyla “her zamanı” içine alan bir süreklilik işlevi vardır (Korkmaz, 2009: 637).

Ekin teklik ve çokluk ikinci ve üçüncü şahıs çekimleri ekin yapısı bakımından Türkiye Türkçesindeki gibidir. Bu çekimlerde ek, kalınlık incelik uyumuna uyarken düz ünlülü tabanlardan sonra yuvarlak ünlülü kullanılması suretiyle düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırıdır: fahr idebilürsin 43a/10, ağnarlar 43b/9, su'âl iderler 46a/17, acıgursın 70b/9, korğarsın 81b/16, berâber mi olabilürsüz 192a/4, kaçarsız 219b/5.

Ekin teklik ve çokluk birinci şahıs çekimlerinde Türkiye Türkçesindeki şekillerden farklı olarak eski şekilleri kullanılmıştır.

Geniş Zaman Teklik 1. Şahıs Çekimi: Geniş zamanın çekiminde teklik 1. şahıs eki olarak Eski Anadolu Türkçesi ekleri arasında -In şekli yer almaktadır (Gülsevin, 2011: 92). Metinde şahıs eki bu şeklin yanında -Am şekli ve hem düz hem de yuvarlak ünlülü tabanlardan sonra olmak üzere -Um şekli de kullanılmıştır:

işidürin 55b/11, bilürin 55b/12, görürin 55b/12, çekmezin 181a/5; ricâ iderüm 55b/17, isterüm 81b/6, anlarum 132b/4; zann iderem 56a/10, severem 175a/13.

Olumsuz çekimler ise şu şekildedir: bilmezüm 99a/17, diyilmezüm 117a/10, istemezüm 136b/11; uşanmam 219b/13; bilmezem 97a/17.

Geniş Zaman Çokluk 1. Şahıs Çekimi: Eski Anadolu Türkçesinin çokluk 1. şahıs eki -vUz, geniş zaman çekiminde -AvUz olarak görülmektedir (Gülsevin, 2011: 92). Şahıs zamirleri çeşitli aşamalardan geçtikten sonra bütünüyle şahıs ekleri haline gelmişlerdir. Eski Anadolu Türkçesindeki -vAm/-vAn/-vAnIn (<ben); -vUz / -Uz (<biz) vb. şekiller de söz konusu ekleşmenin bir ara safhasıdır (Buran, 1999: 209). -vuz/-vüz eki birinci teklik şahıs eki -van/-ven'in oluşmasındaki biçimde biz zamirinden b- > v- değişimi ve v- dudak sesinin etkisi altında iç sesteki ünlünün yuvarlaklaşması ile ortaya çıkmıştır. Eklendiği fiil ve kip ekinin ünlülerindeki kalınlık incelik sırasına göre -vuz/-vüz biçimlerine girmiştir. Ek, -a/-e ile kurulan, -sa/-se gibi son sesi ünlü ile biten kip eklerinden sonra gelmektedir (Korkmaz, 2005: 496). Metinde bu ekin görüldüğü örneklerin tamamı -a/-e eki üzerine eklenmiş, -sa/-se'li örnekle karşılaşılmamıştır.

Eski Anadolu Türkçesindeki bu şekil genel itibarıyla terk edilmiş olsa da metinde sayısı çok olmamakla birlikte bu eski şeklin kullanıldığı da görülmektedir. Burada da eklendiği tabanın ünlüsü fark etmeksizin ekin Eski Anadolu Türkçesindeki -AvUz şekli ile Osmanlı Türkçesinin -Uz şekli metinde bir arada kullanılmıştır.

-uz/-üz eki ise -vuz/-vüz ekinden v- sesinin eriyip yitmesinden oluşmuştur. Son sesi ünsüz olan kiplere ve kelimelere eklenmektedir (Korkmaz, 2005: 497).

tutavuz 63a/15, emîn olavuz 64b/8; isti' māl olunuruz 37a/9, severüz 44a/1, ataruz 49a/6, yıkaruz 66a/15, kaçmış oluruz 112a/7; secde itmezüz 111a/8.

Bildirme eki olarak kullanılışında da eklendiği isimler yine aynı ünlüler ile bitmektedir (Korkmaz, 2005: 496). Dolayısıyla aynı durum bildirme eklerinin isim çekiminde de görülmektedir:

tā'ifesivüz 37a/8; üzereyüz 35a/7, kıllaruz 112a/6.

3.3.2. Dilek (Tasarlama) Kipleri

3.3.2.1. Dilek Şart Kipi

Korkmaz, konu ile ilgili çalışmasında -sa/-se dilek ve şart kip eklerinin yapısını ayrı ayrı ele almıştır. Şart eki -sa/-se'nin Eski Türkçedeki -sar/-ser şart ekinin devamı olduğu ve -sar/-ser ekinin de istek fiilleri türeten bir +sa-/se- eki ile geniş zaman ekinin kaynaşmasından oluştuğu görüşünün benimsendiğini belirtmiştir (Korkmaz, 2005:163).

Yine aynı çalışmasında Korkmaz, dilek kip ekinin ise, her ikisi de birer istek fiili kuran -sa/-se- ekine dayansa da, aynı yapı unsurlarından oluşmadığını ileri sürmektedir. Eski Türkçede -sar/-ser eki tam bir şart kipi görevinde olduğundan, bu kuruluşun içine dilek kipi görevini de yerleştirmek mümkün değildir. Kaynaklarda -sar/-ser > -sa/-se şart eklerinin ikili bir görev dallanmasına uğrayarak sonradan dilek kipine yönelmiş olduğunu gösteren ipuçları da yoktur. Böyle bir yorum -sar/-ser ekinin tarihî gelişme şartlarına ters düşmektedir (Korkmaz, 2005: 164).

Metinde ekin yapısına uygun şekilde, kalınlık incelik uyumuna uygun olarak ve iyelik kökenli şahıs ekleriyle çekimlenerek kullanılmıştır:

Teklik 1. Şahıs: ihfā eylesem 53b/13, iftiḥār itsem 80a/14, ḳādir olsam 80b/1, 'arż-ı cemāl itsem 87b/3, disem 115b/14, ūrkütsem 115b/16, güldürsem 150a/9, anānsam 150b/8.

Teklik 2. Şahıs: gā'ib olsañ 57b/15, uğrasañ 61a/11, itsen 140b/1, yapışsañ 179b/16, kımıldatsañ 2018a/6, uzatsañ 209a/2.

Teklik 3. Şahıs: gelse 20a/14, beñzese 24a/3, virse 37b/8, dönerse 48a/10, gerekse 54b/8, taḥammül eylese 54b/17, toğsa 63b/14, çağırsa 68b/3, açsa 78b/9, inanmasa 114a/6, adet idinse 183b/8.

Çokluk 1. Şahıs: gelürsek 68a/13, gelmezsek 68a/13, bilürsek 110b/4.

Çokluk 2. Şahıs: söylersenüz 116b/9, teklif idersenüz 201a/3.

Çokluk 3. Şahıs: dilemeler 111b/7, diyilseler 189b/17, günâh işleseler 202a/15, bıraksalar 211a/11, kosalar 214a/4.

Çokluk 3. Şahıs: diseler 37b/11, kaşd itseler 78b/2, sâkin olsalar 87a/2, dilemeler 111b/7, kosalar 151a/9, irişseler 164a/8, çekişseler 166b/1, keseler 178a/13, işleseler 202a/16, bıraksalar 210b/11.

3.3.2.2. Gereklilik Kipi

Gereklilik anlamı “gerek” ifadesiyle *-mAk gerek* ve *-sA gerek* yapılarıyla karşılanmıştır.

-mAk gerek: kaç olunmak gerektür 20a/2, siyâh olmak gerek idi 26b/12, itâ‘at gerektür 61b/2, demek gerek 188b/11.

Olumsuz şekli ise *-mAmAk gerek* ile karşılanır: horlamamak gerektür 200a/4, teklif itmemek gerektür 201a/3.

3.3.2.3. Emir Kipi

Emir kipi, yapılması istenen işi kesinliğe bağlayarak emir biçiminde ifade eden bir gramer kalıbıdır. Bu kalıpta kip ekleri ile şahıs ekleri iç içe geçmiştir. Fiil kök ve gövdelerine getirilen kip eki aynı zamanda şahıs da karşıladığından kip ekiyle birlikte ayrıca şahıs ekleri kullanılmaz. Dolayısıyla her şahıs için ayrı bir emir kipi eki vardır (Korkmaz, 2009: 665). Türkiye Türkçesinde görülen bu durumun dışında kalan bir kullanım, aynı zamanda bir ikili kullanım örneği de olan teklik ikinci şahıs çekimidir. Teklik ikinci şahıs emir kipi metinde hem eksiz hem de *-gIl* eki ile karşılanmıştır.

-AyIn, -AyIm Teklik 1. Şahıs: du‘â kılayın 47a/8, varayın 65a/4, şorayın 110a/9; anlayım 60b/2, varayım 117b/17, âbdest alayım 142a/15, şuşayım 154a/3.

-gIl Teklik 2. Şahıs: Metinde çoğunlukla eksiz olmakla birlikte dört yerde *-gıl/-gil* şekli geçmektedir: eylegil (إيكل) 73b/6, bilgil (بلكل) 85a/7, olgıl (أولغل) 209b/4; hayr eyle (خَيْرَإَيْلَه) 215b/8, bil (بيل) 74a/1, edâ kıl (إدا قیل) 54b/2.

-sUn Teklik 3. Şahıs: Ek daima yuvarlak ünlülüdür: gelsün 22b/3, korksün 30b/8, dâ‘im eylesün 44b/2, gelmesün 59b/9, akmassun 93a/13, söylemesün 110b/7, tokınsun 114a/14, komasun 115b/11, virsün 155b/5, saklasun 180b/2.

-AlUm Çokluk 1. Şahıs: söyleşelüm 70a/2, varalum 76a/13, yardım idelüm

102b/15, koyalum 136b/14, varalum 153b/2, getürelüm 230a/2.

-Uñ, -UñUz Çokluk 2. Şahıs: varuñ 48a/2, atuñ 48a/3, kazuñ 48b/13, karışduruñ 61b/12, yürüñ vilâyetiñüze gidüñ 115b/6.

-sUnlAr Çokluk 3. Şahıs: olsunlar 22b/6, dilemesünler 55b/8, eylesünler 55b/9, kılsunlar 55b/9, itsünler 80a/13, girsünler 110b/16, kılmasunlar 127a/7, başarsunlar 200b/8, eytsünler 225b/15.

3.3.2.4. İstek Kipi

Bu kip fiile istek, niyet, arzu kavramları veren bir tasarlama kipidir. Teklik ve çokluk birinci şahıs çekimlerinde yer alan -(y)AyIm/-(y)Allm istek ekinin devamı niteliğindedir (Korkmaz, 2009: 648).

Daima kalınlık incelik uyumuna uygundur: añlayım 60b/2, söyleyim 112a/1, ihtiyâr eyleyim 117a/11, varayım 117b/17, âbdest alayım 142a/15, giceleyim 142b/9, şuşayım 154a/3, vireyim 167b/7.

Korkmaz, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde -A ekinin istek işlevi ile bütün şahıslarda kullanıldığını gösteren örneklerin varlığını belirtmiştir (Korkmaz, 2009: 649). Gülsevin ve Boz ise istek kipinde yaygın olan bu ekin geniş zaman, gelecek zaman ve şimdiki zaman işlevi ile de kullanıldığını belirtmişlerdir (Gülsevin - Boz, 2004: 128). Bu durumun metnimizde görülen örnekleri şu şekildedir:

Teklik 1. Şahıs: derdine devâ kılam 47a/5, kâdem başam 60b/10, tezvîc idem 77a/4.

Teklik 2. Şahıs: mağfûr olasın 56a/12, yerine getüresin 61a/2, şanmayasın 61a/11, kaçmayasın 61a/12, gönderesin 109a/7.

Teklik 3. Şahıs: şatun ala 31b/14, şifâ vire 47a/9, çağıra 88b/8, yetişe 142a/5, uzana 216a/9.

Çokluk 1. Şahıs: virevüz 61a/2, kılvirevüz 61a/3, kılavuz 61a/9, açivirevüz 61a/10, gidürevüz 61a/12, söyleyevüz 63a/14.

Çokluk 2. Şahıs: bilesiz 58a/11, fâriğ olasız 61b/8, tamâm idesiz 62a/2, göresiz 90b/11.

Çokluk 3. Şahıs: çıkaralar 79a/14, tütalar 87b/8, feryâd ideler 89a/13, bineler 146b/17, döneler 226b/1.

3.4. ZAMİRLER

Zamirler adların yerini tutan, kişileri ve nesnelere temsil veya işaret ederek karşılayan bir gramer kategorisidir. Sayıları sınırlı, ancak görevleri bakımından kapsamaları oldukça geniştir (Korkmaz, 2009: 399).

3.4.1. Şahıs Zamirleri

Varlıkları kişi olarak temsil eden ve kişi adlarının yerine geçen zamirlerdir (Korkmaz, 2009: 405). Teklik birinci şahıs zamiri, yönelme hâl ekini alması durumunda teklik birinci şahıs zamiri “başa”, teklik ikinci şahıs zamiri “saşa” olarak kullanılmaktadır. Şahıs zamirlerinin metindeki örnekleri şu şekildedir:

Teklil 1. Şahıs: ben 28b/11, başa 70b/14, beni 71a/17, bendedür 37b/17, benden ötüri 98a/15, benüm 98b/2, benümle 55b/10.

Teklik 2. Şahıs: sen, 56a/10, saşa 56b/1, seni 60a/1, sende 235b/10, senden 43a/16, senün 57a/9, senünle 150b/9, sencileyin 186a/10.

Teklik 3. Şahıs: ol, 194a/14, ana, 63b/7, anı 196b/13, anda 19b/17, andan ötüri 23a/5, anuñ 64a/2, anuñla 29a/16, anuñcün 32b/11.

Çokluk 1. Şahıs: biz 29b/1, bize 37b/11, bizi 90b/9, bizde 102a/2, bizden 109b/1, bizüm 43a/14, bizümle 89b/16.

Çokluk 2 Şahıs: siz 90b/9, size 41a/15, sizi 29b/1, sizde 112b/1, sizden 77b/8, sizün 30a/3, sizün ile 164a/4.

Çokluk 3. Şahıs: anlar 21a/11, anlara 55a/4, anları 50a/13, anlarda 183a/11, anlardandır 42b/17, anlarıñ 28b/14, anlarla 18b/9.

3.4.2. İşaret Zamirleri

Varlıkları işaret ederek, göstererek karşılayan zamirlerdir (Korkmaz, 2009: 420). Metinde bu, şu; bunlar; şunlar işaret zamirleri şu şekillerde kullanılmıştır:

Bu: bu 60a/3, buşa 67b/1, bunu 70b/8, bunda 63a/10, bundan 80b/2, bunuñ 21b/15, bunuñla 24b/3.

Şu: şuşa 143b/9, şundan gayrı 142a/7.

Ol: ol 194a/14, anı 73a/6, ana 63b/7, anda 130b/17, andan 162a/4.

Bunlar: bunlara 147a/1, bunları 182b/14, bunlarda 174b/16, bunlardan ğayrı 162a/10, bunların 149b/9, bunlardur 171b/6.

Şunlar: şunlar 91a/12, şunlardur 84a/5.

Anlar: anlar 197a/14, anları 200a/2, anlara 180b/13, anlarda 203a/13, anlardan 60a/6.

3.4.3. Dönüşlülük Zamirleri

Şahıs zamirlerinden daha güçlü bir anlam taşıyan şahıs zamirleridir. Dönüşlülük zamiri denmesinin sebebi; zamirin yapılan işin yapana dönüşünü gösteren bir işlev yüklenmiş olmasındandır (Korkmaz, 2009: 414). Metinde *kendü*, *öz* ve *hod* olmak üzere üç dönüşlülük zamiri kullanılmıştır.

Kendi: kendü 37a/10, kendüyi 43b/17, kendüye 46b/5, kendünün 49a/3, kendüzini 49a/13, kendüni 56a/6; kendinün 49b/2, kendilerden ğayrı 55b/10.

Öz: öziğe 11a/8.

3.4.4. Belgisiz Zamirler

Kişileri ve nesnelere belirsiz olarak temsil eden zamirlerdir. Sayıları sınırlıdır (Korkmaz, 2009: 433). Metinde kullanılan belgisiz zamirler şu şekildedir:

Biri: biri 160a/17, birine 117b/12, birini 111b/7, birinde 31b/13, 184b/8, birisi 26a/15.

Cümle: cümleye 59a/16, cümleden 49a/3, cümlesi 48a/7, cümlesini 27a/7, cümlesin 50a/7.

Her biri: her birine 37b/15, her birini 21b/6, her birinde 37a/4, her biriñüz 90a/5, her birisi 90a/6.

Her kim: her kim 48b/14, her kimden 53b/4.

Her kimse: her kimse 54b/15, her kimseyi 71a/15; her kişi 37a/15.

Kimi: kimi 73b/14, kiminün 149a/12.

Kimse: kimselere 37b/5, kimseyi 42a/16, kimsenün 42b/13.

Kimsene: kimsene 43a/7, kimseneler 44a/5.

Soru Zamirleri: Canlı ve cansız varlıkları soru yoluyla temsil eden zamirlerdir (Korkmaz, 2009: 441).

Kim: kim 19a/2, kimde 196a/9, kimden 47b/1, kimlerdür 80b/6.

Ne: ne için 82b/13.

ƘanƘı: ƘanƘısı 117b/15.

Ƙaçan: Ƙaçan 38a/10, 42a/13.

3.5. SIFATLAR

3.5.1. Belirtme Sıfatları

3.5.1.1. İşaret Sıfatları

Varlıkları gösterme yoluyla belirten sıfatlardır. Türkiye Türkçesinde bu işlevi üstlenmiş olan bu, şu, o sıfatları aslında zamirdir, ancak bir ismin önünde kullanılmaları durumunda sıfat görevi üstlenirler. Sıfatların herhangi bir çekim alamamaları sebebiyle bu sıfatlar da çokluk şekilleri ile sıfat olamazlar. Sıfat tamlaması durumunda kullandıkları çokluk eki tamlanana eklenir (Korkmaz, 2009: 385). Metinde *bu, şu, o* sıfatlarının yanında biri derkenarda olmak üzere 44 kere *şol* ve bir kere de *işbu* işaret sıfatı kullanılmıştır.

Bu: bu vahyi 60a/15, bu üstâdlar 65b/3, bu dört nesne 134b/15, bu tã'ifenün 162b/13.

Şu: şu şartla 31b/14, şu rāhibe 46a/6, şu maķūle 75a/16, şu vech 89b/13.

Ol: ol iki güzel civān 90b/7, ol yolda 112b/4, ol cāriyenün 180a/6, ol siyāh Ƙul 196b/14.

Şol: şol kimse 30a/8, şol bende 38a/13, daħı şol nesnelere 54b/6, şol çerāğ fitiline 56b/13, şol yırtıcıların Ƙaynağı 65a/7, şol vakte dek 184a/15.

İşbu: işbu hādım idi 77b/9.

3.5.1.2. Sayı Sıfatları

Adları sayı yoluyla gösteren sıfatlardır. Bu sözcükler aslında birer sayı adı olsalar da isimlerin önlerinde kullandıkları durumlarda tamamen sıfat görevi üstlenirler (Korkmaz, 2009: 387).

Asıl Sayı Sıfatları: yetmiş bin Müslümān 41a/6, seksān sekiz yaş 129a/5, altmış dört yaş 146a/1, yetmiş kerre 202b/17.

Sıra Sayı Sıfatları: ikinci bāb 17a/4, otuz birinci yıl 129a/4, seksen üçüncü sene 161b/11.

Üleştirme Sayı Sıfatları: birer kabza 25a/7, ikişer kerre 146b/12.

Topluluk Sayı Sıfatları: ikiz oğlan 24a/3.

3.5.1.3. Soru Sıfatları

Varlık ve nesnelere soru yoluyla belirten sıfatlardır. Adın önüne gelen soru sözcükleri ile karşılanır (Korkmaz, 2009: 393).

Kaç: kaç şınıfdur 18a/17, kaç kişi 106b/14, kaç nev' dür 162a/16.

Kanķı: kanķı 'aşrda 59a/17, kanķı kulağla 60b/2, kanķı vilāyete 105a/8, kanķı kabileyedür 184b/12.

Ne: ne zarar 185b/9, ne deñlü 205a/2, ne hüküm 216b/6, ne 'aceb 222a/2, ne ismdür 227a/11.

Ne kadar: ne kadar miskîn 62a/2, ne kadar eyülik 114a/10, ne kadar aheste 205a/1.

3.5.1.4. Belirsizlik Sıfatları

Varlık ve nesnelere sayı ve miktarını açık ve kesinlikten uzak, belirsiz olarak bildiren sıfatlardır (Korkmaz, 2009: 395).

Az: az açık 23a/8.

Başka: başka şükür 50b/13.

Bir: bir cemāl 177b/12, bir pādīşāh 178a/10, bir ince kemikli yumışak tenli güzel cāriye 180a/5.

Birkaç: birkaç hāşşiyetler 34a/10, birkaç gün 67b/16, birkaç hātun 122a/11, birkaç şart 215b/16.

Bunca: bunca zamān 47a/12, bunca reşkler 91a/9, bunca t̄ā'ife 198a/13.

Cümle: cümle bende ve āzādun 3a/12, cümle qaralar 20a/3, cümle memleket halkını 50a/2, cümle yaramazlardan 114a/11.

Çok: çok namāz kılmak 33a/11, çok hayra ve çok kerāmete 78a/2, çok evlādı 90b/14, çok kimse 145a/11.

Dürlü: dürlü hikmet 52b/4, dürlü levni 164a/17, her dürlü 'afvla 206a/13.

Falān: falān kişidür 28b/4, falān 'avretün 28b/5.

Her: her kişi 91b/3, her kul 99a/16, her bir cemā'at 104ab/12, her nesnenün 118b/9.

Ƙamu: ƙamu ʿuryānlardur 63b/15.

Niçe: niçe zamān 34a/14, niçe gizlü ve şaƙlu cevher 44a/2, niçe ulular 73b/13, niçe yüzi ƙara ve gözi tuza ve topraƒa bulanmış ve saçları biribirine tolaşmış kirlü ve paşlu adamlar 196a/11.

3.5.2. Niteleme Sıfatları

Canlı ve cansız varlıkların renk, şekil, biçim, koku, mesafe, huy, alışkanlık, yetenek, beceri gibi türlü dış ve iç özelliklerini bildiren sıfatlardır. Varlıkların birbirleriyle ortaklaşan ya da birbirlerinden ayrılan pek çok özellikleri bulunduğu için bunları niteleyen sıfatlar da oldukça fazladır (Korkmaz, 2009: 361).

Metinde de çok sayıda sözcük niteleme sıfatı görevinde kullanılmıştır:

ƙaraņu gice 58b/9, toğrı yol 60a/2, siyāh ƙısrak 68a/9, uzun demür çubuk 69a/14, ƙırlangıca beņzer bir siyāh ƙuş 69a/16, çirkin ʿādetler 84b/8, gümüş ħalĥāllar 125a/6, fāĥiş günāhlar 150a/13, ulu tağ 151a/8, dişi deve 153a/4, iĥfāya mensüb cāriye 188b/7, yumışak tenlü genc cāriye 210a/1.

Bilindiği gibi isi yapan kimi ekler, çoğunlukla sıfat görevinde isimler türetirler. Bu eklerin başında -II/-IU ve bu ekin yokluk bildiren şekli olan -sIz/-sUz ekleri gelir. İncelediğimiz metinde her iki ek de çok sayıda sıfat türetmiştir.

gizlü ve şaƙlu cevher 44a/2, bir muĥteşem adlu kimse 73a/16, şevāblu (4) ĥuşuş 86b/4, güzel yüzlü civānlar 90b/5, ucı demürlü ƙışacıĥ ĥarbelerdür 131a/13, aĥ çehrelü maĥbūbuņ 167a/3; nihāyetsüz şevāblar 37b/7, direksüz binā 61b/6, şeksüz siĥr 174a/3, arsız cāriyeler 199b/12.

Niteleme sıfatları tek bir sözcükten oluşabildiği gibi bir sözcük grubu da bir tamlamanın sıfatı olma görevini üstlenebilir. Burada özellikle edat grupları; karşılaştırma, benzetme gibi anlamlar taşıyan sıfat görevinde kullanılabilirler.

ʿanber gibi ĥoş 44b/9, gündüz gibi rüşen 58b/10, anuņ gibi zālim 73b/8, ġazāl gibi laĥif 217a/4, pabadya çiçeği gibi beyāz 219b/10, elif gibi çizi 222b/2.

yumurda ƙabı ƙadar ince 66a/14, zerre ƙadar nesne 199b/16, bu ƙadar tāze 236a/9.

Yukarıda gösterilen örnekler dışında sıfat fiil ekleri ile oluşan sıfat görevindeki sözcüklere ve sıfat tamlamalarına ilgili eklerin başlıkları altında yer verilmiştir.

3.6. ZARFLAR

Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfat fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum, azlık çokluk, pekiştirme ve soru gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözlere (Korkmaz, 2009: 451). Sözcük gruplarında sıfatın, fiilin ya da başka bir zarfın anlamını değiştirirler. Fakat her ismin sıfat olarak kullanılamayacağı gibi her isim zarf olmaya da elverişli değildir (Ergin, 2009: 258).

3.6.1. Zaman Zarfları

Cümlede fiili zaman bakımından niteleyen sözlere (Ergin, 2009: 260).

Şimdi: tā ki bu devlet şimdi bize naşib olaydı diseler gerekdür 37b/10, Zülkarneyn çün gelüp ol iki tağuş arasına irişdi ki şimdi anda sedd bağlanmışdur 64a/8.

Şimdicek: şimdicek bu kapudan bir kimse girüp gelse gerekdür 156b/17.

Gice: Allāh te‘ālā anlara gice kâ‘im gündüz şā‘im olmağile mücāhede idenler şevābın virür 78b/2, bir gice Bilāle didi ki yā Bilāl ben hiç cennete dāhil olup misk ve za‘ ferāndan olan bağçelerinde gezmedim 142a/1.

Gündüz: Allāh te‘ālā ol ‘uzvı kesilen kimseye kırk yılluğ gündüz şā‘im ve gice kâ‘im olmuş ‘ibādet şevābu vire 85b/5.

Dün: dün beni nāka düşürdi 149a/4.

Yarın: gün tolınuğda yarın gelüp yıkaruz didiler 66a/15, yarın Muḥammed ve aşhāb-ı Muḥammed ile mülākāt eylesem gerekdür 146a/7.

Geç: bu rāhibün yanına uğrayup ‘ibādet öğrenüp sāhir yanına geç varurdu 46a/11, eve geldükde daḡı niçün geç geldün deyü dögerlerdi 46a/14.

Yine: oğlan şāğ sālīm yine pādīshāh yanına vardı 48a/8, Allāh te‘ālā anı rüz-ı kıyāmetde yine bu hāl üzere ḡaşr itse gerekdür 49b/13.

Şabāh: çünki şabāh öldi 124a/16, bir şabāh ḡazret-i peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem Bilāli da‘ vet idüp eytdi 141b/6.

Şonra: Muḥammed dīnine girmiş idüm 124b/1, ezāndan fāriğ olduğdan şonra ehl-i Medīneye ḡitāb idüp eytdi 144b/4.

Şimden sonra: imdi şimden sonra siz her ne vaqt ki ezvâcınızla hâlvat idesiz Hâk te'âlâ hazretleri size veled virüp bizüm gibi güzel zürriyet vire diyeler 90b/11, şimden sonra gâzâ üzere olurayın deyü şâm cânibine gitdi 144b/15.

Evvel: sen evvel şıgırlar ile muqayyed idün 43b/9, evvel sen 'ilmün ile 'amel eyle 56b/12.

Hep: lezzât ve şafâları hep gördük 90b/4, peygamber şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem hazretlerinin fırâkıını tezekkür idüp hep ağlaşdılar 145a/3.

Hemân: didi hemân tağ bir kerre muhkem silkindi 48a/6, beni cemi' nesneden alıkoyp hemân kendüye meşgûl eyledi 170a/13.

3.6.2. Miktar Zarfları

Cümlede fiili miktar bakımından niteleyen sözlere dir. Bunlar azlık çokluk ifade eden, miktar, derece bildiren zarflardır. Diğer zarflardan farklı olarak tek başlarına bir şey ifade etmezler. Ancak sıfatların ve zarfların önünde kullanılırlar. Sayıları sınırlıdır (Ergin, 2009: 262).

Enj: sizün enj ulunuz ve ziyâde hürmetlünüz Allâh te'âlâ katında ittikânuzdur 30a/3, İslâma da' vet itdügi pâdişâhlardan enj evvel da' vet olunan bu Necâşîdür 100b/11.

Çok: ya' ni çok namâz kılmak kıca karıcıklar işidür 33a/11, yâ Zülkarneyn yir yüzinde binâ çok mıdur 69b/8.

Az: ol 'anber 'izzetdedür ve az bulunur 44a/9, alan az alduğına pişmân olup ve almayanlar almaduğına pişmân oldılar 72a/3.

Biraz: Mekkede olan tuhfelerden bir miqdâr metâ' ve biraz dağı mâl cem' idüp Necâşîye armağan gönderüp Muhammedün anda olan aşhâbını isteyelüm 107b/8.

Fazla: cemi' ni' metün muqâbelesine şarf olunduğdan sonra fazla kalmaz 151a/17.

Artuk: kankı tavâr yolu artuk görür eytdiler ki at artuk görür 68a/1.

Gâyet: kimi dağı gâyet siyâhdur 24b/1, fânîdür senün 'ömrün ise gâyet cüz'idür 57a/10.

Hîç: hîç elinden gele mi ki biz saña mâlımızdan harac virevüz 64b/5, sizün 'ibâdetünüz ferîştelerün 'ibâdeti katında hîç 'ibâdet degildür 67a/6.

Ol kadar: yevm-i hesâbda dünyâda bende olanlara ol kadar 'azîm ecrler ve nihâyetsüz şevâblar virse gerekdür 37b/8, dilleri ile yalayup ol kadar yufka iderler 66a/14.

Şol kadar: Hâk te‘âlâ sanja şol kadar kıdret virdi ki dünyâyı başdan başa degin kabz eyleyüp mâlik olduğ 71b/4.

3.6.3. Durum Zarfları

Cümlede fiili durum bakımından niteleyen sözlerdir. Hâl ve tavır ifade ederler ve sayıları sayılamayacak kadar çoktur.

Eyle: eyle olsa bu kitâb-ı le‘âfet-i intisâb ve bu hitâb-ı menfa‘at-ı iktisâba râfi‘ü’l-ğubüş fi fezaili’l-ğubüş deyü tesmiye olundu 15a/2, eyle olsa beddu‘â ile nu‘fe-yi Hâm müteğayyir oldu didükleri kelâmuğ dağı za‘afı zâhir olmuş oldu 26b/13.

Böyle: Suyûfînüň iki risâlesinde böyle irâd olunmuşdur 41b/9, mecbûba benimle böyle leyla-ı ‘âkılda hicret idenler şevâbın vire 79a/2.

Şöyle: kitâb-ı mezkûrda bir ğayrı maħalde dağı şöyle rivâyet ider 22a/13, ol günlerde şöyle maħzûn olduğ ki ‘amrû miħnetinden dağı ziyâde oldu 117b/10.

Öyle: ašlâ bir âħir kimse hađķında öyle eytdüklerin görmedüm 82b/5, erlerin cenâzesiyle adamları nice çıkarlar ise hâtunların cenâzesiyle de öyle çıkarlardı 136a/1.

Nice: bu iki hâl senün vaşfuğ iken nice faħr idebilirsin 43a/10, çârem nedür ve ‘amelim nedür ya‘ni nice ideyin 170a/14.

yapça yapça gizlüce aheste aheste söyle süfehâ gibi çağırıp kâti **katı** söyleme 55b/1.

‘avretün yanından kalkıp kaçdı **ardınca** vardum 82a/14.

pâdişâh oğlanı **şâĝ sâlim** gördi 48a/17.

niçün geç geldün deyü **muħkem** zarb iderdi 46a/12.

iki kerre yâhûd üç kerre böyle didükden sonra eytdi yâ ‘Âiše **eyü** seyr itdük yeter 29a/4.

bu maħûleye zafer bulan kimse anı **pek** şaķlasun 180b/2.

3.6.4. Yer Yön Zarfları

Cümlede fiili yer yön bakımından niteleyen sözlerdir. Sayıları çok olmayan bu sözcüklerin ašađı yukarı hepsinde yön ifadesi olduğu için zarf olarak fiilin yönünü gösterirler.

Ašađa: cemâ‘at içinde hacel olup başın ašađa eyledi 28b/7, ođlanı ašađa atalar 48a/5.

İçerü: içerü girüp ve rāhibün katında oturdu 46a/8, taşradan bir kimse içerü girüp bunu siyāh çehre göricek dellāklardan şanup buña h̄idmet teklif eyledi 194a/8.

İlerü: yir bulduğı yirde oturmayup halkı başa başa ilerü gider 28b/3, bir miqdār ilerü vardı ve boncuğı ol dereye atdı 68b/12.

Karşu: Necāşī dağı ‘asker cem’ idüp karşu vardı 117b/8, merhabā deyü karşu vardılar 144a/8.

Yuğarı: bir kişi kendüsinden yuğarı olan kimsenün ‘afvın ricā iderse günāhlarından ötüri pes kendülerinden aşğa olan kimsenün günāhların ‘afv eylesün 206a/8, ya’ni aşğtı ve yuğarı hareket idüp oynamada ve çekişmededür 211b/5.

3.7. EDATLAR

3.7.1. Son Çekim Edatları

Son çekim edatları, yalnız başlarına anlamları olmayan, ad ve ad soylu sözcük ve sözcük gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlara bağılı bulunan, gramer bakımından da onlara hakim olan, eklendikleri sözcükler ile cümlenin diğere sözcüleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözcüklerdir (Korkmaz, 2009: 1052). Edatlar birlikte kullanıldıkları sözcüklere eksiz bağlanabilecekleri gibi hâl ekleri ile de bağlanabilirler. İncelediğimiz metinde edatların yalın hâl, yönelme hâli ve ayrılma hâli ile bağlandıkları görülmektedir.

Yalın hâl isteyen edatlar

oğlanı tağdan atmak için 48a/3, her bölüğü on biñ er olmak üzere 62a/10, yumurda kabı kadar 66a/14, nikāh idesin deyü 124a/8, yer yüziniñ pādişāhları ile 164a/7, dürr ü cevher gibi 171b/11, anı dağı kendü gibi fāsıd eyler 193a/1.

Yönelme hâli isteyen edatlar

aña rağmen 43b/17, kıyāmet günine dek 44b/3, her gece şabāha degin 51b/14, Hābeşilere maşşüş 163b/15.

Ayrılma hâli isteyen edatlar

toğuz yüz toksan tārīhinden berü 12b/4, bu cinsden gayrı 35a/9, kendü nefşünden evvel 56b/6, senden artuğ 60a/16, nefşünden ziyāde 80a/10, şimden şonra 90b/11, andan özge 95a/11, kıyāmetden muğaddem 95a/13, ‘avretlerden ve evlāddan mā’ adā 107a/3, hiç bir kimseden ötüri 143b/6.

3.7.2. Bağlama Edatları

Kimi kaynaklarda edatlar başlığının altında kimi kaynaklarda ise bağımsız bir başlık olarak gördüğümüz bağlaçlar; sözcükleri, sözcük gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yükledikleri işlevlerle bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleridir (Korkmaz, 2009: 1091). Metinde geçen bağlaçlar şöyle sıralanabilir:

Ve: kırk gün ve kırk gice 69a/6, menkûl ve meşûrdur 148a/14.

İle: başı ile omuzları 98b/7, kıızıllık ile aklıuk 167b/10.

Dağı: biz dağı size hâlâ muhabbet üzereyüz 35a/6, ba' zı şu' arâ dağı aq beñizlüyi siyâh çerde üzerine tercîh idüp dimişdür 167a/1.

De: bu gülmesi de dürr ü cevher gibi diş gösterdi 171b/11, anuñ haddini de ve benüm haddimi de 215a/12.

Ne...ne...: ne kendüsi ve ne evlâdı 22a/2, ne a' zâsı gevşer ve ne siñirleri uzanur 177a/5.

Kimi... kimi...: kimi beyâz ve kimi böylece siyâh halk olunmuşdur 22b/13, kimi aq ve kimi kıızıl ve kimi siyâh yollar 24a/15.

Hem... hem...: Habeş tâ'ifesi hem bahâdur olurlar ve hem cömerd olurlar 35b/12, hem sögerin hem dögerin 203a/12.

Zirâ, Zirâ ki: zirâ anlar dünyâda şehvet lezzetlerinden kurtulmuşlar idi 74b/4, müttekâ Habeş lisânında terbihe dimekdür zirâ Habeşiler terbihe müttekâ-yı tesmiye iderler 92b/7.

Nitekim: nitekim tarih-i hamîsde mestürdur 51a/13, ol neşârâdan murâd Necâşîdür ve aşhâbıdur nitekim tefsîr-i Beğavîde taşrih olunmuşdur 103b/11.

Ki, Kim: sen dağı anla gör kim er ölür adı qalur 13a/14, melekler çağırup eytdiler ki yâ loqmân niçün hilâfeti kabûl kılmaduñ 52a/5.

Kaçan, Kaçan ki, Kaçan kim: kaçan ki yevm-i kıyâmet ola Haq sübhâne ve te' âlâ buyura 30b/12, kaçan ki peygamberün yanında mâl cinsinden nesne olsa anı baña teslim iderdi 141a/14.

Çünkü: berâber geldi çünkü ' ulemâ bunu gördiler 71a/9, ey melek çünkü böyledür ben saña bî' at idüp elinde İslâma gelürüm 101b/15

Hāl bu ki: ašlā bir āhir kimse haqqında öyle eytdüklerün görmedüm hāl bu ki cümle mü'minine ra'ûf ve raḥīm idi 82b/5, ben eytdüm yok hāl bu ki uşanmış idüm 98b/9.

Egerçi ki: egerçi ki 'anber gibi levni siyāh çerdedür ammā hūyı ve hūneri 'anber rāḥiyası gibi mergūb ve şafā baḥşdur 44a/10, egerçi kim bize muḥālefet itmişlerdür lākin kavm ve ḥaşımlardur қаt' raḥm mürüvvet degildür 115b/12.

Gūyā ki: gūyā ki derilmiş qumāşdur ve daḥı yoğun ve yumışaқ göbeği ola 180a/1, gūyā ki bunun gözinden bir miqdār düşüp hürmetüm ve rağbetüm yanında evvelki mertebeden nāqış oldu 184b/14.

Vaqtā ki: vaqtā ki melik kendinūn aḥz olunmasın ḥiss eyledi kendüyi atıyla denize urup ğarq eyledi 49b/2, vaqtā ki böyle didiler Necāşī ğazaba gelüp eytdi 110a/2.

Şöyle ki: şöyle ki bir belāya mübtelā olasin zinhār beni kimseye ifşā eyleme 46b/12, Hızır bu boncuğı alup bir konaқ ilerü gitdi şöyle ki Hızır kałkduğı konağı irtesi gün Zülqarneyn konardı 68b/6.

Meger, Meger ki: meger birkaç nefer sefiḥler ki anları kim Mekkededür ve kimi senün civārındadır 109a/16, ol қuyuya gelüp peygamberi anda bulmadı meger ki ol tã'ife anı çıkarup қoyıvirmişlerdi 197a/7.

Қatā ki: қatā ki pādişāh oğlanı şāğ sālīm gördi diledi ki helāk eylemege bir tedbir daḥı eyleye 48a/16, қatā ki ehl-i İslāmun bu mertebe faqr ü fāқasın ve kemāl-i ihtiyācın gördiler ḥazret-i peygambere eytdiler 102b/11.

Mādām ki: mādām ki memleketün ḥalқını cümleten bir yere cem' eylemeyesin ve beni bu ḥalқun ortasında şalup eylemeyesin 48b/2, mādām ki bu mektūblar Ḥabeş ḥalқı arasında ola 130a/12.

Lākin: ba'zı 'Arablar Ḥabeşe sıyğasına Ḥabeş 'ibāretinün cem' inde isti' māl iderler lākin қıyāsa muḥālifdür 20a/10, lākin anun şeref-i nesebi olmağın baña büyüklenür 81b/8.

Pes: insān ve ḥayvānun bu aḥvālda қаt' a medḥali yoқdur pes Ādem ve Nūḥ'un bu bābda 'ameli yoқdur 27a/4, pes bu mertebeye beni gözitmişdi 82a/1.

Ba' dehū: cāriye-yi mezkūreyi āzād idüp ba' dehū nikāḥ ile tezevvüc itmiş idi 38a/7, ba' dehū bu ḥātun bir cāriyeye uğradı ki ḥalқ anı çеқüp çevirüp 'azāb iderlerdi 73b/3.

Ḥuṣūṣā: ben muḥabbetden ötüri yaradıldum ḥuṣūṣā Ḥabeş oğlanlarına muḥabbet ki anlara muḥabbet itmekle çārem ve şabrum yoḡdur 170b/3, ḥuṣūṣā ki ol yād ve ġarīb olan ḥüsn şāḥibi Ḥabeşiyeye cinsinden ola 177b/14.

Yāḥūd, Ve Yāḥūd: bir Ḥabeşī bir beyāz ḥātunı taşarruf eylese ve yāḥūd bir beyāz kimse bir Ḥabeşiyeyi taşarruf eylese bu ikisinden ḥāşıl olan evlāduḡ levnlere beyāz ve yāḥūd siyāh olmaz 26b/9, verd renginde olup siyāhlucaḡ ile maḥlūt ola yāḥūd siyāhlıḡdan bedel ḥāller ola 179b/4.

Gerek... gerek...: gerek şüretde gerek sā'ir bedende bu tā'ifenüḡ birḡac dürlü levni vardur 164a/16, gerek erkek gerek dişi ya'ni yüzleri siyāh ve dişleri beyāz kimse lerüḡ muḥabbetinden ötüri ḡalkḡ beni melāmet iderler 173a/2.

Gāh... gāh...: gāh hindüya gāh Ḥabeşiyeye teşbiye iderler 159a/2, gāh maḥbūbuḡ ḡadeḡin iç gāh aḡzın öp 221b/15.

Ammā: Sām daḡı kendü evlādına nidā idüp her birini adı ile çağırdı ammā hiç kimse cevāb virmedi 21b/6, 'anber gibi levni siyāh çerdedür ammā ḡūyı ve ḡüneri 'anber rāḡiyası gibi mergūb ve şafā baḡşdur 44a/11.

Ya'ni: Allāḡ te'ālāya beddu'ā ya'ni yaḡınlıḡ eyledi 22b/8, ya'ni ḡādımlar cennetde ḡapucılardur 74a/3.

Ḥattā: ol bendelere reşḡ idüp ḡattā kendü efendileri teḡassür idüp nolaydı 37b/9, cemā'atden birisi bī-iḡtiyār olup aḡladı ḡattā inḡildüsini biz işitdük 77b/7.

Kezālik: anlar daḡı beyāz olmayup siyāh olmaḡ muḡarrerdür kezālik bunüḡ 'aksi daḡı böyledür 26b/2, kezālik Necāşinüḡ vefātı zamānında da ḡilāf olup ba'zı müverriḡin eytdiler 129a/15.

Keennehu: keennehu aḡrān ve emşāli olan mülük ile cenḡ idüp cümleye ġālib olduḡüçün ola 59a/15, bu daḡı efendisi olucaḡ keennehu efendisin toḡuzmuş gibidür 187b/5.

3.7.3. Ünlem Edatları

Ünlem edatları, söz içinde konuşmanın acıma, beḡenme, sevinç, korku, çaresizlik, şaşkınlık, dua, hayret, pişmanlık, kıskançlık, özlem gibi çeşitli duygu ve heyecanları etkili ve kısa bri biçimde anlatmaya; seslenme, çağırmaı cevap verme, onaylama, reddetmeye; tabiattaki sesleri taklik ederek yeni kelimeler türetmeye yarayan sözcük türüdür (Korkmaz, 2009: 1140). Metindeki ünlemler metnin yapısı ve muhtevası bakımından duygu ifade

etmekten çok seslenme amacıyla kullanılmıştır. Metinde geçen ünlüme türündeki sözcükleri şöyle sıralayabiliriz:

Tā: tā dünyā ḥarāb olunca anlar daḥī dünyāda bāḳīlerdür 65a/1, tā varup ḥuzūr-ı Ḥaḳḳa varalar 89a/1.

Yā: yā emirü'l-mü'minīn 77b/15, yā ümm-i ḥālīd deyü ḥiṭāb iderdi 95a/5.

Ey: ey benüm şol ḳullarım 87a/16, ey müslümānlar 103a/5.

4. CÜMLE

4.1. Cümlelerin Ögeleri

4.1.1. Yüklem

Cümlede yargıyı üzerinde taşıyan öge, yüklemdir. Diğer ögeler, yüklem anlamını çeşitli bakımlardan tamamlamak üzere cümlede yer alır (Karahana, 2010: 14).

Yüklem ekli veya eksiz olarak yargı yüklenmiş bir fiil veya isimdir (Karahana, 2010: 13). Buna bağlı olarak da cümlelerin çeşitli bakımlardan türünü belirleyen de yüklem isim veya fiil olması, yeri ve anlamıdır. Cümlelerde yüklem dışındaki ögeler birden fazla olabileği halde yüklem tektir (Özkan - Sevinçli, 2011: 125). Bu görüşün aksine Özmen, bir cümlede bir yüklem olabileceği gibi birden çok yüklem de bulunabilir, demektedir (Özmen, 2013: 6). Burada söz konusu fikir ayrılığının temelinde cümlelerin yapıları bakımından sınıflandırılmaları konusundaki isimlendirme farklılıklarının olduğunu söylemek mümkündür.

Dillerde yapma ve olmanın nitelediği fiil cümleleri yanında var oluş bildiren bildirme cümleleri yani isim cümleleri de vardır. Fiil cümlesi yüklemi bir yapma veya olma bildiren fiille kurulur. Bütün fiillerin olumlu veya olumsuz kök ve gövdeleri fiil cümlesinde yüklem olarak görev alabilirler. İsim cümlelerinde ise yüklem, ana yardımcı fiille kurulan bildirme yüklemidir. Bu yüklem yalnızca bir var oluş bildirir. Bütün isimler, zamirler, özel adlar, söz öbekleri, fiil ismi ve fiil öbekleri ile isim cümlesi yapılabilir. Fiil cümlelerinin olumsuz şekli -mA olumsuzluk eki ile yapım düzleminde yapılırken isim cümlelerinde bu anlam “değil” edatı ile söz dizimi düzleminde karşılanır (Karaağaç, 2012: 224).

Metinde kimi zaman ekli olmakla birlikte emir kipinin teklik 2. şahıs çekimi ve eksilteli cümleler dışında yüklem yargıyı eklerle yüklenmiştir. Bu ekler, fiil cümlelerinde zaman, kip ve şahıs ekleri; isim cümlelerinde ise ek fiil ve bildirme ekidir. Yüklem türü,

yeri ve cinsi konularına “Cümle Türleri” başlığı altında değinileceği için bu başlık altında yalnızca tek sözcük ve sözcük grubundan oluşan yüklem görevindeki ögeler yer alacaktır.

4.1.1.1. Yüklemler Basit Fiil Olan Fiil Cümleleri

- *mescidde oturanların yüzlerine bak ben dağı bakdum 28b/11*
- *biz bundan evvel anları bir dere içinde habs idüp ne anlardan bir kimseyi taşra çıkarduk ve ne bizden anlara kimse gönderdik 109a/17*
- *ve Necāşī Habeş diyārında vefāt itdügi gün cebrā’ıl ‘aleyhi’s-selām peygambere ‘ilām idüp hazret-i peygamber dağı şahābeye haber virüp muşallāya çıkup Habeş diyārında vefāt eyleyen Necāşī karındaşınızın üzerine namāz kıluğ didi 133a/1*
- *pes bir na‘ş peydā idüp üzerine çıbıkları kemer gibi diküp ve üstünü bir şevble örtüp cenāzeyi içine kodı 136a/10*
- *ol tā’ife ferağ zamānda pādīşāhlarına ta‘zīm kaşd idüp böyle bir ayağ üzerine seke seke meliklerinin etrāfin tolaşurlar 137b/12*
- *üç de Habeş vilāyetinde toğmuşdur 160b/1*
- *kāti siyāh olmayup kızılığa meyli olan ‘anbere ‘anberverd dirler 166b/17*
- *ziyādedür harāret galebesinden yübüset hādīş olup andan ötüri rengi siyāh olmuşdur 176b/10*
- *ve kemikleri ince ola ve karnı arık ve büküm büküm ola 180a/1*
- *pes bu mağalde ol kaşidelerün meşhūrlarından ve muhtārlarından birkaçını getürdik 206b/7*

4.1.1.2. Yüklemler Birleşik Fiil Olan Fiil Cümleleri

Metinde yüklem görevi üstlenen fiillerin büyük bir çoğunluğunu birleşik fiiller, birleşik fiil yapılarının büyük çoğunluğunu ise ana yardımcı fiillerle kurulan yardımcı fiiller teşkil etmektedir.

- *lākin uyğū serāsemeliğinden yatağından kalğup atası katına varmağı te‘akkul idemedi 22a/1*
- *yol yitüren kimseneler bu boncuğū āvāzına toğru gelüp bir yere cem‘ olsunlar 68b/3*
- *halk gelüp şavma‘asını yığup anı şavma‘adan indirüp döğüp sögdiler 73a/9*
- *benüm hücremün kaşısı üzerinde turup Habeşiler mescid içinde harbeler ile oynarlar iken anlara nazar iderdi 98a/6*

○ *bu Habeşî kanķı topraķdan halk olunmuş ise yine ol topraķda defn olundu* 149b/17

○ *pes ma‘lûm ola ki Necâşî radıya’llâhu ‘anh hicretün toķızınıcı yılında receb ayında vefât itmişdür* 132b/9

○ *ve anları muşallâda şaf şaf dizüp dört tekbîr ile Necâşînün meyyitine ğâ’ib namâzın kıldılar* 133a/11

○ *nûn kaşı ile şâd gözi ile benüm kalbüme mâlik ve rızķuma hâkim oldu* 212a/1

○ *ya‘ni gögsün üzerinde taķındıĝın yıldız gibi ışılar ve ateş gibi yanar yâķütlardan bizüm kalbümüzde ateş peydâ oldu* 224b/1

○ *senün gögsündeki bizüm kalbümüze girdi* 224b/3

4.1.1.3. Yükleli Tek Sözcük Olan İsim Cümleleri

○ *yâ Zülķarneyn bu atlarımızın ayakları altında olan şadâ nedür* 71b/16

○ *hâlâ senün yüzinden güzel yüz yokdur* 90a/13

○ *biz evvel bir câhil kavm idük* 113a/4

○ *ve ey ‘âbidler tâ’ifesi ‘İsâ hakkında her ne söylerseniz bunların daĝı didüĝi odur* 116b/9

○ *bu kışşa daĝı İbnü’l-Cevzînün tenvirü’l-ğabeş nâm kitâbında mezķürdür* 118a/9

○ *Habeşde şenlük vaktinde ve feraĝ ve şâdî zamânda pâdişâhların çevresini zıkr olan üslûbla tolaşurlar imiş* 135a/4

○ *yâ Ebü Hureyre şimdiecek bu kapudan bir kimse girüp gelse gerekdür* 156b/17

○ *eĝ evvel kulaĝı delinen Hâcerdür* 191a/8

○ *benüm günâhum yokdur daĝı ol kimsenün de günâhı yokdur* 194b/3

○ *pes ol tâ’ifenün ne kendülerinde ĝayr vardur ve ne zürriyetlerinde ve ne nesillerinde ĝayr vardur* 195b/2

4.1.1.4. Yükleli Sözcük Grubu Olan İsim Cümleleri

○ *şonradan bir sebep-i ‘ârız vâsıtasıyla müteĝayyir olmuş degildür* 22b/15

○ *nice hicv idersin bir cemâ‘ati ki Bilâl gibi server anların cinsindendir* 42b/13

○ *ve Eyyüb peygamber ‘aleyhi’s-selâmun kız kardaşı oĝludur* 50b/17

○ *bu Türkmânlar daĝı anların leşkerinden bir cemâ‘atdur ki onların içinden çıkup eve gitmişler* 64b/10

○ *bu taşdan alan pişmân ve almayan pişmândur* 72a/1

○ *peygamberün meliki kuvvetlenüp düşmana gâlib olduğu Necâsinün ve ashâbınun yardımı sebebi iledür 122a/1*

○ *Bilâl radıya'llāhu 'anh mü'ezzinlerün seyyididir 145b/9*

○ Necâsi ki Habeş sultânıdur anun yüzinde olan beñidür 158b5

4.1.2. Özne

Cümlede yapanı veya olanı karşılayan öge, öznedir. Özne, yüklem gösterdiği kılışı, oluşu ve durumu üzerine alır (Karahana, 2010: 18). Cümlenin yüklemden sonraki ikinci temel ögesi öznedir. Çünkü bir eylem ancak bir varlıkla gerçekleşebilir (Karaağaç, 2012: 223). Fiile diğer ögelere göre daha yakın olan özne, aynı zamanda yüklem ayrılmayan bir parçasıdır ve kimi zaman ayrı bir sözcük halinde olmayıp yüklem aldığı şahıs eki ile ifade edilir (Özkan - Sevinçli, 2011: 126). Özne, derin yapıda daima yalın haldedir.

Metinde özne kimi zaman tek sözcükten kimi zaman ise bir sözcük grubundan oluşmuştur.

4.1.2.1. Öznesi Tek Sözcük Olan Cümleler

○ *lokman dağı bu nidāya cevāb virüp eytdi ki yā Rabb eger cezmen buyurduñ ise emr senüñdür* 51b/17

○ *ben dönüp gitmeyince ol gitmezdi* 98a/10

○ *zīrā Necāsi elinde İslāma gelmişdür ki Necāsi tābi'dür* 101a/13

○ *siz bunu baña rüşvet getürmişsiz armağan getürmemişsiz* 117a/13

○ *biz dağı tamām sürür idüp tā Resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellemün hizmetine gelince ol diyārda hayrla ve şafāyla iķāmet eyledük* 118a/6

○ *kaçan anlar saña gelseler ve meclisñe vāşıl olsalar sen anları (10) kendüñe yakın idüp ri'āyet eyle* 119b/11

○ *kimi dağı kız qarındaşı oğlıdur didiler* 149b/13

○ *sizden biriñüz hādimini dögerken hidmetkār Allāhı zikr eylese döğmeden vazgeçüp koyıvirün* 203b/11

○ *bunlar gülümserler ol tebessümleri hālinde hurma çiçeği gibi beyāz diş gösterürler* 208a/9

○ *ya'ni şanki dişlerü ki incüler şaklamışdur* 222a/4

4.1.2.2. Öznesi Sözcük Grubu Olan Cümleler

- *dünyāda biz bunların bendeleri ve bunlar bizim seyyidlerimiz olalar 37b/9*
- *bu rüsvālıktan kurtulmağa çāre nedür 50a/1*
- *Necāsī 'ibāretinde cīmi teşdīd ile okımak hatādur 100a/1*
- *bizüm aramızdan bir niçe 'aklı eksük oğlanlar kavm ve kabīeleri dininden çıkup senün velāyetiğe gelüp şıgınmışlardır 108b/17*
- *Necāsīnün giyecek esbābı ve gövdesine sürececek hoşbū yağları ol cāriyenün elinde idi 124b/15*
- *yā resūl'ullāh bende bir nev' deyü analık vardır 155b/1*
- *kapudan içerü bir Habeşī girdi ki başı kel ve burnı kesük başı üstünde su ile dolu bir bardak var 157a/4*
- *bu gece benüm oğlum doğdı 161a/6*
- *anların 'aşkı bize uyhuyı harām eyledi 207a/3*

4.1.3. Nesne

Cümlede yüklem bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen ögedir. Nesne, sadece yüklemi geçişli fiil olan cümlelerde bulunur. Fiile, eksiz veya yükleme hâli eki ile bağlanır. Yükleme hâli eki taşımayan nesnelere belirtisiz, taşıyan nesnelere belirtili nesnedir (Karahan, 2010: 25). Boz ise nesneyi yüklem bildirdiği eylemin gerçekleşmesinde etkili olan özellikler (yer, zaman ve durum) dışında yüklem ilişkili olduğu bir soyut/somut varlık olarak tanımlamaktadır (Boz, 2007: 106).

Belirtili nesnenin cümle içinde belirli bir yeri yoktur, ancak belirtisiz nesne daima yüklem önünde yer alır ve yüklem ile aralarına herhangi bir unsur giremez (Karaağaç, 2012: 233).

4.1.3.1. Belirtisiz Nesnesi Tek Sözcük Olan Cümleler

- *adına Dimaşk dirlerdi 72b/3*
- *pes her kim ki Habeş diyārına pādīshāh olur anuñ laķabına Necāsī dirler 100a/3*
- *ya'ni size de merhabā olsun ve ol yanından geldiğiniz peygāmbere de merhabā olsun 115a/8*
- *nitekim İmām Nevevīnün Tehzībū'l-Esmā-yı ve-Lugāt nām kitābında böyle nakl olunmuşdur 140b/10*
- *oğdan kışşacuk oğa hattī dirler 222b/1*

4.1.3.2. Belirtisiz Nesnesi Sözcük Grubu Olan Cümleler

- *Ḥām'a beddu'ā idüp levnüñ müteğayyir olsun ve evlāduñ Sām ve Yāfes evlādına bende ve hizmetkār olsunlar didi 22b/5*
- *bize demür pāreleriyle odun getirün 65b/3*
- *Zülkarneyn Hızıra çıkarup bir kırmızı boncuk viridi 68b/1*
- *ḥazret-i peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem daḥı Necāşīye birkaç nesne hedīyye göndermişdür 132a/2*
- *ol tebessümleri ḥālinde hurma çiçeği gibi beyāz diş gösterürler 208a/9*

Metinde sıkça görülen cümle yapılarından biri “de-” fiili ile kurulan aktarma cümleleridir. Bu cümlelerde belirtisiz nesne yine bir cümleden oluşmaktadır.

- *Ḥām'a beddu'ā idüp levnüñ müteğayyi olsun ve evlāduñ Sām ve Yāfes evlādına bende ve hizmetkār olsunlar didi 22b/5*
- *pes ol pādīşāh gāzaba gelüp ve oğlana 'azab idüp elbette üstāduñ kimdür ve seni kim izlāl itdi deyüvir didi 47b/10*
- *ba'zılar on beş yaşında idi dirler 139a/9*
- *zīrā bunların rahmları mübārek ve karunları bereketlü olur ya'ni toğurıcı olur dimekdür 182b/10*
- *nice ki her cānibe egilür ise bunlar daḥı yürüdükde her cānibe kāmetleri salınur ve meyl ider dimekdür 208a/7*

4.1.3.3. Belirtili Nesnesi Tek Sözcük Olan Cümleler

- *yāḥūd ululuk nişānı anları yüce mertebeye ve 'ālī dereceye qaldurmuşdur 43a/3*
 - *efendisi Bilālī her gün öyle namāzı vaḳtı olup taş ve toprak ve ḳavm güneş ḥarāretinden qızup ateş gibi olduğı vaḳtda Bilālī 'uryān idüp çaḳıl taşları üzerinde arḳası üzerine yatırırđı 139a/17*
 - *yā Rabb sen bize Mekkeyi sevdiğümüz gibi Medīneyi de sevdür 143a/4*
 - *Ḥaḳ te'ālā anların yemīnini yerine getirüp elbette murādlarını virür 196a/17*
- In eki ile
- *Allāh te'ālāya ḥamd ü senā idüp Hızır esbābların çıkardı ve andan şonra esbābların ol şuya yuyup pāk eyledi 68b/17*
 - *za'if olanımızı öldürüp mālın alurđı 113a/7*
 - *bunların karınların toyrurūñ ve arkaların 'uryān tutmañ giydürün 201a/11*
 - *ben ḥalḳun günāhların 'afv idüp suçların bağışların 205b/12*

4.1.3.4. Belirtili Nesnesi Sözcük Grubu Olan Cümleler

- *eyledi loḡmān māmūr olduđı üzere bogazlayup kalb ile lisānı gösterdi* 52b/11
- *İsrāfilūñ kendüye didügin tafşil eyleyüp ol meyyit şeklinde olan taş önlerinde* kodı 70b/12
- *ben dağı ardından gelüp çeñemi peygamberūñ bilegi üzerine koyup anların oynadüğünü temāşā itdüm* 99a/1
- *Hağ celle ve ‘alā yir yüzinde olan halka gelicek belāy ol yedi kimsenūñ hürmetine def^c ider* 157a/2
- *pes anların haklarını virmek lāzımdur* 201b/7

-n eki ile;

- *bir kimseye virmedüğün saña virdi* 71b/6
- *baña eytdi ister misin ki bunların oynadıkların göresin* 98b/14
- *bu beglerūñ her birine eytdiler ki bizüm içimüzden bir alay genc yaşlu sefh ođlanlar ataları dīnin terk itdiler* 108b/2
- *koñşılarımıza yaramazlık iderdük ki koñşuluk hakkın gözetmezdük* 113a/6

4.1.4. Yer Tamlayıcısı

Cümlede yönelme, bulunma ve uzaklaşma bildirerek yüklemi tamamlayan öge, yer tamlayıcısıdır (Karahan, 2010: 29). Bu öge yükleme yönelme, bulunma ya da ayrılma hâl eklerinden herhangi biri ile bağlanır. İsim cümlelerinde bir eylem söz konusu olmadığı için bu cümlelerde yaklaşma ve uzaklaşma durumu bulunmaz, ancak bulunma bir yerde var olmanın temel özelliklerindedir (Karaağaç, 2012: 234). Bir cümlede aynı ya da farklı hâl ekini almış birden çok yer tamlayıcısı bulunabilir (Özkan - Sevinçli, 2011: 149).

4.1.4.1. Yer Tamlayıcısı Tek Sözcük Olan Cümleler

- *Dāvud peygamber lokmāndan çok dürlü hikmet öğrendi* 52b/3
- *kaçarken bir divāra sıçrayup oradan bir hürmā ağacının üstüne çıktı* 82a/15
- *ne‘am öyledür hiç bunda şübhe yoğdur* 101b/14
- *ol memlekete vāşıl olduğınızda Necāşinūñ meclisine girmezden muğaddem beglerinūñ cümlesine birer birer buluşup her birinūñ armağanını teslim idüp pādīşāhdan murādıñuz ne idüğün anlara ‘ilām idüñ* 108a/9
- *biz evvel bir cāhil kavm idük Allāha şirk idüp senemlere tapduğ* 113a/3

- *yā emirü'l-mü'minîn şana bir nesne göstereyin ki Habeş vilâyetinde 'avretlerün cenâzelerine Habeşiler anı kullanurlar* 136a/6
- *pes bir niçe zamân Medînede iķâmet eyledi* 143b/8
- *Resül'ullâh şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem gördüm ki kendü mübârek eli ile anı kabrîne şarkıdur* 151b/8
- *yâ resül'ullâh bende bir nev' deyi analık vardır* 155b/1
- *benüm üzerime cefâ ile ħaml itdükden sonra ya'ni bunlardan sonra baña vâsıl oldı* 220a/11

4.1.4.2. Yer Tamlayıcısı Sözcük Grubu Olan Cümleler

- *ve dahı şaĥâbe zâdeler beyânındadır ki anlar hicret zamânında Habeş diyârında toĥmışlardır* 18a/10
- *ba'zılar aydur ki loķmân biyûk nebîden 'ilm öğrendi* 51a/11
- *şöyle ki Hızır kalkduĥı konaĥa irtesi gün Zülķarneyn konardı* 68b/6
- *ĥâlbuki niçe zamân peygamberün meclisinde oturmuşdur* 101a/11
- *ey melik bu iki adama sor ki biz kendü memleketimizde âzâdlar mıyuz yoĥsa ķullaruz efendilerimiz mi vardır* 112a/5
- *âbâ ve ecdâdınız tapduĥı taşlara ve ağaçlara tapmaĥ ki anlar Taĥrılıĥa yaramazdur* 113b/5
- *ol gün Ĥaķ te'âlâ Medîne-yi münevverede peygambere bu ayeti inzâl eyledi* 117a/7
- *pes bir boş kırbeyi üfürüp yel ile toldurup ağzını müĥkem bend idüp zebîrün göĥsüne baĥladılar* 118a/1
- *ĥacl luĥatda bir ayaĥın kaldurup tutup yalnız ol bir ayaĥı üzerine şıçramaĥa dirlir* 138a/11
- *nitekim Nevevînüĥ Tehzîbü'l-Esmâ-yı ve'l-Luĥât nâm kitâbında ve dahı İbnü'l-Cevzînüĥ Tenvîrü'l-Ĥabeş nâm kitâbında mezkûrdur* 153a/13

4.1.5. Zarf

Zaman, tarz, sebep, miktar, yön, vasıta ve şart bildirerek yüklemi tamamlayan cümle ögesi, zarftır (Karahan, 2010: 32). Yer, zaman, yön, hâl, azlık-çokluk isimleri çekim eki almadan; bunlar dışındaki her türden söz öbeĥi hâl veya çekim edatlarıyla; fiiller ise zarf fiil ekleriyle zarf görevi üstlenirler. Bir cümlede aynı ya da farklı türde birden çok zarf

bulunabilir (Karaağaç, 2012: 236). Cümlede şart eki ile çekimlenmiş ya da zarf fiil eki almış bir fiil varsa bu, bir zarf görevindedir.

İsmin yönelme, bulunma ve uzaklaşma hâl ekleri genellikle yer tamlayıcısını yükleme bağlasa da kimi zaman bu ekleri almış olan unsur yer yön değil de tarz, şekil, zaman, azlık çokluk ya da nicelik bildirmeleri durumunda zarf görevini üstlenirler (Özkan - Sevinçli, 2011: 147).

4.1.5.1. Zarfı Tek Sözcük Olan Cümleler

- *tağ bir kerre muhkem silkindi* 48a/6
- *ve belki gizlüce yāb yāb du‘ā eylesünler* 55b/8
- *pes kendüsi ‘askerinden ayrılıp yalnızca karşı tarafına gitdi* 69a/12
- *ol şahşa varduğım gibi ‘avretün yanından kalkup kaçdı ardınca vardum* 82a/14
- *ey melik gördün mi bu kavm nicesine ululanup secde itmege ‘ār itdiler* 111a/10
- *Necāşī işitdükde şolkadar ağladı ki gözi yaşından şakalı ışlandı* 116b/3
- *ol vaqtda ümm-i habîbenün atası Ebū Sufyān henüz imāna gelmemiş idi* 127b/11
- *nitekim İmām Nevevī Tehzîbü’l-Esmā-yı ve’l-Lugāt nām kitābında böylece zikr olunmuşdur* 146a/14
- *dā’imā dünki günlerden bu günki günlerin eyü itmege çalışurlar* 173a/16

4.1.5.2. Zarfı Sözcük Grubu Olan Cümleler

- *ol kimseler dahı oğlanı tağdan atmak için alup gitdiler* 48a/3
- *ve yüki sen yükledince yine sen yardım idersin* 52a/2
- *ey benüm oğlancığum eger senün ol hatān bir hardal dānesi ağırınca olsa ve şöyle gizlü olsa ki yedi kat yirün altında olan şahre taşınun içinde olsa ve yāhūd gökler içinde veyā yir içinde olsa Allāh te‘ālā ‘azze şānühu günāhı getirür ve terazüye urur* 53b/16
- *ey oğul ‘ulemāya tekebbür ve süfehāya tecebbür için ve yāhūd mecālisde kendünj göstermek için ‘ilm öğrenme* 56a/5
- *bir adam ol sudan bir içüm su içse ol kimse haşre degin ölmez ve mürür-ı eyyām ile bedeni fenā bulmaz* 67b/3
- *ağız ağıza virüp gizlüce söyleşdikde anuñ ağızından rāyiha-ı kerîhe zühür idüp yanındaki müşāhibe nefret virmez* 96a/16

○ ol memlekete vāsıl olduğınızda Necāşinün meclisine girmezden mukaddem beglerinün cümlesine birer birer buluşup her birinün armağanını teslim idüp pādişāhdan murādınız ne idüğün anlara ‘ilām idüğün 108a/9

○ ve Necāşī Habeş diyārında vefāt itdügi gün cebrā’ıl ‘aleyhi’s-selām peygāmbere ‘ilām idüp hāzret-i peygāmbere dahı şahābeye haber virüp muşallāya çıkup Habeş diyārında vefāt eyleyen Necāşī qarındaşınızın üzerine namāz kıluğ didi 133a/1

○ her ābdest aldukça elbette Hāğ te‘ālā naşīb itdügi kadar birkaç rek‘at namāz kılurum 141b/12

○ yā Resūl’ullāh ben ol günāhları işledüğim zamānda Allāh te‘ālā beni görür miydi 150a/16

4.1.6. Arapça Ve Farsça Tamlamaların Öge Olarak Kullanımı

4.1.6.1. Farsça Tamlamaların Öge Olarak Kullanımı

4.1.6.1.1. Farsça Tamlamaların Yüklem Olarak Kullanılması

Metinde çokça kullanılan Arapça ve Farsça tamlamalar, sayıca az olsa da Türkçe sözcük ve sözcük grupları gibi yüklem göreviyle kullanılmıştır. Bu durumun bazı örnekleri şu şekildedir:

○ ey melik bizüm kavmimiz ki ehl-i Mekkedür 108b/15

○ bāb-ı nikāhda yazılmışdur ki hüsn-i şüret delil-i ahlāk-ı hasenedür 44b/14

4.1.6.1.2. Farsça Tamlamaların Özne Olarak Kullanılması

Metinde Arapça ve Farsça tamlamalar, tek sözcük ya da sözcük grubunun bir parçası olarak özne göreviyle de kullanılmıştır.

○ bu beytde cinās-ı mümāsıl vardur ki iki kerre vuşūl zikr olunmuşdur 225a/15

○ çünkü peygāmbere mektüb-ı şerifi Necāşīye vāsıl oldu eline alup gözleri üzerine kodı 120a/2

4.1.6.1.3. Farsça Tamlamaların Belirtisiz Nesne Olarak Kullanılması

Metinde tek sözcük ya da sözcük grubunun bir parçası olarak Arapça ve Farsça tamlamaların belirtisiz nesne olarak kullanıldığı bazı örnekler şu şekildedir:

○ bu hicrete hicret-i ulu dirler 106a/14

4.1.6.1.4. Farsça Tamlamaların Belirtili Nesne Olarak Kullanılması

○ Hāğ te‘ālā yine nikāh-ı ahavātı harām eyledi 50a/8

4.1.6.1.5. Farsça Tamlamaların Yer Tamlayıcısı Olarak Kullanılması

- eger kendüler dağı ka‘beden çıkup bir yere hicret itmek lâzım gelürse diyâr-ı Habeşe teveccüh ideler 105a/17
- İbn Mollâ Cāmi nām şā‘ir Cevher nām mahbûb mu‘ammāsında dimişdür 227a/1

4.1.6.1.6. Farsça Tamlamaların Zarf Olarak Kullanılması

- ve Necāsi radiya’llāhu ‘anh dār-ı fenādan dār-ı beķāya riħlet idüp maķarr-ı sa‘ādetleri ravza-ı rezvān olduğı günde maħşuşca bu ayet-i kerīme anuñ şānında nāzile olmışdur 102a/16
- anlardan sonra aşħāb resüllulāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem ħuzūr-ı kalb ile ve safā-yı ħātūr ile diyâr-ı Habeşde niçe zamān muķīm oldılar 117b/2

4.1.6.2. Arapça Tamlamaların Öge Olarak Kullanılması

4.1.6.2.1. Arapça Tamlamaların Yüklem Olarak Kullanılması

- bu ikisinüñ her biri bir mürsel peyğamberüñ ümmü’l-veledidür 190b/13

4.1.6.2.2. Arapça Tamlamaların Özne Olarak Kullanılması

- lākin behesü’l-cevher ol māye-yi siyāhı ve cūd-i ādemde meknün idi 27a/12
- keremü’l-dünyā el-ğanā ve keremü’l-āħiret el-taķva ya‘ni dünyānuñ keremi ğanā ve āħiretüñ keremi taķvādur 30b/9

4.1.6.2.3. Arapça Tamlamaların Belirtisiz Nesne Olarak Kullanılması

- ben dağı ümmü’l-mü’minīn olurum 124b/10

4.1.6.2.4. Arapça Tamlamaların Belirtili Nesne Olarak Kullanılması

- eger teserrī ‘ibāretini i‘tibār iderler ise teserritü’l-cāriye dirler 190a/2

4.1.6.2.5. Arapça Tamlamaların Yer Tamlayıcısı Olarak Kullanılması

- ve imām taberāni camiü’s-sığarda Enes bin Mālikden rivāyet itmişdür ki ħazret-i peyğamberüñ şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem ħullarından iki ħulı var idi 148a/17
- ħāl bu ki ħazret-i ismā‘il bu şeref ile ve bu fāzilet ile ümmü’l-veleden toğmışdur 186a/7

4.1.6.2.6. Arapça Tamlamaların Zarf Olarak Kullanılması

- yā ümmü’l-mü’minīn deyü ħitāb ider 124b/7

4.1.7. Cümle Dışı Ögeler

Cümlelerin herhangi bir yerinde bulunan, ancak kuruluşuna katılmayan ve dolaylı olarak cümlelerin anlamına yardımcı olan ögelerdir. Yüklem tamamlayıcısı değildir. Bu ögeler, yüklem tamamlayıcısı olan ögelerin aksine açıklama, pekiştirme vb. işlevlerle cümleye yardım eder ve cümleleri anlam ilişkileri çerçevesinde birbirine bağlar (Karahana, 2010: 36). Bunlar esas hareketle fiille ilgili olmayan ve cümleye sadece ilave edilmiş bir durumda bulunan unsurlardır. Genellikle cümlelerin başlarında, sonlarında ve cümleler arasında bulunurlar (Ergin, 2009: 401).

İncelediğimiz metinde hitapların yanı sıra şiirler ve dualar cümlelerin bütünlüğünü etkilemeyecek şekilde bağımsız olarak cümleler arasına yerleştirilmiştir.

4.1.7.1. Hitaplar

- *yā lokmān biz seni yiryüzine halife kılmak isterüz ki halk ortasında Haq ve ‘adl üzere hükümet idesin* 51b/16
- *ey oğul mütekebbir olup Allāh te‘ālānuñ maḥlūkıñdan yüziñ bir cānibe daḥı çevirme* 55a/2
- *yā refā‘ il ol nehr kıanda olduğın sen bilür misin* 67b/5
- *yā Zülkarneyn sultānluğ Allāh te‘ālāya lāyıkdur* 71a/11
- *yā Rabb sen bize Mekkeyi sevdiğümüz gibi Medīneyi de sevdür* 143a/4
- *yā Resūl’ullāh bir yeriniz ağırır gibi böyle idersiz* 149a/3
- *ey mahbūb şeksüz sihr eyledüñ* 174a/3
- *ey kadı benüm hükümüm nāfizdür ve sözüm geçerdür* 216a/13
- *ey gözüm nurı senden ğayrı benüm murādum yoğdur* 219a/11
- *ey habībüm benüm kalbūme ateş ziyāde eyleme* 220a/6

4.1.7.2. Şiirler

Metinde yer yer mısralar, beyitler, kıtalar, bilmeceler ile dualar ve ayetlere yer verilmiş ve bunlar ait oldukları dil ile yazılmışsa çoğunlukla “ya‘ni” ifadesi ile Türkçe karşılıkları yazılmıştır. Bu kullanımlar bir öge olarak cümlede görev almamış, dolayısıyla cümle dışı unsur durumunda kullanılmıştır.

- *nitekim şeyḥü’l-şuyūḥ abdullāh el-enşārī ‘aleyh rahmetü’l-bārī buyurmuşlardur* *برسر آنیکرا خسی روی باشی* ya‘ni eger şuda yürürsek çüb daḥı şuda yüzer 33a/3
- *resūl’ullāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem ḥazretlerinden ben işitdüm* *buyurdılar ki حجة فی دار السلام* ya‘ni ḥādım lar cennetde kapucılardur 74a/3

○ *ﺷﻲﺊﻳﺮ ﻋﻦ ﺷﺮﺏ ﻭ ﻋﻦ ﺍﻛﻞ ﻋﻦ ﺍﻏﻨﺎﻙ ﺳﺤﺮﺍ ﻛﻮﺯﻗﺘﻪ ﺳﺤﺮﺍ ﻭ ﻳﺎﻋﻨﻲ ﺑﻮ ﺗﺎﺋﻲﻓﻪﻧﯘﻥ ﺳﻮﺯﻳﻨﯘﻥ ﻟﻪﺯﺯﻩﺗﻲﻥ ﺳﻪﻫﺮ ﺯﻣﺎﻧﻴﻨﺪﺍ ﺗﺎﺗﻤﻴﺶ ﻭﻻﻳﺪﯗﻙ ﺳﻪﻧﻲ ﻳﻴﻤﻪﺩﻩﻥ ﺩﺍﻫﻲ ﻳﯩﭽﻤﻪﺩﻩﻥ ﻣﯘﺳﺘﺎﻏﻨﻲ ﻳﯩﺪﻩﺭﺩﻯ ﻳﻴﻪﭼﻪﻏﻪ ﻭﻩ ﻳﯩﭽﻪﭼﻪﻏﻪ ﻣﯘﻫﺘﺎﭼ ﻭﻟﻤﺎﺯ ﻳﺪﯗﻙ ﺩﻳﻤﻪﻛﺪﯗﺭ* 95b/14

4.1.7.3. Dualar

○ *Cā‘fer radiya’llāhu ‘anh gelüp teşekkür itdükde peygamber ‘aleyhü’s-salavāt ve’s-selām melik Necāşīye ve a‘vān ve enşār ve ehl-i Hābeşeye bereket ve ‘izzet ve nāsdan bu cinse kemāl meyl ve muḥabbet ve merḥamet ve şefkat ile du‘ā eylediler* 34a/14

○ *ve daḥı ḥāzret-i ‘Ali kerem’ullāh vecheden rivāyet olunmuş* 49b/14

○ *ḥāzret-i peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem gördüm ki benüm ḥücremün ḳapısı üzerinde turup Hābeşiler mescid içinde ḥarbeler ile oynarlar iken anlara nazar iderdi* 98a/6

○ *ibn-i abbās radiya’llāhu ‘anhümā buyurur ki Necāşīnün aşḥābından kırk nefer kimse Medīne-yi münevverede ḥāzret-i peygambere gelüp peygamber ile bile Uḥud ḡazāsına ḥāzır oldılar* 102b/8

4.1.7.4. Edatlar

○ *ne‘am cümleñ atası olan ādem ‘aley-selām ecmel ve ebyāz idi* 27a/11

○ *eytdi yā resūl’ullāh ḥayrlu emr midür eytdi ki ne‘am ḥayrludur* 86b/6

4.2. KELİME GRUPLARI

4.2.1. İsim Tamlaması

İyelik ekli bir isim unsurunun, iyeliğin işaret ettiği bir başka isim unsuruyla kurduğu kelime grubudur (Karahan, 2010: 42). Bu unsurlar isim tamlamalarını oluştururken Türkçede ana unsurun sonda bulunması kuralına bağlı olarak tamlayan, tamlananın önünde yer alır. Ancak bu unsurların özellikle şiirsel anlatımın görüldüğü türlerde zaman zaman yer değiştirdiği de olur. Ayrıca bu unsurlardan tamlayan kimi zaman, tamlanan ise daima ekli durumdadır. Ancak yine bazı durumlarda ek alması halinde tamlayanın ilgi ekini, tamlananın ise iyelik ekini düşürdüğü görülür. Özmen, isim tamlamalarında iyelik ekinin düşürülmesi ve bu ekin düşmesinden sonra tamlayan ve tamlanan unsurunun yer değiştirmesini Batı dillerinin söz dizimi özelliklerinin Türkçe üzerindeki etkisine bağlı olduğunu belirtmiştir (Özmen, 2013: 64). Karaağaç ise tamlananın özellikle kalıplaşmış özel adların oluşumu esnasında iyelik ekini düşürmesinin kolay olduğunu belirtmiş; bu durumu, özel adların dil birimlerinin anlam boşaltılmasına

uğratılması yoluyla kullanılmaları ve yalnızca sesleriyle görev yüklenmiş anlamsız yapılar olmalarıyla izah etmiştir (Karaağaç, 2012: 212).

İsim tamlamalarının muhakkak iyelik eki alması sebebiyle burada iyelik grubundan da bahsetmek gerekmektedir. İsim tamlamaları varlığı başka bir varlıkla ilişkilendirirken tamlayanı kişi zamiri olan bu sözcük grubu varlığın bir kişi ile ilişkisini kurar (Karaağaç, 2012: 213). İsim tamlamaları, aynı zamanda birer iyelik grubu olduğundan iyelik ekleri eklendikleri kelimenin dışında bir şahıs ifade ederler. Buna bağlı olarak da iyelik eklerini taşıyan ve tamlayanı düşmüş her kelime tek başına bir isim tamlamasının yerini tutar (Özkan - Sevinçli, 2011: 20).

İsim tamlamaları bazen doğrudan bazen de çeşitli çekim ekleri alarak cümlede ve kelime grupları içerisinde özne, nesne, yer tamlayıcısı, yüklem ya da zarf, sıfat ve zarf görevlerinde bulunabilirler (Özkan – Sevinçli 2011, 32).

4.2.1.1. Belirtisiz İsim Tamlaması

Belirtisiz isim tamlamalarında tamlayan eksiz, tamlanan ise iyelik eki almış durumdadır. Burada tamlayanın karşıladığı kavramın veya nesnenin kimliği önem taşımaz ve bilinmez, burada önemli olan tamlayanın tamlananla ilişkisidir (Özmen, 2013: 57).

Belirtisiz isim tamlamaları daha çok cins kavramı verir, çünkü ilgi hâli almayan nesne yani tamlayan, kişiye ait olmaz. Böylece cins adı olma özelliği taşır ve tamlamanın unsurları arasındaki bağın devamlılığı sözcük grubunu kalıcı birleşik isimler türetmeye elverişli duruma getirir (Özkan - Sevinçli, 2011: 29).

- *peygamberlik / mertebesi* 21b/12
- *kendü / efendileri* 37b/9
- *hādım / t̄ā' ifesi* 82a/2
- *kıyāmet / günü* 88b/7
- *şenlük / oğlanları* 97a/8
- *Ḥabeş / t̄ā' ifesi* 98b/3
- *Bedr / gazāsı* 107b/1
- *Ḥabeş / cinsi* 162b/4
- *verd / rengi* 179b/3
- *kendü / kulu* 204b/1

Bir unsuru yine bir isim tamlaması olanlar:

- *ikisinüñ / levnlere / beyni* 26b/11
- *ḥarāret / mertebesinüñ ve yübüset / derecesinüñ / i‘tidāli ṭabaḳası* 176b/12
- *sizüñ / şüretlerinüzüñ / güzelligi ve çirkinligi* 195b/9

Bir örnekte ise tamlayan ve tamlanan unsurlarının yer değiştirdiği görölmektedir.

- *dört dīvārı mescidüñ* 61b/9

4.2.1.2. Belirtili İsim Tamlaması

Belirtili isim tamlamasında tamlayan öge tamlayan eki, tamlanan öge ise iyelik eki alır. Bu yapı ile tamlayanın kim veya ne olduğu genel olarak bellidir. Burada tamlayan ve tamlanan arasındaki ilişki geçici olduğu için bu yapıda birleşik kelimeler türetilmez (Özmen, 2013: 56).

- *bunlaruñ / siyāh çerde olmaları* 16a/10
- *bunlaruñ / bendeleri* 37b/9
- *ḥaḳḳıñ / rızāsı* 91a/8
- *ḥazretlerinüñ / muḥabbeti ve rızāsı yolu* 139b/9
- *Medīnenüñ / havāsı* 142b/2
- *gözlerinüñ / siyāhı* 179b/4
- *enbiyānuñ / sünneti* 182a/12
- *bunlaruñ / evlādı ve nesli* 194a/3
- *‘abd’ullāh bin ebū bekirüñ / siyāh cāriyesi* 194b/13

Bir unsuru yine bir isim tamlaması olanlar:

- *siyāhlar / cinsinüñ / ceddı* 21a/2
- *mücāhidler / zümresinüñ / kibārı* 36a/13
- *ḳaralar / cinsinüñ / seyyidleri* 39b/15
- *Ḥabeş / cinsinüñ / keremleri* 175b/8
- *siyāh / cinsinüñ / zengīleri* 193b/7
- *at / cinsinüñ / alınları* 200b/11

Her iki unsurun da ekli olması bakımından iyelik grubunu da bu başlık altında örnekleme uygun olacaktır:

- *benüm hücremde* 98b/2
- *senüñ velāyetine* 109a/1
- *anuñ laḳabına* 100a/4

- *bizüm yañaqlarumuzda* 198a/7
- *sizün söziñizden* 116b/10
- *anlaruñ cümlesi* 92a/1

4.2.2. Sıfat Tamlaması

Bir isim unsurunun bir sıfat unsuruyla nitelendiği veya belirtildiği kelime grubudur (Karahan, 2010: 48). Bir söz, sözcük grubu ya da cümlenin yalnız olarak bir ismin önüne gelmesiyle elde edilen çekimlik bir sözcük grubudur. Türkçede cümle kurulmadığı sürece, yani bir eylemin nitelendirilmesi söz konusu olmadığı sürece, yalnız hâl sıfat hâlidir. Cümle kurulursa aynı yapı sıfat olacaktır (Karaağaç, 2012: 217).

- *evvelki / faşl* 17b/17
- *derisiz / yüz* 29b/11
- *birkaç rek'at / namāz* 141b/13
- *seksen iki / nefer* 107a/4
- *seyrecük / dişler* 179b/4
- *iki / kırmızı tutağ* 179b/2
- *kirlü ve paşlu / adamlar* 196a/11
- *yumuşak tenlü geyik gözlü / maḥbūb* 207b/16
- *katı / taşlar ve berk / kayalar* 209a/1

Leyla Karahan, *-DAn biri* yapısını da sıfat tamlaması olarak kabul eder. Konu ile ilgili çalışmasında *-DAn* ayrılma hâl ekinin bu yapının bir sıfat tamlaması olmasına engel olmadığını, yapının sıfat fiil grubundan kısaltmış olduğunu, sondaki iyelik ekinin ise grup kurucu bir ek olmadığını ifade etmektedir (Karahan, 2012: 12).

- *şoqaqlarından birinde* 31b/13
- *kendülerden biriñi* 112b/6
- *ol hediyyelerden biri* 131a/13
- *kardeşlerinden birini* 200b/3

4.2.3. Fiilimsi Grupları

4.2.3.1. Sıfat Fiil Grubu

Bir sıfat fiil ile bu sıfat ile bağlı tamlayıcı veya tamlayıcılardan oluşan kelime grubudur (Karahan, 2010: 53). Sıfat fiilin en çok kullanılan eklerinden olan *-Dik/-DUK/-*

AcAk ekleri genellikle iyelik ekleriyle birlikte kullanılır. Grubun asıl ögesi olan sıfat fiil sonda yer alır ve yargı bildirmez (Özkan - Sevinçli, 2011: 86).

-An eki ile

- *bu t̄ā 'ifenüñ vaşında dinilen (luğazlar) 18b/13*
- *Ḥabeşiyye cāriyelerden toğan (kimseler) 157b/2*
- *ḥālīş ve şāfī olan (şārı renk) 165b/3*
- *güzelliği ve kāmēt toğrılığı ile niçe fitne kıoparan (maḥbūbe) 215b/13*
- *Ḥabeşiler ḥaqqında dinilen ebyāt 220b/1*

Kimi zaman sıfat fiil eki almış bir fiilin birden çok isimle birlikte kullanıldığı durumlar da mevcuttur:

- *zıkr olunmağa münāsib ve lāyık olan (ebyāt-ı laṭīfe) 158a/11*

-DUğ eki ile

- *aşḥāb-ı uḥdūduñ ateşe yağıdukları (Müslümānlar) 45b/10*
- *ḥarbeler ile oynaduğları (kışsa) 96b/6*
- *bu iki adama götürdüğü (armağanlar) 117a/11*
- *maktūbda işmarladuğın (naşihatler) ve gönderdüğün (ḥayrlar) 120b/17*
- *mālik olduğunuz (kolluğçılar) 201b/1*

-Acağ eki ile

- *debūr yeli esecek (yer) 23a/6*
- *saña feraḥ idecek bir (nesne) 57b/15*
- *anlara irişmeyecek (açlık ve şusuzluğ) 109b/3*
- *anlara irişmeyecek (açlıktan ve şusuzluğ) 114a/2*
- *uyku gelmeyecek (göz) 207a/6*

-mİş eki ile

- *'İsā 'aleyhi's-selāma imān götürmüşler(den) 46a/4*
- *şīr-i mahīden düzilmiş bir (hoğka 130a/10*
- *ibrişimden toğınmış (ince ve yufka kumāş) 132a/12*
- *ağ sicim ile bağlanmış (bir tolu koğa) 153b/16*
- *Ḥabeş vilāyetinden gelmiş (bir cāriye) 221a/12*

4.2.3.2. İsim Fiil Grubu

Bir hareket ismi ile ona bağı tamlayıcı veya tamlayıcılardan kurulan kelime grubudur (Karahan, 2010: 55). Grubun ana ögesi olan isim fiil sonda bulunur. Yardımcı ögeler isim fiilin önünde yer alır. Bunlar, yargı bildirmezler. Alacakları bazı çekim eklerinden sonra cümle ögesi olurlar (Özkan - Sevinçli, 2011: 83).

-mA eki ile

- *bunların siyāh çerde olmaları* 16a/10
- *eşhāşun büyüklenmesi* 30a/7
- *müslümānun katli ile günāhkār olması* 96a/2
- *kendü rühından ve üfürmesinden* 119a/11
- *bir kimseyi kucamada ve anı öpmede* 123b/2

-mAğ eki ile

- *yalan söz söylemekden (hazer eyle)* 56b/16
- *büyüklenmegi ve ‘ār itmegi (kov)* 119b/12
- *bayrām namāzın kılmāğa* 131b/6
- *bir ayağ ile sıçramağa* 138a/14

4.2.3.3. Zarf Fiil Grubu

Bir zarf fiil ile bu zarf fiile bağı tamlayıcı veya tamlayıcılardan kurulan kelime grubudur (Karahan, 2010: 57). Zarf fiiller, fiillerin hallerini gösteren şekilleri olduğundan isim sayılmazlar. Bu yapılarda şahıs ve zaman kavramı yoktur. Genellikle sonda bulunur ve yargı bildirmezler. Cümlede zarf görevi görürler (Özkan - Sevinçli, 2011: 89).

-Up eki ile

Metinde en çok kullanılan zarf fiil ekidir.

- *hediyeler ve tuhfeler ile ka‘beden çıkup bir gemiye binüp Habeş diyārına çıkup* 108a/15
- *incillerin ve kitābların açup* 110b/11
- *getürüp benüm öñümde koyup* 126b/7
- *beni cemi‘ nesneden alıkoyup* 170a/13
- *cāriyeyi evde alıkoyup* 190b/8

-ArAğ eki ile

Metinde yalnızca üç kere kullanılmıştır.

- *gerçek söylersin diyü taşdığ iderek* 78a/17
- *bir devenüñ üzerinde ezān okuyarak* 146b/1
- *ref-i aşvāt ile bunlara ezān okuyarak* 147a/1

-Inca eki ile

- *yüki sen yükledince* 52a/2
- *‘avretler yüzün göstermeyince* 73a/4
- *Ḥabeş diyārından çıkınca* 127a/9
- *penbelü olmayınca* 132a/12
- *‘ömri āḥir olunca* 144a/2

-IcAğ eki ile

- *yevmü’l-kıyām gelicek* 25b/5
- *cedd-i ‘ālāları bir olıcağ* 34b/9
- *eṭrāfda söylenmege başlayıcağ* 104b/8
- *cemi‘ cihātla cāriyeye teveccüh idicek* 183b/17
- *siyāh çehre göricek* 194a8

-mAdAn/-mAdIn eki ile

- *bu günü görmeden* 29a/7
- *ḥayr şanmadan* 35a/13
- *ḥidmetkār kullanmadan* 35b/14
- *benüm pādişāhlıgum almadan* 117a/14
- *mu‘āmele ve luṭf ve mücāmele itmeden* 205a/9

Metinde -mAdAn ekinin yanı sıra ekin eski şekli olan -mAdIn şekli de altı kullanımla örneklenmektedir.

- *ḥalk olunmadın* 16a/8, 36b/14
- *aşlāb-ı evlād-ı Ḥāma nüzül itmedin* 16a/9, 36b/14
- *ṭā’ifenüñ yüzüñ görmedin* 33b/17
- *bir yerde cem‘ olmadın* 34a/1
- *cāhil bir nesnenüñ ḥaḳıḳatin bilmedin* 43b/4

-ken eki ile

- *rāhibūñ kapusı öñünden geçerken* 46a/6
- *Medīne mescidinde oynar iken* 97a/1
- *Medīneden Mekkeye gelürken* 152a/4
- *tağdan odun getirirken* 197a/1
- *hādimini dögerken* 203b/11

-dİkdA eki ile

Metinde sıkça kullanılan zarf fiil eklerinden biridir.

- *atasınūñ āvāzın işitdükde* 21b/16
- *ana rahmine düşdükde* 25a/1
- *tağın başına varduğda* 48a/4
- *benden bir hācet diledüklerinde* 55b/7
- *vilāyetler fetḥ olunduğda* 144a/1

-dİkça eki ile

Metinde yalnızca üç cümlede kullanılmıştır.

- *bu tā'ife-yi 'aliyyeden zikr olunduğça* 75b/12
- *her ābdest alduğça* 141b/12, 142a/15

-dİğİndA eki ile

Metinde altı kere kullanılmıştır.

- *'abd-i Ḥabeşī olduğında* 51a/1
- *nebī olduğında* 51a/4
- *geldüğünde* 59a/17, 161a/11
- *vāqı' olduğında* 132b/16
- *ebū yusūfuñ mezhebini naql itdüğünde* 190b/2

-sA eki ile

Cümlede zarf görevi görmesi sebebiyle zarf fiil grupları altında ele aldığımız -sA şart kipi lie kurulan cümleler, bazı kaynaklarda şartlı birleşik cümle olarak değerlendirilmektedir.

- *bir hardal dānesi ağırınca olsa* 53b/16
- *ol kabre varup şığınsa* 134a/13

- *karşudan teveccüh idüp yürüse* 179a/7
- *nesli üreyüp evlâdı çoğalmasın isterse* 193b/5
- *kaçan âşikâre olup görünse* 197b/17

4.2.4. Tekrar Grupları

Bir nesneyi, bir niteliği, bir hareketi karşılamak üzere eş görevli iki kelimenin meydana getirdiği kelime grubudur (Karahana, 2010: 60). Tekrar grubundaki iki veya daha çok söz, birbirlerine gelişigüzel değil belirli ses kurallarıyla bağlanmaktadır. Anlamı kuvvetlendirmek, abartmak, süreklileştirmek veya denkleştirmek gibi bazı değişiklikler yapmak için bir sözün, öbeğin veya cümlenin sesçe, yapıca veya anlamca ayrılık, zıtlık ya da yakınlık ilişkisi içinde bulunduğu bir başka ses, öbek veya cümle ile kullanımı Türkçede oldukça yaygındır (Karaağaç, 2012: 196).

Aynı kelimelerden oluşan

- *yapça yapça, aheste aheste* 55b/1
- *yâb yâb* 55b/9
- *birer birer* 108a/10
- *büklüm büklüm* 180a/1
- *pâr pâr* 194b/6

-A/-U zarf fiil ekini almış fiillerin tekrarlanmasıyla oluşan ikilemeler de bulunmaktadır.

- *Adumlayu adumlayu* 28a/17
- *başa başa* 28b/3

Yakın anlamlı kelimelerden oluşan

- *ağçe pul* 167a/12
- *alaca bulaca* 213b/17
- *şoyı şobı* 222b/9

4.2.5. Edat Grubu

Bir isim unsuru ile bir çekim edatından meydana gelen kelime grubudur (Karahana, 2010: 62). Edatın isimle birleşmesi ekli ya da eksiz olabilir. Zamirler çekim edatlarına genellikle ilgi hali ile bağlanırlar (Özkan - Sevinçli 2011: 60).

Metinde geçen edat gruplarda görülen “ile, deyü, içüni üzere, gibi, kadar” edatları yalın hâl ile; “dek, degin, mahsus” edatları ismin yönelme hâli ile ve “maada, gayrı, evvel, sonra, ziyade, berü” edatları ise ismin uzaklaşma hâli ile kullanılmıştır.

“ile”

- *h̄arbeler ile* 17a/4
- *bir cüz ’i behāne ile* 25b/3
- *merh̄amet ve ŧefkat ile* 34a/17
- *mübārek elleri ile* 95a/4
- *yer yüziniñ pādīŧāhları ile* 164a/7

Metinde “ile” edatının yalın haldeki sözcüklerin arkasına gelmesinin yanı sıra on yerde ilgi eki almış isimlerle birlikte kullanıldığı da görülmektedir.

- *ki sen ve senüñ ile* 56b/9
- *‘ilmüñ ile* 56b/12
- *ben sizüñ ile (añılduğum ve) sizüñ sebebiñüz ile* 164a/4
- *fitne kopardıcı bağışuñ ile* 174a/1

“deyü”

- *lāzım degildür deyü* 103a/10
- *Allāhuñ peygamberi deyü* 109a/14
- *nikāh idesin deyü* 124a/8
- *eħad eħad deyü* 140a/8
- *‘aşkdan döneler ve uşanalar deyü* 226a/1

“için”

- *tekebbürülenmek ve ululuğ ŧatmak içün* 29b/17
- *oğlanı ŧağdan atmak içün* 48a/3
- *mecālisode kendüñi göstermek içün* 56a/6
- *taħŧil ve tekmil itdükleri içün* 163a/16
- *bedel ŧaleb itmek içün* 226a/15

“üzere”

- *anlaruñ zürriyeti üzere* 21b/1
- *pādīŧāha emr itdüğü üzere* 48b/15
- *her bölüğü on biñ er olmak üzere* 62a/10

- *dīn-i İslām üzere* 76b/3
- *ol t̄ā 'ifeye meyl itmek üzere* 170a/2

“gibi”

- *yiryüzinüñ elvānı gibi* 25a/9
- *mağrıbdagı kavme varup hüküm eyledügi gibi* 64a/1
- *dürr ü cevher gibi* 171b/11
- *kendüsi p̄ār p̄ār yanar nūr gibi* 194b/7
- *yaprâklarun içinde budak şalınur gibi* 211b/7

“kadar”

- *namāza māni' olacağ kadar* 56a/4
- *yumurda kabı kadar* 66a/14
- *Bedr gazāsında şehid olmuş kadar* 76b/5
- *istedügiñüz kadar* 115b/2
- *ol zāniyeler günāhı kadar* 199b/14

“+a dek”

- *kıyāmet günine dek* 44b/3
- *ölünceye dek* 139b/11
- *‘Ömer zamānına dek* 148a/16
- *şol vaqte dek* 184a/15
- *kaç kerreye dek* 202b/14

“+a degin”

- *her gice şabāha degin* 51b/14
- *ol zamāndan bozmaya gelinceye degin* 66a/11
- *on iki yıla degin* 68a/12
- *dünyāyı başdan başa degin* 71b/5
- *ol günden bu güne degin* 232a/6

Bir örnekte yönelme hâl ekini almadan kullanılmıştır:

- *olınca degin* 49b/5

“+e maḥşūş

- *evlāduna maḥşūş* 26a/6

- *size maḥşūş* 90b/9
- *ol ʔariḳe maḥşūş* 91b/1
- *Ḥabeşilere maḥşūş* 163b/15
- *kendülere maḥşūş* 213b/14

“+den mā‘ adā”

Metinde seyrek kullanılan edatlardan biridir.

- *sā’ir cenūsdan mā‘ adā* 3b/1
- *iḥtilāṭ-ı küllī ile muḥtelif olduklarından mā‘ adā* 11b/14
- *tenbih ve işāret olduğundan mā‘ adā* 12a/16
- *‘avretlerden ve evlāddan mā‘ adā* 107a/3
- *geldüklerinden mā‘ adā* 163a/9

“+den ğayrı”

- *kendüye beddu‘ā itdüğünden ğayrı* 25a/5
- *bu cinsden ğayrı* 35a/9
- *nāma‘ lūm olmaduğundan ğayrı* 68a/16
- *benüm ḳalbümünden ğayrı* 174b/5
- *anlaruḡ günāhını ‘afv itmeden ğayrı* 202a/16

“+den evvel”

- *kendü nefsünden evvel* 56b/6
- *zamān-ı sa‘ ādetlerinden evvel* 72a/17
- *ḳiyāmetden evvel* 86b/13
- *mimden evvel* 100b/2
- *şuleḫā-yı mü’mininden evvel* 146b/6

“+den sonra”

- *üç günden sonra* 32a/5
- *Allāh te‘ālā ḫazretlerinüḡ emr-i şerīflerin yerine getürdükden sonra* 38a/14
- *senüḡ ḳışsaḡ unutulduḡdan sonra* 50a/6
- *bir müddet geçdükden sonra* 52b/11
- *seni yaradup vucūda getürdükden sonra* 111a/14

“+den ötüri”

- *mehrden ötüri* 126a/8
- *hiç bir kimseden ötüri* 143b/6
- *her hālini begendüğinden ötüri* 147b/15
- *yüzleri siyāh ve dişleri beyāz kimselerün muḥabbetinden ötüri* 173a/3
- *göz yaşı aқduğından ötüri* 182a/6

“+den ziyāde”

- *sā ’ir nāsdan ziyāde* 16b/12
- *bir fersaḥdan ziyāde* 69a/14
- *nefsünden ziyāde* 80a/10
- *yüz on dört neferden ziyāde* 107a/9
- *sā ’ir renklerden ziyāde* 165a/10

“+den berü”

- *toқuz yüz toқsan tāriḥinden berü* 12b/4
- *müyesser olalıdan berü* 142a/5
- *zühür ideliden berü* 160a/1
- *yapışalıdan berü* 172b/11
- *öpeliden berü* 172b/11

“+den muқaddem”

- *zamān-ı sa’ ādetlerinden muқaddem* 45a/11
- *kıyāmetden muқaddem* 95a/13
- *Necāşinün meclisine girmezden muқaddem* 108a/10
- *senden muқaddem* 121a/6
- *feth-i Mekkenen muқaddem* 132b/14

“+e rağmen”

- *aḡa rağmen* 43b/17
- *saḡa rağmen* 115b/15

“+den artuқ”

- *senden artuқ* 60a/16

“+den özge”

- *andan özge* 95a/11

4.2.6. Bağlama Grubu

Bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur (Karahana, 2010: 65). Birkaç sözün sıralanmasıyla kurulan sıralama birliğinin yapısındaki sözlerden biri söylenmeyebilir ve bu, sıralama birliğinin dağılmasına yol açmaz. Sıralama birliğinin kuruluşunda yer alan sözler, cümlede aynı öge olarak görev üstlenir. Diğer söz öbeklerindeki ögelerin yerlerinin değişmesi, öbeğin anlam ve yapısını değiştirirken burada böyle bir durum söz konusu değildir (Karaağaç, 2012: 200).

“ve”

- *gün toğsa şuya girerler ve tolunduğda çıkarlar* 63b/14
- *kırk gün ve kırk gice* 69a/6
- *yiyecek ve içecek* 109b/2
- *bilezük ve halhāl* 126b/6
- *aşağı ve yukarı* 211b/5

“ile”

- *beş ile dört* 224b/16
- *bereket ile mübâreklilik* 21b/11
- *başı ile omuzları* 98b/7
- *siyāh ile beyāz* 164b/1
- *kızılılık ile aklıuk* 167b/10

“yāhūd”

- *beyāz ve yāhūd siyāh* 26b/10
- *evine bir Habeşî kul ve yāhūd Habeşiyeye bir cāriye* 35b/17
- *iki kerre yāhūd üç kerre* 99a/3
- *iki enār gibi mevzūn ve me'nūs yāhūd iki dāne hoḳḳa ābnūs* 179b/12
- *ata ile oğlu yāhūd iki karındaşı* 204b/8

“hem... hem...”

- *hem aḥmaḳ ve hem ebleh* 43b/8
- *hem 'alem-i zahir ve hem 'alem-i bāṭın* 59a/9
- *hem 'Arab lisānında ve hem Habeş luğatında* 94b/4
- *hem ḳavlinde ve hem fi'linde* 182a/14

- *hem sögerin hem dögerin* 203a/12

“ne... ne...”

- *ne kendüsi ve ne evlâdı* 22a/2
- *ne gözler görmüş ve ne kulaqlar işitmiş* 79b/9
- *ne ticâret ne bey^ç ne emvâl* 83a/15
- *ne biz bilürüz ve ne sen bilürsin* 108b/3
- *ne isrâf ve ne iktâr* 141a/16

“kimi... kimi...”

- *kimi beyâz ve kimi böylece siyâh halk olunmuşdur* 22b/13
- *kimi aq ve kimi kızıl ve kimi siyâh yollar* 24a/15
- *kimi Mekkededür ve kimi senüñ civârındadır* 109a/16
- *kimi şahâbedendür ve kimi tâbi^ç indendür* 155b/13
- *kimi yüksek ve kimi dündür* 170b/114

“de... de...”

- *ya^ç ni size de merhabâ olsun ve ol yanından geldiğüniz peygambere de merhabâ olsun* 115a/8
- *ben seni de ^ç askerünji de Allâhuñ kulluğına da^ç vet iderin* 119a/17
- *ve kimi de tâbi^ç indendür ve kimi de hazret-i peygamber ^ç aleyhi^s-selâmuñ ehl-i beytindendür* 157b/4
- *anuñ haddini de ve benüm haddimi de göz yaşı ıslatmamış idi* 215a/12

4.2.7. Unvan Grubu

Bir şahıs ismiyle, bir unvan veya akrabalık isminden kurulan kelime grubudur (Karahan, 2010: 68). İki ögenin de eksiz birleştiği bu sözcük grubunda kişi adı başta yer alır (Karaağaç 2012: 205). Bu sözcük grubunda ögelerin yer değişirmesi durumunda grup, birleşik isim grubu olur (Özkan - Sevinçli, 2011: 65).

- *Şun^ç ullâh Efendi* 10a/11

4.2.8. Birleşik İsim Grubu

Bir şahsa özel ad olmak üzere bir araya gelen kelime topluluğudur (Karahan, 2010: 69). Tamamen eksiz bir şekilde birleşen ve iki veya daha çok isimden oluşan bütün şahıs isimleri bu gruba girer. Bu söz öbeği, Türkçenin söz dizimi yapısı içinde isim görevi görür (Karaağaç, 2012: 203).

- *‘Ali bin ‘Abdu’r-ra’uf el-Ḥabeşî* 9a/5
- *İmām ebū’l-Ferec ibnū’l-Cevzî* 20b/13
- *‘Imām Ġazzalî* 28a/7
- *Celale’d-dîn es-Suyûfî* 92a/2
- *ümm-i Ceybe* 125b/9

4.2.9. Ünlem Grubu

Bir ünlem ile bir isim unsurundan meydana gelen kelime grubudur (Karahan, 2010: 70). Ünlem öbekleri tek başlarına bilgi vermez ve ister edatlı ister tonlamalı olsun cümle sayılmazlar, yargı bildirmezler. Bir olayı değil olay karşısında dil kullanıcısının duruşunu bildirdiği için cümle dışı öge olarak kabul edilirler (Karaağaç, 2012: 187). Bu sözcük grubunda ünlem ve isim unsuru birbirlerine eksiz olarak bağlanırlar (Özmen, 2013: 110)

- *yâ Resûl’ullâh* 28b/9
- *yâ ümmü’l-veled* 42b/2
- *yâ Zülkarneyn* 69b/6
- *ey müslümânlar* 136a/13
- *ey akçe pul harc idüp siyâh çerde bendeler şatun alan kimse* 167a/13
- *ey ol maḥbûbenüḡ muḥabbetinde beni melâmet eyleyen* 211a/4

4.2.10. Sayı Grubu

Dilimizde sayılar, tek kelime, sıfat tamlaması ve sayı grubu yollarıyla karşılanır. Sayı grubunda sayılar ek almadan birleşirler (Özkan - Sevinçli, 2011: 96). Sayı grubu, basamak sistemine göre sıralanmış sayı sistemleri topluluğudur (Karahan, 2010: 72). Bu sözcük grubu onluk, yüzlük ve binliklerdeki ara sayıları ifade etmek üzere ortaya çıkmıştır (Karaağaç, 2012: 189).

- *toḡuz yüz toḡsan* 12b/4
- *yüz on dört* 107a/9

4.2.11. Birleşik Fiil Grubu

Bir hareketi karşılamak veya bir hareketi tasvir etmek üzere yan yana gelen kelimeler topluluğudur (Karahan, 2010: 73). İster bir isim ve fiil olsun ister bir fiil ile başka bir fiilin birleşmesinden yapılmış olsun, birleşik fiillerde anlamca kaynaşma söz konusudur. Bunlar tek bir kavramı karşılar. Her iki durumda da yardımcı fiil sonda yer alır (Özkan - Sevinçli, 2011: 67). Birleşik fiil grupları ana yardımcı fiiller ve tasvirî fiiller ile

oluşabilir. Et-, eyle-, ol- gibi ünlü ile başlayan yardımcı fiillerle kullanılan bazı tek heceli veya tek heceye düşmüş kelimeler, yardımcı fiillerle bitişik yazılır. Bu tür yapılarda ikinci sözcük olan yardımcı fiiller her türlü çekime girdikleri için kalıplaşmamış oldukları için ayrı yazılırken tasvirî fiillerle kurulan birleşik fiiller az çok kalıplaşmış oldukları için aralarına başka kelime giremez ve bitişik yazılırlar (Hatiboğlu, 1963: 211).

Ana yardımcı fiillerle kurulanlar

it-

- *da'vet itmek* 17a/14
- *du'ā itmek* 55b/4
- *seyr itdik* 99a/4
- *h̄idmet itdüm* 144b/14
- *naql̄ itmişdür* 178b/3

ol-

- *tābi' olmayanları* 50a/14
- *vāşıl olmamışdur* 73b/14
- *cehenemlük olmuşdur* 83b/8
- *vākı' olmuşdur* 180b/6
- *muhtāc olmayup* 219b/1

kı-

- *devā kıılır* 46b/17
- *du'ā kıılayın* 47a/8
- *namāz kıılmağ* 83b/11
- *h̄ādım kıılınup* 87a/13
- *secde kıılmazlar* 109b/12

eyle-

- *muḥabbet eylemek* 42a/8
- *terk eyle* 47b/13
- *iḥtiyār eyledi* 52a/10
- *teslīm eylediler* 108b/14
- *taḥammül eyleyen* 139a/13

Sıfat Fiil + ol -

- *zāhir olmuş oldu* 26b/14
- *komuş ola* 34a/6
- *görmemiş ola* 68a/4
- *karār itmiş olalar* 110a/6
- *ağlamış ola* 150a/9
- *yicek ve içecek olup* 196b/15
- *gelmez oldu* 153b/6
- *defîne bulmuşa döner* 175b/6
- *dilemez ola* 208b/13

Bir Hareketi Tasvir Eden Birleşik Fiiller

-i + vir-

- *açıvirevüz* 61a/6
- *hayr getirivirmiş* 82b/1
- *alıvir* 89a/7
- *oқыıvirdi* 122a/16
- *қoyıvirmişlerdi* 197a/8

-a + bil-

- *fāhr idebilürsin* 43a/10
- *mukāvemet kılabilürin* 60b/13
- *altından çıkabile* 139b/6
- *berāber mi olabilürsüz* 192a/4

-ı + koy-

- *alıkoyup* 75a/5, 170a/13, 190b/8

-a + gel-

- *münkād ola gelmişlerdür* 20a/5

Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

- *vucūda gelmez* 37a/17
- *seddi (ben) çekdüm* 66a/1
- *uyğudan uyandı* 144a/6

- *kalbümüze girdi* 224b/3

4.2.12. Kısaltma Grupları

Üstelendikleri eke göre isimlendirilir bu kelime grupları ve cümlelerden yıpranma veya kalıplaşma yoluyla ortaya çıkan gruplardır (Karahana, 2010: 79). Varlığın var oluşunu bildiren tamlamalarda, bir ismin önünde sıfat olarak kullanılırlar. Kısaltma grupları önce genelleşerek kalıplaşma, sonra da eksiltme yoluyla cümlelerden oluşan söz öbekleridir. Bu söz öbeklerinde bir fiilin varlığı sezilmektedir ve bu yüzden bu gruplara kısaltma grupları denilmektedir. Yüklemün düşürülmüş olması, hâl eki almış sözcük veya sözcük grubunu zarf olmaktan sıfat olmaya indirger (Karaağaç, 2012: 219).

4.2.12.1. İsnat Grubu

İki ismin birbirine iyelik eki ile bağlanmasıyla oluşan sözcük grubudur.

- *kaşları çatıktur* 179b/4
- *sözi tatlu, gerdanı dirāz, gögsi atlu* 179b/10,
- *beli ince* 180a/4
- *halkı yaramaz* 201b/14
- *mu'ālemesi kötü* 201b/14

4.2.12.2. Yükleme Grubu

İki ismin birbirine yükleme hâl eki ile bağlanmasıyla oluşan sözcük grubudur.

- *ricālini huddām* 41b/4

4.2.12.3. Yönelme Grubu

İki ismin birbirine yönelme hâl eki ile bağlanmasıyla oluşan sözcük grubudur.

- *kıyāsa muhālif* 20a/10
- *taqdīre muvāfiq* 37a/12
- *katle kādir* 48b/1
- *redde müsteḥak* 79b/17
- *'ahde vefā* 178a/16
- *zehirlere tiryāk* 179b/2
- *ziyādeligine ve eyūligine sebep* 201b/13

4.2.12.4. Bulunma Grubu

İki ismin birbirine bulunma hâl eki ile bağlanmasıyla oluşan sözcük grubudur.

- *Yemende bir ulu kabîle* 40b/17
- *zulemātuñ ortasında bir dere* 71b/13
- *cennetde kapucı* 74a/3
- *bu iki mertebenüñ mabeyninde miyānedür* 176a/17

4.2.12.5. Uzaklaşma Grubu

İki ismin birbirine uzaklaşma hâl eki ile bağlanmasıyla oluşan sözcük grubudur.

- *Habeşilerden bir cemā'at* 17a/2
- *Ḳureyşilerden bir kimse* 74b/14
- *bundan büyük* 80b/2
- *elindeki misvāk tellerinden bir dāne tel* 116b/7
- *kıldan bükülmüş* 148b/13

4.2.12.6. Vasıta Grubu

İki ismin birbirine vasıta hâl eki ile bağlanmasıyla oluşan sözcük grubudur.

- *renkler ile mülevven* 24a/13
- *mānende sığınmış müslümānuñ katli ile günāhkār* 96a/2
- *cīmi teşdīd ile oqımağ* 100a/1
- *şahādet kerāmeti ile mükerrerem* 155b/15
- *sevād ile maşbüğ* 194a/7

4.2.12.7. Eşitlik Grubu

İki ismin birbirine eşitlik eki ile bağlanmasıyla oluşan sözcük grubudur.

- *aşagaca bir nev'* 175b/3
- *başkaca bir mekân* 190b/10

4.2.13. Farsça Tamlamalar

İzafet kesresi almış bir nitelenenin niteleyenden önce getirilmesi şeklinde oluşur. İsim ve sıfat tamlamaları arasında yapıcı bir fark yoktur (Delice, 2012: 31).

- *evlād-ı Sam* 26a/
- *ḥayr-ı taqdir* 37a/14
- *bāb-ı evvel* 39a/17
- *luğat-ı Habeş* 92b/12
- *kelimāt-ı 'Arabiyye* 94a/17

Farsça tamlamalar tek başlarına bir ögeyi teşkil edebildikleri gibi bir sözcük grubunun bir unsuru olarak da kullanılabilirler.

- *dār-ı fenādan dār-ı beḳāya* 102a/16
- *ol tā 'ifenüh eşrāf-ı ḳumandan ataları* 108b/5
- *ḫuzūr-ı ḳalb ile ve şafā-yı ḫāṭır ile* 117b/2
- *peygamberüh mektüb-ı şerīfi* 120a/2
- *āb-ı şāfi gibi* 173b/1

4.2.14. Arapça Tamlamalar

Harfū'l-tarif almış bir nitelenenin niteleyenden önce getirilmesi şeklinde oluşur. Bu tür tamlamalar, ikinci terimi sıfat olan isim tamlamaları durumundadır (Delice, 2012 31).

- *ümmü 'l-müminīn* 156a/15
- *esmā 'ü 'l-ḫüsnā* 160b/15
- *dārü 'l-islām* 187b/12
- *beynü 'l-aḳrān* 194a/17

Bir Arapça tamlamanın başka bir sözcük grubunun unsuru olduğu bazı örnekler ise şöyledir:

- *ibnü 'l-ḫakemüh pādişāhlığı devrinde* 156b/3
- *bir Ḥabeşiyye ümmü 'l-veledinden* 159a/10
- *ümmü 'l-veledlerüh fāziletleri* 187a/1
- *rafī 'ü 'l-ḳadr ü 'azīz olan kimse* 189a/16
- *kitābü 'l-muḫāḍarāt ve muḫāverāt* 205a/2

4.3. CÜMLE TÜRLERİ

4.3.1. Yüklem Türesine Göre Cümleler

4.3.1.1. Fiil Cümlesi

Yüklemi bir çekimli fiil veya birleşik fiil olan cümlelerdir. Kip ve şahıs bildiren bütün fiiller yargı taşır. (Karahan, 2010: 96). Her türlü hareket, iş, oluş yani yapma ve olmalar, fiil cümleleri ile bildirilir. Bu sebeple fiil cümleleri isim cümlelerine göre daha çok kullanılır (Karaağaç, 2012: 243). Metinde emir kipi teklik 2. şahıs çekimi kimi zaman eksiz olmakla birlikte fiil cümleleri daima ekli yapılardır.

- *Sām daḥı kendü evlādına nidā idüp her birini adı ile çağırdı* 21b/6
- *Ḥām atasının āvāzın işitdükde başın kaldurup şāğa ve şola nazar idüp durdı* 21b/17
- *gelüp halkı adumlayu adumlayu Resūluḡ yanına degin vardı* 28b/1
- *ey oğul yaramazlarla yār olan sālīm olmaz ve lisānını hıfz eyleyen pişmān olmaz* 56a/16
- *bir adam ol şudan bir içüm şu içse ol kimse haşre degin ölmez* 67b/3
- *Ḥaḡ te‘ālā ḥazretleri aḡa çok ḡayr vire* 80a/17
- *Necāşinüḡ aşḡābından kırk nefer kimse Medīne-i münevverede ḡazret-i peygāmbere gelüp peygāmbere ile bile Uḡud ḡazāsına ḡazır oldılar* 102b/8
- *peygāmbere şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem kendüleri bizzāt kalḡup bu tã’ifeye ḡizmet iderlerdi* 103b/2
- *pes bu iki kimse ol hediyeler ve tuḡfeler ile ka‘beden çıkup bir gemiye binüp Ḥabeş diyārına çıkup Necāşinüḡ taḡtgāhına irişdiler* 108a/14
- *biz bundan evvel anları bir dere içinde ḡabs idüp ne anlardan bir kimseyi taşra çıkarduk ve ne bizden anlara kimse gönderdük* 109a/17

4.3.1.2. İsim Cümlesi

Yüklemi bir isim ya da isim grubu olan cümlelerdir. İsim ve isim grupları “i-” ek fiili ile görülen geçmiş zaman ve öğrenilen geçmiş zaman kipinde çekime girerek yüklem görevi yaparlar. İsim cümlelerinde kip eki taşımayan yüklem, geniş zaman kipindedir (Karahan, 2010: 96). *İ-* fiilinin bir kısmı ek hâlinde olan, bir kısmı da çok defa eklenen şekillerinden ibaret bulunan bildirme unsuru bu cümlelerde bazen kullanılmayabilir. Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki bir fiil unsuru ihtiva etmesi itibarıyla süphesiz isim cümlesi de bir fiil cümlesinden başka bir şey değildir. Onun için isim cümlelerini fiil cümlelerinden büsbütün ayrı tutmamak, bunların fiil cümlelerinin hususî bir şekli olduğunu unutmamak gerekir (Ergin, 2009: 403).

- *hem cömerd olurlar ve hem bunlarda mübāreklik ve uğur vardır* 35b/13
- *bunlar daḥı ādem neslinden Yāfeş oğullarındandır* 64b/16
- *alaca perde gibidür ki bir yolu siyāh ve bir yolu kırmızıdır* 66b/12
- *Allāh te‘ālānuḡ yir yüzinde bir ırmaḡı vardır ki adı ‘aynü’l-ḡayātdır* 67b/2
- *ḡadımlar cennetde ḡapucılardır* 74a/3
- *pes v’allāh benī ādem üzerine bundan büyük silāḡ yokdur* 80b/1
- *biz kendümüz bu tã’ifede ba‘zı eyülikler gördük ki ḡayrılarda yokdur* 91b/5

- *anlardan birisi ümm-i emîn-i Habeşiydedür ki iki hicret şâhibesidür* 151b/17
- *mu‘tād olan salṭanatlar âfâtdan sâlim ve zevâlden emîn degildür* 169a/3
- *anuç muḥabbetinde ḥalk biri birin kızmağa ve anuç yolında cümlesi helâk olmağa yâhüd lâyıķ mıdur* 173a/7

4.3.2. Yüklemin Yerine Göre Cümleler

4.3.2.1. Kurallı (Düz) Cümleler

Türkçe söz diziminin karakteristik özelliği cümlenin ana ögesi olan yüklemnin sonda bulunmasıdır. Yüklemin sonda bulunan cümleler kurallı (düz) cümlelerdir (Karahan, 2010: 100).

İncelediğimiz metinde yüklem çöğunlukla cümlenin sonunda yer almaktadır.

- *ve daḥı kâ‘bü‘l-aḥbârdan rivâyetdür ki ḥüddâm kaçan şabr idüp mübtelâ oldukları nesnede ḥısbet kaşd itseler Allâh te‘âlâ anlara gıce kâ‘im gündüz şâ‘im olmağile mücâhede idenler şevâbın virür* 78a/17
- *‘âişe aydur Habeşiler Medîne mescidinde oynar iken ben anları temâşâ iderdüm* 97a/1
- *ḥazret-i peygamber şalla‘llâhu ‘aleyhi ve’s-sellem baña mektûb gönderüp buyurmışlar ki benüm vekîlim olup Ebû Sufyân kıızı ümm-i Ceybeyi baña tezvîc idesin* 125b/7
- *Ḥaḳ celle ve ‘alâ ol peygamberi Ḥaḳ dîn ile ve toğrı yola ḳulavüzluḳ ile ḥalka gönderdi* 126a/1
- *Mekke müvelledlerinden ve ba‘zılar vilâyet-i Habeşde toğanlardandur dimişlerdür* 139a/4
- *pes ebû bekr kendü ḳulını aña virüp Bilâli aldı dirler nitekim tenvîrû‘l-gabeşde böyle zıkr olunmuşdur* 140b/5
- *ḥalkuñ çoğı bu levni ihtiyâr ider* 168a/1
- *ḥuşûşa ki ol yâd ve garîb olan ḥüsn şâhibi Habeşiyde cinsinden ola ve laṭîf mizâclu ve yumışaḳ tenlü şarılması ve ḳücülmesi lezîz ola* 177b/14
- *şol maḥbûbenüñ ‘aşḳında ki ben andan ḳalbümi çeküp şabr itmeye ḳâdr degilüm* 182a/1
- *bir miḳdâr kelimâtdan şonra ḳalkup gitdi* 185a/1

4.3.2.2. Devrik Cümleler

Metindeki cümlelerin çok büyük bir bölümünde yüklem sonda yer almaktadır. Yüklemin sonda yer almadığı devrik cümleler ise şöyle örneklendirilebilir:

- *Ḥabeş lafzınun cem‘inde ḥubūş di-rler zamm-ı ḥāile esedün cem‘inde esved didükleri gibi* 20a/8
- *sizden hiç biriniz degildür illā bir atadan ve bir anadan toğmağda berāberdür* 29b/2
- *Ḥabeşileri hicv mi idersin ey aşlı köylükte olan fellāḥ* 43a/5
- *her maḥale varup def‘-i zulm eylemek ise muhāldur dünyāda zelīl olup aḥretde şerīf olmak yegdür dünyāda şerīf olup aḥretde zelīl olmakdan ise* 52a/7
- *barmaqları var şol yırtıcılarun kaynağı gibi* 65a/7
- *ol ‘aynü’l-hayātdur aḳluğda südden aḳ ve taṭluluğda baldan taṭlu* 68b/16
- *bu ḳadem nesneye nefsün ḳana‘āt idüp toymadı ya‘ni ādem oğlı toymaz mādām ki üstünü toprak örtmeye* 71b/7
- *ol daḥı rivāyet eyledi Ḥasandan ol daḥı rivāyet eyledi peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellemden* 86a/5
- *her ḳanḳıruzun ki günāhı varise anı bunlarun boyunlarına salun siz toğrı cennete gidün benüm raḥmetümle diye* 89a/9
- *peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem eytdi ne‘am* 150b/10
- *beni bir zulmetün içinde bırakdı kendüsi pār pār yanar nūr gibi iken* 194b/6

4.3.2.3. Eksiltili Cümleler

Genellikle sözlü dil kullanımında yer alan ve bazı öğeleri eksiltilerek söylenip anlamı dinleyenin anlayışına bırakılan ve yüklemi kullanılmadan yargı bildiren cümlelerdir. Bu cümleler yüzey yapıda birer cümle olmaktan uzak oldukları hâlde, sözlü dil öğelerinin yardımı ile derin yapıda yargı bildiren birer cümle olarak algılanırlar (Karaağaç, 2012: 242).

- *Ḥabeşilerde iki ḥüb ‘ādet vardur biri ḥalḳa yimek yedürmek ve biri cenk ve cidāl vaḳtinde şiddet-i hücum ve secā‘at-i kāmile izḥār idüp şiddet-i belā ve ezāya şabr ve taḥammül itmek* 41a/2
- *ey oğul üç ṭā’ife ile medārü’l-azimdür biri sultān ve biri ‘avret ve biri ḥasta* 57a/16
- *şehvet iki kısımdu biri şehvet-i dünyā ve biri şehvet-i aḥiret* 87a/11

4.3.3. Anlamına Göre Cümleler

4.3.3.1. Olumlu Cümleler

Yargının gerçekleştiğini anlatan, yüklemi yapma, yapılma ve olma bildiren cümlelerdir (Karahan 2010: 103).

İsim cümlelerinde isim +dUr bildirme eki veya “var” sözcüğü ile yüklem yapılmıştır. Fiil cümlelerinde ise zaman, kip ve şahıs ekleri kullanılmış, emir kipi teklik 2. şahısta kimi zaman ek kullanılmamıştır.

- *pes imdi şol kimse ki şeref ve sa‘ādet dileye taḳvāya yapışup anuḳla ‘amel itsün* 30a/8
- *Ḥaḳḳun murādından ğayrı bunlardan bir nesne zühūr itmek muḥāldur* 37a/5
- *oğlanuḳ yolu üzerinde bir rāhib var idi ki ‘İsā ‘aleyhi’s-selāma imān götürmişlerden olup bir şavma‘ada gizlüce ‘ibadet iderdi* 46a/3
- *anı bıçḳu ile biçdürmege kıyamayup birkaç kimseye varuḳ filān tağın depesinden aşığa atuḳ deyü gönderdi* 48a/1
- *yüki sen yükledince yine sen yardım idersin* 52a/2
- *Celale’d-dīn es-Suyūḳī ve ibnü’l-Ferec İbnü’l-Cevzī Ḥabeşiler haḳḳında taşnīf itdükleri risālelerinde irād itmişlerdür* 92a/2
- *ammā size ‘alāmetlerini haber vireyin* 95a/13
- *eger kendüler daḳı ka‘beden çıkup bir yere hicret itmek lāzım gelürse diyār-ı Ḥabeşe teveccüh ideler* 105a/15
- *evvelā begler ile buluşup cümlesine ta‘yīn olunan hediyelerün virdiler* 108a/16
- *yā Resūl’ullāh siz ki ‘Arab ḳavmisiz iki cihetden bizüm üzerimize ziyādeliğiñüz vardur* 150b/5

4.3.3.2. Olumsuz Cümleler

Yargının gerçekleşmediğini anlatan; yapmama, yapılmama, olmama bildiren cümlelerdir. Cümlelerde anlam -mA olumsuzluk eki, “değil”, “ne... ne...” edatları ve “yok” ismi ile olumsuz yapılır (Karahan, 2010: 104).

-mA, Türkçenin bilinen ilk metinlerinden günümüze kadar yüklem olan çekimli fiillerle beraber kullanılan olumsuzluk ekidir. Fiil kök ve gövdelerinden sonra gelip onların manalarını olumsuzluk yönünde genişleten -mA eki olumsuz fiil cümleleri oluşturulurken

kullanılmaktadır (İlhan - Kabadayı, 2017: 56). Fiil cümlelerinde -mA eki ile sağlanan olumsuzluk anlamı, isim cümlelerinde “yok” ile karşılanır.¹³

- *Resūl’ullāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem anı her namāzda görürdi bir gün yoqlayup göremedi* 32a/1
- *ve ba‘zı kimseler ħod bunlara olan meyl iħtiyārī degildür* 34a/21
- *mādam ki memleketüñ ħalkını cümleten bir yere cem‘ eylemeyesin ve benüm tırkeşümden bir oğ alup yayum ile bism-i rabbü’l-ğulām deyü ya‘ni ħulāmuñ teñgrisi adıyla atarın dimeyesin zafer bulmazsın* 48b/2
- *ey oğul mütekebbir olup Allāh te‘ālānuñ maħlūķından yüziñ bir cānibe daħı çevirme* 55a/2
- *Ĥağ te‘ālā celle zikre ħurānda ceybine Ĥureş luğatından ħayrı luğat ile ħiṭāb itmemişdür* 94b/6
- *anı benüm Rabbimden ħayrı kimse bilmez* 95a/10
- *andan özge kimse kıyāmeti keşf itmege ħādir degildür* 95a/11
- *‘amrū bin el-‘āşa ve yoldaşına eytdi yürüñ vilāyetiñüze gidüñ ben bunları hergiz size virecek degilüm* 115b/6
- *bunu baña rüşvet getürmişsiz armağan getürmemişsiz* 117a/13
- *ħiç bir kerre nola deyüp ol ħul üzerine şābit olmadı* 233b/4

Ne... ne... bağlacı ile kurulmuş anlamca olumsuz cümleler

- *biz bundan evvel anları bir dere içinde ħabs idüp ne anlardan bir kimseyi taşra çıkarduğ ve ne bizden anlara kimse gönderdük* 109b/17
- *ne anlara bir zarar iderin ve ne bunlara teslim itmege lāyık görürin* 110a/6
- *eytdi ne güzel nesne olur bu ħatunlara ne laṭif perde olup anları nāmaħremlerden şağlar* 136a/11
- *‘ayālinüñ nafaķası miyāne idi ne isrāf ve ne iħtār olunurdu* 141a/16
- *zīrā siyāh ile beyāz arasında i‘tidāl mertebesindedür ne beyāz ne siyāhdur* 164a/1

Metinde yukarıdaki yapıların yanı sıra yapıca soru cümlesi, anlamca olumsuz olan örnekler de mevcuttur:

Soru eki ile kurulmuş anlamca olumsuz cümleler

¹³ Detaylı bilgi için bk. İlhan Nadir, Kabadayı Ceren (2017), *Türk Dilinde Olumsuzluk*, Kesit Yay., İstanbul.

○ *Muhammed ‘aleyhi’s-selām bu qarğadan ğayrı adam bulmadı mı ki ezān oqıda*
29a/3

○ *ey oĝlan ‘ilm-i sihrde bu mertebeye vāşıl olduĝ mı ki derdlülere dermān idersin*
oĝlan eytdi hāşā ki ben sāhir olam ve kimsenüĝ derdine devā kılam şifā Rabbim dendür
47a/3

○ *yā Zülkarneyn maĝrib ile meşriķ saĝa kifāyet itmedi mi ki bunda geldüĝ* 69b/4

○ *yā resül’ullāh bu tã’ifenüĝ cümlesi böyle kerāmete lāyık olur mı içlerinde niçe*
‘işyān itmiş vardır 91a/10

○ *hiç kimsenüĝ zulmle mālın alduĝ mı ki şimdi virmesi lāzım ola* 112a/14

Soru ekinin olumsuzluk eki ve “deĝil” edatı ile kullanılması durumunda ise tam tersi yönde anlamca olumlu cümleler ortaya çıkar:

○ *görülmez mi ki meşelā iki ikiz oĝlan cemi’ evşāfda birbirine beĝzese ikisini*
a/birbirinden fark ve temyiz etmekde haţā idersün 24a/3

○ *me’mün sorup eytdi ki sen benüm hādımum deĝil misin* 78a/13

4.3.3.3. Soru Cümleleri

Soru yoluyla bilgi almayı amaçlayan cümleler, soru cümleleridir. Soru anlamı cümleye soru eki mI, soru sıfatları, soru zamirleri, soru zarfları ve soru edatları ile kazandırılır (Karahan, 2010: 107).

Soru ekleri ile kurulan soru cümleleri şu şekildedir:

○ *Rabbüĝ didüĝin ben miyin yoĝsa ğayrı mıdur* 47b/7

○ *ki eger bu kıllarum saĝa muţı’ olmayup İslāma gelmezlerse bunlara ‘azāb idüp*
öldürür misin 63a/5

○ *yā refā’ il ol nehr kıanda olduĝın sen bilür misin* 67b/5

○ *Zülkarneyn erkek mi ziyāde görür yoĝsa dişi mi didi* 68a/1

○ *yā Zülkarneyn halk farz olunan namāzı terk itmeyüp kılurlar mı* 70a/9

○ *ey melik bu iki adama şor ki biz kendü memleketimizde āzādlar mıyuz yoĝsa*
kıllaruz efendilerimiz mi vardır 112a/5

○ *ey Ca’fer ol peyĝamber gökden inen kıtabdan hātırıĝında hiç nesne var mıdur*
114b/12

○ *anı bununuĝ muķābelesinde saĝa vireyin kıabül ider misin* 140b/4

○ *yā Resül’ullāh cennetde sen gördüĝün nesneleri benüm gözümde görür mi*
151b/4

- *benüm anlarda mi yāhūd anlaruñ bende mi haqqı olur* 203a/13

Ne, nice, kim, neden soru sözcükleri ile kurulan soru cümleleri şu şekildedir:

- *hāl nice olur ve bu rüsvālıkdan kurtılmağa çāre nedür* 50a/1
- *aḥbeṣ-i a‘zā ıṣmarladuğda girü ḳalb ile lisānı getürdün buna ḥikmet nedür* 52b/16
- *ḳanḳı ḳulağla ben anlaruñ sözlerin işidem ve ḳanḳı gözle anlara naẓar ḳılam* 60b/2
- *ḳaçan divārlarından fāriğ olasız içini toprağla talduruñ tā ki dört dīvārı mescidün toprağla berāber olup düz ola ve ḳaçan andan daḫı fāriğ olasız* 61b/8
- *ben çok yaş yaşayup Rabbime çok ‘ibādet ile tā‘at ve ‘ibādet itmek isterin buña çāre nedür* 67a/17
- *gice ḳarañusunda ḳanḳı tavār yolu artuğ görür* 67b/17
- *yā Zülḳarneyn bu atlarımızuñ ayakları altında olan şadā nedür* 71b/16
- *bunlar ne tā’ifedür ve bu kerāmete neden müsteḥaḳ oldılar* 89b/3
- *hālā tābi‘ olduğunuz dīn nice dīndür ve yolu erkānı nedür ve neden ötürü ḳavmiñüz dīninden çıḳduñuz* 112b/14
- *bu adam kimdür ve kimün oğlıdur* 185a/2

Metinde kullanılan soru sözcüklerinden biri de “ḳanda”dır, ancak dolaylı anlatım şeklinde kullanmış örneği mevcuttur:

- *çıḳduğdan şonra ol siyāh ḳul ḳanda gitdi deyü şorardı* 197a/8

4.3.4. Cümlelerin Bağlanma Şekilleri

4.3.4.1. Bağlama Edatları ile Bağlanan Cümleler

Bağlama edatlarının bağımsız unsurlara sahip bir temel cümleyi yapısal bağımsızlığı ile anlamsal olarak başka bir cümleye bağlama amacıyla kullanıldığı durumlarda ortaya çıkan cümle yapısıdır. Başka bir deyişle bir cümledeki anlamı başka bir cümledeki anlamla genişletmek için kullanılan bağlaçlarla birbirine bağlanmış cümle yapılarıdır (Delice, 2012 168).

Bağlama edatları, metindeki cümle kuruluşlarında sıkça tercih edilmiştir. Metinde kullanım sıklıklarına göre sırasıyla “*zīrā, zīrā ki, nitekim, ḳaçan/ḳaçan ki/ḳaçan kim, ḳünkü, hāl bu ki, egerçi ki, güyā ki, vaḳtā k, işöyle ki, meger ki, ḳatā ki, madam ki*” bağlama edatları kullanılmıştır.

“Zirā, Zirā ki” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümleye “çünkü, sundan dolayı” anlamı verir. Metinde çoğunlukla yalnız kullanılmakla birlikte “ki”li kullanımı da mevcuttur.

- çağırmağa ihtiyāc yokdur zirā ben nidāların ve tazarru‘ların işidürin 55b/11
- bir münker ‘azāb ile ki hiç ma‘hūd olan ‘azāblara bezzemeye zirā bunda olan ‘azāb müntehīdür ki öldükde kırtılır 63a/9
- sultānluḡ Allāh te‘ālāya lāyıkdur zirā sultānluḡı bākī ve ebedīdür ki fenā bulmaz 71a/12
- Hāḡ te‘ālā bizi size maḡşuş idüp veled eyledi zirā siz dünyāda bu lezzetden maḡrūm idünüz bu gün cennetde ol şafāyı daḡı göresiz deyü yaratdı 90b/9
- melikiḡ bu ḡālī ilçilere ḡatī güç geldi zirā Necāşī bu ehl-i İslāmuḡ sözün deḡilmesi anlaruḡ tamām meḡūz idi 110a/14
- ey melik ol dīn ki şimdi anı terk itmişüzdür ol şeyḡān dīni idi zirā biz evvel bir cāhil ḡavm idük 113a/1
- bir kimseyi ḡucamada ve anı öpmede zārar ve kerāhat yokdur zirā bu iki nesne ta‘zīmden ve tekrīmden lāzım gelür 123b/2
- bu bābda muḡālefet idenleruḡ ḡilāfina i‘tibār yokdur zirā buna inkār itmek bediḡiyyāta inkārdur 176b/5
- anlaruḡ mizācları şāḡ ve bedenleri ḡavī ve ‘unşurları mu‘tedil olduḡudur zirā bunlaruḡ toḡup büyüdükleri memleketuḡ havāsı mu‘tedil ve şuları lezzīdür ve aḡaçları çok aḡarşuları büyükdür 177a/9
- cāriyelerden ümmü’l-veled ittiḡāz itmek müsteḡabdur zirā ki böyle iden kimse sūnnet ile ‘amelve ehl-i kitāba muḡālefet itmiş olur 192a/15

“Nitekim” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Eski metinlerde “gibi” anlamını veren bu birleşik sözcük ne, teg (gibi) ve kim (ki) sözcüklerinden oluşmaktadır (Önler, 2007: 7). Kullanıldığı cümleye “gerçekten, hakikaten, nasıl ki, ...olduğu gibi” anlamları verir. Metinde çok sayıda kullanılmıştır. Örnekleri şu şekildedir:

- nitekim aşḡab-ı uḡdūddan yetmiş biḡ Müslümān ve muvaḡḡid ḡabeşīler İslāmları üzere bir ḡarār ve şābit olup ateşe yanmaḡı ihtiyār idüp küfri ihtiyār itmediler 41a/5

- *nitekim* Vahab ve anuñ ğayr-ı ehil-i kitāb didiler kim Zülkarneyn Rūmdan bir karıcığun oğlı idi andan artuğ dağı oğlı yoğidi 59b/14
- *pes her kim ki Habeş diyārına pādişāh olur anuñ laķabına Necāşī dirler nitekim* Rūm pādişāhınuñ laķabına ķayşer ve ‘Acem şāhı olanuñ laķabına kisrā Türkistān sulţānına haķan ve Yemen melikine tūbbe dirler 100a/3
- *lūţ peygamber ‘aleyhi’s-selāmdan şonra evvelā ehli ile hicret eyleyen ‘osmāndur nitekim* Suyūţinūñ kitābü’l-vesā’ilinde mezkūrdur 105b/11
- *ol ğün Medīne-yi mūnevverede Necāşī haķķında bu ayāt inmişdür dirler nitekim* tefsīr-i beğavīde meşţūrdur 122b/12
- *nitekim* imām aħmed raħmet’ullāh mesnedinde Cābirden rivāyet idüp eytdi neşārādan bir rāhib ħazret-i peygambere bir sūndüsden dikilmiş cūbbe hediyye getürdi 132a/4
- *nitekim* Ezhārü’l-‘Urūş nām kitābda mezkūrdur cūbbe öñi açık olmayan kaftāna dirler 132a/9
- *nitekim* zıkr olunur ki ‘allāme-yi Suyūţī bu beş nesnenūñ Habeşden geldüğini işbāt itmek için kitābü’l-‘ezhārda deliller zıkr itmişdür 135a/5
- *her ķanķı ise alduķdan şonra Allāh için āzād eyledi nitekim* İmām Nevevīnūñ Tehzībü’l-Esmā-yı ve-Luğāt nām kitābında böyle naķl olunmuşdur 140b/10
- *vefātı zamānında yüz on dört yaşında idi nitekim* İmām Nevevīnūñ Tehzībü’l-Esmā-yı ve’l-Luğāt nām kitābında menķūldür 156b/4

“Ki, Kim” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Cümleler arasında bağlantıyı sağlayan edatların en işlek olanı “ki” bir cümleyi bir cümleye ya da cümle topluluğuna, bir cümle topluluğunu da başka bir cümleye ya da cümle topluluğuna bağlayarak bunlar arasında “açıklama, sıralama, karşılaştırma, sebep, sonuç, amaç gibi anlamlar çerçevesinde ilişkiler kurar (Karahan, 2010: 85).

Bu yapıdaki cümleler yabancı asıllı olan ve Türkçe için normal olmayan bu birleşik cümle Farsçadan geçmiş olan ki edatıyla ve onun Türkçesi olarak eskiden kullanılan kim edatıyla kurulan cümlelerdir (Ergin, 2009: 405). Türkçe söz diziminin temel kurallarına aykırı bu cümle türünde, temel cümle başta yan cümle sonda yer alır. “Kim” soru zamirinin bağlaç görevi ile kullanılması, bu birleşik cümle türünde Farsça “ki” bağlacının da bir soru zamiri oluşundan kaynaklanmaktadır (Önler, 2007: 2).

Metin içinde geçen kullanımlar şu şekildedir:

- *sen daḥı anḡa gör kim er ölür adı ḡalur* 13a/14
- *imām Aḡmed bin Ḥanbel raḡmet’ullāḡ Müsned nām ḡadīs kitābında peyḡamberden rivāyet eylemiş ve peyḡamber buyurmuş ki Sām ‘Arab atasıdur ve Yāfeş Rūm atasıdur ve Ḥām Ḥabeş atasıdur* 20b/10
- *umarım ki murādımı iḡsān buyurup benı nevmīd itmeyesün* 21a/16
- *ricā iderüm ki Allāḡ te‘ālā saḡa ol baḡrda ḡark olmaḡdan necāt vire* 55b/17
- *nitekim Vahab ve anuḡ ḡayr-ı ehil-i kitāb didiler kim Zülḡarneyn Rūmdan bir ḡarıcıḡun oḡlı idi* 59b/14
- *şöyle kim ol ‘azīm ḡaşruḡ öte ḡarafı ḡörülmeden ḡaldı* 69b/15
- *ḡādımlar ittihāz ideler ki ol ḡādımlar şirk üzere toḡalar* 76b/2
- *sen ol kimsesin kim muḡabbet cinsinden ḡötürmeḡe ḡādir olmadıḡımız yūki bize yūkletdüḡ* 174a/7
- *pes bunlardan iḡtirāz itmek ḡerek ḡörmez misin ki bu siyāḡ ḡā’ifesi ve bunlaruḡ evlādı ve nesli her ne yerde olursa dā’imā zilletden ḡāli olmazdı* 194a/2

“Ki/Kim” bağlacının iki cümleyi bağladığı kullanımların yanında bir ögeyi cümleye bağlayan kullanımları da şu şekilde örneklenebilir:

- *şol nesnelere ki Allāḡ te‘ālā ḡatında merzı degül şer‘an maḡbūl degül* 54b/6
- *sen ki Allāḡ te‘ālā ḡatında ‘izzet ve kerāmet bulup sa‘ādetdārına vāşıl olasın* 58a/1
- *Necāşıye peyḡamberüḡ da‘vet mektūbı ḡetürdüḡi sene ki altıncı senedür Necāşı ol senede hem İslāma ḡelmişdür* 129a/17
- *ḡarā ḡökicenüḡ tolu ayı ki gündüzde olan güneşi utandırdı* 223a/2
- *ol kimsenüḡ ismi ki anuḡ ‘aşḡını ḡatl eyledi* 227b/3

“ḡaçan, ḡaçan ki, ḡaçan kim” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümleye “ne vakit, ne zaman ki” anlamı verir. Metinde çoğunlukla yalnız kullanılmakla birlikte on dört cümlede “ki”, bir cümlede ise “kim” ile birlikte kullanılmıştır. Bu tür cümleler de çeviri metinler yoluyla Türkçede yaygınlaşmıştır (Önler, 2007: 6). Özellikle “ḡaçan” bağlama edatının yalnız kullanıldığı cümlelerde “ḡaçan +sA” yapısı çokça görülmektedir.

- *Ḥazret-i Peyḡamber şalla’llāḡu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurmuşdur ki ḡaçan bir ḡul kendü efendisine dā’imā ḡayr şansa ve aḡsen-i vech ile Allāḡ te‘ālā ḡazretine daḡı ‘ibādet eylese ol ḡula her ‘amelden ötüri iki ecr virilür* 38a/10

○ kaçan görse ki bir kavm zāl oturup fişk ve fücür iderler 56a/12

○ kaçan yanından gā'ib olsa seni gıybet ider ve kaçan saña feraḥ idecek bir nesne ḥāşıl olsa ol ḡam çeküp melūḡ olur ve eger saña bir müsibet irüşse ol şād olup sevinür 57b/14

○ kaçan karanı gıceyi rüşen itmek diyilse beyāz 'alemi yeḡerdi 58b/9

○ kaçan bir yire gitse öḡünde bir nūr delālet idüp yol gösterdi 59b/9

○ kaçan divārlarından fāriḡ olasız içini topraḡla tolduruḡ 61b/8

○ kaçan gün toḡsa şuya girerler ve tolunduḡda çıkarlar 63b/14

○ kaçan biri biriḡiz yitürseḡüz bu boncuḡı yer üzerine atuḡ bu boncuḡ çağırsa gerekdür 68b/2

○ kaçan ol maḡbūbe zāhir olup ḡalka görinse cümle ki adem oḡlanı ḡayrete düşer 212b/9

○ kaçan sen dıleseḡ ki cümle maḡlūḡ 'aşḡında ḡayrān olduḡı kimsenüḡ ismin söylesin 224a/5

“Kaçan ki” bağlacının kullanıldıḡı örneklerden bazıları şu şekildedir.

○ kaçan ki Ḥaḡ te'ālānuḡ luḡf ve fazlıyle Mekke fetḡ olundu peyḡamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem ḡavāf idüp ve ḡazret-i Ḥaḡḡa ḡamd ü senā idüp buyurdu 30a/11

○ kaçan ki yevm-i kıyāmet ola Ḥaḡ sübhāne ve te'ālā buyura ki yā kavmsiz dünyāda kendüḡüz içün ensāb ittiḡāz itdüḡüz 30b/12

○ ve kaçan ki emr-i ma'rūf ve nehy-i münker itdüḡüḡ için saña ezā ve cefā olunup zillet ve ḡaḡāret ḡāşıl olsa ol şiddetlere şabr ve taḡammül eyle 54b/10

○ kaçan ki cennete gıreler ḡūr ü ḡılmān ve rızvān ve melā'ike bunları ḡarşulayup ellerinde gümüşden ibriḡler ve ḡulleler ve esbāb-ı ziynetler ile gelüp ve cenāb-ı ḡebriyādan ḡiḡāb gele 90a/1

○ kaçan ki peyḡamberüḡ yanında māl cinsinden nesne olsa anı baña teslim iderdi ben ḡıfz iderdüm 141a/13

○ kaçan ki ḡazret-i Bilāli ısıtma ḡutardu āvāziyla çağırup bu beytleri inşād iderdi 42b/5

“Kaçan kim” bağlacının kullanıldıḡı örnek ise şudur:

○ kaçan kim *hazret-i ‘Ömer rağıya’llāhu ‘anh devrinde ümmehātü’l-mü‘mininden Zeyneb bint Cağş rağıya’llāhu ‘anha vefāt eyledi ħalk anuğ dağı cenāzesine ħāzır olmağ istediler* 136a/1

“Çünkü” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Çünkü bağlama edatının cümleye kattığı anlam bağlama göre değışiklik göstermektedir. Bu anlamlar “şundan dolayı, şu sebepten”, “mâdem ki” veya “ne zaman ki” olabilir. Metinde üç anlam ile de kullanılmakla birlikte çoğu “ne zaman ki” anlamını taşımaktadır.

“Ne zaman ki” anlamı ile;

○ çünkü *ol ħātun tıfildan ol sözi işitdi oğlı ile bile getirüp kendüzini ateşe atdı* 49a/12

○ çünkü *bunlar taht önine irişdiler ħüddām dīvān-ı şāha (6) secde idüñ deyü teklif itdiler* 111a/6

○ çünkü *peygamberüñ mektüb-ı şerifi Necāşıye vāşıl oldı eline alup gözleri üzerine kodı* 120a/1

○ çünkü *ağşām oldı Necāşı adam gönderüp ħazret-i Ca‘feri ve sâ’ir ehil-i İslāmi meclis-i ħaşşına da‘ vet eyledi* 125a/9

○ çünkü *Ebū Sufyān bu sözi işitdi eytdi ki ey kızım benden sonra saña ba‘zı nesne irişmiş* 128b/2

“Madem ki” anlamı ile;

○ çünkü *ħālesi bunun yanındadır kız buña maħaldür deyü Ca‘fere ħüküm eyledi* 137b/7

○ çünkü *bir kerre sübhān Allāh ve Muhammed dimekle bu deñlü şevāb ħāşıl ola yā biz kıyāmetde nice helāk olup zāyi‘ oluruz* 151a/2

“Şundan dolayı” anlamı ile;

○ *yā Teñri düşmānları siz Allāhuñ ħullarına böyle cefā ve ‘azāb itmek neden çünkü siz Allāhdan ħorğmayup böyle zulm-ı ‘azīm itdüñüz bu gün anuğ cezāsını görüñ dinile* 89a/15

○ *ne‘am öyledür hiç bunda şübhe yoğdur pes eytdüm ey melek çünkü böyledür ben saña bî‘at idüp elinde İslāma gelürüm* 101b/14

“Hāl bu ki” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümlelere karşıt anlamlı olarak “oysa, oysa ki, aksine” anlamlarını verir:

- *şonra baña eytdi dağı toymadun mı ve uşanmadun mı ben eytdüm yok hāl bu ki uşanmış idüm* 98b/8
- *benüm qalbüm pārelenüp toğrandı hāl bu ki ol beni esirgeyüp acıyup benden ötüri qalbi incilmedi* 165b/13
- *ol mezkūr olan şudan içmege kudretüm yok hāl bu ki şuyı benüm yanumda gördüm* 214a/6
- *lākin muḥabbet belāsından ağardum hāl bu ki ağarmağa rāzı degil idüm* 221a/7
- *senden vazgeçüp şabr itmege baña emr itdiler hāl bu ki benüm sensiz şabr itmege çārem yokdur* 226a/6

“Egerçi ki” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümlelere “her ne kadar, ... ise de, gerçi” ve “nasıl ki, ... olduğu gibi” olmak üzere iki ayrı anlam katar.

“Gerçi” anlamında;

- *egerçi bimuḳtezā -yı esmā-yı celāliyye ve cemāliyye maḥalline göre ḥayrda ve şerde murād-ı Allāhdur Haḳḳuḅ murādı olmayan vucūda gelmez* 37a/16
- *sūdan ol nuṭfede ḥāşıl deyü ze‘am eyleyüp bu tā‘ifenüḅ levnlere siyāḥ olduğına egerçi ki Nūḥ ‘aleyhi’s- selāmuḅ Ḥām’a beddu‘āsı sebep olduğın ‘illet tutmuşlar* 22b/9
- *egerçi ki ‘anber gibi levni siyāḥ çerdedür ammā ḥūyı ve hüneri ‘anber rāḥiyası gibi merḡüb ve şafā baḥşdur* 44a/10
- *egerçi ki peygamber zamānında imāna geldi ammā peygamberi görmedi* 100b/14
- *egerçi ki bunlardan kimse ol cenkde maḳtül olmadı lākin mecrūḥ oldılar* 102b/10

“Egerçi, egerçi ki” kullanımlarının yanı sıra bir örnekte “her ne kadar, ... ise de, gerçi” anlamıyla, “egerçe kim” şeklinde kullanılmıştır.

- *egerçi kim bize muḥālefet itmişlerdür lākin ḳavm ve ḥaşımlardur ḳat‘ raḥm mürüvvet degildür* 115b/13

“Güyā ki” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümlelere “sözde, sanki” anlamı verir.

- *Allāh katında imānı bāḳīdür didiler ki gūyā ki sizün kitābınıza imān getürmek bize lāzım degildür deyü i’tikād itmegın tekrār bu ayet nāzil olup aḥir zamān peygamberine ve anuḡ kitābına da imān lāzım idüğine beyyine olundu* 103a/9
- *ağlayup feryād eylediler gūyā ki resūl ‘aleyhi’s-selāmuḡ mevti günü idi* 144b/2
- *ḡarnı arıḡ ve büküm büküm ola gūyā ki derilmiş ḡumāşdur* 180a/1
- *ḡayılarum yoḡdur böyle diyecek gūyā ki bunuḡ gözinden bir miḡdār düşüp ḡürmetüm ve raḡbetüm yanında evvelki mertebeden nāḡış oldu* 184b/14
- *bir cāriyeyi efendisi ümmü’l-veled ittiḡāz idecek gūyā ki anı cāriyelerün seyyidesi itmişdür* 189a/11

“Vaḡtā ki” Baḡlama Edatı ile Baḡlanan Cümleler

Kullanıldığı cümlelere “ne vakit ki, ...-dığı zaman” anlamı verir.

- *vaktā ki Mekkeyi fetḡ eyledi Bilāl raḡıya ‘llāhu ‘anh ḡazretlerine emr eyledi ki ezān oḡıya* 28b/17
- *vaktā ki melik kendinüḡ aḡz olunmasın hiss eyledi kendüyi atıyla denize urup ḡark eyledi* 49b/2
- *vaktā ki melekler loḡmānuḡ nübüvveti iḡtiyār itmedüḡini gördiler iz‘ānına taḡsīn idüp begendiler* 52a/13
- *vaktā ki ol siyāḡ ḡuş Zülḡarneynüḡ ayaḡı şadāsını işitdi uçup demürün üstüne ḡıḡup Zülḡarneynüḡ ḡarafına baḡup sen kimsin didi* 69b/1
- *vaktā ki zulmetden ḡıḡdılar gördiler ki bu alduḡları ḡaş ḡıymetlü ḡaşlardur* 72a/2

“Şöyle ki” Baḡlama Edatı ile Baḡlanan Cümleler

Önüne geldiḡi cümlelere açıklama anlamı katar.

- *ve eḡer şöyle ki nazmda ve üslūb-ı sevḡde ve sā’ir şıfāt-ı nuḡḡ ve aḡvālinde mutteḡid ola şuver ve taḡtīḡ ve elvān ve tenvi‘ daḡı böyle iḡtilāf üzeredür* 23b/13
- *ey oḡul sen benden mustecābü’d-da‘va olduḡ şöyle ki bir belāya mübtelā olasın* 46b/12
- *Hızır bu boncuḡı alup bir ḡonaḡ ilerü gitdi şöyle ki Hızır ḡalḡduḡı ḡonaḡa irtesi gün Zülḡarneyn ḡonardı* 68b/6
- *ol ḡuş silkinüp ḡanatların ḡabardup şişürdi şöyle ki ol demürün şülüşünü örtdi* 69b/8

“Şöyle ki” kullanımlarının yanı sıra bir örnekte “şöyle kim” şeklinde kullanılmıştır.

○ *ol demüri başdan başa örtdi şöyle kim ol ‘azîm kaşruñ öte tarafı görölmeden kaldı* 69b/15

“Meger, Meger ki” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümlelere yalnızken “oysa ki, halbuki”, *ki* ile birlikte “ancak, fakat” anlamı verir.

○ *kalblerimizde tedbîr itdügümüz ma‘naları biz zâhirde ibrâ itmege gücümüz yetmez meger ki taqdîre muv’afık ola* 37a/12

○ *bizüm uşlularımızdan aña hiç kimse tâbi‘ olmadı meger birkaç nefer sefihler ki anlaruñ kimi Mekkededür ve kimi senüñ civârındadır* 109a/15

○ *ba‘dehü anā dir idi ki ölünceye dek bu ‘azābı saña iderin meger ki Muhammede kâfir olup anuñ dinin terk idesin ve tekrār lāt ve ‘uzzāy kulluğ idesin* 139b/10

○ *pes odunı şatup yiyecek ve içecek alup ‘âdetçe ol kuyuya gelüp peygamberi anda bulmadı meger ki ol tã’ife anı çıkarup koyıvirmişlerdi* 197a/5

“Katâ ki” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

○ *katâ ki bunlar oğlanı bir sefine ile deniz ortasına iletüp atmak dilediler oğlan girü du‘ā idüp ey Rabbim beni bunlaruñ şerlerinden halâş eyle nice ki dilerseñ didi fi’l-hāl ol sefine devrilüp içinde olanlaruñ cümlesi denize ğark olup helāk oldılar* 48a/11

○ *katâ ki pâdişâh oğlanı şâĝ sâlim gördi diledi ki helāk eylemege bir tedbîr dağı eyleye* 48a/16

○ *katâ ki peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem ‘âişe anamuzı rağıya’llāhu te‘ālā ‘anha hâzretini tezevvüc itdüklerinde ‘âişenüñ hücreci kapusunda tırdı* 87b/15

○ *katâ ki ehl-i İslāmuñ bu mertebe fakr ü fâkasın ve kemāl-i ihtiyâcın gördiler hâzret-i peygambere eytdiler* 102b/11

“Mādām ki” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümlelere “-dığı için, -diğina göre” anlamı verir.

○ *pes mādām ki bir kimsenüñ zâhiri eşfâk-ı cemile-yi takva ile muţarraz ve muţarrā ve bâtını ahlāk-ı cezile ile müzeyyin ve maḥallî olmaya peygamber dağı olsa nesebiñ fã’idesi yokdur* 31a/15

○ *mādām ki üstünü toprak örtmeye ve karnını bir nesne toymuramaz* 71b/8

○ *peygamber hazretinün mektûblarını ol hoşka içine koyup eytdi mādām ki bu mektûblar Habeş halkı arasında ola bu tā'ife dā'im hayrda ve eyülikde olalar 130a/11*

“Lākin” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümlelere “ama, fakat, ancak” anlamı verir.

○ *bu levn-i beyāzūñ levn-i siyāh üzere fazīleti olmayup ve belki levn-i sevāduñ levn-i beyāz üzere fazīleti muḥaḳḳaḳ olup lākin ‘and Allāh te‘ālā fazīlet-i taḳvāda olduğunūñ tafsīli bu levnde olan ḥayvānāt ve nebātātda ve aḥcāra muḥtaş olan eşyānuñ fezā'ili beyānındadır 19a/7*

○ *Ḥām atasınūñ āvāzın işitdükde başın kaldurup şāğa ve şola nazar idüp durdı lākin uyhu serāsemeliğinden yatağından kalkup atası katına varmağı te‘aḳḳul idemedi 21b/16*

○ *Ḥaḳḳuñ murādı olmayan vucūda gelmez lākin şer murādıdır ammā rızāsı degüldür 37a/17*

○ *ol vaḳtda dünyāya rağbeti var idi ve lākin dünyādan ā‘rāz idüp āḥirete rağbet itdüğü vaḳtda zafer buldu 72a/10*

○ *hiç andan ḥayrdan ğayrı nesne görmedüm lākin anuñ şeref-i nesebi olmağın baña büyüklenür 81b/7*

○ *şonra baña eytdi daḫı toymadun mı ve uşanmadun mı ben eytdüm yoḳ ḥāl bu ki uşanmış idüm lākin yanında benüm mertebem ve miḳdārum ne deñlüdür bilmeñ içün böyle didüm 98b/8*

○ *egerçi ki bunlardan kimse ol cenkde maḳtül olmadı lākin mecrūḫ oldılar 102b/10*

○ *ol sücūd ile ta‘zīmi biz daḫı evvel ider idük lākin ol vaḳt cāhiliyyede olup şanemlere taparduk 111a/16*

○ *eger isterseñ du‘ā ideyin Allāh te‘ālā saña şifā virsün lākin şāğ olduğca şevābuñ daḫı ve günāhuñ daḫı yazılup kıyāmetde ḥālün tereddüd üzerine olup yā ehil-i cennetden olasın yā ehil-i nārdan olasın 155b/4*

○ *ol yüzinde olan ‘alāmetler ḥaḳīkatde keskin demür ile çizilüp ḥāşıl olma degıldür lākin ol ciziler ol tırmıqları anuñ yüzinde benüm gözüm itmişdür 210b/14*

“Pes” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümlelere “şu halde, öyleyse, şimdi” anlamını verir.

- *Arfaḥşād nām veledi ne‘am deyü sekredüp atası katına vardı pes Sām ve oğlu Arfaḥşād ikisi de Nūḥ’uñ yanına varup turdılar 21b/7*
- *Zülḳarneyn ‘ömrinde buncalayın büyük menzil görmedi pes gördi ki ortasında ayak üzere bir yigit turur ki gāyet güzel ve üstüne beyāz libās giymiş ve yüzini gökden tarafa dutmuş ve elinde bir zurnası var çalmaḳ ister 70a/15*
- *ḥalk gelüp şavma‘asını yıḳup anı şavma‘adan indirüp döḡüp sögdiler pes cerīḥ ābdest alup iki rek‘at namāz kılduḡdan sonra ol tıfıla eytdi 73a/9*
- *ḥattā eger ben kendü nefsumi cebb itmege ḳādir olsam iderdüm pes v‘allāh benī ādem üzerine bundan büyük silāḥ yoḡdur 80b/1*
- *ol kimsenüñ kendü ehli ve veledi var iken ol ḳıbtīye ‘avret ile tekellüm idüp gülüşirlerdi pes ḥazret-i peygamber baña buyurdu ki yā ‘ali ḳılıcuñı al daḡı var ol şahşı getür görelim 82a/9*
- *gördi ki Ḥabeş tā’ifesi rakş idüp oynarlar bunlaruñ çevresine oḡlancıklar üşmiş pes baña eytdi gel yā ‘āişe temāşā eyle 98b/9*
- *bu ḳavm nicesine ululanup secde itmege ‘ār itdiler pes Necāşī anlara eytdi niçün sā’ir ḫalīḳ ta‘zīm itdüḡi gibi baña ta‘zīm idüp meclisde sücüd itmedüñiz 111a/10*
- *ba‘zı ketebe-yi mu‘teberede taşriḥ olunmuşdur pes ḥazret-i Ca‘fer üç oḡlı ile ve ḫātunı esmā bint-i Umeys ile ve sā’ir yoldaşları ile ki cümlesi on altı nefer kimsedür 122a/8*
- *Ḥabeş vilāyetinde ‘avretlerüñ cenāzelerine Ḥabeşīler anı ḳullanurlar pes bir na‘ş peydā idüp üzerine çıbıḳları kemer gibi diküp ve üstünü bir şevble örtüp cenāzeyi içine ḳodu 136a/8*
- *ol levn ‘Arab cinsinüñ levnidür bu ‘Arab tā’ifesi sā’ir tavā’ifüñ ulularıdır pes levnleri daḡı sā’ir elvānuñ eşrefi ve iḥsānidur 164b/12*

“Ba‘dehū” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümleye “ondan sonra, daha sonra” anlamı verir.

- *Ḥām bu ḫālī görüp sırr etmekle muḳayyed olmadı ba‘dehū Sām ve Yāfes görüp örtdiler 22a/10*
- *pes Resül’ullāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem anuñ ḫastalığın görmege varup ḫātırın şordu ba‘dehū üç günden sonra girü efendisünden anı şordu 32a/3*
- *cāriye-yi mezkūreyi azād idüp ba‘dehū nikāḫ ile tezevvüc itmiş idi 38a/7*
- *girü ḫātun ḳabül itmedi anı da atdılar ba‘dehū ḳoltuḡında olan tıfılı daḡı alup eger rücu‘ itmezsen bunu daḡı ateşe ataruz didiler 49a/7*

- *dünyâda sefine ki taqvâ ve zühd eyleyüp ba‘dehû Allâha tevekkül eyle* 55b/16
- *ol demür tabalaruñ üzerlerine döşeyüp bend idesiz ve ba‘dehû kırşunu eridüp üzerlerine dökesüz ki ol mescide saķf ola* 61b/17
- *andan sonra esbâblarun ol şuya yuyup pāk eyledi ve ol şudan bir miķdâr içdi ve ba‘dehû esbâbların giyüp atına binüp girü ol boncuğı ‘asker tarafına atup ol boncuğun âvâzı üzerine varup ‘askere mülâķāt idüp gıtdiler* 69a/1
- *zıkr olunan üslûpla peygamberün çevresin tolaşdı ba‘dehû zeyde eytdi yâ zeyd sen bizüm hem mevlâmızsın hem ķarındaşımuzsın* 138a/5
- *zırâ Allâh te‘âlâ ģazretlerinüñ muģabbetinde ve rızası yolunda ķatlı olunmuş olur ve ba‘dehû anâ dir idi ki ölünceye dek bu ‘azâbı saģa iderin* 139b/9
- *cennete giren siyâh ķerdelerün beyâzı cennetde biñ yıllık yoldan görünür ba‘dehû yine buyurdı ki biz kimsene lâilâhe illâ‘llâh dise ol kelime sebebi ile ol kişinüñ Allâh ķatında bir ‘ahdi olur ki ķiyâmetde ol ‘ahde kemâl vefâ ve ģayr ile cezâ olunur* 151b/11

“Ĥuşûşâ” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümleye “bilhassa, özellikle” anlamı katar.

- *evlâdından birine bir cüz ‘i behâne ile beddu‘â itmek ĥusûsâ da‘vetime lebbeyk deyü müsâra‘ at itmedük deyü fi‘l-cümle incünmek ile kendüye beddu‘â itdüğinden ģayrı tâ yevmü‘l-ķiyâm gelicek evlâdınun aşlen ve ķat‘en ķazıyyede medģalleri olmayup cürmleri yok iken anlara daģı esîrlük ve ģor ve ģaķîrlük ile beddu‘â eylemek munşab-ı nübüvvete lâyıķ degil* 25b/3
- *ĥusûsâ zü‘l-uķül ve ‘z-zekâ olanlara bu rüşendür ki ‘afv olmaduğı taķdîrce bârî intikâm-ı mu‘tedil ve cürm-i muvâfıķ ve muţâbıķ gerekdür vasaţdan tecâvüz dâ‘ire-yi inşâfdan dur* 25b/9
- *ĥusûsâ emmizâde olup ikinci mertebeleri âb-ı vâģide muntehî ve bütün şâminede âdem-i şafî ‘aleyhi‘s-selâm müntemî olup cedd-i ‘âlâları bir olıcaķ el-‘ırķ-ı nizâ‘ mışdâķınca uşulde olan meyl ve muģabbet ve merģamet ve şefķat furû‘a daģı ser ayet idüp ve mürüvvet olmaķ mükerrerdür* 34b/8
- *ben muģabbetden ötüri yaradıldum ĥusûsâ Ĥabeş oģlanlarına muģabbet ki anlara muģabbet itmekle çârem ve şabrum yokdur* 170b/3
- *eytdi ki sübhân ‘allâh bunun gibi meşĥür ve şerîf kimseyi bilmez misin ĥusûsâ ki kendü ķavmiñden ola bu sâlim bin ‘abd‘ullâh bin ‘Ömerdür* 185a/3

“Yāhūd, Ve Yāhūd” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümlelere “veya” anlamı verir.

- *kimi aḳ ve kimi kızıl ve kimi siyāh yollar şāhibleridür ve yāhūd taḥṭitāt-ı muḥtelife ya‘ ni birbirine muḥālif çiziler kimi beyāz ve kimi kırmızı vāḳı‘ olmuştur* 24a/16
- *ve daḥı bir Ḥabeşī bir beyāz ḥātunı taşarruf eylese ve yāhūd bir beyāz kimse bir Ḥabeşiyeyi taşarruf eylese bu ikisinden ḥāşıl olan evlāduḡ levnlere beyāz veyāhūd siyāh olmaz* 26b/8
- *ey ādem oğulları taḥḳiḳen biz sizi Ādem ve Ḥavva’dan yaratduḡ yāhūd her biriḡüzi bir baba ve bir anadan yaratduḡ* 29b/1
- *ve nice hicv idersin bir ḳavmi ki anlaruḡ şānında ululuk nişānı belürüp üzerlerinde zāhir olmuştur yāhūd ululuk nişānı anları yüce mertebeye ve ‘āli dereceye ḳaldurmuşdur* 43a/1
- *‘acebdendür ki rāḥiya ki Sünbül itlāḳ iderler ve yāhūd muṭayyib ki Sünbül dirler* 44b/5
- *ey oḡul ḳaçan göresin ki bir ḳavm oturup Allāh te‘ālāya zıkr iderler ve yāhūd ta‘lim ve te‘allüm-i ‘ilm iderler* 56a/8
- *ve ne zull ile anlaruḡ ile söyleşem ve anlaruḡ kelāmalarını nice anlayım ki muḥtelif luḡatler söylerler yāhūd ḳankı ḳulaḡla ben anlaruḡ sözlerin işidem* 60b/1
- *bilmezüm ki ‘Arabī luḡat mıdır ve yāhūd ḡayrı luḡat olup ‘arabī luḡat elfāzına muvāfiḳ mı vāḳı‘ olmuştur* 99a/17
- *şöyle ki bir kişi bir zerre aḡrı ḡayr eylemiş olsa yāhūd bir zerre şer işlemiş olsa elbette anı yevm-i ḳıyāmetde görür* 205b/9
- *anlardur ki gerdanları nāzık ve yumışaḳ ola yāhūd iltifāt sebebiyle boyunları burulmuş ve egilmiş ola* 208b/4

“Ne... ne...” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

- *zīrā siyāh ile beyāz arasında i‘tidāl mertebesindedür ne beyāz ne siyāhdur* 164b/1
- *virmedi ne kendüsi ve ne evlādı hiçbirisi ne‘am deyü ‘icābet ve lebbeyk deyü da‘vetine müsāra‘at itmeyecek ḡazret-i Nūḡ Ḥām’a ḡazab idüp beddu‘ā itdi* 22a/2
- *pes senüḡ bu sözünü ne kulaḡımıza ḳoyup diḡlerüz ve ne bu da‘vāḡı ḳabül idüp saḡa itā‘at iderüz* 43a/11

○ ne bizüm meyl ve muḥabbetimiz vardır ve ne aḡa ri‘āyet ve ta‘zīm iderüz
43a/14

○ ve ne ‘ilmle anları arasında ‘adl ile ḥükm idem ve ne ḥile ve al ile anları zabt
ve ḡahr idem 60b/7

○ ne evleri vardır ki içine gireler ve ne tonları vardır ki arḡalarına giyeler ve ne
ṡaḡ ne aḡaç vardır ki anı perde idineler 63b/5

○ ki ne gözler görmüş ve ne ḡulaḡlar işitmiş ve ne insān ḡalbine ḡuṡur itmiş ola
79b/9

○ ḡılıḡ ḡalımlı şeklinde ne ḡışṡa olup ‘ayb ‘add oluna ve ne ziyāde uzun olup
cemāline şeyin vire 178b/17

○ ol ṡā’ifenüḡ ne kendülerinde ḡayr vardır ve ne zürriyetlerinde ve ne
nesillerinde ḡayr vardır 195b/2

○ ya‘ni ne müṡibet eyyāmi dā’im oldı ve ne surūr dā’im oldı 233a/12

“Gerek... gerek...” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Cümlede aynı görevi yapan kelimelerin her birinin başına ayrı ayrı getirildiğinde “ister” anlamında kullanılır ve bunlardan birinin tercih edilebileceğini gösterir. Metinde çoğunlukla bu anlamın dışında “lazım” anlamı ile kullanılmıştır. “İster... ister...” anlamındaki kullanımlarından bazı örnekler şu şekildedir:

○ gerek ḡürr olsun gerek ‘abd olsun ve daḡı Ca‘fer bin ‘abd’ullāh el-enṡārī bize
ḡaber virdi 83b/15

○ gerek ṡüretde gerek sā’ir bedende bu ṡā’ifenüḡ birḡac dürlü levni vardır ki
cümlesi maḡbūl ve laṡif ve nāzıkdür 164a/16

○ gerek erkek gerek diṡi ya‘ni yüzleri siyāh ve diṡleri beyāz kimselerüḡ
muḡabbetinden ötüri ḡalḡ beni melāmet iderler 173a/2

○ ḡāl bu ki ol ḡul ol töḡmetden biri olsa yevm-i ḡiyāmetde ol ḡiṡiye ururlar gerek
kendü ḡulı gerek bereḡüniḡ ḡulı ola 204a/17

“Gāh... gāh...” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Tekrar edilerek kullanıldığı cümlelerde “bazen, bazı zamanlar” anlamı verir.

○ anı gāh ‘Araba teṡbiye iderler gāh hindüya gāh ḡabeṡiye teṡbiye iderler 159a/2

○ gāh maḡbūbuḡ ḡadeḡin iç gāh aḡzın öp 221b/15

○ gāh ḡadeḡ virüp al gāh dilberden ḡizilen bu ṡariḡle ṡafā idüp ṡāḡ ol 221a/16

○ zirā muḡabbet gāh ni‘met gāh miḡnetdür 224a/3

“Ammā” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Dilimize Arapçadan geçmiş bu olan bu bağlaç, kullanıldığı cümleleri zıtlık anlamı ile bağlayarak cümleye “fakat, lakin, ancak” anlamı verir.

- *Sām ve Hām ve Yāfeş ammā Sām cümle ‘Arab’uñ Fars’uñ ve Rūm’uñ atasıdır ve ammā Yāfeş cemi‘ ye ‘cūc ve me ‘cūc kabā’ilinüñ ve hırz cinsinüñ atasıdır ve ammā Hām bu kıra derilülerüñ atasıdır 20b/17*
- *Sām dañı kendü evlādına nidā idüp her birini adı ile çağırđı ammā hiç kimse cevāb virmedi 21b/5*
- *lākin şer murādıdır ammā rızāsı degüldür 37b/1*
- *egerçi ki ‘anber gibi levni siyāh çerdedür ammā hūyı ve hūneri ‘anber rāhıyası gibi mergüb ve şafā bahşdur 44a/10*
- *‘azīm hendekler kızup ve içlerine muhkem ateşler yakup bu Müslümānlara dīniñüzden dönüñ deyü tehdīd ve teşdīd itdiler ammā bu yetmiş biñ adamuñ cümlesi dīnleründen dönmeyüp kendülerini bi’ṭ-ṭu‘ ve ‘r-rızā ateşe atdılar 48b/17*
- *eyle olsa şirk bir günāhdur ki ebedān yarlıganmaz ammā bundan ğayrı günāhları Allāh te‘ālā her kimden dilerse yarğılar 53b/3*
- *dünyādan bir loğma ile kanā‘at eyle ve āhiretiñe zarar olacağ kadar mālā iştiğāl kıılma ve şehvātı kaṭ‘ için şāim ol ammā namāza māni‘ olacağ kadar şāim olma 56a/2*
- *bu seddi ben çekdüm ammā benden degildür Hağ celle ve ‘alānün fağlı kıullarına rahmetinüñ eşeridür 66a/1*
- *biz bu zūlmātuñ içine giderüz ammā yoğ kıanda olduğı nāma‘lüm olmaduğından ğayrı biri birümizi görmege dağı mağal yoğdur 68a/16*
- *egerçi ki peygamber zamānında imāna geldi ammā peygamberi görmedi ve meclisinde oturmadı ancağ şahābeyi görđi 100b/14*

“Ya‘ni” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümlelere “Şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki” anlamını verir. “Ya‘ni” bağlacı metinde sıkça kullanılan bir bağlaçtır. İki cümle arasında açıklama anlamı kurmasının yanı sıra metinde çokça Arapça ya da Farsça gibi yabancı sözcüklerin kullanılması durumunda açıklama amacıyla ve geçen ayet, hadis ya da beytlerin Türkçelerinin verilmesi amacıyla kullanılmıştır.

- *Hağ celle ve ‘alā hazretlerinüñ rebūbiyyetini ve vağdaniyyetini delālet ve vağıñe ile delālet iden āyātdandur ya‘ni ‘alāmetdendür 23b/7*

- *Resül şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem eytdi ki gerçek dirsın ya'ni hāzret-i Bilāli k̄ara olmağla hāķir ḡörüp h̄orladılar 29a/10*
- *sizün zevāh̄ir ve bevāh̄inüniz Allāh te'ālādan haf̄i degildür ya'ni ziyāde k̄orķup evām̄irine imtişāl ve nevāh̄iden ictināb idenünüzdür 30a/4*
- *emānet Ezed didükleri kab̄ilededür ya'ni Yemen halkıdır 40b/16*
- *Rāh̄iya-ı menşūruñ kāfūrdur ya'ni h̄iddet ve tes'irde ve dimāğ ve ķulūbı ta'ķir etmekde kāfūr 44b/7*
- *biz loķmāna h̄ikmet virdük ya'ni nübüvvet virdük ki Allāh te'ālāya şük̄r eyleye 50b/4*
- *anunķün anlara Türk ıtlāķ olundı ya'ni bu maźmūn üzere Türk Türkd̄en 'ibāret olunur 64b/12*
- *bu gice ve gündüz gitmez ya'ni dünyā ah̄ir olmaz 84b/11*
- *ey ümm-i em̄in seni nāķanuñ veledine bindüreyin ya'ni dişi devenünñ toğurduğı veled̄e bindüreyin 153a/5*

“Hattā” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümlelere “Bile, dahi, üstelik, bundan başka, hem de” anlamını verir.

- *ve belki s̄ā'ir hayvānātda ve nebātātda hattā erāz̄i ve cibāld̄e daħı vardır 26a/3*
- *didüğü şartı ri'āyet idüp men' itmedi hattā Resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem anı her namāzda ḡörürdi 31b/17*
- *nihāyetsüz şevāblar virse gerekdür ki h̄akku'l-aşl olunanlar ol bendelere reşķ idüp hattā kendü efendileri teħassür idüp nolaydı 37b/7*
- *bu yetmiş biñ adamunñ cümlesi d̄inleründen dönmeyüp kendülerini bi't-ķu' ve'r-rızā ateşe atdılar hattā cümleden sonra nevb̄et bir h̄ātuna geldi ki kendünün üç oğlı var idi ki ikisi büyük ve birisi ķoltuğında meme emzürür küçük bu h̄ātuna eytdiler ki d̄inün̄den rücū' eyle yoħsa büyük oğluñ ateşe ataruz rücū' itmedi atdılar 49a/1*
- *cemā'atden birisi bi-iħtiyār olup ağladı hattā inildüsini biz işitdük 77b/6*
- *Hāķ te'ālā h̄azretleri aña çok hayr vire hattā eger ben kendü nefsümi cebb̄ itmege ķād̄ir olsam iderdüm 80a/17*
- *ki beni İsrā'il içinde ķişi kendüyi h̄ādım itmek 'ādet idi hattā anlarunñ içinde h̄iç ol 'ābidün mişli yoğidi 84b/1*
- *bunlar için çok bereket vardır hattā bunlardan birisi üç gün bir derde sāk̄in olsalar ol derdün̄ her nesnesine küll̄i bereketler virem didi 86b/17*

○ *bu gāyet hūb şūretlü olup hattā ehl-i cennet bunların keşretinden ve hūbluğlarından te‘accüb idüp diyeler ki ne ‘aceb devletlü ve ‘izzetlü başınuz ve tālī‘ nüz var imiş* 90b/14

○ *anun muḥabbeti hātırıçün cemi‘ qaralar tã’ifesin severin hattā siyāh kelblere bile andan ötüri muḥabbet iderin* 195a/2

“Kezālik” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümlelere “Bu da öyle, yine öyle, kezâ” anlamı verir. Metinde dört kere kullanılmıştır.

○ *ve belki kendü mişli bir kimseneyi tezevvüc veyā teserrī ile taşarruf idüp evlādı olsa anlar daḥı beyāz olmayup siyāh olmak muḥarrerdür kezālik bunun ‘aksi daḥı böyledür* 26b/2

○ *ve daḥı bir kendü mişli beyāz kimseyi taşarruf eylese anda tevellüd iden evlādı daḥı kezālik beyāz olur* 6b/5

○ *eyle olsa birinüz āḥir üzerine neseb ile tefāḥür idüp ululanmağun vechi yokdur ve kezālik ḥüsn-i şekille tefāḥür* 29b/5

○ *öldüklerinde ol muḥabbet ikisinün daḥı zürriyetine intikāl idüp biz daḥı size ḥālā muḥabbet üzereyüz ve bizim zürriyātumuz kezālik sizün neslinüze muḥabbet idüp kıyāmete dek munḳaṭi‘ olmaz dimek ister* 35a/6

“Keennehu” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kullanıldığı cümlelere “sanki, güya” anlamı vermektedir. Metinde yalnızca bir kere kullanılmıştır.

○ *nitekim bahādur kimseye keḃş iṭlāk olunur keennehu akrān ve emşālī olan mülük ile cenk idüp cümleye gālib olduğün ola ve ehl-i tevāriḥ kanḳı ‘aşrda geldüğünde iḥtilāf itmişlerdür* 59a/15

“Ve” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

○ *bu tã’ife-yi ‘aliyyeden gelen nebīlerün şalavāt’ullāh ‘aleyhim ve’s-selāma beyānındadır ve daḥı ol ‘aşrda bu tã’ifeden gelen ba‘zı kibār evliyā’ullāh beyānındadır* 16b/2

○ *ey oğul yaramazlarla yār olan sālīm olmaz ve lisānını ḥıfz eyleyen pişmān olmaz* 56a/17

○ *işitmege kuvvet virevüz ki işidesin ve hıfz idesin ve fehmüni dağı vāis‘ kılavuz ki her neyi gerekse anlayasın ve lisāniña dağı kudret virevüz ki her lisāni tekellüme kâdir olasın ve gönülün gözin dağı açivirevüz niye ki nazar idesin idrāk idesin ve dağı cümle asbābı saña cem‘ iderüz ki hiç bir nesne senden kuvvet olmaya ve kalbine kuvvet virevüz ki hiçbir nesneden gönülün korkmaya ve elüni dağı kuvvetlü kılavuz ki cümleñün üzerine gālib-i mutlak olasın ve kadmuñi muhkem kılavuz ki kanķı leşkere uğrasañ sābit kadem olup turasın 61a/3*

○ *gün toğduğda ol mağaralar içine girüp sākin olurlar ve gün tolunduğdan sonra çıkup esbāb-ı ma‘işetlerine meşğul olurlar 63b/12*

○ *tā ki ol demürler eriyüp şu gibi oldu ve Zülkarneyn didi ki bakır getürün 65b/7*

○ *Hızır ‘aleyhi’s-selāma ol otuz biñ ‘askerden on biñ ta‘yīn idüp öñünde yürimek emr eyledi ve Zülkarneynin ‘askeri yine eytdi ki siz bu mağalde on iki yıla degin oturup gitmeyesiz 68a/9*

○ *Zülkarneyn Hızıra çıkarup bir kırmızı boncuķ virdi ve eytdi ki kaçan biri biriniz yitürseñüz bu boncuğı yer üzerine atun bu boncuķ çağırsa gerekdür yol yitüren kimseneler bu boncuğun āvāzına toğru gelüp bir yere cem‘ olsunlar didi 68b/1*

○ *Habeş diyārına varun ki emin ve emān yeridür ve ol vilāyetde bir şālih pādişāh vardur ki anun penāhında olan kimselere ezā ve zulm olmaz 105a/9*

○ *nitekim İmām Nevevīñ Tehzibü’l Esmā’-yı ve’l-Luğātında mezkürdür ve biri dağı mezkürun birāderi Muhammed bin hātibdür ki bu dağı şahābidür ve bu da Habeş memleketinde toğmuşdur 161a/11*

○ *zıkr olan siyāh kıldan ğayrı hiç kimse imāna gelmedi ve ol nebī-yi mezküre kavmi mühkem ‘adāvet idüp bir kuyı kazup anı ol kuyuda habs idüp ağına bir büyük taş örttiler 196b/11*

4.3.4.2. Ortak Kip/Şahıs Ekleriyle Bağlanan Cümleler

Cümleler arasındaki anlam ilişkisini sağlamada ortak kip / şahıs eklerinin de rolü vardır. Bu ekler her cümlede tekrarlanabilir. Ancak tekrardan gerektiğince kaçmak üzere bu eklerin bir kısmı son cümleye kaydırılabilir (Karahana, 2010: 92). Metinde bu yapıdaki cümlelerin zaman, kip ve şahıs eklerinden ziyade isim cümlelerinde bildirme ekinin ortak kullanılmasıyla oluştuğu görülmektedir.

○ *hazret-i cābir bin ‘abd’ullāh radıya’llāhu ‘anh rivāyet itdüğü hadiş dağı bu ma‘nāyı mu‘eyyid ve bu da‘vāya delil ve şahiddür 35b/9*

- *қыямет гүнінде үч kimse miskden depeler үзүрінде отуруп анлары ферг экбер маһзүн итmez ve ol гүнін hisābından гам çekүп қайырмазлар* 38b/11
- *анларың biri лоқмāн hekim ve biri даһы Habeş pādīshāhi Necāshī ve biri даһы Bilāl mü‘ezzindür* 39b/9
- *peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurur ki Habeş tātīfesi behādurlar ve şeci‘ler ve saһīlerdür* 41a/11
- *үч nesne гам ve гуşşayı giderүп şādī ve sürür getirür biri yeşillik ve biri de aқarşu ve biri даһы һүб cehre ve гүзел şuratdur* 165a/5

4.3.4.3. Anlam İlişkisiyle Bağlanan Cümleler

Bir metin, art arda sıralanan ve aralarında çeşitli anlam ilişkileri bulunan cümlelerden meydana gelir. Cümleler arasındaki bu ilişkiler sadece bağlama edatları, ortak cümle öğeleri, ortak kip / şahıs ekleri ile sağlanmaz; şahıs, zaman, mekân, nesne ve harekete ait kavramlarda karşılaştırma, açıklama, büyüklük-küçüklük, azlık-çokluk, genellik özellik vb. bakımlardan sıralama, dereceleme; zıt veya benzer kelimelerle oluşturulan anlam paralelizmi, aynı kavram alanına gire kelimeler, iyelik ekleri ve genel olarak bazı içerik özellikleri de cümleler arasındaki anlam ilişkisini sağlamada yeterli olabilmektedir (Karahana, 2010: 94).

- *er ölür adı қалur* 13a/14
- *Һām’uң oғlı Ken‘āndır Ken‘ān’uң oғlı Güş’dır ve Güşun oғlı Habeşdür* 19b/2
- *bir kendü mişli beyāz kimseyi taşarruf eylese anda tevellüd iden evlādı даһы kezalik beyāz olur tā’sir-i āb ve havā ve emkene ile levn-i müteğayyir olup siyāh olmaz* 26b/5
- *ya‘ni cehennem ol yüzlerinüң derilerin şoyar derisiz yüz қалur* 29b/10
- *ya‘ni dünyānuң keremi гinā ve āһiretün keremi taқvādur* 30b/10
- *Һabeşileri dilinден қov ve yүri şāğlıғla geç git* 42b/10
- *siһr ta‘limi için her гүн pīrün mekānuna var mülāzemet eyle* 46a/2
- *eger taһyir buyurduң ise ‘āfiyeti қаbül iderin belāyı қаbül itmem* 52s/3
- *gönjülün gözin даһы ақıvirevüz niye ki naзar idesin idrāk idesin* 61a/6
- *eger bu тоyarsa sen даһы тоyarsın eger bu acıғursa sen даһы acıғursın* 70b/8

4.4. CÜMLELERLE İLGİLİ SONUÇLAR

Yüklemin türüne göre cümleler isim cümlesi ve fiil cümlesi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Metnin başı, ortası ve sonundan olmak üzere üç eşit bölümden belirlenen 612 cümle üzerinde yapılan incelemeye göre 401 cümle ile cümlelerin %65.5'inin fiil cümlesi, 211 cümle ile de cümlelerin %35.5'inin isim cümlesi olduğu tespit edilmiştir.

Yüklemin Türüne Göre Cümleler	Fiil Cümleleri	İsim Cümleleri	Toplam
	513	208	721
%	71,15	28,85	100

Yüklemin yerine göre cümleler kurallı, devrik veya eksiltili olmak üzere üç şekildedir. İncelenen 612 cümlelerin %99.2'si 608 cümle ile kurallı; 0,7'si 4 cümle ile devriktir. Metnin tamamına bakıldığında 10 cümlelerin devrik ve 4 cümlelerin eksiltili olduğu görülmektedir. Buna göre eksiltili cümleler grafikte %0,1 olarak yer almaktadır.

Yüklemin Yerine Göre Cümleler	Kurallı Cümleler	Devrik Cümleler	Eksiltili Cümleler	Toplam
	715	5	-	721
%	99.3	0,7	-	100

Anlamına göre cümleler ise olumlu ve olumsuz cümleler ile soru cümleleri olmak üzere üç şekildedir. İncelenen 612 cümlelerin 541 cümle ile %88,3'ü olumlu cümle, 58 cümle ile %9.47'si olumsuz cümle ve 10 cümle ile % 2,12'asi soru cümlesi olarak tespit edilmiştir.

Anlamına Göre Cümleler	Olumlu Cümleler	Olumsuz Cümleler	Soru Cümleleri	Toplam
	650	58	13	721
%	90,15	8,05	1,8	100

BÖLÜM II

METİN

[1b]

hamd-ı firāvān ve sitāyiş-i bī-pāyān hüdāvend-i zemīn ü āsımān (1) hāzretine olsun ki aşl-ı insānī bir pāre müteğayyir ve müntin-i kıra (2) balçıkdan ‘icād idüp sevād-ı hāk nihādınun derūnını (3) menāfi‘-i ‘aql u cān ile ābād ve bīrūn-ı hikmet gumūnında niçe (4) naqş-ı ğarīb ve sırr-ı ‘acīb izhār u irād eyledükden sonra (5) bu nev‘ün ba‘zısına fażl u kemāl zīverin sezāvār buyurup (6) mertebesini sipihr-i sitāredār gibi vālā-miḳdār itmişdür (7) ve ba‘zısını daḫı cehl u ḫalāl beyābānında ser-gerdān ve vālihu (8) ḫayrān itdüğü sebebeden ebnā-yı cinsi içinde ḫor u bī-miḳdār (9) ve zelīl ü bī-i‘tibār olmuşdur ‘aceb budur ki bu iki ṭā’ifenün (10) her biri **كل حزب بما لديهم فرحون** mişdākıncı kendü ḫāline (11) rāzī vü şākir ve her biri kendü rūşeni zıddından rast ter (12) i‘tikād idüp anuḫla mübāhi ve müfāḫirdür **beyt** (13) ḫallāk-ı cihān ‘āleme kılduḫda tecellī / her şey’ birer ḫālele ḫalmış mütesellī (14)

[2a]

ezcām-ı küll-i ḫizb mestend her dü ‘ālem mestest cān-ı ḫāsım ezcām-ı ḫaḫ te‘ālā (1) zihī ḫāliḫ-i bīçün ki yād ḫudret-i nemūn ile hāzret-i Ādemi ḫaḫ idüp (2) anuḫ zürriyetini küre-i zemīn satḫında perişān ve aḫtār-ı rub‘ meskūn (3) zāviyelerinde bunların eşnāf ve envā‘ı toḫmını eḫşān eyleyüp (4) her bir fırḫa-ı ḫazā ve ḫader esrārından bir sırr-ı bedī‘a¹⁴ maḫzar ve hikem (5) meḫādīr-i ḫafīyye bir hikmet-i pūşīde ile hember itmegin ol meḫādīr (6) ve aḫkām muḫtażāsınca bunların kimi maḫdūm muvaḫḫar ve kimi ḫādīm-i (7) muḫaḫḫar ve kimi daḫı ḫākim-i refī‘ü’s-şān ve ba‘zısı da maḫkūm-ı hāk nişān (8) olmaḫ taḫdīr olunmuşdur ve bu cemā‘ atün içinden ba‘zı eḫrāf (9) şeref-i nübūvvet ile ser-efrāz ve devlet-i risālet ile mümtāz (10) olup **ḫuḫūḫā** enbiyā-yı ulu’l-azmū’l şeyḫ-i muḫaddemi ve pīr-i (11) pīş ḫademi ve cemi‘-i eḫbāḫun eb-ı şānisi olan peygamber pūr (12) fütūḫ neccī Allāh ḫāzret-i Nūḫ ‘aleyhi’s-selāmı ve anuḫ evlādını (13) iḫbās-ı ṭavā’if-i beşere ecdād ta’yin idüp bunların (14) ba‘zısı enbiyā vü mürseline cedd-i ḫāḫş olmuşlardır ve **ba‘zısı** (15) daḫı mülük ve’s-selātın ve ḫulefā-yı muhtedīn tevlīdine (16) iḫtişāş bulmuşlardır ve **ba‘zısının** sülālesinin ba‘zısı (17)

¹⁴ ‘acayīb ma‘nāsına

[2b]

dağı bend-i bendegi ile imza olunup kendü cinsine hidmetkâr (1) olmuştur bu cümle muқтаzâ-yı hikmet-i Hudâdur ki bir vefk-i kazâ (2) ve bir mûcib-i rızâ ve bir muқтаzâ-yı zühür-i esrâr-ı şifât (3) ve esmâ-yı hüsnâ icrâ olunmuştur ne kimse anuñ hükümüni redd (4) itmege kâdir olur ve ne anuñ murâdından tecâvüz itmege yol (5) bulur lâkin gâh olur ki Haq te'âlânun bu tâ'ifeden (6) ba'zına nazâr 'inâyeti olup anların kimini devlet ü'izzet (7) semendine suvâr ve halkun ekşerini ahlara çâker ü perestâr eyler (8) nitekim Habeş cinsinden bir tâ'ifeyi zînet-i İslâm ile pür (9) zîver ve sa'âdet-i dâreyn ile behre-mend ve behre-ver idüp (10) hattâ bu cinsden dağı ba'zını sınıf-ı enbiyâ ba'zını şâhib (11) saltanat-ı hilâfet-i kübrâ ve hâme-i emânet-i 'uzme ve kimini dağı (12) mü'ezzin-i hazret-i resûl-i Hudâ ve kimini dağı mübâriz-i meydân-ı rûz-i (13) vegâ nâşir-i dîn-i münîf Muştafâ 'aleyh-i mine's-şalavât (14) ezkâhâ ve kimini dağı seyyiddü's-şühedâ ve kimini dağı aşhâb-ı kirâm (15) ve ahyâr-ı 'izâmdan ve kimini tâbi'in zû'l-fahâm ve kimini (16) dağı zümre-i evliyânun ser-çeşmesi ve fırka-ı aşfiyânun şâhib-i (17)

[3a]

haşmesi kılmağla hidâet-i dîn ve sa'âdet-i ehl-i yakîn 'add olunmuşlardır (1) çün ser-levha-ı kitâb ve dibâce-i hitâb lâlî hamd-ı Hudâ-yı (2) lemyezel ve lâ-yezâl ile ârâste oldu mühim vâcib oldur ki (3) cevâhir-i zevâhir-i şalavât hâce-i kâinât ve mefhar-ı mevcûdât ile (4) pîrâste ola beyt tâc-ı hamd oldu çü şâh-ı sühan hilye-i zât (5) zînet olmağ gerek ol tâca hulli şalavât (6) **در مدحت آن رسول مرید سلطان بیدار امجد حضرت محمد احمد** (7) ve efdâl-i şalavât-ı zâkiyât ve eşref-i teslimât-ı nâmiyât (8) hazret-i seyyiddü'l-mürselîn ve hatemü'n-nebiyyîn Muhammed Muştafâ (9) şalla'llâh 'aleyhi ve's-sellem hazretlerinin merkad-ı mu'athtar ve meşhed-i (10) münevverlerine min ind'illâh nâzil olsun ki cemi'-i enbiyâ ve resûlün (11) mefâhiri ve cümle bende vü **محمد کازل تا ابد هر چه هست، آرايش تمام او نقش بيبست** (12) **جراعی که انوار دينش بروسست، فروغ همد آفرينش بدوست،** (13) ol kimsedür ki fi-sebîli'llâh cihâd ve cidâl ve a'dâ-yı dîn ile (15) hırâb u kıtâl için 'asker cem' itdükçe ol sipâh-i zafer penâhda (16) her cinsden mücâhidler ve her nev' den nuşret-i İslâm için (17)

[3b]

mübāyi‘ ve mu‘āhidler bulunurdu hattā Uḥud gāzāsında sā’ir cenūsdan (1) mā‘ adā kırk nefer Ḥabeş ser-bāzları ve Sūdan mümtāzları daḥı (2) ḥāzır olup ol vāqı‘ ada şābit ü pāydār ve ekşerī (3) zaḥmdār-ı şemşir-i ābāb-dār olmuşlardır **kıt‘a** (4) **توبله نمایی توبید است خدا توبله بتوان شناخت بی توبله نما** (5) **ایازقونمال شرع دانشوونما یکنساح نکلبنت عصای موسا** (6) çünkü şāhid-i kitāb müşgīn-i erḳām ve ‘anberīn irtisāme (7) tāc-ı ḥamd mülk-i müte‘āl ve Ḥudā-yı lā-yezāl ve ḳalā’id-i şalavāt (8) resūl pūr-efdāl ile ārāyiş ü cemāl virildi mülāyim ü münāsib (9) oldur ki Muḥammed āl u aṣḥāb daḥı ol nev‘-‘arūs-ı ḥüsn ü kemāle (10) ‘anberīn hamā’il ola **pes** cevāhir-i zevāhir-i tarḫiye ki kām-ı şıdḳ (11) u şafāda terbiye olunmuşdur āl u aṣḥāb ve ‘izzet ü aḥbābına (12) ki kefer-e li’ām ḳabūl-i imān ve İslāmdan hār-ı bīn olduklarında (13) cümlesi **فما هم عن التذکره معصین** deyüp kimisi baş ve (14) cānlarıyla çalışup nīze-i cānsitān ile rāh-ı hüdāyı küffār-ı (15) bī-din ve imāna gösterürler ve vucūd-ı şirret-nihād ve ḳalālet-i (16) taḥmīrlerini tīr-i pūr te’şirleriyle ‘ālem-i bi’sel-maşire göçürürler (17)

[4a]

ve tiğ-i bī-diriglerini ol meḥāzīl ve mülā‘ine ṭarīḳ-i rāh-ı (1) fenā idüp dest-i fāḳtulü’l-müşrikīn ile ol fırḳa-ı (2) bī-dīni ḳılıçdan geçürürler idi **ve lihazā** her biri nücūm-i hüdā (3) ve bidevr-i tuḳā olup ḳāmet-i menāḳıb ve mefāḫirleri **اشته** (4) **على الكفار رحماً ببينهم** ḥıl‘atı ile mükerrrem ve mu‘azzez ve ḥıl‘at-ı (5) pūr-şehāmet menḳabetleri **raḳıya’llāhu ‘anhümā ve raḳu ‘anhu** (6) ṭarāz ile mefrūz ve muṭarrāz oldu **beyt** (7) **ابروضوان که سپایان نرسد بارانش باد برروضه که عزت و برور است** (8) **terceme** ebr-i rıḳvān ki ya’ni ṭurmaya bir sā‘at u ān (9) ravza-ı ālına vü aṣḥābına olsun bārān (10) **دستکافعی در الله تمام سلطانها و افاض علی المالمین بن و احسنه** (11) **ذکر محامد و نشر مدایج حضرت خلافت پناهی سعادت** (12) çün ḡarra-ı kitāb levāmi‘-yi ḥamd-i bī-ḥisāb melk-i vahhāb taşḫiriyle (13) ḡarrā ve ṭarra-ı ḥiṭāb revāyiḫ-i na‘t-ı cenāb-ı risālet-meāb (14) taḫrīriyle muṭarrā oldu **pes** lāyık oldur ki bu nevāmede-i ‘ālem-i (15) ḡaybuṅ ser-efser medḫ-i pādişāh-ı İslām ile āsmān sāy (16) ve bu tāze resīde-i lā-reybūṅ aḫmeri güher vaşf-ı şehensāh (17)

[4b]

dār-ı aḡlām ile cihan-ārāy ola **meşnevī** (1) **چونی خامه شد انکنت نما بنواسازی توحید خدا** (2) **دکشناز مزمزم دیگر ساخت برده نعت میبر برداخت** (3) **نه چون این زمره مکتونه کند که ثنا کسری شاه کند** (4) **zīrā** ki

itā' at-ı pādīshāh-ı İslām ber-fehvā-yı **بایاتها الذین آمنوا** (5) **اطيعوا الله واطيعوا الرسول واولى الامر منكم**
 itā' at'ull'ahu'l-melikū'l (6) 'allām ve itā' ate'r-resūl 'aleyhi's-selām vābestedür (7)
 ve muṭā' olanlar hemvāre medḥ ü şenāya ḥaḳīḳ ü şāyestedür (8) **ḥuṣūṣā** cenāb-ı
 ḥazret-i şāhenşāh-ı 'ālem fermān reva-ı ā'zam (9) mazḥar-ı ḳudret-i ilāhī maşdar-ı
 kerāmet-i nā-mütenāhī yegāne-i dergāh-ı (10) şamediyet muḳarreb-i besāṭ-ı
 aḫadiyyet ma' den-i gevher-i şāhenşāhı (11) faşş-ı ḥātem yed-i ḳudret-i ilāhī fūrūğ-ı
 ḥānedān-ı 'oşmānī çerāğ-ı dūdmān-ı (12) şāhib-ḳırānı ḳurrā-yı bāşıra-ı ehl-i başāret
 ve ğarra-ı nāsiye-i şubḥ-ı (13) sa' ādet muḳaddime-i cünūd-ı fetḥ ü zafer intiḥāb-ı
 mecmū'a-ı ḳazā (14) ve ḳader rif' at baḥş-ı efser ü evrenüñ 'uḳde-guşa-ı dāniş ve
 (15) ferheng-i çeşm-i cūd u efḍal ḥāl-i rūḥsār-ı salṭanat (16) u iḳbāl **beyt**
خوردن کوه جنتیاری، فرازند با بیره تا جدارای (17)

[5a]

(1)	ندردان جوهر خرد مندان، قیمت شناس کوه جنت بلندان	(2)	که کشای کار فر و بستگان، مرهم نیندنا سوردلستان
(3)	صاحب دل روشن رای، جان بخش جهان برای روح	(4)	مصوره عقل مجسمه، عالم جان و جان عالم نظم
(5)	آیه توحید باری صورت امن وامان،	(6)	معنی آیات نصرت مهدی آخر زمان،
(7)	کوکب برج هدایت ظل رب مستعان،	(8)	حضرت فاروق وحید سلطون و عثمان جیا،
(10)	بر تو نور چراغ دوده عثمانیان،	(11)	شاه احمد عهدت عیسی نفس موسی قبس،
(12)	سر و باغ سلطنت شمس جهان نور جهان،	(13)	ظل مهود شهاب کبر یا سندن آنک،
(14)	یاره شورصالنشد خراگه سمریح ساینان،	(15)	ناظر ناموس شریعت و حقیقت کائنات قوس ملت که وصلالت
(16)	شهنشاه مقبل جهاندار مفضل،	(17)	سپه دار عادل جهانگیر صدف در،

[5b]

- بصورت فریادون بدولت سکندره (1) **بجکت جولقان جشمت سلیمان** (2) **bir şāh-ı felek dergāhdur ki**
 aḫa vaḳār u sekīnet lāzım-ı māhiyyet (3) ve zūhd ü 'işmet dāḥil-i şān-ı mekremet
 olmışdur **beyt** (4) **شهنشاه عادل که در عدل وجود** (5) **عدلیش نیاید دیگر در وجود** (6)

- بالعناية الرحمانية، خليفة الله على الاطلاق، لاجراء (7)
- 15 نثر الامام المعظم، بالعصمة الصمدانية، والهام المستعين (8)
- اوامر في اقطار الآفاق، بانظار آيات الشريعة العزرا (9)
- كلمة الله العليا، حائز الامامة العظيمة، بالعرف والتوف (11)
- والعلوم، سلطان العرب والعجم، والرؤم، المفترضة (13)
- ابن السلطان السلطان ابن السلطان السلطان احمد خان (15)
- محمد خان ابن السلطان الكبر الشان، الذاج الى مدارج (17)
- وارث الخلافة الكبرى، خلفا عن سلف، رافع من المعارف (12)
- الحرمين المكرمين، المبتهج بجاية المقامين، المخبين السلطان (14)
- ابن السلطان المغفور، والحقان الشهيد المبرور والسلطان (16)

[6a]

- رحمة الرحمان، الراقد على مرقد العفو، وارانك الرضوان السلطان (1)
- ملك منصور المظفر في المغازي، السلطان السعد الشهيد (2)
- سلیم، الرحوم المبرور السلطان سليم خان ابن السلطان الغازی (3)
- العارج المخطا، القدر ورياض الرضوان السلطان سليمان (5)
- واجرى احكام خلافة الكبرى، في اقطار الاربع المسكون (7)
- ازرخش روزخت روشن باد، وز زمانش زمانه كلش باد مشنوی (8)
- شه معدلت پرورودین پناه، ملك دستگاه وقلک بارگاه (9)
- مذار المعالی ملاذ الامم، ولی الایادی مفيض النعم (10) zehī

sāye-i Haḡ ki ḡalk-ı zemīn anuḡ sāyesinde zamāndan emīn (11) yaḡar feyż-i keffiyle bārān-ı cūd olur tāze anda riyāz-ı vucūd (12) ser-i tīḡı kim küfre seddür ḡadīd anuḡ vaşfidur fihi be's-ı şedīd (13) ve bir pādīşāh-ı 'ālī-cenāb ve şehr-yār-ı kām-yābdur ki her ne minberde ki (14) zıkr-i evşāf u elḡābları mezḡūr ve mükerrer olmaya 'ākıbet (15) zaḡm ḡurde-i beter ve suḡte-i aḡker ve ālūde-i ḡākister olması (16) muḡarrerdür ve her naḡar-ı bī naḡīr ki anda ism-i şerīfleri muḡarrer olmaya (17)

[6b]

- her ne ḡadar pūr naḡret ve bā ḡadr olursa yine ehl-i naḡar maḡzarında (1) mānend-i 'ayn bī başar kerihü'l-manzar ve fūls-i aḡmerden aḡḡar u kemterdür ḡıḡ'a (2)
- سبکة بانامش مشرف همچو عين است از بصير (3)
- عالم از كلش منور همچو جسم است از روان (4)
- طلمتش را آنوار قدسی در جبین (5)
- خاطرش را نسخه اسرار عیبی در نظر (6) beyt-i Türki nāmdur raḡbet

¹⁵ Derkenar: āfitāb-ı sipihr-i salḡanat sipihr-i āfitāb-ı 'adālet / ḡabbetü'l-ḡalb cihāndarı ḡurretü'l-'ayn-ı

بما هات ج حاجت شب تجلی دانته كالذات شريفش ز شرح مستغنیست
 şehriyārī beyt

viren hep şehlere sikkedür hâlet viren sîm ü zere (7) **neşr** her veriğ varağ ki hacle-i derûnunda şûret-i hağ u hâl-i (8) nâm hümâyûn sa‘âdet mağrûnları cilveger ola mehak imtiyhân şayyir feyân (9) ‘irfânda zer-i hâlîşden hoş-terdür leme‘ât-ı âfitâb-ı ‘âlem-tâb (10) mevâhib-i a‘tâf bî kerânı meğârib ve meşâriğde bâriğ ü şâriğ (11) ve қаатарât-ı âb-ı bârân bî-hesâb mevâcibü’t-tâf firâvânı sağâ’ib-i (12) mâreb ü mağalibden müfâriğ-ı ‘âmme-i halâyığ üzre nâzil ü dâfiğdur (13) **ol sultân-ı** vâlâ rûtbet ve hâğân-ı felek menziletüñ zâhiri (14) mefâhir-i eşğâğ-ı şalâh u tağvâ ile muğarraz ve muğarrâ ve bâğını mekârim-i (15) ahlâğ-ı cezile ile müzeyyen ve mücellâ cemâl-i bâkemâli zîver-i ağsen-i tağvîm ile (16) ârâste ve sîret ü serîreti zînet-i hulğ-ı ‘azîm ile pîrâste (17)

[7a]

lisân-ı bâ lesenî maşdar-ı âşâr-ı ‘avâğif-ı ilâhî ve benân-ı pür (1) beyânî menşe‘-i medâr-ı hikem-i nâ-mütenâhîdür **kığ‘a** (2) **محض روحت تنش عقل مجرد ذاتش** (3)
که جوان هر دو سرا یا همه لطف و هنرست (4) **خط فرمان تو طغرای مناشیر فضا** (5)
حکم دیوان تو امضای قضا و قدر است (6) **bir pâdişâh-ı** zühd-pîşe vü şalâh-ı endîşedür ki salğanat-ı (7) rub‘-i meskûn ve hilâfet-i rûy-ı zemîn ki eyalet kim beğ‘ası (8) hasret-i selâğin-i mâğzin ve gâyet-i bağıyyet-i şâğân-ı pişîndür (9) ve ağıl-ı hağğü’l-yağîn ve ‘ayn’ül-yağîn olan nağzar-dîde-i hağğ beynlerinde (10) bî-ğadr u i‘tibârdur ve muğteğzâ-yı ‘ulüvv-i himmet ve mübteğgâ-yi semuvv-ı tağbî‘atları (11) üzre hemîşe menzûr-ı ibtiğâc ve iftiğhârları terk-i ta‘alluğât-ı fâniyye (12) ve nefy-i mâsivâ ile ħurb-ı civâr-ı hağret-i perverdigârdur **beyt** (13) **داورد ز جهان آنکه وجود در جهان** (14)
با وجود عظمت در نظرش مختصرست (15) **ve bir sultân-ı** derrâk ve hâğân-ı pür-idrâkdur ki dâmen-i ‘işmet (16) ü ‘iffeti mânenđ-i ezyâl-i eflak küdürât-ı tağbî‘yyeden (17)

[7b]

ve evsâğ-ı beşeriyyeden tağhir ü pâk ve efkâr-ı kâr-ı âğiret ile (1) tersân ve ħamnâk olmağla her gice nergis-i seğher-ğızı қаатарât bukâ (2) ve şebnem girye ile nemnâkdur **و ششم که بر ایله نمناک، در بارک الله ولو حش الله نهی قوت** zihî ħuvvet-i (3) nefsi ve tağâret-i ħudsî ki vucûd-i behbûdı memâlik-i ħudret (4) ve istiğâ‘ata vâli ve müstevli ve idrâk-i gâyet meğalib-i (5) nefsi ve nîl-i nihâyet mâreb-i müşehiyyat-ı ħissiyye ħâdir ve müsta‘lî (6) olup zamân-ı iğtizâ-yı ħuvâ-yi şehvâni ve hengâm-ı meyelân müstelezzât (7)

nefsani iken tābi‘-i fermān nehyü’n-nefs-i ‘ani’l-hevā olup (8) müctenin envā‘-i melāhī ve menāhī ve maṭmaḥ-ı enzār-ı ‘aliyyeleri (9) **والآخره خير وأبقى** fehvāsı üzre istifā-yı lezzāt-ı bākiyyede (10) rızā-yı ḥazret-i İlāhī olmuşdur **kıṭ‘a** (11) **طراز دولت باقی ترا برآورد و بی که همت نبرد نام عالم فانی** (12) **درون خلوت کز بیان قدس صبر بکن تو باشد جماع روحانی** (13) hemānā ol sulṭān-ı milkī melikāt kemāl-i şalāḥ ve taḳvā ve ḥüsn-i (14) simāt ve envā‘-ı meḥāmid-i aḥlāk ve meḥāsin-i şıfāt ile bir melek-i (15) rūḥānīdür ki mütemeşşil ve müteşāḥḥış-ı heykel-i insānīdür ve zümre-i (16) efrād-i beşeriyetden dāḥil ḥavza-ı evliyā-yı taḥt-ı **kıbābı lā-ya‘rifuhum ḡayrı**dur ki (17)

[8a]

zāhiren serir-i ārāy-i taḥt-ı sulṭānīdür **beyt** (1) egerçi zāhiren şāh-ı cihāndur ḥaḳīkatde velī **ḳutb-ı zamāndur beyt-i Farisī** (2) **تو که صورت جسم را می یاریست جرم هر ملک در لباس انسانی** (3) tamām-ı kerāmet ve velāyetlerine bu ‘alāmet ve āyet kāfī ve işbāt-ı (4) merāmda bu muḳaddime-i maḳbūle vāfidür ki vilāyet-i Anaṭolı ve cānib-i (5) Şām eşḳiyā ve buḡat-ı fesad-nişān ve ḥūn-āşām ile zamān-ı (6) sābıḳda taḳşirāt-ı hükkām sebebiyle rüz-be-rüz ezdiyād (7) ve şöhret bürüzda iken bu ednā bendelerine işer himmet (8) ve ednā işāret ile ḥarāb iken ma‘mūr ve ahalisi herc ü merc ile (9) maḡmūm ve maḡmūr iken mesrūr oldılar ve cedār-ı maḡfired medār-ı (10) ḳible-i İslām ve ka‘be-i müteveccih-i ‘āmme-i enām ḥarābe müteveccih olup (11) saḳf u üstuvānesi muḥtāc-ı ta‘mīr ve tecdid olduḡı şān-ı (12) ‘imāret nişān ve ḳudret-i ‘unvānlarına inhā olunduḡda (13) atıyeb emvālleri ile derḥāl zer-i ḥālīşden meyān-bendler (14) ve mīzāb-ı fāiz-i raḥmet-i bī-ḥisāb ve minber-i nūr-ı maḳarrū maḡfired (15) esere zerrīn külah işledüp gönderdiler egerçi ki ecdād-ı (16) ‘uzāmları olan ḳabile-i celīle-i ‘Oşmāniyye ve ṭā‘ife-i (17)

[8b]

celiyye-i hāḳāniyye **جمله الله تعالی في عيشة راضية في خيرة** (1) **عالیه** ḥazerātınuḡ ḥayrāt ve ḥasenātları ile meşārik ve meḡarib (2) ve aḳṭār ü memālik ve emşār ü mesālik pür olup **innā aşaruna** (3) **tevellü ‘aleynā** mişdāḳınca ‘azamet-i şānlarına delālet-i vāzıḥa ile (4) delālet idüp dünyāda āşār-ı ḥasenātları meşhūr ve ezhār (5) berr ü iḥsānları ile zemīn ü zamān ma‘mūr olmuşdur ve lākin (6) bu sa‘ādet-i ‘uzmā ve bu mevhibe-i kübrā ki pādişāhımuza naşīb (7) olmuşdur mülūk-ı İslāmdan bir pādişāha müyesser ve selātin-i (8) ‘izāmdan bir şāha muḳadder olmamışdur **ذلك فضل الله** (9)

بؤيته من يشاء والله ذو الفضل العظيم hazret-i Bārī (10) vucūd-ı laṭif bebhūdların serīr-i salṭanat ve rif'atda bākī ve muḥalled (11) ve eyyām-ı 'izzet ü sa'adetlerini ilā kıyāmi's-sā'at ve sā'atü'l-kıyām (12) müstedām ve mü'ebbed idüp ḥarem-i serā-yı cenāb-ı sa'adet (13) pirāyelerini bostān-ı cinān gibi ḥazān-ı aḥzāndan maşūn (14) ve tevārīk ü kevä'ib-i ḥadişātdan maḥrūs u me'mūn eyleye **beyt** (15) umūrum āmin diye rūḥu'l-emīn kim derūn-ı dilden olmışdur enīn (16) **sebeb-i te'lif-i kitāb-ı şerif ve bā'ış-i taştir-i ḥiṭāb-ı latif** (17)

[9a]

mir'āt-ı zamāyir ehl-i basāyirde vāzih ve zāhir ve meşķūt-ı enzār (1) erbāb-ı ma'ālī ve mefāḥirde ke'ş-şems fi evķātü'l-hevācir rūşen (2) ve bāhir ola ki bu kitāb şihḥat-ı nişābuḡ kātib-i varaknigārī (3) ve bu mecmū'-ı ihlāş-şumārı ā'nā az'af 'ibād'ullāhü'l-bārī (4)¹⁶ 'Alī bin 'Abdu'r-ra'ūf el-Ḥabeşī **عالمه الله سبحانه بالضافه كل** (5) **عداه وعشيتك** ḥāk-i siyāhı 'ayn-i misk-i ezfer ve būy-ı (6) dildū-yı reyāḥin-i riyāzı mānend-i nūkhet-i 'ūd u 'amber olan (7) Ḥabeşe vilāyeti meşķat-ı re'si olmağla bu ṭā'ife-i 'aliyye (8) ve firķa-ı seniyyenūḡ levniyle mülevven ve 'unvān cinsiyle (9) mu'anven olup evān-ı ḥadāset ve zamān-ı şabāvetde (10) irtifā'-yı semet bārūsı müsāmit-i simāk inḥifāz-ı 'umķ-ı (11) ḥandaķı mevāşil-i merkez-i ḥāk 'azamet ve ḥişānetde şūhre-i (12) cihān ve üstüvārī ve metānetle nādire-i devrān maķarr-i mülk (13) müstaķar-ı ḥilāfet ve maṭla'-ı āfitāb 'adl u dād ve mühibb-i (14) nesīm-i cūd u re'fet ekābir-i umerā ve efāzil-i 'ulemā ve ṭavā'if-i (15) ümem ve ḳabā'il-i 'Arab ve Türk ve 'Acem anda müctemī ve anvār-ı 'ilm ü 'amel-i (16) medāris ve zevāyāsında mülṭami' nitekim 'ārif-i kāmīl nāmı Mevlānā (17)

[9b]

Nüre'd-dīn 'Abdu'r-raḥmān el-cāmi Ḥorāsāndan sultān-ı dīn-i Muḥammedī burhān-ı (1) şerī'at-i Aḥmedī muķīm-i cāh-ı dīn sultānū'l-ġuzāt ve'l-mücāhidin (2) fātih-i ümmehātü'l-bilād **es-sultān Muḥammed ibnü's-sultān Murād enār'ullāh-ı** (3) burhāne şıķl-ı yevmü'l-'araşāt-ı mizānehu ḥazretlerinūḡ cenāb-ı (4) sa'adet nişāblarına işdār ve irsāl itdüġi mektüb-ı (5) manzūmında bu ma'nāya imā eylemişdür **beyt** (6) **معدن كفر ومحمد اسلام . شدا محمد توقيبا لاسلام .** (7) ḳubbetü'l-islām-ı muṭlaķ

¹⁶ maṭbū' uḡ cāmi'

ve dārü'l-mülki muḥakkaḳ dārü's-saltanatü'l (8) sünniye Ḳonstantıniyyetü'l-Muḥammiye ḥamiyet-i be-himāyete ḥāmihā 'ani'l-fiten (9) ve'l-beliyye olan şehir-i İstanbula imen-i evḳāt ve es'ad-i (10) sâ'atde gelüp ma'den-i luṭf-i fütüvvet memba'-ı kerem ü mürüvvet (11) mürebbî-i erbâb-ı faẓl u 'irfân ser-defter aşḫâb-ı elṭâf ve iḥsân (12) ol mâ-yi mâ'in-i cüd u nevâl ol nâşir ü mu'in ehl-i ma'ârif (13) ve kemâl ḳutb-ı ağavât ḥazerât-ı 'âliyât âl-i 'oşmân sâbıḳan dārü's- (14) sa'âde ağası ve ḥaremeyn-i muḥteremeynüḡ evvelî nâzırı olan (15) Meḥammed Ağa ibni 'Abdu'r-raḥmân eskenallâhu te'âlâ fi dari'l-cinân (16) ḥıdmetlerinüḡ düdmân-ı keşirü'l-iḥsân ve ḥânedân-ı luṭf u (17)

[10a]

imtinânlarında perverde olup 'ulüm-i âliye taḫşîlinden şonra (1) ṭarîḳ-i sa'âdet-i refiḳ-i 'ulüma sülük idüp ḥulâşa-ı (2) 'ömr-i cüvânı ve neḳâve-i eyyâm-ı zindegânî ḳânün-ı mu'tâd ve üslüb-ı (3) ma'hüd bulegâ-yı feşâḫat i'tiyad üzre 'ulemâ-yı zamân ve fuḍalâ-yı (4) sâmi-i mekân ḥıdmet-i 'âlî menziletlerinde güzerân idüp naḳd-i 'ömr-i (5) 'azîzi ḍarbḥâne-i imtiḫânlarında sikke-i ḳabül ile meskük (6) ve bu faḳirüḡ nuḳûş-ı hevâ vü hevesi tiḡ-i sa'yi ihtimâm maşḳûlları ile (7) maḫkûk olup 'âḳıbet mâlikü'l-memâlikü'l-fezâ'il zâbıtü'l-aḳâvîl (8) ve'l-mesâ'il ḥâfızü'l-kütüb ve'l-resâ'il **beyt** (9) که معلوم او شده است لایزال. حدیث اول و کلوم او انزل. (10) Şun'ullâh Efendi ḥıdmetleri şâḫıbetü'l-ḥayrât ve'l-ḥasenât (11) bâniyye-i mebâni'l-müberrât **vâlide sultân** efâz'ullâh-ı te'âlâ 'aleyhâ yenâbi'u'l (12) el-ḡufrân ve واسکناها جاج الجنان. ḥazretlerinüḡ maḫrûse-i (13) Üsküdüarda vâḳı'a medreselerinde müderris iken meclis ifâdelerinde (14) cüybâr-ı faẓiletlerinden sâ'il ve envâr-ı mihr-i ḫıdmetlerinden iḳtibâsa (15) mâ'il olmaḡla sa'âdet i'âdelerine nâ'il olup niçe mâḫ (16) ve sâl medâris-i faẓl u kemâlde ifâde-i 'ulüm-ı inḳa ve ta'lim-i (17)

[10b]

fünün daḳıḳada daḳıḳa fevt itmeyüp müdâvemet-i taḫşîl (1) ve mücânebet-i ferâḡ ve ta'ṭil olunup anlardan behre mend ve ber-murâd (2) olmaḡ şadedinde iken râiz-i taḳdîr وهو على كل شيء قدير. (3) şebdîz-i mezâmı bir semte daḡı 'atf itmekle sultânü'l-efâzil (4) burhânü'l-emâsil ḳıdve-i erbâb-ı faẓl u kemâl 'umde-i aşḫâb-ı câḫ (5) u celâl mesned-nişin-i menseb-i fetvâ ḫalvet güzin-i serâ-yı (6) faẓl u taḳvâ kevkeb-i sa'd-i sa'âdet ve iḳbâl-i âfitâb-ı (7) 'âlem-tâb-ı faẓilet ü kemâl Mevlânâ el-merḫûm

Sa‘dü’d-dīn (8) efendinün h̄idmet-i felek rütbetlerine irtibāt idüp (9) meclis-i pür ifādelerine h̄azır olmağla ğonce-i h̄atır sa‘ādet (10) mülāzemeti ile h̄andān ve nāzır olduđdan ōnra medāris-i (11) ‘aliyyeden naŕīb ü vāye almağ için sālīk-i ŕarīk-i sa‘ādet (12) refīk-i tadrīs olmağla medāric-i hāce kadem kadem irtikā‘ ile (13) bülend pāye olup medāris-i ‘aliyyeye ve merātīb-i sāhīyeye (14) i‘tilā ve irtikā‘ müyesser ve muqadder olup hālā bi ‘avnihī te‘ālā (15) medāris-i ‘aliyye-i süleymāniyye ki esās u vucūdı h̄āk mekremet (16) vucūd ile siriŕt meŕāgil ü mümāŕil-i heŕt behiŕt olup (17)

[11a]

her birinün kubbesi kımme-i felek-i devvāre vāsıl ve ŕahn-ı pehni (1) sāha-ı bağ-ı rıdvāna muqabildür ol medārisden biri ki (2) Mi‘mārzāde Medresesi dimekle ŕöhret-ŕi‘ār olmuŕdur (3) ol medrese-i celīle-i ‘azīme ve buq‘a-ı cemīle-i fehīmede kā‘im (4) h̄idmet-i tadrīs olmağla taḕŕil-i ‘ilm ve kemāle iŕtiğāl ve kändil-i (5) fevā‘id-i me‘ālī nihāda doğan sa‘y u ictihād ile iŕtiğāl üzredür (6) bi-fazlihi te‘ālā mağbuṭ-ı emŕāl ve maḕsūd-ı aqrān olmağın li‘ām-ı (7) aŕḕāb-ı ḕased ki māŕadağ **فی قلوبهم مرض** dūr (8) ve erbāb-ı buğz u ğarez ki maḕzar-ı kelām **افجد بها جبل من مسد** dur (9) müdām ef‘āl u a‘mālları ŕarīk-i Ḗağdan inḕirāf ve kábül-ı Ḗağdan (10) a‘rāzdur lākin bu ma‘nādan ğāfiller ve bu nükte-i zībādan zāhillerdür (11) ki ŕol nihāl-i kāmurānı ki āb-ḕurde-i cūybār tevfiq-i rabbānī ola (12) bu mağule bāddan lertzān olmaz ve ol sarāy-ı sa‘ādet mebānī (13) ki ŕarḕ-ı mi‘mārı yezdānī ola bir ğüne nağbla münhedim olmaz **کیت‘ا** (14) **ایباحسد اکل ذی نعمت . اندری علی من اساء الادب** (15) **اعتراضت باجکامهم اندر حکیم . عادت مرد چند پسته که خاکش** **کیت‘ا** (16) **اساءت علی الله وحکم . لان لم ترض ما اودوهب** (17)

[11b]

هچ بید کف غیر فغان بردارد . کچراداد بوی سبب از ان بن (1) pes ḕatıra bu ḕatıra-ı ḕuṭūr ve dā‘iye bu dā‘iye zūhūr itmiŕ idi ki (2) benī nev‘üm olan Ḗabeŕ tā‘ifesiñün ‘ulūvv-i ŕān u sümūvv-ı mekānları (3) v esā‘ir-i ecnāsdan fażilet ve rüçḕānları beyānında bir kitāb-ı celilü’ŕ (4) ŕān ve bāhirü’l-burhān te’lif ü taŕnīf eyleyem tā ki ‘ämme-i (5) nās bu kitābda münderic ü mündemic olan āyāt-ı kerīme ve eḕādīŕ-i (6) ŕerīfedan anlaruñ fażlımı iḕtibās idüp ‘Arab cinsinden (7) ğayrı cünüsuñ üzerine rüçḕānını kıyās eyleyeler zīrā ki ‘Arab (8) cinsi cemi‘-i ecnāsdan ser-efrāz ve cümleden eŕref ü mümtāzdur (9) nitekim Yazıcıođlı ḕuddüse’s-sırruhü’l-‘azīz Muḕammediyede buyurur **beyt**

(10) ‘Arabdan yek eger millet olaydı resül’ullâh ol milletden geleydi (11) ve bu cinsünj ‘Arab tã’ifesine kıurb-ı civârîsi ve kıarâbet-i (12) küllisi olup beynlerinde kemâl-i imtizâc ve farı-ı izdivâc olup (13) ihtilâf-ı külli ile muhteliı olduklarından mâ’ adâ bu cinsden ğayrı (14) cinsünj hakkında ihtilâf-ı nübüvvet olunmamışdır aşhâbdan (15) ba’ zı nübüvvetlerine zâhib olup enbiyâdan oldukların rivâyet (16) itmişlerdür benî İsrâ’ıl ve aşhâb-ı uhûd enbiyâları gibi (17)

[12a]

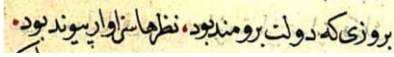
ve loqmân hekîm ve İskender-i Zülkarneyn ‘aleyhimi’s-selâm gibi ve bir (1) niçesi dağı hâzretünj zamân-ı sa’âdet-i iktirânlarından evvel (2) gelüp evliyâ’ullâh-ı kibârdan olmuşlardır ve bir cemâ’at dağı hâzret-i (3) ‘aleyhi’s-selâmunj hıdmet-i ‘aliyyeleriyle müşerref ve dürer-i kelimât-ı (4) seniyyeleriyle ğüşî cânları müşennef olup mertebe-i vilâyete kıadem başmışlardır (5) ve bir niçesi dağı hâzretünj âl u aşhâbı nazarlarında perveriş bulmışlardır (6) ve hem bunlardan dört kimse sâdât-ı ehl-i behiştendür deyü (7) hâzret-i peygamber şalla’llâhu ‘aleyhi ve sellem ta’yîn itmişlerdür (8) nitekim ahadîs kitâblarında mezkûrdur pes mukıaddemâ tahmîn ü taşmîm (9) olunduğı üzre bir kitâb-ı müşğinnikâb ve hııâb-ı şııhat intisâb (10) tahrîr ü taşîr olunup bu tã’ife-i makıbülenünj menâkıb-ı ‘aliyyeleri (11) ve bu fırkıa-ı mu’teberenünj mefâhîr-i senniyyeleri zıkr olunup nefis-i (12) nefiseleri şerîf ve hıulı u hıuları nâzük ü laıîf (13) olduğına ve ğüzel yüzlü ve ğüler beğüzlü ve mevzün kıâmet (14) ve kelâmlarında hâlâvet ve her hâllerinde melâhat olduğına (15) tenbîh ü işâret olduğundan mâ’ adâ bu tã’ifenünj (16) mehâsinine müte’alılık ve fezâ’ilini meş’ar kelimât-i dürer-bâr ki (17)

[12b]

kimi âyât-ı Kıurâniyyeden fehm olunur ve kimi dağı eğâdıı-i nebeviyye (1) zımnında bulunur ve kimi dağı şu’arânunj kıaşâyid ü ebyâtı dürcünde (2) manzûm ve ba’ zısı dağı bulegâ ve fuşahânunj hikem ü ma’ârifi dercinde (3) mektûmdur tokuz yüz tokzan târihinden berü bu evrâkı (4) ‘acz-nişân ve elfâz u ‘ibârâtı perîşânı hısbet-i hısbet (5) cem’ ü tesvîd idüp tevfikı-i hıllâkı-ı kerîm mu’in ü refikı (6) olmağla bu ‘abd-ı fakîr-i keşîrü’t-takşîr bu kitâb-ı celîlü’s-şânunj (7) eczâsını cem’ ü telfikı itmiş idüm lâkin ekabir-i zamân ve e’âzım-i (8) cihânunj ba’ zından cefâ dîde olmakı ile lâ cerem terâdüf-i (9) beliyyât ve tezâ’uf-ı zürriyâtdan mürâyâ-yı emâni vü emâl teşâdüm-i (10) ğubâr-ı hüzn ü melâl ile pür-jeng olmağla çehre-i

mağsū-ı aşlı ki (11) bu müsevvidātuñ beyāz olmasıdır hicāb-ı te'hirde ve cemāl-i maṭlūb-ı (12) niḳāb-ı taḳşırde ḳalmayıp ~~idi~~ bu sebebden nev-^çarūs-ı merām (13) ḫacle-i mevāni^ç-i eyyāmda menşūr ve ḫafāyā-yı hicrānda maḫfi vü mehcūr (14) ḳalmıñ idi meger bir rüz-pirüz ve vaḳt-i sa^çadet-efrüzda (15) ki asumān-ı felekde sitāre-i sa^çd zuhūr u bürüz itmiş idi (16) ve bir zamān behbūd leṭāfet-i firuzda ki ufḳ burc-ı Mes'uddan (17)

[13a]

kevkeb-i es^çad-ı ḫüceste nümüd felekü'l-burüc ṭulū^ça şu^çūd itmiş idi **beyt** (1) (2) **ittifāk-ı ihvandan** biri ile bir gün müşāḫabet şadedinde iken (3) bu dā^ç'i-i bī-irtiyāba bu ḫaber-i mev^çizet eşeri itdiler ki (4) rüzgār-ı zürkārın ^çahd u ḳarārı dostı yārān-ı zamān (5) gibi bī şebāt u sipihr-i cefā pişenüñ vefādārлық ^çuhdesinde (6) itdüğü ḳavl ü peymān va^çde-i vişāl-i dilberān gibi aḳāvīl-i bī-şebātdur ḳıṭ^ça (7) cihān ḡaddār u ya mekr-i fitendür niçe erden ḳalan bir pīrezendür (8) inanma va^çde-i mihrine anuñ fenādur ^çahd u peymānı yalandur (9) **pes** ^çāḳil ü lebīb ve fiṭen-i erīb ü edibe lāzımedür ki (10) elvāḫ-ı ḡuduvv-i revāḫada mānende ḫaṭṭ-ı şabāḫ her gün meşhūd (11) u menzūr-ı cumhūr olur bir yādigār ḳomaḡa mübāderet fikrinde ola **beyt** (12) kāmīlün ḡitse vucūdı niçe ^çicādı ḳalur (13) sen daḫı anla gör kim er ölür adı ḳalur (14) **pes** saña daḫı lāzım ve mühim olan oldur ki ol kibār-ı ^çizāma (15) iḳtidā idesin ve ol eslāf-ı kirām ve eşrāf-ı fiḫāma iḳtifā (16) ḳılasın ve ol muḳaddemā bu ṭā^ç'ife-i şerīfe ve firḳa-ı (17)

[13b]

münifenüñ zāt u şānlarında merküz ü mermüz olan aḫvāl-i (1) senniyye ve aḫlāḳ-ı raziyyelerine müte^çallıḳ cem^ç itdügün (2) āyāt-ı vāzıḫatü'l-beyyināt meḫāmid-i şıfāt ve leṭāfet-i sımāt (3) ve ol kān-ı kemālden istiḫrāc itdügün cevāhir pür raḡbet (4) revācı sübḫa-ı mercān gibi rişte-i intizām ve **lü^çlü^ç**-yi pür-lem^çānāsā (5) silk-i insicāma çeküp bir kitāb-ı belāgat-nişāb (6) te^çlif ü taşnif eyle ki her ehl-i kemāl ol maḫbūb-ı bī-mişālün (7)¹⁷ üslūb-ı mergüb-ı dil-āviz ve ṭarz-ı ḫüb-ı leṭāfet-āmizine (8) ^çaşık-ı bī-çāre ve bülbül-i şeydā gibi hezārpāre olup maḳşad-i aḳşā-yı aşḫāb-ı himem ve maṭmaḫ-ı (9) inzār-ı erbāb-ı kerem olup bā^ç iş-i şedd-i reḫāl-i ricāli ^çālem ola (10) deyü ibrām u ilḫāḫları tekrār sa^çy ü ictihāda sebep olup (11) süyyimā

¹⁷ ve bülbül-i şeydā gibi hizār-pāre

ağāyān mekārīm-i hişālun zamān-ı şabāvetden evān-ı şeyhūhata gelince (12) rebīb-i ihsānları olup hırmen-i ‘ināyetlerinden hūşe-çin (13) ve ni‘ met-i bī-nihāyetlerinden tūşe-bīn olup ol tā’ife-i ‘aliyye (14) vesāteyiyle menzūr-ı inzār-ı selātin-i ‘izām ve havākīn-i kirām (15) olup müstağrak-i ni‘ am-ı vāfire ve müstağrak-ı bihār-ı kerem-i mütekāşire (16) olmuştur **شكر ذلك التمسك من منعم عليهم حيا** (17)

[14a]

وتوفيق شكر الابل جلة مواهب olmak ile şenā-yı lāzımı (1) edā için te’kīd-i ikdām ve te’yīd-i ihtimām itmegin pes bu dā’i-i (2) bī bizā‘a tertīb ü te’līfe ḥasebi’l-istiṭā‘a kıyām idüp (3) muḥaddemā cem‘ itdügüm kelimāt-ı leṭāfet-simātdan ğayrı ba‘z-ı (4) kütüb ü resā’il ve defātir ü resā’il cem‘inde mübāşeret olunduğda (5)¹⁸ hicret-i nebī ‘aleyhi’ş-şalāt ve’s-selāmun biñ yigirmi bir tārīhinde (6) şeyhü’l-islām ḥüccetü’l-enām eş-şeyḥ Celalu’d-dīn es-Suyūṭī (7) ḥazretlerinün iki risālesine zafer buldum ki birinün ismi (8) Ezhārü’l-‘urūş fī aḥbārü’l-ḥubūş ve birinün daḥı ref‘-i şānū’l-Ḥabeşān (9) ve eş-şeyhü’l-imām el-fakīh el-fazıl ve’l-vera‘ ez-zāhid el-muḥaddiṣü’l (10) kāmil ebi’l-‘Abbās Aḥmed bin ‘Abdu’l-melik et-Tenūḥī el-Ḳatarī (11) ḥazretlerinün fazlü’l-ḥuddam ve’l-ḥadem ve’ş-şeyhü’l-imām ve’n-naḥrīrū’l (12) hümām ve’l-baḥrū’l-azīz ve’l-bedrū’l-munīr el-fazılü’l-fāşıl beynel-ḥaḳḳ (13) ve’l-bāṭıl ebi’l-ḥasan ‘Alī bin Aḥmed bin Meḥammed eş-şehīr bā bin el-fakīh (14) ḥazretlerinün menākībü’l-ḥuddām ve’l-ḥuşyān nām kitāblarına (15) ve bunlardan ğayrı şeyhü’l-ḥadīş ve ḥāfızı’s-sünne el-imām (16) el-mevlā el-‘allāme ve’l-hümāmü’l fehāme İmām ebü’l-Ferec ibnü’l-Cevzī (17)

[14b]

ḥazretlerinün Tenvīrū’l-ġabeş fī fezā’ilü’s-sūdān ve’l-Ḥabeş (1) nām kitābına daḥı itṭilā’um olup ve bu kitāblardan murādum (2) olduğı nesnelere tamām cem‘ idüp bunlardan maṭlūbe (3) muvāfiḳ ve lāzım olan āyāt ve eḥādīşi intiḥāb ve maḳşūda (4) mülāyim olan aḥbār u āşarı intiḥāb itdükden sonra ol (5) sābıka cem‘ eyledüğim fevā’idi daḥı bunlara ilḥāḳ ü ilzaḳ (6) ve ilşāḳ eyleyüp mecmū’ından bir kitāb-ı şerīf ve ḥiṭāb-ı (7) laṭīf tertīb ü te’līf ve terkīb ü taşnīf eyledüm bi-ḥamd’illāh-ı (8) te‘ālā bir kitāb-ı bedī‘ü’l-beyān olmuştur ki ‘adīl ü bedīli (9) ve naḳīr ve mişālī ve karīn ü hemālī görülmüş degül ‘ibārāt-ı fa’iḳa (10) ve isti‘ārāt-ı ra’iḳası ‘ibret nümā-yı aşḥāb-ı belāġat (11) ve kelimāt-ı meliḥiyesi ve elfāz-ı faşīhası ḥayret-fezā-

¹⁸ maṭlab tārīḥ-i tālif

yı aşhâb-ı feşâhat (12) berâ'atdür ve bir kitâbdur ki her şahîfesinde bir laṭife-i daḳîka münderic ve her (13) şafhasında niçe fevâ'id-i enîka mündemicdür ki her ḥurûf-ı müşgîn (14) zürûfunda niçe leṭâif-i kemâlât ve efdâl muharrer ve her kelâm-ı câmi' (15) mehâmında siḥr-i ḥelâl muḳarrerdür ve inşâ'allâhu te'âlâ bu ürcüze (16) kütüb-i mesfûrenüñ rûḥü'l-kelâmın câmi' olmağın bu bâbda te'lîf (17)

[15a]

ü taşnîf olunan kütübün erfa'ı ve aḥseni ve ol şınıfuñ ecmeli (1) ve enfa'ı olmışdur eyle olsa bu kitâb-ı leṭâfet-intisâb ve bu (2) ḥiṭâb-ı menfa'at-iktisâba **râfi'ü'l-ḡubuş fi fezaili'l-ḡubuş** deyü (3) tesmiye olundu **صفه درویشان کجاست و اظراف عز و تفصیح است** (4) çünki 'inâyet-i bî ḡâyet-i rabbânî ve elṭâf ü a'tâf-ı cenâb-ı (5) sübhânı ile bu ṭâ'ir meymûn-bâl ve hümâ-yı hümâyûn-fâl ki hevâ-yı (6) kemâl ve 'irfânda pervâz u ṭayrân eyledi **pes** aña lâyıḳdur ki (7) ol bârgâh-ı câh u celâl ve aşıyân sa'âdet ve iḳbâlde (8) aşıyân-sâz ola ve bu muḥazzire-i pür ḥüsn ü kemâl ve ḡaniyye-i pür gunc (9) u delâl ki serâperde-i ḡaybdan zühür eyledi sezâvârdur ki (10) ḥarem-i serây mekârim ve efdâlde maḳbûl u manzûr ola ve bu (11) ḥadıka-ı reşîka ki aḡşân eşcârı envâ'-ı elvân şimâr-ı (12) mâl-â-mâl ve zemîn-i leṭâfet-ḳarîni eşnâf u ecnâs (13) reyâḥîn ile ḥuld mişâl oldı aña şâyeste ve ḥalîḳdür ki (14) ḡâhî teferrücgâh cenâb-ı pâdişâhı ve nüzhetgâh-ı sa'âdet- (15) penâhı ola ḥâşâ şümme ḥâşâ **beyt** (16) **نخردان نرنیکوست فی بارغن، مکن بوالفضولاندر کارفضایل** (17)

[15b]

belki ḥacele-i ḥacletde nişeste ve dest ü pâyı 'iḳâl-i infi'âl ile (1) muḥkem-beste bir 'arûs-ı bed-liḳâ ve şâhid-i bî ḥüsn ü bahâdur (2) meger yümn-i naẓar 'aṭîfet ile cemâl bulup müṭâla'a-ı hümâyûn ile (3) fi'l-cümle kemâl bula ve ḥuşk sal miḥnet-i melâlden zübûl bulmuş (4) ve âsîb semûm ḡumûn ile berg ü bârı şolmuş bir nihâldür (5) meger feyz-i emtâr merhamet ve efdâl ve reşḥ-i medâr-ı mekremet (6) ü nevâl ile ser sebz ü ḥürrem ola kıṭ'a (7) **کر این بشه من مستقلب اید از نورواج** (8) **شود روانه بازار کاه فضل و کمال** (9) **بود که صدر نشینان بار کاه کرم** (10) **نظر کنند بر افناده که از صف بغال** (11) **pes** ma'lûm-ı meczûm zu'l-elbâb ola ki bu kitâb-ı müsteṭâb (12) ve ḥiṭâb-ı belâḡat-nişabuñ esâsı bir muḳaddime ve beş bâb ve bir (13) ḥâtime üzerine mebnîdür **evvelâ muḳaddimed**e Ḥabeş ṭâ'ifesiñüñ aşlı (14) ve cedd-i 'âlâsı kim olduḡunuñ ve bu ṭâ'ifeye Ḥabeş ıtlâḳ (15) olunduḡunuñ ve teḡâyyür-i elvânı aşl

hilkatde ve ibtidā-yı fiṭratda (16) olup şonradan bir şey-i ‘arız ḥasebiyle olmaduğunun (17)

[16a]

taḥkikiinde ve Ḥabeş ṭā’ifesiñ bir mūcib-i naşş-ı şerif (1) levnlere muḥālif olup bu levn-i ma‘hūd üzre olduğunun (2) sebep ve ḥikmeti nedür ve levn-i beyāzın levn-i siyāh üzre (3) fażileti olmayup ve belki levn-i sevāduñ levn-i beyāz üzre (4) fażileti muḥaḳḳaḳ olup lākin ‘indallāh-i te‘ālā fażilet taḳvāda (5) olduğunun tafşili ve ḥalkın bu ṭā’ifeye meveddet ve maḥabbeti (6) ve bunların zāt u şānlarına itdükleri i‘tibārāt u iltifātātın (7) sebep ü ḥikmeti ve bu ṭā’ife ḥalk olunmadın aşlāb-ı evlād-ı (8) Ḥāma nüzül itmedin ve belki Ādem ‘aleyhi’s-selām ‘ālem-i ‘ademde iken (9) bunların siyāh-çerde olmaları ‘indallāh-i te‘ālā muḳadder (10) ve ümmü’l-kitābda muḥarrer olup ve sâ’ir ḥalka birer ecr virilüp (11) ve bunlardan üç ṭā’ifeye ikişer ecr ve şevāb virildüğünün (12) tafşili beyānındadır **evvelki bāb** (13) bu ṭā’ife-i ‘aliyyenün fażllarına delālet iden aḳvāl ü rivāyātın (14) ve āşār u emāratın beyānındadır ve bu bābda toḳuz faşl (15) vardır **evvelki faşl** Ḥabeş cinsiñ fażlına delālet (16) eyleyen eḥādış-i şerife ve aḥbār-ı münife beyānındadır (17)

[16b]

ikinci faşl Ḥazret-i Peyğamber ‘aleyhi’s-selāmuñ zamān-ı sa‘ādetlerinden (1) muḳaddem bu ṭā’ife-i ‘aliyyeden gelen nebilerin **şalāt’ullāh-ı ‘aleyhim** (2) **ve’s-selāmuhū** beyānındadır ve dağı ol ‘aşrda bu ṭā’ifeden gelen (3) ba‘zı kibār evliyā’ullāh beyānındadır **üçüncü faşl** bu ṭā’ife-i (4) ‘aliyyeye ḥādım-i itlāk olunduğunun sebebi ve ṭā’ife-i (5) mezbūreye mūte‘allıḳ kelām-ı e’immeden olan edille-i şābite ve kuvviyye (6) beyānındadır **dördüncü faşl** ṭā’ife-i merḳūmeyi ḳaṭ‘ (7) idenlerin zemmine ve maḳtu‘ların şevābına mūte‘allıḳ (8) sünnetden olan eḥādış-i şerife ve kelām-ı e’immeden olan (9) delā’il-i münife beyānındadır **beşinci faşl** ḥuddām ve ḥuşyānuñ (10) menāḳıbları beyānındadır **altıncı faşl** mecbūbların (11) sâ’ir nāsdan ziyāde olan fażlları beyānındadır (12) **yedinci faşl** anları ḥādım eyleyen kimselerin ḥaḳḳında (13) vārid olan aḥbār u āşārı beyān ider **sekizinci faşl** (14) Ḳurān-ı ‘azimde Ḥabeş luğatına muvāfiḳ ve vāḳi‘ olan kelimāt-ı tayyibe (15) ve dağı peyğamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem bu luğat ile tekellüm itdüğü (16) elfāz-ı meşhūre ta’yinindedür **toḳuzuncü faşl** (17)

[17a]

hazret-i peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem Mekkeden hicret idüp (1) Medīneye geldükde Habeşilerden bir cemā'at hazretün kudūmina (2) ferah-nāk olup mescid-i nebevīde peygamberün huzūr-ı şerīflerinde (3) hərbeler ile oynadıkları kışsanuñ tafşilindedür **ikinci bāb** 99 (4) Habeş pādīşāhı olan Necāşinün şānlarında ve aşhābınun hāklarında (5) nāzile olan āyāt-ı beyyināt-ı şerīfe ve vāride olan eḥādīş-i (6) nebeviyye-i münife siyākındadır ve bu bābda daḥı dört faşl (7) vardır **faşl-ı evvel** (99) Necāşī 'ibāretinün taşhīhini (8) ve me'ḥaz-ı iştikākı Necāşinün isminde olan ihtilāfını (9) ve anuñ ḥaqqında gelen āyāt ve eḥādīşi beyān ider (10) **faşl-ı sānī** saḥābe-i kirāmdan Habeş diyārına hicret eyleyenlerün (11) esāmisini ta'yin ve Necāşinün anlar ḥaqqında kemāl-i luṭfunu (12) tebyin ider ve daḥı peygamberün şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem Necāşiyi (13) İslāma da'vet etmek için gönderdüğü mektūbuñ şūretini (14) ve Necāşinün Ca'fer bin ebi Tālib elinde İslāma geldüğünü ve hazret-i (15) peygamberün şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem mektūb-ı şerīflerine yazduğı cevābuñ (16)¹⁹ şūretini ve oğlunu hazret-i peygambere gönderdüğü kışşayı tafşil ider (17)

[17b]

faşl-ı şālīş melik Necāşī raḍıya'llāhu anh ümmü'l-mü'minīn (1) ümmü'l-ḥabībe-i bint-i Ebū Sufyān ki zevci ile Habeşe hicret idüp (2) zevci anda mürtedden fevt olmuş idi hazret-i resūl'ullāhuñ (3) emri ile ümm-i ḥabībeyi peygambere tezvīc ve kendü mālından techīz (4) idüp arz-ı Habeşeden Medīne-i münevvereye irsāl itdüğü (5) kışşayı beyān ider **faşl-ı rābi'** Necāşī raḍıya'llāhu 'anh hazret-i (6) peygambere Habeş diyārından gönderdüğü armağanı ve hazretün (7) daḥı Necāşīye irsāl itdüğü hedāyāyı ve hem Necāşinün (8) vefātı tārīhini ve Necāşinün intikālī arz-ı Habeşede vāki' (9) olup cenāzesi arz-ı Habeşede iken hazret-i peygamber Medīne-i (10) münevverede cümle aşhābı ile baḳī' mübārek ki Medīne-i münevvere (11) meḳābiridür anda çıkup Necāşinün üzerine ḡā'ib namāzını (12) kılduklarını tafşil ider **üçüncü bāb** (13) hazret-i peygamberün aşhābı arasında Habeş tā'ifesinden (14) ricāl ve nisvān aşhāb ve tābi'inden ve evlād-ı nesillerinden (15) nāmı ma'rūf ve ismi meşhūr olanların şerḥ ve beyānındadır (16) ve bu bābda daḥı dört faşl vardır **evvelki faşl** (17)

¹⁹ nāme-i nāmilerine

[18a]

h azret-i peygamber şalla'llahu  alehyi ve's-sellem  ullarından ve h idmetk arlarından (1) H abe i olan  ah b iler kimlerdür ve anlaru  bey nındadır (2) **ikinci fa l** h azret-i peygamberu  H abe iyye c riyeleri ve dağı (3) h azret-i peygamberu  ehl-i beytinu  H abe iyye c riyeleri bey nındadır ki (4) anlar dağı  ah b iyelerd r **u cinci fa l** a  b-ı res l'ullahu  (5) H abe i  ulları bey nındadır ki anlar dağı  ah b ilerd r **dördünci** (6) **fa l** H abe iyye c riyelerden olan o ullarınu  (7) zikri bey nındadır ki anlaru  kimi  ar ıdır ve  ah be t 'ifesindedir (8) ve kimi dağı t bi'inu  ve ehl-i beyt t hirinu  ve h ulef -yı  Abb siyenu  (9) H abe iyye c riyelerinden h a ıl olan o ullarınu  ve dağı  ah be (10) z deler bey nındadır ki anlar hicret zamanında H abe  diy rında t gmı lardur (11) ve bu t 'ife-i  aliyyeden olan  ulem nu  ve bu cinsden olan (12)  u'ar  ve buleg nu  ve ezkiy  ve keremü bey nındadır dördünci **b b** (13)  u'ar  ve buleg nu  H abe iler va fında ve anlaru  medhinde in a (14) ve in ad itdükleri eby t ev e 'ar ve anlaru  fa lında sev  (15) itdükleri kelim t d rer-b r bey nındadır ve bu b bda dağı dört (16) fa l vardur **fa l-ı evvel** - 162- H abe  kavmi  a  sınıfdur (17)

[18b]

ve her  ınıfu  h a sesi nedir ve fazileti ne cihetindedir ve her (1)  ınıfu  medhinde ve va fında eby t ve e 'ardan ne dimi lerd r (2) anı bildürür **ikinci fa l** H abe iyye c riyeleru  mah sini (3) ve h usn-i  af y  bey nındadır ve bu fa lın zeylinde H abe iyye c riyelerden (4) Ümmü'l-veled itti  z itmenu  fazileti ve ol  mm 'l-veled olan c riyenu  (5)  refi ve ol c riyeden t gan evl du   refi bey n olunmuşdur (6) ve dağı h idmetk r t 'ifesini tervic itmege sa'y ve rağbet (7) l zım idu ine işaret ve hem  ul ve c riye cinsine rı k (8) ve m l yemet idüp ve d 'im anlarla mu ayyed olup h usn-i (9) m d r  ve lu f-i mu' emele olunma a tenbih olunmuşdur (10) **u cinci fa l** H abe  t 'ifesinu  medhinde (11) v ki' olan  a ideler bey nındadır **dördünci fa l** (12) bu t 'ifenu  va fında dinilen lu azlar ve mu'amm lar ves 'ir eby t (13) ve e 'ar cinsinu  taf ilindedir **h atime-i kit b** (14) H abe  t 'ifesinu  yüzinde olan²⁰ çiziler ve ni anlar (15) h a kında dinilen eby t ve

²⁰  era larını

eş'ār ve teşbīhāt ve ol²¹ çizilerün (16) sebebi ve ne zamānda olduğunun tefşīli beyānındadır (17)

[19a]

v'allāhü'l-muste'ān ve 'aleyhü't-tükelān **muḳaddime** Ḥabeş (1) t̄a'ifesiñün aşlı ve cedd-i 'ālāsı kim olduğunun (2) ve bu t̄a'ifeye Ḥabeş ıtlāḳ olduğunun ve tegāyyür elvānı (3) aşl hilkatde ibtidā-yı fiṭratda olup şonradan bir şey'i 'arz (4) ḥasebiyle olmaduğının taḥkīkindedür ve Ḥabeş t̄a'ifesiñün (5) bir mücib naz-ı şeref-i levnlere s̄a'ir muḥālif olup bu levn (6) ma'hūd üzre olduğunun sebep ve ḥikmetidür bu levn-i beyāz (7) levn-i siyāh üzre fazīleti olmayup ve belki levn-i sevāduḡ (8) levn-i beyāz üzre fazīleti muḥaḳḳaḳ olup lākin 'indallāhu te'ālā (9) fazīlet-i taḳvāda olduğunun tafşīli bu levnde olan (10) ḥayvānāt ve nebātātta ve aḥcāra muḥtaş olan eşyānuḡ fezā'ili (11) beyānındadır ve ḥilkatin bu t̄a'ifeye müveddet ve muḥabbeti (12) ve bunların zāt ü şānlarına itdükleri i'tibārāt ve (13) iltifātātun sebep ve ḥikmeti beyānındadır pes imdi bilmiş (14) ol ki Ḥabeş t̄a'ifesi ebū'l-beşer aşlu'n-neseb baḳiyye-i (15) bāḳiyye-i eyyām-ı tūfān müneccī-i raḥmān kabirü'l-enbiyā ve şeyḡ-i (16) zülāle-i şāfiye-i şāfi-i enbiyā ḥalifezāde-i ḥazret-i Ḥudā (17)

[19b]

'aleyh mine's-şalavāt ezkāhā ve mine't-teslimāt ennemāhā ḥazret-i (1) Nūḡ 'aleyhi's-selām evlādından Ḥām bin Nūḡ zürriyātındandır (2) Ḥāmuḡ oğlu Ken'āndır Ken'ānuḡ oğlu Gūşdur ve Gūşun (3) oğlu Ḥabeşdür t̄a'ife-i Ḥabeşān cemā'at bu Ḥabeş nām kimsenün (4) şulbından gelmişlerdür ve bu t̄a'ifenün cedd-i 'ālāsıdır nitekim (5) kütüb-i eḡādīşde ve mezāmin-i tevāriḡde beyān ve 'ayān olunmuşdur (6) ve Celalu'd-dīn es-Suyūṡi raḥmet'ullāh 'aleyh daḡı ref'-i şānū'l-ḥabeşān nām risālede (7) zikr itmişdür ki Ḥabeş bunların cedd-i 'ālāsı olduğundan (8) ötüri āḡirine yāy-ı nisbet getirüp ricāllerine Ḥabeşī (9) ve nisvānlarına Ḥabeşīye deyüp cedd-i 'ālālarına nisbet iderler (10) İmām Nevevī Tehzīb'ül-Esmā'-yı ve'l-Lügāt nām kitābında (11) eydür ki Ḥabeş didükleri t̄a'ife benī ādemden bir ma'rūf şınıfdır ki (12) neseblere Ḥām bin Nūḡa çıkar bu t̄a'ife s̄a'ir ḡalkdan (13) çokdur sākın oldukları memleketler daḡı s̄a'ir memālikden (14) büyükdür ve **şeyḡü'l-İslām** Şehābe'd-dīn Aḡmed bin Ḥacerü'l- (15) 'Asḡalānī

²¹ şeraṡların

Fethü'l-bārī nām kitāb ki Buḥārī şerhidür (16) anda eydür Ḥabeş diyarı yemen vilâyetinün mağribden cānibine (17)

[20a]

vāki^c olmışdur katı çok yerdür ziyāde vāsi^c dūr mesāfe-i (1) tavīle kat^c olunmak gerekdür ki ol memleketler tolaşmak mümkün ola (2) ve ol diyāruñ ḥalkı cümle qaralar ve ecnās-ı muhtelifedür lākin (3) bu qaralar tā^c ifesi cami^c ā-yı Ḥabeş pādīşāhınun emrine muṭī^c (4) ve münkād ola gelmişlerdür ve zamān-ı evvelde Ḥabeş pādīşāhınun (5) laḳabına Necāşī dirler idi şimdiki zamānda Ḥittī ma^c a dimekle mulakḳab (6) ve meşhūrdur **İmām ebū Bekr bin Düreyd** Cumhure nām luğatında eydür ki (7) Ḥabeş lafzınun cem^c inde ḥubūş dirler zamm-ı ḥāile esedün (8)²² cem^c inde esved didükleri gibi ve ba^c zı^c Arablar Ḥabeşe sıyğasına (9) Ḥabeş^c ibāretinün cem^c inde isti^c māl iderler lākin kıyāsa muḥālifdür (10) ve Ḥabeş kelimesinün cem^c inde Ḥabeşān daḫı dirler ḥumulün (11) cem^c inde ḥumelān didükleri gibi ḳabā^c il-i muhtelifeden bir cemā^c at (12) gelüp bir yerde cem^c olsa ammā aşda her biri ḳabileden (13) ve bir ḡayrı diyārdan gelse ol cemā^c ate Ḥabāşe dirler (14) taḫbiş^c ibāretinden me^c ḥūzdur ki ma^c nāsını cem^c itmekdür (15) **Suyūṫī** ref^c -i Şānū'l-Ḥabeşān nām risālesinde böyle dimişdür (16) ve şeyḫ celālü'd-dīn ibn-i hişām ibn-i derīdün ḳasīde-i maḳşūresi (17)

[20b]

şerhinde eydür bir cemā^c at bir ḳabileden ola anlara aḥbūş (1) dirler ve hebāşe ve ahābiş de dirler **pes** bu tā^c ifenün (2) nesebi Ḥām bin Nūḥa mūntehī ve aşlı buṫūn şāminede ādem^c aleyhi's- (3) selāma mūntemī olduḡı eḫādīs-i şaḫīḫa ve āsār-ı şarīḫa ile şābit (4) olmışdur nitekim ḥāfız muhaddiḡ Ḥatīb Baḡdadī imāle-i (5) telḫīşde peygamber şalla'llāhu^c aleyhi ve's-sellem ḫazretlerinden rivāyet (6) eylemiş ve ḫazret-i şalla'llāhu^c aleyhi ve's-sellem buyurmuş ki Nūḥun^c aleyhi's-selāmun (7) oḡlı üçdür ve biri Sām ve biri Ḥām ve biri Yāfeşdür Sām^c Arabun (8) atasıdur ve Ḥām Ḥabeşün atasıdur ve Yāfeş Rūmun atasıdur (9) ve **imām Aḫmed bin Ḥanbel** raḫmet'ullāh Mesned nām ḫadīş kitābında (10) peygamberden rivāyet eylemiş ve peygamber buyurmuş ki Sām^c Arab (11) atasıdur ve Yāfeş Rūm atasıdur ve Ḥām Ḥabeş atasıdur (12) **İmām ebū'l-Ferec** ibnü'l-Cevzī Tenvīrū'l-Ḡabeş nām kitābında Sa^c id (13) ibnü'l-müseyyibden ol daḫı Ebū Hureyreden ol daḫı ḫazret-i

²² ve aḥbūş daḫı dirler ecm^c idüp aḫādīs de dirler

peygamberden (14) rivāyet itmiş ve peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurmuş ki (15) Nūḥun evlādı üçdür Sām ve Ḥām ve Yāfeş ammā Sām cümle (16) 'Arabun Farsun ve Rūmun atasıdır ve ammā Yāfeş cemi' (17)

[21a]

ye'cūc ve me'cūc kabā'ilinün ve hırz cinsinün atasıdır (1) ve ammā Ḥām bu kara derilülerün atasıdır ya'ni Habeşler ve siyāhlar (2) cinsinün ceddidür ve **daḥı** mesned-i bezzārda getürmişdür ki (3) Ebū Hureyre peygamberden rivāyet eyler peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem (4) buyurmuşdur ki Nūḥun evlādı Sām ve Ḥām ve Yāfeş'dür (5) Sām 'Arabun ve Farsun ve Rūmun atasıdır ve cemi' eyülik (6) bu üç tā'ifededür ve Yāfeşün veledi ye'cūc ve me'cūc (7) ve Türk ve şakālibedür ve bunlarda hergiz ḥayr yokdur ve Ḥāmun (8) veledi kıbt ve berber sūdandur **İmām ebū'l-kāsım** 'Abdu'r-raḥmān (9) ibn-i 'Abd'ullah bin el-ḥākim Fütūḥ-ı Mıṣır nām kitābında 'Abd'ullah (10) ibn-i 'Abbāsdan rivāyet ider raḍıya'llāhu 'anhümā anlar buyurmuşlar ki (11) Nūḥun evlādı dört kimse idi biri Sām biri Ḥām (12) ve biri Yāfeş ve biri Yaḥtūn bir gün Nūḥ 'aleyhi's-selām (13) Ḥaḳ te'ālāya tazarru' ve niyāz idüp eytdi ki ilāhī oğullarım (14) ve zürriyetüm ḥaḳḳında saḅa du'ā idüp anlara naḅar 'ināyetün ricā (15) itsem gerek umarım ki murādımı iḥsān buyurup beni nevmid (16) itmeyesün Ḥaḳ te'ālā ḥazreti daḥı du'āsını kabūl itmege va'd-ı kerim (17)

[21b]

buyurdi ol zamānda Nūḥun evlādı ve evlādınun evlādı ve anların zürriyeti üzre üreyüp (1) çoğalmış idi bu va'dden ōnra bir seḅer vaḳtinde Nūḥ 'aleyhi's- (2) selām ḳaḳup Allāh dergāhına teveccūh eyledi ve evlādı henüz (3) uyurlardı evvelā Sāma nidā idüp da'vet itdi ol daḥı (4) lebbeyk deyü ḳaḳup atası cānibine segirdi ve Sām daḥı kendü (5) evlādına nidā idüp her birini adı ile çağırdı ammā hiç kimse (6) cevāb virmedi illā Arfaḥşād nām veledi ne'am deyü segirdüp (7) atası ḳatına vardı **pes** Sām ve oğlu Arfaḥşād ikisi de Nūḥun (8) yanına varup turdılar Nūḥ 'aleyhi's-selām şāğ elin Sāmun (9) üzerine ve ōl elin Arfaḥşād üzerine ḳoyup du'ā idüp (10) Sāma ve Sāmun zürriyetine efḍal bereket ile mübāreklik naṣīb (11) olmasın istedi ve daḥı peygamberlik mertebesi ve pādişāhlık (12) derecesi Arfaḥşādun evlādı içinde olup ḳıyāmete dek (13) gelecek enbiyā ve mürselīn ve 'ālemde ḥākim olacaḳ mülük ve's-selātin (14) bunun zürriyātından gele deyü

temennî eyledi ve **bundan sonra** oğlu (15) Hâma nidâ idüp da'vet eyledi Hâm atasının âvâzın işitdükde (16)²³ başın kaldurup şâğa ve şola nazâr idüp durdı lâkin (17)

[22a]

uyğu serâsemeliginden yatağından kalkup atası katına varmağı (1) te' aqkûl idemedi ve cevâb dağı virmedi ne kendüsi ve ne evlâdı (2) hiçbirisi ne'am deyü 'icâbet ve lebbeyk deyü da'vetine müsâra'at (3) itmeyecek hâzret-i Nûh Hâma gâzab idüp beddu' â itdi ki Hâmı (4) ve zürriyatını kıyâmete dek Hâk sübhâne ve te'âlâ zelil ve hâkîr kılup (5) bunları Sâmuğ ve Yâfeşün evlâdına bende ve esîr eyleye ve **İmâm-ı Muḥammed** (6) **ibn-i Cerîr** târiḥ-i taberîde ibn-i ḥamiddin ol dağı Selededen ol dağı (7) Muḥammed bin İshâkdan nakl ider ve ibn-i İshâk eydür ehl-i tevriye şöyle ze'am (8) eylediler ki Nûh 'aleyhi's-selâm bir gün uyurdu nâgâh yel etegün (9) kaldurup hâşâ 'avretün keşf eyledi Hâm bu hâli görüp (10) sırr etmekle muḳayyed olmadı ba'dehû Sâm ve Yâfeş görüp örtdiler (11) Nûh uyandukda evlâdınun bu ef'âlîne vâkıf olup Ken'ân (12) ibn-i Hâm mel'ûn olsun didi ve **kitâb-ı mezkûrda** bir gayrı (13) maḥalde dağı şöyle rivâyet ider ki hâzret-i Nûh gûsul iderken (14) oğlu Hâmuğ kendüye nazâr itdüğün görüp hey bî edeb utanmayup (15) benüm **سوءنہا** nazâr idersün Allâh te'âlâ senün levniñi tağyîr itsün (16) deyü beddu' â itdükde fi'l-hâl Hâmuğ rengi müteğayyir olup siyâh (17)

[22b]

oldı kıyâmete dek siyâh çerde olmışlardur ve bir **maḥalde dağı** (1) Muḥammed bin Cerîr 'Ömer bin İshâkdan şöyle rivâyet ider ki Nûh 'aleyhi's-selâm (2) cemî' enbiyâ ve mürselîn Sâm'ün evlâdından gelsün deyü ḥayr du'â (3) eyledi ve Yâfeşe dağı ḥayr du'â idüp cümle pâdişâhlar senün (4) zürriyetinden gelsün didi ve Hâma beddu' â idüp levnün müteğayyir (5) olsun ve evlâduğ Sâm ve Yâfeş evlâdına bende ve ḥidmetkâr olsunlar (6) didi ve ba'zılar dağı Hâm sefinede ḥârunına ḳurbân itdügi içün (7) Nûh 'aleyhi's-selâm nuḫfesini tağyîr eyle Allâh te'âlâyâ beddu' â ya'ni yakınlık (8) eyledi ve sūdan ol nuḫfede ḥâşıl deyü ze'am eyleyüp (9) bu ḫâ'ifenün levnleri siyâh olduğına egerçi ki Nûh 'aleyhi's- (10) selâmuğ Hâma beddu'âsı sebeb olduğın 'illet ḫutmuşlar (11) lâkin İbnü'l-Cevzî Tenvirü'l-Ġabeş nâm

²³ atasın görmemekle

kitâbında cevâb-ı şadedinde (12) eydür zâhir budur ki insân halk olunduğı zamânda kimi beyâz ve kimi (13) böylece siyâh halk olunmuşdur şonradan bir sebab-i ‘arîz vâsıtasıyla (14) müteğayyir olmuş degüldür ammâ ba‘zî eḥâdişde vârid olunmuşdur ki (15) ḥazret-i Nüh ‘aleyhi’s-selâm vefât itdükden şonra evlâdı (16) yer yüzini aralarında taḫsîm idüp üleşdiler ve her biri bir diyârı (17)

[23a]

sâkin olmak için ihtiyâr itdiler **pes Sām** oğulları arzuñ vasaṭını (1) ve küre-i ḥâkuñ **لَا كُوْبْكُنْ** mesken ittiḥâz idüp nüzül eylediler anuñçün (2) anlaruñ kiminüñ levni beyâz ve kiminin levni daḥı buğday renginde oldu (3) **ve Yāfeş** oğulları şimâl ile şabâ yeli esecek yeri ihtiyâr eylediler (4) andan ötüri anlaruñ levnlerinde kızıllık ve eşkarlık ğâlibdür (5) **ve Hām** oğulları cenüb ile debür yeli esecek yerde mekân dutdılar (6) bu sebebdan anlaruñ levnleri müteğayyir olup siyâh renk olmuşlardur (7) ve ba‘zısınuñ levninde bir miqdâr buğday enlülük var ve az açık (8) beyâzlık daḥı nedretle bulunur dirler ve bu Hāmuñ evlâdı sâkin (9) oldukları memleketler yer yüzünüñ ekşeridür ve sâ’ir cünüsuñ mesken (10) itdükleri diyârlar bunlaruñ vilâyetlerine nisbet ‘aḫḫâl mine’l-ḳalîldür deyü buyurmışlar (11) **lâkin rāḳimü’l-ḥurûf olan ‘abd-ı za‘ife ve dâ‘i nahife** lâyiḥ ve fâyiḥ (12) olan İbn-i Cevzî buyurduğı maẓmûn üzre oldur ki tağâyir-i elvân-ı insân (13) ibtidâ-yi ḥilkatden olmayup şonradan bir ‘arîz sebebi ile olmuşdur (14) diyen kimselerüñ mebnâ-yı kelâmları iki nesne üzerine mebnîdür (15) **birisi** ḥazret-i Nüh ‘alâ nebiyyinâ ve ‘aleyhi’s-selâmuñ beddu‘ası (16) **ve ikincisi** âb ve havâ-yı emkine te’sîri olmaḫdur **lâkin** bunuñ cümlesi (17)

[23b]

sözlerdür ve ḥadîş deyü naḫl itdükleri aḥbârüñ aşlı (1) yoḫdur ve kütüb-i mu‘teberede daḥı mezkûr degüldür bu bâbda (2) ḥüccet-i ḳaṭ‘a ve burhân-ı sâṭı‘a naşş-ı Ḳurânı ve delîl-i burhânı (3) kitâb-ı Allâhda manşuş olan âyât-i beyyinâtdan bu cerîdede zıkr (4) olunandur **قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي كِتَابِ الْكُرْآنِ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** (5) ya‘ni Ḥaḫ celle ve ‘alâ ḥazretlerinüñ rebûbiyyetini ve vaḫdaniyyetini (6) delâlet ve vâziḫa ile delâlet iden âyâtdandur ya‘ni ‘alâmetdendür (7) gökleri ve yerleri halk itdüğü **وَإِنَّا لَوَالِدٌ لِّلنَّاسِ وَالْوَالِدَاتِ** (8) daḥı luğatlerinüzüñ ihtilâfî yâḥûd ecnâs-ı nuṭḫ ve eşğâlinüñ (9) ihtilâfî ki ḥallâḫ-ı ‘alem ve mücid-i benî âdem celle şânı bunlaruñ bünyelerini (10)

bir vechle muhâlif halk itdi ki iki âvâzı birbirine zuhûrda (11) müttefik bulamazsın ki gizlülükde ve âşkârelikde ve peklikde (12) ve feşâhatde ve yumışaklıkda ve ğalaзда ve eger şöyle ki nazmda (13) ve üslûb-ı sevkte ve sâ'ir şifât-ı nutk ve ahvâlinde muttehid ola (14) şuver ve tahtîf ve elvân ve tenvi' dağı böyle ihtilâf üzredür (15) ve hikmet-i ihtilâf budur ki birbirinden temyîz ve ta'rif bu vechle (16) müyesser ola şöyle ki böyle olmayup beynlerinde müşâbehet (17)

[24a]

ve müşâkelet-i tämme ve ittihâd olsa cümlesi nev' -i vâhid olup (1) iştibâh ve iltibâs vâki' olup meşâlih-i keşîre mu'atâle olurdu (2) görülmez mi ki meşelâ iki ikiz oğlan cemi' evşâfda birbirine beñzese (3) ikisini birbirinden fark ve temyîz etmekte haţâ idersün **ve bir mevzu' da** (4) dağı **القرآن الله أنزل من السماء ماء** Allâh te'âlâ hazretleri habîbine (5) hitâb buyurup elemtere didi elemta' lem ma' nâsına ya' ni yâ Muhammed (6) bilmez misin ki taĥkîkâ Allâh te'âlâ hazretleri gökden şular indürüp (7) elvân-ı muhtelifeden yemişler bitürdi deyüp âyâtını ta' did ve beyân-ı (8) kudret ve âsâr-ı şu'nını taĥdîd idüp ecnâs-ı muhtelifeden halk (9) itdügi maĥlukât-ı 'acâyibe ve meftûrât-ı ğarîbeden ba'zını zikr (10) ve irâd itdi ki kendünün vaĥdaniyyetine ve sâ'ir şifât-ı 'aliyyesine (11) istidlâl oluna **فأخرجنا به نمل من مختلف ألوانها** pes birbirine (12) muhâlif renklerle mülevven ve müteğayyir ta'mlar ile mübeyyen yemişler (13) çıkarduk **ومن الجبال جدد بيض وحممر مختلفا ألوانا وعرب** (14) **سود** ve dağı tağlar halk itdük ki biri birine muhâlif kimi aĥ (15) ve kimi kızıl ve kimi siyâh yollar şâhibleridür ve yâĥûd taĥtîfât-ı (16) muhtelifeye ya' ni birbirine muhâlif çiziler kimi beyâz ve kimi kırmızı vâki' (17)

[24b]

olmuşdur kimi dağı ğâyet siyâhdur **bu cümle** şanâyi' -i 'acîbe (1) ve maĥdûrât-ı ğarîbe hazret-i Bârînüñ celle şânı rebûbiyyetine (2) ve vaĥdaniyyetine delâ'il-i vâziĥadandır ki bununla ĥaşr u neşre (3) ve ihyâ-yı mevtâyâ istidlâl olunur **والأنعام مختلفا ألوانا كذلك** (4) **ومن الناس والدواب** ve evvelkiler gibi delâ'il-i (5) vâziĥadandır insân ve ĥayvânâtun çâr-pâsı ya' ni dört ayaklısı (6) ve ğayrısı muĥaşşal cümlesi bu üslûb üzre biri birine muhâlif (7) renklerle ve şifât-ı müteğayyire ve hey'ât-ı mütebayîne ile mevşûflardur (8) **ve bu tafşilden** ma'lûm oldu ki bu ihtilâf ve tebâyun (9) bunlara şonradan bir sebep-i 'ârîz ĥuşûliyle degül belki ibtidâ-yi (10)

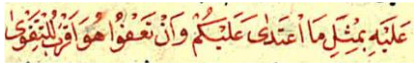
hilkat ve evvel-i fetretde bir muқтаzā-yı hikmet vāki[‘] olmuşdur (11) huşūşā nev[‘] benī ādemdeki cümlesi aşl-ı vāhiddin muteferri[‘] (12) ve āb-ı vāhiddin mutevellid ve mutenevvi[‘] iken ecnās-ı mütekāşire (13) ve eşnāf-ı mütevāfire üzre tecnīs ve tenvi[‘] idüp şun[‘]-ı ‘acib (14) ve hükmi-ı ġaribin izhār idüp ‘alem-i kādīmide meknūn olan elvān (15) ve ekvānda mevzu[‘] olan ihtilāfi ki **ومن احسن من المصفاة** (16) **وخص له عابدون** mażmūn-ı şerīfidür ki Hudā-yı müte[‘] āl her nev[‘] (17)

[25a]

ana raħmine düşdükde kimini aq ve kimini qara ve kimini kırmızı ve kimini (1) şarı elvān-ı muhtelifle ile maşbūğ ve medbuğ itdi yoħsa (2) sābıqda zıkr itdükleri beddu[‘] ā veyā te[‘] şir-ı āb ve havā ve emkine degüldür (3) **ve hesbū’n-naql** bu āyāt ve beyyinātı te[‘] yid ider delil daħı ba[‘] zı eħādışde (4) vārid olmuşdur nitekim imām Tirmizī ebū mūsā el-eş[‘] ariden rivāyet (5) itmişdür ve ħazret-i peygamber ‘aleyhi’s-selām buyurmuşdur ki Ĥağ te[‘] ālā (6) yiryüzinüñ cemi[‘] -i elvānından birer qabza toprağ alup ol ħākdan (7) ādem ‘aleyhi’s-selāmı ħalğ eyledi andan ötüri ādem ‘aleyhi’s-selāmdan (8) şonra oğıllarınüñ elvānı yiryüzinüñ elvānı gibi muhtelif olup (9) kimi beyāz ve kimi siyāh ve kimi kızıl ve kimi şarı olduğdan şonra (10) tabi[‘] atları daħı eczā-yı zemīn gibi kimi eyü ve kimi ħabış ve kimi (11) mülāyim ve kimi ħaşin olmuşdur **kıf’a** (12) ol ħekīm ezel ki şun[‘] ından zāhir oldı tılsım-ı nev[‘] -i beşer (13) muhtelif idi kabiliyāten ba[‘] zı mā’ıl beħayr ve ba[‘] zı beşer (14) **ve daħı** müdde[‘] ā-yı mesfūrda irād itdükleri esbābuñ (15) **evvelkisi** ya[‘] ni mu[‘] azzamı ve aqvāsı ki ħazret-i Nūħ ‘aleyhi’s-selāmuñ (16) beddu[‘] āsıdur ‘aql-ı selim tab[‘] -ı mustaħim anuñ za[‘] afina delālet ider (17)

[25b]

zīrā ki ħazret-i Nūħ bir nebī-i ‘azimū’s-şān ve celilü’l-ğadr (1) ve’l-unvān ve anuñ āyine-i şefkat ve merħameti zāhir ve numāyān bir emr (2) muğarrer iken evlādından birine bir cüz’i behāne ile beddu[‘] ā itmek (3) **huşūşā** da[‘] vetime lebbeyk deyü müsāra[‘] at itmedük deyü fi’l-cümle (4) incünmek ile kendüye beddu[‘] ā itdüğinden ġayrı tā yevmü’l-ğiyām (5) gelicek evlādınüñ aşlā ve qağ[‘] ā każiyyede medħalleri (6) olmayup cürmleri yoğ iken anlara daħı esirlük ve ħor (7) ve ħağirlük ile beddu[‘] ā eylemek munşab-ı nübüvvete lāyık degül idüğü (8) zāhirdür **huşūşā** zū’l-uğül ve’z-zekā olanlara bu rüşendür ki (9) ‘afv olmaduğı tağdirce bārī intiğām-ı mu[‘] tedil ve cürm-i muvāfiğ (10) ve muğabığ gerekdür vasağdan tecāvüz dā’ire-i

inşâfdan (11) dur ve hâricdür bu mertebe-i nefsâniyyet ‘uḳalâ ve evliyâyâ (12) lāyık degüldür fekeyfe peygamberlere ve naşş-ı mübeyyinde (13) (14) buyurduğı bu mażmündür pes ‘ande’t-tahḳık bu ḫâzret-i Nūḫ (15) ‘aleyhi’s-selâma isnâd-ı zulmdür ve ḫâşâ ‘anzalik teslim (16) idelüm ki bir emr-i ‘ârız ḫasebiyle beddu‘â itmek câ’iz olmış (17)

[26a]

tağayyür-i levn bu taḳdîrce Ḥâma ve evlâdına maḫşüş olmak (1) lâzım gelürdi ma’zalek levn-i maḫşüşun bunlara iḫtişâsı (2) yok ve belki sâ’ir ḫayvânâtda ve nebâtâtda ḫattâ erâzî ve cibâlde (3) dağı vardır nitekim bu ‘umûm-ı âyât-ı mutelevvih-yi mezkûrede sebḳ (4) itdi ve kıyâmete degin esîr ve ḫor ve ḫâḳîr olmak yalnız Ḥâm (5) evlâdına maḫşüş olmayup ğayrı birâderlerinüñ evlâdlarından (6) olan ervâmnda dağı vardır ve belki evlâd-ı Sâm esîr olmak (7) dağı ekşerdür ve tağayyür-i levne sebeb ‘add itdüklerinüñ (8) ikincisi tâ’sîr-i âb ve havâ ve emkinedür ki Nūḫun oğullarından (9) kıble cânibinde sâkin olanlar ol diyârın âb ve havâsı (10) muḳtażâsı üzre siyâh cild olurlar ve şimâl tarafında (11) sâkin olanlar bu diyârın âb ve havâsı muḳtażâsıyla beyâz (12) ve kırmızı olurlar didükleri vâḳî’ degüldür ‘aḳl-ı selîm (13) ve tab‘-ı mustaḳîm bunun ḫilâfına câzimdür zîrâ ki siyâhlardan (14) birisi evân-ı şabâda diyâr-ı şimâliyyeye gelüp farızâ yüz yıl (15) ve dağı ziyâde mu’ammer olup Rûmda sâkin ve mütemekkin olsa levn-i müteğayyir (16) olup beyâz olmak emr-i muḫâldür ve belki kendü mişli bir kimseneyi (17)

[26b]

tezevvüc veyâ teserrî ile taşarruf idüp evlâdı olsa anlar dağı (1) beyâz olmayup siyâh olmak muḳarrerdür kezâlik bunun ‘aksi (2) dağı böyledür ki bir Rûmîyü’l-aşl bundan gidüp ḳaralar (3) vilâyetine varup müddet-i medîd ve ‘ahd-i be’îd anda sâkin olsa (4) levni müteğayyir olup siyâh olmaz ve dağı bir kendü mişli (5) beyâz kimseyi taşarruf eylese anda tevellüd iden evlâdı dağı kezâlik (6) beyâz olur tâ’sîr-i âb ve havâ ve emkine ile levn-i müteğayyir olup (7) siyâh olmaz ve dağı bir Ḥabeşî bir beyâz ḫâtunı taşarruf eylese (8) ve yâḫûd bir beyâz kimse bir Ḥabeşiyeyi taşarruf eylese bu ikisinden (9) ḫâşıl olan evlâduñ levnleri beyâz ve yâḫûd siyâh olmaz (10) ve belki ikisinüñ levnleri beyninde bir mâhiyyet-i uḫrâ olur (11) ve eger nuḫfenüñ ḫükmi olsa şâfi beyâz ve yâḫûd siyâh (12) olmak gerek idi eyle olsa

beddu‘ā ile nuṭfe-i Ḥām müteğayyir (13) oldu didükleri kelāmuñ daḥı za‘afı zāhir olmuş oldu (14) **ve kümmel meşāyih** ki ḥaḳāyık-ı eşyāyı ve sırr-ı melekūt semavāt ve arzı (15) keşf itmişlerdür dimişler ki kāmāt-ı süfliyye ya‘ni ‘ālem-i arza ve ‘anāşıra (16) şüret ve renk ve ṭab‘ ve şiddet ve līnet bağışlayın ḥayvānda (17)

[27a]

eger nebātda eger me‘ādinde ‘ālem-ı ṭebāyi‘dür ve ṭebāyi‘e daḥı māye (1) bağışlayın ‘ālem melekūt ve kevākibdür ve aña daḥı māye bağışlayın (2) ‘ālem-i esmā ve ceberūtdur insān ve ḥayvānuñ bu aḥvāle ḳaṭ‘a (3) medḥali yoḳdur **pes** Ādem ve Nūḥuñ bu bābda ‘ameli yoḳdur belki (4) ḥalife olan ādem ‘aleyhi’s-selāmuñ mu‘allem olduğu esmā’dandur (5) **cāmi-i mişrā‘** **علم الله آداب الاسماء كلها** ya‘ni Allāh te‘ālā ḥazreti ḥaḳāyık-ı (6) eşyānuñ cümlesini Ādem ‘aleyhi’s-selāma ta‘līm eyledi **pes** (7) bu tafşilden fehm olunur ki bunlaruñ beşeresi ibtidā-yı cānibde (8) bu renkle maşbūğ ve bu levnle medbuğ olup mucerred beddu‘ā (9) ve tā’sir-i āb ve havā ve emkine sebebiyle olmadığı ma‘lūm (10) oldu ne‘am cümleñuñ atası olan ādem ‘aleyhi-selām ecmele (11) ve ebyaḳ idi lākin beḥesü’l-cevher ol māye-i siyāhı ve cūd-i (12) ādemde meknūn idi nihāyet **على وفق مقتضى القضاء** (13) **على ما اراد الله وارضى** **tārīḥ-i zuḥūr-ı siyāhı zamān-ı** Ḥāma (14) mevḳūf ve ol mertebede muḳadder imiş nitekim şeyḫ (15) necme’d-din-i kübrā murşādda buyurur şekeruñ yedinci (16) mertebede olan siyāhlığı gibi ki evvelki mertebede olan (17)

[27b]

beyāzlıkda nihān idi **tedebbür fāinnehu latīfun pes** levn-i beyāzuñ (1) levn-i siyāh üzre fażileti olmayup ve belki levn-i (2) sevādun şeyḫü’l-şuyūḥ ḥazret-i necme’d-din-i kübrā (3) merşadda buyurduğu **bālā terest siyāhı renk diger nebāşed** (4) ‘ibāreti mişdāḳınca levn-i beyāz üzre fażileti muḥaḳḳaḳ (5) olup lākin ‘indallāhu te‘ālā levn-i cilde i‘tibār olunmayup fażilet-i (6) şalāḥ ve taḳvāda olduğın iş‘ar idüp **انفأكم** (7) **انفأكم** buyurup ecmele-i kūm ve aḥsen-i kūm ve **انفأكم** (8) dimedi **pes** şāni‘ ḥekīm ve ḳādir-i ‘alim **تخلقوا باخلاق** (9) **الله** emrine mümteşil **واتقواكم الى احسنكم اخلاقا** derecesine (10) muttaşıl olanları nişād-ı dülnyevide ve kemālū’llāh (11) maḥallī ve müzeyyen ve ‘ālem-i uḥrevide şıfat-ı ehl-i şafāda ḥaşr (12) olmaların muḳarrer ve mu‘ayyen eyledi **beyt** (13) **ناتل في الدنيا نصيبا جلال الله فمقر الرب ولؤلؤي تعالى الله تعالى**

(14) **تذنب** bu tafşilden ma'lûm oldur ki (15) beyt-i Allâh leb-i insân ve hülâşa-ı melik-i beden albdür (16) **وان في سجادة لضعفة اذا صلح الجسد وادافشد** (17)

[28a]

fehvası üzre bedençünge şalâh ve fesâdı albe tâbi'dür (1) ve insânun sa'âdeti ve dârında 'izzeti ve avâlinün 'aksi (2) albe menûtdur ve cenâb-ı rabbü'l-erbâb 'azze-i şâna ve 'amme (3) nevâlenün nazargâhıdur ki **إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ** (4) **وَالَّذِينَ يَنْظُرُونَ إِلَى قُلُوبِكُمْ إِنِّي فِي الصُّدُورِ** buyurmuşdur (5) lâkin ba'de'n-nazar ol albede tavâ bulunursa dârında (6) mükerrrem olur ve illâ mihân olur anucün imâm Ğazzalî (7) hazretleri albgâh-ı velîyyu'llâh olur ve gâh 'adüvv'ullâh (8) olur medal-i beyt-i hidâyet ve bâb-ı hâne-i 'inâyet tavâdur (9) anucün Hâ sübhâne ve te'âlâ evvel kelâmında **هَدَى** (10) **لِلنَّفْسَيْنِ** buyurdu **هَذَا لِوَجْهِ الْبَيْضِ وَالنَّوَادِ** dimedi (11) bu tavânun fazîleti haında âyât ve eâdîş ve avâl-i (12) meşâyi çodur **Kitâb-ı Tefâsîrde** mezkûrdur ki şâbit (13) ibn-i ays meclis-i resûl'ullâhda şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem (14) yaın oturup va'zın istimâ' itmegi kendüye 'âdet idinmiş (15) idi nâgâh bir gün mescide ge aldı ve hâlbuki (16) mescid hâ ile olmuş idi gelüp hâı adumlayu adumlayu (17)

[28b]

Resûlun yanına degin vardı ol müslümânlardan biri didi ki (1) noldı bua ki yir bulduı yirde oturmayup hâı (2) başa başa ilerü gider şâbit işidüp bu söyleyen (3) kimdür didi didiler ki falân kişidür şâbit aa (4) anasıyla serzeniş idüp falân 'avretün olı sözümi (5) söyler didi ve bu sözden ol kimse cemâ'at içinde (6) hacel olup başın aaa eyledi resûl'ullâh şalla'llâhu 'aleyhi (7) ve's-sellem eytdi ki anasıyla serzeniş iden kimdür (8) şâbit ayak üzerine alup benüm yâ Resûl'ullâh didi (9) Resûl şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem buyurdılar ki ey şâbit (10) mescidde oturanlarun yüzlerine ba ben daı badum eytdi ki (11) ne gördün şâbit eytdi kiminün yüzini a ve kiminün (12) yüzini ara ve kiminün yüzini ızıl gördüm buyurdular ki (13) taikâ sen kendüni bir şey' ile anlarun üzerlerine tafşil (14) eyleme illâ dінде ve tavâda eyle didi **pes** şâbit itdübine (15) nâdim olup tövbe ve istiğfâr eyledi **ve ba'zıları** dimişler ki (16) Resûl şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem vatâ ki Mekkeyi feth eyledi Bilâl (17)

[29a]

rađıya'llāhu 'anh Һazretlerine emr eyledi ki ezān ođıya 'Attāb bin (1) Esīd eytdi elҺamd'illāh ki babam intiķāl eyledi ve bu gūni gōrmedi (2) ve Hāriş bin Hūşām didi ki MuҺammed 'aleyhi's-selām bu ķarġadan (3) ġayrı adam bulmadı mı ki ezān ođıda Cabra'il 'aleyhi's-selām nāzil (4) olup ne sōyledüklerin Һaber virdi Resūl şalla'llāhu 'aleyhi (5) bunları da' vet idüp 'Attaba eytdi ki sen ne didūn (6) eytdi ki ben elҺamd'illāh ki babam bu gūni gōrmeden öldi didüm (7) resūl şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem eytdi ki gerçek dirsın (8) ve Һārişe eytdi ki sen ne didūn eytdi ki ben MuҺammed 'aleyhi's-selām (9) bu ķarġadan ġayrı mü'ezzin bulmadı mı didüm Resūl şalla'llāhu 'aleyhi (10) ve's-sellem eytdi ki gerçek dirsın ya'ni Һazret-i Bilāli ķara (9) olmaġla Һaķir gōrüp Һorladılar ve anlar şanurlardı ki (12) 'izzet ü kerāmāt Allāh te'ālā ķatında dūnyā ehli gibi māl ile (13) veyā neseb ile veyā vecāhet ile ola ki Kureyş tā'ifesi (14) anuņla faħr iderlerdi pes Allāh te'ālā bu āyeti inzāl eyleyüp Allāh (15) ķatında kerāmet ve 'izzet ne ile olduġın bildürüp (16) **يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى** ya'ni ey ādem (17)

[29b]

oġulları taħķikā biz sizi Ādem ve Hāvvanadan yaratduķ yāhūd (1) her biriņüzi bir baba ve bir anadan yaratduķ sizden hiç biriņüz (2) degüldür illā bir atadan ve bir anadan toġmaġda berāberdür eyle (3) olsa biriņüz āħir üzerine neseb ile tefāhür idüp (4) ululanmaġuņ vechi yoķdur ve kezālik Һüsn-i şekille tefāhür (5) daġı yoķdur ki **إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ فِي الصُّدُورِ** (6) buyurılmışdur bu ķalbden murād (7) ķalb-i muttakīdür İmām faħrrāzi rahmet'ullāh 'aleyh bir Һadış-i şerif naķl (8) ider ki Һazret buyurur Һüsn-i şekille tefāhür idenlere dinür ki (9) **تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارَ وَهُمْ فِيهَا كَالْحِوْنِ** ya'ni cehennem (10) ol yüzlerinüņ derilerin şoyar derisiz yüz ķalur **جَهَنَّمَ** (11) **تَسْمُوا وَبِالْإِنْمَارِ فَوْا** şu'üb cem' şu'bedür ve ķabā'il-i (12) cem' ķabiledür ya'ni Hāķ celle ve 'alā Һazretleri sizi şu'üb (13) ve ķabā'il idüp cemā'āt-ı müteferriķa itmekden Һikmet budur ki (14) biri biriņüzi anuņla bilüp içinizden biriņüz kendüsini āħirüņ (15) babasına nisbet itmeyesiz maħzā bunun içündür yoġsa her (16) 'ibād'ullāħa tekebbürlenmek ve ululuk şatmak için degüldür (17)

[30a]

zīrā huzūr-ı Hakkda bu maḳūlelere i‘tibār yoḳdur nitekim kelām-ı (1) ŧerīfinde **إِنَّ آتَكُمْ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ أَنْفَاكُم** buyurdu ya‘ ni (2) taḫḳīkā sizūn eḡ uluḡuz ve ziyāde ḫürmetlüḡüz Allāh te‘ālā ḳatında (3) ittiḳānuzdur **إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ** sizūn zevāhir ve bevātinūḡiz Allāh te‘ālādan (4) ḫafī degüldür ya‘ ni ziyāde ḳorḳup evāmirine imtiḡāl (5) ve nevāhiden ictināb idenūḡüzdür taḳvānuḡ ma‘nāsı budur (6) taḫḳīkā taḳvā bir ḫaḧletdür ki nüfūsuḡ tekmīli ve eḧḫāḧuḡ (7) büyükenmesi hemān bunuḡladur **pes** imdi ŧol kimse ki (8) ŧeref ve sa‘ādet dileye taḳvāya yapıḧup anuḡla ‘amel itsün (9) **pes** bu āyet-i kerīmenūḡ nüzülundu mufasserīn raḫmehum‘üllāh te‘ālā ve ŧükr (10) se‘ihum yazmıḧlar ki ḳaçan ki Hakk te‘ālānuḡ luḡf u faḫliyle (11) Mekke fetḫ olundu peyḡamber ŧalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem taḳvāf idüp (12) ve ḫāzret-i Hakkā ḫamd u senā idüp buyurdu ki **الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي** (13) **أَذْهَبَ عَنْكُمْ عَيْبَةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَذَكَرَهَا** ya‘ ni (14) ŧükr ve minnet-i Ḫudāya ki sizden cāhiliyyet ve faḫrini ve kibrini (15) giderdi **كِرَامٍ عَلَى اللَّهِ، وَفَاجِرٍ شَقِيٍّ هَبْنِ عَلَى اللَّهِ** (16) **رَبِّ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا النَّاسُ رَجُلَانِ مُؤْمِنٌ نَقِيٌّ** ya‘ ni ey ādem (17)

[30b]

oḡulları Hakk celle ve ‘alā ḫāzreti yanında insān (1) degüldür illā iki ŧınıfdur **ve birisi** ŧol mü‘min-i taḳīdür ki (2) Hakk ḳatında kerīm ola **ve birisi** ŧol fācir-i ŧaḳīdür ki (3) Hakk ḳatında ḫordur bundan ŧonra bu āyet-i kerīmeyi oḳudu (4) ve daḫı ḫāzretten ŧalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem rivāyet olundu ki (5) **كِرَامِ الدُّنْيَا الْعَيْنَاءِ وَكِرَامِ الْآخِرَةِ النَّقْوَى** ya‘ ni ŧol (6) kimse ki cümle nāsuḡ ekremi ya‘ ni ulusu olmaḳ dileye Allāhdan (7) ḳorḳsun didi ve daḫı ibn-i ‘Abbās raḫıya’llāhu ‘anhümādan naḳl (8) olundu ki keremü’l-dünyā el-ḡinā ve keremü’l-āḫiret el-taḳvā (9) ya‘ ni dünyānuḡ keremi ḡinā ve āḫiretūḡ keremi taḳvādur **Ebū Hureyre** (10) raḫıya’llāhu ‘anh rivāyet ider Resül ŧalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellemden ki (11) buyurdu ḳaçan ki yevm-i ḳıyāmet ola Hakk sübhāne ve te‘ālā buyura ki (12) yā ḳavmsiz dünyāda kendūḡüz iḳün ensāb ittiḫāz itdūḡüz ben daḫı (13) kendüm iḳün neseb ittiḫāz itmedüm siz kendü ensābıḡuzı dünyāda ref‘ (14) idüp ‘ālī ḳılduḡun filān bin filān dimekle benüm nesebüm ki (15) taḳvādur anı aḧāḡa vaḫ‘ itdūḡüz ya‘ ni ehl-i taḳvāda olanları (16) ḫor ve ḫaḳīr gördūḡüz ve nefis esbābları giymek ile (17)

[31a]

kendünüzi ‘azîz gördünüz ve köhne ‘abâ libâs ile (1) olan müttakî kullarımı zilletde tutup haķır gördünüz bu gün (2) ol gündür ki kendü nesebümü ‘âlî idüp sizün ensâbuñızı (3) ĥor ve haķır idüp pâyimâl idem ve ol müttakî kullarum ki (4) baña mensûblardur **فَمُأَهْلِ التَّقْوَىٰ وَأَهْلِ الْغَنَةِ** mefhûmunca (5) mertebelerin ref‘ idüp ‘ulüvv-i derecâta irişdürem göreyin ki (6) sizün ol dünyâda faĥr itdügünüz enşâbuñuz sizi ne mertebeye (7) erüşdürür **imdi** zi’l-‘uķul anlardur ki Allâh te‘âlâ kıatında (8) enşâbuñ kıadri olmayup kerâmet ve ‘izzet-i taķvâda olduĝun (9) idrâk idüp günâhların ĥesâb idüp emr-i şerîflerin (10) yirine getürmege cedd ve ceht idüp aşl ve nesl ululuĝında (11) ve mâl çoķluĝında ve mansab-ı ‘âliliginde ve ĥüsn-i (12) şüretde fâ’ide olmayup medâr-ı sa‘âdetdârîn taķvâ (13) olduĝun bilüp a‘mâl-ı řâliĥe iktisâbına sa‘î ve küşîş (14) üzre ola **pes** mādâm ki bir kimsenün zâhiri eřfâķ-ı (15) cemîle-i taķvâ ile muşarraz ve muşarrâ ve bâtını aĥlâķ-ı cezîle ile (16) müzeyyen ve maĥallî olmaya peyĝamber daĥı olsa nesebiñ fâ’idesi yoķdur (17)

[31b]

görmez misin ki Ĥazret-i Nûĥ ‘alî nebiyyenâ ve ‘aleyhi’s-selâm ulu (1)²⁴ el-‘azm mürsel nebî iken oĝlı Ken‘ân ĥaķķında ‘afv ricâ (2) itdükde müfid olmadı nitekim Ĥaķ sübhâne ve te‘âlâ ĥaber (3) virüp buyurdu **وَأَدَىٰ نُوحٌ رَّبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِن** (4) **لَبْسٍ فَنَزَّاهُكَ إِنَّمَا عَلَّيْتُ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْتَنْبِنِ مَا لَبَّسْتُكَ بِيَعْلَمُ** (5) **أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ لِلْكَافِرِينَ قَالَ يَا نُوحُ ابْنُكَ** (6) **هَذَا بِنَايَ أَكْرَدَارِي تَوَكَّهُمْ، كُلَّ أَزْوَاجَتْ وَأَبْرَاهِيمَ أَزْرَكَ** (7) **بِجُوكُنَّا نَطْبِئْتَنِي هُنْزِيُونِي بِيَا مَبْرُزَادَةَ كِي قَدَرَشْ شَفِيرُون** (8) **emirü’l-** **mu‘minin ve imâmü’l-müttakîn ‘alî kerrem’ullâh vechehu buyurmuşlardur** (9)

²⁴ ol kelimâtdur ki tefâĥürî mü’eddi ola zîrâ ĥazret-i resül’ullâh şalla’llâhu ‘aleyhi ve’s-sellem andan nehy idüp buyurmuşlardur ki **إِنَّ سَعْدَ اللَّهِ تَعَالَىٰ أَوْجَىٰ إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّىٰ لَا تَفْرَحَ أَحَدٌ عَلَىٰ أَحَدٍ وَلَا يَسْتَفْخِرَ أَحَدٌ عَلَىٰ أَحَدٍ** ya‘ni ĥaķ te‘âlâ baña vaĥy eylemişdür ki tevâzu‘ idün ta sizden biriñüz âĥir üzre faĥr ve sizden biriñüz âĥir üzre faĥr ve sizden biriñüz âĥir üzre şetm ve cevri eylemeye ve bir ĥadîř şuyula vârid olmuşdur **أَدَمُ وَأَدَمُ مِنْ تَرَابٍ النَّاسُ كُلُّهُمْ مِنْ تَرَابٍ** ya‘ni mürd mân-ı cümle ferzend âdemdür ve âdem ĥaķdan maĥlûķ **idügi** muķarrer ve mütesellimdür **pes** ĥâki ne faĥr ĥâřıl olur ve emirü’l-mu‘minin **kerem’ullâh** veche buyurur **ayet النَّاسُ مِنْ جَسَدٍ / الْقَائِلُ كَيْفًا أَبُوهُ أَدَمُ وَالْآخَرُ حَوَاءُ / مِسْدِي رَوْحَ اللَّهِ / بِرُفَاتِ الْوَالِدِينَ وَالْمَاءِ / فَأَنْ يَرْضَىٰ لَهْمُ فِي أَصْلِهِ شَرْفٌ يُفَاخِرُونَ / رَوْحَهُ بِاللَّفْظِ الشَّرْمَدِي** / **نَارُونَ** / **أَحْبَابُ نِدْرٍ وَمَادِرٍ صَوْرٍ** / **نَارُونَ** peder ve mâder aşlıya baķalar her an şoluyken bu dil bu el-hevasuñ kibr ü meni zann idersin **دَوَكَلِي** ĥalkı yine dün ü deni varduĝuñ yerde neden **lâf-ı aşâlet** urmaķ pes denilmedi ĥilye-yi fezâ’il ve me‘âliden ‘aşıl ve ĥâlî olup âbâ ile iftiĥâr idenler ta‘rîz iřĥâr idüb buyurur

ان الفسق من يقولها انا ذاك ليس الفسق من يقول كالابي (11) ve **yezîd** انا ابن نغصني وكنيتي ادبي من عرب كنت اوتن العجر (10) **bin şecereden** naql olundu ki bir gün Resül şalla'llāhu (12) 'aleyhi ve's-sellem Medīne şoqaqlarından birinde giderdi bir Habeşî (13) kul gördi dir idi ki kimdür ki beni şatun ala şu şartla ki (14) evkat-ı hamseyi Resül'ullāhu şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem (15) ardında kılmakdan beni men' itmeye ittifaq bir gün bir kimse bunu (16) şatun aldı ve didüğü şartı ri' āyet idüp men' itmedi hattā (17)²⁵

[32a]

Resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem anı her namāzda görürdi (1) bir gün yoqlayup göremedi efendisinden su'āl itdi (2) efendisi eytdi ki maħmūm oldu **pes** Resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi (3) ve's-sellem anuñ hastalığın görmege varup hātırın (4) şordı ba' dehū üç günden sonra girü efendisünden (5) anı şordı efendisi eytdi ki yā Resül'ullāh şimdi muhtaızırdur (6) resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem 'azimet idüp üzerine (7) geldi ihtizār hālinde buldı çünki rūhını teslim (8) itdi Resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem kendüleri bizzāt (9) ğaslına ve defnine mübāşeret buyurdılar Hāzret-i Resūluñ (10) şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem bu mertebe taqayyüd-i aşhāba rıdvān'ullāh (11) 'aleyhim ecma' in şakil gelmeğin bu āyet²⁶ nāzil oldu sebab-i nüzül-i (12) āyet-i kerīme budur ya' ni aşhāb-ı kirāma tesliye oldu ki Hāq celle (13) ve 'ālā hāzretleri katında ululuk ve hürmetlülük hürriyet ve 'ubūdiyyet (14) ile degüldür hemān taqvā iledür **الْحَمْدُ لِلَّهِ طَائِعِينَ وَوَكَانَ عِبَادًا** (15) **حشينا** dağı bu mazmūnı mü'eyyiddür **eger** manzūr Hāq şalāh (16) ve taqvā olmayup esbāb ve ensāb ve māl ve cāh ve cemāl olsa (17)²⁷

[32b]

kerihü'l-manzar olan fuqarā ve zu'afā rahmet-i haqdan dūr ve mehcūr (1) olmağ lāzım gelürdi nitekim vüs'at **rahmeti** buyurulmuşdur **meşnevî** (2) **در ننگای صورت مغبی چه کون کیند** (3) **کر بصورت آدمی انسان بدی** **بیر مجرب و جمل کسان بدی** inzāl-i (4) nuşuş ve irsāl-i enbiyādan murād ıslāh-ı şuret ve taşhīh-i (5) elfāz ve ıştılāh degüldür belki

²⁵ **Mesnevî** از دیدر درده ملافای جوان کردند سگ چون خوشی از استخوان

²⁶ **ان آکر کون الله انتم**

²⁷ **قال صلى الله عليه وسلم انما النسل بالتقوى بين قومه قالوا ان كركم عند الله انما قال فانما قال بالعل لا بالنتب كافي منه**

tekmil-i i' tikād ve taṣḥīḥ-i (6) ḳalb teveccūḥ ilā Allāh ve ḥidmet-i ṣer' -i ṣerīf ve a' lā-yı kelimetü'llāh (7) dur ki dil nazargāh-ı Ḥudā ve ḳalb-i ḥaḳīḳi bālā-yı maḳām-ı 'arṣ-ı a' lādur (8) dil bedest-aver ki ḥacc-i ekberest ezhizāren ka'be yek dil behderest (9) ka'be bunyād-ı ḥalīl azerest dil nazargāh-i celīl-i ekberest (10) ve beytü'l-ma' mūr ḥaḳīḳi ḳalb-i 'arifdur anuñçün **در ننگای صورت معنی جو کو یکجذ** (11) **الْأَمَلُ إِلَى اللَّهِ بِقَلْبٍ يَلِيمُ** buyurulmuşdur zīrā ki sa'ādet ve ṣaḳāvet-i (12) insān ve cevāz-ı A' māl ve fesād-ı āmāl cümle-i ḳalbe merbūṭdur (13) şöyle ki ḳalbde 'aḳīde-i ṣālīḥe ve ihlāṣ ve muḥabbet ve aḥlāḳ-ı (14) ḥamīde bulunursa ol ḳalbün ṣāḥibi velī'ullāh olup (15) **أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ** mişdāḳınca (16) dūnyā ve aḥretde anlar için ḥavf ve ḥazen olmayup dūnyāda mu'azzez (17)

[33a]

ve mūkerrem olup 'aḳībetü'l-ömr sa' idü'l-memāt olur ve eger A' mālde (1) niyyet-i ḥasene iderse maḳbūl olur ve eger riyā ve sūm'ā iderse (2) merdūd olur nitekim ṣeyḥü'l-ṣuyūḥ 'Abd'ullāh el-enṣārī (3) 'aleyh raḥmetü'l-bārī buyurmuşlardır

اگر بر سر آبی روی سخی باشی (4) ya'ni eger şuda yürürsek çüb daḥı şuda yüzer (5) **اگر بر هوا بری مکی باشی** **دلی بدست از ناکشی باشی** ya'ni eger havāda uçarsan saña da (6) daḥı uçar ya'ni bir göñül ele getir tā ki (7) ādem olasıñ **اگر شریعت خواهی اتباع** ya'ni ṣerī'at istersenḡ Ḳurāna (8) tābi' ol **اگر طریقت خواهی انقطاع** ya'ni ṭarīḳata sulūk istersenḡ (9) 'uzlet ḥalḳ **باقی همه صداع** ya'ni bundan ḡayrısı şudādur (10) **بسیار نماز کردن کاربرد زناست** ya'ni çok namāz ḳılmaḳ ḳoca (11) ḳarıcıklar işidür **روزه داشتن ضرورت ناست** ya'ni oruc ṭutmaḳ (12) etmek artırmaḳdur **دلی بدست آرکه کار ناست** ya'ni bir göñül ele (13) getir ki kār odur **جامر حمان نماد انسان کاملست** cihān (14) gösterici cām ḳalb-i insān-ı kāmildür ki āyine-i Sikender ḥavālīde (15) olanı gösterür **مرآت خود ما بحقیقت همین دلست** ḥaḳ gösterici (16) olan āyine-i ḥaḳīḳatde hemān göñüldür ki mazḥar-ı ism-i cāmi' ve müstaḳar (17)

[33b]

esmā'-yi ḥüsnādur **دل مخزن خزان سر المهیست** _göñül sırr-ı ilāhī ḥazinesinüḡ (1) kılārıdur ya'ni sırr-ı vaḥdet-i ṣarf-i maḥallīdür ki ḳalbe irmişler küfür keşretinden imān-ı (2) vaḥdet-i vucūda irmediler **مقصود هرگز و کون ززل جود حاصلست** (3) dūnyā ve āḥiretten murād her ne ise göñülden iste ki ḥāşıldur (4) zīrā ḳalb senūberinüḡ şūreti kevt 'unşuriden ḥaber

virür mā'î (5) ma' nāsı melekütidür ki remz-i ceberütü ifşâ ider ki beyt-i kalbe yol (6) bulanlara hafî degüldür **ammā** bu Hâbeş cinsinün envā' ina 'âmme-i nâsuñ (7) muhâbbeti ve sâ'ir nev'ün bendelerinden bu nev'ün memâlikine olan (8) kemâl-i mertebe rağbeti ve ihtimâm ve taqayyüdleri ve hâş ve 'âmm yanında (9) bunların kabûl-ı tām ile maqbûl olmaları ğayr-ı cinsün ğadm (10) ve haşmi üzerine bunların fazl u ruhcânları ki kadîmü'l-zamândan (11) ilâ hazü'l-elân ittifâkı olup bu bâbda hiçkimsene nizâ' ve hilâf (12) itmemişdür ve aña bir sebep zâhir olup anuñ vâsıtasıyla (13) bunlara meyl ve muhâbbet lâzım kelime degüldür ve belki mücerred bunların (14) lefâfet ve nezâfet üzerine yaradılmış zâtlar ve zerâfet-i mâddesiyle (15) sirişt bulmuş 'unşurları be'z-zarûri bu meyl ve muhâbbeti iktizâ (16) itmişdür anuñçündür ki bu tâ'ifenün yüzün görmedin ve anlar ile bir yerde (17)

[34a]

cem' olmadın ancak sema' ile tabi'atda muhâbbetleri şâbit olur (1) ve ba'zı kimseler ğod bunlara olan meyl ihtiyârî degüldür (2) belki bi'ttâb' ve'z-zarûri lâzım gelür hikmeti ğayr-ı ma' lûm ve sırrı (3) nâmefhûmdur deyü da'vâ itmişdür bu söz 'ağldan dūr (4) degüldür mümkündür ki Haq te'âlâ bu cinsün zâtında bir nev' hâşşiyet (5) kômîş ola ki anuñ sebebi ile kalup nâs bunlardan cânibe (6) çekile ve keştzâr tabi'atlarında anların meveddeti tohmı ekili zâhiren (7) dâ'î nedür bilinmeye **أَنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ سَيَرٌ** bu râkîmü'l-hurûf olan (8) kemter za'ife lâyiğ olan budur ki bu meyl ve muhâbbete sebep (9) birkaç hâşşiyetler olmuş ola **evvelâ** Hâzret-i Resûl ekrem (10) şalla'llâhu te'âlâ 'aleyhi ve's-sellem Hâbeşe pâdişâhı melik Necâşiyi (11) nâme ile imâna da'vet buyurup ol dağı sem'an ve ta'âten (12) deyüp bi-tevaqquf imân kabûl itdüğü nâmenün cevâbıyla (13) Câ'fer radîya'llâhu 'anh gelüp teşekkür itdükde peygamber 'aleyhü's-şalât (14) ve's-selâm melik Necâşiyeye ve a'vân ve enşâr ve ehl-i Hâbeşeye (15) bereket ve 'izzet ve nâsdan bu cinse kemâl meyl ve muhâbbet (16) ve merhamet ve şefkat ile du'â eylediler ol du'âları 'indallâhu te'âlâ (17)

[34b]

maqbûl olup hâlâ dağı ol du'ânın temerâtıdır ki maşşuşca (1) bu cinse 'âmme-i nâsuñ meyl ve muhâbbeti ve şefkat ve meveddeti (2) ziyâde olup sâ'ir nev'den bu nev'e artuğ rağbet iderler (3) zirâ Hâbeş tâ'ifesi Hâm evlâdınun hulâşası ve ol zürriyetün (4) güzîdesidür **ve ma'rûf ve meşhûrdur ki** âbâ ve ecdâd beyninde olan

(5) kadîmi bugz ve ‘adâvet ve müveddet ve muhabbet irş tarîki ile (6) evlâd ve insâna intikâl idüp anlar munkariz olunca münkaṭi‘ olmasa (7) gerekdür **huşûşâ** emmizâde olup ikinci mertebeleri âb-ı vâhide muntehî (8) ve bütün şâminede âdem-i şafi ‘aleyhi’s-selâm müntemî olup cedd-i (9) ‘âlâları bir olıcağ el-‘ırk-ı nizâ‘ mişdâkınca uşûlde olan (10) meyl ve muhabbet ve merḥamet ve şefkat furû‘a daḥı ser âyet idüp (11) ve mürüvvet olmak mükerrerdür nitekim fazla dimişlerdür (12) **الْحَبِيبَةُ فِي السَّلَفِ مِيرَاثٌ مِنَ الْخَلْفِ** ya‘ni muḳaddem geçen kimselerün (13) ḥaḳḳında olan muhabbet anlardan sonra anlarıñ yerine ḳalan (14) kimseler ortasında mîrâşdur ki muḳaddemlerden anlara (15) intikâl idüp anlara daḥı sâbıḳlar gibi muhabbet olunur nitekim (16) şâ’ir Mâhir daḥı bu beytde bu ma‘nâya işâret itmişdür **beyt** (17)

[35a]

وَرِنَا مِنْ الْأَبَاءِ عَقْدًا وَدَاكِرًا . وَخَوَانًا إِذَا مَنَّا نُورًا مِنَ الْإِيمَانِ (1) ya‘ni sizün müveddetiñüz bendegi ḳalbümüzde bağlanmışdur anı atalarımızdan (2) irş tarîki ile almışızdur ve biz daḥı öldüğümüz zamânda bu müveddeti (3) ~~bu müveddeti~~ evlâdumuza irş tarîki ile virürüz murâd bizim ecdâdımız (4) sizün ecdâdıñuza sâbıḳda muhabbet iderlerdi öldüklerinde (5) ol muhabbet ikisinün daḥı zürriyetine intikâl idüp biz daḥı (6) size ḥâlâ muhabbet üzreyüz ve bizim zürriyâtımız kezâlik sizün (7) nesliñüze muhabbet idüp kıyâmete dek münkaṭi‘ olmaz demek ister (8) ve bu cinsden ğayrı cinse olan meyl ve muhabbet ve anlar ile (9) olan üns ve ülfet ğayrı sebebler vâsıtasıyladur meşelâ (10) anlarıñ kimi leyl ve nahâr efendisiniñ ḥidmetinde ḳâ’im olup (11) ve cüll ve himmetini anuñ murâdına şarf idüp ḥidmetkâra lâzım olan (12) ḥuḳûḳı tamâm edâ itmişdür ve efendisine muttaşıl ḥayr şanmadan (13) cüdâ olmamışdur ve kimi daḥı mâlikiniñ ḥidmetinde niçe zamân ṭurup (14) ḥayr ve şer hengâmında yanında ḥâzır muşibet ve şâdî (15) evânında yaver ve nâşir olup her murâdını tamâm ve her ḥuşûşunda (16) sa‘y ve aḳdâm itmişdür ve kimi daḥı ‘ale’d-devâm-ı itâ‘at ve inḳıyâddan (17)

[35b]

bir nefis dūr olmayup hemîşe seyyid ne muḥibb şâdık ve yâr (1) muvâfiḳ olmuşdur ve kimi daḥı efendisine mâl nâfi‘ ve mâye-i (2) mübârek olup anuñ sebebi ile niçe fâ’idelere ve bi-nihâye (3) devletlere irişmişdür ve bunlardan ğayrı niçe sebep daḥı (4) olmak mümkündür ki anuñ vâsıtasıyla bunlar efendilerinün (5) ḳalblerinde yir itmişlerdür **ikinci ḥâşşiyet** budur ki bu Ḥabeş cinsi (6) mübârek ve baḥtiyâr olup

her zamānda bunların zātında sa‘ādet (7) ve berekāt bulunup ve bu hāl anlara hāşşiyet olduğu tecrübe (8) ve imtiḥān ile ma‘lūm olmuştur ve ḥazret-i Cābir bin ‘Abd’ullāh (9) raḍıya’llāhu ‘anh rivāyet itdüğü ḥadīş daḥı bu ma‘nāyı (10) mü’eyyid ve bu da‘vāya delīl ve şāhiddür ya‘ni ḥazret-i peygamber (11) şalla’llāhu te‘ālā ‘aleyhi ve’s-sellem buyurmuştur ki Ḥabeş tā’ifesi hem bahādur olurlar (12) ve hem cömerd olurlar ve hem bunlarda mübāreklik ve uğur (13) vardır **pes** Ḥabeşī ḥidmetkār kullanmadan gāfil olmaḡ deyü (14) aşḥāba tenbīh itmiştür ve ‘Abd’ullāh bin ‘Ömerden daḥı raḍıya’llāhu (15) ‘anhümā rivāyetdür Resūl’ullāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem dimiştür ki (16) bir kişi evine bir Ḥabeşī kul ve yāḡūd Ḥabeşıyye bir cāriye idḡāl (17)

[36a]

eylese Allāh te‘ālā ol kişinün evine bereket ve bir ḡayr idḡāl (1) ider deyü terḡīb itmiştür ve bunlardan ḡayrı niçe eḡādīs-i şāḡiḡa (2) ve aḡbār-ı şariḡada bu ma‘nā sābit olmuştur **üçüncü hāşşiyet** (3) budur ki şimdiki zamānda olan Ḥabeşiler ḡazret-i peygamberün (4) kulları ve ḡidmetkārları olan Ḥabeşiler cinsindendir (5) ve ḡazret zamānında imāna gelen Ḥabeşilerün evlādıdır (6) ve daḡı şāḡābe-i kirāma ve ehl-i beyt-i nübüvvete ḡidmet eyleyen (7) Ḥabeş tā’ifesi zürriyātındandır zīrā ki ḡazret-i (6) peygamber ‘ahdinden aşḡāb-ı ḡıyār zamānında bunların (9) ḡidmetlerinde Ḥabeşilerden niçe cemā‘at mevcūd (10) olup şoḡbet-i resūl’ullāh şerefi ile müşerref ve hicret (11) ü cihād şevābı ile muḡtenim olmaḡın kimi şāḡābenün muḡtārlarından (12) ve muḡācir ve mücāhidler zümresinün kibārından olmuştur (13) ve kimi daḡı tāb‘inün fazlasından ‘add olunmuştur (14) ve bunlardan ḡayrı onların niçe nesneleri daḡı var idi ki (15) menkıbelerinin şerefine ve mertebelerinin ‘ulüvvine delālet (16) ider idi **pes** ol fezā’il ḡālā onların bu zamānda bulunan (17)

[36b]

evlādına ve cinsine mevrūşa sirāyet idüp bu tā’ifeye (1) meyl ve muḡabbet ve ziyāde raḡbet olunmaḡa sebep olduğu (2) zāhirdür **dördüncü hāşşiyet** budur ki Ḥabeş cinsinden dört (3) kimse cennet ehlinün seyyidlerinden olduğu Ḥazret-i (4) Peyḡamberün şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem ḡadīşinde sābitdür (5) nitekim ‘anḡarīb tafşili gelse gerekdür ve bunlar (6) daḡı ol dört ulunun cinsinden olmaḡla onların (7) şerefinün eşeri bunlarda zḡḡūr idüp ol sebep ile (8) maḡcübü’l-kulüb

olmuşlardır ve bu maẓmūn-ı belāğat-ı (9) meşhūn ve mu‘ciznūmūnda niçe āyāt-ı beyyināt-ı ‘uzām ve eḥādīs-i (10) feşāḥat-ı intizām vardır ki ḥadd ü ‘adden bīrūndur (11) tetebbu‘ iden kimseneye vaḳūf-ı tām ve ıtlā‘-ı mālā kelām (12) ḥāşıl olur pes bu mezkūrdan ma‘lūm olduğı bu ma‘nā (13) bunlar ḥalk olunmadın ve aşlāb ve erhāma nūzūl itmedin (14) ve belki Nūḥ ve Sām ve Ḥām ‘ālem-i ‘ademde iken ‘indallāhu muḳadder (15) ve ümmü’l-kitābda muḳarrer idi ki evlād-ı Ḥām siyāḥ çerde (16) olup bu levnle maşbūğ ve bu renkle madbūğ olalar (17)

[37a]

ve bunların bu ḥāline lisānū’l-ḥāl bu ebyātuḡ ma‘nāsın görüp (1) inşād ider **beyt** **مَنْ مُسْتَعْمِلُونَ فِيمَا خَلَقْنَا، مَا لَنَا فِي نَفْسِنَا مَا نَقُولُ** (2) **إِنَّ اللَّهَ وَالْإِنَّمَاءَ مَرَدًا، وَسَوَىٰ مَا أَرَادَ مُسْتَعْمِلُونَ** (3) **neşr** ya‘ni cem‘ maḥlūḳda ve anların her birinde Allāhuḡ bir murādı (4) vardır ki anlara idā‘ ve taḳdīr olunmuşdur ve Ḥaḳḳun (5) murādından ġayrı bunlardan bir nesne zūhūr itmek muḥāldur (6) her şey’de zūhūr iden murād-ı Allāhdur ancak biz ki maḥlūḳ (7) ḫā’ifesi vüz her ne için ḥalk olunduğ ise ol ma‘nāda (8) isti‘māl olunuruz kendü ihtiyārumuz olan nesnede (9) taşarruf itmege ḳādir degülüz biz kendü nefslerimizde söyledüğümüz (10) sözler ya‘ni ḳalblerimizde tedbīr itdüğümüz ma‘naları (11) biz zāhirde ibrā itmege gücümüz yetmez meger ki taḳdīre muvāfiḳ ola (12) **نَعْمَ الْعَدُوُّ يَذُورُ وَاللَّهُ نَعْدَدُ** ḫıbḳınca ḳavl ḡayra ‘azīmet (13) etse Ḥudā te‘ālā ḡayr-ı taḳdīr ider ve şerre niyyet itse şer yaradır (14) ki feyyāz muḫlaḳdur her kişi niye müsta‘ed oldı ise buḡl itmez (15) egerçi bimūḳteżā -yı esmā-yı celāliyye ve cemāliyye maḡalline göre ḡayrda (16) ve şerde murād-ı Allāhdur Ḥaḳḳun murādı olmayan vucūda gelmez (17)

[37b]

lākin şer murādıdır ammā rızāsı degüldür ihtiyār-ı cüz’vī her neyi iḳtizā (1) etse anı yaradan el-ḡukmū’l’adl ismi buḡa şāhiddür ki Bahā’d-dīn (2) zāde esmā-yı ḡüsnā şerḡinde bu ma‘nāya işāret itmişdür (3) lākin bu bendelik bendine düşen ve itā‘at ve ḡidmetde bağı (4) pişen ḡamm-ı çeşide ve belā-yı keşide kimselere beşāret ve tehniye (5) ve tamām-ı tesliye bu yeter ki Ḥaḳ celle zikruhu rüz-ı cezāda ve yevm-i ḡesābda (6) dūnyāda bende olanlara ol ḳadar ‘azīm ecrler ve nihāyetsüz şevāblar (7) virse gerekdür ki ḡakkū’l-aşl olunanlar ol bendelere reşḳ idüp (8) ḡattā kendü efendileri teḡassür idüp nolaydı dūnyāda biz bunların (9) bendeleri ve bunlar bizüm seyyidlerimiz olalar idi tā ki bu devlet şimdi (10) bize naşīb olaydı diseler

gerekdür nitekim **imāmān celilān** (11) buhārī ve müslīm ~~meşhūr~~ kitāblarında ebū Mūsā el-eş' arīden rivāyet (12) iderler Hāzret-i Peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurmuş ki üç (13) tã'ife vardır ki kıyāmetde sã'ir hālka birer ecr virildükde anlaruñ (14) her birine ikişer üçer virilür **biri** ehl-i kitābdan ol kimsedür ki (15) hem kendü peygamberine imān getüre ve hem āhır zamān peygamberi Muḥammed (16) Muştafa'ya imān getüre **ikincisi** ol bendedür ki hem Hāḡ te'ālānuñ (17)

[38a]

hāḡkı ödeyüp kulluğın yerine getüre ve hem efendisinüñ hıdmetinde (1) daḡı taḡşır itmeyüp Hāḡ hıdmeti edā eyleye **ve üçüncisi** ol (2) kimsedür ki anuñ bir cāriyesi var idi lāzım olduḡca taşarruf (3) iderdi bu cāriyeye edeb öğredüp maḡbül ve müstaḡsen (4) edebler ile dā'imā kemālin ziyāde idüp ve aña dīn bābında daḡı ta'līm (5) idüp ol huşuşda daḡı anı nihāyete irişdüdükdən (6) şonra cāriye-i mezkūreyi āzād idüp ba' dehū nikāḡ ile tezevvüc (7) itmiş idi ki anuñçün daḡı iki ecr vardır **ve bir maḡalde daḡı** imām (8) Buhārī ' Abd'ullāḡ bin ' Ömerden rivāyet itmişdür raḡıya'llāhu ' anhümā (9) Hāzret-i Peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurmuşdur ki kaçan (10) bir kul kendü efendisine dā'imā ḡayr şansa ve aḡsen-i vech ile (11) Allāḡ te'ālā ḡazretine daḡı ' ibādet eylese ol kula her ' amelden (12) ötüri iki ecr virilür **huşuşā** şol bende ki Allāḡ te'ālā (13) ḡazretlerinüñ emr-i şerīflerin yerine getürdükdən şonra efendisi (14) olan imām-ı zamān ve ḡalīfe-i evān ~~māḡ-ı āsmān-ı salḡanat~~ (16) ~~ve mehr-i sepehr-i vilāyet rafi' i rayād' adl ve iḡsān māḡi~~ (16) ~~āsār eevr ü tuḡyān ve şehensāḡ-ı keşverestan bā saḡ-ı besāt~~ (17)

[38b]

~~emn ve amān~~ fūrūḡ-ı ḡānedān-ı ' oşmanī çerāḡ-ı dūdman-ı şāḡīb (1) kırānı **اللهم انج كل مليل وعليل تحت ظلة الطليل** (2) **بكرمك الجليل** ḡazretlerinüñ hıdmetin daḡı ḡıyātet eyleyüp Hāḡ üzre yerine (3) getürüp edā eylese hıdmeti muḡābelesinde olan ecrini (4) iḡrāz itdükden şonra **خِذْمَةُ الْمَلُوكِ نِصْفُ السَّلْوِكِ** (5) mişdāḡınca ḡaḡ' merātib-i ' aliyye idüp ' indallāhu te'ālā ucūr-ı (6) ḡayr-ı maḡsūreye nā'il ve derecāt-i ' aliyyeye vāşıl olur (7) **ve daḡı** imām ' Abd'ullāḡ bin es' ad el-yāfi' i rivāyet ider peygamber (8) şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurmuş ki kıyāmet güninde üç (9) kimse miskden depeler üzerinde oturup anları ferḡ (10) ekber maḡzūn itmez ve ol günin ḡisābından ḡam çeküp (11) ḡayırmazlar **biri** ol kişidür ki Allāḡ te'ālā rızāsıçün (12) Ḳurān

öğrenüp tamām taḥṣil itdükdən sonra (13) bir tâ' ifeye Allāh rızāsıçün imāmet eyleye **ve biri** daḥı (14) ol memlûkdür ki hem Allāh te'ālānuḡ ḥaḫḫına edā eyleye (15) ve hem efendisinüḡ ḥaḫḫını yerine getüre **bu ḥadīs-i şerīfi** (16) Ebū Hureyre raḍıya'llāhu 'anh işitdükdə ol Allāh ḥaḫḫıçün ki (17)

[39a]

nefs-i ebū Hureyre anuḡ ḥükmündedür fī-sebīli'llāh cihād (1) ḥacc ve ināme eyülik olmasa ya'ni bunlaruḡ ecr ve şevābları (2) olmasa elbetde olunca ḫul olmaḡı ben ḥürriyetden terciḥ (3) idüp iḫtiyār iderdüm deyü buyurdugım **أجرکم** (4) **مثل منبک** ḥükmince 'azīm ecr ve keşret-i şevāb keşret-i (5) zaḫmete merbüṡ ve vefret ta'be menüṡdur **pes** bu mezkūr (6) olan eḫādīs-i şerīfede nev'-i insāndan 'abd-ı memlûk (7) olanların faẓl u şerefine 'ulüvv-i mertebesine tenbīh (8) ve işāret vardır ki dünyāda bende-i za'if olan (9) insān nev'ine Ḥaḫ te'ālādan 'azīm iḫsān ve ziyāde luḡf (10) ve imtinān erzānī ola ve ḫuşuş-ı mezbüre müte'alliḫ eḫādīs-i (11) şerīfe ve aḫbār-ı laṡife bī-nihāyedür lākin iḫtişār-ı ḫaşd (12) olunup bu mertebe ile iḫtişā olundu **الحمد لله** (13) **على كمال، سوى الكفر والضلال** ve bu maḫalde (14) muḫaddime-i kitāb tamām olup bāblaruḡ tafşīliyle (15) şurū' olundu **وَمِنَ اللَّهِ الْعَوْنُ وَالْقُوَّةُ وَالْقَرَّةُ وَالنَّجْوَى** (16) **bāb-ı evvel** (17)

[39b]

bu tâ' ife-i 'aliyyenüḡ faẓllarına delālet iden aḫvāl (1) ve rivāyātuḡ ve āşār ve āmārātuḡ beyānındadır ve bu bābda altı (2) faşl vardır **faşl-ı evvel** Ḥabeşileruḡ (3) faẓlına delālet eyleyen eḫādīsı beyān eder **İmām Aḫmed** (4) İbn-i Süleymān eṡ-ṡeberānī 'Aṡā bin Rebāḫdan ol daḥı İbn-i (5) 'Abbāsdan raḍıya'llāhu 'anhümā ve ol daḥı peygamberden rivāyet ider (6) ve resül'ullāh 'aleyhi ve's-sellem buyururlar ki bu ḫaralar (7) cinsinden ḫidmetkārlar idinüḡ zırā bunlardan üç (8) kimse ehl-i cennetüḡ sādātındandır anlaruḡ biri loḫmān (9) ḫekīm ve biri daḥı Ḥabeş pādīşāḫı Necāşī ve biri daḥı (10) Bilāl mü'ezzindür bu ḫadīsı Teberānı rivāyet itdükdən sonra (11) eydür Ḥazret-i Peygamberüḡ ḫaralardan murādı Ḥabeş cinsidür sâ'ir (12) siyāḫlar degüldür **ve müverriḫ** zi'l-mefāḫir İmām ibn-i 'Asākir (13) tārīḫ-i meşḫūrında 'Abdu'r-rahīm bin Yez'id bin Cābirden rivāyet (14) ider ve peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurur ki ḫaralar cinsinüḡ (15) seyyidlerini dört kimsedür biri loḫmān Ḥabeşī'dür ve biri (16) daḥı Necāşī'dür ve biri daḥı Bilāldür ve biri daḥı Mihca'dur (17)

[40a]

ve **dahı** **Teberānī** Enes bin Mālikden rivāyet ider Hāzret-i (1) Peyğamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurur ki dört kimse dört (2) tā'ifenüñ muğaddimidür ve faziletde anlarıñ cümlesini (3) geçmişdür ben 'Arab tā' ifesinüñ muğaddimiyin ve Şüheyb Rüm (4) tā' ifesinüñ muğaddimidür ve Süleymān Fars tā' ifesinüñ (5) muğaddimidür ve Bilāl Hābeş tā' ifesinüñ muğaddimidür rağıya'llāhu (6) 'anhümā ve rağı'annā ve **imām** Aḥmed bin Hānbel peyğamberden rivāyet ider (7) ve peyğamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurur ki benden sonra hilāfet (8) Kureyş cinsinde olur ve hük-m-i każā enşār tā' ifesi arasında (9) olur ve da' vet Hābeşilerde olur da' vet dāluñ (10) fetḫiyle ziyāfet etmek ve cenge haşş itmekdür ve zammı ile yemege (11) içmege çağırmağdur mā naḥn-ı fiyhde ikisi bile münāsib (12) ~~degüldür~~ dür ki medḫ ve senā maḥallidür ve **dahı** rivāyet olundu ki (13) 'Abdu'r-raḥmān bin Cābir ḫāzretlerine muttaşıl isnād ile ki (14) **السُّودَانُ أَرْبَعَةٌ لَعْنَانٌ وَمِجْمَعٌ وَالنَّجَاشِيُّ وَبِلَالٌ** ve 'Aḫabbeh (15) **قَالَ بَلَعْنَى أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَادَةٌ** (16) **ibn-i 'Abd'ullāhu's-sülemniden** rivāyetdür ki didi Resül'ullāh (17)

[40b]

şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem ḫāzretleri işitdüm ki buyurdılar (1) **وَالْحَبَشَاءُ وَالْأَنْصَارُ وَاللَّحْيَانُ وَالْحَبَشَاءُ فِي قُرَيْشٍ وَالْحَبَشَاءُ فِي الْأَنْصَارِ وَاللَّحْيَانُ فِي الْحَبَشِ** (2) **وَالْحَبَشَاءُ وَالْأَنْصَارُ فِي الْمُهَاجِرِينَ** ya'ni utanmağ (3) ve edeb Kureyş tā' ifesindedür ve każā ya'ni hükümet (4) ve vilāyet-i enşārdadır ki Medīne kavmidür ve da' vet ya'ni (5) ḫayra delālet Hābeş tā' ifesindedür ve gāzā ve hicret Müsliminde (6) ve muḫācirlersedür ki Mekke kavmidür ve **meşābīḫde** zikr olundu ki (7) Ebū Hureyre rivāyet ider resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem (8) buyurdu **الْمَلِكُ فِي قُرَيْشٍ وَالْأَنْصَارُ فِي الْأَنْصَارِ وَالْأَذَانُ** (9) **فِي الْحَبَشَةِ وَالْأَمَانَةُ فِي الْأَنْصَارِ** ya'ni hükümet Kureyş (10) tā' ifesindedür²⁸ ve każā ya'ni şer'-i şerifle hüküm enşārda (11) dur ezān ya'ni mü'ezzinlik Hābeşededür emānet Ezeddedür (12) ya'ni Yemen kavminindedür ve **dahı** imām tirmīzi raḫmet'ullāh rivāyet (13) ider peyğamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurur ki salṭanat (14) Kureyş içindedür każā-yı enşār tā' ifesindedür ve ezān (15) Hābeşiler cinsindedür ve emānet Ezed didükleri kabīlede (16) dür ya'ni diyāruñ Yemen ḫalkıdır zīrā Yemende bir ulu kabīlenüñ adına (17)

[41a]

²⁸ kabīle

Ezed dirler ve **İmām** ebū Bekr el-Bezzār daḥı Hābeşiler fezā'ilinde (1) İbnü'l-Abbāsdan raḍıya'llāhu 'anhümā rivāyet ider ki Hābeşilerde iki (2) ḥüb 'ādet vardır **biri** ḥalkā yimek yedürmek ve **biri** cenk (3) ve cidāl vaḳtinde şiddet-i hücum ve şecā'at-i kāmile izhār (4) idüp şiddet-i belā ve ezāya şabr ve taḥammül itmek ve nitekim aşḥāb-ı (5) uḥdūddan yetmiş biḡ Müslümān ve muvaḥḥid Hābeşiler İslāmları (6) üzre bir qarār ve şābit olup ateşe yanmaḡı ihtiyār idüp küfri (7) ihtiyār itmediler inşā'allāhu te'ālā tefāsīrde mezkūr olduḡı (8) üzre 'ala't-tafşil bāb-ı evvelüḡ ikinci faşlı ki bu tā'ife-i (9) 'aliyyeden gelen nebīlerüḡ maḥallidür anda irād olunur (10) ve **daḥı** İmām ibn-i 'Adıyy Cābirden rivāyet ider ve peygamber (11) şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurur ki Hābeş tā'ifesi behādurlar (12) ve şecī'ler ve saḡīlerdür ve bunlarda mübāreklik vardır **pes** bunları (13) her ne ḥāl ile olursa qarīn ve refiḳ ve muşāḡib idenüḡ (14) ki size bereketleri ḡaşıl olup müntefi' olasız ve **daḥı** (15) dilimi müsned firdevsde İbn-i 'Ömerden rivāyet ider ḡazret-i (16) Peyḡamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurur ki bir kişi evine (17)

[41b]

bir Hābeşī ḡul yāḡūd bir Hābeşıyye cāriye idḡāl eylese ḡazret-i (1) ḡaḳ ol cāna yümn ve berekāt idḡāl eyler **ba'zı** rivāyetde (2) rızḳ idḡāl ider dimişdür **şürefā ve selāḡin-i māzziyye** raḡmehum'ullāḡ (3) ve ce'alehum fi 'aişetin rażıyye bu tā'ife-i 'aliyyenüḡ ricālini (4) ḡuddām ve nisvānına teserrī ile istiḡdāmdan murād ve maḳşūdları (5) bu eḡādış-i şerīfe-i mezkūre ve aḡbār-ı munīse-i mestüre (6) mażmūnınca sa'ādetḡānelerine sa'ādet ve bereket ve yümn ve devlet idḡāl itmekdür (7) bu zıkr olunan rivāyāt Suyūḡinüḡ iki risālesinde (8) böyle irād olunmuşdur **pes** imdi eger bu sevk itdüḡümüz (9) eḡādış ve aḡbār ve sā'ir-i āşār ḡazret-i Peyḡamberden şalla'llāhu (10) 'aleyhi ve's-sellem rivāyāt-ı şaḡīḡa ile ve tevātür tarīḳi ile şābit (11) oldu ise febihā telaḳḳı be'l-ḳabül derecesine irişüp bu bābda (12) delīl-i ḳāḡı' ve şaḡīd-i şıdḳ olmaḡa lāyıḳdır eger bunların (13) şubutī cihetinde nev'an za'af bulunursa fezā'il-i a'māl ḡaḳḳında (14) ma'mül beh olmak cevāzı bāḳīdür ve bu ḡadışler ile istidlāl (15) eyleyen kimse bunların zāhirlerine i'timād itmek dürüstdür (16) zırā rāvīler şıḳadur ve mu'temedü'n-'aleyhdür ve re'yy ve ictihādları (17)

[42a]

hüccettür egerçi ki bu eḥādīs bunlarda tevaḳḳuf idüp (1) ittiṣāl tabaḳasına varmadı ise de fā efhem bu iki beyt-i (2) laṭif Ḥabeşilerün medḫi ḫuṣūṣunda şeyḫ ‘allāme-i ‘Abdu’n-nāsiḫ (3) ibn-i ‘Erāk nām kimsenüñdür ḫatı ḫüb dinilmişdür **ṣi‘ir** (4) **لَوْ لَمْ يَكُنْ فِي حِجَابِ الْحَبَشَةِ نَافِلَةٌ** eger Ḥabeş güzellerinde (5) hiç bir ziyāde hüner olmasa idi **أَلَا نَبِغَانَهُمْ وَالْعَرَبُ فِي النَّبِغِ** (6) illā ancak behādurluḡları ve cenk vaḳtinde tamām ‘azm ve himmetleri olsa idi (7) **لَكَانَ ذَلِكَ كَأَنِّي فِي حَبَشَةٍ** bunlara muḫabbet eylemek bābında bu mezkūr olan (8) ṣecā‘at ve himmet kifāyet ider idi **وَكَيْفَ لَوْ هُوَ مِنْ أَجْلِ النَّاسِ** (9) niçe bunlara muḫabbet olmaya ki bunlar ḫalkuḡ ḫatı güzellerindendir (10) **bu ebyāt daḫı** ṣā‘ir-i mezkūruñdur ki Ḥabeşiyeye cāriyeyi (11) **ümmü’l-veled** itmek memdūḫ idüḡin zıkr ider **ṣi‘ir** (12) **إِذَا لَمْ تَرَ لِمَنْ سَجِلَ عَمَّا يَدَارُهُ** kaçan bir kimse onda kedḫüdā olup (13) oturacak ḫātunlarını kılmasa **كِرَامِ الْحَبَشَةِ إِعْوَادَةَ الْوَلَدِ** (14) Ḥabeş cinsinüñ eyü ve aṣıl cāriyelerinden itmese oḡul kız (15) ārzūsı ol kimseyi ḡayrı ḫātunlara muḫtāc eyler murād budur ki (16) Ḥabeşiyeler velüde ya‘ni ṭoḡurıcı olurlar ḡayrı Ḥabeş bunlar gibi degüldür (17)

[42b]

فَلَا تَخْذَلْ مِنْ بَعْضِهِمْ صَبِيحًا ²⁹ pes imdi Ḥabeşden ḡayrı cinsden (1) ḫātun idünme yā ümmü’l-veled ṭutma eger idersen bunlardan eyle (2) **فَمَنْ لَعَنَ اللَّهَ نَعَرَ لَعْنَانَهُ** bu Ḥabeşiyeler Allāḫ ḫaḫḫıçün ne güzel (3) ḫātun idincek ṭā‘ifedür **ve ṣā‘ir** Sābıḫuḡ bu ḫaṣidesi (4) muḫaddem geçen kelāmından daḫı eyüdüdür ki Ḥabeşiler cānibine (5) mu‘āvenet idüp anlaruḡ üzerine sā‘ir cinsi terciḫ (6) iden ve Ḥabeşileri zemm eyleyen Feyyūmī nām ṣā‘iri redd ider **ḫaṣide** (7) **أَفِيؤِي مَالِكٍ وَالْمَلَامَةِ** ey Feyyūmī noldı saḡa bu Ḥabeşileri (8) ve anlar ile muḫayyed olanları ne içün zemm idüp melāmet idersün (9) **دَعِ الْحَبَشَانَ وَأَمِضْ مَعَ السَّلَامَةِ** Ḥabeşileri dilingden ḫov ve yüri (10) saḡlıḡla geç git **أَهْجُوا أُمَّةً مِنْ سَطَايِلِ آلِ** (11) nice hicv idersin bir cemā‘ati ki Bilāl gibi server anlaruḡ (12) cinsindendir **مُؤَدَّنَ مَنْ تَطَّلَّ بِالْعَامَةِ** ol kimsenüñ (13) mü‘ezzinidir Bilāl ki bulut ile ol kimse gölge (14) lenürdi ya‘ni issı günlerde bulut aḡa sāyebān olurdu (15) ki murād ḫazret-i risāletdür **وَلَعَانَ الْحَكِيمِ كَذَا النَّجَاحِي** (16) daḫı loḫmān ḫekīm anlardandır ve Necāṣi gibi sultān daḫı anlardandır (17)

[43a]

وأفوا ما علمت بهم العلامه ve nice hicv idersin bir kavmi ki anlaruñ (1) şānında ululuk nişānı belürüp üzerlerinde zāhir olmuşdur (2) yāhūd ululuk nişānı anları yüce mertebeye ve ‘alī dereceye (3) kaldurmuşdur **أهل الحبش ياربى اصبل** Habeşileri hicv mi (4) idersin ey aşlı köylükde olan fellāh **وعمر الفراهه ولدا** (5) dañı ‘adem-i feşāhatle ve aħmaklıkla faħr mı idersin murād budur ki (6) köylükde neşv ü nemā bulan fellāh ya‘ni çiftçi olan kimsene (7) hem aħmak ve hem ebleh olur ve hem söze ve keliciye kādīr olup (8) sā‘ir fuşehā gibi nuṭk itmege mālīk degüldür ve bu iki hāl senüñ (9) vaşfuñ iken nice faħr idebilürsin dimekdür **فلا سمعوا ولا طوعا لهذا** (10) pes senüñ bu sözini ne kulağımıza koyup diñlerüz ve ne (11) bu da‘vāñı kabül idüp saña itā‘at iderüz (12) **ولا أحببنا ذلك ولا كرامة** ve dañı bu söyledügin söze (13) ne bizüm meyl ve muħabbetimiz vardır ve ne aña ri‘āyet ve ta‘zīm iderüz (14) hāşılı ol tã‘ife-i ‘aliyyeyi hicv ve zemm itmek bizüm merdūdumuzdur (15) **وأنا قد مضنا عنك شيئا** dañı muħakkağ biz senden Habeşiler (16) hağğında bir ğayr-ı mağbül söz işitdük **وذلك الذي يفضى باللامه** (17)

[43b]

ol söz senüñ melāmetiñe ve bed-nāmlığına ve hicv ve zemme (1) müsteħağ olduğına hükm ider **cāmi قدس من العزوب** (2) **قدح جاهل صون ارق دست** (3) ya‘ni cāhil bir nesnenüñ hağğıkatin bilmedin zemm itdügi şüretā (4) zemmdur ammā ma‘nen medħdur ki anuñ hāliyle hāllenmeyüp mağām (5) ve şerefini bilmedügendendür **قل الحبش يا ذاصنك وارجم** (6) pes Habeşileri dilünđen kov ey fellāh ve rücū‘ eyle (7) **لا توارمتم في رعامه** ol çift öküzlerine ki toprakda (8) yuvalanup ağnarlar murād fellāh sen evvel şığırlar ile muğayyed (9) idüñ yine ol hāle rücū‘ idüp çift sürmege git şı‘ir (10) senüñ ağızuña yaraşmaz dimekdür **فهم اجابنا رعمنا لا يف** (11) Habeş tã‘ifesi bizüm mağbūblarımızdır senüñ şol bu renk (12) ğorlığına ki **نشامع بالفلاحه والعراة** ol (13) burunuñ büyüklendi ve yukarı kalkdı felāhlığla (14) mülebbes iken ve edebsizlük ve yüzüzlük ile muttaşıf (15) iken murād edebsüz fellāh iken burnı büyüyüp (16) kendüyi ādem yerine koyan aħmağun körligine ve aña rağmen (17)

[44a]

Habeşileri severüz dimekdür **فَكَرَمْنَا مِنْ جَوْهَرِهِمْ مَصُولًا** (1) bu Habeşilerden niçe gizlü ve şaklı cevher vardur (2) **وَأَفْوَابُ تَنْبِيَسِ ذِي قَانَمَةَ** ve niçe rağbetlü ve kıymetlü yâküt (3) vardur bunlardaki ululuğ ve ‘izzet şāhibidür murād cevher (4) gibi ve yâküt gibi maqbül ve mergüb ve bī nazīr kimseneler (5) vardur dimekdür cevher ve yâküt ‘ibāretlerinde ihām vardur (6) **وَكَمَّ مِنْ عَزَائِمِهِمْ رُكْبًا** ve bunların arasında nice rāyihası (7) kutlu ve hoşbū ‘anberler vardur ki **عَزَائِمُهُمْ كَالْحَدِّ لِنَانَمَةَ** (8) ol ‘anber ‘izzetdedür ve az bulunur hiç kimse anı қоқмаға ve öpmege (9) vāşıl olmamışdur egerçi ki ‘anber gibi levni siyāh çerdedür (10) ammā hūyı ve hūneri ‘anber rāyihası gibi mergüb ve şafā baḥşdur (11) bu beytda daḥı ‘anber lafzında ve ‘aziz ‘ibāretinde ihām vardur (12) **وَكَرَمْنَا مِنْ حَاسِنٍ وَهِيَ شَيْءٌ** ve bunlarda niçe eyü nesnelere (13) ve memdūḥ ‘ādetler vardur ki zātlarında tuzī‘ olunup ol (14) meḥāsinde envā‘-i muḥtelife her ‘uzuvlarında perākende olmışdur (15) **وَأَوْصَافُ الَّذِينَ الْمَذْمُومَةِ** ve daḥı bunların zātında niçe maqbül (16) şıfātlar ve ḥūlar vardur ki her biri muḥabbet’ullāh gibi lezzetlüdür (17)

[44b]

أَدَامَ اللَّهُ ضَرْبَهُمْ وَأَبَى Allāh bunların tāze rüyliğini (1) ve ḥüsnini dā’im eylesün ve daḥı bākī ve şābit eylesün (2) **حَاسِنًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ** bunların eyüliklerini kıyāmet gününe dek (3) **ve bir sâ’ir sālīr** Sünbül ismiyle mevsüm bir Habeşî civān medḥinde dimişdür (4) **وَمِنْ عَجَبِ بَدْعِي لَطِيبِكَ سُنْبُلًا** ‘acebdendür ki rāyiḥa ki Sünbül (5) itlāk iderler ve yāḥūd muṭayyeb ki Sünbül dirler (6) **وَنَشْرُوكَ كَأَنَّهُ وَوَدَّكَ عَنَّا** rāyiḥa-ı menşūruḥ kâfūrdur (7) ya‘ni ḥiddet ve teş’irde ve dimāğ ve ḳulūbı ta’fīr etmekde kâfūr (8) gibidür ve’l-senede ḥayrla mezkūriyyetūḥ ‘anber gibi hoş (9) böyle meşḥūr ve mecālīs-i küberāda meşḥūr ve menşūrdur (10) **وَسَعْدُكَ أَقْبَالَ وَحَسَنُكَ مَرَشِدٌ** iḳbāl mübālağaten maşdar bīma‘ni-yi (11) mef’ūldür ya‘ni sa’ādetūḥ her taraftan saḥa müteveccih ve maqbūldür (12) ve senūḥ şeklen güzelligūḥ ḥalkı ḥüsn-i ḥulḳ ile irşād ider ki (13) bāb-ı nikāḥda yazılmışdur ki ḥüsn-i şūret delīl-i aḥlāḳ-ı ḥasenedür (14) ‘aksi delīl-i aḥlāḳ-ı seyyi’edür ki kıyāfet nāme kitāblarında meşḥūrdur (15) ve ḥülle-i Muḥammediye şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem maḥallinde mollaları Tirmizī (16) şerḥinde eydür ḥazretūḥ şūret ve ḥüllesinūḥ i’tidālī delīl-i i’tidāl (17)

[45a]

ahlâkıdır anuñçün **أَنَا أَمَّا عَلَى خَلْقٍ عَظِيمٍ** buyuruldı ve **وَمَا كُنَّا** (1) **رَبِّجَانٍ • وَلَمْ نَلِكْ جَوْهَرٍ** pes hüsñüñ mücebince **أَلْطَّاهُ مَعْنُونَ** (2) **أَلْبَاطِينَ • وَكُلُّ نَادٍ يَتَرْتَجِحُ بِمَا فِيهِ** üzre derüni olan (3) ahlâq-ı hasenek reyhân gibi dimâğ-ı cāni mu‘athtar idüp (4) ğayrı dağı bñyı ile hüsñ-i hulka irşād ider ve kelām-ı (5) belîğün ve lafz-ı faşihün bir cevherdür ki cemi‘ ma‘nāyı daķıķa (6) ve leṭāfet-i eniķayı cāmi‘ ve ḥāvīdür süñbül ve kāfūr ve ‘anber (7) ve sa‘d ve iķbāl ve mürşid ve reyhân ve cevher kelimelerindeki ihāmlaruñ (8) cümlesi esāme-i ḥadme-i ḥubūşdan olduğı rüşendür (9) **ikinci faşl** ḥazret-i peygamber ‘aleyhi’s-selāmuñ (10) zamān-ı sa‘ādetlerinden muķaddem bu ṭā’ife-i ‘aliyyeden gelen (11) nebīlerüñ şalavāt’ullāh ‘aleyhimu ve’s-selāmuḥu beyānındadır ve dağı (12) ol ‘aşrda bu ṭā’ifeden gelen ba‘zı kibār evliyā beyānındadır (13) **imām teberānī** ḥazret-i ‘Aliden rivāyet ider ve ‘alī kerem’ullāh vecheḥu (14) süre-i ğāfirde **فَمِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ** (15) āyetinüñ tefsirinde buyurur ki Ḥaķ te‘ālā zamān-ı evvelde bir ‘abd-ı Ḥabeşiyi (16) ḥalka peygamber gönderüp anuñ kışşasını Qurānda peygambere beyān (17)

[45b]

itmiş idi pes ol Ḥabeşī Ḥaķ te‘ālā ḥazretlerinüñ **لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ** (1) **وَمِنْهُمْ مَنْ** deyü buyurduğı kimselerdendir **ibn-i ebū Ḥātīm** (2) ve ibn-i Merdüye dağı kitāblarında bu eşeri rivāyet itmişlerdür (3) ve bir yerde dağı ibn-i ebū Ḥātīm eydür Ḥaķ te‘ālā Ḥabeşden bir peygamber (4) gönderdi bu dağı ḥazret-i Muḥammede kışşası beyān olunmayan peygamberdendir (5) **ve bir yerde** dağı ibn-i ebū Ḥātīm senedi ile ḥazret-i ‘Aliden rivāyet (6) eylemiş ve emirü’l-mü’miñin ‘Alī rağıya’llāhu ‘anhı buyurmuş ki Ḥaķ te‘ālānuñ (7) aşḥāb-ı uḥdūda gönderdüğü peygamber Ḥabeşī idi **ve imām İbnü’l-Cevzī** (8) Tenvirü’l-ğabeş nām kitābında eydür ehl-i tefsir dimişler ki aşḥāb-ı (9) uḥdūduñ ateşe yaķduķları Müslümānlar cümleten Ḥabeşiler idi (10) ve çoķluk ṭā’ife idi **Vahab bin Münebbih** on iki biñ Müslümān idi (11) dimişdür **ve ibnü’s-sā’ib** yetmiş biñ Müslümān idi dimişdür (12) pes bunlaruñ iḥrāķınuñ sebebi ḥuşuşunda **tefāsirde mestürdür ki** (13) Şüheyb rağıya’llāhu ‘anhı rivāyet ider nebī ‘aleyhi’s-selāmdan (14) buyurmuşlar ki bir pādişāh var idi ki anuñ bir sāḥiri var idi (15) vaķtā ki ol sāḥir pīr olup ‘amelden ķaldı ise pādişāha (16) varup heremden şikāyet idüp siḥri ta‘līm için bir şāḥib-i (17)

[46a]

iz' ān ođlan istedi ve pādişāh dađı bir ' āķil ve dānā ođlan (1) bulup ve sihr ta' allūmi i'ün her gūn pīrūñ mekānuna var mūlāzemet (2) eyle diyū tenbīh eyledi ve ođlanuñ yolu üzerinde bir rāhib (3) var idi ki ' İsa ' aleyhi's-selāma imān gōtürmişlerden (4) olup bir şavma' ada gizlüce ' ibādet iderdi **pes** bir gūn (5) bu ođlan rāhibūñ kapusu öñünden ge'erken řu rāhibe bir kerre (6) mūlākāt ideyin göreyin ki bunuñ dađı sözi kelicisi nedür deyüp (7) i'erü girüp ve rāhibūñ katında oturdu ve anuñ elfāz dūrer (8) bārından istimā' itmekle řalbi İslāma mā'il olup imāna geldi (9) ve her gūn sāhire varup gelürken bu rāhibūñ yanına uğrayup (10) ' ibādet öđrenüp sāhir yanına ge' varurdu ve ol sāhir (11) ni'ün ge' geldūñ deyü muħkem żarb iderdi ve sāhirden dađı eve (12) giderken girü rāhib yanına varup eglenürdü eve geldükde (13) dađı ni'ün ge' geldūñ deyü döđerlerdi bir gūn bu ođlan ađvālınden (14) rāhibe řikāyet eyledi rāhib dađı ođlana eytdi ki ey ođul (15) eger saña sāhir ni'ün eđlendūñ dirse evde eđlediler dirsın (16) ve eger evde su 'āl iderler ise sāhir eđledi deyesin (17)

[46b]

pes oğlan bu tertīb üzre varup gelürken rāhibden 'ok (1) ' ilm taşşil idüp riyāzet ve ' ibādet ile merātib-i ' aliyyeye (2) vāşıl oldu **ba' dehū** bir gūn sāhire giderken nāgāh gördi ki (3) řehr yanında bir hayye-i ' ażim peydā olup ĥalkuñ yolını kesmiş (4) ve bir ferde ge'mege çāre yok ve oğlan kendüye işte bu gūn (5) tecrübe gūnidür deyüp ve bir taşı yerden alup ol hayyenūñ (6) yanına geldi **اللهم ان كان الزايب احب اليك من الساجر** (7) **فادناها** _deyüp ol elinde olan taşı atdı ve ol hayyeyi (8) öldürdü ve ĥalk i'inde hayye öldüren oğlan deyü meşhūr (9) oldu **pes** oğlan gelüp bu kışşayı rāhibe ĥaber virdi (10) ve rāhib buña eytdi ki el-hamd'ullāh ki ey ođul sen benden (11) mustecābü'd-da' va olduñ şöyle ki bir belāya mübtelā olasın (12) zinhār beni kimseye ifşā eyleme **pes** oğlan riyāzet ve ' ibādet (13) eylemekle mustecābü'd-da' va olup bir mertebeye vāşıl oldu ki (14) ağırları işitdürür ve gözsüzleri gördürür ve behek tenlülere (15) ya' ni alaca gövdelü olan kimselere ' ilāc ki ĥükemā katında muĥāldür (16) şağıldur oldu muĥāşşal cümle ĥastalaruñ emrāzına devā kıılır (17)

[47a]

oldu eyle olsa pādişāhuñ bir celīs ve enīsı ya' ni bir maķbūl (1) muşāhibi ' ađmā olup girü bīnā olmaķ ümīdiyle ođlana geldi (2) ve eytdi ki ey ođlan ' ilm-i sihrde bu mertebeye vāşıl olduñ mı ki (3) derdlülere dermān idersin ođlan eytdi ĥāşā ki ben (4) sāhir olam ve kimsenūñ derdine devā kıılam řifā Rabbim dendür (5) ol kimse

rabbün meligi midür didi oğlan yok benüm ve senün (6) hâlıkımız Allâh te'âlâdur didi eger sen ol Allâha imân getürüp (7) İslâm kabûl idersen ben du'â kılayın ki Allâh te'âlâ saña şifâ (8) vire ol müşâhib İslâma geldi ve oğlan dağı du'â kıldı (9) fi'l-hâl ol müşâhibün gözleri rüşen ve bînâ oldu (10) ve **ba' dehû** ol müşâhib pâdişâh katına geldi ve pâdişâh ol (11) müşâhibe şordı ve eytdi ki senün göziñ bunca zamândan (12) berü görmezdi ne 'ilâc ile şifâ buldı ve ol müşâhib eytdi ki (13) Rabbim şifâ virdi pâdişâh eytdi Rabbim didügin ben miyin ol (14) müşâhib eytdi ki yok benüm ve senün Rabbimüz Allâh te'âlâdur ol (15) pâdişâh eytdi ki benden ğayrı dağı Rabbün var mıdur belî benüm (16) ve senün hâlıkımız Allâh te'âlâdur pâdişâh ol kimseye ğazab (17)

[47b]

idüp elbette şöyle ki maraziña şifâ ve derdüñe devâ kimden (1) hâsıl oldu deyü 'azâb eyledi ol kimse dağı nâçâr olup (2) oğlana delâlet eyledi ve pâdişâh oğlanı dağı da'vet idüp (3) getürdi ve eytdi ki ey oğlan sihrün bu mertebeye vardı mı ki (4) bu maķûlelere şifâ idersin oğlan eytdi ki ben sâhir degülüm (5) ve kimseye şifâ ve devâ itmege dağı kudretüm yok ve elimden nesne (6) gelmez şifâ viren Rabbim ve hâlıkımdur ol pâdişâh eytdi ki Rabbün (7) didügin ben miyin yoħsa ğayrı mıdur oğlan eytdi ki yok beni (8) ve seni 'ademden vucûda getüren hâlıkımız Allâh te'âlâdur **pes** ol (9) pâdişâh ğazaba gelüp ve oğlana 'azâb idüp elbette üstâduñ (10) kimdür ve seni kim izlâl itdi deyüvir didi nâçâr oğlan (11) râhibe delâlet eyleyüp gösterdi ve pâdişâh ol râhibi dağı (12) getürüp dînüñi terk eyle deyü muħkem 'azâb eyledi ammâ râhib (13) dînünden rücû' eylemedi ve pâdişâh bıçķu getürdüp ol râhibi (14) depesinden biçdürdi ve gövdesi iki pâre olup iki țarafa (15) düşdi **ba' dehû** ol müşâhibi getürüp dînünden rücû' (16) eyleyüp baña imân getür didi müşâhib dağı dönmeden pâdişâh (17)

[48a]

anı dağı iki biçdürdi **ba' dehû** oğlanı dağı getürtdi ve anı bıçķu ile (1) biçdürmege kıyamayup birkaç kimseye varuñ filân tağın depesinden (2) așağâ atuñ deyü gönderdi ve ol kimseler dağı oğlanı tağdan (3) atmaķ için alup gitdiler ve tağın başına varduğda didiler ki (4) oğlanı așağâ atalar oğlan du'â kılıp ey Rabbim beni bunlaruñ (5) şerlerinden sen hâlâş eyle didi hemân tağ bir kerre muħkem silkindi (6) ve bunlar așağâ düşüp cümlesi helâk oldular ve oğlan (7) şâğ sâlim yine pâdişâh

yanına vardı ve pādişāh çünkü oğlanı (8) gördi girü birkaç kimsenün eline virüp eytdi ki bunu bir (9) sefine ile deñiz ortasına iletün eger dīnünden dönerse hoş (10) ve ālā deñize atun ğarķ olsun ve ķatā ki bunlar oğlanı bir (11) sefine ile deñiz ortasına iletüp atmak dilediler oğlan girü (12) du‘ā idüp ey Rabbim beni bunların şerlerinden ħalāş eyle nice ki (13) dilersen didi fi‘l-ħāl ol sefine devrilüp içinde (14) olanların cümlesi deñize ğarķ olup helāk oldılar ve oğlan (15) ħalāş olup girü pādişāh ħuzūruna geldi ve ķatā ki pādişāh (16) oğlanı şāġ sālīm gördi diledi ki helāk eylemege bir tedbīr (17)

[48b]

dağı eyleye oğlan pādişāha eytdi ki sen beni ķatle ķādir (1) degülsin mādām ki memleketün ħalkını cümleten bir yere cem‘ eylemeyesin ve beni bu ħalkun ortasında şalup eylemeyesin (2) ve benüm tırkeşümden bir oķ alup yayum ile bism-i rabbü‘l-ġulām (3) deyü ya‘ni ġulāmun Tañrısı adıyla atarın dimeyesin zafer bulmazsın (4) **pes** pādişāh oğlanun vasiyyeti üzre kendü kemānı ile (5) bir oķ gezleyüp atdı ve ol oķ varup oğlanun (6) ķulaġı tuzıma urdı ve oğlan şāġ elini oķ yarasınun (7) üzerine koyup intikāl eyledi ve anda ħāzır olup bu vaķ‘ ayı (8) gören ħalkun cümlesi oğlanun Rabbisine imān getürdük (9) deyü İslāma geldiler ve ol pādişāha muķarrebleri didiler ki (10) işte ķorķduġuna uğraduk ki cümle ħalk Müslümān (11) oldılar pādişāh eytdi ki yolları sedd idün ve her yol (12) başına birer ħendeķ ķazun ve ol ħendeķlerün içlerine muĥkem (13) odlar yaķun ve anlardan her kim ki dīnünden rücū‘ itmezse ol (14) ħendeķlere atun ki iħrāķ-ı bi‘n-nār olsunlar pādişāha emr (15) itdüġi üzre ‘azīm ħendeķler ķazup ve içlerine muĥkem (16) ateşler yaķup bu Müslümānlara dīniñüzden dönün deyü (17)

[49a]

tehdīd ve teşdīd itdiler ammā bu yetmiş biñ adamun cümlesi (1) dīnlerinden dönmeyüp kendülerini bi‘t-ıtu‘ ve‘r-rızā ateşe atdılar (2) ħattā cümleden sonra nevbet bir ħātuna geldi ki kendünün (3) üç oġlı var idi ki ikisi büyük ve birisi ķoltuġında (4) meme emzürür küçük bu ħātuna eytdiler ki dīnünden rücū‘ eyle (5) yoġsa büyük oġlun ateşe ataruz rücū‘ itmedi atdılar ve ikincisin (6) dağı getirüp rücū‘ teklīf itdiler girü ħātun ķabül itmedi (7) anı da atdılar **ba‘dehū** ķoltuġında olan tıfılı dağı alup eger (8) rücū‘ itmezsen bunu dağı ateşe ataruz didiler ħātun tıfıla (9) esirgedüġinden girüye çekildi ve ol tıfil tekellüme gelüp (10) anasına eytdi ki ey

ana dönme ki sen haqdîn üzerinesin (11) çünkü ol hātun tıfildan ol sözi işitti oğlu ile (12) bile getirüp kendüzini ateşe atdı ve ‘ākıbet bu haber (13) Habeş pādīshāhına irişdi ki ol Müslümān idi ğayret-i İslām (14) hasebiyle ‘askeriyle gemilere binüp ol pādīshāh zālīmüñ üzerine (15) gelüp ‘Aden ile Cārān arasında olan sāhilde meşāf (16) bağlayup ‘azīm cenk itdiler āhīrū’l-emr melik uhdūd gördi ki

[49b]

müslümānlar kendüye ğālib oldıñuz firār itdi ve bunlar dağı anı (1) tutmak kaşdı ile ardına düşdiler vaqtā ki melik kendinüñ (2) aħz olunmasın hiss eyledi kendüyi atıyla deñize urup ğarķ (3) eyledi ve ol İslām ‘askeri ol melike tā hāzret ‘aleyhi’s-selām (4) meb‘ūs olunca deĝin müstevlī oldılar **ve mervīdür ki** ol pādīshāh (5) uhdūd öldürdügi oĝlanuñ kabri rağıya’llāhu ‘anh hilāfeti (6) zamānında bulınup katl olunduğda şāĝ elini nice ki kulağı (7) üzre kōmıř idi ol hāl üzre bulmışlar ve hāzret-i (8) ‘Ömer rağıya’llāhu ‘anh hāzretlerine kāĝıd yazup bildürmışler (9) ve ‘Ömer rağıya’llāhu ‘anh dağı kāĝıd yazup ol oĝlan Habeş (10) tā’ifesinden olup melik uhdūd şalup ve katl itdügi (11) oĝlandur girü hāli üzerine kōrk Allāh te‘ālā (12) anı rüz-ı kıyāmetde yine bu hāl üzre hāř itse gerekdür (13) deyü buyurmışlar **ve dağı hāzret-i ‘Alī** kerem’ullāh vecheden (14) rivāyet olunmış ve anlar buyurmışlar ki pādīshāhlardan (15) biri zamān-ı sābıkda hamr içüp mest iken kız şarındaşına (16) cimā‘ itmiş ve ‘aķlı başına geldükde kız şarındaşına eytmış ki (17)

[50a]

hāl nice olur ve bu rüsvālıķdan kırtılmaĝa çāre nedür (1) ol dağı eytmış ki cümle memleket halkını cem‘ idüp anlara (2) haber vir ki Hāķ te‘ālā kız şarındaşları nikāh ile almağı helāl (3) eyledi **pes** emre tābi‘ olup hemřirelerüñüzi tezevvüc (4) idüñ deyü bunlara teklīf ile bu ma‘nā halk içinde ‘ādet (5) olup her kişi bu hükm ile ‘amel idüp senüñ kıřřaņ (6) unutulduķdan şonra tekrār bunlaruñ cümlesin bir yere cem‘ (7) idüp Hāķ te‘ālā yine nikāh-ı aħavātı harām eyledi zinhār (8) bu ĝünden şonra etmeñ deyü halkı nehy idesin böyle idecek (9) bu fezāhat-ı mestür olup maħv olur dimiş ol dağı (10) eyle idicek halk andan bu ma‘nāyı kabül itmediler **pes** bunları (11) döĝüp sögmek ile ve sā’ir ‘azāb ile kōrkutdı ki hükmünü (12) icrā idüp kabül eyleyeler asılıcak bunları katl itmege (13) başladı anuñla dağı olmayacak hendeķler kazup anları ateşe (13) ile şoldurup emrine tābi‘ olmayanları ateşe

bırakdı (14) **uḥdūd** hendek dimekdür (15) anuḥün bu emre mübāşeret (16) idenlere aṣḥābü'l-uḥdūd didiler **ve birisi daḥı loḡmān** 'aleyhi's-selāmdur ki (17)

[50b]

Ḥaḡ te'ālā ḡaber virüp buyurdı ki **وَأَلْفَدْنَا نَبَأَنَا لَكَ أَنْ** (1)
أَشْكُرُكَ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ (2) **فَإِنَّ اللَّهَ عَنِّي حَمِيدٌ** ya'ni Allāḡ te'ālā ḡazretleri buyurdı ki (3) biz loḡmāna ḡikmet virdük ya'ni nübüvvet virdük ki Allāḡ te'ālāya (4) ṣükr eyleye ol ṣükrün ḡā'idesi girü 'abd-ı ṣākire (5) rāci'dür ki dünyāda ni'meti ve aḡretde ṣevābı ziyāde olur nitekim (6) **لَنْ شُكِرَ لَكُمْ** buyurulmuşdur ammā ṣol kimse ki (7)³⁰ i'tā olunan ni'mete ṣükr itmeyüp inkār ile ni'mete kāfir olursa (8) anuḡ zararı daḡı küfrānü'l-nimete olana 'āiddür nitekim **وَلَنْ** (9) **كَرِيمٌ عَدَابُ شَرِّهِ** buyurulmuşdur ve ṣükr hemān lafz-ı (10) ṣükrī lisānla tezkār ve tekrār itmek degüldür (11) belki anuḡ aḡşamı vardur ki her a'zānuḡ ve ḡavāssuḡ (12) ve ḡalbün başka ṣükri vardur süre-i baḡarada **وَاشْكُرُوا** (13) **لِي وَلَا تَكْفُرُوا** āyetinde faḡr-ı rāzī tefsīr-i kebīrinde ve Suyūḡī (14) dürr-i mensūruna yazmışlardur **ve Kütüb-i Tefāsīr ve Eḡādiṣde** (15) **ve Tevāriḡde** mestürdür ki Loḡmān bin Ba'urā Āzer evlādundandır (16) ve Eyyüb peyḡamber 'aleyhi's-selāmuḡ kız ḡardaṣı oḡlıdur 'Abd-ı nübüdür (17)

[51a]

dimişler ammā 'abd-ı Ḥabeṣī olduḡında cümlesi ittifaḡ itdükden ṣonra (1) nübüvvetinde iḡtilāf itmişler aṣḡāb-ı ḡüz'in rıḡvān'ullāḡ te'ālā (2) 'aleyhim ecma'inden 'Akreme ve Ṣa'bī ve Seddi ve ebū Mensūru'l- (3) ḡummādi ve Sa'id bin el-müseyyib nebī olduḡında ittifaḡ itmişler (4) ve ḡikmeti nübüvvet ile tefsīr itmişler **وَدَاوُدَ الرِّبِّيَّ** (5) **كَالْفِئْتَانِ فَاحْذَرْنَ جَدَائِلَ** **ve ba'zılar** benī İsrā'il zamānında (6) ḡadı olup ḡükümetde olmuşdur dirler ve ibn-i müseyyib (7) ṣan'atı ḡiyāḡet idi dimiş **ve ba'zıları** ṣübān idi (8) ḡoyun güderdi dirler **ve ba'zılar** benī İsrā'il nebīlerinden (9) birinüḡ ḡolı idi Allāḡ te'ālā i'tāḡ-ı müyesser idüp nübüvvet (10) virmişdür dirler **ve ba'zılar eydür** ki loḡmān biyüḡ nebīden (11) 'ilm öḡrendi ve biyüḡ nebī daḡı loḡmāndan 'ilm öḡrenüp üstādları (12) oldı nitekim tarīḡ-i ḡamīside mestürdür ehl-i tefsīrden (13) ba'zılar bu maḡalde ḡikmeti nübüvvet ile tefsīr idüp Allāḡ te'ālā (14) biz loḡmāna ḡikmet virdük dimeḡün ma'nāsı nübüvvet virdük (15) dimekdür

³⁰ ṣol ḡikmet için ki sana 'iḡā ve iḡsān eyledi / her kimse ki aḡa virilen ḡıymet-i muḡābelesinde ṣükr eyleye

dimişler dā'imā epsem oturup tefekkürü çok eylerdi (16) Allāh te'ālāya muḥabbet itdügi için Allāh te'ālā daḡı yūḡıbbūhüm ve yūḡıbbūne (17)

[51b]

mişdāqınca aḡa muḥabbet itmiş idi **ve ba'zılar** loḡmān oḡlı en'āma (1) itdügi va'az ve naşīḡati Allāh te'ālā kitāb-ı şerīfnde istiḡsānen (2) irād idüp getürdügi loḡmānuḡ nübüvvetine ve 'ulüvv-i menziletine (3) sümüvv-i mertebetne delālet ider dimişler **ve ba'zılar** Dāvūd (4) 'aleyhi's-selāmdan evvel emr-i fetvā ile me'mūr idi Dāvūd (5) 'aleyhi's-selām meb'ūs olduḡdan şonra fetvādan ferāḡ idüp (6) Dāvūd 'aleyhi's-selām yā loḡmān niçün fetvā virmezsin didüklerinde (7) sizler kifāyet idersiz deyü cevāb virmişler ve biḡ (8) yıl 'ömr sürmişler dirler **İbn-i Kuteybe** Kemālū'l-burhān fī Tercüme-i (9) Ḥulafayi'z-zamān nām kitābında **ve Ebū İshāḡ** Aḡmed bin Muḡammedü's- (10) Sa'lebi 'Arāis nām kitābında naḡl idüp 'Abd'ullāh bin (11) 'Ömerden rivāyet iderler ve 'Abd'ullah daḡı nāfi'den rivāyet (12) ider ki loḡmān bir 'abdu's-şāliḡ Ḥabeşī idi ve i'tikādı (13) pāk idi her gice şabāḡa deḡin namāz ve niyāz ile ihyā (14) iderdi bir gice dün nişfında namāz içinde тұrurken bir nidā geldi ki (15) yā loḡmān biz seni yiryüzine ḡalīfe kılmāḡ isterüz ki ḡalḡ ortasında (16) Ḥaḡ ve 'adl üzre ḡükümet idesin loḡmān daḡı bu nidāya cevāb virüp (17)

[52a]

aytdı ki yā Rabb eger cezmen buyurduḡ ise emr senüḡdür (1) ve yūki sen yükledince yine sen yardım idersin ve baḡa ta'lim (2) idüp 'işmet idersin didi ve eger taḡyīr buyurduḡ ise (3) 'āfiyeti ḡabūl iderin belāyı ḡabūl itmeme melekler çaḡırup eytdiler ki (4) yā loḡmān niçün ḡilāfeti ḡabūl kılmaduḡ loḡmān cevāb virüp (5) eytdi ki ḡākim olan kimse her menzile ve her mekāna (6) varup görüp def'-i ḡulm eylemek lāzımdur ve her maḡale varup (7) def'-i ḡulm eylemek ise muḡāldur dünyāda zelīl olup aḡretde şerīf (8) olmaḡ yegdür dünyāda şerīf olup aḡretde zelīl olmaḡdan ise (9) ve şol kimse ki dünyāyı aḡiretün üzerine iḡtiyār eyledi (10) ol kimse ehl-i dünyādur **الدُّنْيَا حَرَامٌ عَلَىٰ أَهْلِ الْآخِرَةِ وَالْآخِرَةُ حَرَامٌ عَلَىٰ أَهْلِ الدُّنْيَا وَهَذَا حَرَامٌ عَلَىٰ أَهْلِ الدُّنْيَا نَعَىٰ إِلَىٰ** (11) **حَرَامٌ عَلَىٰ أَهْلِ الدُّنْيَا وَهَذَا حَرَامٌ عَلَىٰ أَهْلِ الدُّنْيَا نَعَىٰ إِلَىٰ** (12) mişdāqınca vaḡtā ki melekler loḡmānuḡ nübüvveti iḡtiyār itmedüḡini (13) gördiler iz'ānına taḡşin idüp begendiler ve çünki loḡmān (14) nübüvvet ile ḡikmet beyninde taḡyīr olunup ḡikmeti iḡtiyār etdi (15) ba'deḡ loḡmāna nevm ḡalebe idüp bir miḡdār istirāḡat etdi (16) uyanduḡda kendünuḡ ḡalbini ḡikmet ile ḡolmuş buldı (17)

[52b]

ve lisānı hikmet sözlerin söyler gördi andan sonra nübüvvet (1) Dāvūd peygambere virildi ve ekşer mu‘āşeret ve şöhbeti Dāvūd (2) peygamber ile idi **Tevāriḫ-i Ṭaberīde** mestürdür ki Dāvūd peygamber (3) loḫmāndan çok dürlü hikmet öğrendi ve loḫmāna dā’imā yā loḫmān (4) hikmeti sen aldun belādan ḫalāş olduḡ ben belāya ve fitneye (5) mübtelā oldum dirler imiş vechi oldur ki ba‘zı zellāt vāḳi‘ (6) olup girü Allāh te‘ālā ‘afv buyurmışlardır **Ḥalid bin er-rab‘ī** (7) rivāyet ider ki loḫmānuḡ mevlāsı imtiḫān için kendüye (8) bir çoç virüp var bu çoçı boğazlayup ve aṭyeb-i a‘zāsından (9) iki ‘uzuv getürdi ve emr eyledi loḫmān māmūr olduḡı (10) üzre boğazlayup ḳalb ile lisānı gösterdi bir müddet (11) geçdüken sonra bir çoç daḡı virüp bunu boğazla daḡı (12) aḫbeş-i a‘zāsından iki ‘uzvın getür didi loḫmān bunu daḡı (13) ke’l-evvel boğazlayup girü ḳalb ile lisānı getürdi **pes** (14) efendisi loḫmāna eytdi ki aṭyeb-i a‘zāsından istedükde ḳalb ile (15) lisānı getürdüḡ ve aḫbeş-i a‘zā işmarladuḡda girü ḳalb ile (16) lisānı getürdüḡ buna hikmet nedür loḫmān eytdi ki pāk olduḡda (17)

[53a]

aṭyeb-i a‘zā bunlardır ve murād olduḡda aḫbeş-i a‘zā bunlardır (1) ya‘ni bir ḳalb ki içi nūr-ı imān ile rüşen olup Allāh (2) te‘ālānuḡ birlüğine i‘tikād eyleyüp ḫavf ve ḫaşyet (3) üzre ola ve bir lisān ki zıkr’ullāh ile meşḡul (4) olup dā’imā tesbīḫ ve tahlil eyleye eşref-i cemi’-i a‘zā-yı (5) beşerdür ve bir ḳalb ki küfür ve tuḡyān ve şerr ve ‘işıyān (6) ile memlū olup içi ḳaraḡu ola ve bir dil ki dā’imā (7) pişesi elfāz-ı küfür söylemek ola aḫbeş-i a‘zā-yı (8) beşer ve belki ‘ayn-ı şerrdür **اللّٰهُ اِنْ اَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ** (9) **ذٰلِكَ الْقَلْبِ وَمِنْ شَرِّ ذٰلِكَ اللِّسَانِ وَاِنَّهٗ اَلْاَقْمَنُ لَابْنِهٖ** (10) **وَمُوَيْطِئُهٗ يٰاَبَجَّ لَا شَرِّكَ يٰاَللهُ اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيْمٌ** (11) ya‘ni çünkü loḫmān oḡlına va‘az idüp didi ki (12) ey benüm oḡlancıḡum Allāha şirk getürme Allāha şerik ittiḫāz eylemek (13) zulm-i ‘azımdür **nitekim** **Ḳurānda** **اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيْمٌ** (14) buyurulmuşdur **pes** şirki zulm ile ta‘bir eyledi anuḡçün ki (15) zulm aḡa dirler ki bir nesne-i ḡayr-ı maḫalline şarf ideler (16) **pes** rubūbiyyetini Allāhdan ḡayrıya şarf idüp şanemi ma‘būd idünmek (17)

[53b]

zulmdür ve ḳul daḡı ‘ibādeti ve ‘ubūdiyyeti ḡayr-ı maḫalline şarf idüp (1) ma‘būd-ı ḫaḳiḳiye ḳoyup şanma ‘ibādet itmek daḡı zulmdür (2) eyle olsa şirk bir ḡünāhdur ki

ebedān yarlığanmaz (3) ammā bundan ğayrı günāhları Allāh te‘ālā her kimden dilerse yargılar (4) **إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ لِمَنْ شَرِكَ بِهِ وَلَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ** (5) mişdāqınca loqmānuḡ oğlu ve ‘avreti kāfir idiler va‘az ve nasiḫat ile (6) ikisin daḡı müslümān eyledi ve Allāh te‘ālā ḫazreti loqmānuḡ oğluna (7) nasiḫatden ḫaber virüp buyurdu ki **يَا بَنِي آدَمَ إِنَّمَا نَبَأُكُمْ** (8) **مِنْهَا أَنْ تَكُونُوا كَالْحَمَلِ عَلَى الْوَلَدِ** (9) **بِأَنَّهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ** seddi ve mukātil bu kažiyyenüḡ (10) sebebi ḫuşuşunda eydürler ki loqmānuḡ oğlu bir gün atasına su‘āl (11) idüp eytdi ki ey ata eger ben bir ḫalvet yerde bir günāh işleyüp (12) ḫalkdan şöyle iḫfā eylesem ki bir ferd vāḫıf olmasa Allāh te‘ālā (13) nice bilür ki baḡa anuḡla ‘uḡbet eyleye loqmān Ḥaḡ te‘ālā (14) bildürdüġi üzre cevāb virüp eytdi ki ey benüm oġlancıġum (15) eger senüḡ ol ḫaṫāḡ bir ḫardal dānesi aġırınca olsa (16) ve şöyle gizlü olsa ki yedi ḡat yirüḡ altında olan (17)

[54a]

şahre taşınuḡ içinde olsa ve yāḫūd ~~yukarı~~ gökler (1) içinde veyā yir içinde olsa Allāh te‘ālā ‘azze şānūhu ~~ol~~ günāhı (2) ol günāhı getürür ve terazüye urur ve anuḡla saḡa mücāzāt (3) kıılır ya‘ni kullarınuḡ günāhı cürmde şöyle küçük olmasa (4) ki miḡdār-ı ḫabbe olsa ve daḡı şöyle ḫafī olsa ki yedi ḡat (5) göklerde olsa ve yāḫūd yedi ḡat yirüḡ altında olan (6) şahre taşı ki yeri götüren melek anuḡ üstünde kâ’imdür (7) ol taşuḡ içinde olsa **muḫaşşal** ‘ālim-i ‘ulvīde ve süflīde olsa (8) taḫḡik Allāh te‘ālā laṫīfdür ki ol bir ḫabbeyi şaḡlar ve getürür (9) ve ḫabīrdür ki anuḡ mekānı ḡanda olduġın bilür aḡa ḫiçbir (10) ḫafī mekān yoḡdur bundan soḡra daḡı ḫaber virüp buyurdu ki (11) **يَا بَنِي آدَمَ اتَّقُوا اللَّهَ وَأَنِصِرُوا لَهُ لِيَأْتِيَنَّكُمْ آيَاتُ رَبِّكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَتَّقُونَ** (12) **عَلَى مَا آصَابَكُمْ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ وَلَا تُصِرُّوا كِلَابًا** (13) **لِلنَّاسِ وَلَا تَمْسُقُوا فِي الْأَرْضِ مِنْهَا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ** (14) **الْأَمْوَاتِ لَصَوَاتِ الْحَيِّينَ** (15) **فَقُورٍ وَأَفْصِدْ فِي مَسْنِيكَ وَأَعْظُرْ مِنْ صَوْلِكَ إِنَّ أَنْكَرَ** ya‘ni loqmān oğluna va‘az idüp (16) istedi ki ey benüm oġlancıġum namāzı vaḡtiyle iḡāmet idüp (17)

[54b]

ḫuzū‘ ve ḫuşū‘ ve ḫuzūr-ı ḡalb ile şurūṫ ve erkānın ri‘āyet (1) eyle edā kııl ve **daḡı** şol ef‘āl ki Allāh tebārek ve te‘ālā ḡatında (2) maḡbūldür ḡavliḡde ve fi‘liḡde aḡa sa‘y ve küşiş ile **كَيْلًا لِنَفْسِكَ** (3) **وَيَكْفُرًا لِنَفْسِكَ** ya‘ni kendü nefsüḡe ve ġayrıya ol ef‘āl-i merziyye (4)³¹ ve aḫvāl-i ražiyyeyi bildüresiz ki işleyüp müdāvemet ideler (5) ve

³¹ Øizz nıfısınuḡ şümme ... kelāmınuḡ mazmūnidür

dağı şol nesnelere ki Allāh te‘ālā katında merzī degül şer‘an (6) maqbūl degül ve ‘aql ol fi‘li müstaşsen görmeyüp taqbīh ider (7) gerekse ef‘ālden olsun ve gerekse aqvālden olsun (8) andan kendü nefsünj ve senünj ğayruñj dağı men‘ eyle ve kaçan ki (9) emr-i ma‘rūf ve nehy-i münker itdüñj için saña ezā ve cefā olunup (10) zillet ve haķāret hāşıl olsa ol şiddetlere şabr ve taħammül eyle (11) ki aña şabr ve taħammül eylemek vācibātdandır nitekim ulu‘l-‘azm (12) olan enbiyā bu maķūle-i beliyāta şabr ve taħammül ile merātib-i ‘ulyāya vāşıl (13) oldılar **وَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ** fehvāsınca (14) **pes** bu āyet-i kerīmeden fehm olunan oldur ki bu ümmetden her kimse (15) ki rızā-yı Allāh için emr-i ma‘rūf ve nehy-i münker etse ve huşūş-ı (16) merķūm için çekilen şiddet ve zahmete şabr ve taħammül eylese ulu‘l-‘azm (17)

[55a]

olan resūl ve enbiyāya mülhaķ olup rüz-ı haşrde anlar ile me‘ān (1) haşr ola **ve dağı** loķmān ‘aleyhi’s-selām didi ki ey oğul mütekebbir (2) olup Allāh te‘ālānuñ maħlūķından yüziñ bir cānibe dağı çevirme (3) ve anlara haķāret ile nazār eyleme ve anlar ile kelimāt eyledükde i‘rāz (4) ile söyleme ki anlara ol cefādur ve dağı yir yüzinde şalınup (5) taħabbür ile feraħnāk yormaya aheste aheste vaķār ve ādāb ile (6) yūri muhaķķaķ Allāh tebāreke ve te‘ālā vech-i arzda feraħnāk şalınup (7) yürüyenleri sevmez ve elinde olan māl ve ni‘metle faħr idüp (8) tekebbür ve tecebbür idenleri sevmez ve belki yürüdükde Allāh te‘ālānuñ (9) ‘azamet ve kibriyāsın hātıra getürüp tevāzu‘ ve meskenet ile (10) yūri nitekim ebū Bekr Şiddīķ rađıya’llāhu ‘anh haķķında hażret-i (11) resūl ‘aleyhi’s-selām buyurdu ki **مَنْ ارَادَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى سَيِّئِ** (12) **بِمَنْ عَمِيَ وَجْهَهُ إِلَّا رَضِيَ فَلْيَنْظُرْ إِلَى ابْنِ أَبِي تَمَّارٍ** ya‘ni kemāl-i sekīne (13) ve huşū‘undan tevāzu‘la yürüişe baķup yir yüzinde bir yürür (14) anı ğoreyin diyen ebū Bekre baķsun buyurdu **ve dağı** ey oğul (15) kaçan ki Rabbiñe münācāt eyleyüp du‘ā ve tazarru‘ eylesün **ادْعُوا** (16) **رَبَّكُمْ نَضْرَعًا وَخُضْعًا** fehvāsı üzre āvāz ki ħiffet üzre (17)

[55b]

yapça yapça gizlüce aheste aheste söyle süfehā gibi çağırup (1) kātī katı söyleme ki āvāzlaruñ kaķbīhı şavt-i ħamīrdur ya‘ni eşķ (2) āvāzıdır ki ğāyet ile münkerdür **ve şeyħ nuħatdan** ‘ilm-i müfrez ve müfred (3) olan müberrid raħmet’ullāh ‘aleyh cehr ile du‘ā itmek münker olan (4) aşvāt kaķbilindendir maqbūl degüldür dimişdür **ve**

mervîdür ki (5) Allāh te‘ālā hazretleri ‘İsā peygamber ‘aleyhi’s-selāma emr idüp (6) buyurdu ki kullaruma söyle ki benden bir hâcet diledüklerinde (7) çağırıp şavt-ı münker ile du‘ā idüp dilemesünler ve belki (8) gizlüce yâb yâb du‘ā eylesünler ve tazarru‘ ve zārî kılsunlar ki (9) murādlarına benümle kendilerden gayrı kimse vâkıf olmasun ve (10) çağırmağa ihtiyâc yokdur zîrâ ben nidâların ve tazarru‘ların işidürin (11) ve murādların bilürin ve kendülerin görürin buyurmışlardır (12) **naşayih-i lokmân ‘aleyhi’s-selām** lokmân ‘aleyhi’s-selām eydür ki ey oğul (13) şıhhat-i cism gibi māl olmaz ve hüsn-i hulk gibi hüsn-i hâl olmaz (14) ey oğul dünyā bahr-ı ‘amîk gibidür ki halkdan çok kimse garğ olmışdur (15) dünyâda sefine ki takvâ ve zühd eyleyüp ba‘dehü Allāha tevekkül eyle (16) ricâ iderüm ki Allāh te‘ālā saña ol bahrda garğ olmağdan necât (17)

[56a]

vire ey oğul nâsdan ‘uzlet üzre ol ki nakş-ı ‘ahd (1) iderler ve dünyâdan bir loğma ile kanâ‘at eyle ve âhiretiğe zarar olacak (2) kadar mâla iştiğâl kılma ve şehvâtı ka‘ için şâim ol (3) ammâ namāza mâni‘ olacak kadar şâim olma zîrâ namâz Allāh te‘ālā (4) katında şavmdan maqbûldür ey oğul ‘ulemāya tekebbür ve süfehāya (5) tecebbür için ve yâhūd mecâlisde kendünji göstermek için ‘ilm (6) öğrenme ve belki nefsünji dām-ı cehlden hâlâş idüp Allāhı bilmek (7) için öğren ey oğul kaçan göresin ki bir kavm oturup (8) Allāh te‘ālāya zıkr iderler ve yâhūd ta‘lîm ve te‘allüm-i ‘ilm iderler (9) sen dağı anlar ile otur zann iderem ki Allāh te‘ālānuñ rahmeti (10) anlaruñ üzerine nâzil olduğda sen dağı ol rahmetden (11) hişşedâr olup anlar ile böyle mağfûr olasın ve kaçan (12) görsen ki bir kavm dâll oturup fişk ve fücür iderler anlaruñ (13) meclisinden hâzer idüp oturma huvf iderem ki Allāh te‘ālā (14) anlara ‘uqûbet ideğde sen dağı anlar ile mu‘ateb ve mu‘aķıb (15) olup rahmet-i hağdan dūr olasın ey oğul yaramazlarla (16) yâr olan sâlim olmaz ve lisânını hıfz eyleyen pişmân olmaz (17)

[56b]

ve ğanî olmak istersen emîn ol ey oğul ‘ulemâ ile şöhet (1) ve mu‘âşeret eyle ve lâkin nizâ‘ idüp mücâdele kılma ve su‘âl (2) idenlere luğf ile ve güler yüz ile cevâb vir ve sefer lâzım (3) geldükde atıñdan emîn olma ve kimseye i‘timâd kılma konağa (4) yakın geldükde atıñdan inüp bir miğdâr yayan yûri ve atıña (5) kendü nefsünden evvel yeyecek vir ve zinhâr gicenüñ evvelinde (6) sefer itmeden hâzer

eyle ve mışfū'l-leyleden āhirine dek sefer eyle (7) ve sefer itdükde cümle levāzımın ile sefer eyle ve yanundan edviyeyi (8) eksük etme ki sen ve senün ile olanlar müntefi' olalar aşhābına (9) muvāfakat ve murāfaqat eyle illā meger ki Allāh te'ālāya 'işyān teklif (10) ideler ey oğul halefe va'az ve naşihat eyleyüp kendü nefsün (11) unutm evvel sen 'ilmün ile 'amel eyle andan sonra halefe va'z (12) ve naşihat eyle 'ilmi ile 'amel kılmayan va'azuş mişli şol çerāğ (13) fitiline benzer ki nāsa ziyā virüp aydınlık ider ammā kendü (14) nefsini yaqub helāk ider ey oğul emir haqiri hor görme (15) bir vaqt olur ki ol emir haqir kebir olur ey oğul yalan söz (16) söylemekden hazer eyle zirā yalan söz duyan ki ifsād idüp halk (17)

[57a]

arasında olan hürmetini pāyimāl kıılır ve andan sonra saña (1) kimse iltifāt etmeyüp hor ve haqir kalursın ey oğul (2) su-yı halkdan hazer eyle ve kıillet-i şabrdan hazer eyle ve gönül ki (3) hümūma ya'ni murādāt-ı kayneye bağlama ve dünyā maşlahatı için (4) kalbüne hüzn getürme ve Allāh te'ālānuş kazā ve kaderine rāzi (5) ol ve kıismet etdüğine kanā'at eyle ve eger dilersen ki dünyā (6) ğınāsıyla aḥret ğınāsın cem' idesın halk elinde olan dünyāya (7) tama' kıılma ve māsivādan kaç' ricā eyleyüp ricāyı halkdan (8) etme hālikden eyle ey oğul dünyā fānidür senün 'ömrün ise (9) ğāyet cüz'idür cüz'vī nesne için fāni dünyāya meşğül (10) olup meftün olma ve dünyā mālın cem' idüp imsak (11) kıılma ve daḥı nefsün havāsı için mālını isrāf kıılma (12) Allāh te'ālānuş yolına infāq eyle ki **مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ** (13) **عَشْرُ أَمْثَالِهَا** mişdāqınca her bir ḥasene muqābelesinde āhiretde (14) on ḥasene virilse gerekdür ey oğul üç tā'ife ile (15) medārü'l-azimdür biri sultān ve biri 'avret ve biri ḥasta (16) ey oğul dört biş kelime-i hikmet cem' eyleyüp cümlesinden (17)

[57b]

bu dört kelime-i ihtiyār itdüm ki ikisi dā'imā zıkr olunacak ve (1) ve ikisi kaç' a zıkr olunmayacak dā'imā zıkrı vācib olanlar (2) birisi Allāh sübhāne ve te'ālādur ki her emr ki kifāyet ider (3) ve biri mevtdür ki herkese albaşa işābet ider ve zıkrı (4) kabih olanuş birisi daḥı kişi halka itdüğü luḥf u iḥsānı (5) ferāmuş idüp ben saña şöyle luḥf ve iḥsān itdüm deyü (6) minnet itmekdür nitekim Haq te'ālā **لَا تُبْطِلُوا صِدْقَاتِكُمْ لِلْمَنِّ** (7) **وَالْأَذَى** buyurdu ve birisi daḥı nāsuş kişiye itdüğü issa'et (8) ve dena'et ve ḥebāşetdür **ḥasan bin Muḥammed** sufyan-ı sevrīden rivāyet (9) ider loqmāna eytdiler ki aşiret-i nās kimlerdür loqmān eytdi ki (10) nāsa issa' üzre

olanlardur **ve dahı** ey oğul kimseye (11) hased kılmakdan hazer eyle ve bilmiş ol ki hasūd olan kişinüñ (12) üç ‘alāmeti vardır biri oldur ki yüzüne yüzüne karşı (13) temellük ider dilkülenür kendüyi saña dost gösterür ve kaçan (14) yanından gā’ib olsañ seni gıybet ider ve kaçan saña feraḥ (15) idecek bir nesne ḥāşıl olsa ol ğam çeküp melūñ (16) olur ve eger saña bir muşibet irüşse ol şād olup (17)

[58a]

sevinür zinhār ey oğul bu naşihatlerüm ile ‘amel kıldılar sen ki (1) Allāh te‘ālā kıatında ‘izzet ü kerāmet bulup sa‘ādetdārına (2) vāşıl olasın **ve birisi dahı İskender ‘aleyhi’s-selāmdur** ki Zülkarneyn (3) deyü Ḥaḳ sübhāne ve te‘ālā kışşasından ḥaber virüp buyurdı ki (4) **وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ ذِي الْقُرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُو عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا** (5) bu āyet-i kerīmenüñ sebeb-i nüzülü oldur ki ebū cehl mel‘ūn (6) yehūd ‘ālemlerinden birkaç kimse ile resül ‘aleyhi’s-selāma (7) gelüp imtiḥān tarīķile Zülkarneyn ḥikāyesinden su’āl (8) eylediler Ḥaḳ sübhāne ve te‘ālā ḥaber virüp buyurdı ya‘ni yā Muḥammed (9) senden su’āl idüp şorarlar ise ol Zülkarneyn kışşasından (10)³² ḥaber virem bilesiz didi **pes** ehl-i tefsīr İskender ‘aleyhi’s-selāmuñ (11) nesebinde ihtilāf idüp İskender **فَبَلَّغُوا مِنْ مَطْرُوقٍ** (12) oğlıdur ki müselsel nesebi **عِيسَىٰ مَرْيَمَ** olur ki ishāḳ (13) peygamber ‘aleyhi’s-selāmuñ oğlıdur ve ya‘kūb peygamber ‘aleyhi’s-selāmuñ (14) kıarındaşıdur **cāmi’ muḥtaşar şāhibi Zülkarneyn** ikidür biri ekberdür (15) ve biri dahı aşğardur Kıurān-ı şerīfde mezkūr olan İskender ekberdür ki (16) Ḥām evlādındur ve esveddür **ابن لَكْوَا** eydür ki emīrū’l-mü‘mīn ‘Alī (17)

[58b]

Kerem’ullāh vecheden su’āl itdüm Ḥabeşidür tarīķ-i ḥaḳda ya‘ni (1) ḥalkı da‘vet itmede iki def‘a kıatlı olunup girü ihyā (2) olunduğıçün Zülkarneyn dimişlerdür deyü cevāb virmişler (3) **ve Şāhib Yenābī’ eydür** ‘Abd’ullāh bin ‘Ömer ve sa‘id bin el-müseyyib (4) ve Ḍaḥḥak bin Müzāḥim İskenderüñ nübüvvetinde ittifāḳ idüp iki (5) ‘alemi var idi biri beyāz ve biri dahı siyāh idi ve Allāh te‘ālā (6) ḥazretleri İskender ‘aleyhi’s-selāmuñ mu‘cizesini ol ‘alemlerde (7) kılmış idi ve gündüzüñ nūrını aḳ ‘alemdede ve gicenün zūlmetini siyāh (8) ‘alemdede kılmış idi kaçan kıarañu giceyi rüşen itmek diyilse beyāz (9) ‘alemi yeñerdi kıarañu gice gündüz gibi rüşen olurdu ve kaçan (10) gündüzi diñerdi gündüz iken kıarañu gice olurdu ve düşmān ile (11)

³² ḥaber vir şoranlara söyle ki / yakında ola ki ben sizüñ / üzerinize anuñ kışşasından

cenk itdükte ‘adunuñ ‘askeri üzerine zulmet havāle itmek (12) diyilse siyāh ‘alemi anlaruñ tarafına diküp gündüz iken gice gibi (13) karanıluğ iderdi ve kendüsi ‘askeri ile aydınlıqda qalurdı (14) bunıqla e‘dā münhezim olurdı **ve ba‘zılar dağı** eger peygamber olmasa (15) Haq sübhāne ve te‘ālā **قُلْنَا يَا آدَامُ اسْكُنْ** deyü hıtab buyurmazdı (16) deyüp bunıqla nübüvvetine istidlāl itmişler **ve ammā ba‘zılar Zülkarneyn** (17)

[59a]

laqabında dağı ihtilāf kıluq ehl-i tefāsır yazduqları (1) üzre Rüm ile Farsa pādişāh olmışdur Zülkarneyn (2) itlāqına bā‘ iş oldur didiler ve yāhūd Zülkarneyn dünyā ki mağrib (3) ile meşriqden ‘ibāretdür anları taraf eyledüğü ecilden (4) Zülkarneyn dinüldi dimişler **ve ba‘zılar dağı** ‘aşrında iki qarn (5) munqariiz olmağın Zülkarneyn dinildi dirler **ve dağı** düşünde (6) gördüğim güneşüñ iki boynuzına yapışur ol düşi ğarbdan şarqa(7) pādişāh olmaq üzre te‘vıl itdiler anuñçün Zülkarneyn dinildi (8) dimişler **ve ba‘zılar** aña hem ‘alem-i zāhir ve hem ‘alem-i bātin virildi (9) andan öturi Zülkarneyn dinildi dimişler **ve ba‘zılar dağı** boynuz (10) şeklinde başında ‘imāmesi altında iki lahm-ı zā‘ idi var idi dirler (11) **ve ba‘zılar dağı** tācında boynuz şeklinde iki nesnesi var idi (12) aña binā‘en Zülkarneyn tesmiye olundu dimişler ve bu dağı muhtemeldür ki (13) şüc‘ān olduğı ecilden Zülkarneyn itlāf olunmuş ola nitekim (14) bahādur kimseye qebş itlāq olunur keennehu aqrān ve emşāli olan (15) mülük ile cenk idüp cümleye ğālib olduğıçün ola **ve ehl-i** (16) **tevārih** qanqı ‘aşrda geldüğünde ihtilāf itmişlerdür **ba‘zılar** hāzret-i (17)

[59b]

ibrāhim ‘aleyhi’s-selām zamānında gelmişdür dirler **ve ba‘zılar dağı** Semüd (1) zamānında gelmişdür dirler **ve ibn-i Vahab** ‘İsā ile Muḥammed ‘aleyhi’s-selām (2) ortasında geldi dimiş **أَرْزُقِي وَأَنْوَارَ النَّزِيلِ وَمِدَارِي** şāhibleri (3) dünyāya dōrt kimse mālİK olup mağribden meşriqe degin hūkm (4) itmişlerdür ikisi müslümān ve ikisi kāfir müslümānlaruñ biri (5) hāzret-i süleymān ve biri hāzret-i İskender ‘aleyhūma es-selām (6) ve kāfirüñ biri Nemrūd ve biri cennet-i naşşirdür ve Zülkarneyn bir ‘abd-ı (7) şālih Hābeşidür ki Allāh te‘ālā ‘ilm ve hikmet virdi ve nūr ile zulmeti (8) aña teşhİR eyledi ki kaçan bir yire gitse öñünde bir nūr delālet idüp (9) yol gösterdi ve ‘Adüvvden ‘askerine zarar gelmesün içün deyü (10) ve rāsini zulmet ihāta iderdi ve ‘arzı aña temelih eyledi dimişler (11) **ve ba‘zılar Zülkarneyn** beni degül belki bir

‘abd-ı Şālih ve pādīşāh (12) ‘ādil idi dimişler ammā menāhirin nebīdür didiler şāhīh kıl dağı (13) budur ki beni dūr-mürsel degüldür nitekim **Vahab** ve anuğ ğayr-ı ehl-i kitāb (14) didiler kim Zülkarneyn Rūmdan bir qarıcığun oğlı idi andan (16) artuğ dağı oğlı yoğidi şālih kişi idi çün melik olup (16) cemī‘ işleri kemālin buldı Allāh te‘ālā aña vağy idüp didi ki (17)

[60a]

yā Zülkarneyn seni ğarbdan şarka cemī‘ ħalāyıkā peyğamber gönderdüm (1) ve seni anlaruğ ortasına ħüccet kıldum ki anları toğrı yola (2) delālet kılasun bu senüğ ol muğaddemā gördüğü düşün (3) tevīlīdür ki güneşüğ iki boynuzına yapışduğ ben seni cümle ümmetlerüne (4)³³ nebī kıldum ki anlaruğ cümlesi yedi ümmetdür ki dilleri muğtelifdür (5) ve anlardan iki ümmet vardır ki biri cenūbda ve biri şimāldedür (6) ve ikisinüğ arası yirüğ aynī miğdārīdur ya‘ni biri mağribde (7) ve biri meşriğdedür ve üç tã’ife dağı anlardan yerüğ ortasındadır ki (8) anlar cinnīler ve ādem oğulları ve ye’cūc ve me’cūcdur ammā ol (9) iki ümmet ki yirüğ uzunındadır biri gün tolunduğı yerde (10) dūr ki aña **nāsın** dirler ve biri dağı anuğ muğābelesinde gün (11) toğduğı yerdedür ki aña **mensek** dirler ammā ol iki ümmet (12) ki yirüğ üstündedür biri cenūbda vāki‘ dūr ki aña **hāvīl** dirler (13) ve biri dağı anuğ berāberinde vāki‘ şimāldedür ki aña **nāvīl** dirler (14) çün Hāğ te‘ālā bu vağyi kıldı Zülkarneyn didi ki Allāhı sen (15) beni bir ulu āmir ile me‘mūr kılduğ ki aña senden artuğ kimsenüğ (16) güci yetmez Allāha ħaber vir baña kim bu ümmetlere ben ne kuvvetle meğābire (17)

[60b]

kılam ve ne zull ile anlaruğ ile söyleşem ve anlaruğ kelāmlarını (1) nice aņlayım ki muğtelif luğatler söylerler yāğūd ħanğı ħulağla ben (2) anlaruğ sözlerin işidem ve ħanğı gözle anlara nazar kılam (3) ve ne ħüccetle anlara ħuşūmet idüp ğalebe kılam ve ne ‘ağlla (4) anları günāh ħālleri ile fehm idem ve ne ħikmet ile anlaruğ (5) emrlerini tedbīr idem ve anlaruğ içinde nice ‘adl eyleyem ve ħanğı (6) ħilm ile anlaruğ ħilāf ve cefālarına şabr ve tağammül eyleyem ve ne ‘ilmle (7) anlaruğ arasında ‘adl ile ħükm idem ve ne ħile ve āl ile (8) anları zabt ve ħahr idem ve ħanğı ayağile anlaruğ meğānlarına varup (9) ħadem başam ve ħanğı taşarruf ve ħudretle anları cem‘ idem ve ħanğı (10) leşker ile anlar ile muğābele ve muğātele

³³ ve iki tã’ife dağı vardır ki ikisinüğ / arası yirüğ uzunı miğdārīdur

idem ve kınkı rıfık ve tevāzu[‘] (11) ile anlara ülfet ve muvāneset tutam Allāhı bu zıkr itdüğim ahvālün (12) biri bende yok ben nice ol tā’ifeler ile muķāvemət kılabılırın (13) ve anların üzerlerine ġālib olurun **ravf ve raķım** sensin ki (14) bend kāne hıç nesne teklif itmezsin illā güci yetdügin ve hıç (15) bir nesne yükletmezsin illā getürebildüğün raķmān ve raķımsin (16) nitekim buyurulmuşdur (17)

[61a]

pes Hık te‘ālā ve vahy idüp buyurdı ki yā Zülķarneyn biz saņa bir (1) kuvvet virevüz ki ol teklifümüzi yerine getüresin ve senün (2) şudürünü ġık kılvirevüz ve işitmege kuvvet virevüz ki işidesin (3) ve hıfz idesin ve fehmünji daķı vāis[‘] kılavuz ki her neyi (4) gerekse aņlayasın ve lisāniņa daķı kudret virevüz ki her lisānı (5) tekellüme ķādir olasın ve göñlün gözin daķı açıvirevüz niye ki (6) nażar idesin idrāk idesin ve daķı cümle asbābı saņa cem[‘] iderüz ki hıç (7) bir nesne senden kuvvet olmaya ve ķalbine kuvvet virevüz ki hıçbir (8) nesneden göñlün ķorķmaya ve elünji daķı kuvvetlü kılavuz ki cümleñün (9) üzerine ġālib-i muţlak olasın ve ķadmünji muķkem kılavuz ki kınkı leşkere (10) uğrasaņ sābit ķadem olup tırasın ve düşmānı şayasın sen şanmayasın (11) ve kaçmayasın ve üzeriņe heybet libāsını ġıydürevüz ki seni (12) görenler ķorķuya düşeler ve aydınlığı ve ķarañulığı saņa müsaķķar kılavuz (13) ki ikisi daķı senün leşkerün den ola ve her ne yire ķaşd (14) kılasıñ nūr öñün de kılavüz olup ve ķarañuluķ arduñı (15) ķablaya kimse seni görmeye ki zarar irgüre **çün** Hık te‘ālā (16) bu hıtābı işitdi göñli taleb kıldı ki etrāf ‘ālemi seyr eyleye (17)

[61b]

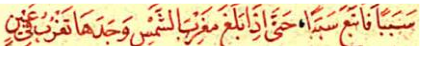
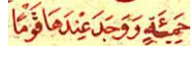
ammā aşķābı ol ķavmün üzerlerine gitme deyü men[‘] eylediler (1) İskender elbette Allāh te‘ālāñun emrüne itā[‘] at gerekdür deyüp (2) gitmege ‘azımet eyledi **pes** emr eyledi ki bir ‘azım-i mescid bünyād kıllalar (3) ki tolı dörtyüz zirā[‘] ola ve ‘arzı ikiyüz zirā[‘] ola (4) ve dıvārlarınun ‘arzı daķı yigirmi dört zirā[‘] ola ve ķaddi yüz (5) zirā[‘] ola ammā içinde hıçbir direk olmaya mühendisın (6) tā’ifesi direksüz binā nice mümkündür didiler Zülķarneyn didi ki (7) kaçan dıvārlarından fāriğ olasız içini toprağla tolduruñ (8) tā ki dört dıvārı mescidün toprağla berāber olup düz ola (9) ve kaçan andan daķı fāriğ olasız binihāye altun getürün daķı (10) altunı tırnaķ deñlü pāre pāre idün daķı ol altunun pārelerin (11) ol toprağa karışduruñ ve andan şoņra

demürden tabanlar (12) düzüñ ki her tabanun 7olı mescidün 7 arzı 7adar olup iki yüz zirā7 (13) ola ve da7ı yigirmi dört zirā7 ziyāde ola ol iki yüz (14) zirā7 iki dīvār arası ola ve ol ikişer zirā7 da7ı (15) dīvārların 7zerlerine vara ve ol bākīr ta7taları demür mı7ırlarla (16) ol demür tabaların 7zerlerine döşeyüp bend idesiz (17)³⁴

[62a]

ve ba7 dehū 7urşunu eridüp 7zerlerine dokesüz ki ol mescede (1) sa7f ola 7ünkü bu 7 ameli tamām idesiz ne 7adar miskīn (2) ve dervīş ve fa7ır ve mu7tāc var ise nidā idüp cem7 idesüz (3) ve diyesiz ki her kim ki bu 7opra7dan getirüp 7aşra 7ı7ara (4) i7inde buldu7ı altun anun olsun vardılar eyle itdiler (5) ve bu nihāye ile ol mescidün i7i boşanup sa7fı direksüz (6) 7arār 7ıtdı ve ol dervīş ve mu7tāclar da7ı 7opra7ı 7aşıyup (7) 7ı7ardılar hem mescidün i7i pāk oldı ve hem fu7arāya anunla (8) 7inā hāşıl oldı ve andan şonra ol 7avmi da7ı leşker (9) idinüp kendü ile getirüp ve her bölü7i on biñ er olma7 (10) üzre kır7 biñ bölük eyledükden şonra cümle 7 askerini yokladı (11) gördi ki cümlesi biñ kez bin erdür dörtyüz biñi kendü leşkerinden (12) ve altı yüz biñi dārā leşkerinden ve kır7 biñ da7ı miskīnler 7 askeri (13) bile yürürlerdi 7arşu anlara yürüdü7i yerde ihsān iderdi (14) ve anlar da7ı aña du7 ā ile yardım 7ılurlardı andan ol leşker ile (15) ol ma7rib 7arafında7ı 7avme teveccüh 7ıldı nitekim ha7 te7 ālā (16) haber virüp buyurur (17)

[62b]

 (1) ya7 ni Ha7 te7 ālā eydür biz ol İskendere (2) yer yüzini 7 itā 7ı olup cümlesine mālīk 7ıldı7 ve da7ı her (3) nesnenün aşlunu ve esbābını aña bildürdük yir yüzinde seyr itmek (4) aña sehl olmuş idi ve yollar 7amu aña fermān-ber idi ki aya7ı altında (5) dūrilüp irā7lar ya7ın olurdu ve e7rāf-ı 7 ālemün cümlesinün (6) 7arī7ün aña bildürdük ve anları seyr idüp oluşma7a da7ı āsān (7) 7ıldı7 ol da7ı ol sebebler ile e7rāf-ı 7 ālemde seyr eyledi (8) tā ki ol gün 7olandu7ı yere irişdi gördi anda güneşi ki (9) bir 7aynar 7ara bal7ıklı bınaruñ i7ine girür ve ol bınaruñ 7atında (10) bir tā7ife buldı ki bir şehir i7inde **ibnü'l-Cerīh** eydür ki ol şehrün (11) on iki biñ 7apusu vardur i7i 7olı adamdur ki her 7apusını (12) her 7icede biñ kişi bekler tamām birile de7in bir kerre bekleyene bir (13) da7ı beklemeye nöbet deñmez eger ol şehir ehlinün 7ul7ulesi (14) āvāzesi olmasa gün

³⁴ ve demürden mı7ırlar ve bakırdan ta7talar düz ki

tolunduğı vaktde gürüldisi āvāzı (15) mecmū^c bahāne işidilüp halka dehşet ve hayret vāki^c olaydı (16) pes girü Hāḡ te^c ālā buyurdu **فَلَا يَأْتِي الْكُفْرَانَ إِلَّا بِالْحَقِّ** (17)

[63a]

وَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَكْفُرُوا (1) **فَلَا يَأْتِي الْكُفْرَانَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَقَامَ آمِنٌ وَعَمِلَ** (2)

صَالِحًا فَلَهُ جِزَاءُ الْحَسَنَى وَسَبْعُونَ أَلْفَ مِائَةً (3) **نَمَّ أَسْمَاءُ** ya^c ni Hāḡ te^c ālā eydür Zülkarneynün göñline ilhām (4) idüp buyurduḡ ki eger bu ḡullarum saña muḡi^c olmayup İslāma (5) gelmezlerse bunlara ^c azāb idüp öldürür misin³⁵ **Zülkarneyn** didi ki (6) ammā şol kimse ki kendüye ḡulm idüp kāfir olup imāna gelmedi (7) biz kendümüz ve bizimle olan kimseler aña ölince ^c azāb iderüz andan (8) şonra rütbesine redd oluna āḡiretde ol daḡı ^c azāb eyleye bir münker (9) ^c azāb ile ki hiḡ ma^c hūd olan ^c azāblara beñzemeye zīrā bunda (10) olan ^c azāb müntehīdür ki öldükde ḡurtılır ammā anda ölüm yoḡ ki (11) öle ḡurtıla ammā şol tā^c ife ki imāna gele ve a^c māl-ı şāliḡ işleye (12) aña eyü ^c ivazlar vardır ki ol cennetdür ol imān ve a^c māl-ı şāliḡa (13) muḡābelesindedür ve daḡı aña güzel sözler söyleyevüz ve her (14) işimüzde anları ^c adl ile iḡsān ile tutavuz ve çünki Zülkarneyn (15) ol ḡavmle bu didüḡi mu^c āmeleyi ḡıldı andan şonra dönüp (16) meşriḡ ḡarafına tevbe eyledi nitekim Hāḡ te^c ālā ḡaber virüp buyurdu

[63b]

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ النَّهْرِ وَجَدَهَا تَطَّلِعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ يَجْعَلْ لَهُم (1) **مِنْ دُونِهَا سِتْرًا كَذَلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْكُمْ خَيْرًا مِّنْ نَّاسٍ** (2) **سَبِيًّا** ya^c ni

ol Zülkarneyn seyr idüp geldi ol mekāna irişdüḡi (3) gün andan toḡardı ve bir ḡavm üzre toḡardı ki ol ḡavmle (4) gün arasında ḡicāb ve perde yoḡ ne evleri vardır ki içine (5) gireler ve ne ḡonları vardır ki arḡalarına giyeler ve ne ḡaḡ (6) ne aḡaç vardır ki anı perde idineler ve gün çıḡduḡda ana teḡaşşün (7) idüp ḡarāret-i şemsden ḡalāş olalar zīrā mekānlarında binā (8) ḡarār ḡutmazdı ve daḡı ol maḡalde ḡon idinicek kettān ve penbe (9) mişālli nesne bitmezdi ol ecelden cümle ^c uryānlar idi ve yer içinde (10) meḡāreler idinmişler idi gün toḡduḡda ol meḡāreler içine (11) girüp sākin olurlar ve gün tolunduḡdan şonra çıḡup esbāb-ı (12) ma^c işetlerine meşḡül olurlar ve **Hüsni-i Başri** rahmet^c ullāḡ ^c aleyh (13) eydür ḡaçan gün toḡsa şuya girerler ve tolunduḡda çıḡarlar (14) ḡayvān gibi otlarlar **إِنَّا كُلُّ** eydür anlar ḡamu ^c uryānlardur lākin ḡulaḡları (15) kilim gibidür yanlarına şalınur ve yatduḡları

³⁵ yoḡsa buları ^c afv idüb suçların baḡışlayub yerlerinde ibḡā ider misin

vaqtda bir qulaqların (16) döşek idinürler ve bir qulaqların örtünürler pes Zülqarneyn (17)

[64a]

mağribdağı qavme varup hüküm eylediği gibi meşriq qavmine (1) dağı hüküm eyledi biz anuñ dağı çizisin ne eyleyecegin ve ol tã'ifeye (2) nice hüküm idecegin ve ne ricāl ile anda varacağın 'ilm qadmümüz ile (3) ihāta qılımış idüñ bilürdük ol dağı ol taqdir üzre anlara (4) hüküm eyledi andan dağı dönüp girü yolına girüp seyr idüp (5)

gitti nitekim Haq te'ālā buyurdı **حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَيْنِ وَجَدَ** (6) **مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَّا يَجَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا** ya'ni Zülqarneyn (7) çün gelüp ol iki tağuş arasına irişdi ki şimdi anda (8) sedd bağlanmışdur anda bir qavm buldı ki anlar kimsenüñ sözün (9) anlamazlar ammā kendüler içinden bir tercümān buldılar ki ol tercümān (10) Zülqarneynüñ sözün anlar Zülqarneyne ol tercümān ile gelüp (11) hāllerin arz idüp söylediler nitekim

Haq te'ālā haber virdi (12) **فَالْوَالِيَاءُ الَّذِينَ أَنَّىٰ جَاءُوا وَمَأْوَجُ مَفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ** (13)

فَمَا تَكُنِّي فِي رُبِّي حَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ (14) **فَوَلِّ جَعَلْ لَكَ عَرَضًا عَلَيَّ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا قَالَ**

رَدَّمَا أَوَّلِيَّ زُبْرًا لِّدِيحِي إِذَا سَأَوْتَنِي مِنَ السَّدِّعِينَ قَالَ (16) **أَنْفُو حَتَّىٰ إِذَا جَبَلْتُمْ نَارًا قَالَ أَوَّلِيَّ أَوْرَعٌ عَلَيْهِ فِطْرًا** (17)

[64b]

فَأَسْطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا ya'ni (1) ol qavm tercümānla didiler ki yā Zülqarneyn taħkik ye'cūcla me'cūc (2) tã'ifesi yer yüzinde fesād idicilerdür çıkup bizim yaş (3) tãze hāşıllarımız yerler ve qarusın getürüp giderler ve ehil (4) ve evlādumuz öldürürler bunlardan qatı zaħmetdeyüz hiç (5) eliñden gele mi ki biz saña mālımızdan harc virevüz sen anlar ile (6) bizim aramızda bir sedd idesün ki anlara hāciz ve māni' olup (7) biz anlaruñ şerlerinden qurtilup emīn olavuz **فَتَحَالَكْ** eydür ki (8) bunlar Türkmāndan bir cemā'atdur ki ve bu Türkmānlar dağı anlaruñ (9) leşkerinden bir cemā'atdur ki anlaruñ içinden çıkup eve gitmişler (10) idi vaqtā ki Zülqarneyn ol iki tağuş arasına sedd çekdi (11) anlar taşrada qaldılar anuñçün anlara Türk itlāk olundu (12) ya'ni bu mażmūn üzre Türk Türkdən 'ibāret olunur **ibn-i 'Abbās** (13) eydür ki bu ādem oğlanı ne miqdār ise ye'cuc ve me'cuc dağı (14) ol miqdārdur ve anlardan birisi olmaz tã şulbından biñ erkek (15) oğlan dünyāya gelince ki cümlesi silāh getürüp muħārebeye qadar (16) olalar bunlar dağı ādem neslinden Yāfeş oğullarındandır tã (17)

[65a]

tā dünyā ḥarāb olunca anlar daḥī dünyāda bākīlerdür **pes Zülkarneyn** (1) didi ki Ḥaḳ te‘ālā baḥa ulaḳdur iḳdār virdi ki sizün mālınıza (2) iḥtiyācım yoḳdur varuḡ siz taşlar ve demürler ve bakırlar ḥāzır (3) idün ben varayın ol ḳavmi bir göreyin bileyin ki ne güne ḳavmdür (4) **keyfiyyet-i benā** oldur ki çün İskender ol ḳavmün ortasına (5) vardı gördi ki bu bizüm birimüzün ḡāyet uzunı anlaruḡ ḡāyet (6) ḳışşasınuḡ beline irişür ve barmaḳları var şol yırtıcılaruḡ (7) ḳaynaḡı gibi ve yırtıcılaruḡ azuları gibi azuları gibi azuları var (8) bedenleri başdan ayaḡa ḥayvānlar gibi ḳılıldur anuḡla ıssıdan (9) şovuḳdan şaḳlanurlar her birinün iki büyük ḳulaḳları vardır (10) ki birin örtünüp ve birin düşünürlerdi şol ḥayvānlar (11) cimā‘ itdükleri gibi erkekleri dişilerine biri biri (12) yanında cimā‘ iderlerdi çün Zülkarneyn anları gördi (13) dönüp yine ol iki taḡuḡ arasına geldi fikr eyleyüp (14) ol seddün bünyādın taḥmīn eyledi ve buyurdı ki ol iki (15) taḡuḡ ortasını ḳazdılar tā aḡa deḡin ki şu çıḳdı (16) andan anuḡ içini taşla ḡoldurdılar ve anuḡ üzerine erimiş (17)

[65b]

bakır dökdiler ḳaynayup yek pāre demür gibi oldı **ve ba‘zılar** didiler ki (1) vech-i arzda olan üstād ve mühendisın ne miḳdār var ise (2) cem‘ eylediler ve bu üstādlar didiler ki bize demür pāreleriyle odun (3) getürün getürdiler andan sonra biribiri üzre yıḡdılar bir ḳat (4) odun ve bir ḳat demür döşediler tā aḡa deḡin ki ol iki taḡuḡ (5) depeleriyle berāber oldı andan emr eyledi aḡa od eyleyüp körükler (6) ile üfürdiler tā ki ol demürler eriyüp şu gibi oldı ve (7) Zülkarneyn didi ki bakır getürün getürdiler ol demürle taş (8) üzerine dökdiler andan demürle bakır ḳaynadı tutdı şöyle (9) bir yol ḳara ve bir yol kızıl olup alaca oldı ve ḳazup delmeḡe (10) daḥī imkān ḳalmadı elli zirā‘ yüksekliḡi idi ḡāyet eyle yüce (11) olup tıruncaḳ olduğundan bir ferd çıḳup berü yaḳasına (12) çıḳmaḡa mecāl yoḡidi ve yuḡarusına daḥī çıḳup (13) berüsine aşamazlardı yüceliḡinden ve ḡāyet eyle deriḡ (14) olduğundan ve aşāḡasından daḥī dalamazlardı **pes** (15) Ḥaḳ te‘ālā girü ḥaber virüp buyurdı ki **قَالَ هَذَا حَمَلٌ مِنْ رَبِّي** (16) **فَإِذَا جَاءَ وَعَدْرِي حَمَلُهُ دَكًّا. وَكَانَ وَعْدَ رَبِّي حَقًّا** ya‘ni (17)

[66a]

bu seddi ben çekdüm ammā benden degüldür Ḥaḳ celle ve ‘alānün faḫlı (1) ḳullarına raḥmetinün eşeridür ammā va‘desinün vaḳti yetişiüp (2) ḳıyāmet yaḳın

olıcak bu seddi Hâk te'âlâ hazretleri dek eydür (3) ya'ni duyduz eydür **emirü'l-mü'min** 'Alî keremu'llâh veche eydür (4) kıyâmet yakın olduğda ye'cüc ve me'cüc seddi yıķup (5) çıkarlar ve ne kadar me'kûlat ve belki ot ve ağac var ise (6) yıķup bir nesne kıomazlar ve deñizleri ve ırmaķları ve kıyularda (7) olan şuları habb içüp bir kıatre kıomazlar dünyāya kıaķt (8) müstevli ola ki halk açlığında helâk olalar ve ol vaķtda (9) İsrâfil şûrı çala ne kadar canlu var ise öleler ve daħı (10) 'Alî kerem'ullâh vecheden menķûldur ki ol zamāndan bozmaya (11) gelinceye degin ye'cuc ve me'cucuñ işleri budur ki her gün (12) 'aliyü's-sihr cümlesi kıalkup ol seddüñ üzerine gelüp (13) dilleri ile yalayup ol kıadar yufķa iderler ki yumurda kıabı kıadar (14) ince iderler ve gün tölündüğda yarın gelüp yıķaruz didiler (15) inşā'allâh dimezler şabâh geldükde seddi yine ke'l-evvel bulurlar (16) ammâ kıyâmet yakın olıcak içlerinden biri müslümân olup yarın (17)

[66b]

gelüp feth iderüz didüklerinde inşā'allâh diyinüz deyü anlara ilkâ (1) ider ve anlar daħı inşā'allâhu te'âlâ feth iderüz diyeler (2) irtesi gelüp kıoduķları gibi yufķa bulalar ve yıķup berü (3) tarafa geçeler ve cihāni ħarâb ideler andan sonra kıyâmet (4) daħı kıopa didi ve çünkü resül'ullâh şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem (5) Yahüdilere bu vechle cevâb virdi Yahüdiler işidüp taşdıķ (6) itdiler ve Tevrâtda daħı cevâb bu vechledür deyüp cümlesi (7) imāna geldiler illâ ebü Cehl mel'un ve sâir müşrikîn imân kıabül itmeyüp maħrûm (8) gitdi **أَصْحَابُ كُرَيْبِ بْنِ مَادَةَ** rağıya'llâhu 'anh rivâyet ider ki (9) bir kimse gelüp resül şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellemün meclislerinde (10) söyleyüp eytdi ki ye'cuc ve me'cucuñ ben seddini gördüm (11) resül şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem eytdi ki nicedür ol kimse (12) eytdi alaca perde gibidür ki bir yolu siyâh ve bir yolu kıırmızıdır (13) **Zülķarneyn 'aleyhi's-selâmuñ zulmetine duħûlinüñ keyfiyyeti beyânındadır** rivâyetdür (14) emirü'l-mü'minîn 'Alî rağıya'llâhu 'anhdan buyurdı ki Zülķarneyn (15) vaķtâ ki mağrib ile meşriķe pâdişâh olup şeref ve azebe (16) mâlik oldı melâ'ikeden kendünün bir muşâhibi var (17)

[67a]

var idi ki adına **Refâ'il** dirlerdi dâ'imâ gelüp Zülķarneyn ile (1) muşâhabet idüp girü giderdi bir gün söyleşürken (2) Zülķarneyn eytdi ki yâ Refâ'il gökde melekler Allâh te'âlāya (3) nice 'ibâdet iderler baña iledür ~~didi~~ Refâ'il ağladı ve eytdi ki (4)

yā Zülkarneyn sizün ‘ibādetünüz feriştelereün ‘ibādeti katında (5) hiç ‘ibādet degüldür zīrā ki gökde ba‘zı (6) melā’ike vardır ki kâ’imdür kaṭ‘ā oturmaz ve ba‘zı (7) melā’ike vardır ki rükū‘ dur aṣlā kâ’im olmaz ve ba‘zı (8) melā’ike daḥı vardır ki secdeden baş kıldurmaz (9) وَمَنْ نَسَبْكُمْ بِمِثْلِكُمْ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ لَأَخَذْنَا مِنْكُمْ الْبَأْسَ ثُمَّ لَا يَرْضَىٰ لِمُتَّبِعِي اللَّهِ إِلَّا طَائِفَةٌ مِّنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ خَبِيرٌ deyü dā’imā tesbīḥ ve tehlīl (10) idüp لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ feḥvāsınca kaṭ‘ā (11) Allāh te‘ālānuḡ emr-i şerīfine ‘āşī olmazlar وَيَقِينُ مَا تَكْتُمُونَ (12) مَا يُؤْمَرُونَ mażmūnı üzre taḡşīr itmeyüp buyruḡın daḥı (13) yerine getürürler ve bu kadar ‘ibādet ve inḡıyād ile girü رَبَّنَا (14) مَا عَبَدْنَاكَ حَتَّىٰ عِبَادْنَاكَ deyü i‘tizār iderler vaḡtā ki (15) Zülkarneyn bu sözi işitdi muḡkem ağladı ve eytdi ki (16) yā Refā’il ben çok yaş yaşayup Rabbime çok ‘ibādet ile (17)

[67b]

ṭā‘at ve ‘ibādet itmek isterin buña çäre nedür Refā’il (1) eytdi Allāh te‘ālānuḡ yir yüzinde bir ırmaḡı vardır ki adı (2) ‘aynü’l-ḡayātdur ḡaşşası oldur ki bir adam ol şudan bir (3) içüm şu içse ol kimse ḡaşre deḡin ölmez ve mürür-ı (4) eyyām ile bedeni fenā bulmaz Zülkarneyn eytdi yā Refā’il ol nehr (5) ḡanda olduḡın sen bilür misin Refā’il eytdi bilmez (6) illā bu kadar bilirün ki gökde melekler ile söyleşirüz ki (7) yir yüzinde Allāh te‘ālānuḡ zulumeti vardır ki ol zulumete (8) ins ve cin dāḡil olmazlar zann iderüz ki ‘aynü’l-ḡayāt ol (9) zulemātuḡ içinde ola didi çünki İskender Refā’ilden (10) bu sözi işitdi sefer levāzımını tedārük idüp ‘ulemā ve mülük (11) ve eṣrāf ile zulemāt cānibine tövbe eyledi ve ḡandadır müṭallā‘ (12) şems deyüp gitdi ve on iki yıl seferden şonra varup (13) zulemāta vāşıl oldılar ve ol gün içine girmeyüp kenārında (14) ḡondılar ve gördiler ki zulemāt ḡaraḡuluk ammā ḡorḡusu gice (15) ḡaraḡusu gibi olmayup düṭün gibi ḡaynar birkaç gün anda oturdılar (16) Zülkarneyn ḡukemā ve ‘ulemāya su’āl itdi ki gice ḡaraḡusunda (17)

[68a]

ḡanḡı ṭavār yolu artuḡ görür eytdiler ki at artuḡ görür Zülkarneyn (1) erkek mi ziyāde görür yoḡsa dişi mi didi ḡukemā eytdiler ki (2) dişi ve levni siyāḡ olanı artuḡ görür ve yolu ḡiss ider (3) بَشِيرًا ki ol ḡısrāḡ ayḡır görmemiş ola Zülkarneyn (4) emr eyledi ‘askerinde bu evşāf ile muttaşıf otuz biḡ ḡısrāḡ (5) bulındı pes Zülkarneyn ‘askerinden otuz biḡ müretteb (6) müsellaḡ zī-i ‘aḡl ve re’y yarar bahādur ve şeci‘ kimseleri (7) intihāb idüp ḡıḡardı ve bu otuz biḡ kimsenün (8) her birine birer siyāḡ ḡısrāḡ virdi ve Hızır ‘aleyhi’s-selāma (9) ol otuz biḡ ‘askerden on

biñ ta‘yîn idüp öñünde (10) yürimek emr eyledi³⁶ ve Zülkarneyn ‘askeri yine eytdi ki siz (11) bu maħalde on iki yıla degin oturup gitmeyesiz eger on (12) iki yıla degin biz gelürsek hoş eger gelmezsek her biriñüz (13) varup memleketlerünize gidesiz didi anlar daħı sem‘ân ve tã‘aten (14) deyü du‘â-yı ħayra meşgûl oldılar Hızır eytdi ki yâ Zülkarneyn (15) biz bu zulemâtuñ içine giderüz ammâ yok ħanda olduğı nâma‘lûm (16) olmaduğından ħayrı biri birümüzü görmege daħı maħal yokdur (17)

[68b]

içümüzden bir kimse yol azsa bulmaħ maħaldur Zülkarneyn Hızıra çıkarup (1) bir kırmızı boncuħ virdi ve eytdi ki kaçan biri biriñiz yitürseñüz (2) bu boncuğı yer üzerine atuñ bu boncuħ çağırsa gerekdür yol (3) yitüren kimseneler bu boncuğun âvâzına toğru gelüp bir yere (4) cem‘ olsunlar didi Hızır bu boncuğı alup bir ħonaħ ilerü (5) gitdi şöyle ki Hızır ħalkduğı ħonağa irtesi gün (6) Zülkarneyn ħonardı nice müddet bu seyr üzre sefer idüp (7) gitdiler bir gün giderken Hızır bir dereye rast geldi ve ‘aynü’l (8) ħayât bu dereye olmaħ ihtimâlin virüp ol derenün boğazında (9) bir miğdâr durdı ve yoldaşlarına siz bunda ben gelince duruñ (10) yabana gitmeñ deyü işmarladı ve kendü bunlardan ayrılıp bir miğdâr (11) ilerü vardı ve boncuğı ol dereye atdı ve boncuħ ol dereye (12) bir miğdâr turduğdan sonra şadâ virüp çağırdı ve Hızır (13) daħı ol boncuğun şadâsına toğru varup boncuğı (14) buldı görse ki boncuħ bir ırmağun kenârına düşmiş ki (15) ol ‘aynü’l-ħayâtdur aħluğda südden aħ ve tatlıluğda (16) baldan tatlı Allâh te‘âlâya ħamd u şenâ idüp Hızır esbâbların (17)

[69a]

çıkardı ve andan sonra³⁷ esbâbların ol şuya yuyup pāk (1) eyledi ve ol şudan bir miğdâr içdi ve ba‘dehü esbâbların (2) giyüp atına binüp girü ol boncuğı ‘asker tarafına atup ol (3) boncuğun âvâzı üzerine varup ‘askere mülâkât idüp (4) gitdiler Zülkarneyn ise ol dereye rast gelmeyüp yol azıdup (5) ħaħâ eyledi ve kırğ gün ve kırğ gice zulemât içinde gidüp sonra (6) bir aydunluğa çıkdılar ki ol aydunluğ güneş ve ay ile olan aydunluğ (7) degül anda gice olmaz bir miğdâr gitdükden sonra bir yere vardılar (8) ki toprağı kırmızı ve ħumu beyâz Zülkarneyn görđi ki bir ‘âli (9) ħaşr ü benâ olunmuş ki uzunı ve aynî nice fersaħ ve bir ‘âli ħapusu (10) vardur ki

³⁶ ve yigirmi biñ ‘askere daħı kendiyle yürimek emr eyledi

³⁷ ‘aynü’l-ħayâta girüb ħusl eyledi ve abdest aldı andan sonra

Zülkarneyn ‘ömrinde görmüş degül ‘asker ile ol (11) kaçruñ kapusı öñinde kondı pes kendüsi ‘askerinden ayrılup (12) yalnızca kaçr tarafına gitdi ve bismi’llah deyüp içeri girdi (13) ve bir uzun demür çubuğ görđi ki uzunı bir fersahdan ziyāde (14) dür ol çubuğun iki tarafı kaçr dīvārınun iki tarafına bezenmiş (15) ve ortasında kırlangıca beñzer bir siyāh kuş görđi ki burnı ile (16) ol demüre aşılımış yir ile gök arasında mu’allağ durur (17)

[69b]

vaqtā ki ol siyāh kuş Zülkarneynün ayağı şadāsını işitdi (1) uçup demürün üstüne çıkup Zülkarneynün tarafına (2) bakup sen kimsin didi ol dağı ben Zülkarneynim didi (3) ol kuş eytdi ki yā Zülkarneyn mağrib ile meşrik saña (4) kifāyet itmedi mi ki bunda geldün ve andan şonra eytdi ki (5) yā Zülkarneyn saña birkaç su’al ideyin haber vir Zülkarneyn (6) eyle didi ol kuş eytdi ki yā Zülkarneyn yir yüzinde binā (7) çok mıdur Zülkarneyn eytdi ki çokdur ol kuş silkinüp (8) kanatların kabardup şişürdi şöyle ki ol demürün şülüşünü (9) örtđi andan şonra ol kuş eytdi ki yā Zülkarneyn yir yüzinde (10) yalan şehādet olunur mı Zülkarneyn eytdi ki olunur ve ol (11) kuş girü silkinüp ol demürün nişfini uzatdı andan (12) şonra ol kuş eytdi ki yā Zülkarneyn nās ribā yirler mi (13) Zülkarneyn eytdi ki yirler kuş girü silkinüp kabardı ve ol (14) demüri başdan başa örtđi şöyle kim ol ‘azīm kaçruñ (15) öte tarafı görölmeden kaldı Zülkarneyn vaqtā ki ol kuşda (16) bu mertebe-i ‘azameti görđi dehşet olup hayrān oldı (17)

[70a]

girü ol kuş eytdi ki yā Zülkarneyn havf etme senünle bir (1) miqdār söyleşelüm Zülkarneyn eytdi ki söyle ol kuş (2) eytdi ki yā Zülkarneyn nās lā-ilāhe illa’llāh deyüp imāna geldükden (3) şonra dīnlerin terk iderler mi Zülkarneyn eytdi ki terk (4) itmezler kuş kanadınun bir miqdārın düşürüp gizledi andan (5) şonra ol kuş eytdi ki yā Zülkarneyn halk cenābet guslını (6) terk iderler mi Zülkarneyn eytdi ki terk itmezler ol kuş (7) kanadınun nişfini gizledi andan şonra ol kuş eytdi ki (8) yā Zülkarneyn halk farz olunan namāzı terk itmeyüp kılurlar mı (9) Zülkarneyn eytdi ki kılurlar ve bir vaqti terk kılmazlar pes (10) ol kuş kanadlarınun cümlesin gizleyüp evvelki şekline girdi (11) ve eytdi ki yā Zülkarneyn senden dilerin ki bu nerdübāndan (12) kaçruñ üzerine çıkup temāşā göresin didi Zülkarneyn (13) nola deyüp ol kaçruñ üzerinde olan tabakaya çıkdı bir ‘azīm (14) maqām görđi ki

vüs'atına gözler irmez şöyle ki Zülkarneyn (15) 'ömründe buncalayın büyük menzil görmedi pes gördi ki ortasında (16) ayak üzre bir yigit тұrur ki gāyet güzel ve üstüne beyāz (17)

[70b]

libās giymiş ve yüzini gökden tarafa dutmuş ve elinde bir zurnası (1) var çalmaq ister vaqtā ki Zülkarneynün ayakları şadāsını gūş (2) itdi ol cānibe teveccüh idüp sen kimsin didi İskender (3) eytdi ki ben Zülkarneynim ol yigit eytdi ki yā Zülkarneyn (4) kıyāmet qarībdur muntezerāyin ki şūrı çalmağa emr ola (5) Zülkarneyn eytdi ki bildi ki bu yigit İsrāfil imiş önünde meyyit şeklinde (6) bir taş var imiş aldı Zülkarneyn şunup eytdi ki yā Zülkarneyne (7) bunu al eger bu toyarsa sen daħı toyarsın eger bu acığursa (8) sen daħı acığursın Zülkarneyn ol meyyit şeklinde olan taşı (9) alup ve İsrāfil ile vedā' idüp 'askerine geldi (10) ve 'ulemāsını cem' idüp ol siyāh kuşuñ aħvālını ve kendüye (11) su'ālını ve kendünün kuşa cevābını söyledi ve İsrāfilün kendüye (12) didügin tafşil eyleyüp ol meyyit şeklinde olan taşı önlerinde (13) kodı ve İsrāfil bu taşı virmeden murādına olduĝın baña 'ayān (14) eyleñ didi 'ulemā bu rumūzda niçe zamān fikr eytdiler neden şonra (15) bir mizān getirüp ol meyyit şeklinde olan taşı kefesinün (16) bir tarafına kodılar ve bir kefesine daħı anuñ mişli bir taş kodılar (17)

[71a]

andan şonra mizānı çekdiler Zülkarneynün getürdügi taşı (1) ağır geldi ol taşuñ iki mişlin getürdiler girü Zülkarneynün (2) getürdügi taşı ağır geldi muħaşşal ol taşuñ biñ mişlin kefeye (3) kodılar ve Zülkarneynün getürdügi taş sengin geldi (4) andan şonra 'ulemā müteħayyir olup bu mu'ammānuñ fetħinde 'āciz kaldılar (5) henüz Hızır ol maħalde gelüp mülākāt itmiş idi ilerü gelüp ben (6) bunuñ ħikmetini bilürin deyüp mizānı bunlaruñ ellerinden aldı andan şonra (7) Zülkarneyn getürdügi taşı mizānuñ bir kefesine kodı ve bir kefesine (8) daħı bir avuç toprak kodı ve mizānı çekdi berāber geldi çünki 'ulemā (9) bunu gördiler istiğrāb idüp Hızıra taħsın itdiler ve bu 'ilm (10) bizüm ma'lūmumuz degüldür didiler andan şonra Hızır eytdi ki yā Zülkarneyn (11) sultānluğ Allāh te'ālāya lāyıkdur zirā sultānluĝı bākī ve ebedidür ki fenā bulmaz (12) ve maħlūkuñ saltanatı şol zill-i zā'il gibidür ki şebāt ve qarār (13) ve beķā tutmaz ve emri kulları üzre cāridür ve kullarını biri (14) birine muħtāe muħtāc kılmışdur ve her kimseyi bir ħāl ile mütesellī (15) eyleyüp ehl-i 'ilmi

‘ilmine ve cāhili cehline mübtelā itmişdür (16) ve seni baña ve beni saña mübtelā kılmışdur Zülkarneyn eytdi gerçek (17)

[71b]

söylersin yā Hızır ammā bu taşuñ aşlına olduğın ve bu taşı (1) baña virmeden İsrāfīlūñ murādı ne olduğın baña haber vir didi Hızır (2) eytdi ki yā Zülkarneyn İsrāfīlūñ bu taş şüretin saña virmeden (3) murādı dimek olur ki yā Zülkarneyn Hakk te‘ālā saña şol kadar (4) kudret virdi ki dünyāyı başdan başa degin kabz eyleyüp (5) mālīk olduñ ve bir kimseye virmedüğün saña virdi ve hīç (6) kimse başmaduğı yire sen kadem başduñ bu kadem nesneye nefsün (7) kanā‘ at idüp toymadı ya‘ni ādem oğlı toymaz mādām ki (8) üstünü toprak örtmeye ve karnını bir nesne toymaz illā ki (9) toprak Zülkarneyn vaqtā ki Hızırdan bu sözleri işitdi (10) muhkem ağlayup gerçek söylersin yā Hızır didi birkaç gün ol (11) maħalde oturup girü döndiler ve zulemāt içine girüp (12) girdiler tā ki zulemātuñ ortasında bir dereye geldiler ki Zülkarneyn (13) ‘askerinüñ atlarınuñ ayakları altında taş atup şadā virür (14) çünkü ‘asker atlarınuñ ayakları altında olan taş āvāzını (15) işitdiler Zülkarneyne su‘āl idüp eytdiler ki yā Zülkarneyn (16) bu atlarımızuñ ayakları altında olan şadā nedür Zülkarneyn eytdi ki (17)

[72a]

bu taşdan alan pişmān ve almayan pişmāndur ve ‘askerüñ ba‘zı (1) aldılar ve ba‘zı almadılar vaqtā ki zulmetden çıkdılar gördiler ki (2) bu aldıkları taş kıymetlü taşlardur alan az alduğına pişmān (3) olup ve almayanlar almaduğına pişmān oldılar ve daħı ‘Alī rağıya’llāhu (4) ‘anh resül şalla’llāhu ve’s-sellem rivāyet ider buyurmuşlar ki (5) karındaşum Zülkarneyne Allāh te‘ālā rahmet eylesün eger zeberced (6) deresine ‘aynü’l-ħayāta giderken rast gelse zeberced taşından (7) birisini kıomayup cümlesini halka getürüp çıkarurdu (8) zīrā ol vaqtā dünyāya rağbeti var idi ve lākin dünyādan ā‘rāz (9) idüp āħirete rağbet itdüğü vaqtā zafer buldı ol vaqt ise (10) dünyādan kendünüñ inkıta‘ı vaqtı idi anuñçün iltifāt itmedi (11) deyü buyurdılar andan sonra Zülkarneyn zulemātdan çıkup (12) ‘askerine mülākāt idüp ‘Arāka geldi ve mülük tavāifüñ (13) memleketlerin alup zabt eyledi ve ‘Alī kerem’ullāh veche kendünüñ (14) tahtı olan devmetü’l-cendel nām maħalle gelüp tā ölince anda (15) iķāmet eyledi didiler **ve ammā** ħazret-i resül ‘aleyhi’s-selāmuñ (16) zamān-ı sa‘ādetlerinden evvel gelen kibāruñ biri daħı ‘abd-ı (17)

[72b]

Şālih ve merd-i kāmīl velī'ullāh **Dımaşq** didükleri kimsedür ki hazret-i (1) İbrāhim 'aleyhi's-selām Nemrūduñ üstünden selāmetle çıķduķda (2) ol Hābeşī ğulāmı Nemrūd ibrahim peyğambere bağışlamış idi adına (3) Dımaşq dirlerdi her huşuşda hazret-i İbrāhimünñ vekīli ve cemi' (4) umūrunuñ kārgüzārı ve Mekke-i mūkerreme bināsında yardım itmiş (5) kulu idi ve hazret-i İbrāhim 'aleyhi's-selām hālā Şām dimekle (6) meşhūr olan şehri binā itdükde bu ğulām için binā idüp (7) ismi ile tesmiye idüp ol şehriñ adını Dımaşq virmişdür (8) ibn-i 'Asākir Vahab bin Mūneyyeden böyle rivāyet itmişdür ve 'allāme-i (9) Suyūfī dağı Ezhārü'l-'Urūş nām kitābında böyle dimişdür **ve biri dağı** (10) benī isrā'ıl tā'ifesinden bir Hābeşī oğlandır ki dağı beşikde iken (11) söylemişdür şāhibü'l-Hābeşe dimekle ma' rüfdür kışşası (12) şāhiḥ Buḥārīde mezkürdür Ebū Hureyre rağıya'llāhu 'anh peyğamberden (13) rivāyet itmişdür ve peyğamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurmuşdur ki (14) üç oğlan dağı beşikde tıfil iken tekellüm itmişdür (15) **biri** hazret-i 'İsā 'aleyhi's-selāmdur ki Qurānda beyān olunmuşdur (16) **ve biri dağı** şāhib-i ceriḥdür **mervīdür ki** bu ceriḥ benī isrā'ılden (17)

[73a]

bir 'ābid kimse idi dā'imā namāz kılup 'ibādet iderdi (1) bir ğün namāzda iken vālidesi gelüp yā ceriḥ deyü çağırdı (2) namāzın kaṭ' itmeyüp sūkūt itdi ve vālidesi rencīde olup (3) eytdi ki ilāhī sen bunu öldürme tā buña zāniye 'avretler yüzün (4) göstermeyince ceriḥ bir ğün şavma'asında iken bir fācire (5) 'avret kendüsin 'arz idüp anı hāreme da'vet eyledi (6) ceriḥ kabūl itmeyince 'avret bir çobana kendüzin teslīm idüp (7) zinādan bir oğlan toğurup ḥalk için gelüp bu oğlan (8) ceriḥdendir didi ḥalk gelüp şavma'asını yıķup anı şavma'adan (9) indirüp döğüp sögdiler **pes** ceriḥ ābdest alup iki rek'at (10) namāz kılduķdan sonra ol tıfila eytdi ki ey oğlan (11) bī-izni allah söyle ki baban kimdür ol tıfil nuṭқа (12) gelüp filān çobandur didi ḥalk eytdüklerine pişmān olup (13) şavma'aya altundan binā itmek dilediler ceriḥ kıomayüp balçıķdan (14) kāfidür didi **ve biri dağı** benī isrā'ılden bir ḥātun bir tıfil oğlan (15) emzürürken bu ḥātunuñ önüne vecihul menzer bir muḥteşem adlu kimse (16) uğradı 'avret anı ğörüp ilāhī benüm bu oğlumı dağı bunuñ (17)

[73b]

gibi muhteşem eyle didi oğlancık derhâl memeyi ağzından birağup (1) ve ol atluya bakup ilāhī beni bunun gibi eyleme deyüp tekrār memeyi (2) emmege başladı **ba' dehū** bu hātun bir cāriyeye uğradı ki (3) halk anı çeküp çevirüp 'azāb iderlerdi yine bu hātun (4) eytdi ki ilāhī benüm bu veledümi buncalayın eyleme ol oğlancık yine memeyi (5) ağzından birağup ilāhī beni buncalayın eylegil didi vālidesi eytdi (6) niçün böyle dirsın oğlancık eytdi ol atlu cabbārlardan (7) bir zālīm ve mütekebbir kimse idi istemedüm ki anuñ gibi zālīm olam (8) ve bu cāriye bīgünāh iken sen zinā itdüñ deyü halk aña cefā (9) iderler ol şabr ve taħammül idüp dā'imā ḥasbī Allāh didükçe (10) mertebesi 'indallāhu ziyāde olur **pes** du'ā eyledüm ki ben daḥı (11) Allāh yanında ol dereceye vāşıl olam didi ve bu mezkūrlardan (12) ğayrı Ḥabeş tā'ifesinden niçe ulular gelmiş gitmişdür kimi bizüm (13) ma'lūmumuzdur ve kiminüñ daḥı haberi bize vāşıl olmamışdur (14) ve Allāhu a'lem be's-şevāb **üçüncü faşl** (15) bu ḥaşı tā'ifesine ḥādım itlāk olunduğınun sebebi (16) ve tā'ife-i mezbūreye müte'allik kelām-ı e'immeden olan edille-i şābite (17)

[74a]

aña eytdi ki ey kişi şād ol ve bu ni'metüñ qadrini bil ki taḥkīkan (1) resūl'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem ḥazretlerinden ben işitdüm buyurdılar ki (2) **الْحَدَامُ جَنَّاتِي دَارِ السَّلَامِ** ya'ni ḥādımlar cennette qapucılardur (3) ehl-i 'aqla ḥafī degüldür ki bu ḥadīş-i şerīfde vāki' olan ḥüddām (4) lafzı ḥādımın cem'idür ki bu tā'ife-i maḥşūşa murāddur muṭlaqā (5) ḥidmetkār ma'nāsı murād degüldür **ve bir ḥadīş-i şerīfede daḥı buyuruldu ki (6) taḥkīk Allāh te'ālā celle şāna bu ḥādımların qalbinde ḥaşyet qoyup (7) bunları cennāt-ı 'adende ḥür-ı 'ine qapucı kıldı ve Cābir bin 'Abd'ullāh (8) enşārī rivāyet itdüğü ḥadīş-i şerīfde daḥı buyuruldu ki (9) **إِنَّ** (9) **الْقَبْرَ لَا يَسْلَمُ إِذْنًا لِمَنْ لَا يَسْتَوِي** (10) **الْحَدَامُ وَالْمَجْبُوبِينَ إِذَا مَا حَقَّقَ اللَّهُ عَنْهُمْ صَلَاطَةً أَوْ قَالَ عَدَابَ** (11) daḥı maḥbūblar ya'ni ḥuşyeleri kesilenler maḥbūb-ı maḥṭu' dimekdür (12) ḥadem ḥādımün cem'idür bu ḥadīşde ḥādım muṭlaqā ḥidmet idiciler (13) ma'nāsına olmaḥ iḥtimāli var ki ma'nā-yı luğavīsidür nitekim (14) maḥbūbına muqābil olduğundan mütebādir budur ve 'atf muğayeret (15) iktizā itmek daḥı bunu mü'eyyeddür ve bu daḥı muḥtemeldür ki ma'nā-yı (16) iştilāḥı murād olunup maḥbūb aña 'atf-ı tefsīr ola bu ma'nā (17)**

[74b]

murād olunmaq ezherdür ki hadīs-i şerīfün āhiri delālet-i vāzīha ile (1) buña delālet ider **pes** murād bu oldı ki taḥkīkan ḥādimler kaçan ölseler (2) Haḳ te‘ālā ḥazretleri anlaruñ şūrı ve ḥisābı şıḳalını taḥfif eyleye (3) ve yāhūd ‘azāb-ı ḳabirlerini taḥfif eyleye zīrā anlar dünyāda şehvet lezzetlerinden (4) ḳurtılmışlar idi ve **Cābir bin ‘Abd’ullāhdan** bir rivāyetde daḡı eydür ki (5) resūl şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurdı (6) (7) ya‘ni taḥkīkan ḥādimplere (8) bir ‘aṭa dünyāda ve bir ‘aṭa āḡiretde virilmişdür ammā dünyāda virilen (9) ‘aṭa şehvet-i dünyā anlardan mürtefi‘ olduğudur ammā āḡiretde virilen (10) ‘aṭa-ı bilā-ḡicāb dīdār-ı şerīf müşāhedesidür³⁸ Haḳ celle ve ‘ālā ḥazretleri (11) bize daḡı müteessir eyleyen emīn ve ins bin mālīk raḡıya’llāhu ‘anh rivāyet (12) itdi ki Carir bin ‘Ömer el-ḡumeynīnün bir ḥādimi var idi ki Medīnede (13) ḡurmā beyī‘ iderdi bir gün Ḳureyşilerden bir kimse gelüp ḡurmā almak (14) şadedinde incinişüp Ḳureyşī ol ḡādime ḡazab idüp söḡdi (15) ḡazret-i ‘Alī raḡıya’llāhu te‘ālā ‘anh ol aradan geḡerken bu ḡışşaya rast gelüp Ḳureyşīye (16) eytdi ki sen kimsin ve bu kimdür ve niḡün şetm idersin Ḳureyşī eytdi (17)

[75a]

veche ḡatı‘a beyānındadır **Ebū Hureyre raḡıya’llāhu** ‘anhdan mervīdür ki (1) taḡkīkā ‘Abdu’r-raḡmān bin ‘Avf ḡazretlerinün Yesār-ı nām bir ḡabeşī (2) ḡulı var idi ve aḡa sermāye virüp ticārete izin virmiş (3) idi ve ol ḡul ḡayrāta mā’il idi her def‘a ticārete gidüp (4) girü geldükce metā‘ı şatup sermāye miḡdārını alıḡoyup ribḡini (5) ‘āmmē-i fuḡarāya taşadduḡ iderdi ve dā’imā ol ḡabeşīnün ‘ādeti (6) bu idi bir gün efendisi ‘Abdu’r-raḡmān peyḡamber şalla’llāhu ‘aleyhi (7) ve’s-sellem ḡazretlerine gelüp eytdi ki yā resūl’ullāh bu ḡāşşı benüm ḡölemdür (8) ammā eline sermāye virüp ticārete izin virmiş idüm ki (9) fā’idesini baḡa vire bu ise metā‘ı şatup ḡāşıl olan (10) fā’idemün cümlesini fuḡarāya taşdıḡ ider ve itdüḡi (11) fā’ideden baḡa ḡiḡ nesne virmez resūl ‘aleyhi’s-selām tebessüm (12) idüp buyurdılar ki yā ‘Abdu’r-raḡmān sen aḡa ḡāşşı dime ḡādım (13) di ki cebrā’il ‘aleyhi’s-selām aḡa ḡādım deyü tesmiye itdi ve baḡa (14) ḡaber virdi ki taḡkīḡ Haḡ

celle ve ‘alā hazretleri anuñla melā’ike-i (15) kirāma mübāhāt ve iftiḥār idüp yā benüm meleklerüm ādem (16) oğlanlarında benüm şu maḳūle bir ḳulım vardı görüñ deyü buyurur (17)

[75b]

ve taḥḳīḳ cennetde anuñ daḫı derecesi ebrār derecesindedür deyü (1) buyurdılar eyle olsa ḫazret-i resül ‘aleyhi’s-selām bu adı (2) ḳoyup böyle dimekle emr buyurduḳları ecilden bu ṭā’ife-i (3) ‘aliyyeye ḫādım itlākına sebep olmuşdur yoḫsa ḫādım demek (4) muṭlaḳā ḫidmet idici dimekdür ne cinsden olursa olsun (5) aḳ olsun ḳara olsun ḫürr olsun ve ‘abd olsun (6) ve büyük olsun ve küçük olsun ve ḫadīş-i şerīfde **Seyyid’ül-** (7) **ḳavm-i ḫād-i mühür** ki vārid olmuşdur bu didügimüz itlākı te’yīd (8) itdügi zāhir ve bāhirdür zīrā ḳavm muṭlaḳā muzāfdur **pes** (9) ḫazretüñ bu lafz-ı şerīfleri ile teberrüken ve emrine imtisālen ḫāşşı (10) ṭā’ifesine nās ḫādım itlāf itdiler anuñçün bu kitābda daḫı (11) bu ṭā’ife-i ‘aliyyeden zıkr olunduḳça ḫādım dinüldi **ve ammā ḫādım ṭā’ifenüñ** (12) **fażlları** ya‘ni sā’ir nāsdan tefevvuk ve ruḫcānları ḫaḳḳında vārid (13) olan eḫādīş-i şerīfedendür şol ḫadīş ki ‘**Alī bin ebū Ṭālib** (14) kerem’ullāh veche ve raḫıya’llāhu ‘anh ḫazretlerine muttaşıl isnādla (15) rivāyet olundu ki ḫazret-i ‘alī-i enşārdan bir kimseyi gördi ki (16) bir Ḥabeşī ḫādım şatun almış ve evine alup gider ‘alī raḫıya’llāhu ‘anh (17)

[76a]

yā Ābā el-ḫüseyn ben Ḳureyşiyim bu ḫaşı nedür ve ne miḳdārı vardır ki (1) baña muḳābele ide ‘Alī eytdi işim böyle dime taḥḳīḳ ben nebī (2) şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellemeden işitdüm buyurlar idi ki Allāh te‘ālā (3) bunlardan lezzet-i cimā‘ı kesmişdür illā günāḫ çarklarından bunları (4) pāk itdi ve daḫı yevm-i ḳıyāmetde bunlar sā’ir ehl-i cennete iftiḥār iderler (5) ki Ḥaḳ celle ve ‘alā hazretleri anları dār-ı dünyāda mülābese-i nisvāndan (6) taḫlīş itmekle tafşıl ve tercīḫ itmişdür **pes** Ḳureyşī eytdi ki (7) ḫuşūnete nādım olup geldi ve ol ḫādımı ḳucaḳlayup öpüp (8) i‘tizār itdi **ve bir ḫadīş-i şerīf** daḫı ‘Abbas bin ‘Abdül-ṭalibden (9) rivāyet ider ki nu‘mān-ı nām bir ḫādımum var idi vefāt (10) itdi ‘Ömer bin el-ḫaṭṭāb hazretleri raḫıya’llāhu te‘ālā ‘anh mescid-i nebīde idi ve yanında (11) aşḫābdan çok kimse var idi buyurdılar ki ḳalkun (12) nu‘mānuñ cenāzesine varalum taḥḳīḳ ben resül’ullāhdan (13) şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem işitdüm eytdi ki (14)

عَلَىٰ أُمَّتِي أَفْضَلًا مِنَ الْأَرْضِ وَيَجِدُونَ خُصِيَانًا يُؤَدُّونَ عَلَىٰ النَّبِيِّ

(15)

وَيُؤْمِنُونَ بِأَنَّهُ عَلَىٰ الْإِسْلَامِ يُجِبُّ الْعَهْمُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّبِيِّ

(16)

عَنِ الْكُفْرِ وَالْجَسَادِ عَلَىٰ الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَن يَشَاءُ لِمَا يَشَاءُ

(17)³⁹

[76b]

ya' ni yakında ümmetüm üzerine eṭrāf-ı arz feth oluna ve esār eden (1) ḥādım̄lar ittiḥāz ideler ki ol ḥādım̄lar şirk üzre toğalar (2) ve dīn-i İslām üzre şābit olalar anlara emr bā el-ma' ruf ve nehy (3) 'an el-münker ve cihād fī-sebīli'llāh sevgülü ola ve dīn-i İslām (4) üzre nuşḥ ve pendi qabūl ideler ve anlardan şehīd olanlar Bedr (5) gāzāsında şehīd olmuş kadar ecir bulalar ve ammā bu ṭā'ife-i mezbūreye (6) müte'allik olan kelimāt e'immeden birisi 'Alī bin ebū Ṭālib raḍīya'llāhu (7) te'ālā 'anh ve 'an sā'irü's-şāḥābe ecma'in ḥazretlerine (8) muttaşıl isnādla bize rivāyet olunandur ki bir gün ḥazret-i (9) 'Alī kerem'ullāh veche minbere çıkup ḥuṭbe okuyup Allāha ḥamd u şenā (10) ve ḥabībine taşliyeden sonra didi ki taḥkīk Allāh te'ālā ḥüddāma üç (11) ḥaşlet virmişdür evvelkisi bunlar dārü'l-İslām cennetinde (12) ḥazīnedārlardur ikincisi dārü'l-İslāmda Allāh te'ālānuḡ (13) ḥāşş ḥüddāmıdurlar üçüncüsü bunlar yevm-i kıyāmetde enbiyā (14) ve mürseline ḥūr-i 'in ile bile geeler **ka'bü'l-aḥbārdan** (15) rivāyet olundu ki Allāh te'ālā ḥazretleri yevm-i kıyāmetde ḥüddām (16) ve maḥbūbını öñine getürüp su'āllerinde müsāmaḥa idüp (17)

[77a]

diye ki merḥabā şol kimseler ki dār dünyāda anlardan (1) me'āşī ve şehevāt şarf olunmuşdur bu gün anları ben tañırım (2) eyleyim ve anlar için vildān ve ḥadem virem ve anlara ḥūr-i 'in (3) tezvīc idem ve ben anlara kelāmımı işitdürem ve anları dār-ı (4) kerāmetimde ḥavāşşumdan kılam ve yine **ka'bü'l-aḥbārdan** rivāyet (5) olunduki didi cennetde merkebler vardur ki binilüp (6) Allāh te'ālāya ziyārete gidilür bu kadar vardur ki (7) ḥādım̄ların merkebleri sā'ir merkeblerün öñlerinde gideler (8) ve **dahı** ümm-i ma'bedden rivāyet olundu ki bir gün ka'be-i (9) ṭavāf iderken gördüm bir kimse ṭavāf ider ve hem dir ki (10)

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنِي عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقَ فَضِيلًا

(11) ya' ni şükr ol Allāha ki ben kulumı ḥalkdan çok

kimsenüḡ (12) üzerine tafşīl itmekle ta'dīl itdi yanına yakın geldüm (13) gördüm ki

bir hādımdur pes didüm ki saña virilen nedür ki (14) tafşile sebep oldu didi ki kalbümnden şehvet nez‘ olundu (15) ve beni tahrik ider bir muharrik kalmadı biz bu kelāmda iken havādan (16) bir kuş indi zezem üzerine kondı ve aña hiṭāb idüp (17)

[77b]

didi ki aña ol sen ve senün mişlün ki mülük ve ebrāra (1) hizmet iderler bilmiş olun ki siz daḥı ebrārdan olursız (2) **ve daḥı** Miḳā’il ibn-i Ḥibbāndan rivāyet ider ki didi ‘Ömer (3) ibn-i ‘Abdu’l-‘azizün ardında şabāḥ namāzını kıldum süre-i (4) **الْبَيْتِ الْكَائِنِ** okudu çünkü **نَمَلُ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ** (5) **عَنِ النَّعِيمِ** tahdīdine geldi cemā‘ atden birisi bī-iḥtiyār olup ağladı (6) hattā inçildüsini biz işitdük vaḳtā ki şalavātdan fāriḡ oldu (7) ba‘dü’d-du‘ā mihrābdan yüzini döndürüp eytdi ki sizden bu (8) āyet tahdīdi işidüp ağlayan kim idi ben işbu hādım idi (9) deyüp ve eline yapışup getirüp ‘Ömerün öğine oturdum (10) ‘ömer aña hiṭāb idüp eytdi ki **بَارِكْ اللَّهُ فِيكُمْ** (11) **وَفِي مَضَائِكُمْ ثَلَاثَةَ أَمْوَالٍ وَقَدْ تَمَّ مَعَهَا الرِّبْحُ** ya‘ni Allāh (12) sizi bereketlü kılsun ve ḥayrınızı ziyāde eylesün (13) sizün fażiletünüz ḥaḳḳında üç aḳvāl var idi şimdi dört (14) oldu ben didüm ki ol dört fażilet nedür yā emirü’l-mü’minin (15) didi ki ol dört hādımlardadır ḡayrıda degüldür ~~evvelası~~ evvelkisi (16) evvelkisi ḥacc ikincisi cihād üçüncüsü ‘aşmü’l-ferc ya‘ni od yirini şaḳlamaḳdur (17)

[78a]

dördüncüsü Allāh te‘ālādan ḳorḳmak āḡāḥ olmak anlar āḥiretde sa‘ādete (1) vāşıl olup Allāh te‘ālādan çok ḥayra ve çok kerāmete irişeler (2) **ve daḥı** ‘anh Allāh el-Ġaffardan rivāyetdür ki emirü’l-mü’minin (3) me’mün ḥalīfe bir hādım şatun aldı ki ḥüsn ü cemāl (4) ve fażl u kemāl şāḥibi idi tenhāya iletüp aña ḳaşd eyledi (5) hādım eytdi ki yā emir’ül-mü’minin bir āyet-i kerīme ḥātırıma (6) geldi **وَلَمَّا هَوَّيْتُ يَوْمَئِذٍ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْمَانَ رَبَّهُ هَمَّتْ** (7) pes me’müne istiḥyā gelüp terk itdi ba‘dehū ol hādım üç (8) günden şonra vefāt itdi me’mün işitdükde ḳatı muḡtem (9) oldu ve anda müşāhede itdüḡi fażilete acıdı üç (10) günden şonra anı düşerken gördi ki nürdan bir taḥt üzerinde (11) oturmuş anı taḥtla getirüp cennet içinde za‘ferānı (12) baḡçelerde gezdürürler me’mün şorup eytdi ki sen benüm (13) hādımum degül misin eytdi ki ne‘am yā bu mertebeye ne ile irişdün (14) didi hādım eytdi ki zamān-ı şaḡirimde şabr itdüm ve baña ḳaşd (15) itdüklerince men‘ itdüm ve terk-i şehveti

ā'vet idüdüme me'mün (16) gerçek söylersin diyü taşdıķ iderek uyandı **ve daħı ka'bü'l-aħbārdan** (17)

[78b]

rivāyetdür ki ħüddām kaçan şabr idüp mübtelā oldukları nesnede (1) ħısbet kaçd itseler Allāh te'ālā anlara gice kâ'im gündüz şā'im (2) olmağla mücāhede idenler şevābın virür **dördünci faşl** (3) ħādım t̄a'ifesini kaç' idenlerün zemmine ve maqtu' olanların (4) şevābına müte'allıķ eħādış-i şerife ve kelām-ı e'immeden olan delā'il-i (5) münife beyānındadır ebü **Bekr** şıddıķ rağıya'llāhu 'anh ħazretlerine (6) muttaşıl isnādla naql olundu buyurdılar ki resül'ullāh (7) şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurdu bir kimse bir müslimi cebb itse (8) ya'ni kesse ħādım eylese ve 'avretini açsa Allāh te'ālā yevm-i (9) kıyāmetde anuñ 'avretini aç **ve ibn-i 'Abbās** ħazretleri rivāyet ider ki (10) resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurdı ki bir kimse bir tıfil (11) şağiri ħādım itse veyāüd bir bālīgi ħādım eylese Allāh te'ālā (12) anuñ kalbinden İslāmı hedm eyleye ol maħbūba Eyyüb peygamberün (13) şevābını vire **ve yine ibn-i 'Abbāsdan bir** rivāyetde daħı geldi ki Ĥaķ te'ālā (14) maħbūblara rafı' a'lā şevābın vire ya'ni cennetde derecāt-ı 'aleyhe (15) şāħıbleri şevābın vire **ve yine ibn-i 'Abbāsdan bir** rivāyetde daħı geldiği (16) peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurdu cehennemde mu'azzeb olanlarda (17)

[79a]

ħıçbir müslimi cebb idenden ziyāde kimse mu'azzeb olmaz illā (1) meger ki tevbe-i ħālīşe ile tövbe eyleye ve mecbūba benümle böyle leyla-ı (2) 'aķlda hicret idenler şevābın vire **ve daħı Muħammed** bin ka'bdan rivāyet (3) olundu peygamberden şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellemden işıtdüm buyurdılar (4) Ĥaķ te'ālā ħazretleri ħādımlara fi-sebīli'llāh ġazā idenler şevābın vire (5) **ve daħı** Enes bin Mālik rivāyet ider ki resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem (6) buyurdu

سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي مُلُوكٌ يَعْلَمُونَ فِي الْأَرْضِ كَمَا كُنْتُمْ

(7)

وَقِيَصْرَ يَخْدُونَ حَتَّى مَا يَحْضُونَ عَلَى الشِّرْكِ فِي صِغَرِهِمْ

(8)

وَيُؤْمِنُونَ عَلَى الْإِسْلَامِ فِي كِبَرِهِمْ نَظَرُونَ فِي الْإِسْلَامِ سَنَةً

(9)

يَحْبِبُ اللَّهُ وَرَسُولَهُ

ya'ni Enes bin Mālik rivāyet ider

ki (10) resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurdu yaķında benüm ümmetimde (11) bñ pādişāhlar ola ki yir yüzinde ġālib olalar 'Acem pādişāhları (12) urüm pādişāhları ġalebesi gibi ħādımlar tütalar ki küçük (13) iken şirk üzre ħışye çıkaralar ve büyüklüklerinde (14) İslām üzre vefāt ideler İslāmda bir sünnet-i izħār (15) ideler ki Allāh te'ālā anı seve **ve** Enes bin Mālikden bir rivāyetde ve

resûlî (16) daḥî ḥazret-i peygambere şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem dinüldi ki yâ
resûl'ullāh (17)

[79b]

atam ve anam saña fedā olsun bu sünnet ne sünnetdür buyurdılar ki (1)
مِنَ الصَّنِيقِ يَحْتَرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَصَابِ بَعِيَةِ الْحِجْرَاتِ (2) لَبَّاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الْفَرُوسِيَّةِ وَهَمَّ فِي عَيْشِهِمْ أَنْ يَرَأَوْا
fi-sebîli'llāh ġazā ve daḥî at ḳullanmaḳda mahāret anlaruḡ (4) dirlükleri ebrār
dirlüġi ola fişḳdan biri olalar ve yevm-i ḳiyāmetde (5) bî'atü'l-ḥücerāt aşḫābı gibi
ḥaşr olalar ve daḥî ebū Hureyre rivāyet (6) ider ki resûl'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi
ve's-sellem didi taḥḳîḳ'ullāh (7) te'ālā celle şāna ḥādımlara yevm-i ḳiyāmetde ol
ḳadr-i şevāb (8) vire ki ne gözler görmiş ve ne ḳulaḳlar işitmiş ve ne insān (9)
ḳalbine ḥuṭūr itmiş ola ve olur olduḳda Ḥaḳ te'ālā ḥazretleri (10) anuḡ rûḥını kendü
yediyle ⁴⁰ala ve daḥî 'Abd'ullāh bin Hişām bin Yūsufdan (11) rivāyet olundu ki didi
الِنْفَاقَ وَاسْتَحَقَّ الرَّدَّ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ (13) كَتَّى يَجِبَ مُؤْمِنًا فَإِذَا جَاءَهُ وَهُوَ طِفْلٌ لَا يَعْصِلُ كَانَ الْأَصْلُ (12) لَا يَزَالُ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ رُوحًا نَيِّبًا
ya'ni 'Abd'ullāh bin Hişām (14) didi ki mü'minüḡ ḳalbi rûḥānî olmaḳdan ḳalmaz
tābir-i mü'mini ḥādım (15) itmeyince ḳaçan küçüklüġi ḥālinde ḥādım itse nifāḳ ehli
olup (16) redde müsteḥaḳ olur meger derūnından tevbe-i naşuḥ eyleye (17)

[80a]

ve daḥî ḥüsn-i başri ḥazretlerinden naḳl olundu ki didi taḥḳîḳā bize (1) yetişdüġi Ḥaḳ
celle ve 'alā ḥazretleri maḥbūblara dünyāda rif'at (2) ve āḫiretde daḥî derecāt-ı
'aleyhe vire ve anlar İslāmda bir sünnet (3) izḥār ideler ki Allāh te'ālā ve resûlî anı
seveler bu maẓmūn (4) sâbıḳā-yı ḥadîş-i şerîfde daḥî zıkr olunmuş idi **beşinci faşl**
(5) ḥüddām ve ḥüsyānuḡ menāḳıbları beyānındadır **hilāl** bize ḥaber virdi (6) Şerîk
bin 'Abd'ullāhdan ol daḥî Ye'alī bin Vāşıldan ol daḥî (7) ḥazret-i 'Alī kerem'ullāh
vechenüḡ 'Atîḳi ol daḥî ḥazret-i (8) 'Alīden didi ki resûl'ullāh şalla'llāhu te'ālā
'aleyhi ve's-sellem didi ki (9) yâ 'Alī nefsünden ziyāde şikāyet itdüġiḡ nedür
didüm ki hevām (10) ve nisvāna ziyāde meyl itdüġim **pes** buyurdılar ki yâ 'Alī eger
rabbüm (11) baña emr itmiş olmayaydı ki senüḡ ümmetüḡ kendü neflerini ḥādım
(12) itmesünler ve daḥî ölmekde müsāra'at itsünler ki ben yevm-i (13) ḳiyāmetde
benüm ümmetimüḡ keşretiyle sâ'ir ümeme iftiḥār itsem gerekdür (14) cebb ile
ümmetime emr iderdüm ya'ni kendüñizi ḥādım idüḡ dir idüm (15) zîrā cebb

⁴⁰ ya'ni yed-i ḳudreti ile

etmekde rāhat ve çok işmden necāt vardur yā ‘Alī bir kimse (16) buña mübtelā olsa
Hāq te‘ālā hāzretleri aña çok hayr vire (17)

[80b]

hättā eger ben kendü nefsumi cebb itmege kâdir olsam iderdüm pes v’allah (1) benī
ādem üzerine bundan büyük silāh yoqdur ve daḥı eydür ki hilāl (2) bize Şerikden ol
mekhūlden ol ka‘bü’l-aḥbārda hayr virdi ki (3) ka‘b eytdi Tivrātta bir cins aqvām
bulduq ki anlaruñ dünyāda şıfatları (4) kıyāmetde ehl-i cennet şıfatlarıdur pes ka‘be
dinildi ki yā ka‘b anlar (5) kimlerdür eytdi mecbūblerdür ya‘ni hādımlardur ki
dunyāda mürd olurlar (6) ya‘ni yüzlerinde kıl bitmez āḥirette anlar cennettedir
nitekim (7) resūl’ullāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurdi **إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ** (8) **جَرْمُونَ**
ya‘ni ehl-i cennetüñ yüzlerinde ašlā kıl yoqdur tāze (9) civānlardur
مَتَكِبِينَ عَلَى سُرُرٍ مِّنْصَالِينَ بِالْحَبِيبِ ya‘ni hādımlar (10) cennetde serirler üzerinde biri birine
muḳābil otururlar (11) sürür ile cebb sebebi ile ya‘ni hādım oldukları sebeble (12)
ve daḥı eytdi ki mübārek bin kuzāle bize haber virdi ibn-i ‘Abbāsdan (13) ol daḥı
insden ins didi ki ben şehvetden gelmege sevdüm zīrā (14) iştdüm ki peygamber
şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem didi her kimki evlense (15) taḥkīk dīninüñ nışfını
hıfz itmiş olur bu degüldür illā kul şehvet (16) tarafından ḥalāş olduğı içündür pes
aşhābdan birisi eytdi (17)

[81a]

yā resūl’ullāh biz nefsimüzi hādım idelüm mi buyurdi ki yoq ol fi‘i (1) benī İsrā‘il
zamānında idi ammā baña ve ümmetime Rabbim ölünmek emr itdi ki (2) yevm-i
kıyāmetde ben ümmetimüñ keşretiyle **فِيهَا** mübāhāt idem pes beni Yemenden bir
(3) bir kimse eytdi yā resūl’ullāh zamān-ı sâbıqda ~~ben~~ nās kendü nefslere (4)
öyle mi iderlerdi didi ki evet benüm ümmetüm daḥı itseler gerekdür (5) imdi benüm
ümmetümden kim ki böyle itdi taḥkīk-i nefsin helāk itdi (6) ammā şol kimse ki anı
bir āḥir kimse hādım eyleye taḥkīk Allāh te‘ālā hāzretleri (7) ol hādıma çok hayrlar
vire yā ümmetümi iştdügimi ki Allāh te‘ālā beni sana ‘itāb (8) idüp eydür ki
وَإِذْ نَعُودُ الَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْتُمْ عَلَيْهِ مُشْكِرُونَ (9) **عَلَيْكَ رَوْحِكَ وَأَتَى اللَّهُ وَخَفِيَ فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِي** (10)
وَتَخَشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَخَىٰ مَنْ تَخَشَاهُ ya‘ni Hāq celle ve ‘alā (11) hāzretleri ḥabībüne ḥitāb idüp
eñ şol kelāmı ki dırsin (12) şol kimseye ki Allāh te‘ālā aña en‘ām eyledi İslāmı
naşib etmekle ve sen (13) en‘ām eyledüñ i‘tāk etmekle ol kimseden murād Zeyd bin

Ḥārīşedür ki (14) ḥazret-i peygamberün ḡulı idi İslāma geldi ve ḥazret i' tāk eyledi (15) ve zeyneb bint caḥşe tezvīc itdi meger zeyneb şāḥabetü'l-cemāl idi (16) ba' de'l-nikāḥ ḥazret-i peygamber şalla'llāhu ' aleyhi ve's-sellem zeynebi gördi (17)

[81b]

ḡalb-i şerīflerinden aḡa meyl ḡoydı **pes** buyurdılar ki **sübḡān'allāḥ** (1) muḡallibü'l-ḡulüb Zeyneb ḥazretün bu tesbīhelerini işidüp Zeyde naḡl (2) itdi **pes** Zeyd bildi ki ḥazretün Zeynebe meyli oldı kendü nefesine (3) fikr itdüḡi çün ḥazret meyl itdi min ba' d bize lāyık degüldür deyüp (4) fi'l-ḡaḡīḡa peygamber şalla'llāhu ' aleyhi ve's-sellem ḥazretine gelüp eytdi (5) yā resül'ullāḥ ben ehlimi taḡlīḡ etmek isterüm didi ḥazret eytdi nedür (6) aşlı saḡa andan bir şübhe mi geldi eytdi lā v'allāḥ hīç andan ḡayrdan (7) ḡayrı nesne görmedüm lākin anuḡ şeref-i nesebi olmaḡın baḡa büyüklenür (8) anuḡçün boşamaḡ isterüm ḥazret eytdi bu maḡüle nā-sezā kelimātı (9) ḡo ḡatun ki ḡut Allāhdan ḡorḡ tekebbür ider deyü nihāna te'allül idüp (10) zararēn boşama buyurdılar **pes** Ḥaḡ celle ve ' alā ḥazretleri yine nāz (11) yönünden ḡabībine' itāb-āmīz ḡiḡāb idüp (12) ya' ni Zeyde boşama dīrsün (13) ḡāl bu ki rabbiḡ saḡa a'lām itmiş idi ki Zeyd anı boşayup ba' dehū (14) biz saḡa tezvīc itdügimüzi bildürmiş idük Allāḥ te'ālā izḡāt itdüḡi (15) nesneyi sen iḡfā idersin nās ta'yīb ideler deyü nāsdan ḡorḡarsın (16) ḡāl bu ki Allāḥ te'ālā ḡorḡacaḡlaruḡ cümlesinden eḡaḡḡdur ki ḡorḡmaḡa (17)

[82a]

pes bu mertebeye beni gözitmişdi ve lākin bir ḡavme yetişdiler cebb sebebi ile (1) anuḡçün ḡādım ḡā' ifesi dünyāda ve āḡiretde ḡoḡ ḡayra vāşıl oldılar (2) ve ḡadr-i ' aẓīm buldılar **altıncı faşl** mecbüblerün ḡayrı (3) nās üzerlerine olan faşlları beyānındadır ben emmāre bize (4) ḡaber virdi ḡakemden ol daḡı ' Uyeyneden ol daḡı ḡanberden ki (5) ḡazreti ' Alī keremu'llāḥ te'ālā vechenün ḡulı iken i' tāk itmişdür (6) ol naḡl ider ' aliden bir ḡün peygamber şalla'llāhu ' aleyhi ve's-sellem ḥazretine (7) bir kimse eytdi yā resül'ullāḥ filān mevzi' de bir ḡıbtīye ' avret ile (8) bir ḡüzel er gördüm ki ~~ḡı~~ ol kimsenün kendü ehli ve veledi var iken (9) ol ḡıbtīye ' avret ile tekellüm idüp ḡülüşirlerdi **pes** ḥazret-i (10) peygamber baḡa buyurdı ki yā ' Alī ḡılıcuḡı al daḡı var ol şaḡşı ḡetür ḡörelim (11) eger ol ' avret ecnebiyye olup kendüsü muḡşan olup zināsı (12) şābit olursa ḡatlı idelüm ben daḡı ḡitdüm ol şaḡşa varduḡım (13) gibi ' avretün yanından ḡaḡkup ḡaçdı ardınca vardum ḡaçarken (14)

bir dīvāra şıçrayup oradan bir hürmā ağacınıñ üstüne çıkdı (15) vardum altından ol şaḥşa baḡdum her nesi var ise göründi gördüm (16) ki mecbūb imiş ya' ni ḥādım imiş deyü ḥaber virdüğümde buyurdılar ki Allāh te'ālā (17)

[82b]

ḥazretleri ol kimseye ḥayr getürivirmiş ol kişi dünyāda ve āḥiretde (1) ma'şumdur ben didüm ki yā resūl'ullāh hemān ol kişi mi buyurdı ki ol (2) ve anuñ belāsına mübtelā olanlar heb öyledür didiler ol şaḥşa (3) bir mertebe acdılar ve esrikdiler ki ašlā bir āḥir kimse (4) ḥaḡḡında öyle eytdüklerin görmedüm ḥāl bu ki cümle mü'mināne ra'ūf (5) ve raḥīm idi ya' ni acıyup esirgeyici idi **ve daḥı** didi ki (6) hilāl bin cevīreye bize ḥaber virdi 'aḡa ibnü's-sā'ibden (7) ol daḥı Yesār el-bekīrden ol daḥı Mu'āz bin Cebelden (8) ol daḥı resūl'ullāh 'aleyhi ve's-sellemden ki mezkūrlar (9) ḥaḡḡında eytdiler ki sa'ādet ya' ni eyülik anlar için ki (10) taḡḡik Allāh te'ālāya anlaruñ culūdı zaḥmetine kifāyet itdi (11) **Mu'āz** didi ki ben eytdüm yā resūl'ullāh anlar kimlerdür (12) ve sa'ādet ne içündür buyurdılar ki zīrā ḥādımlaruñ (13) çekdikleri zaḥmet ma'lūm ve iştihā itdikleri nesneye (14) ḡadir degüller **pes** anlardan her kimse ābdest alup (15) **كاتبني** namāzını ḡıldı Ḥaḡ te'ālāya ḡā'at ve 'ibādet (16) eyleye Ḥaḡ celle ve 'alā aḡa iki ecr vire ve cehennem 'azābından (17)

[83a]

şaḡlıya **ve daḥı** eytüp bize ḥaber virdi müdrükden (1) ol daḥı meḡḡıldan ol daḥı ebū Hureyreden ki didi (2) taḡḡikā Allāh te'ālā ḥazretlerinüñ āḥir zamānda şöyle ḡulları (3) gele ki ḥiç bir nesne anları zıkr-i Allāhdan ve rütbesi ile (4) mu'āmeleden işḡāl ve men' itmeye ne ticāret ne bey' (5) ne emvāl ve evlād li'llāh ḡazā itmekden ve Ḥaḡḡ-ı Allāhı iḡāmetden (6) ḥiçbir şey' māni' olmaya didiler ki yā Ābā Hureyre bunlar kimlerdür (7) didi ki bir ḡavmdür ki ḡaḡı' culūd ile mübtelā olmuşlardur (8) ya' ni zıkrleri kesilmişdür niyyet-i şāliḡa ile (9) ve bunlar yine fi-sebīli'llāh sefer idüp ḡazā ideler bunlar için (10) ḡoḡ ḥayr vardur didiler ki yā Ābā Hureyre bu didüḡin (11) kelām senüñ kendü kelāmınmudur yoḡsa resūl'ullāhdan mı (12) işitdün eytdi ki yazuk size ḥiç ben kendüm Allāh te'ālānuñ (13) raḡmetini resūl'ullāh buyurmaduḡı kimseye virmege iḡdām (14) idermiyim yā bir ferdi kendüligimden bir āḥir üzerine tafşīl (15) ve tercīḡ idebilür miyim ki resūl'ullāh tafşīl itmiş (16) olmaya **pes** oturanlar didiler ki bu didüḡünüz ḡavm (17)

[83b]

hādımırlarmıdır yā Ābā Hureyre eytdi ne‘ am anlardur yine didiler ki (1) anlara ıatı‘ culūd ta‘bır idecegünize ıatı‘ Őehvāt diseñüz (2) olmaz mı didi ki **فَاللّٰهُ تَعَالٰى وَقَالُوا الْحَيٰوةُ دِهْمٌ لَّكُمْ لَيْسَ بِذٰلِكَ** (3) **عَلَّمْنَا** ya‘ni el-furūc **pes** ıavm sākıt oldılar lākin (4) iıerinden bir cemā‘at yine didiler ki yā Őāhab resūl’ullāh (5) yā biz kendü nefslerimizi hādım idelüm eytdi ki (6) yok her kimse ki ol fi‘l işleye taħķik bir fesād-ı (7) ‘aẓīm irtikāb itmiş olur ~~ı-anet itmişdür~~ irtikāb itmiş olur ve cehennemlük olmışdur didi (8) **ve daħı** mübārek bin ıuzale haber virüp eytdi ki birer cell-i (9) hasen rağıya’llāhu ‘anh hāzretlerine geldi ve eytdi (10) yā Ābā Sa‘id hādımırların ardında namāz ıılmaı cā‘iz midür (11) Hasan eytdi baı baı eger ol hādım ‘abd-ı mü‘min taıı (12) ve zekā ise ya‘ni ‘abd-ı mü‘min pāk ve zāhir ise (13) anuı ardınca ıılınan namāza toısan Őalavāt ecri virile (14) gerek hür olsun gerek ‘abd olsun **ve daħı** Ca‘fer bin ‘Abd’ullāh (15) el-enşārī bize haber virdi nāfi‘den ol daıı ibn-i (16) ‘Ömerden ki peygamber Őalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurdılar ki (17)

[84a]

muştuluk size yā aşhābum ki sizden niıe göz ‘İsā bin (1) meryem mertebesine yetiŐe didiler ki yā resūl’ullāh anı (2) maııŐuş bir mertebe mi vardur eytdi ki evet anuı ve Őol (3) havārııda ki nefslerini cebble hādım itdiler (4) anlar Őunlardur ki cennet-i firdevse vārıŐ⁴¹ olup cennetde ebedi ıaldılar oldılar (5) ve sizden daıı Őol kimse ki anı hādım eyleyeler ol (6) kiŐi anlaruı mertebelerine vāŐıl ola **pes** aşhābdan birisi (7) eytdi ki yā resūl’ullāh ben nefsümi irzā itdüm ki hādım (8) olam yā ideyin mi resūl’ullāh Őalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurdı ki (9) yok itme zırā Őol kimse ki kendüyi hādım eyleye (10) taıııık nefsinı ıatlı itmiş olup cehennemlük olur (11) ve yaıında benüm ümmetinden ba‘zı kimse bu belāya mübtelā (12) olsa gerekdür Haı celle ve ‘alā hāzretleri anlardan (13) rāzı olup anları cennet-i firdevsde ıoya hāzret-i ‘İsā (14) ibn-i meryem ile bile ‘İsānuı aşhābından ve benüm aşhābımdan (15) evvel didi **yedinci faıı** anları hādım eyleyen (16) kimseler haııında vārid olan aııbārı beyān ider Eyyüb bin Müdrık (17)

[84b]

41 **الذین یرثون الفردوس وهم فيها خالدون** mıŐdaıınca olup cennetde ebedi ıaldılar

haber virdi mekhûlden ol dağı ka‘bdan eytdi ki benî (1) İsrâ‘il içinde kişi kendüyi hādım itmek ‘ādet idi (2) hattā anları içinde hiç ol ‘ābidün mişli yogidi ki (3) bir pādīşāhuñ kıızı anı sevüp kendüye da‘vet itdi (4) ol ‘ābid andan hālāş için kendü nefsinı hādım eyledi (5) bu haber hāzret-i ‘Ömere yitişüp ‘Ömer ka‘bı çağırup (6) eytdi ki yā ka‘b sen bu kelāmı didün mi eytdi ki (7) evet yā emīrū‘l-mü‘minīn hem eyle idi ‘Ömer eytdi ne çirkin (8) ‘ādetleri var imiş ka‘b eytdi ki yā emīrū‘l-mü‘minīn (9) yā sen peygamberden bunı işitmedün mi eytdi işitdüm anlara (10) hēlāl idi iderlerdi **pes** ka‘b eytdi ki v‘allāh bu gice (11) ve gündüz gitmez ya‘ni dünyā āhīr olmaz hattā bu ümmet dağı ol (12) fi‘li aşılmayınca eger kendüleri elleri ile itmezlerse (13) mällarıyla işlerler didi ‘Ömer eytdi mällarıyla işlemek nice (14) olur ka‘b eytdi hādımlar hakkında biri birile teħāsüd (15) idüp külli rağbet idüp şatun almağda çok māl (16) bezl ideler hattā böyle rağbet bulup hādımlar bu kadar (17)

[85a]

kıymet itdüğünü kâfirler etrāfda işitdükde ammā (1) tama‘larından çok hādımlar ideler dağı şatalar (2) yā ‘Ömer her kim ki anlardan hādım iştirā eyleye (3) günāhda anlar ile müşārik ola ve Tevrātta dağı yazılmışdur ki (4) kankı kul ki bir kulı hādım eyleye taħkīk anı katl etmiş (5) olur bir kimse ki bağır haqq-ı katl-i nefis eyleye anuñ yiri (6) cehennemdür yā ‘Ömer bilgil niçe kimse anları alup hāşā (7) ‘avretler gibi istiħdām iderler taħkīk anları için Tevrātta (8) ve İncilde ve Qurğanda la‘net vardur **ve dağı** eyyüb bin Melik (9) rivāyet eyledi ebū Hureyreden ol dağı resül‘ullāh şalla‘llāhu (10) ‘aleyhi ve’s-sellemeden ki hāzīfetü‘l-imāna hādım olanları (11) fażlını zıkr itdükde didi ki yā resül‘ullāh kendü (12) nefsinı hādım ideyin mi eytdi ki yok bir kimse ki (13) nefsinı öyle ide taħkīk anuñ üzerine Tağrınuñ la‘neti (14) vardur zīrā anlar katle müşterek olup benüm ümmetimün (15) nesli münkaṭi‘ olmağa sebep olur **ve dağı** Yusūf bin İshāk (16) bize haber virdi anı ‘Āmir-i Rāziden ol dağı ‘Abd’ullah bin Ziyāddan (17)

[85b]

İbn-i ‘Abbāsa muttaşıl isnādla ki resül‘ullāh (1) şalla‘llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurdılar ki bir kimsenün (2) cildini yā āhīr ‘uzvunu bir āhīr kimse kaṭ‘ eylese (3) Allāh te‘ālā ol ‘uzvı kesilen kimseye kırk (4) yılluğ gündüz şā‘im ve gice kâ‘im olmuş ‘ibādet (5) şevābu vire **ve dağı** ‘Abbās bin Mālīk size haber virdi (6) Kays bin

Sa‘iddin ol daħı ya‘kūbdan ol daħı (7) Şālihden ol daħı ebū Hureyreden ki resūl’ullāh (8) şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurdılar ki her (9) kimsenūñ cesedinden ki zūlmen bir şey’ (10) izāle olunmuş ola **pes** ol kişiyce cehennem odı (11) ħarām olan **ve daħı** ‘Abbās bin Ħamza el-Nişābūrī (12) ābı imāmeden rivāyet ider ki resūl’ullāh (13) şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurdı ki yevm-i kıyāmetde (14) dōrt kimse Ħaķ celle ve ‘alā ħazretlerinūñ (15) gölgesinde ola birisi şol kıldur ki (16) bir ‘ūzvunu zūlmen kimseler ve birisi daħı şol (17)

[86a]

kıldur ki bir kıarındaşı mü’minūñ ħācetini bitüre (1) Allāh için ve birisi daħı şol kıldur ki kendü (2) ħalvetinde günāhlarına tövbe idüp Tañrıya (3) ihlāş eyle ‘ibādet eyleye ve ħalkā tevāzu‘ eyleye (4) **ve daħı** ‘āşım rivāyet eyledi ebū el-Miķdāmdan ol daħı (5) rivāyet eyledi Ħasandan ol daħı rivāyet eyledi (6) peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellemeden buyurdılar ki (7) bir kimsenūñ ki şehveti giderilmiş ola anuñ (8) evi bereketden ħāli olmaya ve Tañrınuñ raħmeti (9) āyine ve Ħaķ celle ve ‘alā ħazretleri buyurur ki ben ol (10) giderilen şehvetden bir şahş ħalk iderem ki iki (11) gözi ve iki dili ve iki tudağı ve iki kıanadı (12) ola cennet içinde geze yevm-i kıyāmete dek (13) tesbīħ eyleye şevābını şāħibine vire **pes** ol kimse (14) Ħaķ te‘alā yevm-i kıyāmetde ulaķdur nesne vire (15) ki ne göz görmiş ve ne kıulaķ işitmiş ve ne (16) kimsenūñ ħātırına gelmiş ola **ve daħı** ebū imāme (17)

[86b]

rivāyet ider ki resūl’ullāh şalla’llāhu ‘aleyhi (1) ve’s-sellem ħazretlerine ‘Oşmān bin Maz‘ūn gelüp (2) eytdi yā resūl’ullāh ben kendü nefsimi kesüp (3) ħādım olmaķ isterin ħazret buyurdı ki şevāblu (4) ħuşūşa kıaşd itmişsin eytdi yā resūl’ullāh (5) ħayrlu emr midür eytdi ki ne‘am ħayrludur ki (6) ħādımlaruñ rızķları dā’imā gelüp aşlā kesilmez (7) ve kendüler emīn olurlar ve kıalbleri merħametlü olur (8) sekīnet ve vaķār üzre olup tā‘at ve ‘ibādeti (9) severler ve Ħaķ celle ve ‘alā ħazretlerinūñ yir yüzinde emānetleridür (10) ve kendülerine işābet iden ħam ħaķķında ħazret-i (11) ħaķdan ricā itdüm ki bunlara dünyāda mükāfāt (12) eyleye kıyāmetden evvel ricāmı kıabül itdi **ve yine** (13) didüm ki yā Rabb bunlaruñ dünyāda mükāfātları nedür (14) didi ki yā Muħammed anlaruñ rızķlarını benüm kıullarımın (15) aġniyāsınūñ rızķlarından kııldum ve derecelerini (16) ħayretlerūñ derecesinden yüksek kııldum ve bunlar için (17)

[87a]

çok bereket vardur hattâ bunlardan birisi üç gün (1) bir derde sâkin olsalar ol
derdün her nesnesine (2) küllî bereketler virem didi **ve daḥı** ḥekīm **هر ویدنیش** naql (3)
olunur ki peygamber ‘aleyhü’ş-şalât ve’s-selâm buyurdı ki (4) kıyâmet güninde bir
münâdî nidâ eyleye ki her (5) kimse ki bir kimseye zulm itmiş ola ol zâlim (6) ‘afv
olundı illâ bir kimseyi ḥādım eyleyen zâlim ‘afv olunmadı (7) ve aḡa aṣlâ
merḥamet daḥı olunmaz ve cennete dâḥil olan (8) aḡvâmuḡ evveli ḥādımlar zümresi
ola buyuruldı **ve daḥı** (9) sa‘id bin Cübeyrden rivâyet olundı ki resül’ullâh (10)
şalla’llâhu ‘aleyhi ve’s-sellemeden işitdüm ki şehvet (11) iki kışımdur **biri** şehvet-i
dünyâ **ve biri** şehvet-i âḡiret şol (12) kimseler ki dünyâda ḥādım kılinup şehvet-i
dünyâ (13) giderilmişdür anlar pāk u pākîze olup şehvet-i (14) âḡiretle ḡalmışlardır
yevm-i kıyâmetde anlara Ḥaḡ celle ve ‘alâ (15) ḡazretlerinden nidâ gele ki ey
benüm şol (16) ḡullarım ki dünyâda zulm olunup şehvetleri (17)

[87b]

giderilmişdür anlar benüm ḡāṣṣ ḡullarımdur ben anlara bu gün (1) yed-i
raḡmetümle muşâfaḡa idüp ve dâr-ı kerâmetime (2) idḡâl idüp anlara ‘arz-ı cemâl
itsem gerekdür (3) ve anlara rızâmı virüp enbiyâmile yoldaş idüp (4) ve anlara ḡü-
yı ra‘iyeni tezvîc itsem gerekdür (5) ve anlara üç şehvet virirüm ki birisiyle beni (6)
ḡörelere ve birisiyle baḡa yoldaş olalar ve birisiyle (7) kendüler enis tütalar ve anlar
dünyâda evtâdlardur (8) ve âḡiretde ben anlarıḡ yardumcılarım ve kāfîleriyim (9)
ki istedüklerini virirüm ve anlarıḡ du‘âlarını (10) ḡabül iderüm ve anlara eyülikler
virüp düşmânlarına (11) yaramazluḡlar virürin ve anlara zulm idüp ḡādım (12)
idenlerden intikâm iderin ve ben ‘azametümle anlarıḡ (13) velîleriyem diye **ve daḥı**
‘Abdu’l-melik bin Eṣma‘iden rivâyet (14) ider ve ḡatâ ki peygamber şalla’llâhu
‘aleyhi ve’s-sellem (15) ‘Âiṣe anamuzı raḡıya’llâhu te‘âlâ ‘anha ḡazretini tezevvüc
(16) itdüklerinde ‘Âiṣenüḡ ḡücresi ḡapusunda tırdı (17)

[88a]

ve bir miḡdâr zamân da‘vetden ṣonra nidâ idüp üç kerre (1) **yâ Rabb yâ Rabb** didi
murâd-ı şerîfine itdüḡini bilmediler ve ṣormaḡa (2) daḥı mehâbetinden iḡdâm
idemediler ba‘dehü zamân ol du‘ânıḡ (3) vechine yâ resül’ullâh deyü su‘âl itdiler
buyurdı ki Ḥaḡ (4) celle ve ‘alâ ḡazretleri baḡa eytdi ki yâ Muḡammed saḡa şol (5)
nesneyi virdüm ḡiḡ senden ḡayrı birine virmedüm (6) sūre-i fâtiḡa ve âḡir sūretü’l-

bağara ve sen dalâlde idün (7) hidâyet itdün ve fakîr idün ğanî kılduk ve yer yüzini (8) bi't-tamâm saña pāk idüp mescid kılduk ve düşmānlaruñı (9) korkutmağla saña nuşret itdük ve bir ayluk yolda olan (10) düşmānlaruñı dañı kalblerine korku birağup saña (11) mağlūb kılduk ve yevm-i kıyāmetde şefā'at 'azmi (12) virdük didi ben eytdüm yā Rabb senün fazlından dañı (13) ziyāde isterüm didi **pes** buyurdu ki yā Muhammed saña dañı (14) ziyāde itdüm ki benüm kullarumdan senün ümmetinden her (15) kim ki hūşā olunup hādım olmuş ola anları saña bağışladum anlar (16) benüm evliyāmdur ve ben anlaruñ velisiyem didi ben dañı yeter yā Rabb didüm (17)

[88b]

ve dañı ibnü'l-mes'ūddan nakl olundu ki eytdi tahkikā bu ümmetün selāṭini (1) arasında vāki' olan eşyānuñ ā'zamı ya'ni eñ büyügi hādımlar haqqında (2) rağbetden nāşī teħāsüddür hāl bu ki bunlar bir kavmdür ki Haq te'ālā rahmet (3) itmişdür ve bunlara cefā idüp hādım iden kimselere ğazab itmişdür (4) bu huşūşlar yakında halife-i 'Abbāsiye devletinde zühūr etse gerekdür (5) **ve dañı** Enes bin Mālik rivāyet eyledi peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellemden ki (6) buyurdu kaçan kıyāmet günü olup nās maşşer yerinde cem' olalar (7) bir münādī çağıra ki kñāni ol tã'ife ki dünyāda anlara zulm (8) olunup sebeb-i şehvet olan 'uzvlarını kesdiler ve anlar ol belāya (9) şabr eylediler imdi bu gün devlet ve sa'adet ol kimselerdür (10) anlar şedā'id-i kıyāmetden emīnlerdür ve anlara çok faẓilet ve kerāmet (11) virilmişdür diye ve ol eşyāda bir ğarīb nūr zāhir ola ki şiddet-i ziyāsından (12) ve ziyādeyledür āme senden nās hayrān olalar ve bir münādī nidā eyleye ki (13) ey tã'ife-i mazlūmīn gelen Haq te'ālā hāzretinün öñinde dünyāda itdüñiz (14) şabruñ ve işledüñüz i'mālun cezāsını görüñ ve ihzār olunan derecāt-ı (15) 'aliye ve maqāmāt-ı sāmīyeñüzi müşāhede idün ve ne mertebe (16) kerāmete yetişdüñüzi bilün muştuluk size diye ve ol nūr bunlaruñ (17)

[89a]

öñine düşüp bunlar ol nūra tābi' olup gideler tā varup (1) hużūr-ı Haqqa varalar ve bir cemā'ate yapışup böyle olup gidüp (2) hużūr-i Haqqa varduklarında cenāb-ı haqdan nidā gele ki ey benüm (3) dostlarum bu yapışup benüm hużūrıma getürdüñüz kimseler kimlerdür (4) bunlar eydeler ki **yā rabbenā** sen a'lemsin bunlar bize dünyāda zulm idüp (5) hādım idenlerdür şimdi haqlarumızı taleb iderüz

sen haqqımızı (6) alıvir dünyāda da'vā ve talebe kādır degül idük şimdi isterüz diyeler (7) Hāk te'ālādan hitāb gele ki ey hās kullarum gelün ol haqqınızdan (8) geçün size ben cennet vireyin ve her kankınızın ki günāhı varise (9) anı bunların boyunlarına şaluñ siz toğrı cennete gidün benüm raħmetümle diye (10) **pes** peygamber ĥazreti buyurdu ki bunlar rafü'l-cümle ĥisāb olup günāhı (11) olanların cürmi ĥaşmlarının boynına şalınup kendüleri cennete (12) toğrı gideler ve ol zālimler feryād ideler ki bizüm yaramaz fi'limüzü (13) ne 'aceb yolumuza geldi bizüm ĥod kendü günāhlarımız bize yeterdi diyeler yā bu (14) günāhlar kandanur diyeler bunlara cevāb virile ki yā Tañrı düşmānları (15) siz Allāhuñ kullarına böyle cefā ve 'azāb itmek neden çünki (16) siz Allāhdan qorqmayup böyle zulm-ı 'azīm itdünüz bu gün anuñ (17)

[89b]

cezāsını görüñ dinile **pes** bunlar bībāk ve bīpervā şırātı geçüp (1) cennete gitdüklerini sā'ir-i mü'minler gördüklerinde reşk idüp diyeler ki (2) bunlar ne tā'ifedür ve bu kerāmete neden müsteħāk oldılar hitāb (3) gele ki bunlar dünyāda muħkem muşibete giriftār olup zulmen bunların (4) ālet-i şehvetini keddiler ve bunlar yine şabr idüp tā'at (5) ve şükre müdāvemet itdiler **pes Hāk** celle ve 'alā ĥazretleri dağı (6) bunların cümle günāhlarını yarlıgayup böyle şeref ve devlet (7) virüp firdevs-i 'ālāda menzil virdi dinile **pes** bunların (8) **بِقُدْرَةِ اللَّهِ** şırātı geçüp yolda giderken melā'ikeye ve enbiyāya (9) mülāķi olalar ki içlerinde bizüm peygamberimiz dağı bile ola şalavāt (10) Allāh 'aleyhim ecma'in **pes** sā'ir enbiyā diyeler ki bu kavm ne kavmdür (11) ve bu şerefe neden nā'il oldılar ve cevāb virile ki bunlara (12) şu vech üzre dünyāda zulm olup a'zāları kaṭ' olunmuş (13) iken bunlar girü şabr idüp tā'at ve 'ibādetle meşğül (14) olmuşlar idi dinildükde diyeler ki nola **هَيْبَةُ الْمَلَائِكَةِ وَالْوَلِيَاءِ** (15) ya'ni bu mertebeler size mübārek olsun gelün imdi bizümle böyle (16) cennete dāħil oluñ diyeler resül'ullāh ve sā'ir enbiyā **عَلَيْهِمُ السَّلَامُ** ile (17)

[90a]

böylece cennete gireler kaçan ki cennete gireler ĥür u ĥılmān (1) ve rıdvān ve melā'ike bunları qarşulayup ellerinde gümüşden (2) ibriķler ve ĥülleler ve esbāb-ı ziynetler ile gelüp ve cenāb-ı ķebriyādan (3) hitāb gele ki **merħabā merħabā** benüm pāk ve zāhir dostlarum gelün (4) cennete girüp her birinüz yerlü yeründe qarār idüp

ezvâcınıza (5) muḳârin oluŷ buyurıla **pes** oradan bunlar müteferriḳ olup her birisi (6) kendü için ihzâr olunan maḳâmlarına gideler kaçan ki yerlerine (7) varalar hür-i ‘inden bunlara hâzırlanan zevceleri ve hıdmetkârları (8) karşılayup **merḫabâ yâ velıyyu’llâh** şafâ geldüŷ işte ben senüŷ zevceñüm (9) ki Allâh te‘âlâ hâzretleri tezvîc itdi ol gün ki sen (10) Tañrıya ve beni saña imân getürdüŷ ve dîn-i ḫâliş ihtiyâr (11) itdüŷ ve dünyânıñ ḫazırlarından biri olduŷ şimdi bu sa‘âdetlere (12) vâşıl olduŷ ḫâlâ senüŷ yüzünden güzel yüz yoḳdur ve bedenüŷ (13) daḫı şöyle güzeldür ki yetmiş kat hülle altundan cismüŷ ve bedenüŷ (14) içinde olan kemiklerüŷ içinde ilikleri görünür **pes** dünyâ-yı fânide (15) lezzetden maḫrûm olduĝıñ muḳâbeledede Ḥaḳ te‘âlâ saña yetmiş hürî (16) tezvîc itmişdür ki aşlâ gözler görmüş ve ḳulaḳlar işitmiş (17)

[90b]

degüldür gel zevḳ ü şafâya meşĝül ol diyeler bunlar daḫı varup (1) cennet içinde ezvâc-ı ḫüsneleriyle ‘ayş ve ‘işrete iştiĝâl şadedinde (2) iken bunlarıñ ḫâtırlarına evlâd şafâsı ḫuṫûr idüp sâ’ir (3) lezzât ve şafâları hep gördük nolaydı evlâdumuz daḫı ol idi (4) ol ḫazḫı daḫı göreydük didükleri gibi fi’l-ḫâl yanlarında iki (5) güzel yüzlü civânlar hâzır olmuş göreler ḫattâ kendüler ata (6) binüp cennet içinde gezmek isteyücek ol iki güzel civân (7) daḫı bile yanınca binüp göreler ve aña diyeler ki biz senüŷ zürriyetiñüz (8) Ḥaḳ te‘âlâ bizi size maḫşüş idüp veled eyledi zîrâ siz dünyâda (9) bu lezzetden maḫrûm idüñüz bu gün cennetde ol şafâyı daḫı (10) göresiz deyü yaratdı imdi şimden şonra siz her ne vaḳt ki (11) ezvâcınıza ḫalvet idesiz Ḥaḳ te‘âlâ hâzretleri size veled virüp (12) bizüm gibi güzel zürriyet vire diyeler fi’l-ḫaḳıḳa hem öyle olup (13) cennet içinde bunlarıñ çoḳ evlâdı ola bu ĝâyet ḫûb şüretlü (14) olup ḫattâ ehl-i cennet bunlarıñ keşretinden ve ḫûbluḳlarından (15) te‘accüb idüp diyeler ki ne ‘aceb devletlü ve ‘izzetlü başıñuz (16) ve ṫâli‘ ñüz var imiş ki bu maḳûle sa‘âdete ve kerâmete (17)

[91a]

lâyıḳ olduñuz anlar eydeler ki siz dünyâda şafâlar idüp (1) evlâd ve ensâb şâḫibi olurduñuz biz maḫrûm idük bu gün (2) bize Ḥaḳ te‘âlâ luṫf idüp ol şafâyı naşib itdi anlar (3) diyeler ki ḫoş eyle idi ammâ ikisi beyninde hîç münâsebet (4) yoḳ ki bizüm evlâdumuz televvüş ṫarîḳile olup ve niçe belâların (5) ve zaḫmetlerin çekerdük anuŷ daḫı çoĝı ‘işyân üzre olurlardı (6) ammâ sizüŷ evlâdlarıñuz pâk ve

zāhir ve böyle hūsn-i cemāl şāhibleri (7) ve birisi itā' atden hāric degül cümlesi bile haqqıñ rızāsı (8) ve tā' ati üzredür ve bunca reşkler ideler **pes** Mu' āz bin Cebel eytdi (9) yā resūl'ullāh bu tā' ifenüñ cümlesi böyle kerāmete lāyık (10) olur mı içlerinde niçe ' işyān itmiş vardur buyurdılar ki (11) yok yā me' āz her biri böyle olmaz belki şunlar ki dünyāda (12) böyle belāya mübtelā olup şabr ide ve mü'min ve müteverri' ve şālih (13) olup dā'imā eyulik üzre ola böyle derecāt şāhibi ola ve yine (14) eytdi yā resūl'ullāh gönülümüz sevdi ki biz dağı kendü nefsumizi (15) hādım idüp bu derecāta vāşıl olavuz idelüm mi ne buyurursız (16) didi resūl'ullāh 'aleyhi's-selām eytdi ki yok yā me' āz kişi kendüyi hādım (17)

[91b]

itmek cā'iz degüldür ve derecāt-ı ' aliyeye vuşul ol tarīke maḥşuş (1) degüldür ol Tañrı haqqıçün ki beni Haq peygamber gönderdi taḥkik (2) her kişi kendü işledüğü ' amel mücebince cezālanur luṭf u kerem bābına gelicek (3) kendüye lāyık eyler **Aḥmed bin el-fakih el-mü'ellif** raḥmet'ullāh te'ālā eydür ki (4) biz kendümüz bu tā' ifede ba' zı eyulikler gördük ki gayrılarda yokdur (5) cümleden biri bunlara zulm idüp bir ' uzv-ı şerif ve ehemmini kaç (6) iderler bunlar şabr ve taḥammül idüp ḥattā kendüler bir devlet-i ' aliyeye vāşıl (7) olup kuvvet kähire şāhibi olsalar ol zulme cefā idüp mecāzat ile (8) taqayyüd itmezler ve cenāb-ı haqdan bilüp dā'imā şükre iştiğāl ve emre (9) imtişāl üzre olurlar **ve biri dağı** budur ki bu tā' ife gāzāya (10) ve ḥacca ve müdāvemmet-i şalavāta ve şıdıqaya şiddet rağbetleri ve bunun (11) emşāli şevāba mā' illerdür bu nesneler ' alāmet-i raḥmetdür **فَسْئَلْنَا اللَّهَ** (12) **أَنْ يَجْعَلَنَا وَمَنْ مَعَهُ وَعَمَلًا بِهِ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَنْ لَا يَجْعَلَنَا** (13) **مِنَ الْمُحْرَمِينَ فَإِنَّهُ وَلِيُّ ذَلِكَ وَالْعَادِرُ عَلَيْهِ** ve Allāhu a'lem (14) **sekizinci faşl** Qurān-ı ' azimde Ḥabeş luğatına muvāfiq vāki' olan (15) kelimāt-ı tayyibe ve peygamber ' aleyhi's-selām bu luğat ile tekellüm itdüğü elfāz-ı (16) meşhüre beyānındadır **pes** ma' lüm olsunki kitāb-ı Allāhda bir niçe (17)

[92a]

kelime Ḥabeş luğatına muvāfiq vāki' olmışdur ki anlaruñ cümlesi (1) Celalu'd-din es-Suyūṭi **ve ibnü'l-Ferec İbnü'l-Cevzī** Ḥabeşiler haqqında (2) taşnif itdükleri risālelerinde irād itmişlerdür otuzdan ziyāde (3) kelimelerdür anları bu maḥalde birer birer yād idelüm ki her tekmil (4) fā'idesi ḥāşıl ve hem bu tā' ifenüñ fazlına her biri şāhid ' ādil (5) ola ve anlaruñ biri **şaṭr** ' ibādetdür ki **نَوْلُ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْحُودِ** (6) **الحرف**

āyetinde vāqı' dūr Veki' bin el-Cerrāh rahmet'ullāh eydür şatre (7) **تلقاء** ma' nāsınadır Ḥabeş luğatıdır **ve biri daḥı cibt** ve biri (8) **تأğūt** 'ibāretleridür ki **من منون بالجبت والطاغوت** āyetinde (9) gelmişdür **ibn-i 'Abbās** rağıya'llāhu 'anhümā eytdi Ḥabeş dilince **cibt** şeytān (10) dimekdür ve **tāğūt** kāhin dimekdür **ve Sa'id bin Cübeyr eytdi cibt** (11) Ḥabeş luğatında sāḥir ma' nāsınadır **ve biri daḥı ḥüb** 'ibāretidür ki (12) **انه كان حوباك بيروا** āyetinde mezkürdür **ibn-i 'Abbās** rağıya'llāhu 'anhümā (13) eytdi huben kebiren Ḥabeş luğatında ḥüb (14) işm ma' nāsınadır **ve biri daḥı evvāh** 'ibāretidür ki **الارهم** (15) **حليما واه منيب** āyetinde anılmışdur **ibn-i 'Abbās** eytdi **evvāh** Ḥabeş (16) dilince muvaffaq ma' nāsınadır ve **ibn-i 'Abbās**dan bir rivāyetde **daḥı evvāh** (17)

[92b]

mü'min ma' nāsınadır dimişdür **ebū Meysere** eytdi **evvāh** Ḥabeş dilinde (1) du'ā ma' nāsınadır ya'ni ziyāde du'ā idici dimekdür **ve biri daḥı** (2) **ible'i** 'ibāretidür ki **وقيل ايل الياض الموعاء كذا** āyetinde vāqı' dūr (3) Vahab bin Münebbih eydür **ible'i** Ḥabeş dilinde izderidī ma' nāsınadır ya'ni (4) yut deyü emr itmekdür **ve biri daḥı müttekā** 'ibāretidür ki **واحد** (5) **لمن متكاه** āyetinde zıkr olunmuşdur **mücāhid** rağıya'llāhu 'anh seleme (6) bin tamām rivāyetinde eytdi müttekā Ḥabeş lisānında terbih dimekdür zırā (7) Ḥabeşiler terbihe müttekā-yı tesmiye iderler **ve biri daḥı طوني** 'ibāretidür (8) ki **طوني لهم وحسن ماب** āyetinde gelmişdür **ibn-i 'Abbās** eytdi **طوني** (9) Ḥabeş luğatında cennetün ismidür **ve biri daḥı sekr** 'ibāretidür ki (10) **بجدون منه سكر ووزقا حسنا** āyetinde anılmışdur **ibn-i 'Abbās** (11) eytdi luğat-ı Ḥabeşde sekr **سركه** ma' nāsınadır **ve biri daḥı** (12) **طه** 'ibāretidür ki evvel süredür **ibn-i 'Abbās** eytdi **طه** demek (13) Ḥabeş lisānında yā Muḥammed dimekdür **ve 'İkrime eytdi** lisān-ı mezkürda (14) **طه** yā racül dimekdür **ve biri daḥı** **اروم** 'ibāretidür ki ve **اروم** (15) **على قربة اهلكناها** āyetinde mezkürdür kesr ḥāliyle sükün ile (16) elifün ḥazfı iledür nitekim **ebū bekr bin 'Ayyāş** 'āşımdan eyle rivāyet (17)

[93a]

itmişdür **ibn-i ebū ḥātim eydür** ‘**İkrime eytdi** **جور** luğat-ı Habeşde vācib (1) ma‘ nāsınadır **ve biri daḥı sicil** ‘ibāretidür ki **كَمْطَى النَّجْلِ** (2) **لَلكُتْبِ** āyetinde vāqı‘ dūr **ibn-i ‘Abbās eytdi** sicil Habeş luğatında **الرجل** (3) dimekdür **ve biri daḥı mişkāt** ‘ibāretidür ki **مِثْلُ نُورِ كَيْفَا** (4) **فِيهَا مِصْبَاحٌ** āyetinde gelmişdür **ibn-i ‘Abbās ve mücāhid eytdiler** luğat-ı (5) Habeşde mişkāt denile dirler ya‘ ni dīvār içinde olan delikdür ki (6) öte cānibine nüfūz etmemişdür çerāğ ile yağ yaḥup ol delik içine (7) ḳavrulur anda yanar ṭurur **ve biri daḥı** **أَوْبِي** ‘ibāretidür ki **الْبَجَابِ** (8) **أَوْبِي** āyetinde anılmışdur vārid olmuşdur **ebū Meysere eytdi** **أَوْبِي** lisān-ı Habeşde müsennāt (9) ma‘ nāsınadır **ve biri daḥı** **عَوْفِ** ‘ibāretidür ki **فَأَرْسَلْنَا** (10) **عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرْمِ** āyetinde mezkūrdur **Mücāhid eytdi** Habeş (11) dilinde **عَوْفِ** müsennāt ma‘ nāsınadır müsennāt ve müsennāt şu bendi (12) ve şu seddidür ki yabana aḳmasun irkilüp ṭursun deyü (13) şu öñine çekerler ya‘ ni toprak yıḡarlar **ve biri daḥı** **مِنْشَاةٌ** ‘ibāretidür ki (14) **الْأَدَابَةُ لِأَرْضِنَا كَيْفَ مِثْلَانَهُ** āyetinde vāqı‘ olmuşdur Süddī eytdi (15) luğat-ı Habeşde **مِنْشَاةٌ** ‘aşā ma‘ nāsınadır **ve biri daḥı** **يَاسِينِ** (16) ‘ibāretidür ki sūre-i evvelidür **ibn-i ‘Abbās eytdi** **يَاسِينِ** (17)

[93b]

Habeş dilince yā insān dimekdür **Sa‘ id bin Cübeyr eytdi** lisān-ı (1) Habeşde yā ricl ma‘ nāsınadır **ve biri daḥı evvāb** ‘ibāretidür ki **بَارَأَهُ** (2) **أَوَّانَ** āyetinde zıkr olunmuşdur ‘Amrū bin **Şerahīl eytdi** evvāb mesīḥ dimekdür (3) Habeş luğatidür **ve biri daḥı** **كَمْطَى النَّجْلِ** ‘ibāretidür ki **مِنْ دَحْمَتِهِ** (4) **مِنْ دَحْمَتِهِ** āyetinde gelmişdür vārid olmuşdur **ebū Musa el-eş’arī eytdi** Habeş dilinde (5) **كَمْطَى النَّجْلِ** ma‘ nāsınadır **ve biri daḥı** ‘ibāretidür ki (6) **إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ** āyetinde gelmişdür nāzil olmuşdur **ebū ‘Abbās eytdi** Habeş (7) dilinde ḳıyāmü’l-leyl ma‘ nāsınadır zīrā bir adam gice ile ḳā’im olsa (8) neşā’ filān dirler **ve Zeccāc eytdi** **نَاشِئَةَ** sā‘ atü’l-leyl (9) dimekdür luğat-ı Habeşdür **ve biri daḥı** **مِنْ سُورَةِ** ‘ibāretidür ki **فَرَّتْ** (10) **مِنْ سُورَةِ** āyetinde vāqı‘ dūr **ibn-i ‘Abbās eytdi** Habeş dilince **سُورَةِ** (11) arslan dimekdür **ve biri daḥı** **بِحُورِ** ‘ibāretidür ki **أَنْ كُنْ بَحُورًا** (12) **أَنْ كُنْ بَحُورًا** āyetinde mezkūrdur **ibn-i ‘Abbās ve ‘İkrime eytdiler** (13) lisān-ı Habeşde **بِحُورِ** ma‘ nāsınadır **‘İkrime eydür** iştmez misin (14) bir Habeşiyi ḳaçan

aḡa **جِزَالِي مَلِك** diseler **اِرْبَع** ma' nāsını fehm (15) idüp dönüp gider ve biri daḡı **سِينِيْن** 'ibāretidür ki **وَلَوْ** (16) **سِينِيْن** āyetinde zikr olunmuşdur şādr olunmuşdur 'İkrime eytdi **سِينِيْن** (17)

[94a]

güzel dimekdür Ḥabeş luğatidür ve biri daḡı **أَرَانِك** 'ibāretidür ki (1) **عَلَى الْأَرَانِك يَنْظُرُونَ** āyetinde gelmişdür **İbnü'l-Cevzī** rahmet'ullāh (2) Fününü'l-efnān nām kitābında eytdi **أَرَانِك** serirler dimekdür Ḥabeş (3) luğatidür müfridi **أَرِيكَه** dur ve biri daḡı **أَصْدُونَ** 'ibāretidür ki (4) **أَذَاقُمَاكَ مِنْهُ بَصْدُونَ** āyetinde vāqı'dür yine **İbnü'l-Cevzī** (5) kitāb-ı mezkūrda **بَصْدُونَ يَصْنَعُونَ** ma' nāsınadır Ḥabeş (6) luğatidür dimekdür ve biri daḡı **دَرِي** 'ibāretidür ki **دَرِي** (7) **دَرِي** āyetinde mezkūrdur **وَاسْطِي** Kitābü'l-İrşādda (8) ve **وَاشْبِيلِي** Kitābü'l-Burhānda eytdiler ki **دَرِي** lisān-ı (9) Ḥabeşde müzi' ma' nāsınadır ya'ni yıldırıcı ve şu'le virici dimekdür (10) ve biri daḡı **غَيْضُ** 'ibāretidür ki **وَعَيْضُ اللَّاءِ** āyetinde vārid (11) olmuşdur **imām ebū el-kāsım** luğatü'l-ḡurān beyān itdüğü kitābda **عَيْض** (12) naḡş ma' nāsınadır Ḥabeş luğatidür dimekdür ve Allāhu ā'lem be's-şavāb (13) tenbīh bilgil ki 'ulemā-yı müfessir'in raḡıya'llāhu 'anhüm ecma'in (14) Ḥurānuḡ ba'zı elfāzı Ḥabeş luğatidür yāḡūd zencidür yāḡūd ḡıbtıdır (15) deyü ḡükm itdükleri yirlerde murādları budur ki bu elfāz mezkūrenün (16) cümlesi kelimāt-ı 'Arabıyyedür ki 'Arab luğatından ḡayrı Ḥurānda ḡıç (17)

[94b]

bir luğat yokdur **lākin** bu elfāz-ı mezkūre sā'ir luğatda daḡı bu ma' nāya (1) 'alī sebīl et-tevārid ve el-tevāfiḡ vāqı' olmuşdur anlarıḡ dilinde (2) daḡı bu kelimāt zikr olunan ma' nālarda isti' māl olunmuşdur dimekdür (3) **pes** bu 'ibāretlerün hem 'Arab lisānında ve hem Ḥabeş luğatında (4) ma' nā-yı vāḡidde müsta'mel olduḡı ittifaḡıdır aḡlı Ḥabeş luğatı (5) olup 'ibāret-i ḡurānda isti' māl olunmuş degüldür zīrā ki Ḥaḡ te'ālā (6) celle zikre Ḥurānda ceybine Ḥureyş luğatından ḡayrı luğat ile ḡıḡāb (7) itmemişdür nitekim imām ebū el-berekāt 'Abdu'r-raḡmān bin el-enbārī (8) bu ma' nāyı taşriḡ idüp ve **tevsirü'l-vesiḡde** imām vāḡidi sūre-i (9) ḡaha fātiḡasında taşriḡ-i mezburı imām-ı mezkūrdan naḡl itmişdür (10) ma' lūm ammā şol kelimāt ki Ḥabeş luğatından olup peyḡamber şalla'llāhu (11) 'aleyhi ve's-sellem anuḡla

tekellüm itmişdür anlarıñ biri senāh senāh ‘ibāretidür (12) ba‘zı rivāyetde senā senā vārid olmışdur ve biri dañı **herc** (13) ‘ibāretidür ki **nitekim** şeyhü’l-muḥaddiṣin Muḥammed bin ismā‘il el-necārī (14) Cāmi‘ü’ş-şāḫihde ümm-i ḥālīd bin sa‘īd bin el-ḥāṣdan rivāyet (15) itmişdür ki ümm-i ḥālīd raḍıya’llāhu ‘anhümā eydür ol zamānda ki Ḥabeş diyārından (16) hicret idüp Medīne-i münevverede resül’ullāhuñ ḥızmetine iriṣdün (17)

[95a]

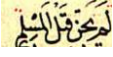

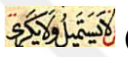

ben henüz küçücük kızcagaz idüm ḥazret-i peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi (1) ve’s-sellem baña bir siyāh gergi-yi ‘abādan ridā giydürdi ki anuñ ba‘zı (2) yerinde alaca ile tókınmış nişānları var idi peygamber şalla’llāhu (3) ‘aleyhi ve’s-sellem mübārek elleri ile ol nişānları şıgayup **senāh** (4) **senāh** yā ümm-i ḥālīd deyü ḥiṭāb iderdi ya‘ni güzeldür güzeldür ey (5) ümm-i ḥālīd dimekdür mezküre kız Ḥabeş diyārında tögmağun anlarıñ dilin (6) öğrenmiş idi peygamber ḥazreti dañı telaṭṭufen ol luğat ile aña (7) muvācehe itmişdür ve **imām** Aḥmed bin Ḥanbel raḍıya’llāhu ‘anh Mesned (8) nām kitābında eytdi ḥazret-i peygambere şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem (9) şordılar ki kıyāmet ne vaqtin kopard eytdi anı benüm Rabbimden ğayrı (10) kimse bilmez vaḳti geldükde ol izḥār ider andan özge kimse (11) kıyāmeti keşf itmege kādır degüldür ve kaçan kâ‘im olacağına ‘ilmi dañı yokdur (12) ammā size ‘alāmetlerini ḥaber vireyin ve kıyāmetden muḳaddem ne maḳūle (13) fitne ve herc olsa gerek anı beyān ideyin didi şāḫābe eytdiler (14) yā resül’ullāh fitnenün ma‘nāsı ne idügin bilüriz lākin herc (15) deyü buyurduñız nedür resül eytdi herc Ḥabeş dilince (16) katl dimekdür **şāḫib-i kitāb eydür** bu ḥadıṣ ile Ḥabeş dilinün (17)

[95b]

şerefine ve leṭāfetine ve bu dil faṣih ve belīg olduğına ve bu luğatuñ (1) elfāzunda ḥalāvet ve melāḫat var idüğine istidlāl olunsa (2) müvecceḥ ve maḳbūldür ve bu ṭā‘ifenün ba‘zısının lisānında (3) şıḳlet olmağın ba‘zı ḥurūfı tebdil ve tağayyür itdüğü bu (4) lisānuñ feṣāḫatine ḥalel virmez zīrā peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem (5) ba‘zı eḥādīṣde buyurmuşlar ki Bilālün sīni ‘indallāhu şin (6) yerine tırur belki ba‘zı elfāzda bu tebdil sebebi ile ḥalāvet (7) bulınup kelāmuñ melāḫati ve revnākı ziyāde olmağla sükker (8) mükerrer nebāt-ı mümessek mertebesinde olup işidenlerün cismlerine (9) ğıdā ve rūḫlarına rāḫat ve şafā ḥāşıl olur nitekim şā‘ir bu beytde (10) zıkr olunan nükteye işāret idüp bu ṭā‘ifenün vaşfında dimişdür

şi'ir (11) ya'ni (12) bu t̄ā'ifenüñ sözünüñ lezzetin seher zamānında t̄atmış olayduk (13) seni yimeden dağı içmeden mustağnī iderdi yiyecege ve içecege (14) muhtāc olmaz idük dimekdür ve 'Alī ibnü'r-rūminün bu beytleri ki (15) maḥbūbesi vaşında vāki' dūr Ḥabeş maḥbūbelerinüñ medḥi olmağa ~~katı~~ vaşında ḥūb vāki' olmışdur (16) ol maḥbūbenüñ (17)

[96a]

sözi ve kelicisi siḥr-i ḥelāldur eger ki ol söz (1) Allāhuñ mānende şıgınmış müslümānuñ katli ile günāhkār olması (2) murād budur ki anuñ sözünüñ siḥr-i te'sīr gibi ḳalupda te'sīri vardır (3) lākin meşhūr olan budur ki siḥr-i ḥarāmdur ve bu siḥr-i helāl olurdu (4) eger adam öldürmeyeydi   eger (5) anuñ sözi uzanup çok dağı olursa ma'nāya ~~dinleyen~~ uşandırurmaz kesel ve kelāl ve melāl virmez (6) eger sözi muhtaşar idüp az söylese (7) denilen kimse nolaydı muhtaşar etmeyeydi deyü temennī iderdi ve bu (8) beytiñ ma'nāsı dağı anlarıñ medḥine münāsibdür (9) ol maḥbūbenüñ meclisinde oturan müşāḥibi anuñ (10) sözin dinlemeden uşanmaz uyḥusı dağı gelmez (11) dağı anuñ ile gizlüce söyleşen kimse de uşanup rū-gerdān olmaz (12) bu ma'nā evvelki mısrā' uñ ma'nāsına nazar-ı ḥāşdur egerçi (13) 'adem melālde iştirāk vardır zīrā evvelki mısrā' da 'adem (14) melāle sebep mücerred maḥbūbuñ ḥadışinüñ ḥalāvetidür ve ikincide (15) bu ma'nā zımnendür ma'nāsı budur ki ağız ağıza virüp (16) gizlüce söyleşdükdü anuñ ağızından rāyiḥa-ı kerīhe zūhūr (17)

[96b]

idüp yanındaki müşāḥibe nefret virmez dimekdür necvā ve menāḥī (1) 'ibāretleri bu ma'nāyı ifāde ider **tokuzuncı faşl** (2) ḥazret-i peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem Mekkedden hicret idüp (3) Medīneye geldükde Ḥabeşilerden bir cemā'at ḥazretüñ ḳudūmına (4) feraḥnāk olup mescid-i nebevyyede peygamberüñ ḥuzūr-ı şerīflerinde ḥarbeler ile (5) oynadıkları ḳışşanüñ tafşilindedür **bilgi ki imām** (6) ecl Aḥmed bin Ḥanbel müsenned nām ḥadış kitābında **ve dağı** (7) **ebū Dāvūd Sicistānī** Sünen meşhūrunda sened-i şaḥīḥ ile Enes (8) bin Mālīkden rivāyet ider ki

resül'ullâh şalla'llâhu 'aleyhi (9) ve's-sellem Mekkedden hicret idüp Medîne-i münevvereye geldükleri (10) vaqtin Hâbeşiler peygamberün geldüğine şâd ve ferahnâk olup (11) harbeler ile oynadılar **ve imâm** Aḥmedün mesnedinde bir ğayrı tarîkile (12) daḡı Enes bin Mâlikden rivâyet olundu ki Hâbeşiler peygamberün (13) öñünde raqş iderlerdi ve dillerince dirler idi ki Muḡammed 'abdü's- (14) şâlihdür peygamber şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem şordılar ki bunlar (15) ne dirler didiler ki yâ resül'ullâh dirler ki Muḡammed 'abdu's-şâlihdür (16) **ve imâm** ebü 'Abd'ullah el-necârî daḡı 'Âiše raḡıya'llâhu 'anhümâdan (17)

[97a]

rivâyet ider ve 'Âiše eydür Hâbeşiler Medîne mescidinde oynar iken (1) ben anları temâşâ iderdüm ve resül'ullâh şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem (2) ben seyr iderken dâ'imâ beni kaftânı ile seyr idüp ḡaḡdan (3) şaḡınurdu bu ḡâlde iken ḡazret-i 'Ömer gelüp anları (4) oynamadan men' itdükde ḡazret-i peygamber eytdi ḡo yâ 'Ömer (5) anları incitme biz benî Arfedeyi emîn eyledük ne iderler ise (6) itsünler didi Hâbeş cinsinden bir tâ'ifeye benî Arfede (7) dirler ya'ni muġanniler türkîsi şenlük oġlanlarıdur dimekdür (8) **İmâm** ebü 'Abd'ullâh ez-Zerkeşî Necârî şerḡinde eydür Arfede Hâbeşlerün (9) meşḡur ceddüdür hemzenün fetḡi ve rānuḡ sükünü iledür ve fānuḡ (10) fetḡi de ve kesri de cā'izdür Şiḡḡ Cevherî ebü 'Amrūdan (11) naḡl idüp dimişdür ki benü Arfede Hâbeşilerden bir tâ'ifedür ki (12) raḡḡaşlardur Suyūḡinün Ezhārü'l-'urūşunda böyle rivâyet (13) olunmuşdur **ve imâm** ebü el-ferec İbnü'l-Cevzî Tenvirü'l-ġabeş nām (14) kitâbında eydür 'Âiše raḡıya'llâhu te'ālâ 'anha ve innâ ebihâ buyurdu ki (15) Hâbeşiler mescid-i resül'ullâh harbeler ile ve ḡalkānlar ile oynarlar (16) iken ben ḡücrede resül'ullâhu yanında idüm bilmezem ben mi resül'ullâhdan (17)

[97b]

murâd idindüm yāḡūd ibtidâdan anlar mı söylediler her ḡanḡı ise (1) ḡazret baḡa eytdi yâ 'Âiše ister misin ki Hâbeşilerün (2) lu'bın temâşâ idesin eytdüm ki ne'am yâ resül'ullâh **pes** yerinden (3) ḡalkūp ḡücrenin ḡapusına varup ḡurdu ben daḡı (4) peygamberün ardında ḡurup omuzı üzerinden yüzüm yüzüne (5) ḡoḡındurup baḡdum peygamber ol ḡâlde bu Hâbeşilere (6) yâ benî Arfede dir idi ya'ni ḡomāḡ oynaq ey arfede oġulları (7) deyü ḡandurdu tā ol ḡadar baḡdum ki uşandum andan baḡa eytdi (8) yeter mi ey 'Âiše ben eytdüm ne'am eytdi yüri imdi git deyüp (9)

kendü dağı döndi ve dağı ebū Beşir rađıya'llāhu 'anh rivāyet ider ki (10) bir gün resūl'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem ebū Bekr ile me'ān giderler iken (11) gördiler ki birkaç Habeşiler oynayup bu şi'iri okurlar şi'ir (12)

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ (13) لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ (14) beni

'aleyhi's-selām buyurdılar ki yā ābā Yasir şā'ir böyle mi dimişdür (15) ebū Bekr eytdi yok yā resūl'ullāh bu ğalađdur şā'ir böyle dimişdür didi şi'ir (16)

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ (17)

[98a]

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ (1) ve imām Muḥammed bin 'Abd'ullāh el-ḥaṭīb et-Tebrīzī dağı Mişkātü'l-Meşābih (2) nām kitābında ḥazret-i 'Āişeden rivāyet ider ve 'Āişe (3) eydür v'allāh ben ḥazret-i peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem gördüm ki benüm (4) hücremün kapısı üzerinde тұrup Habeşiler mescid içinde (5) ḥarbeler ile oynarlar iken anlara nazar iderdı ve ben dağı (6) ardında тұrup kulağı ile omuzı arasından bunların (7) lu'bin temāşā iderdüm ve resūl'ullāh dā'imā ridāsı ile beni örter idi (8) ve benüm ḥāṭırım için şolqadar тұrur idi ki ben uşanup (9) dönerdüm ben dönüp gitmeyince ol gitmezdi ve ben ol zamānda (10) henüz şağire idüm seyr ve temāşāya tamām rağbetüm var idi (11) bir kızçağaz ki on veyā on iki yaşında ola oyuna ve temāşāya (12) ḥāriş ola kıyās idün ki ol kendü iḥtiyāriyle ne vaqt (13) uşansa gerek ve ḥazret-i peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem (14) benden ötüri tevaḥḫufımı bundan anlıyasız ki ne mertebe kerīmü'l-ḥişāl (15) idi 'aleyhi's-şalāt ve's-selām ve imām ebū el-ferec İbnü'l-Cevzī Tenvīrü'l-ğabeş (16) nām kitābında 'urve bin ez-zübeyrden ve ol dağı 'Āişeden rivāyet ider (17)

[98b]

ve 'Āişe rağıya'llāhu 'anha ve innā ebihā eydür ki bir gün peygamber şalla'llāhu (1) 'aleyhi ve's-sellem benüm hücremde oturur iken nāğāh taşradan oğlancıklar (2) şadāsın işidüp kılçup kapuya vardı gördi ki Habeş (3) ṭā'ifesi rakş idüp oynarlar bunların çevresine oğlancıklar (4) üşmiş pes baña eytdi gel yā 'Āişe temāşā eyle ben dağı gelüp (5) ardında тұrdum ve enegümi resūl'ullāhu omuzı üzerine koyup (6) başı ile omuzları arasından temāşāya başladum bir zamāndan (7) sonra baña eytdi dağı toymadun mı ve uşanmadun mı ben eytdüm (8) yok ḥāl bu ki uşanmış idüm lākin yanında benüm mertebem ve miqdārum (9) ne deñlüdür bilmeğ için

böyle didüm Tuhfetü'l-Urüs (10) nām kitābında eydür ba'zı haberde' Āişeden rağıya'llāhu 'anhümā ve innā ebihā (11) rivāyetdür ki eydür ki bir 'aşūrā güninde halk āvāzın ve Habeşiler lu'bunuñ (12) şadāsın işitdüm resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem yanumda (13) idi baña eytdi ister misin ki bunların oynadıkların göresin (14) ben eytdüm ki evet yā resül'ullāh **pes** ol Habeşilere adam gönderdi (15) gelüp mescide girdiler resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem iki kapu (16) arasında ayağ üzerine tırup ellerin kapu üzerine koydı (17)

[99a]

ben dağı ardından gelüp çenemi peygamberün bilegi üzerine koyup (1) anların oynadığını temāşā itdüm hāzret-i resül'ullāh 'aleyhi's-selām (2) yeter mi yā 'Āişe didükçe ben epsem kılan dir idüm iki kerre yāhūd (3) üç kerre böyle didükden sonra eytdi yā 'Āişe eyü seyr itdük (4) yeter ben eytdüm ne'am yā resül'ullāh **pes** ol Habeşilere yürün deyü işāret (5) eyledi anlar dağı tağılup gitdiler **ikinci bāb** (6) Habeş pādīşāhı olan Necāşī rağıya'llāhu 'anh hāzretlerinün (7) ~~şānlarında~~ ve aşhābınun hāklarında nāzile olan āyāt-ı beyānāt-ı şerīfe (8) ve vāride olan eḥādīs-i nebeviyye-i münife siyākındadır ve bu bābda (9) dağı dört faşl vardır **evvelki faşl Necāşī** (10) 'ibāretinün taşhīhini ve me'hāz-ı iştikākını ve dağı Necāşinün (11) isminde olan ihtilāfı ve Necāşī ~~hāklarında~~ ve aşhābı hāklarında (12) vāride olan āyāt ve eḥādīs-i beyān ider **ma'lūm** ola ki 'ulemā-yı ḥādīs (13) raḥimehum'ullāh Necāşī 'ibāreti Habeş luğati midür yāhūd i'lām-ı 'Arabiyyeden midür (14) ihtilāf itmişlerdür **ebū Bekr** bin Düreyd kelime-i Habeşiyedür dimişdür (15) **ve ibn-i Kuteybe** dimişdür ki Necāşī lafzı pādīşāh ismidür her kul(16) ve kayşer gibi lākin bilmezüm ki 'Arabī luğat midür ve yāhūd gayrı luğat olup (17)

[99b]

'arabī luğat elfāzına muvāfiq mı vāqī' olmuşdur **ve imām** Muḥibu'd-dīn (1) et-Ṭaberī eytdi Necāşī lafz-ı 'Arabīdür necaş 'ibāretinden me'hūzür ki (2) fetḥ-i nūnla ve iskān-ı cīm iledür ma'nāsı bir nesnenün ziyāde lākin (3) taleb itmekdür fuḫāhānun bey' ü şirāda isti'māl itdüğü necaş 'ibāreti de (4) bu ma'nāyadır bir metā'uñ bahāsı ziyāde itmek ma'nāsına isti'māl (5) iderler bundan ötürüdür ki bir metā'a tālib olan kişiye (6) necaş dirler ve nefsi talebe necaş dirler bahāsı ziyāde olduğün (7) **ve imām** Herevī ġarībin luğatında ebū bekr ibnū'l-enbārīden naql (8)

itmişdür ki necāş ‘ibāretinüñ aşl ma‘ nāsı bir şey’i mübālağa ile (9) medh itmekdür **ve kitābü’l-hāvī** şāhibi olan imām māverdi (10) eydür necāş bir nesneyi yerinden kaldurup mekânından ayırmağa dirler (11) bundan ötürü şayyāda necāş dirler ve nāceş dağı dirler şaydı (12) yatduğı yerden kaldurup koparduğından ötürü **ve ibn-i Sīde** (13) muhkem nām luğatda eydür necāş kesr-i nūnla ve sükūn-ı cīm iledür (14) **ve ibn-i Dihye** dağı böyle dimişdür **ve rağiyü’-d-dīn eş-şāgānī** (15) ‘Ubāb nām luğatda eydür Necāşī ‘ibāretinüñ yā sini teşdīsiz (16) okımağ efsāhdur **ve Mağrib** luğatında şāhibi nāşiru’-d-dīn el-muṭarrizī (17)

[100a]

aydur Necāşī ‘ibāretinde cīmī teşdīd ile okımağ ḥaṭādur **ve bu** naql (1) olunan aqvālünj cümlesi **İmām** Nevevī Tehzībü’l-Esmā-yı ve’l-Luğāt (2) nām kitābında mezkūrdur **pes** her kim ki Ḥabeş diyārına pādişāh (3) olur anuñ laqabına Necāşī dirler nitekim Rūm pādişāhınuñ laqabına (4) ḳayşer **ve** ‘Acem şāhı olanuñ laqabına kisrā Türkistān sultānına (5) ḥāḳān **ve** Yemen melikine tūbbe dirler **bu** maḥalde Necāşīden murād ol (6) Necāşīdür ki ḥazret-i peygamber ‘aşrında mevcūd olup Ca‘ fer (7) bin ebū Ṭālīb elinde İslāma gelüp ve yine peygamberünj zamānında (8) vefāt idüp ḥazret-i peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem Medīne-i nebeviyyede (9) cemī‘ aşḥābı ile anuñ meyyitine ġā’ib namāzın ḳılmışdur **ve bu dağı** (10) ma‘lūm olsun ki ‘ulemā Necāşī lafzında ihtilāf itdükleri gibi (11) isminde dağı ihtilāf itmişlerdür **ba‘zılar** aşḥamedür didiler (12) elifünj ve ḥānuñ mīmünj fethalar ile şāduñ sükūniyle **ve ba‘zılar** (13) dağı aşmaḥedür didi mīmi ḥānuñ üzerine taḳdīm eyledi **ve ba‘zılar** (14) dağı evvelinden elifi ḥazf idüp şaḥamedür dimişdür feth-i şād ve (15) sükūn-ı ḥā ile **ve ba‘zılar dağı** şaḥamedür dirler mīmi ḥānuñ üzerine (16) taḳdīm eylemişdür **ve ba‘zılar dağı** aşḥabedür dimişdür ḥādan şonra (17)

[100b]

mīm yerine bā-yı muvaḥḥade getürmişdür **ve ba‘zılar dağı** aşḥame deyüp (1) ḥā-yı mu‘cemeyi mīmden evvel zıkr itmişdür **ve ba‘zılar dağı** maşmeḥe dimişdür (2) iki mīm meftūḥānuñ arasında şād-ı sākine ve mīm-i şānīden (3) şonra ḥā-yı mūhmele getürmişdür **ve ba‘zılar dağı** dimiş ki (4) Necāşinüñ ismi **mekhūn bin şa‘şa‘ adur** nitekim zerkeş Necārī (5) şerḥinde muḳāteleden naql itmişdür ammā evvelki ‘ibāret ki aşḥamedür (6) meşḥūrdur ve ḥadış-i şāḥīḥde vāḳi‘ olmuşdur ‘Arab dilince (7)

aşhâmenün ma' nâsı 'a'iyye dimekdür **بجسته** ma' nâsınadır **nitekim** imâm Suyûfî ra'za'llâhu 'anh (8) Ezhârü'l-'urüş nâm kitâbında mezkûrdur hazret-i peygamber şalla'llâhu 'aleyhi (9) ve's-sellem mektûb gönderüp İslâma da'vet itdüğü pâdişâhlardan (10) eñ evvel da'vet olunan bu Necâşîdür ve selâ'tinden eñ evvel (11) İslâma gelen dağı budur **nitekim** imâm Aşmed Kaşlânî'nün Mevâhibü'd-dünniye nâm kitâbda (12) zîkr olunmuşdur **ve imâm Sirâce'd-dîn** ibnü'l-mülâkkin eydür Necâşî şahâbî (13) degüldür tâbi'îndendür egerçi ki peygamber zamânında imâna geldi (14) ammâ peygamberi görmedi ve meclisinde oturmadı ancak şahâbeyi (15) gördi böyle olan kimseye tâbi'î dirler şahâbî dimezler (16) şahâbedendür diyenler **توسعا** dimişlerdür mes'ele luğazlarda (17)

[101a]

ve yâ **كلمة** su'allerde irâd olunup şorılır meşelâ (1) eydürler ol kimdür ki öldüğü vaqtin peygamber şalla'llâhu (2) 'aleyhi ve's-sellem cemi' aşhâbî ile anuñ cenâzesine hâzır (3) olup namâzın kıldılar böyle iken ol kimse şahâbî degüldür (4) tâbi'îndendür cevâbında Necâşî dirler **ve buncalayın** yine şorarlar (5) ki kaçkı şahâbîdür ol şahâbî ki peygamberün şoşbetinde niçe (6) müddet oturup ve andan çok hadîş rivâyet itmişdür (7) lâkin tâbi'înden bir kimsenün elinde müslümân olmuşdur (8) **bu su'âl** evvelkiden ağrebdür zîrâ tâbi'î peygamberi görmeyen (9) kimseye dirler bunun elinde İslâma gelen dağı peygamberi (10) görmese gerek hâlbuki niçe zamân peygamberün meclisinde oturmuşdur (11) deyü su'âl iderler **cevâb** budur ki bu kimse 'Amrû bin el-'âş (12) rağıya'llâhu 'anh zîrâ Necâşî elinde İslâma gelmişdür ki Necâşî (13) tâbi'îdür ba' dehû hazret-i peygamberün şoşbetine irişüp tecdîd-i (14) İslâm etdükden şonra anuñla gâzâ idüp müddet-i Medîne şoşbeti ile (15) müşerref olmuşdur nitekim **İmâm** Nevevî Tehzîbü'l-esmâ-yı ve'l-luğât (16) **ve imâm Suyûfî dağı** Ezhârü'l-'urüşda irâd itmişlerdür bu kışşanuñ (17)

[101b]

aşlı egerçi faşl-ı şânîde tamâm tafşîl olunur **lâkin** bu maşalde (1) icmâlen işâret lâzım olmağın irâd olundu **ol** vaqtin ki (2) aşhâb Resûl'ullâhuñ şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem Hâbeş diyârına hicret (3) idüp Necâşî anlara ikrâm itdügün ehl-i Mekke işitdiler anlar (4) güç gelüp bir miqdâr armağan ile 'Amrû bin el-'âş Necâşîye (5) gönderdiler ki şahâbeyi anuñ gözinden düşürüp anlara (6) zarar u elem irişdürmege sa'y eyleye 'Amrû dağı ol hedâyâyla (7) Necâşîye gelüp hazret-i peygamber ve

aşhâbı hakkında fırsat buldukça nâşâyeste (8) sözler söylerdi bir gün Necâsî ‘ Amrū eytdi ey ‘ Amrū (9) baña bir kimsenün hakkında yaramaz söz söylersin ki gökden aña (10) nâmūs-ı ekber didükleri melek gelür **nitekim** mûşâ bin ‘ Ömer ana (11) gelürdi ‘ **Amrū bin** el-‘aş eydür anı işidicek eytdüm ey melek (12) şahîh ol Muḥammed böyle midür ve Allâh tarafından peygamber midür (13) eytdi ne‘ am öyledür hiç bunda şübhe yokdur **pes eytdüm** (14) ey melek çünkü böyledür ben saña bî‘ at idüp elinde İslâma (15) gelürüm ve ol peygambere ikrâr iderüm deyüp anuñ elinde ‘ Amrū (16) imâna geldi ba‘ dehū Mekkeye geldükde ḥâlid bin el-velîde ve ‘ oşmân (17)

[102a]

bin ebū ṭalhāya kendünün İslâmını haber virüp Resül’ullâhuñ (1) hizmetine hicret itmek isterin didükde anlar dañı bizde senünle bile (2) giderüz deyüp üçü me‘ân Resül’ullâh ḥazretine hicret idüp (3) İslâma geldiler **nitekim** ‘ allâme-i Fârisî Mekke-i ma‘ zame ṭeybe-i ṭeybe-i (4) mufahḥama târiḥinde taşriḥ itmişdür **ve gayrı** kitâblarda dañı (5) mezkûrdur **ve Necâsî** ve aşhâbı hakkında nâzile olan âyât (6)

beyyinâtdandur **قَالُوا إِنَّا نَضَارِي ذَلِكَ بَأْنٍ مِنْهُمْ قَسِيْبِيْنَ وَرُحْبَانَا وَأَنْتُمْ** (7) **وَلَكِنَّكَ أَقْرَبُهُمْ مَوْدَّةً لِلَّذِيْنَ آمَنُوا الَّذِيْنَ** (8)

لَا يَسْتَكْبِرُوْنَ (9) **وَإِذْ أَسْمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ** (10) **أَعْيُنُهُمْ تَفِيْضُ مِنَ الدَّمْعِ حَمَّاءٍ فَمَا عُرِفُوا إِلَّا بِنُحُورِهِمْ لَوْنٍ** (11)

رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِيْنَ ve Uḥud gâzâsı güninde (11) Necâsî cānibinden Ḥazret-i peygamberün hizmetine gelen kimseler (12) hakkında bu âyât nâzile olmuşdur

مَنْ قَبْلَهُمْ يَهْدِيْهِمْ نُوْمُوْنَ أُولَئِكَ يُؤْتُوْنَ أَجْرَهُمْ مَرْتَبِيْنَ (13) **الَّذِيْنَ يَتَّبِعُوا لِكِتَابِ** (14)

بِمَا صَبَرُوا وَوَدَّوْنَ بِالْحَسَنَةِ اللَّيْسَةَ وَمَا رَزَقْنَاهُمْ (15) **يُفِيضُوْنَ** ve Necâsî raḍıya’llâhu ‘ anh dâr-ı

fenâdan dâr-ı beḳāya (16) riḥlet idüp maḳarr-ı sa‘ âdetleri ravza-ı riḍvân olduğı (17)

[102b]

günde maḥşuşca bu âyet-i kerîme anuñ şânında nâzile olmuşdur (1) **didiler**

إِنِّيْكُمْ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِمْ خَاشِعِيْنَ لِلَّهِ لَا يَشْتُرُوْنَ بِالْآيَاتِ (2) **وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَنْ يُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ** (3)

اللَّهِ تَمَنَّا أَوْلِيَآ أُولَئِكَ لَمْ يَخُفْ أَعْيُنُهُمْ عِنْدَ تَمَنُّنِ اللَّهِ (4) **سَبْعَ الْحِسَابِ** ve dañı Necâsî hakkında **ve** aşhâbı

hakkında vârid (5) olan eḥâdiş-i şerîfenün cümleden biri imâm ṭeberânî mu‘ cem (6)

evsaṭda ibnū’l-‘ Abbâsdan rivâyet itdüğü ḥadişdür (7) **ibn-i ‘ Abbâs** raḍıya’llâhu

‘ anhümâ buyurur ki Necâşinün aşhâbından (8) kırk nefer kimse Medîne-i

münevverede ḥazret-i peygambere gelüp peygamber ile (9) bile Uḥud gâzâsına

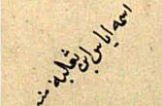
hâzır oldılar egerçi ki bunlardan kimse (10) ol cenkde maqtûl olmadı lâkin mecrûh oldılar ve kıtâ ki (11) ehl-i İslâmın bu mertebe fakr u fâkasın ve kemâl-i ihtiyâcın gördiler (12) hâzret-i peygambere eytdiler yâ Resûl'ullâh biz vilâyetimizde ve sa'atlü (13) ve mâldâr kimselerüz bize icâzet vir diyârımuza varalum (14) mâllarumızı götürüp mü'minlere yardım idelüm hâzret-i peygamber (15) dağı icâzet virüp memleketlerine vardılar cemi' mâllarun (16) götürüp müslümânlara necş itdiler pes bunların hakkında bu âyet-i (17)

[103a]

şerîfe nâzile oldu (1) el-âyet kelimesine varınca **nitekim** yakında sebat itmişdür (2) murâd infâkdan ol nafaqadur ki memleketlerinden götürüp mü'minlere (3) mu'âvenet itmişlerdür **mervîdür ki** bu âyet nâzil olduğda ol (4) Hâbeşiler eytdiler ey müslümânlar ol kimse ki bizim cemâ'atimizden (5) olup sizün kitâbınıza imân getüre Hâk te'âlâ aña iki ecr virür (6) ve şunlar ki sizün kitâbınıza imân getürmeyüp kendü kitâbı ile (7) iktifâ eyleye anuñ 'indallâhu te'âlâ sizün ecriñüz gibi bir ecri muqarrerdür (8) ve Allâh kıtında imânı bâkîdür didiler ki güyâ ki sizün kitâbınıza (9) imân getürmek bize lâzım degüldür deyü i'tikâd itmegin tekrâr (10) bu âyet nâzil olup âhir zamân peygamberine ve anuñ kitâbına da (11) imân lâzım idüğine beyyine olundu (12) (13) el-âyet **pes** bunlara iki kitâba imân getürdükleri taqdîrce (14) iki ecr virüldükden şonra nûr ve mağfîret dağı ziyâde olundu (15) **nitekim** Ref'-i şânü'l-Hâbeşân nâm risâlede zıkr olunmuşdur **ve imâm** (16) ebû Bekr el-beyhakî delâ'ilü'n-nübüvve nâm kitâbında **ebû ümâme** el-bâhiliden (17)⁴²

[103b]

rağıya'llâhu 'anh rivâyet idüp eydür ol vaqtin ki Necâşinün (1) adamları Medîneye gelüp peygamberün hizmetine irişdiler peygamber (2) şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem kendüleri bizzât kâlkup bu tã'ifeye (3) hizmet iderlerdi şahâbe-i kirâm Resûl'ullâh 'aleyhim ecmâ'in yâ Resûl'ullâh (4) siz fâriğ oluñ bu hizmeti biz iderüz didükçe hâzret-i peygamber (5) şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem eydür idi ki

42

bu cemā'at bizüm Hābeş diyārında (6) olan aşhābımuza ikrām idüp ri'āyet itmişlerdür ben isterüm (7) ki bunlara ol ihsānuñ mükāfātın ve ol ikrāmıñ muḳābelesin (8) idem **nitekim** Ezhārü'l-urüş nām risālede beyān olunmuşdur **ve** 'Aṭā (9) bin ebū Rebāh raḍıya'llāhu 'anh eydür kitāb-ı Allāhda her yerdeki Hāḳ te'ālāya (10) neşārā ṭā'ifesini ḥayr ile yād eylemişdür ol neşārādan (11) murād Necāşīdür ve aşhābıdur nitekim tefsīr-i Beḡavīde taşrīḥ (12) olunmuşdur **fā'ide-i laṭīfe** imām 'Abd'ullāh ez-zerkeşī raḥmet'ullāh 'aleyh (13) kitābü'l-adillahda 'Abd'ullāh bin el-mübārekden rivāyet ider ki (14) bir gün Necāşī raḍıya'llāhu 'anh cemi' beglerini ve meclisine mülāzım (15) olan aşhābı da'vet eyledi cümlesi ḥāzır oldılar gördiler ki (16) Necāşī tahtından inüp toprak üzerine oturmuş ve rez bāft (17)

[104a]

libāslarını çıkarmış ve köhne kaftānlar giymiş bu kışşaya Bedr (1) ḡazāsından sonra idi ki Hāḳ te'ālā ehl-i imāna nuşret idüp (2) kefere maḡlūb ve maḳhūr olduḡı ḥaber Hābeş diyārına vāşıl (3) olmuş idi **pes Necāşī** aşhābını ḥāzret-i peygamberüñ nuşretine terḡīb (4) idüp dīn-i İslāma mu'āvenetine ve fī-sebīli'llāh cihād itmege (5) kandurdu ve anlar daḡı pādīşāhuñ eskiler giyüp ḥān-nişīn (6) olduğunıñ sebebin şordılar Necāşī eytdi Allāh cānibinden (7) 'İsā bin Meryeme gelen İncīl kitābında şöyle bulduḡ ki Hāḳ te'ālā (8) celle ve celāle her bār-geh bir ḳulına bir yeni ni'met vire ol kimsenüñ (9) üzerine vācibdür ki ol yeñi ni'met muḳābelesinde cenāb-ı (10) 'izzete bir yeni tevāzu' ve tezelli' ihdās eyleye çünki Hāḳ te'ālā bize (11) bu fetḥ ve nuşret-i ni'metin tecdīd eyledi ben daḡı bu tevāzu'yı (12) eḡādīş eytdüm didi **ikinci faşl** şahābe-i kirāmdan (13) Hābeş diyārına hicret eyleyen müslümānlaruñ esāmī seni ta'yīn (14) ve Necāşīnüñ anlara kemāl-i luṭfını i'lām ve tebyīn ider ve daḡı peygamberüñ (15) şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi ve's-sellem Necāşīyi İslāma da'vet itmek için (16) gönderdüḡi mektūbuñ şüretini ve Necāşīnüñ Ca'fer bin ebū Ṭālib (17)

[104b]

raḍıya'llāhu 'anh elinde İslāma geldüḡi ve ḥāzret-i peygamberüñ (1) mektūbuna yazduḡı cevābuñ şüretini ve oḡlını ḥāzret-i peygamberüñ (2) ḥizmetine gönderdüḡi kışşayı tafşīl ider **ol** vaḳtın ki ḥāzret-i (3) peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem Mekke-i müşerrefede izhār dīn metīn (4) idüp ḥalefi İslāma da'vet ve Allāhuñ 'ibādetine delālet (5) eyledi ehl-i Mekkenüñ eşrāf ve aḡyārından niçe kimse imāna

gelüp (6) ka'bede ve havālisinde ehl-i İslām çü gālib ve her yerde imān (7) eşeri zāhir olup etrāfda söylenmeğe başlayıcağ Mekke müşriklerine (8) bu hāl katı güç gelüp resūl'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem ḥazretine (9) ve sā'ir ehl-i İslāma da'vet idüp dā'imā anları rencide (10) itmekle muḳayyed olup bu ḥuṣūda tamām mübālağa itdüklerinden (11) ğayrı Ḳureyş ṭā'ifesinden her bir cemā'at kendülerün aḳrabāsından (12) olan müslümānların üzerine ḥavāle olup anlara dürlü dürlü (13) 'azāblar güne güne ezālar ve cefālar idüp dīnlerinden çıkarmağa (14) çalışurlardı egerçi ki ḥazret-i peygamberi şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem (15) Ḥaḳ te'ālā şaḳlayup 'emmisi ebū ṭālib sebebi ile müşrikler (16) ḳatına senden emīn itmiş idi lākin ehl-i imāna olan belā (17)

[105a]

ve muḥabbeti görüp ḳalbleri anlardan ötürü maḥzūn ve perīşān (1) ve anların cefāsını def' itmeğe ḳādir olmağın dīde-i mübārekleri (2) bir ān āb-efşān olmadan ḥālī olmazdı henüz evā'il zūhūr-ı dīn (3) ve za'af müslimīn olmağla cihād ve ğazāya ruḥṣat ve ḥarb (4) ve ḳitāle icāzet virülmemiş idi **pes** Resūl'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi (5) ve's-sellem aṣḥābına eytdi ki ey müslümānlar bu belā ve miḥneti çekmekden (6) ise ka'beden çıkup her biriñüz bir yere ṭağılup gitse (7) ñüz yek idi anlar eytdiler ki yā Resūl'ullāh ḳanḳı vilāyete (8) gidelüm buyurdılar ki Ḥabeş diyārına varuñ ki emn ve emān yeridür (9) ve ol vilāyetde bir şāliḥ pādişāh vardır ki anuñ penāhında olan (10) kimselere ezā ve zūlm olmaz varuñ bir niçe zamān ol sultān-ı (11) 'ādilüñ kenef-i emānında emīn ve sāye-i 'adālet pāyesinde ikrāmına (12) ve iḥsānına ḳarīn oluñ Ḥaḳ te'ālā bu dīne ḳuvvet ve ehl-i İslāma (13) şevket virdüğü zamānda gelesiz didi ve ḥazret-i peygamberün (14) şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem mübārek zamīrlerinde merküz idi ki eger (15) kendüler daḳı ka'beden çıkup bir yere hicret itmek lāzım (16) gelürse diyār-ı Ḥabeşe teveccüh ideler lākin zamān-ı hicretde (17)

[105b]

Medīne-i münevvereye gitmekle me'mūr oldukları için Ḥabeş ḥātırası (1) bir taraf oldu **pes** müslümānlardan on bir nefer kimse **ve dört nefer** (2) daḳı ḥātun müşrikler ṭoymadan Ḥabeş diyārına hicret itdiler anların (3) biri ḥazret-i 'Oṣmān idi raḳıya'llāhu 'anh ḥazret-i Resūl'ullāh (4) şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem 'oṣmānı ol muḥācirlerün üzerine (5) re'īs-i muḳaddem ve şeyḫ-i mu'azzam eyleyüp bunun

emrinden tecāvüz (6) itmek deyü anlara ıřmarladı ve Һazret-i ‘OřmānuĖ Һātunu (7) **RuĖiyye** ki Һazret-i peygamber ki řalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem kıızıdır (8) ol daĖı ‘ořmān ile böyle idi İřlāmda eĖ evvel ehli ile (9) Һabeř diyārına ~~töve~~ hicret eyleyen Һazret-i ‘ořmāndur anuĖçün Һazret-i (10) peygamber buyurur ki Lūt peygamber ‘aleyhi’s-selāmdan řonra evvelā ehli ile (11) hicret eyleyen ‘ořmāndur **nitekim** SuyūřinüĖ Kitābü’l-vesā’inde mezkūrdur (12) **ve biri daĖı** zübeyr bin ‘avvāmdur **ve biri daĖı** ‘Abd’ullāh bin Mes’ūddur (13) **ve biri daĖı** ‘Abdu’r-raĖmān bin ‘avfdur **ve biri daĖı** ebū Һuzeyfe bin ‘Aīředür (14) bunuĖ daĖı Һātunu böyle hicret itmiřdür adına Sehle bint Sühely (15) ibn-i ‘amrū dirler **ve biri daĖı** muř‘ab bin ‘umeyrdür **ve biri daĖı** (16) ebū seleme bin ‘Abdu’l-eseddür **ve** bunuĖ daĖı Һātunu ümm-i Seleme bint (17)

[106a]

ebū Emīne bile hicret itmiřdür **ve biri daĖı** ‘Ořmān bin Maz’ūndur (1) **ve biri daĖı** ‘Āmir bin Rebī‘adur bunuĖ daĖı Һātunu Leylā bint ebū Һařmedür (2) me‘ān gitmiřdür **ve biri daĖı** Һātīb bin ‘Amrūdur eĖ evvel Һabeř diyārına (3) dāĖil olan bu Һātībdür **nitekim** mezkūr Kitābü’l-vesā’ilde meřūrdur (4) **ve biri daĖı** Sehl bin Beyzādur ve bu Sehl bin Beyzā hicret niyyeti ile (5) ka‘beden eĖ evvel ıĖan kimsedür andan evvel kimse ıĖmıř degüldür (6) **lākin** diyār-ı Һabeře iriřdüklerinde eĖ evvel Һātīb bin ‘Amrū ve dāĖil (7) olmiřdur ve sābıĖan Һazret-i ‘OřmānuĖ evveliyeti ki zıkr olunmiřdur (8) ehli ile muĖayyeddür ya‘ni Һātunları ile hicret idenlerüĖ evveli ‘Ořmāndur (9) dimekdür ve illā muĖacirlerüĖ evveli ‘alüyü’l-ıtlāk Sehl bin Beyzādur (10) řöyle ma‘lüm ola **pes** bu zıkr olan müslümānlar birer ve ikiřer (11) gizlüce ka‘beden ıĖup cümlesi gelüp Cidde iskelesinde (12) cem‘ oldılar ve niřf-ı diyār bir gemiye ücret virüp Һabeř (13) taĖasına geçdiler bu hicrete hicret-i ulu dirler zīrā İřlāmda vāĖi‘ (14) olan hicretlerüĖ evvelidür ve Һazret-i resülüĖ řalla’llāhu ‘aleyhi (15) ve’s-sellem peygamberliginüĖ beřinci yılında receb ayında vāĖi‘ olmiřdur (16) ve bunlaruĖ ardınca Ca‘fer bin ebū řālib refiĖleri ile ve Һātunu (17)

[106b]

Esmā bint-i Umeys ile ka‘beden ığup Һabeře gitdiler **pes** (1) müslümānlar biri birinüğ ardınca kimi ehil ve ‘ayālını bile aldı (2) ve kimi dağı binefsihī hicret eyledi bunlar dağı Һabeř diyārına vāřıl (3) olup evvel varan muğacirler ile buluşup ol

vilâyetde fâriğ (4) elbâl ‘ibâdetde iken işitdiler ki Mekke müşrikleri hâzret-i peygamber ile (5) şulh idüp ‘adâveti terk itdiler bunlar bu hâli bilicek Hâbeşden (6) kalkıp Mekkeye teveccüh itdiler ka‘beye yakın geldüklerinde haber (7) aldılar ki Kureyş kâfirleri gerçi peygambere sebep ile sâbıkan mülâyemet (8) idüp dostluk getürdilerdi ammâ şimdiki hâlde ‘adâvetleri (9) evvelkiden dağı ziyâdedür bu sözi işitdükde bunlar ka‘beye (10) girmeyüp tekrâr Hâbeş diyârına rücû‘ eylediler Alaaddîn Mes‘ûd (11) rağıya’llâhu ‘anh bir kimsenün emânı ile ka‘beye dâhil oldı (12) **ve imâm İbnü’l-Cevzî** ve ibn-i hişâm rivâyetinde ibn-i Mes‘ûd ile bir (13) kaç kişi dağı her biri ehl-i Mekkedden birer kimsenün emânı ile ka‘beye (14) duhül itmişlerdür didiler ve esmâların dağı ta‘yîn itdiler **pes** bu ka‘beye (15) girenlerün kavm ve kabilesi bunlara evvelkiden ziyâde ‘azâb idüp (16) mihnetden şabra çâreleri kalmayacak tekrâr hâzret-i peygamber bunlara (17)

[107a]

Hâbeş diyârına hicret itmege icâzet virüp bu def‘a ehl-i (1) İslâmdan çoğ kimseler anlar ile bile diyâr-ı Hâbeşe hicret (2) itdiler bu hicrete hicret-i şâniye dirler bu hicretde hürüc idenler ‘avretlerden (3) ve evlâddan mâ‘adâ seksen iki nefer kimse idi **nitekim** Ezhârü’l-‘urüş nâm (4) risâlede beyân olunmuşdur ve bu hicret-i şâniyede en evvel hicret (5) eyleyen Hâlid bin Sa‘îd bin el-‘âşdur nitekim Suyûfînün Kitâbü’l-vesâ’ilinde (6) mezkûrdur **ve imâm** ebü el-ferec İbnü’l-Cevzî Tenvîrü’l-gabeş nâm kitâbında (7) diyâr-ı Hâbeşe hicret eyleyen müslümânların isimlerini bir bir beyân hattâ hâatunların (8) ve oğlanların dağı esâmîsini ‘ayân itmişdür cümlesi yüz on dört (9) neferden ziyâdedür **pes** bunlar ol diyârda emn ve emân ve ferâğ bâl ile (10) iğâmet idüp dînleri huşuşunda tamâm-ı emîn olup istedikleri (11) gibi Allâha ‘ibâdet ve dîn-i İslâmın şerâitini ri‘âyet (12) iderlerdi ne kimse bunları men‘ idüp incidürdi ve ne (13) kimseden incinecek sözler işidürlerdi Hâbeş diyârı bunlara (14) hayrdâr ve Necâşînün mücâvereti ahsen civâr olmuş idi bu (15) üslûb ile bunlar niçe yıl Hâbeş diyârında muķim oldılar şol vaqtin (16) ki hâzret-i peygamber şalla’llâhu ‘aleyhi ve’s-sellem Mekkedden Medîneye (17)

[107b]

hicret idüp ve Bedr gâzâsı olup ol gâzâda ehl-i imâna Hâk (1) celle ve ‘alâ fetih ve nuşret ve ehl-i şer ki qahr ve zillet virüp şanâdîd-i (2) kureyşden ve ‘uzmâ-yı ehl-i

Mekkedden niçesi maqtül ve niçesi (3) esir olıcağ Kureyş kâfirleri Mekke de dârü'n-
nedve nâm mekânda cem' (4) olup eytdiler Bedr güninde bizim bu deylü
seyyidlerümüz ki ~~olmuşlardır~~ katl olunmuşlar idi (5) anlar kânî muhammedün
üzerine ve anı aşhâbınun üzerindedür ve Habeş (6) olan müslümânlar dağı
bunların kanlarında şeriklerdür ve anlar dağı bizüm (7) kanlularımızdur gelün imdi
Mekke de olan tuhfelerden bir miqdâr (8) metâ' ve biraz dağı mâl cem' idüp
Necâşîye armağan gönderüp (9) Muhammedün anda olan aşhâbını isteyelüm ki bu
hediye besti ile (10) anları bize göndere anlar bunda geldükde şunlar ki bizüm
dînimize rücû' (11) ide anları ibkâ idelüm ve bize tâbi' olmayanı kışâsen katl
idelüm (12) ve bu maşlahat için aranızdan iki kimse ihtiyâr idün ki 'aql (13) ve
idrâkde kâmil ve re'y ve tedbirleri her huşûşda şâmil (14) olup selâtin ve mülük
ilçiligine lâyıq ve anların meclisinde (15) söz söylemege kâdir kimseler olalar bu
pişkeşleri anların (16) eli ile irsâl ve bu hâcetün kazâsında anların mübâşeretine
ittikâl (17)

[108a]

olunsun didiler ol zamânda ka'bede olan metâ'lardan (1) sahtyân ve mişin cinsi
Habeş vilâyetinde ziyâde maqbûl ve mu'teber (2) idi **pes** ol cinsden kifâyet kadar
rücû' idüp gayrı nev'-i **بجنان** (3) dağı haylî metâ' aña zamm idüp 'azîm-i armağan
peydâ itdiler ve Necâşînün (4) beglerinden ve ağalarından her birine dağı hâline
göre 'alî hadde pişkeşler (5) tedârik idüp 'Amrû bin el-'Âş ile 'Amâret bin ebî
Mu'ayt nâm (6) kimseyi elçilige lâkin ihtiyâr itdiler **ba'zıları** 'Amâre yerine
'Abd'ullâh (7) bin ebî Rabi'a el-mahrûmîyi zikr itmişlerdür her kanğı ise bu
hedâyânun (8) cümlesini anlara teslim idüp eytdiler ol memlekete vâsıl olduğınızda
(9) Necâşînün meclisine girmezden muqaddem beglerinün cümlesine birer birer
(10) buluşup her birinün armağanını teslim idüp pâdişâhdan (11) murâdınız ne
idügin anlara i'lâm idün tâ ki Necâşîye murâdınız (12) 'arz itdükde ol begler sizden
ötürî şâha şefâ'at idüp (13) murâdınız huşûlunda müsâ'id olalar **pes** bu iki kimse ol
(14) hediyeler ve tuhfeler ile ka'beden çıkup bir gemiye binüp Habeş (15)
diyârına çıkup Necâşînün tahtgâhına irişdiler evvelâ (16) begler ile buluşup
cümlesine ta'yîn olunan hediyelerün virdiler (17)

[108b]

bunlar dağı kabl eylediler ve bu beglern her birine eytdiler ki bizüm iimzden (1) bir alay genc yaşlu sefih oğlanlar ataları dnin terk itdiler ve sizün (2) dnize dağı girmediler bir iki dn peyd ve eğdiş itdiler ki ne biz (3) bilürüz ve ne sen bilürsin hl ol kimseler sizün vilyetinizde (4) ve şahu tağtghında muimlerdr ol t'ifenün eşf-ı (5) kmandan ataları ve 'emmileri ve s'ir haşımları ittifala bizi (6) pdişahu hidmetine gönderdiler ki ol sefihleri bu vilyetden (7) ıkarup kavmlerine ve haşımlarına göndere biz bu ma' nyı pdişha (8) 'arz itdgmizde siz dağı bize mu' venet idüp melikden anlaru (9) bize teslim olunmasın ric idesin ve ma' nyı dağı işret (10) idesin ki pdişh ol t'ifeyi meclisine getrmeye ve anları (11) şorup izlemeye hemn bedn bize teslim eyleye begler dağı bu iltimsı (12) kabl itdiler irtesi bunları pdişha buluşduğlarında ağa secde (13) ve tağıyyat idüp getürdükleri armağanları teslim eylediler Necş ol (14) pişkeşleri kabl itdkten Őnra eytdiler ey melik bizüm kavmimiz ki (15) ehl-i Mekkedür cümlesi sağa hayr şhibilerdr ve senün işsnna (16) şükr idicilerdür bizüm aramızdan bir nie 'ağlı eksük oğlanlar kavm (17)

[109a]

ve kableleri dninden çıkup senün velyetie gelüp (1) şığınmışlardur ve senün dnie de girmişlerdr bir zie dne (2) tbi' olmuşlardur ki ol dn ne sizün ma' lmuuzdur ve ne bizüm (3) ma' lmumuzdur ol kimselerün Mekkede olan eşf-ı kavminden (4) gitmek atası ve kiminün dağı 'emmisi ve s'ir haşımları ittifala (5) bizi melikn hişmetine gönderdiler ki ol sefih bize (6) teslim idüp haşımlarına ve kavmlerine gnderesin ve anları (7) bu meclise getürüp hllerin teftiş lzım degüldür zr (8) eger anlaru bir yaramaz hli zemm ve melmeti msteha 'aybları olmuş idi (9) babaları ve 'emmileri anları terk idüp fi' llerini ve kullarını (10) tabh ve ta'yb etmezlerdi anlar başdan ayağa şululardur (11) hllerin teftişe iştiyc yoğdur ve hem bunlar şerlerinden (12) şknaca kimselerdür zr bunlar bir yalancı kimsenün mmetidr ki (13) ol kimse bizüm iimzde zhr idüp Allhu peyđamberi deyü zu' m (14) eyledi bizüm uşlularımızdan ağa hi kimse tbi' olmadı (15) meger bira nefer sefihler ki anlaru kimi Mekkededür ve kimi senün civrndadur (16) biz bundan evvel anları bir dere iinde hbs idüp ne anlardan (17)

[109b]

bir kimseyi taşra çıkarduk ve ne bizden anlara kimse gönderduk (1) aramızda mu'āmele ve muvāşala münkaṭi' olup yiyecek ve içecek (2) cinsi anlara irişmeyecek açlıktan ve şusuzluktan zebūn olup (3) bīdermān kaldıkları için ol kimse 'emmisi oğlanı saña gönderdi (4) ki tatlu dil ile seni daḥi dīninden çıkarup 'askerūḡi saña (5) dūşmān ve velāyetin re'āyāsını senūḡ hakkında bed gūmān idüp (6) salṭanatına zevāl ve dīnūḡe fesād vireler zinhār bu ṭā'ifeden (7) ḥazer üzre olup anları bize teslim eyle ki seni fitnelerinden (8) kırtaralum didi Necāşī bunu işitdukde eytdi şimdi ol (9) didūḡin adamlar bizüm memleketimizde midür eytdiler ne'am ḥālā senūḡ (10) şehrinde dūr ve anları saña muḥālif olduklarınuḡ 'alāmeti oldur ki (11) meclisine geldükde sā'ir ḥalk gibi saña secde kılmazlar ve ḡayrılar ululaduḡı (12) gibi seni ululamazlar ve bunlar senūḡ dīniḡe dāḡil olup āyīnūḡe (13) tābi' olmamışlardır anuḡün saña secde itmezler diyecek Necāşīnūḡ (14) eṭrāfinda olan ağalar ve begler ki her biri sābıka hediye alup (15) ittifaḡ itmiş idiler eytdiler ey melik bu kişiler gerçek dirler ol (16) ṭā'ifenūḡ sefāhatini ve günāhkār 'ayıblu olduklarını kendü (17)

[110a]

ḡavmleri sā'ir ḥalkdan yek bilürler anları bunlara teslim eyle ki (1) memleketlerine ve ḡavm ve ḡaşımlarına ilemeler vaktā ki böyle (2) didiler Necāşī ḡazaba gelüp eytdi lā v'allāh bu olacak (3) iş degüldür bir cemā'at ki kendü vilāyetlerini ve ḡavm ve ḡabīlelerini (4) terk idüp anları üzerine beni iḡtiyār ve vilāyete ve penāhıma (5) firār civār-ı 'adlümde ḡarār itmiş olalar ne anlara bir zarar iderin (6) ve ne bunlara teslim itmeḡe lāyık görürin evvelā anları bu meclise (7) da'vet idüp ḡāllerin teftiş iderin ve bu ilçiler anları (8) hakkında didükleri sözler şaḡiḡ midür şorayın eger bunlar (9) didükleri gibi ise anları ḡavm ve ḡabīlelerine redd ideyin (10) eger öyle degül ise bunlarıdan men' idüp vilāyetde muḡim oldukça (11) anlara ri'āyetimi ziyāde idüp civārımda āsūde ḡāl ve fāriḡ (12) elinde kılayın didi andan aşḡāb-ı Resūl'ullāh cānibine ādem (13) gönderüp anları meclisine da'vet eyledi melikūḡ bu ḡālī (14) ilçilere ḡatı güç geldi zīrā Necāşī bu ehl-i İslāmın sözün (15) deḡilmesi anları tamām mebgūz idi bilürlerdi ki şāḡ anları (16) kelāmını istimā' idicek beher ḡāl anlara meyl eyleyüp bunları anlara (17)

[110b]

virmiş gerekdür **pes** çünkü aşhâb-ı Resûl'ullâh pâdişâhuñ (1) da'vetini bildiler bir yere cem' olup eytdiler pâdişâhuñ meclisinde (2) dîniñüzden ve âyin ve erkânıñuzdan su'âl itseler gerekdür ne cevâb (3) vireceksiz bunlar eytdiler ki v'allâh dînimüz bâbında ne bilürsek (4) ve peygamberimiz ne teslîm etdi ise anı söyleriz her ne olacağ ise (5) olsun **pes** Ca'fer bin ebû Tâlib ra'za'allâhu 'anh anlara eytdi (6) ol meclisde hiç kimsenüz söz söylemesün ben sizün cânibiñüzden (7) hañib ve tercümân olup lâzım olanı söyleyeyin bu kul üzre (8) cümle ehl-i İslâm Necâşinün dîvânuna tövbe eylediler ol hâlde (9) Necâşî tahtında oturup neşârâ 'ulemâsı ve anlaruñ zâhidleri (10) ve 'âbidleri gelüp Necâşinün çevresinde ~~muşafırların~~ incillerin ve kitâbların (11) açup oturmuşlardı kaçan ki bunlar dîvân kapısına irişdiler (12) Ca'fer ra'za'llâhu 'anhdan nidâ idüp eytdi ki **يَا أَيُّهَا الْمَلِكُ يَسْتَأْذِنُ** (13) **عَلَيْكَ حُزْبُ اللَّهِ** ya'ni ey pâdişâh Allâh bölüğü ve Allâh dostları (14) meclisiğe girmege icâzet isterler Necâşî işidüp eytdi ne'am (15) **فَلْيَتَّخِذُوا مَعَانِي اللَّهِ** ya'ni neyle girsünler Allâhuñ imânı ile bu sözi (16) 'Amrû bin el-'âş işidükde yoldaşına eytdi gördün mi nicesine (17)

[111a]

hizb'ullâhuz deyü aña düşünürler ve ol dağı nice cevâb (1) virdi bu hâl bunları tamâm mañzûn eyledi andan sonra ehl-i (2) İslâm Necâşinün meclisine girüp gördiler ki serîri (3) üzerinde oturmuş şâğında 'Amrû bin el-'âş ve şolunda 'Amâre (4) 'ulemâsı ve şaliñhası eñrâfında mertebelerince cülûs itmişler (5) ve çünkü bunlar taht önüne irişdiler hüddâm dîvân-ı şâha (6) secde idün deyü teklîf itdiler Ca'fer eytdi Allâhdan gayrı (7) kimseye biz secde itmezüz ve andan öziğe kimse secde dağı lâyığ (8) degüldür deyü eytdiler 'Amrû bin el-'âş **eytdi** ey melik gördün mi (9) bu kavm nicesine ululanup secde itmege 'âr itdiler **pes** (10) Necâşî anlara eytdi niçün sâ'ir halk ta'zîm itdüğü gibi baña (11) ta'zîm idüp meclisde sücüd itmedüniz bunlar eytdiler biz mañlûka (12) secde itmezüz 'âdetimiz degüldür ol kimseye secde iderüz ki seni (13) yaradup vücûda getürdükden sonra devlet ü 'izzet virüp (14) pâdişâh eyleyüp bu deñlü mañlûkı saña hizmetkâr itmişdür (15) ne'am ol sücüd ile ta'zîmi biz dağı evvel ider idük lâkin ol (16) vağt câhiliyyede olup şanemlere taparduk şimdiki hâlde (17)

[111b]

Hağ celle ve ‘alā bizüm içimüzde bir toğru sözlü emîn peygamber gönderdi ki (1) anuñ hasebi ve nesebi emîn kerim ve şerîfdür ve emāneti ve şadaqati (2) bizüm aramızda ma‘rûf ve meşhûrdur ol peygamber bize bir dürlü ta‘zîm (3) öğretdügi Allāh te‘ālā dağı anı begenüp kabûl itmişdür ve ehl-i cennet biri birine (4) ta‘zîm ve taḥiyyat itmek lâzım geldükde anuñla ta‘zîm iderler ki ol (5) es-selām-ı ‘aleyhün dimekdür İslām alqışı budur mü’minler dağı biri (6) birini alqışlayup ta‘zîm itmek dileseler es-selām-ı ‘aleyhün (7) biz dağı ta‘zîm itdügümüzi anuñla ta‘zîm iderüz didi Necāşî (8) bu sözi işidicek sükût eyledi zîrâ bilür idi ki bu (9) söz haqsuzdur ve Tivrâtda ve İncilde dağı böyle zıkr (10) olunmuşdur andan şonra eytdi kapuya geldiğünizde **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** (11) **حُورٍ مَّقْصُودٍ** dīvānda eyleyen kankıñuz idi Ca‘fer raḍu’llāhu ‘anh eytdi (12) ben idüm Necāşî eytdi di imdi söyle görelim ne söylersin (13) Ca‘fer eytdi ey melik yer yüzinde olan pâdişāhlardan sen (14) dağı bir ulu şāhsın ve hem ehl-i kitābdansın senüñ meclisünde (15) çok söz söylemek lâyıq degüldür ve hem bu meclisde kimseye (16) zulm olmağ dağı münāsib degüldür benüm murādım budur ki kavmimün tercümānı (17)

[112a]

olup anlardan ötüri bu gün bu meclisde ben söyleyim anlar sükût (1) eyleyeler **pes** bu iki adamuñ birine emr eyle ki ol söyleyüp yoldaşı (2) sükût eyleye tā ki ikimizün kelāmını pâdişāh diñleyüp aña göre ḥükm (3) eyleye eyle diyecek ‘Amrū eytdi yā Ca‘fer evvelā sen söyle andan (4) Ca‘fer eytdi ey melik bu iki adama şor ki biz kendü memleketimüzde (5) āzādlar mıyuz yoḥsa kullaruz efendilerimiz mi vardur eger bendeler isek (6) efendilerimizden kaçmış oluruz **pes** bizi tutup şāhiblerimize (7) redd eylemek lâzımdur Necāşî ‘Amr bunlar kullar mıdur yā ḥürri’l (8) aşlar mıdur didükde ‘Amr eytdi lā ve Allāh bunlar bendeler (9) degüldür belki kerim ve şerîf merdümzādelerdür Necāşî işidüp (10) eytdi güzel kulluğdan kurtıldılar yine Ca‘fer eytdi biz vilāyetimizde (11) iken bağır Hağğ adam öldürüp kimsenün zımmetimüzde kanı kalmış mıdur ki (12) andan ötüri biz kışāşa müsteḥağ olayuz ‘Amr eytdi lā ve Allāh (13) ve lā bir kaṭre kan zımmetinüzde yokdur yine eytdi hiç kimsenün (14) zulmle mālın aldūğ mı ki şimdi virmesi lâzım ola Necāşî eytdi (15) eger anlaruñ kintār miqdārı zımmetinüzde mälları dağı olursa (16) kazāsı benüm boynuma olsun diyecek ‘Amr eytdi lā ve Allāh (17)

[112b]

ve lā bir kırāt kimsenūn sizde haqqı yoqdur eyle diyecek Necāsi (1) eytdi yā bunlardan ne istersiz ‘ Amrū eytdi ey melik bu tā’ife (2) ve dağı bizüm cemā‘atimiz evvelā bir dīnde ve bir āyīnde idük ābā ve ecdādımız (3) ne yola gitdilerse biz dağı ol yolda yürürdük i‘tikādımız bir idi (4) şimdi bunlar ol dīni terk itdiler kavmlerine ve haşımlarına düşmān (5) oldılar kendülerden biriği dīn peydā idüp aramızda tefriķa birağup (6) ehil ve ‘ayālımız ve akrabā ve te‘allukātımız azdurup i‘tikādların (7) fāsīd eylediler bunları ataları ve ‘emmiler ve sā’ir haşımları bizüm (8) ikimizi pādīshāha gönderdiler ki bunları tutup bize teslim (9) idesin bunlar müfsidlerdür günāhkārlardur bunları haşımları bunları (10) ‘ayıblarını ğayrıdan yek bilürler her birini iledüp akrabāsına teslim (11) idelüm nice bilürler ise öyle olsunlar didi böyle diyecek (12) Necāsi Ca‘ fere eytdi evvelā siz nice dīnde ve ne āyīnde (13) idiğüz ve hālā tābi‘ olduğunuz dīn nice dīndür ve yolu (14) erkānı nedür ve neden ötürü kavminüz dīninden çıkdunuz (15) ve çünki çıkdunuz niçün benüm dīnime girmedüğüz ve sā’ir (16) ümmetlerüğ dīnine tābi‘ olmadunuz buna sebep nedür yā Ca‘ fer (17)

[113a]

toğru söyle andan Ca‘ fer eytdi ne‘am ey melik ol dīn ki (1) şimdi anı terk itmişüzdür ol şeytān dīni idi zīrā biz evvel (2) bir cāhil kavm idük Allāha şirk idüp şanemlere tapduk ve (3) murdār olmuş cīfeleri yir idük ve zinādan şaķınmazduk (4) ve kavmimizi ve haşımlarımızı gözedüp ri‘āyet itmezdük çoņşılarımıza (5) yaramazlık iderdük ki çoņşuluk haqqın gözetmezdük her kaņķımız ki (6) kutludur za‘īf olanımızı öldürüp mālın alurdı bu buncalayın (7) niçe umūr-ı kaбіhaya irtikāb idüp helāl harām ne idüğün (8) bilmezdük fa ammā şimdi tābi‘ olduğumuz dīn Allāh gönderdügi (9) dīndür ve İslām dīnidür Haķ te‘ālā hażreti kendü cinsimüzden (10) ve haşımlarımızdan bize bir peygamber gönderdi ki anuğ aşlını ve neslini (11) ve cinsini ve nesebini bilürüz kaķı şerīf ve kerīmdür ve ulu (12) aşıldandır ve içimizde büyümele anuğ gerçekligi ve toğrulığı (13) ve perhizkārlığı ve her ciheti memdüh idügi tamām-ı ma‘lūmumuzdur (14) ve da‘vāsında şādık olduğına ve şahīh peygamber idüğine (15) hiç şübhemiz yoqdur ve bu ol peygamberdür ki ‘İsā bin meryem (16) anı muştulayup benden sonra bir peygamber gelecekdür adı Aħmed olacaķdur (17)

[113b]

dimişdür **pes** ol peygamber Allāha da‘vet idüp eytdi (1) Allāh birdür ve andan ğayrı ilāh yoqdur deyü i‘tikād idün ve ‘ibādetiñüz (2) ancak aña olsun ve hiç bir nesneyi aña şerik itmeyün (3) ve namāz kıluñ ve oruc tutuñ ve mālñız zekātın virüñ (4) ve sâ’ir umūr-ı İslām ne ise anı bize emr eyledi dañı bize (5) ışmarladuğı her ne yerde eyülik var ise anı idün ve cemi‘ (6) yaramazlıqdan ırağ oluñ ve ābā ve ecdādñız tapduğı taşlara (7) ve ağağlara tapmañ ki anlar Tañrılıđa yaramazdur didi anuñ bu cümle (8) sözlerini taşdış eyledük ve aña imān getürdük ve ol peygamber ile (9) böyle bir ulu ve ‘izzetlü kitāb vardır ki gökden Allāh göndermişdür (10) nice ki ‘İsānuñ kitābı uludur bu kitāb dañı anuñ gibi hürmetlüdür (11) didi böyle diyecek Necāřı eydür yā Ca‘fer ‘aceb ulu söz (12) söyledüñ bir miqdār tevaqquf ile deyüp emr itdüği nāķūs (13) çalınup ol şehirde ne deñlü neřārā‘ ulemā’sı ve ol dññüñ (14) ‘ābidleri ve zāhidleri var ise cemi‘an gelüp ol meclisde cem‘ (15) oldılar **pes** Necāřı bunlara eytdi ol Allāh ki ‘isāya İncil (16) kitābını indürmişdür anuñ ululuğına ve ‘izzetine size yemān virürüm (17)

[114a]

toğru söyleñ hiç İncilde ve sâ’ir okuduđuñuz kitāblarda (1) ‘İsā bin meryemden şonra kıyāmete dek gelecek bir mürsel peygamber (2) var idüğini gördüñüz mi ve bildüñiz mi didi anlar eytdiler Allāhum (3) ne‘am bir peygamber vardır ‘isādan şonra gelecekdür ve ‘İsā ‘aleyhi’s-selām (4) anı bize muştulayup her kim ki aña inansa baña inanmışdur (5) ve kim ki aña inanmasa baña dañı inanmamışdur deyü buyurmuşdur (6) didiler eyle olıcaķ yine Necāřı Ca‘fere teveccüh idüp eytdi (7) ol didüđiñ peygamber size ne söyler ve idün deyü emr itdüği nedür (8) ve itmeñ deyü nehy itdüği neng gibi nesnedür Ca‘fer eytdi (9) ol gökden inen kitābı bize okıyup ne kadar eyülik var ise (10) anı idün deyü bize emr ider ve cümle yaramazlardan řaķınuñ deyü (11) nehy ider ve yalan söylemek ve emānete hıyānet itmek ve koñřularñıza (12) ri‘āyet idüp ve hařımlarñıza kādır olduğunuz deñlü nef‘iñüz (13) toķınsun ve yetimlere şefkat eyleñ ve kimseyi incitmeñ ve harām (14) nesnelerden ve kan dökmeğden řaķınuñ ve yalan yere kimseye bühtān (15) itmeñ ve dañı fāhişe ‘avretlere varmañ ve nitekim mālını yemeyiñ (16) ve pākdāmen olan ‘avretlere zinā ile sōğmeñ deyü ışmarlamışdur (17)

[114b]

biz dağı anuğ s3zini şab3l id3p şar3mdur did3gin (1) şar3m ve şel3ld3r did3gin şel3l i' tiki3d itd3gim3zden 3t3ri (2) şavmim3ze z3lm id3p env3' -i ez3lar ve şadsiz cef3lar id3p bizi d3nimizden (3) 3ıkarup ve All3h şulluğından men' id3p tekr3r şanemlere şapmağa (4) eger ah id3p evvelki gibi murd3r ve şabiş nesneleri yimege ve şar3mlara (5) şel3l dimege şaber eylediler bize bu ř3l g3c gel3p memleketimizde (6) d3nimize ri'3ayet itmege ř3dir olmaduğumuzdan terk-i vaşan id3p (7) sen3đ diy3r ki d3nimiz ile şar3r ve g3yırılardan seni iştiy3r id3p (8) sen3đ civ3rında bize kimse z3lm eylemez i' tiki3di ile gel3p (9) sen3đ im3nuğ pen3hına ve 'adliğ s3yesine iltic3 itd3n (10) ey melik-i '3dil didi **riv3yet** ider ki Ca' fer bu s3zleri (11) s3yleyecek Nec3şiye çatı hoş gel3p eytdi ey Ca' fer ol (12) peyđamber g3kden inen kit3bdan ř3t3rında hiç nesne var mıdır (13) eytdi ne' am vardır Nec3şi eytdi oğı imdi diğleyelim **pes** Ca' fer (14) rağu'll3hu 'anh ol meclisde s3re-i 'ankab3t3 ve s3re-i r3m3 tal3vet eyledi ol (15) m3b3rek kel3m3 işitd3kde Nec3şin3đ ve s3'ir ehl-i meclisde (16) g3zleri yaş ile 3olup eytdiler ey Ca' fer bu g3kcek (17)

[115a]

kel3mdan ve şatlu s3zden ř3t3rında dağı var ise bizi dağı (1) ziy3de m3şerref eyle Ca' fer s3re-i kehfided3r 'aķab-3 tal3vet (2) idicek Nec3şi eytdi bununuğ oğuduğı kel3m ile 'is3nuğ (3) get3rd3đi kel3m ikisi dağı bir mişk3t3đ 3ır3đıdır ve bir şandil3đ (4) n3r3dur ya' ni ikisin3đ dağı menba'3 z3t-3 p3k H3d3-y3 lem-yezilid3r ki (5) m3tekellim kel3m **بَلَّغْ كَلِمَةَ عَنِ الْعَرَفِ وَالصَّبْرِ وَالْإِنْقِطَاعِ** (6) **وَالْفَوْتِ** andan şonra Nec3şi Ca' fere ve aşş3b3na t3vbe id3p (7) eytdi **مَرْحَبًا بِكُمْ وَعَنْ جَنَّتِمْ مِنْ عِنْدِ** ya' ni size de merşab3 (8) olsun ve ol yan3ndan geld3điđiz peyđambere de merşab3 olsun (9) mur3d-3 hoş geld3đ3z ve r3şat olacaķ v3si' mek3na irişd3đ3z (10) ki kend3đ3z maķb3l olup çalb3mizde yerleşd3đ3đ3z gibi kel3m3điz (11) dağı maķb3l olup çalb3mizde yerleş3r kez3lik peyđamber3đ3z dağı (12) bizim yanumuzda maķb3l ve m3kerrem ve 'aziz ve muşteremd3r ben şeh3det (13) ider3m ki ol did3đ3đ3z peyđamber '3s3 peyđamber3đ bize muştuladuğı (14) aķir zam3n peyđamberid3r ki ř3tim-i enbiy3dur ben aņa inandum ve her (15) s3zini tařdiķ eyled3m eger salşanat aşv3li ile muķayyed (16) ve re'3y3 um3runa meşg3l deg3l imişim anuğ şidmet (17)

[115b]

şerifine varup eşiğiğe y3z3m s3rerd3m bu g3nden şonra (1) isted3điđ3z şadar ben3m memleketimde oturuğ emn ve im3n ile (2) ve ř3sn ve civ3r3la hiç kimse sizi

üşendürmez deyüp (3) bunların her birine hâlince hil'at virüp ve ta'am (4) ta'yin idüp 'izzetle mekânlarına gönderdikden sonra (5) 'Amrû bin el-'âşa ve yoldaşına eytdi yürüş vilâyetinize (6) gidüş ben bunları hergiz size virecek degülüm **pes** bunlar mahrûm (7) ve şermende pâdişâhuñ meclisinden çıktılar 'Amrû eytdi (8) v'allâh yarın ben bu meclise gelüp anları bir tarîfler zemm (9) ve ta'yib ideyin ki şâh anların **كوكب** kesüp **برشیر** yaprakların (10) bile komasun yoldaşının şefkati gâlib idi eytdi (11) etme münâsib degüldür egerçi kim bize muhâlefet itmişlerdür lâkin kavm (12) ve haşımlardur kaç' rahm mürüvvet degüldür 'Amrû eytdi olmaz (13) v'allâh ben anlara disem gerekdür ki ey melik bu kavme sen gerçe (14) ri'âyet eyledüş ammâ bunlar saña rağmen dînlerine mesîh Allâhuñ (15) kulıdur ilâh degüldür bunlardan gâfil olma deyü kalbini ürkütsem (16) gerekdür didi şabâh olduğda 'Amrû dîvâna varup şâha (17)

[116a]

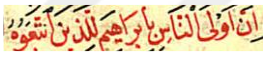
aytdi ey melik bu tã'ife mesîh hakkında bir yaramaz söz (1) söyler ki söylemege dilüm varmaz inanmazsan anları da'vet (2) idüp 'isâya i'tikâdiniz nicedür deyü sor gör ki ne dirler (3) **pes** sultân anlara adam gönderüp dîvâna da'vet eyledi (4) bunlar 'Ömerüş bu fitnesi bilüp katı korıldılar şimdiye dek (5) bunun gibi hüzn ve gam görmemişlerdi cümlesi bir yere gelüp (6) biri birine eytdiler şordukları zamânda 'İsâ hakkında ne (7) dise gerekdür bunlar eytdiler ki Hâk te'âlâ Kurânda ne buyurdıysa (8) ve peygamberimiz ne didi ise anı söylerüz bu bâbda ne olacak ise (9) olur çünkü şâhuñ meclisine vardılar Necâsî eytdi (10) 'İsâ bin meryem hakkında i'tikâdiniz nicedür Ca'fer eytdi peygamberimiz (11) Allâh cânibinden 'İsâ hakkında ne getürdi ise anı söylerüz (12) ve anı i'tikâd eylerüz Hâk te'âlâ buyurdi ki 'İsâ Allâhuñ kulıdur (13) ve resûlıdur ve rûhıdur ve sözidür ki meryeme ilkâ ve işâl vâsıl (14) itmişdür ol meryemdür ki kız oğlan idi **varmamış** (15) idi varken âdem cinsinden hergiz kimse aña yakın olup (16) mu'âmele itmemiş idi böyle iken Hâk te'âlâ kudreti ile hazret-i (17)

[116b]

'isâyı atasız meryemden vucûda getürdi didi andan sonra (1) sûre-i meryem evvelinden başlayup 'İsâ 'aleyhi's-selâm kıssasının (2) âhîrine dek okudı Necâsî işitdikde şolkadar ağladı ki (3) gözi yaşından şakalı ıslandı ve 'ulemâsı dahı şöyle (4) ağladılar ki gözi yaşlarından **muşaf** incillerini ve kitâblarını ıslatdılar (5)

ve Ca' fer talāvet iderken meryem ile 'isānuñ kışşasına geldükde (6) Necāşī elindeki misvāk tellerinden bir dāne telüñ ucundan bir arpa (7) uzunı deñlü kırıp eline alup eytdi ve Allāh ey cemā'ati (8) ve ey 'ābidler tã'ifesi 'İsā hakkında her ne söylerseñüz bunlaruñ (9) dañı didügi odur bunlaruñ sözi sizüñ söziñizden şol (10) ālemdeki tel pāresi deñlü artuğ degüldür ba'zılar yerden bir çüb (11) pāresin alup bu temşīli itdi didiler ba'dehū Ca' fer ve aşhābına (12) eytdi yürüñ mekānıñuza gidüñ ve benüm memleketimde kórkusuz ve bībān (13) oluñ ol kimse ki size düşnām ide cezāsın bulur ol (14) ~~kimse ki size düşnām ide cezāsın bulur~~ üç kerre (15) tekrār eyledi ve yine eytdi ki yürüñ şādumān oluñ ki bu günki (16) günde ibrahīm ħarbine ğuşşa ve ğam ve miñnet ve elem yoğdur ' Amrū (17)

[117a]

aytdi ey melik ħarb-i ibrahīm kimdür Necāşī eytdi işte (1) bu tã'ifedür vehm bunlaruñ ħālā peygamberi olan kimsedür ki (2) ibrahīm 'aleyhi's-selām dostlarıdır ve aña mensūblardur ve dañı (3) bunlara tãbi' olanlarda ibrahīm bölügündendür ' Amrū eytdi (4) belki ħarb-i ibrahīm bizüz bunlar degüldür bu iki ferik ibrahīm 'aleyhi's- (5) selām hakkında ħuşümet idüp her biri kendüyi aña (6) nisbet eylediler ol gün Ĥağ te'ālā Medīne-i münevverede peygambere bu (7) āyeti inzāl eyledi el-ayete (8) andan Necāşī eytdi ben bu tã'ifenüñ birini incitmekle bir altundan (9) tağa mālīk olacağım tağkik bilürsem de diyilmezüm ki anı (10) rencide idüp zıkr olan altunı ihtiyār eyleyim bu iki adama (11) götürdügi armağanları virüñ benüm aña ihtiyācım yoğdur didi (12) ve dönüp anlara eytdi siz bunu baña rüşvet getürmişsiz (13) armağan getürmemişsiz aluñ rüşvetiñizi bir zamānda benüm pādişāhlığım (14) almadan çıkmış idi Ĥağ te'ālā tekrār saltanatı baña virdükte benden (15) rüşvet almadı ki ben dañı rüşvet alam **pes** bunlar getürdükleri (16) metā'ı alup kórquyla meclisinden çıkup gitdiler (17)

[117b]

anlardan şonra aşhāb resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem (1) ħuzūr-ı kalb ile ve şafā-yı ħātır ile diyār-ı Ĥabeşde niçe zamān (2) muğim oldılar **nitekim** Tenvirü'l-ğabeş ve Ezhārü'l-'urüş nām kitāblarda (3) ve ğayrılarda tafşil olunmışdur **ümm-i Seleme** ħazretleri (4) ki diyār-ı Ĥabeşde olan şahābeler ile böyle idi rivāyet (5) ider ki şahābe-i kirām ' Amrū bin el-'āş miñnetinden kurtılduklarından şonra (6) Necāşinüñ üzerine bir 'adusı 'askeri çeküp yürüdi (7) Necāşī dañı 'asker cem' idüp

karşu vardı iki ‘ asker (8) nilün kenârında muqâbil olup tûrdılar ümm-i Seleme rağıya’llāhu ‘anhümā (9) eydür ol günlerde şöyle maḥzûn olduḡ ki ‘ Amrû miḥnetinden (10) daḡı ziyāde oldu ḡorḡduḡ ki ol gelen ‘ adû ve Necāşiyi ġalibe (11) idüp birine pâdişāh ola daḡı Necāşî bize ri‘ âyet itmeye belki (12) anuḡ devrinde ḡor ve zelîl olup niçe miḥnet çeke yüz (13) şaḡābe-i Resûl’ullāh eytdiler bizden kimdür ki varup bunlaruḡ (14) cengine ḡāzır ola ḡanḡısı ġālib olursa bize ḡaber getüre (15) Zübeyr bin el-‘ avvām ḡazretleri ol zamānda tâze idi eytdi (16) ben varayım her ne olursa size ḡaber getüreyin **pes** bir boş (17)

[118a]

ḡırbayı üfürüp yel ile tûdurup aḡzını muḡkem bend idüp (1) zebîrûḡ ġöġsüne baḡladılar ol ḡırba ile yüzüp nilün öte (2) yaḡasına geḡüp temāşāya tûrdı biz daḡı berüden du‘ā ve tazarru‘a (3) meşġûl olup fırşat ve nuşret Necāşinün olmasını (4) taleb eyledük ‘avn ḡad ile Necāşî ġālib olup Ḥabeş memleketi (5) anuḡ ḡükmi altında yerleşdi biz daḡı tamām sürür idüp (6) tâ Resûl’ullāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellemün ḡizmetine gelince (7) ol diyārda ḡayrla ve şafāyla ikāmet eyledük bu ḡışşa (8) daḡı İbnü’l-Cevzinün Tenvîrû’l-ġabeş nām kitābında mezkûrdur (9) **ḡazret-i peyġamber** şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem Necāşīye İslāma da‘vet (10) itmek iḡün ġönderdüġi mektûbuḡ şüretidür ma‘lûm ola ki (11) hicretün altıncı senesinde Resûl’ullāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem (12) Necāşīye mektûb yazup mektûbunda anı İslāma da‘vet (13) eyledi ve mezkûr mektûbı ‘ **Amrû** bin Ümeyye ez-zührî nām şaḡābî ile (14) diyār-ı Ḥabeşde Necāşīye ġönderdi şüret-i mektûb budur ki teberrüken (15) zıkr olunur **bismi’llāhi’r-rahmāni’r-rahîm** (16)

من محمد رسول الله الخاشي

Allāhuḡ resûlı olan Muḡammed

[118b]

cānibinden Necāşî tarafına ġönderilen **اصحٰه ملك الحبشة** (1) ol Necāşinün ismi aşḡamedür ve Ḥabeş vilāyetinün pâdişāhidur (2) **انا بعبد فاني احمد اليك الله** ‘unvān nāmeden soḡra söyleyecek (3) kelimānuḡ ḡatı mühimmi budur ki şeksüz ve şübhesüz saḡa Allāhuḡ (4) ḡamdını inhā ve a‘lām iderin ya‘ni ben Allāha ḡamd ve şükr iderin (5) ve bu ma‘nāyı saḡa inhā iderin tâbıyla sen Ḥaḡ te‘ālāya ḡamd (6) itmek vācibdür **الذي لا اله الا هو** ile Allāhdur ki hiḡ (7) ma‘bûd olmaġa lâyıḡ kimse yoḡdur illā oldur ancaḡ **Allāhuḡ** ol Allāhdur ki (8) **بحسب الحقيمه** her nesnenün şāhibidür cümle eşyānuḡ

(9) melikidür yâhūd sultân-ı haķikidür ki cemi‘ mevcūdât anuḡ (10) hûkmüne maḡkûm ve emri ile me’mûrdur **المتدوس** ol Allâhdur ki (11) cemi‘ naḡş ĩcâb ider nesnelerden ḡatı mûnezzeḡ ve ziyâde ba‘iddür (12) **es-selâm** ol Allâhdur ki her naḡşdan ve her âfetden sâlim ve biridür (13) **el-mü‘mîn** ol Allâhdur ki ḡullarına emn baḡışlayıcıdur ya‘ni bunları (14) ‘azâbdan ve zûlmden ḡorḡusuz idicidür **المؤمن** ol Allâhdur ki (15) ḡullarınuḡ her ḡâlde ḡâfızı ve gözedücisidür ve her ḡâllerine (16) nâzır ve ḡâzır ve cümle fi‘llerine şâhid ḡabirdür andan ḡafî (17)

[119a]

bir nesne yokdur **واشهدان عيسى بن مريم روح الله و** (1) **كلته** daḡı şehâdet iderüm ki ‘İsâ bin Meryem Allâhuḡ (2) rûḡıdur daḡı Allâhuḡ kelimesidür Meryem **Allâh** ol kelimeyi (3) Meryem cânibine ilḡâ eyledi ya‘ni anı Meryeme ulaşdırdı ve anda (4) mevcüd eyledi eb-betül ile Meryem ki ḡız oḡlandur ve ezvâcden (5) münḡaḡi‘ olup herḡiz er görmemişdür eḡ-ḡayyibe ile meryem ki (6)⁴³ dâmen ‘işmet pîramenüne beşer cinsinüḡ eli ḡoḡınmadan men‘ (7) ve ḡıfz olunmuşdur bu evşâf-ı şerîfe ile vaşf olunan (8) Meryem bint ‘İmrâna ana ḡaḡ te‘âlâ kelimesini işâl itdükde **فحلت** (9) **بعيسى** pes Meryem **ياذن** Allâh te‘âlâ ‘İsâ ‘aleyhi’s-selâma ḡâmil oldı (10) **مخلقة من روحه ونفحه** ḡaḡ te‘âlâ ‘İsâyı yaratdı kendü (11) rûḡından ve üfürmesinden ḡâzret-i Bârî te‘âlâ üfürmeden (12) mûnezzeḡdür keyfiyyet nefḡ nice idüḡin yine Allâh bilür **يكلمه آدم** (13) **بين ونفحه** âdem safiy’ullâh te‘âlâ ḡâzreti yed-i ḡudreti ile ve nefḡi (14) nice yaratdı ise ḡâzret-i ‘İsâyı daḡı eyle yaratdı **واني** (15) **ادعوك وحنودك الى الله وحده لا شريك له** ve daḡı taḡḡıḡ (16) ben seni de ‘askerüḡi de Allâhuḡ ḡulluḡına da‘vet iderin (17)

[119b]

ol Allâhdur ki uluhiyyet yalnızdur şerîki ve mu‘âvini yokdur (1) **واللواة على اعطاه** daḡı Allâhuḡ ‘ibâdetine müdâvemet ve muḡabbet (2) itmeḡe da‘vet iderin **وان تؤمن بي وتتبعني** daḡı baḡa imân (3) getürüp iḡrâr itmeḡe ve benüm dînime girüp baḡa tâbi‘ olmaḡa da‘vet (4) iderin **وتؤمن بالذي جاءني** daḡı baḡa gökden gelen Ḳurân kitâbına (5) inanmaḡa

⁴³ a‘ da-1 dîn iftirâ itdüḡi / şena‘atden pâk ve dürdür / **الحصينة** ile Meryem ki

da‘ vet iderin **فَاتَى رَسُولَ اللَّهِ** zīrā şübhesüz ben (6) Allāhuñ resūluyum **وقدمت اليكم ابن عمي جعفر** dağı ben size (7) emmim oğı Ca‘ ferī gönderdim **ومعه نفر من المسلمين** ve Ca‘ fer ile (8) ehl-i İslāmdan bir cemā‘at böyledür **فأذا تجاؤك فمريم بنتك** (9) kaçan anlar saña gelseler ve meclisiñe vāşıl olsalar sen anları (10) kendüñe yakın idüp ri‘āyet eyle **ودع الجحش** dağı tekebbüri (11) terk eyle ya‘ni büyüklenmegi ve ‘ār itmegi kov **وقد بلغت ونصحت** (12) **فأقبلوا نصيحتي** be-dürüstī benüm üzerime lāzım olanı senüñ dağı (13) cemā‘atinüñ sem‘ine irişdirdüm ve bildürdüm ve size naşihat (14) idüp hayr şandum **pes** benüm naşihatimi kabül idüñ **والسلام على** (15) **من أتبع الهدى** Allāhuñ selāmı ve ta‘zīmi ol kimsenüñ üzerine (16) olsun ki azğınlıqdan ırağ olup toğrılığa ve peygamberler (17)

[120a]

gösterdüğü yola tābi‘ ola **rāvī eydür** çünkü peygamberüñ (1) mektüb-ı şerīfi Necāşīye vāşıl oldı eline alup gözleri (2) üzerine qodı ba‘dehū tevāzu‘en serīrinden inüp yer üzerine (3) oturup mektübü açup oqudı ve eytdi ben şehādet (4) ve ikrār iderüm bu ol ümmī peygamberdür ki ehl-i kitāb anuñ kelimesine (5) muntazarlardur ve dağı şehādet iderüm ki hāzret-i müsānuñ (6) benden şonra bir peygamber gelse gerekdür tevāzu‘ndan hemāre bense (7) gerekdür deyü ‘İsāyı muştuladuğı ve ‘İsā ‘aleyhi’s-selāmuñ (8) benden şonra bir deveye biner peygamber gelse gerekdür deyü bu peygamberi (9) muştuladuğı gibidür andan şonra Ca‘fer bin ebū Tālib sā‘ir (10) ehl-i İslām ile meclise hāzır olduklarında Necāşī Ca‘fer elinde (11) müslümān olup İslāmında şābit qadem oldı andan Resūl’ullāh (12) şall’allāhu ‘aleyh ve’s-sellem hāzretlerine nāme yazup peygamberi (13) taşdıq itdüğini Ca‘fer elinde İslāma geldüğini beyān eyledi (14) **şüret-i nāme budur** bismi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm (15) **ālī Muhammed Resūl’ullāh şall’allāhu ‘aleyh ve’s-sellem min el-necāşī Aşhame** (16) **bin Ebcar** Allāh hāzretinüñ resūlı olan Muhammed şall’allāhu ‘aleyh ve’s-sellem (17)

[120b]

cānibine Necāşī tarafından gönderildüğü anuñ adı **Aşhame** bin (1) Ebcardan **سلام عليك يا رسول الله من الله ورحمة وبركاته** (2) yā Resūl’ullāh senüñ üzeriñe Allāh te‘ālā cānibinden ta‘zīm ve taḥiyyat (3) olsun ve dağı Allāhuñ raḥmeti ve ziyāde hayrları senüñ (4) üzeriñe olsun **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الَّذِي هَدَانِي لَاسْلَامٍ** (5) ma‘būd olmağa lāyık ve Taḥrılığa

müsteḥaḳ kimse yokdur (6) illā Allāh ḫazretidür ancak ol Allāhdur ki İslām yolında beni ḳulāğuzladı (7) **لَمَّا بَدَأْنَا فَدَقَّقْنَا كِتَابَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا ذَكَرْتَ لِي** (8) ‘İsā ‘aleyhi’s-selām ‘unvān-ı nāmeden ve şehādet-i mezkūreden (9) sonra yā Resūl’ullāh senüñ mektüb-ü şerīfün baña geldi irişdi (10) ve ‘İsā ḫaḳḳında zıkr itdügin evşāf baña ma‘lūm oldı (11) **فَوَدَّ السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ أَنْ عَيْسَىٰ بْنِ مَرْيَمَ لِي بِدَعْوَىٰ مَازَكْتِ** (12) **ثُمَّ وَقَالَ إِنَّهُ جَافِلَةٌ** göğün ve yerün māliki ve şāḫibi olan Allāh (13) ḫaḳiçün ‘İsā bin Meryem sen zıkr itdügün maḥnālardan bir dāne (14) şufrūḳ deñlü ziyāde degüldür be-dürüstī sen buyurduğun gibidür (15) **وَقَدْ عَرَفْنَا مَا بَعَثْتَ بِهِ الْمَنَاءَ** bize mektübda ışmarladuğın (16) naşıḫatleri ve gönderdüğün ḫayrları bildük ve anuñla ‘amel eyledük (17)

[121a]

وَقَدْ قَرَّبْنَا ابْنَ عِمْرَانَ وَأَهْلِيهِ daḫı ‘emmün oğlını yoldaşları ile (1) kendümize yakın idüp ri‘āyet eyledün **وَأَنْتَ شَهِدْتَ ذَلِكَ** (2) **رَسُولَ اللَّهِ صَادِقًا مُّصَدِّقًا** daḫı ben şehādet iderüm ki sen (3) Allāhuñ peygamberisin her söyledüğüñ sözde ve cemi‘ Allāhdan (4) virdüğüñ ḫaberde gerçeksın ve toğrusın ve muşaddıḳ (5) sını ki senden muḳaddem gelen enbiyā cümlesi seni taşdıḳ (6) idüp saña imān getürmişlerdür cenāb-ı ‘izzet kibriyā-yı şıfat (7) cānibinden daḫı senüñ şıdḳıña ve emānetiñe şehādet buyurulmuşdur (8) **وَقَدْ** (9) **الْمَلَائِكِينَ** daḫı yā Resūl’ullāh ben saña bī‘at itdüm ‘emmün oğlına da (10) bī‘at idüp ve anuñ elinde müslümān olup rabbü’l-‘ālemīn (11) olan Allāha muḫī‘ ve münḳād oldum **وَقَدْ بَعَثْتَ إِلَيْكَ** (12) **يَا بَنِي اللَّهِ صَاحِبِي إِيحَاءِي أَصْحَابِي** daḫı yā benī Allāh oğlum Eriḫā (13) bin Aşḫameyi senüñ ḫidmetiñe gönderdüm **فَإِنِّي لَأَمْلِكُ** (14) **الَّذِي تَقْتَضِي** zīrā benüm ancak kendü nefsimde ḫükmim geçer ğayrı kimseyi güc ile (15) müslümān itmege ḳādir degülüm **وَأَنْ شِئْتَ أَنْ يُتَيْكَ نِعْمَتٌ** (16) **يَا رَسُولَ اللَّهِ** eger ben kendüm yalnız senüñ ḫidmetiñe varduğum (17)

[121b]

istersen sem‘ān ve ta‘āten varayın yā Resūl’ullāh ve **أَنْتَ أَشْهَدُ** (1) **أَنْ مَا قَوْلُ حَقٍّ** zīrā be-dürüstī ben şehādet iderüm ki senüñ (2) didüğüñ nesne ḫaḳdur gerçektür **وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ** (3) **وَبَرَكَاتُهُ** Allāh cānibinden ta‘zīm ve tekrīm senüñ üzeriñe olsun (4) ve daḫı Allāhuñ raḫmeti ve bereketi de senüñ üzeriñe olsun (5) tamm-ı kitābü’n-Necāşī raḫıya’llāhu ‘anh **bu naḳl** olunan ḳışşa imām (6) Beğavīnün ve imām

efendinin tefsirlerinde dağı mevāhib (7) Ledine nām kitābında ve Ezhārü'l-‘Urüş nām risālede zıkr olunmuşdur (8) ol zamānda ki Ca‘fer rağıya’llāhu ‘anh Hābeş diyārından çıķup (9) resül’ullāha hicret eyledi anuđ ardınca Necāşî oğlı Arīhayı (10) Hābeş halkından altmış nefer kimse ile hāzret-i peygamberün hıdmetine (11) gönderüp sābıķū’z-zıkr olan mektūbı ol vaķtda yazup (12) oğlı ile hāzret-i peygambere irsāl itdi dirler **pes** bunlarda (13) Ca‘ferün ardınca gemiye girüp hıdmet-i resül’ullāha teveccüh (14) eylediler deryānuđ orta yerine varduķlarında kimileri ğarķ olup (15) cemīan helāk oldular ‘ulemā bunlaruğ ğarķ olmasına hikmet beyān (16) idüp didiler ki eger bunlar hāzret-i peygamberün hıdmetine gelelerdi (17)

[122a]

belki münāfıķlar ve kāfirler diyeler idi ki peygamberün meliki kuvvetlenüp (1) dūşmāna ğālib olduğı Necāşinün ve aşhābınun yardımı sebebi iledür (2) Allāh tarafından degüldür deyü halkı şübheye ve tereddüde dūşürürler idi (3) Hāķ te‘ālā hāzreti diledi ki Resül’ullāh şall’allāhu ‘aleyh ve’s-sellem hāzretinün (4) kudret ve kuvveti ve a‘dā-yı dīne ğalebe ve nuşreti pādīşāhlar (5) ve begler kuvvetiyle ve sā’ir a‘vān ve enşār yardımı ile olmayup (6) maħzā Allāh cānibinden mü’eyyid ve maşşūr olduğını cemi‘ ‘ālem (7) bilüp Hāķ peygamber idüğine ikrām ideler **nitekim** ba‘zı ketebe-i mu‘teberede (8) taşrīh olunmuşdur **pes** hāzret-i Ca‘fer üç oğlı ile ve hātunı (9) esmā bint-i Umeys ile ve sā’ir yoldaşları ile ki cümlesi on (10) altı nefer kimsedür ve birķac hātun dağı var idi ki erleri diyār-ı (11) Hābeşde olmuş idi ve ol vilāyetde İslāma gelen kimseler ile (12) ve yetmiş nefer Hābeşiler ile ve şām halkından dağı sekiz nefer kimseler ile (13) gelüp hāzret-i peygamber hayberi fetħ idüp henüz hayberde iken (14) hızmetine irişdiler hāzret-i peygamber ol şāmīlere ve Hābeşilere (15) **süre-i yāsīn āhırine** dek okıyıvirdi bunlar kırā’atı (16) deñildükleri zamānda ağlayup imān getürdiler bu Kūrān ‘İsā peygamber (17)

[122b]

‘aleyhi’s-selāma **این** kelāma ‘aceb beņzer ğüyā ki ikisi birdür didiler (1) Hāķ te‘ālā bu imāna gelenlerün şānında bu āyetleri inzāl eyledi (2) **وَلْتَجِدَنَّ آفْرَیْقَةَ مَعْرُودَةً لِأُولَئِیْنَ آمَنُوا الَّذِیْنَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى** (3) **إِلَى قَوْلِهِ وَذَلِكَ جَزَاءُ الْحَسَنِ** didiler ki bu naşārādan murād (4) Necāşinün ol yetmiş nefer aşhābıdır ki Ca‘fer ile böyle gelmişler idi (5) yerlerinde her birinün bir şavma‘ası var idi ki anda ‘ibādet (6) iderlerdi **ibn-i**

‘Abbāsdan rağıya’llāhu ‘anhümā bir rivāyetde bu āyet (7) **وَإِذْ أَسْمَعُوا** āyetine varınca bu tã’ife haqqında gelmişdür ve **وَإِذَا** (8) **سَمِعُوا** dan aşağısı Necāşî ve haqqında ve anuñ meclisinde oturanlar (9) haqqında nāzil oldı dimişdür ol vaqtin ki Ca’fer meclis-i Necāşîde (10) sūre-i meryem talāvet itmege başladı bunlar ağlayup Ca’fer (11) sükūt idince giryelerin kesmediler ol gün Medīne-i münevverede Necāşî (12) haqqında bu āyāt inmişdür dirler **nitekim** tefsir-i begavīde meşūrdur (13) **fā’ide** hüdāya şārihi olan şeyh Ekmele’d-din raḥmet’ullāh ‘aleyh (14) ‘İnāye nām şerhinde dimiş ki ḥazret-i peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem (15) Ca’fer Ḥabeşden geldükde Ca’feri kucup alında öpmişdür (16) **pes** bundan anlanur ki mu’ānağa ve teḳabbül cā’iz ola lākin şartı (17)

[123a]

dağı ri’āyet olunmağ gerekdür ‘ulemā didiler ki eñ evvel mu’ānağa (1) iden ḥazret-i ibrahim ḥalīl’ullāhdur ‘aleyhi’s-selām ve eñ evvel (2) muşāfağa iden dağı İskender-i Zülkarneyndür ‘aleyhi’s-selām (3) Suyūṭinüñ Kitābü’l-vesā’il fi Ma’rifetü’l-avā’il nām kitābında böyle (4) zikr olunmuşdur **ve el-imām** ibnü’l-hümām Fethü’l-Ḳadīr nām hidāye (5) şerhinde eydür **ibn-i ‘Abbās rağıya’llāhu** ‘anhümāya mu’ānağa cā’iz midür (6) deyü su’āl olunduğda ne’am cā’izdür ve eñ evvel mu’ānağa eyleyen (7) ibrahim ‘aleyhi’s-selāmdur dimişdür ol zamānda ki ḥazret-i (8) İbrāhim Mekke muḳīm idi İskender-i Zülkarneyn ‘aleyhi’s-selām adḥā ol (9) tāriḥde ‘askeri ile ka’beye teveccüh itmiş idi Mekke şehrine (10) girecek maḥalde Zülkarneyn eytdi bir şehirdeki ibrahim (11) ḥalīl’ullāh ola ol şehre atla girmek münāsib degüldür (12) deyü piyāde şehre girdi ḥazret-i ibrahim dağı aña istikbāl (13) idüp buluşduklarında Zülkarneyni kucup du’ā itmişdür (14) **pes** eñ evvel mu’ānağa sünneti ḥazret-i ibrahimden ḳalmışdur (15) dirler Allāhu a’lem **imām ebū Ḥıfş ‘Ömerü’l-nesefi** raḥmet’ullāh ‘aleyh (16) manzūmesinde bu mes’eleyi nazm idüp dimişdür **şi’ir** (17)

[123b]

وَأَيُّهَا الْمَنَاقِ وَالْتَمِيلُ بَأْسُ وَمَدَانٍ مِنَ التَّجِيلِ ya’ni (1) bir kimseyi kucamada ve anı öpmeye zarar ve kerāhet yokdur (2) zīrā bu iki nesne ta’zīmden ve tekrīmden lāzım gelür **ve** **هَذَا** (3) **مِنَ التَّجِيلِ** ḳaydıdan fehm olunur ki ammā murādı ta’zīm (4) olmayup şehvet nefis ve sã’ir agrāz fāsīde ile olsa (5) cā’iz degül ḥarāmdur **üçinci fasl** melik Necāşî (6)

rağıya'llāhu 'anh ümmü'l-mü'min'in **ümm-i Ceybe** bint-i Ebū Sufyān ki (7) zevci ile Hābeşe hicret idüp zevci anda mürteddān ve mürtedd olmuş (8) idi hāzret-i Resül'ullāhuñ emri ile ümm-i Ceybeyi peygamber şalla'llāhu (9) 'aleyhi ve's-sellem hāzretlerine tervīc ve kendü mālından tecehhüz idüp (10) arz-ı Hābeşde Medīne-i münevvereye irsāl itdüğü kışşayı (11) beyān ider **ma'lūm** ola ki ümm-i Ceybe rağıya'llāhu 'anhümā ümmehātü'l (12) mü'minīndendür ve Ebū Sufyān kıızıdur ve Mu'āviye rağıya'llāhu 'anh (13) hāzretlerinüñ kız kıardaşıdur Kıureşıyyedür ve Emeviyyedür (14) vālidesinüñ adına şafıyye bint-i ebū'l-'āş dirler ki hāzret-i (15) 'Oşmānuñ 'ümmesidür ümm-i Hābībenüñ ismi Ramledür **ba'zılar** (16) Hinddür didiler evvelki kıavl-i aşah ve İslāmda sābık olanlardandur (17)

[124a]

ve hicret-i şāniyede eri 'Abīd'ullāh bin Hāceş ile Hābeşe hicret (1) idüp niçe zamān muķīm olduklarından şonra mezkūr 'abīd'ullāh (2) mürtedd olup naşrāniler dīnine girdi ve 'ākıbet diyār-ı Hābeşde (3) ol dīn üzerinde mürd oldu gitdi lākin ümm-i Ceybe rağıya'llāhu 'anhümā (4) İslāmında şābit kıadem olup hergiz tebdīl ve tağyir itmedi (5) 'Abīd'ullāh öldüğüni hāzret-i peygamber işitdükte ümm-i Ceybeye (6) rāğıb olup 'Amrū bin Ümeyyetü'z-zemrī ile Necāşıye mektüb (7) gönderüp başa ümm-i Ceybeyi nikāh idesin deyü emr eyledi (8) **nitekim** Muḥammed bin Şa'd Ṭabaķātü's-şahābede Muḥammed bin 'Amrūdan ol daḫı (9) 'Abīd'ullāh bin 'Amrū bin Zahīrden ol daḫı İsmā'īl bin 'Amrū (10) bin Sa'īd bin el-'āşdan ol daḫı ümm-i Ceybeden rivāyet ider (11) ümm-i Ceybe rağıya'llāhu 'anhümā eydür bir gice vāķı' amda zevcem 'Abīd'ullāh (12) bin Hāceşi bir kıirkin şūretde kıabīḫ-i görüp kıor kıdum (13) eytdüm v'allāh bunun ḫāli müteğayyir olup mālī şerr olsa gerekdür (14) ol zamānda 'abīd'ullāh daḫı ḫayātda idi naşrānīde ölmemiş (15) idi çünkü şabāḫ oldu işitdüm ki eydür yā ümm-i Ceybe ben (16) bu dīnlerün cümlesin yoklayup aradum naşārā dīninden (17)

[124b]

ḫayrlu dīn bulmadum ben evvel daḫı bu dīnde idim şonra Muḥammed dīnine (1) girmiş idüm ḫālā yine naşrānıyye rücū' itdüm didi ben eytdüm ki (2) v'allāh bu naşārā dīni saña ḫayrlu degüldür ben senden ötüri (3) bir yaramaz vāķı'ada görmüşüm deyü aña takrīr eyledüm asılmadı (4) naşrānīliginde müstemir olup ḫamr

içmeden baş kaldırmadı (5) ve ol hâl üzerine mürd oldu gitdi andan sonra bir gice yine vâkı' amda (6) gördüm arkadaşım Mu'âviye gelüp başa yâ ümmü'l-mü'minîn deyü hitâb (7) ider bu hâlden belgileyüp korkdum böyle ta'bir idem ki Resül'ullâh (8) şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem beni tezvîc ider sâ'ir ümmehât gibi ben dağı (9) ümmü'l-mü'minîn olurum çünkü 'izzetüm tamâm oldu nâgâh anı gördüm ki (10) Necâşiden adam geldi içerü girmege icâzet ister didiler ben dağı (11) icâzet virdüm içerü girdi gördüm ki Necâşinüñ hâşş cāriyelerinden (12) bir cāriyedür ki adına Ebrehe dirler Necâşinüñ giyecek esbâbı (13) ve gövdesine sürececek hoşbū yağları ol cāriyenüñ (14) elinde idi ki bu hizmet anuñ eli ile olurdu ol cāriye (15) eytdi pâdişâh şöyle buyurdu ki resül'ullâh şalla'llâhu (16) 'aleyhi ve's-sellem başa mektüb gönderüp seni kendüye nikâh (17)

[125a]

itmege emr itmiş sen **dağı** kendü cānibinden bir vekîl naşib (1) eyle ki 'ağd-i nikâh olunsun didi ümm-i Ceybe anı işidüp (2) eytdi ey Ebrehe Allâh saña hayrlar muştulasun nice ki (3) sen başa bunu muştuladuñ didi andan sonra hâlid bin sa'îd (4) bin el-'âş adam gönderüp kendünüñ vekîli eyledi ve kolında (5) bir gümüşden bilezük var idi anı ve ayaklarında olan gümüş halhâlları (6) ve barmaqlarında olan birkaç gümüşden hâtemleri cümlesin (7) bu beşâret mukebelesinde Ebreheye müjdegānî virüp (8) 'özür diledi çünkü aḥşâm oldu Necâşî adam gönderüp (9) ḥazret-i Ca'feri ve sâ'ir ehl-i İslâmı meclis-i hâşşına da'vet (10) eyledi cümlesi gelüp cem' olduñdan sonra Necâşî ḥuṭbe-i (11) nikâha şurū' idüp eytdi **ḥamd u senâ** ol Allâha lâyıḳdur ki (12) cümle eşyanuñ şāhibi ve mâlikidür ve cemi' noḳşān lâzım (13) gelecek nesnelerden dūrdur ve cemi' âfâtdan ve 'ayb icâb (14) ider umūrdan münezzehdür ve kullarını zulm ve cevr-i ḥavfindan (15) emîn idüp anlaruñ her hâline ve cümle aḳvâl ve if'âline (16) ḥâfız ve nâzır ve 'âlem ve ḥâzır ve gâlib-i muṭlaḳdur ki her şey'i (17)

[125b]

anuñ ḥükmi altında maḡlūb ve maḳhūr ve cabbār ve kühhârdur ki dünyâ (1) cabbârları anuñ öninde zelîl ve ḥordur bundan sonra evvelâ (2) şehâdet iderüm ki cemi' 'ulemâ ma'būd-ı Ḥaḳ ve ilâh-ı muṭlaḳ olacaḳ (3) kimse yoḳdur illâ Allâh vardır şānīyen iḳrâr ve i'tirâf iderüm ki Muḥammed (4) resül'ullâh Allâhuñ ḥâşş kulu ve hem mürsel peygamberidür ol kimsedür ki (5) 'İsâ bin meryem anı zıkr idüp

benden sonra bir peygamber gelse gerektür (6) deyü ümmetine beşâret itmişdür ve şâlisen ma'lûm olsun ki hâzret-i (7) peygamber şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem baña mektûb gönderüp buyurmuşlar (8) ki benüm vekîlim olup Ebû Sufyân kıızı ümm-i Ceybeyi baña (9) tezvîc idesin ben dağı sem'en ve ta'âten deyüp mezkûre ümm-i (10) Ceybeyi hâzret-i peygamberden ötürî vekîlinden taleb (11) idüp dört yüz dinâr mehr virdüm deyü ol altunları çıkarup (12) ortalığa dökdi **ba'dehû** vekîl diger olan hâlid bin sa'îd (13) dağı eytdi cemi' hamd u şenâ Allâh hâzretlerine lâyıkdur **pes** ben dağı (14) aña hamd idüp her huşûşda andan 'inâyet ve nuşret isterüm (15) ve şehâdet iderüm ki 'âlemde ilâh olmağa lâyıķ hergiz Allâhdan ğayrı (16) kimse yokdur ve hem ikrâr iderüm ki Muḥammed bin 'abîd'ullâh Allâhuñ mükerrem (17)

[126a]

ķulı ve muḥarrem resûlıdur Hâķ celle ve 'alâ ol peygamberi Hâķ dîn ile (1) ve toĝrı yola ķulavûzluķ ile halka gönderdi ki anuñ (2) dînini cümle edyân kadîme üzerine ğâlib ve ķâhir ve kıyâmete dek (3) bâķî ve zâhir eyleye egerçi ki bu hâl müşriklere güc gelürse de ve bundan sonra (4) ma'lûm olsun ki hâzret-i peygamberüñ şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem emrüni ķabûl (5) idüp ve murâd-ı şerîflerin yerine getürüp ümm-i ceybeyi aña tezvîc (6) ve nikâh idüp pâdişahuñ ta'yîn itdüĝi dört yüz dinârı (7) mehrden ötürî ķabûl itdüm Hâķ te'alâ hâzreti anı resûlına mübârek (8) eyleye didi andan Necâşî emr eyledi ki ol altunları ortalıķdan (9) kaldurup Hâlid bin Sa'îde teslim itdiler ol dağı ķabz idüp (10) meclisinden ķalkmaķ diledüklerinde Necâşî eytdi bir miķdâr oturuñ (11) enbiyânuñ sünnetidür ki anlar evlendükleri vaķtin nikâhdan sonra (12) yiyecek yerler imiş **pes** buyurdi ki bir miķdâr ta'am ihzâr idüp (13) bu ķavmüñ önine getürdiler bunlar dağı buyurup hamd u şenâ itdükden (14) sonra taĝıluپ her biri mekânlarına gıtdiler hâlid bin sa'îd ol (15) dört yüz floriyi ümm-i ceybeye gönderdi ol dağı ķabz itdükden (16) sonra sâbıķan Necâşî cânibinden muştuluĝa gelen Ebrehe nâm câriyeyi (17)

[126b]

ihzâr idüp eytdi Ebrehe sen baña muştuladuĝuñ (1) zamânda nesneye mâlik degül idüm anuñçün saña lâyıķ hıdmet (2) itmedüm hâlâ bu elli mişķâl altunı alup maşrafına şarf eyle (3) ve eksügüñ bitür inşâ'allâhu te'alâ dağı ziyâde hıdmet olunur (4) didi Ebrehe ķabûl itmeyüp ķoynından bir hoķķa çıkarup açdı (5) gördüm bunuñ içinde ben virdüĝim bilezük ve halḥâl ve hâtem cümlesi (6) turur anları dağı

getürüp benüm öñümde koyup eytdi bunları gine (7) senüñ olsun pâdişâh eytdi baña yemîn virüp ısmarladı ki (8) hîç senden bir nesne almaya ben ~~olmayım~~ pâdişâhuñ cemi' sıyâbüne ve hoşbû (9) edhânuña müvekkilem anuñ devletinde benüm mâla ihtiyâcum yokdur ve bu (10) hizmet resül'ullâh 'aleyhi's-selâmuñ hizmetidür ben dağı aña (11) tâbi' olup dînine girmişim anuñ hizmetinde nefsum ile (12) ve mâlum ile çalışmak baña lâzımdur ve pâdişâh hazreti cümle hâtunlarına (13) emr itdi ki her birinüñ yanlarında ve güzel çoğulu yağlardan (14) ve sâ'ir 'ıtırâtıdan her ne bulunursa cümlesini saña göndereler didi (15) ve selâmlayup gitdi irtesi yine gelüp çok 'anber ü ziyâd (16) ve misk ü vers getürüp teslim eyledi ben dağı anlaruñ cümlesini (17)

[127a]

Resül'ullâh hazretinüñ hizmetine geldüğimde böyle getürmüş idüm (1) hazret-i peygamber benüm hücreme geldükçe bu 'ıtırâtı benüm yanımda görürdi (2) hîc nesne söylemezdi ve Ebrehe-i mezkûre bu 'ıtırâtı baña teslim (3) itdükden sonra eytdi ey ümm-i Ceybe senden murâdum budur ki hazret-i (4) peygamberüñ hizmetine varduğuş vaktin benden aña selâm idüp (5) dînine girüp tâbi' olduğımı i' lâm idesün ve beni şefâ'atlerinden (6) mahrûm kılmassınlar diyesün senüñ baña muştuluğuş bu yeter deyüp baña nice (7) luğflar eyledi ve benüm her yer görüp cümle maşlahatımuñ kazâsında (8) cedd ü semî' eyledi ve ben Hâbeş diyârından çıkınca her bâr-geh ki baña (9) gelürdi şağın resül 'aleyhi's-selâma ısmarladuğuş unutma (10) deyü tezkîr iderdî ol zamânda ki Hâbeşden hicret idüp (11) Resül'ullâh şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem hazretinüñ hizmetine irişdüm (12) nikâh ne tarîkile olduğımı ve Necâşinüñ hizmetini huzûr-ı (13) 'aliyyelerinde i' lâm itdükden sonra Ebrehenüñ dağı baña olan (14) luğfini ve hazrete muhâbbetini ve selâmını ve emânetini teblîğ eyledüm hazret-i (15) peygamber tebessüm idüp Ebrehenüñ dağı üzerine Allâhuñ selâmı (16) ve rahmeti ve bereketi olsun didi **ma'lûm** ola ki bu hadîş (17)

[127b]

tezvîc-i muṭavveldür **hâkim** Nisâbüri müstedrek nâm kitâbında (1) tamâm zıkr itmişdür murâd iden kimse aña mürâca'at eylesün ve **imâm** (2) Aḥmed bin Ḥanbel ve **ebû Dâvûd** es-sicistânî ve **ebû 'Abdu'r-rahmân** en-nisâ' (3) cemîan rivâyet itdiler ki ümm-i Ceybe rağıya'llâhu 'anhümâ evvel 'Abîd'ullâh (4) bin Ḥaceş nâm şağuşuñ

hātunı idi vārī ile Habeş diyārına (5) hicret itmiş idi ‘Abīd’ullāh Habeş vilāyetinde fevt olduğdan (6) sonra ümm-i Ceybe henüz Habeşde iken peygamber anı tezevvüc idüp (7) Necāşī peygamberden ötüri dört biş dirhem şer‘ī mehr virüp (8) ba‘ dehū ümm-i Hābībenūñ cemi‘ cehāzını ve yol levāzımını kendü (9) yanından tedārik idüp Şer Ceyl bin Hāsan nām şahābī ile anı (10) hāzret-i peygamberūñ hizmetine gönderdi ol vaqtda ümm-i hābībenūñ (11) atası Ebū Sufyān henüz imāna gelmemiş idi bir gün aña didiler ki (12) Muḥammed senūñ kızuñı nikāh idüp almış Ebū Sufyān işidüp (13) eytdi **ذَلِكَ فَخْرٌ لَّيَقْدَعُ بِنْتَهُ** ya‘ni Muḥammed bir erkekdür ki anuñ (14) burnunu urup men‘ itmezler bu ‘ibāret ‘Arab beyninde zürüb-ı (15) emsāldendür aşlı budur ki ba‘ zı nācins erkek develer aşıl (16) olan dişi develere burnun uzadup fercini қоқulamaқ ve aña aşmaқ (17)

[128a]

kaşd itdükde gönder ile burnun urup men‘ iderler imiş (1) murād ve eger erkek deve kerīm ve aşıl olursa anı men‘ itmezler imiş (2) murād bu maḥalde Muḥammed ümm-i hābībeye ār olmağa lāyıkdur zīrā kerīmü’l-aşıldür (3) men‘ itmek cā’iz degüldür dimekdür ‘ulemā raḥm’ullāh didiler ki peygamber (4) ümm-i hābībeyi tezevvüc itdüğü vaqtda bu āyet nāzil oldu **عَلَى اللَّهِ أَنْ يَجْمَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مودةً** (5) Neysābūrī tefsirinde (6) asbāb nüzül Qurānda ibn-i ‘Abbāsdan bu қulı rivāyet itmişdür (7) **ve ümm-i hābībe rađıya’llāhu** ‘anhümāya vāki‘ olan aḥvālūñ қatı ‘aceblerinden (8) biri de budur ki bir zamānda Ebū Sufyān Medīne-i münevvereye gelüp (9) kıızı ümm-i hābībenūñ ḥücesine girdi ve istedi ki hāzret-i (10) peygamberūñ firāşı üzerinde otura hemān ümm-i hābībe қalkup peygamberūñ (11) döşegin düşürüp bir cānibe daḥı қovdı Ebū Sufyān bunu (12) görüp eytdi ki ey kızım ne ‘aceb iş eyledüñ bu döşegi (13) benden kısqandugındañ ötüri mi düşürdüñ yāḥūd anı baña (14) lāyıқ degüldür deyü ri‘āyete mi durup **بوكذا** ümm-i Hābībeye rađıya’llāhu ‘anhümā (15) eytdi belī sen bu firāşda oturmağa lāyıқ degülsin bu firāş (16) resül’ullāhdur sen henüz müşriksin **إِنَّمَا الْمَشْرِكُونَ مَجْجَسٌ** (17)

[128b]

fehvası üzre sen necissin hāzret-i peygamberūñ pāk döşegi üzerine (1) senūñ gibi necis oturmaқ ne lāyıkdur çünki Ebū Sufyān bu sözi (2) işitdi eytdi ki ey kızım benden sonra saña ba‘ zı nesne irişmiş (3) ya‘ni azmışsın evvelki ḥālīñden çıkmışsın

bir dürlü dağı olmışsın (4) demekdür **nitekim** tevîrû'l-gabeş nâm kitâbda mezkûrdur ol zamândaki hâzret-i (5) peygamber ' asker firāvân ile ka'be-i fetîne kaşd idüp ka'beye (6) bir kōnaç yir kâldı ki irtesi ka'beye gireler ol gice Ebū Sufyân (7) ka'beden çıkup eṭrâfı teccessüs ider iken peygamberün ' askerinden (8) hâzret-i 'Abbâs raḍıya'llâhu ' anh ol edāya gelüp Sufyân ile (9) buluşup bilişdiler kışşa ṭavîlü'z-zeyldür muḥaşşıl budur ki 'Abbâs (10) Ebū Sufyânı ol gice peygambere buluşdurup imân getürdüp (11) irtesi fetḥ güninde peygamber ile bile Mekkeye girüp peygamber (12) şalla'llâhu ' aleyhi ve's-sellem Ebū Sufyâna ri'āyet ve ikrâm ve aḳrânı ve (13) ihvânı arasında aña şeref virmeğiçün emr itdügi münādiler (14) ka'bede nidâ idüp her kim ki bu gün Ebū Sufyân evine gire (15) ve yâḥūd evi eṭrâfına şıḡına ol kimse emîn olup (16) kılıçdan kurtılır didiler **pes** bu sebep ile niçe kimseler Ebū Sufyânun (17)⁴⁴

[129a]

دارینی penâh idinüp katlden ḥalâş oldılar bu ḥâlden Ebū Sufyânun (1) ḳalbine tamâm ferah ve sürür gelüp İslâmında şâbit kâdem oldı (2) ve ba'de'l-fetḥ Mekkedden göçüp gelüp Medîne de iḳâmet (3) idüp hicretün otuz birinci yılında ve bir rivâyetde dağı otuz (4) dördüncü yılında Medîne de vefât itmişdür ve vefât itdükde seksân (5) sekiz yaşında idi **nitekim** İmâm Nevevînün Tehzîbü'l-esmâ-yı (6) ve'l-luḡât nâm kitâbında meşûrdur **ma'lûm** ola ki hâzret-i peygamber (7) şalla'llâhu ' aleyhi ve's-sellem ümm-ı ḥabîbeyi tezevvüc itdügi hicretün yedinci (8) senesinde vâkı' olmuşdur **nitekim imâm** ḳaşalânî rahmet'ullâh (9) mevâhibü'd-dünniye nâm kitâbında ve **İbnü'l-Cevzî** Tenvîrû'l-gabeşde beyân (10) itmişlerdür ve sâ'ir kitâblarda dağı böyledür bu bâbda ' ulemânun (11) hîç ihtilâfı yoḡdur **ammâ** melik Necâşînün raḍıya'llâhu ' anh İslâmı (12) ḳanḳı senede vâkı' olmuşdur ihtilâf vardır ' ulemânun kimisi (13) hicretün altıncı senesinde müslümân oldı didiler ve **kimse** yedinci (14) senesinde olmasını terciḥ itdiler ve kezâlik Necâşînün (15) vefâtı zamânında da ḥilâf olup ba'zı müverrihîn eytdiler ve ' Amrū bin (16) Ümeyyetü'z-zemrî Necâşîye peygamberün da'vet mektûbı getürdügi (17)

[129b]

مَنْ دَخَلَ رَأَى سَفِيَانَ فَهُوَ آمِنٌ
بِوَجْهِ الشَّرِيفِ مَضِي فِي دَرِّ

sene ki altıncı senedir Necâşî ol senede hem İslâma gelmişdür (1) ve hem vefât itmişdür ve ba‘zılar eytdiler ‘Amrû bin Ümeyye Hâbeşe (2) ikinci def‘ada tezvîc mektûbını iletduğı senede hem tezvîc (3) vâkı‘ olmuşdur ve hem Necâşî vefât eylemişdür ki ol sene (4) yedinci senedir **imâm Vakıdî** rahmet’ullâh ‘aleyh kendü meşâyihinden (5) naql idüp eytdi eñ evvel ikinci ki hâzret-i peygamber ‘aleyhi’s-selâm (6) göndermişdür ‘Amrû bin Ümeyyedür ki anı Necâşîye tevcîh (7) idüp iki mektûb virmiş idi ki biri İslâma da‘vet (8) mektûbıdır ve biri dağı tezvîc-i ümm-i habîbe mektûbı ki bu mektûbda (9) hem tezvîc ile emr var idi ve hem aşhâb-ı resûl’ullâhdan (10) ol diyârda kim kalmış ise anları gemiye koyup Medîneye göndermek (11) dağı buyurulmuş idi Necâşî rahmet’ullâh ‘aleyh ol mektûbların (12) ikisi ile de ‘amel idüp İslâma gelüp hâzret-i peygamberi (13) taşdik eyledi **ve sâniyen** ümm-i habîbeyi tezvîc ve techîz idüp (14) Şer Ceyl bin Hasan nâm şahâbî ile peygambere gönderdi **ve sâniyen** (15) diyâr-ı Hâbeşde şahâbe-i resûl’ullâhdan kim var ise anların cemi‘ (16) ırağını görüp ve kendü cânibinden yetmiş nefer kimse bunlara (17)

[130a]

yoldaş koşup iki gemi ile anları Medîneye irsâl eyledi ve (1) hem ol senede vefât eyledi didiler rahmet’ullâh te‘âlâya ‘aleyh ve radıya’llâhu (2) ‘anh **imâm Vakıdî** bu naqlinden anlanır ki ‘Amrû bin Ümeyye (3) Hâbeş diyârına bir kerre varmış ola ancak ve Allâhu a‘lem **ve yine** bu kışşanın (4) tekrîrinde **Vakıdî** demişdür ki hâzret-i peygamberün mektûbları Necâşîye (5) vâsıl olduğda ikisin dağı eline alup gözlerine sürdi (6) ba‘dehû serîrinden inüp tevâzu‘en yer üzerinde oturup mektûbları (7) okıduğdan sonra şıdkla imân getürüp eytdi eger ki hâzret-i (8) peygamberün hizmet-i şerîfine varmağa kâdir olaydım giderdüm (9) hiç tevaşkuf itmezim deyüp şîr-i mâhîden düzilmiş bir hoşka (10) talep eyledi getürdiler peygamber hâzretinün mektûblarını ol hoşka (11) içine koyup eytdi mādām ki bu mektûblar Hâbeş halkı arasında (12) ola bu tã’ife dâ’im hayrda ve eyülikde olalar **nitekim** Suyûfînün (13) ezhârü’l-urûs nâm risâlesinde mezkûrdur **lâkin** İmâm Nevevî (14) rahmet’ullâh Tehzîbü’l-esmâ-yı ve’l-lugât nâm kitâbında aqvâl-i sâbıkanun (15) kul evvelinde meyl eylemişdür ve Allâhu a‘lem **dördüncü faşl** Necâşî radıya’llâhu ‘anh (16) Hâbeş diyârında hâzret-i peygambere irsâl itduğı armağanı ve hâzretün (17)

[130b]

dağı Necāşīye gönderdüğü hedāyāyı beyān ve hem Necāşīnün (1) vefātı tārīhini ve Necāşīnün intikālī arz-ı Hābeşede vāqī‘ olup (2) cenāzesi arz-ı Hābeşede iken ḥāzret-i peygamber ‘aleyhi’s-selām (3) Medīne-i münevverede cümle aṣḥābı ile baķī‘ mübārek ki Medīne-i (4) münevvere **شرفها الله** meķābiridür anda çıkup Necāşī için gā’ib (5) namāzın kılduklarını tafşil ider **pes** ma‘lūm ola ki Necāşī (6) rağıya’llāhu ‘anh ḥāzret-i peygambere birḥac nesne armağan göndermişdür (7) cümleden biri bir **ķatırdur** nitekim ‘allāme-i ķaṣṣalānī mevāhibü’d-dünniye (8) nām kitābında ḥāzret-i peygamberün ķatırların zıkr itdüğü maḥalde (9) anı dağı aņmışdur ve anlar ile bile ‘add eylemişdür **ve biri** dağı bir (10) çift siyāh sāde edikdür nitekim imām Aḥmed bin Ḥanbel (11) **ve dağı** ebū Dāvūd **ve dağı** ebū ‘İsā er-Ramadī bir yerde rağıya’llāhu ‘anh (12) rivāyet itmişler ki Necāşī raḥmet’ullāh ḥāzret-i peygambere iki sāde (13) edik hediyye gönderdi peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem ol edikleri (14) giydi andan sonra ābdest alup üzerlerine meşh eyledi (15) **nitekim** Ezhārü’l- ‘Urūş nām kitābda bu ḥadīş naql olunmuşdur (16) **ve biri dağı** bir **altun yüzükdür** ki anda bir faşş-ı Hābeşī var idi (17)

[131a]

ya‘ni ol yüzüğüñ ḳaşında bir Hābeşī ṭaş var idi **nitekim** (1) ebū Dāvūd **ve ibn-i māce** ‘Āişe rağıya’llāhu ‘anhümādan rivāyet itmişler (2) ve ‘Āişe rağıya’llāhu ‘anhümā buyurmuş ki Necāşī cānibinden ḥāzret-i (3) peygambere birḥac nesne hediyye gönderildi ve anlaruñ içinde bir (4) altun yüzük böyle idi ve ol yüzüğüñ faşş-ı Hābeşisi (5) var idi peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem bir ağaç pāresiyle ol (6) yüzüğü alup imāme bint-i ebū el-‘āş çağırup ol ḥātmi (7) aņa virdi eytdi ol kız çağıram bu yüzüğü ṭaķın saņa ziynet (8) olsun ba‘zı rivāyetde barmağı ile alup virdi dirler **bu** (9) ḥadīş Ezhārü’l- ‘urūş nām kitābda mezkūrdur **faşş-ı** Hābeşī zeberced (10) cinsinden bir şınıfdur ki Hābeş diyārında olur meşhūrdur (11) rengi yeşillige mā’ildür **ibnü’l-bayṭār** müfredāt kitābında böyle dimişdür (12) **ve ol** hediyyelerden biri dağı üç dāne ‘aneze ya‘ni ucı demürlü (13) kışacıķ ḥarbelerdür ki ‘Arab aņa ‘aneze dir gönderden kışşadur (14) ve ‘aşādan uzundur **imām Muḥammed** bin sa‘d kitābü’ṭ-ṭabaķātda (15) ‘ammār bin ḥafş bin ‘Amrū bin Sa‘ddan **ve dağı** birāderi ‘Amrū bin (16) Ḥafş bin ‘Amrū bin Sa‘d ve bunlar dağı atalarından ve ataları dağı (17)

[131b]

dedelerinden rivāyet iderler ki Necāṣī raḍīya'llāhu 'anh ḥāzret-i (1) peygāmbere ṣalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem üç dāne 'aneze gönderdi anlaruñ (2) birisi ḥāzret-i peygāmbere kendüsinden ötüri alıkođı ve birini (3) ḥāzret-i 'Alī bin ebū Ṭālibe virdi ve birini dađı 'Ömer bin el-ḥaṭṭāb ḥāzretine (4) virdi ve peygāmbere ṣalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem kendüsiçün alıkođuđı (5) 'anezeyi bayrām namāzın kılmāğa muṣallāya gitdükleri vaқtin ḥāzret-i (6) Bilāl eline alup peygāmbereñ öñinde götürüp giderdi muṣallāya (7) geldüklerinde anı peygāmbereñ karşıusunda yere dikerdi ve Resūl'ullāh (8) 'aleyhi's-selām aña karşıu namāz kılırdı ve peygāmbereñ sonra ḥāzret-i (9) ebū Bekrūñ öñinde de bu ṭarīķile getirüp muṣallāya giderdi (10) ve ebū Bekrden sonra 'Ömer ve 'Oṣmān öñlerinde ol 'anezeyi Sa'd bin (11) ebū Vaқķāṣ götürüp ṭarīķ-i mezkūr üzre 'idinde muṣallāya (12) giderdi 'Abdu'r-raḥmān bin Sa'd eydür ŗimdiki zamānda ḥākimler (13) ve vālıler öñinde götürdükleri 'aneze ol 'aneze **nitekim** Ref'-i (14) ŗānū'l-Ḥabeṣānda mezkūrdur **ve biri dađı** bir ŗiṣe ġalıyedür ki (15) Türkide ġalıye misk dirler eñ evvel kıalye mūsk Necāṣiden (16) ötüri eḥādiṣ olunmuşdur **nitekim** ibn-i 'Adī-i Kāmil nām kitābında (17)

[132a]

sened-i za'if ile Ḥāzret-i Cābirden rivāyet itmişdür **ve 'allāme-i** (1) Suyūṭī Ezhārü'l-'urūṣda naқl itmişdür **ve ḥāzret-i** peygāmbere ṣalla'llāhu (2) 'aleyhi ve's-sellem dađı Necāṣīye birkıac nesne hediyye göndermişdür (3) birisi bir **sündüs cübbedür nitekim** imām Aḥmed raḥmet'ullāh (4) mesnedinde Cābirden rivāyet idüp eytdi neṣārādan bir rāhib (5) ḥāzret-i peygāmbere bir sündüsden dikilmiş cübbe hediyye getürdi (6) peygāmbere dađı ol cübbeyi Necāṣīye gönderdi zīrā Necāṣī peygāmbereñ anda (7) varan ŗaḥābesine ikrām ve iḥsān iderdi ol iḥsāna (8) mūkāfāt kıaṣd idüp göndermiş idi **nitekim** Ezhārü'l-'urūṣ (9) nām kitābda mezkūrdur **cübbe** öñi açık olmayan kıaftāna dirler öñi (10) açık olacaқ kıaba dirler **ba'zılar** cübbe 'āmdur didiler ve hem penbelü (11) olmayınca cübbe dimezler deyü da'vā itdiler **sündüs** ibriṣimden (12) ṭoқınmış ince ve yufқа kıumāṣa dirler tafta ve aṭlas gibi eger (13) yoğun ve za'if ve berg olursa **istebraқ** dirler kemḥā ve kıaṭife (14) gibi **ba'zılar** istebraқ serāser ma'nāsınadur ve sündüs dibā ma'nāsınadur (15) dirler **ol** hediyyeleruñ biri dađı bir ḥülledür **ve biri dađı** birkıaç (16) vaқıyye **mūskdür nitekim** imām Aḥmed bin Ḥanbel ümm-i ġülsüm (17)

[132b]

bint-i ebū selemeden rivāyet idüp eytdi ḥazret-i peygamber şalla'llāhu (1) 'aleyhi ve's-sellem ümm-i seleme raḍıya'llāhu 'anhümāyı tezevvüc itdügi zamānda aḡa (2) eytdi ben Necāşıye bir ḥülle ve birḡac vaḡıyye mūsk göndermiş idüm (3) şöyle aḡlarum ki Necāşı ölmüştür ve sezerüm ki ol gönderdüklerüm girü (4) baḡa redd olunur eger öyle olursa anlaruḡ cümlesi senüḡ olsun (5) didi hem öyle oldu **nitekim** Ref'-i Şānū'l-ḡabeşān nām kitābda (6) menḡöldür ﷺ Resūl'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem Necāşınüḡ mevtini (7) aḡḡābına ḡaber virüp ve ḡaḡābe ile Necāşı üzerine şalavātü'l-ḡā'ib (8) kılduḡınuḡ beyānidur **pes** ma'lüm ola ki Necāşı raḍıya'llāhu 'anh (9) hicretüḡ toḡızıncı yılında receb ayında vefāt itmiştür cumḡur-ı (10) 'ulemānuḡ ḡavli budur ki **nitekim** 'allāme-i Suyūḡi ezhārü'l (11) 'uruş nām kitābında **ve imām İbnü'l-Cevzi** Tenvirü'l-ḡabeşde taşriḡ (12) itmişlerdür **ba'zi** 'ulemā Necāşınüḡ İslāmı da ve mevti de hicretüḡ (13) sekizinci yılında fetḡ-i Mekkeden muḡaddem vāḡi' olmuştur didiler (14) bu ḡul ḡatı za'ifdür zira Necāşınüḡ İslāmı hicretüḡ altıncı (15) senesinde vāḡi' olduḡında cemi' 'ulemānuḡ icmā'ı vardur öyle olıcaḡ (16) İslām ile vefātı sene-i vaḡdededür dimek vech degüldür Allāhu a'lem (17)

[133a]

ve Necāşı ḡabeş diyārında vefāt itdügi gün cebrā'ıl 'aleyhi's-selām (1) peygambere i'lām idüp ḡazret-i peygamber daḡı ḡaḡābeye ḡaber virüp (2) muşallāya ḡıḡup ḡabeş diyārında vefāt eyleyen Necāşı ḡarındaşınuzun (3) üzerine namāz ḡıluḡ didi **ve daḡı** ḡaḡiḡ müslimde ḡazret-i Cābir (4) rivāyetinde peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurdu ki bu gün ḡabeş (5) ḡā'ifesinden bir şāliḡ kimse vefāt eyledi gelin üzerine namāz (6) ḡıluḡ deyü ḡaḡābeyi tergib eyledi **ve daḡı imāmān celilān** ki (7) biri Necārī ve biri müslimdür anlaruḡ ikisi bile ebū Hureyreden rivāyet (8) eyledi ki Resūl'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem Necāşınüḡ vefātını (9) öldügi gün ḡalka ḡaber virüp ḡaḡābe ile muşallāya ḡıḡdılar (10) ve anları muşallāda şaf şaf dizüp dōrt tekbir ile Necāşınüḡ (11) meyyitine ḡā'ib namāzın ḡıldılar **ve yine imām Necārī** 'aleyh raḡmetü'l-bārī (12) yalnız ḡazret-i Cābirden rivāyet ider ve Cābir raḍıya'llāhu 'anh eydür (13) Necāşı öldügi gün ḡazret-i peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurdu ki (14) bu gün bir şāliḡ kimse öldi ḡalkuḡ ḡarındaşınuz aḡḡamenüḡ meyyiti (15) üzerine namāz ḡıluḡ **pes** ḡaḡābe ile baḡi'e ḡıḡdılar Medīneden (16) ḡabeş diyārına varınca olan ḡā'iller peygamberüḡ öḡinden gidüp (17)

[133b]

Ḥabeş vilāyeti nazarında āşikāre olup Necāşinūñ tabutını (1) gördi ve üzerine şaḥābe ile namāz kıilup dört tekbīr eyledi (2) ve anuñçün istiğfār idüp aḣḣābına siz daḣı Necāşiden ötüri (3) istiğfār eyleyiñüz deyü emr itdi münāfiqlar bu ḣāli görüp eytdiler (4) görüñ bunı ki bir Ḥabeşī kāfirüñ üzerine namāz kıılır hergiz anı (5) görmemişdür ve kendünüñ dīni üzerine de degüldür **pes** Ḥaḣ te‘ālā (6) bu āyeti ol gün Necāşī ḣaḣḣında inzāl itdi **وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ** (7) **كَيْفَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ** (8) **لَا تُبَشِّرُونَ بِنَائِي إِلَّا بِالْحَقِّ** (9) **رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ** imām ebū Dāvūd raḣmet’ullāḣ ‘aleyh (10) ‘Āiše raḣiya’llāḣ ‘anhümādan rivāyet ider ‘Āiše eydür Necāşī (11) öldükden soñra işidürdük ki ḣabrinüñ üzerinde muttaşıl nūr (12) görünürmiş **nitekim** tefsīr-i Begāvide mezkūrdur **kā’ide Muḣammed** (13) bin Sa’d ḣabaḣāt-ı şaḣābede eydür Ḥabeş diyārına hicret eyleyen (14) aḣḣāb-ı kirāmdan eñ evvel Ḥabeşde vefāt iden ‘Adiyy bin Naḣale (15) nām şaḣābīdür raḣiya’llāḣ ‘anh **ve daḣı** İslāmda eñ evvel mālı (16) mīrās ve kendü mūriş olanda budur öldükde oḣlı Nu‘mān bin ‘Adī (17)

[134a]

ol vilāyetde aña vāriş olmışdur ve hem İslāmda eñ evvel vāriş (1) olan daḣı bu nu‘māndur **nitekim** Suyūḣī raḣmet’ullāḣ ‘aleyh kitābü’l- (2) vesā’il fi ma‘rifetü’l-avā’ilde **ve daḣı** kemālleddin ed-demīri ḣayātü’l (3) hayevānda naḣl itmişlerdür bu ḣadīşde Ḥabeş vilāyetinüñ fażiletine (4) işāret vardur zīrā şaḣābeden ‘Adiyy bin Naḣale gibi kimse **ve** tābi‘inden (5) Necāşī gibi şālih pādişāḣ ol diyārda medfūnlardur **ve ba’zı ehl-i** (6) ḣadīş ḣod Necāşīye fażl-ı tābi‘inden ‘add itmişlerdür ve hem Necāşinüñ (7) ḣabri ol vilāyetde meşḣūr ve meşḣūddur eger müslümān eger kāfir (8) eger yahūdī dā’imā Necāşinüñ ḣabrinı ziyāret idüp bir keten ricā (9) iderler zehī devlet ve sa‘ādet ol ulu kimseye ki her milletüñ (10) ehlinüñ ḣalbinde Ḥaḣ te‘ālā anı maḣcūb eyleyüp ḣabrinde dā’imā (11) nūr ve bereket ḣomışdur ḣorḣusı olan kimse ol ḣabre varup (12) şıḣınsa ḣorḣudan emīn olur ve ḣācetlü adam varsa murādına (13) irişür ḣiç bir murādlu kimse ol ḣabre varup ~~murādsız~~ maḣrūm (14) gitmemişdür ricā itdüḣi nesneye tiz zamānda vāşıl (15) olmuşdur ve Resūl’ullāḣ ‘aleyhi’s-selām zamānından bu ana gelince (16) ol ḣabir ziyāretgāḣ insān olup ‘aliyü’d-devām ‘azimü’l-ḣadr (17)

[134b]

ve zā'idü'l-ihrāmdur bā'l-ittifāk **فائدہ اخوی** 'allāme-i 'askeri Kitābü'l- (1) Evā'ilde ibn-i 'Asākir hāfızdan ol dağı Hişam bin 'Adiyyden rivāyet (2) idüp eydür ki dört nesne 'Arab vilāyetine Kureyş tã' ifesine (3) Hābeş memleketinden gelmişdür **evvel** ğalīye didükleri tīb ki kalye miskdür (4) bir güne laţif koğulu yağdur ki rengi siyāha mā'ildür **ikinci** hātunların (5) cenāzesin götürececek nefş ve na'ş bir cins şalācedür ki ħurmā (6) tallarını yay gibi çenber idüp iki uclarını şalācenüñ (7) iki yanına şoğup bir şalācedür ve üzerine bir çārşāf örterler (8) püşidelü 'Arabe gibi olur meyyiti anuñ içine koyup götürürler (9) hiç taşradan görünmez diyār-ı 'Arabda evvel bu yoğ idi eri de (10) 'avreti da serir üzerine koyup götürürler idi sonra Hābeşden (11) gelenler getürdiler **nitekim** maħallinde beyān olunsa gerekdür inşā'allāh (12) **ve üçüncü** mücelled olan yazılı cüz'lere muşhaf deyü tesmiye eylemek (13) hāşılı muşhaf edāsı dağı Hābeşden gelmişdür **dördüncü** hātunların (14) mihri dört yüz dinār olmağdur bu dört nesne Hābeş halkından (15) ağız olunmuşdur 'allāme-i Suyūti rahmet'ullāh 'aleyh Ezhāru'l-'urüşda (16) bu dört nesneyi naql itdügi maħalde eydür ki bunlar beş nesnedür (17)

[135a]

biri dağı haçldur ya'ni bir kimsenüñ çevresini bir ayağ üzerine (1) keçlik seker gibi seke seke tolaşmağdur Hābeşde şenlük (2) vağtinde ve ferağ ve şādī zamānda pādīşāhların çevresini zıkr (3) olan üslūbla tolaşurlar imiş ol yerde 'ādet imiş (4) **nitekim** zıkr olunur ki 'allāme-i Suyūti bu beş nesnenüñ Hābeşden (5) geldüğini işbāt itmek için Kitābü'l-ezhārda deliller zıkr itmişdür (6) biz dağı aña tãbi' olup delilleri bu maħalde 'alīyü't-tafşil (7) irād idelüm tã ki fã'ide-i kāmile hāşıl ola **ammā** ğalīyenüñ delili sãbıka (8) zıkr olunan gibi **imām** ibn-i 'Adiyy Kāmīl nām kitābında sened-i za'if ile (9) Cābir bin 'Abd'ullāhdan rivāyet itmişdür ve Cābir dimişdür ki Necāşī (10) rahmet'ullāh 'aleyh Resūl'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem hağretlerine bir şişe (11) ğalīye gönderdi hediye tãriki ile ve hem eñ evvel ğalīye Necāşiden (12) ötüri düzilmişdür dirler ve Allāhu a'lem **ammā** hātunlara na'ş eylemek (13) delili **nitekim** imām Teberāni Mu'cemü'l-evsağ **Esmā** bint-i 'Umeysden (14) rağıya'llāhu 'anh rivāyet ider esmā eydür ol vağt ki hağret-i peyğamberüñ (15) şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem kızını ruqiyye vefāt eyledi istediler ki bint-i (16) resūl'ullāhı serir ile götüreler zırā ol zamānda erleri de ve hātunları da (17)

[135b]

serîr üzerine koyup götürürlerdi Esmâ bint-i ‘Umeys eydür (1) eytdüm ki yâ Resûl’ullâh ben Hâbeş vilâyetinde iken görürdüm ki (2) anlar hâtunların cenâzelerin na‘ş ile götürürlerdi kâfes (3) gibi eyleyüp üstün örterlerdi hiç meyyitün bir yeri görünmezdi (4) senün kızına dağı anlarılavin bir na‘ş eylesem olmaz mı idük (5) deyü buyurdılar⁴⁵ pes eñ evvel İslâmda na‘ş-ı ruqıyye bint-i Resûl’ullâh (6) için düzilmişdür **ve imâm Muhammed** bin sa‘d kitâbü’t-ṭabaḳâtıda (7) Muhammed bin ‘Ömer bin Muhammed bin ‘Ömer bin ‘Aliden ol dağı atasından (8) ol dağı ‘Alî bin Hüseyniden ol dağı ibn-i ‘Abbâsdan rivâyet (9) ider raḳıya’llâhu ‘anhümâ eydür ibn-i ‘Abbâs eñ evvel na‘ş-ı fâṭıma (10) bint-i Resûl’ullâh için olmuşdur esmâ bint-i ‘umeys peydâ (11) itmişdür zîrâ ki Hâbeş diyârında görmüş idi **ve yine** mezkûr (12) kitâbü’t-ṭabaḳâtıda imâm Muhammed bin Sa‘d raḳmet’ullâh te‘âlâ Hâzım bin (13) el-Ğazaldan ol dağı Eyyüb Saḫtiyâniden ol dağı Nâfi‘ den ve (14) ğayrıardan rivâyet ider ki peygamber zamânından ḫâzret-i ‘Ömer (15) ‘ahdine gelince erleri de ve ‘avretleri da serîr üzerine götürüp (16) çıkarırlardı ve erlerün cenâzesiyle adamları nice çıkarlar ise (17)

[136a]

hâtunların cenâzesiyle de Eyle çıkarlardı kaçan kim ḫâzret-i (1) ‘Ömer raḳıya’llâhu ‘anh devrinde ümmehâtü’l-mü‘minînden zeyneb bint (2) caḫş raḳıya’llâhu ‘anha vefât eyledi ḫalk anuñ dağı cenâzesine (3) ḫâzır olmağ istediler ḫâzret-i ‘Ömer nidâ itdürdi ki zeynebün (4) cenâzesine maḫremlerden ğayrı kimse çıkmasun **pes** ḫalk (5) tevaḳḳuf eyleyecek esmâ bint-i ‘umeys eytdi yâ emirü’l-mü‘minîn saña (6) bir nesne göstereyin ki Hâbeş vilâyetinde ‘avretlerün (7) cenâzelerine Hâbeşiler anı kullanurlar **pes** bir na‘ş peydâ idüp (8) üzerine çıbıkları kemer gibi diküp ve üstünü bir şevble örtüp (9) cenâzeyi içine ḳodı çünkü ḫâzret-i ‘Ömer anı gördi (10) eytdi ne ğüzel nesne olur bu hâtunlara ne laḫif (11) perde olup anları nâmaḫremlerden şaḳlar andan tekrâr nidâ itdürdi (12) ey müslümânlar şimdiden şonra cümleñüz çıkun vâlideñüz (13) ümmü’l-mü‘minün cenâzesine ḫâzır oluñ **nitekim** ‘allâme-i (14) Suyûḫinün Ezhârü’l-‘urüşunda **ve Kitâbü’l-vesâ’ilinde** menḳül ve mestûrdur (15) **ve ba’zi** ‘ulemâ evvelâ na‘ş peydâ iden ümm-i emîn idi zîrâ Hâbeş (16) diyârında görmüş idi Medîneye geldükde ḫalife ol (17)

[136b]

⁴⁵ biz dağı na‘ş Hâbeşde gördüğümüz üzere

göstermişdir dirler **nitekim** imām ibn-i ebū Şeybe Tārīk bin (1) Şihābdan rivāyet itmişdir **ammā** muşhaf kışşasında delili (2) budur ki sâbıkü'z-zıkr olan imām ibn-i ebū Şeybe **kitāb-ı** muşhafda (3) ebū Büreyde tarīkinden rivāyet idüp eydür ki eñ evvel Qurānı (4) muşhafda cem^ç iden **sālīmdür** ki Mevlā Ebū Huzeyfe dirler yemān (5) itmiş idi ki hergiz ridā giymeye tā Qurānuñ cümlesini bir yerde cem^ç (6) itmeyince ol yemān sebebi ile Qurānı cem^ç itdükden sonra (7) müşāvere idüp didiler ki bu mecmū^çñ adını ne virelüm ismi ne (8) olsun içlerinden ba^çzı eytdi buna tesmiye idelüm sālīm (9) eytdi ki sefer Yahūdiler ıştılāhıdır anlar kitāblarına sıfr (10) tesmiye iderler ben istemezüm ki yehūd ıştılāhını isti^çmāl idem (11) **pes eytdiler** ki yā ne diyelüm sālīm eytdi ben Hābeş diyārında gördüm (12) ki bunun gibi mecmū^çalara muşhaf tesmiye iderlerdi biz dağı bunun (13) ismini Muşhaf kıoyalum deyüp cümle şahābenün ittifākı ile (14) mecmū^ç-yı Qurāna muşhaf deyü nām virdiler **imām-ı hātun** t̄a'ifesiñ (15) nikāhı dört yüz dinār olduğı sâbıka ümmü'l-ḥabıbe rağıya'llāhu ^çanha (16) tezvīçinde mezkürdür ki Necāşī rağıya'llāhu ^çanh peygamber cānibinden (17)

[137a]

vekīl olup anı Resūl'ullāh ḥazretlerine tezvīç itdükde dört yüz (1) dinār mehr virmişdir **ba^çzı** rivāyetde dört biñ dirhem (2) şer^çī mehr virdi deyü vārid olunmuşdur **nitekim** ol rivāyet (3) dağı sebkat eylemişdir anuñ dağı mālı dört yüz dinārdur zīrā (4) on ^çaded dirhem-i şer^çī bir dinār-ı şer^çī ḥesābınadır bu kıyās ile (5) her yüz dinār biñ dirhem-i şer^çī olur **pes** dörtyüz dinār dört biñ (6) dirhem olmağ lāzım gelür **فأفهم** ve **imām Hācl** kışşasınun delili (7) budur ki imām Muḥammed bin Sa^çd Kitābü't-ṭabaḳātında Fażl bin **دیکن** (8) ol dağı Hıfş bin Ribāc bin Ğıyāsdan ol dağı Ca^çfer bin Muḥammedden (9) ol dağı atasından rivāyet ider ki **عمع الفضل** seferinde Hāzma (10) bin ^çAbdu'l-muṭṭalibün bir şağire kızcağızı adamlar arasında gezer iken (11) ḥazret-i ^çAlīye uğrayup ^çAlī dağı eline yapışup ḥazret-i (12) fāṭımanun hevdecine bırağdı ya^çni hevdecde fāṭımaya teslīm (13) eyledi bu ḥālī Ca^çfer bin ebū Tālīb ve Zeyd bin Hārişe görüp (14) her biri ḥazret-i ^çAlī ile ḥuşūmet idüp kıza tālīb (15) oldılar mābeynlerinde ḥaylī söz kelici olup āvāzlarından ḥazret-i (16) peygamber uyur iken uyandı aḥvālī bilinecek bunları da^çvet idüp (17)

[137b]

gelün mabeyniñizi faşl ideyin didi evvel hazret-i ‘Alî didi (1) yâ Resûl’ullâh ‘emmüm kıızıdur gezerken ben buldum terbiyesine ben müsteḥakım (2) didi ve Zeyd bin Hârişe eytdi qarındaşım kıızıdur ben müsteḥakım (3) Ca’fer eytdi yâ Resûl’ullâh ‘emmüm kıızıdur ve ḥâlesi daḥı benüm (4) yanımdadır terbiyesine ben eḥakım didi hazret-i peygamber bunların (5) her birine bir söz söyleyüp anuñla ḥâtrın hoş eyleyüp bir (6) kimsenün ḥâlesi hemân vâlidesi gibidür çünki ḥâlesi (7) bunun yanındadır kız buña maḥaldür deyü Ca’fere ḥükm eyledi hazret-i (8) Ca’fer ferḥunde ḳalkup bir ayağ üzerine sıçraya sıçraya yere seke (9) seke peygamberün çevresin tolaşdı hazret-i peygamber bunu görüp (10) eytdi yâ Ca’fer bu itdünün ne ḥaldür Ca’fer eytdi ki yâ benî Allâh (11) bu bir ḥaldür ki Ḥabeş vilâyetinde gördüm ol tã’ife feraḥ zamânda (12) pâdişâhlarına ta’zîm ḳaşd idüp böyle bir ayağ üzerine (13) seke seke meliklerinün etrâfın tolaşurlar ben daḥı feraḥımdan (14) ve hazretinize ri’âyeten böyle eyledüm didi **Ādâbü’l-mürîdîn** nâm (15) kitâbuñ şâhibi eş-şeyḫü’l-‘ârif bâ Allâh te‘âlâ ebü’n-necîb ‘**Abdu’l-ḳâhir** (16) şehâbe’d-dîn el-şehr vardı kitâb-ı mezkûrda eydür **imâm-ı ‘Alî** bin ebü Tâlib (17)

[138a]

raḍiya’llâhu ‘anh buyurur ki bir zamânda ben ve Ca’fer ve Zeyd bin Hârişe (1) hazret-i peygamberün şalla’llâhu ‘aleyhi ve’s-sellem ḥizmetüne geldük (2) Ca’fere eytdi ey Ca’fer sen baña hem şeklen beñzer ve hem (3) ḥüyuñ ve ḥalkında benüm ḥüyuma ve ḥalkıma beñzer didi **pes** Ca’fer (4) feraḥdan ḥacl eyledi ya’ni zıkr olunan üslûbla peygamberün çevresin (5) tolaşdı **ba’dehû** Zeyde eytdi yâ Zeyd sen bizüm hem mevlâmızsın (6) hem qarındaşımuzsın ol daḥı feraḥından ḥacl eyledi andan baña (7) eytdi ki yâ ‘Alî sen bendensin ve ben daḥı sendenüm ikimiz (8) biriz aramızda fark yoḳdur didi bunu işitdükde ben daḥı (9) feraḥımdan ḳalkup ḥacl eyledüm **ammâ** ebü ‘Abîde ki ~~an~~ ismi Ma’mer bin el-Müşennâdur (10) Ğarîbü’l-Muşannef nâm kitâbında eydür ḥacl luğatda bir ayağın ḳaldurup (11) tutup yalnız ol bir ayağı üzerine şıçramağa dirler gâḥ (12) iki ayağ üzerine de şıçrarlar **ammâ** öyle şıçramağa ḳafz dirler (13) ḥacl dimezler ve meşî de demezler ḥacl bir ayağ ile sıçramağa maḥşûşdur (14) sürür-ı feraḥ vaktinde bu tarikle sıçramak ‘Arabun ‘âdetindendür (15) dimişdür ve sâ’ir ketebe-i luğatda daḥı böyle beyân olunmuşdur ve Allâhu a’lem (16) **üçinci bâb** hazret-i peygamberün şalla’llâhu ‘aleyhi ve’s-sellem (17)

[138b]

aşhâbı arasında Habeş tâ'ifesinden kimler var idi ve adları (1) ne idi anları beyânındadır bu bâbda dağı dört faşl vardır (2) **faşl-ı evvel** hâzret-i peygamberün kullarından ve hizmetkârlarından (3) ~~Habeş olan kullarından ve hizmetkârlarından~~ Habeş olan (4) şahâbileri kimlerdür anları bildürür **pes** ma'lûm ola ki bu tâ'ifeden (5) peygamberün hâdimleri keşir ve bendeleri cemm-i ğafirdür bu cümleñ (6) serçeşmesi ve fazl ü şeref eşmesi hücre-i Muhammediye (7) hizmetine ihtişaş bulunanlarıñ ferîdi ve esrâr Resül'ullâh şalla'llâhu (8) 'aleyhi ve's-sellem hıżânesinüñ kilidi rişte-i hizmet-i nebeviyyede reste (9) olan cemâ'atüñ şemse-i kılâdesi ve yenbû' -ı risâletde sır-âb (10) olan çemenzâruñ ser-âzâdesi ve deryâ-yı sa'âdetüñ şinâveri (11) ve meydân-ı kerâmetüñ dilâveri ve muhâcirin ve mücâhidin gürühunuñ (12) ahd-i a'yânı ve şahâbe-i kirâmuñ **مشارالیه بالبنانی** erbâb-ı (13) zühd ü şalâh ve serdâr-ı zümre-i du'âtü'l-felâh bizim efendimüz (14) ve ulumuz ve seyyidimiz **و مقتدا وسند** **hâzret-i Bilâl** (15) el-Habeşî ibn-i Rebâh rağıya'llâhu 'anh ve innâdur ki Bilâl bin Hamâme dimekle ma'rûf ve meşhûr (16) Resül'ullâh mü'ezzinleri arasında fazl u kemâl ile mezkûrdur (17)

[139a]

Hamâme vâlidesinüñ ismidür ki aña nisbet ile şöhet bulmuşdur (1) Ümeyye bin Hâlefü'l-cumañî cāriyesi idi Rebâh nām bendesine (2) tervic idüp ikisinden hâzret-i Bilâl hâşıl olmuşdur (3) ve Mekke müvelledlerinden **ve ba'zılar** vilâyet-i Habeşde toğanlardandır dimişlerdür (4) ve hâzret-i ebü Bekr Şiddîkuñ 'ayyuğıdur künyesine ebü 'Abd'ullâhdur (5) ~~dirler~~ ve İslâmda sâbık olanlardandır ve Medîne-i münevvereye hicretde (6) dağı muğaddem varanlardandır ve kul cinsinden eñ evvel İslâma gelen (7) budur dirler ki müslümân olduğı zamânda on yaşında idi (8) **ba'zılar** on beş yaşında idi dirler **nitekim** faşlü'l-hiţâbda (9) mezkûrdur ve hâzret-i peygamber ile bile bedre ve uğuda hâzır olmuşdur (10) ve sâ'ir ğazâlarıñ dağı hiç birinde peygamberden ayrılmayıp hâzır olmuşdur (11) Mekke kâfirlerinüñ elinde Allâh yolında mu'azzib olup belâ ve meşakqate (12) ve âzâd ve miñnete şabr ve taħammül eyleyen sultânlardandır efendisünüñ (13) adına ümeyye bin hâlef el-cumañî dirlerdi müslümân olduğıçün (14) dâ'imâ aña 'azâb idüp hergiz imân virmezdi **ve şâhib** (15) **Necârî** ibn-i 'Abdu'l-berr bin Şihnedden nakl itdügi taħkikâ efendisi (16) Bilâli her gün öyle namâzı vaķtı olup taş ve toprak ve kavm (17)

[139b]

güneş harâretinden kızup ateş gibi olduğu vaktde Bilâli (1) ‘uryân idüp çaķıl taşları üzerinde arķası üzerine (2) yatırırdı ve sâ’ir hizmetkârlarına emr iderdi bir büyük (3) kızmış degirmen taşlarını götürüp Bilâlün gögsi (4) üzerine qorlardı ve ol taşuñ altında kımıldanmağa (5) kâdir olmazdı kanda kaldı ki altından çıkabile idi (6) Varaka bin Nevfel oradan geçdi ve Bilâli bu hâlde görüp eydürdi (7) v’allah eger Bilâli katl iderseñüz anuñ qabri ziyâretgâh olur (8) ve ben ziyâret iderin zîrâ Allâh te’âlâ hâzretlerinün muhabbetinde (9) ve rızası yolında katl olunmuş olur **ve ba’dehû** ana dir idi (10) ki ölünceye dek bu ‘azâbı saña iderin meger ki Muhammede kâfir (11) olup anuñ dînin terk idesin ve tekrâr Lât ve ‘Uzzâya (12) kulluķ idesin hâzret-i Bilâl ol ‘azâbda muttaşıl ehad ehad (13) deyüp Allâh te’âlâ hâzretini tenhîd ve resül ‘aleyhi’s-selâmı (14) taşdıķ ile imânında sâbit ve dâim olup şabr ve taħammül iderdi (15) rağıya’llâhu ‘anh **وعن كل الصَّحَابَةِ أَجْمَعِينَ** ecma’în **nitekim** İbnü’l-Cevzî (16) Tenvîrû’l-ğabeşde Muhammed bin işhâqdan rivâyet itmişdür kazâ-yı Allâh (17)

[140a]

böyle oldı ki Bedr ğazâsı olduğu gün Bilâl rağıya’llâhu ‘anh (1) cenk içinde efendisi olan ümeyye bin halef didükleri mel’ûna (2) rast gelüp katl itmişdür **sübhânü’l-müntakim** ve dirler ki hâzret-i (3) Bilâl evâ’il-i nübüvvetde İslâma gelmişdür ve Mekke de eñ evvel (4) İslâmını bu aşkâre itmişdür andan evvel İslâmını kimse (5) izhâr itmemişdür ve Bilâlün efendileri Bilâli dâ’imâ gezdürüp (6) ‘azâb iderlerdi ve senün rabbiñ Lât ve ‘Uzzâdur dirlerdi (7) ol eslemeyüp **eħad eħad** deyü tekrâr iderdi bir gün böyle ‘azâb (8) iderler iken hâzret-i peygamber aña uğrayup **eħad eħad** didügin (9) işitdi eytdi ol ehad deyü çağırduğın seni kırtara (10) inşâ’llâhu te’âlâ **pes** resül şalla’llâhu ‘aleyhi ve’s-sellem kendü (11) yanında olan ehl-i İslâma Bilâlün fi-sebîli’llâh mu’azzeb (12) olduğunu haber virüp ve eger mâlım olsa Bilâli şatun (13) alırdum didi ebû Bekr rağıya’llâhu ‘anh çünkü peygamberün Bilâle (14) bu mertebe meyl ve muhabbetin gördi Bilâle ‘azâb itdükleri (15) yere gelüp efendisi olan ümeyye bin halefe eytdi ey (16) zâlim bu miskîn hakkında Allâhdan kork niçeye dek böyle ‘azâb (17)

[140b]

itsen gerek ümeyye eytdi bunu sen azdurup böyle çıkarduñ (1) çünkü esirgersin kırtar ebû Bekr eytdi nola benüm bir qara (2) kılum vardur bu Bilâlden kavîdür ve

senün dīniñle de mā'ildür (3) anı bunun muḳābelesinde saña vireyin ḳabül ider misin ümeyye (4) eytdi ḳabül itdüm **pes** ebü Bekr kendü ḳulını aña virüp Bilāli (5) aldı dirler **nitekim** Tenvirü'l-ğabeşde böyle zıkr olunmuşdur (6) **ba'zı** rivāyetde beş uḳıyye gümüşe şatun aldı dirler (7) ve **ba'zıları** daḫı yedi uḳıyyeye ve **ba'zıları** toḳuz uḳıyye fezaya (8) ve **ba'zıları** birer ḫal altuna aldı dimişlerdür her ḳanḳı ise alduḳdan (9) sonra Allāh için āzād eyledi **nitekim** İmām Nevevīnün (10) Tehzībü'l-esmā-yı ve-luḡāt nām kitābında böyle naḳl olunmuşdur (11) ve **ḫazret-i Resül'ullāh** şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem ebü 'Ubeyde bin (12) el-cerrāḫ ile Bilāli āḫiret-i ḳarındaş itmişdi ve ḫazret-i peygamberün (13) müddet-i ḫayātında dā'imā mü'ezzinligün idüp seferlerde ve ḫazarlarda (14) ezānı terk itmemişdür İslāmda eñ evvel ezān oḳıyan ḫazret-i (15) Bilāldür ve şabāḫ ezānında eñ evvel eṣ-şalavāt **ḫayr min el-nevm** (16) dінде ḫazret-i Bilāldür ve hem anuñ iḫtirā'ı **nitekim** 'allāme-i Suyūḫīnün (17)

[141a]

Kitābü'l-vesā'ilinde mezkürdür ve **ḫazret-i peygamberün** ḫarem muḫteremlerine (1) ekşer ḫürmet iden ol idi ve ḫazinedārı idi ve Emīn bint (2) el-mālları idi ki kemāl emāneti olmaḡa ḳaḫ'ā muḫāsebe ḫaleb olunmazdı (3) ve resül şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem maḳbül ve muḳarrebleri idi (4) umūr-ı ma'zame kedḫüdaları ve maşlaḫat güzārları idi (5) ve cennet ile müjde olunanların biridür ve vekil ḫarcları idi ki (6) cümle iḫrācāt anuñ eliyle olurdu **nitekim** Nevevīnün (7) Tehzībü'l-esmāsında vāḳı'dür ve **imām** ebü'l-ferec İbnü'l-Cevzī (8) Tenvirü'l-ğabeşde mu'āviye bin selāmdan ve ol daḫı Zeyd bin selāmdan (9) ve ol daḫı ābā-yı selāmdan ve ol daḫı 'Abd'ullāh Ezaniden rivāyet (10) ider 'Abd'ullāh eydür bir gün Bilālle buluşdum didüm ki ey Bilāl (11) ḫazret-i peygamberün şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem ehli ve 'ayāli ḫaḳḳında nafaḳa (12) ve ḫarcı nide idi baña ḫaber vir eytdi her ḳaçan ki peygamberün yanında (13) māl cinsinden nesne olsa anı baña teslim iderdi ben ḫıfz (14) iderdüm peygamber olalıdan vefāt idince bu ḫizmet baña maḫşüş (15) idi ehil ve 'ayālinün nafaḳası miyāne idi ne isrāf ve ne iḫtār (16) olunurdu gāḫ olurdu ki ḫarca ḳillet gelirdi ol zamānda (17)

[141b]

bi-ḫasebi'l-iḫtizā-yı 'amel olunurdu ve müslümānlardan bir kimse peygambere (1) geldükde anı 'uryān görse baña emr iderdi varurdum bir yerden ḳarz (2) ile aḳçe

bulurdum ve ol aqçe ile bir bürde şatun alup ana (3) giderirdüm ve hem yiyecek yedürürdüm didi ve yine İbnü'l-Cevzî 'Abd'ullâh (4) bin Büreydeden ol dağı atasından rivâyet ider atası eydür bir (5) şabâh hazret-i peygamber şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem Bilâli da'vet idüp (6) eytdi ki ey Bilâl ne sebep ile sen beni geçüp cennete benden evvel (7) varduğ ben her ne zamândaki cennete girdüm dâ'imâ öñümde senüğ gümürdün (8) ve na'luğ şadâsını işitdüm dün gicede cennete girmiş idüm yine (9) öñüm sıra senüğ na'luğ şadâsı kulağıma girdi bunun sırrı nedür (10) didi Bilâl eytdi yâ Resül'ullâh 'âdetim budur ki her bâr ki âbdestüme (11) hâlel gele 'aliyü'l-fevr âbdest alurum bir ân âbdestsiz olmazum ve her (12) âbdest alduğça elbette Hağ te'âlâ naşib itdüğü kadar birkaç rek'at (13) namâz kılorum kılmamağa çâre yokdur didi Resül'ullâh şalla'llâhu 'aleyhi (14) ve's-sellem işidicek eytdi be-hazihi yâ Bilâl ya'ni işte bu haşletle (15) ve 'âdetle bu mertebeye irişdün yâ Bilâl didi ve dağı meşâbîhde (16) ibn-i 'Abbâsdan rivâyet olunur ki Resül'ullâh şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem (17)

[142a]

bir gice Bilâle didi ki yâ Bilâl ben hiç cennete dâğıil olup misk (1) ve za'ferândan olan bağçelerinde gezmedim illâ seni gördüm benim öñümde (2) yürürsin ne 'amelün vardur ki bu mertebeye yetişdün Bilâl didi ki (3) ol Allâh hağkiçün ki seni Hağ peygamber gönderdi hiç bir 'alem yokdur illâ (4) baña imân müyesser olalıdan berü ve her kerre ki baña hâdeş yetişe ya'ni âbdestim (5) şinne âbdestimi yeñilerin ve her kerre ki âbdest alam şükrâne-i vuzû' (6) iki rek'at namâz kıların şundan gayrı 'amelüm yokdur hazret-i peygamber (7) şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem buyurdıki ma'lüm oldı ki ol dereceye (8) bununla vâşıl olduk güzel 'amel işler imiş sen lakin sahih müslimde (9) bu hadîş-i şerif âhir tarikle rivâyet olundı ebü Hureyreden ki (10) hazret-i peygamber şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem bir şabâh namâzında Bilâle eytdi (11) yâ Bilâl senüğ dîn-i İslâmda ne 'amelün vardur baña haber vir ki (12) ben cennet içine varduğda senüğ na'luğ şadâsını işitdüm (13) Bilâl eytdi yâ Resül'ullâh hiç menfa'at ricâ idecek bir (14) 'amelüm yokdur illâ hiç bir sâ'at geçmez ki ben anda âbdest alayım ve her (15) âbdest alduğça elbette Hağ te'âlâ naşib itdüğü kadar birkaç (16) rek'at namâz kıların hazret istihsân buyurdılar 'ulemâ-yı seyr (17)

[142b]

aytdılar ki Һazret-i Bilāl rağıya'llāhu 'anh peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem (1) ile Mekkedden hicret idüp Medīneye geldükleri zamānda Medīnenüň (2) havāsı ƙatı ağır idi ve vebāsı ve Һummāsı çođ idi peygamber 'aleyhi's-selām ile (3) gelenlerüň cümlesi Һummā marazına mübtelā oldılar lākin Resül'ullāh Һazretini (4) Allāh te'ālā Һıfz idüp bu marazdan şaƙladı her ƙaçan ki Һazret-i Bilāli (5) ısıtma tutardu āvāzıyla ƙađırup bu beytleri inşād iderdi **şı'ir** (6) **الائتِ شِعْرِي هَلْ لَيْتَ لَيْلَةً فَفَجَّرَ وَحَوْلِي أَنْزَرَ وَجِيلٌ نَشَرَ** (7) nolaydı bileydüm hiç baña naşib olur mı ki bu gice fađ didükleri (8) mekānda giceleyim benüm çevremde **ezhar** didükleri ve **celil** didükleri (9) otlar bitmiş ola ve anlaruň laţif ƙođuları ile dimāđım mu'aţtar ve meşāmım (10) müncerr ola **وَهَلْ رَدَدْنَا يَوْمَئِذٍ بِجَحْتَدٍ** hiç müyesser olur mı ki bir (11) gün Mecenne didükleri mekānuň şularına irişüp anlardan içem (12) **وَهَلْ يَبْدُونَ لِي شَأْنَهُ وَطَيْفِيلٌ** ve dağı hiç müyesser olur mı ki (13) şämme didükleri tađ ve tufeyl didükleri tađ ƙarşudan baña zāhir (14) olup görüne bu zıkr itdükleri mekānlar ve tağlar ka'beye yağındur (15) anlara irişmek ka'beye irişmek gibidür aşl murād bir dağı ka'beyi (16) görmek müyesser olur mı ki dimekdür bu beytleri oğıduğdan şonra (17)

[143a]

du'ā idüp Allāhı sen 'Utbe bin Rebi' ayı ve Şeybe bin Rebi' ayı (1) ve Ümeyye bin Һalefi luđatına mażhar eyle ki bizi Mekkedden ƙıƙarmışdur (2) dir idi Bilālüň bu sözleri Һazret-i peygambere vāşıl olduđda (3) eytdi yā Rabb sen bize Mekkeyi sevdüğümüz gibi Medīneyi de sevdür (4) belki Medīne muĥabbetini dađı ziyāde eyle ve dađı Medīnenüň havāsını (5) şađ ve laţif eyle ve dađı bizüm kilemüze ve meddimüze bereket vir (6) ve Medīnenüň Һummāsını cuĥfe didükleri mekāna gönder deyü du'ā itdiler (7) bu Һadış muţavvel Һadışdür tamāmı şaĥıĥ-i Necārīdür ve sā'ir ketebe-i (8) eĥādīşde mezkürdur ve Allāhu a'lem Muĥammed bin İbrāhim raĥmet'ullāh (9) rivāyet idüp eytdi Resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem vefāt (10) idüp defn olunur iken ezān zamānı olup Һazret-i Bilāl (11) rađıya'llāhu 'anh ezāna ƙıƙup eşhedüennā Muĥammedā Resül'ullāh didüđi (12) maĥalde mescid-i nebevīde bir feryād ve zārı oldu ki ƙıyāmetden (13) nişān virdi **ve müntekide** maşürdur ki Һazret-i peygamberi (14) defn idüp ebū Bekrüň ĥilāfeti muĥarrer olduđdan şonra Һazret-i (15) ebū Bekr Һazret-i Bilāle eytdi ki ey Bilāl nice ki Һazret-i peygamberüň mü'ezzini ve beytü'l-māl emīnleri idüň benüm dađı mü'ezzinüm (17)

[143b]

ve hāzinüm ol Bilāl rađıya'llāhu ʿanh eytdi yā ebū Bekr beni kendüñe (1) mü'ezzin olmaya almağıçün āzād itdün ise nola bu huşuşda (2) baña hükmin geçer ve eger Allāh rızasıçün āzād itdün ise ço beni (3) Rabbim ile olayın ebū Bekr eytdi yā Bilāl ben seni rızā-yı Allāh te'ālā (4) āzād itmişim Bilāl eytdi çün böyledür peygamber şalla'llāhu ʿaleyhi (5) ve's-sellemden şonra hıç bir kimseden ötüri mü'ezzinlik etmezüm (6) niyyetüm budur didi ebū Bekr eytdi sen bilürsin yā Bilāl (7) kimsenün saña cebri yok **pes** bir niçe zamān Medīnede ikāmet (8) eyledi tā şuna dek kim hāzret-i ebū Bekr şām diyārınun fethi niyyetine (9) ʿasker ifrāz idüp ve hālid bin el velīdi ol ʿaskere serdār (10) naşb eyleyüp gönderdi **Sa'īd bin el-müseyyib** eydür ki Bilāl (11) rađıya'llāhu ʿanh nebī ʿaleyhi's-selāmun iftirākına taḥammül itmeyüp şāma (12) gitmege ʿazīmet eyledi ebū Bekr rađıya'llāhu ʿanh yā Bilāl bizi bu hālde (13) koyup gitmege sebep nedür didi Bilāl rađıya'llāhu ʿanh hāzretleri eytdi (14) resül ʿaleyhi's-selām baña **يَا بِلَالُ عَلَيْكَ بِالْجَاهِدِ أَفْضِلُ** (15)⁴⁶ **الاعمال** buyurdılar didi ebū Bekr rađıya'llāhu ʿanh ağladı ve ol (16) ʿasker ile hāzret-i Bilāl ğazā niyyetine şāma teveccüh idüp (17)

[144a]

ol vilāyetler fetḥ olunduğda Medīne-i Dımaşğda ikāmet ihtiyār (1) eyledi ve ʿömri āḫir olunca anda cihād üzre oldu **ve muntekide** hāzret-i Bilāl rağıya'llāhu ʿanh (2) meşūrdur ki bir gice resül nebī ʿaleyhi's-selāmı vākı'ada gördi (3) yā Bilāl civārımız terk itmekle bize cefā itdün niçün gelüp bizi (4) ziyāret itmezsın deyü buyurdılar vaqtā ki Bilāl rağıya'llāhu ʿanh (5) uyḫudan uyandı Medīneye gitmege sefer levāzımın görüp ʿazīmet (6) eyledi **ve** çünki medīneye yakın geldi ehl-i Medīne **ehlen** (7) ve sehlen merḫabā deyü karşı vardılar hāzret-i Bilāl rağıya'llāhu ʿanh⁴⁷ (8) feryād ve fiğān eyleyüp ağladı ve ḫayfā ve dirig ki resül ʿalehi's- (9) selāmun kızın görmek müyesser olmadı deyü te'essüf eyledi (10) **pes Medīne** ḫalkı bizi teşrif eyleñ deyü hāzret-i Bilāle ezān (11) teklif itdiler Bilāl rağıya'llāhu ʿanh resülünden şonra kimseye (12) ezān virmem deyü imtinā' buyurdılar ammā aşḫāb ibrām ve ilḫāḫ idüp (13) ricāl ve nisvānı şığār ve kibārı bir yere cem' olup muntażır (14) oldılar Bilāl rağıya'llāhu ʿanh mināreye çıkup ezān oğumağa (15) başladı

⁴⁶ anuñçün giderin

⁴⁷ ve Fāṭma rağıya'llāhu ʿanh hāzretlerinin intikālın haber virdiler

kaçan ki Allāhu **ekber** Allāhu **ekber** didi müslümānlar ve kāfirler (16) şayha idüp ağlaşdılar **ve eşhedü enn lâ ilāhe ill' allāh** didükde (17)

[144b]

giriv itdiler vaqtā ki **eşhedü enn Muhammeden Resül'ullāh** didi zī- (1) rūhdan Medīnede bir maḥlūk ḳalmadı illā ağlayup feryād (2) eylediler gūyā ki resül 'aleyhi's-selāmuḡ mevti günü idi (3) ezāndan fāriḡ olduḡdan sonra ehl-i Medīneye ḥiṭāb idüp (4) eytdi ki size müjde olsun ki her kim resül 'aleyhi's-selāmuḡ (5) mevti için ağlarsa ol kimsenüḡ gözlerine cehennem (6) odı ḥarām olur andan sonra çok eglenmeyüp girü şām (7) cennet-i meşām tarafına gitdi **ve ba'zı** rivāyetde ḥazret-i ebū Bekr (8) vefāt idince aḡa mü'ezzinlik itdi ve anlar raḥmet'ullāha vāşıl (9) olduḡda mü'ezzinlikden fāriḡ olup ḡayrı ezān oḡumadı (10) **pes** sebebinden su'āl itdiler eytdi ki ḥazretten ḡayrı (11) kimseye mü'ezzinlik eylememek lāyık idi lākin ebū Bekr efendim ve mu' taḡ (12) olmaḡla üzerimde ḥaḡḡı olup velī ni' metüm olmaḡın anlar 'ahdinde (13) daḡı ḥidmet itdüm ve ḥazret baḡa buyurmışlar idi yā Bilāl (14) ḡazā itmek üzerine olsun ki efdāl-ı a' māldür **pes** şimden sonra (15) ḡazā üzre olurayın deyü şām cānibine gitdi ve gelüp Dimaşḡda (16) iḡāmet itdi **ba'zı** ḥazret-i ~~kendü hilāfetinde~~ 'Ömer hilāfeti zamānında şāma geldüklerinde (17)

[145a]

çaḡırup ezān teklif itdi anlar **daḡı** oḡudı **ve** ağladı **ve** (1) ḥazret-i 'Ömer raḡıya'llāhu 'anh ve cemī'-i müslimīn peyḡamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem ḥazretlerinüḡ (2) firāḡını tezekkür idüp hep ağlaşdılar **ammā** 'Ömer için hīḡ (3) Medīnede ezān oḡumadı dirler ve ve'l ilmi 'ind'allāh ve beyne'l-nās (4) bu ḥadıṡ şāyi'dür ki ḥazret-i Bilāl şīn ḥarfīni mahrecinden (5) dimeye ḡādir olmayup sīne tebdil iderdi andan ötüri (6) ḥazret-i peyḡamber buyurdu ki Bilālün sīni Allāh yanında şīndür (7) **lākin** Suyūṡı dürer-i münteşire nām risālesinde bu ḥadıṡın aşlı (8) yokdur ve ḥazret-i Bilāl şīni şaḡīḡ telaffuz iderdi (9) ve lisānı faşīḡ idi deyü 'ulemādan naḡl itmişdür **pes** ma'lüm (10) ola ki şaḡābe-i kirāmuḡ ulularından çok kimse ḥazret-i (11) Bilālden ḥadıṡ Resül'ullāh rivāyet itmişlerdür meşelā ebū Bekr (12) eş-şiddīḡ **ve** 'Ömer el-fārūḡ **ve** 'Alī ibn-i ebi Ṭālib **ve** 'Abd'ullāh (13) bin Mes'ūd **ve** 'Abd'ullāh bin 'Ömer **ve** usāme bin Zeyd ve Cābir bin (14) 'Abd'ullāh **ve** Ka'b bin Arfece **ve** ebū Sa'īd el-Ḥuzrī **ve** el-berā bin (15) 'Azib **ve** daḡı niḡeler rāvisi

olmuşlardır ve tābi‘in ulularından (16) dağı cemm-i gāfir Bilālden rivāyete müteşaddī olup fazlına (17)

[145b]

i‘ tirāf eylemişlerdür ḥazret-i ebū Bekr raḍiya’llāhu ‘anh Bilāl ḥazretlerini (1) medḥ idüp buyurmuşlardır (2) **هَمِّنَا زَادَكَ الرَّحْمَنُ خَيْرًا. فَقَدْ أَدْرَكَتْ نَارَكَ يَا بِلَالُ.** (3) **فَرَدُّوسُ التَّوَارِيخِ** meşṭürdür ki çehār yār güzīn rıḍvān’ullāh (4) te‘ālā ‘aleyhim ecma‘in Bilāl raḍiya’llāhu ‘anhdan rivāyet eḥādīs-i (5) şerīfe iderlerdi şeref müveffer ve muvaḳḳar şāḥibi (6) olduğı eelden bu beyt anlar ḥaḳḳında dinilmişdür **beyt** (7) **بِنْدُ خَوَاشِيَتِنِمْ حَوَاشِيَتِنِمْ بِشَاهِيَتِنِمْ مَكِّيَتِنِمْ تَوْبَرُوَارِ دِهِي شَاهِيَتِنِمْ** 48 (8) ve ḥaberde gelmişdür ki Bilāl raḍiya’llāhu ‘anh mü‘ezzinlerüñ seyyididir (9) ve ḥazret-i ‘Ömer dā’imā dir idi ki ebū Bekr bizim seyyidimizdür ve seyyidimizi (10) āzād itmişdür ki ol Bilāldür raḍiya’llāhu ‘anhümā **ḥāşıl-ı kelām** fezā’iline (11) nihāyet ve şerefine gāyet yokdur ve ḥaşā’il-i kerīmesi ḳatı çoḳdur (12) hicret-i nübüvvetenüñ yigirminci yılında bir rivāyetde yigirmi birincide (13) ve rivāyet-i uḥrāda on sekizinci yılında Dimaşḳda vefāt itmişdür (14) ve **bābü’ş-şagīr** ḳurbunda defn olunmuşdur dimiş rahmet’ullāh ‘aleyh (15) **رَحْمَةً وَسِعَتْ** ve **ba’zı** rivāyetde ḥalebde vefāt idüp (16) **bābü’l-arab**‘ında medfūndur dimişlerdür **lākin** ḳul evvel eşherdür (17)

[146a]

ve ḥīn-ı vefātında altmış dört yaşında idi dimişler **رَحْمَةً وَالسَّلَامِ** 49 (1) ebū el-Meḥāmed imām Muḥammed el-Ġazālī ‘aleyhi rahmet’ullāhdan naḳl ider İḥyā-yı ‘Ulūm (2) nām kitābında eydür ki çün ki Bilāl raḍiya’llāh te‘ālā ‘anh ḥazretleri muḥtazar olup (3) riḥletleri yakın ve intiḳālleri ḳarīb oldı ḳavm ve ḳabā’ili (4) yanına gelüp feryād ve zārī ḳıldılar Bilāl eytdi ki niçün (5) feryād ve zārī ḳılursız belki şen ve şādī oluñ ki yarın (6) Muḥammed ve aşḫāb-ı Muḥammed ile mülākāt eylesem gerekdür ki (7) anlar benüm dostlarım ve ceyblerimdür deyüp aḳrabāsını feryād (8) ve fiğāndan men‘ buyurdılar ‘ulemā didiler ki ḥazret-i Bilāl rahmet’ullāh (9) ḳatı siyāḥ çerde idi ve cismi arıḳ idi ve boyı uzun (10) idi ve arḳasında güzellik var idi ve ḳılı ve saçı

48 Hātefi Timurnāmesinde na‘t / resūl ‘aleyhi’s-selām maḥallinde / Bilāl raḍi allāhu ‘anh medḥinde /

dimişdür **beyt** **بَلَوْتُ كَيْفَ بِلَالٍ رَوَّلَالِ بُوْدُ**
رَحْمَةً وَسِعَتْ

49 **فَرَدُّوسُ التَّوَارِيخِ صَالِحِي**
أَحْسَرُ وَالْمَعْرُوفُ بَابُ مَعِينِ

(11) çok idi ve hafif el-‘ārızın idi ya‘ni şakalının iki (12) cānibi az idi ve şakalı arasında ak kılıları dağı var idi (13) vefāt itdükde nesli qalmamışdır dirler **nitekim** İmām (14) Nevevī Tehzībü’l-esmā-yı ve’l-luġāt nām kitābında (15) böylece zıkr olunmuşdur **ve dağı Mu‘āz bin Cebel** rivāyetdür (16) Resūl’ullāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurdu yevm-i kıyāmetde (17)

[146b]

hāzret-i Bilāl rağıya’llāhu ‘anh cennet develeründen bir devenün üzerinde ezān (1) okuyarak gide kaçan **eşhedü enn lā ilāhe ill’allāh** diye nās biri (2) yerine yağışup diyeler ki biz dağı şehādet iderüz bu kimse şehādet (3) itdügi gibi bu üslüb üzre kaçan ki maşşer yerini tamām tolaşa (4) cennet hüllelerinden bir hülle getirile ol hülleği Bilāl giye **pes** (5) yevm-i kıyāmetde mürselin ve enbiyā ve şulehā-yı mü’mininden evvel (6) hülle giyen hāzret-i Bilāl ola **imām** Semerqandī mesnedinde (7) böylece ihrāc itmişdür **ve dağı** erbāb-ı hadişden bir cemā‘ at (8) rivāyet itdiler ki Bilāl maşşer yerinde ezān okuduğda her (9) el-fāzihā dünyāda okunduğı ‘ādet üzre ikişer ikişer (10) okıya ve kelime-i şahādete geldükde kıbleye istiķbāl idüp (11) ikişer kerre anları dağı diye ba‘dehū kıbleye müteveccihen iki kerre (12) Allāhu **ekber Allāhu ekber** deyüp tamām itdükden sonra birer birer ikāmet (13) eyleye **وقد قامت الصلوة** lafzını dağı bir kerre diye **ammā** Teberānī (14) Mu‘cem-i Şaġīrında böyle zıkr itdi **ve dağı** Enes bin Mālikden rağıya’llāhu te‘ālā ‘anh (15) rivāyetdür ki peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem didi yevm-i kıyāmetde (16) mü’ezzinler cennet develerinden bir deve üzerine bineler cümleñ (17)⁵⁰

[147a]

önünde hāzret-i Bilāl olup ref‘-i aşvāt ile bunlara (1) ezān okuyarak maşşerde gideler ehl-i maşşer bunlara yāķüb (2) ‘izzetlerini görüp reşk idüp bunlar kimlerdür deyü su’āl ideler (3) ümmet-i Muḥammedün mü’ezzinleridür deyü cevāb virile sā’ir nās kırkuda (4) olalar bunlar aslā kırkmayalar bunu dağı imām Teberānī ihrāc itmişdür (5) **fā’ide-i ġarībe** imām celil şeyḫ Kelmāleddin ed-demīrī şerhinde (6) Bābü’l-ezānda ibn-i hāzmdan rivāyet itmişdür ki cennetde olan (7) Hürü’l-‘inün hüsñ ü cemāli tamām olmaz ve nihāyetinde irişüp (8) kemālin bulmaz illā hāzret-i Bilālün levninde olan siyāhlıġla (9) kāmil olsa gerekdür zīrā ki kıyāmetde Hāķ sübhāne ve te‘ālā kudreti (10) ile Bilālün levninde ol siyāhlıġı alup anı laţif hāller

⁵⁰ haşr oluna ve maşşer yerinde ol devenün üzerinde

(11) eyleyüp ol hâlleri hürü'l- 'inün yavaşlarına tevzî' itse (12) gerekdür **pes** ol beşekler sebebi hürilerün hüsni mertebe-i kemâle (13) ve cemâli hadd-i i' tidâle irişse gerekdür **ve mervîdür ki** cemî' (14) qaralar rüz-ı mahşerde şöyle beyâz haşr olalar ki yüzlerinün (15) nurlarınun şu' â' ı biñ yılluk yola hüküm eyleye illâ hazret-i (16) Bilâl rağıya'llâhu ' anh girü siyâhlıcığı ile haşr oluna ve aña (17)

[147b]

cennetde vâfir havrâ virile ve ol havra münâcât idüp (1) **el-hennâ ve seyyidinâ** bizim zevcemizi dağı beyz eyle diyeler Allâh tebârek (2) ve te' âlâ buyura ki ben Bilâl siyâhlığı ile qabûl itdüm siz dağı (3) qabûl idün **pes** hür-ı tazarru' idüp diyeler ki Bilâlün (4) siyâhını bizim vechimüze şâmmeler ve hâller ile tâ ki hüsnumüz (5) ziyâde olup kemâlin bula Haq sübhâne ve te' âlâ ricâların qabûl (6) eyleyüp hem Bilâl rağıya'llâhu ' anh ağara ve hem anlara kemâl u cemâl (7) hâşıl olup daqâyıq-ı hüsni müstezâd ola **nitekim** Reyhânü'l- (8) gıyâş şâhibi kitâbında böylece zıkr itmişdür ve Allâh te' âlâ kâdir (9) ' alî-yi zalik **ve tã'ife-i** ' aliyye-i mezkûrenün biri dağı şükrândur (10) şîn-i mu' cemenün zammesiyle bu dağı resül'ullâhuñ mevâlisindendür (11) adı Şâlih bin ' Adıyydür şükrân laqabıdır bu laqab ile meşhür (12) olmuşdur bu dağı Habeş cinsindendür evvel ' Abdu'r-rahmân (13) bin ' Avfuñ kulu idi peygamber şalla'llâhu ' aleyhi ve's-sellem anı görüp (14) her hâlini begendüğinden ötüri ' Abdu'r-rahmân anı peygambere (15) bağısladı **ve ba'zılar** şatun aldı dirler bu şükrân dağı hazret-i (16) peygamber ile Bedr gâzâsına hâzır olmuşdur **lâkin** âzâd olmamağın (17)

[148a]

Bedr gâzâsıdan aña hişse virilmedi Bedrden sonra âzâd (1) olmuşdur hazret-i peygamber şalla'llâhu ' aleyhi ve's-sellem vefât idüp (2) cesed-i muṭahharlarını yudukları vaqtin bu şükrân dağı resül' (3) ullâhuñ guslüne hâzır olup Usâme bin Zeyd ile ikisi (4) resül'ullâhuñ üzerine şu dökerler idi ve hazret-i (5) ' alî rağıya'llâhu ' anh yur idi ve hazret-i peygamberi qabre (6) qodukları vaqtin birkaç kimse qabre inmişlerdür biri de şükrândur (7) ve Medîne-i münevverede vefât idüp nesli qalmamışdur (8) **nitekim** İmâm Nevevî Tehzîbü'l-esmâ-yı ve'l-luğâtta beyân itmişdür (9) **ve biri dağı Enisedür** bu dağı ' abd-ı Habeşî idi ve faşih ' Arabî (10) tekellüm iderdi bu dağı Bedr gâzâsına ve dağı sâ'ir gâzâlara peygamber ile (11) hâzır olmuşdur peygamber şalla'llâhu ' aleyhi ve's-sellem bunu Medînede (12) âzâd

itmişdür ve vefâtı hazret-i ebû bekr şiddîk hilâfetde (13) olmuşdur deyü Tuḥfetü'l-ḥâfl nâm kitâbda menḳûl ve meşûrdur **ve biri** (14) daḫı **ebû Lakîḫ**dür bu daḫı resûl'ullâh kullarındandır hazret-i (15) peygamberden sonra 'Ömer zamânına dek ḳalmışdur **nitekim** Rafi' ü's-şân (16) el-Ḥabeşânda mezkûrdur **ve imâm** Teberânî Cami' ü's-şığarda Enes (17)

[148b]

bin Mâlikden rivâyet itmişdür ki hazret-i peygamberün şalla'llâhu (1) 'aleyhi ve's-sellem kullarından iki ḳulı var idi biri Ḥabeşî idi (2) ve biri daḫı ḳıbtî idi bir gün ikisi biri bir ile çekişüp (3) ve biri ol birine yâ Ḥabeşî didi ol daḫı buña yâ ḳıbtî (4) didi hazret-i peygamber şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem işidüp (5) eytdi böyle dimek iki göz daḫı el Muḫammedden iki kimsesiz (6) Ḥabeşîlik ve ḳıbtîlik ma'nası mürtefi' olmuşdur didi (7) **ve daḫı** imâm Muḫammed bin Sa'd Kitâbü't-ṭabaḳâtda **ve imâm** aḫmed (8) Mesned nâm kitâbında **ve İbnü'l-mâce** Sünende 'Abd'ullâh bin Mâlik (9) bin Ḳays bin Ğâ'izden rivâyet iderler ve 'Abd'ullâh mezkûr (10) eydür bir vaḳtda hazret-i peygamber şalla'llâhu 'aleyhi ve's-selleme gördüm ki (11) bir dişi devenün üzerine binmiş ḫalka naşîhat ider ve ol (12) devenün burnıdır ki delinüp bir ḳıldan bükülmiş ḫalka geçirüp (13) ol ḫalkaya mezkûr devenün yularını bağlamışlar ve bir 'abd-ı (14) Ḥabeşî ol nâḳanun yularını ṭutup ṭururdu **ve biri** (15) imâm ibnû's-sünnî **ve ebû Na'im** el-işfâhânî bu ikisi Ṭıbb-ı (16) Nebevîde hazret-i 'Ömerden rivâyet iderler ve 'Ömer eydür bir gün (17)

[149a]

Ḥazret-i peygamberün şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem hücreğine girdüm (1) gördüm bir Ḥabeşî oḅlan ṭurmadan mübârek arḳasın ovar (2) ben eytdüm ki yâ Resûl'ullâh bir yerinüz aḅrır gibi böyle idersiz (3) eytdi ki dün beni nâḳa düşürdi idi ol düşmede (4) arḳam aḅrımış anuḅçün ovdururum didi **ve daḫı** Ya'ḳûb (5) bin Utbe bin el-muḅîreden rivâyetdür ki bir zamânda resûl'ullâhuḅ (6) şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem bir Ḥabeşî ḳulı oldu resûl'ullâh (7) eytdi görün Mekkede Ḥabeş müslümânlarından kim var ise (8) bunuḅ mîrâşını anlara virün didi **bu rivâyet** olunan ḫâdişin (9) zâhirlerinden fehm olunur ki hazret-i peygamberün şalla'llâhu te'âlâ (10) 'aleyhi ve's-sellem Ḥabeş ṭâ'ifesinden niḅe kulların var imiş ki (11) kiminün ismi ma'lûm olup rivâyetde gelmiş ve kiminün daḫı (12) ismi zıkr olunmamışdur ve Allâhu a'lem **ammâ Ḥabeş** cinsinün (13) ḫürr-ü'l-aşllarından olup

resül'ullâh şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellemedür (14) hizmet eyleyenler çokluk tâ'ifedür bunlardan biri zu-muhberdür (15) mîmün kesri ile mu'cemenün sükûnı ile bâ-yı muvaḥḥadenün (16) fetḥi ba'zı râvîler zu-mihmer ve rivâyet itmişlerdür bâden mîm (17)

[149b]

getürmüşlerdür Necâşînün birâderzâdesidür **ba'zılar** (1) kız karındaşı oğlıdur didiler şâm vilâyetine mensûb olan (2) şaḥâbîlerdendir **ve rivâyet** itdügi ḥadîşler daḥı anlarıḥ ḥadîşleri ile (3) mervîdür şaḥâbîden **Cübeyr bin Nüfeyr** ve gayrılar mezkûrdan rivâyet (4) eylemişlerdür Muḥammed **bin 'Abd'ullâh** el-ḥaṭîb et-Tebrîzî mişkât (5) şâhibidür ricâl-i mişkât esmâsında böyle dimişdür (6) **ve biri daḥı Ḥâlid** bin el-cevâdîdür **ve biri daḥı ذومندم** (7) **ve biri daḥı ذوروخن** ve biri daḥı **ذومانجب** ve biri (8) daḥı nâ'ıldür ki vâlid emîndür bunlarıḥ cümlesi Ḥabeş diyârından (9) gelüp peygamberün hizmetinde kalmışlardur **nitekim** 'allâme-i (10) Suyûṭî Ezhârü'l-'urüşda bunları zîkr itmişdür **ve biri daḥı** (11) **sa'id** bin bekîrdür **ba'zılar** sa'id bin Bekrün didiler Necâşînün (12) birâderidür dirler ve kimi daḥı kız karındaşı oğlıdur didiler **nitekim** (13) bir de şerḥinde Besâṭî zîkr itmişdür **imâm** Teberânî mu'cem-i evsaṭda (14) ibn-i 'Ömerden rivâyet itmişdür raḍıya'llâhu 'anhümâ ki ḥazret-i peygamber (15) şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem zamânında Medîne'de bir Ḥabeşîyi defn (16) eylediler peygamber 'aleyhi's-selâm buyurdı ki bu Ḥabeşî kanḳı topraḳdan (17)

[150a]

ḥalk olunmuş ise yine ol topraḳda defn olundu rahmet'ullâh (1) 'aleyh ve **imâm** ebü el-ferec bin el-cevzî Tenvîrü'l-gabeş nâm kitâbında (2) Enes bin Mâlikden raḍıya'llâhu 'anh rivâyet ider ki Resül'ullâh (3) şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem bir gün cehennem ve anuḥ 'azâbuḥı zîkr eyledi (4) ḥazretün öñünde bir Ḥabeşî oturmuş diḥler idi cehennem (5) 'azâbın işitdükde ḳatı girye idüp zar zar agladı ol ḥâlde (6) ḥazret-i cebrâ'il nâzil olup eytdi yâ Muḥammed ḥaḳ te'âlâ buyurdı ki (7) 'izzetüm ve celâlüm ḥaḳḳıçün ve daḥı keremüm vâsi' rahmetüm ḥürmetiçün (8) bu ḳul ki dünyâda anuḥ gözi benüm ḳorḳumdan ağlamış ola ben anı (9) âḥiretde çok güldürsem gerekdür didi **ve daḥı** imâm ebü Tâhir (10) Riyâz nâm kitâbında ibnü'l-'alâdan naḳl ider ki bir Ḥabeşî ḥazret-i (11) peygamber şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem hizmetine gelüp eytdi yâ Resül'ullâh (12) ben sâbıḳda ḳatı çok fâḥiş

günāhlar iderdüm şimdi tevbe eylesem (13) maḳbūl olur mı ḫāzret-i peygamber eytdi ne‘am olur tevbeye hiç (14) nesne māni‘ degüldür ol kimseye dönüp gitedükden sonra (15) tekrār peygambere gelüp eytdi yā Resūl’ullāh ben ol günāhları işledüğim (16) zamānda Allāh te‘ālā beni görür miydi peygamber buyurdu ki ne‘am yā Ḥabeşī (17)

[150b]

görürdü **pes** ol Ḥabeşī bir kerre şöyle çağırdı ki ol çağırmadan (1) cān teslim eyledi rahmet’ullāh **ve imām** Teberāni Mu‘cem-i evsātda (2) ‘Aṭā bin ebū Rebāḫdan ol daḫı ibn-i ‘Ömerden raḫıya’llāhu ‘anhümā rivāyet (3) ider ki Ḥabeşilerden bir kimse ḫāzret-i peygambere gelüp eytdi (4) yā Resūl’ullāh siz ki ‘Arab ḫavmisiz iki cihetden bizüm üzerimize (5) ziyādeliğünüz vardır **evvel** budur ki nübüvvet size maḫşüş oldu (6) **ikinci** bu ki levniğüz beyāzıdır bizüm gibi siyāh çerde olmadunuz (7) imdi eger ben senüñ anānduḫlarıñ nesnelere anānsam ve senüñ (8) eytdüğün gibi ‘amel eylesem cennetde senüñle bile olur mıyın (9) peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem eytdi ne‘am andan sonra peygamber (10) şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem eytdi ol Allāh ḫaḫḫıçün ki benüm nefsum (11) elindedür cennete giren siyāh çerdelereñ beyāzı cennetde biñ (12) yıllık yoldan görünür **ba‘dehū** yine buyurdu ki biz kimsene (13) **lā-ilāhe illa’llāh** dise ol kelime sebebi ile ol kişinüñ (14) Allāh ḫatında bir ‘ahdi olur ki ḫıyāmetde ol ‘ahde kemāl vefā (15) ve ḫayr ile cezā olunur **ve bir kimse sübhān’allāh ve Muḫammed** dise (16) Allāh anuñ defterine yüz biñ ve yigirmi dört biñ **şevāb** (17)

[151a]

yazar öyle diyecek ehl-i meclüsten bir kimse eytdi yā Resūl’ullāh (1) çünki bir kerre sübhān’allāh ve Muḫammed dimekle bu deñlü **şevāb** (2) ḫāşıl ola yā biz ḫıyāmetde nice helāk olup zāyi‘ (3) oluruz ve neden ötüri maḫrūm olup cehenneme girürüz (4) inşā’llāhu te‘ālā bu deñlü **şevāb** bizi zāyi‘ eylemezdir (5) peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem eytdi ol kimse ḫaḫıçün (6) ki benüm nefsum anuñ yed-i ḫudretindedür yevm-i ḫıyāmetde niçe (7) adamlar gele ki anlarıñ her birinüñ ‘amellerini bir ulu taḫ üzerine (8) ḫosalar idi taḫ anları getüremiydi böyle iken (9) dünyāda ol ‘amel şāḫibine virilen ni‘metlerden bir ni‘met ḫaḫıçup (10) muḫābele ve ‘ivaż ḫaleb idüp yakın olur ki ol ‘amelüñ (11) cümlesi ol ni‘met muḫābelesinde şarf oluna eger (12) Ḥaḫ te‘ālā rahmetinden fażl ve iḫsān itmese ol kişi (13) bī ‘amel

çalup cennete müsteħak olmaz **murād** budur ki insānuñ (14) her ne kaçdar ‘ameli çok olursa Ĥaķ te‘ālānuñ aña luṭfi ve iħsānı (15) ve ni‘meti yüz biñ ol kaçardur a‘māl cemi‘ ni‘metüñ (16) muķābelesine şarf olunduķdan şonra fażla kaçalmaz (17)

[151b]

gerekdür ki anuñ muķābelesinde cennete duħül müyesser ola (1) andan şonra ĥazret-i peygamber sūre-i insānuñ evvelinden başılayup (2) **وَإِذَا رَأَيْتُ تُعَذِّبُتُ بَعْمًا وَمَلَكًا كَبِيرًا** āyetine varınca (3)⁵¹ oķudı **pes** ol Ĥabeşı eytdi yā Resūl’ullāh cennetde sen (4) gördüğün nesneleri benüm gözümde görür mi Resūl’ullāh (5) eytdi ne‘am görür bunu işidicek şolkaçdar ağladı ki (6) ‘āķıbet teslīm-i rüħ eyledi **ibn-i ‘Ömer** rađıya’llāhu ‘anhümā eydür (7) mezkūr Ĥabeşıyi defn etmege varduķ Resūl’ullāh şalla’llāhu ‘aleyhi (8) ve’s-sellem gördüm ki kendü mübārek eli ile anı kaçbrine şarķıdır (9) idi bu ĥadīsi ve sābıķa mezkūr olan eĥādīsi Suyūfi (10) raĥmet’ullāh ‘aleyh Ezhārü’l-‘urüş nām kitābında **ve daĥı** Ref - i (11) Şānü’l-ĥabeşān nām risālesinde irād eylemişdür **pes** bu (12) eĥādīşden aņlanur ki Ĥabeş cinsinden bir ṭā’ife dā’imā (13) peygamberüñ ĥıdmetinde mevcūd ve nazar ‘ināyeti ile melĥūz ve mes‘ūd (14) olmiş olalar v’allāh te‘ālā a‘lam **faşl-ı şāni** ĥazret-i peygamberüñ şaĥābeyāt (15) olan Ĥabeşıyye cāriyeleri ve daĥı ehl-i beytinüñ ĥabeşıyye cāriyeleri beyānındadır anlardan birisi (16) **ümm-i emīn-i** Ĥabeşıyyedür ki iki hicret şāĥibesidür bir kerre (17)

[152a]

bir kerre Ĥabeşe hicret itmişdür Resūl’ullāh ĥazretinüñ (1) atasından irş ile döñmiş cāriyesidür ve hem dāye (2) sidür ki emzürmişdür ve hem anı beslemişdür vālidesi (3) Emīne raĥmet’ullāh Medīneden Mekkeye gelürken **أَبُو آدِر** (4) bir mekānda vefāt idüp anda defn itdüklerinden şonra ĥazret-i (5) peygamber altı yaşında ve bir rivāyetde dört yaşında tāze çalup (6) ümm-i emīn anı besleyüp elinde büyümişdür **Suyūfi** raĥmet’ullāh ‘aleyh (7) Enmüzece adlu kitābında ümm-i emīni peygamberüñ murzi‘alarından ‘add idüp (8) dimişdür ki peygamberi emzürenler dördür **birisi** vālidesi (9) emīnedür ki ba‘zı eĥādīşde peygamber ‘aleyhi’s-selām du‘āsıyla dirilüp (10) imāna geldügi vārid olmışdur **ve birisi daĥı ĥalīmetü’s-sa‘** diyedür (11) ki meşhūredür **ve birisi daĥı Şevbiyedür** ki ebū’l-hūbuñ cāriye (12) sidür ĥazret-i

51 **هَلْ لَقِيَ عَطَا لَيْسَانِ جِبْرِيلَ مِنْ رِزَالِهِ إِلَى مَن**

Hamza ile ikisin me‘ân emzürmüşdür (13) **ve biri dağı** ümm-i emîn-i Hâbeşiyedür ki atasından mîrâş (14) dinmişdür **ba‘zılar** vâlidesinden mîrâş döndi dirler (15) ammâ kıl-ı şaḥîḥ budur ki atasından dönmiş ola **pes** (16) ma‘lûm ola ki ümm-i emînün adı **bu ki dürr-i** bâ-yı muvaḥḥadenün (17)

[152b]

ve rānuḡ fethalarıyla emîn nām oğlı olduğıçün ümm-i emîn (1) dimişlerdür ‘**Abd’ullāh** bin ‘Abdu’l-muṭṭalibün cāriyesi idi (2) ḥazret-i peygamberi emîne ṭoğırdukdan sonra bu ümm-i emîn görüp (3) gözedüp terbiye iderdi peygamber şalla’llāhu te‘ālā ‘aleyhi ve’s-sellem (4) **Hādice** raḍıya’llāh te‘ālā ‘anhümāyı tezevvüc itdükde ümm-i emîni āzād itmişdür (5) **بنت العتق** ‘Abîd’ullāh bin Zeyd nām bir kimse anı tezevvüc idüp (6) andan emîn nām oğlan ṭoğırmışdur ‘Abîd’ullāh öldükden (7) sonra peygamberün ‘atîki Zeyd bin Hārişe tezevvüc idüp andan (8) Usāme bin Zeydi ṭoğırmışdur raḍıya’llāhu ‘anhümā **imām** Celîl (9) Müslim raḥmet’ullāh ‘aleyh Şaḥîḥ nām ḥadıṣ kitābında Muḥammed (10) bin Şihābü’z-zührîden rivāyet ider ve zührî eydür Usāme bin (11) Zeydün vâlidesi ümm-i emîn evvel ‘Abd’ullāh bin ‘Abdu’l-muṭṭalibün (12) cāriyesi idi ve Hâbeş kavminden idi ‘Abd’ullāh vefāt (13) itdükden sonra Āmine ḥazret-i peygamberi doğurdukdā ümm-i emîn (14) görüp gözedüp tımār iderdi ol vaḳte dek ki ḥazret (15) büyüyüp yigit oldı **pes** anı āzād idüp ba‘de-zamān Zeyd bin (16) Cāriye tezevvüc eyledi ḥazret-i peygamber dā’imā aḡa aḡrāz ve ikrām iderdi (17)

[153a]

ve gāh anuḡla horata ve laṭife idüp ḥātrın ele alurdı (1) bir gün ümm-i Emîn eytdi ki yā resûl’ullāh benüm binecegüm yoḡdur beni birinde (2) bindür ḥazret-i peygamber eytdi ki ey ümm-i emîn seni nāḡanuḡ veledine (3) bindüreyin ya‘ni dişi devenün ṭoğurduğı veledine bindüreyin eytdi ki (4) yā Resûl’ullāh ol veled beni götüremez peygamber eytdi elbette seni (5) veled-i nāḡaya bindürürem eytdi ki yā resûl’ullāh ol veled beni (6) nice götürür cümle bindür peygamber eytdi ey ümm-i emîn yā cemel nāḡanuḡ (7) veledi degülmidür andan ṭoḡmadımı didi ve ol dağı ḥazret-i (8) peygamberün kendüyi sevdüğünü gibi bilüp nāzlanurdı ve gāhî (9) ba‘zı ḥuşuşda peygamber ile lec ve ‘inād iderdi ḥazret-i (10) resûl’ullāh taḡammül idüp tebessüm iderdi ve dir idi ki ümm-i (11) emîn vâlidem Emîneden sonra vâlidemdür zîrā beni

beslemişdür (12)⁵² ve dā'imā evine varup anı ziyāret iderdi **nitekim** Nevevīnūñ (13) Tehzībū'l-Esmā-yı ve'l-Luġāt nām kitābında ve **dağı** İbnü'l-Cevzīnūñ (14) Tenvīrū'l-ġabeş nām kitābında mezkūrdur **imām** ' Abd'ullāh bin Es' ad (15) el-yāfi' tārīh-i meşhūrunda naql ider ki ḥāzret-i peygamber (16) şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem vefāt itdükden sonra ḥāzret-i (17)

[153b]

Ebū Bekr 'Ömere eytdi ey ömer yūri senūñle ümm-i emīnūñ (1) evine varalum resūl'ullāh anı nice ki ziyāret ider dise (2) biz dağı ziyāret idelüm didi resūl'ullāhdan sonra dā'imā ziyāret (3) iderlerdi her ziyāret itdükçe ümm-i emīn ağlar idi ve eydür idi ki (4) gök cānibinden gelen ḥaber bizden kesildi aña ağlarum ya' ni vaḥy (5) gelmez oldu dimekle **imām** ebū el-ferec İbnü'l-Cevzī Tenvīrū'l-ġabeş (6) nām kitābında ve ġayrı kitāblarında dağı rivāyet ider **ümm-i emīn** (7) raḍıya'llāh te'ālā 'anhümā Mekkeden Medīneye hicret itdüġi (8) zamānda piyāde idi bindi yoġ idi ve hem yalnız idi (9) yoldaş dağı bulmamış idi ve hem şā'ime idi ve ol (10) gün bir ıssı gün idi ki güneş ḥarāretinden yere başılmaz idi (11) aḥşām zamānında **münşarif** dirler bir mekāna irişdi ki (12) aḥşām birüdü ol maḥalde aculuk ve şusuzluk aña şöyle (13) ġalebe eyledi ki helāk mertebesine vardı bu ḥālide başı (14) üzerinde bir fişıldı işidüp baġdı gördi ki gökden (15) aşaġa aġ sicim ile baġlanmış bir tōlı koġa şalınup tūrur (16) revān ol koġa taşıyup tōyınca ve ḳanınca içdi (17)

[154a]

ümm-i Emīn raḍıya'llāhu 'anhümā eydür ol günden sonra baña şuşamaġ (1) vāki' olmadı de' fāatiyle ġāyet ıssı günlerde ḳaşden şā'im (2) olurdu ve güneş ıssılarında otururdum bu līk şuşayım (3) dirdüm çāre olmazdı ve şuşamaġ ḥāleti gelmezdi didi (4) vefāt idince bu ḥāl aña müstemirr olmışdur (5) ' **allāme-i** Suyūṫi Cāmi' ü's-şıġarda ebū Hureyreden rivāyet ider (6) Resūl'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurmuşdur ki bir kişi (7) ehl-i cennetden bir ḥātun tezevvüc itmegi sevüp dilerse (8) **ümm-i emīn** tezevvüc eylesün ki cennet ḥātunlarındandır zıkr itmişlerdür ki (9) aḥşāb-ı ḳayl ile Ebrehe Ka' beye geldüklerinde ümm-i emīn ol (10) ' askerde bile idi Ḥaġ celle ve 'alā ebābil ḳuşları ile Ḥabeş (11) ' askerini

helāk itdükde ‘Abd’ullāh bin ‘Abdu’l-muṭṭalib ümm-i emīni (12) ‘asker kōnduđı yerde bulup almıř idi dirler **nitekim** (13) İmām Nevevī Tehzībü’l-Esmā-yı ve’l-Luđat nām kitābında (14) mezkūrdur ve imām Muḥammed bin Sa’d Kitābü’ṭ-ṭabaḳātda eydür ki (15) ümm-i emīn rađıya’llāhu ‘anhümā ḥanīn güninde Resūl’ullāh ‘askerinden (16) bile idi tezelzül-i meřhūr ve vāḳı‘ olduđı günde ümm-i emīn (17)

[154b]

ehl-i İslāma çağırup **سَبَّيْنَا اللَّهَ أَوَّلَ أُمَّمٍ** didi ya‘ ni şā-yı müşellese (1) ile **سَبَّيْنَا اللَّهَ** diyecek yerde sīn-i mühmele ile **سَبَّيْنَا اللَّهَ** didi (2) ḥazret-i peygamber eytdi epsem ol yā ümm-i emīn senüñ dilüñ (3) ađırdur ḥurūfi dürüst telaffuz idemezsin du‘ā idecek maḥalde (4) beddu‘ā idersin **nitekim** Suyūṭinüñ Kitābü’l-muḥāverāt (5) ve’l-muḥāzarātında mezkūrdur **Uḥud ğazāsında** ümm-i emīn (6) ‘askergāha ḥāzır olup anlara řu ulařdururdu (7) ve mecrūḥlara tımār iderdi **ve Ḥayber ğazāsında** da ḥāzır (8) olmuřdur **nitekim** İbnü’l-Cevzīnüñ Tenvīrū’l-Ġabeř nām (9) kitābında menḳūldür ve ḥazret-i peygamberüñ vefātından beř ay (10) geĉdükden řonra ümm-i emīn vefāt itmiřdür **nitekim** řaḥīḥ müslimde (11) böyle vāḳı‘ dür **ve imām** İbnü’l-Cevzīnüñ Tenvīrū’l-Ġabeř nām kitābında (12) ‘ořmān ḥilāfetinde vefāt eyledi dimiřdür rađıya’llāhu ‘anhümā **ol** (13) Ḥabeřiyyelerden biri dađı ümmü’l-mü’minin ümm-i ḥabībe rađıya’llāhu ‘anhümānuñ (14) **bereke** nām cāriyesidür ki Ḥabeř diyārından böyle gelmiřdür (15) bu cāriye ol cāriyedür ki bir gice řuřayup řarañuda řu (16) arariken ḥazret-i peygamberüñ ‘aleyhü’ř-řalāt ve’s-selām serīri altında bir řabda peygamberüñ (17)

[155a]

bevlüni řuřanup iĉmiřdür **nitekim** imām Nevevīnüñ (1)⁵³ Tehzībü’l-esmāsında mezkūrdur **ve** biri dađı **bir yerededür** ki (2) ḥazret-i ‘Āiřenüñ mu‘taḳasıdur **nitekim** Ezhārū’l-‘urūřda (3) menḳūldür **ve** biri dađı dür ki Ümmühānī bint ebū Ṭālibüñ (4) cāriyesidür **nitekim** ‘allāme-i Suyūṭinüñ Rafi‘ü’ř-řānū’l-Ḥabeřān (5) nām risālesinde vārid olmuřdur **ve** biri dađı Tebiğadür ki (6) ğayn-ı mu‘cemenüñ źammesiyle **ve** fānuñ sūkūnı ile ‘**Ömer bin** (7) ‘**Abd’ullāh** bin ‘Ömerüñ mu‘taḳasıdur **ve** ḥazret-i Bilālüñ (8) kız řarındařıdur **nitekim** Nevevīnüñ Tehzībü’l-Esmāsında (9) mezkūrdur **ve** biri dađı Sa‘iredür sīn-i muhmele **ve** ğayn-ı muhmele

⁵³ mādāmki ḥayātında idi řatı‘ā mernüreye emrāzdan ber-marāz ‘arź olmamiřdur

(10) iledür **ve ba'zılar** Şakîre didiler şîn-i mu'ceme ile ve kaf ile (11) bu dağı Habeşiyedür benū Esedden birinüñ cāriyesidür (12) 'Aṭā-yı Ḥorāsānī raḥmet'ullāh 'aleyh 'Aṭā ibn-i Ribāḥdan naql ider (13) ol eydür bir gün ibn-i 'Abbās baña didi ki ey 'Aṭā saña ehl-i cennetden (14) bir kimse göstereyinmi ben eytdüm ne'am **pes** baña bir şarışın büyük (15) Habeş cāriyesini gösterüp eytdi buña si'retü'l-esediyye dirler (16) bir gün cāriye resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem ḥidmetine (17)

[155b]

gelüp eytdi yā resül'ullāh bende bir nev' deyi analık vardır (1) gāh gāh maşrū' adamlar gibi 'aqlum başımdan gider düşüp yaturam (2) du'ā eyle ki Ḥaḳ te'ālā baña şifā virüp ol marazı gidere resül'ullāh (3) şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem eytdi eger istersen du'ā ideyin Allāh te'ālā (4) saña şifā virsün lākin şāğ oldukça şevābuñ dağı ve günāhuñ (5) dağı yazılıp kıyāmetde ḥālūñ tereddüd üzerine olup yā ehl-i (6) cennetden olasin yā ehl-i nārdan olasin ve istersen (7) marazıña şabr eyle ölünce ne ḥāl ise bu miḥneti ihtiyār ile (8) öldükden sonra ehl-i cennet olasin bu ikisinden (9) kanķısına rāzī olursın ol dağı şabır ihtiyār (10) ve kaṭ'ice cennete girmegi terciḥ eyledi **nitekim** Rafi'ü's-şānū'l-Ḥabeşānda (11) mervīdür **faşl-ı sālīs** şaḥābe-i kirāmuñ Habeşī kulları (12) beyānındadır ki anlaruñ kimi şaḥābedendür ve kimi tābi'indendür anlardan (13) birisi şol şaḥābe-i mükerrrem ve şāḥibi seyyid veled-i ādem ḥayātında (14) sa'ādetle **تَوَآمَرُوا** ve mevtinde şahādet kerāmeti ile mükerrrem olan (15) Mıhca'dur ki 'Ömer **bin el-ḥaṭṭāb** ḥazretinüñ mu'taķıdır evvelki (16) muḥācirlerden ve Bedr gāzāsında eñ evvel şehīd olan budur (17)

[156a]

bu ol kimsedür ki ḥazret-i peygamber 'aleyhi's-şalāt ve's-selām anı ehl-i cennetüñ sādātındandır (1) deyi buyurmuşdur ve şehīd olduğı gün buyurdılar ki (2) **سَيِّدُ الْمَشْرُوقِينَ** ya'ni şehīdlerüñ seyyidi Mıhca'dur ve dağı (3) yevm-i kıyāmetde ümmet-i Muḥammed cemīan cennet kaḫusına varduğda eñ (4) evvel cennet kaḫusına da'vet olunacağ Mıhca' olsa gerekdür (5) **nitekim** Suyūṭinüñ Kitābü'l-muḥāverāt ve muḥāzarātında naql (6) olunmuşdur ve dağı Mıhca' ol tā'ifedendür ki anlaruñ şānında (7) bu āyet nāzil olmuşdur **وَلَا تَنْظُرُوا إِلَى الَّذِينَ يَدْعُونَكُمْ بِالْإِيمَانِ** (8) **وَالَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ الْآيَةَ** ve biri dağı **eslem**dür ki bu dağı (8) 'Ömer bin el-ḥaṭṭābuñ 'atıķıdır ki künyesine ebū Ḥālid dirler (9) **ba'zılar** ebū Zeyd didiler bir Habeşī kul

idi h azret-i  Omer bunu (10) hicretün on birinci yılında ka'bede şatun aldı peygamber  alehi's-sel muŋ hay tına (11) iruşmedi l kin eb  bekrden **ve  Omerden ve  Osm ndan ve eb   Ubeyde bin el-Cerr hdan (13) ve mu' z bin Cebelden ve eb  Hureyreden ve ibn-i  Omerden ve Mu' viye bin eb  (14) Sufy ndan ve Muġire bin şu'beden ve Zeyd bin Eslemden ve  mm 'l-m 'min n (15) hafşa bint-i  Omerden h diş riv yet itmişdür t bi' n (16) z mresin n  ulularındandır rağıya'll hu  anh m ve řaġ bilerden (17)**

[156b]

niçe bir kimse dağı bu eslemden h diş riv yet eylediler t bi' nden (1) dağı kendü oġlı zeyd bin eslem **ve dağı** k sım bin Muġammed bin eb  bekr (2) **ve n fi'** řeyġ 'l-kurr  r vileri olmuşdur **ve Merv n** ibnü'l-h kem n (3) p diř hlıġı devrinde vef t itmişdür vef tı zam nında (4) yüz on dört yaşında idi **nitekim** İm m Nevev n n (5) Tehz bu'l-esm -yı ve'l-luġ t n m kit bında menk ld r **ve birisi** (6) dağı **em n 'l-Habeşid r** ki Mekkilerdendir  Abdu'l-v hid bin em n n (7) atasıdır  Abdu'll h bin eb   Amr  ve bin  Abdu'll h el-maġz m n n (8)  z dlusıdır **ba'zılar** eb   Amr  n m kimsenin n  at ki idi (9) dirler bu dağı t bi' n cem 'atindendir C bir bin  Abdu'll hdan (10) ve sa'd bin eb  vaġġ řdan ve dağı  mm 'l-mü'minin h zret-i  Aişe (11) rağıya'll hu  anhdan h diş riv yet itmişdür **nitekim** Suy şin n (12) Refi' 'ř-ş n 'l-Habeş n n m kit bında zikr olunmuşdur **ve birisi** (13) dağı Yes rdur ki Muġire bin şu'ben n  at kid r Ker m t 'l- (14) evliy  kit bında **im m** Hüsn bin Muġammed el-H ll l eb  Hureyreden (15) rağıya'll hu  anh riv yet ider ve eb  Hureyre eydür bir gün peygamber n (16) tenh sına girdüm bağa eytdi y  eb  Hureyre şimdicek bu şapudan (17)

[157a]

bir kimse girüp gelse gerekdür ve ol kimse yedilerdendir (1) H k celle ve  al  yir yüzinde olan ġalk  gelicek bel yı ol yedi (2) kimsenin n ġurmetine def' ider eb  Hureyre eydür bağdum anı (3) gördüm ki şapudan iġer  bir Habeşi girdi ki başı kel ve (4) burnı kesük başı üstünde şu ile şolu bir bardaġ (5) var Res l'ull h şalla'll hu  alehi ve's-sellem anı göricek eytdi (6) y  eb  Hureyre ol şağa did ġ m işte budur **pes** h zret-i peygamber  ġ kerre (7) ol Habeşiye tövbe idüp **مرحبا بيسا** (8) **مرحبا بيسا** deyüp ikr m eyledi ol kimse her gün (9) res l'ull huŋ mescidini şulayup s p r rdi res l'ull h hay tda (10) iken ol Habeşi vef t itmişdür **nitekim** Ezh r 'l-

‘urüş (11) nām kitābında mezkūrdur ve biri dağı ‘**Āşim**dur ki **زرع الشمر** (12) nām kimsenūğ ‘atīkidür ibn-i Seyde ve ğayrılar bunı şahābeden (13) ‘add itmişlerdür **İmām** Nevevīnūğ Tehzībū’l-Esmā-yı ve’l-Luġātında (14) böyledür **ammā** hürürü’l-aşl olan Hābeşiler ki ol zamānda (15) hıyār-ı nāsdan olup hāzret-i peygamber ‘aleyhi’s-selāma ve ehl-i beytine hıdmet (16) iderlerdi bunlar cemā‘at-i keşiredür cümlesini muhtaşarlarda edāları ile (17)

[157b]

zıkr itmek mümkün degüldür hādış kitāblarında beyān olunmuşdur rağıya’llāh te‘ālā (1) ‘aleyhim ecma‘īn **faşl-ı rābi**‘ Hābeşiyye cāriyelerden (2) toğan kimseleri beyān ider ki anlaruğ kimi Kūreyşīdür ve şahābe (3) cemā‘atindendür ve kimi de tābi‘indendür ve kimi de hāzret-i peygamber ‘aleyhi’s-selāmuğ (4) ehl-i beytindendür ve kimi dağı hılefā-yı ‘Abbāsiyedendür ve dağı şol (5) şahābezādeler beyānındadır ki hicret zamānında diyār-ı Hābeşde (6) doğmuşlardur **pes** evvelā Kūreyş ve şahābī ve Hābeşiyyezāde (7) olan **Şafevān** bin Ümeyye bin Hālefū’l-cumahīdür ve ‘**Amrū** ibnü’l-‘āşdur (8) rağıya’llāhu ‘anhümā ve şahābī olmayup Hābeşiyyezāde olanlaruğ (9) biri ‘**Abd’ullāh** bin Kays bin ‘Abd’ullāh bin ez-zübeyrdür ve biri dağı (10) ‘**Abd’ullāh** bin ‘Āmir bin **كزیر**dür ve biri dağı Muḥammed bin ‘alī bin mūsā (11) bin Ca‘fer bin Muḥammed bin ‘Alī bin Hüseyndür ve birisi dağı **Ca‘fer** bin (12) İsmā‘īl bin Mūsā bin Ca‘ferdür ve birisi dağı ‘**Abd’ullāh** Ḥamza (13) bin Mūsā bin Ca‘fer bin İbrāhīmdür ve biri dağı **İbrāhīm** bin Ḥasan (14) bin Ḥasandur ve ikisi dağı mezkūr İbrāhīmūğ oğulları (15) **Muḥammed** ve **Ca‘fer**dür ve biri dağı **Süleymān** bin Ḥasan bin ‘Uḳayl bin (16) ebū Tālībdür ve biri dağı Muḥammed bin Dāvūd bin Muḥammed bin el-ḥasan (17)

[158a]

bin ‘Alīdür ve biri dağı ‘Oşmān bin ‘Affān zürriyetinden **Aḫmed** bin (1) ‘Abdu’l-melikdür ve biri dağı **Aḫmed** bin Muḥammed bin Şālīḫ el-maḫzūmīdür (2) ve biri dağı Ye‘alī bin el-Velīd bin ‘Uḳbe bin ebū Mu‘ayt ve biri (3) dağı ‘Abbās bin Muḥammed bin ‘Alī bin ‘Abd’ullāh bin ‘Abbāsdur ve ikisi (4) dağı ḫalīfe-i ‘Abbāsī olan ebū Ca‘fer el-Menşūruğ oğullarıdır ki (5) biri **Ca‘fer** ve biri ‘**İsā**dur ve biri dağı **Hibbet’ullāh** bin İbrāhīm (6) bin el-mahdīdür ve biri dağı ‘**Abdu’l-vahāb** bin İbrāhīm bin Muḥammeddür (7) ve biri dağı ‘Abbās bin el-mu‘taşımdur ve biri dağı **el-Muttafi el-Āmir’ullāh** (8) ḫalīfedür **nitekim** Ezhārū’l-‘Urüşda ve

Tenvirü'l-Ğabeşde ta'yîn (9) olunmuşlarıdır **pes** ma'lûm ola ki Hâbeşîzâdelerün medhinde ve vaşfında (10) zıkr olunmağa münâsib ve lâyıķ olan ebyât-ı laţîfeden bu (11) birkaç beyt ki Tanbağâ nâm şâ'irdür gâyet eyle nâzûk ve laţîf (12) vâķi' olmuşdur **şi'ir** **مَلِكُ الْحَسَنِ حَتَّىٰ الْخَيْمِا مَلُوكًا فِي فَرَسِهِم** (13) **وَأَيْتَابِيح** ol maħbûb ki ħüsn ü cemâl pâdişâhıdır dîdârı ile (14) merħabâladı ve ikrâm eyledi birkaç pâdişâha ki ol şâhlar ni' met ve devletde (15) ve rif'at ve 'izzetdedür **murâd** budur ki anuñ cemâlinde selâfîn-i (16) meşhûreden üç pâdişâh mevcûddur ki her biri ol ħûb (17)

[158b]

şûretün bir yerinde firâr itmişdür **فَكَيْسَرِي بِالْجُفُونِ وَوَجَبَانَهُ** (1) **بِهَا النَّعْمَانُ وَالْحَالُ الْجَاشِي** kisrâ ki 'Acem pâdişâhıdır gözi (2) қаpaқlarında ve Nu'mân bin el-münzir ki Hıra tahtgâhında 'Arab (3) tã'ifesiñ şâhıdır anuñ iki yañağındadır ve Necâşî ki (4) Hâbeş sultânıdır anuñ yüzinde olan beñidür bu beytde şâ'irün (5) birkaç i'tibârı vardır ol i'tibâr ile beyte leţâfet (6) gelmişdür ve illâ bu pâdişâhlar anuñ şûretinde bulunmaķ nice (7) mümkündür evvelâ ma'lûm ola ki ba'zı maħbûbuñ gözi қаpağı (8) kışılmış olur ve kâğıd şikenleri gibi bûklüm bûklüm görünür 'Arabça (9) aña teksîr-i ecfân dirler ve kesr-i ecfân dirler ve anuñ gibi (10) gözi olan maħcûba ve maħbûbeye **رَضِيَ الْمَغْنُ وَمَرْضِيَّةُ الْحَمْن** (11) dirler ħûb rûlarda şıfat-ı memdûhadur şâ'irün maħbûbunuñ (12) gözi eyle olmağın kesr-i ecfândaki 'ibâretinden kesri efzuna (13) intikâl idüp ve andan şâh-ı 'Acem irâde itmişdür ve daħı maħbûblaruñ (14) ħadlerini ħumretde şakâyıķü'l-nu'mân didükleri kırmızı çiçege teşbiye (15) iderler ol çiçege yalnız nu'mân da dirler burada nu'mândan murâd (16) bi-ħasebi'l-mu'annî evvelâ ol çiçeğün olup şânîyen nu'mân lafzından (17)

[159a]

tevriye tarîķi ile şâh-ı 'Araba intikâl olunur ve daħı maħbûbuñ (1) ħâli ki siyâhdur anı gâh 'Araba teşbiye iderler gâh hindüya (2) gâh Hâbeşîye teşbiye iderler siyâhlığın murâd idünürler (3) bu maħalde Necâşî 'ibâretinden Hâbeşî 'ibâreti irâde olunup ol (4) nev'ün ferdi olmağla bunuñ daħı Hâbeşîlige mükerrer olmağın Necâşîdür (5) dimek Hâbeşîdür dimek kuvvetinde olup ma'nâ-yı teşbiye ħâşıl (6) olduğdan sonra Necâşî lafzından şâh-ı Hâbeşe intikâl olunur (7) **فَتَائِلُ** **seyĥ** 'Abdu'l-menâf' bin Muħammed bin 'Arâķ el-Medinânuñ bu beytleri (8) bi-ħasebi'l-ittifâķ ve'l-muşâdefe 'aceb laţîf ve zarîf vâķi' (9) olmuşdur ki anuñ nu'mân nâm birâderi

var imiş ve bir Habeşiyeye (10) ümmü'l-veledinden bir oğlu dağı doğmuş ve hem kendüsü Habeşiyeler ile (11) muḳayyed imiş bu ma' nāyı bu iki beytde derc idüp dir **şi'ir** (12) **وَقَدْ لِكِ الْبَيْنِ مِنَ السَّرِي** taḥḳīḳ bin ümmü'l-veledlerden oğullara (13) yetişdüm ya' ni oğullar ḥāşıl itdüm **وَأَقْرَبُهُمْ إِلَى رَوْحِي وَجَانِي** (14) bu oğullarumdan benüm cānıma ve ḳalbüme ḳatı yaḳın olan (15) **وَلَيْدَلِي تَرَاكُ يَقُولُ عَنِّي هُوَ النَّعْمَانُ وَالْحَالُ الْجَاهَشِي** (16) bir oğlandır ki dā'imā eydür benüm 'emmüm ve Nu'mān bin el-Münzirdür ve ṭayum Melik Necāşidür (17)

[159b]

ki böyle diyen oğlan cümle evlādumdan sevgülüdür bu beytlerde (1) dağı ebyāt-ı sâbıḳada olan i' tibārlar mevcüddür 'emmüm Nu'māndur (2) didügi egerçi ki bî-hasebi'l-vāḳi' şaḥiḥ ve 'emmisinüñ ismi Nu'māndur (3) lâkin lafz-ı nu'mān Necāşî 'ibāreti muḳābelesinde bulunmağın şāh-ı 'Arab (4) murād olunmada leṭāfet vardur ve ḥālim Necāşidür didügi (5) yā bi-ḥasebi'l-vāḳi' ola ve yā bi-ḥasebi't-teşbîh ola evvelki taḳdîrce (6) ḥālden murād 'emmüm ḳarînesi ile ṭayıdur ḳabā'il-i 'Arabuñ ve ekşer-i cünüsüñ (7) ıştılâhlarında meşhürdür ki bir kişi bir ḳabileden bir ḥātun (8) tezevvüc idüp andan oğlu olsa vālidesi ḳabilesinüñ (9) ricāllerine ol oğlan ḥāllerüm ve nisvānına ḥālelerimdür (10) deyü söyler ve ehl-i ḳabîle dağı ol oğlana **بِأَنَّ السُّخْرِيَّ** dirler (11) bu ıştılâḥ üzerine çünki şā'irüñ oğlu Habeşiyezādedür (12) ve Necāşî dağı Habeş ṭā'ifesindendür lâzım gelür ki Necāşî anuñ (13) ḥāli ve bu dağı Necāşinüñ ḥevāherzādesi ola ve ikinci taḳdîrce (14) ḥālden murād yüzde olan beñdür teşbîh ṭarîḳi ile ḥāl Necāşidür (15) dimek Habeşî gibi siyāhdur dimek olduḳdan şonra Necāşî 'ibāretinden (16) şāh-ı Habeş murād olunmuşdur **nitekim** sâbıḳa tafşîl olundu (17)

[160a]

ve şahābe-i kirām evlādından şunlar ki diyār-ı Habeşde toğmuşdur (1) çok kimsedür cümleden birisi Ca'fer bin ebü Ṭālibüñ 'Abd'ullāh (2) nām oğludur İslāmda Habeş diyārında eñ evvel toğan müslim (3) bin müslim budur cemi' 'ulemānuñ ittifāḳı bunun üzerinedür atası (4) Ca'fer ile diyār-ı Habeşden resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem ḥazretine hicret (5) idüp gelüp ḥayberde resül'ullāh ḥazretine buluşup anuñla (6) bile Medîneye gelmişlerdür ve resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem (7) vefāt itdükde 'Abd'ullāh bin Ca'fer on yaşında idi büyüyüp (8)

mertebe-i rüculiyyete varduğda gâyetle saḥî ve nihâyetde kerîm (9) olup kerem ve saḥâsı ‘âlemde meşhûr ve defter ü dîvânlarda (10) meşûrdur **ve rivâyetdür** ki İslâm zühûr idül den berü (11) ‘Abd’ullâhdan saḥî kimse işidilmemişdür zamânında ḥacrü’l-vücûd (12) tesmiye iderlerdi ve be’l-cümle anuḡ kerem ü seḥâsı ve ḥilm ve ‘iffeti (13) ve zerâfet ü feşâḥati ḥaberleri ‘âlemde mezkûrdur ve tevâriḡ (14) müṭâla‘a idenlere ġayr-ı mestûrdur ve ḥazret-i Ca‘ferüḡ raḡıya’llâhu (15) ‘anh evlâdı üçdür cümlesi esmâ bint-i ‘umeysdendür (16) biri **bu ‘Abd’ullâhdur** ve biri de Muḡammed bin Ca‘ferdür ve biri daḡı (17)

[160b]

‘Avn bin Ca‘ferdür üçi de Ḥabeş vilâyetinde toġmışdur (1) **nitekim** Muḡammed bin ‘Abd’ullâh el-ḥaṡîb el-tebrîzî esmâ’-yı ricâlü’l-meşakkât (2) taṡrîḡ itmişdür ve zıkr olan Muḡammedüḡ ve ‘Avnüḡ zürriyeti münḡaṡı‘ (3) olup ‘Abd’ullâhuḡ nesli ilâ olan bâḡîdür **nitekim** İmâm Nevevî (4) Tehzîbü’l Esmâ’ ve’l-Luġâtta beyân itmişdür **ve rivâyetdür** ki (5) Ḥabeş vilâyetinde ‘Abd’ullâh mezkûr vücûda geldükde Necâşînüḡ (6) daḡı ol Ḥinde bir oġlı olup Ca‘fere adam gönderüp oġlınuḡ (7) adın ne virdüḡ didi ‘Abd’ullâh tesmiye itdüm diyecek (8) Necâşî daḡı oġlınuḡ ismin ‘Abd’ullâh ḡoyup Esmâ’ bint-i ‘Umeys (9) ikisin daḡı emzürürdi bu iki oġlan büyüdüklerinde zıkr (10) olan uḡuvvet sebebi ile biri birinden dostluġların (11) kesmeyüp Ḥabeşden Medîneye ve Medîneden Ḥabeşe biri (12) birine mürâseleleri ve hedıyyeleri eksük olmazdı **nitekim** (13) Ḳâzî Cemâle’d-dîn el-‘Abderî Bedî‘ü’l-Cemâl nâm kitâbında (14) zıkr itmişdür **ve imâm** Ḳurtubî raḡmet’ullâh esmâ’ü’l-ḡusnâyı şerḡ (15) itdüġi kitâbında rivâyet idüp eydür ki bir ġün Necâşînüḡ (16) erbâb dîvânı anı dîvâna ġelüp ġördiler ki Necâşî tâcını başına (17)

[161a]

ġıyüp yir üzerinde oturmuş sebebini su’âl itdiler eytdi (1) Ḥaḡ te‘âlânuḡ ‘İsâ bin meryeme inzâl itdüġi kitâbında buldum (2) Ḥaḡ te‘âlâ buyurmuş ki ḡaçan ben bir ḡoluma bir ni‘met iḡsân itsem (3) ol ni‘met içinde iken tevâzu‘ eyleyüp mütekebbir olmasa (4) ben anuḡ ḡaḡḡında ol ni‘meti tamâm idüp aḡa anı dâ’im ve nâfi‘ eyleyüm (5) dimiş bu ġice benüm oġlum doġdı bu ni‘met muḡâbelesinde Ḥaḡ te‘âlâya (6) şükr-i ḡaşd idüp tevâzu‘ eyledüm ki **مَنْ تَوَاضَعَ رَفَعَهُ اللَّهُ** (7) ve Ḥabeşde toġanlaruḡ birisi daḡı **Ḥâriş** bin Ḥâṡîb bin el-ḡâriş (8) bin Mu‘ammer el-Cumaḡî el-

Ḳureşî el-Mekkîdür ki şaḥâbî oğlı şaḥâbîdür bu dağı (9) Ḥabeşde toğmışdur Bedr ğazâsından şonra atası ile Medîneye (10) gelmişdir ve geldüğinde henüz şabî idi **nitekim** İmâm Nevevînüğ (11) Tehzîbü'l-esmâ'-yı ve'l-Luğâtında mezkûrdur ve biri dağı mezkûruğ (12) birâderi Muḥammed bin ḥâṭibdür ki bu dağı şaḥâbîdür ve bu da (13) Ḥabeş memleketinde toğmışdur ve ba'zı rivâyetde ka'bede (14) toğup henüz tıfil iken atası anı Ḥabeşe iletmişdir (15) bu Muḥammed birâderinden başda eksücek idi dirler esmâ-yı beyt (16) esmâ bint-i 'umeys bunı dağı 'Abd'ullâh ile bile emzürmişdir bunlardan (17)

[161b]

dağı bu uḥuvvet sebebi ile olunca biri birinden dostluğların (1) kesmediler dirler ki eņ evvel İslâmda Muḥammed nâmı ile müsemmâ (2) olan budur ki **nitekim** Tehzîbü'l Esmâ'da mervîdür ve biri (3) dağı 'Ömer bin ebü Selma bin 'Abd'ullâh bin 'Abdu'l-eseddur ki (4) Ḳureyřî'dür ve benî maḥrûmdandır ve hem şaḥâbîdür ve ḥazret-i Peyğamberüğ (5) beslemesidür vâlidesi ümm-i Selmâ rağıya'llâhu 'anhümâdur ki ümmü'l (6) mü'minîndür atası ebü Selmâ hicretüğ dördünci senesinde (7) vefât itdükden şonra ḥazret-i peyğamber şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem (8) ümm-i Selmâyı sene-i mezkûrede tezevvüc itmişdir bu 'Ömer dağı (9) diyâr-ı Ḥabeşde hicretüğ ikinci senesinde toğmışdur resül'ullâh şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem (10) vefât itdükde toğuz yaşında idi hicretüğ seksen üçüncü (11) senesinde 'Abdu'l-melik bin Mervân zamânında vefât itmişdir (12) ve resül'ullâh şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellemden ba'zı ḥadîř ḥıfz itmişdir (13) lâkin şaḥâbenüğ cemm-i ğafirundan rivâyet itmişdir **nitekim** İmâm (14) Nevevînüğ Tehzîbü'l-Esmâ-yı ve'l-Luğât nâm kitâbında **ve dağı** ḥaṭib (15) Tebrîzinüğ Esma'ü'r-Ricâl nâm kitâbında menkûldür ve biri dağı (16) **ümm-i Ḥâlid** bint-i Ḥâlid bin Sa'id bin el-'azü'l-emevîdür ismi (17)

[162a]

ümeyye bint-i ḥâliddür lâkin kînesiyle meşhûredür bu dağı (1) Ḥabeşde toğub küçük iken atası ile Medîneye hicret (2) itmişdir büyüdükdüden şonra anı Zübeyr bin el-'avvâm tezevvüc idüp (3) andan ḥâlid nâm veledi olmişdur **nitekim** Ḥaṭib Tebrîzinüğ (4) Esmâ'ü'r-ricâl nâm kitâbında mezkûrdur ve birisi **Sa'id** bin (5) Ḥâlid bin Sa'id ve şarındaşı Amâmedür ve biri dağı **Muḥammed** bin (6)

Huzeyfedür ve biri dağı ‘**Abd’ullāh** bin ‘Abdu’l-muṭṭalibdür ve biri (7) dağı Zeynep bint-i ebū Selmādur ve üçü dağı **mūsā** ve ‘**Āiše** (8) ve Zeynebdür ki ḥāriş bin ḥālidūñ evlādıdur **nitekim** Tenvirü’l- (9) ğabeş nām kitābında İbnü’l-Cevzī beyān itmişdür **ve bunlardan** ğayrı (10) niçeler dağı vardır ki isimleri ma’lūm olmamışdur ve Allāhu a’lem (11) **dördünci bāb** şu’arā ve bulegānuñ ṭā’ife-i (12) Ḥabeş vaşfında anlaruñ medḥinde zıkr itdükleri ebyāt (13) ve eş’aruñ ve anlaruñ fażlı ḥuşuşunda sevḳ itdükleri kelimāt (14) dürer bārı beyānıdur ve bu bābda dağı dört faşl vardır (15) **faşl-ı evvel** Ḥabeş kavmi kaç nev’dür ve kaç şımıfdur (16) ve her nev’üñ ḥaşşası nedür ve ve fażileti ne cihetdendür (17)

[162b]

ve her nev’üñ vaşfında ve medḥinde ebyāt ve eş’ardan ne (1) dinilmişdür anı bildürür **pes** ma’lūm olsun ki kitābuñ (2) evvelinden bu maḥalle gelince naḳl olunan āyāt ve eḥādīş ve aḥbār (3) ve zıkr olunan ḥaşā’is ve esrārdan Ḥabeş cinsi sā’ir cünūsdan (4) ifzāl ve memāliki ğayrı cünūsduñ memlūklerinden ercaḥ olduğı (5) şābit ve mükerrer olduğdan şonra bu ṭā’ifede ba’zı aḥlāḳ-ı (6) maḳbūle ve şemā’il-i mecbūle vardır ki anlaruñ vāsıtasıyla (7) dağı bu cemā’at-i sā’ir cünūs üzerine mümtāz ve mu’teber ve (8) ser-firāz olduklarına ḥākim ‘aḳl- ḳāzı re’y-i sedīd (9) rāzīdur mümkün olduğça ol umūrı dağı beyān idelüm (10) inşā’allāhu te’ālā bu umūruñ kimi zāhirdür ki anı her şahş idrāk (11) eyler ve kimi de gizlüdür ki teferrüse ve te’emmüle muḥtācdur ve bu (12) icmālūñ tafşili budur ki bu ṭā’ifenüñ ‘aḳlı kāmil ve zihni (13) envā’-ı deḳāyıḳa şāmildür ve hem ḳalbleri şāfi ve sāde (14) dil olduḳları şıḳḳ ve vefā bābında kāfidür ‘āyine-i zāmīrleri (15) ḥıyānet ‘ibāretinden pāk ve muḥabbet ve ḥulūş şayḳalī ile tāb-nākdur (16) her-ğārda ḥazākat ve pūşide rumūz fehminde kıyāsatları (17)

[163a]

ḥavd meşhūr u ma’rūfdur ve zātları laṭīf ve şıfātları (1) zarıf olduğı be’l-ittifāḳdur ve bunlar bālāda meşhūr (2) olan şāḥib-i sa’ādetlerüñ cinslerinden olduḳları (3) ve bu maḳūle e’izze-i mezkūrenüñ şoyından olup hem (4) şehirleri olduḳları ve Ḥabeşī şāḥābīler ve tābi’iler evlādından (5) olduḳları bu ṭā’ife-i ‘aliyyeye ve fırḳa-ı seniyyeye tamām-ı şeref (6) ve ruḥcān ve fażl ve ‘unvān virmişdür zīrā bu ṭā’ife (7) cinsinden zamān-ı ḳadīmde niçe enbiyā-yı a’zām ve ~~niee~~ evliyā-yı kirām (8) ve’s-selātīn fiḥām geldüklerinden mā’adā peygamber ‘aleyhi’s-selāmuñ (9) ḥidmet

‘aleyhlerinde dağı cemi‘ -i keşir ve cemm-i ğafir perverde olup (10) her biri ‘ařr-ı nübüvvette mihter ü buzrugvār ve ‘arřa-ı kerāmetde (11) meřhūr ve řeřsüvār idi seferlerde ve ĥazarlarda (12) ĥazret-i peygamber ĥidmetinden gitmemişler ve hicretde ve ğazālarda (13) hergiz fütür ve şuşur itmemişler idi bu sebeb ile ecr-i (14) firāvān ve řevāb-ı bī-pāyān ve faĥr-i cezil ve şeref bī-bedil (15) taĥřil ve tekmil itdükleri için kimi řaĥābe ‘ařābesinde (16) kibārından ve kimi dağı tābi‘ in cemā‘ atinüĥ ĥıyārından (17)

[163b]

ve muĥācirler bölüĥinüĥ ğüzidelerinden ve mücāhidler ğürühunüĥ (1) pesendīdelerinden ‘add olunmişdur rağıya’llāhu ‘anhümā **pes** bu ‘aşrda mevcüd (2) olan Ĥabeřiler zıkr itdüĥimiz Ĥabeř ulularınüĥ cinsinden (3) vāřılından ve belki kimi dağı anlarüĥ zürriyetinden ve neslinden (4) olduĥlarından şonra gerdan-ı inĥıyādları ribĥa-ı imānla muĥayyed (5) ve kılāde-i İslām ile muĥalled olucaĥ bunlar dağı ol firĥanüĥ (6) ittibā‘ ve iĥrāb şayı olup anlarüĥ şerefine muzāf olurlar (7) ve kerāmetleri ile ittīřāf bulurlar **ve meřhūr** fā’idedür ki (8) muzāf muzāf ileyĥden faĥr u şeref kesb ider **meřelā** (9) beyt’ullāĥ ve nāĥat’ullāĥ dirler celālü mübārekeye izāfet ile (10) beyt ve nāĥa ‘izz ü şeref bulmişdur **pes** bu tā’ifenüĥ şerefi (11) anlarüĥ şerefi sebeb i ledür ve fağlı anlarüĥ fağlından nāřidür (12) zırā bunlar dağı anlarüĥ cinsinden ve nev‘ indendür ve bu fağilet-i (13) ervāmda ve Türk tā’ifesinde ve sā’ir ĥaralarda ve Hindilerde (14) ve ğayrı cinslerde bu ĥadar hemān Ĥabeřilere maĥřüřdur (15) eyle olucaĥ bu ĥāřřıyyet bunlarüĥ ĥayriyyetine ve ğayrılardan (16) ifzāl olmalarına delālet idüp ğüyā bu cemā‘ at lisān-ı (17)

[164a]

ĥāl ile bu beytleri tekrār idüp tefāĥür iderler **ři’ir** (1) **كَمْ شَرَّفَانِي مُضَافًا إِلَيْكُمْ** size muzāf ve mensüb (2) olduĥum baĥa řereftir bu ululuĥ bu bendeye kāfidür (3) **وَأَبَى بِكُمْ ادْعَى وَأَرْغَى وَأَعْرَفَى** dađı ben sizüĥ ile aĥılduĥum ve sizüĥ (4) sebebiniüz ile ri‘āyet olunduĥum ve sizüĥ āstāneĥüze nisbetle ma‘rūf (5) olduĥum baĥa řeref ve faĥr tır **إِذَا عَلِمْتُمْ أَنَّ الْأَرْضَ قَوْمٌ مَشْرُوفُونَ** (6) ĥaçan yer yüziniün pādiřāĥları ile bir ĥavm müřerref olup (7) devlete ve sa‘ādete iriřseler **فَلْيَكُونُوا قَدْرًا جَلِيلًا وَأَسْرَفًا** (8) benüm sizüĥ sebebiniüz ile ve sizüĥ nāmınıuz ile ĥadrüm ve mertebem (9) vardır ki ol ĥavmüĥ ĥadrinden ve mertebesinden dađı uludur (10) ve dađı řerīfdür yine maĥřüda rücū‘ idelim ki

Habeşilerün (11) laṭif zātlarını ve maḳbūl ‘ādetlerini ve nāzūk ve zarīf (12) hūlarını beyān şadedinde idük **erbāb-ı ‘uḳūl ve aṣṣhāb-ı** (13) fuḥūle **pūşide degüldür ki** her bir ziynetün aşlı ve temeli zāhir (14) olucaḳ biri ve müştemili ve neticesi ve ḡāyet emeli laṭif ve güzel (15) levndür gerek şüretde gerek sā’ir bedende bu tā’ifenün birḳac (16) dürlü levni vardur ki cümlesi maḳbūl ve laṭif ve nāziükdür (17)

[164b]

zīrā siyāh ile beyāz arasında i’tidāl mertebesindedür ne beyāz (1) ne siyāhdur her nesnenün eyüsi ve saṭü’l-hāl olandur **nitekim** (2) ba’zı aḥbārda **خَيْرُ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا** vārid olmuşdur ve hem (3) şā’ir daḥı bu ma’nāyı tazmīn idüp dimişdür **şī’ir** (4) **حُبُّ الشَّاهِي عَاطٍ. خَيْرُ الْأُمُورِ أَوْسَطُ** (5) ya’ni bir nesnenün nihāyetin ve zīrve-i ulyāsın sevüb diyilmek (6) ḡalaṭdur zīrā nesnenün eyüsi ve maḳbūli evsaṭ (7) mertebesinde olandur imdi bu tā’ife ol mertebededür (8) zīrā bunların levni yā siyāha mā’ildür yā şarılıḡa (9) yaḳındur yā yeşillige mūmāzicdür bu üç dürlü rengün (10) her biri sebeb-i sürür ve bā’iş-i feraḥdur **ammā** siyāh çerde (11) olanun şerefine ve maḳbūliyetine delīl budur ki ol levn (12) ‘Arab cinsinün levnidür bu ‘Arab tā’ifesi sā’ir tavā’ifün (13) ulularıdur **pes** levnleri daḥı sā’ir elvānun eşrefi ve iḥsānidur (14) **nitekim** Miskīnū’d-dārimī didükleri şā’ir dimiş **şī’ir** (15) **أَنَا مِنْكُمْ كَيْنَ لِمَنْ نَعْرِفُ فِي** ben miskīnim ya’ni beni bilenler yanında (16) **كُونِي السَّمْرَةَ أَلْوَانَ الْعَرَبِ** benüm levnim ḳara yaḡızdur ki ‘Arab (17)

[165a]

tā’ifesinün levnidür **ammā** yeşil levnün şerefı budur ki cennet (1) ḥüllesinün ve behişt sündüsünün levnidür ve ağacların (2) ve meyvelerün yüzleri gülüp ve nūrlanup tāzelendüğünün (3) ‘alāmetidür ve başlarda ve tāclarda eşrāfun ‘alāmetidür ve daḥı feraḥ ve sürür icāb ider **nitekim** ḥāzret-i (4) peyḡamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem mervī olan meşhūr ḥaber de geldi ki üç nesne (5) ḡam ve ḡuşşayı giderüp şādī ve sürür getirür **biri** (6) yeşillik **ve biri** de aḳarşu **ve biri daḥı** hūb çehre ve güzel (7) şuratur **ve ‘allāme-i** Suyūṭī rahmet’ullāh ‘aleyh Cāmi’ü’ş-şıḡarda (8) Cābir bin Semureden rivāyet itmişdür ki ḥāzret-i peyḡamber şalla’llāhu (9) ‘aleyhi ve’s-sellem yeşil rengi sā’ir renklerden ziyāde şordı **ve ḥāzret** (10) kendülerde buyururlar ki yeşil renge nazar itmek gözün nūrdan ziyāde (11) eydür bu ḥadīşler daḥı ḥāzretün şerefine delālet **ammā** şarı (12) rengün şerefı budur

ki sebep-i sürür ve şādī ve müceb feraḥ (13) ve güşādedür **nitekim** ba'zı müfessirīn **صَفْرَاءُ فَاتِحَةٌ لَوْهَا سَسْرٌ** (14) **النَّاطِرِينَ** āyetün tefsirinde bu ma'nāyı taṣrīḥ itmişdür (15) ve **ḥazret-i imām** 'alī bin ebū Ṭālibden mervīdür ki bir kişi (16) şarı na'l giyse ğammı ve hemmi az olur zīrā ki Ḥaḫ te'ālā (17)

[165b]

صَفْرَاءُ فَاتِحَةٌ لَوْهَا سَسْرٌ النَّاطِرِينَ buyurdı dimişdür (1) **nitekim** keşşāfda menḫūldür ve **ḥukemā dahı** dimişlerdür ki (2) ḥālīş ve şāfi olan şarı renge nazār itmek feraḥ celb (3) ider ve sürür getirür ḥāşşiyeti budur ve Allāhu a'lem **pes** ma'lūm (4) ola ki şu'arā üdebā bu mezkūr olan elvān ile mütelevvin eşḫāş (5) ve ebdān ḥaḫḫında te'azzül idüp ḫaşīdelerinde ve sā'ir şī'irlerinde (6) ol levnleri yād eylemişdür **nitekim** şeyḫ 'allāme-i ḥasan bin (7) Muḫammed el-ġazī el-şāfi kıızıllığa mā'il olan siyāh çerde ve şıfatda (8) dimişdür **şī'ir** **عَلِفْتُ بِأَسْمَرَ حُلُوًّا لَمَّا** bir siyāh çerde maḥbūba (9) 'āşık oldum ki lemāsı tatlu ve nāzūkdür tudaḫda olan (10) ḫaralığı ki kıızıllık ile maḥlūḫ ola ḫalkı olucaḫ lemā dirler (11) **لَسَلَوُا بِأَسْمَرَ كَمْ سَيَسْتَطِيعُ** 'āşık müştak anuḫ muḥabbetinden (12) şormaġa ḫādir olmadı **نَهَضَ قَلْبِي وَمَارَقَ لِي** benüm ḫalbüm (13) pārelenüp toġrandı ḫāl bu ki ol beni esirgeyüp acıyup (14) benden ötüri ḫalbi incelmedi ve yufḫalmadı **وَدَمْعِي بَرَقَ وَمَا يَنْقُطُ** (15) ve gözümün yaşı incelür ammā kesilmez ya'ni tırılmaz aḫar (16) ve **ba'zı** şu'arā dahı ḫara yaġız maḥbūbe ve şafında dimişdür **şī'ir** (17)

[166a]

عَلِفْتُ بِأَسْمَرَ حُلُوًّا لَمَّا فَاتِحَةٌ ya'ni ben ol maḥbūbeyi sevdüm siyāh çerde (1) ve fitneci olduġı ḫālide **قَدَدَلْتَنِي جَدِيدَتَهَا السَّمْرُ** baḫa (2) lezzetlü oldu uyḫusuzluğu anuḫ sözi sebebi ile ya'ni maḥbūbe (3) benüm ile söz kelici eydüġi zamānda uyḫuyı terk itmek ve anuḫ (4) sözün diḫlemek baḫa lezīz gelür yāḫūd meclisde maḥbūbe ḫāzıra (5) olmaduġı taḫdīrce aḫa müte'allik kelimāta iştigāl sebebi ile (6) terk-i ḫavāb ḫoş baḫa lezīz ve rāḫat-keşdür dimekdür (7) **لَمَّا دَرَّتْ فَكَلَّمْتُهَا** ḫünkü bildi benüm aḫa 'āşık-ı (8) ḫarīs olduġum **وَقَفْتُ عَلَى وَهْ كَدَا السَّمْرُ** benüm üzerime (9) ḫalbi şefḫat idüp eġildi ya'ni beni esirgeyüp acıdı ḫara yaġızlar (10) heb böyledür ve **şeyḫ** ibnū'l-mübārek raḫmet'ullāh dahı dimişdür **şī'ir** (11) **فِي الْجَنَّةِ السَّمْرَاءُ مَعْنَى كَشْبَتِي** ḫara yaġız yaḫaḫda bir ma'nī (12) ve bir ḫāl vardır ki ol ḫāl ārzū ile istenilür ya'ni maḫlūb (13) ve

mergübdür **بجنان ما في الوجبة البيضاء** beyāz yañaqda (14) olan hāl bu ki muḥālifdür ya'ni anı ārzū itmezler (15) **لأن الشفاء إذا نزعنا الذي في الحنن كان السبق للباء** (16) kaçan dudāklar hüsn huşuşunda yarışmaq ve қоşmaq için (17)

[166b]

meydān çekişseler sebķ ya'ni geçmek tudağın olurdu ya'ni (1) ilerü gitmege müsteḥaķ olacaķ cümlesini geçecek siyāhlığa mā'il (2) kırmızı dudāķ olurdu ve **ba'zı** şu'arā daḥı dimişdür **شي'ir** (3) **وسمراء باهي كلفمة البدر وجهها** niçe siyāh çerde maḥbūbe (4) gördüm ki anuḡ yūzi müfāḥaret eyledi bedr olmuş idük (5) yüzinde olan siyāh nokta gibi eşerlere **إذ لاح في عين البدر وجهي** (6) ol vaķtıda müfāḥaret eyledi ki ol yüz zāhir olup ziyā (7) virmiş idi bir gice içinde ve bir zulmet arasında ki ol (8) gice ve ol zulmet kıvrıcaķ siyāh sācdan nāşī olmuşdur (9) **murād** gice zulmeti gibi siyāh olan sāclar arasında ol yüz (10) göründükde gerçekden gicede görünen bedre ğalibe idüp faḥr eyledi dimekdür (11) **محببة من حبة القلب كونها** ol nigār 'aşıķuḡ ḡalbinde ziyāde (12) muḥabbetle sevgülüdür ve anuḡ günü ḡalbde olan siyāh nokta dandır (13) ya'ni andan boyanmışdur gūyā dimekdür **وطنتها كالنك والتمير الوردي** (14) ol maḥbūbenüḡ ibtidā-yı ḡilkatde bedenüḡ māddeşi ve balçıġı (15) ḡaşıl cesedinüḡ yaradılışı misk gibi siyāh çerdedür (16) ve daḥı 'anberverd rengindedür ḡatī siyāh olmayup kıızıllıġa (17)

[167a]

meyli olan 'anbere 'anberverd dirler ve **ba'zı** şu'arā daḥı (1) aķ beḡizlüyi siyāh çerde üzerine terciḡ idüp dimişdür **شي'ir** (2) **دعني وطالي في هوى أبيض** ḡo beni kendü ḡālüm ile aķ çehrelü (3) maḥbūbuḡ 'aşķında **murād** ben aķ maḥbūbı şorayın ḡo beni kendü ḡālime dimekdür (4) **كالبدرو أحسن من ذلك** ile aķ maḥbūb ki bedr olmuş ay (5) gibidür yā andan daḥı güzeldür **وعش معني في هوى أحمر** (6) sen belālar çeküp şāġ ol kızıl çehrelünüḡ 'aşķında (7) **أومت إذا ما شئت في خالك** yāḡūd ol istersen kendü (8) ḡālindel sen bilürsin ve **ba'zı** şu'arā daḥı dimiş **شي'ir** (9) **يا ذا الذي ينفق أمواله** ey ol kimse ki mālını ḡarc ider (10) **في حب هذا الأسمى الفاني** bu siyāh çerde olan fā'ik (11) maḥbūbuḡ 'aşķında **murād** ey aķçe pul ḡarc idüp siyāh çerde bendeler (12) şatun alan kimse eyü varurmuş ve

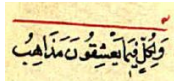
tamām işābet idersiz zīrā (13) (14) söylemez altını
 harc itmek çok degüldür ve söyleyen altun (15) muḳābelesinde ya‘ni siyāh çerde
 maḥbūb ki rengi altun (16) gibi kıızıldur ve hem söyleyendür cāmīd degüldür andan
 ötüri (17)

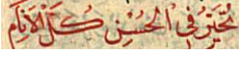
[167b]

bu söylenmeyen cāmīd altunı harc itmek çok degüldür māl cinsinden (1) zī-rūḥ
 olana nāṭıḳ dırler ve cāmīd olana şāmit dırler (2) beyt-i mezḳūruḅ mebnāsı bu
 işılāḥ üzerinedür **ḥāzret-i** (3) imām ‘alī bin ebū Ṭālibden raḍıya’llāhu ‘anh rivāyet
 olunur ki (4) anlar bir kimseye eytmışlar eger evlenmek istersen orta boylu (5)
 siyāh çerde ḥātun tezevvüc eyle eger begenmeyüp nefret idersen (6) boşangāḥını
 ben vireyim dimişler **nitekim** Tuḥfetü’l-ḥāfl nām kitābında (7) mezḳurdur **pes**
 ma‘lūm olsunki siyāh çerdelere envā‘ından (8) bir nev‘ine ādem dırler ve levnūḅ
 kendüsine edeme dırler (9) kıızıllık ile aḳluḳ mābeyninde bir levndür buḡday
 rengine müşābihdür (10) anuḅçün bu levn şāḥibine ‘Acemler kendü gün dırler ve
 Türkide buḡday (11) eḅlü dırler bu levn daḥı maḳbūl ve merḡūbdur bu renklü (12)
 olan ‘avretlere udemā dırler eger levninde sevādı az olup (13) ḥumret maḥlūṭ olursa
 la‘ sā dırler bunun gibi ḥātunlar mizācı (14) bārid olan erlere ḳatı nāfi‘dür anlaruḅ
 bedenlerine ıssı otlar (15) ḥāşşiyeti gibi ḥāşşiyet virür advıyye-i ḥārre fā’idesin ifā
 (16) ider her-bār ki cimā‘ eyleye rāḥat ve şafā bulur (17)

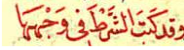

[168a]

~~gicelerinde bunlar hem örti ve hem döşek olur~~ ve ḥalḳuḅ (1)⁵⁴ çoḅı bu levni ihtiyār
 ider ve herkesüḅ bāb-ı muḥabbetinde zu‘munca (2) bir mezḳebi vardır aḅa gider ve
 bu levn sā’ir elvāndan aḥsen (3) ve mizān-ı ḥüsnde ercaḥ olduğına imām rāfi‘nūḅ
 bu rivāyeti ile (4) istinās belki istidlāl olursa vechden ḥāric ḥāli degüldür (5) **imām-**
ı mezḳūr tāriḥ-i meşhūrunda ve ‘allāme-i Suyūṭi daḥı Cāmī’ü’s- (6) şıḅarında
 ‘Abd’ullāḥ bin Ca‘fer bin ebū Ṭālibden rivāyet itmişken (7) raḍıya’llāhu ‘anh
 ḥāzret-i peyḅamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurmuş ki (8) cennete girdüm
 bir buḡday eḅlü rengi renklü kıızıllıḅa mā’il kıız gördüm (9) **pes** Cebrā’ile **eytdüm** yā
 Cebrā’il bu nedür ve kimüñdür Cebrā’il (10) eytdi yā Resūl’ullāḥ ḥāzret-i Ḥaḳ ‘izz
 ü celle Ca‘fer bin ebū Ṭālibüḅ (11) bu levnde olan ḥātunları meyli ve ārzūsı olduğın

54

bilüp (12) Ca'ferden ötüri bunı bunda halk idüp ihzâr itmişdür (13) didi **ba'zi** şu'arâ zeyt levninde olan sebz çehre (14) maḥbûbe medḥinde bu beytleri dimişdür **şi'ir** (15) niçe çehresi yeşil zeyt levnine (16) mā'il maḥbûbe gördüm ki (17)

[168b]

ol maḥbûbe ḥayrete bırağur güzellikde cümle halkı ya'ni anuḡ ḥüsne (1) adamları şaşurup 'ağllarını tağıdur (2) hâl bu ki anuḡ yüzinde olan çizi ve nişân çehresinde yazmış (3) bir kelâm yazmış ki belâgatda ve intizâmı (4) sâ'ir kelâma gâlib olup şu gibi raḡik ve nâzûk ve oğuması (5) âsân gelür Ḥabeşilerün yüzinde çiziler ve nişânlar olur ki (6) anlaruḡ yanında ziyetdür 'Arabide çiziye şeraḡ dirler ve ḥaḡ-deh (7) dirler ve şeraḡuḡ bir ma'nâsı da dür (8) beyt-i mezḡurda bu ma'nâya ihâm vardır gūyâ anuḡ yüzindeki (9) çiziler ve ḥaḡlar bir kelâmdur ki mefhûmı beyt-i şâlişuḡ medlûldur (10) beyt-i şâliş bu beytdür (11) ey benüm yüzime nazar eyleyen kimse yüzüme bakup di ki (12) bu yüz ve bu ḥüsne ü cemâl-i 'ayn (13) milkdür ya'ni 'ayn-i salḡanatdur ve salḡanat didükleri hemân (14) budur andan sonra selâmdur ya'ni âfâtdan ve ḥavâdişden selâmetdür (15) **murâd** budur ki salḡanat ve pâdişâhlık ki dirler bu şürete mâlik (16) olup her zamân müşâhedesine ve muḡale'asına kâdir (17)

[169a]

olmağdur bu salḡanata zafer bulan cümle 'ulemâ şâh olup (1) ve bu salḡanata hergiz zevâl irişmez ve âfet ve ḥabâl girişmez (2) dâ'imâ selâmetde ve şebâtdadır mu'tâd olan salḡanatlar âfâtdan (3) sâlim ve zevâlden emîn degüldür bu melike mâlik olan bu şartla (4) mâlik olur ve şafâ-yı ebedî medḡaline sâlik olur dimekdür (5) **ve Mâlik** bin el-Muraḡḡal nâm şâ'ir şarı beñizlü ve altun (6) renklü maḥbûb ḥaḡḡında dimişdür **şi'ir** (7) benüm mezhebim altun renklü yaḡağı öpmekdür (8) ya'ni bu levnde olan câriyeye meylüm ziyâdedür ve gâlibdür (9) benüm efendüm re'yüñ nedür (10) ya'ni ne dirsın benüm mezhebim ḥaḡḡında (11) sen imâm mâliki fikrinde ve re'yünde

bunamışdır işābet itmişdür (12) deyü haṭāya bi-sebt eyleme **أَمْسِدْ يَا خَدَّاهُ الْمَرْبِدِ** (13) zīrā maḡrib vilāyetinüñ ḥalkı cemīan mālīgün re'yi ile ve anuñ (14) ḫulı ile 'amel iderler mālīkden murād imām Mālīk bin Enisdür ki (15) e'ımme-i erba' anuñ biridür ve maḡrib diyārında olan ehl-i İslām (16) biisrihim anuñ mezhebine taḫlīd iderler anlar bu levni tercīḥ iderler imiş (17)

[169b]

ve šā'ir daḫı ehl-i ġarbdan olmağın anuñ ra'yi ile 'amel-i du'āsın eydür (1) ve ba'zı şu'arā daḫı levn-i mezkūr ḥaḫḫında dimişdür **شِعْرِ** (2) **وَجَدْتُهُمُ اللَّوْنِ صَبِغَ لِحْتِي** baña maḫşüş bir altun levnlü maḫbüb (3) vardur ki benüm miḫnetim için ḫalbe dökülmişdür ya'ni Ḥaḫ te'ālā anı (4) ḫudreti pūtesinde arıdup ḫilkat-ı insāniyye ḫalbüne dönüp (5) baña belā ve muḫabbet olmağičün bu şekilde taşvīr ve bu cemālde tecīr itmişdür (6) **يَطْبِلُ امْتِحَانًا لِي وَمَا أَنَا نَائِفٌ** ol maḫbüb 'alīyü'd-devām 'aşḫı (7) ateşinde beni kızdurup muḫabbetinde ḫulūşımı zer-i ḫālīş gibi imtiḫān ider (8) ḫāl bu ki ben ḫalb u baḫır degülüm belki šāfi altunum ya'ni muḫabbet-i ḫālīšem (9) **بَدَيْتُ فَوَاحِشِي وَهُوَ لَأَعْسَ عِنْدِي** benüm ḫalbümi cefası ile arıdur (10) gūyā anı daḫı imtiḫān ider ḫāl bu ki ḫalbüm anuñ muḫabbetinde (11) šāfidür ḡill ü ḡişşi yoḫdur **مَا ذَرَبْتِي اللَّوْنُ إِنَّكَ حَائِفٌ** (12) pes ey altun levnlü maḫbüb sen zālīmsin zūlm ve ḫayf idersin (13) gerçi levnün altundur ve zāḫirün budur **ammā** bāṭınuñ ḫabīş (14) ve daḡaldur bu ebyātuñ elfāzunda zehebe münāsib ve mülāyim (15) olan kelimāt zıkr olunmağla şī'ire tamām leṭāfet virmişdür (16) pes ma'lüm ola ki beş cinsi birḫaç nev'dür ol envā'un (17)

[170a]

cümlesi ehl-i kiyāset ve erbāb-ı firāset yanında maḫbūldür (1) ve aşḫāb zevḫ ve idrāk ol ṭā'ifeye meyl itmek (2) üzre mecbūldur **nitekim** şeyḫ 'Abdu'n-nāfi' bin 'Irākü'l-medenī (3) bu beytlerde ol ma'nāya işāret itmişdür **شِعْرِ** (4) **لِلْعَيْنِ مَائَتٌ جَمِيعُ الْخَوَائِرِ** Ḥabeşīye ya'ni bu cinse meyl (5) eyledi cemi' ḫāsseler ve 'uzvlar **مُرَاد** zāḫir bā'zı cümle anlara (6) muḫabbet eyledi dimekdür **وَبَعْضُهُمْ يُزِيغُ بَطْنِي الْكِنَاسِ** (7) bunlar ki ba'zısı ḫūbluḫda eyn geyigini ḫorlar begenmez ya'ni ḡazāl (8) cinsi ki laṭīf ve maḫbūldür ve mecbūblaruñ çeşmini aña teşbiye (9) itmek mu'tāddur eyle iken bu ḫüsnde fā'ik olmağla anı ḫorlayup (10) begenmez ve gözine göstermez **وَهُوَ الَّذِي أَذْهَبَ عَنِّي حَبِيَّةً** (11) ol ḡazāl begenmeyüp taḫḫīr iden maḫbūbdur ki anuñ

muhabbeti (12) beni cemi‘ nesneden alıkoşuyup hemān kendüye meşğul eyledi (13)

مَا حَيْثُ لِي مَاعَلَى يَا نَاسُ aşğa (14) ey ādemler baña deyüvirün ve ba‘zı şu‘arā dağı dimişdür

لَا تَعْرُوبُنِي أَبَا beni melāmet eylemeyinüz ey benüm iki yoldaşum (16)

عَنْ عَشْرَةِ الْعَرَلَانِ gazāllar ‘aşkından ötürü (17)

[170b]

ya‘ni maḥbūblara muhabbet itdüğüm için beni malāmet itmeğ (1)

قَالَتْ مِنْ شَأْنِي خُصُّوْا صَالِيَةَ الْحَبَشَانِ ‘aşk ve muhabbet (2) benüm şanımdandır ben

muhabbetden ötürü yaradıldum ḥuşūşā (3) Ḥabeş oğlanlarına muhabbet ki anlara

muhabbet itmekle çārem ve şabrum (4) yoğdur ve ebū **Hāzim** bin Dinār’ül-‘rec

dā’imā bu beyti tekrār iderdi **وَمَنْ يَكُ مَعْجَابًا بِنَاتِ كَيْسَى** ol kişi ki ‘Acem şāhı olan

(6) kisrā kızların beğenüp anlara muhabbet eyler ço eytsün kendüsi bilür (7)

فَأَنِّي نَجَبٌ بِنَاتِ حَامٍ taḥkik ben Hām bin Nūḥ kızların beğenüp (8) muhabbet iderüm ki

anlar Ḥabeşiyelerden **pes** ma‘lūm olsun ki (9) bu Ḥabeş tā’ifesi dağı derecede

mütefāvirlerdür biri birinden (10) fark vardır ve mertebede kimi yüksek ve kimi

dündür **ammā** (11) ḥaseb ve neseb cihetinde cümleden efḍal ve cemi‘ sinden (12)

eşref olan **Amḥariyye** didükleri tā’ifedür ki bunların (13) ḥüsn ü cemāli ḡayrılara

ḡālibdür ve yüzlerinin nūrı (14) ziyādedür ve tekellüm maḥallinde faşihlerdür ve

gözleri ḥüdayi (15) sürmelidür ve cüvānmerdlerdür ve boyları uzun ve çoğridür (16)

ve ḥadleri nerm ü nāzūkdür ve ‘ākılları ağırbaşlılardır (17)

[171a]

yeynilikleri yoğdur dāmenleri pāk ve dīndārlıkları muḥkem (1) ve ḥıyānetden dūr

ve ḥıfz-ı ḥuḳūğda tamām meşhūrlardur (2) ve ḳalbleri şāfi ve dostluğları dūrüst ve

muhabbetleri (3) kemāle ve vefāları nihāyetdedür leṭāfetleri fevkü’l-ḥadd (4) ve

zerāfetleri dilpesenddür böyle iken meskenetleri mevcūd (5) ve ḥayā ve edebleri

meşhūr ve meşhūddur efendilerine ri‘āyetleri (6) ve ḥidmetlerinde kifāyetleri

beyāna muḥtāc degüldür nefsleri kerīm (7) ve ḳalbleri selīmdür bu maḳūle her

birinde niçe aḥlāğ-ı maḳbūle (8) ve ‘ādāt-ı merziyye ve maḳ‘ūle vardır ki ḥaşrı

imkāna (9) girmez cemi‘ ḥareketleri mevzūn ve aḥvālleri cümleten melāḥata (10)

maḳrūndur eglemeleri ‘aceb ve ṭabi‘leri tiz ve zihlerinde (11) egrilük yoğdur ve

re‘ylerinde istiḳāmet çoğdur her ne (12) olursa öğrenmege ve öğretmege

kābiliyyetleri vardur **ve be'l-cümle** (13) bu emre didükleri tã'ifenün fikrleri toğrı ve fi'ileri (14) pesendide ve her hãlleri ferhundedür ve menākıblarına nihāyet (15) yoğdur hiç bu tã'ifede 'ayb cinsinden nesne bulunmaz (16) meger ki yavuzluğları ve nefsleri büyük olduğu ve degme (17)

[171b]

nesneye tenzil itmeyüp müstagnî-i 'ālem olup ve tab' (1) oldukları ola ve bunlar dā'imā bedenlerin pāk tutup rāhatda (2) ve şafāda olmağa sa'y iderler ve qalblerini ğill ü ğişş ve (3) hasedden kırtarmağa çalışurlar ve yürüdüklerinde nāzile (4) şalınurlar ve hareket zamānında mürğ-i kaźā gibi her cānibe çalınurlar (5) 'aybları var ise bunlardur ğayrı cihetden kıuşūrları yoğdur (6) **قَابِضُ الْمَضَانَا** 'Abdu'l-berr bin eş-Şihne eş-Şurrū'l-Hāfi cāriye (7) hağkında bu beytleri ne hoş laţif dimişdür **şî'ir** (8) **حَابِشِيَّةٌ سَأَلَتْهَا عَنْ جِنْسِنَا** bir Hābeşiyye cāriyesinden şordum (9) ya'ni Hābeşsin deyü su'āl itdüm **قَدِمْتُ عَنْ نَقْرِ دُرِّ جَوْهَرِكَا** (10) **pes** gülmiş idi ve bu gülmesi de dürr ü cevher gibi diş gösterdi (11) **فَطَه** **فَطَفَفْتُ أَسْأَلُ عَنْ نَعْوَمٍ مَا لَوْحَا** başladum buđa (12) şormağa gizlü yirinün yumışağlığından ya'ni kaftān altında (13) mestür olan bedenün yumışağ midur didüm (14) **قَالَتْ مَا شِئْتِ جِنْسِي أَمْ حَا** eytdi ne istersin cinsüm (15) Amħarī cinsidür bu mışrā'uş zāhiri ma'nāsı budur evvel (16) cinsini şorup ba'dehū gizlü yirin zıkr idicek ğüyā ğazaba (17)

[172a]

gelüp gizlü yirümden ne istersin ol cinsimi şorduğ (1) cinsüm Amħarī dimiş ola lākin şā'ir ihām kaşdıyla (2) 'ibāretini üç kelime i'tibār itmemişdür **biri** ümm-i 'Ātıfedür ki (3) ağd-i emrün içündür **ve biri** dağı hır 'ibāretidür ki ferc-zen ma'nāsındadır (4) **ve biri** dağı yā-yı mütekellimdür keennehu gizlü yerinden su'āl idicek (5) nedür murāduđ cinsüm mi şorarsın yoğsa fercüm mi şorarsın (6) dimiş ola bu i'tibār ile beyte leţāfet gelmişdür bu şan'ata cinās-ı (7) mürekkeb dirler **ve ibn-i 'Avvād** el-Mışrīnün bu beytleri dağı **لَيْتَا** sābıka kabalindendür **şî'ir** (8) **حَابِشِيَّةٌ حَبِشِيَّةٌ أَبْصَرْنَا** bir Hābeşiyye cāriye gördüm ki hüşniyyedür (9) ya'ni şerif-i hüşne mensübdür **بِمَنْزِلِ كَالْمِصْنِ الرَّطِيْبِ الْمَمْرُ** (10) ol cāriye şalınur ve ditrer idi üzerinde meyvesi olan budağ gibi (11) **فَسَأَلْتُهَا عَنْ جِنْسِنَا مَعَهَا لَيْتَا** **pes** ben ağa cinsinden ve (12) gizlü yerinden

şordum **قَالَتْ فَمَا بَقِيَهُ جِنِّي أَحْمَرِي** (13) eytdi ki ne istersin cinsüm Amḥarīdür yāḥūd nedür murāduḡ cinsüm midür yāḥūd (14) hırum mıdur dimekdür ve bu beytler daḡı sâbıqlar gibidür **شِعْرِ** (15) **جَسِيَّةٌ نَادِيهَا مَنَا السُّلْطَانُ** bir Ḥabeşiyye cāriyeye nidā idüp şordum (16) **عَنْ جَدِيدِهَا تَعْمُرُ نَفْوَالِي نَدِي** cinsinden şordum başladı benüm (17)

[172b]

sözümü begenmeyüp girrelenmege **نَطْفَقْتُ أَسْأَلَ عَنْ نَعْوَمَةٍ مَخْفِي** (1) **قَالَتْ فَمَا بَقِيَهُ جِنِّي أَحْمَرِي** bu beytlerüḡ ma‘nāsı ibnū’l-şihne ebyātında (2) sebkat itmişdür ve **Şeyḡ ‘Abdu’n-nāfi‘** bin ‘Araḡuḡ bu beytlerinde de (3) ma‘nā-yı sâbık ḡaşd olunmuşdur lâkin üslüb-i âḡirde ve tarz-ı digerde vārid (4) olmuşdur ve evvelkilerden leṡāfeti ziyādedür **شِعْرِ** (5) **بِأَحْمَرِي نَاعِلُ الْمَدِينِ ذُو شَرِّطَيْنِ فَعَلِمَهَا كَعَمَلِ الْخَصْبِي** (6) baḡa maḡşüş bir Amḥarī civānı vardır ki yaḡaqları yumışaḡdur (7) ve yüzinde iki çizisi vardır ki ol çizilerüḡ fi‘li ḡancer fi‘li gibidür (8) **murād** ḡancer zāhir **هَذَا** te‘şir itdüḡi gibi ol çiziler ḡalbde (9) te‘şir iderler dimekdür **لَأَدْرِمُ مَصْلَفِي ضَعْفِي مَخْفِي** (10) ben anuḡ yaḡaḡı şafḡasına yapışalıdan berü yā anı öpeliden berü bildüm ki (11) **أَبِي سَمْرَةَ أَحْمَرِي** ol şafḡa-ı ḡadd yumışaḡlıḡda (12) ḡarīr midür yoḡsa Amḥarī civānına yāḥūd Amḡara ṡā’ifesine (13) mensüb yaḡacıḡ mıdur bunda daḡı Amḡara ‘ibāreti mürekkeb i‘tibāt (14) olunursa ma‘nāsı bildüm ki ol ḡadd-i ḡarīr midür yoḡsa (15) yaḡacıḡ mıdur yoḡsa ḡıra mensüb yumışaḡlıḡ mıdur (16) nu‘umeti ḡırdan mı aḡz itmişdür dimekdür ve **Şeyḡ ‘allāme-i Muḡammed** bin el-ḡanbel (17)

[173a]

el-ḡalebī daḡı bu beytleri bir Amḡarīyeye cāriye ḡaḡḡında dimişdür **شِعْرِ** (1) **عَرَفُوْنِي عَنْ حَيْبِ بَيْضِ الشَّنَائِيَا** aḡ dişlü kimseler dimekdür gerek (2) erkek gerek dişü ya‘ni yüzleri siyāḡ ve dişleri beyāz kimse (3) lerüḡ muḡabbetinden ötüri ḡaḡḡ beni melāmet iderler **بِقِنَاءِ مَيْلَعَةَ أَحْمَرِي** (4) bir güzel cāriye sebebi ile melāmet itdiler ki Amḡara ṡā’ifesindendür (5) **لَيْتَ شِعْرِي أَنْكَ غَيْرِ حَرِيَّةٍ بِالْتَفَانِي يُجِبُّهَا أَمَّ حَرِيَّةٍ** (6) nolaydı bileydüm ol maḡbūba lāyık degül midür anuḡ muḡabbetinde ḡaḡḡ biri (7) birin ḡızmaḡa ve anuḡ yolında cümlesi helāk olmaḡa yāḥūd lāyık mıdur (8) ve **imām** bu Amḡara ṡā’ifesinden aşıḡa bu nev‘ daḡı vardır ki (9) anlara **Şehretiler** dirler bu cemā‘ at ḡatı bahādurlardur ve her işde (10) muḡaddimlerdür ve ziyāde iḡdām şāḡibleridür cenk

ve h̄arb (11) zamānında her biri şīr jiyān ve heybetde feġān arslundur (12) kılıç urmada ve nīze ile şancmada pehlivanlardır şecā' atleri (13) h̄adden ziyāde şehāmetleri fevķ' ālādedür bir işe kaşd (14) itdüklerinde yā anı ele getirürler yā ol yolda rūhlarını ve nefslerini (15) bezl iderler dā'imā dūnki günlerden bu günki günlerin eyü itmege (16) çalışurlar müşkil işleri hāl iderler ve şarb-ı maşlaḫatları (17)

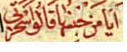

[173b]

buyururlar h̄üsleri bi endāze ve daḫı levnlere āb-ı şāfi gibi ter (1) ve tāzedür ve yaḅaḅları keşide ve nerm ve çeşmleri siyāh (2) pür şermdür her hālde 'ayb ve şenā' atden gurizān olurlar (3) ve dā'imā 'ākıbet-i endişligden h̄ālî olmazlar ġayrılar 'izzetiçün (4) kendü nefslerini ḫor itmezler ve mällarında bezl ve isrāf yolına (5) gitmezler h̄āşılı cemi' meḫāsın zāhire ve bātına bunlarda mevcüddür (6) bunlara yoldaş olan kimse hergiz ḫorlık çekmez ve penāhlarına (7) ilticā eyleyenler 'add u ḫavfindan endişe itmezler lākin eger zamānda (8) bunlar ḫışm ve ġāzab atına binerler ve belā-yı sebep yoldaşını (9) suçlayup 'itāb ve melāmetle kızarlar ġāhī tekebbür ve tecebbür ġalebesiyle (10) ben Necāşiyim yā 'arab deyü seyyidler i ḫuzūrunda terk-i edeb iderler (11) ve rivāyetdür ki ḫāzret-i peyġamberün şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem ḫuzūr-ı (12) şerīfnde ḫarbeler ile oynayanlar Şehretī tā'ifesinden eydür ki (13) **دُونَكُمْ يَا بَنِي آدَمَ** deyü ḫitāb-ı **Resūl'ullāh** 'aleyhi's-selām ile müşerref olmuşlardır (14) **nitekim** 'Abdu'n-nāfi bin 'Arāḅ **أَعِينَا فِي شَأْنِ مَنْ يُعْتَبَى** nām (15) risālede bu ma'nāya meyl itmişdür ve **Allāhu a'lem** **بِحَقِّهِمَا** bu Şehretiler (16) ḫaḅḅında daḫı şu' arā ve üdebā te' azzül itmişlerdür **nitekim** İbnü'l-'Arāḅ bir (17)⁵⁵

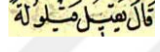

[174a]

Şehretī maḫbūb ḫaḅḅında bu beytleri dimişdür **شِ'ir** (1) **يَلْبِطُكَ الْفَتَانُ يَأْتِيكَ الْفِتْنَةُ** fitne kopardıcı baḅışuḅ ile (2) ey maḫbūb şeksüz siḫr eyledün **فَارَنْ يَوْمَافِي بِنَايَا بِنِ سَحْرَتِ** (3) **pes** imdi ol baḅış ile bize baḅ ammā rıfḅ ile ya' ni luḅf ile tut (4) katī koyma ey Şehret oġlı ey Şehretī cinsinden olan oġlan dimekdür (5) **أَنْتَ الَّذِي حَقَّقْتَنَا مِنْ لَهْوَى مَا لَمْ نَطِقْ وَعَنْ سِوَاكَ قَدْ سَحَرْتِ** (6) sen ol kimsesin kim muḫabbet cinsinden ġötürmege ḅādir olmaduġumuz (7)

بُورِثَتْ سَتَقَاتُ تَشَدُّدِ وَبِعَضَلِ
خَاشِي رَحْمَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ دِي بُولُونِ
أَبِي دِي بُولُونِ نَكِيمِ

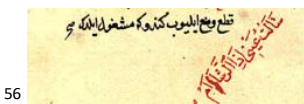
yüki bize yükletdün ve senden gayrıdan bizi kaṭı‘ muğ eyleyüp kendüğe meşgale eyledün mi (8) ve Şeyh ebū ‘Abd’ullāh el-Feyyūmī daḥı dimişdür **şi‘ir** (9) 56 gözüme şordum ki bu turan gāzāl mıdur yoḥsa (10) Ḥabeşilerün birer eyi midür ki sen aṅa ‘āşık olduḅ (11) ḥattā kaçan ki benüm gözime görinüp zāhir oldı (12) anuḅ gözlerin görüp didüm ki bu gāzāl degüldür (13) belki Şeḥretidür ve ba‘zı şu‘arā daḥı dimişdür **şi‘ir** (14) ey şol maḥbūbe ki anuḅ cinsi Şeḥretidür didiler (15) ya‘ni ey Şeḥretiyye olan ḥüb cāriye (16) senüḅ gözlerüḅ sebebi ile bu cemā‘at uyıdılar kendülerden (17)

[174b]

geçdiler zīrā ki siḥr eyledün kālū ‘ibāreti (1) māddesinden me’ḥūzdur ḳaylūle ḳuşluḳ zamānında uyumaḳdur (2) benüm ḳalbümden gayrı ‘aşḳ ve muḥabbet (3) ḳulı yoḳdur ya‘ni ‘aşḳ bendesi ve muḥabbet esiri benüm ḳalbümdür ancak (4) benüm gözüm yaşlarıdur sen degülsin (5) zāhir gözüm yaşları revāndur dimekdür lākin ihām-ı ṭarīḳile (6) maḥbūbesi olan cāriyye ḥiṭāb idüp cāriye sen (7) degülsin benüm gözüm yaşlarıdur dimek ma‘nāsın ḳaşd itmişdür cāriye (8) revān ma‘nāsına i‘tibār olunacaḳ ‘abdu’l-ferāme (9) şarf olunur **murād** muḥabbet esiri benüm ḳalbümdür sen degülsin ya‘ni (10) fi’l-ḥaḳīḳa esir ve memlūk benüm sen mālīksin dimekdür **pes** imdi (11) bu zıkr olunan iki nev‘ **biri** Amḥarī ve **biri** Şeḥretidür envā‘-i Ḥabeşüḅ (12) aḥseni ve ḳadr u ḳıymetde ḥilḳatde ve fiṭratda sā’irlerden (13) laṭif ve ‘ādetde ve ḥūyda anlardan zariflerdür fażilet (14) cihetinden bu iki nev‘ iki koşı atı gibidür ki meydān başına (15) berāber varmış olalar hiç bunlarda bir ḥorlayacaḳ ve yerecek (16) kimse yoḳdur ikisine daḥı Ḥabeş itlāk olunur biribirinden (17)

[175a]

fażiletde çoḳluḳ tefāvütleri yoḳdur farḳları budur ki Amḥarī (1) ṭā’ifesinüḅ ṭabi‘atı laṭif ve nerm ve hem mizācları nāzūk (2) olur bu cihetden Şeḥretilere galebe idürler

ve Seḥretī cemā'atinde (3) şiddet ve şehāmet ve heybet ve şecā'at gālib olduğına (4) nazaran Amḥarīlerden terciḥ olunurlar **ve ammā** bu iki nev' den geçecek (5) iki nev' daḥı vardır ki birine Dāmūt ve birine Baleyn dirler (6) başka başka nev' lerdür ve Baleyn cinsi Dāmūt cinsinden mu'teberdür (7) ikisinüḡ daḥı kendü nev' ine nazaran fezā'ili ve şemā'ili vardır (8) ve ikisinde daḥı bedr mişāli ḡulām pākizeler ve āfitāb ḡal'at (9) duḡter-i düşizeler bī ḥaddübī endāzedür **ḡuḡuşā** Dāmūt (10) nev' inde olan ḡazāllar 'ālemde meşhürdür **ebū 'Abd'ullāh** el-feyyūmī (11) bir Dāmūtī ḡulām vaşfinda ḡatı ḡoş dimekdür **şi'ir** (12) **أَهْرَاءُ أَهْيَافِ عَيْنَاهُ إِذَا قَدَّتْ** ben severem ol beli ince maḡbūbı (13) ki ḡaçan ḡözleri fitne ve siḡr idüp ḡalkı şaşursa (14) **فَأَنْتَ عَلَى خَيْرٍ مِّنْهَا رَوَيْتَ وَمَارِئِي** anuḡ ḡözleri siḡr itdüḡi zamānda (15) hārut ve mārut nām meleklerüḡ siḡrine gālib olur (16) **نَادَيْتَ وَاتَّقِ النَّفْسَ النَّزَامَ وَإِيَّاكَ فَصَدَّقْتُ عَلَيْكَ صَبَابِي بِأَمْرِي** (17)

[175b]

nidā itdüm ki ey nefsi 'aşḡuḡ belāsına şabr eyle eger benüm 'aşḡımuḡ (1) ḡarāretleri daḥı şevḡimüḡ ateşleri saḡa bir marāzla ve helākla (2) ḡükm iderse ol ḡit elinden ne gelür **ve ammā** bunlardan aşaḡaca (3) bir nev' daḥı vardır ki birine **Ḳamu** ve birine **Ḳıtar** dirler bunlar daḥı (4) leḡāfetden ḡālī degüllerdür bu nev' lerüḡ maḡbūllerine zafer (5) bulan defīne bulmuşa döner ve **be'l-cümle** bu cūşuḡ envā' ı çoḡdur (6) vilāyetlerine tereddüd idenlere ḡafī degüldür lākin bu kitābda meşhūrlarınuḡ (7) zikri ile iktifā olundu ve muḡlaḡā Ḥabeş cinsinüḡ keremleri (8) vāfir ve zararları nādirdür ḡilḡatleri ḡüsn ve ḡulfları (9) müstaḡsen ve dehānları pāk ve kelāmları lezīz ve ḡandeleri (10) bisyār ve ḡüftārları menekīndür bu sevk itdüḡimüz evşāfuḡ (11) cümlesini **imām** ebū el-ferec ibnü'l-Cevzī Tenvīrū'l-ḡabeşde taşriḡ (12) itmişdür **ve'l-ḡāşıl** bu cinsi Ḥabeşī dā'im fetḡ ve nuşrete mazḡar ve ḡaḡā (13) ve zilletleri perde-i mef'arede pūşīde-serdür sa'yaları şükrāna (14) ḡarīn ve ticāretleri ḡusser andan emīndür şol kimseleḡ ki (15) bunlaruḡ tamām-ı fezā'iline iḡḡilā' ve meḡāsinine vuḡūf murād ider (16) **imām** ebū el-ferec ibnü'l-Cevzī el-vā' izüḡ Tenvīrū'l-ḡabeş fi fezā'il (17)

[176a]

es-sudān ve'l-Ḥabeş nām risālesine mürāca'at eylesün **ve daḥı Suyūḡinüḡ** (1) refi'ü'ş-şānū'l-Ḥabeşān nām risālesin ḡözden geçürsün (2) ki iḡāḡa-ı vāsi' ve ma'rifet-i cāmī'a taḡşil eyleye ve Allāhu a'lem (3) **faşl-ı şānī** Ḥabeşiyye cāriyeler

ve anların hüsn-i (4) şıfâtı beyânındadır **pes** ma'lûm ola ki cemi' erbâb-ı 'aqlun (5) ittifâkı ve cemâ'at ehl-i hikmet ve ma'rifetün ecmâ'ı ve aşhâb-ı (6) tecrübe ve imtiḥânun i'tikâdı ile Ḥabeş cinsi nisâ' tâ'ifesiñ (7) içinde sâ'ir ḥayvânda koyun mertebesindedür ya'ni ḥayvân (8) cinsinde koyun nev'inün mizâcı nice mu'tedil ise zen cinsinde (9) daḡı Ḥabeş câriyeleri eyledür mizâcları ne kıatı ḥârrdur ve ne (10) ziyâde bâriddür ruḡbetleri ve yübüsetleri daḡı eyledür bu (11) iki ḡâlde daḡı bunlar ḡadd-i i'tidâlde kıatı siyâh olan 'avretün (12) mizâcı ḡârr ve yâbisdür bu maḡûle zen ateş-i cehennemdür **فیر بالله** (13) **من ذلك** ve aḡ olan ḡâtonun mizâcı bârid rüḡbedür ve bu daḡı (14) maḡbûl degüldür zîrâ ebraḡ şitâiye ve belki zemherir ve bürüdetine beḡzer (15) **ammâ ki** Ḥabeş cinsinün cemi' elvânı gerek ḡazrâ' gerek şafra (16) gerek idmâ' gerek südmâ' her ḡanḡısı olursa bu iki mertebenün (17)

[176b]

mâbeyninde miyânedür ıssı vaḡtinde de ve şovuk zamânında da maḡlûblardur (1) yaz eyyâmında behişt şafâ-yı sirişte mu'âdil ve kış hengâmında (2) def'-i bürüdete sipihr mühr gibi muḡâbildür cümle 'aḡl ehl-i ve naḡl (3) şâḡibleri ve hikmet ve ma'rifet re'isleri böyle ittifâḡ (4) itmişlerdür bu bâbda muḡâlefet idenlerün ḡilâfına i'tibâr yoḡdur (5) zîrâ buna inkâr itmek bediḡiyyâta inkârdur ve maḡsûsâtı nafydür (6) **ve ḡükemânun** ba'zısı ketb-i ḡıbdâ lühüm bâbında dimekdür ki ḡayvânâtdan (7) rengi siyâh olan ḡayvânun hem eti lezizdür ve hem eyüdür (8) her ḡanḡısı olursa olsun zîrâ ki siyâh ḡayvânda ḡarâret (9) ziyâdedür ḡarâret ḡalebesinden yübüset ḡâdiş olup (10) andan ötüri rengi siyâh olmuşdur Ḥabeş ḡavmi ḡarâret (11) mertebesinün ve yübüset derecesinün i'tidâli ḡabaḡasındadır (12) ve bürüdetden ve ruḡbetden daḡı lâzım olduḡı ḡadar bunlarda (13) mevcüddur bu sebebden Ḥabeşiyyelere vakkâ' itmek bedenlere (14) şıḡḡat ve nef' virür ve lezzeti ziyâde eyler ve fâ'idesi çok olur (15) ve cemi' zârardan dūr ider ve ḡasta adam Ḥabeşiyyelere (16) vakkâ' idüp şifâ bulduḡı tecrübe ile şâbit ve tevâtür ile (17)

[177a]

ma'lûm olmuşdur ve bürüdetden ve ruḡbetden ḡâdiş olan (1) marâza ḡod devâ-yı kâfi ve şifâ-yı vâfidür ve arḡa aḡrısına (2) ve veca'-ı mefâşıl ve selsü'l-bevle ve meşâne 'illetine nef'-i (3) kâmilî vardur ve vakkâ'un 'aḡabince vakkâ' idene ne süstlük (4) irişür ve ne za'af gelür ve ne a'zâsı gevşer ve ne (5) siḡirleri uzanur belki ḡuvvet üzerine ḡuvvet ve ḡiffet (6) ve ferec üzerine daḡı ziyâde cestlük ve

yenilük hāşıl (7) olup tekrār vakkā‘a rağbet ve neşāt zuhūr ider bunun (8) sebebi anların mizācları şāğ ve bedenleri kavī ve ‘unşurları (9) mu‘tedil olduğudur zirā bunların toğup büyüdükleri (10) memleketün havāsı mu‘tedil ve şuları lezīzdür ve ağaçları (11) çok akarşuları büyükdür ve meyveleri hūb ve laţif (12) ve çiçeklerinin koğusu misk-i āsā ve tīzdür ol diyāruñ havāsı (13) hār ve yābis degüldür ki ehlinün mizācı yābis ve levni siyāh ola (14) ve bārid rütbede degüldür ki bürüdet ve beyāz peydā ide **pes** (15) levnde i‘tidāl ve mizācda ve ṭabī‘atda şıḥḥat olmağ her vechle (16) hūsn ve ḥalāvete sebeb ve mağbūl ve maṭlūb olmağa bā‘ışdür (17)

[177b]

bunlardan ötüri bu cinse kemāl rağbet idüp muḥabbetlerine (1) mücidd ve muşirr olurlar **huşūşā** ki firāşları başka ve dağı (2) menzilleri münferid ola anuñçün ba‘zı ehl-i zevk ve idrāk (3) olanlar dimişler ki **اِخْتِلَانُ الْفَرَاشِ مُوجِبٌ لِحُرُوكِهِ وَالْاِسْتِعَاثِ** (4) ve ba‘zı şu‘arā dağı ma‘nāyı nazm idüp dimişlerdür **شِعْرِ** (5) **لَا دَوَاءَ يَبْرِئُ فِي الْبَاءِ إِلَّا رَجَبُ الْمَوْءُودِ وَصَمُّ الْحَبِيبِ** (6) ya‘ni hiç bir devā ve ‘ilāc yoğdur ki cimā‘ı ziyāde eyleye (7) illā muḥabbet zenbīli vardur dağı mağbūba şarılmağ devāsı vardur ancak ğayrı yoğdur (8) **وَمَنْ يَبْرِئُ فِي الْبَاءِ فِي كُلِّ شَخْصٍ نَاقِصِ الْبَاءِ خَسَنٌ وَخَيْرٌ مِنْهُمْ** (9) ve dağı her şahş ki anuñ cimā‘ı eksük ve mizācında fütür ola (10) anuñ gihinün cimā‘ı ve rağbetini ziyāde ider ğarīb cemālün hūsnı (11) ya‘ni bir cemāl ki evvel gördüğün olmaya ve bildüğün olmaya henüz (12) görmiş olasın ol dağı cimā‘ı ziyāde ve bāb-ı rağbetini ğuşāde (13) ider **nitekim** yād balduz sekanğurdur dimişlerdür **huşūşā** ki (14) ol yād ve ğarīb olan hūsn şāhibi Hābeşiyye cinsinden (15) ola ve laţif mizāclu ve yumışağ tenlü şarılması ve koçulması (16) lezīz ola ve ağzı misk būy ve dişleri lū‘lū‘ incüleyin (17)

[178a]

şafā ḳanda bulınur ve cinsün dağı mābeynlerinde nisbetle (1) tefāvütleri vardur ve cümlesinden eyüsi **Āmḥariyye** ṭā’ifesidür (2) andan şonra **Seḥretiyye**dür ba‘dehū **Baleniyye**dür dağı şonra **Dāmūtiyye**dür (3) her şahş bunların bir nev‘ine ālüfte ve anuñ cetti ile āşuftedür (4) bunun mağbūlı anuñ merdūdı ve anuñ muḥtārı bunun maşdürıdur (5) **وَالنَّاسُ فِيمَا عَسَفُوا مَذَاهِبٌ** ḥalkuñ ‘aşıḳ oldukları (6) nesnede dürlü dürlü mezhebi vardur ki her kişi ihtiyār itdüğü (7) mezhebi taḳlīd ider illā bu ḳadar vardur ki Seḥretiler ṭā’ifesinde (8) mağbūbeler bisyār ve ekşer nās yanında bu ṭā’ife

maḥbūb ve muḥtārdur (9) bunların muḥabbetine sebep budur ki ilerü zamānda bir pādīşāh (10) Ḥabeş kavmi ile muḥārebe idüp sonra bunlar ile şulḥ (11) itmiş ve şulḥunda böyle şart eylemiş ki bu günden sonra (12) bunlardan toğanların eger erkek ise ḥāşā zekerin keseler (13) ve eger dişi ise memesin keseler ve bu tarīfeyle bunların (14) neslini kaṭ' eylemek murād eylemiş bunlar daḥı şartı kabūl (15) idüp 'ahde vefā itdiler lākin ma'nā-yı murādı kalb (16) idüp şabīnūḡ zekerin ve kızın ḥāşā fercin kaṭ' itdiler (17)

[178b]

bu güne kaṭ' ol iki şımfā daḥı ziyet ve bā' iş meyl ve raḡbet (1) ve muḥabbet oldu **nitekim** 'allāme-i Suyūṭī Ezhārū'l-urūşda (2) naḡl itmişdür **ve bunların** cemi' envā' inuḡ aḡseni oldur ki (3) yumışaḡ tenlü ola ve ince bellü ola ve görümi gökçek (4) ve didāri güzel ola ve derisi yufḡa ve şoyḡunı nāzük ve nā' im (5) ola ve kāmeti toḡrı ve uzun ve başı büyük ve mevzūn (6) ola 'aḡlı kāmīl ve nefsi mehīb ve ḡoş ḡoḡulu ve aḡlaması (7) ḡūb ola her kārda māhir ve her kemāli zāhir ola ve güler (8) yüzlü ve sırtması tatlu ola ve lāḡ ve laṭīfesi çoḡ ve şacı (9) gür alnı hilāl ve yüzi nūrlu ve degirmi yüzlü ola ve mevzūn (10) ḡadlü olup ḡadinde nu'umet ve levninde zerāfet ola **اغز** (11) gözlü ve siyāh ḡadeḡa ve çeşmi sürmeli ve kirpikleri uzun (12) ve gür ola ve ince ḡaşlu olup uçları birbirine doḡunmaya (13) aralığı küşāde olup ikisi iki kemān gibi görine ve altında üç (14) dāne çizisi ola ki aḡsen vaz' üzerine mevzu' ola (15) ve burnı yüksek ve burnunun nihāyeti kemer gibi mürtefi' ve ince (16) ve uzun ola kılıç çalımı şeklinde ne kışşa olup 'ayb (17)

[179a]

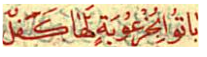

'add oluna ve ne ziyāde uzun olup cemāline şeyn vire (1) **nitekim** şā' ir maḥbūbesi vaşında dimişdür **şi'ir** (2) **دَعَاءُ بَرَجَاءٍ مَقْرُونٍ حَوَاجِبَهَا** bir maḥbūbdur ki gözlerinüḡ (3) siyāhı ḡatı siyāhdur ve büyük gözlüdür ve ḡaşları çatıḡdur (4) **مَرْوَنَةٌ ذِيهَا فِي طَرَفِهَا الْكَلْبُ** müzeyyendür kendüye münāsib ziyetle (5) ve gözinde ilāhī sürme vardur **أَنْ أَقْبَلْتُ قَبْلَ هَذَا الشَّيْءِ طَالِعَةً** (6) eger ḡarşudan teveccūh idüp yürüse dirler ki ve işte bu (7) güneşdür ki toḡmışdur **وَإِنْ تَمَشَّتْ كَمَا هِيَ الْفَاخِمُ الْخَلْبُ** (8) eger yāb yāb yürimeḡe başlasa anı her cānibinden siyāh şaclu (9) ve gür giysüler ḡaplar ve budur **فِي أَنْفِهَا شَيْءٌ فِي صَوْتِهَا حَنْبٌ** (10) burnunda yükseklik vardur ve daḡı üzerinde ḡunne vardur (11) ya'ni ḡalāvet ve

nağme vardır (12) ucunda tamām yumuşaklık vardır ve tükürüğünde ‘asel (13) vardır ve ercübân renginde iki haddi ola ki şeklen iki (14) elmaya beñzeyüp ve elmaların her birinün üzerinde birer (15) kırmızı gül ola ve haddinün şāğ cānibinde bir laṭif (16) ve nāzük siyāh hāl ola ve bir dāne ağzı ola ki hātem gibi (17)

[179b]

müdevver tenün ve öpmesi şīrīn ve gülümsemesi tatlu ve şeng ola (1) ve ağzı içinde olan tükruk zehirlere tiryāk ola iki kırmızı (2) tuṭağı ola ki verd renginde olup siyāhlucağ ile maḥlūt (3) ola yāhūd siyāhlıktan bedel hāller ola ve seyrecük (4) dişleri ola ki ucları tīz ve mücellā ve āb-āmīz ola dizülmüş (5) mürvārīd gibi mevzūn **huşūşā** öñ dişleri pākīze ve şafā (6) efzūn ola ve ağzının rāyihası hoş ve zekī olup (7) za‘ferān ile maḥlūt misk gibi koğa ve faşih ve cāri (8) zebānī olup lüknetden ve tereddüden dūr-terīn ve āvāzı (9) şīvelü ve nazm ve şīrīn ola ve sözi tatlu ve gerdanı (10) dirāz ve gögsi atlu ola ve gögsinde iki dāne (11) mürtefi‘ memeleri iki enār gibi mevzūn ve me’nūs yāhūd iki (12) dāne hoğka ābnūs ola ki her birinün üzerinde ‘anberden (13) mühr ve miskden tamğa ola ve iki dāne bazusu ola ki (14) et ile tölmiş ve yağ ile mülemma‘ olmuş ola iki dāne (15) bilgi dağı ola ki yapışsañ kemikleri belürmeye ve tamarları (16) tıyulmaya ve iki yumuşak ucu ola ki siñirleri süst (17)

[180a]

ve kemikleri ince ola ve ıarnı arık ve büküm büküm ola gūyā ki (1) derilmiş kumāşdur ve dağı yoğun ve yumuşak göbeği ola (2) ve arkası toğrı ve geyn ve yumuşak ola ve eyegüsi düz (3) ve beli ince ola şağrısı etlü ola **nitekim** mütenebbī nām şā‘ir dimişdür **şi‘ir** (4) bir ince kemiklü yumuşak tenlü güzel (5) cāriye ile gicelerdiler ki ol cāriyenün ağru büyük şağrısı (6) yakın olurdu ki ol kalktığı zamānda (7) anı çeküp oturma idi (8) ‘aşık muḥibbün ḳalbinde bir dürlü ‘aşk ateşi vardır ki (9) cehennemün ḳatı ıssı ateşi bu ateşün (10) ḳatı şoğıdur ve yoğun uylukları ola ve ince kemiklü (11) ve ḳaluñ etlü baldırları ola ve gömülmüş topukları ola ve ayakları (12) küçük ve ṭabanları eṭrāfi yumuşak ve barmaḳları ucu (13) laṭif ola **pes** bu şartlarla bu şıfatlarla bir maḥbūbe (14) dūrre-i yetmeyedür ki şadef içinde bir dāne

bulunur (15) aña hîç kıymet olmaz ve bir ağır bahâlu gevherdür ki kübriyat-ı (16) aħmer gibi bulunmaz belki andan daħı ‘azîzdür misk ezferanuç (17)

[180b]

yanında ħor ve nâçîzdür zamâna bunun gibileri az vucûda getürür (1) bu maķûleye zafer bulan kimse anı pek şaķlasun ki her (2) zamânda ħür-ı cinân ravza zemîne nüzûl idüp (3) cevlân itmez buncalayın gevher-ger anmaya ve dilber vâlâ-pâyenüñ (4) kelâmı ħastalar şağıldur ve vişâli ħarâretler söyündürür (5) **Vallâde nâm şâ’ irenüñ** bu beytleri anlaruç ħasb-ı ħâli vâķi’ olmışdur **şî’ ir** (6) **أَنَا وَاللَّهُ أَضَلُّ لَعَالَى** v’allâh ben cümle ululuķlara yararum ve yüce (7) mertebelere ve ‘âlî maķâmlara müsteħakım **وَأَمْشِي بِسَبْتِي وَأَمِيلُ سَهْبًا** (8) daħı meşhûr yürüyüşüm ile yürüyüp ‘ucubla ve tekebbür ile şalınuram (9) **أَمْكِنُ غَاشِقِي مِنْ حَرِّ النَّارِ** yañağum meydânında ‘aşıķıma ħudret (10) ve icâzet virürem her ne isterse eydür **وَأَعْطَى فُلَانِي مِنْ شَيْءٍ يَسْتَعِينُ بِهِ** (11) ve isteyüp ârzû idene bûsem daħı virürem **ve ba’ zı** (12) şâ’ irenüñ daħı bu ħavli anlara lâyıķdur **şî’ ir** (13) **عَمِيونَ مَعَهَا الصَّرِيحَ وَدَاعِيونَ** beriyyede olan yaban şığırınuç (14) gözleri benüm gözlerime fedâ olsun **وَأَجْيَادَ الطَّيْبَاءِ فِدَاءَ جِيدِي** (15) daħı geyiklerüñ boyunları benüm gerdanıma fedâ olsun (16) **أُرَيْنَ بِالْمَقْوُودِ وَأَنْ مَحْرِي** boğmaķları ile ziyetlenürem ħâl bu ki benüm sînüm (17)⁵⁷

[181a]

لَا زَيْنَ لِي بِالْمَقْوُودِ وَالْمَقْوُودِ ol kılâdelere ziyâde (1) ziyet ü terbiħidür cevâhir dânelerinüñ virdügi ziyetden (2) ya’ ni kılâdelerüñ cevâhir dânesiyle olan ziyetinden benüm sînüm ile (3) olan ziyeti ziyâde dimekdür **وَلَا اسْتَكُونُ لِأَرْدَافِ نِقْلًا** (4) ya’ ni şâğirimüñ ağırlığından elim çekmezim **وَسَتَكُونُ قَامَتِي نِقْلَ الْهَرْدِ** (5) benüm ħâmetüm memelerimüñ ağırlığından şikâyet ider ya’ ni elim çeker zıkr olan (6) Ĥabeşiyeleri görün kimseyi iħtiyâr şâ’ irüñ bu ħavlini tekrâr ider **şî’ ir** (7) **وَاللَّهِ لَوْلَا أَنْ يَمْنَعَنِي الْمَلَأُ** v’allâh eger beni cemâ’at melâmet (8) idüp utandırmayalardı **وَيَقُولُ لِمَنْ أَلْفَايِلُنْ مَضْرَأًا** (9) ve ba’ zı kimselerde maħbûbdur dimeyelerdi **لَكِنَّ دَمِي لِي بِأَبْصَابِ عَدَائِي** (10) anuç bâzubendini ħırardum

57
شكرهم من لي بوجدهم، ولو لم يكن
وغير ذلك، فبما لا يسهل عليه
وإن عظم السائق يتركه يرضى

muhkem şarılıp kocumağla (11) **وَأَمِيتَ مِنْ فَيْطَا الْبُرُودِ رِضَابًا** dağı anuñ bārid ağzından (12) ve şovuk dişlerinden rużāb öperdüm ya‘ni ağzı yārunı emerdüm (13) **ve ba‘zı** şu‘arānuñ kavli dağı bunlaruñ medhine kıatı münāsibdür **şif‘ir** (14) **شِفَاءُ الْحَبِّ تَقْبِيلٌ وَصَمٌّ** muħabbet marāzınuñ şifāsı öpmekdür (15) dağı kocumağdur **وَجَرَّ بِالْبَطُونِ عَلَى الْبَطُونِ** (16) dağı kıarnı kıarın üzerine sürmekdür **وَرَضْرَدَتِ الْعَيْنَانِ مِنْهُ** (17)

[181b]

dağı şol ‘azīm hareketdür ki andan gözler yaşarur (1) **وَأَخَذُ بِالذَّوَابِ وَالْقُرُونِ** dağı maħbūbenüñ zülflerini (2) turrelerini muhkem tutmağdur **bir ‘aşık** āşufteyi muħabbet huşuşunda (3) bir nādān melāmet itdükde bu ebyātı inşād itmişdür **şif‘ir** (4) **لَوْ عَلِمْتَ عَيْنَاكَ مَجْسَمَ عَزَابٍ** eger baña ‘aşk ve muħabbeti ile ‘azāb iden (5) maħbūbuñ cemālini gözlerin göreydi **مَا لَبِثْتُ وَكَذَّبْتُ أَوْلَى مَنْ عَذِبَ** (6) beni melāmet itmezdüñ ve eñ evvel ma‘zūr iden sen olurduñ (7) **عَيْنُ الْمَهَابَةِ الْقَائِدُ الْفَنَارُ ذِي الْبَقَا** beni ‘aşık eyleyen mehā gözidür (8) ya‘ni anuñ gözi gibi gözdür dağı nize kıāmetidür ya‘ni rumħ (9) kıāmeti gibi uzun ve toğrı kıāmetdür dağı kıum ya‘ni (10) gibi şağrıdur ki beyāz ve büyükdür ve termdür (11) **şif‘ir** **تَسْعُرُ الذَّبِيحُ نَعْرَ الضَّرِيحَةِ الْعَرِي** dağı zulmet gibi kıara (12) şaçdur ve dağı kıuşluğ zamānınuñ nūrı gibi bir ađ dişdür (13) ve ay gibi yüzdür dimekdür **ve ba‘zı** şu‘arā dağı (14) bu sözü inşāf tarıķile söylemişdür **şif‘ir** (15) **قُلْ لَنْ لَأَمِيٍّ وَأَنْكَرَ مَعِي** söyle beni melāmet idüp gözimüñ (16) yaşına inkār idene **بِئْسَ هَوًى مِنْ لَأَأَوْرَ الصَّبْرِ عَنَّا** (17)

[182a]

şol maħbūbenüñ ‘aşkında ki ben andan kıalbūmi çeküp (1) şabr itmeye kıādir degülüm **أَيُّ قَلْبٍ لَمْ يَدْخُلِ الْعَشْقُ فِيهِ** (2) kıankı kıalbdür ki aña ‘aşk girmemiş ola **وَعْيُونَ لَمْ يَخْرُجِ الدَّمْعُ مِنْهَا** (3) dağı nice gözdür ki andan yaş kııkamamış ola bahr-ı hāl ağlamak (4) gözüñ şānındandır ve muħabbet kıalbūñ huşā’işindendür (5) **pes** kıalbūñ muħabbetine inkār ve göz yaşı ağduğından ötürü (6) levm ve tevbīħ itmek bī-inşāflıkdur ve Allāhu a‘lem (7) **tezyil-i laţif** bu maħalde üç fā’ide zıkr idelüm ki her (8) biri bu faşla münāsib ve şadedimize mülāyimdür **الْقَائِدَةُ الْأُولَى** (9) ma‘lūm ola ki cāriyelerden ümmü’l-veled tutunmağ ve hātunından (10) anı gizlüce kıullanmağ münāsib ve muntēhabdur zırā mürsel peyğamberlerüñ (11) ve dağı sā’ir enbiyānuñ

sünnetidür **huşûşâ** sultânımız efendimiz (12) hâtemü'n-nebîyyin âhir zamân peygamberi Muhammed muştafa şalla'llâhu (13) 'aleyhi ve's-sellem hazretlerinin hem kavlinde ve hem fi'linde bunun (14) sünneti şâbit olmuştur ve bu bâbda selef-i şâlihin rıdvân' (15) ulla'h te'âlâ 'alehim ecmâ'în zümresinin seyrlerine ittibâ' (16) ve eşerlerine iktifâ vardır **pes** bu ma' nâ müstaşsen ve memdüh (17)

[182b]

ve edille ve bir berâhîni ketb-i ehâdişde meşrûhdur **nitekim ebû'd-derdâ** (1) rağiya'llâhu 'anh rivâyetinde hazret-i peygamber şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem (2) buyurmuştur ki sizün üzerinize seriyyeler idünmek lâzım (3) olsun zîrâ bunların rahmları mübârekdir ve karınları (4) bereketlidir ve dağı bunlardan toğan evlâd kerîm olurlar (5) ve cüvânmerd koparlar bu hadîşi imâm 'Ukaylî kitabında rivâyet (6) etmiştir **ve dağı Merâsîl-i ebû Dâvûdda** hazret-i peygamber (7) buyurmuş ki sizün üzerimize lâzım olsun ümmü'l- (8) veled tutunmak zîrâ bunların rahmları mübârek ve karınları (9) bereketli olur ya'ni toğurucu olur demekdür **ve dağı** ibn-i (10) 'Ömer rağiya'llâhu 'anhümâ rivâyetinde hazret-i peygamber (11) şalla'llâhu 'aleyhi ve's-sellem buyurur ki ümmü'l-veledlere nikâh idün (12) zîrâ ben yevm-i kıyâmetde sizün keşretinüz ile fahr iderem (13) **murâd** ümmü'l-veledler ve câriyeler toğurucu olurlar siz bunları (14) isti' mâl idün ki bunlardan evlâd zükür çoğalup (15) bu sebeble ümmetime keşret gele ben dağı anların keşretiyle (16) fahr iderem demekdür **ve yine** hazret-i peygamber buyurmuş ki sizün (17)

[183a]

üzerinize lâzım olsun câriyeler kullanmak zîrâ anların (1) karınları bereketli olur ve toğurdukları evlâd kerîm olur (2) **ve bir yerde** dağı hazret-i peygamber buyurmuş ki sizün üzerinize (3) lâzım olsun seriyyeler tutunmak zîrâ sürür ve ferah seriyyelerdedür (4) bu iki üç hadîş kütüb-i hafîyyeden olan Hızânat-ı Celâliyye (5) nâm kitabında mezkûrdur **ve dağı** 'allâme-i Suyûfînin rahmet (6) ulla'h 'aleyh Kitâbü'd-derârî fi Ebnâ-yı es-serârî nâm kitabında (7) menkûldur **ve şeyh Ticânî** dağı Tuhfetü'l-'urüş nâm kitabında (8) Mûsâ-yı Kâzımdan nakl idüp mûsâ rağiya'llâhu 'anh (9) buyurmuş ki sizün üzerinize lâzım olsun câriyeler (10) kullanmak zîrâ anlarda olan 'aql ve anların anlayışı havâtının (11) ekşerinde yokdur **ve 'Abdu'l-melik** bin Hâbîbden mervîdür ki (12) eydür sa'îd bin el-müseyyib rağiya'llâhu 'anh hazretine bir kimse (13) evlâdum azdur deyü illet-i

veleden şikâyet eylemiş ol (14) dağı cevâbında **عَلَيْكَ بِالنَّارِ** demiş ya'ni cāriyeler (15) ve ümmü'l-veledler kullanmağı mülâzemet eyle ki anlar toğırıcı (16) olurlar dimekdür **ve 'allāme-i Zemaḥşerī** Rabi'ü'l-enrâr nām kitābında (17)

[183b]

ba'zı hulefādan rivāyet idüp eydür cāriyelerüñ mücāme'atı (1) sâ'ir hātunlar mücāme'atından lezzetlü olur anlar ile ihtilâtda (2) şehvet gālib ve meyl ziyāde olur ve ḥayn cima'da inḳiyād (3) ve teslimleri ve 'adem-i muḥālefetleri maḳbūl ve meşhūrdur (4) menkūḥa gibi nāz u şive itmeyüp tezellül itdükleri ḳatı (5) 'acebdür **ve dağı behçetü'l-meḥāfil** nām kitābda Ca'fer bin ebū (6) ḫālibden raḍiya'llāhu 'anh mervīdür anlar buyururlar ki üç (7) nesneyi bir kimse 'adet idinse bir dağı terk itmege (8) çāre yoḳdur **birisi** ş'i'ir nazm eylemek **ve biri** dağı şehvet-i (9) libās ile muḳayyed olmaḳ **ve biri** dağı cāriyelere cimā' itmek (10) bunlara öğrenen kişi kesilmez mevte sürer **ve 'allāme-i Suyūḫī** (11) raḫmet'ullāh 'aleyh Kitābü'd-derārī fi Ebnā-yı es-Serārī nām (12) risālesinde eydür ḫalk bu zamānda cāriyelere düşünüp (13) ve anlardan gelen evlād kerīmü't-ḫab' olmasına ḫikmet budur ki (14) cāriyenüñ efendisi aña cimā' itdügi zamānda ziyāde iştihā ile (15) ve tamām rağbetle teveccüh ider ki ol rağbeti zevcesine (16) cimā' itdükte eylemezdür **pes** cemi' cihātla cāriyeye teveccüh (17)

[184a]

idicek iştihā ve meyl kemāli ile bulunup ol cimā'dan (1) veled ḫāşıl olıcaḳ her vechle atasına müşābih olup (2) **عَلَمًا وَحَلَمًا** anuñ 'aynı olup be'z-zarūri atası gibi (3) kerīmü't-ḫab' ve necibü'l-hişāl olmaḳ lāzım gelür **ve dağı imām** (4) ebū'l-'abbās el-müberridüñ kāmil nām kitābında 'Ömer bin el-ḫaḫtabdan (5) naḳl olunmuş ve ḫazret-i 'Ömer buyurmuş ki cāriyezāde (6) zeyrek ve anlardan 'āḳil ḫiç bir ḳavm yoḳdur zīrā anlar (7) atalarından 'Arab-ı 'azīz ve 'Arab-ı şerefin kesb iderler (8) ve vālidelerden 'Acemlerüñ refiḳ fikrini ve ḫüb re'yini (9) aḫz iderler bu iki emr bir yerde olıcaḳ 'aḳl ve idrāk (10) ve zeyreklik ve fikr-i daḳiḳ kemālinde olur ve Allāhu a'lem (11) **ve imām ibn-i 'Asākir** raḫmet'ullāh 'aleyh tārīḫ-i meşhūrunda Aşma'iden (12) ol dağı ebū'z-zenāddan rivāyet ider ve ebū'z-zenād eydür (13) Medīne-i münevvere ḫalkı evvel ümmü'l-veled kullanmağı kerīm görürlerdi (14) ve cāriyeye cimā' itmek anlaruñ menfūrı idi tā şol (15) vaḳte dek ki bunlaruñ içinde

ümmü'l-veled evlâdından (16) **imâm Zeyne'l-âbidîn** 'Alî bin el-ḥüseyin bin 'Aliyy bin ebü Ṭâlib gibi sürür (17)

[184b]

ve **Ḳāsım** bin Muḥammed bin ebü Bekr el-şiddîk gibi mihter ve **Sâlim** bin 'Abd'ullâh (1) bin 'Ömer bin el-ḥaṭṭâb gibi imâm-ı dîn ve muḳtedâ-yı müslimîn (2) ve bunlara beñzer niçe ulular ve meşhûr seyyidler zühür (3) idüp 'alem ve taḳvâ zühd ü vera' cihetinden ehl-i (4) Medîneye galebe eylediler andan sonra halkdan cāriyelere rağbeti (5) ve ümmehât-ı evlâda meyl ve şehveti Medîne ve sâ'ir (6) memleketlerde şâyi' oldı ve niye **imâm** ebü'l-'Abbâs el-Müberriḍün zıkr (7) olan kitâbü'l-kâmilinde ḳureyş halkınınuñ birinden rivâyet (8) olunmuşdur lâkin adı zıkr olunmamışdur ol ḳureyşî kimse (9) eydür ben **Sa'id** bin el-Müseyyibün müşâḥibi idüm dâ'im meclisine (10) ḥâzır olurdum bir gün baña eytdi ey filân senün (11) ṭayılaruñ kimdür ya'ni vâlide cihetinden intisâbuñ ḳanḳı (12) ḳabileyedür ben eytdüm ki vâlidem cāriyedür ṭayılarum (13) yokdur böyle diyecek güyâ ki bunun gözinden bir miḳdâr (14) düşüp ḥürmetüm ve rağbetüm yanında evvelki mertebeden nâḳış (15) oldı hiç ṭınmadum bir miḳdâr ortalıḳ uzandı nâgâh (16) gördüm ki ḥazret-i 'Ömerün oğlunuñ oğlu sâlim bin 'Abd'ullâh (17)

[185a]

meclisine gelüp oturdı ve bir miḳdâr kelimâtdan sonra ḳalkup (1) gitdi ben tecâhül idüp eytdüm yâ 'emmi bu adam kimdür ve kimün (2) oğlıdur eytdi ki sübhân'allâh bunun gibi meşhûr ve şerîf (3) kimseyi bilmez misin **ḥuşûşâ** ki kendü ḳavmiñden ola bu (4) sâlim bin 'Abd'ullâh bin 'Ömerdür ben eytdüm vâlidesi kimdür (5) eytdi vâlidesi cāriyedür andan sonra ḳāsım bin Muḥammed bin ebü Bekr (6) eş-şiddîk raḍiya'llâhu 'anh meclise geldi ol daḡı bir miḳdâr (7) oturup ḳalkdı gitdüğinden sonra yine ben eytdüm ki ey 'emmüm (8) yâ bu kimdür eytdi ne 'aceb ḥâl kendü ḳavmiñden bu neclin (9) meşhûr ve ma'rûf kimseyi niçün bilmezsin bu kişi ḳāsım (10) bin Muḥammed bin ebü Bekr eş-şiddîkdur ben eytdüm ki vâlidesi kimdür (11) eytdi ki vâlidesi cāriyedür **pes** bir miḳdâr zamân daḡı (12) geçdükdün sonra **ḥazret-i** imâm Zeyn el-'âbidîn bin el-ḥüseyin (13) meclise gelüp selâm virdi bu daḡı bir zamân oturdı (14) gitdükdün sonra eytdüm ki ey 'emmüm yâ bu kimdür eytdi bu (15) bir kimsedür ki müslümân olan kimseye bunu bilmesi (16) lâzımdur ve vâcibdür sen bunu bilmemek inşâf mıdur (17)

[185b]

bu Һazret-i ‘Alī bin el-Һüseyn bin ‘Aliyy ebū Tālibdür ki laqabına (1) Zeyn el-‘abidīn dirler ben eytdüm yā bunun vālidesi kimdür (2) eytdi ki bunun dağı vālidesi cāriyedür andan sonra ben (3) eytdüm ki ‘emmüm sâbıkan baña anağ kimdür deyü şorduğda (4) cāriyedür diyecek gördüm ki ben nazarıdan düşüp evvelki (5) ri‘āyetden eksildüm benüm bu ululara intimā u intisāba iktidārum yok mıdur bunların (6) vālideleri cāriye olduğu şereflerine ve celāletlerine noqşān (7) virmeyecek ben bunlardan eşref ve bunlardan efđal degül iken (8) benüm vālidem cāriye olduğu baña ne zarar ider ki sen beni bu (9) ma‘nāyile tağyir ve evvelki nazarı tağyir itdük didüm eyle diyecek (10) baña tamām rağbet idüp ve kemāl-i muhabbet gösterüp nazarında (11) qatı ‘aziz ve celil oldum didi **ve bu hikāyeyi** ibn-i Һallikān (12) dağı Vefayātü’l-‘ayān nām tārīhinde beyān itmişdür **ve Kitābü’z-zühd** (13) şāhibi İmām Һaşūnī eydür bir gün hişām bin ‘Abdu’l-melik (14) Zeyd bin ‘Ali bin el-Һüseyne eytdi işitdüm ki Һilāfete (15) tālib imişsin sen Һilāfete lāyık degülsin zīrā (16) cāriye oğlusın zeyd rağiya’llāhu ‘anh aña eytdi analar cānibinden (17)

[186a]

oğullara hıc bir vechle za‘af ve noqşān gelmez Һağ te‘ālā (1) Һazretinün yanında enbiyādan eşref ve anlardan yüksek (2) derecelü ve anlardan cenāb-ı Һağğa yakın kimse yokdur (3) bunların arasında ismā‘il bin ibrahim ‘aleyhimā es-selām (4) ki enbiyānuñ ulularındandır Һayrū’l-enbiyā-yı ve’l-mürselin olan (5) Muħammed muştafā şalla’llāhu ‘aleyh ve’s-sellem anuñ neslindendür (6) Һāl bu ki Һazret-i ismā‘il bu şeref ile ve bu fażilet ile (7) ümmü’l-veleden toğmışdur ya‘ni vālidesi Һācer nıbtıyyedür (8) ve İsmā‘ilün qarındaşı İşhāk ‘aleyhi’s-selāmdür ki ol dağı (9) sencileyin şariħa kişizāde Һātundan toğmışdur ki vālidesi (10) sāredür böyle iken Һağ celle ve ‘alā ismā‘ili işhāğdan (11) muhtār idüp faħrū’l-enbiyā ve seyyidü’l-mürselin olan Muħammed (12) resül’ullāhı şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem anuñ şulbından (13) çıkarup İşhāquñ şulbından maymūnlar ve **حزیر** çıkarılmışdur (14) bir kimsenün ki resül’ullāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem gibi cediti ola (15) anası her kim olursa olsun aña andan ne noqşān gelür (16) didi **Hişām** bunu işidicek eytdi benüm körligüme Һağ te‘ālā (17)

[186b]

sağa nizā‘ ve cedel ve iḳāmet burhān ʔarīḳini virmiş (1) ḥāh ve nāḥāh baña gālib olduḡ didi **nitekim** ‘allāme-i (2) Suyūṡinūḡ Kitābū’d-derārīsinde naḳl olunmuşdur (3) **ve yine** ebū’l-‘abbās el-müberrid kāmīl nām kitāb-ı meşḥūrunda rivāyet (4) ider ki ḥulefā-yı ‘Abbāsiyeden menşūr ḥalīfe ehl-i (5) beyt Resūl’ullāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellemeden Muḥammed bin ‘Abd’ullāh bin el-ḥüseyn bin ‘ali (6) bin ebū Ṭālibe mektūb gönderüp eytmiş cāriye (7) oḡulları ḥazret-i ibrāhim bin Resūl’ullāh ‘aleyhi’s-selām (8) sebebi ile faḥr eylediler **ve daḥı** imām Zeyn el-‘abidīn ‘Alī bin el-ḥüseyn (9) sebebi ile daḥı faḥr etdiler ki sizūḡ araḡızda bu ikisinūḡ (10) mişli ve nazīri bulunmaz dimiş **murād** sende cāriyezādesin (11) lākin anlaruḡ ṡabaḳasına varamazsın dimek ister **pes** ma‘lūm (12) ola ki ḥulefā-yı ‘Abbāsiye arasında ḥürre ḥātunlardan ṡoḡanlar (13) üc ḥalīfedür ancak **biri** seffāḥdur **ve biri** daḥı mehdīdür (14) **ve biri** daḥı emīndür ve bunlardan ḡayrı cemān ümmü’l-veledlerden (15) ṡoḡmuşdur **pes** imdi bu zıkr olunan eşrāf ve sādāt (16) ümmü’l-veled olanlara ve anlaruḡ evlādına faḥr ve şeref yiter (17)

[187a]

ve daḥı ümmü’l-veledlerūḡ fazīletlerine burhān ve delīl olur (1) ziyādeye iḡtiyāc yoḡdur **eger** su’āl olunursa ki çün (2) ümmü’l-veledlerūḡ bu mertebede fazīleti vardur ve bunlar ittiḥāz itmek seriyye (3) sūnin enbiyādandur ve hem ma‘den-i nübüvvetden de bunlar ittiḥāz (4) ruḡşat belki teserrī ile emr daḥı vārid olmuşdur **nitekim** (5) kütüb-i eḥādīşde meşṡurdur yā ḥazret-i peyḡamber şalla’llāhu (6) ‘aleyhi ve’s-sellem ümmü’l-veled ittiḥāzını eşrāf sâ‘atdendür deyüp (7) **وَمَنْ تَبَدَّلَ الْأَمْرَ رَبِّهَا** buyurup cāriyeler ḳaṡınların ve efendilerin (8) ṡoḡurduḡın ḳıyāmetūḡ ‘alāmetlerinden ‘add itdüḡinūḡ (9) me‘ānisi nedür **cevāb** budur ki ‘ulemā-yı ḥadīşūḡ **ان تبدالامة ربها** (10) **رَبِّهَا** ma‘nāsında çoḡ ḳulı vardur bu maḳāma lāyıḳ (11) olan ma‘nā budur ki İslām ḳuvvetlenüp ve çoḡ vilāyetler (12) fetḥ olunup aḳṡār-ı arza ve eṡrāf-ı dünyāya dīn-i İslām (13) münteşir olduḡı sebeble māl-ı ḡanīmet bīpāyān olup (14) ve ḳulluḳ ve cāriyeler ḥadden ziyāde çoḡalup ḥalk cāriyeler (15) ile iktifā idüp ḥara’ir tezevvücine ekşer nās (16) muḳayyed olmasa gerek **ve mülūk ve selāṡin** daḥı serārīye (17)

[187b]

meyl idüp ḥaṡāyāyı kerā’im üzerine tercīḥ itseler gerek (1) ve bu cāriyelerden bunlaruḡ evlādı olup anlaruḡ erkekleri (2) bunlaruḡ efendileri ve dişileri ḳadınları

ve seyyideleri (3) olsa gerekdür zîrâ ümmü'l-veled efendisinüñ nice milki ise (4) evlâdında milki olmak taqdirinedür **pes** hükmen bu dağı (5) efendisi olucağ keennehu efendisin tokuzmuş gibidür (6) bu hâller cümle İslâm şerefinden ve dîn kuvvetinden nâşî (7) olmışdur eşrât-ı sâ' at bu ma' nâya olucağ ümmü'l-veledüñ (8) fazlına noqşân virmez ve anları ittiḥâzuñ sünnetine mâni' (9) olmaz be-ḥamd'ullâh te'âlâ ḥâzret-i peygamberüñ buyurdukları (10) zühûr idüp şeref ve ğarb mâbeyninde olan memâliküñ (11) ekseri dârü'l-islâm ve mesken-i ehl-i imân olup kuvvet-i (12) dîn-i zâhir ve ğalebe-i İslâm cümle memâlikde bâhir (13) olmışdur ve Allâh elḥamdü'ş-şükr ve **tenbîh** (14) pes ma'lûm ola ki teserrî 'ibâreti tefa'al bâbından maşdardur (15) seriyye 'ibâretinden me'ḥûzdur ki ma'nâsı seriyye ittiḥâz itmekdür (16) **teserritü'l-câriye** dirler ma'nâsı **تَسَرَّطُ الْعَارِيَةِ** dür ya' ni câriyeyi (17)

[188a]

ümmü'l-veled itmek niyyetine 'idâd itdüm dimekdür ve seriyye 'ibâreti (1) zamm-ı sîn ile ve râ'-yı maksürenüñ ve yâ-yı meftûḥanuñ (2) teşdidleri eyle zürriyet veznindedür lafz-ı müfreddür cem' inde (3) serârî dirler **pes** seriyye edâsı lafzına mensübdür ki (4) cimâ' ma'nâsınadır Qurân-ı kerimde **وَلَا تُؤَاوِدُوهُمْ** (5) âyetinde olan serden murâd cimâ' dur deyü ehl-i tefsîr-i taşriḥ (6) idüp **الْأَوْاؤِدُوهُمْ سِرًا** ey nigâḥan dimişlerdür **ve şâ' irüñ** (7) bu şî' irinde sır-ı cimâ' ma'nâsına müsta' meldür **şî' ir** (8) **الْأَوْاؤِدُوهُمْ سِرًا** âgâh ol ve bil ki Besbâse nâm (9) ḥâton bu gün zu' m ve i' tiḫâd eyledi ki ben (10) **كَبُرْتُ وَأَنْ لَا يَسْتَهْجَى إِلَهِي** ben büyüdüm pîr ve za' if (11) oldum ve benüm emşâlim pîrler cimâ' ârzü itmezler deyü zu' m (12) eyledi dimekdür ve cimâ' a sırr tesmiye eylediler gizlü olduğundan (13) ötüri ve maḥşûşa ümmü'l-veled olucağ câriye cimâ' (14) ma'nâsına olan sırr 'ibâretine nisbet idüp **câriye-i seriyye** (15) didiler cimâ' a mensûbe olan câriye dimekdür sâ'ir (16) câriyelere bu lafzı itlâk itmediler zîrâ ümmü'l-veled cimâ' dan (17)

[188b]

iḥtiyâr ve anuñçün müheyyâ olunmışdur egerçiki sâ'ir câriyelere de (1) cimâ' olunur lâkin ümmü'l-veled de bu ma'nî ekmel-i vech üzerine (2) bulunmağın seriyye 'ibâreti aña taḥşîş olundu anuñçün (3) ğayrı cevârîden ümmü'l-veled seyyidi yanında maḥbûle ve merġûbe (4) olmışdur ve câ'izdür ki seriyye 'ibâretinde olan sırr cimâ' ma'nâsına (5) olduğu gibi iḥfâ ma'nâsına da ola ki iḥfâ cehrüñ (6)

böyle itmişlerdür (10) **ve şeyh Bisāfī** Bürde şerhinde böyle zıkr itmişdür ve bu dağı (11) ma‘lüm ola ki **seriyye** ittiḥāz itdüm diyecek yerde ‘arablar gāh **teserrī** (12) dirler iki rāyla telaffuz iderler bu taḳdīrce maşdarı teessür (13) olur gāh **teserriyet** dirler āḫir ki rāyı yāya ḳalb iderler nitekim (14) Teḳazzāzū’l-bāzīde āḫir ki şādı yāya ḳalb idüp Teḳazzī (15) el-bāzī dimişlerdür bu taḳdīrce maşdarında teserrī dimek (16) gerekdür **pes** seriyyenün fi‘lini tekellüm itmek diyilseler maşdarına (17)

[190a]

nazar iderler eger teserrür ‘ibāretini i‘tibār iderler ise **teserretü’l** (1) **cāriye** dirler eger **teserrī** ‘ibāretini i‘tibār iderler ise **teserritü’l-cāriye** (2) dirler ḳıyās bu idi ki seriyye lafzına nazar maşdarda (3) muṭlaḳā teserrī diyelerdi yāyla ile lākin aşlına nazar olunup (4) **teserret ve teserrer** dimişlerdür ḫāzret-i ‘Āişenün bu ḳulında (5) dağı aşlā nazar olunmuşdur mut‘a helāl midür deyü ‘Āişe şiddīḳa (6) raḍiya’llāhu ‘anhümā şorduḳlarında kitāb-ı Allāhda nikāḫ ile (7) istisrārdan ḡayrı nesne bulunmaz deyüp istisrār ‘ibretini (8) iki rā ile ta‘bīr itmişler ḳıyās bu idi ki istisrā’ (9) dinildi āḫirinde hemze ile bu tafşilden şonra ma‘lüm (10) ola ki teserrī ‘ibāretinün ma‘nāsı **imām** ebū Ḥanīfe ve **imām** Muḫammed (11) raḫimehum’ullāh yanında cāriyesini iḫşān idüp cimā‘dan (12) ötüri iḫtiyār itmekdür maḫall-i inzālde isterse ‘azl idüp (13) menīyi taşrada ifrāḡ eylesün ve isterse iḫrūde (14) ifrāḡ eylesün **ve imām** ebū yusūf mezhebinde dağı böyledür (15) lākin menīyi iḫrūde ifrāḡ itmek şartdur ‘azl iderse teserrī (16) ma‘nāsı bulunmaz **imām** şāfīden dağı bu ḳul maḳbūldür (17)

[190b]

nitekim şeyh Kemāle’d-din ibnū’l-hümām Hidāye şerhinde zıkr itmişdür (1) **ve imām** ebū ḫafş el-nesefī manzūmesinde ebū yusūfuḡ (2) mezhebinini naḳl itdüğünde bu beyti zıkr itmişdür **şi‘ir** (3) **وَمَا تَنْبِيْ طَبِيْبُ الْوَلَدَانِ، شَرَطَ مَعَ الْعَصِيْبِ وَالْاِسْتِكَانِ** (4) ya‘ni teserrī ma‘nāsında evlād ṭaleb eylemek şartdur dağı (5) taḫşinde şartdur dağı iskānda şartdur evlād (6) ṭaleb itmek cimā‘ itdükde menīyi taşrada dökmemekle (7) olur ve taḫşin odur ki cāriyeyi evde alıḳoyup taşra (8) çıḳmadan ve kimseye görünmeden men‘ ideler ve iskān (9) odur ki anuḡçün başkaca bir mekān iḫzār eyleye (10) **ve imām** Ḥāfizū’d-dīnün Muştaşfisinde böyledür **ve bu** (11) **dağı** ma‘lüm ola ki serārī cinsinün efdali ‘Alī el-iṭlāḳ (12) Hācer’ül-mibtıyye ve dağı Māriyet’ül-ḳıbtıyye zīrā bu ikisinün (13) her biri bir mürsel peyḡamberün ümmü’l-veledidür Hācer ḫāzret-i

(14) İbrāhim ‘aleyhi’s-selāmuñ seriyyesidür ve oğlu İsmā‘ilüñ (15) vālidesidür ki ismā‘il fi-sebīli’llāh zebīh olan peygamberdür (16) eşher kılın üzerine ve hem hāzret-i peygamberüñ ceddidür ki (17)

[191a]

hāzret **انا ابن الذبيحين** deyü bu ma‘ nāya işāret itmışdür (1) ve hem hācer mezkūre hāzret-i peygamberüñ vālidelindedür buyurmışdur ki (2) **لَوْلَا أَنِّي مَأْبُورٌ بِحِجَابِ حَوَّلَ زَمْزَمَ لَكَانَ وَإِدْيَا بَحْرِي** (3) **عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ** ya‘ ni eger ki atam Hācer zemzem şuyunuñ (4) eṭrāfına taşlar çevirüp kum yığmasa idi (5) şimdi mā-yi zemzem bir dere olup yer yüzinde akardı (6) dimekdür ve hātun cinsinden eñ evvel sünnet olan (7) hācerdür ve eñ evvel kulağı delinen Hācerdür sebebi (8) budur ki hācer hāzret-i ismā‘ile hāmil olduğı (9) zamānda hāzret-i sāre hāsed idüp yemīn eyledi ki (10) elbetde hācerüñ üç ‘uzvunu kaç‘ eyleye **pes** yemīnine (11) vefā lāzım geldükde hāzret-i ibrahim korıdı ki olmaz (12) yerlerdın kesüp hāceri ‘ayıblu ve saķaṭ eyleye emr itdi ki (13) iki kulaqların dele ve ferecinüñ içinde olan lahm-ı zā’idi (14) kaç‘ eyleye böyle itmekle hem sārenüñ yemīni yerine geldi (15) ve hem hācer ‘ayıblu ve kem endām olmadan kırtıldı (16) **nitekim** Kitābü’l-Vesā’il fi Ma‘ rifetü’l-Evlāilde Suyūfī naql (17)

[191b]

eylemişdür ve **imām Māriyyenüñ** efdaliyyeti budur ki hāzret-i peygamberüñ (1) şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem **seriyyesidür** ve hem oğlu ibrahim (2) vālidesidür anı peygamber ‘aleyhi’s-selāma iskenderiyye meliki muķavķıs hediye (3) göndermiş idi hācer ile māriyyeden şonra serārī (4) ṭā’ifesinüñ efdali Reyhāne bint-i ‘Amrū **الفرطية** (5) bu dağı peygamberüñ seriyyesidür lākin ümmü’l-veledi olmamışdur (6) **nitekim** kütüb-i eḫādīşde ve kütüb-i meğāzī ve seyrde (7) ma‘ lūmdur ve ümmehāt-i mü’minīnden **şafiyye** bint ḫuyey ki (8) aşıl cāriye idi lākin hāzret-i peygamber ‘aleyhi’s-selām anı i‘ tāḫ (9) idüp ba‘ dehū terevvüc itdüğü sebebden serārīden ‘add (10) olunmayup **belki** ezvāc-ı ṭahirāt rabbine nesne vāşıl olmuşdur (11) **nitekim** İmām Nevevīnüñ Tehzībü’l-Esmā-yı ve’l-Luğāt nām kitābında (12) mezkūrdur ve **imām** ebü’l-ḫasan ‘Alī bin Muḫammed el-nisābūrī (13) Nüzülü’l-ḫurān kitābında ibn-i ‘Abbāsdan raḫiya’llāhu ‘anhümā rivāyet (14) ider ve ibn-i ‘Abbās eydür bu gün şafiyye raḫiya’llāhu ‘anhümā hāzret-i (15) peygamber ‘aleyhi’s-selām gelüp

eytdi yā resūl’ullāh hātunlar benüm esirlüğimi başıma (16) koyup yā iki yahūdiden
toğan yahūdiyye deyü baña itāle iderler (17)

[192a]

didi hāzret-i peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem eytdi yā sen (1) dağı
diyemedüñ mi ki benüm atam Harūn gibi mürsel peygamber ve ‘emmüm Mūsā (2)
gibi şāhib-i tevrāt server ve zevcüm seyyidü’l-enbiyā-yı ve’l-mürselin (3)
Muḥammed Resūl’ullāhdur siz baña berāber mi olabilürsüz ol maḥalde (4) Hāḳ
te’ālā peygambere bu āyet-i kerīmeyi inzāl eyledi (5)
 el-āyet (6) bunlardan geçdükdün şonra sâ’ir-i
enbiyānuñ seriyyeleri efdaldür (7) şalavāt’ullāh ‘aleyhim ecmā’in ve enbiyādan
şonra şāhābe-i (8) kibāruñ ve ehl-i beyt-i hıyāruñ seriyyeleri efdaldür (9) bu
mezḳūr olan tafşilden dağı sâbıkan teḳaddüm iden (10) kelāmdan seriyye
ittihāzınuñ fażlı ve nefsi seriyyenüñ fażileti (11) ve şerefi ma’lüm olup teserrī āmiz
mendüb ve fi’l-i mesnūn (12) ve şer’-i mergüb idügi zāhir oldı ve Allāh el-ḥamd ve
imām (13) ‘allāme-i Şemsü’l-e’imme Bedre’d-din el-Kerderi el-Ḥanefi Fetāvā-yi
Bezzāziyyede (14) zıkr ider ki cāriyelerden ümmü’l-veled ittihāz itmek
müsteḥabdur (15) zirā ki böyle iden kimse sünnet ile ‘amel ve ehl-i kitāba (16)
muḥālefet itmiş olur ki anlaruñ dīninde ümmü’l-veled tutunmaḳ cā’iz (17)

[192b]

degüldür ve biz dā’imā anlara muḥālefet itmekle me’mūruz dimekdür (1) **pes**
Bezzāziyye şāhibinüñ bu ḳulından zāhir olduğı ehl-i İslāmdan (2) olup teserriyi
girye gören ve seriyyelerden toğan evlādı taḳḳir (3) ve istiḥcān iden andan kimseler
ḳatı cāhillerdür ‘aḳl ve idrākdan (4) dūr olmışdur hergiz fażldan behreleri ve
fehmden (5) naşibleri yoḳdur reyleri ve fāsıd ve ḳulları merdūd (6) ve kāsiddür
lākin bu ḳadar vardur ki ‘aḳlı kāmil ve idrākı şāmil (7) olan kimse ümmü’l-veled
isti’ māl eylemek lāzım gelicek menīsini (8) bir yere şarf eyleye ki zürriyet ḥāşıl
olduḳda kerīm ve necīb (9) olup dürr-i fezā’ile şādef bu degül ki zātıyla hedef
ola (10) **nitekim** ma’den-i nübüvveden şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem şādr olan
cevāhir (11) māye-i kerān bu müdde’āya kāfi burhān ve şāfi beyāndur ki
buyurılmışdur (12) ya’ni nuḳfeleriñüz dökmege (13) ve
menileriñüz ekmege zirā’ate şāliḳ ve kişzār olmağa (14) ḳābil yer ihtiyār eyleñüz

bu tamar cinsi uğurlayın tabi' ata (15) şokulup gömülicidür mezra'a şüm olucağ
anuç nâcis (16) tamarları maḥşüle tedāhül itdükde **الرَّحْمَةُ تَزَالُ** fehvâsı üzre (17)

[193a]

anı daḥı kendü gibi fâsid eyler dimekdür beynel-nâs meşel-i (1) meşhûrdur ki olan
كَيْفَ لِنَجَاءِ بَعْدَهُ ḥasebince dāyenüñ şîr-i sinezâdesi güdek (2) nev-âmâdenüñ tabi'
sâdesine tamām-ı nişāngîr ve nihâyetde (3) sereyân-pezîr olup olan **الرِّضَاعُ يَغْفِرُ الْبَطِيحَ**
mışdâkıncı murzi' anuç ahlâkı eger kerîm eger (4) zemîm razî' üñ zâtında zuhûr itse
gerekdür eyle olucağ (5) 'alîyü'l-ıtlāk ümmü'l-veled olmağa lâyıq ol câriye-i
Ḥabeşiyedür (6) ki gülyüzlü ve sebk mizâclu ve tâze rû ola ve efendisine (7)
enisi ziyâde gönlin uğurlayıcı ola ve ḥayn-ı kelâmda şefkat (8) ve luṭf ile söyleye ve
'alîyü'd-devâm rızâsını taḥşile anuç (9) sa'y eyleye eger telef-i rûḥ ile daḥı olursa
ve efendisinüñ (10) üzerine kimseyi merk-i peder ve mâder ihtiyâr itmeye ve şıdk
(11) ve vefâ yolından çıkup ḥilâfına gitmeye anuçün ba'zı ḥükemâ (12)
dimişlerdür ki eger rûzgâr ğaddâr dehr cefâkâr (13) bir kimseyi merk-i peder ve
mâder muşibeti ile ḥüvâr ve zâr ile (14) bir câriye-i Ḥabeşiyeye alsun ki ol câriye
sebebi ile olanlardan (15) ötüri ḳalbine tamām tesellî gelür ve ana nümayân tercübe
eylesün ki (16) bu da' vānuñ burhânı zamîrinde sâbit ve zâhir ola (17)

[193b]

ve **ḥükemānuñ** ḳudemâsından ba'zısı daḥı dimiş ki bir kimsene (1) firâşı lezîz
olmağa tâlib ve dirlügi şafâ-yı ḥâtır ile (2) geçmege râğıb ise Ḥabeşiyeye câriyeden
ġâfil olmasun (3) ki maṭlab-ı a'lâ maḳşad-ı aḳşâ didükleri oldur ve eger (4) nesli
üreyüp evlâdı çoğalmasın isterse aşıl olan (5) ḥara'ir ḥârunları aldan ḳomasun ve's-
selâm ve 'âḳil ve dānâ (6) olan kimseye lâzımdur ki siyâh cinsinüñ zengîlerinden
(7) ihtirâz ve cimâ'larından ictinâb eyleye zîrâ ḥâzret-i peygamber (8) şalla'llāhu
'aleyhi ve's-sellem buyurmuş ki **أَخَارُوا الْبَطِيحَ** (9) **وَأَيَّاكُمْ وَالزَّمِيمَ فَإِنَّهُ خَلِقُ مُشَقَّةٍ** ya'ni
menîleriñüz (10) ḳomadan ötüri eyü raḥmler ihtiyâr idüñ zengîler (11) tâ'ifesinden
şaḳınuñ anlar ḳabîḥ şüret çirkin (12) hey'etlüdür ve **yine** 'âişe raḳiya'llāhu 'anhümâ
rivâyetinde ḥâzret-i (13) peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurmuş ki siz
nuṭfeleriñüzden (14) ötüri **بِرَأْسِ بَرِّ** ihtiyâr idüñ ve bu ḳara zengîlerden şaḳınuñ (15) ki
ḳatı ḳabîḥü'l-levn ve bir **ḥadisde** daḥı buyurmuş ki zengî (16) cinsi acıḳduğı
zamânda zinâ ider bunlardan ġayrı daḥı niçe (17)

[194a]

eḥādīs zengīlerün zemmi ḥuṣūşunda vārid olmışdur (1) pes bunlardan ihtirāz itmek gerek görmez misin ki (2) bu siyāh tā'ifesi ve bunların evlādı ve nesli her ne yerde (3) olursa dā'imā zilletten ḥālî olmazdı rivāyetdür ki bir ḥasebi(4) ve nesebi olur ve kendü şerīf-i kerimü'l-aşl seyyidün vālidesi (5) zengī olmağla kendü daḥı ol levn ile madbūğ ve şiddet (6) sevād ile maşbūğ idi bir gün ol maḥdüm ḥammāmında iken (7) taşradan bir kimse içerü girüp bunu siyāh çehre göricek (8) dellāklardan şanup buña ḥidmet teklīf eyledi bu daḥı (9) muḥālefet itmeyüp ol ḥerīfe tamām ḥidmet ve gereği gibi ri'āyet (10) eyledi gider olduḡda aña aḥvālî i'lām ve istiḥdām itdüğü (11) maḥdümüñ 'ulüvv şānını beyān eylediler ol kimse tamām şermende (12) olup gelüp maḥdüm mezkūruñ ayağın öpüp bilmedüm deyü (13) i'tidāl eyledi ol eytdi ey kişi bu işden ötüri (14) sen 'itāb ve levn müsteḥaḡ degülmiş melāmet ve tağyir olucaḡ (15) benüm atamdur ki menīsini bir siyāhun raḥmine (16) rehīn idüp bu ḡotluğla beynel-aḡrān benüm ḡadrimi müḥīn (17)

[194b]

itmişdür deyüp bu beytleri inşād eyledi şi'ir (1) **لَيْسَ لِي ذَنْبٌ وَلَا ذَنْبُ بَنِي قَالٍ لِي يَا عَبْدَنَا يَا أَسْوَدَ** (2) benüm günāhum yoḡdur daḥı ol kimsenün de günāhı yoḡdur (3) ki baña ey bizüm ḡulumuz ey ḡara deyüp ḡiḡāb eyledi (4) **إِنَّمَا الذَّنْبُ لِي أَوْ لِبَنِي ظَلَمَةٌ وَهُوَ سَائِفٌ** (5) günāh ol kimsenündür ki beni bir zulmetün içinde bıraḡdı (6) kendüsi pār pār yanar nūr gibi iken ve **imām ebū'l-ferec** ibnü'l- (7) cevzī raḡmet'ullāh 'aleyh Tenvirü'l-ḡabeş fi Fezā'is-sudān (8) ve'l-ḡabeş nām kitābında Muḡammed bin işḡāḡdan rivāyet ider (9) Muḡammed eydür ḡiṣām bin Muḡammed bin eṣ-şā'ib baña didi ki ibnü'l-'abbāsuñ (10) bir siyāh cāriyesi var idi ana cimā' itdükçe 'azl (11) idüp taşrada inzāl olurdu ve Mus'ab bin 'Abd'ullāhdan (12) rivāyet ider ki eydür 'Abd'ullāh bin ebū Bekrün siyāh cāriyesi (13) var idi ol cāriyenün muḡabbetine giriftār olup ḡalbi (14) cemīān aña meşḡül idi ḡazret-i ebū Bekr ḡaḡıyup anı (15) andan men' eyledi egerçiki şūretā andan çekildi ammā (16) ki ḡalbi tamām anuñla idi ve bu beyti dā'imā tekrār iderdi şi'ir (17)

[195a]

أَحِبُّ لِحَبِيبِ السُّودَانِ حَتَّى أَحِبُّ لِحَبِيبِهَا سُودَانَ الْكِلَابِ (1) anuñ muḡabbeti ḡāḡırıçün cemi' ḡaralar tā'ifesi severin ḡattā (2) siyāh kelblere bile andan ötüri muḡabbet iderin dimekdür

ve **ba'zı** (3) kimseler dağı kara cāriyeden toğanları zemm idüp dimişdür **şi'ir** (4) **كِرِيمٌ لِكَيْفِ لَأَسْتَجِرُ لَوْ دَا** aşıl eyü olan merdümzādelerüñ dostluğı (5) ve muğabbetine i' timād ve ricā olunuz **يَكْتَفِي مِنَ الْإِمَاءِ الْكُوفَاءُ** (6) nicesine ol kimseden dostluk ve muğabbet gele ki (7) anuğ tarafı cāriyeler ola ya'ni cāriye şarnından çıkmış ola (8) **فَأَذْرِكُلَّ سَوْدًا وَاجْتِنِبَهُ** pes řaķın her şaradan ve andan ırağ ol (9) **فَطَاهِرٌ وَبَاطِنُهُ سَوَاءٌ** zırā anuğ şaşarası ile iğerüsi (10) berāberdür ya'ni gövdesinde kara ve şalbi de şaradur (11) bu eđāđiř-i řerifenüñ zāhiri eğerçiki muđlaķā siyāh (12) olanlaruñ zemmini ifāde ider lākin Allāhu a'lem mezmüm (13) olanlar bu tā'ifeden nev'-i mağşüşdur ki anlara **barbar** (14) dirler zırā kütüb-i tevāriř ve seyrde vārid olmuşki (15) Hāķ te'ālā bir zamānda bu barbar tā'ifesine bir peyđamber (16) göndermiş anlaruñ şalbleri řara ve tekebbürleri ziyāde ve cāhillikleri (17)

[195b]

ħadden bīrūn olmağla ol peyđamberi řatl eylemişler **pes** (1) ol tā'ifenüñ ne kendülerinde ĥayr vardur ve ne zürriyetlerinde (2) ve ne nesillerinde ĥayr vardur **ammā** ĥaķıķat nazarı ile nazar (3) olunsa **إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ تَقْوَاهُ** ĥasebince Hāķ te'ālā ĥazretinüñ (4) yanında i'tibāt iřsāna olup řūr-ı ĥisān ile olmayup (5) kullarınuñ şatı maķbūlı ve ziyāde ikrāma müsteĥaķ olanı (6) Allāhdan şatı ziyāde řorķan kimsedür her řanđı tā'ifeden (7) olursa olsun be'l-ade sebķ itdüği üzre ĥadıř-i (8) şerifde vārid olmuşdur ki Hāķ te'ālā sizüñ řüretlerinizüñ (9) güzelligine ve çirkinliğine nazar itmez dağı cismleriñüzüñ (10) leřāfetine ve eyüligine ve ensābınuzıñ ululuğına nazar itmez (11) belki řalbleriñize ve niyyetleriñize nazar ider řalb-i dürüst (12) ve niyyet-i toğrı olucaķ řāĥibi 'Abd'ullāh te'ālā müsteĥaķ (13) kerāmet ve müstāhil ve ri'āyetdür gerek 'abd-ı esved olsun (14) gerek 'abd-ı ebyaź olsun **teslīm** idelim ki siyāhlaruñ zālimleri (15) bir tā'ife imiř zamān-ı sābıķda gelüp gitmişler anlaruñ (16) 'ameli anlara mağşüş 'amelimüz bize mağşüşdur (17)

[196a]

anlar işledüklerini bizden şormazlar dağı anlaruñ günāhlarından (1) ötüri bize 'azāb itmezler **nitekim** nazm-ı şerifde **وَلَا تَزْوَارِيهِ** (2) **وَرَدَاخِي** buyurulmuşdur her nefis kendü günāhı ile aĥz olunur (3) **ĥuřüřā** bu tā'ife-i şerif İřlām ile müşerref ve 'izzet ile (4) 'aziz ve muĥterem olucaķ **وَالْإِسْلَامُ حَيْثُ تَابَعْتَهُ** muķteźāsınca (5) cemi' itdüği yaramazlıķları

defter-i seyyi'âtından mahv itse (6) gerekdür levn-i beyâzlığı ve dîdâr-ı hûbluğı
sebeb-i kerâmet (7) ve bâ' iş-i sa'âdet degüldür belki sebeb-i sa'âdet ü 'izzet (8)
olan 'amel şâlih'dür ki her kimde bulunursa ehl-i sa'âdet (9) oldur **ve hâzret-i**
peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurmuşdur ki (10) Allāhuñ maqbûl
kullarından niçe yüzi kıra ve gözi tuza (11) ve toprağa bulanmış ve saçları
biribirine tolaşmış (12) kirlü ve paşlu adamlar vardır ki hîç kimse anları (13) adam
yerine kımazlar ve şey' 'add itmezler böyle iken anlarıñ (14) 'Abd'ullāh şöyle
mertebesi vardır ki eger bir nesne murād (15) idinüp v'allāh bu böyle olmağ
gerekdür ki deyü kısem eyleseler (16) Hâğ te'ālā anlarıñ yeminini yerine getirüp
elbette murādlarını virür (17)

[196b]

ve bir hadîş-i şerîfde dağı gelmişdür ki ol Allāh hâğkıçün ki (1) ~~beni~~ benüm nefsüm
anuç elindedür cennetde siyāh çerde olanlarıñ (2) beyāzı biñ yılluğ yoldan görünür
nitekim Suyūtinüñ (3) ref'-i şānü'l-Habeşān nām risālesinde mezkürdür **ve imām**
Muhammed (4) ed-dîn Muhammed bin Ya'küb el-Feyr'uz Ābādî Ābādî Kāmūs
nām luğat-ı (5) meşhūrunda dāl bābında bir hadîş rivāyet idüp eydür ki (6) adam
oğlanlarından eñ evvel cennete giren bir siyāh kıul olsa (7) gerekdür ki anuç adı
'Abbūd olacağdur sebebi budur ki (8) Hâğ te'ālā celle ve 'alā bir zamānda bir şehre
bir peygamber gönderdi (9) gelüp ol şehriñ halkını dîne da'vet eyledi zıkr olan (10)
siyāh kıuldan ğayrı hîç kimse imāna gelmedi ve ol (11) nebî-i mezküre kıavmi
muhkem 'adāvet idüp bir kıuyı kıazup (12) anı ol kıuyuda habs idüp ağızına bir büyük
taş örttiler (13) ol siyāh kıul her gün tağdan odun getirüp şatup (14) anuçla yiecek
ve iiecek alup ol kıuyı ağızına gelürdi (15) ve Allāhuñ 'avnı ve 'ināyeti ile ol taş
kıaldurup ol getürdüğü (16) kıuyuya şarkıdurdı mezkür nebînüñ kıutı bu tarikle hāşıl
(17)

[197a]

olurdu bir gün yine ol siyāh tağdan odun getirirken (1) bir yerde rāhat olmağıçün
bir miğdār oturdu Hâğ te'ālā (2) aña uyku havāle idüp yedi yıl ol mekānda uyuyup
(3) kıaldı andan şonra uyandı revān yükini gibi getirüp şehre (4) geldi i' tikādı bu ki
bir sâ'at ancağ uyumuş ola **pes** (5) odunu şatup yiecek ve iiecek alup 'adette ol (6)
kıuyuya gelüp peygamberi anda bulmadı meger ki ol tã'ife (7) anı çıkarup
kıoyıvirmişlerdi kııkduğdan şonra ol (8) siyāh kıul kıanda gitdi deyü şorardı hîç anı

bilür (9) kimse bulunmazdı keşret-i nevm ile ol ‘ Abd-ı Esved meşhür (10) olmağın anuñla hālā meşel çarb olunup **بَلَّانَ نَوْمٍ مِنْ عِبَادِ** (11) dirler ve ‘allāme-i Suyūfī rahmet’ullāh ‘aleyh kitābü’l-muḥāzarāt (12) ve’l-hāverānda sa‘īd bin el-Müseyyibden naql ider raḍiya’llāhu ‘anh (13) anlar bir siyāh çerde kimseye eytmışlar ki levnün siyāh (14) olduğına ğam çekme ki siyāhlar tā’ifesinden (15) üç kimse halkuñ hayrlusı idi anlaruñ **biri** ḥazret-i (16) Bilāldür ve **biri** daḡı ḥazret-i loḡmāndur ve **biri** de ḥazret-i (17)

[197b]

‘Ömerüñ kulu Mıhca‘dur ve **şu‘arā-yı** meşhürından naşr’ullāh (1) bin ḡalāḡıs el-İskenderī nām şā‘ir bir siyāh cāriye medḡinde dimişdür **şī‘ir** (2) **رَبِّ سَوْدَاءَ وَنَحْيَ بِيضَاءَ فِعْلٍ** niçe siyāh levnlü cāriye vardır (3) ki fi‘li beyāzduz ya‘ni ḡuyı ve ḡalḡı maḡbūldur (4) **حَسَدَ الْمَيْتِ عِنْدَهَا الْكَافُورُ** anuñ yanında kāfūr miske (5) ḡased itmışdür ya‘ni ol cāriyenün ḡiṡāl-i ḡamīdesin (6) ve şemā‘il-i kerīmesin görüp kāfūr didükleri devā-yı sepīd (7) çehre iken miske ḡased idüp nolaydı benüm (8) daḡı levnüm siyāh ve fi‘lim maḡbūl olaydı dimişdür (9) **مِثْلَ حَبِّ الْعَيْنِ وَنَحْسِ النَّاسِ سَوَادًا وَأَمَّا هُوَ** (10) ol siyāh cāriye zātü’l-cihetīn olmada göz bebegi (11) gibidür ki şüretā ḡalḡ anı siyāh görürler lākin şāfice nūrdur (12) bu daḡı ancılayın gerçegi levn-i siyāhdur ammā cemī‘ fi‘li (13) memdūḡ u meşkūrdur ve **şihāb-ı** manşūrī nām şā‘ir (14) daḡı bir siyāh cāriye ḡaḡḡında dimişdür **şī‘ir** (15) **سَوْدَاءَ هَالِكَةَ الْأَهَابِ إِذَا بَدَتْ** derisinün zāhiri ḡatı ḡara (16) olan bir siyāh cāriye ki ḡaçan āşikāre olup görinse (17)

[198a]

نَسِيَتْ أَنْوَاطَ وَالصُّلُوبَ جَمَالًا gözleri daḡı güzellikleri esīr (1) ider cemālī cihetiyle yāḡūd gözlerden ve göñüllerden (2) ḡüsn ü cemālī yaḡmalayup alır **وَدَّتْ حَسَانَ الْبَيْضِ لَوْ سَبَتْ** (3) aḡ tenlü ve aḡ yüzlü maḡbūblar temennī itdiler ki eyleyeler (4) eyleyecekleri mışrā‘-ı şānīnün mefhūmdur **مَنْ لَوْ نَظَّافِي كُلِّ حَيْضًا لَأَكَا** (5) ol siyāh cāriyenün levninden her yaḡaḡda ḡāl eyleyeler (6) **murād** nolaydı anuñ siyāh levninden bizüm yaḡaḡlarımızda (7) beḡler olaydı deyü ārzü itdiler dimekdür ve **şu‘arānuḡ** ba‘zısı daḡı dimişdür **şī‘ir** (8) **لَا مَ الْعَدُولُ عَلَى سَوْدَاءَ فَأَجْمَعُ** bir ḡatı siyāh cāriye muḡabbetinden ötüri (9) melāmet idici beni melāmet eyledi **كَأَنَّ فِي سَوْدَاءِ الْعَيْنِ شِمَالٌ** (10) ḡüyā ki ol cāriye gözün

karasında olan şüret-i (11) insāndur ya'ni göz bebegidür **وهام بالخال أقولم وما علوا** (12) bunca tā'ife bir dāne hālī görüp anuḡ 'aşkında vālihu (13) ve ḡayrān oldılar ve bilmediler ki **أني لهما بخصم كلّه خال** (14) taḡkikā ben bir şahşuḡ ve şüretüḡ vālihu ve ḡayrānı ben ki anuḡ (15) cümle bedeni hāldür ve **ba'zı** şu'arā daḡı dimişdür **şi'ir** (16) **تمسقتا منسكبة النمر والنش** ben ol siyāh maḡbūbeyi (17)

[198b]

sevdüm ki anuḡ dişleri misk rengine mā'ildür ve rāyiḡası da (1) misk rāyiḡasıdur **تصدت لقلبي بالصدود والمجى** (2) benüm ḡatlime ḡaşd ve teveccüh eyledi benden yüz çevirenle (3) daḡı benden ayrıлмаğla **بجتم خيلان الملاح بخصمنا** (4) cemi' güzelliklerüḡ hālleri anuḡ şahşında ve şüretinde cem' olmışdur (5) **فجموعنا خال عن وخبنة الدهر** pes ol maḡbūbenüḡ zātı (6) **برأسه** zamānenüḡ yaḡaḡında bir dāne bī nazīr hāldür (7) ve **Nüre'd-dīn** ebū Keşīr nām şā'ir daḡı dimişdür **şi'ir** (8) **وسوداء الأديم إذا نبت** derisi siyāh bir maḡbūbe ki ḡaçan (9) zāhir olup görinse **تري ماء العيم جري عليه** (10) görürsin ki ni'met ve leḡāfet şoyı gūyā ki anuḡ üzerine aḡmışdur (11) **رأها ناظرني فصبا البيا** benüm gözüm anı gördüḡi gibi (12) aḡa meyl eyledi zīrā **وشبهه الشيء مجذب اليه** (13) bir nesnenüḡ mişli ve şebīhi dā'imā ol nesneye meyl (14) idüp çekilür 'ādetā böyle olmışdur **murād** benüm merdüm-i (15) çeşmüm ki siyāhdur ol maḡbūbenüḡ levninde müşābih (16) ikisi daḡı **يكرنك ذرا** pes **الجنس إلى الجنس بل** mişdāḡınca (17)

[199a]

Ḥabeş cinsine bi't-ḡābi' meyl itmek 'ādet olmaḡın gözüm daḡı (1) anı görüp maḡabbetine çekildi dimekdür ve **şeyḡ nāşīre'd-dīn** (2) el-'Asḡalānī nām şā'ir daḡı dimişdür **şi'ir** (3) **شكى لي صديق أن سوداء أولعت بمصر لسانه وهو أودي** (4) bir dostum baḡa şikāyet itdi ki bir siyāh (5) cāriye dā'imā bunuḡ dilin emmege ḡariş olup (6) terk itmez imiş ve ol sebep ile bu helāk olmuş (7) **نقلت له دعها تمض رأني سمعت لسان الثور يفع لسوداء** (8) aḡa didüm ki ḡovamasun zīrā ben işİtdüm ki lisānū's-şevr sevdāya (9) nāfi'dür **mışrā'-ı** şānīnüḡ zāhiri lisānū's-şevr didükleri (10) yapraḡ ile Türkīce oguz dili dirler sevdā aḡlāḡını izāle (11) ider aḡa tamām nef' i vardur dimekdür lākin ihām ḡariḡile (12) ol kimseyi

şığır ve öküz tabağasına koyup ancılayın siyâh rengilere (13) senüñ gibi gāv münāsibdür **فَوَيْلٌ** iderse itsün deyü mülâtafedür ve Allāhu a' lem (14) **الفائدة الثانية** ma' lüm ola ki kıldan ve cāriyeden olan (15) hıdmetkār cinsini urmagı ve biri birine münāsibi alıvirmek (16) müsteħabdur zīrā bu sebep ile şāhibleri yevm-i kıyāmetde va' idden (17)

[199b]

kurtulmağ ricāsı vardur ve böyle iden kimse Hāğ te' ālānun (1) emrine imtişāl idüp ecr-i cezīle ve ikrām bī-bedīle müsteħağ (2) olmış olur ki Kūrān-ı kerīimde **وَأَنذِرُوا آلَ أَبِي بَكْرٍ وَالصَّالِحِينَ** (3) **فَوَيْلٌ** buyurulmuşdur ve **dağı imām** Teberānī Cāmi' ü's-şığar nām (4) kitābında Sehl bin Mu' āz bin Enisden ol dağı atasından (5) ve atası ins dağı hāzret-i peygamber şalla'llāhu ' aleyhi ve's-sellemden (6) rivāyet ider ve hāzret-i peygamber buyurur ki bir kimse bir kılını (7) everse yevm-i kıyāmetde Hāğ te' ālā anuñ başına salṭanat (8) tācın kıya pādīşāhlar rī' āyeti gibi rī' āyete müsteħağ ola (9) dimekdür ve **dağı imām** ebū Bekr Müsned nām kitābında ' aṭā (10) ibn-i Yesārdan rivāyet ider ve ol eydür resūl'ullāh şalla'llāhu (11) ' aleyhi ve's-sellemi işitdüm ki buyurlar idi bir kimse arsız (12) cāriyeler kıullanup bunları evermeğle muḳayyed olmasa şonra (13) bu cāriyeler zinā eyleseler ol zāniyeler günāhı kıadar (14) buña dağı günāh kıitābet olunur ol zāniyelerüñ günāhından (15) zerre kıadar nesne eksilmez dir idi **nitekim** ref' -i şānū'l (16) Hābeşānda mezkūrdur **الفائدة الثالثة** ma' lüm ola ki (17)

[200a]

kul ve cāriye cinsinden hıdmet için alıḳoduğları hādımlere (1) rıfḳ u luṭf itmek ve anları oħşayu dutmağ müsteħabdur (2) kıa kııyup söğmek lāzım geldükde kıatı mübālağā itmeyüp ve anları ziyāde (3) ħorlamamağ gerekdür ve şuçları olup döğülmeğ müsteħağ (4) olduqlarında dağı te 'dīblerin meyāne idüp bu ħuşuşda (5) Hāğ te' ālādan şevāb ricā ide zīrā hādden bīrūn ' azāb (6) idecek kıyāmetde kıışāş ħavfı ve ' ikāb ihtimāli vardur (7) bunlara cevr ü cefā itmek kerīmlerüñ şānı ve hālīmlerüñ (8) nişānı degüldür anlar dağı sencileyin Allāhuñ kıullarıdır sen (9) anlarıñ mecāzen efendisısın kıullarım cāriyelerümdür deyü zılm (10) ü cevr idüp muḳābeledde zārarı yok şanursın (11) **ammā Allāh** yanında bu kıatı büyük cerīmedür anı bilmezsin **pes** lāzım (12) oldu ki ħuddām hāğkıında ve va' d ve va' idi şāmil olan eħādīş-i (13) nebeviyye ve aħbār-ı muştāfiyyeden kıfāyet miḳdārı ve lāzım (14)

olduğı denl irad idelüm ki ‘ağlı kmil olanlara tezkre (15) ve **دکیناره** burhn ve tabşıra ola **imm eb ‘İs et-Tirmiz** (16) Abüzer Ğaffr rağiya’llhu ‘anh rivyet ider ve peygmber (17)

[200b]

şalla’llhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurur ħuddm cinsi ki sizün ħardaşlarıñızdur (1) Ħađ te’l anları sizün eliñiz altında ħulunuz itmişdür **pes** (2) şol kimse ki Ħađ te’l anuñ ħardaşlarından birini eli altında (3) ħidmetkri eylese kendü yidgi yiyecekden aña dağı yidürsin (4) ve kendü giydğinden aña dağı giydrsn ve güci yetmedgi (5) ħidmeti aña teklif itmesün ve itdügi tağdirce kendü (6) dağı bile mu’venet eylesün ve ol kri ikisi me’n (7) başarsunlar **ve dağı imm İşfahn** Ħuzeyfe rağiya’llhu ‘anhdan (8) rivyet ider Resl’ullh şalla’llhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurur ki (9) ħoyun cinsi şhiblerine mbrekdr ve bunlarda bereket vardur (10) ve deve cinsi ehline ‘izzet ve faħrdur ve at cinsinün alınlarında (11) cem‘ ħayrlar bağlanmışdur ve dağı senün ħuluñ senün (12) ħardaşuñdur **pes** nesebden ħardaşına nice eyülik ider iseñ (13) aña dağı eyle itmek gereksin ve aña bir ħidmet teklif (14) eylesen ħađđından gelmeşe aña mu’venet itmek lzımdur (15) **ve dağı imm ibnü’l-Ħebbn** Şaħiħ nm kitbında eb Hureyreden (16) rağiya’llhu ‘anh rivyet ider ve ħzret-i peygmber şalla’llhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurur ki ħul (17)

[201a]

cinsinden her birine yiyecegi ve icecegi ve giyecegi ħline göre (1) virilmek ferşandur ve hem ħdir olmadığı ħizmeti (2) teklif itmemek gerekdür eger añlara bir gc ħizmet teklif (3) idersenüz siz dağı böylece yardum idün bunlar dağı sizün (4) gibi Allhuñ maħlkdurdur **pes** Allhuñ ħalkına ‘azb eylemek (5) **ve dağı Ka‘b bin Mlikden rağiya’llhu** ‘anha rivyet olunur ol (6) eydür ey mslmnlar sizün peygmberinzn şalla’llhu ‘aleyhi ve’s-sellem (7) veftından beş gün muħaddem ziyretine vardum işitdüm ki (8) bu sözi söylerlerdi ve eydür idi ħidmetkrlarıñız ve (9) ħullarıñız ve dağı criyelerinz ħuşşunda Allhdan ħorħuñ (10) bunlaruñ ħarınların ŧoyuruñ ve arħaların ‘uryn ŧutmañ (11) giydrn ve anlara söz syledğinz zamnda luŧf ile (12) ve yumışkluħ ile syleñ **ve dağı imm eb Dvd** ħzret-i (13) ‘Aliden kerem’ullh veche rivyet ider ve ħzret-i ‘Al (14) eydür ħzret-i peygmber şalla’llhu ‘aleyhi ve’s-sellem veft itdükde (15) aħir

kelâmı bu oldu (16) ya' ni namāza mülāzemet idüñ namāza mülāzemet idüñ zinhār terk (17)

[201b]

eylemeñ ve eliñiz altında mālîk olduñuz qolluqçılar haqqında Allāhdan (1) qorquñ anlaruñ sizüñ üzeriñize olan haqlarını edāda (2) taqşîr idüp zulum itmeñ **ve** ‘allāme-i Suyūfî dañı Cāmi‘ ü’ş-şîğarda (3) rivāyet ider ve peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurur ki iki (4) za‘if tā’ife haqqında Allāhdan qorquñ ki biri qullarıñuz (5) ve biri dañı hātunlarıñuzdur Haq te‘ālā anları size muhtāc (6) itmişdür **pes** anlaruñ haqlarını virmek lāzımdur **ve imām ebū ‘İsā** (7) et-Tirmizî hazret-i ebū Bekr eş-Şiddîkdan rivāyet ider ve peygamber (8) ‘aleyhi’s-selām buyurur ki hizmetkārları haqqında mu‘āmelesi (9) çirkin olan cennete girmese gerekdür **ve dañı Ahmed bin Rāfi‘** (10) bin Mekîş eydür peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurur ki memlûk (11) haqqında mālîkinüñ hüsni ü mu‘āmelesi ve anlar ile müdārāsı (12) ol mālîk olduğı şey’üñ ziyādeligine ve eyüligine sebebdür (13) **ve dañı** efendinüñ halkı yaramaz ve mu‘āmelesi kötü olmaq memlûk (14) haqqında şomdur ve zararlıdır **ve Tirmizî** rahmet’ullāh ‘aleyh Cābirden (15) rivāyet ider rağiya’llāhu ‘anh ve peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem (16) buyurur ki her kimse uc haşlet ola yevm-i kıyāmetde cümle (17)

[202a]

halkı ‘uryān haşr olduğı vaqtda Haq te‘ālā anı kefeni ile haşr (1) eyleyüp cennete idhāl eyleye **evvelkisi** za‘iflere luğf u mülāyemet (2) itmek **ve ikincisi** atasına ve anasına şefkat itmek (3) **ve üçüncüsü** qolluqçı cinsine eyülik idüp anlara cefā itmemek (4) **ve yine** hazret-i peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurmuş ki hizmetkārınuñ (5) hizmeti ne kadar yeyni idersen yevm-i kıyāmetde ol taħfîf itdügüñ (6) ‘ameller ecr olup mizānıña duhül itse gerekdür **ve yine** Abūzer (7) Ğaffārî rivāyetinde peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurur ki hizmetkārlarıñızdan (8) şunlar ki mizācınıza muvāfîk ve tabā‘atıñıza mülāyimdür anlara (9) ri‘āyet idüp kendü yidügüñizden yidürüñ ve kendü giydügüñizden (10) giydürüñ ve şunlar ki mizācıñıza muhālîf ola anları şatup (11) cefā itmeñ ve ‘azāb eylemeñ **ve yine** Zeyd bin Hārişe rivāyetinde (12) hazret-i peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem hacca vedā‘da buyurdı ki (13) qullarıñıza ri‘āyet idüp kendü yidügüñizden anlara yidürüñ (14) ve kendüñüz giydüğüñizden anlara giydürüñ eger

anlar bir günāh (15) işleseler anların günāhını ‘afv itmeden ğayrı bir nesne ziyāde (16) eylemeñ ya‘ni günāhlarından ötüri ‘azāb itmeñ (17)

[202b]

anlar daħı sizün gibi Allāh te‘ālānuñ kullarıdır eger size yaramazsa (1) şatun dimişdür (2) **ve imām ebū ‘İsā et-Tirmizī** ibn-i ‘Abbās rağiya’llāhu (2) ‘anhümādan rivāyet ider ve Resūl’ullāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem (3) kullar hakkında dimişdür ki eger eyülik iderlerse kabül (4) idün eger yaramazlık iderlerse ‘afv idün eger dā’im (5) size muħālefet idüp ğālib olurlar ise anuñ çāresi (6) şatmağdır hemān şatun **ve daħı ‘allāme-i Suyūfī** Cāmi‘ü’ş-Şığarda rivāyet (7) ider ve peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurur ki memlükün günāhını (8) ‘afv eylemek melikün şebātına sebebdür zīrā kul efendisinden (9) rāzī olıcağ ne şatılmağı muktezā-yı fi‘l-i şeni‘a ider (10) ve ne nā sipāsün idüp ibākat ihtiyār eyler **ve ‘Abd’ullāh (11) bin ‘Ömerden** rağiya’llāhu ‘anhümā rivāyetdür ki bir kimsene hażret-i (12) peygambere şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem gelüp eytdi yā resūl’ullāh (13) hidmetkār günāh itdügi vaқtin kaç kerreye dek ‘afv (14) idelüm hażret-i peygamber sükut eyledi ol kimsene tekrār bu (15) bu sözi i‘āde idüp yine hażret-i peygamber cevāb virmedi (16) üçinci su‘āl itdükde her gün yetmiş kerre anuñ günāhını ‘afv it (17)

[203a]

deyü buyurdılar **ve yine** ibn-i ‘Ömer rađiya’llāhu ‘anhümā rivāyetinde (1) bir kimse hażret-i peygambere gelüp eytdi yā resūl’ullāh (2) benüm bir hādımüm vardır dā’imā yaramazlık eyleyüp zulm ider (3) döğüp te’dīb ideyin mi ne buyurursız resūl’ullāh şalla’llāhu (4) ‘aleyhi ve’s-sellem buyurdı günde yetmiş kerre şuc iderse de (5) cümlesinde ‘afv eyle deyüp zarba ruşşat virmedi (6) **ve daħı Ahmed bin Hanbel** ve ebū ‘İsā et-tirmizī hażret-i ‘Āişeden (7) rađiya’llāhu ‘anhümā rivāyet itmişler ki bir kişi hażret-i peygamberün (8) meclisine gelüp ve önünde oturup eytdi yā resūl’ullāh (9) benüm iki hādımüm vardır dā’imā yalan söyleyüp baña hıyānet (10) iderler ve emr itdügüm tutmazlar bundan ötüri ben anları (11) hem sögerin hem dögerin **pes** benüm hālim bunlar ile nicedür (12) benüm anlarda mi yāhūd anların bende mi haқkı olur Resūl’ullāh (13) şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem eytdi kıyāmet günü olduğda (14) anların saña söyledükleri yalanı ve hıyānetleri ve

‘iŝyānları (15) ḥesāb iderler ve senüñ anlara ‘azābuñı ve ‘iķābuñı daḥı (16) ḥesāb iderler ikisi birbirine berāber gelürse ḥoŝ ve illā (17)

[203b]

ziyādeyi senden kıŝāŝ iderler çün ol kimse bunu (1) işitdi girüye çekinüp feryād ve fiġāna başladı ḥazret-i (2) peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem eytdi bu āyeti oķumadıñmı veyā (3) iŝitmedüñmi ki Ḥaķ te‘ālā buyurmışdur **وَتَضَعُ الْمَوَازِينَ** (4) **الْمِسْطِرَّ لِیَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا** al-ayet ile (5) olıcaķ ol kimse eytdi yā Resül’ullāh ḥāl kıatı müşkil imiş (6) benüm ḥaķķında bunlaruñ ḥaķķında da ḥayrludur ki ben bunlardan (7) ayrılam sen ŝāhid ol yā resül’ullāh ki ben bunlaruñ cümlesin (8) Allāh için āzād eyledüm didi **ve daḥı ebü ‘İsā et-tirmizī** ebü Sa‘īd (9) el-ḥuzrīden rivāyet ider raḍıya’llāhu ‘anh ḥazret-i peygamber (10) şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurdı ki sizden biriñüz ḥādimini (11) dögerken ḥidmetkār Allāhı zıkr eylese döğmeden vazgeçüp (12) kıoyıvirün **ve daḥı ümmü’l-müminin** ümmü’s-selmadan raḍıya’llāhu ‘anhümā (13) mervīdür ki Resül’ullāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem bir gün benüm evimde (14) idi ve mübārek elinde bir misvāk ḫalı dutup anuñ ile tesevvük (15) iderdi bu eŝnāda bir küçücek kızçaġaz cāriye var idi lāzım (16) olmaġın anı çağırdılar kız ḥidmet-i resül’ullāha ḥāzıra (17)

[204a]

olmayacaķ mübārek yüzinde ġazab eşeri zühür eyledi ümm-i seleme (1) raḍıya’llāhu ‘anhümā hücrelerden taşra çıkup gördi ki ol (2) kızçıġaz bir ḥayvāncıķ ile oynamaġa meŝġül olmuş ümm-i seleme (3) eytdi Resül’ullāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem seni ḫırmadan çağırur (4) sen cevāb virmeyüp bu ḥayvān ile muķayyed olmuşsın (5) didi cāriye ‘ali’l-fevr iķerü girüp eytdi yā resül’ullāh seni (6) ḥaķ peygamber gönderen Allāh ḥaķķıçün çağırduġıñız işitdüm resül’ullāh (7) eytdi eger yevm-i kıyāmetde kıŝāŝ kıorķusu yoġ imiş ise (8) seni bu misvāk ile acıurdum **ve bir rivāyetde** seni bu (9) misvāk ile ururdum didi **ve daḥı imām ebü Bekr** el-bezzār imām (10) Ṭeberānī ebü Hureyreden raḍıya’llāhu ‘anh rivāyet eylediler ḥazret-i (11) peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem eytdi bir kıŝi bir kıŝiye zülmen bir kırbāc kırbāc (12) ura kıyāmet güninde andan kıŝāŝ iderler **ve yine necārī** (13) ve müslim raḥmet’ullāh ebü Hureyreden rivāyet itmişler peygamber (14) şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem ḥazretleri buyurmıŝ ki bir kıŝi bir ḥidmetkāra (15) bir nesne

isnād idüp şetm eylese hāl bu ki ol kul (16) ol töhmetden biri olsa yevm-i kıyāmetde ol kişiye hadd-i kidet (17)

[204b]

ururlar gerek kendü kulı gerek beregünün kulı ola **ve yine** (1) **müslim** rahmet'ullāh 'aleyh ibn-i 'Ömerden rağıya'llāhu 'anhümādan rivāyet ider (2) ve resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurur ki bir kişi gulāmına (3) hadd örsē lākin ol gulām hadd-i mezkūre müsteħaḳ olmasa (4) yāhūd anı ṭabanca ile zarb eylese bu günāhların kefareti (5) ol kulı āzād eylemekdür **ve daḥı imām ibn-i Māce** (6) ebū mūsā el-eş'ariden rivāyet eylediler rağıya'llāhu 'anh bir kişi (7) ata ile oğlu yāhūd iki qarındaşı biri birinden ayırsa ya'ni (8) oğlu atasından yā anasından ayırup başkaca şatsa (9) yā 'aksin eylese anuñ gibi kimseye peygamber luğat eylemişdür didi (10) **ve daḥı imām Tirmizī** ve imām Dārimī ebū Eyyüb-i Enşārī ḥazretlerinden (11) rivāyet iderler ve resül'ullāh şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem (12) buyurmuş ki bir kimse bey' ü şirāda ana ile oğlu arasın ayırsa (13) Ḥaḳ te'ālā kıyāmet güninde anı sevdüklerinden ayıra **ve imām Aḥmed** (14) **bin Ḥanbel** Kitābü'z-Zühdde Muḥammed bin 'Abbāddan rivāyet ider ki (15) ibn-i 'Ömer rağıya'llāhu 'anhümā şadaḳa üleşdürmek murād idündükde (16) hüddāmına emr iderdi ki siyāhlar ṭā'ifesini da'vet idüñ (17)

[205a]

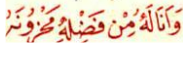
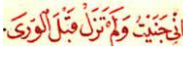
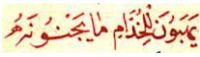
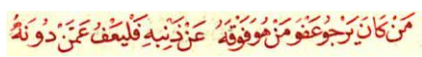
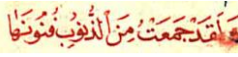
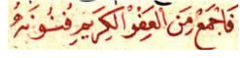
şadaḳayı anlara vir ki anlar ḥaḳuñ za'ifleridür dir idi (1) **nitekim** kitābü'l-muḥāḍarāt ve muḥāverātde **'allāme-i Suyūṭī naḳl** eylemişdür (2) **pes** ma'lüm olsunki bu memālik ḥuşuşunda naḳl olunan (3) eḥādışüñ cümlesi **şeyḥ-i ḥāfız** 'Abdu'l-'azīm el-münzirinüñ (4) terğib ve terhīb nām kitābında **ve Muḥammed bin 'Abd'ullāh** el-ḥaṭīb (5) et-Tebrizinüñ mişkāt-ı meşābihinden ve ğayrılardan naḳl (6) olunmuşdur cāhile ta'līm ve ğāfile tenbīh için bu maḥalde (7) irād eyledüñ ki ḥidmetkārlara mālīk olanlar anlar ile ḥüsn (8) mu'āmele ve luṭf u mücāmele itmeden ğaflet üzre olmayalar (9) ve bunların sebebi ile kendülere olacaḳ zarardan iḥtirāz (10) pāy-ı mu'āmelelerin rāh-ı menfa'ate dirāz ideler tā ki va'aṭ (11) ve naşīḥat ḳabūl itmeyüp helāk olanlara cümlesinde (12) hālik ve ticāretinde sūd ve münāfe'a ṭalīb iken ebedī (13) ziyāna mālīk olmayalar ve ḳulları ve ḥidmetkārları ve (14) sā'ir tevābi' ḥuşuşunda Allāh te'ālā ḥazretinüñ rızāsın gözedüp (15) bileler

ki Hâk te'ālā celle zikre kendülerüñ daħı ve anlaruñ daħı (16) üzerlerine raķı̄b ve nigahbāndur ve anlaruñ cemi' aķvālini (17)

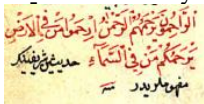
[205b]

işidür ne kadar aheste daħı olursa ve cümle aħvālini (1) görür ne deñlü pūşide daħı olursa ve günāhlaruñ (2) küçigin ve büyügin bilür ve her ne işledilirse naķır ve kıtmır (3) ħesāb ider ħatā cinsinden eger saġiredür eger kebiredür (4) ħic bir nesne terk itmeyüp her birini ħıfz ve zabt (5) eyler ve kıyāmet güninde her kişi işledüğini ħayr eger Őer (6) ħāzır bulsa gerekdür Hâk te'ālā ħic bir kimseye zulm (7) eylemez (8) feħvāsı üzerine Őöyle ki bir kişi bir zerre aġrı ħayr (9) eylemiş olsa yāħūd bir zerre Őer işlemiş olsa elbette anı (10) yevm-i kıyāmetde görür cezāsın görse gerekdür 'Ömer bin (11) 'Abdu'l-'aziz rağiya'llāhu 'anh dir idi ki ben ħalkuñ günāhların (12) 'afv idüp Őuçların baġıŐların ola ki bu sebep ile (13) Hâk te'ālā benüm daħı günāhlarımı 'afv eyleye ve Őuçlarımı (14) baġıŐlaya **bilgil** ki bu ebyāt-ı meŐħürenüñ ma'nāsı Őadedimize muvāfiķ (15) olmaġın bu maħalde irād olunması münāsib görüldi **Ői'ir** (16) Őöyle emire ki benüm rabbüm Hâk te'ālā (17)

[206a]

anuñ 'izzetin dā'im eylesün ve devletün kâ'im eylesün (1) daħı Hâk te'ālā ol emiri gizlü (2) fazlına iriŐdürsün maķül-ı ķavl beyt-i Őānī belki cümle ebyāt-ı āyetedür dür (3) taħķikā ben günāh işledüm ħāl bu ki (4) bundan evvel bu ħalk 'aliyü'd-devām (5) ħādimlerüñ itdükleri günāhları baġıŐlarlar idi dā'imā ħālleri bu idi (6) (7)⁵⁸ bir kişi kendüsinden yuķarı olan kimsenüñ 'afvın ricā (8) iderse günāhlarından ötüri **pes** kendülerinden aŐaġa olan kimsenüñ (9) günāhların 'afv eylesün (10) Şeksüz ve Şübhesüz ben günāhlaruñ cemi' envā'ını cem' eyledüm ya'ni (11) cümle günāhları işledüm (12) **pes** sen daħı ulu 'afvuñ envā'ını cem' eyle ya'ni her dürlü (13) 'afvla benüm günāhlarımı

⁵⁸ zikr olunan ebyāt

mağfiret eyle dimekdür ve Allāhu a'lem (14) **faşl-ı sālīs** Habeş tâ'ifesinüñ medhinde vâkı' (15) olan **kaşideler** beyânındadır ma'lüm ola ki bu Habeşlerüñ (16) mehāsini huşuşunda vāride olan **kaşā'id** çokdur zīrā (17)

[206b]

bunlaruñ vaşfları meşhürdür ve ol vaşflar ve haşletler (1) zıkrinde nazm olunan **kaşidelerüñ** zabtı ve haşrı mümkün (2) degüldür ve bunlaruñ fevā'idi mehāsini yanında mezkūr olan (3) kelimātuñ cümlesini zıkr itmek müte'azzirdür lākin **كَلِمَةُ لَا يَتْرُكُ كَلِمَةً** (4) **مَالَا يَدْرُكُ** hasebince meşhür meşeldür ki bir şey'üñ cümle (5) efrādını ihāta mümkün degüldür deyü mümkün olanını terk itmek (6) münāsib degüldür **pes** bu maħalde ol **kaşidelerüñ** meşhūrlarından (7) ve muhtārlarından birkaçını getürdük ki bākilerine nümüne (8) olalar cümleden biri bu **kaşidedür** ki ibnü'l-Cerrāh nām şā'irüñdür **kaşide** (9) **سَلَبَ الْعُقُولَ مَوَى الْمُبْتَوِّرِ التَّوَلَّى** 'ağlları yağmaladı memeleri (10)⁵⁹ **وَسَبَى الْقُلُوبَ وَفَتَّ حَبَّ الْأَكْبَدِ** göğüslerinde mürtefi' olan Habeşiyye kızlaruñ muħabbeti (11) daħı göñülleri esir (12) eyledi ve cigerler dānesin kırıp azdı mezkūrelerüñ muħabbeti (13) **وَصَرَ عَنْ كُلِّ سُودِيٍّ تَوَمِيرٍ** daħı kavmi içinde ulu ve 'izzetlü (14) olan kimselerüñ cümlesini bu Habeşiyyeler yaqıldılar (15) düşürdiler ya'ni anlara gālib olup hükmleri altına aldılar (16) **وَأَسْرَنَ كُلَّ مَعْظَمٍ وَمَجْدٍ** daħı her 'azamet şacı olan ve her (17)

[207a]

aşil ve şerif olan kimseleri muħabbetlerinde esir eylediler (1) **وَفَرَّقَنَ بَيْنَ جُفُونِنَا وَمَنَا مَنَا** daħı bizüm gözlerimizden (2) uykuımızı ayırdılar anlaruñ 'aşkı bize uyhuuyı harām eyledi (3) **مَجْفَانًا تَوَاطَرْنَا لِدَيْدِ التَّرْوِيدِ** **pes** bu sebep ile bizüm gözlerimize (4) leziz uyku cefā eyledi **murād** gözün rāhatı ve şafası (5) uyku iledür uyku gelmeyecek göz cefā idüp rāhatını men' (6) itmemiş olur yāhūd leziz uyku bizüm gözlerimizde karar itmeyüp (7) ayrıldı dimeñ murād olana bu taqdirce 'ibāretde 'an kelimesi (8) muqadder ve nevāzır nā-nez'-i hāfiz i' tibāriyla manşüb olur (9) **وَمِنَ الْبَابِ الْمَلُوكِ فَاصْبَحَتْ سَادَاتِنَا لِقِيَانِهِمْ كَالْأَعْبَادِ** (10) daħı bunlar beglerüñ ve pādişāhlaruñ 'ağlların yāhūd qalblerin (11) yağmaladılar bu sebebden bizüm zū-haseb ve zū-neseb olan efendilerimiz (12) ve

59 مشق مونتجرواری
مغوی اورزہ ص

ulularımız ol Habeşilerün cāriyelerine bendeler gibi oldılar (13)

بَيْنَا زِيَارَةَ الْمَلِكِ الْعَظِيمِ مَا لَكَ فِي الْخَلْقِ أَنْظَى أَمَّا أَنْ ظَلِمَ غَيْبًا (14) biz bir ulu pādişāhı niçe zamān halk içinde mutaşarrıf ve anlaruñ (15) hākimi ve māliki görür iken nāgāh görür ki bir yumışak tenlü geyik (16) gözlü maḥbūbuñ memlūki olup anuñ taşarrufına girmiş (17)

[207b]

وَاللَّوْنَاتِ اسْتَلْبَنَ عَمُولَنَا (1) daḥı lā ḳavī ya'ni ḳavīler olmayup (1) za'if olan Habeş maḥbūbeleri bizüm 'aqlımız libāsını (2) şıyrıp çeküp aldılar وَسَلْبَنَ كُلُّ فَوَارِصٍ (3) daḥı her 'aşḳ sebebi ile bedeni bünyādı yıkılmış 'āşık-ı (4) müştakūñ ḳalbini çekdiler aldılar أَمَا السَّرِيَّاتُ تَذْهَبُ بِالْهَيْلِ (5) ammā Seḥretiyye maḥbūbeleri maḥşūşca 'aql ve idrākı alup giderler (6) وَكَذَا الْجُرَيْتَاتُ تَقْتُلُ لَا تَدْرِي (7) cezeliyyāt cinsinüñ daḥı maḥbūbeleri (7) böyledür adamları öldürürler lākin diyetlerin virmezler (8) سَمَّ الْفَدُودِ وَالْجَيْفِ وَالْأَلْوَانِ لَوْ يَبْرُزْنَ حَرْمَلْنَ كُلُّ مَوْجِدٍ (9)⁶⁰ uzun daḥı mevzūn ḳadlülerdür ve ince bellülerdür ve nīze levni (10) gibi siyāh çerdeler ve sürḥ çehrelerdür bunlar eger ḥalka zāhir (11) olsalardı her muvaḥḥid anlaruñ öñinde yüzi üstüne düşerdi (12) ya'ni secde iderdi dimek ister yāḥūd murād gerçekden nīze bir (13) kimsenüñ öñinde zāhir olup aña sanclasa ol (14) kimse nice düşerse bu maḥbūbeler daḥı nīze-veş ḳāmetlerin (15) ḥalka 'arz itdükleri maḥalde görenler ḫa' n-ni ma'nevī ile mecrūḥ (16) olup bī-iḥtiyār yaḳılıp maḡlūb olurlar dimek ola bu taḳdīrce (17)

[208a]

muvaḥḥidden murād ehl-i zūhd ve şalāḥdur ya'ni bu maḥbūbeler şāliḥleri ve zāhidleri (1) bile yıḳarlar ḳanda ḳaldı ki 'avām-ı nās deyü mübālaḡa iderler (2) أَرْدَاهُنَّ رَوَائِحَ وَفَدُودَهُنَّ، مَا وَدَّاتُ كَالْقِنَابِ الْمَأْوَدِ (3) bunlaruñ şaḡrıları başḳındur ya'ni aḡırdur ve ḳāmetleri (4) egilmişdür her cānibe egilen nīze gibi nīzeyi elinde iken (5) ḳımıldatsaḡ nice ki her cānibe egilür ise bunlar daḥı (6) yürüdükde her cānibe ḳāmetleri şalınur ve meyl ider dimekdür (7) يَسْبَبُ عَنِ طَلْعِ وَعَنْ حَبِّ، وَعَنْ بَرْدِ وَدِرْفِ النَّفُورِ مِنْصَرِفِ (8) bunlar gülümserler ol tebessümleri ḫālinde ḥurma çiçeḡi gibi beyāz diş (9) gösterürler daḥı mevzūn dizülmiş şıra şıra tāze ve nāzūk diş (10) gösterürlerdi daḥı ṭolu gibi beyāz ve şovuḳ diş gösterürler (11) ve daḥı incü gösterürler ki ol incü anlaruñ dişleridür ki (12) şıra şıra dizülmişdür incüden daḥı murād dişlerdür (13)

⁶⁰ nīze ḳadlülerdür ya'ni nīze gibi

تَدْبِيلَ مِنْ حَقِيقَةِ صَاءِ نِ الْفَسَاءِ tahkik dinuldi ki bu Habeşiyeler (14) havātünün koyunudur ya' ni hayvān cinsinde koyun nev' i nice mu' tedil (15) ise nisā' arasında daḥi Habeş tā' ifesi anuñ gibi mu' tedilü'l-mizācdur (16) عَنْ صَاحِبِ الْخَبَرِ الصَّحِيحِ الْمُسْتَدْرَا ehl-i tecrube ve imtiḥān ve ḥükemā ve ' uḳalā (17)

[208b]

dehānından şādr olmuş ve sened ile ve silsile ile (1) şābit olmuş ḥaber-i şaḥiḥ muḳtażāsınca ya' ni böyle (2) ḥaber-i şaḥiḥün şihḥatinden ötüri zān-ı nisā oldılar (3) مِنْ كُلِّ عَيْدٍ آءِ الطَّلِي خِرْعُونِهِ bu zān-ı nisā olanlar anlardur ki (4) gerdanları nāzük ve yumışaḳ ola yāḥūd iltifāt sebebiyle (5) boyunları burulmuş ve egilmiş ola ve daḥi sā' ir bedeni laṭif ve cesedi (6) nazif ve güzel ve ter ola ve mülāyim ola زَا الْخَلْلِ لُضْنُهُ الْتَجْرِ (7) daḥi toprakları toḳ ve tolu ola ve daḥi şoyḡunu nerm ve nāzük (8) ve derisi yufḳa ve mülāyim ola dimekdür حَسْبِي فِي النَّظْمِ نَوَاحِي (9) bir Habeşiyeye maḥbūbe ola ki anuñ söylemesinde (10) ' acemilik ola ya' ni dili çala سَلَبْتُ بِطَائِفِ الْخَلَائِقِ عَنْ يَدِي (11) ol lisānınuñ ' ucme ḥalāveti sebebiyle ḥalāyıḳuñ ' aḳlın (12) der dimez ve diler dilemez ola yāḥūd hic te' hīr itmeyüp ve amān (13) virmeyüp يَكْرِي سِيدِ الْاَلَا يَصْبُو الْجَلْمَ إِلَى لَدَيْدِ كَلَامِهِ ḥalīm (14) ü şābir olan ve degme nesneye iltifāt itmeyüp kemāl-i (15) istiḡnāda olan daḥi anuñ leziz kelāmına nāçār meyl ide (16) وَتَذِيْبُ أَنْ نَطَقْتُ صِلَابَ الْكَلْمِ daḥi eger söyler ise anuñ (17)

[209a]

şir'in kelāmı ḳatı taşları ve berg ḳayaları eride (1) وَأَرَادَ مَدَدَتِ يَدِ الْخَلِّ إِزَارَهَا ḳaçan sen elün uzatsaḡ (2) anuñ izārın çözmege izār gāh olur taşradan bürüncek (3) çār ma' nāsına olur ve gāh peştemāl ma' nāsına olur (4) ki diyār-ı hicāzda erlerün ve ḥātunlaruñ ekşeri tumān (5) yerine göñlek altından beştemāl ḳuşanurlar ve gāh tumān ma' nāsına (6) olur māba' dında zıkr olunan kelāmuñ mefhūmına nażaran tumān (7) ma' nāsı aḳrebdür ذَابَتْ كَذُوبُ الشَّمْعِ فِي السُّتُوفِ (8) ol maḥbūbe eriyüb gice mum şem' dānda eridügi gibi (9) وَتَصْفَرَّتْ وَجَانُهَا وَتَوَهَّتْ أَنْظَارُهَا فَأَنْعَمَ بِذَلِكَ وَأَشْعَدَ (10) daḥi anuñ yañaḳları şararup ' aşfer rengine döner murād (11) utandüḡından ruḥları ḳızara dimekdür ' arabuñ ' avāmı (12) iştilāḥında bizi utandurduḡ diyecek yerde تَصْفَرَّتْ وَجَانُهَا (13) dirler şufret ile

humretten kināyet iderler şem‘ ‘ibāretine **تَصَمَّرَ** (14) edāsı tamām yāhūd Habeşiyelerün levnlere siyāha (15) mā‘ildür hacletden hāşıl olan ‘ārızı humret halkı olan (16) sevād ile maḥlūt olduḡa ruḡların levni şarılıḡa meyl (17)

[209b]

itdüḡiçün **تَعَصَّفْتَ** ta‘bīr olunmuş ola daḡı ol yaḡaḡların (1) ırmaḡları aḡa ya‘ni ḡayādan ‘araḡ-rīz ola **pes** bunun (2) gibi maḡbūbe saḡa ḡutlu ve mübārek olup gözüḡ aydın (3) olsun daḡı sa‘ādetde ve devletde ve eyü ḡālī‘de olḡıl (4) **أَفْتَمْتُ لَوْلَا مَنْ مَاعُرُوفَ الْهَوَىٰ** yemīn itdüm ki eḡer (5) Habeş maḡbūbeleri olmayaydı ‘aşḡ ve muḡabbet ne idüḡi bilinmezdi (6) **كَلَّا وَلَا تَدْبِتْ مَلَاعِبَ شَمَلٍ** hāşā ki bilineydi daḡı **بِرَّةَ تَمَلٍ** (7) didükleri mevzu‘un oyun yerleri ve cem‘iyyet maḡalleri maḡlūb (8) olmazdı ol maḡalde maḡbūblar ve maḡbūbeler cem‘ olmaḡın ḡalk (9) anların temāşāsına rāḡıb ve seyrine ḡālib olurlar **ve bu ḡaşıde** daḡı (10) şeyḡ ibrahīm bin ebū şerīf el-maḡdisīniḡdür **ḡaşıde** (11) **فِي مَجْمَعَةِ الْمُصْنَفِ إِلَى كَرْمَلُوشِ** ‘aşḡdan eriyüp lāḡar olmuş (12) ‘āşıḡun cānına niçeye dek şunar ya‘ni niçe bir ḡaşd ider (13) **بِطَارِدِمِ الْمُنْدِعِيِّونَ الْجَبُوشِ** hind ḡılıcı ile Habeşilerün gözleri (14) **وَكَمْ إِلَى بَيْتِي فَذَرَدَتْ** daḡı niçeye dek benüm ḡatlim zerre ḡoḡuz vecīh döner (15) **أَصْدَانِغَا الْجَعْدُ ظَلَامُ الشُّوشِ** anuḡ ḡıvırcaḡ zülfi ve büküm büküm olan (16) şacı ki siyāh şehir vaḡtinüḡ zulmetine beḡzer **بِأَيْ مَنَاءٍ مِنْهُمْ طِفْلَةٌ** (17)

[210a]

bu Habeş ḡā‘ifesinden benüm bābum ve lāyıkum bir yumışaḡ tenlü (1) genc cāriyedür ki **قَدَصَّرْتَنِي فِي عَرَايِبِ** (2) ya‘ni ‘ırz ve vaḡārumı mı selb idüp beni bīār itmişdür dimekdür (3) **دَلِيلَ عَيْفِي حُسْنِ افْتِكْرِي دَائِمَةً فِيهَا وَقَلْبِي رَعُوشِ** (4) benüm ‘aşḡımuḡ delili anuḡ ḡüsn ve cemālidür ve benüm fikrüm muttaşıl (5) anda andan ḡayrı nesne ḡātırıma gelmez ve benüm ḡalbüm ziyāde lertzān (6) ve ‘aḡīm ıztırābdadır **عَنْ آلِهِ الْأَرِينِ وَالْكِنْفَا** (7) insān gicekidür lākin ol ḡazāle **تَقْبِدُ بِالْحَيْنِ كَمَا الْجَبُوشِ** (8) gözi ile ‘askerlerin bahādurlarını şikār ider **لَهُمَا الْحَىٰ لِيَأْتِنَهَا** (9) Allāh ḡaḡḡıçün ne ‘aceb ḡatludur anuḡ incü dişleri ḡarāvetden (10) siyāh renk göründüḡi **وَوَجْهَهَا ذَاكَ الصُّوْرُ الْبَشُوشِ** (11) daḡı ne ‘aceb laḡif ve şīrīndür anuḡ ol ḡüşāde çehresi ve güler yüzi (12) **تِيَابَتِي قَامَتْ وَأَنْشَطَهَا** benüm ḡıyāmetüm ḡopdı ve ol ḡıyāmetün (13) işāreti ya‘ni

‘alāmetleri **فَجِدَ مَا تَشْبِهَ كَلِمَ النَّبُوشِ** (14) ol maḥbūbenūḡ ḥaddindedür ki ol eṣrāt ḥadd-i mezkūrda Ḥabeşiler (15) cerāḥatine beḡzer deyü beytūḡ zāhir ma‘ nāsı anuḡ ḡadd ve ḡāmeti (16) yürüdüḡi zamānda adamlar öldürür ve ḡaber-i ṣaḡīḥdür ki (17)

[210b]

bir kimsene olsa hemān anuḡ ḡıyāmeti ḡopar **pes** anuḡ ḡıyāmeti (1) benüm ḡatlime sebeb olıcak ol ḡāmet baḡa ‘ayn-ı ḡıyāmet olur (2) dimekdür ve ḡıyāmetūḡ eṣrātı daḡı olsa gerekdür yerler benüm ḡıyāmetimūḡ (3) eṣrātı anuḡ yüzindeki Őerātlardur ya‘ ni çizilerdür eṣrāt ‘ibāreti (4) ki ḡıyāmet ‘alāmetleri ma‘ nāsına meṣḡūrdur ihām tarīḡi ile (5) ve ma‘ nā-yı luḡavī irādesiyle anı yüzde olan çiziler ma‘ nāsına (6) Őarf itmekde ziyāde leḡāfet ve tamām münāsebet vardur ve ḡıyāmetūḡ (7) cümle ‘alāmetlerinden biri āḡir zamānda Ḥabeş ‘askerleri ka‘beye (8) ḡaşd idüp ehlini ḡatli‘ām ve ka‘beyi temeline dek yıḡup ve taşların (9) deryāya döküp dīn-i İslāma raḡne ve ḡulūb-ı müslimīne ‘azīm (10) cerāḡat bıraḡsalar gerekdür **pes** Őā‘ir teṣebbūḡ kelimū‘l- (11) cūş ‘ibāreti ile bu ma‘ nāya işāret itmişdür ve Allāhu a‘lem (12) **مَا نَالِكَ لَشْرَاطٍ وَلَا كَمَا طَرَفِي بِهَا أَتَرَ نَالِكَ لِمُدُوشِ** (13) ol yüzde olan ‘alāmetler ḡaḡīḡatde keskin (14) demür ile çizilüp ḡāşıl olma degüldür lākin ol (15) çiziler ol tırımıḡları anuḡ yüzde benüm gözüüm itmişdür (16) **أَنْ طَالَ لِي عَنْهَا بِلَادِي فَمَنْ قَرَّبَ لِي مِنْ النَّمُوشِ** (17)

[211a]

eger benüm andan irāḡluḡım uzanursa ya‘ ni aramızda olan firāḡ (1) bir miḡdār daḡı mümted olup vuşlat müyesser olmaz ise yaḡın (2) zamānda beni Őalāceler arḡası üstünde görürsin ya‘ ni ölürin dimekdür (3) **يَا غَاذِي لِي فِي حُبِّهَا حَلِي** ey ol maḥbūbenūḡ muḡabbetinde beni (4) melāmet eyleyen ḡubanı kendü ḡālime **لَا تَنْتَعِدِي فِي لَأِي شُوشِ** (5) sen benüm i‘tikādımda beni melāmet itdüḡün ḡuşūşda ḡuşūşsın (6) ya‘ ni baḡa ḡayr ḡaşd idüp naşīḡat itmezsin ḡalbün çürükdür ve ḡāleb (7) **ve bu ḡaşıde** daḡı Őeyḡ Őihābe‘d-d’in ez-bezzā‘ inūḡdür **ḡaşıde** (8) **قَالُوا إِنْ أَنْتَ مَشْعُورٌ فَهَلْ لِمُنْ** didiler ki kimūḡ ile senūḡ (9) ḡalbūḡ yanmışdur ve kimūḡ mücessed ḡalbi yanıkdur bende anlara cevāb virüp didüm ki (10) **بَنِي فُوَادِي لَدَيْهَا الدَّهْرُ مَرْتَهِنٌ** ol kimsenūḡ muḡabbeti ile (11) yanmışdur ki niçe rüzḡār ḡalbüm anuḡ yanında rehindedür (12) **عَلِمْتُمْ إِنْ نَأَيْتَ الْحَبَشَ فَعَدَنٌ** ben aḡa ‘Aden Őehrinde ‘āşık oldum ki (13) ol Ḥabeş ḡızlarındanur **يَا حَمْدًا الْعَدَنُ بَلَى يَا حَبْتًا عَدَنٌ** (14) ne güzeldür bu Ḥabeşiler belki ne güzeldür ‘Aden Őehri (15)

قَدَحِمْنَا النَّعَانَ مِنْ كُلِّ الْمِهَادَاتِ مَا تَخَصَّصَ خَارِصَةً إِذْ دَنَا طَبِخًا حَسَنًا

(16) her cānında ol maḥbūbeyi ḥāller k̄apılmışdır
bir ʿ uzvunda (17)

[211b]

bulinup s̄āʾirinde mūnʿ adim olmamışdır zīrā her aʿ zāsı (1) güzeldür ḥālūḡ baʿ zı
aʿ zāya iḥtišāsı vechedür (2) **تَمِيسُ فِي مَسِيهَا وَلِغَلِي فِي طَرَبِ** ol maḥbūbe yürüdükde (3) şalınur ḥāl
bu ki ayagında olan ḥalḥāllar ve s̄āʾir ziynetler (4) ṭarabdudur yaʿ ni aşağı ve yukarı
ḥareket idüp oynamada (5) ve çekişmededür bir vechler ki **كَلَامٌ فِي وَرَاءِ الْعَضْنِ** (6)
yaprakların içinde budak şalınur gibi **فَصِيحَةٌ لَفْظًا مِنْ بَطْنِ عَمْرٍ** (7) ol maḥbūbe bir faṣīhadur
ki anuḡ lafzı nuṭq-ı ḥüsnden nāṣidür (8) **مَا شَأْنُهَا فَطْرٌ لِأَجْعَى وَلَا** hergiz aḡa noḡşān ve ʿ ayb
(9) ve ʿ ayı getürmemişdür **لَا كِنَ نَعْوَمٌ بِالْبَيْتِ فِي أَوْقَاتِ طَلْبِهِ** (10) ḥācet ve ḥidmet zamānında
evde k̄alkup ol (11) ḥidmeti görür ve ol ḥāceti bitürür **وَلَا يَمِشُ بِيَدَيْهَا دَهْرًا دَرَكٌ** (12) ve hergiz
ellerine ʿ ömrinde kir bulaşmaz **رَبِّي لَدَيْهَا مَبَاهِجًا مَالِ الْمَنْ** (13) **مَلِكُهَا الْقَلْبُ بِمَا أَفْعَدَا** ben aḡa ḡalbūmi
ḡul eyledüm anı (14) şatduḡım zamānda yaʿ ni anı şatdum ve ḡalbūmi anuḡla (15)
bile beyʿ itdüm **pes** benüm raḡibim anuḡ yanında bahā mübāḡ ve ḥelāl (16)
بِئُونِ طَلْحِطَامِ عَصَا مِقْلَةٍ بِأَعْيُنِ الْمَنْ وَالْمَنْ فِي الْمَنْ وَمُؤْمِنٌ (17)

[212a]

nūn kaşı ile **şād** gözi ile benüm ḡalbūme mālik ve rızḡuma (1) ḡākim oldı zīrā ḡüsñ
ve cemāl şol yerde ki naşş-ı (2) izḡār ide ve burḡān iḡāmet eyleye müʿtemen yaʿ ni
(3) ḡulı rāst ve daʿ vāsı dürüstdür **ve bu kaşide daḡı** (4) **Qāzı ʿ Abduʿl-laṭif bin**
Cārʿullāh el-ḡanefiniḡdür kaşide (5) **اللَّهُ أَكْبَرُ كُلِّ لَيْسَ فِي الْبَيْتِ** Allāhu ekber cemiʿ güzellik
ḡabeş tāʾifesindedür (6) **كَأَنَّهُ لَيَجْمُ بِيَدِهِ وَمَعَهُ الْعَتِيقُ** ḡūyā bunlar bir alay yılduzlardur ki seḡer
(7) vaḡtinde ḡulmetle ḡūḡūr itmişlerdür **عَارُ وَالطَّنْسُ فِي خَلْقِ وَفِي خَلْقِ** (8) cemiʿ eyülikleri ve
güzellikleri cemʿ eylediler gerek zātlarında (9) gerek ʿ ādetlerinde **و**
وَسَأَطُوا عَسَاكِرَ الْبَجَانِ بِالْمَنْ (10) daḡı göz k̄apaḡları ʿ askerin ḡalḡa ḡavāle itdiler göz sürmek
ile (11) yāḡūd ḡāzab idüp eḡri baḡmaḡla ki aḡa naḡar-ı şediddür dirler (12)
مَلِكُ الْقَلْبِ وَالْأَعْيُنِ سَيِّدٌ عَدَا لِمَنْ سَارَ فِي بَيْتِ طَلْحِطَامِ (13) bunlar ḡalbe mālik oldılar daḡı bunların
gözleri kendülerden (14) ötüri bir ḡul esir idelüden berü ol ḡul āḡiretdedür daḡı

ıztırābdadur (15) **بعض واديه عيني عواردهم** bunların şağruları şāfice ağırlıktır (16)
sengīndür diyecek maḥaldür daḥı bunların ḳaddleri dāldur (17)

[212b]

ya‘ni budaḳ gibi ince ve uzundur ve toḡrıdır (1) **عني لو احظهم في اليد** bunların gözleri ve
baḳışları (2) şāfice ḡoncedür ya‘ni nāz ve şīvedür ve nihāye ve reşdedür (3) ve riş-i
şedde beyāz ‘ayndur ki Ḥabeşilerde kemālinedür ki baḳduḳlarında (4) gözleri pār
pār yanār ve şimşek gibi işler bu ḥāl anlara maḥşūşdur (5) **في من هو طيبة البدن كحيلة** baḳa
maḥşūş ol Ḥabeşilerden bir (6) geyik gibi laṭif ve nāzūk maḥbūbe vardur ki ḥüsn ve
cemāli sebebi ile (7) bedr olmuş anı utandurur **إذا بدت جميع الناس في هيش** (8) ḳaçan ol
maḥbūbe zāhir olup ḥalka ḡorinse cümle ki (9) ādem oḡlanı ḥayrete düşer ve
‘aḳlları şaşar (10) **رأيت لغيره لكن قلبها حورا** anuḡ cismi leṭāfet ve tāzelūk (11) şoyından
ḳanmışdur ve toymışdur ya‘ni cismi ter ve tāze (12) ve nāzūk ve nermdür lākin
ḳalbi taş gibi bergdür şefḳati ve merḥameti yoḳdur (13) **فأترق لصبيات بالعطش** ve şālī
teşneliginden olan (14) ‘āşık müştakı esirgeyüp şefḳat itmez **برحني لو احظها عن فؤادي حيا** (15)
سماوي الفضة القلب كالحيا anuḡ baḳışları yaḳışlarında nāz u şīve (16) oḳını atar bir vechle ki
ol oḳ ḳalbi mecrūḥ itdūḡi gibi sesdüremiz (17)

[213a]

إذا بدت سجدت اليدين كالحيا ḳaçan ol maḥbūbe zāhir (1) olsa ḥüsn-i bedī‘ aḡa secde eyler
لأنه عبدها حكما بلا آرش (2) zīrā ol ḥüsn-i bedī‘ bi-ḥaseb ḥükm ol maḥbūbenüḡ ḳulıdır (3)
ḳıymetsüz ve ‘ivazsız **طال الزمان وها قلبى قد وثقا** (4) çoḳ zamāndur ki benüm ḳalbüm aḡa
vālihu ve ḥayrān ve ‘āşık ser-gerdān olmuşdur (5) **وحبها قد أذاب الفل بالبلش** daḥı anuḡ
muḥabbeti ḳalbi eritdi elem ile (6) **لله وجه كبد في فوق عيني فما** ne ‘aceb yüzdür ol yüzi ki (7)
ḳum ya‘ni üzerinde biten budaguḡ başında toḡmış ṭolu aya beḡzer (8)
الكن خاتمة من كلف خاتمة من شي ben ol yüzi ıraḡ iderem (9) kelefden daḥı ıraḡ iderem nemiş ya‘ni
ol yüz gerçe ki (10) bedr gibidür lākin ol yüzde ne kelef vardur ve ne nemiş vardur
sāde (11) **فإن تواصلت فإعرجي وآشقي** eger ol maḥbūbe baḳa ulaşıp (12) ve yaḳışup benüm ile
dostluḳ iderse ‘izzet benüm ve sa‘ādet benüm (13) **وإن تمادت رأت حبي على العشر** ve eger firāḳun

uzadup ve vişālin (14) lāyık görmezse benüm cismümi şalāce üzerinde görür (15) **murād** firāk zamānı uzanursa ölüp şalāce üzerine (16) binecegüm muḳarrerdür demek ister **ve bu ḳaşıde** daḫı şeyḫ ‘Abdu’l-aziz ez-zememī dā’imā (17)

[213b]

Ḥabeşiyelere meşgūl olduğundan ötüri ḫātunına i‘tizār eyleyüp eydür **ḳaşıde** (1) **لَا تَلُوِي فِي وُلُوْعِي بِالْحَبَشِ** ey ḫātun beni melāmet eyleme (2) bu Ḥabeş t̄ā’ifesine ḫarīş olduğum bābda (3) **أَنْ يَكْرِي خَارِيفِهِمْ وَأَنْدَشَ** taḫḳik benüm fikrüm bunların (4) ‘aşḳında ḫayrān oldı daḫı ‘aqlum şaşdı (5) **كَيْفَ لَا أَصْبُو إِلَيْهِمْ وَلَمْ يَدْخُلْ فِي كُلِّ قَلْبٍ وَحَشَ** (6) nice meyl itmeyeyin anlara ki anların her göñle duḫūli vardır (7) ve her dilde anların cerāḫati vardır yāḫūd her ḳalbde (8) anların muḫabbeti iḫrākı vardır **مَتَعَاوَيْتِي يَمْلِكِي رِقْعُهُمْ** (9) benüm zimmetime mālīk oldılar ben anların zimmetine mālīk olduğum sebeble (10) **فَأَنَا لَلْوَقْعِ فَهَسِبْتُ فِي الْبَلِشِ** pes ben bıraḳdum nefsimi belāya ve miḫnete (11) **وَبِرُوْعِي مِنْهُمْ أَيْسَةَ** ve anlardan benüm cānım eglencesi bir maḫbūbem vardır ki (12) **سَلَبْتُ بِالذِّكْرِ الْعَقْلَ وَالذِّهْنَ** ve ol-rūşen benüm ‘aqlımı (13) aldı nāz ve şive ile daḫı kendülere maḫşūş nazar ile (14) **ذَاتُ حِدْمَةٍ مَذْهَبِ بَلِشٍ يَرَى فِي صِفَاءِ مَرَاةٍ مَشِشَ** (15) ol maḫbūbe bir altun yaḫaḳlıdur ki anın zāhir ḫaddinün āyinesidür (16) nemiş görünmez ya’ ni alaca bulaca noḳtaları ve çigidi (17)

[214a]

ve lekesi yoḳdur şāfi ve pākdur **وَمِنْ عَذَابِ حَلَامٍ شَفَاةٌ** (1) daḫı bir tatlu aḡzı vardır ki anın emcek yerleri lezizdür (2) **رُوسِي لَلنَّفْسِ مِنْهُ لَا تَنْفِيسَ** eger bir meyyit ol mirşekden şorulsa (3) ya’ni tükrüğinden aḡzına ḳosalar ḫayāt bulup ol meyyit ḳalḳardı (4) **مَا لِي أَلُوْدُ رَسِيْلٍ وَأَرَى عِنْدِي الْمَاءَ وَبِي أَوِي الْمَطَرُ** (5) ol mezkūr olan şudan içmeḡe ḳudretüm yoḳ ḫāl bu ki (6) şuyı benüm yanumda gördüm ve benüm şöyle ḳavī teşnelüğim vardır ki (7) mertbe-i helāka varmışamdur zevcesinün māni‘ olduğına (8) işāret ve andan şikāyetdür **أَنْ تَحْرَمَ رِيَا بَيْتِ أَحْسَطَا** (9) eger ol maḫbūbenün cimā‘ını ḫarām iderse ḳız ḳarındaşı ḳızı (10) **رِيَا حَلَاةٌ أَدْلَقَتْ فَيْسَتَا** belki helāl olur eger müftī fetāva kitābların (11) tettebbu‘ iderse ya’ni zevceye ḫalāḳ virmeḡle bu müşkilten tefaşşī mümkündür (12) **نَلْتُ مِنْ طَائِفٍ خَفَاءٍ قَبْلَهُ عِنْدَ مَا زَادَ هَيْبَتِي وَطَفِيشَ نَلْتُ** (13) ben andan gizlüce bir būse aldum ‘aşḳum

ve hayretüm ziyāde (14) olup hadden aşduğu vak̄tın **تَجَرَّتْ أَدَمْعَاتِي فِي خَدَّيْهَا** (15) pes anuñ gözi yaşları yanağı üzerine aq̄dı (16) **فَأَرَفَتِي الرُّوْحُ مَحْضَلًا بَرِيًّا** pes baña bağçeyi şu saçmağla (17)

[214b]

ıslanmış gösterdi **murād** haddi bağçesini gözi yaşı ile (1) ısladup ter ve tāze eyledi **nitekim** şehirlerde bağlar ve bağçeler (2) şebnemden ter ve tāze olup tarāvetleri ve revnaqları artar dimekdür (3) **مِمَّا قَالَتْ هَكَذَا يَا سَيِّدِي** andan şonra eytdi eyle mi efendi (4) **حَالًا فِي صَدْرِكَ سَيْبِي وَأَنْتَ قَسِيحٌ** kalbiñde beni şatmak fikri te'sir (5) idüp mürtesim olmuş hemi ya'ni bu deñlü 'alāqadan şonra (6) böyle itmek lāyık mıdur **فَاعْتَرَانِي لِأَجْعَمِ مِنْ قَوْلِيهَا** (7) anuñ kelāmından baña bir ıharāret ve bir ateş geldi ki (8) **لَسْعَ الْأَحْتَاءِ مَعِي وَفَيْشٍ** ol ateş 'akreb gibi kalbümi (9) şandı ve yılan gibi ışırdı **حَالًا مَاتَبْتُ مَا فِي عِنَطَةِ** (10) niçe zamānların anuñla gicelemiş idüm sürürda ve şafāda ve hüsn-i hālde (11) **أَمَانًا مِنْ كَلْبِ عَنَابِيشٍ** gizlü düşmāndan emīn olduğum (12) hālde bir gizlü düşmān ki bizüm aıhvālümüzü uğurlıyan yoklayup (13) sırrı keşf itmege çalışırdı **وَالَيْ سَيِّئِي أَحْوَى مِنْهَا** (14) dağı şol yanımda incüleyin bir cāriye yaturdı (15) **طِفْلَةٌ يَطْلُمُ مِنْ فِيهَا أَحَدٌ** bir nāzük tenlü cāriye idi ki (16) aña ta'n idüp 'ayb isnād iden zulum itmiş olurdu zīrā (17)

[215a]

'ayb ve noqşānı yoğ idi **كَا عَرِيضَةَ رَأَقَتِ حَضْرَتِهِ** (1) bir memesi qalkuq beli ince cāriye idi ki levnünün yeşilligi şāfi idi (2) **جَالٍ فِي رُجُلَيْهَا طَلُّ الْعَنْبِشِ** anuñ feslegeni üzerinde şehir (3) vaq̄ti şebnemi cevelān idüp ol feslegeni ter ve tāze (4) itmiş idi **murād** anuñ sebz-i kām olan çehresine (5) siyāhlayacak maıhlūt olup hālāvet virmiş idi (6) **سِمَةٌ الطَّبِيحِ حَوْلَهَا وَأَسْمَةٌ** ol cāriye zuby 'alāmetin ve gāzāl (7) **صَفِينٌ** ve dağı anuñ ismin cem' itmiş idi **أَخْتَوَاهَا الشَّبَهُ مِنْهُ وَالْحَبِي** (8) **pes** şebah dağı andan ol şaffeti ve ol 'alāmeti cem' idüp ihāta eyledi (9) **بِعَمَّا الْأَعْنُ رَضِي وَاللِّدْمَعُ فِي حَجْرِي وَأَوْحَدًا قَدِ طَرَّتْ** (10) ben ol cāriyeyi rızāsuz ve ihtiyārumsuz **عَلَى رِجْمِ أَيْ** (11) şatdum hāl bu ki şatar iken anuñ haddini de ve benüm haddimi de (12) göz yaşı ıslatmamış idi ya'ni şatar iken hem ol ağlardı ben

ağlardum (13) **قَفَّة** (14) 'avret ve oğlan fitnesi ve bunların qahrını naşihat (15) arasına hıyānet ve zağl hāl itmeden hālî olmazdur (16) saña hayr şandukları taqdirce de arasında kendü murādların (17)

[215b]

gizleyüp beher-hāl senün zarar ki semi' iderler (1) **دَهَبَتْ تِلْكَ وَأَمَامِي** ol evvelkisi gitti anı (2) unuttum ammā bu ikincisi **دَقَلِي مَسْطَا لَأَنِّي مَا أَسْكَش** (3) andan hāşıl olan çibānum bu ana dek dağı deşilüp içindeki (4) cerāhat çıkmadı **murād** dağı muhabbeti qalbinden çıkmadı dimekdür (5) **رَبِّ دَرَبِي وَلَا طَبِي عَسَى هُوَ الْكَبِيرُ عَنِ قَلْبِي نَفْس** (6) yarup sen baña tedbir eyle ya'ni şonımı ve ardımı hayr (7) eyle ve dağı baña luğf eyle ola ki bu ğam ve ğuşşa (8) ve bu muhabbet qalbümnden götürüleidi **bu qaşide** dağı (9) şeyh Burhāne'd-din ed-dübbü'l-Mekkīnündür **qaşide** (10) **رَبِّ قِنَاتِي بِحَسَنِ قَوَام** qadd güzelligi ve kāmēt toğrılığı ile (11) niçe fitne qoparan maħbūbe **وَعِيُونِ مُقَرَّرَاتٍ مَرَامِي** (12) dağı süst gözler ve ğasta gözler ile fitne qoparan maħbūbe (13) **أَسْرَجِي وَأَطَلَّتْ دَمْعِي** beni muhabbetinde esir idüp bağladı (14) ve gözüm yaşın qoyvirüp aqıtdı **بِسْرُوطٍ قَدَانْتَبْتِ عِنْدَ قَائِمِي** (15) birkaç şerağ ile esir itdi ki ol şerağları (16) qağı yanında işbāt eyledi **murād** yüzdeki çizilerdür (17)

[216a]

ki anuğ ucundan dām-ı belāya dutulmuşdur (1) **كَبِدٌ دَعْوَى عَلَى أَبِي عَبْدِ وَرَفِيقٍ حَيْثُ عَقِدُ الرَّاغِي** (2) benüm qulumdur ve melikimdür kendü rızāsıyla baña (3) qul olmuşdur deyü üzerime da'vā itdükden şonra (4) da'vāsın şerağlarıyla işbāt idüp beni esir eyledi (5) **نَوَيْتُ كَيْ يَطُولَ النَّهْيُ بَيْنَنَا وَالْكَلَامُ عِنْدَ النَّهْيِ** (6) **pes** ben tevaqquf eyledüm ya'ni haşm kendü rızāsıyla baña qul (7) oldı didükde ben ikrār itmeyüp süküt eyledüm tā ki (8) aramızda iki cānibinden da'vā uzana ve ğuşümet (9) vaqtinde mābeynimüzde söz ve kelici dağı ziyāde ola (10) **تَمَّعَدَ الشَّرْطُ وَأَعْلَمَ بِالْمَرْجَبِ تَأَلَّتْ بِنَاغِي كَيْ مَرَامِي** (11) şerağlardan şonra ve şahidlerden şonra ve anların (12) mücebiyle ğükmden şonra maħbūbe eytdi ey qağı benüm ğükümüm (13) nāfizdür ve sözüm geçerdür **وَشَرُّوْجِي فِي أَصْلِ عَقْدِي مَيْبِي** (14) benüm şerağlarım bey' ü şirāmuğ aşl-ı 'aqdinde dāğildür (15)

فَأَسْكُنُ هَلْ كَانَ إِذْ ذَاكَ رَاجِعِي أَهْا şoruş ki ol vaqtin (16) ol şeraflara rāzī oldımı idi
فَلْتُ هَاتِي كَثْرَ طَوَّافِي (17)

[216b]

didüm ki getir şeraflaruş aña nazār ideyin فَأَرْتَنِي بِسُرْعَةٍ وَتَبَاضٍ (1) revān anları baña
گösterdi sur'atle ve 'alīyü'l-fevr kākmağla (2) تَلَمَّتْ الشُّرُوطُ لِمَا فَتَأْتِ سَيْحِلُكُمْ فَأَنْصُ مَا أَنْتَ قَائِلٌ (3)
pes ol şerafları öpdüm aşınalık cihetinden ve ma'rifet (4) sâbıkum olduğundan eyle
olıcak maħbūbe kađıya didi ki (5) ey efendi ħükm müstacel oldu ve da'vā işābet
oldı sen her ne (6) ħükm idersen eyle ki işābete ihtiyāc kalmadı ya'ni anuş (7) bu
şeraflar ile āšnālığı ve üzerine düşüp öpmesi (8) benüm da'vāmuş şıdkına ikrār ve
begā bende ve perestār (9) ve muħabbetime giriftār olduğını izhārdur ve Allāhu
a'lem (10) bu **kaşide** dağı şeyh Şehābe'd-din eş-şeybī el-yemnīnūndür **kaşide** (11)
حِذَارِ حَيْدَارٍ مِنْ غَيْرِ لَانِ حَلْبِي وَمِنْ رَشِقِ السَّخَامِ مِنَ الْمَخَابِرِ (12)⁶¹ ve dağı
şakın ol gāzāllarıñ (13) gözlerinüñ oş serpmesinden أَهْمَةُ مَجْمَعِي بِمَجْمَعِي أَهْمَةٌ (14) orada ya'ni
zıkr olan mevzi' de perdede bir gizlü maħbūb (15) vardır ki anuş her cāmı qorunur
ya'ni eṭrāfını qorurlar (16) بِأَطْرَافِ الرِّمَاحِ وَالْبَوَائِرِ gönder uclarıyla dağı (17)

[217a]

keskin kılıçlar ile eṭrāf-ı rimāħdan murād kirpikleri uclarıdır (1) ve tiğlerden murād
yaqışlarıdır yā yüzindeki çizilerdür (2) عَزَّالٍ مِنْ أَبِي حَامٍ رَيْبٍ ol perdedeki maħbūb **Ĥām**
(3) oğullarından bir beslü geyikdür murād gāzāl gibi laṭif (4) bir Ĥabeşī
maħbūbıdır ki لَمْ حَضَرَ آذِقٌ مِنَ الْخَنَاصِرِ (5) anuş bir beli vardır ki şırça barmağdan dağı
incedür (6) يَمَاسِي حَوْلَ آذَانِي نَهَالٍ ol ince bel ağır şağrı (7) yükün çekmeden dā'imā
elemdedür كَهَذَاكَ تَلَحُّجِي فِي حُرِّ رَأْسِي (8) ol miyān bir yüklü kimi gibidür ki bir vāsi' ve derin
(9) deryā içinde gömülmüş ola إِذَا اسْفَلَكَ مِنْ قَوْمٍ رِصَابًا (10) kaçan ol gāzāl saña ağızından
tükrük içürse (11) تَقَلُّ مَعْرَبًا لِلتَّكَايِنِ كَارِيْنِ mest olup dā'imā 'arbede (12) idersin ve kağeği
kırarsın لَيْعِيدِيهِ الْمَرَاضِ الدُّعْمِ سِحْرًا (13) anuş ĥasta gözlerinde ve siyāh gözlerinde bir gūne
siħr vardır ki (14) بَصِيدِيهِ الْبَابِ الْمَسَاوِرِ ol seħer ile arslanlaruñ 'ağlları şikār ider (15)

⁶¹ ya'ni Ĥacer nām mekānuş maħbūblarından dimekdür

مَعْنَا الْعَجِيبِ وَمَا سَمِعْنَا بَارَانَ الْبَلْبِ نَقَصْنَاهُ الْخَادِرَ (16) çok ‘aceb işitdün idi ammā hīç işitmedün idi ki (17)

[217b]

arslanı geyikler şikār eyleye **مَلِيحٌ كُلُّهُ حَسَنُ الْمَالِكِ** (1) ol maḥbūbuñ her yeri meliḥdür a‘zā-yı zāhiresinde ğayr-ı (2) maḥbūl ‘uzvı yoḳdur daḡı me‘ānisi güzeldür ya‘ni (3) ḡūyı ve ḡulḡı ve cemi‘ şıfātı pesendidedür ḡāşılı zāhiri daḡı (4) bātını daḡı eyüdüdür dimekdür **وَجِلْبَابُ الْعَقَابِ عَلَيْهِ سَلَاتِرٌ** (5) daḡı pāklik perdesi anı örtmişdür ya‘ni zāhirü’z-zeyldür ālūde-dāmen degüldür (6) **كَأَنَّ شُرُوطَهُ طُرُقٌ ثَلَاثٌ** gūyā ki anuñ yüzinde olan (7) üç cizisi üç yoldur ki **كُلُوبُ الْعَاشِقِينَ بِهَا السَّافِرُ** (8) ‘āşıkla ruñ ḡalbleri ol yollarda sefer iderler (9) **حَبِيبٌ حَازِرِيٌّ وَهُوَ رَقِيٌّ** bir maḥbūbdur ki benüm raḡabeme mālik (10) olup beni ḡul itmişdür ḡāl bu ki zāhirde evvel benüm ḡulımdur (11) **كَأَحْكَمُ الْعَرَامِ فَلَا تَكْجَرُ** muḡabbet muḡabbetinüñ ḡükmi budur (12) ‘inād ve muḡālefet itme **فَأَبَى عَنِ حَبِيبَتِهِ مَحِيضٌ** (13) anuñ muḡabbetinden ḡurtılmaḡa bir ḡaçacaḡ yirüm yoḳdur (14) **وَسُلْطَانُ الْعَرَامِ عَلَى قَائِمِهِ** muḡabbet pādişāhı güciyle (15) ve eger ehile benüm üzerime ḡavāledür **مُرَادِيَّ أَنْ أَكُونَ لَهُ نَدِيمًا** (16) murādım anuñ ḡadeḡdaşı ve şoḡbetde yoldaşı olmaḡdur (17)

[218a]

وَسُوْبِي أَنْ أَصِيرَ لَهُ مَسْلَمًا daḡı gice ve gündüz Allāhdan (1) istedüġim anuñ muşāḡibi olmaḡdur dā‘imā (2) daḡı şeyḡ ‘abdü’n-nāfi‘ bin ‘Arākü’l-medeniñündür **شِ‘İR** (3) **لَا وَشَرِّطِيكَ وَمَا جَرُّوا لِنَسَائِنِ مِنْ تَارِيحِ الْجَوِي يَأْتِيْنَا** (4) yoḳ v‘allāḡ senüñ iki çizilerüñ ḡaḡḡıçün daḡı anuñ (5) muḡabbet ateşlerinden ḡalbde olan ḡarāret ḡaḡḡıçün ey ḡazāl (6) **وَحَدِيدٍ نَاعِصٍ مِنْ لَيْبِنِهِ يَرْقُوقُ الْفُلَّ عَلَيْهِ إِنْ مَسْنَا** (7) daḡı ol yumışaḡ yaḡacıḡ ḡaḡḡıçün ki (8) yumışaḡlıġından ve leḡāfetinden ḡarınca anuñ üzerinde yürise şıyrılır ve (9) **مَا تَحْوَلْتُ عَنْ لَوْذِ الْوَالِدِي لَكَ عِنْدِي شَيْئٌ أَوْ مَسَاءٌ** (10) senüñ benüm yanumda olan muḡabbetüñden ben doğdum gerek (11) beni iste gerek isteme **مَنْ عَدِيٍّ مِنْ عَرَالٍ يَأْفِي** (12) kim benüm ḡaḡḡum eli virür örneḡ ḡazāldan ki (13) **مَا رَأَى خِيَمِي مِمَّا إِلَّا أَنْسَأَا** benüm cismümi za‘if ve erk görmedi (14) illā gördükde ferḡandan şaşdı ḡopardı (15)

حَيْثُ رُبُّهُ مَسُورَةٌ مِنْ ضِيَاءِ سِتْرِهِ هَذَا الْفَيْشَا (16) bir Habeşî maḥbûbıdır ki rütbesi ve halkı anı nürdan taşvîr (17)

[218b]

itmişdür bir nür ki anuñ perdesi bu hiçâb zūlmānīdür zīrā ki (1) **النُّورُ فِي التَّوَادِدِ** hadîs-i şerîfinüñ mişdâkıncı zūlemât maḥarr-ı nürdür (2) **مَنْ رَأَى ذَاكَ الْحَيَاةَ فَلَيْمَلُ** ol şüreti gören kimse ta‘accübden disün (3) **سَجَّاتُ اللَّهِ تَعَالَى مَا يَتَأَنَّ** Haḫ te‘ālā ne isterse yaradurmuş (4) zihî kâdür ki böyle şüret yaratmışdur celle kudrete **bu muḥammes** daḫı şeyḫ Ebū Bekr (5) **ابن البغية** el-Mekkīnündür ba‘zı şu‘arānuñ bu kılını taḥmīs itmişdür (6) **يَلْبَسُونَ أَنْفُسَهُمْ حُلَاوَهُ بِأَقْنَادِ الْإِذْبِ كَمَمَلَكَمٍ مِنْ سَلْطِينٍ مَقْلَمٍ مِنْ جَبِينِ** (7) **muḥammes budur** **لِي مِنَ الْخَيْشِ عَرَالٌ لِهَوَايَ قَدْ سَكَبْتُ** (8) benüm Habeşilerden bir gāzālum vardır ki göñlümi çeküp almışdur (9) **وَأَنْتَ عَجِيذٌ لَا لَأَوْ لِقَبِي قَطْلَبٌ** benden yüzün çevirdi nāz (10) ve şīve idüp daḫı beni öldürmek istedi (11) **وَرَمَى بَحْوِي بِسَهْمٍ مِنْ تَخْلُطِ وَشَبِّ** benüm cānıma göz (12) kıyruğundan ve diş keskinliğinden bir oḫ atdı (13) **murād** dişlerin şıḫup göz kıyruğıyle baña nazar eyledi dimekdür (14) **فَلْتُ كَوَالِجَبْتِ صِلَانِي فَطِطَارِي قَدْ هَبْتُ** aña didüm ki ey ḫabīb (15) baña ve aşıl ol benden ayrılıp terk eyleme ki benüm şayrum gitdi (16) **يَا حَبُوشَ أَنْتُمْ حَلَاوُهُ مَا تَقَادِرُ الْإِذْبُ** ey Habeşiler siz (17)

[219a]

taḫlusız ey altun ḫandiller **كَمَمَلَكَمٍ مِنْ سَلْطِينٍ مَقْلَمٍ مِنْ جَبِينِ** (1) pādīşāhlardan niçelere mālīk olup kıl eylediñüz ve ‘arablardan (2) niçeleri öldürdünüz **قَالَ يَا بَيْتِي دَعْنِي مَا وَصَلَ إِلَيْكَ مَبْلَاحٌ** (3) baña maḥbûb didi ki Allāhı severseñ beni ḫo benüm vişālüm saña ḫelāl degüldür (4) **مَنْ يَرْمِي دَعْنِي وَصَالِي وَيَوْمَ ذَاكَ الْوَشَاخُ** benüm bahālu vişālīmi (5) her kim isterse daḫı kim ki vişāḫ taḫınan maḥbûbe isterse (6) **لَا يَغْفِرُ سَمْعُو لَوْ أَسَى وَأَعَاذِلُ وَلَا لَاحُ** kıulağıni ve vāşīye (7) virmesün ya‘ni tamām sözin kıulağına ḫomasun (8) daḫı melāmet idici sözin kıulağına ḫomasun daḫı ta‘n eyleyenler (9) sözin kıulağına ḫomasun **قُلْتُ كَوَالِجَبْتِ صِلَانِي فِي بَوَاكِ مَالِي أَلَدُ** (10) aña didüm ki ey gözüm nūrı senden ḫayrı benüm murādum yoḫdur (11) **يَلْبَسُونَ أَنْفُسَهُمْ حُلَاوَهُ أَلْعُ قَالَ صَيْغَانُ كُنْتُ نَهْوِي سَبِي دَائِعِي الْوَسَامُ** (12) didi ki eger ‘aşıḫ iseñ benüm dişlerümi medḫ eyle ve aḫzımı (13) ḫudaḫımı vaşf eyle sāmīmī ri‘āyet itdügün ḫâlde (14)

قُلْتُ لَوْ هُوَ عَفَا جَوْهَرِيْنَ مِنْ غَالِي وَسَامٍ ben aña didüm ki ol (15) bir bağ cevherdür ya'ni senüñ dişlerüñ bir dizi cevherdür ki (16) bey' ü şirā idüp ne deñlü ziyāde bahāya alunırsa alan (17)

[219b]

ziyān itmez ve kimseye muhtāc olmayup tamām ğināya irişür (1)

مَا سَلَبْتُ عَقْلِي رُوحِيْ غَيْرِيْمْ بَوْلَادِيْمْ yā evlād-ı Hām dimekdür benüm 'aqlımı ve rûhumı sizden

(2) ğayrı kimse yağma itmedi ey Hām oğulları ya'ni ey Hābeşilere (3)

مَا لَكُمْ نَائِبُوا وَصَلِّيْ مَا رَى مَاذَا النَّسَبُ noldı size ki benüm (4) vişālinden imtinā' idersiz **murād**

benden niçün kaçarsız 'aceb sebep nedür (5) يَا حُبُوشُ الْخِ نَا الْعَزِيْلُ فِيْ تَسْبُوْبَا وَتَعْرِفُ ذَا التَّجِيْدِ (6) bu

ğazelcük ol maħbûbe haqqında geldi daħı anuñ ol kıvırcağ (7) saçı medħinde geldi

، ذَاوُ فَعْرِضٍ مِنْ اَفَاخٍ فِيْهِ مِنْ صُلَايِ الْبَيْدِ (8) daħı anuñ dişleri ki ğüyā uqħuvān çiçegindendür ya'ni (9)

pabodya çiçegi gibi beyāz dur ve ol dişlerde şāfi ħamr vardur (10)

رَايَ الْجِسْمِ لَمَّا نَعْنَهُ سَلَوَايِ بَعِيْدِ ol maħbûbe nāz (11) ve na'im ile beslenmiş cismüni ri'āyet

idicidür benüm (12) andan uşanmam ve anuñ muħabbetinden ħalbümün sevmesi

ba'iddür (13) اِنْعَمَ اَنْفَعِيْ بَوْصِلِ الْوَرَضَايِ مِنْ سَبَبِ in'ām eyle in'ām (14) eyle baña vaşl eyle ya'ni

baña vişālün in'ām (15) eyle yāħūd dişlerünün bürüdetinden baña tükruk in'ām

eyle (16) يَا حُبُوشُ اَنْتُمْ الْخِ مَا رَى فِيْ الْعِيَايِ نَعْلَانِ سَبَا اَوْ حَطْرُو (17)

[220a]

nāzük tenlü maħbûblarda anuñ mişlin görmezsin eger zāhir olup ğörinse (1) yā

şalınup ğörinse فِيْ الْاَزْرِقِ حِيْنَ يَخْطُرُ فِدْرُكِيْ فِيْ حَطْرُو (2) ğoñçe libās içinde şalınduğı vaqtda beni

helākdan terk eyledi (3) تَنْظِيْحِيْ فُوَايِ وَالْعَمَامِيْ اَسْرَا anuñ yüzindeki şeriṭi benüm (4)

ħalbümü yaraladı ve derünümü cemīan esir eyledi اَقْلُ حَسْبِيْ الْجِيْلِيْ بَرْدٌ فَلْيُصَبِّ (5) didüm ki bu

deñlü cefā yeter ey ħabībüm benüm ħalbüme ateş ziyāde eyleme (6)

يَا حُبُوشُ اَنْتُمْ الْخِ بَعْدَ ذَا الْعَجِيْبِيْ وَتَحْمَلِيْ بَاوْصِيَالِ (7) andan şonra benüm ħabībüm in'ām eyledi ve

luṭf eyledi ve vişālini (8) baña bağışladı تَبَدُّ مَا اَكْتَرُ صُدُوْدِيْ وَجَرَّحَ قَلْبِيْ صِيَالِ (9) benden çok çok

i'rāz idüp ve ħalbümü yaralayup ve benüm (10) üzerime cefā ile ħaml itdükden

şonra ya'ni bunlardan (11) şonra baña vāşıl oldı يَا نَائِبَا الْاَوْصِيَالِ غُوْدِيْ يَا هَمَّا تَاكُلَا الْاَلْيَا (12) ey vuşlat

giceleri yine rüçü‘ eyleñüz ne urqanı ol (13) gicelerün devleti ve sa‘âdeti selâm olsun ol gicelere (14) **أَمْوَاغًا مَرَايَ وَنِيَّاتٍ أَطْلَبُ** sizsiz benüm gâ’ib murādum (15) dañı sizsiz benüm talebimün nihâtı sizden öte hergiz mañlûbum yokdur (16) **بِأَجْوَشِ أَنْتُمْ حَلَاوَةٌ يَا قَنَادِيلَ الذَّمِّ** (17)

[220b]

faşl-ı rābi‘ Habeşîler hakkında dinilen ebyât (1) ve anlaruñ esmāsında nazım olunan elğāz ve mu‘ammayyātuñ (2) beyānındadır **bu beytler Nüre’-d-din ebū Keşîrünüñdür** şî‘ir (3) **اللَّهُ أَكْبَرُ كُلِّ الْحُسْنِ فِي الْحُسْنِ** bunun gibi mañalde Allāhu ekber (4) ‘ibāreti te‘accüb içün olur ne ‘aceb kudretdür ki (5) cemi‘ hüsn ve cemāl Habeş tâ’ifesinde mevcüddur dimekdür (6) **وَاللَّطْفُ وَالظَّرْفُ فِي تِلْكَ الشَّيْءِ وَطُحِينُ** dañı leñāfet ve zerañfet (7) ol şerañlarda zıkr olunmuşdur **بِمَهْرٍ مَا لَقَدْ حَبِلَ لِرُؤْفِ دُوْحَوْرٍ** (8) anlaruñ her biri uzun boylu ve ince bellü şağrısı semüz (9) ve qara gözlüdür **وَالنَّحْرُ وَالْفَخْرُ فِي عَيْنَيْهِ مَنْدُوبِي** (10) sihr dañı nāz ve şive anuñ gözlerinde mevcüddur mañlûk olalıdan berü (11) **لَمَّا شَدِيدِي طَمَاحِي الْبَدْرِ طَلَعَتْهُ** zāhir olduğı zamānda (12) ki cemālî tölmiş aya benzer idi **سَأَلْتُهُ فَبَلَّهَ أَرَوِي بِهَا عَطَشِي** (13) ol vaqt andan bir buse istedüm ki anuñla şusuzluğım qandurem (14) **لِي وَأَعْرَضَ سَمَاعِنِ مَنِيْمَةٍ** virmedi ve ‘āşık zelilinden yüzün (15) çevirüp ‘aceb ve tekebbür gösterdi **وَعَلَفَ الصَّبِيحُ مِنْ بَوَاهِ فِي دِهْنِ** (16) ‘āşık müştakı belāsı ve cefāsı ile hayretde qodı (17)

[221a]

gitti ve şeyh Necme’-d-din **الْمَجْنُونِ** dañı dimişdür şî‘ir (1) **وَجَارِيَةٍ مِنْ بَنَاتِ الْحَبُوشِ** Habeş kızlarından niçe cāriye ki (2) **دَوَاتُ عَيْوُنِ صِحَاحِ مَرَاضٍ** anlaruñ gözleri hem (3) şāğ idi hem hasta idi tatar gözlü olana hasta gözlü dirler (4) **تَمَسَّقَتْهَا لِلصَّالِحِ قَتِيبٌ وَتَمَازُكُ الْبَانِشِيِّ لَهْفِي** (5) zıkr olan cāriyeye ‘āşık oldum şevkden ötüri (6) lākin muñabbet belāsından ağardum hāl bu ki ağarmağa rāzī degül idüm (7) **وَكُنْتُ أَعْبُرُهَا بِالْمَوَادِ** ben anı qaraluğ ile melāmet (8) iderdüm ya‘ni siyāh çerdesin deyü ta‘yib iderdüm (9) **فَطَارَتْ تَعَبِي فِي بَالِيَاضٍ** bu kerre ol beni aqluğ ile melāmet ider (10) ve pırligün başıma kaçır oldu **ve şeyh İsmā‘il bin** **حَارِيَةِ جَلَدٍ مِنْ الْحُسْنِ** dañı dimişdür şî‘ir (11) Habeş vilāyetinden gelmiş bir

cāriye ki (12) **فِي وَجْهِكَ أَنْتَارِكِي وَنَشْ** anuñ yüzinde dağı aq dāğ eşerleri vardur (13) ve dağı aq ve qara nokta eşerleri vardur murād yüzinde nişānları vardur dimekdür (14) **كَأَنَّهَا عَصْنَتْ بِنِي يَوْمَ طُنْ** gūyā ol cāriyeye bir budakdur ki yağmür (15) güninde egilmiş ve **سَيْحُ 'ABDÜ'n-NĀFĪ** bin 'Arāk dağı dimişdür **شِ'ir** (16) **يَا حَالِي الْخَلِيقِ بِي ذُنُوبِ** ey hālİK yaradan Allāh benüm çok günāhlarum vardur (17)

[221b]

مَنْشُو هَاعَسْفَهَ الْجَبْرِشْ ol günāhlaruñ zāhir olduğı (1) yeri ve sebebi Hābeş tã'ifesiñüñ 'aşq-ı muhābbetidir **مَنْ لَيْلِي وَضَائِحَاتِي** (2) Hābeş tã'ifesi ol kimselerdür ki anlaruñ vaşlı ayıklar (3) iken başa lezīz oldu ve tatlu geldi **أَمِنْ عَيْرِ عَجْرٍ وَلَا حَيْشِشْ حَمْرٍ** (4) içmek sizin dağı bengİLük yemek sizin **bu beytler** dağı anuñdur **شِ'ir** (5) **مُلْ إِلَى حَالِ النَّصَابِي وَطُنْ** oğlanluk hālİne meyl eyle dağı beni (6) çekülik eyle **murād** zevk ve şevk idüp ferahnāk ol ve şenlük eyle dimekdür (7) **وَأَرْشَفَانِي وَوَجْهِي مَنْشِشْ** ölüleri dirildüp qalduran hamr qahvesin nevs eyle (8) **مِنْ عَمْرَالِ حَيْشِي أَسْمِيرٍ** ol qahve-i hamrı bir siyāh çerde (9) Hābeşī dilber elinden iç ki **تَوْبِرْدَاكِ الْفَبَشِشْ** (10) ol Hābeşī zūlmet ridāsıyla ridālanmışdur ya'ni üst qaftanı geymişdür (11) **وَاعْتَمَ مِنْهُ مَعَاظَ تَحَلَّتْ** ol maħbūbdan ğanİmet bil (12) saña virdüğü tatlu qadehi **وَأَسْتَرْدَهَا فِي عِدَاةٍ وَعَشِي** (13) dağı şabāhda ve aħşāmda ol qadehden ziyādeler taleb eyle (14) **كَأَسْهَ طَوْرًا وَطَوْرًا لَفَةً** gāh maħbūbuñ qadehin iç gāh ağızın öp (15) **وَتَعَاظِي وَتَقْفَلِي وَعَشِي** gāh qadeh virüp al gāh dilberden (16) çizilen bu tãriķle şafā idüp şāğ ol ve **ba'zı** şā'ir dağı dimiş **شِ'ir** (17)

[222a]

لِللَّهِ دَرْدُ مَا أَحْلَاكَ مِنْ حَيْشِي Allāh senüñ hayruñ ziyāde eylesün (1) Hābeş cinsinden sen ne 'aceb tatlusın **كَأَنَّ فَعْرَكَ بِالْأَدْرِ الصَّوْنِ حَيْشِي** (2) gūyā senüñ dişüñ gizlü incü ile tölmişdur ya'ni şanki (3) dişlerü ki incüler şaklamışdur **إِلَيْكَ خَالِكٌ لَكِنْ زِدْتَهُ شَرْفًا** (4) ol misk-i hālİndür ya'ni senüñ hālİñ miskdür lākin senüñ ol (5) hālİñ şerefini ziyāde eyledüñ **بِنَايِمِ الشَّطْرِ فَوْقَ الْمَدِّ مَنْشِشْ** (6) bir ziyāde şeraṭla ki ol şeraṭ haddüñ üstünde naqş ve resm (7) olunmışdur zāhiren murād haddüñ üstünde olan cizi ile (8) ve nişān ile hālİñ şerefi ve ziyneti ziyāde oldu dimekdür lākin (9) ihām tãriķile hālİñ şeraṭ-ı zā'id ile

miskden eşref olmuştur ol (10) şeraṭ-ı zā'id nedür ol hāl ḥaddün fevkinde vāki' olduğudur demek (11) ma' nāsına işaret olmuştur ve ba'zı şā'ir daḥı dimişdür **şī'ir** (12) **مَنْ كَانَ رَغْبًا فِي السَّلَامَةِ فَلْيَكُنْ** (13) **أَبْدًا عَلَى حَذَرٍ مِنَ السُّهْرِ الْخَطِيءِ** (14) bir kimse ki belādan ve muşibetden kırtılmağa rāğbet (15) ve fāriğ elbāl olmağa ṭālib ise her zamānda ḥazer üzre (16) olsun ve dā'imā şaқındun sehim-i ḥaṭṭi ya'ni ḥaṭṭi olan (17)

[222b]

oқdan kışşacuk oқа ḥaṭṭi dirler **murād** merre-i tiri yāḥūd (1) yüzde olan elif gibi çizidür yāḥūd ḥaṭṭiden murād muḥṭi (2) ma' nāsı ola bir bendeyi efendisi kendüye maḥşüş eylese (3) ḥaṭṭi dirler **nitekim** Türkide ḥāsekisidür dirler cāriye (4) olıcaқ ḥaṭṭi dirler maḥşüş ve müsteşnā oқdan (5) şaқın dimekdür bu i'tibār mısrā'-ı şāninün evvelā irṭibātına müsā'iddür (6) **فَلَوْتُ كَارِبًا فِي كِتَابٍ لَهْظَةٍ** mevt anuḡ gözi terkeşinde yazmış (7) **هَذَا الْقُرْآنُ الْخَطِيُّ** bu bir ḡazāldur ki **بِأَنَّهُ حَسِيدٌ** ḡazāldur (8) ve ol ḡazāl ḥaṭṭi oğlıdur **murād** bunların şoyı şobı ḡattāl (9) maḥbūblardur şaқınmaқ gerekdür dimekdür ve **şeyḥ ebū 'Abd'ullāh** (10) el-Feyyūmī bu luğaz Ḥabeşī lafzından dimişdür **luğaz** (11) **يَا لَأَحْمَى فِي حُبِّ هَذَا الرَّعْطَا** ey beni melāmet iden kimsene (12) bu giyük buzağucıḡı muḥabbetinde **murād** tāze maḥbūbdur (13) **لَا مَعْرَبَ لِنِ الْوَالِدِ الْعَابِي** muḥabbetinde ḥayrān ve belakeş olan derd-mendi (14) melāmet eyle ki **نَضْفَةُ الْأَوَّلِ مِنْ مَجْهَبِ صِبْغَةِ النَّبِيِّ** (15) maḥbūbuḡ isminün nişf-ı evveli benüm memdüḡ ve maқbūl şabrumdan (16) nişf-ı şānisi ma' nāsın ḡomamışdur ve **şeyḥ ebū Bekr** bin **الْبَيْهَقِيُّ** (17)

[223a]

ḡazāl isminde bu ma' nāyı dimişdür **مَعًا فِي بَيْتِ عَمْرٍو** (1) **إِنَّ بَدْرَ النَّجْمِ الَّذِي أَنْجَلَ الشَّمْسَ فِي نَهَارِهِ** ḡara ḡökicenün (2) ṭolu ayı ki gündüzde olan ḡüneşi utandurdı (3) **عَرَّطَالَ بَوَاجِهَهُ وَالْفَأْمَ لِلْعَدَاةِ** anuḡ yüzinde ḡāl (4) 'aziz ve muḥterem oldı daḥı lām anuḡ 'izārına mūnis (5) olup ülfet ṭıtdı ayrulmadı lāmdan murād zūlfidür (6) dā'imā 'izārınuḡ üstündedir beytüḡ zāhir ma' nāsı budur (7) bi-ḡaseb el-mu'ammā mādde-i ism-i 'azze 'ibāretidür 'azze **ḡāl bu veche** demek (8) 'azze 'ibāretinün yüzinde ḡāl vardır dimekdür 'azzenün yüzinden (9) murād-ı 'ayndur ve ḡālden murād noқtadır **pes**

‘āyine-i nokta (10) gelmekle ‘azze olur ve ‘azzenüñ ‘aynı veche olıcağ zāsı ol (11) vechüñ ‘izāri olur ve ol ‘izāra elif lām gelicek (12) ğazāl ismi hāşıl olur bu teveccühde egerçi cizi-yi musāmaħa (13) vardur lākin kayırmaz **ve şeyh Bedre’d-d’in ed-Demāmini** daħı ğazāl (14) isminde dimişdür lākin murādı bir Hābeşıye imādur mu‘ammā (15) **أَحْمَدُ بْنُ قُرَيْشٍ فِي وَفْوِهِ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يَنْبَغِيَ زَالِي حُرُوفِهِ** (16) ol kimsenüñ ismi ki ben anı sevdüm benüm muħabbetüm anuñ tırmasundadır (17)

[223b]

her kaçan ki ol ismüñ rey‘i zā’il ola ya‘ni gide bākī hūrūfī (1) daħı gider ma‘nā-yı beyt budur ve bi-ħaseb el-mu‘ammā murād anuñ (2) rey‘i ki ğayndur meşelā ismüñ evvelinden gitse bākīsı zāl (3) ‘ibāreti olur dimekdür bu ebyāt daħı Demāmininüñdür ğazāl (4) ismi ile müsem mā bir Hābeşī hakkında dimişdür **şı‘ir** (5) **أَوَّلُهُ لِمَجِيئِ دَانِقَائِي** nefsüme dirin ki niçe bir zaħmet çekersin (6) **مِنَ الْبَلْوَى يُظَنُّ فِيكَ نَارٌ** senüñ derünuñda olan geyiğe (7) mübtelā olduğından ötüri ki ol zuby nāsīdür ya‘ni unudıcıdur (8) yāhūd nāsīdur ya‘ni ādemī **murād** adam geyigi ve ādem gözli dimekdür (9) **أَذْكُرُ بِأَجَابِي قَيْبِي** çekdüğüm ğamları aña añdum fi’l-ħāl unudur (10) ve daħı hātırından gider **فَأَذْكُرُ عَزْرَ الْأَبِي كِتَابٍ** (11) **pes** ben aña dirüm ki yatağında olan ğazāl saña fedā olsun (12) **ve Şahāb Mansūrī** daħı dimişdür **يَا سَقَائِي إِنَّ الْمَلَّاحَ ظَلَمَاءٌ** (13) ey benüm sāfilerüm güzeller tā’ifesi geyiklerdür ya‘ni (14) geyik tabī’atlüdür **مِنْهُمْ مَنَافِرٌ وَمِنْهُمْ مَنَافِسٌ** (15) bunlardan kimi ürkekdür vahşīdür adamdan kaçır ve kimisi de (16) mūnisdür adama yaqın gelür **فَأَذْكُرُ مَا ظَفَّرْتَهُ بَعْضَ الْأَلِي** (17)

[224a]

kaçan siz bir ğazāle zafer bulup mālik olsa göz (1) **عَافِمُوا أَنَّهُوَى لَيْمٍ وَبُوسُوا أَوْوَسٍ** ol ğazālī kocuñ (2) zevk idüñ zīrā muħabbet gāh ni‘met gāh miħnetdür yāhūd (3) ol ğazālī kocuñ ve öpüñ zīrā muħabbet muķtezi-yi tene‘uumdur (4) demek ola bu taķdīrce **būs** lafzından miħnet ma‘nāsı (5) tevriye tariķile murād olunur **ve Nevācī** nām şā‘ir (6) daħı Zārü’l-ceyb nām maħbūbe nāmında dimişdür **şı‘ir** (7) **لِزَارِ الْحَبِيبِ حَتَّى عَلَى الْعَبْقِ وَبِي مِنْ مَوَالِهَا نَصِيبٌ** (8) Zārü’l-ceyb nām maħbūbenüñ meyli vardur kendü ‘aşķında (9) belā çekene ve benüm daħı anuñ muħabbetinden naşībüm vardur (10) **أَمُوتَ غَرِيباً قَدْ كَادَهَا** anı añmağla ğarīb olduğüm (11) ħālde ölürem

وَاجْتِ إِذَا بَدَأَ نَارًا يَحْتَبِ (1) dağı (12) dirilürem kaçan Ceyb seni ziyâret itdi diseler (13) ya'ni maħbûbuñ ziyârete geldi diseler ölmüş iken diri olurum ve şeyh (14) Cemâle'd-dîn ibn-i Molla-zâde şerâb mu'ammâsında dimişdür mu'ammâ (15) إِنَّ صَدْرَكَ يَا بَيْتَهُ فِي قَوَاعِيتِ الْجُجُومِ taħkikâ senüñ şâdrün (16) ey dürr-i sîme nücüm yâķūtları içinde نَاكَمَا شَبَّ فِي الْأَحْشَاءِ نَارًا وَمَا تَلَقَى الْجُورَ (17)

[224b]

derünımızda ateş yaķup bizi deryâya bıraķdı ya'ni gögsün (1) üzerinde taķınuđuđıñ yıldız gibi ışılar ve ateş gibi yanar yâķūtlardan (2) bizüm ħalbümüzde ateş peydâ oldu senüñ gögsündeki bizüm ħalbümüze girdi (3) dimekdür ve ba'zılar dağı dürr isminde bu luğazı dimişdür luğaz fi ism-i dürr (4) إِذْ مَا شَبَّتْ أَنْ تَدْرِكِي النَّارَ تَارًا تَوْرِي فِيهَا kaçan sen dilesen (5) ki cümle maħlûķ 'aşkında ħayrân olduğı kimsenüñ ismin söyleyin (6) اَصْفَ مَسَالِمًا فَوْقَهُ وَاَعْطَى النَّوْبَ رَافِيَةً | bîşi mâfevķine (7)⁶² muzâf eyle dağı şevbi yırtuķ işleyene vir gönlek (8) ve dülbendün delüğin ve yırtuğın işleyen kimseye râfi dirler (9) bunı râfisine vir ya'ni işleyicisine (10) vir dimekdür bu beytden dürr aħzınuñ tarîķi budur ki beş (11) 'adedün mâfevķi dördür beşi dörde muzâf eyle demek (12) beş 'aded ki hâdur anı dört 'aded olan dâluğ altı (13) yanına ilet dimekdür ve râfiyih 'ibâreti iki kelime-i i'tibâr olunur (14) biri rā ve biri fiyih kelimesi olur ki ma'nâsı fiyih-i rā (15) dimekdür beş ile dördün içinde olıcaķ dürr şüreti zuħūr ider (16) ve ba'zı kimse dağı Su'âd isminde bu beytleri dimişdür şî'ir (17)

[225a]

تَدْرِينِ عَلَى سَعَادَةٍ وَقَفًا وَهَلَا taħkik ben su'âd nâm maħbûbe (1) üzerine ve andan ötüri vaķf oldum بِإِلَهِهِ سَلَوَاهُمْ لِكُنْتُمْ بِهَا اللَّهُ أَنْتُمْ (2) Allāh ħaķķıçün aña şoruñ ki niçün baña veleħ giderdi ya'ni (3) niçün beni 'aşkında müteħayyir idüp 'aķlum aldı (4) إِنْ يَكُنِ الْكُتُبُ أَنْتِي هَمَّتْ بِهَا eger benüm günāhum anuñ (5) 'aşkında ħayrân olduğum ise فَالْكَوْنُ سَهَابًا لَعَنَتْ فَمَوْلَاهَا (6) gün dağı aña 'aşıķ olmada yañılmışdur ve anuñla meşğül olmuşdur (7) ve şeyh Nure'd-dîn ibnü'l-keşir dağı bir Ĥabeşiyye cāriye ħaķķında dimişdür ki (8) adına vuşul dirler imiş muannî şî'ir (9) الْمُوصِي إِمَامَ يَعْنِي إِلَيْهِ الدُّحُولُ İşhâķ el-mevşilî yāħūd (10) atası İbrāħim el-Mevşilî ki 'alem-i müsıķîde imāmdur ve şāħib (11) mezhebdir aña

62 ما فوق لفظي ما تحت اولها واستر

hüsn şavt dağı nisbet olunur (12) **أَمَّا أُصُولٌ وَصُولٌ تَمَّا لِلَّهِ وَصُولٌ** ammā vuşul didükleri (13) cāriyenün uşulı aña kimse irişmek yokdur bu beytde (14) cinās-ı mümāsıl vardır ki iki kerre vuşul zıkr olunmuşdur (15) birinde ‘alemiyyet ve birinde maşdar ma‘nāsı irāde olunmuşdur (16) ve uşul ile vuşul arasında dağı şan‘at vardır ki aña cinās (17)

[225b]

mümāsıl vardır ki iki kerre-lāhiķ dirler **وقرأ** didükleri (1) şā‘ir dağı Bedr nām Hābeş maḥbūb ḥaķķında dimişdür **شِعْرِ** (2) **سَمُوهُ بَدْرًا وَذَلِكَ إِتِّفَاقٌ فِي حُسْنِهِ وَمَا** ol maḥbūbı Bedr tesmiye (3) itdiler hüsnde fā‘iķ ve ğayrda ğālib ve noķşānı olmayup kāmil (4) ve tamām olduğıçün **وَأَجْمَعَ النَّاسُ إِذْ رَأَوْهُ بِأَنَّهُ عَلَى سَبِيلِ** (5) ḥaķķ cümlesi ittifaķ eylediler anı gördükleri zamānda ki bu ism-i (6) müsemmā üzerinedür ya‘ni müsemmāya muṭābiķdur ve ‘Afiķü’s-selmānī (7) nām şā‘ir dağı Bedr nām bir Hābeşī maḥbūb ḥaķķında dimişdür **شِعْرِ** (8) **يَا بَدْرُ أَهْلَكَ جَارُوا وَعَمَلِكَ الْمَجِي** ey Bedr senün ehlün zılm (9) eylediler ve saña dağı cevr ü cefā ta‘lim eylediler (10) **وَتَجِبُوا لَكَ وَصَلَى وَحَسَنُوا لَكَ هَجْرِي** senün baña evvelā şemmünji ve benüm (11) ile dostluķ itmeği yaramaz gösterdiler ve bu sebep ile seni (12) benden ürkütdiler ve benden ayrılmāğı ve beni ḥidmetin den ırağ itmeği saña (13) ğüzel ve maķbūl gösterdiler **ve bu ma‘nāya seni eyletdiler** (14) **تَلَيْفَعْلُوا مَا أَرَادُوا وَالْأَهْلُ بِدْرِ** neyleyelüm istediklerin eytsünler (15) zīrā anlar ehl-i Bedrdur ya‘ni Bedrün ḥākimleri ve dağı zābıṭlarıdır (16) anı istedikleri gibi zābıṭ iderler dimekdür zāhir ma‘nāsı (17)

[226a]

budur **ve ba‘zı şu‘arā dağı** Bedr isminde bu beytleri didiler **شِعْرِ** (1) **يَا بَدْرُ وَجْهَكَ بَدْرٌ وَعَيْنُكَ عَيْنٌ حَجْرِي** ey Bedr didükleri ğulām (2) senün yüzün Bedr gibi münevverdür dağı ğöziñün şīvesi siḥrdür (3) **وَمَا أَخَذَ بِكَ وَرَدٌ وَمَا نَفَرَ لِحَجْرِي** dağı senün yañaķların şūtı (4) ya‘ni ‘araķı ğüldür dağı dişlerinün şūtı ya‘ni tükrüğün ḥamrdur (5) **أَمْرٌ عَنْكَ يَصْبِرُ وَلَيْسَ بِعَيْنِكَ صَبْرِي** senden vazgeçüp şabr (6) itmeğe baña emr itdiler ḥāl bu ki benüm sensiz şabr itmeğe çārem yokdur (7) **يَا أَوْيُّ بِاللَّسْبِي مَا لِي مَعَ الشَّقِي مَا أَمْرِي** ey baña tesellī ile emr iden (8) ya‘ni andan vazgeçüp yüregünji anuñ ‘aşķından sūt-ı dīn (9) kimsene ‘aşķ ve şevķ var iken senün emrün baña fā‘ide virmez (10) ve ķulağıma girmez **sābıķan** Mekke müftüsü olan Kūdbe‘d-din el-Ḥanefī (11) dağı Hilāl nām bir Hābeşī

haqqında bu mu‘ammāyı demişdür **mu‘ammā** (12) **قَدْ رَمَيْتُمْ عَشَائِكُمْ بِالْحَقِّ** ‘aşıklarınızı bî-
günāh iken günāha (13) neseb idüp buhtān itdünüz **لَتَرْمُوْنَ عَنِ الْغُرَابِ بَدِيلًا** (14) muḥabbet
miḥnetinden ötüri bedel taleb itmek için ya‘ni bunlar bu sebep ile (15) bu **يَكْفُرُ**
muḥabbetimizden vazgeçüp ‘aşkımuza terk ideler deyü böyle eytdünüz (16)
وَكَسْرًا فَلَوْ بِهِمْ لَبُغُوا daḥı ‘aşıkların göñüllerini şıduñuz (17)

[226b]

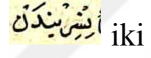
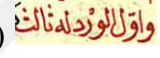

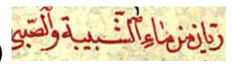

ola ki ‘aşqdan döneler ve uşanalar deyü **هَلْ زَأْتُمُ بَكْرِي هَالِحًا** (1) hiç taḥvîl gördüğüz mi
bunların qalblerini şımağla ya‘ni böyle (2) itmekle bunları muḥabbetinizden
döndürebildüğüz mi dimekdür (3) **ba‘zı şu‘arā** daḥı beşîr isminde bu mu‘ammāyı
demişdür **mu‘ammā fi beşîr** (4) **يَا أَيُّهَا اللَّامُ دَعِ عَدْلَكَ فِي هَذَا الرَّغْبِ** ey melāmet idici bu kîn (5)
buzagucığı haqqında melāmetini terk eyle ya‘ni benüm aña (6) muḥabbetimi
başıma kaqma **فَهَوِّنْ حَيْبَةَ بَرٍّ وَلَكِنْ فِيهِ نَيْبٌ** (7) ol maḥbûb ‘aşığına şefkat ve luḥf idicidir
lākin (8) anda bir nesne vardur ya‘ni gerçe böyledür ammā ba‘zı muḥālif hālide (9)
vardur **ve şeyḥ ebū Bekr** bin Sālīm daḥı Şabîḥ nām bir Ḥabeşî isminde bu
mu‘ammāyı demişdür **mu‘ammā** (10) **صَاحِبِ انْ شَيْتَ أَنْ تَنَالَ رِجْلِي لَتُحْطِ بِمِنْ وَدَّةٍ بِضَيْبِ** (11) ey
benüm yoldaşım ve dostum eger isterseñ ki Ceybün rızāsına (12) yetişüp anuñ saña
meveddetinden bir naşîb eyle behre-mend olasın (13)
أَحَلَّ مِنْ قَلْبِكَ الْمَوْلَعُ صَرْمًا وَلَقَدْ صَوَّنَا الْقَلْبَ الْحَبِيبَ (14) mülemma‘ kalbiñün köşkini hālî idüp
ağyardan pāk itdükden soñra (15) anı maḥbûbuñ kalbi hıfzıçün ta‘yîn eyle ya‘ni
maḥbûbuñ (16) kalbini anda şıyānet eyle dimekdür **ma‘nāyī zāhir** budur **مَعَى الذَّنْبِ** (17)

[227a]

İbn-i Mollā Cāmi nām şā‘ir Cevher nām maḥbûb mu‘ammāsında demişdür
mu‘ammā (1) **مَلِيمٌ تَرَادُ هَجْرًا نَا وَمَطْلًا** maḥbûbum bir güzeldür ki ‘uşşāqına (2) ayruluq
ziyāde eyledi daḥı va‘desinde uzatmaq (3) ve eglendürmek ziyāde eyledi
وَقَلْبِي لَا يَطِيقُ الصَّبْرَ عَنِّي (4) hāl bu ki kalbüm andan ferāğat idüp şabr itmege güci
yetmezdür (5) **وَقَدْ اسْقَطْتُ وَدِّي مِنْ وَجُوبِي** ben viddümi ya‘ni muḥabbetimi (6)
vucūdumdan ısqāt eyledüm **بِهِرْفَتِ الْأَحْسَنَاءُ مِنِّي** (7) bir nev‘ hicr ile ki ol hicrden ötüri
ve anuñ sebebi ile qalbler ezilüp pāre pāre (8) oldu **ve ba‘zılar** daḥı sūrūr nām

Ḥabeşî isminde bu luğazı didiler **luğaz fi sūrūr** (9) (10) ne ismdür ol isim ki anuñ ḥurūfı dördür daḥı ol (11) ism sevgülüdür her maḥlūka gerek cin gerek ins olsun (12) (13) anuñ nışfı bostān şecerlerinüñ gelinleridür ve nışfuñ nışfı daḥı hecvdür (14) daḥı her nefsi şerif vāşıl (15) olan ve mürüvvetlü olan anuñ nışfını ḥıfz idüp (16) kimseye ifşā itmez (17)

[227b]

ve maḥşūşca bu nışfuñ taşḥifi bi-ḥasebi'l- 'aql ḳabīḥdür (1) ve ba' zılar daḥı sūrūr isminde bu luğazı dimişdür **luğaz** (2) ol kimsenüñ ismi ki anuñ 'aşḳını ḳatlı eyledi (3) ol ismde iki ḥarf vardır (4) daḥı verd lafzınuñ evveli ol ismüñ şālīsıdır (5) daḥı bedr lafzınuñ şālīsı anuñ şānīsıdır (6) bu ebyātuñ leṭāfeti verd ve nesrīn ve bedr aḥılmağladur ki her biri (7) hem aḡlām memālīk-i dīndür ve hem ma' nāları sūrūr ma' nāsına münāsıbdür (8) ki esbāb feraḥdür ve hem esmā'-yı a' dād zıkrı de lafzdan ḥālī (9) degüldür ki birinüñ evveli birine şālīş ve birinüñ şālīsı birine (10) şānīdür deyü eydür **ve bu beytleri** daḥı Sirāce'd-din 'Amrū'l (11) eşhel el-Medenī Reyḥān nām maḥbūb mu' ammāsında dimişdür **mu' ammā** (12) ol maḥbūb meyl ve şevḳ ve (13) yigitlik şuyından toḡmış ve ḳanmışdur ya'ni tamām tāzelügi ve revnaḳı zamānidur (14) gāzellere ḥüsnde ve leṭāfetde (15) galebe eyledi incü dişlerinüñ mevzūn dizisi ile (16) (17)

[228a]

'āşıḳlardan niçe 'āşıḳ esir ve zelīldür anuñ 'aşḳında (1) ki anuñ ḳalbi maḥbūbuñ ince beline ilişmişdür ve yapışmışdur (2) **ve Cemāle'd-din** bin Mollazāde daḥı ism-i mezkūrda dimişdür **mu' ammā** (3) rūḥum bir gāzāle fedā olsun (4) ki 'uşşāḳına cefā ider (5) anlardan çok çok i' rāz itmekle anlardan kendüye ba' zı (6) ve kendüyi terk ideler deyü ricā ider (7) nice 'āşıḳ mücib ki anuñ ḳalbi maḥbūb 'aşḳında gitdi (8) ba' dehū ol 'aşḳuñ

bākī cesedi (9) münselī ve ḥaznī oldı ve hergiz buğz idüp maḥbūbı terk (10) eyledi ve şeyḫ ebū Bekr bin Sālīm el-Ḳanevī daḫı Mercān nām maḥbūbuḡ ḫaḫqında (11) bu mu‘ammāyı dimişdür mu‘ammā **يَا سَائِلِي عَنِ حَالِي فِي الدُّجَا** (12) ey ḫaraḡulıḫda benüm ḫālīmden şoran **اسْمِعْ كَلَامِي فِي سَبِيلِ الْحَيِّ** (13) diḡle benüm sözümi ki ‘aḫl imtiḫānidur ya‘ni ‘aḫl imtiḫān (14) idecek yerdür **لِمَا زَايَتِ النَّاسَ رَجْوَالًا** çünki ḫaḫkı (15) gördüm Allāḫdan necāt umarlar **بِحَوْلِ عَمْرِو اللَّهِ فَمِنْ حَيِّ** (16) ben daḫı Allāḫuḡ ‘afvın ricā itdüm ricā idenler zümresine (17)

[228b]

dāḫil olup mādde-i mu‘ammā **بِنِزْرِجَا** ‘ibāretidür min kelimesinüḡ içinde (1) ricā kelimesi vardur dimekdür min ‘ibāretine ricā ‘ibāreti (2) dāḫil olıcaḫ Mercān olur **nitekim** zāḫirdür ve şeyḫ (3) ebū Mevāḫib ibnü’l-bekri bu beytleri Mercān ismine (4) işāret idüp dimişdür lākin mu‘ammā degüldür **شِير** (5) **تَدْعَا لِقَوْمٍ هَلَوُا كِي تَرُوَابِحِبَا** bir tā’ife bir cemā‘ ate ḫiḫāb (6) idüp gelüḡ ki ‘aceb göresiz didiler ki nedür ol ‘aceb (7) **مَرَجٌ خَفِيفٌ بِسَرِينٍ وَرَحِيَانٍ** bir çayırluḫ ve bir yeşilsitāndur ki (8) nesrīn ile eḫrāfi iḫāta olunmuşdur nesrīn bir dürlü güldür (9) gül nāşır dirler ve reyḫān feslegen ma‘nāsına meşhürdur (10) **فَقُلْتُ لَا يَعْجُرُونَ إِذَا لَبَسَ مِنْ عَجَا** ben didüm te‘accüb itmeḡ ki bu didüḡüḡüz (11) nesne ‘aceb ḫısmından degüldür ‘aceb budur ki **لَتَنَابِيحٍ وَطَيِّبِي مِصْرٍ خَالٍ** (12) ḫaḫkuḡ cümlesinüḡ bir merci vardur benüm için Mışırda (13) mercān vardur **يَا نَسِيَةً** i‘tibār olup iki merc vardur (14) dimek ola yāḫūd Mercān nām bir ḫādım ḫūb çehre vardur (15) dimek ola Allāḫu a‘lem murād bu olmaḫdur **el-ḫātm** (16) ḫātime-i kitāb Ḥabeşilerüḡ yüzinde olan çiziler ve nişānlar (17)

[229a]

beyānındadır **لَمَوْطًا** dimekle ma‘rūfdur şarūt daḫı dirler **pes** (1) bilmiş ol ki ‘ulemā şeraḫ lafzınuḡ cem‘inde de (2) ve müfredinde de ḫavā‘id-i naḫv muḫtażāsınca iḫtilāf eylediler (3) ‘ulemānuḡ **ba‘zısı** şarūt lafzınuḡ müfredi şarḫdur didiler (4) şinüḡ ve rānuḡ anuḡ fetḫaları ile ma‘nāsı ‘alāmet dimekdür (5) bu taḫdirce cem‘inde eşrāḫ didiler Farsuḡ cemi‘ efrās (6) ve ḫicrūḡ cemi‘ aḫcār geldüḡi gibi **اِشْرَاطُ السَّاعَةِ** ‘ibāretinde (7) olan eşrāḫ bu ma‘nāyadur ḫıyāmetüḡ ‘alāmetleri dimekdür (8) **ve ba‘zı** ‘ulemā daḫı dirler ki müfredi şeraḫ rānuḡ sukūnı ile (9)

ma' nāsı **بِأَيِّ قَوْمٍ عَلِيهِ النَّوَى** dūr ya'ni bir şey'ün vucūdı (10) veyā şıhhati şey'i vucūduna tevaqquf eylese ol aḥze (11) şeraṭ dirler **meşelā** ābdest gibi ki namāzuḡ vucūdı anuḡ vucūdına (12) ve şıhhati daḡı anuḡ şıhhatine mevķūfdur cem' inde şūrūṭ dirler (13) baḡrūḡ cem' inde bühūr ḡalbūḡ cem' inde ḡalup didükleri gibi (14) Ḥabeşilerūḡ **لَمَوْطِنًا** bu iki ihtimāl ri'āyet olunmuşdur (15) zīrā eger 'alāmet ma' nāsına nazar olursa şūrūṭuḡ (16) müfredi şeraṭ olur fetḡ-i rāyla ile Ḥabeşūḡ cem' ḡubūş (17)

[229b]

geldüḡi gibi eger Ḥabeşilerūḡ ḡüsnünūḡ kemāli ol ciziler tevaqquf (1) itdüḡine nazar olunırsa müfred şeraṭ olur sukūn-ı rāyla (2) ve Allāhu a'lem **ve bu cizilerūḡ** sebebi nedūr ve sırrı nedūr ve bunı kim (3) peydā itmişdür ve ne zamāndan beridūr 'ālemūḡ 'acāyibine ve (4) dūnyānuḡ ḡarāibine muṭallā olanlar beyān idüp dimişdür ki (5) ḡadīmü'l-zamānda Yemen pādişāhlarından bir pādişāh ki ehl-i (6) İslāmdan idi 'asākir-i müslimān ile diyār-ı Ḥabeşe varup (7) anlar ile muḡārebe ve muzārebe ve muḡātele ve mücādele idüp (8) memleketlerin muḡāşara ve salṭanatların intizā' itmeḡe muḡāsere (9) niyyeti ile kimini tiḡ-i ḡahrile helāk ve kimini daḡı ḡuvvet-i baṭş ile (10) esir-i derd-nāk eyleyüp vilāyetlerin ḡarāb ve eşcār ve (11) timārların berāber türāb itmeḡe ḡaşd itdükde Ḥabeşiler zebūn (12) olup ol şāhdan imān ve şulḡ ve muḡādene ṭalebi ile (13) andan yaḡın zamān murād idündiler mällarınuḡ selāmeti ve bedenlerinūḡ (14) şıhhati ve rūḡhlarınuḡ beḡāsı ārzūsı ile aḡa eytdiler ki ey (15) pādişāh biz daḡı sizūḡ gibi ehl-i kitābdan ayırur kimini Mūsā (16) 'aleyhi's-selām şerī' atinde ve kimini daḡı 'İsā 'aleyhi's-selām (17)

[230a]

dīnindedür sā'ir ehl-i kitāb ḡazīn virdüḡi gibi biz (1) daḡı virüp zımmetlerümüz senūḡ ḡükmūḡ altına ḡetürelüm (2) bizüm cānlarımıza ḡıyımā mällarumızı alma sā'ir mülük ehl-i memālikde (3) imān virüp anları vaṭanlarında ve ehil ve a' mälları (4) arasında nice emān ve fāriḡ dell itmişler ise siz daḡı bize (5) imān virüp vilāyetimizde ibḡā eyleḡ didiler eyle diyecek (6) ol şāh anlara eytdi biz işidirüz ki siz ehl-i kitāb (7) degülsiz sā'ir ḡaralar ṭā'ifesi şanemlere ṭapduḡları gibi siz (8) daḡı putlara secde idermişsiz bunlar Ḥaḡ te'ālānuḡ 'azametine (9) ve āyātına ve Musāya ve 'İsāya nāzil olan kitāblara imān-ı (10) ḡulāt eytdiler ki herḡiz butlara ṭapmadılar (11) ve Allāha şirk itmediler ve bu da'vālarınuḡ üzerine ḡüccetler (12) turḡurup ve burḡānları ḡetürüp 'aḡliyye vü naḡliyye niḡe (13) delā'il-i ḡāṭı'a vü

berāhīn-i sātī‘a itdüklerinden (14) sonra okudukları kitābları ve iktidā itdükleri ‘ulemāların (15) ve dīnlerinde zühd-i verā‘ tarīkinde olan zühhād u ‘ubbādların şahuḡ (16) meclisine getirüp kitābları muḡtażāsınca şerī‘ atlerini beyān (17)

[230b]

eylediler **pes** şāh anlaruḡ ehl-i kitāb oldukların muḡaḡḡaḡ ve muḡarrer (1) bilecek anları vilāyetlerinde ibḡā ve zīmmetlerine ve bedel-i cizye ḡarāc ve bir miḡdār māl te‘mīn (2) idüp anlar ile bu minvāl üzre şulḡ eyledi (3) ve ol vilāyetden çıkup kendü diyārına gitmek diledükde (4) anları cem‘ idüp eytdi bahr-ı ḡāl sizüḡ her biriḡizde benüm (5) bir nişānum olmaḡ gerekdür ki ol nişān ile sālir nāsdan (6) mümtāz olup benüm emrüne itā‘atiḡüz (7) ve inḡiyādıḡuz anuḡla bilinüp ehl-i kitābdan ve ehl-i İslāmdan (8) bu diyāra her kim vāşıl olursa ol ‘alāmet sebebiyle (9) ehl-i kitābdan olduḡuz ve ehl-i şirk degüldüḡuz anlaruḡ daḡı (10) ma‘lūmı ola tā ki anlaruḡ arasında sizüḡ ri‘āyetiḡüz ve ḡürmetiḡüz (11) ziyāde ola didi bunlar bu sözi işitdükde ehl-i memleket (12) bir yire cem‘ olup üç gün müşāvere ve mükālemeden sonra (13) cümlesinüḡ fikri buḡa müttefik oldu ve ictihādları (14) buḡa irişdi ki her biri yüzlerinde bu üslūb ile çiziler (15) çizüp ‘alāmet eyleyeler **pes** bunlaruḡ kimisi iki ḡomşu mābeyninde (16) bir dāne ‘alāmet ile iktifā eyledi ve kimisi daḡı ‘alāmet (17)

[231a]

üç idüp birini beynel-ḡācebeyn ve ol ikisinüḡ daḡı her (1) birini birer gözlerinüḡ berāberinde vāz‘ eyledi cümlesi (2) bu ‘alāmetler ile mevsüm olduḡdan sonra bunlardan cem‘-i (3) keşir ve cemm-i ḡāfir şahuḡ meclisine dāḡil oldılar pādīşāh (4) bunları bu ‘alāmet ile görüp ḡāyet te‘accüb idüp (5) eytdi ki ey ehl-i zevḡ yüzleriḡizde böylece çiziler resm (6) itmeden murādıḡuz nedür eytdiler ki ey pādīşāh **أمرهم** (7) mücebince müşriklerden ve butperestlerden imtiyāz ḡaşd (8) idüp böyle eytdüḡ tā ki cemi‘ ehl-i edyān arasında (9) bu ‘alāmetler ile meşḡur ve mümtāz olavuz şāh eytdi ki güzel (10) itmişsiz bu size şeyn degüldür belki zeyndür **إنما الأحكام بالنبات** (11) **بالنبات** lākin kimiḡüz ‘alāmeti bir ve kimiḡüz üç eydüḡinüḡ (12) ḡikmetidür anlar eytdiler ki biz bu ‘alāmetleri aşlda imtiyāz (13) için iḡdās itmişdür ḡünkü maḡşūd imtiyāzdur (14) bir dāne ‘alāmet daḡı bu ḡuşūşda kifāyet ider ziyāde (15) iḡtiyāc yoḡdur **pes** bu ‘alāmetle iktifā idenler bu ma‘nāya (16) nazaran itmişlerdür ve şunlar ki nişānı üç yirde resm (17)

[231b]

eylemişdür anların dağı birisi ‘alāmet-i imtiyāzdur ve bākī (1) olan iki ‘alāmet hem gözlere nef’i olsun ve hem yaramaz (2) nazarı gözden def’ eylesün deyü ziyāde olunmuşdur (3) didiler şāh bu ma’naları istihsān idüp ve anlardan (4) rāzī olup memleketlerinde ibkā ve taqrīr itdükden sonra kendü (5) diyārına ‘azm eyledi ol zamāndan berü bu şerātlar bunların (6) yüzlerinde ve zürriyetlerinin dağı yüzlerinde ‘ādet olup (7) ayağın cedden biri birinden tevārüd idüp bu ana gelince aralarında (8) bākī kalup tebdil ve tağyir itmediler egerçi ki ahd u āmānı bozan (9) ve cizye ve hārācı ibtāl idüp zımmetleri kalmadığı (10) sebep ile her tã’ife bunları bende esir iderler böyle (11) iken ol şerātı terk itmeyüp hıfz-ı ‘ahde işāret (12) olmak için ibkā eylediler **ba’zı ehl-i idrāk** ve zevk bunlardan (13) bu baqiyyecügi istihsān itmişlerdür didiler Allāhu a’lem (14) **رَأَى الْمَرْفُوعَ عَبْدَ أَحْمَدَ وَتَمَنَّى كُنْزًا** bir tārīhde tevārīhden (15) birinde görmüş idüm ki İskender-i Zülkarneyn ‘aleyhi’s-selām (16) cemi’ ‘ālemi İslāma da’vet ile me’mūr olup eṭrāf (17)

[232a]

‘ālemi da’vet için seyr iderük Habeş vilāyetine varup (1) bu tã’ifeyi dağı dīn-i İslāma da’vet itdükde bir müvecceb (2) fermān-ı ilāhī imān kabül itdüklerinde mū’min ile kāfir ve muṭī’ (3) ile ‘āṣī fark olunup imtiyāz tām hāşıl olsun için (4) bu lu’ūṭī ‘alāmet vaz’ idüp şerāt itmiş ola ve sebep (5) şurūṭ bu olmuş ola ve ol günden bu güne degin ol (6) ‘ahde vefā idüp evlādlarında dağı icrā itmiş olalar (7) **ve ma’lūm** ola ki şu’arā ve üdebādan cemā’ati keşire bunların (8) şurūṭı vaşfinda vü lu’ūṭī medhinde bī nihāye ebyāt (9) ve eş’ār nazm idüp ol çizileri laṭif teşbīh ile (10) teşbīh ve daḳıḳ ma’nalar ile tevcih itmişlerdür **nitekim** (11) **ابن المعمر** ed-dimaşkı nām şā’ir dimişdür **şi’ir** (12) **وَبِي حَيْثِيَّةَ سَلَبَتْ فَوَائِدِي** baña maḥşuş bir Habeşiyye vardur (13) ki ḳalbümi yağma eyledi **فَلَيْسَ بِرُؤُوفٍ لِي شَيْءٍ سِوَاهَا** (14) andan ğayrı baña hiç bir nesne hoş gelür degüldür (15) **كَانَ لَمَوْطٍ لَطْرُقٌ ثَلَاثَةٌ** güyā ki anuñ üç çizisi üç yoldur ki (16) **تَسِيرُ بِهَا الْقُلُوبُ إِلَى هَوَاهَا** ḳalb ol yollar ile anuñ (17)

[232b]

muḥabbetine gider **ve ba’zı şā’ir** dağı dimişdür **şi’ir** (1) **لَيْسَ النَّسْتُ فِي الْهَرَمِيِّ خَلْفِي** muḥabbetden uşanmaḳ ve yüregim ‘aşḳdan (2) şavmaḳ benüm ‘ādetüm degüldür

كَيْفَ انْتَسَرْتُ فِي هَوَى الْحَدَقِ (3) kara gözleri muhabbetinde nicesine uşanmak ve şavmak mümkündür (4) شَرَطَكَ النَّارَ طَرِيقًا senün üç çizün ‘aşk ve muhabbet yollarıdır (5) تَسَمَّيْتَنِي فِي هَوَى طَرِيقِي sizün muhabbetiñüzde benüm yollarum (6) çatallandı ve **ibn-i Dāvūd el-kilānī** dañı demişdür **شِعْر** (7) لَبَسْتُ لَمُوطِي الْمُدْرِدِ بْنِ عَمْرِو انların yañaklarında ol çiziler (8) degüldür kendülerün zu‘mmı üzerine **إِلَّا مَعْنَى قَدْ تَضَمَّنَ قَوْلًا** (9) illā bir ma‘niden ötürüdür ki ol ma‘nī fevz ü felāhı ya‘ni (10) bir murāduñ huşulını müstelzimdür **زَادَتْ حَلَاوَةً وَجْهَةً فَكَانَ مَا** (11) bu lu‘ūt anuñ yüzünün ħalāvetin ziyāde eyledi gūyā ki (12) **شَرُوا عَلَي نَيْلِكَ الْحَلَاوَةَ لَوْزًا** ol ħelvānuñ üzerine bādem (13) saçdılar ve **Şahāb Mansūrī** dañı bir Ĥabeşiyye cāriye ħaqqında (14) demişdür ki anuñ uzun ve enlü lu‘ūtları var idi ya‘ni (15) yüzünde olan çiziler uzun ve yaşşı idi **شِعْر** (16) **سَمَاءُ تَسْمَى الْوَرَى بِنْتًا** bir siyāh çerde maĥbūbedür ki ħalkı şerať ile esir ider (17)

[233a]

كُنْ هُمُ الْبَارِقِ ol şerať **اسْتَلْجِ حَجْرِي** gibidür ki raqibe qaşd itmişdür (1) **أَمَّا عَيْنُهَا طَرِيقًا** maĥbūbenün ‘aşkı ol çiziyi tarik olmağičün (2) turgurmuşdur ya‘ni yol eylemişdür **يَسِيرُ نَبِيَّ إِلَى الْقَلْبِ** (3) ol yol ile gönüllere teveccüh idün gider ve **şeyĥ** (4) ‘Abdu’l-‘aziz ez-zememī el-mekkī dañı demişdür ki **شِعْر** (5) **بِحَارِجِي كُنْتُ فَرَسَ عَيْنِي** iki cāriyem ile gözüm nurlu idi (6) ve şafāda ve sūrūrda idüm **وَأَنْ مَسْرُوقِي بِهَمَامِينِي** (7) benüm şādiligüm ufuķi anlar ile rüşen idi (8) **مَقْرُوفِي أَتَى غَرَابِي** benüm eyyāmımuñ muhabbetleri ve zamānımuñ muşibetleri (9) gāzālını ürküdüp qaçırđı **أَفَلَا دَامَتْ وَلَا دَامَ الشَّرُّ** (10) ol eyyām dā’imā sūrūrda dā’imā olmadı ya‘ni ne (11) muşibet eyyāmı dā’im oldı ve ne sūrūr dā’im oldı (12) iki ħālün bile beķāsı ve devāmı bu qadar dimekdür ve **şafi** (13) **ed-dīn el-ħilli** dañı Bilāl nām gūlām ħaqqında demişdür **شِعْر** (14) **رَأَيْتُهُ كَالْحَالِ بَدُو** gördüm ol maĥbūbı helāl gibi zāhir olduğı vaqt (15) **وَوَجْهَهُ مَسْرُوقِي بِلَاوَةٍ** ħāl bu ki anuñ yüzi gün gibi şu‘le (16) virdi tarāvet cihetinden ve melāmet şuyı çoqlığından (17)

[233b]

مَخَالَفًا مُخْلِيفًا لَوْ عَدِي hem benüm muqtażā ve hem muĥālif ve hem va‘dine ve qavline turtmazdur (1) **مَا قَالَتْ لَوْ مَا نَعْمَ لَوْلَا** ħiç bir gün lā sizin hoş dimedi (2) ya‘ni nola didükçe

der ‘aķib yok deyü muhālefet eyledi (3) hiç bir kerre nola deyüp ol kul üzerine s̄abit olmadı (4) مَا بَلَّ بَوْمًا غَلِيلَ فَلْيَ هİç bir gün benim albümün harāretine Őu Őaçmadı (5) وَأَنَّ دَعَاءَ الْوَرَىٰ إِلَّا لَا egerçiki halk aa Bilāl deyü ağırurlar (6) دَعْوَتُهُ سَيِّدِي وَيَوْمًا فِي الدَّعْوَىٰ لَمْ تَدْعُنِي إِلَّا لَا ben aa efendi deyü (7) ok ağırdum ammā daı bir gün ol baa Bilāl deyü ağırmadı (8) ya‘ni kulum dimedi ve şeyh Muci’d-dīn ibn-i Mekāsın daı bir (9) yāūt nām cūvān haında dimiŐdür Ői‘ir (10) لَا بَدَعَ إِلَّا هَمَّتْ فِي يَأْوُتٍ مَرَسْفَةٍ ‘aceb degüldür eger anu ağzınu yāūtı (11) haında hayrān vālihu oldum ise وَمَلَّامِلَ لِحَدُودٍ لَتَمْتَاعُوتِ (12) daı ‘aceb degüldür ol kırmızı yaaqlara meyl itdüğü ki ol (13) yaaqları öpmek uvvet-i rühdur ya‘ni cān-ı gıdāsıdır zīrā (14) وَطَالَ مَا لَمْ يَخْتَلِمْ لِحَدُودِهَا نİçe zamān ateŐi yalkılanup Őu‘le virdi (15) ثُمَّ انْطَقَى بِمِرْوَةٍ بِاللَّيْلِ يَأْوُتِ andan Őonra ol ateŐ Őöyündi gitdi (16) lākin yāūt yine yāūtudur aa zevāl ve tađyīr gelmez dā’imdir anucün (17)

[234a]

yāūt dehāne meyl idüp ateŐ-i hādde muayyed olmadum dimekdür (1) ve Őalāha’d-dīn el-Őaffedī yāūt isminde dimiŐdür Ői‘ir (2)⁶³ يَا يَأْوُتُ يَا يَأْوُتُ فَلَيْسَ السَّهَامُ بِهَا ey yāūt ey kendüye ‘aŐı (3) ve hayrān olan albün uvveti ya‘ni ol gönül gıdāsı (4) مِنَ الْمَرْوَةِ أَنْ لَا يَمْنَعُ الْقَوْتَ mürüvvetdendür ut-ı men‘ olunmama (5) ya‘ni mürüvvet odur ki gıdāya muhtāc olanlara (6) gıdāsın vireler men‘ itmeyeler سَكَنْتُ بِلَيْيَ وَمَا بَخَشِي لَتَلْهَبُهُ (7) albümün içinde sākin oldu hāl bu ki anda olan ateŐün (8) balkılıanduđından ormazsın وَكَفَيْتُ بَخَشِي لَتَلْهَبُ النَّارُ (9) yāūt ateŐün yalkılıanduđın nice orar ya‘ni ormazdur zīrā aa ateŐ kār (10) itmez Őahāb ManŐūrī daı Yāūt isminde dimiŐdür Ői‘ir (11) سَمْرَةٌ يَا قَوَالِ الضَّرْوَةَ لَوْنَهُ aa yāūt deyü ad virdiler (12) levni yeŐil olduđından ötüri حَبَشِي حَبَشِي مَسْتَلِي الْمَوْعِدِ (13) cinsi HābeŐidür ve va‘di müslīm ve ‘adī gibi Őahīh ve Őādıdur (14) لَا تَعْجَبُ الضَّرْوَةَ وَنَفَائِهِ عَنِّي فَنَفِي الْيَأْوُتِ طَبَعُ الْجَلْدِ (15) anu benden i‘rāz itdüğüne ve nefret itdüğüne te‘accüb (16) itmeñüz zīrā yāūtta celmed taı‘atı vardır (17)

[234b]

63 لائية العم شارح در منه

ve ba' zı şu' arā dağı yāqūt isminde dimişdür **şi' ir** (1) **كُلُّ الْبَوَائِثِ مِنْ ثَرِبٍ وَفِي حَجْرٍ** cümle yāqūtlar topraktan ve taşdandır (2) **أَنَا أَنَا الْحَرَّةُ يَا قَوْمَ الْبَرَاءِ** ammā ben ādemilerden yāqūt ihtiyār (3) itdüm ya' ni ellerün yāqūtleri taşdandır ve benüm yāqūtum insāndandır (4) dimekdür 'Abdü'n-nāfi bin 'Arāk nām gūlām hakkında dimişdür **şi' ir** (5) **قَدَرٌ دَهْرٌ وَبَابُ الْحَبْلِ مَسْتَقْلِقٌ** niçe zamān geçdi idi ki muḥabbet (6) qapusu kilidlü idi benden ya' ni çok müddet idi ki (7) kimseye 'āşık olmamış idüm **أَعَى وَكُنْتُ وَكَانَ الْقَلْبُ مَرْتَابًا** (8) ben dağı qalbüm dağı 'aşık belāsında rāḥatda idüm **فَلَمْ أَرِ طَالِبًا يَفْتَحُ الْمَقْفَلَةَ** (9) dā'imā ol qapunun kilidini açmağa t̄alib idüm ya' ni 'āşık (10) olmağa münāsib bir maḥbūb isterdüm **حَتَّى صَبَرْتُ إِذَا كَلِمَاتُ الْبَابِ فَمَاتَا** (11) ḥattā ol kilidlü qapuyu açmağa miftāḥ buldum ve ba' zı şu' arā (12) dağı **Miškāl** nām gūlām hakkında dimişdür **şi' ir** (13) **يَعْمُ نَدَى كَفِّ مِثْقَالِ فِرَاشَةٍ فِيمَا بَيْنَ أُمَّةٍ جَوْدٍ وَأَفْضَالٍ** (14) Miškāl nām kimsenün elinden çıkan baḥşişe qaşd ile ve t̄alib (15) ol ki anuḡ ucı içinde t̄alib olan kimse baḥşiş ve in'ām vardur (16) **وَأَعْجَبَ الْعَمْرُؤَ أَنَّ اللَّهَ مِنْ جِلِّ** sen te' accüb ile ol kimseden ötüri ve Allāh (17)

[235a]

anı ḥıfz eylesün bir adamdur ki **فِيهِ تَنَاوُطٌ خَيْرٌ وَهُوَ مِنْ قَالٍ** (1) anda niçe qanṭar eyülikler var ammā ol bir miškāldur ve Ḥatibü'l-medīne (2) Şeyḡ Alaa'd-din dağı **عَمَلٌ** nām gūlām hakkında dimişdür **şi' ir** (3) **أَفْدَى بِهَا السَّمَاءُ بِنِ الْمَلِاحِ مُفْلِحٌ** rūḡum fedā olsun bir maḥbūbe (4) ki güzeller arasında adı Müfliḡdür **قَدِظَ الْقَلْبُ فَلَا يَسْتَكْرِ فَلَا يَخْرُجُ مِفْلِحٌ** (5) taḡkik benüm qalbümü yardı **pes** Müfliḡ olan kimsenün felāḡını (6) inkār eyleme zāhir müfliḡ 'ibāretinün ma' nāsı şāḡib-i felāḡ dimekdür (7) **felāḡ** fūz u necāt ve beḡā ma' nāsınadır felāḡ 'ibāreti ve felāḡ (8) 'ibāreti mādde de bir olup ve felāḡ 'ibāretinün ma' nāsı yarmaḡ (9) olup ve mişrā'-ı evvelinde qadd-i felāḡü'l-qulūb ma' nāsı dağı taḡdüm itmegin bu iki (10) ma' nāya bile işāret itmiş idüm 'Abd'ullāh el- **fitūmī** dağı dimişdür **şi' ir** (11) **بِرُوحِي مَشْرُوطٌ عَلَى الْقَدَاسِيرِ** benüm rūḡum fedā olsun ol siyāḡ çerde (12) maḥbūbe ki ḡaddinün üstünde çizilmiş nişānı vardur (13) **وَفِي رُوحِي بَعْدَ الْعَيْنِ وَالسُّقُودِ** dağı ol maḥbūb 'ahde vefā eyledi (14) ve ḡuḡūkī ḡıfz eyledi niçe zamān benden ıraḡ olup baḡa ḡāzab itdükden şoḡra (15) **قَالَ عَلَى النَّفْسِ اسْتَرْوْنَا فَلَازِدُوا** didi ki ancaḡ öpmek üzerine (16) şart eyledi **pes** öpmeden ḡayrı nesne tecāvüz itme (17)

[235b]

فَقَبَّلْتُهُ الْفَاعِلُ عَلَى ذَلِكَ الشَّرْطِ ben dağı (1) öpdüm ol şart üzerine münis olduğumdan (2) ötürü **Şahāb Manşūrī** dağı dimişdür **şi‘ir** (3) قُلْتُ لِلْأَسْمَلِيِّ كَدَسَابِي مِنْهُ شَرْطٌ يَلُوحُ مِثْلَ الْهِلَالِ (4) ben didüm bir siyāh çerde maḥbūbe ki anuñ yüzünde olan (5) şartı benüm esir itmış idi ve şart dağı bir şart idi ki hilāl (6) gibi ziyā virürdi **ان يكن الجمال شرط صحيح** (7) eger ḥüsn ve cemāle şahīḥ şart olursa ya‘ni eger (8) ḥüsn ve cemālün vucūdı şarta tevaḥḥuf iderse ins bulunmazsa (9) **فَأَذَى فَيْكٍ مِنْ شَرْطِ الْجَمَالِ** sende mevcūd olan çiziler (10) cemāl şartlarındanur ki ḥüsnüñe tamām ziyet (11) virmişdür ve ibn-i Benātiḥ dağı dimişdür **şi‘ir** (12) **رَبِّي نَزَّطَ عَلَيَّ عَلَى الْحَدِّ وَدَعَا لِي بِكَ** niçe ḥaddinde çizisi olan ve misk (13) gibi ḥālī olan maḥbūbı gördüm ki **مَلَكَ قَلْبِي فِي الْحُبِّ وَكَانَ النَّيْءُ** (14) anuñ şartı ve anuñ misk gibi ḥālī muḥabbet ḥuṣūşunda ikisi (15) dağı ḳalbüme mālīk oldılar lākin şartı ve anuñ ḥükmi ḳalbümü (16) ziyādedür ḥālün ḥükminden **eş-şart-ı emlek** ‘ibāreti ile mişāl meşhūre (17)

[236a]

يَا بَدْرَ الشَّرْطِ اسْتَطَلْتُ فَرَزَقًا وَجَلَّ مَطْلَاكَ (1) işāret ider ve **şahāb manşūrī** dağı dimişdür **şi‘ir** (1) (2) ey Bedr nām maḥbūb yāḥūd ey bedr gibi maḥbūb yüzündeki (3) şart ile ve anuñ sebebi ile bize ḥamle itdün yāḥūd bize (4) irāḳdan bekār olduñ **pes** irāḳluğı ḳo dostını (5) ve muḥibbini ve ḳulını ziyāret ile hicrān üzerine sen (6) **تَادَى السَّبِيحُ الْحَاسُ وَالْبَطِيءُ وَالشَّرْطُ أَمَلًا** (7) nidā eyledi ki benüm niçe meḥāsinüm ve müzeyyen cemālüm yoḳ mıdır (8) ve bu ḳadar tāze müsteḥāḳ degülüm **ḥuṣūşā** cümle meḥāsinümden (9) ḡayrı şartum dağı vardur ve şartuñ taşarrufi ḥod aḳvā (10) ve emlekdür **seyḥ** ‘Abdu’r-rahim el-‘abbāsı dağı dimişdür **şi‘ir** (11) **بِي مِنَ الْحَبَشِ عَادَةً وَصَفْنَاهَا لَيْلِيَّةً** Ḥabeşiyyelerden (12) baña maḥşūş bir nāzük tenlü maḥbūbe vardur ki anuñ vaşfi bilinür degüldür (13) **مَلَكَ الْقَلْبَ شَرْطًا وَكَرَّ الشَّرْطُ أَمَلًا** ol maḥbūbenün (14) şartı ḳalbe mālīk oldı evet eyledür şart-ı emlek ya‘ni şartuñ (15) meliki ḳutludur ve **ebū ‘Abd’ullāh el-feyyūmī** dağı dimişdür **şi‘ir** (16) **بِرُوحِي مِنَ ظِلِّ الْغَبَشِ بَدْرًا** benüm rūḥum fedā olsun Ḥabeş (17)

[236b]

bir bedr ki ya‘ ni maḥbūbe ki **لَا حَسْبِي فِي الْعَطَا شَرَطٌ** (1) ol maḥbūb benüm derūnuma ve kalbūme nazar aḡını ve göz duzaḡını eylemişdir (2) **لَمْ يَشْرَطْ عَلَيَّ وَحَبَاتُهُ قَدْرٌ** anuḡ yaḡaḡı üzerinde bir şeraṭı (3) vardır ki şeksiz **تَمَّتْ وَمَتَّحِي وَالشَّرْطُ أَمَلٌ** (4) ol şeraṭ benüm nefśūme ve rūḡuma mālik olmışdur ḡāl bu ki şeraṭ-ı (5) emlekdür **Ḳāzı ‘Abdü’l-berr ibnü’ş-şihne** daḡı dimişdür **شِعْرِير** (6) **حَسْبُنَا الْمَرْطُ ضَرَفِي وَاقْت:** bizüm yüzi çizülmüş Ḥabeşimüz (7) benüm ḡidmetümde vāḡıf oldı **فِي خِدْمَتِي قَامَتِ كُلُّ مَخَافٍ** (8) **pes** her ḡorḡacaḡ nesneden ve cemi‘ ḡorḡu maḡallerinden emīn oldı (9) **قَبِلْتُ وَاقْتِطَعْتُهُ مِنْ** ben anuḡ ḡaddinüḡ şeraṭlarından şarṭ ve aḡfını öpdüm (10) **فَصَبَابِي نَبَتْ بِطَرِيقِ الرَّاغِبِينَ** **pes** benüm ‘aşḡum anuḡ vāḡıf olan şeraṭıyla (11) sābit oldı zīrā anı öpdüğümden aḡa ‘aşıḡ olduḡum ma‘lūm oldı (12) ve **Ḳāzı Zeydü’l-din bin** **الْحُرَاطُ** daḡı dimişdür **شِعْرِير** (13) **مَعْتَرَقْنَا الْمَعْتَرُفُ حَلُوفِي عَلَى الْعَشْرِ بِتِلْكَ الشَّرُوطِ** (14) bizüm ma‘şūḡımız olan ma‘şūḡ nām maḡbūb benüm üzerime (15) ‘aşıḡdur deyü ḡükm eyledi ol şeraṭlar ile ki (16) **فِي الرَّقِصَانِ عَلَى الْإِيكِ** ḡuluḡ beyānında maḡṭūṭ ve lākin (17)

[237a]

benüm efendüm ve mālikümdür **رَعَى صِفَةَ الْحَدِيثِ قَدْ لَاحَ لِي حِطٌّ** (1) ḡüsn ve cemāl andan ötüri sābit oldı ḡaṭlar ile (2) ya‘ ni çiziler ile yāḡūd ḡüccet ile ve **Muḡammed bin ‘Abdü’l-latīf** daḡı dimişdür **شِعْرِير** (3) **عَلَى صِفَةِ الْحَدِيثِ قَدْ لَاحَ لِي حِطٌّ** anuḡ iki yaḡaḡı şafḡasınuḡ üzerinde (4) baḡa bir ḡaz zāhir oldı **وَمَضْمُونَةُ آيَةِ الْمَاتِ بِرِشْرَطٍ** (5) ol ḡaṭṭuḡ maḡmūnı budur ki anuḡ ile ölmek şarṭdur (6) **أَمُوتَ بِشَرْطِ عَلِيٍّ صَبَابَةً** ben ol ḡaṭṭuḡ üzerine ‘aşḡ ve muḡabbet (7) cihetinden şarṭsız bile ölürüm **وَكَيْفَ إِذَا مَا الْأَخِي فِي حِمْمَةٍ** (8) fekeyf ki anuḡ yüzünde şeraṭ zāhir olup ziyā vire (9) ya‘ ni ölmek be-ṭarīḡü’l-ulī lāzım gelür dimekdür ve **ibn-i** (10) **Mu‘ammer** daḡı bir Ḥabeşī ḡādım ḡaḡḡında dimişdür **شِعْرِير** (11) **رَضَامٌ قَبِلْتُ مَشْرُوطَهُ مِنْ خَدِّكَ لَكِنْ رَأَيْتُ الْعَجَبَ** (12) bir ḡādım ki ben anuḡ ḡaddinüḡ çizülmüş yirin öpdüm lākin ‘aceb gördüm (13) **مِنْ تَأَمِّمٍ حَلُوفِنَا دَنِيَّةً مَا أَنْتَ يَا مَشْرُوطَ الْأَرْطَبِ** (14) ya‘ ni ‘aceb gördüm anuḡ ḡaddinden ki hem yumışaḡdur ve hem (15) ṭatludur anı eyle ḡoricek nidā itdüm ki ey meşrūṭ ya‘ ni ey (16) çizülmüşsin degüldin illā tāze ḡurmāsın ve **ba‘zılar** daḡı bu beyti dimişdür (17)

[237b]

(1) bir hayrān gibi maḥbūb ki Ḥabeş
tā'ifesindendir anuñ ḥaddi (2) üzerinde bir güne şeraṭ vardır ki anuñ sebebi ile ilik
gibi olup inceldü (3) **أَسْقَى لِلْجَافِ عَمْدًا** beni hasta eyledi kaşden baña (4) cefā itdügi
vaḳtda **وَقَالَ لِي أَلَسْتُ مِنْ شَرْطٍ** (5) baña didi ki bu ḥastaluk şeraṭdandır yā ḥastaluk (6)
'aşuñ şeraṭdandır demek ola yāḥūd senüñ marazuñ benüm (7) yüzümdeki
çizidendir demek ola **وَبَا'زِي** şu'arā daḥı dimişdür **شِي'IR** (8) **بَلِيدِيَّةُ بَالِي بِمَا مَتَّبَعَتْ** bir
beliniye maḥbūbe ki benüm ḳalbüm (9) aña 'āşık ve ḥayrāndur yāḥūd anuñ sebebi
ile maḥzündür (10) **أَيُّ شَرْطٍ لِي أَنْ أَعْرِضَ** anuñ şartı istemedi ve rāzī olmadı (11) benüm
şarṭdan **وَأَجِبَ مِنْهَا مَسْتَرِيْبِي** (12) bundan daḥı 'aceb bu ki ol cāriye benüm
seyyidümdür ki beni ḳul itmişdür (13) **رِسْمُ الْكَاكِرِينَ لِأَصْفَاءِ الْفَطَمِ** hilāller ile küpesi arasında
ziynetler (14) resm itmekle beni ḳul itmişdür hilāllerden murād kaşlarıdır (15) ve
kaş ile küpenüñ arası yañaḡun üstidür ve ziynetlerden (16) murād çizilerdür **ve**
ba'zi şu'arā daḥı dimişdür **şii'ir** (17)

[238a]

مَشْرُوطَةٌ تَهْتَمِي بِجَزَاءٍ bir yüzi çizilmiş cāriye vardır ki (1) cezā ister ve 'ıvaz taleb ider
وَكُلُّ شَرْطٍ لَهُ جَزَاءٌ (2) evet her şeraṭuñ cezāsı vardır **قَاوَلْتُ الشَّرْطَ بَدَلْ مَالٍ** (3) muḥabbetüñ evvel
şarṭı bezl-i māludur **وَشَرْطُ الْأَجْرِ الْأَصْفَاءِ** (4) ve āḥir şarṭı ḳalbüñ şafāsıdır ki maḥbūbuñ her
ḥāline rāzī olup (5) andan ḡayrı nesne ḳalbünde olmaya **وَقَالَتْ الشَّرْطُ فِيمَنِي** (6) üçüncü
şarṭı budur ki 'aşk içinde fānī ola ya'ni ölünce fāriḡ olmaya (7) **فَسَدَّدَا يَحْضُلُ الْإِقْتَاءُ** pes
'aşk ve muḥabbet oldu ki vaḳtin maḥbūbla (8) mülākāt ḥāşıl olur **ve ba'zi şu'arā**
daḥı dimişdür **şii'ir** (9) **شَرْطُ هَدَى الْجَبُونِ إِذَا** bu Ḥabeşilerün çizileri ey kişi (10)
تَشِينُ قَلْبِي وَمَيِّ سَهَائِي benüm ḳalbüme ilişdüler pes bu çiziler benüm (11) ḳalbüme toḡunmuş
oḡlarumdur **وَرَأَمَ عَقْلِي خَلَاصٌ مِنِّي** (12) 'aḳlum taleb itdi ki ḳalbümi ol oḡlardan ḥalāş
eyleye (13) **فَقُلْتُ لَا إِلَهَ إِلَّا الْحَيُّ** ben didüm ki yok yok ḳo mevte dek (14) ṭursun 'Abdu'r-
rāfī bin 'Arāk dimişdür **şii'ir** (15) **حَدَارٌ مِنْ جَنَّتِي وَسَلَاوِي بِلَفْظَةٍ فَاصْبَابُ الْقَلْبِ لَمْ يَحْظُهُ** (16) şaḳīn bir
Ḥabeşī dilberden ki üzerine ḥamle (17)

[238b]

idüp saña gözünden ok atup ve ol ok rāst (1) albüne doundi atā idüp yabana onmadı (2) **فلى اءارءىء اشءان على سءءا بهو ما اءا اءو بءا على شءة** (3) benim am ve uşşalarum adısleri vardur ki anu senedi (4) ‘ālī ve silsilesi muttaşıldur ol dilbere işte ben (5) ol uşşaları ve amları rivāyet ideyin şeraı üzerine (6) **ve bu beytler** daı ibn-i ‘Arāındur **şî‘ir** (7) **بى بن سبلان من بنى البشان** Habeş olanlarından baa maşşuş (8) bir kimse vardur ki beni esİR itmişdür **وروى فوارى اسم الاجمءان** (9) daı benim albüme gözleri oın urmuşdür **لم اءن من سبى العزم سبءه** (10) anu cānibinden ve aa müte‘allı hı bir ünāh işlemedi anu (11) şeraına ‘āşı ve ayrān olmadan ayrı murād anca anu (12) şeraına ‘āşı ve ayrān oldum ayrı cināyetüm yodur dimekdür (13) **والشرء اءلك للفرء للءابى** āl bu ki şera şulu olan aşma (14) atlinü mālİK olup aından gelür **وكلء شءصافى شىء الواءىء من ولد اللءى ففى العءان** (16) **şî‘ir** (15) daı dimişdür **şî‘ir** (15) bir şaş vekİL eyledüm ki Habeş olanlarında bir yüzi şāfi (17)

[239a]

siyāh erde olan alıvire **وقلء باءءا سبءء شءة** (1) didüm ki Allāhı seversen ol alıvirecek olanu (2) şeraını eyü gör eyü olsun zāhiren cizisi ve ‘alāmeti eyü (3) olsun dimekdür lākin bey‘ ü şirāda tevauf ile bir uurdan (4) üzerine dūşüp alma şera ile al deyü tenbİhdür (5) **فاتباعى عبءا بشرء المءار** pes benden ötüri bir ul (6) alıvirdi ıyār-ı şeraı ile zāhir ma‘nāsı muayyer alıvirdi dimekdür (7) lākin murād mabül ciziler ve mutār ‘alāmetlü bende alıvirdi (8) deyü abārdur **ve ba‘zı şu‘arā** daı dimişdür **şî‘ir** (9) **وءو شرءء ملكى بشرء** bir yüzi izilü mabüb beni şatun (10) alup baa mālİK oldı **وليس الشرء بلبعوء عبء مالم** (11) imām-ı mālİK mezhebinde bey‘ ü şirāda şera lav olmazdur (12) mu‘teberdür pes ol şera mazmünü ile mabüb ār u nāār beni ul itmişdür (13) **وءءوا فءء اءى عبءءق لمءربى وان المء مالم** (14) taı ben irār eyledüm ki mabübümü boynı balu ulıyım (15) ve anu muabbeti baa mālİkdür **ve Şahāb Mansūrī** daı dimişdür **şî‘ir** (16) **ءبى ءبىء قالءا ءءءءا لاءءءءا لاءءءءا** bir Habeşī (17)

[239b]

Ḥabeşī olan maḥbūb baña eytdi işte yañağum tüt (1) ve öp ve lākin öpmeden öteye geçme zīrā (2) **مَا كَانَ أَوْلَاهُ عَلَى سَهْوٍ وَأَجْرُهُ سَلَامَةٌ** bir nesne ki anuñ (3) bir nesne ki anuñ evveli şeraṭ üzerine ola anuñ (4) selāmetdür ya‘ni şoñunda nizā‘ ve ḥuşūmet olmaz dimekdür (5) ve ba‘zı şu‘arā dañı dimişdür **شي‘ir** (6) **وَدُوْشَطْرٍ إِذَا لَمَّا الْعَامَةُ** bir şeraṭ şāhibi maḥbūb (7) kaçan dülbendin şarınup giyse **تَعَالَى اللَّهُ مَا احْتَلَى قَوْمَانَهُ** (8) zehī ‘ulüvv-i şān şāhibi olan Allāh anuñ қудreti ile ol dülbend (9) şarınanuñ boyı boşunu ne ‘aceb tatlı olur (10) **شُرُطِيَّةٌ تَقْتَلِي بَلْ كُنْ** ol maḥbūbda şeraṭlar vardır ki (11) beni helāk ider lākin **بِقَوْلِ الشَّرْطِ آخِرُهُ سَلَامَةٌ** (12) maḥbūb eydür ki şeraṭuñ āhiri selāmetdür қорқma ve ba‘zı şu‘arā dañı dimişdür **شي‘ir** (13) **وَدُوْشَطْرٍ إِذَا لَمَّا الْعَامَةُ تَعَالَى اللَّهُ مَا احْتَلَى قَوْلَانَهُ** (14) bir şeraṭ şāhibi maḥbūb dülbend şarsa te‘ālā Allāh ne ‘aceb (15) lezīz olur anuñ kelāmı **وَصَدَّقْتُ بِشَرْطِي فِي طَوْلِ عَمِي** ben anuñ şeraṭına rāzī oldum ‘ömrümün uzunlığında ya‘ni (17)

[240a]

ölünceye dek qabūl itdüm **لِأَنَّ الشَّرْطَ آخِرُهُ سَلَامَةٌ** (1) zīrā şeraṭuñ āhiri selāmetdür ve ba‘zı şu‘arā dañı dimişdür **شي‘ir** (2) **بِئْسَ هَذَا الرَّشَا الْحَبَشِيُّ إِلَى** bu Ḥabeşīye mensūb gāzāl baña (3) maḥşūşdur ki **الْحَيْرَانِ** ya‘ni dudāğımuñ қızılığına laṭif siyāh (4) levn қarışmışdur **بِئْسَ عَقْلِي وَكَلِمِي كَلَامُهُ عَقْل** ‘aқlumı yağmaladı dañı (5) anuñ kelāmı beni mecrūḥ eyledi **وَنِيمٌ مَحْبُوبِي لَكِنِّ بِشَرْطِي** (6) dañı benüm rūḥumı ve nefsimü қul eyledi **لَاكِنِ شَرْطٌ** ile (7) **وَكَانَ الشَّرْطُ آخِرُهُ سَلَامَةٌ** ve bu şeraṭuñ āhiri selām oldı (8) tamām (9) **وَقَعَ الْفَرَاغُ عَنْ عَمِي فِي هَذَا الْكِتَابِ، وَصَدَّقْتُ بِرَمَائِحِهِ هَذَا** (10) **الذَّفَرُ الْمُسْتَطَابُ، حَسْبَمَا رَأَى اسْتِغْنَاءَ الْعَبْدِ الضَّعِيفِ** (11) **مِنْ الْجَمْعِ وَالزَّمِيمَةِ وَالزَّرِيمَةِ، وَتَصْنِيفَهُ وَتَرْصِيفَهُ وَالزَّرِيمَةَ** (12) **لِللَّغْفِ، مَعَ مَا دُونَ تَوْزِعِ الْبَالِ، تَبْرَاهِيمُ الْبَلْبَالُ، وَكَانَ** (13) **رَوَّلَى الدَّهْرَ إِذْ رَأَى سَهْوِي فَرَادِي فِي عَشَائِي مِنْ نَبَالٍ** (14) **الْأَخْرَازِ وَالْأَخْلَالَ، حَتَّى صُرْتُ مَصْدُوقَ هَذَا الْقَوْلِ** (15) **قَصُرْتُ إِذَا اصْبَأْتِي بِطَامٍ، تَكَثَّرَتْ النِّصَالُ عَلَى النِّصَالِ** (16) (17)

[240b]

(1) فَعَلَّ اللهُ تَعَالَى أَنْ كَيْشَفَ عَنِّي هَذَا الْمَلَأَلِ . اذْوَصَلْ غَايَتَهُ . وَصَيِّحٌ (2) قَبْلِ حَيْثُ بَلَغَ الْعَمَّ نَهَائِيَّتَهُ . وَبِعَامِلِي بِاللِّطْفِ وَالْإِحْسَانِ .

(3) بَدَلِ الْعَمْرِ وَالْأَخْرَاجِ . ائْمِنِ بِأَمْعِنِ بِأَمْسَعَانِ . عَلِيٌّ يَلْعَدُ (4) الْفَقِيرَ الْكَثِيرَ التَّقْصِيرِ . عَلِيٌّ عَبْدُ الرَّؤُوفِ الْحَقِيرِ . الْمَخْجَاجِ

(5) إِلَى تَبَرُّبَةِ الْغَنِيِّ الْغَدِيرِ . فِي وَأَسْطِ سَعْبَانَ . مِنْ شَهْرِ رَسَنَةِ (6) اِحْدَى وَعِشْرِينَ بَعْدَ أَلْفٍ (7) مَسْبُوعَةٌ

muvāfiḳ oldur ki bu mecmū'a-ı (7) ve nüşha-ı maṭbū'anuḡ müṭāla'ası maḥzūn ḡāṭırlara (8) sebeb-i sūrūr ve naẓar iden nāzırlara bā'ış-i behcet ve nūr (9) ve ḡayātda olduḡça tezkire-i ihvān ve bāde'l-mevt eşer-i (10) du'āya 'unvān ola (11)

⁶⁴ümīd ve 'ışḡ ve ricā-yı muvāfiḳ oldur ki bu mecmū'a-ı (12) şerīfe mālīk olup vāfir zamānda müṭāla'a (13) idüp 'Alī ibn-i 'Abdu'r- ra'ūf el-ḡaḡır 'ömrüm oldu (14)

du'āmdan ferāmuş eyleyim devrū'l-yevm el-ḡāc Muşṭafā (15) اَوْسْتُهُ ve oḡlı teberdarū'l-ḡāc Muşṭafā-yı du'ā-yı ḡayrdan (16) ferāmuş buyurmayup naẓar idenler du'ālarına zemm (17) ve'l-ḡāḡ ideler taḡrīren fī 17 recebū'l-mürecceb sene 97 (18)

⁶⁴ Esere başkası tarafından eklenen not.

BÖLÜM III

DİZİN

Dizinin Oluşturulmasında İzlenen Yol

Dizin oluşturulurken TürkSözDiz programından yararlanılmıştır. Madde başları kalın yazılmış, eğer alıntı bir sözcükse parantez içinde kaynak dilin kısaltması, ardından sözcüğün ya da sözcük grubunun metinde kullanıldığı anlam verilmiştir. Madde başı metinde birden çok anlamla kullanılmışsa 1., 2., ... şeklinde gösterilmiştir.

Arapça ve Farsça tamlamalar ve bazı birleşik fiiller, eğer sözlüklerde madde başı olarak bulunmuyorsa ayrı bir madde başı olarak ele alınmamış, bu sözcüklere ilgili sözcüklerin altında yer verilmiştir.

Sözcüklerin kökenleri gösterilirken Türkçe ek alarak türeyen alıntı sözcükler için kaynak gösterilmemiş; yardımcı fiillerle oluşan birleşik fiiller içinse iki sözcüğün de kaynak dili /+/ ile (örneğin Ar. + Tr.) gösterilmiştir.

Metinde sıklıkla karşılaşılan ikili yazımlar için de dizinde açıkça görülebilmesi amacıyla sözlüklerdeki yazımlar esas alınarak “bk.” ifadesiyle ilgili madde başına göndermeler yapılmıştır.

Metinde geçen şahıs ve eser adları için ayrıca dizin oluşturulmuştur. Burada yer alan maddebaşlarına *Gramatikal Dizin ve Sözlük* bölümünde ayrıca yer verilmemiştir.

1. GRAMATİKAL DİZİN VE SÖZLÜK

- āb** (Far.) Su
ā. 23a/17
tā'sīr-i ā. 26a/9, 26b/7, 27a/10
te'sīr-i ā. 25a/3
қаатарāt-ı ā.- ı bārān 6b/12
ā.- ı šāfi 173b/1
ā.- ı vāhiden 24b/13
ā.- ı vāhīde 34b/8
ā. ve havāsı 26a/10, 26a/12
ā.- ħurde-yi cūybār-ı tevfiķ 11a/12
- āb-āmīz** (Far. + Far.) Suyula karışık
ā. 179b/5
- āb-efşān** (Far. + Far.) Su saçan
ā. 105a/3
- ‘abā** (Ar.) Yünden dokunmuş, çok sağlam, eskiden daha ziyāde küçük esnafın ve fakir kimselerin giydikleri potur, hırka, cepken, palto, terlik vb. şeyler yapılan, çoğunlukla deve tüyü renginde bir çeşit kaba kumaş, kaba çuha
‘a. 31a/1
gergi-i ‘a.+ dan 95a/2
- ābā** (Ar.) Babalar
ā. 34b/5, 97b/15, 112b/3, 113b/7
ā.- yı selāmdan 141a/10
- ābād** (Ar.) Sonu olmayan, sonsuz zamanlar
ā. 1b/4
- ‘abd** (Ar.) Kul, köle, bende
‘a. 75b/6, 83b/15
‘a.- ı ebyāz 195b/15
‘a.- ı esved 195b/14, 197a/10
‘a.- ı faķīr-ı keşīrū't-taķşīr 12b/7
‘a.- ı Ĥabeşī 51a/1, 148a/10, 148b/14
‘a.- ı Habeşiyi 45a/16
‘a.- ı memlūk 39a/7
‘a.- ı mü'mün 83b/12, 83b/13
‘a.- ı Nübīdür 50b/17
‘a.- ı Şālih 59b/7, 59b/12, 72a/17
‘a.- ı Şākire 50b/5
- ‘a.- ı za‘ife** 23a/12
- ābdest** (Far.) Namaz kılmak, Kur'ân-ı Kerim okumak gibi ibâdetleri yerine getirebilmek için dînin şart koştuğu şekilde niyet ederek el, ağız, burun, yüz, kol ve ayakları yıkamak; baş, kulaklar ve boynun iki yanını meshetmek sûretiyle temizlenme ve bu şekilde yapılan temizlik
ā. 142a/6, 229a/12
ā. alayım 142a/15
ā. alduķça 141b/13, 142a/16
ā. alup 73a/10, 82b/15, 130b/15
ā. alurum 141b/12
ā.+ im 142a/5
ā.+ imi 142a/6
ā.+ üme 141b/11
- ābdestsiz** Abdesti bulunmayan, abdest almamış veya abdesti bozulmuş olan
ā. 141b/12
- ‘ābid** (Ar.) İbâdet eden, kulluk eden kimse
‘ā. 73a/1, 84b/5
‘ā.+ ler 116b/9
‘ā.+ leri 110b/11, 113b/15
‘ā.+ üñ 84b/3
- ābnūs** (Far.) Abanoz denilen sert, siyah ve dayanıklı ağaç
ā. 179b/13
- ac -** bk. aç -
a.- dılar 82b/4
- ‘acāyib** (Ar.) Garip, tuhaf, alışılanın dışında, değişik
‘a.+ ine 229b/4
- ‘acayibe** (Ar.) ‘Acāyib sözünün müennes şekli
maħlukāt-ı ‘a. 24a/10
- ‘aceb** (Ar.) Şüphe, tereddüt, hayret ifāde eden soru zarfı, acaba

‘a. 1b/10, 89a/14, 90b/16,
113b/12, 122b/1, 128a/13, 159a/9,
171a/11, 185a/9, 210a/10, 210a/12,
213a/7, 217a/17, 219b/5, 220b/5,
220b/16, 222a/2, 228b/7, 228b/12,
233b/11, 233b/13, 237a/13, 237a/15,
237b/13, 239b/10, 239b/15

‘a.+ dendür 44b/5

‘a.+ dür 183b/6

‘a.+ lerinden 128a/8

‘Acem (Ar.) Arap ırkından olmayanlara
Araplar’ın verdiği isim

‘A. 9a/16, 79a/12, 100a/5,
158b/2, 170b/6

şâh-ı ‘A. 158b/14

‘A.+ ler 167b/11

‘A.+ lerüñ 184a/9

‘acemîlik Acemi olma durumu,
tecrübesizlik, toyluk, beceriksizlik

‘a. 208b/11

acı - Birine zarar gelmesine üzüлüp
önleme isteği duymak, merhamet etmek

a.- dı 78a/10, 166a/10

a.- yup 82b/6, 165b/14

acığ - Açlık duymak, yemek yeme
ihtiyacı hissetmek

a.- duğı 193b/17

a.- ursa 70b/8

a.- ursın 70b/9

acıт - Canını yakmak, ağrı ve sızı
vermek, ağrıtmak

a.- urdum 204a/9

‘acîb (Ar.) Çok acâyip, tuhaf, garip,
şaşırtıcı

şan‘-ı ‘a. 24b/14

sırr-ı ‘a. 1b/5

‘acîbe (Ar.) Acib kelimesinin müennes
şekli

şanāyi‘-i ‘a. 24b/1

‘āciz (Ar.) Gücü yetmeme durumu,
güçsüzlük, âcizlik

‘ā. şaldılar 71a/5

acluğ bk. açlık
a. 153b/13

‘acz (Ar.) Gücü yetmeme durumu,
güçsüzlük, âcizlik

‘a.- nişân 12b/5

aç - 1. Kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı
durumdan çıkarmak, 2. Başlatmak, îlân
etmek

a.- a 78b/10

a.- dı 126b/5

a.- mağa 234b/10, 234b/12

a.- sa 78b/9

a.- up 110b/12, 120a/4

açık Kapalı, örtülü, bağlı, katlı veya
kilitli durumda olmayan, açılmış

a. 23a/8, 132a/10, 132a/11

açırvir - Hızlıca açmak

a.- evüz 61a/6

açlık Aç olma, acıkma durumu

a.+ dan 109b/3

a.+ ından 66a/9

ad İsim

a.+ ı 21b/6, 67b/2, 75b/2, 113a/17,
120b/1, 147b/12, 152a/17, 184b/9,
196b/8, 235a/5

a.+ ın 160b/8

a.+ ına 40b/17, 67a/1, 72b/3,
105b/15, 123b/15, 124b/13, 139a/14,
225a/9

a.+ ını 72b/8, 136b/8

a.+ ıyla 48b/4

a.+ ları 138b/1

a. virdiler 234a/12

‘ad (Ar.) Sayma, sayı, adet

‘a.+ unuğ 58b/12

a‘dā-yı dīn (Ar.) Din düşmanları

a. 3a/15, 122a/5

ādāb (Ar.) Davranışlarda ve karşılıklı
ilişkilerde alışılmış usüllere, ahlāk ve
terbiye kurallarına göre uyulması gereken

esaslar, âdet, yol yordam, yol erkân, yol sıra

â. 55a/6

a' dâd (Ar.) Sayılar

a. 227b/9

‘adâlet (Ar.) Hak ve hukûka uyma, herkesin hakkını gözetme, doğruluktan ayrılmama, hakkâniyet, adl sâye-yi ‘a. 105a/12

adam İnsan

a. 29a/4, 67b/3, 93b/8, 96a/5, 98b/15, 124b/11, 125a/5, 125a/9, 134a/13, 160b/7, 176b/16, 185a/2, 196b/7, 223b/9

a.+ a 112a/5, 117a/11, 223b/17

a.+ dan 223b/16

a.+ dur 62b/12, 235a/1

a. gönderüp 116a/4

a.+ lar 109b/10, 137a/11, 151a/8, 155b/2, 196a/13, 210a/17

a.+ ları 103b/2, 135b/17, 168b/2, 207b/8

a. öldürüp 112a/12

a.+ uş 49a/1, 112a/2

adam yerine қо - Değer vermemek, hor ve hakir görmek, insan yerine koymamak

a.- mazlar 196a/14

‘adât (Ar.) Âdetler

‘â.- ı merziyye 171a/9

‘adâvet (Ar.) Düşmanlık, hasımlık, husûmet

‘a. 34b/6

‘a.+ i 106b/6

‘a. idüp 196b/12

‘a.+ leri 106b/9

‘add (Ar.) Kabul etme, sayma, îtibar etme

‘a. eylemişdür 130b/10

‘a. idüp 152a/8

‘a. itdüğünüş 187a/9

‘a. itdüklerinüş 26a/8

‘a. itmezler 196a/14

‘a. itmişlerdür 134a/7, 157a/14

‘a. oluna 179a/1

‘a. olunmayup 191b/10

‘a. olunmuşlardur 3a/1

‘a. olunmuşdur 36a/14, 163b/2

‘a. ü havfindan 173b/8

hadd ü ‘a.+ den 36b/11

‘aded (Ar.) Sayı

‘a. 137a/5, 224b/13

‘a.+ üş 224b/12

adem (Ar.) İlk yaratılan insan ve ilk peygamber

a. 119a/14, 167b/9

â. oğlanı 64b/14, 212b/10

‘adem (Ar.) Var olmama, bulunmama, fıkdan

‘a. 96a/14

‘a.- i feşâhatle 43a/6

‘a.- i muhâlefetleri 183b/4

‘âlem-i ‘a.+ de 16a/9, 36b/15

‘a.+ den 47b/9

âdem gözli Gözleri güzel olan

â. 223b/9

âdem oğlu İnsan oğlu, insan nesli, insanlar

â.+ ı 71b/8

â.+ ları 29a/17, 30a/17, 60a/9

âdem yerine қо - bk. adam yerine қо

â.- an 43b/17

âdemî (Ar.) İnsana, insan oğluna âit, insanla ilgili

â. 223b/9

â.+ lerden 234b/3

‘Aden Aden şehri

‘A. 49a/16, 211a/13, 211a/15

cennât-ı ‘a.+ de 74a/8

‘âdet (Ar.) Herkes tarafından uyulan hal, olagelmiş, alışılmış şey, usül, görenek

‘â. 41a/3, 84b/2, 135a/4, 146b/10, 231b/7

- ‘ā.+ çe 197a/6
‘ā.+ de 174b/14
‘ā.+ i 75a/6
‘ā. idinmiş 28a/15
‘a. idinse 183b/8
‘ā.+ im 141b/11
‘ā.+ imüz 111a/13
‘ā.+ indendür 138a/15
‘ā.+ le 141b/16
‘ā.+ ler 44a/14
‘ā.+ leri 84b/9
‘ā.+ lerinde 212a/10
‘ā.+ lerini 164a/12
‘ā. olmağın 199a/1
‘ā. olup 50a/5
‘ā.+ üm 232b/3
- ‘**adetā** (Ar.) Bayağı, basbayağı, sanki, neredeyse
‘ā. 198b/15
- adhā** (Ar.) Kurbanlar, kurbanlıklar
a. 123a/9
- ‘**adī** Kureyş kabilesinin bir kolunun adı
‘a. 234a/14
- ‘**adīl** (Ar.) Eşit, denk, muâdil
‘a. 14b/9
- ‘**ādīl** (Ar.) Haktan, adâletten ayrılmayan, adâletli
‘ā. 59b/13, 92a/5
melik-i ‘ā. 114b/11
sulţān-ı ‘ā.+ üñ 105a/12
- ‘**adl** (Ar.) Adâlet, hakkāniyet, doğruluk, tarafsızlık
‘a. 9a/14, 38a/16, 51b/17, 60b/8, 63a/15
‘a. eyleyem 60b/6
‘a.+ iñ 114b/10
civār-ı ‘a.+ ümde 110a/6
- adlu** Adlı
a. 73a/16, 152a/8
- ‘**adū** (Ar.) Düşman
‘a. 117b/11
‘a.+ sı 117b/7
- ‘**adüvv’ullāh** (Ar.) Allah düşmanları
‘a. 28a/8
- adumla** - Dolaşmak, gezinmek
a.- yu adumlayu 28a/17
- adviyye** (Ar.) İyilik
a.- yi hārre 167b/16
- āfāt** (Ar.) Āfetler, musibetler, belâlar
ā.+ dan 125a/14, 168b/15, 169a/3
- āfet** (Ar.) Önlenmesi elde olmayan büyük felâket, belâ, musibet, bâdire
ā. 169a/2
ā.+ den 118b/13
- āfitāb** (Far.) Latif, güzel
ā. 175a/9
maţla‘ -ı ā. 9a/14
lema‘ āt-ı ā.- ı ‘ālemtāb 6b/10
ā.- ı ‘ālemtāb-i fażilet 10b/7
- ‘**āfiyet** (Ar.) Sağlık, sıhhat, sağlığın verdiği rahat ve huzur
‘ā.+ i 52a/4
- ‘**afv** (Ar.) Suç, kusur ve hatâyı cezâlandırmama, bağışlama
‘a. 31b/2
‘a. buyurmışlardır 52b/7
‘a. eyle 203a/6
‘a. eylemek 202b/10
‘a. eylesün 206a/10
‘a. eyleye 205b/14
‘a.+ ın 206a/8, 228a/17
‘a. it 202b/18
‘a. itelüm 202b/15
‘a. itmeden gayrı 202a/16
‘a. idün 202b/6
‘a. idüp 205b/13
‘a.+ la 206a/14
‘a. olmadığı 25b/10
‘a. olundu 87a/7
‘a. olunmadı 87a/7
‘a.+ uñ 206a/13
- ağ Ağ**
a 236b/2

ağa (Moğ.) Büyük, hatırı sayılan, saygı gösterilen, kerem sâhibi halk adamı
a.+ lar 109b/15
a.+ larından 108a/5

ağac bk. ağaç
a. 66a/6
a.+ ları 165a/2

ağaç Kökü toprak altında kalan, gövdesi yukarıya doğru yükselen ve gittikçe incelerken dallara ayrılan, kereste veya odun olmaya elverişli uzun ömürlü bitki

a. 63b/7, 131a/6
a.+ lara 113b/8
a.+ ları 177a/11
hürmâ a.+ inuñ 82a/15

āgāh (Far.) Haberdar
ā. 188a/9
ā. olmak 78a/1

ağar - Ak olmak, beyazlaşmak
a.- dum 221a/7
a.- mağa 221a/7

ağavāt Ağalar, saray hizmetinde kullanılan harem ağaları
kütb-ı a. 9b/14

ağāyān Ağalar, saray teşkilâtında ağa durumunda olanlar
a. 13b/12

ağır 1. Tartıda çok gelen, yerinden kaldırılması, taşınması güç olan, 2. (Dil ve üslup için) Güç anlaşılır, ağdalı, 3. Kıymetli, değerli, gösterişli
a. 71a/2, 71a/3, 142b/3, 180a/16, 217a/7

a.+ dur 154b/4, 208a/4
a.+ inca 53b/16

ağırbaşlı Davranışları ölçülü, akli başında ve düşünceli, ciddî, vakur
a.+ lardur 170b/17

ağırlık Tartıda ağır olma durumu, sıklet

a.+ ından 181a/5, 181a/6

ağırlık bk. ağırlık
a.+ dur 212a/16

ağız 1. Hayvan ve insanda yüzün ön aşağı kısmında yer alan, yemeye, içmeye, nefes alıp vermeye, ses çıkarmaya, konuşmaya yarayan ve sindirim borusunun giriş deliği olan boşluk; 2. Kapların veya içi boş şeylerin açık tarafı

a.+ ı 177b/17, 179a/17, 179b/2, 181a/13, 214a/2
a.+ ın 221b/15
a.+ ina 196b/13, 196b/15, 214a/4
a.+ ından 73b/1, 73b/6, 96a/17, 181a/12, 217a/11
a.+ ını 118a/1
a.+ inuñ 179b/7, 233b/11
a.+ umı 219a/13
a.+ uña 43b/11

ağız ağıza Birbirine çok yakın oturup yalnız kendileri duyacak şekilde konuşmak, baş başa
a. 96a/16

agla - bk. ağla-
a.- dı 150a/6

ağla - Acı, keder, pişmanlık ve bâzan da sevinçten göz yaşı dökmek

a.- dı 67a/4, 67a/16, 77b/6, 116b/3, 143b/16, 144a/9, 145a/1, 151b/6
a.- dılar 116b/5
a.- mağ 182a/4
a.- mış 150a/9
a.- r 153b/4
a.- rdı 215a/13
a.- rdum 215a/13
a.- rum 153b/5
a.- rsa 144b/6
a.- yan 77b/9
a.- yup 71b/11, 122a/17, 122b/11, 144b/2

ağlām (Ar.) Gulamın çoğulu
a. 227b/8
dār- ı a. 4b/1

ağlaş - Birlikte, karşılıklı ağlamak
a.- dılar 144a/17, 145a/3

ağna - (Hayvanlar için) Yere yatıp yuvarlanmak, debelenmek
a.- rlar 43b/9

ağniyā (Ar.) Zenginler
a.+ sınıu 86b/16

ağrāz (Ar.) Maksatlar, niyetler
a. 123b/5, 152b/17

ağreb (Ar.) Çok (daha, en, pek) garip, tuhaf, şaşırtıcı
a.+ dür 101a/9

ağrı - Vücudun herhangi bir yeri) Ağrılı olmak, insana ızdırap ve acı vermek
a.- miş 149a/5
a.- r 149a/3

ağrı Vücudun herhangi bir yerinde derinden ve yaygın bir şekilde hissedilen sürekli acı ve ızdırap, sızı, veca
a. 205b/9
a.+ sına 177a/2

ağru
a 180a/6

ağşān (Ar.) Ağaç dalları
a. 15a/12

ağyār (Ar.) Gayrılar, başkaları
a.+ dan 226b/15

ah Feryat, inilti
a. idüp 114b/5

ahābiş Habeş taifesinden olanlar
a. 20b/2

ahadiyyet (Ar.) Birlik, teklik, Allah'ın birliği
muḳarreb-ı besāṭ-ı a. 4b/11

ahali (Ar.) Bir memleket, şehir veya semtte oturanların, yaşayanların hepsi

a.+ si 8a/9

aḫavāt (Ar.) Kız kardeşler, hemşireler, kız kardeş yerine konan kadınlar
nikāḫ-ı a.+ ı 50a/8

aḫbāb (Ar.) Dost, bildik, tanıdık; sevilen kimseler, dostlar
a.+ ina 3b/12

aḫbār (Ar.) Haberler, sözler, söylentiler
a. 14b/5, 16b/14, 41b/10, 162b/3
a.- ı latīfe 39a/12
a.- ı munīse-yi mestüre 41b/6
a.- ı muṣtafiyyeden 200a/14
a.- ı münīfe 16a/17
a.- ı şariḫede 36a/3
a.+ da 164b/3
a.+ dur 239a/9
a.+ ı 84a/17
a.+ uḫ 23b/1

aḫbeş (Ar.) Çok (daha, en, pek) habis, pis, murdar
a.- ı a^ç zā 53a/1
a.- i a^ç zā 52b/16
a.- i ā^ç zāsından 52b/13
a.- i a^ç zā-yı beşer 53a/8

aḫbūş Habeş taifesinden olanlar
a. 20b/1

aḫcār (Ar.) Taşlar
a.+ a 19a/11

‘ahd (Ar.) Yemin, ant
‘a. 13a/5, 13a/9
‘a.+ e 150b/15
‘a.+ i 150b/15
‘a.+ inde 144b/13
‘a.+ inden 36a/9
‘a.+ ine 135b/16
naḫş-ı ‘a. iterler 56a/1
a.- i be^ç id 26b/4
a. ü amān 231b/9

aḫd (Ar.) Yemin, ant
a.- i emrūn 172a/4
a.- i a^ç yāmı 138b/13

‘ahde vefā (Ar. + Ar.) Verdiği sözde, ettiği yeminde durma

‘a. 235a/14

‘a. itdiler 178a/16

‘a. idüp 232a/7

aheste (Far.) Yavaş, ağır
a. 205b/1

aheste aheste (Far.) Yavaş yavaş, ağır ağır

a. 55a/6, 55b/1

āhir (Ar.) Son

ā. 29b/4, 37b/16, 81a/7, 82b/4, 83a/3, 83a/15, 84b/12, 85b/3, 88a/7, 103a/11, 115a/15, 142a/10, 144a/2, 182a/13, 189b/14, 189b/15, 210b/8, 201a/16, 238a/5

üslüb-ı ā.+ de 172b/4

ā.+ i 74b/1, 239b/13, 240a/2, 240a/8

ā.+ inde 190a/10

ā.+ ine 19b/9, 122a/16

ā.+ ine dek 56b/7, 116b/3

ā.+ üñ 29b/15

āhirü’l-emr ā. 49a/17

āhīret bk. āhīret

ā.+ dedür 212a/15

āhīret (Ar.) Ölümden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya, bekā âlemi

kār-ı ā. 7b/1

şehvet-i ā. 87a/12

ā.- ı qarındaş 140b/13

ā.+ de 57a/14, 63a/9, 74b/9, 74b/10, 78a/1, 80a/3, 80b/7, 82a/2, 82b/1, 87b/9, 150a/10

dünyā ve ā.+ den 33b/4

ā.+ e 72a/10

ā.+ iñe 56a/2

şehvet-i ā.+ le 87a/15

ā.+ ün 52a/10

ā.+ üñ 30b/10

ahkām (Ar.) Hükümler, kânunlar, emirler, buyruklar mukar

a.- ı hilāfetü’l-kübrā 6a/7

a.- ı muқтаzāsınca 2a/7

ahker (Ar.) Çok (daha, en, pek) hakir, çok âciz

a. 6b/2

ahker (Far.) Ateş koru
suhte-yi a. 6a/16

ahlāk (Ar.) İnsandaki iyi veya kötü huylar, tabiat

a.- ı cezile 31a/16

envā^c -ı muḥāmed-i a. 7b/15

a.- ı ḥamīde 32b/14

delil-i a.- ı ḥasenedür 44b/14

a.- ı ḥasenek 45a/4

a.- ı maḳbūle 162b/6, 171a/8

a.- ı rażiyyelerine 13b/2

delil-i a.- ı seyyi’edür 44b/15

a.- ı cezile 6b/16

meḥāmid-i a. 7b/15

a.+ ı 193a/4

a.+ idur 45a/1

ahlāt (Ar.) Bir karışımı meydana getiren unsurlar

a.+ ını 199a/11

ahmak (Ar.) Akli kıt, anlayışsız, kalın kafalı (kimse), beyinsiz, bön, budala

a. 43a/8

a.+ uñ 43b/17

ahmaklık Kıt zekālî olma durumu, bönlük, budalalık, akılsızlık, hamâkat

a.+ la 43a/6

ahmer (Ar.) Kırmızı, kızıl

a. 180a/17

füls-i a.+ den 6b/2

a.+ i 4a/17

ahret (Ar.) Âhīret kelimesinin halk ağzındaki şekli

a. 57a/7

a.+ de 50b/6, 52a/8, 52a/9

dünyā ve a.+ de 32b/17

ahsen (Ar.) Çok (daha, en, pek) güzel

a. 107a/15, 168a/3, 178b/15

a.- ı küm 27b/8

- zīver-i a.- ı taḳvīm 6b/16
a.- ı vech 38a/11
a.+ i 15a/1, 174b/13, 178b/3
- aḥşām** Akşam
a. 125a/9, 153b/12, 153b/13
a.+ da 221b/14
- aḥvāl** (Ar.) Haller
a.- ı sünniyye 13b/1
a.- i rażiyyeyi 54b/5
a.+ de 27a/3
a.+ i 115a/16, 137a/17, 194a/11
a.+ inde 23b/14
a.+ inden 46a/14
a.+ ini 205b/1
a.+ inüñ 28a/2
a.+ leri 171a/10
a.+ ümizi 214b/13
a.+ üñ 60b/12, 128a/8
- aḥvāl** bk. aḥvāl
a.+ ini 70b/11
- aḥyār** (Ar.) Hayırlı, iyi ve olgun kimseler, fazilet ve kemal sâhipleri
a.- ı ʿizāmından 2b/16
a.+ ından 104b/6
- aḥz** (Ar.) Alma, alış
a. 189a/16
a. iterler 184a/10
a. itmişdür 172b/17
a. olunmasın 49b/3
a. olunmuşdur 134b/16
a. olunur 196a/3
a.+ inuñ
- aḥzān** (Ar.) Hüzünler, kederler, gamlar, tasalar
a.+ dan 8b/14
- ʿāid** (Ar.) İlgilendiren, ilgili
ʿā.+ dür 50b/9
- aḳ** Kar renginde olan rengin adı, beyaz
a. 24a/15, 25a/1, 28b/12, 58b/8, 68b/16, 75b/6, 146a/13, 153b/16, 167a/2, 167a/3, 167a/4, 167a/5, 173a/2, 173b/17,
- 176a/14, 181b/13, 198a/4, 221a/13, 221a/14
- aḳ -** Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek
a.- a 209b/2
a.- ar 165b/16
a.- ardı 191a/6
a.- dı 214a/16
a.- duğundan ötüri 182a/6
a.- masun 93a/13
a.- mışdur 198b/11
- ʿaḳab** (Ar.) Bir şeyin arkası, ardı, gerisi
ʿa.- ı talāvet 115a/2
ʿa.+ ince 177a/4
- aḳarşu** Nehir, dere, çay, ırmak gibi devamlı akıp giden su
a. 165a/7
a.+ ları 177a/12
- aḳāvil** (Ar.) Sözler, lakırdılar
a.- ı bīşebātdur 13a/7
- aḳçe** Selçuklular ve Osmanlılar'da para birimi olarak kullanılan gümüş sikke
a. 141b/3, 167a/12
- ʿaḳd** (Ar.) İki taraf arasında, taraflarca kabul edilen ve karşılıklı taahhütlere dayanan anlaşma, sözleşme
ʿa.- ı nikāḥ 125a/2
aşl-ı ʿa.+ inde 216a/15
- ʿāḳibet** (Ar.) Son, nihâyet, encam; gelecek, istikbal
ʿā. 6a/15, 10a/8, 49a/13, 124a/3, 151b/7
ʿā.- i endişligden 173b/4
ʿaḳibetü'l-ömr ʿa. 33a/1
- aḳıt -** Sulu veya ufak tâneli maddelerin bulunduğu yerden başka bir yere doğru gitmesini, akmasını sağlamak
a.- dı 215b/15
- ʿaḳib** (Ar.) Takip eden
ʿa. 233b/3

‘**akīde** (Ar.) İman, îtikat
 ‘a.- yi şālihe 32b/14

‘**ākīl** (Ar.) Akıllı (kimse)
 ‘ā. 46a/1, 184a/7, 193b/6
 ‘ā. ü lebīb 13a/10

‘**akl** (Ar.) Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us
 ‘a. 1b/4, 54b/7, 107b/13, 176b/3, 183a/11, 184a/10, 192b/4, 207b/6, 228a/14
 zī-yi ‘a. 68a/7
 ‘a.- ı kâzı 162b/9
 ‘a.- ı selim 25a/17
 ‘a.- ı selīm 26a/13
 ehil-i ‘a.+ a 74a/4
 leyla-ı ‘a.+ da 79a/3
 ‘a.+ dan 34a/4
 ‘a.+ ı 108b/17, 162b/13, 178b/7, 192b/7, 200a/15
 ‘a.+ ımuz 207b/2
 ‘a.+ ın 208b/12
 ‘a.+ la 60b/4
 ‘a.+ ları 206b/10, 217a/15
 ‘a.+ ları şaşar 212b/10
 ‘a.+ ların 207a/11
 ‘a.+ larını 168b/2
 ‘a.+ um 155b/2, 213b/5, 225a/4, 238a/14
 ‘a.+ umı 213b/13, 219b/2, 240a/5
 erbāb-ı ‘a.+ uñ 176a/5

‘**aklı başına gel** - Davranışlarının yanlışlığını sezerek doğru yolu bulmak
 ‘a.- dükde 49b/17

akluk Ak olma durumu, beyazlık
 a. 167b/10, 221a/10
 a.+ da 68b/16

akrabā (Ar.) Aralarında kan bağı bulunan kimseler
 a. 112b/7
 a.+ sına 112b/11
 a.+ sından 104b/12
 a.+ sını 146a/8

akrān (Ar.) Aynı yaşta olanlar, yaşlılar;

yaşıt, yaştaş
 a. 59a/15
 maḥşūd-ı a. 11a/7
 a.+ ı 128b/13

akreb (Ar.) Çok (daha, en, pek) yakın
 a.+ dūr 209a/8

‘**akreb** (Ar.) Örümcekgillerden, kuyruğunun kıvrık ve kalkık ucunda zehirli bir iğnesi bulunan ve soktuğu zaman bu zehiri vücūda bırakan tehlikeli küçük hayvan
 ‘a. 214b/9

‘**aks** (Ar.) Bir şeyin zıddı, karşıtı, tersi
 ‘a.+ i 26b/2, 28a/2, 44b/15
 ‘a.+ in 204b/10

akşā (Ar.) Uzakta bulunan, ırak, uzak maḥşād-ı a. 193b/4
 maḥşād-i a.- yi aşḥāb 13b/9

akşam (Ar.) Kısımlar, bölümler
 a.+ ı 50b/12

akṭār (I) (Ar.) Baharat, ot, kök, ev ilâçları, iğne, iplik, tütün, kâğıt gibi ufak tefek şeyler satan kimse, attar
 a. 8b/3

akṭār (II) (Ar.) Taraflar, bölgeler, kısımlar, köşe bucaklar
 a. 5b/9
 a.- ı arza 187a/13
 a.- ı rub ‘a. 2a/3
akṭārü’l-rabb ‘a. 6a/7

akvā (Ar.) Çok (daha, en, pek) kuvvetli
 a. 236a/10
 a.+ sı 25a/16

akvāl (Ar.) Sözler, lâkırdılar
 a. 16a/14, 39b/1, 77b/14, 125a/16
 a.- ı sâbıkanuñ 130a/15
 a.- i meşāyih 28a/12
 a.+ den 54b/8
 a.+ ini 205a/17
 a.+ üñ 100a/2

aḳvām (Ar.) Kavimler

- a. 80b/4
a.+ uḡ 87a/9

al - (Herhangi bir şeyi) Tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak

- a. 239a/5
a.- a 79b/11
şatun a.- a 31b/14
a.- am 142a/6
rüşvet a.- am 117a/16
a.- an 72a/1, 72a/3, 219a/17
şatun a.- an 167a/13
ābdest a.- ayım 142a/15
a.- dı 70b/7, 71a/7, 106b/2, 140b/6, 140b/9, 213b/14, 225a/4
şatun a.- dı 31b/17, 78a/4, 140b/7, 147b/16, 156a/12
a.- dılar 72a/2, 106b/8, 206b/16, 207b/3, 207b/5
a.- duḡına 72a/3
ābdest a.- duḡça 141b/13, 142a/16
a.- duḡları 72a/3
a.- duḡ mı 112a/15
a.- duḡdan sonra 140b/9
a.- dum 214a/14
a.- duḡ 52b/5
şatun a.- ırdum 140a/14
a.- ma 230a/3, 239a/5
a.- madan 117a/15
rüşvet a.- madı 117a/16
a.- madılar 72a/2
a.- maduḡına 72a/4
a.- maḡı 50a/3
a.- maḡiçün 143b/2
a.- maḡ 10b/12, 74b/14
şatun a.- maḡda 84b/16
a.- maya 126b/9
a.- mayan 72a/1
a.- mayanlar 72a/4
a.- miş 127b/13, 154a/13
şatun a.- miş 75b/17
a.- mişdur 218b/9
a.- mişızdur 35a/3
a.- sun 193a/15
a.- uḡ 117a/14
a.- up 25a/7, 46b/6, 48a/4, 48b/3, 49a/8, 68b/5, 70b/10, 72a/14, 75b/17, 85a/7, 109b/15, 116b/8, 116b/12,

- 117a/17, 120a/2, 126b/3, 130a/6, 131a/7, 131a/9, 131b/7, 147a/11, 196b/15, 197a/6, 207b/6

ābdest a.- up 73a/10, 82b/15, 130b/15

- şatun a.- up 141b/3, 239a/11
a.- ur 198a/3
a.- urdı 113a/7
ele a.- urdı 153a/1
ābdest a.- urum 141b/12

al Pembeye kaçan parlak kırmızı renk

- a. 70b/8, 82a/11, 221b/16
a.+ dan 193b/6

āl Hile, kurnazlık, düzen, dalavere

- ā. 3b/12, 12a/6, 60b/8
ā.- ı ‘oḡmān 9b/14
ravza-ı ā.+ ına 4a/10

alā (Ar.) Yükseklik, yücelik
el-‘aric-i a. 6a/5

a‘lā (Ar.) Daha yüksek, en yüksek, pek yüce

- a. 78b/15
maḡlab-ı a. 193b/4
a.- yı kelimetü’llāhdur 32b/7
bālā-yi maḡām-ı ‘arş-ı a.+ dur 32b/8

ālā (Ar.) Nîmetler, lutuflar, ihsanlar
ā. 14a/1, 48a/11

‘ālā (Ar.) Yükseklik, yücelik, şan ve şeref

- fırdevs-i ‘ā.+ da 89b/8
cedd-i ‘ā.+ ları 34b/10
cedd-i ‘ā.+ larına 19b/10
cedd-i ‘ā.+ sı 15b/4, 19a/2, 19b/8
cedd-i ‘ā.+ sıdur 19b/5
‘ala’ḡ - tafşil ‘a. 41a/9

alaca Karışık renkli, ala, açıklı koyulu
a. 65b/10, 66b/13, 95a/3
a. gövdeli 46b/16

alaca bulaca Birbirini tutmayan, zevksiz ve çok karışık renkli şeyler için kullanılır

a. 213b/17

‘**alāka** (Ar.) İki şey arasındaki bağ, ilgi, râbîta, münâsebet

‘a.+ dan şöra 214b/6

‘**alām** (Ar.) İşâretler, nişanlar.

a. 81b/14

a.- ı ‘arabiyeden midür 99a/14

a. iterin 118b/5

‘**alâmet** (Ar.) İşâret, belirti, nişan, emâre, alem, araz

‘a. 8a/4, 229a/5, 229a/16, 230b/9, 230b/17, 231a/5, 231a/15, 231b/2, 232a/5

‘a.- i imtiyâzdur 231b/1

‘a.- i rahmetdür 91b/12

‘a.+ dendür 23b/7

‘a. eyleyeler 230b/16

‘a.+ i 57b/13, 109b/11, 215a/9, 231a/12, 239a/3

‘a.+ idür 165a/4

‘a.+ in 215a/7

‘a.+ le 231a/16

‘a.+ ler 210b/14, 231a/3, 231a/10

‘a.+ leri 210a/14, 210b/5, 229a/8, 231a/13

‘a.+ lerinden 187a/9, 210b/8

‘a.+ lerini 95a/13

‘**alâmetlü** Alamenti olan

‘a. 239a/8

alay Kalabalık, topluluk, cemâat, guruh

a. 108b/2, 212a/7

‘**ale’d-devâm** (Ar.) Durmadan, sürekli olarak

‘a.- ı içâ’ at 35a/17

‘**alem** bk. ‘âlem

‘a. 142a/4, 184b/4, 225a/11

ḥallâk-ı ‘a. 23b/10

‘a.- ı kadiminde 24b/15

‘a.- i bâṭın 59a/9

‘a.- i zâhir 59a/9

‘a.+ de 58b/8, 58b/9

‘a.+ i 58b/6, 58b/10, 58b/13

‘a.+ lerde 58b/7

‘**alem** (Ar.) Çok (daha, en, pek) âlim

a. 91b/14

a.+ sin 89a/5

‘**âlem** (Ar.) Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren

‘â. 2a/1, 13b/10, 27a/2, 122a/7, 125a/17

cenâb-ı ḥâzret-i şâhenşâh-ı ‘â. 4b/9

müstâgnî-yi ‘â. 171b/1

nevâmede-yi ‘â.- ı ğaybuḡ 4a/15

‘â.- ı tebyâi’ dūr 27a/1

‘â.- ı uḡrevîde 27b/12

‘â.- i ademde 36b/15

‘â.- i arza 26b/16

‘â.- i bi’sel-maşıre 3b/17

‘â.- i esmâ 27a/3

‘â.- i ‘ademde 16a/9

‘â.+ de 21b/14, 125b/16, 160a/10, 160a/14, 175a/11

eṭrâf-ı ‘â.+ de 62b/8

‘â.+ e 1b/14

‘â.+ i 61a/17, 231b/17, 232a/1

‘â.+ lerinden 58a/7

eṭrâf-ı ‘â.+ ün 62b/6

‘â.+ üḡ 229b/4

âlem bk. ‘âlem

â.+ deki 116b/11

‘**âlem-tâb** (Ar. + Far.) Alemleri aydınlatan

lema‘ât-ı âfitâb-ı ‘â. 6b/10

âfitâb-ı ‘â.- i fazîlet 10b/8

âlet (Ar.) İç organlardan bâzıları için kullanılır

â.- i şehvetini 89b/5

‘**aleyh** (Ar.) Üzere, üzerine, onun üzerine

‘a. 8b/2, 122b/14

‘a.- i mine’s-şalavât 2b/14

derecât-ı ‘a.+ e 78b/15, 80a/3

es-selâm-ı ‘a.+ in 111b/7

es-selâm-ı ‘a.+ in 111b/6

‘a.+ lerinde 163a/10

‘**aleyhim ve’s-selâm** ‘a.+ a 16b/2

‘**aleyhimâ es-selâm** ‘a. 186a/4

‘aleyhü’l-vâcib ‘a. 13b/17
‘aleyhü’ş-şalavât a. 87a/4
‘aleyhü’t-tükelân ‘a. 19a/1

‘aleyh rahmetü’l-bârî (Ar.) Her şeyi
tertipli ve güzel yaratan Allah’ın rahmeti
onun üzerine olsun
‘a. 33a/4, 133a/12

‘aleyhâ (Ar.) Aleyhi sözünün müennes
şekli
‘a. 10a/12

‘aleyhi rahmet’ullâh (Ar.) Allah
teâlâ ona rahmet eylesin
‘a.+ dan 146a/2

‘aleyhi’s-selâm (Ar.) Ona selam olsun
‘a. 3a/10, 12a/1, 16a/9, 19b/2,
25a/6, 34b/9, 49b/4, 55a/2, 72b/2, 75a/14,
91b/16, 97b/15, 99a/2, 116b/2, 117a/3,
117a/5, 120b/9, 123a/2, 123a/3, 123a/9,
129b/6, 130b/3, 131b/9, 133a/1, 134a/16,
142b/3, 143b/15, 149b/17, 152a/10,
173b/14, 186b/8, 191b/9, 191b/16,
201b/9, 229b/17, 231b/16
‘a.+ a 20b/3, 25b/16, 119a/10,
122b/1, 127a/10, 157a/16, 191b/3
‘a.+ dan sonra 105b/11
‘a.+ dur 72b/16, 123a/8, 186a/9
‘a.+ ı 25a/8, 139b/14, 144a/3
‘a.+ uş 16b/1, 20b/7, 45a/10,
120a/8, 126b/11, 143b/12, 144b/3,
144b/5, 156a/12, 157b/4, 163a/9, 190b/15
hâzret-i ‘a.+ uş 12a/4

‘aleyhü’ş-şalât ve’s-selâm (Ar.) Salat
ve selam onun üstüne olsun
‘a. 34a/14, 87a/4, 98a/16,
154b/17, 156a/1
‘a.+ uş 14a/6

alıko - bk. alıkoy -
a.- dı 131b/3
a.- duğı 131b/5
a.- duğları 200a/1

alıkoy - Birinin bir hareketine veya bir işi
yapmasına engel olmak
a.- up 75a/5, 170a/13, 190b/8

al(ı)n Yüzün, kaşların üstünden saçlara
kadar olan ve şakaklar arasında kalan
kısmı

a.+ ı 178b/10
a.+ ında 122b/16
a.+ larında 200b/11

alıvir - Hızlıca almak

a. 89a/7
a.- di 239a/7, 239a/8
a.- e 239a/1
a.- ecek 239a/2
a.- mek 199a/16

‘alî (Ar.) Yüksek, yüce, büyük, ulu
‘a. 43a/3
‘a.- yi zalik 147b/10

‘alî (Ar.) Yüksek olan, yüce, ulu
‘â. 30b/15, 31a/3, 69a/9, 69a/10,
180b/8, 238b/5

‘alî sebîl ‘a. 94b/2

‘alî’l-fevr ‘a. 204a/6

‘alîyü’l-lâh ‘a. 11a/16

‘alîyü’d-devâm ‘a. 134a/17,
169b/7, 193a/9, 206a/5

‘alîyü’l-fevr a. 141b/12, 216b/2

‘alîyü’l-ıtlâk ‘a. 106a/10,
193a/6

‘alîyü’s-sihr ‘a. 66a/13

‘alîyü’t-tafşîl ‘a. 135a/7

‘alîcenâb (Ar.) Haysiyetli, şerefli
pâdişâh-ı ‘â. 6a/14

‘alim (Ar.) Çok bilen (kimse), bilici
kâdir-i ‘a. 27b/9

‘alim (Ar.) İlim sâhibi olan (kimse),
bilici, bilen
‘â.- ı ‘ulvîde 54a/8

‘alîyât (Ar.) Âlî, yüce şeyler
hâzerât-ı ‘â. 9b/14

‘aliyye (Ar.) Alî kelimesinin müennes
şekli

‘a. 88b/16
merâtib-ı ‘a. 38b/6

tā'ife-yi 'a. 9a/8, 13b/14
tā'ife-yi 'a.- yi mezkürenün
147b/10
medāris-ı 'a.- yi süleymāniyye
10b/16
medāris-ı 'a.+ den 10b/12
tā'ife-i 'a.+ den 16b/2, 18a/12,
41a/10, 45a/11, 75b/12
enzār-ı 'a.+ leri 7b/9
menākıb-ı 'a.+ leri 12a/11
huzūr-ı 'a.+ lerinde 127a/14
hidmet-ı 'a.+ leriyle 12a/4
tā'ife-yi 'a.+ nün 16a/14, 39b/1,
41b/4
şifāt-ı 'a.+ sine 24a/11
derecāt-ı 'a.+ ye 38b/7, 91b/1
devlet-ı 'a.+ ye 91b/7
medāris-i 'a.+ ye 10b/14
merātib-ı 'a.+ ye 46b/2
tā'ife-yi 'a.+ ye 16b/5, 75b/4,
163a/6
tā'ife-yi 'a.+ yi 43a/15

alkış Bir şeyin beğenildiğini, kabul ve takdir edildiğini göstermek için iki eli ses çıkaracak şekilde birbirine vurma hareketi

a.+ ı 111b/6

alkışla - Bir kimseyi, bir fikir veya hareketi beğendiğini göstermek için el çırpma

a.- yup 111b/7

Allāh (Ar.) Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık, Tanrı, Hudā

A. 2a/13, 5b/11, 21b/3, 29a/15, 32b/7, 38b/14, 38b/17, 42b/3, 44b/1, 53a/2, 73b/10, 73b/12, 73b/15, 77b/12, 86a/2, 89b/9, 91b/14, 94a/13, 99a/14, 101b/13, 103a/9, 104a/7, 110a/3, 110b/14, 111b/12, 112a/9, 112a/13, 112a/17, 113a/9, 113b/2, 113b/10, 113b/16, 114b/4, 116a/12, 116b/8, 119a/1, 119a/3, 119a/13, 120a/16, 120b/7, 120b/13, 121a/13, 121b/4, 122a/3, 122a/7, 123a/16, 125a/3, 125b/4, 125b/14, 130a/4, 130a/16, 132b/17, 133b/8, 135a/13, 138a/16, 139a/12, 140b/10, 142a/4, 142a/17, 143b/3,

145a/4, 145a/7, 150b/11, 150b/15, 150b/17, 154b/2, 165b/4, 176a/13, 187b/14, 190b/16, 192a/13, 196b/1, 200a/12, 203b/9, 204a/7, 206a/14, 210a/10, 221a/17, 222a/1, 225a/3, 228b/16, 229b/3, 231b/14, 234b/17, 239b/9

beyt-i A. 27b/16

każā-yı A. 139b/17

rızā-yı A. 54b/16

velī-yı A. 90a/9

evliyā-yı A.- ı kübbārdan 12a/3

A. sübhāne ve te'ālādur 57b/3

A.+ a 47a/7, 53a/13 (2), 55b/16,

60a/17, 76b/10, 77a/12, 107a/12, 113a/3, 113b/1, 118b/5, 121a/12, 125a/12, 230a/12

kitāb-ı A.+ da 23b/4, 91b/17, 103b/10, 190a/7

A.+ dan 30b/7, 53a/17, 81b/10, 89a/17, 121a/4, 140a/17, 195b/7, 201a/10, 201b/1, 201b/5, 218a/1, 228a/16
zıkr-ı A.+ dan 83a/4

A.+ dan ğayrı 111a/7, 125b/16

A.+ dur 118b/7, 118b/8, 118b/11, 118b/13, 118b/14, 118b/15, 119b/1, 120b/7

murād-ı A.+ dur 37a/7, 37a/17

A.+ ı 56a/7, 60a/15, 60b/12,

143a/1, 203b/12, 219a/4, 239a/2

Ḥaqq-ı A.+ ı 83a/6

A.+ um 114a/3

A.+ uñ 37a/4, 89a/16, 96a/2, 104b/5, 109a/14, 110b/16, 115b/15, 116a/13, 118a/17, 118b/4, 118b/8, 119a/2, 119a/3, 119a/17, 119b/2, 119b/7, 119b/16, 120b/4, 121a/4, 121b/5, 125b/5, 125b/17, 127a/16, 196a/11, 196b/16, 200a/9, 201a/5, 228a/17

Allāh te'ālā (Ar.) Allah

A. 9b/16, 19a/9, 22a/16, 24a/5, 24a/7, 27a/6, 29a/13, 29a/15, 30a/3, 31a/8, 36a/1, 38a/12, 38a/13, 38b/6, 38b/12, 47a/8, 49b/12, 50b/3, 51a/10, 51a/14, 51a/17, 51b/2, 52b/7, 53b/4, 53b/7, 53b/13, 54a/2, 54a/9, 54b/6, 55b/6, 55b/17, 56a/4, 56a/14, 58a/2, 58b/6, 59b/8, 59b/17, 72a/6, 76a/3, 76b/11, 76b/16, 78b/2, 78b/9, 78b/12, 79a/16,

80a/4, 81a/7, 81a/8, 81a/13, 81b/15, 81b/17, 82a/17, 83a/3, 85b/4, 90a/10, 111b/4, 119a/10, 120b/3, 137b/16, 139b/9, 139b/14, 142b/5, 147b/9, 150a/17, 155b/4, 187b/10, 205a/15

rızā-yı A. 143b/4

A. te'ālā bi'l-ṭāge 9a/5

A. te'ālā celle šān 74a/7

A. tebārek ve te'ālā 54b/2, 55a/7,

147b/2

A.+ dan 30a/4, 78a/1, 78a/2

A.+ dur 47a/7, 47a/15, 47a/17,

47b/9

A.+ nuṣ 38b/15, 55a/3, 55a/9,

56a/10, 57a/5, 57a/13, 61b/2, 67a/12, 67b/2, 67b/8, 76b/13, 83a/13, 202b/1

A.+ ya 22b/8, 50b/4, 51a/17,

56a/9, 56b/10, 67a/3, 68b/17, 71a/12, 77a/7, 82b/11

Allāhu a'lem Allah daha iyi bilir

A. 73b/15, 94a/13, 123a/16, 130a/4, 130a/16, 132b/17, 135a/13, 1388a/16, 143a/9, 149a/13, 162a/11, 165b/4, 173b/16, 176a/3, 182a/7, 184a/11, 195a/13, 199a/14, 206a/14, 210b/12, 216b/10, 228b/16, 229b/3, 231b/14

Allāhu ekber (Ar.) Allah büyüktür

A. 144a/16, 146b/13, 212a/6, 220b/4

'allāme (Ar.) Çok âlim, çok bilgili, her şeyi bilen, her ilimde üstat olan kimse

'a.- yi Suyūṭī 72b/9, 154a/6

'a.- yi Suyūṭī'nün 136a/14

'a.- yi fārisi 102a/4

'a.- yi ḥasan bin Muḥammed el-ḡazī el-šāfi 165b/7

'a.- yi kaṣṭalānī 130b/8

'a.- yi Muḥammed bin el-ḥanbel el-Ḥalebī 172b/17

'a.- yi 'askeri 134b/1

'a.- yi Suyūṭī 132a/1, 132b/11, 134b/16, 135a/5, 149b/10, 165a/8, 168a/6, 178b/2, 183b/11, 189a/5, 197a/12, 201b/3, 202b/8, 205a/2

'a.- yi Suyūṭī'nün 140b/17, 155a/5, 183a/6, 186b/2

'a.- yi Zemaḥşerī 183a/17

alt Bir şeyin yere bakan yüzü

a.+ ina 206b/16, 230a/2

a.+ ında 53b/17, 54a/6, 59a/11, 62b/5, 71b/14, 71b/15, 71b/17, 118a/6,

125b/1, 139b/5, 154b/17, 171b/13,

178b/14, 200b/2, 200b/3, 201b/1

a.+ ından 82a/16, 139b/6, 209a/6

altı Beşten sonra, yediden önce gelen sayının adı

a. 39b/2, 152a/6, 224b/13

altı yüz biç Altı yüz bin

a.+ i 62a/13

altıncı Altı sayısının sıra sıfatı, sırada yeri beşinciden sonra, yedinciden önce olan

a. 16b/11, 82a/3, 118a/12, 129a/14, 129b/1, 132b/15

altmış Elli dokuzdan sonra, altmış birden önce gelen sayının adı

a. 121b/11

altmış dört Altmış üçten sonra gelen sayı

a. 146a/1

altun Sarı kırmızı renkte, parlak ve ağır, kolayca işlenebilen, dış etkilere dayanıklı, paslanmayan element

a. 61b/10, 62a/5, 130b/17, 131a/5, 167a/15, 167a/16, 169a/6, 169a/8,

169b/3, 169b/13, 213b/16, 219a/1

a.+ a 140b/9

a.+ dan 73a/14, 90a/14, 117a/9

a.+ dur 169b/14

a.+ ı 61b/11, 117a/11, 126b/3, 167a/15, 167b/1

a.+ ları 125b/12, 126a/9

a.+ um 169b/9

a.+ un 61b/11

ālūde (Far.) Bulaşmış, bulaşan

ā.- yi ḥākester 6a/16

ālūde-dāmen (Far. + Far.) Günah işlemiş, suç işlemiş
ā. 217b/6

alun - Elinde veya yanında bulundurulmak
a.- ırsa 219a/17

ālūfte (Far.) Alışık, müptelâ, düşkün (kimse)
ā. 178a/4

‘ām (Ar.) Herkese âit, umûma mahsus
‘ā.+ dur 132a/11

āmāde (Far.) Hazır
nev-a.+ nūḡ 193a/3

a‘māl (Ar.) Ameller, işler
a. 151a/16
cevāz-ı a. 32b/13
efḏāl-ı a.+ dūr 144b/15
fezā’il-ı a. 41b/14
a.- ı şaliḡ 63a/12
a.- ı şāliḡe 63a/13
a.+ de 33a/1
a.+ ları 11a/10, 230a/4
ā.- ı şāliḡe 31a/14

āmāl (Ar.) Emeller, istekler
fesād-ı ā. 32b/13

amān (Ar.) Yardım isteme, imdat dileme
a. 38b/1, 208b/13

amān (II) (Ar.) Emin olma
ahd ü a.+ ı 231b/9

āmārāt (Ar.) Nişan, eser, alamet
ā.+ uḡ 39b/2

‘amber Kolay eriyen, bal mumu kıvâmında, yandığı zaman parlak bir alev çıkararak, çok güzel kokulu nesne
‘a. 9a/7

āme Savoya hanedanına mensup birkaç prensin ismi
ā. 88b/13

‘amel (Ar.) Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil

‘a. 50a/6, 56b/13, 58a/1, 91b/3, 142a/9, 150b/9, 151a/10, 192a/16, 196a/9

ıḡtizā-yi ‘a. 141b/1

‘a.- ı medāris 9a/16

‘a.- i du‘āsın 169b/1

‘a.+ den ḡaldı 45b/16

‘a.+ den ötüri 38a/12

‘a.+ e 9a/5

‘a. eyle 56b/12

‘a. eyledük 120b/17

‘a.+ i 27a/4, 62a/2, 151a/15,

195b/17

‘a.+ im 170a/14

‘a.+ imüz 195b/17

‘a. iterler 169a/15

‘a. itsün 30a/9

‘a. idüp 129b/13

‘a.+ ler 202a/7

‘a.+ lerini 151a/8

‘a.+ üm 142a/7, 142a/15

‘a.+ üḡ 142a/3, 142a/12, 151a/11

Amḡara Etiyopya’da bulunan bir halk

a. 172b/13, 172b/14, 173a/5, 173a/9

Amḡarī Amhara halkına ait olan

A. 171b/16, 172a/2, 172b/7, 172b/13, 174b/12, 175a/1

A.+ dūr 172a/14

A.+ lerden 175a/5

Amḡariyye Amḡarī sözünün müennes şekli

A. 170b/13, 173a/1, 178a/2

‘amīḡ (Ar.) Derin

baḡr-ı ‘a. 55b/15

āmīn (Ar.). Duâlardan ve hayır temennîlerinden sonra, “Allah kabul etsin, öyle olsun!” anlamında kullanılan söz

ā. 8b/16

āmīr (Ar.) Emreden, buyuran, emredici

ā. 60a/16

‘**āmīr** (Ar.) İmar edilmiş, mâmur, harap olmayan
‘ā.- i rāzīden 85a/17

‘**āmm** (Ar.) Amca
‘ā. 33b/9

ammā (Ar.) Zıt ve aykırı hüküm ifade eden iki cümleyi birbirine bağlar; ancak, fakat, lâkin, ama
a. 20a/13, 20b/16, 20b/17, 21a/2, 21b/6, 22b/15, 33b/7, 37b/1, 43b/5, 44a/11, 47b/13, 49a/1, 50b/7, 51a/1, 53b/4, 56a/4, 56b/14, 58b/17, 59b/13, 60a/9, 60a/12, 61b/1, 61b/6, 63a/7, 63a/11, 63a/12, 63b/15, 64a/10, 66a/1, 66a/2, 66a/17, 67b/15, 68a/16, 71b/1, 72a/16, 74b/9, 74b/10, 75a/9, 75b/12, 76b/6, 81a/2, 81a/7, 85a/1, 91a/4, 91a/7, 94b/11, 95a/13, 100b/6, 100b/15, 106b/9, 115b/15, 118b/3, 120b/8, 123b/4, 129a/12, 135a/8, 135a/13, 136b/2, 138a/10, 138a/13, 144a/13, 145a/3, 146b/14, 149a/13, 152a/16, 157a/15, 164b/11, 165a/1, 165a/12, 165b/16, 169b/14, 170b/11, 174a/4, 175a/5, 175b/3, 176a/16, 194b/16, 195b/3, 197b/13, 200a/12, 207a/6, 215b/3, 217a/17, 225a/13, 226b/9, 233b/8, 234b/3, 235a/2

‘**amme** (Ar.) Asıl adı Nebe’ olan Kur’ân-ı Kerîm’in 78. sûresine ilk kelimesi “Amme”den dolayı verilen isim
‘a. 28a/3

‘**ämme** (Ar.) Umum halk, kamu, herkes
‘ā.- yı nās 11b/5
ka‘be’-yi mütevveccih-ı ‘ā.- yi enam 8a/11
‘ā.- yi fuqarāya 75a/6
müfārek-ı ‘ā.- yi ḥalāyık 6b/13
‘ā.- yi nāsuḡ 33b/7, 34b/2

ān (Ar.) Zamânın bölünemeyecek kadar kısa parçası, lahza, dem
ā. 4a/9, 8b/3, 105a/3, 141b/12

ana Anne
a. 25a/1, 49a/11, 63b/7, 119a/9, 193a/16, 204b/13
a.+ dan 29b/2, 29b/3
a.+ lar 185b/17
a.+ m 79b/1
a.+ muzı 87b/16
a.+ ŋ 185b/4
a.+ sı 186a/16
a.+ sına 49a/11, 202a/3
a.+ sından 204b/9
a.+ sıyla 28b/5, 28b/8

analık Anne olma durumu ve sıfatı, annelik, vâlidelik
a. 155b/1

anân - Yuvarlanmak
a.- duḡlarıḡ 150b/8
a.- sam 150b/8

‘**anāşır** (Ar.) Unsurlar, bir bütünü meydana getiren parçalar
‘a.+ a 26b/16

Anaṭolı Anadolu
velāyet-ı A. 8a/5

‘**anber** bk. amber
‘a. 44a/9, 44a/10, 44a/11, 44a/12, 44b/9, 45a/7, 126b/16
‘a.+ den 179b/13
‘a.+ e 167a/1
‘a.+ ler 44a/8

‘**anberîn** (Far.) Amberden, amber kokulu
‘a. 3b/7, 3b/11

‘**anberverd** (Ar.) Güzel kokulu gül
‘a. 166b/17, 167a/1

ancaḡ
a. 34a/1, 37a/7, 42a/7, 100b/15, 113b/3, 118b/8, 120b/7, 121a/15, 130a/4, 174b/4, 177b/8, 186b/14, 197a/5, 235a/16, 238b/12

‘**aneze** (Ar.) Ucu demirli kısa harbe
‘a. 131a/13, 131a/14, 131b/2

‘anķarīb (Ar.) Yakında, yakından, çok geçmeden

‘a. 36b/6

anlar Onlar

a. 17a/12, 18a/5, 18a/6, 18a/11, 21a/11, 26b/1, 29a/12, 32b/17, 33b/17, 34b/7, 35a/9, 42b/9, 49b/15, 55a/1, 55a/4, 56a/10, 56a/12, 56a/15, 60a/9, 60b/11, 62a/15, 63b/15, 64a/11, 64a/9, 64b/6, 64b/12, 65a/1, 66b/2, 68a/14, 74b/4, 77a/3, 78a/1, 80a/3, 80b/7, 82b/10, 82b/12, 84a/5, 85a/4, 85a/15, 87a/14, 87b/1, 87b/8, 88a/16, 88b/9, 88b/11, 91a/1, 91a/3, 99a/6, 101b/4, 102a/2, 104a/6, 105a/8, 107a/2, 107b/6, 107b/7, 107b/11, 109a/11, 112a/1, 113b/8, 114a/3, 119b/10, 126a/12, 130b/10, 135b/3, 136b/10, 144b/9, 144b/13, 145a/1, 145b/7, 146a/8, 169a/17, 170b/9, 183a/16, 183b/2, 183b/7, 184a/7, 193b/12, 196a/1, 197a/14, 200a/9, 201b/12, 202a/15, 202b/1, 205a/1, 205a/8, 225b/16, 229b/8, 230b/3, 231a/13, 233a/8

a.+ a 2b/8, 20b/1, 21a/15, 25b/7, 34b/15, 34b/16, 35b/8, 37a/5, 50a/2, 55a/4, 55a/5, 56a/15, 60b/3, 60b/12, 60b/4, 64a/4, 64b/7, 64b/12, 66b/1, 76b/3, 77a/3, 77a/4, 78b/2, 83b/2, 84b/10, 87a/15, 87b/1, 87b/3, 87b/4, 87b/5, 87b/6, 87b/11, 87b/12, 88b/8, 88b/11, 98a/6, 101b/4, 101b/6, 104a/15, 104b/13, 105b/7, 108a/9, 108a/12, 109b/1, 109b/3, 110a/6, 110a/12, 110a/17, 110b/6, 111a/11, 115b/14, 116a/4, 117a/13, 142b/16, 147b/7, 149a/9, 154b/7, 170a/6, 170b/4, 170b/7, 173a/10, 180b/13, 192b/1, 195a/14, 195b/17, 201a/3, 201a/12, 202a/4, 202a/9, 202a/14, 202a/15, 203a/16, 205a/1, 206b/16, 211a/10, 212b/5, 213b/7, 230a/7

a.+ da 160a/10, 183a/11

a.+ da mi 203a/13

a.+ dan 10b/2, 48b/14, 60a/6, 60a/8, 64b/15, 74b/10, 76b/5, 77a/1, 82b/15, 84a/13, 85a/3, 109a/17, 142b/12, 151b/16, 155b/13, 174b/14, 183b/14, 184a/7, 186a/2, 186a/3, 213b/12, 228a/6, 231b/4

a.+ dan ötüri 112a/1

a.+ dan ötüri 105a/1

a.+ dan sonra 117b/1

a.+ dandur 42b/17

a.+ dur 31a/8, 83b/1, 208b/4

a.+ ı 16b/13, 38b/10, 43a/3,

50a/14, 59a/4, 60a/2, 60b/5, 60b/9, 60b/10, 62b/7, 63a/15, 65a/13, 76a/6, 77a/2, 77a/4, 83a/4, 84a/14, 84a/16, 85a/7, 85a/8, 88a/16, 92a/4, 97a/2, 97a/4, 97a/6, 104b/10, 107b/11, 107b/12, 108b/11, 109a/7, 109a/10, 109a/17, 109b/8, 110a/1, 110a/7, 110a/10, 110a/14, 115b/9, 116a/2, 119b/10, 126b/7, 129b/11, 130a/1, 133a/11, 136a/12, 138b/5, 146b/12, 151a/9, 187b/9, 196a/13, 200a/2, 200a/3, 200b/2, 201b/6, 202a/11, 203a/11, 216b/2, 230a/4, 230b/2, 230b/5

a.+ la 18b/9

a.+ dan sonra 34b/14

a.+ cılayın 135b/5, 197b/13,

199a/13

a. mı 97b/1

a.+ uñ 2b/7, 11b/7, 18a/2, 18a/8,

18a/14, 18a/15, 21b/1, 23a/3, 23a/5, 23a/7, 28b/14, 34a/7, 34b/14, 35a/11, 36a/15, 36a/17, 36b/7, 37a/4, 37b/14, 39b/9, 40a/3, 42b/6, 42b/12, 43a/1, 56a/11, 56a/13, 58b/13, 60a/2, 60a/5, 60b/1, 60b/3, 60b/5, 60b/6, 60b/7, 60b/8, 60b/9, 60b/14, 64b/8, 64b/9, 64b/10, 65a/6, 74b/3, 79b/4, 80b/4, 82b/11, 84a/7, 84b/3, 86b/15, 87b/9, 87b/10, 87b/13, 88a/17, 92a/1, 92a/6, 94b/2, 94b/12, 95a/6, 96a/9, 99a/2, 105a/2, 105b/3, 107b/15, 107b/16, 107b/17, 108b/9, 109a/9, 109a/16, 109b/11, 110a/5, 110a/8, 110a/16, 110b/10, 112a/16, 115b/10, 125a/16, 126b/17, 129b/16, 131a/4, 131b/2, 132b/5, 133a/8, 138b/2, 142b/10, 149b/3, 151a/8, 155b/13, 156a/7, 157b/3, 162a/13, 162a/14, 162b/7, 163b/4, 163b/7, 163b/12, 163b/13, 167b/15, 168b/7, 176a/4, 177a/9, 180b/6, 182b/16, 183a/1, 183a/11, 184a/15, 186b/12, 186b/17, 187b/2, 192a/17, 195a/17, 195b/16, 196a/1, 196a/14, 196a/17, 197a/16, 200a/10, 201b/2, 201b/7, 202a/16,

203a/13, 203a/15, 205a/16, 205a/17,
207a/3, 207a/15, 207b/12, 208a/12,
209b/10, 213b/7, 213b/8, 213b/9,
213b/10, 216a/12, 220b/2, 220b/9,
221a/3, 221b/3, 230b/1, 230b/10,
230b/11, 231b/1, 232b/8

a.+ ūḡ

‘**aneze** (Ar.) Ucu demirli uzun ağaç

‘a. 131b/14

‘a.+ yi 131b/6, 131b/11

aḡ - Hatırlamak, akla getirmek, yâd etmek, tahattur etmek

a.- dum 223b/10

a.- maḡla 224a/11

a.- mışdur 130b/10

aḡıl - Hatırlanmak, yâdedilmek

a.- duḡum 164a/4

a.- maḡladur 227b/7

a.- mışdur 92a/16, 92b/11, 93a/9

‘**ankabūt** (Ar.) Ankabut suresi

süre-yi a.+ ı 114b/15

aḡla - Bir şeyin ne olduğunu akıl yoluyla kavramak, akıl erdirmek

a.- ması 178b/7

a.- mazlar 64a/10

a.- rum 132b/4

a.- yasın 61a/5

a.- yım 60b/2

aḡlan - Anlaşılmak

a.- ur 122b/17, 130a/3, 151b/13

aḡlayış Anlamak işi, akıl erdirme, kavrayış, idrak, fehim, şuur

a.+ ı 183a/11

aḡlı - bk. aḡla -

a.- yasız 98a/15

‘**ār** (Ar.) Utanma, utanç, hayâ, hicap

‘ā. itdiler 111a/10

‘ā. itmegi 119b/12

ār bk. ‘ār

ā. 128a/3

ara İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, mesâfe

a.+ dan 74b/16

a.+ larında 22b/17, 231b/8

a.+ mızda 64b/7, 109b/2, 111b/3, 112b/6, 138a/9, 211a/1, 216a/9

a.+ mızdan 108b/17

a.+ ḡızda 186b/10

a.+ ḡızdan 107b/13

a.+ sı 60a/7, 61b/15, 237b/16

a.+ sın 204b/13

a.+ sına 64a/8, 64b/11, 65a/14, 189b/6, 215a/16

a.+ sında 17b/13, 40a/9, 44a/7,

49a/16, 57a/1, 60b/8, 63b/5, 69a/17, 88b/2, 98b/17, 100b/3, 128b/14, 130a/12,

137a/11, 138b/1, 138b/17, 146a/13, 164b/1, 166b/8, 166b/10, 186a/4,

186b/13, 208a/16, 215a/17, 225a/17, 230a/5, 230b/11, 231a/9, 235a/5, 237b/14

a.+ sından 98a/7, 98b/7

ara - Bir şeyi bulmaya çalışmak, taharrî etmek

a.- dum 124a/17

a.- riken 154b/17

‘**Arab** (Ar.) Arap yarım adasından çıkıp yayılmış olan Sâmi bir kavmin adı.

‘a. 173b/11

‘A. 11b/7, 11b/8, 11b/12, 20b/11, 40a/4, 94a/17, 94b/4, 100b/7, 127b/15,

131a/14, 134b/3, 150b/5, 158b/3, 164b/13, 164b/17

ḡabā’il-i ‘A. 9a/16

ḡāh-ı ‘A. 159b/4

‘A.- ı ‘azîz 184a/8

‘A.- ı şerefın 184a/8

‘A.+ a 159a/2

ḡāh-ı ‘A.+ a 159a/1

diyār-ı ‘A.+ da 134b/10

‘A.+ dan 11b/11

ḡabā’il-i ‘A.+ ıḡ 159b/7

‘A.+ lar 20a/9, 189b/12

‘A.+ lardan 219a/2

‘A.+ uḡ 20b/8, 20b/17, 21a/6, 138a/15, 159b/7, 209a/12

‘**Arabça** Arap dili

- ‘A. 158b/9
- ‘**Arabî** (Ar.) Araplar’a, Arap kavmine âit
 ‘a. 99b/1
 ‘A. 99a/17, 148a/10
 ‘A.+ de 168b/7
 lafz-ı A.+ dūr 99b/2
- ‘**Arabiyye** (Ar.) Arabî kelimesinin müennes şekli
 a‘lām-ı ‘a.+ den midūr 99a/14
 kelimât-ı ‘A.+ dūr 94a/17
- ‘**araç** (Ar.) Ter
 ‘a.+ ı 226a5
- ‘**araç-rîz** (Ar. + Far.) Ter dōken
 ‘a.- ı 209b/2
- aralık** Birbirine bitişmeyen iki şey arasında kalan mesâfe, iki şey arasındaki açıklık
 a.+ ı 178b/14
- ārāste** (Far.) Süslü, süslenmiş, bezenmiş
 a. 6b/17
 ā. oldı 3a/3
- ārāyiş** (Far.) Süs, zînet, bezek
 ā. 3b/9
- ā‘rāz** (Ar.) Alâmetler, belirtiler, işâretler
 ā. idüp 72a/9
- a‘rāz**
 a.+ dur 11a/11
- ‘**arbede** (Ar.) Kavga, dalaş
 ‘a. itersin 217a/12
- ard** Art
 a.+ umı 215b/7
- Arfede Habeşlerin bir ceddı
 A. 97a/9, 97a/12
 benî A. 97a/7, 97b/7
 beni A.+ yi 97a/6
- arıç** Zayıf, güçsüz, çelimsiz, lâğar
- a. 146a/10, 180a/1
- arıt** - Temizlemek, kirliliğini gidermek
 a.- up 169b/5
 a.- ur 169b/10
- ‘**arîz** (Ar.) Yanak
 ‘ā. 15b/16, 23a/14
 emr-ı ‘ā. 25b/17
 sebep-i ‘ā. 22b/14, 24b/10
 ‘ā.+ ı 209a/16
- ‘**arîf** (Ar.) Çok anlayışlı (kimse), irfan sâhibi, ehli dil
 ‘ā.- i kâmil 9a/17
 kalb-ı ‘ā.+ dur 32b/11
- arça** Ön, sağ ve solun dışında dördüncü yön, görünmeyen taraf
 a. 177a/2
 a.+ ların 201a/11
 a.+ larına 63b/6
 a.+ m 149a/5
 a.+ sı 139b/2, 180a/3, 211a/3
 a.+ sın 149a/2
 a.+ sında 146a/11
- armağan** Bir kimseye karşılıksız olarak verilen şey, hediye, bergüzar
 a. 101b/5, 107b/9, 117a/14, 130b/7
 ‘azîm-i a. 108a/4
 a.+ ı 17b/7, 130a/17
 a.+ ını 108a/11
 a.+ ları 108b/14, 117a/12
- arpa** Buğdaygillerden, tâneleri ekmek ve bira yapımında kullanılan, hayvanlara yem olarak verilen bir tahıl cinsi
 a. 116b/7
- ‘**arşa** (Ar.) Yer, meydan, açık ve boş alan
 ‘a.- ı kerâmetde 163a/11
- arслан** Afrika ve Batı Asya’da yaşayan, dört ayaklı, yırtıcı, çok kuvvetli, kedi cinsinden memeli hayvan
 a. 93b/12
 a.+ dur 173a/12

- a.+ ı 217b/1
a.+ laruḡ 217a/15
- arsuz** Utanma ve sıkılma duygusu olmayan, utanmaz, hayâsız, yüzsüz (kimse)
a. 199b/12
- ‘arş** (Ar.) İslâm inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta
bālâ-yi maḡām-ı ‘a.- ı a‘lâdur 32b/8
- art(d)** Arka taraf, arka
a.+ ina 49b/2
a.+ inca 82a/14, 83b/14, 106a/17, 106b/2, 121b/10, 121b/14
a.+ ında 31b/16, 77b/4, 83b/11, 97b/5, 98a/7, 98b/6
a.+ ından 99a/1
a.+ uḡı 61a/15
a.+ ında
- art -** (Ar.) Sayıca ve miktarca çoğalmak, fazlalaşmak, tezâyüt etmek
a.- ar 214b/3
- artır -** Sayıca ve miktarca çoğalmak, fazlalaşmak, tezâyüt etmek
a.- maḡdur 33a/14
- artuḡ** Arkaya, geriye kalmış olan
a. 34b/3, 59b/16, 60a/16, 68a/1, 68a/3, 116b/11
- ‘arūs** (Ar.) Gelin
nev‘-‘ a. 3b/10, 12b/13
- arż** (Ar.) Yeryüzü, dünya
eṡrâf-ı a. 76b/1
a.- ı Ḥabeşde 123b/11
a.- ı Ḥabeşede 17b/9, 17b/10, 130b/2, 130b/3
a.- ı Ḥabeşeden 17b/5
aḡṡâr-ı a.+ a 187a/13
‘âlem-i a.+ a 26b/16
vech-ı a.+ da 55a/7, 65b/2
a.+ ı 26b/15
a. idüp 64a/12
- a.+ uḡ 23a/1
- ‘arż** (Ar.) Sunma, bir büyüğe takdim etme, sunu
‘a. 19a/4
‘a.- ı cemâl 87b/3
‘a.+ ı 59b/11, 61b/4, 61b/5, 61b/13
‘a. itdügümüzde 108b/9
‘a. itdükde 108a/13
‘a. itdükleri 207b/16
‘a. idüp 73a/6
şey’-i ‘a. 15b/6
- ārżü** (Far.) İnsanın bir şeye karşı duyduğu istek, dilek
ā. 166a/13, 180b/12
ā. itdiler 198a/8
ā. itmezler 166a/15, 188a/12
ā.+ sı 42a/16, 168a/12, 229b/15
- ‘aşā** (Ar.) Uzun sopa, değnek, baston
‘a. 93a/16
‘a.+ dan 131a/15
- āsā** (Far.) Gibi
ā. 13b/6
misk-i ā. 177a/13
- ‘aşābe** (Ar.) Baba tarafından akrabâ olanlar
‘a.+ sinde 163a/16
- aşah** (Ar.) Çok (daha, en, pek) doğru, pek sahih
ḡavl-ı a. 123b/17
- asākır** (Ar.) Askerler
‘a.- i müslimîn 229b/7
- āsān** (Far.) Kolay
ā. 62b/7, 168b/6
- āsār** (Ar.) Eserler
ā. 16a/15, 38a/17, 39b/2
sā’ir-i ā. 41b/10
ā.- ı ḡasenâtları 8b/5
ā.- ı şa‘nını 24a/9
ā.- ı şariha 20b/4
ā.+ ı 14b/5, 16b/14

	maşdar-ı ā.- ı ʿavātef-i ilāhi 7a/1		a.+ ı 12a/6, 17b/13, 61b/1, 79b/6, 99a/12, 100a/10, 101a/3, 101b/8, 102a/6, 102b/5, 103b/16, 130b/4, 138b/1
asbāb (Ar.) Esvap kelimesinin halk ağzındaki şekli	a. 128a/7 a.+ ı 61a/7		a.+ ı ile 17b/10 a.+ ıdur 103b/12, 122b/5 a.+ ımdan 84a/15 a.+ ımuza 103b/7
ʿasel (Ar.) Bal	ʿa. 179a/13		a.+ ına 4a/10, 105a/6, 115a/7, 116b/12, 132b/8, 133b/3 a.+ ımdan 84a/15, 102b/8 a.+ ımı 104a/4, 107b/10 a.+ ınuḡ 17a/5, 99a/8, 107b/6, 122a/2
ʿaşfer rengi (Ar.) Sarı, sarımsı	ʿa.+ ne 209a/11		a.+ ına 56b/9 a.+ um 84a/1 aşhabü'l-uḡdūd a. 50a/18
aşfiyā (Ar.) Saf ve temiz, hâlis, her türlü kötülükten arınmış kimseler, ermişler	fırka-yi a.+ nuḡ 2b/17		
aşgar (Ar.) Çok (daha, en, pek) küçük	a.+ dur 58a/16	aşhabe Ashabe	a.+ dür 100a/17
aşhāb (Ar.) Sâhipler	a. 3b/10, 3b/12, 17b/14, 66b/9, 101b/3, 117b/1, 144a/13, 154a/10, 170a/2	aşhame Ashame	a. 100b/1 a.+ dür 100a/12, 100b/6, 118b/2 a.+ nüḡ 100b/8, 133a/15 a.+ yi 121a/14
	maḡşad-i aḡşā-yi a. 13b/9 a.- ı aḡdūd 11b/17 nümā-yi a.- ı belāḡāt 14b/11 ʿumde-yi a.- ı cāh ü celāl 10b/5 a.- ı elṡāf 9b/12 a.- ı feşāhet 14b/12 a.- ı fuḡūle 164a/13 a.- ı guzīn 51a/2 līām-ı a.- ı ḡesed 11a/8 a.- ı ḡiyār 36a/9 a.- ı ḡayl 154a/10 a.- ı kerām 2b/15 a.- ı kerāma 32a/13 a.- ı kerāmdan 133b/15 a.- ı Muḡammed 146a/7 a.- ı Resül'ullāh 110a/13, 110b/1 a.- ı resül'ullāhdan 129b/10 a.- ı resül'ullāhuḡ 18a/5 a.- ı tecrübe 176a/6 a.- ı uḡdūd 11b/17 a.- ı uḡdūda 45b/8 a.- ı uḡdūddan 41a/5 a.- ı uḡdūduḡ 45b/9 a.+ a 35b/15 taḡayyüd-ı a.+ a 32a/11 a.+ dan 11b/15, 76a/12, 80b/17, 84a/7	asıl - Yüksek bir yere iliştilirip sarkıtılmak, sallandırılmak a.- ıcak 50a/13 a.- madı 124b/4	
		aşıl - bk. asıl - a.- mış 69a/17	
		aşıl bk. aşl a. 191b/9, 193b/5, 195a/5, 218b/16 a.+ da 231a/13 a.+ dandur 113a/13	
		ʿāşım (Ar.) Temiz, nâmuslu, iffetli, afif ʿā. 86a/5 ʿā.+ dan 92b/17 ʿā.+ dur 157a/12	
		āsımān (Far.) Gök, gökyüzü, semâ, felek ā. 1b/1	
		ʿāşī (Ar.) İtâatsizlik gösteren, karşı gelen, isyan eden	

- ‘ā. 232a/4
‘ā. olmazlar 67a/12
- Āsīb** (Far.) Belâ, felâket, musîbet, zarar
ā. 15b/4
- aşıl** (Ar.) Asâlet sâhibi, soylu (kimse), necip
a. 42a/15, 127b/16, 128a/2, 207a/1
- ‘asker (Ar.) Ordunun her kademesinde görevli subay, assubay, çavuş, onbaşı ve erlere verilen isim, leşker
‘a. 3a/16, 69a/3, 69a/11, 71b/15, 117b/8, 128b/6, 143b/10, 143b/17, 154a/13
‘a.+ de 154a/11
‘a.+ den 68a/10
‘a.+ e 69a/4, 143b/10
‘a.+ i 49b/4, 58b/12, 58b/14, 62a/13, 68a/11, 117b/7, 123a/10
‘a.+ in 212a/11
‘a.+ inde 68a/5
‘a.+ inden 68a/6, 69a/12, 128b/8, 154a/16
‘a.+ ine 59b/10, 70b/10, 72a/13
‘a.+ ini 62a/11, 154a/12
‘a.+ inüñ 71b/14
‘a.+ iyle 49a/15
‘a.+ leri 210b/8
‘a.+ lerüñ 210a/9
‘a.+ üñ 72a/1
‘a.+ üñi 109b/5, 119a/17
‘allâme-yi ‘a.+ i 134b/1
- ‘askergâh (Ar. + Far.) Asker yeri
‘a.+ a 154b/7
- aşl** (Ar.) Kaynak, kök, başlangıç noktası, mebde, menşe
a. 15b/5, 19a/4, 31a/11, 99b/9, 142b/16, 189a/4, 189b/4
a.- ı haqqü’l-yaqîn 7a/10
a.- ı insânî 1b/2
a.- ı ‘aқdinde 216a/15
a.- ı vâhîdden 24b/12
a.+ da 20a/13
a.+ ı 12b/11, 15b/3, 19a/2, 20b/3, 23b/1, 43a/5, 81b/7, 94b/5, 101b/1, 127b/16,
145a/8, 164a/14
a.+ ıdur 189a/13
a.+ ına 71b/1, 190a/4
a.+ ını 113a/11
a.+ unı 62b/4
aşlu’n-neseb a. 19a/15
- aşlâ** (Ar.) Hiçbir vakit, hiçbir zaman, hiçbir şekilde, kesinlikle, kat’iyen
a. 67a/8, 80b/9, 82b/4, 86b/7, 87a/8, 90a/17, 147a/5, 190a/6
a. ve kaç‘ ā 25b/6
- aşlâb** (Ar.) Soylar, nesiller.
a. 36b/14
a.- ı evlâd-ı Hâma 16a/8
- âsmân** (Far.) Gök, gökyüzü, semâ, felek
ā.- ı sây 4a/16
mâh-ı a.- ı şaltanat 38a/15
- ‘aşr (Ar.) Zaman, devir, çağ
‘a.- ı nübüvetde 163a/11
‘a.+ da 16b/3, 45a/13, 59a/17, 163b/2
‘a.+ ında 59a/5, 100a/7
- âstâne** (Far.) Eşik
ā.+ nûze 164a/5
- âsüde** (Far.) Sıkıntı ve üzüntülerden uzak, dağdağasız, gâilesiz, rahat, huzurlu
ā. 110a/12
- asumân** bk. âsmân
a.- ı felekde 12b/16
- aşvât** (Ar.) Sesler, sadâlar
a. 55b/5
ref‘-i a. 147a/1
- aş -** Yüksek bir yerin üzerinden geçip arka tarafına inmek
a.- amazlardı 65b/14
a.- duğı 214a/15
- aşmak** (Hayvanlar için) çiftleşmek
a 127b/17

aşağa Bir şeyin yukarı kabul edilen kısmına göre altta kalan tarafı veya bu tarafta bulunan kısmı

- a. 28b/7, 30b/16, 48a/5, 48a/7, 153b/16, 173a/9, 206a/9
- a. atun 48a/3
- a.+ ca 175b/3
- a.+ sı 122b/9
- a.+ sından 65b/15

aşığı bk. aşığı
a. 211b/5

āšām (Far.) İçici
hūn a. 8a/6

‘āšīk (Ar.) Bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse, tutkun, meftun

- ‘ā. 13b/9, 165b/12, 180a/9, 181b/3, 181b/8, 212b/15, 213a/5, 219a/13, 220b/15, 220b/17, 225a/7, 228a/1, 228a/8, 234a/3, 237b/10, 238b/12
- ‘ā.- ı hāris 166a/8
- ‘ā.- ı müştakun 207b/4
- ‘ā.+ dur 236b/16
- ‘ā.+ ima 180b/10
- ‘ā.+ ina 226b/8
- ‘ā.+ larunuzu 226a/13
- ‘ā.+ lardan 228a/1
- ‘ā.+ larun 217b/9, 226a/17
- ‘ā. olduğum 236b/12
- ‘ā. oldukları 178a/6
- ‘ā. oldum 165b/10, 211a/13, 221a/6
- ‘ā. oldum gayrı 238b/13
- ‘ā. olduğ 174a/11
- ‘ā. olmağa 234b/10
- ‘ā. olmamış 234b/8
- ‘ā.+ un 166b/12, 209b/13

aşıl - Atlanmak, geçilmek
a.- mayınca 84b/13

āšikāre (Far.) Açık, meydanda, gözle görülebilen, belli, ayan, vazıh, bariz
ā. 133b/1
ā. olup 197b/17

aşınalık Tanışıklık, yakınlık, ahbablık

a. 216b/4

aşiret Aynı asıldan gelip birlikte yaşayan göçebe topluluk, kabîle, boy
a.- ı nās 57b/10

aşiyān (Ar.) Kuş yuvası
a. 15a/9

‘aşk (Ar.) Bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık, aşırı muhabbet

- ‘a. 170b/2, 174b/3, 174b/4, 181b/5, 182a/3, 207b/4, 209b/6, 226a/10, 232b/5, 234b/9, 237a/7, 238a/8, 238a/9

‘a.- ı muhabbetidür 221b/2

‘a.+ dan 209b/12, 226b/1, 232b/2

‘a.+ ı 169b/7, 207a/3, 233a/2

‘a.+ ımu 226a/16

‘a.+ ımu 175b/1, 210a/5

‘a.+ ında 167a/4, 167a/7, 167a/12, 182a/1, 198a/13, 213b/5, 224a/9, 224b/6, 225a/4, 225a/6, 228a/1, 228a/8

‘a.+ ından 226a/9

‘a.+ ından ötürü 170a/17

‘a.+ ını 227b/3

‘a.+ um 214a/14, 236b/11

‘a.+ un 228a/9, 237b/7

nefs-i ‘a.+ un 175b/1

‘a. ateşi 180a/9

aşkäre (Far.) Açık, meydanda, gözle görülebilen

a. itmişdür 140a/5

āšikārelik Aşikâr olma durumu

ā.+ de 23b/12

āšnālik Âşinâ, dost olma durumu

ā.+ ı 216b/8

āşufte (Far.) Baştan çıkmış, hafifmeşrep

ā.+ dür 178a/4

ā.+ yi 181b/3

‘aşūrā (Ar.) Buğday, nohur vb. tanelerde kuru yemişlerin bir arada şekerle kaynatılmasıyla yapılan bir tür tatlı

‘a. gününde 98b/12

at - Bir şeyi bir hedefe veya bir tarafa doğru fırlatmak

- a.- alar 48a/5
- a.- ar 212b/17
- a.- arın 48b/4
- ateşe a.- aruz 49a/6, 49a/9
- a.- dı 46b/8, 48b/6, 68b/12
- ateşe a.- dı 49a/13
- oğ a.- dı 218b/13
- a.- dılar 49a/6, 49a/8
- ateşe a.- dılar 49a/2
- a.- mağ 48a/4, 48a/12
- a.- uş 48a/11, 48b/15
- aşağa a.- uş 48a/3
- a.- up 69a/3, 71b/14, 238b/1

at Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan, Orta Asya menşeli, tek tırnaklı, memeli hayvan

- a. 68a/1, 79b/4, 200b/11
- a.+ a 90b/6
- a.+ ina 69a/3, 173b/9
- a.+ ıñdan 56b/5
- a.+ ıyla 49b/3
- a.+ la 123a/12
- a.+ larımızuñ 71b/17
- a.+ larınıñ 71b/14, 71b/15
- a.+ uş 68b/3
- a.+ uşa 56b/5
- a.+ uşdan 56b/4

ata Cet, dede, büyük baba ve aynı soydan daha önce yaşamış olan kimse

- a. 53b/12, 204b/8
- a.+ dan 29b/3
- a.+ ları 108b/2, 108b/6, 112b/8, 131a/17
- a.+ larımızdan 35a/2
- a.+ larından 131a/17, 184a/8
- a.+ m 79b/1, 191a/4, 192a/2
- a.+ mdur 194a/16
- a.+ sı 21b/5, 21b/8, 22a/1, 27a/11, 109a/5, 127b/12, 141b/5, 160a/4, 161a/10, 161a/15, 161b/7, 162a/2, 184a/3, 199b/6, 225a/11
- a.+ sidur 20b/9, 20b/12, 20b/17, 21a/1, 21a/2, 21a/6, 156b/8
- a.+ sina 53b/11, 184a/2, 202a/3
- a.+ sindan 135b/8, 137a/10,

141b/5, 152a/2, 152a/14, 152a/16, 199b/5, 204b/9
a.+ sınıuñ 21b/16

atasız Atası olmayan
a. 116b/1

ateş (Far.) Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık

- a. 139b/1, 214b/8, 214b/9, 220a/6, 224b/1, 224b/2, 224b/3, 233b/16, 234a/1, 234a/10
- a.- i cehennemdür 176a/13
- a.- i ħadde 234a/1
- a.+ e 50a/14, 50a/15
- a.+ e ataruz 49a/6, 49a/9
- a.+ e atdı 49a/13
- a.+ e atdılar 49a/2
- a.+ e yağıdukları 45b/10
- a.+ e yanmağı 41a/7
- a.+ i 180a/10, 233b/15
- a.+ inde 169b/8
- a.+ ler 48b/17
- a.+ leri 175b/2
- a.+ lerinden 218a/6
- a.+ üñ 180a/10, 234a/8, 234a/10

‘atf (Ar.) Çevirme, bir tarafa doğru meylettirme, bir tarafa doğru meyletme

- ‘a. 74a/15
- ‘a.- ı tefsİR 74a/17

atlu Atı olan
a. 73b/7, 179b/11
a.+ ya 73b/2

‘ata (Ar.) Cömertçe verme, ihsan, bağış

- ‘a. 74b/9, 74b/10
- ‘a.- ı bilāhicāb 74b/11

a‘tāf (Ar.) Şefkatler, esirgeyişler, iyilik ve yardımlar

- a. 15a/5
- mevāhib-ı ‘ā. 6b/11

‘atf (Ar.) Çevirme, bir tarafa doğru meylettirme, bir tarafa doğru meyletme

- ‘a. itmekle 10b/4

‘**atıf**et (Ar.) Karşılık beklemeden verme
‘a. 15b/3

‘**atık** (Ar.) Eski, eski zamâna âit
‘a.+ i 80a/8, 152b/8, 156b/9
‘a.+ idür 156a/10, 156b/14,
157a/13

‘**atıyye** (Ar.) Bir büyüğün küçüğe verdiği
hediye, armağan, bahşiş, ihsan
‘a. 100b/8

aṭlas (Ar.) İpekten sık dokunmuş, yüzü
parlak, dâima düz renkli, üstünde motif
bulunmayan, sertçe, tüysüz, makbul bir
kumaş çeşidi
a. 132a/13

aṭyeb (Ar.) Çok (daha, en, pek) güzel,
çok hoş
a. 8a/14
a.- i a‘ zâsından 52b/9
a.- i a‘ zâ 53a/1
a.- i a‘ zâsından 52b/15

‘**avâm** (Ar.) Halkın alt tabakası
‘a.- i nâs 208a/2
‘a.+ i 209a/12

evân (Ar.) Zaman, vakit
e.- i ḥadâset 9a/10
e.- i şeyḥūhete 13b/12

a‘vân (Ar.) Yardımcılar, arka çıkanlar
a. 34a/15, 122a/6

‘**avâtıf** (Ar.) Âtıfetler, lutuflar
maşdar-ı âşâr-ı ‘a.- i ilâhî 7a/1

āvâz (Far.) Ses, sedâ
â. 55a/17
â.+ i 23b/11, 62b/15, 69a/4,
179b/9
â.+ idur 55b/3
â.+ in 21b/16, 98b/12
â.+ ina toğru 68b/4
â.+ inı 71b/15
â.+ ıyla 142b/6
â.+ larından 137a/16

â.+ larun 55b/2

āvāze (Far.) Ses, sedâ
â.+ si 62b/15

ā‘vet (Ar.) Armağan
â. 78a/16

‘**avn** (Ar.) Yardım etme, yardım
‘a. 118a/5
‘A. 160b/1
‘a.+ i 196b/16
‘A.+ ün 160b/3

‘**avret** (Ar.) Vücūdun, görünmesi ve
gösterilmesi dince haram ve ayıp sayılan
ve örtülmesi şart olan mahrem yeri, edep
yeri, ut yeri

‘a. 57a/16, 73a/6, 73a/7, 73a/17,
82a/8, 82a/10, 82a/12, 215a/15
‘a.+ çün 22a/10
‘a.+ i 53b/6, 134b/11
‘a.+ ini 78b/9
‘a.+ ini aç 78b/10
‘a.+ ler 73a/4, 85a/8
‘a.+ lerden 107a/3
‘a.+ lere 114a/16, 114a/17,
167b/13
‘a.+ leri 135b/16
‘a.+ lerün 136a/7
‘a.+ ün 28b/5, 82a/14, 176a/12

avuç Elin iç kısmı
a. 71a/9

ay Yılın ayrıldığı on iki bölümden
her biri
a. 69a/7, 154b/10, 167a/5,
181b/14
a.+ ında 106a/16, 132b/10

ayağ bk. ayak
a. 98b/17, 135a/1, 137b/9,
137b/13, 138a/13, 138a/14
a.+ i 138a/12
a.+ in 138a/11
a.+ ile 60b/9
başdan a.+ a 109a/11

ayağ(ğ) Vücūdun, bacadan ayak

bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı, kadem

a. 28b/9, 70a/17

başdan a.+ a 65a/9

a.+ ı 62b/5, 69b/1

a.+ ın 194a/13, 231b/8

a.+ ında 211b/4

a.+ ları 70b/2, 71b/14, 71b/15,

71b/17, 180a/12

a.+ larında 125a/6

‘ayāl (Ar.) Eş, zevce

‘a.+ ı muz 112b/7

‘a.+ i 141a/12

‘a.+ ini 106b/2

‘a.+ inüj 141a/16

‘ayān (Ar.) Açık, âşikâr, gözle görülür, belli

‘a. eyleş 70b/14

‘a. itmişdür 107a/9

‘ā. olunmuşdur 19b/6

a‘yān (Ar.) Bir şehrin ileri gelenleri, eşraf

aḥd-i a.+ ı 138b/13

āyāt (Ar.) Âyetler

ā. 5b/9, 14b/4, 17a/10, 25a/4, 28a/12, 99a/13, 102a/6, 102a/13, 122b/13, 162b/3

ā.- ı beyānāt-ı şerīfe 99a/8

ā.- ı beyyināt-ı ‘uzām 36b/10

ā.- ı beyyinātdan 23b/4

ā.- ı kerime 11b/6

ā.- ı kūrāniyyeden 12b/1

‘umūm-ı ā.- ı mutelevvih-yi

mezkūrede 26a/4

ā.- ı vāzihātü’l-beyyināt 13b/3

ā.+ dandur 23b/7

ā.+ ına 230a/10

ā.+ ını 24a/8

‘ayb (Ar.) Utanılacak hal ve davranış

‘a. 125a/14, 171a/16, 173b/3, 178b/17, 211b/9, 214b/17, 215a/1

‘a.+ ları 109a/9, 171b/6

aydınlık bk. aydınlık

a. 56b/14, 69a/7 (2)

a.+ da 58b/14

aydınlık Aydın olma durumu

a.+ a 69a/7

a.+ ı 61a/13

āyet (Ar.) Kur’ân-ı Kerim’deki sûreleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri

ā. 8a/4, 32a/12, 77b/9, 103a/4, 103a/11, 122b/7, 128a/5, 156a/8

sebeb-i nüzül-ı a.- ı kerīme 32a/13

ā.- i kerīme 78a/6

ā.- i kerīmeden 54b/15

ā.- i kerimenüj 30a/10, 58a/6

ā.- i kerīmeyi 30b/4, 192a/5

ā.- i beyyināt-ı şerīfe 17a/6

ā.- i kerīme 102b/1

ā.- i şerīfe 102b/17

ā.+ i 29a/15, 117a/8, 133b/7, 203b/3

ā.+ inde 50b/14, 92a/7, 92a/9,

92a/13, 92a/16, 92b/3, 92b/6, 92b/9,

92b/11, 92b/16, 93a/3, 93a/5, 93a/9,

93a/11, 93a/15, 93b/3, 93b/5, 93b/7,

93b/11, 93b/13, 93b/17, 94a/2, 94a/5,

94a/8, 94a/11, 188a/6

ā.+ ine 122b/8, 151b/3

ā.+ inüj 45a/16

ā.+ leri 122b/2

ā.+ üj 165a/15

aygır Damızlık erkek at

a. 68a/4

‘ayıb bk. ayb

‘a.+ larını 112b/11

‘ayıblu Ayıblı olan

‘a. 109b/17, 191a/13, 191a/16

ayır - Birbirinden uzaklaştırmak, fasletmek

a.- a 204b/14

a.- dılar 207a/3

a.- mağa 99b/11

a.- sa 204b/8, 204b/13

a.- up 204b/9

a.- ur 229b/16

āyīn (Ar.) Dînî merâsim, bir mezhebin veya bir tarîkatın kendine has ibâdet merâsimi

ā. 110b/3

ā.+ de 112b/3, 112b/13

ā.+ üne 109b/13

‘**āyīne** (Far.) Ayna

‘a.- yi nokta 223a/10

‘a.- yi zamîrleri 162b/15

āyine (Far.) Ayna

a. 86a/10

ā.- yi hâkîkatde 33a/17

ā.- yi Sikender 33a/16

ā.- yi şefkat 25b/2

ā.+ sidür 213b/16

ayluḳ Bir ay süreli, bir ayda olan, yapılan veya bir ay süren

a. 88a/10

‘**ayn** (Ar.) Göz

hüsn ü cemâl-i ‘a. 168b/13

mânend-i ‘a. 6b/2

‘a.- ı kıyâmet 210b/2

‘a.- ı misk-i ezfer 9a/6

‘a.- ı saltanatdur 168b/14

‘a.- ı şerrdür 53a/9

‘a.+ dur 212b/4

murâd-ı ‘a.+ dur 223a/10

‘a.+ ı 223a/11

‘**ayn’ül –yakîn** ‘a. 7a/10

‘**aynü’l-fetn ve’l-beliyye** ‘a.

9b/9

‘**aynü’l-hayât**

‘a. 67b/9, 68b/8

‘a.+ a 72a/7

‘a.+ dur 67b/3, 68b/16

‘**aynı** (Ar.) Birbirinin eşi, ayırt edilemeyecek kadar benzeri, tıpkısı

‘a. 184a/3

aynî (Ar.) Birbirinin eşi, ayırt edilemeyecek kadar benzeri, tıpkısı

a. 60a/7, 69a/10

ayrıl - (Bir yer, şey veya kimseden)

Uzaklaşmak, onu geride bırakmak, ayrı düşmek

a.- am 203b/8

a.- dı 207a/8

a.- maḡı 225b/13

a.- maḡla 198b/4

a.- mayup 139a/11

a.- up 68b/11, 69a/12, 218b/16

ayrul - bk. ayrıl -

a.- madı 223a/6

ayruluḳ Ayrı olma, birbirinden uzak düşme durumu, fırkat, fırak, iftirak, hicran

a. 227a/3

‘**ayş** (Ar.) Yaşama, yaşayış

‘a. 90b/2

‘**ayyuḳ** (Ar.) Göğün en yüksek noktası

‘a.+ ıdur 139a/5

az Mikâtı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün altında bulunan, çok olmayan

a. 23a/8, 44a/9, 72a/3, 96a/7, 146a/13, 165a/17, 167b/13, 180b/1

a.+ dur 183a/14

az - Davranışlarında çok ileri gitmek, aşırı derecede taşkınlık göstermek, azıtmak

a.- dı 206b/13

a.- mışsın 128b/4

a.- sa 68b/1

a’zâ (Ar.) Vücûdu meydana getiren parçalar, organlar; organ

aḡbeş-ı a. 53a/1

aḡbeş-i a. 52b/16

aḡyeb-i a. 53a/1

a.- yi zâhiresinde 217b/2

‘ā.+ ları 89b/13

a.+ sı 177a/5, 211b/1

aḡyeb-ı a.+ sından 52b/9

aḡyeb-i a.+ sından 52b/15

aḡbeş-i ‘a.- yı beşer 53a/8

eşref-i cemi’-i ‘a.- ı beşerdür

53a/5

aḡbeş-i a.+ sından 52b/13

a.+ nuḡ 50b/12

‘ā.+ ya 211b/2

‘**azāb** 1. Organlarda duyulan ızdırap, organik acı, 2. Pişmanlık, çâresizlik, korku vb. durumların verdiği sıkıntı, işkence, keder

‘a. 47b/2, 50a/12, 63a/10, 63a/11, 139a/15

‘a.- ı ḡabirlerini 74b/4

‘a.+ da 139b/13

‘a.+ dan 118b/15

‘a. eyledi 47b/13

‘a. eylemek 201a/5

‘a. eylemeḡ 202a/12

‘a. eyleye 63a/9

‘ā. iden 181b/5

‘a. iderüz 63a/8

‘a. idüp 47b/10

‘a.+ ı 139b/11

‘a. itdükleri 140a/15

‘a. itecek 200a/6

‘a. iterler 140a/8

‘a. iterlerdi 73b/4, 140a/7

‘a. itmek 89a/16

‘a. itmeḡ 202a/17

‘a. itmezler 196a/2

‘a. itseḡ 140a/17

‘a. idüp 63a/6, 106b/16

‘a.+ lar 104b/14

‘a.+ lara 63a/10

cehennem ‘a.+ ından 82b/17

‘a.+ uḡı 150a/4, 203a/16

āzād (Far.) Serbest bırakma, serbestlik

ā. 139a/13

ā. eyledi 140b/10

ā. eyledüm 203b/9

ā. eylemekdür 204b/6

ā. itdüḡ 143b/2, 143b/3

ā. itmişdür 145b/11, 148a/13,

152b/5

ā. itmişim 143b/5

ā. idüp 38a/7, 152b/16

ā.+ lar mıyuz 112a/6

ā. olmamaḡın 147b/17

ā. olmuşdur 148a/1

ā.+ uḡ 3a/12

āzādlu Azat edilmiş, ıtıknâmesi eline

verilmiş (köle veya câriye)

ā.+ sıdur 156b/9

az’af (Ar.) Katlar, bir şeyi iki kat yapan fazlalıklar

a. 9a/4

a’zām (Ar.) Çok (daha, en, pek) büyük enbiyâ-yi ‘a. 163a/8

ā’zam bk. a’zām

reva-ı a. 4b/9

ā.+ ı 88b/2

‘azamet (Ar.) Büyüklük, ululuk, yücelik, celâl

‘a. 9a/12, 55a/10, 206b/17

‘a.- i şânlarına 8b/4

meretebe-yi ‘a.+ i 69b/17

‘a.+ ine 230a/9

‘a.+ ümle 87b/13

azdur - Kışkırtıp zaptedilmez duruma getirmek, tahrik etmek

a.- up 112b/7, 140b/1

azeb (Ar.) Bekâr

a.+ e 66b/16

āzer (Far.) Ateş

ā. 50b/16

azḡınluk Azḡın olanın hâli, azḡın olma durumu

a.+ dan 119b/17

azıt - Davranışlarında çok ileri gitmek, taşkınlıkta bulunmak, azmak

a.- up 69a/5

‘azım (Ar.) Kararlı, niyetli, azimli

‘a.+ i 88a/12

‘azım (Ar.) Büyük, ulu, haşmetli

‘a. 37b/7, 39a/5, 39a/10, 48b/16, 49a/17, 69b/15, 70a/14, 181b/1, 210a/7, 210b/10

fesād-ı ‘a. 83b/8

ḡayye-yi ‘a. 46b/4

- adr-ı a. 82a/3
 zinet-i hulk-i a. 6b/17
 zulm-ı a. 89a/17
 a.- i armaan 108a/4
 a.- i mescid 61b/3
 urn-ı a.+ de 91b/15
 urn-ı a.+ de 16b/15
 zulm-ı a.+ dr 53a/14
 azm'l-adr a. 134a/17
 azm'-n neb-yi a. 25b/1
- azme (Ar.) Byk ve fevkalde i, ok
 nemli mesele
 medrese-yi celle-yi a. 11a/4
- azmet (Ar.) Gitme, gidi, yola ıkma
 a. etse 37a/13
 a. eyledi 61b/3, 143b/13, 144a/6
 a. idüp 32a/7
- azz (Ar.) Yüce, kıymetli, deerli,
 mukaddes, muazzez
 a. 31a/1, 44a/12, 115a/13,
 185b/12, 189a/16, 196a/5, 223a/5
 arab-ı a. 184a/8
 a.+ dr 180a/17
 nad-i mr-ı a.+ i 10a/6
- azl (Ar.) Görevine son verme, iinden
 ıkarma
 a. iterse 190a/16
 a. idüp 190a/13, 194b/11
- azm (Ar.) Kararlı, niyetli, azimli
 a. 42a/7
 a. eyledi 231b/6
- azu Azı dii, gtc di
 a.+ ları 65a/8
- azze (Ar.) "Aziz olsun" anlamında olup
 Trke'de, fermanlarda ve paralarda
 pdiahlar iin kullanılan klielemi d
 cmlerinde geer
 a. 223a/8, 223a/9, 223a/11
 a.- yi na 28a/3
 mdde-yi ism-i a. 223a/8
 a.+ nn 223a/11
 azze nhu a. 54a/2
- b (Ar.) Arap alfabesinin ikinci harfi
 b. 6b/1, 38a/17
 lisn-ı b. 7a/1
 b.- yı mvehhede 100b/1
 b.- yı mvehhedenn 152a/17
 b.- yi muvaadenn 149a/16
- bb (Ar.) 1. Bir kitabın blmlerinden
 her biri, 2. Kapı
 b. 15b/2, 16a/13, 17a/4, 17b/12,
 18a/13, 99a/6, 138a/17, 162a/12
 b.- ı evvel 39a/17
 b.- ı evveln 41a/9
 b.- ı hne-yi inyet 28a/9
 b.- ı muabbetinde 168a/2
 b.- ı nikhda 44b/14
 b.- ı rabetini 177b/13
 b.+ da 14b/17, 16a/15, 18a/16,
 23b/2, 27a/4, 33b/12, 39b/2, 41b/12,
 99a/9, 116a/9, 129a/11, 138b/2, 162a/15,
 176b/5, 182a/15, 213b/3
 b.+ da daı 17a/7, 17b/16
 b.+ ina 91b/3
 b.+ ında 38a/5, 42a/8, 110b/4,
 162b/15, 176b/7, 196b/6
 b.+ ından 187b/15
 b.+ larn 39a/15
 b.+ um 210a/1
 bb'l-arab  b.+ ında 145b/17
 bb'l-ezn b.+ da 147a/7
 bb'-ar b. 145b/15
- baba Bir ocuun dnyya gelmesine
 sebep olan erkek, ocuk shibi adam,
 peder
 b. 29b/2
 b.+ ları 109a/10
 b.+ m 29a/2, 29a/7
 b.+ n 73a/12
 b.+ sına 29b/16
- bd (Far.) Rzgr, yel, hava
 b. 6a/8
 b.+ dan 11a/13
 ba' de'l-... b. 152b/6
 ba' de'l-feth b. 129a/3
 bde'l-mevt b. 240b/10
 ba' de'l-nikh b. 81a/17
 ba' de'n-naar b. 28a/6
 ba' d'd-du' b. 77b/8

ba' dehū (Ar.) Ondan sonra, daha sonra
b. 22a/11, 32a/5, 38a/7, 46b/3,
47a/11, 47b/16, 48a/1, 49a/8, 52a/16,
55b/16, 62a/1, 69a/2, 73b/3, 78a/8,
81b/14, 88a/3, 101a/14, 101b/17,
116b/12, 118b/3, 120a/3, 120b/8,
125b/13, 127b/9, 130a/7, 138a/6,
139b/10, 146b/12, 150b/13, 171b/17,
178a/3, 191b/10, 228a/9

bādem (Far.) Badem ağacının meyvesi
b. 232b/13

ba' de-zamān (Ar.) Bu zamandan sonra
b. 152b/16

bāft (Far.) Kumaş dokumak veya
dokunmuş olan
b. 103b/17

bağ Bağlanmış şey, demet, deste
b. 219a/16
sāḥa-ı b.- ı rıḍvāna 11a/2
b.+ lar 214b/2

bağçe (Far.) Çiçek, sebze veya meyve
ağacı yetiştirilen toprak parçası
b.+ ler 214b/2
b.+ lerde 78a/13
b.+ lerinde 142a/2
b.+ sini 214b/1
b.+ yi 214a/17

bağ(ı)r Göğüs, sîne
b. 85a/6, 112a/12
b.+ ı 37b/4

bağışla - Cezā vermemek, affetmek
b.- dı 147b/16, 220a/9
b.- dum 88a/16
b.- mış 72b/3
b.- rın 205b/13
b.- rlar 206a/6
b.- ya 205b/15
b.- yın 26b/17, 27a/2

bağışlayıcı Bağışlayan, affeden [Bilhassa
Allah için kullanılır]

b.+ dur 118b/14

bağla - (Bir kimseyi bir yerden)
Ayrılamayacak duruma getirmek
b.- dı 215b/14
b.- dılar 118a/2
b.- ma 57a/4
b.- mışlar 148b/14
b.- yup 49a/17

bağlan - Bir yerden ayrılamayacak
duruma gelmek, ayrılamamak
b.- mış 153b/16
b.- mışdur 35a/2, 64a/9, 200b/12

bağlu Bağlanmış
b. 239a/15

bahā (Far.) Değer, kıymet, fiyat
b. 211b/16
şāhis-i ḥün u b.+ dur 15b/2
b.+ sı 99b/5, 99b/7
b.+ ya 219a/17

bahādur (Moğ.) Usta savaşçı, cengāver,
yiğit, kahraman, cesur
b. 35b/12, 59a/15, 68a/7
b.+ lardur 173a/10
b.+ larını 210a/9

bahālu Fiyatı yüksek olan
b. 180a/16, 219a/5

bahāne (Far.) Bir şeyin asıl sebebi yerine
ileri sürülen sözde sebep, gerçekte ilgisi
olmayan sahte özür ve mazeret
b. 62b/16

biḥār (Ar.) Denizler
b.- i kerem-i mütekāşere 13b/16

bāhir (Ar.) Açık, apaçık, besbelli
b. 9a/3, 187b/13
b.+ dür 75b/9
bāhirü'l-burhān b. 11b/5

bahr bk. bāhir
b.- ı ḥāl 182a/4, 230b/5

baḥr (Ar.) Deniz, deryā

- b.- ı ' amik 55b/15
b.+ da 55b/17
b.+ ün 229a/14
- baḥş** bk. baḥş
b.- ı efser ü evrenün 4b/15
- baḥş** (Far.) Verme, bağış, ihsan, hibe.
b.+ dur 44a/11
- baḥşiş** (Far.) Bir hizmet karşılığında bir kimseye fazladan verilen para
b. 234b/16
b.+ e 234b/15
- baḥt** (Far.) Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kısmet ve nasip, uygun tâlih, ikbal, şans
b. 6a/8
b.- yup 116b/2, 151b/2
- baḥtiyâr** (Far.) Mesut
b. olup 35b/7
c.
- ba' id** (Ar.) Uzak, irak
b.+ dür 118b/12, 219b/13
- bâ' iş** (Ar.) Sebep olan şey, sebep
b. 59a/3, 178b/1
b.- ı şedd-i reḥâl-ı ricâli 13b/10
b.- i behcet 240b/9
b.- i feraḥdur 164b/11
b.- i sa' âdet 196a/8
b.- i taşîr-i hitâb-ı latif 8b/17
b.+ dür 177a/17
- baḳ -** Gözleri bir şey üzerine çevirmek
b. 28b/11, 83b/12, 174a/4
b.- dı 153b/15
b.- duḳlarında 212b/4
b.- dum 28b/11, 82a/16, 97b/6, 97b/8, 157a/3
b.- maḳla 212a/12
b.- sun 55a/15
b.- up 55a/14, 69b/3, 73b/2, 168b/12
- baḳara** (Ar.) Bakara suresi
sûre-yi b.+ da 50b/13
- bâ-kemâl** (Far. + Ar.) Kemal ile cemal-ı b.+ ı 6b/16
- baḳır** Dövme, haddeleme ve döküm yoluyla kolayca işlenip levha, tel ve çeşitli şekiller verilebilen metal element
b. 65b/1, 65b/8, 65b/9, 169b/9
b.+ lar 65a/3
- baḳış** Bakma tarzı, bakma biçimi
b. 174a/4
b.+ ları 212b/2, 212b/16
b.+ uḳ 174a/2
- baḳî** (Ar.) Benekli
b. 17b/11, 130b/4
b.+ e 133a/16
- bâḳî** (Ar.) Ebedî, ölümsüz, kalımlı
b. 8b/11, 44b/2, 71a/12, 126a/4, 223b/1, 228a/9, 231b/1, 231b/9
b.+ dür 41b/15, 103a/9, 160b/4
b.+ lerdür 65a/1
b.+ lerine 206b/8
b.+ si 223b/3
- bâḳir** (Ar.) El değmemiş, dokunulmamış, temiz kalmış, bozulmamış
b. 61b/16
- baḳiyye** (Ar.) Geri kalan, artan kısım, artık
b.- yı bâḳiyye-yi eyyâm-ı tûfân 19a/15
- bâḳiyye** bk. baḳiyye
b.- yi eyyâm-ı tûfân 19a/16
istifâ-yı lezzât-ı b.+ de 7b/10
- baḳiyyecük** Baḳiyye kelimesinin küçültme eki almış şekli
b.+ i 231b/14
- bal** Arıların çiçeklerden topladıkları bal özü denen sıvı ile yaptıkları, rengi beyazdan esmere kadar değişen, koyu kıvamda tatlı madde, asel
b.+ dan 68b/17

bāl (Ar.) Kalp, gönül, yürek
b. 15a/6, 107a/10

bālā (Far.) Bir şeyin yüksek yeri,
yukarı, üst
b.+ da 163a/2
b.- yi maḳām-ı ‘arş-ı a‘lādur
32b/8

balçık Koyu kıvamda, özlü ve yapışkan
çamur
b.+ dan 1b/3, 73a/14
b.+ ı 166b/15

balçıklı Balçığı olan
b. 62b/10

baldır Bacağın diz kapağından ayak
bileğine kadar olan kısmı
b.+ ları 180a/12

Baleyn Bir kavim adı
B. 175a/6, 175a/7

Baleniyye Beleniye tairesi
B.+ dür 178a/3

bālig (Ar.) Bülüğe eren
b.+ i 78b/12

balkılan - Parlamak, ışık saçmak
b.- duğından 234a/9

bāniyye (Ar.) Bina eden
b.- yi mebnāi’l-müberrāt 10a/12

bārān (Far.) Yağmur
b. 4a/10
ḳaṭarāt-ı āb-ı b. 6b/12
b.- ı cūd 6a/12

barbar (Fr.) Medenileşmemiş (kimse)
b. 195a/14, 195a/16

bardaḳ Su veya sulu şeyleri içmek için
kullanılan, genellikle camdan yapılmış kap
b. 157a/5

bār-geh
b. 104a/9, 127a/9

bārgāh (Far.) Girmek için izin alınması
gereken yer, izinle girilebilecek makam,
huzur
b. 6a/9, 15a/8

bāriḳ (Ar.) Parıldayan, parıltılı, parlak
b. ve şāriḳ 6b/11

bārī (Far.) Hiç olmazsa
b. 25b/10
ḳāzret-i b. 8b/10
ḳāzret-i b.+ nuḳ 24b/2

bārid (Ar.) Soğuk
b. 176a/14, 177a/15, 181a/12
b.+ dür 176a/11
b. olan 167b/15

barmaḳ Parmak
b.+ ı 131a/9
b.+ ları 65a/7, 180a/13
b.+ larında 125a/7

bārū (Far.) Kale duvarı, hisar burcu,
sur
b.+ sı 9a/11

baş - Ayağı, üzerine vücūdun veya
bacağın ağırlığını verecek şekilde zemine
yāhut herhangi bir yere koymak
b.- a başa 28b/3
ḳadem b.- am 60b/10
ḳadem b.- duḳ 71b/7
b.- maduğı 71b/7
ḳadem b.- mışlardur 12a/5

basāyir (Ar.) Basiretler
ehl-i b.+ de 9a/1

başıl - Üzerine ayak konmak, üstünde
yürünmek, çignenmek, ezilmek
b.- maz 153b/11

başkın Basılmış veya basılmış gibi olan,
yassı veya yassılaştırılmış
b.+ dur 208a/4

bāşıra (Ar.) Görme duyusu
ḳurra-ı b.- ı ehl-i beşāret 4b/13

baş Kafa, ser
b. 3b/14
başdan b.+ a 69b/15
başdan b.+ a degin 71b/5
b.+ da 161a/16
b.+ dan ayağa 65a/9, 109a/11
b.+ dan başa 69b/15
b.+ dan başa degin 71b/5
b.+ ı 98b/7, 153b/14, 157a/4,
157a/5, 178b/6
b.+ ima 191b/16
b.+ ima kaçma 226b/7
b.+ ima kaçar 221a/11
b.+ imdan 155b/2
b.+ in 21b/17, 28b/7
b.+ ina 48a/4, 48b/13, 160b/17,
174b/15, 199b/8
b.+ ında 59a/11, 213a/8
b.+ ıñuz 90b/16
b. kaldırmadı 124b/5
b. kaldurmaz 67a/9
b.+ larda 165a/4

başar - Başarmak
b.- sunlar 200b/8

başka Bilinenden gayrı, diğەر, sâir
b. 50b/13, 177b/2
b.+ ca 190b/10, 204b/9

başka başka Değişik, farklı, çeşitli
b. 175a/7

**başla - Bir işi istenilen şekilde
sonuçlandırmak, muvaffak olmak,
üstesinden gelmek**
b.- dı 50a/14, 73b/3, 122b/11,
144a/16, 172a/17, 203b/2
b.- dum 98b/7, 171b/12
b.- sa 179a/9
b.- yıcağ 104b/8

bâtin (Ar.) Bir şeyin içi, ortası, iç
‘alem-i b. 59a/9
b.+ a 173b/6
b.+ ı 6b/15, 31a/16, 217b/5
b.+ uñ 169b/14

bağş (Ar.) Şiddetle ve kuvvetle tutup

yakalama
kuvvet-i b. 229b/10

bayrām namāzı Bayramda kılınan namaz
b.+ n 131b/6

ba‘zı (Ar.) Birtakım, bir kısım
b. 2a/9, 11b/16, 14a/4, 16b/4,
20a/9, 22b/15, 25a/4, 25a/14, 34a/2,
41b/2, 45a/13, 52b/6, 67a/6, 67a/7, 67a/8,
72a/1, 72a/2, 84a/12, 91b/5, 94a/15,
94b/13, 95a/2, 95b/4, 95b/6, 95b/7,
98b/11, 122a/8, 127b/16, 128b/3,
129a/16, 131a/9, 132b/13, 134a/6,
136a/16, 136b/9, 137a/2, 140b/7, 144b/8,
144b/17, 145b/16, 149a/17, 152a/10,
153a/10, 158b/8, 161a/14, 161b/13,
162b/6, 164b/3, 165a/14, 165b/17,
166b/3, 167a/1, 167a/9, 168a/14, 169b/2,
170a/6, 170a/15, 174a/14, 177b/3,
177b/5, 180b/12, 181a/10, 181a/14,
181b/14, 183b/1, 189a/14, 193a/12,
195a/3, 198a/16, 211b/2, 218b/6,
221b/17, 222a/12, 224b/17, 226a/1,
226b/4, 226b/9, 228a/6, 229a/9, 231b/13,
232b/1, 234b/1, 234b/12, 237b/8,
237b/17, 238a/10, 238b/15, 239a/9,
239b/6, 239b/13, 240a/2

b.+ lar 22b/7, 51a/6, 51a/9,
51a/11, 51a/14, 51b/1, 51b/4, 58b/15,
58b/17, 59a/5, 59a/9, 59a/10, 59a/12,
59a/17, 59b/1, 59b/12, 65b/1, 100a/12,
100a/13, 100a/14, 100a/16, 100a/17,
100b/1, 100b/2, 100b/4, 116b/11,
123b/16, 129b/2, 132a/11, 132a/15,
139a/4, 139a/9, 147b/16, 149b/1,
149b/12, 152a/15, 155a/11, 156a/11,
156b/9, 224b/4, 227a/9, 227b/2, 237a/17
b.+ ları 28b/16, 51a/8, 108a/7,
140b/8, 140b/9

b.+ na 2b/7
b.+ ndan 12b/9
b.+ nı 2b/11, 24a/10
b.+ sı 2a/8, 2a/15, 2a/17, 12b/3,
170a/8, 176b/7, 193b/1, 198a/8,
229a/4
b.+ sına 1b/6
b.+ sını 1b/8
b.+ sınıñ 2a/17, 23a/8, 95b/3

bazu (Far.) Kolun omuzla dirsek arasındaki kısmı, pazı
b.+ sı 179b/14

bāzubend (Far.) Kuvvet vermesi için yāhut süs olarak takılan, içinde muska veya yazılı bir süre bulunan kol bağı, kolçak
b.+ ini 181a/11

be- (Far.) Kelime başına getirilerek zarflar teşkil eden “ile, için, -e kadar, -e göre” anlamında ön ek

be'l-ade b. 195b/8

be'l-cümle b. 160a/13, 171a/13, 175b/6

be'l-ittifāk b.+ dur 163a/2

be's-şevāb b. 73b/15

be'z-zarūri b. 33b/16, 184a/3

bed (Far.) Kötü, fenâ, çirkin
b. 109b/6

bed-nāmlık Bednam (şöhreti kötü) olma durumu
b.+ ma 43b/1

bedān (Far.) Başlangıç olarak
b. 108b/12

beddu' ā (Ar. + Far.) Bir kimseye kötülük dilemek için edilen duā

b. 22b/8, 25a/3, 26b/13, 27a/9

b. eylemek 25b/8

b. itdi 22a/4

b. itdüğinden gayrı 25b/5

b. itdükde 22a/17

b. itersin 154b/5

b. itmek 25b/3, 25b/17

b. idüp 22b/5

b.+ sı 22b/11, 23a/16

b.+ sıdur 25a/17

bedel (Ar.) Değer
b. 179b/4, 226a/15, 230b/2

beden (Ar.) Vücut, gövde
hülāşa-ı melik-i b. 27b/16
b.+ de 164a/16

b.+ i 67b/5, 198a/16, 207b/4, 208b/6

b.+ inün 166b/15

b.+ lere 176b/14

b.+ leri 65a/9, 177a/9

b.+ lerin 171b/2

b.+ lerine 167b/15

b.+ lerinün 229b/14

b.+ ün 90a/13, 90a/14, 171b/14

b.+ ünde b. 28a/1

bedi' (Ar.) Benzeri ve örneği olmayan, görülmemiş, ender, yeni (şey)
hüsni b. 213a/2, 213a/3

bedi' a (Ar.) Yeni ve görülmedik güzel şey

sırr-ı b. 2a/5

bedihıyyāt (Ar.) Bedihī oluş, ispāta ihtiyaç göstermeyecek kadar açık ve āşikār olma durumu

b.+ a 176b/6

b.+ a 176b/6

bedil (Ar.) Bir şeyin veya bir kişinin yerini alan şey veya kimse, karşılık, ivaz
b.+ i 14b/9

bedi' ü'l-cemāl (Ar.) Eşine ender rastlanan güzel
b. 160b/14

Bedr Bedr şehri
B.+ den sonra 148a/1
ehl-i B.+ dur 225b/16
B.+ e 166b/11
B. gününde 107b/5
B.+ ün 225b/16

Bedr (II) Kadın adı
B. 225b/2, 225b/3, 225b/8, 225b/9, 226a/1, 226a/2, 226a/3, 236a/3,

bedr (III) (Ar.) Ayın on dördüncü gecesindeki şekli, dolunay (Eserde şahıs adı olarak kullanılmıştır.)

b. 175a/9, 227b/6, 227b/7, 236b/1

b. olmuş 167a/5, 166b/5, 212b/8,

- 213a/11,
b.+ e 139a/10
- Bedr g zası** (Ar. + Ar.) Bedr Savaşı
B. 107b/1, 140a/1
B.+ dan 148a/1
B.+ na 147b/17, 148a/11
B.+ nda 76b/5, 155b/17
B.+ ndan sonra 104a/1, 161a/10
- be-d r st ** (Far. + Ar.) Ő phesiz
b. 119b/13, 120b/15, 121b/2
- beg** Efendi, s hip
b.+ ler 108a/13, 108a/17, 108b/12,
109b/15, 122a/6
b.+ lerinden 108a/5
b.+ lerini 103b/15
b.+ lerin  108a/10
b.+ lerin  108b/1, 207a/11
- beg ** (Ar.) Yerinde
b. 216b/9
- begen** - İyi ve g zel bulmak, takdir etmek
b.- diler 52a/14
b.- d ğinden  t ri 147b/15
b.- mey p 167b/6, 170a/12,
172b/1
b.- mez 170a/8, 170a/11
b.-  p 111b/4, 170b/7, 170b/8
- beh** İyi
b. olmak 41b/15
beh bih 'l-cen n b. 10a/13
- beh dur** bk. bahadır
b.+ lar 41a/12
- beh durluk(g)** Bahadırlık
b.+ ları 42a/7
- beh ne** bk. bah ne
b. 25b/3
- be-h yır** (Far. + Ar.) Hayır i in
b. 25a/14
- be-hazihi** (Ar.) Buna g re
b. 141b/15
- behb d** (Far.) Sağlık, dirlik, iyilik, sıhhat
b. 12b/17
vuc d-i b.+ ı 7b/4
b.+ ların 8b/11
- behcet** (Ar.) Güzellik, hüsn
b 'iş-i b. 240b/9
beh et 'l-me h fil b. 183b/6
- behek** (Far.) İnsanın peŐresini pul pul beyaz edip alaca eyleyen bir nevi maraz
b. tenl leri 46b/15
- beher** (Far.) Her bir
b. 110a/17
- beher-h l** (Far. + Ar.) Her durumda
b. 215b/1
- behişt** (Far.) Cennet, uçmak
b. 10b/17, 165a/2, 176b/2
s d t-ı ehl-ı b.+ dendür 12a/7
- behre** (Far.) Pay, hisse
b.+ leri 192b/5
b.- mend 2b/10, 10b/2
b.- ver 2b/10
- behre-mend** (Far. + Far.) NasilenmiŐ
b. 226b/13
- be a** (Ar.)  lmezlik, bakilik
b. 71a/14, 235a/8
b.+ sı 229b/15, 233a/13
d r-ı b.+ ya 102a/16
- bek r** (Ar.) EvlenmemiŐ olan
b. 236a/5
- bekle** - Gözler vaziyette olmak, durup kollamak, intizar etmek
b.- mege 62b/14
b.- r 62b/13
b.- yene 62b/13
- bel** İnsan vuc dunun orta kısmında g ğ sle karın arasında hafifçe darlaŐmıŐ olan ve kuşak bağlanan yer
b. 217a/7

b.+ i 175a/13, 180a/4, 215a/2,
217a/6
b.+ ine 65a/7

belā (Ar.) İnsana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması güç durum, bādire, dert, gam, keder
b. 104b/17, 105a/6, 139a/12,
169b/6

şiddet-i b. 41a/5
b.- yı sebab 173b/9
b.- yi keşide 37b/5
b. çekene 224a/10
b.+ dan 52b/5, 222a/15
b.+ lar 167a/7
b.+ ların 91a/5
b.+ sı 220b/17
b.+ sına 82b/3, 175b/1
b.+ sında 234b/9
b.+ sından 221a/7
b.+ ya 46b/12, 52b/5, 84a/12,
88b/9, 91a/13, 213b/11
dām-ı b.+ ya 216a/1
b.+ yı 52a/4, 157a/2

belāğat (Ar.) Sözü etkili, güzel ve hitap edilen kimseye, içinde bulunulan duruma uygun düşecek şekilde söylenmesi; fasih ve hāle uygun söz söyleme
ḥitāb-ı b. 15b/2
kitāb-ı b.- nişāb 13b/6
maẓmūn-ı b.- ı meşhūn 36b/9
nūmā-yi aṣḥāb-ı b. 14b/11
b.+ da 168b/4

belakeş (Ar. + Far.) Belayı çeken
b. 222b/14

belgile - Belirlemek
b.- yüp 124b/8

belī (Ar.) Evet, hay hay, peki
b. 47a/16, 128a/16

beliğ (Ar.) Etkili, güzel ve yerinde söylenmiş (söz)
b. 95b/1
kelām-ı b.+ ün 45a/6

beliyyāt (Ar.) Belālar, dertler, kederler,

eziyetler, sıkıntılar
maḳūle-yi b.+ a 54b/13
terādūf-i b. 12b/10

belki (Ar.) Olabilir, olabilir ki, bir ihtimāle göre, muhtemelen
b. 15b/1, 16a/4, 16a/9, 19a/8,
24b/10, 26a/3, 26a/7, 26a/17, 26b/11,
27a/4, 27b/2, 32b/6, 33b/14, 34a/3,
36b/15, 50b/12, 53a/9, 55a/9, 55b/8,
56a/7, 59b/12, 66a/6, 91a/12, 95b/7,
112a/10, 117a/5, 117b/12, 122a/1,
143a/5, 146a/6, 163b/4, 168a/5, 169b/9,
174a/14, 176a/15, 177a/6, 180a/17,
187a/5, 191b/11, 195b/12, 196a/8,
206a/3, 211a/15, 214a/11, 231a/11

bellū Anlaşılacak ve görülecek şekilde açık olan, meydanda, aṣikār, zāhir
b. 178b/4

belür - Meydana çıkmak, görünmek, zuhur etmek, tezāhür etmek
b.- meye 179b/16
b.- üp 43a/2

ben Tekil birinci şahsı gösterir
b. 28b/11, 29a/7, 29a/9, 30b/13,
39a/3, 40a/4, 47a/4, 47a/8, 47b/5, 48b/2,
52b/5, 53b/12, 55b/11, 57b/6, 60a/4,
60a/17, 60b/2, 60b/13, 65a/4, 66a/1,
66b/11, 67a/17, 68b/10, 69b/3, 70b/4,
71a/6, 73b/11, 74a/2, 76a/1, 76a/2,
76a/13, 77a/2, 77a/4, 77a/12, 77b/9,
77b/15, 80a/13, 80b/1, 80b/14, 81a/3,
81a/4, 81b/6, 82a/4, 82a/13, 82b/2,
82b/12, 83a/13, 84a/8, 86a/10, 86b/3,
87b/1, 87b/9, 87b/13, 88a/13, 88a/17,
89a/9, 90a/9, 95a/1, 97a/2, 97a/3, 97a/17,
97b/4, 97b/9, 98a/4, 98a/6, 98a/9, 98a/10,
98b/5, 98b/8, 98b/15, 99a/1, 99a/3, 99a/5,
101b/15, 103b/7, 104a/12, 110b/7,
111b/13, 112a/1, 115a/13, 115a/15,
115b/7, 115b/9, 115b/14, 117a/9,
117a/16, 117b/17, 118b/5, 119a/17,
119b/6, 119b/7, 120a/4, 121a/3, 121a/10,
121a/14, 121a/17, 121b/2, 124a/16,
124b/1, 124b/2, 124b/3, 124b/9, 124b/11,
125b/10, 125b/14, 126b/6, 126b/9,
126b/11, 126b/17, 127a/9, 132b/3,

135b/2, 136b/11, 136b/12, 137b/2,
137b/3, 137b/5, 137b/14, 138a/1, 138a/8,
138a/9, 139b/9, 141a/14, 141b/8, 142a/1,
142a/13, 142a/15, 143b/4, 147b/3,
149a/3, 150a/9, 150a/13, 150a/16,
150b/8, 155a/15, 161a/3, 161a/5, 164a/4,
164b/16, 166a/1, 167a/4, 167b/7, 169b/9,
170b/3, 170b/8, 172a/12, 172b/11,
173b/11, 175a/13, 180b/7, 182a/1,
182b/13, 182b/16,
184b/10, 184b/13, 185a/2, 185a/5,
185a/8, 185a/11, 185b/2, 185b/3, 185b/5,
185b/8, 188a/10, 188a/11, 198a/15,
198a/17, 199a/9, 203a/11, 203b/7,
203b/8, 205b/12, 206a/4, 206a/11,
211a/13, 211b/14, 213a/9, 213b/10,
213b/11, 214a/14, 215a/11, 215a/13,
216a/7, 216a/8, 218a/11, 219a/15,
221a/8, 223a/17, 223b/12, 225a/1,
227a/6, 228a/17, 228b/11, 233b/7,
234b/3, 234b/9, 235b/1, 235b/5, 236b/10,
237a/7, 237a/13, 238a/14, 238a/15,
238b/5, 239a/15, 239b/16
b.+ a 31a/5, 47b/17, 52a/2,
53b/14, 60a/17, 65a/2, 67a/4, 70b/14,
71a/17, 71b/2, 75a/10, 75a/12, 75a/14,
76a/2, 78a/15, 80a/12, 81a/2, 81b/8,
82a/11, 87b/7, 88a/5, 95a/2, 97b/2, 97b/8,
98b/5, 98b/8, 98b/14, 101b/10, 111a/11,
114a/5, 114a/6, 117a/13, 117a/15,
119b/3, 119b/4, 119b/5, 120b/10,
120b/11, 124a/8, 124b/7, 124b/17,
125a/4, 125b/8, 125b/9, 126b/1, 126b/8,
126b/13, 127a/3, 127a/7, 127a/9,
127a/14, 128a/14, 132b/5, 138a/3,
138a/7, 141a/13, 141a/14, 141a/15,
141b/2, 142a/5, 142a/12, 142b/8,
142b/14, 143b/3, 143b/15, 144b/14,
154a/1, 155a/14, 155a/15, 155b/3,
156b/17, 164a/3, 164a/6, 166a/2, 166a/5,
166a/7, 169b/3, 169b/6, 170a/15, 172b/7,
181b/5, 184b/11, 185b/4, 185b/9,
185b/11, 186b/2, 191b/17, 192a/4,
194b/4, 194b/10, 199a/5, 203a/10,
210b/2, 211a/7, 212b/6, 213a/12,
214a/17, 214b/8, 215b/7, 215b/8, 216a/3,
216a/7, 216b/2, 218b/14, 218b/16,
219a/4, 219b/15, 219b/16, 220a/9,
220a/12, 221b/4, 225a/3, 225b/11,
226a/7, 226a/8, 226a/10, 232a/13,

232a/15, 233b/8, 235a/15, 236a/13,
237a/5, 237b/4, 237b/6, 238b/8, 239a/11,
239a/16, 239b/1, 240a/3
b.+ de 60b/13, 155b/1, 211a/10
b.+ de mi 203a/13
b.+ den 46b/11, 55b/7, 66a/1,
98a/15, 117a/15, 127a/5, 128a/14,
141b/7, 198b/3, 198b/4, 218b/10,
218b/16, 219b/5, 220a/10, 225b/13,
234a/16,
234b/7, 235a/15
b.+ den ğayrı 47a/16
b.+ den ötüri 165b/15, 239a/6
b.+ den sonra 40a/8, 113a/17,
120a/7, 120a/9, 125b/6, 128b/3
b.+ densin 138a/8
b.+ i 21a/16, 31b/14, 31b/16,
46b/13, 47b/8, 48a/5, 48a/13, 48b/1,
59b/12, 59b/14, 60a/16, 71a/17, 73b/2,
73b/6, 77a/16, 81a/3, 81a/8, 82a/1, 87b/6,
90a/11, 91b/2, 97a/3, 97b/15, 98a/8,
110a/5, 141b/7, 120b/7, 124b/9, 127a/6,
143b/1, 143b/3, 149a/4, 150a/17, 153a/2,
153a/5, 153a/6, 153a/12, 164b/16,
165b/14, 166a/10, 167a/3, 167a/4,
169b/8, 170a/13, 170a/16, 170b/1,
173a/4, 181a/8, 181b/7, 181b/8, 181b/16,
185b/9, 194b/6, 196b/2, 198a/10, 210a/3,
211a/3, 211a/4, 211a/6, 213b/2, 214b/5,
215b/14, 216a/5, 217b/11, 218b/11,
218a/12, 219a/4, 220a/3, 221a/10,
222b/12, 225a/4, 225b/13, 237b/4,
237b/13, 237b/15, 238b/9, 239a/10,
239a/13, 239b/12, 240a/6
b. mi 97a/17
b. miyin 47a/14, 47b/8
b.+ se 120a/7
b.+ üm 22a/16, 28b/9, 30b/15,
47a/6, 47a/15, 47a/16, 48b/3, 53b/15,
54a/17, 73a/17, 73b/5, 75a/8, 75a/16,
75a/17, 78a/13, 79a/11, 80a/14, 81a/5,
81a/6, 84a/12, 84a/15, 85a/15, 86b/15,
87a/16, 87b/1, 88a/15, 88a/17, 89a/3,
89a/4, 89a/10, 90a/4, 95a/10, 98a/4,
98a/9, 98b/2, 98b/9, 116b/13, 111b/17,
112a/17, 112b/16, 115b/2, 117a/12,
117a/14, 119b/4, 119b/13, 119b/15,
121a/15, 125b/9, 126b/7, 126b/10,
127a/2, 127a/8, 137b/4, 138a/4, 140b/2,
142a/2, 142b/9, 143a/16, 146a/8, 150a/9,

150b/11, 151a/7, 151b/5, 153a/2,
159a/15, 159a/17, 161a/6, 164a/9,
164b/17, 165b/13, 166a/4, 166a/8,
166a/9, 168b/12, 169a/8, 169a/10,
169a/11, 169b/4, 169b/10, 170a/16,
170b/3, 172a/17, 174a/12, 174b/3,
174b/4, 174b/5, 174b/8, 174b/10,
174b/11, 175b/1, 180b/15, 180b/16,
180b/17, 181a/3, 181a/6, 185b/6, 185b/9,
186a/17, 188a/12, 191b/16, 192a/2,
194a/16, 194a/17, 194b/3, 196b/2,
197b/8, 198b/3, 198b/12, 198b/15,
203a/3, 203a/10, 203a/12, 203a/13,
203b/7, 203b/14, 205b/14, 205b/17,
206a/14, 209b/15, 210a/1, 210a/5,
210a/6, 210a/13, 210b/2, 210b/3,
210b/16, 211a/1, 211a/6, 211b/16,
212a/1, 213a/5, 213a/13, 213a/15,
213b/4, 213b/10, 213b/12, 213b/13,
214a/7, 215a/12, 216a/3, 216a/13,
216a/15, 216b/9, 217b/10, 217b/11,
217b/16, 218a/11, 218a/13, 218a/14,
218b/9, 218b/12, 218b/16, 219a/4,
219a/5, 219a/11, 219a/13, 219b/2,
219b/4, 219b/12, 220a/4, 220a/6, 220a/8,
220a/10, 220a/15, 220a/16, 221a/17,
221b/6, 222b/16, 223a/17, 223b/14,
224a/10, 225a/5, 225b/11, 226a/7,
226b/6, 226b/12, 228a/13, 228a/14,
228b/13, 230b/5, 230b/7, 232b/3, 232b/6,
233a/8, 233a/9, 233b/1, 233b/5, 234b/4,
235a/6, 235a/12, 235b/6, 236a/8,
236a/17, 236b/2, 236b/5, 236b/8,
236b/11, 236b/15, 237a/1, 237b/7,
237b/9, 237b/12, 237b/13, 238a/12,
238b/4, 238b/10, 240a/7

b.+ üm oğlancıkum 53a/13

b.+ ümle 55b/10, 79a/2

benān (Ar.) Parmaklar, parmak uçları
b.- ı pür 7a/1

bend (Far.) Bağ
b. 60b/15, 118a/1
b.- ı bendegi 2b/1
şu b.+ i 93a/12
b.+ ine 37b/4
b. itesiz 61b/17

bende (Far.) Kul, köle, abd, memlûk

b. 3a/12, 22a/6, 22b/6, 37b/7,
38a/13, 216b/9, 231b/11, 239a/8

b.- yi za'if 39a/9

b.+ dür 37b/17

b.+ ler 112a/6, 112a/9, 167a/12,
207a/13

b.+ lere 37b/8

b.+ leri 37b/10, 138b/6

b.+ lerinden 33b/8

b.+ lerine 8a/8

b.+ si 174b/4

b.+ sine 139a/2

b.+ ye 164a/3

b.+ yi 222b/3

bendegi (Far.) Bendelik, kulluk, kölelik

b. 35a/2

bend-i b. 2b/1

bendelik Kulluk

b. 37b/4

bengilük Afyona benzeyen uyuşturucu ve
keyif verici bir madde, beng mâcunu

b. 221b/5

benī (Ar.) Oğullar

b. 11b/3, 97b/7, 121a/13, 161b/5

mücid-i b. 23b/10

b. âdem 80b/2

b. âdemden 19b/12

b.+ âdemdeki 24b/12

b. Allāh 137b/11

b. Arfedeyi 97a/6

b. Arfede 97a/7

b. İsrā'il 11b/17, 51a/6, 51a/9,
72b/11, 81a/2, 84b/1

b.+ İsrā'ilden 72b/17, 73a/15

benū bk. benī

b. Esedden 155a/12

beñ Vücuttaki leke

b.+ dür 159b/15

b.+ idür 158b/5

b.+ ler 198a/8

beñek Ben gibi ufak nokta

b.+ ler 147a/13

beñizlü Yüz rengi olan
b. 169a/6
b.+ yi 167a/2

beñze - Ortak tarafları sebebiyle birbirini hatırlatmak, andırmak
b.- meye 63a/10
b.- r 56b/14, 69a/16, 122b/1, 138a/3, 138a/4, 176a/15, 184b/3, 209b/17,
210a/16, 213a/8, 220b/13
b.- se 24a/3
b.- yüp 179a/15

berāhīn (Ar.) Burhanlar, deliller
b. 230a/14
b.+ i 182b/1

ber-murād (Far. + Ar.) Murat üzerine
b. 10b/2

ber-feḥvā (Far. + Ar.) Fetva üzerine
b. 4b/5

berā'at Başka bir şeyle ortak nitelikleri bulunan, başka bir şeyi andıran, müşābih
b.+ dür 14b/13

berāber (Far.) Birlikte
b. 61b/9, 65b/6, 71a/9, 174b/16, 203a/17, 229b/12
b.+ dür 29b/3, 195a/11
b.+ inde 60a/14, 231a/2
b. mi 192a/4

berber (İtal.) Saç ve sakal kesmeyi meslek edinmiş kimse
b. 21a/9

berekāt (Ar.) Bereketler
b. 35b/8, 41b/2

bereket (Ar.) Allah'tan gelen hayrın bir nesnede görünmesi ve devam etmesi, artıp çoğalması, Tanrı ihsānı, nīmet
b. 21b/11, 34a/16, 36a/1, 41b/7, 87a/1, 134a/12, 200b/10
b.+ den 86a/9
b.+ i 121b/5, 127a/17
b.+ ler 87a/3

b.+ leri 41a/15
b. vir 143a/6

bereketlü Bereketi olan
b. 77b/13, 182b/10, 183a/2
b.+ dür 182b/5

beri bk. berü
b.+ dür 229b/4

beriyye (Ar.) Yaratılmış olanlar, yaratıklar, mahlûkat
b.+ de 180b/14

berg Sağlam, kuvvetli
b. 132a/14, 209a/1
b. u bārı 15b/5
b.+ dür 212b/13

berü Ayrılma hâlimden sonra geldiğinde "belli bir yerden ve zamandan bu yana" anlamı verir, bir işin başlangıç yerini ve zamânını gösterir
itülden b. 160a/11, 212a/15
olalıdan b. 142a/5, 220b/11
öpülden b. 172b/11
tārîhinden b. 12b/4
yapışıldan b. 172b/11
zamāndan b. 47a/13, 231b/6

berü (II) İki uzaklıktan daha yakın olanı, yakın, daha yakın yer
b. 65b/12, 66b/3
b.+ den 118a/3
b.+ sine 65b/14

be's (Ar.) Zarar, mahzur, beis
b.- ı şedīd 6a/13

beşāret (Ar.) Müjde, iyi haber
b. 37b/5, 125a/8
ḳurra-ı bāşıra-ı ehl-i b. 4b/13
b. itmişdür 125b/7

besle - Yedirip içirmek, karnını doyurmak
b.- mişdür 152a/3, 153a/12
b.- yüp 152a/7

besleme Evlerde boğaz tokluğuna

çalıştırılan küçük hizmetçi kız, ahretlik,
evlâtlık, beslemelik
b.+ sidür 161b/6

beslen - Gıdâ ile geliştirilmek

b.- miş 219b/12

beslü İyi beslenmiş, semirtilmiş,
şişmanlatılmış
b. 217a/4

be's-şavâb (Ar.) Doğruluk olmadan
b. 94a/13

beş Dörtten sonra, altıdan önce gelen
sayının adı
b. 15b/2, 134b/17, 135a/5,
140b/7, 154b/10, 169b/17, 201a/8,
224b/11, 224b/13, 224b/16
b. i 224b/12

beşer (Ar.) İnsan, insan oğlu, insan türü
b. 25a/14, 68a/4, 119a/7
aḥbeş-i 'a' zâ-yı b. 53a/9
ṭılsım-ı nev'-i b. 25a/13
eşref-i cemi'-i 'a' zâ-yı b.+ dür
53a/6
ihbâs-ı tavâ'if-i b.+ e 2a/14

beşere (Ar.) Derinin dış tabakası, üst
deri, cilt
b.+ si 27a/8

beşeriyye (Ar.) Allah'ı yarattıklarından
biri gibi tasavvur eden, Mûtezile
firkalarından biri
evsâḥ-ı b.+ den 7b/1

beşeriyyet (Ar.) İnsan olma durumu,
insan olmanın gereği olan özellikler
zümre-yi efrâd-i b.+ den 7b/17

beşik Bebeklerin içine yatırılıp
uyutulduğu, tahta veya demirden
yapılmış, ayaklı bir çeşit küçük sallanır
karyola
b.+ de 72b/11, 72b/15

beşinci Beş sayısının sıra sıfatı, sırada

yeri dördüncüden sonra, altıncıdan önce
olan
b. 16b/10, 80a/5, 106a/16

beşir (Ar.) Müjde getiren kimse,
müjdecî
B. 226b/4

beştemâl (Far.) Hamamda vücûdun
belden aşağısını örtecek şekilde bele
sarılan bez, futa
b. 209a/6

beter (Far.) Çok fenâ, daha fenâ, çok
kötü
ḥurde-yi b. 6a/16

bevâtin (Ar.) Bâtında olan, gizli şeyler,
içtekiler
b.+ üñiz 30a/4

bevl (Ar.) Sidik, çiş, idrar
b.+ üni 155a/1

bey' (Ar.) Satma, satış
b. 10a/12, 83a/5
b. iderdî 74b/14
b. itdüm 211b/16
b. ü şirâ 219a/17
b. ü şirâda 99b/4, 204b/13,
239a/4, 239a/12
b. ü şirâmuñ 216a/15

beyân (Ar.) Açıklama, anlatma, söyleme
b. 19b/6, 107a/8, 130b/1,
138a/16, 157b/1, 164a/13
b. a 171a/7
b.- ı kudret 24a/8
b.+ dur 192b/12
b. eter 39b/4
b. eyledi 120a/14
b. eylediler 194a/12, 230a/17
b.+ ı 7a/2
b.+ ıdur 132b/9, 162a/15
b.+ ında 236b/17
b.+ ındadır 16a/13, 16a/15,
16a/17, 16b/3, 16b/4, 16b/7, 16b/10,
16b/11, 16b/12, 17b/15, 18a/2, 18a/4,
18a/6, 18a/8, 18a/11, 18a/13, 18a/16,
18b/4, 18b/12, 18b/17, 19a/12, 19a/14,

39b/2, 45a/12, 45a/13, 66b/14, 75a/1,
78b/6, 80a/6, 82a/4, 91b/17, 138b/2,
151b/16, 155b/13, 157b/6, 176a/5,
206a/16, 220b/3, 229a/1
b. itdügi 94a/12
b. itelüm 162b/10
b. iter 16b/14, 17a/10, 84a/17,
99a/13, 123b/12, 157b/3
kışşa-ı b. iter 17b/6
b. ideyin 95a/14
b. itmiş 45a/17
b. itmişdür 148a/9, 160b/5,
162a/10, 185b/13
b. itmişlerdür 129a/10
b. idüp 121b/16, 229b/5
b. olunmayan 45b/5
b. olunmuşdur 18b/6, 72b/16,
103b/9, 107a/5
b. olunmuşdır
b. olunsa 134b/12

beyānāt (Ar.) Yetkili bir kimsenin belli bir konuda yayın yoluyla yaptığı açıklama, resmî olarak verilen izāhat, deme

āyāt-ı b.- ı şerīfe 99a/8
b.+ ında 1b/8

beyāz (Ar.) Kar renginde olan rengin adı, ak

b. 12b/12, 22b/13, 23a/3, 24a/17,
25a/10, 26a/12, 26a/17, 26b/2, 26b/6,
26b/7, 26b/8, 26b/9, 26b/10, 26b/12,
58b/6, 58b/9, 69a/9, 70a/17, 147a/15,
164b/1, 166a/14, 173a/3, 177a/15,
181b/11, 208a/9, 208a/11, 212b/4
levn-i b. 19a/9, 27b/5
b.+ dur 150b/7, 197b/4, 219b/10
b.+ ı 150b/12, 196b/3
levn-i b.+ uñ 16a/3, 19a/7, 27b/1
levn-i b. üzere 16a/4

beyāzlık Beyaz olma durumu

b. 23a/9
b.+ da 27b/1
levn-i b.+ ı 196a/7

beyn (Ar.) Ara

b.+ inde 26b/11, 34b/5, 52a/15,
91a/4, 127b/15

b.+ lerinde 7a/10, 11b/13, 23b/17

beynel-akrān b. 194a/17

beynel-ḥācebeyn b. 231a/1

beynel-ḥakk b. 14a/13

beynel-nās b. 193a/1

beyt (Ar.) Dīvan edebiyātında nazım birimi olarak kabul edilen iki mısradan ibāret nazım parçası

b. 1b/13, 3a/5, 4a/7, 4b/17, 5b/4,
6a/7, 7a/13, 8a/1, 8b/15, 9b/6, 10a/9,
11b/10, 13a/1, 13a/12, 15a/16, 27b/13,
34b/17, 037a/2, 145b/7, 158a/12, 163b/11
ehil-i b. 186b/6

ehl-ı b. 18a/9

esmā-yı b. 161a/16

ma' nā-yı b. 223b/2

b.- i Farisī 8a/2

b.- i laṭīf 42a/2

b.- i mezkūrda 168b/9

b.- i mezkūruñ 167b/3

ehl-ı b.- i nübüvvete 36a/7

b.- i şāliş 168b/11

b.- i şālişüñ 168b/10

b.- i şānī 206a/3

b.+ de 34b/17, 44a/12, 95b/10,
158b/5, 159a/12, 225a/14

b.+ den 224b/11

b.+ dür 168b/11

b.+ e 158b/6, 172a/7

b.+ i 170b/5, 190b/3, 194b/17,
237a/17

b.+ iñ 96a/9

b.+ ler 172a/15, 220b/3, 221b/5,

238b/7

b.+ lerde 159b/1, 170a/4

b.+ leri 95b/15, 142b/6, 142b/17,

159a/8, 164a/1, 168a/15, 171b/8, 172a/8,
173a/1, 174a/1, 180b/6, 194b/1, 224b/17,

226a/1, 227b/11, 228b/4

b.+ lerinde 172b/3

b.+ lerüñ 172b/2

b.+ üñ 210a/16, 223a/7

beyt (II) (Ar.) Ev

b.- i Allāh 27b/16

b.- i ḳalbe 33b/6

ehil-i b.- i ḥıyāruñ 192a/9

medḥal-i b.- i hidāyet 28a/9

ehil-i b.+ indendür 157b/5

- ehil-i b.+ ine 157a/16
ehl-ı b.+ iniñ 18a/4
beyt'ullāh b. 163b/10
beytü'l-māl b. 143a/16
beytü'l-ma' mūr b. 32b/11
- beyyināt** (Ar.) Beyyineler, deliller, şahitler
āyāt-ı b.- ı 'uzām 36b/10
ayet-i b.- ı şerīfe 17a/6
āyāt-ı b.+ dan 23b/4
b.+ dandur 102a/7
b.+ ı 25a/4
- beyyine** (Ar.) Bir husūsun doğruluğunu ortaya koyan şey, delil, burhan, hüccet
b. olundı 103a/12
- bezen** - Bezenmek
b.- miş 69a/15
- bezl** (Ar.) Esirgemedi bol bol verme, sarfetme, harcama
b. 173b/5
b.- i māl'dur 238a/4
b. iteler 84b/17
b. iterler 173a/16
- bezzāziyye** (Ar.) Bedesten
b. 192b/2
- biçku** El veya makine ile kullanılan, ağaç ve tahta biçen büyük testere
b. 47b/14, 48a/1
- bınar** Yerden kaynayarak çıkan su, kaynarca
b.+ uñ 62b/10
- brak** - Tutmaktan vazgeçip tutmaz olmak
b.- dı 50a/15, 137a/13, 194b/6, 224b/1
b.- dum 213b/11
b.- salar 210b/11
b.- up 73b/1, 73b/6, 88a/11, 112b/6
b.- ur 168b/1
- bī** - (Far.) Farsça ve Arapça
- kelimelerin başına gelen ve dilimizdeki “-siz, -mez” eklerinin anlamını karşılayan ön ek
b. 6a/17, 6b/11, 6b/12, 7b/17, 13a/6, 13b/14, 15a/5, 22a/15, 44a/5, 198b/7, 232a/9
b.-^c amel 151a/14
b.- ār itmişdür 210a/3
b.- başar 6b/2
b.- bedil 163a/15
b.- bedile 199b/2
b.- bizā^c a 14a/3
b.- çäre 13b/9
b.- çün 2a/2
b.- dermān 109b/4
b.- devr-i tuķā 4a/4
b.- din 3b/16
firķa-ı b.- dini 4a/3
b.- fazlihi te^c ālā 11a/7
b.- günāh 73b/9, 226a/13
levāme-yi ħamd-ı b.- ħesāb 4a/13
mizāb-ı fāiz-i rahmet-i b.- ħesāb
8a/15
b.- ihtiyār 77b/6, 207b/17
b.- i^c tibār 1b/10
b.- irtiyāba 13a/4
b.- inşāflıķdur 182a/7
b.- irtiyāba 13b/4
b.- izni allah 73a/12
b.- ħadr 7a/11
b.- ma^c ni- yi mef^c üldür 44b/11
b.- miķdār 1b/9
maĥbüb-ı b.- mişāl + üñ 13b/7
b.- muķtezā-yı esmā-yi celāliyye
37a/16
b.- nihāye 35b/3, 61b/10
b.- nihāyedür 39a/12
şevāb-ı b.- pāyān 163a/15
aķāvīl-ı b.- şebātdur 13a/7
sitāyiş-i b.- pāyān 1b/1
b.- tevaķķuf 34a/13
tiğ-i b. 4a/1
bi'l-ismetü'l-semedāniyye b.
5b/7
bi'n-nār iħrāk-ı b. 48b/15
bi't-tu' ve'r-rizā b. 49a/2
- bi^c avnihī te^c ālā** (Ar.) Allah'ın yardımıyla
b. 10b/15

bi-ḥaseb (Ar. + Ar.) Bakımından
b. 213a/3, 223a/8, 223b/2
bi-ḥasebi'l- 'aql b. 227b/1
bi-ḥasebi'l-iktizā-yı 'amel b.
141b/1
bi-ḥasebi'l-ittifak b. 159a/9
bi-ḥasebi'l-mu'anni b. 158b/17
bi-ḥasebi'l-vāki' b. 159b/3,
159b/6
bi-ḥasebi't-teṣbīh b. 159b/6

bī-ḥisāb (Far. + Ar.) Hesapsız
b. 4a/13, 8a/15

bi't-ṭabi' (Ar.) Tabiatıyla, tabi olarak,
elbette
b. 199a/1

bī'at (Ar.) Bir hükümdarın, büyük bir
kimsenin hâkimiyetini, hüküm ve yetki
sâhibi olduğunu tasdik edip ona tâbi
olmayı kabul etme ve bunun için yapılan
merâsim

b. itdüm 121a/10
b. idüp 101b/15, 121a/11
bī'atü'l-ḥücerât b. 79b/6

bībāk (Far. + Far.) Korkusuz
b. 89b/1

biçdür - Yardırmak, böldürmek

b.- di 47b/15, 48a/1
b.- mege 48a/2

bil - Bir şey hakkında bilgisi, mālümâtı
olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak
b. 59b/12, 74a/1, 188a/9,
221b/12

b.- di 166a/8
b.- di ki 66b/8, 81b/3
b.- diler 110b/2
b.- düğün 177b/12
b.- dük 120b/17
b.- düm 172b/11, 172b/15
b.- düñiz mi 114a/3
b.- ecek 230b/2
b.- eler 205a/16
b.- enler 164b/16
b.- esin 188b/11

b.- esiz 58a/11
b.- eydüm 142b/8, 173a/7
b.- eyin 65a/4
b.- gil 85a/7, 96b/6, 205b/15
b.- icked 106b/6
b.- irün 67b/7
b.- mediler 88a/2, 198a/14
b.- medin 43b/4
b.- medügindendür 43b/6
b.- medüm 194a/13
b.- mek 56a/7
b.- memek 185a/17
b.- meñ 98b/10
b.- mesi 185a/16
b.- mez 95a/11
b.- mez misin 24a/7, 185a/4
b.- mezdük 113a/9
b.- mezem 97a/17
b.- mezin 67b/6
b.- mezsın 185a/10, 200a/12
b.- mezüm 99a/17
b.- miş 19a/14, 57b/12, 77b/2,
229a/2
b.- üñ 88b/17
b.- üp 29b/15, 31a/14, 91b/9,
116a/5, 122a/8, 153a/9, 168a/12
b.- ür 53b/14, 54a/10, 111b/9,
119a/13, 170b/7, 197a/9, 205b/3
b.- ür misin 67b/6
b.- ürdük 64a/4
b.- ürin 55b/12, 71a/7
b.- üriz 95a/15
b.- ürler 110a/1, 112b/11, 112b/12
b.- ürlerdı 110a/16
b.- ürsek 110b/4
b.- ürsem 117a/10
b.- ürsin 108b/4, 143b/7, 167a/9
b.- ürüz 108b/4, 113a/12

bilā - (Ar.) Dilimizdeki “-siz, -meksizin,
-meden” eklerinin anlamını karşılayan ve
genellikle Arapça kelimelerin başına
gelerek zarflar teşkil eden ön ek
'aṭa-ı b.- ḥicāb 74b/11

bildür - Haber vermek, ihbar etmek
b.- dügi 53b/15
b.- dük 62b/7
b.- düğ 62b/4
b.- düm 119b/14

b.- esiz 54b/5
b.- miş 81b/15
b.- mişler 49b/9
b.- üp 29a/16
b.- ür 18b/3, 138b/5, 162b/2

bile 1. hatta, hem de, üstelik, 2. Diğerleri gibi 3. Dahı, de

b. 40a/12, 49a/13, 62a/14, 76b/7, 84a/15, 89b/10, 90b/8, 91a/8, 102a/2, 102b/10, 106b/2, 107a/2, 115b/11, 128b/12, 130b/10, 133a/8, 154a/11, 154a/17, 160a/7, 161a/17, 195a/3, 200b/7, 208a/2, 211b/16, 233a/13, 235a/11, 237a/8

bile Birlikte, bir arada

b. 106a/1, 139a/10, 150b/9

bilek Elle kolun birleştiği yer

b.+ i 99a/1

bilezük Süs için bileğe ve kola takılan halka

b. 125a/6, 126b/6

bilgi Herhangi bir konuda bilinen, zihince kavranmış olan şey, mālūmat

b. 179b/16

bilin - Hakkında bilgi sâhibi olunmak, öğrenilmiş bulunmak, mālūm olmak

b.- ecek 137a/17

b.- eydi 209b/7

b.- meye 34a/8

b.- mezdi 209b/6

b.- üp 230b/8

b.- ür 236a/13

bin - (Bir şeyin veya bir hayvanın üzerine çıkıp) Ayakları sarkıtarak oturmak

b.- di 153b/9

b.- ecegüm 153a/2, 213a/17

b.- eler 146b/17

b.- erler 173b/9

b.- miş 148b/12

b.- üp 49a/15, 69a/3, 90b/7, 90b/8, 108a/15

binā Ar. Barınmak veya belli bir maksat için kullanılmak üzere yapılmış her türlü mīmārī eser, yapı

b. 61b/7, 63b/8, 69b/7

b. itdükde 72b/7

b. itmek 73a/14

b. idüp 72b/7

b.+ sında 72b/5

binā (Far.) Gören (kimse), görücü

b. oldı 47a/10

b. olmağ 47a/2

binā`en (Ar.) Dayanarak, -den ötürü, -den dolayı

b. 59a/13

bindür - (Birini bir şey üzerine) Çıkarmak, çıkarıp oturtmak

b. 153a/3, 153a/7

b.- eyin 153a/4

b.- ürem 153a/6

binefsihī (Ar.) Şahsen

b 106b/3

binil - Binmek işi yapılmak

b.- üp 77a/6

binü`l-nās (Ar. + Ar.) İnsanların kızı

b. 145a/4

biñ Dokuz yüz doksan dokuzdan sonragelen sayı

b. 51b/8, 62a/12, 62b/13, 64b/15, 71a/3, 137a/6, 147a/16, 150b/12, 196b/3

biñ yigirmi bir Bin yirmiden sonra gelen sayı

b. 14a/6

bīpāyān (Far.) Sonsuz

b. 187a/14

bīpervā (Far) Korkusuz, sakınmayan

b. 89b/1

bir 1. Sayıların ilkinin adı, 2. Belirsiz sıfat olarak herhangi bir şeyi, yeri veya kimseyi gösterir

b. 1b/2, 2a/5, 2a/6, 2b/2, 2b/3, 2b/9, 4a/9, 5b/3, 6a/14, 7a/7, 7a/16, 7b/15, 8b/8, 8b/9, 10b/4, 11a/14, 12a/1, 12a/3, 12a/6, 12a/10, 12b/15, 12b/17, 13a/3, 13a/8, 13a/12, 13b/6, 14b/7, 14b/9, 14b/13, 15b/2, 15b/6, 16a/1, 17a/2, 19a/4, 19a/6, 19b/12, 20a/12, 20a/13, 20a/14, 20b/1, 21a/13, 21b/2, 22a/9, 22a/13, 22b/1, 22b/14, 22b/17, 23a/8, 23a/14, 23b/11, 24a/4, 24b/10, 24b/11, 25b/1, 25b/2, 25b/3, 25b/17, 26a/17, 26b/3, 26b/5, 26b/8, 26b/9, 26b/11, 28a/16, 28b/14, 29b/2, 29b/3, 29b/8, 30a/7, 31a/15, 31b/12, 31b/13, 31b/16, 32a/2, 33a/8, 33a/14, 33b/13, 33b/17, 34a/5, 34b/10, 35b/1, 35b/17, 36a/1, 37a/4, 37a/6, 38a/3, 38a/8, 38a/11, 38b/14, 40b/17, 41a/7, 41a/17, 41b/1, 42a/13, 42b/12, 43a/1, 43a/17, 43b/4, 44b/4, 45a/6, 45a/16, 45b/4, 45b/6, 45b/15, 45b/17, 46a/1, 46a/3, 46a/5, 46a/6, 46a/14, 46b/3, 46b/4, 46b/5, 46b/6, 46b/12, 46b/14, 47a/1, 48a/6, 48a/9, 48a/11, 48a/17, 48b/2, 48b/3, 48b/6, 49a/3, 50a/7, 51b/13, 51b/15, 52a/16, 52b/9, 52b/11, 52b/12, 53a/2, 53a/4, 53a/6, 53a/7, 53a/16, 53b/3, 53b/11, 53b/12, 53b/13, 53b/16, 54a/9, 55a/3, 55a/14, 55b/7, 56a/2, 56a/8, 56a/13, 56b/5, 56b/16, 57a/14, 57b/16, 57b/17, 59b/7, 59b/9, 59b/12, 59b/15, 60a/16, 60b/16, 61a/1, 61a/8, 61b/3, 62b/10, 62b/11, 62b/13, 63a/9, 63b/4, 63b/16, 63b/17, 64a/9, 64a/10, 64b/7, 64b/9, 64b/10, 65a/4, 65b/4, 65b/5, 65b/10, 65b/12, 66a/7, 66a/8, 66b/10, 66b/13, 66b/17, 67a/2, 67b/2, 67b/3, 68b/1, 68b/2, 68b/4, 68b/5, 68b/8, 68b/10, 68b/11, 68b/13, 68b/15, 69a/2, 69a/7, 69a/8, 69a/9, 69a/10, 69a/14, 69a/16, 70a/1, 70a/5, 70a/10, 70a/14, 70a/17, 70b/1, 70b/7, 70b/16, 70b/17, 71a/8, 71a/9, 71a/15, 71b/6, 71b/9, 71b/13, 72b/11, 73a/1, 73a/2, 73a/5, 73a/7, 73a/8, 73a/15, 73a/16, 73b/3, 73b/8, 74a/6, 74b/5, 74b/9, 74b/13, 74b/14, 75a/2, 75a/7, 75a/17, 75b/16, 75b/17, 76a/9, 76a/10, 76b/9, 77a/9, 77a/10, 77a/14, 77a/16, 77a/17, 78a/4, 78a/6, 78a/11, 78b/8, 78b/11, 78b/12, 78b/14, 78b/16,

79a/12, 79a/15, 79a/16, 80a/3, 80a/16, 80b/4, 81a/3, 81a/4, 81a/7, 81b/7, 82a/1, 82a/7, 82a/8, 82a/9, 82a/15, 82b/4, 83a/4, 83a/8, 83a/15, 83b/5, 83b/7, 84a/3, 84b/4, 85a/5, 85a/6, 85a/13, 85b/2, 85b/3, 85b/10, 85b/17, 86a/1, 86a/8, 86a/11, 87a/2, 87a/5, 87a/6, 87a/7, 88a/1, 88a/10, 88b/3, 88b/8, 88b/12, 88b/13, 89a/2, 91b/6, 91b/7, 91b/17, 92a/17, 93b/8, 93b/15, 94b/1, 95a/2, 96b/4, 96b/12, 97a/7, 97a/12, 97b/11, 98a/12, 98b/1, 98b/7, 98b/12, 99b/3, 99b/5, 99b/6, 99b/9, 99b/11, 101a/8, 101b/5, 101b/9, 101b/10, 103a/8, 103b/15, 104a/9, 104a/11, 104b/12, 105a/3, 105a/7, 105a/10, 105a/11, 105a/16, 105b/2, 106a/13, 106b/12, 107b/8, 108a/15, 108b/2, 108b/3, 108b/17, 109a/2, 109a/9, 109a/13, 109a/17, 109b/1, 110a/4, 110a/6, 110b/2, 111b/1, 111b/3, 111b/15, 112a/14, 112b/1, 112b/3, 112b/4, 113a/3, 113a/11, 113a/17, 113b/3, 113b/10, 113b/13, 114a/2, 114a/4, 115a/4, 115b/9, 115b/10, 116a/1, 116a/6, 116b/7, 116b/11, 117a/9, 117a/14, 117b/7, 117b/17, 119a/1, 119b/9, 120a/7, 120a/9, 120b/14, 122b/6, 122b/7, 123a/11, 123b/2, 124a/12, 124a/13, 124b/4, 124b/6, 124b/13, 125a/1, 125a/6, 125b/6, 126a/11, 126a/13, 126b/5, 126b/9, 127b/12, 127b/14, 128a/9, 128a/12, 128b/4, 128b/7, 129a/4, 130a/4, 130a/10, 130b/8, 130b/10, 130b/12, 130b/17, 131a/1, 131a/4, 131a/6, 131a/11, 131b/15, 132a/4, 132a/5, 132a/6, 132a/16, 132b/3, 133a/6, 133a/15, 133b/5, 134a/9, 134a/14, 134b/5, 134b/6, 134b/8, 135a/1, 135a/11, 135b/4, 135b/5, 136a/7, 136a/8, 136a/9, 136b/6, 137a/5, 137a/11, 137b/6, 137b/9, 137b/12, 137b/13, 138a/1, 138a/11, 138a/12, 138a/14, 139b/3, 140a/8, 140b/2, 141a/11, 141b/1, 141b/2, 141b/3, 141b/5, 141b/12, 142a/1, 142a/4, 142a/11, 142a/14, 142a/15, 142b/11, 142b/16, 143a/13, 143b/6, 143b/8, 144a/3, 144a/14, 144b/2, 145b/13, 146b/1, 146b/5, 146b/8, 146b/14, 146b/17, 148b/3, 148b/11, 148b/12, 148b/13, 148b/14, 148b/17, 149a/2, 149a/3,

149a/6, 149a/7, 149b/14, 149b/16,
150a/4, 150a/5, 150a/11, 150b/1, 150b/4,
150b/15, 150b/16, 151a/1, 151a/2,
151a/8, 151a/10, 151b/13, 151b/17,
152a/1, 152a/5, 152a/6, 152b/6, 153a/2,
153b/11, 153b/12, 153b/15, 153b/16,
154a/7, 154a/8, 154b/16, 154b/17,
155a/2, 155a/14, 155a/15, 155a/17,
155b/1, 156a/11, 156b/1, 156b/16,
157a/1, 157a/4, 157a/5, 158b/1, 159a/10,
159a/11, 159a/17, 159b/8, 160b/7,
160b/16, 161a/3, 164a/7, 164a/14,
164b/6, 165a/16, 165b/9, 166a/12,
166a/13, 166b/8, 167b/5, 167b/9,
167b/10, 168a/3, 168a/9, 168b/4, 168b/8,
168b/10, 169b/3, 171b/9, 172a/9,
172a/16, 172b/7, 173a/1, 173a/5,
173a/14, 173b/17, 174b/16, 175a/12,
175b/2, 175b/4, 177b/7, 177b/12, 178a/4,
178a/10, 179a/3, 179a/16, 179a/17,
180a/5, 180a/9, 180a/14, 180a/15,
180a/16, 181b/3, 181b/4, 181b/13,
182b/1, 183a/3, 183a/13, 183b/8, 184a/7,
184a/10, 184b/11, 184b/14, 184b/16,
185a/1, 185a/7, 185a/12, 185a/14,
185a/16, 185b/14, 186a/1, 186a/15,
189a/11, 189a/15, 190b/10, 190b/14,
191a/6, 192b/9, 193a/14, 193a/15,
193b/1, 193b/16, 194a/4, 194a/7, 194a/8,
194a/16, 194b/6, 194b/11, 195a/16,
195b/16, 196a/15, 196b/1, 196b/6,
196b/7, 196b/9, 196b/12, 196b/13,
197a/1, 197a/2, 197a/5, 197a/14, 197b/2,
197b/15, 197b/17, 198a/9, 198a/13,
198a/15, 198b/7, 198b/9, 198b/14,
199a/5, 199b/7, 199b/12, 200b/14,
201a/3, 202a/15, 202a/16, 202b/13,
203a/2, 203a/3, 203a/8, 203b/14,
203b/15, 203b/16, 204a/3, 204a/9,
204a/12, 204a/15, 204a/16, 204b/3,
204b/7, 204b/13, 205b/9, 205b/10,
206a/8, 206b/5, 207a/15, 207a/16,
207b/13, 208b/10, 209b/13, 210a/1,
210b/1, 211a/2, 211a/17, 211b/6, 211b/8,
212a/7, 212a/15, 212b/6, 212b/17,
213b/12, 213b/16, 214a/2, 214a/3,
214a/14, 214b/8, 214b/13, 214b/15,
214b/16, 215a/2, 216b/15, 217a/4,
217a/5, 217a/6, 217a/9, 217a/14,
217b/10, 217b/14, 218a/17, 218b/1,

218b/9, 218b/13, 219a/16, 220b/14,
221a/12, 221a/15, 221b/9, 222a/7,
222a/15, 222b/3, 222b/8, 223a/15,
223b/5, 223b/6, 224a/1, 225a/8, 225b/8,
226a/12, 226b/9, 226b/10, 226b/13,
227a/2, 227a/8, 228a/4, 228b/6, 228b/8,
228b/9, 228b/13, 228b/15, 229a/10,
229b/6, 230b/6, 230b/13, 230b/17,
231a/12, 231a/15, 231b/15, 232a/2,
232a/13, 232a/15, 232b/10, 232b/11,
232b/14, 232b/17, 233b/2, 233b/4,
233b/5, 233b/8, 233b/9, 234b/11, 235a/1,
235a/2, 235a/4, 235a/9, 235b/5, 235b/6,
236a/13, 236b/1, 236b/3, 237a/5,
237a/11, 237a/13, 237b/2, 237b/3,
237b/9, 238a/1, 238a/17, 238b/9,
238b/11, 238b/17, 239a/4, 239a/6,
239a/10, 239a/17, 239b/3, 239b/4,
239b/7, 239b/15

b.+ dür 113b/2, 122b/1

b.+ er 1b/14, 16a/11, 68a/9, 83b/9,
92a/4, 106a/11, 106b/14, 140b/9,
146b/13, 174a/11, 179a/15, 231a/2

b.+ i 1b/11, 1b/12, 11a/2, 20a/13,
20b/8, 28b/1, 38b/12, 49b/16, 57a/16,
57b/4, 57b/13, 58b/6, 59b/5, 59b/7,
60a/6, 60a/7, 60a/10, 60a/11, 60a/14,
60b/13, 66a/17, 72a/17, 72b/16, 72b/17,
73a/15, 79b/5, 87a/12, 90a/12, 91a/12,
91b/6, 91b/10, 92a/5, 92a/6, 92a/8,
92a/12, 92a/15, 92b/2, 92b/5, 92b/8,
92b/10, 92b/12, 92b/15, 93a/2, 93a/4,
93a/8, 93a/10, 93a/14, 93a/16, 93b/2,
93b/4, 93b/6, 93b/12, 93b/16, 94a/1,
94a/4, 94a/7, 94a/11, 94b/13, 102b/6,
105b/4, 105b/13, 105b/14, 105b/16,
106a/1, 106a/2, 106a/3, 106a/5, 106b/2,
128a/9, 129b/8, 129b/9, 130b/8, 130b/10,
130b/17, 131a/13, 131b/15, 132a/16,
133a/8, 146b/2, 147b/10, 148a/7,
148a/10, 148a/14, 148b/2, 148b/3,
148b/4, 148b/15, 149a/15, 149b/7,
149b/8, 149b/11, 152a/14, 154b/14,
155a/2, 155a/4, 155a/6, 155a/10, 156a/9,
157a/12, 157b/10, 157b/11, 157b/14,
157b/16, 157b/17, 158a/1, 158a/2,
158a/3, 158a/6, 158a/7, 158a/8, 160a/17,
161a/12, 161b/3, 161b/16, 162a/6,
162a/7, 164a/15, 165a/6, 165a/7, 172a/3,
172a/4, 172a/5, 174b/12, 182a/9, 183b/9,

183b/10, 186b/14, 186b/15, 197a/16,
197a/17, 201b/5, 201b/6, 204a/17,
206b/9, 210b/8, 224b/15

b.+ idür 118b/13, 141a/6, 169a/16

b.+ imizün 65a/6

b.+ in 65a/11

b.+ inde 31b/13, 153a/2, 225a/16,
231b/16

b.+ inden 184b/8

b.+ ine 25b/3, 68a/9, 88a/6,
112a/2, 117b/12, 175a/6, 175b/4, 227b/10

b.+ ini 21b/6, 112b/11, 117a/9,
131b/3, 131b/4, 200b/3, 231a/1

b.+ inün 11a/1, 14a/8, 14a/9,
51a/10, 106b/2, 108a/11, 155a/12,
179a/15, 179b/13, 227b/10

b.+ inü 112b/6

b.+ inüz 29b/4, 29b/15, 68a/13,
90a/5, 105a/7, 203b/11

b.+ isi 30b/2, 30b/3, 50a/18,
57b/3, 57b/5, 57b/8, 58a/3, 64b/15,
76b/7, 77b/6, 80b/17, 84a/7, 85b/16,
86a/2, 87a/1, 90a/6, 91a/8, 131b/3,
132a/4, 151b/16, 152a/9, 152a/11,
152a/12, 155b/14, 156b/6, 156b/13,
157b/12, 157b/13, 160a/2, 161a/8,
162a/5, 183b/9, 231b/1

b.+ isini 72a/8

b.+ isiyle 87b/6, 87b/7

b.+ iz 138a/9

b.+ üdür 153b/13

bir bir Birer birer, teker teker
b. 107a/8

bir kaç bk. birkaç
b. 106b/13

birāder (Far.) Erkek kardeş
b.+ i 131a/16, 159a/10, 161a/13
b.+ idür 149b/13
b.+ inden 161a/16
b.+ lerinün 26a/6

birāderzāde (Far.) Erkek Kardeşin oğlu
b.+ sidür 149b/1

biraz Bir parça, azıcık
b. 107b/9

birbiri İki veya daha fazla şey yāhut
kimsenin yerini tutar, biri öteki, yekdiğer
b.+ nden 23b/16, 24a/4

b.+ ne 23b/11, 24a/3, 24a/17,
178b/13, 203a/17

birer Bir sayısının, her birine bir veya
her defasında bir tâne anlamına gelen
üleştirme şekli

b. 25a/7, 37b/14, 48b/13

birer birer Teker teker, birbirinin ardından
b. 108a/10

bir Bir kimse, herhangi bir şahıs
b. 4a/3, 13a/3, 21a/12, 21a/13,
37b/15, 38b/14, 39b/9, 39b/10, 39b/16,
39b/17, 41a/3, 58a/15, 58a/16, 59b/6,
60a/8, 60a/13, 72b/10, 93b/10, 94b/12,
106b/14, 135a/1

b.+ ile 62b/13

b.+ ne 148b/4

b.+ ni 231a/2

b.+ nün 65a/10

b.+ si 23a/16, 26a/15, 49a/4,
85b/17

bir **bir** bk. birbiri

b. 65a/12

b.+ le 84b/15

b.+ n 173a/7

b.+ nden 160b/11, 161b/1,
170b/10, 204b/8, 231b/8

b.+ ne 24a/15, 24b/7, 71a/14,
80b/11, 111b/4, 116a/7, 160b/12, 199a/16

b.+ ni 111b/6

b.+ nüz 68b/2

b.+ nüzü 29b/15

bir **birü** bk. birbiri

b.+ mizi 68a/17

biribiri bk. birbiri

b. 65b/4

b.+ nden 174b/17

b.+ ne 24a/12, 196a/12

birkaç bk. birkaç

b. 122a/11, 125a/7, 130b/7,
131a/4, 132a/3, 132b/3, 142a/16, 148a/7,

158a/15, 158b/6, 164a/16,
169b/17, 215b/16

birkaç Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır, üç beş tâne kadar, az sayıda

b. 34a/10, 48a/2, 48a/9, 58a/7,
67b/16, 69b/6, 71b/11, 97b/12,
109a/16, 132a/16, 141b/13,
158a/12
b.+ ını 206b/8

birlikte Bir arada, beraberce, hep beraber
b. 154a/11, 161a/17

birlik Bir ve tek olma durumu, vahdâniyet, ahadiyet
b.+ ine 53a/3

birr (Ar.) İyilik, hayır, güzel iş
b. ü ihsânları 8b/6

birün (Far.) Dış
b. 195b/1, 200a/6
b.- ı hikmet 1b/4
b.+ dur 36b/11

bismi'llâh (Ar.)
Bismillâhirrahmânirrahim sözünün kısaltılmış şekli
b. 69a/13

bismi'llâhi'r-rahmâni'r-raḥîm (Ar.)
Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla
b. 118a/16, 120a/15

bisyâr (Far.) Çok
b. 175b/11, 178a/9

bîş (Far.) Fazla, artık
b.+ i 224b/7

bit - Sona ermek, tamamlanmak
b.- en 213a/8
b.- mez 80b/7
b.- mezdi 63b/10
b.- miş 142b/10

bitür - Sona erdirmek, tamamlamak

b. 126b/4
b.- di 24a/8
b.- e 86a/1
b.- ür 211b/12

biṭṭâb' ve'z- zârûrî (Ar.) Doğal ve zorunlu olarak
b. 34a/3

bi't-tamâm (Ar.) Eksiksiz ve tam olarak
b. 88a/9

biyûk bk. büyük
b. 51a/11, 51a/12

biz Çoğul birinci şahsı gösterir
b. 29b/1, 35a/3, 35a/6, 37a/7,
37a/10, 37a/12, 37b/9, 43a/16, 50b/4,
51a/15, 51b/16, 61a/1, 62b/2, 63a/8,
64a/2, 64b/6, 64b/8, 68a/13, 68a/16,
77a/16, 77b/7, 81a/1, 81b/15, 83b/6,
90b/8, 91a/2, 91a/15, 91b/5, 97a/6,
102b/13, 103b/5, 108b/3, 108b/8,
109a/17, 111a/8, 111a/12, 111a/16,
111b/8, 112a/5, 112a/11, 112a/13,
112b/4, 113a/2, 114b/1, 118a/3, 118a/6,
135a/7, 136b/13, 146b/3, 150b/13,
151a/3, 153b/3, 192b/1, 207a/15,
229b/16, 230a/1, 230a/7, 231a/13
b.+ de 102a/2
b.+ den 109b/1, 117b/14, 153b/5,
196a/1

b.+ e 37b/11, 65b/3, 73b/14,
74b/12, 76b/9, 80a/1, 80a/6, 80b/3,
80b/13, 81b/4, 82a/4, 82b/7, 83a/1,
83b/16, 85a/17, 89a/5, 89a/14, 91a/3,
102b/14, 103a/10, 104a/11, 107b/11,
107b/12, 108b/9, 108b/10, 108b/12,
109a/6, 109b/8, 111b/3, 112b/9, 113a/11,
113b/5, 114a/5, 114a/10, 114a/11,
114b/6, 114b/9, 115a/14, 115b/12,
117b/12, 117b/15, 120b/16, 143a/4,
144a/4, 174a/4, 174a/8, 195b/17, 196a/2,
207a/3, 230a/5, 236a/4
b.+ i 90b/9, 108b/6, 109a/6,
112a/7, 114b/3, 115a/1, 143a/2, 143b/13,
144a/4, 144a/11, 151a/5, 174a/8,
209a/13, 224b/1

b.+ im 35a/4, 35a/7, 64b/3, 64b/7,
103a/5, 107b/5, 115a/13, 138b/14,

145b/10, 147b/2, 147b/5

b.+ imle 63a/8

b.+ üm 37b/10, 43a/14, 43a/15, 43b/12, 65a/6, 71a/11, 73b/13, 89a/13, 89a/14, 89b/10, 90b/13, 91a/5, 103b/6, 107b/7, 107b/11, 108b/1, 108b/15, 108b/17, 109a/3, 109a/14, 109a/15, 109b/10, 111b/1, 111b/3, 112b/3, 112b/8, 138a/6, 143a/6, 150b/5, 150b/7, 194b/4, 198a/7, 207a/2, 207a/4, 207a/7, 207a/12, 207b/2, 214b/13, 224b/3, 230a/3, 236b/15, 236b/7

b.+ ümle 89b/16

b.+ üz 117a/5

bizā' a (Ar.) Sermaye

b. 14a/3

bizzāt (Ar.) Kendisi, kendi, şahsen

b. 32a/9, 103b/3

boğaz Bir şeyin ağza yakın olan dar kısmı

b.+ ında 68b/9

boğazla - Eti yenecek hayvanı boğazını keserek öldürmek

b. 52b/12

b.- yup 52b/9, 52b/11, 52b/14

boğmak Gerdanlık

b.+ ları 180b/17

boncuq Cam, plastik vb. maddelerden yapılan ortası delik, renkli küçük tâne

b. 68b/2, 68b/3, 68b/12, 68b/15

b.+ ı 68b/3, 68b/5, 68b/12, 68b/14, 69a/3

b.+ uq 68b/4, 68b/14, 69a/4

bostān Sebze bahçesi, bağ

b. 227a/14

b.- ı cenān 8b/14

boş İçinde yâhut üzerinde bir şey veya kimse bulunmayan

b. 117b/17

boşa - Nikāh bağımlı bozmak

b.- ma 81b/11, 81b/13

b.- maq 81b/9

b.- yup 81b/14

boşan - (Karı koca için) Mahkeme kararı ile birbirinden ayrılmak

b.- up 62a/6

boşangāh Boşanma yeri

b.+ ını 167b/7

boy Bir şeyin yere değen veya yere en yakın olan kısmı ile en yüksek noktası arasındaki mesāfe

b.+ ı 146a/10

b.+ ları 170b/16

b.+ ı bosunı 239b/10

boyan - Üzerine boya sürülmek, boya ile renklendirilmek

b.- mışdur 166b/14

boynuz Bāzı hayvanların başında bulunan, saldırma ve korunma silāhi olarak kullandıkları, tırnak gibi bir maddeden, sert, sivri, kıvrık, bāzan da çatallı çıkıntı

b. 59a/10, 59a/12

b.+ ına 59a/7, 60a/4

boy(u)n Vücūdun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı

b.+ ına 89a/12

b.+ ları 180b/16, 208b/6

b.+ laruna 89a/10

b.+ uma 112a/17

b.+ u 239a/15

boz - Düzgün bir şeyi düzensiz duruma sokmak, düzgünlüğünü gidermek

b.- maya 66a/11

bölük Taburu meydana getiren ve öbür birliklerin temeli sayılan askerî birlik

b. 62a/11

b.+ i 62a/10, 110b/14

b.+ inüq 163b/1

b.+ ündendür 117a/4

böyle Bunun gibi olan, buna benzer, bu türlü, bu tarzda ve sıfatta bulunan

b. 20a/16, 23b/15, 23b/17, 41b/9, 44b/10, 50a/9, 56a/12, 72b/9, 72b/10, 73b/7, 75b/3, 76a/2, 79a/2, 81a/6, 84b/17, 89a/2, 89a/16, 89a/17, 89b/7, 89b/16, 91a/7, 91a/10, 91a/12, 91a/13, 91a/14, 97a/13, 97b/16, 98b/10, 99a/4, 99b/15, 100b/16, 101a/4, 105b/9, 105b/15, 106a/1, 110a/2, 111b/10, 112b/12, 113b/10, 113b/12, 116a/17, 117b/5, 122b/5, 123a/4, 124b/8, 127a/1, 131a/5, 131a/12, 137b/13, 137b/15, 138a/16, 140a/1, 140a/8, 140a/17, 140b/1, 140b/6, 140b/11, 146b/15, 148b/6, 149b/6, 151a/9, 154b/12, 154b/15, 159b/1, 171a/5, 176b/4, 178a/12, 184b/14, 186a/11, 188b/10, 189a/1, 189a/13, 189b/10, 189b/11, 191a/15, 192a/16, 196a/14, 196a/16, 199b/1, 208b/2, 214b/7, 218b/5, 226a/16, 226b/2, 231a/9, 231b/11

b.+ dūr 26b/3, 101b/15, 119b/9, 129a/11, 143b/5, 157a/15, 166a/11, 190a/15, 190b/11, 207b/8, 226b/9

b. itersiz 149a/3

b. mi 97b/15

b. midūr 101b/13

b. olmuşdur 198b/15

böylece Bu şekilde, böyle

b. 22b/14, 90a/1, 146a/16, 146b/8, 147b/9, 201a/4, 231a/6

bu En yakında olan kimse veya şeyi işaret yoluyla belirtir

b. 1b/6, 1b/10, 2a/9, 2b/2, 2b/6, 2b/11, 4a/15, 4a/17, 8a/4, 8a/5, 8a/8, 8b/7, 9a/3, 9a/4, 9a/8, 9b/6, 10a/7, 11a/11, 11a/13, 11b/2, 11b/6, 11b/12, 11b/14, 12a/11, 12a/12, 12a/16, 12b/4, 12b/7, 2b/12, 12b/13, 13a/4, 13a/17, 14a/2, 14b/2, 14b/16, 14b/17, 015a/2, 15a/6, 15a/9, 15a/11, 15b/1, 15b/4, 16a/2, 16a/6, 16a/8, 16a/14, 16a/15, 16b/2, 16b/3, 16b/4, 16b/16, 17a/7, 17b/16, 18a/12, 18a/16, 18b/4, 18b/13, 19a/3, 19a/6, 19a/7, 19a/10, 19a/12, 19b/4, 019b/5, 19b/13, 20a/4, 20b/2, 21a/2, 21a/7, 21b/2, 22a/10, 22a/12, 22b/10, 23a/7, 23a/9, 23b/2, 23b/4, 23b/16, 24b/1, 24b/7, 24b/9, 25a/4, 25b/9, 25b/12,

25b/15, 26a/1, 26a/4, 26a/12, 26b/9, 27a/3, 27a/4, 27a/8, 27a/9, 27b/15, 28a/12, 28b/3, 28b/6, 29a/2, 29a/3, 29a/7, 29a/10, 29a/15, 29b/7, 30a/1, 30a/10, 30b/4, 31a/2, 32a/11, 32a/12, 32a/16, 33b/7, 33b/8, 33b/12, 33b/16, 33b/17, 34a/4, 34a/5, 34a/8, 34a/9, 34a/16, 34b/2, 34b/3, 34b/17, 35a/3, 35a/4, 35a/9, 35b/6, 35b/8, 35b/10, 35b/11, 36a/3, 36a/17, 36b/1, 36b/9, 36b/13, 36b/17, 37a/1, 37b/3, 37b/4, 37b/6, 37b/10, 38a/4, 38b/16, 39a/6, 39a/13, 39a/14, 39b/1, 39b/2, 39b/7, 39b/11, 41a/9, 41b/4, 41b/6, 41b/8, 41b/9, 41b/12, 41b/15, 42a/1, 42a/2, 42a/8, 42a/11, 42b/3, 42b/4, 42b/8, 43a/9, 43a/11, 43a/12, 43a/13, 43b/12, 44a/2, 44a/12, 45a/11, 45a/13, 45b/3, 45b/5, 46a/6, 46a/10, 46a/14, 46b/1, 46b/5, 46b/10, 47a/3, 47b/4, 47b/5, 48b/8, 48b/17, 49a/1, 49a/5, 49a/13, 49b/13, 50a/1, 50a/5, 50a/6, 50a/9, 50a/10, 50a/11, 50a/17, 51a/14, 51b/17, 52b/9, 53b/10, 54b/13, 54b/15, 57b/1, 58a/1, 58a/6, 59a/13, 60a/3, 60a/15, 60a/17, 60b/12, 61a/17, 62a/2, 62a/4, 62a/6, 63a/5, 63a/16, 64b/9, 64b/13, 64b/14, 65a/6, 65b/3, 66a/1, 66a/3, 66b/6, 66b/7, 67a/14, 67a/16, 67b/7, 67b/11, 68a/5, 68a/8, 68a/12, 68a/16, 68b/3, 68b/4, 68b/5, 68b/7, 68b/9, 69b/17, 70a/12, 70b/6, 70b/8, 70b/14, 70b/15, 71a/5, 71a/10, 71b/1, 71b/3, 71b/7, 71b/10, 71b/17, 72a/1, 72a/3, 72b/7, 72b/17, 73a/8, 73a/16, 73a/17, 73b/3, 73b/4, 73b/5, 73b/9, 73b/12, 73b/16, 74a/1, 74a/4, 74a/5, 74a/7, 74a/13, 74a/16, 74a/17, 74b/2, 74b/16, 74b/17, 75a/7, 75a/8, 75a/10, 75b/2, 75b/3, 75b/8, 75b/10, 75b/11, 75b/12, 76a/1, 76b/6, 77a/2, 77a/7, 77a/16, 77b/8, 78a/14, 79b/1, 80a/4, 80b/16, 81b/2, 81b/9, 82a/1, 83a/11, 83a/17, 84a/12, 84b/6, 84b/7, 84b/11, 84b/12, 84b/17, 87b/1, 88b/1, 88b/5, 88b/10, 89a/4, 89a/14, 89a/17, 89b/3, 89b/11, 89b/12, 89b/16, 90a/12, 90b/10, 90b/14, 90b/17, 91a/2, 91a/10, 91a/16, 91b/5, 91b/10, 91b/12, 91b/16, 92a/4, 92a/5, 94a/16, 94b/1, 94b/3, 94b/4, 94b/9, 95a/17, 95b/1, 95b/3, 95b/4, 95b/7,

95b/10, 95b/11, 95b/13, 95b/15, 96a/4,
96a/8, 96a/13, 96a/16, 96b/2, 97a/4,
97b/6, 97b/12, 97b/16, 99a/9, 99b/5,
100a/1, 100a/6, 100a/10, 100b/11,
101a/9, 101a/12, 101a/17, 101b/1,
102a/13, 102b/1, 102b/12, 102b/17,
103a/4, 103a/11, 103b/3, 103b/5, 103b/6,
104a/1, 104a/12, 104b/9, 104b/11,
105a/6, 105a/13, 106a/4, 106a/5,
106a/11, 106a/14, 106b/6, 106b/10,
106b/15, 107a/1, 107a/3, 107a/5,
107a/15, 107b/5, 107b/10, 107b/13,
107b/16, 107b/17, 108a/8, 108a/14,
108b/1, 108b/7, 108b/8, 108b/12, 109a/8,
109b/7, 109b/16, 110a/3, 110a/7, 110a/8,
110a/14, 110a/15, 110b/8, 110b/16,
111a/2, 111a/10, 111a/15, 111b/9,
111b/16, 112a/1, 112a/2, 112a/5, 112b/2,
113a/7, 113a/16, 113b/8, 113b/11,
114b/6, 114b/11, 114b/17, 115b/1,
115b/9, 115b/14, 116a/1, 116a/5, 116a/9,
116b/12, 116b/16, 117a/2, 117a/5,
117a/7, 117a/9, 117a/11, 118a/8, 118b/6,
119a/8, 120a/5, 120a/9, 121b/6, 122a/17,
122b/2, 122b/4, 122b/7, 122b/8, 122b/13,
123a/17, 123b/3, 124a/17, 124b/1,
124b/3, 124b/8, 124b/15, 125a/8, 126a/4,
126a/14, 126b/3, 126b/10, 127a/2,
127a/3, 127a/7, 127a/17, 127b/15,
128a/3, 128a/5, 128a/7, 128a/13,
128a/16, 128b/2, 128b/15, 128b/17,
129a/1, 129a/11, 129b/9, 130a/3, 130a/4,
130a/12, 130a/13, 130b/16, 131a/8,
131a/9, 131b/10, 132b/15, 133a/5,
133a/15, 133b/4, 133b/7, 134a/2, 134a/4,
134a/16, 134b/10, 134b/15, 134b/17,
135a/5, 135a/7, 136a/11, 136b/8, 137a/5,
137a/14, 137b/11, 137b/12, 138a/15,
138b/2, 138b/5, 138b/6, 139b/7, 139b/11,
140a/5, 140a/15, 140a/17, 140b/3,
141a/15, 141b/15, 141b/16, 142a/3,
142a/10, 142b/5, 142b/6, 142b/8,
142b/15, 142b/17, 143a/3, 143a/8,
143b/2, 143b/13, 145a/5, 145a/8, 145b/7,
146b/3, 146b/4, 147b/11, 147b/12,
147b/13, 147b/16, 148a/3, 148a/10,
148a/11, 148a/15, 148b/16, 149a/9,
149b/17, 150a/9, 150b/7, 151a/2, 151a/5,
151b/10, 151b/12, 152a/17, 152b/3,
153b/14, 154a/3, 154a/5, 154b/16,

155a/12, 155b/8, 155b/9, 156a/1, 156a/8,
156a/9, 156b/1, 156b/10, 156b/17,
158a/11, 158b/5, 158b/7, 159a/4, 159a/8,
159a/12, 159a/15, 159b/1, 159b/12,
159b/14, 160a/17, 160b/10, 161a/6,
161a/9, 161a/13, 161a/16, 161b/1,
161b/9, 162a/1, 162a/15, 162b/3, 162b/6,
162b/8, 162b/11, 162b/12, 162b/13,
163a/4, 163a/6, 163a/7, 163a/14, 163b/2,
163b/11, 163b/13, 163b/15, 163b/16,
163b/17, 164a/1, 164a/3, 164a/16,
164b/4, 164b/8, 164b/10, 164b/13,
165a/12, 165a/15, 165b/5, 167a/11,
167b/1, 167b/3, 167b/11, 167b/12,
168a/2, 168a/3, 168a/4, 168a/10,
168a/12, 168a/15, 168b/9, 168b/11,
168b/13, 168b/16, 169a/1, 169a/2,
169a/4, 169a/9, 169a/12, 169a/17,
169b/6, 169b/15, 170a/4, 170a/5,
170a/10, 170b/5, 170b/10, 171a/8,
171a/14, 171a/16, 171b/8, 171b/11,
171b/16, 172a/7, 172a/8, 172a/15,
172b/2, 172b/3, 173a/1, 173a/9, 173a/10,
173a/16, 173b/16, 174a/1, 174a/10,
174a/13, 174a/17, 174b/12, 174b/15,
175a/3, 175a/5, 175b/5, 175b/6, 175b/7,
175b/11, 175b/13, 176a/11, 176a/13,
176a/14, 176a/17, 176b/5, 176b/14,
177b/1, 178a/8, 178a/9, 178a/12,
178a/14, 178b/1, 179a/7, 180a/10,
180a/14, 180b/2, 180b/6, 180b/13,
180b/17, 181a/7, 181b/4, 181b/15,
182a/8, 182a/9, 182a/15, 182a/17,
182b/6, 182b/16, 183a/5, 183b/13,
184a/10, 185a/2, 185a/4, 185a/9,
185a/10, 185a/14, 185a/15, 185b/1,
185b/6, 185b/9, 185b/12, 186a/7,
186b/10, 186b/16, 187a/3, 187a/11,
187b/2, 187b/5, 187b/7, 187b/8, 188a/8,
188a/10, 188a/17, 188b/2, 188b/7,
188b/11, 188b/15, 189a/1, 189a/3,
189a/4, 189a/13, 189a/16, 189b/1,
189b/3, 189b/4, 189b/5, 189b/11,
189b/13, 189b/16, 190a/3, 190a/5,
190a/9, 190a/10, 190a/17, 190b/3,
190b/11, 190b/13, 191a/1, 191b/6,
191b/15, 192a/5, 192a/10, 192b/2,
192b/7, 192b/10, 192b/12, 192b/15,
193a/17, 193b/15, 194a/3, 194a/9,
194a/14, 194a/17, 194b/1, 194b/17,

195a/12, 195a/14, 195a/16, 196a/4,
196a/16, 196b/17, 197a/5, 197b/13,
199a/7, 199a/17, 199b/14, 200a/5,
200a/12, 201a/9, 201a/16, 202b/16,
202b/17, 203b/3, 203b/16, 204a/5,
204a/9, 204b/5, 205a/3, 205a/7, 205b/13,
205b/15, 205b/16, 206a/5, 206a/6,
206a/16, 206b/7, 206b/9, 206b/15,
207a/4, 207a/8, 207a/12, 207b/15,
207b/17, 208a/1, 208a/14, 208b/4,
209b/10, 210a/1, 210b/12, 211a/8,
211a/15, 212a/4, 212b/5, 213a/17,
213b/3, 214a/12, 214b/6, 215b/3, 215b/4,
215b/8, 215b/9, 216b/8, 216b/11, 218b/1,
218b/5, 218b/6, 219b/7, 220a/6, 220b/3,
221a/10, 221b/5, 221b/17, 222b/6,
222b/8, 222b/11, 223a/1, 223a/8,
223a/13, 223b/4, 224a/5, 224b/4,
224b/11, 224b/17, 225a/14, 225b/6,
225b/12, 225b/14, 226a/1, 226a/12,
226a/15, 226a/16, 226b/4, 226b/6,
226b/10, 227a/9, 227b/1, 227b/2, 227b/7,
227b/11, 228a/12, 228b/4, 228b/11,
228b/16, 229a/6, 229a/8, 229a/15,
229b/3, 230a/12, 230b/3, 230b/9,
230b/12, 230b/15, 231a/3, 231a/5,
231a/10, 231a/11, 231a/13, 231a/15,
231a/16, 231b/4, 231b/6, 231b/8,
231b/14, 232a/2, 232a/5, 232a/6,
232b/12, 233a/13, 235a/10, 236a/9,
237a/17, 237b/6, 237b/13, 238a/11,
238a/12, 238b/7, 239b/10, 240a/3,
240a/8, 240b/7, 240b/12
b.+ dur 1b/10, 22b/13, 23b/16,
29b/14, 30a/6, 32a/13, 34a/9, 35b/6,
36a/4, 36b/3, 42a/16, 43a/6, 59b/14,
66a/12, 74a/15, 91b/10, 94a/16, 96a/3,
96a/4, 96a/16, 100b/12, 101a/12, 111b/6,
111b/17, 118a/15, 118b/4, 120a/15,
127a/4, 127b/16, 128a/9, 128b/10,
132b/11, 133b/17, 136b/3, 137a/8,
139a/8, 141b/11, 143b/7, 150b/6,
151a/14, 152a/16, 155b/17, 157a/7,
158a/16, 160a/4, 161b/3, 162b/13,
164b/12, 165a/1, 165a/13, 165b/4,
168b/15, 168b/16, 169b/14, 171b/16,
175a/1, 178a/10, 179a/10, 183b/14,
187a/10, 187a/12, 188b/15, 191a/9,
191b/1, 196b/8, 217b/12, 218b/8, 223a/7,
223b/2, 224b/11, 226a/1, 226b/17,

228b/12, 237a/6, 238a/8
b.+ na 52b/17, 112b/17, 136b/9,
176b/6
b.+ nca 47a/12, 91a/9
b.+ nda 63a/10, 68b/10, 69b/5,
101b/14, 107b/11, 168a/13, 172b/14
b.+ ndan 26b/3, 80b/2, 98a/15,
122b/17, 237b/13
b.+ ndan evvel 109a/17, 206a/5
b.+ ndan ğayrı 53b/4
b.+ ndan ğayrısı 33a/11
b.+ ndan ötüri 203a/11
b.+ ndan ötürü 99b/12
b.+ ndan ötürüdür 99b/6
b.+ ndan şonra 30b/4, 54a/11,
125b/2, 126a/4
b.+ nı 31b/16, 48a/9, 49a/9,
52b/12, 52b/13, 70b/8, 71a/10, 73a/4,
74a/16, 84b/10, 109b/9, 117a/13, 125a/4,
128a/12, 133b/5, 137b/10, 138a/9,
140b/1, 147a/5, 148a/12, 151b/6,
156a/11, 157a/13, 161a/17, 168a/13,
185a/16, 185a/17, 186a/17, 194a/8,
203b/1, 224b/10, 229b/3
b.+ nları 22a/6, 74a/8
b.+ nuş 21b/15, 23a/17, 26a/14,
26b/2, 29b/16, 46a/7, 71a/7, 73a/17,
73b/2, 91b/11, 101a/10, 105b/6, 105b/15,
105b/17, 106a/2, 115a/3, 116a/6,
124a/14, 126b/6, 136b/13, 137b/8,
140b/4, 141b/10, 149a/9, 159a/5, 160a/4,
167b/14, 177a/8, 178a/5, 180b/1,
182a/14, 184b/14, 185a/3, 185b/2,
185b/3, 199a/6, 209b/2, 220b/4
b.+ nuşla 24b/3, 58b/15, 58b/17,
142a/9
b.+ nuşladur 30a/8
b.+ ına 28b/2, 37b/2, 46b/11,
67b/1, 73a/4, 74b/2, 80a/17, 137b/8,
148b/4, 155a/16, 171b/12, 194a/9,
199b/15, 230b/14, 230b/15
b.+ ından şonra 21b/15
budağ Dal, ince dal, filiz
b. 172a/11, 211b/7, 212b/1
b.+ dur 221a/15
b.+ uş 213a/8
buğat (Ar.) Baş kaldıranlar
b.- ı fesad-ı nişân 8a/6

buğday Taneleri un ve ekmek yapımında kullanılan ve insanın başlıca gıdasını teşkil eden bitki

b. 23a/3, 23a/8, 167b/11, 168a/9

buğday rengi Açık esmer renk

b.+ ne 167b/10

buğz (Ar.) Kin, nefret, düşmanlık

b. 34b/6

erbāb-ı b. 11a/9

b. idüp 228a/10

buhl (Ar.) Hasislik, pintilik

b. itmez 37a/15

buhtān (Ar.) İftirā

b. 226a/14

buḡ' a (Ar.) Yer, memleket

b.- ı cemīle-yi fehīmede 11a/4

bukā (Far.) Ağlamak

b. 7b/2

bul - (Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak

b.- a 15b/4, 147b/6

b.- alar 66b/3, 76b/6

b.- amazsın 23b/12

b.- an 43a/7, 169a/1, 175b/6,

180b/2

yol b.- anlara 33b/7

b.- dı 32a/8, 52a/17, 59b/17,

62b/11, 64a/9, 68b/15,

şifā b.- dı 47a/13

zafer b.- dı 72a/10

b.- dılar 64a/10, 82a/3

b.- duğı 28b/2, 62a/5

şifā b.- duğı 176b/17

b.- duḡ 80b/4, 104a/8

fırşat b.- duḡça 101b/8

b.- dum 14a/8, 137b/2, 161a/2,

234b/12

b.- madı 29a/4, 197a/7

b.- madı mı 29a/4, 29a/10

b.- madum 124b/1

b.- maḡ 68b/1

b.- mamış 153b/10

b.- maz 71a/12, 147a/9

fenā b.- maz 67b/5

b.- mazsın 48b/4

b.- mış 15b/4

b.- mışlar 49b/8

b.- mışlardur 12a/6

şireşt b.- mış 33b/16

b.- mışa döner 175b/6

b.- mışdur 139a/1, 163b/11

b.- mışlardur 2a/17

b.- sa 205b/7

b.- up 15b/3, 46a/2, 58a/2,

154a/13, 224a/1

ḡayāt b.- up 214a/4

raḡbet b.- up 84b/17

b.- ur 116b/14, 116b/15, 167b/17

yol b.- ur 2b/6

b.- urdum 141b/3

b.- urlar 66a/16, 163b/8

bulan - Üstü bir şeyle kaplanmak, bir şeye batmış, üstüne bir şey sürülmüş olmak, belenmek

b.- mış 196a/12

bulaş - Sürülmek, sıvaşmak, sıvaşıp yapışmak

b.- maz 211b/13

buleḡā (Ar.) Belig kimseler, güzel ve düzgün söz söyleyenler

b. 12b/3

b.- yi feşāḡat 10a/4

b.+ nuḡ 18a/13, 18a/14, 162a/12

bulm - Var olmak, mevcut olmak

b.- an 36a/17

b.- anlarıḡ 138b/8

b.- dı 68a/6

b.- maḡın 159b/4, 188b/3

b.- maḡ 158b/7

b.- maz 171a/16, 180a/17,

186b/11, 190a/8, 190a/17

b.- mazdı 197a/10

b.- mazsa 235b/9

b.- up 35b/8, 49b/7, 95b/8,

184a/1, 211b/1

b.- ur 12b/2, 23a/9, 44a/9, 178a/1,

180a/15

b.- urdı 3b/1

b.- ursa 28a/6, 32b/15, 41b/14,
126b/15, 196a/9

buluş - Belli bir yerde bir araya gelmek,
birbirini bulmak

b.- duıklarında 108b/13, 123a/14

b.- dum 141a/11

b.- up 106b/4, 108a/11, 108a/17,
128b/10, 160a/6

buluşdur - Buluşmalarını sağlamak, bir
araya getirmek

b.- up 128b/11

bulut Göküzünün yüksekçe
katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su
buharı kütleli

b. 42b/14, 42b/15

buna - Bunamak

b.- mışdur 169a/12

bunca Bu kadar, çok

b. 198a/13

b.+ layın 70a/16, 73b/5, 73b/6,
101a/5, 113a/7, 180b/4

bunlar Bunlar

b. 35b/5, 36b/6, 36b/14, 37b/10,
42a/10, 42a/17, 48a/7, 48a/11, 49b/1,
64b/9, 64b/17, 76a/5, 76b/12, 76b/14,
83a/7, 83a/10, 86b/17, 88b/3, 89a/1,
89a/5, 89a/11, 89b/1, 89b/3, 89b/4, 89b/5,
89b/14, 90a/6, 90b/1, 91b/7, 96b/15,
106b/3, 106b/6, 106b/10, 107a/10,
107a/16, 108b/1, 109a/12, 109a/13,
109b/13, 110a/9, 110b/4, 110b/12,
111a/6, 111a/12, 112a/8, 112a/9, 112b/5,
112b/10, 115b/7, 115b/15, 116a/5,
116a/8, 117a/5, 117a/16, 121b/17,
122a/16, 122b/11, 126a/14, 131a/17,
134b/17, 147a/3, 147a/5, 157a/17,
163a/2, 163b/6, 163b/13, 168a/1, 170a/8,
171b/2, 173b/9, 175b/4, 176a/12,
178a/11, 178a/15, 187a/3, 187a/4,
201a/4, 203a/12, 207a/11, 207b/11,
208a/6, 208a/9, 212a/7, 212a/14,
226a/15, 230a/9, 230b/12

b.+ a 14b/6, 24b/10, 26a/2,
33b/14, 34a/2, 42a/8, 42a/10, 50a/5,

63a/6, 86b/12, 88b/4, 89a/15, 89b/12,
90a/8, 91b/6, 103a/14, 103b/8, 106b/16,
106b/17, 107a/14, 110a/1, 110a/7,
113b/16, 117a/4, 129b/17, 147a/1,
147a/2, 173b/7, 183b/11, 184b/3, 200a/8

b.+ da 21a/8, 35b/13, 36b/8,
41a/13, 42a/1, 44a/13, 121b/13, 173b/6,
174b/16, 176b/13, 200b/10

b.+ daki 44a/4

b.+ dan 12a/7, 14b/3, 16a/12,
34a/6, 37a/6, 39b/8, 42b/2, 64b/5, 68b/11,
76a/4, 87a/1, 102b/10, 112b/2, 115b/16,
149a/15, 161a/17, 175b/3, 178a/13,
182b/5, 182b/15, 185b/8, 192a/7, 194a/2,
203b/7, 223b/16, 231a/3, 231b/13

b.+ dan ğayrı 14a/16, 35b/4,
36a/2, 36a/15, 162a/10, 186b/15, 193b/17

b.+ dan ötüri 177b/1

b.+ dan şonra 220a/11

b.+ dur 53a/1

b.+ dur ğayrı 171b/6

b.+ ı 29a/6, 41a/13, 50a/11,
50a/13, 76a/4, 90a/2, 107a/13, 108b/13,
110a/17, 111a/2, 112b/9, 112b/10,
115b/7, 118b/14, 126b/7, 137a/17,
149b/11, 182b/14, 199b/13, 226b/3,
231a/5, 231b/11

b.+ ıdan 110a/11

b.+ uñ 2a/4, 2a/7, 2a/14, 16a/7,
16a/10, 19a/13, 19b/8, 23a/11, 23b/10,
27a/8, 33b/10, 33b/11, 33b/14, 35b/7,
36a/9, 37a/1, 37b/9, 39a/2, 41b/13,
41b/16, 44a/7, 44a/16, 44b/1, 44b/3,
45b/13, 48a/5, 48a/13, 50a/7, 71a/7,
86b/14, 88b/17, 89a/10, 89b/4, 89b/7,
89b/8, 90b/3, 90b/14, 90b/15, 98a/7,
98b/4, 98b/14, 102b/17, 106a/17, 107b/7,
112b/8, 112b/10, 115b/4, 116b/9,
116b/10, 117a/2, 117b/14, 121b/16,
137b/5, 149b/9, 163b/16, 164b/9,
170b/13, 175b/16, 177a/10, 178a/4,
178a/10, 178a/14, 178b/3, 181a/14,
182b/4, 182b/9, 184a/16, 185b/6, 186a/4,
187b/2, 187b/3, 194a/3, 201a/11, 203b/7,
203b/8, 205a/10, 206b/1, 206b/3, 208a/4,
212a/14, 212a/16, 212a/17, 212b/2,
213b/4, 215a/15, 222b/9, 226b/2,
230b/16, 231b/6, 232a/8

bunyād (Far.) Esas, temel

- b.- ı ħalil 32b/10
- bura** Bu yer
b.+ da 158b/16
- burc** Kale surlarının gerekli yerlerine yapılan savunma kulesi
b.- ı mes^cüddan 12b/17
- burhān** (Ar.) Kanıt, delil, hüccet, beyyine
b.- 186b/1, 187a/1, 192b/12, 200a/16, 212a/3
b.- ı sātī^c a 23b/3
b.- ı şerī^c at-ı aḥmedī 9b/1
b.+ ı 193a/17
delil-i b.+ ı 23b/3
burhānū'l-emāşil b. 10b/5
- burhāne** (Ar.) Burhan kelimesinin müennes şekli
enār'ullāh-ı b. 9b/4
- burul** - Döndürülüp bükülmek, kıvrılmak
b.- mış 208b/6
- bur(u)n** Yüzün ortasında alınla ağız arasında yer alan, çıkıntılı, iki delikli koklama organı
b.+ ı 43b/16, 69a/16, 157a/5, 178b/16
b.+ idur 148b/13
b.+ un 127b/17, 128a/1
b.+ unı 127a/15
b.+ unda 179a/11
b.+ uñ 43b/14
b.+ unuñ 178b/16
- būs** (Far.) Öpme, öpüş
b. 224a/5
- būse** (Far.) Öpme, öpüş, öpücük
b. 214a/14, 220b/14
b.+ m 180b/12
- but** (Far.) Put
b.+ lara 230a/11
- butperest** (Far. + Far.) Putperest
b.+ lardan 231a/8
- buṭūn** (Ar.) Soylar, nesiller, kuşaklar
b. 20b/3
- būy** (Far.) Koku
b. 177b/17
b.- ı dīlcū-yi riyāḥīn-ı riyāzī 9a/6
b.+ ı 45a/5
- buyruḡ** Buyurulan, emredilen şey, emir, hüküm
b.+ ın 67a/13
- buyur** - Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek
b.- a 30b/12, 147b/3
b.- dı 21b/1, 28a/11, 30a/2, 30a/13, 30b/12, 31b/4, 40b/9, 50b/1, 50b/3, 53b/8, 54a/11, 55a/12, 55a/15, 55b/7, 57b/8, 58a/4, 58a/9, 61a/1, 62b/17, 63a/17, 64a/6, 65a/15, 65b/16, 66b/15, 74b/6, 78b/8, 78b/11, 78b/17, 79a/7, 79a/11, 80b/8, 81a/1, 82a/11, 82b/2, 84a/9, 85b/14, 86b/4, 87a/4, 88a/4, 88a/14, 88b/7, 89a/11, 97a/15, 116a/13, 124b/16, 126a/13, 133a/5, 133a/14, 142a/8, 145a/7, 146a/17, 149b/17, 150a/7, 150a/17, 150b/13, 165b/1, 202a/13, 203a/5, 203b/11
b.- dılar 28b/10, 40b/1, 72a/12, 74a/2, 75a/13, 75b/2, 76a/12, 78b/7, 79a/4, 79b/1, 80a/11, 81b/1, 81b/11, 82a/17, 82b/13, 83b/17, 85b/2, 85b/9, 86a/7, 91a/11, 97b/15, 105a/9, 135b/6, 142a/17, 143b/16, 144a/5, 144a/13, 146a/9, 156a/2, 203a/1
mübāşeret b.- dılar 32a/10
b.- dıysa 116a/8
b.- duğı 23a/13, 25b/15, 27b/4, 45b/2
b.- dugım 39a/4
b.- duğıñız 95a/16
b.- duğıñ 120b/15
b.- duḡ 63a/5
b.- duḡları 187b/10
emr b.- duḡları 75b/3
b.- dular 28b/13
b.- duḡ 52a/1, 52a/3
b.- lar 76a/3
b.- maduğı 83a/14
b.- mayup 240b/17
b.- mazdı 58b/16
b.- mış 20b/7, 20b/11, 20b/15,

37b/13, 38b/9, 45b/7, 131a/3, 161a/3, 168a/8, 182b/8, 182b/17, 183a/3, 183a/10, 184a/6, 193b/9, 193b/14, 193b/16, 202a/5, 204a/15, 204b/13

b.- mışdur 21a/5, 25a/6, 28a/5, 35b/12, 38a/10, 72b/14, 114a/6, 154a/7, 156a/2, 182b/3, 191a/2, 196a/10, 203b/4

b.- mışlar 21a/11, 23a/11, 45b/15, 49b/14, 49b/15, 72a/5, 95b/6, 125b/8, 144b/14

b.- mışlardur 31b/9, 33a/4, 55b/12, 145b/2

ˆafv b.- mışlardur 52b/7

b.- up 1b/6, 21a/16, 24a/6, 27b/8, 126a/14, 187a/8

daˆ vet b.- up 34a/12

b.- ur 11b/10, 27a/16, 29b/9, 39b/15, 40a/2, 40a/8, 40b/14, 41a/12, 41a/17, 45a/16, 62a/17, 75a/17, 86a/10, 102b/8, 105b/11, 138a/1, 182b/12, 199b/7, 200b/1, 200b/9, 200b/17, 201b/4, 201b/9, 201b/11, 201b/17, 202a/8, 202b/9, 204b/3

b.- urlar 39b/7, 165a/11, 173b/1, 183b/7, 199b/12

b.- ursuz 91a/16, 203a/4

buyurul - bk. buyurul -

b.- a 90a/6

b.- mış 129b/12

b.- mışdur 29b/7, 32b/2, 32b/12, 60b/17, 192b/12, 199b/4

buyurul - Emredilmek

b.- dı 45a/1, 74a/6, 74a/9, 87a/9

b.- mışdur 50b/7, 50b/10, 53a/15, 121a/8, 196a/3

buzacı Buzağı

b.+ cığı 222b/13, 226b/6

bühtān (Ar.) Bir kimseyi yapmadığı bir şeyi yapmış olmakla itham etme, iftirā

b. itmeñ 114a/15

buhūr (Ar.) Bahrlar

b. 228a/14

büklüm **büklüm** Halka halka, kıvrım kıvrım

b. 158b/9, 180a/1, 209b/16

bükül - Katlanmak, dürülmek

b.- müş 148b/13

bülbül (Far.) Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş

b.- ı şeydā 13b/9

bülend (Far.) Yüksek, yüce, ulu

b. 10b/14

bünyād (Far.) Esas, temel

b. 61b/3

b.+ ı 207b/4

b.+ ın 65a/15

bünye (Ar.) Vücut yapısı, beden

b.+ lerini 23b/10

bürde (Ar.) Arapların giydiği bir çeşit üstlük, abā, hırka

b. 141b/3, 189b/11

kaşide-yi b. 188b/10

bürüdet (Ar.) Soğukluk, soğuk

b. 177a/15

b.+ den 176b/13, 177a/1

defˆ -ı b.+ e 176b/3

b.+ inden 219b/16

b.+ ine 176a/15

bürüz (Ar.) Meydana çıkma, belirme, zuhur etme

b. itmiş 12b/16

b.+ da 8a/8

bürüncek Baş örtüsü, çarşaf

b. 209a/3

bütün Eksiksiz, tam, yekpāre

b. 34b/9

büyü - 1. Daha büyük duruma gelmek, irileşmek, genişlemek, bollaşmak, 2. Yaşı artmak, yaşı ilerlemek

b.- dükden sonra 162a/3

b.- dükleri 177a/10

b.- düklerinde 160b/10

b.- düm 188a/11

- b.- mekle 113a/13
b.- müşdür 152a/7
b.- yüp 43b/16, 152b/16, 160a/8

büyük Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha yüksek, daha geniş, daha uzun veya iri olan, azīm, cesim, kebir

- b. 49a/4, 49a/6, 65a/10, 70a/16, 75b/7, 80b/2, 139b/3, 155a/15, 171a/17, 178b/6, 179a/4, 180a/6, 196b/13, 200a/12
b.+ dür 19b/15, 177a/12, 181b/11
b.+ i 88b/2
b.+ in 205b/3

büyüklen - Büyüklük taslamak, kendini büyük görmek

- b.- di 43b/14
b.- megi 119b/12
b.- mesi 30a/8
b.- ür 81b/8

büyüklik Büyük olma durumu, ölçüleri bakımından benzerlerinden büyük olma, genişlik, irilik, ululuk, cesāmet

- b.+ lerinde 79a/14

cabbār (Ar.) Cebreden, zor kullanan (kimse), zorba

- c. 125b/1
c.+ lardan 73b/7
c.+ ları 125b/2

cāh (Ar.) Yüksek mevki, makam, rütbe

- c. 32a/17
muķīm-ı c.- ı dīn 9b/2
‘umde-yi aşhāb-ı c. ü celāl 10b/5

cāhil (Ar.) Okuyarak bilgisini ilerletmemiş, tahsil görmemiş, bilgisiz (kimse)

- c. 43b/4, 113a/3
c.+ e 205a/7
c.+ i 71a/16
c.+ lerdür 192b/4

cāhiliyyet (Ar.) Cāhillik, bilgisizlik
c. 30a/15

cāhillik (Ar.) Okumamış, tahsil görmemiş olma durumu, bilgisizlik, cehālet, cehil
c.+ leri 195a/17

cāhiliyye (Ar.) Cāhile âit, cāhile yakışır
c.+ de 111a/17

cā’iz (Ar.) Din ve törece işlenmesi emir veya yasak edilmediği için yapılmasında bir sakınca bulunmayan, izin verilmiş sayılan (şey)

- c. 25b/17, 91b/1, 122b/17, 123b/6, 128a/4, 192a/17
c.+ midür 83b/11, 123a/6
c.+ dür 97a/11, 123a/7, 188b/5

cām (Far.) Silisli kumun soda ve potas katılarak ateşte eritilmesiyle elde edilen şeffaf, sert ve çabuk kırılır madde, sırça
c. 33a/16

cāmi‘ (Ar.) Toplayan, toplayıcı, bir araya getiren, cemedan

- c. 14b/15, 14b/17, 45a/7, 58a/15
mazhar-ı ism-ı c. 33a/18

cāmid (Ar.) Cansız

- c. 167a/17, 167b/1, 167b/2

cān (Far.) İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde dışı varlık, ruh

- c. 1b/4, 150b/2, 233b/14
c.- ı kāsım 2a/1
c.+ a 41b/2
c.+ ı 216b/16
dimāğ-ı c.+ ı 45a/4
c.- ı ğıdāsıdur 233b/14
c.+ ım 213b/12
c.+ ıma 159a/15, 218b/12
c.+ ına 209b/13
c.+ ında 211a/17
c.+ lar 3b/15
c.+ ları 12a/5
c.+ larımuza 230a/3
c.+ larıyla 3b/15

cānib (Ar.) Yan, taraf, yön, cihet
c.- ı Şām 8a/5
ibtidā-yi c.+ de 27a/8

c.+ e 34a/6, 55a/3, 70b/3,
128a/12, 171b/5, 208a/5, 208a/6, 208a/7
c.+ i 146a/13
c.+ inde 26a/10, 179a/16
c.+ inden 102a/12, 104a/7,
116a/12, 118b/1, 120b/3, 121a/8, 121b/4,
122a/7, 125a/1, 126a/17, 129b/17,
131a/3, 136b/17, 153b/5, 179a/9,
185b/17, 216a/9, 238b/11
c.+ ine 19b/17, 21b/5, 42b/5,
67b/12, 93a/7, 110a/13, 119a/4, 120b/1,
144b/16
c.+ iñüzden 110b/7

canlu Canlı olan, yaşamakta olan, diri
c. 66a/10

cānsitān (Ar. + Far.) Can alıcı
nīze-yi c. 3b/15

Cārān Caran şehri
C. 49a/16

cāri (Ar.) Yürürlükte olan, geçerli
c. 179b/8
c.+ dür 71a/14

cāriye (Ar.) Para ile alınıp satılan, üzerinde
sâhibinin her türlü hakka sâhip bulunduğu
kız, halayık

c. 18b/8, 35b/17, 41b/1, 73b/9,
124b/15, 151b/16, 154b/16, 155a/17,
171b/7, 172a/9, 172a/11, 173a/1, 173a/5,
174a/16, 174b/7, 174b/8, 180a/6, 185b/7,
185b/9, 185b/17, 186b/7, 188a/14,
188a/16, 188b/7, 189a/1, 191b/9,
193a/15, 195a/8, 197b/2, 197b/3,
197b/11, 197b/15, 197b/17, 198a/9,
198a/11, 199a/6, 200a/1, 203b/16,
204a/6, 214b/15, 214b/16, 215a/2,
215a/7, 221a/2, 221a/12, 222b/4, 225a/8,
232b/14, 237b/13, 238a/1

c.- yi Hâbeşiyeye 193a/15

c.- yi Hâbeşiyedür 193a/6

c.- yi mezkûreyi 38a/7

c.- yi seriyye 188a/15

c.+ den 18b/6, 193b/3, 195a/4,
199a/15

c.+ dür 124b/13, 154b/16,
184b/13, 185a/6, 185a/12, 185b/3,

185b/5, 210a/2

c.+ ler 176a/4, 182b/14, 183a/1,
183a/10, 183a/15, 187a/8, 187a/15 (2),
195a/8, 199b/13, 199b/14

c.+ lerden 18a/7, 18b/4, 157b/2,
182a/10, 187b/2, 192a/15

c.+ lere 183b/10, 183b/13, 184b/5,
188a/17, 188b/1

c.+ leri 18a/3, 18a/4, 151b/16,
176a/10

c.+ lerinden 18a/10, 42a/15,
124b/12

c.+ lerine 207a/13

c.+ leriñiz 201a/10

c.+ lerümdür 200a/10

c.+ lerün 18b/3, 183b/1, 189a/12

c.+ m 233a/6

c.+ nün 18b/5, 124b/14, 180a/6,
183b/15, 194b/14, 197b/6, 198a/6,
225a/14

c.+ si 38a/3, 139a/2, 152b/2,
152b/13, 194b/11, 194b/13

c.+ sidür 152a/2, 152a/12,
154b/15, 155a/5, 155a/12

c.+ sinden 171b/9

c.+ sini 155a/16, 190a/12

c.+ ye 38a/4, 73b/3, 169a/9,
172a/16, 174b/7, 183b/17, 184a/15,
221a/6, 221a/15

c.+ yi 42a/11, 126a/17, 187b/17,
189a/11, 190b/8, 215a/11

cāriyezāde (Ar. + Far.) Cariyden doğan

c. 184a/6

c.+ sin 186b/11

cāzim (Ar.) Anlayan, kavrayan, bilen,
idrak eden (kimse)

c.+ dür 26a/14

cebb (Ar.) Hadım etmek

c. 80a/15, 80b/12, 82a/1

c. etmekte 80a/16

c. idenden 79a/1

c. itmege 80b/1

c. itse 78b/8

c.+ i 178a/4

c.+ le 84a/4

ceberüt (Ar.) Allah'ın her şeyin üstünde

olan büyüklüğü, kudreti, ululuğu
c.+ dur 27a/3
remz-ı c.+ ı 33b/6

cebr (Ar.) Zorlama, zor kullanma, zor
c.+ ı 143b/8

Cebrâ'îl (Ar.) Dört büyük melekten biri, Allah'ın vahyini peygamberlere ulaştırmakla görevli olan melek
c. 75a/14, 133a/1, 168a/10
c.+ e 168a/10
hâzret-i c. 150a/7

cedd (Ar.) Babanın veya annenin babası, büyükbaba, dede
c. 31a/11, 127a/9
c.- ı âlâsı 15b/4
c.- ı hâşş 2a/15
c.- ı 'âlâları 34b/9
c.- ı 'âlâlarına 19b/10
c.- ı 'âlâsı 19a/2, 19b/8
c.- ı 'âlâsıdur 19b/5
c.+ ı 186a/15
c.+ idür 21a/3, 97a/10, 190b/17

cedel (Ar.) Tartışma, münâkaşa, ağız dalaşı
c. 186b/1

cefâ (Ar.) Eziyet, sıkıntı, ezâ, cevr
c. 13a/6, 88b/4, 89a/16, 220a/6, 220a/11
cevr ü c. 225b/10
c.+ dur 55a/5
c. eyledi 207a/5
c. itdüğü 237b/5
c. itdüğ 144a/4
c. ider 228a/5
c. iderler 73b/9
c. itmek 200a/8
c. itmemek 202a/4
c. itmeğ 202a/12
c. idüp 91b/8, 207a/6
c.+ lar idüp 104b/14, 114b/3
c.+ larına 60b/7
c. olunup 54b/10
c.+ sı 169b/10, 220b/17
c.+ sını 105a/2

cefâ dîde (Far.) Cefâ görmüş, eziyet çekmiş
c. olmak 12b/9

cefâkâr (Ar.) Cefâ eden, eziyet veren
c. 193a/13

cehâz (Ar.) İhtiyaç duyulan eşyalar
c.+ ını 127b/9

cehennem (Ar.) Günahkârların öldükten sonra âhirette azap görecekları, cezâlarını çekecekları yer, tamu, dûzah
c. 29b/10
c.+ de 78b/17
c.+ dür 85a/7
ateş-i c.+ dür 176a/13
c.+ e 151a/4
c.+ ı 150a/4
c. 'azâbından 82b/17
c. odı 85b/11
c.+ üğ 180a/10

cehennem 'azâbı Günahların karşılığı olarak cehennemde çekilecek azap
c.+ n 150a/5

cehennem odı (Ar. + Tr.) Cehennem ateşi
c. 144b/6

cehennemlük Cehennemde yanmaya müstahak (kimse)
c. 83b/8, 84a/11

cehl (Ar.) Bilgisizlik, bilmezlik, câhillik, cehâlet
c. 1b/8
dâm-ı c.+ den 56a/7
c.+ ine 71a/16

cehr (Ar.) Sesi yükseltme, yüksek sesle okuma veya konuşma
c. 55b/4
c.+ üğ 188b/6

ceht (Ar.) Çalışıp çabalama, büyük gayret sarfetme, uğraşma
c. idüp 31a/11

celāl (Ar.) Yücelik, büyüklük, ululuk, azamet

‘umde-yi aşhâb-ı câh ü c. 10b/5
c.+ üm 150a/8

celâlet (Ar.) Yücelik, büyüklük, ululuk, azamet

c.+ lerine 185b/7

celâliyye (Ar.) Celaliye

c. 183a/5
bimuktezâ-yi esmâ-yi c. 37a/16

celb (Ar.) Kendine doğru çekme

c. ider 165b/3

celil (Ar.) Çok yüce, ulu, kadri ve mertebesi yüksek

c. 142b/9, 185b/12
nazargâh-i c.- ı ekberest 32b/10

celilü'l-kâdr ve'l-unvân c.
25b/1

celilü's-şân kitâb-ı c.+ uñ 12b/7

celile (Ar.) Celil kelimesinin müennes şekli

ķabîle-yi c.- yi ‘Oşmâniyye 8a/17
medrese-yi c.- yi ‘azîme 11a/4

celis (Ar.) Sohbet arkadaşı, hemdem, refik

c. 47a/1

celiyye (Ar.:) Nehir ve ırmaklarda kullanılan ince donanma gemisi

tâ'ife-yi c.- yi hâķâniyye 8b/1

celle (Ar.) Allah lafzından sonra kullanılan ve “şânı, celâli yüce olsun” anlamına gelen Celle şânuhû, Celle celâluhû gibi klişeleşmiş duâ cümlelerinde geçer

c. 218b/5
‘izz ü c. 168a/11
c. ve ‘alâ 107b/2
c.+ vü celâle 104a/9

celle şân (Ar.) “Allah aşkına” diye yemin ettiren birine karşı, “Yemînini kabul etmiyorum, bu yeminden şânı büyük olan

Allah’a sığınyorum” anlamında kullanılır

c.+ ı 23b/10, 24b/2

celmed (Ar.) Taş

c. 234a/17

cem‘ (Ar.) Toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme,

c. 12b/6, 62a/3, 136b/5, 231a/3,
c. eyle 206a/13

c. eylediler 65b/3, 212a/9

c. eyledüğim 14b/6

c. eyledüm 206a/11

c. eylemeyesin 48b/2

c. eyleyüp 57a/17

c.+ inde 14a/5, 20a/8, 20a/9,
20a/10, 20a/11, 20a/12, 188a/3, 189a/10,
229a/2, 229a/13, 229a/14, 229a/6,
229a/14

c. itdüğüm 14a/4

c. itdüğün 13b/2

c. itdükçe 3a/16

c. itdükden sonra 136b/7

c. idem 60b/10

c. iderüz 61a/7

c. idesin 57a/7

c. itmekdir 20a/15

c. itmeyince 136b/6

c. itmiş 215a/8

c. idüp 14b/3, 50a/2, 50a/7,
57a/11, 70b/11, 107b/9, 117b/8, 215a/9,
230b/5

c. olalar 88b/7

c. oldılar 106a/13, 113b/15

c. olduğdan sonra 125a/11

c. olmadın 34a/1

c. olmağın 209b/9

c. olmuşdur 198b/5

c. olsa 20a/13

c. olsunlar 68b/5

c. olup 107b/4, 110b/2, 144a/14,
230b/13

cem‘ (II) Çoğul

c.+ dür 74a/5, 74a/13

cem‘ (III) Bütün, hep, cümle

c. 29b/12, 37a/4, 229a/17,
kabâ‘ il-i c. 29b/13

cemā'at (Ar.) Bir yere toplanmış insan kalabalığı

c. 12a/3, 17a/2, 19b/4, 20a/12, 20b/1, 28b/6, 36a/10, 83b/5, 96b/4, 103b/6, 104b/12, 110a/4, 119b/9, 146b/8, 163b/17, 173a/10, 174a/17, 176a/6, 181a/8

c.- i keşiredür 157a/17

c.- i sā'ir 162b/8

c.+ den 77b/6

c.+ dur 64b/9, 64b/10

c.+ e 20a/14, 89a/2, 228b/6, 232a/8

c.+ i 42b/12, 116b/8

c.+ imüz 112b/3

c.+ imüzden 103a/5

c.+ inde 175a/3

c.+ indendür 156b/10, 157b/4

c.+ inüñ 119b/14, 163a/17

c.+ üñ 2a/9, 138b/10

cemā'āt (Ar.) İnsan toplulukları, cemâatler

c.- ı müteferrika 29b/14

cemāl (Ar.) Güzellik

c. 3b/9, 32a/17, 78a/4, 177b/12, 235b/11

hüsñ ü c. 158a/14, 212a/2, 220b/6, 237a/2

hüsñ-i c. 91a/7

kemāl ü c. 147b/7

‘arz-ı c. 87b/3

c.- i bākemānı 6b/16c.- i maṭlūb 12b/12

c.- i ‘ayn 168b/13

c. olup 15b/3

c.+ de 169b/6

hüsñ ü c.+ e 235b/8

c.+ i 147a/14, 170b/14, 198a/2, 198a/3, 212b/7, 220b/13

hüsñ ü c.+ i 147a/8

hüsñ ve c.+ idür 210a/5

c.+ inde 158a/16

c.+ ine 179a/1

c.+ ini 181b/6

c.+ üm 236a/8

c.+ üñ 177b/11

hüsñ ü c.+ üñ 235b/9

cemel (Ar.) Erkek deve
c. 153a/7

cemī'c (Ar.) Bütün, hep, cümle

c. 3a/11, 20b/17, 21a/6, 24a/3, 45a/6, 60a/1, 72b/4, 101a/3, 102b/16, 103b/15, 113b/6, 118b/10, 118b/12, 121a/4, 122a/7, 125a/13, 125a/14, 125b/3, 125b/14, 126b/9, 127b/9, 129b/16, 132b/16, 145a/2, 151a/16, 160a/4, 170a/6, 170a/13, 171a/10, 173b/6, 176a/5, 176a/16, 176b/16, 178b/3, 183b/17, 195a/2, 198b/5, 205a/17, 212a/6, 212a/9, 217b/4, 220b/6, 229a/6, 229a/7, 231a/9, 231b/17, 236b/9

c.- i elvānından 25a/7

eşref-i c.- i ‘a'zā-yı beşerdür

53a/5

c.- i ecnāsdan 11b/9

c.- i eşbāḥuñ 2a/12

c.- i keşir 163a/10, 231a/4

c. itdüğü 196a/6

c.+ sinden 170b/12

cemī'c (Ar.) Bütün, hep, cümle

c. 22b/3, 59b/17, 100a/10, 145a/2, 147a/14, 197b/13, 200b/12, 206a/11

cemīan (Ar.) Hep birden, cümleten, hep, tekmlil

c. 113b/15, 121b/16, 127b/4, 156a/4, 169a/14, 186b/15, 194b/15, 220a/5

cemīle (Ar.) Bir kimsenin hatırını hoş etmek, gönlünü almak için yapılan hareket

baқа' e-yi c.- yi feḥīmede 11a/4

eşfāk-ı c.- yi taḫva 31a/16

cem'ıyyet (Ar.) Topluluk, kalabalık

c. 209b/8

cemm (Ar.) Topluluk, kalabalık

c.- ı ğafir 163a/10

c.- ı ğafirdür 138b/6

c.- i ğafir 145a/17

c.- i ğafirundan 161b/14

cemm-i ğafir (Ar.) Büyük insan kalabalığı
c. 145a/17, 163a/10, 231a/4
c.+ dür 138b/6
c.+ undan 161b/14

cenāb (Ar.) Allah, peygamber ve bâzı tarîkat büyüklerine âit isim ve sıfatların başına getirilerek "hazret" mânâsına kullanılan saygı ve tâzim sözü
c. 15a/15
c.- ı hâkdan 89a/3, 91b/9
c.- ı hâkka 186a/3
c.- ı hâzret-i şâhenşâh-ı 'âlem
4b/9

c.- ı kebriyâdan 90a/3
c.- ı 'izzet 121a/7
c.- ı 'izzete 104a/10
c.- ı pâdişâhı 15a/15
c.- ı râbbü'l-erbâb 28a/3
revâiyh-ı na' t-ı c.- ı risâlet 4a/14
c.- ı sa' âdet 9b/4
serâ-yı c.- ı sa' âdet 8b/13
c.- ı sübhâni 15a/5

cenâbet (Ar.) Dince guslü gerektiren durum
c. 70a/6

cenâze (Ar.) Gömülmek üzere hazırlanmış ceset, ölü, mevtâ
c.+ lerin 135b/3
c.+ lerine 136a/8
c.+ si 17b/10, 130b/3
c.+ sin 134b/6
c.+ sine 76a/13, 101a/3, 136a/3, 136a/5, 136a/14
c.+ siyle 135b/17, 136a/1
c.+ yi 136a/10

cenk(g) (Far.) Silâhlı çatışma, savaş, harp, muhârebe, kıtal
c. 41a/3, 42a/7, 140a/2, 173a/11
c.+ de 102b/11
c.+ e 40a/11
c.+ ine 117b/15
c. idüp 59a/16
c. itdiler 49a/17
c. itdükde 58b/12

cennât (Ar.) Cennetler
c.- ı 'adende 74a/8

cennet (Ar.) İmanlı ve iyi kimselerin ölümden sonra Allah tarafından mükâfat olarak konulacakları ve içinde ebediyen yaşayacakları, her türlü tasavvurun üstünde güzellik ve nîmetlerle dolu yer
c. 36b/4, 78a/12, 86a/13, 89a/9, 90b/2, 90b/7, 90b/14, 141a/6, 142a/13, 146b/1, 146b/5, 146b/17, 154a/9, 156a/4, 156a/5, 165a/1

ehil-i c. 111b/4, 155b/9
ehl-i c. 80b/5, 90b/15
c.- i firdevsde 84a/14
c.- i firdevse 84a/5
c.- i meşâm 144b/8
c.- i naşşîrdür 59b/7
c.+ de 74a/3, 75b/1, 77a/6, 78b/15, 80b/11, 84a/5, 90b/10, 147a/7, 147b/1, 150b/9, 150b/12, 151b/4, 196b/2
c.+ dedür 80b/7
ehil-i c.+ den 154a/8, 155a/14, 155b/7

c.+ dür 63a/13
c.+ e 87a/8, 89a/10, 89a/12, 89b/2, 89b/17, 90a/1, 90a/5, 141b/7, 141b/8, 141b/9, 142a/1, 150b/12, 151a/14, 151b/1, 155b/11, 168a/9, 196b/7, 201b/10, 202a/2
ehl-i c.+ e 76a/5
c.+ in 8b/1
c.+ inde 76b/12
c.+ üñ 92b/10
ehil-i c.+ üñ 156a/1
ehl-i c.+ üñ 39b/9
ehl-i c.+ üñ 80b/9

cenüb (Ar.) Dört ana yönden biri, yüzünü doğuya dönen kimsenin sağ tarafına düşen cihet, güney
c. 23a/6
c.+ da 60a/6, 60a/13

cerâhat (Ar.) Kanın damar dışına sızmasıyla vücut dokularında meydana gelen, ak yuvarların hâkim olduğu donuk renkli birikinti, irin, yangı
c. 210b/11, 215b/5

- c.+ i 213b/8
c.+ ine 210a/16
- ceride** (Ar.) Gazete
c.+ de 23b/4
- cerih** (Ar.) Yaralı
c. 72b/17, 73a/2, 73a/5, 73a/7,
73a/10, 73a/14
c.+ dendür 73a/9
şâhib-i c.+ dür 72b/17
- cerime** (Ar.) Suç, kabahat
c.+ dür 200a/12
- cesed** (Ar.) Cansız, ölü vücut, naaş
c.- i muṭahharlarını 148a/3
c.+ i 208b/6, 228a/9
c.+ inden 85b/10
c.+ inüñ 166b/16
- cevâb** (Ar.) Bir soruya, bir söz veya yazıya,
bir durum ve ihtiyâca söz, yazı veya başka bir
ifâde yoluyla verilen karşılık, yanıt
c. 66b/7, 101a/12, 187a/10
c.- ı şadedinde 22b/12
c.+ ında 101a/5, 183a/15
c.+ ını 70b/12
c.+ ıyla 34a/13
c.+ uñ 17a/16, 104b/2
c. vir 56b/3
c. virdi 66b/6, 111a/1
c. vireceksiz 110b/3
c. virile 89a/15, 89b/12, 147a/4
c. virmedi 21b/7, 22a/2, 202b/17
c. virmeyüp 204a/5
c. virmişler 51b/8, 58b/3
c. virüp 51b/17, 52a/5, 53b/15,
211a/10
- cevâhir** (Ar.) Cevherler
c. 13b/4, 181a/2, 181a/3, 192b/11
c.- ı zevâhir-i şalavât 3a/4
c.- ı zevâhir-i tardiye 3b/11
- cevâri** (Ar.) Câriyeler, halayıklar
c.+ den 188b/4
- cevâz** (Ar.) Din veya törece
yasaklanmamış olduğu için yapılmasına
- izin verilmiş sayılma, yasak olmama,
izin, müsâade
c.- ı ‘âmâl 32b/13
c.+ ı 41b/15
- cevelân** (Ar.) Dolaşma, gidip gelme,
deveran
c. idüp 215a/4
- cevher** (Ar.) Var olan bir şeyin özü, esâsı,
varlığındaki maya, gevher
c. 44a/2, 44a/4, 44a/6, 45a/8
dürr ü c. 171b/11
c.+ dür 45a/6, 219a/16
- cevlân** bk. cevelân
c. 180b/4
- cevr** (Ar.) Haksızlık edip incitme,
eziyet, cefâ, gadr, zulüm
c. 38a/17, 200a/8
c.- i ḥavfindan 125a/15
c. idüp 200a/11
c. ü cefâ 225b/10
- ceyb** (Ar.) Yaka
c.+ ine 94b/7
c.+ lerimdür 146a/8
- Ceyb** Bir kadın ismi
C. 224a/13
C.+ üñ 226b/12
- cezâ** (Ar.) Suç işleyen bir kimseye
suçunun derecesine göre verilen acı
karşılık
c. 150b/16, 238a/2
rûz-ı c.+ da 37b/6
c.+ sı 238a/4
c.+ sını 116b/14, 116b/15, 205b/11
c.+ sını 88b/15
C.+ sını 89b/1
- cezâlan** - Ceza çekmek
c.- ur 91b/3
- cezîl** (Ar.) Çok, bol
faḥr-ı c. 163a/15
- cezîle** (Ar.) Cezîl kelimesinin müennes

şekli	aḥlāk-i c. 6b/16, 31a/16 ecr-ı c. 199b/2	c.+ inde 41b/14, 170b/12 c.+ inden 174b/15, 184b/4, 184b/12, 216b/4, 233a/17, 237a/8 c.+ iyle 198a/2
cezmen (Ar.) Kesinlikle, kat'î olarak	c. 52a/1	
cibāl (Ar.) Dağlar, cebeller	c.+ de 26a/3	cild (Ar.) İnsan veya hayvan vücûdunu saran deri, ten c. 26a/11 levn-i c.+ e 27b/6 c.+ ini 85b/3
cibt (Hab.) Şeytan	c. 92a/8, 92a/10, 92a/11	cilveger (Ar. + Far.) Cilveli c. 6b/9
cidāl (Ar.) Savaş, cenk, kavga	c. 3a/15, 41a/4	cīm (Ar.) Arap alfabesinin beşinci harfi iskān-ı c. 99b/3 sükūn-ı c. 99b/14 c.+ i 100a/1
Cidde Suudi Arabistan'da şehir	c. 106a/12	cimā' (Ar.) Cinsel ilişkide bulunma, çiftleşme c. 183b/15, 188a/5, 188a/8, 188a/12, 188a/14, 188b/5 c.+ a 188a/13, 188a/16 c.+ da 183b/3 c.+ dan 184a/1, 188a/17 c.+ dan ötüri 190a/12 c.+ dur 188a/6 c. eyleye 167b/17 c.+ ı 177b/7, 177b/10, 177b/11, 177b/13 lezzet-ı c.+ ı 76a/4 c.+ ını 214a/10 c. itdügin 188b/9 c. itdükçe 194b/11 c. itdükde 183b/17, 190b/7 c. itdükleri 65a/12 c. iderlerdi 65a/13 c. itmek 183b/10, 184a/15 c. itmiş 49b/17 c.+ larından 193b/8 c. olunur 188b/2
cīfe (Ar.) Kokmuş ceset, leş, lâşe	c.+ leri 113a/4	
ciğer (Far.) Karaciğer ve ak ciğerin ortak adı	c.+ ler 206b/13	
cihād (Ar.) İslâm nizâmını yeryüzünde hâkim kılma ve bu nizâmı savunma maksadıyla din uğrunda ve Hak yolunda yapılan savaş, gazâ	c. 3a/15, 36a/12, 39a/1, 76b/4, 77b/17, 105a/4, 144a/2 c. itmege 104a/5	
cihān (Far.) Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat, kosmos	c. 4b/1, 13a/8, 33a/15 ḥallāk-ı c. 1b/14 şühre-yi c. 9a/13 şāh-i c.+ dur 8a/2 c.+ ı 66b/4 e' āzim-ı c.+ uḡ 12b/9	
cihāt (Ar.) Cihetler, yönler, taraflar	c.+ la 183b/17	
cihet (Ar.) Yön, taraf, istikâmet, cânip	c.+ den 150b/5, 171b/6, 175a/3 c.+ dendür 18b/1, 162a/17 c.+ i 113a/14	cin (Ar.) İnsanlar tarafından görülmeyip çeşitli biçimlere girerek ancak kendileriyle ilgi kuranlara veya istedikleri kimselere göründüklerine ve olağanüstü sayılan bâzı işleri yapacak güce sâhip bulduklarına inanılan gizli

- yaratıklara verilen isim, ecinni
c. 227a/12
- cinān** (Ar.) Cennetler
bostān-ı c. 8b/14
hūr-ı c. 180b/3
dari'l-cinān d. 9b/16
- cinās** (Ar.) Söz sanatı
c. 172a/7, 225a/17
c.- ı mümāsıl 225a/15
- cināyet** (Ar.) Adam öldürme
c.+ üm 238b/13
- cinnī** (Ar.) Cin tâifesine mensup olan varlık, cin, ecinni
c.+ ler 60a/9
- cins** (Ar.) Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesnelere topluluğu, tür, nevi
c. 80b/4, 134b/6
c.- i Hâbeşî 175b/13
c.+ den 2b/11, 3a/17, 18a/12, 35a/9, 42b/1, 75b/5, 108a/3
c.+ den gayrı 11b/14
c.+ e 34a/16, 34b/2, 35a/9, 170a/5, 177b/1
c.+ i 11b/9, 35b/6, 42b/6, 108a/2, 109b/3, 162b/4, 169b/17, 170a/9, 174a/15, 175a/7, 176a/7, 192b/15, 193b/17, 200b/1, 200b/10, 200b/11, 234a/14
ebnā-yı c.+ i 1b/9
c.+ idür 39b/12, 171b/16
c.+ imi 172a/1
c.+ imizden 113a/10
c.+ inde 40a/9, 176a/9, 208a/15
c.+ indedür 40b/16
c.+ inden 2b/9, 36b/3, 36b/7, 39b/8, 97a/7, 116a/16, 131a/11, 139a/7, 141a/14, 151b/13, 163a/8, 163b/3, 163b/13, 167b/1, 171a/16, 172a/12, 172a/17, 174a/5, 174a/7, 175a/7, 177b/15, 191a/7, 200a/1, 201a/1, 205b/4, 222a/2
c.+ inden gayrı 11b/7
c.+ indendür 36a/5, 42b/13, 147b/13
c.+ ine 2b/1, 18b/8, 36b/1, 199a/1, 202a/4
c.+ ini 113a/12, 171b/17, 199a/16
c.+ inüñ 16a/16, 18b/14, 21a/1, 21a/3, 33b/7, 39b/15, 42a/15, 119a/7, 149a/13, 164b/13, 175b/8, 176a/16, 190b/12, 193b/7, 200b/11, 207b/7
‘unvān-ı c.+ iyle 9a/9
c.+ lerde 163b/15
c.+ lerinden 163a/3
c.+ ü mi 172a/6
c.+ üm 171b/15, 172a/2, 172a/14
c.+ üm midür 172a/14
c.+ üñ 11b/12, 11b/15, 34a/5, 178a/1
ğayr-ı c.+ üñ 33b/10
- cism** (Ar.) Beden, vücut
şihhat-ı c. 55b/14
c.+ i 146a/10, 212b/11, 212b/12
c.+ lerine 95b/9
c.+ leriñüzün 195b/10
c.+ ümi 213a/15, 218a/14
c.+ üni 219b/12
c.+ üñ 90a/14
- civān** (Far.) Genç, yakışıklı, boyu posu yerinde erkek veya kadın
c. 44b/4, 90b/7
c.+ ı 172b/7
c.+ ina 172b/13
c.+ lar 90b/6
c.+ lardur 80b/10
- civār** (Ar.) Yakın yer, çevre, yöre, etraf
c. 107a/15
c.- ı ‘adlümde 110a/6
c.- ı hâzret-i perverdigârdur 7a/13
c.+ imda 110a/12
c.+ imuz 144a/4
c.+ indadur 109a/16
c.+ inçda 114b/9
c.+ la 115b/3
- cizi** bk. çizî
c. 222a/8
c.- yi musāmağa 223a/13
c.+ ler 210b/16, 229b/1, 239a/8
c.+ lerün 229b/3

c.+ si 217b/8, 239a/3

cizye (Ar.) İslâm devletlerince Müslüman olmayan tebaadan alınan vergi

c. 231b/2, 231b/10

cömerd (Far.) Kendine âit şeyleri kolaylıkla verebilen, ikram edebilen, vermekten kaçınmayan, eli açık (kimse)

c. 35b/13

cūd (Ar.) İnsanlara ihtiyaçlarını bildirmelerine meydan vermeden lutufta, ihsanda bulunma, el açıklığı, cömertlik

bārān-ı c. 6a/12

çeşm-ı c. 4b/16

mā-yi māin-i c. 9b/13

mühebb-ı nesim-i c. 9a/15

c.- ı âdemde 27a/12

Cuḥfe Bir yer adı

C. 143a/7

cumhūr (Ar.) Halk topluluğu, halk

c. 13a/12

c.- ı ' ulemānuḡ 132b/10

cūş (Far.) Coşma, taşma, kaynama, coşkunluk, galeyan

c.+ uḡ 175b/6

cūybār (Far.) Nehir, ırmak, akarsu

āb-ḡurde-i c.- ı tevfiḡ 11a/12

c.- ı fażiletlerinden 10a/15

cūbbe (Ar.) Elbise üstüne giyilen, bedeni uzun ve bol, yenleri geniş, düğmesiz giyecek

c. 132a/6, 132a/10, 132a/11, 132a/12

c.+ dür 132a/4

c.+ yi 132a/7

cūdā (Far.) Ayrı düşmüş, uzak kalmış, ayrı, uzak

c. 35a/14

cūlūs (Ar.) Hükümdarlık tahtına oturma, tahta çıkma

c. itmişler 111a/5

cümle (Ar.) Bir bütün meydana getirecek şekilde birbirine bağlı olan şeylerin tamâmı

c. 2b/2, 3a/12, 17b/10, 20a/3, 20b/16, 22b/4, 24b/1, 30b/7, 46b/17, 48b/11, 50a/2, 56b/8, 60a/4, 61a/7, 62a/11, 63b/10, 82b/5, 89b/7, 110b/9, 113b/8, 114a/11, 118b/9, 118b/17, 125a/13, 125a/16, 126a/3, 126b/13, 127a/8, 130b/4, 136b/14, 141a/7, 153a/7, 159b/1, 168b/1, 169a/1, 170a/6, 176b/3, 180b/7, 187b/7, 187b/13, 198a/16, 201b/17, 205b/1, 206a/3, 206a/12, 206b/5, 210b/8, 212b/9, 224b/6, 234b/2, 236a/9

c.- yi ḡalbe 32b/13

c.- yi mevāhib 14a/1

c.+ den 11b/9, 91b/6, 102b/6, 130b/8, 160a/2, 170b/12, 206b/9

c.+ den sonra 49a/3

c.+ nūḡ 27a/11, 61a/9, 138b/6, 146b/17

c.+ ḡüz 136a/13

c.+ si 3b/14, 23a/17, 24a/1, 24b/7, 24b/12, 45a/9, 48a/7, 48a/15, 48b/9, 49a/1, 51a/1, 60a/5, 62a/12, 64b/16, 66a/13, 66b/7, 91a/8, 91a/10, 92a/1, 94a/17, 100a/2, 103b/16, 106a/12, 107a/9, 108b/16, 116a/6, 121a/6, 122a/10, 125a/11, 126b/6, 132b/5, 142b/4, 149b/9, 151a/12, 160a/16, 164a/17, 170a/1, 173a/8, 205a/4, 225b/6, 231a/2

c.+ sin 70a/11, 124a/17, 125a/7, 203b/8

c.+ sinde 203a/6, 205a/12

c.+ sinden 57a/17, 81b/17, 178a/2

c.+ sine 62b/3, 108a/10, 108a/17

c.+ sini 27a/7, 40a/3, 72a/8, 75a/11, 108a/9, 126b/15, 126b/17, 136b/6, 157a/17, 166b/2, 175b/12, 206b/4, 206b/15

c.+ sinüḡ 62b/6, 228b/13, 230b/14

c.+ siḡ 50a/7

c.+ ye 59a/16

cümleten (Ar.) Hep berâber, hep birlikte

c. 45b/10, 48b/2, 171a/10

cünūd (Ar.) Askerler, ordular muḳaddime-yi c.- i feth 4b/14	ç.- sa 68b/3 ç.- up 52a/4, 55b/1, 55b/8, 84b/6, 131a/7, 142b/6, 154b/1 Ç.- up 145a/1 ç.- ur 204a/4 ç.- urlar 233b/6
cünūs (Ar.) Cinsler c. 162b/8 c.+ dan 162b/4 c.+ uñ 11b/8, 23a/10, 162b/5 ekşer-i c.+ uñ 159b/7	çakıl taş(ı) Çakıl ç.+ ları 139b/2
cürm (Ar.) Suç, kabahat c.- ı muvâfiḳ 25b/10 c.+ de 54a/4 c.+ i 89a/12 c.+ leri 25b/7	çāker (Far.) Kul ç. 2b/8
cüvān (Far.) Civan c. 233b/10 hulāşe-yi ‘ōmr-ı c.+ ı 10a/3	çal - Vurmak, üflemek veya gerekeni yapmak sûretiyle ses çıkarmasını sağlamak şûrı ç.- a 66a/10 şûrı ç.- mağa 70b/5 ç.- maḳ 70b/2
cüvānmerd (Far. + Far.) Temiz, asil ve cömert yaratılışlı, âlîcenap, mert, yiğit (kimse), babayiğit c. 182b/6 c.+ lerdür 170b/16	çala Gelişigüzel ç. 208b/11
cüz’ (Ar.) Bir bütünü meydana getiren kısımlardan her biri, kısım, parça c.+ lere 134b/13	çalın - Vurulmak, üflenmek veya gereken yapılmak sûretiyle ses vermeleri sağlanmak, sesleri gerektiği şekilde çıkarılmak, seslendirilmek ç.- up 113b/14 ç.- urlar 171b/5
cüz’i (Ar.) Pek az, az miktarda, az c. 25b/3 c.+ dür 57a/10	çalış - Bir şeyin olması, yapılması, elde edilmesi için gereken gayreti göstermek, çaba sarfetmek ç.- maḳ 126b/13 ç.- up 3b/15 ç.- urdı 214b/14 ç.- urlar 171b/4, 173a/17 ç.- urlardı 104b/15
cüz’vî (Ar.) Kalil olan, az olan c. 57a/10 iẖtiyā-ı c. 37b/1	çār (Far.) Çare ç. 209a/4 ç. ü nāçār 239a/13
çağır - Bir kimseye gelmesi için seslenmek, bağırarak ç.- a 88b/8 ç.- am 131a/8 ç.- dı 21b/6, 68b/13, 73a/2, 150b/1 ç.- dılar 203b/17 ç.- dugıñ 140a/10 ç.- dugıñız 204a/7 ç.- dum 233b/8 ç.- madan 150b/1 ç.- madı 233b/8 ç.- mağa 55b/11 ç.- maḳdur 40a/12	çār-pā (Far. + Far.) Dört ayak ç.+ sı 24b/6
	çāre (Far.) İstenen noktaya varmak, bir engeli aşmak için tutulması gereken yol, çıkar yol ç. 46b/5, 50a/1, 67b/1, 141b/14,

183b/9

ç.+ leri 106b/17
ç.+ m 170a/14, 170b/4, 226a/7
ç. olmazdı 154a/4
ç.+ si 202b/7

çark İşlemekte olan, devam edip giden düzen

ç.+ larından 76a/4

çârşâf (Far.) Yatağın veya yatılacak yerin üzerine serilen veya yorgana kaplanan bezden örtü

ç. 134b/8

çatallan – Çatal gibi ikiye ayrılmak

ç.- di 232b/7

çatık Uçlarından birbirine bitişmiş, çatılmış

ç.+ dur 179a/4

çayırluk Çayırı olan (yer)

ç. 228b/8

çehâr (Far.) Dört

ç. 145b/4

çehre (Far.) Yüz, surat, sîmâ

ç. 165a/7, 168a/14, 194a/8, 197b/8, 228b/15

ç.- yi maşşûd 12b/11

ç.+ lerdür 207b/11

ç.+ si 168a/16, 210a/12

ç.+ sinde 168b/3

ç.+ sine 215a/5

çehrelü (Far) Çehresi olan

ç. 167a/3

ç.+ nüj 167a/7

çek - (Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak

ç.- di 71a/9

sedd ç.- di 64b/11

ç.- diler 71a/1, 207b/5

ç.- düğüm 223b/10

ç.- dükleri 82b/14

ç.- düm 66a/1

ç.- e 117b/13

belâ ç.- ene 224a/10

elim ç.- er 181a/6

zahmetlerin ç.- erdük 91a/6

ç.- erler 93a/14

ç.- ersin 223b/6

ğam ç.- me 197a/15

yükin ç.- meden 217a/8

ç.- mekten 105a/6

ç.- mez 173b/7

elim ç.- mezin 181a/5

ç.- üp 13b/6, 117b/7, 167a/7, 180a/8, 182a/1, 207b/3

ğam ç.- üp 38b/11

çekil - (Bir şey bir şeyin) Yanına doğru getirilmek, yaklaştırılmak

ç.- di 194b/16, 199a/2

girüye ç.- di 49a/10

ç.- e 34a/7

ç.- en 54b/17

ç.- ür 198b/15

çekin - (Bir şeyi yapmaktan herhangi bir korku veya düşünceyle) Geri durmak, kaçınmak, sakınmak, içtinap etmek, hazer etmek

ç.- üp 203b/2

çekiş - 1. Anlaşmazlık içinde bulunmak, tartışmak, münâkaşa etmek, 2. Karşılıklı çekmek

ç.- mededür 211b/6

ç.- seler 166b/1

ç.- üp 148b/3

çek - 1. (Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak 2. Mânen etkisi altına alıp sürüklemek, alıp götürmek, alıp getirmek, 3. Düzene koyup yönetmek, gerektiği gibi idâre etmek

ç.- üp 218b/9

ğam ç.- üp 57b/16

ç.- üp çevirüp 73b/4

çemenzâr (Far.) Çimenle örtülü yer, yeşilliklerle kaplı alan, çimenlik

ç.+ uñ 138b/11

çenber (Far.) Bir düzlemde, sâbit bir noktaya aynı uzaklıkta olan noktaların meydana getirdiği kapalı eğri, dâire
ç. 134b/7

çeñe (Far.) Omurgalılarda, üzerinde dişler bulunan kemik parçası ile etrâfındaki yumuşak kısımlardan meydana gelen ağzın alt kısmı, yüzün hareketli olan uç kısmı
ç.+ mi 99a/1

çerâğ (Far.) Yağ kandili ve genellikle mum, meş'ale gibi ışık veren şey
ç. 56b/13, 93a/7
ç.- ı düdmân-ı şâhib 4b/12
ç.- ı düdmân-ı şahîb 38b/1

çerde (Far.) Renk
ç. 16a/10, 22b/1, 36b/16, 146a/10, 150b/7, 164b/11, 165b/8, 165b/9, 166a/1, 166b/4, 167a/2, 167a/11, 167a/12, 167a/16, 167b/6, 196b/2, 197a/14, 221b/9, 232b/17, 235a/12, 235b/5, 239a/1
ç.+ dür 44a/10, 166b/16
ç.+ ler 207b/11
ç.+ lerüh 150b/12, 167b/8
ç.+ sin 221a/9

çeşîde (Far.) Tadılmış olan
ğamm-ı ç. 37b/5

çüşm (Far.) Göz
ç.- ı cüd 4b/16
ç.+ i 178b/12
ç.+ ini 170a/9
ç.+ leri 173b/2
merdüm-i ç.+ üm 198b/16

çevir - 1. (Bir nesneyi) Dâire şeklinde hareket ettirmek, döndürmek, taklip etmek, 2. Düzene koyup yönetmek, gerektiği gibi idâre etmek, 3. Gösterdiği ilgiyi kesmek
ç.- di 218b/10
ç.- eñle 198b/3
ç.- me 55a/3
ç.- üp 191a/5
çeküp ç.- üp 73b/4

yüzün ç.- üp 220b/16

çevre Yakın olan yerler, etraf, civar
ç.+ mde 142b/9
ç.+ sin 137b/10, 138a/5
ç.+ sinde 110b/11
ç.+ sine 98b/4
ç.+ sini 135a/1, 135a/3

çibân Vücûdun herhangi bir yerinde ve deri üzerinde meydana gelen iltihaplı kabartı

ç.+ um 215b/4

çıbık Çubuk
ç.+ ları 136a/9

çık - (Bulunduğu yerden) Dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek
ç.- amamış 182a/4
ç.- an 106a/6, 234b/15
ç.- ar 19b/13
ç.- arlar 63b/14, 66a/6, 135b/17
ç.- dı 65a/16, 70a/14, 82a/15
ç.- dılar 69a/7, 72a/2, 115b/8,

133a/10, 133a/16
ç.- duğda 63b/7, 72b/2
ç.- duğdan sonra 197a/8
ç.- duğuz 112b/15, 112b/16
ç.- inca 127a/9
ç.- madan 190b/9
ç.- madı 215b/5
ç.- mağa 65b/13
ç.- masun 136a/5
ç.- mış 106a/6, 117a/15, 195a/8
ç.- mışsin 128b/4
ç.- uñ 136a/13
ç.- up 17b/11, 63b/12, 64b/3, 64b/10, 65b/12, 65b/13, 69b/2, 70a/13, 72a/12, 76b/10, 105a/7, 105a/16, 106a/12, 106b/1, 108a/15, 108a/16, 109a/1, 117a/17, 121b/9, 128b/8, 130b/5, 133a/3, 143a/12, 144a/15, 193a/12, 204a/2, 230b/4

çıkabil - Çıkmaya gücü yetmek
ç.- e 139b/6

çıkâr - (Bulunduğu yerden) Dışarı çıkmasını sağlamak

ç.- a 62a/4
ç.- alar 79a/14
ç.- dı 68a/8, 69a/1
ç.- dılar 62a/8
ç.- duğ 24a/14
taşra ç.- duğ 109b/1
ç.- duğ 140b/1
ç.- ırlardı 135b/17
ç.- lardı 136a/1
ç.- mağa 104b/14
ç.- mış 104a/1
ç.- mışdur 143a/2, 186a/14
ç.- up 68b/1, 108b/8, 109b/5,
114b/4, 125b/12, 126b/5, 186a/14, 197a/8
ç.- urdı 72a/8

çırāk (Far.) Bir ustanın yanında zanâat veya sanat öğrenen kimse, şâkirt
ç.+ idur 115a/4

çiçek Tohumlu bitkilerin, üreme organlarını taşıyan güzel renkli ve ekseri güzel kokulu kısmı
ç.+ e 158b/15, 158b/16
ç.+ lerinüñ 177a/13
ç.+ üñ 158b/17

çift (Far.) İki, tek olmayan
ç. 43b/8, 130b/11
ç. sürmege 43b/10

çiftçi Geçimini toprağı işleyip ekerek sağlayan kimse, ekinci, rençber, çiftçi
ç. 43a/7

çiğid Yüzdeki nokta nokta siyah lekeler, çil
ç.+ i 213b/17

çirkin (Far.) Göze ve kulağa hoş gelmeyen, bet, kabih
ç. 84b/8, 124a/13, 193b/12,
201b/10

çirkinlik Göze ve kulağa hoş gelmeme, çirkin olma durumu, betlik
ç.+ ine 195b/10

çiz - Çizgi çekmek
ç.- üp 230b/16

çizi Çizgi
ç. 168b/3
ç.+ dendür 237b/8
ç.+ dür 222b/2
ç.+ ler 18b/15, 24a/17, 168b/6,
168b/10, 172b/9, 210b/6, 228b/17,
230b/15, 231a/6,
232b/8, 232b/16, 235b/10, 237a/3,
238a/12
ç.+ lerdür 210b/4, 215b/17,
217a/2, 237b/17
ç.+ leri 232a/10, 238a/11
ç.+ lerüñ 18b/16, 172b/8, 218a/5
ç.+ ñ 232b/5
ç.+ si 172b/8, 178b/15, 232a/16,
235b/13
ç.+ sin 64a/2
ç.+ ye 168b/7
ç.+ yi 233a/2

çizil - Çizgilerle belirtilmek, resmedilmek
ç.- en 221b/17
ç.- miş 235a/13, 238a/1
ç.- üp 210b/15

çizilü Çizilmiş
ç. 239a/10

çizül - bk. çizil -
ç.- miş 236b/7, 237a/13
ç.- mişsin 237a/17

çoban (Far.) Koyun, keçi, manda, sığır gibi ehlî hayvan sürülerini güdüp otlatan kimse
ç.+ a 73a/7
ç.+ dur 73a/13

çoğ bk. çok
ç. 107a/2, 142b/3, 178b/9

çoğal - Fazlalaşmak, artmak
ç.- masın 193b/5
ç.- miş 21b/2
ç.- up 182b/15, 187a/15

çok Miktârı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan,

fazla, ziyâde
ç. 20a/1, 33a/12, 46b/1, 51a/16,
52b/4, 55b/15, 67a/17, 76a/12, 77a/12,
78a/2, 80a/16, 80a/17, 81a/8, 82a/2,
83a/11, 84b/16, 85a/2, 87a/1, 88b/11,
90b/14, 96a/6, 101a/7, 111b/16, 126b/16,
144b/7, 145a/11, 146a/12, 150a/10,
150a/13, 151a/15, 160a/2, 167a/15,
167b/1, 176b/15, 177a/12, 187a/11,
187a/12, 213a/5, 217a/17, 220a/10,
221a/17, 228a/6, 233b/8, 234b/7
ç.+ dur 19b/14, 28a/13, 69b/8,
145b/12, 171a/12, 175b/6, 206a/17
ç.+ ı 91a/6, 168a/2
ç. mıdır 69b/8

çoklık bk. çokluk
ç.+ ından 233a/17

çokluk Çok olma durumu, fazlalık,
bolluk, kesret
ç. 45b/11, 149a/15, 175a/1
ç.+ ında 31a/12

çöz - Bağlı, düğümlü, sarınlı veya ilikli
durumdan çıkarmak, açmak
ç.- mege 209a/3

çüb (Far.) Tahta parçası, değnek
ç. 33a/6, 116b/11

çubuğ Mâden veya herhangi sert bir
maddeden sopa biçiminde dar, ince ve
düz parça
ç. 69a/14
ç.+ uş 69a/15

çü (Far.) Çünkü, mâdemki
ç. 3a/5, 104b/7

çün (Far.) Çünkü, mâdemki
ç. 3a/2, 4a/13, 59b/16, 60a/15,
61a/16, 64a/8, 65a/5, 65a/13,
081b/4, 143b/5, 146a/3, 187a/2,
203b/1

çünki (Far.) Şundan dolayı ki, şu
sebepten ki, zîrâ
ç. 3b/7, 15a/5, 32a/8, 48a/8,
49a/12, 52a/14, 53a/12, 62a/2, 63a/15,

66b/5, 67b/10, 71a/9, 71b/15, 77b/5,
89a/16, 101b/15, 104a/11, 110b/1,
111a/6, 112b/16, 116a/10, 120a/1,
124a/16, 124b/10, 125a/9, 128b/2,
136a/10, 137b/7, 140a/14, 140b/2,
144a/7, 151a/2, 159b/12, 166a/8,
228a/15, 231a/14

çürük Küçük bir tesirle zarar göreceğ,
yıkılacak, kırılacak durumda olan,
dayanıklı ve sağlam olmayan
ç.+ dür 211a/7

da Da/de, dahi
d. 2a/8, 33a/6, 49a/8, 103a/11,
121a/10, 126a/4, 129a/16, 132b/13,
134b/11, 135a/17, 135b/16, 154b/8,
158b/16, 161a/13, 168b/8, 176b/1,
188b/6, 203b/7, 229a/3

dād (Far.) Adâlet, doğruluk
d. 9a/14

dāfiğ (Ar.) Fırlayarak, fişkıarak
dökülen (su, sel vb.)
d.+ dur 6b/13

dāğ Çevresindeki arâziye göre büyük
bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen
toprak veya kaya kütleşi
d. 221a/13

dağal Hile
d.+ dur 169b/15

dahı “Fazla olarak, üstelik, daha, bile,
de” anlamlarına gelen kuvvetlendirme
sözü
d. 1b/8, 2a/8, 2a/16, 2b/1, 2b/11,
2b/12, 2b/13, 2b/15, 2b/17, 3b/2, 3b/10,
10b/4, 12a/2, 12a/3, 12a/6, 12b/1, 12b/2,
12b/3, 13a/14, 13a/15, 14a/9, 14b/2,
14b/6, 16b/3, 16b/16, 17a/7, 17a/13,
17b/8, 17b/16, 18a/3, 18a/5, 18a/6, 18a/9,
18a/10, 18a/16, 18b/7, 19b/7, 19b/14,
20a/11, 20b/14, 21a/3, 021a/17, 21b/4,
21b/5, 21b/12, 22a/2, 22a/7, 22a/14,
22b/1, 22b/4, 22b/7, 23a/3, 23a/9, 23b/2,
23b/9, 23b/15, 24a/5, 24a/15, 24b/1,
25a/4, 25a/11, 25a/15, 25b/7, 26a/4,

26a/7, 26a/8, 26a/16, 26b/1, 26b/3, 26b/5,
26b/6, 26b/8, 26b/14, 27a/1, 27a/2,
28b/11, 29b/6, 30b/5, 30b/8, 30b/13,
31a/17, 32a/16, 33a/6, 33a/8, 34a/12,
34b/1, 34b/11, 34b/16, 34b/17, 35a/3,
35a/6, 35a/14, 35a/17, 35b/2, 35b/4,
35b/10, 35b/15, 36a/7, 36a/14, 36a/15,
36b/7, 38a/2, 38a/5, 38a/6, 38a/8, 38a/12,
38b/3, 38b/8, 38b/14, 39b/5, 39b/6,
39b/10, 39b/17, 40a/1, 40a/13, 40b/13,
41a/1, 41a/11, 41a/15, 42a/11, 42b/5,
42b/17, 43a/6, 43a/13, 43a/16, 44a/12,
44a/16, 44b/2, 45a/5, 45a/12, 45b/3,
45b/4, 45b/5, 45b/6, 46a/1, 46a/7, 46a/12,
46a/14, 46a/15, 47a/9, 47a/16, 47b/2,
47b/3, 47b/6, 47b/12, 47b/17, 48a/1,
48a/3, 48b/1, 49a/7, 49a/8, 49a/9, 49b/1,
49b/10, 49b/14, 50a/2, 50a/10, 50a/14,
50a/18, 50b/9, 51a/12, 51a/17, 51b/12,
51b/17, 52b/12, 52b/13, 53b/1, 53b/2,
53b/7, 54a/5, 54a/11, 54b/2, 54b/6, 54b/9,
55a/2, 55a/3, 55a/5, 55a/15, 56a/10,
56a/11, 56a/15, 57a/12, 57b/5, 57b/8,
57b/11, 58a/3, 58a/16, 58b/6, 58b/15,
59a/1, 59a/5, 59a/6, 59a/10, 59a/12,
59a/13, 59b/1, 59b/13, 59b/16, 60a/8,
60a/11, 60a/14, 61a/1, 61a/4, 61a/5,
61a/6, 61a/7, 61a/9, 61a/14, 61b/5,
61b/10, 61b/11, 61b/14, 61b/15, 62a/7,
62a/9, 62a/13, 62a/15, 62b/3, 62b/7,
62b/8, 62b/14, 63a/9, 63a/14, 63b/9,
64a/2, 64a/4, 64a/5, 64b/9, 64b/14,
64b/17, 65a/1, 65b/11, 65b/13, 65b/15,
66a/10, 66b/2, 66b/5, 66b/7, 67a/9,
67a/13, 68a/14, 68a/17, 68b/14, 69b/3,
70b/8, 70b/9, 70b/17, 71a/9, 72a/4,
72a/17, 72b/10, 72b/11, 72b/15, 72b/17,
73a/15, 73a/17, 73b/11, 73b/14, 74a/6,
74a/9, 74a/12, 74a/16, 74b/5, 74b/12,
75b/1, 75b/11, 76a/5, 76a/9, 77a/9, 77b/2,
77b/3, 78a/3, 78a/17, 78b/14, 78b/16,
79a/3, 79a/6, 79a/17, 79b/4, 79b/6,
79b/11, 80a/1, 80a/3, 80a/5, 80a/7, 80a/8,
80a/13, 80b/2, 80b/13, 80b/14, 81a/5,
82a/5, 82a/11, 82a/13, 82b/6, 82b/8,
82b/9, 83a/1, 83a/2, 83b/9, 83b/15,
83b/16, 84a/6, 84b/1, 84b/12, 85a/2,
85a/4, 85a/9, 85a/10, 85a/16, 85a/17,
85b/6, 85b/7, 85b/8, 85b/12, 85b/17,
86a/2, 86a/5, 86a/6, 86a/17, 87a/3, 87a/8,

87a/9, 87b/14, 88a/3, 88a/11, 88a/13,
88a/14, 88a/17, 88b/1, 88b/6, 89b/6,
89b/10, 90a/14, 90b/1, 90b/4, 90b/5,
90b/8, 90b/10, 91a/6, 91a/15, 91b/10,
92a/8, 92a/12, 92a/15, 92a/17, 92b/2,
92b/5, 92b/8, 92b/10, 92b/12, 92b/15,
93a/2, 93a/4, 93a/8, 93a/10, 93a/14,
93a/16, 93b/2, 93b/4, 93b/6, 93b/10,
93b/12, 93b/16, 94a/1, 94a/4, 94a/7,
94a/11, 94b/1, 94b/3, 94b/13, 95a/7,
95a/12, 95b/14, 96a/6, 96a/9, 96a/11,
96a/12, 96b/7, 96b/13, 96b/17, 97b/4,
97b/10, 98a/2, 98a/6, 98a/17, 98b/5,
98b/8, 99a/1, 99a/6, 99a/10, 99a/11,
99b/12, 99b/15, 100a/10, 100a/12,
100a/14, 100a/15, 100a/16, 100a/17,
100b/1, 100b/2, 100b/4, 100b/12,
101a/10, 101a/17, 101b/7, 102a/2,
102a/5, 102b/5, 102b/16, 103a/15,
104a/6, 104a/12, 104a/15, 105a/16,
105b/3, 105b/9, 105b/13, 105b/14,
105b/15, 105b/16, 105b/17, 106a/1,
106a/2, 106a/3, 106a/5, 106b/3, 106b/10,
106b/14, 106b/15, 107a/9, 107b/7,
107b/9, 108a/4, 108a/5, 108b/1, 108b/3,
108b/9, 108b/10, 108b/12, 109a/5,
109b/5, 111a/1, 111a/8, 111a/16, 111b/4,
111b/6, 111b/8, 111b/10, 111b/15,
111b/17, 112a/16, 112b/3, 112b/4,
113b/5, 113b/11, 114a/6, 114a/16,
114b/1, 115a/1, 115a/4, 115a/5, 115a/12,
116b/4, 116b/10, 117a/3, 117a/16,
117b/8, 117b/11, 117b/12, 118a/3,
118a/6, 118a/9, 119a/2, 119a/3, 119a/15,
119a/16, 119b/2, 119b/3, 119b/5, 119b/7,
119b/11, 119b/13, 120a/6, 120b/4,
121a/1, 121a/3, 121a/8, 121a/10,
121a/13, 121b/5, 121b/7, 122a/11,
122a/13, 123a/1, 123a/3, 123a/13,
124a/9, 124a/10, 124a/11, 124a/15,
124b/1, 124b/9, 124b/11, 125a/1,
125b/10, 125b/14 (2), 126a/10, 126a/14,
126a/16, 126b/4, 126b/7, 126b/11,
126b/17, 127a/14, 127a/16, 128a/12,
128b/4, 129a/4, 129a/11, 129b/9,
129b/12, 130a/6, 130b/1, 130b/10,
130b/12, 130b/17, 131a/13, 131a/16,
131a/17, 131b/4, 131b/15, 132a/3,
132a/7, 132a/16, 133a/2, 133a/4, 133a/7,
133b/3, 133b/16, 134a/2, 134a/3, 134b/2,

134b/14, 135a/1, 135a/7, 135b/5, 135b/8,
 135b/9, 135b/14, 136a/3, 136b/13,
 137a/4, 137a/9, 137a/10, 137a/12,
 137b/4, 137b/14, 138a/7, 138a/8, 138a/9,
 138a/16, 138b/2, 139a/7, 139a/11,
 140b/8, 141a/9, 141a/10, 141b/5,
 141b/16, 142b/13, 142b/16, 143a/5,
 143a/6, 143a/16, 144b/14, 145a/1,
 145a/16, 145a/17, 146a/13, 146a/16,
 146b/3, 146b/8, 146b/12, 146b/14,
 146b/15, 147a/5, 147b/2, 147b/3,
 147b/10, 147b/11, 147b/13, 147b/16,
 148a/3, 148a/10, 148a/11, 148a/15,
 148b/3, 148b/4, 148b/6, 148b/8, 149a/5,
 149a/12, 149b/3, 149b/7, 149b/8, 149b/9,
 149b/11, 149b/13, 150a/8, 150a/10,
 150b/3, 151b/11, 151b/16, 152a/11,
 152a/12, 152a/14, 153a/8, 153a/14,
 153b/3, 153b/7, 153b/10, 154b/14,
 155a/2, 155a/4, 155a/6, 155a/10,
 155a/12, 155b/5, 155b/6, 155b/10,
 156a/3, 156a/7, 156a/9, 156b/1, 156b/2,
 156b/7, 156b/10, 156b/11, 156b/14,
 157a/12, 157b/5, 157b/10, 157b/11,
 157b/12, 157b/13, 157b/14, 157b/15,
 157b/16, 157b/17, 158a/1, 158a/2,
 158a/3, 158a/4, 158a/5, 158a/6, 158a/7,
 158a/8, 158b/14, 159a/1, 159a/5,
 159a/11, 159b/2, 159b/11, 159b/13,
 159b/14, 160a/17, 160b/7, 160b/9,
 160b/10, 161a/8, 161a/9, 161a/12,
 161a/13, 161a/17, 161b/1, 161b/4,
 161b/9, 161b/15, 161b/16, 162a/1,
 162a/6, 162a/7, 162a/8, 162a/11,
 162a/15, 162b/8, 162b/10, 163a/10,
 163a/17, 163b/4, 163b/6, 163b/13,
 164a/4, 164a/10, 164a/11, 164b/4,
 164b/14, 165a/4, 165a/7, 165a/12,
 165b/2, 165b/17, 166a/11, 166b/3,
 166b/17, 167a/1, 167a/6, 167a/9,
 167b/12, 168a/6, 169b/1, 169b/2,
 169b/11, 170a/15, 170b/10, 172a/4,
 172a/5, 172a/8, 172a/15, 172b/14,
 173a/1, 173a/9, 173b/1, 173b/17, 174a/9,
 174a/14, 174b/17, 175a/6, 175a/8,
 175a/9, 175b/2, 175b/4, 176a/1, 176a/10,
 176a/11, 176a/12, 176a/14, 176b/13,
 177a/7, 177b/2, 177b/5, 177b/8, 177b/10,
 177b/13, 178a/1, 178a/3, 178a/15,
 178b/1, 179a/11, 179b/16, 180a/2,
 180a/17, 180b/9, 180b/12, 180b/13,
 180b/16, 181a/12, 181a/14, 181a/16,
 181a/17, 181b/1, 181b/2, 181b/9,
 181b/10, 181b/12, 181b/13, 181b/14,
 182a/4, 182a/12, 182b/5, 182b/7,
 182b/10, 182b/16, 183a/3, 183a/6,
 183a/8, 183a/15, 183b/6, 183b/8, 183b/9,
 183b/10, 184a/4, 184a/13, 185a/7,
 185a/12, 185a/14, 185b/3, 185b/13,
 186a/9, 186b/9, 186b/10, 186b/14,
 186b/15, 187a/1, 187a/5, 187a/17,
 187b/5, 189a/2, 189a/17, 189b/11,
 190a/6, 190a/15, 190a/17, 190b/5,
 190b/6, 190b/12, 190b/13, 191b/6,
 192a/2, 192a/10, 193a/1, 193a/10,
 193b/1, 193b/16, 193b/17, 194a/6,
 194a/9, 194b/3, 195a/4, 195b/10, 196a/1,
 196b/1, 197a/17, 197b/9, 197b/13,
 197b/15, 198a/1, 198a/8, 198a/16,
 198b/4, 198b/8, 198b/17, 199a/1, 199a/3,
 199b/4, 199b/5, 199b/6, 199b/10,
 199b/15, 200a/5, 200a/9, 200b/4, 200b/5,
 200b/7, 200b/8, 200b/12, 200b/14,
 200b/16, 201a/4, 201a/6, 201a/10,
 201a/13, 201b/3, 201b/6, 201b/10,
 201b/14, 202b/1, 202b/8, 203a/7,
 203a/16, 203b/9, 203b/13, 204a/10,
 204b/6, 204b/11, 205a/16, 205b/1,
 205b/2, 205b/14, 206a/2, 206a/13,
 206b/12, 206b/14, 206b/17, 207a/2,
 207a/11, 207b/1, 207b/4, 207b/7,
 207b/10, 207b/15, 208a/6, 208a/10,
 208a/11, 208a/12, 208a/13, 208a/16,
 208b/6, 208b/8, 208b/16, 208b/17,
 209a/11, 209b/1, 209b/4, 209b/7,
 209b/10, 209b/15, 210a/12, 210b/3,
 211a/2, 211a/8, 212a/4, 212a/11,
 212a/14, 212a/15, 212a/17, 213a/6,
 213a/10, 213a/17, 213b/5, 213b/14,
 214a/2, 214b/15, 215a/8, 215a/9, 215b/4,
 215b/5, 215b/8, 215b/9, 215b/13,
 216a/10, 216b/11, 216b/13, 216b/17,
 217a/6, 217b/3, 217b/4, 217b/5, 217b/6,
 218a/1, 218a/3, 218a/5, 218a/8, 218b/5,
 218b/11, 219a/6, 219a/9, 219b/7, 219b/9,
 220a/16, 220b/7, 220b/11, 221a/1,
 221a/11, 221a/13, 221a/14, 221a/16,
 221b/5, 221b/6, 221b/14, 221b/17,
 222a/12, 223a/5, 223a/14, 223b/2,
 223b/4, 223b/11, 223b/13, 224a/7,

224a/10, 224a/12, 224b/4, 224b/8,
224b/17, 225a/7, 225a/8, 225a/12,
225a/17, 225b/2, 225b/8, 225b/10,
225b/16, 226a/1, 226a/3, 226a/4, 226a/5,
226a/12, 226a/17, 226b/4, 226b/10,
227a/3, 227a/9, 227a/11, 227a/14,
227a/15, 227b/2, 227b/5, 227b/6,
227b/11, 228a/3, 228a/11, 228a/17,
229a/1, 229a/9, 229a/13, 229b/10,
229b/16, 229b/17, 230a/2, 230a/5,
230a/9, 230b/10, 230b/17, 231a/1,
231a/15, 231b/1, 231b/7, 232a/2, 232a/7,
232b/1, 232b/7, 232b/14, 233a/5,
233a/14, 233b/8, 233b/9, 233b/13,
234a/11, 234b/1, 234b/9, 234b/13,
235a/3, 235a/10, 235a/11, 235a/14,
235b/1, 235b/3, 235b/6, 235b/12,
235b/16, 236a/1, 236a/10, 236a/11,
236a/16, 236b/6, 236b/13, 237a/3,
237a/11, 237a/17, 237b/8, 237b/13,
237b/17, 238a/10, 238b/7, 238b/10,
238b/15, 239a/9, 239a/16, 239b/6,
239b/13, 240a/2, 240a/5, 240a/7

dāḥil (Ar.) İçinde, içinde bulunan
(kimse veya şey)
d. 7b/17, 228b/1
d.- i şān-ı mukarremet 5b/4
d.+ dūr 216a/15
d. olan 87a/8, 106a/4
d. oldu 106b/12
d. oldılar 231a/4
d. olıcağ 228b/3
d. olmazlar 67b/9
d. olmuşdur 106a/7
d. oluş 89b/17
d. olup 109b/13, 142a/1

dā'ī (Ar.) Duâ eden kimse, duâcı
d. 23a/12, 34a/8
d.- yi bî bizâ' a 14a/2
d.- yi bî irtiyâba 13a/4

dā'im (Ar.) Devam eden, devamlı,
sürekli, fâsılasız
d. 18b/9, 130a/13, 161a/5,
175b/13, 184b/10, 202b/6
d. eylesün 44b/2, 206a/1
d. oldu 233a/12

dā'im bk. dā'im
d. 188b/16
d. olup 139b/15
d.+ dūr 233b/17

dā'imā (Ar.) Her vakit, her zaman, devamlı
olarak, sürekli
d. 38a/5, 38a/11, 51a/16, 52b/4,
53a/5, 53a/7, 57b/1, 57b/2, 67a/1, 67a/10,
73a/1, 73b/10, 75a/6, 86b/7, 91a/14,
91b/9, 97a/3, 98a/8, 104b/10, 134a/9,
134a/11, 139a/15, 140a/6, 140b/14,
141b/8, 145b/10, 151b/13, 152b/17,
153a/13, 153b/3, 159a/17, 169a/3,
170b/5, 171b/2, 173a/16, 173b/4, 192b/1,
194a/4, 194b/17, 198b/14, 199a/6,
203a/3, 203a/10, 206a/6, 213a/17,
217a/8, 217a/12, 218a/2, 222a/17,
223a/7, 233a/11, 234b/10

dā'ire (Ar.) Sınır içi, -nin hükmünü
yürüttüğü alan
d.- yi inşâfdan 25b/11

dā'ie (Ar.) Bir şeyi yapmak husûsunda
duyulan ve içten gelen teşvik edici istek,
gayrete getirici hal, arz
d. 11b/2
d.- yi zühûr itmiş 11b/2

daḳāyık (Ar.) Anlaşılması güç olan ve
dikkat isteyen ince şeyler
d.- ı ḥüsn 147b/8

daḳık (Ar.) (Düşünce, duygu, anlam vb.
maddî olmayan şeyler için) İnce,
anlaşılması, farkedilmesi büyük dikkat
isteyen, inceden ince
d. 232a/11
fıkr-i d. 184a/11

daḳıka (Ar.) Bir saatin altmışta biri
değerindeki zaman birimi
d. 10b/1, 45a/6
laṭife-yi d. 14b/13
tā' lîm-ı fûnûn-i d.+ da 10b/1

dal - Bir şeyin dibine doğru gitmek,
içine doğru sokulmak, gömülmek
d.- amazları 65b/15

dāl (Ar.) Arap alfabesinin sekizinci harfi

d. 196b/6
feth-i d. 189b/10
zemm-i d. 189b/9
d.+ dur 212a/17
d.+ uñ 40a/10, 224b/13

ḍalāl (Ar.) Sapıklık, dalâlet
ḍ. 1b/8
ḍ.+ de 88a/7

ḍalâlet (Ar.) Doğru yoldan ayrılma
ż.- ı tahmîrlerini 3b/16

ḍall (Ar.) Dalalette kalan
56a/13

dām (Far.) Tuzak
d.- ı belāya 216a/1
d.- ı cehlden 56a/7

dāmen (Far.) Etek, uç, kenar
d. 119a/7
d.- i ʿ ismet 7a/16
d.+ leri 171a/1

Dāmūt Bir kavim adı
D. 175a/6, 175a/7, 175a/10

Dāmūtī Damut kavminden olan
D. 75a/12

Dāmūtiyye Bir kavim adı
D.+ dür 178a/3

dānā (Far.) Âlim, bilgin, bilgili, bilen kimse
d. 46a/1, 193b/6

dāne (Far.) Tohum, habbe
d. 116b/7, 120b/14, 131a/13,
131b/2, 178b/15, 179a/17, 179b/11,
179b/13, 179b/14, 179b/15, 180a/15,
198a/13, 198b/7, 230b/17, 231a/15
d.+ lerinüñ 181a/2
d.+ sin 206b/13
d.+ siyle 181a/3

dāniş (Far.) Bilgi, ilim, irfan
guşa-ı d. 4b/15

dār (Far.) Kavga, savaş, mücadele 2.
Birkaç bölümden ibâret mesken, ev,
konak

d. 4b/1, 77a/1
d.- ı beḳāya 102a/16
d.- ı dünyāda 76a/6
d.- ı fenādan 102a/16
d.- ı kerāmetimde 77a/4
d.- ı kerāmetime 87b/2
d.+ ında 28a/2, 28a/6

dārü'l-cenān d. 9b/16

dārü'l-İslām
d. 76b/12, 187b/12
d.+ da 76b/13

dārü'l-mülki d. 9b/8

dārü'n-nedve d. 107b/4

dārü's-sa'āde-ağası d. 9b/14

dārü's-saltanatü'l-sünniye d.

9b/8

dārā (Far.) Hükümdar, melik
d. 62a/13

ḍarbḥāne (Ar.+ Far.) Para basılan yer
ḍ.- yi imtiḥānlarında 10a/6

dāreyn (Ar.) “İki ev” Dünya ve âhîret
sa'ādet-ı d. 2b/10

da'vā (Ar.) Hakkını elde etmek veya korunmasını sağlamak yâhut bir anlaşmazlığın çözümü için mahkemeye baş vurma, 2. Anlaşmazlık, mücâdele, 3. Çözülmesi gereken mesele

d. 89a/7, 216a/9, 216b/6
d. itdiler 132a/12
d. itdükden şoñra 216a/4
d. itmişdür 34a/4
d.+ larınuñ 230a/12
d.+ muñ 216b/9
d.+ nuñ 193a/17
d.+ ıñı 43a/12
d.+ sı 212a/4
d.+ sını 216a/5
d.+ sında 113a/15
d.+ ya 35b/11

da'vet (Ar.) Çağırma, gelmesini isteme, çağrı

d. 40a/10, 40b/5, 100b/11, 103b/16, 104b/5, 129a/17, 129b/8, 231b/17,

232a/1

d. buyurup 34a/12

d.+ den sonra 88a/1

d. eyledi 21b/16, 73a/6, 110a/14, 116a/4, 118a/13, 125a/10, 196b/10

d.+ ime 25b/4

d.+ ine 22a/3

d.+ ini 110b/2

d. itdi 21b/4, 84b/4

d. itdügi 100b/10

d. itdükde 232a/2

d. iderin 119a/17, 119b/3, 119b/4, 119b/6

d. itmede 58b/2

d. itmek 104a/16, 118a/10

d. itmek için 17a/14

d. idüj 204b/17

d. idüp 29a/6, 47b/3, 104b/10, 110a/8, 113b/1, 116a/2, 137a/17, 141b/6

d. olunacak 156a/5

dāye (Far.) Sütnine, bir çocuğa süt veren ve bakan cāriye, dadı, taya

d.+ nüj 193a/2

d.+ sidür 152a/2

de - Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek

d.- medi 28a/11

d.- mezler 138a/14

d.- r 208b/13, 233b/3

d.- yecek 112a/4, 160b/8, 189b/12, 209a/13

d.- yesin 46a/17

d.- yüp 3b/14, 19b/10, 24a/8, 34a/13, 46a/7, 46b/6, 46b/8, 58b/17, 61b/2, 66b/7, 67b/13, 69a/13, 70a/3, 70a/14, 71a/7, 73b/2, 77b/10, 81b/4, 97b/9, 100b/1, 101b/16, 102a/3, 113b/13, 115b/3, 125b/10, 127a/7, 130a/10, 136b/14, 139b/14, 146a/8, 146b/13, 157a/9, 187a/7, 190a/8, 194b/1, 194b/4, 203a/6, 233b/4

de "Da" takısının ince sesle biten

kelimelerin sonundaki şekli

d. 20b/2, 21b/8, 42a/2, 96a/12, 97a/11, 99b/4, 109a/2, 115a/8, 115a/9, 117a/10, 119a/17, 121b/5, 128a/9, 129b/13, 131b/10, 132b/13, 133b/6, 134b/10, 135a/17, 135b/16, 136a/1, 138a/13, 138a/14, 140b/3, 143a/4, 148a/7, 149b/14, 157b/4, 160a/17, 160b/1, 162b/12, 165a/5, 165a/7, 171b/11, 172b/3, 176b/1, 187a/4, 188b/1, 188b/2, 189a/13, 194b/3, 195a/11, 197a/17, 198b/1, 203a/5, 215a/12, 215a/17, 223b/16, 227b/9, 229a/2

debür yeli (Ar.) Batıdan esen rüzgâr

d. 23a/6

dede Büyük babadan önceki ataların her biri, cet, ata

d.+ lerinden 131b/1

def (Ar.) Ortadan kaldırma, ortadan kaldırılma

d. 157a/3

d.- ı bürüdete 176b/3

d.- ı zulm eylemek 52a/7, 52a/8

d. eylesün 231b/3

d. itmege 105a/2

def a (Ar.) Kere, kez, sefer

d. 58b/2, 75a/4, 107a/1

d.+ da 129b/3

de' fâat (Ar.) Defalar, kereler

d.+ iyle 154a/2

defâtir (Ar.) Defterler

d. 14a/5

define (Ar.) Çok zaman önce gömülmüş, artık sâhibinin kim olduğu bilinmeyen mal, para, altın, gümüş vb. değerli şeyler, gömü

d. 175b/6

defn (Ar.) (Ölüyü) Gömme, mezara koyma

d. 145b/15

d. etmege 151b/8

d. eylediler 149b/16

d.+ ine 32a/10
d. itdüklerinden sonra 152a/5
d. idüp 143a/15
d. olundı 150a/1
d. olunur 143a/11

defter (Far.) Yapıştırılarak veya dikilerek kitap biçimine sokulmuş kâğıt destesi

d. 160a/10
d.- i seyyi'âtından 196a/6
d. ü dīvānlarda 160a/10
d.+ ine 150b/17

degin Bir işin sona erdiği zamânı ve yeri gösterir, -e kadar, -e dek

aña d. 65a/16, 65b/5
başdan başa d. 71b/5
birile d. 62b/13
gelinceye d. 66a/12
güne d. 232a/6
haşre d. 67b/4
kıyâmete d. 26a/5
meşriğe d. 59b/4
mevte d. 238a/14
olinca d. 49b/5
şabâha d. 51b/14
yanına d. 28b/1
yıla d. 68a/12, 68a/13

degirmen taş(ı) Değirmende taneleri öğütme işini yapan yuvarlak sert taş
d.+ larını 139b/4

degirmi Yuvarlak
d. 178b/10

degme Herhangi bir
d. 171a/17, 208b/15

degül -im, -sin, -dir, idi gibi eklerin ve imiş, ise, iken'in başına gelerek cümlelerin anlamını olumsuz hâle getiren kelime

d. 14b/10, 24b/10, 25b/8, 54b/6, 54b/7, 59b/12, 69a/8, 69a/11, 89a/7, 91a/8, 110a/11, 115a/17, 123b/6, 126b/2, 185b/8, 192b/10, 221a/7
d.+ din 237a/17
d.- diñüz 230b/10
d.+ dür 22b/15, 23b/2, 25a/3,

25b/13, 26a/13, 29b/3, 29b/17, 30a/5, 30b/2, 32a/15, 32b/6, 33b/7, 33b/14, 34a/2, 34a/5, 37b/1, 39b/13, 40a/13, 42a/17, 43a/9, 50b/11, 55b/5, 59b/14, 66a/1, 67a/6, 71a/11, 74a/4, 74a/6, 77b/16, 80b/16, 81b/4, 90b/1, 91b/1, 91b/2, 94b/6, 95a/12, 100b/14, 101a/4, 103a/10, 106a/6, 109a/8, 110a/4, 111a/9, 111a/13, 111b/16, 111b/17, 112a/10, 115b/12, 115b/13, 115b/16, 116b/11, 117a/5, 120b/15, 122a/3, 123a/12, 124b/3, 128a/4, 128a/15, 132b/17, 133b/6, 150a/15, 157b/1, 164a/14, 167a/15, 167a/17, 167b/1, 168a/5, 169a/4, 171a/7, 174a/13, 175b/7, 176a/15, 177a/14, 177a/15, 192b/1, 196a/8, 200a/9, 206b/3, 206b/6, 206b/7, 210b/15, 217b/6, 219a/4, 227b/10, 228b/5, 228b/12, 231a/11, 232a/15, 232b/3, 232b/9, 233b/11, 233b/13, 236a/13

d.+ ler 82b/15

d.+ lerdür 175b/5

d. midür 153a/8, 173a/7

d. misin 78a/14

d.+ miş 194a/15

d.+ sin 48b/2, 128a/16, 174b/5, 174b/8, 174b/10, 185b/16

d.+ siz 230a/8

d.+ üm 47b/5, 115b/7, 121a/16,

169b/9, 182a/2, 236a/9

d.+ üz 37a/10

dehân (Far.) Ağız

d.+ e 234a/1

d.+ ından 208b/1

d.+ ları 175b/10

dehr (Ar.) Zaman, kesintisiz zaman, devir

d. 193a/13

d.+ ler 189b/8

dehre (Far.) Tahra (Eğri budama bıçağı) kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli

d. 189b/8

dehrî (Ar.) Dehriye doktrinini

- benimseyen kimse
d. 189b/9, 189b/10
- dehşet** (Ar.) Korkunç bir şey veya bir tehlike karşısında insanın içini kaplayan büyük korku, telâş ve ürküntü, yığılı
d. 62b/16, 69b/17
- dek** Bir işin sona erdiği yeri veya zamânı gösterir, –e kadar, –e değin
d. 66a/3, 122a/16, 143b/9, 152b/15, 184a/16, 209b/15, 215b/4, 238a/14
aħirine d. 56b/7, 116b/3
kerreye d. 202b/15
kıyâmet gününe d. 44b/3
kıyâmete d. 21b/13, 22a/5, 22b/1, 35a/8, 114a/2, 126a/3
niçeye d. 140a/17, 209b/13
ölünceye d. 139b/11, 240a/1
şimdiye d. 116a/5
temeline d. 210b/9
yevm-i kıyâmete d. 86a/13
zamânına d. 148a/16
- deķâyık** (Ar.) Anlaşılması güç olan ve dikkat isteyen ince şeyler
envâc -ı d.+ a 162b/14
- del** - Üzerinde delik açmak
d.- e 191a/14
d.- mege 65b/10
- delâ'îl** (Ar.) Peygamberlik delilleri
d. 230a/14
d.- i ķātıc a 230a/14
d.- i münife 16b/10, 78b/5
d.- i vâziħadandur 24b/3, 24b/5
delâ'îlü'n-nübüvve d. 103a/17
- delâl** (Ar.) Naz, işve, cilve
d. 15a/10
- delâlet** (Ar.) Yol gösterme, kılavuzluk, rehberlik, aracılık
d. 16a/14, 23b/7, 40b/6, 165a/12
d.- ı vâziħa 74b/1
d.- ı vâziħa 8b/4
d. eyledi 47b/3, 104b/5
d. eyleyen 16a/16, 39b/4
- d. eyleyüp 47b/12
d. iden 23b/7, 39b/1
d. ider 25a/17, 36a/16, 51b/4, 74b/2
d. idüp 8b/5, 59b/9, 163b/17
d. kılasun 60a/3
- delik** Bir cismin bir yanından öbür yanına kadar geçen oyuk şeklindeki açıklık
d. 93a/7
d.+ dür 93a/6
- delil** (Ar.) Yol gösteren, kılavuz, rehber
d. 25a/4, 35b/11, 164b/12, 187a/1
d.- ı i' tidâl 44b/17
d.- i aħlâķ-ı ĥasenedür 44b/14
d.- i aħlâķ-ı seyyi' edür 44b/15
d.- i burhânı 23b/3
d.- i ķātıc 41b/13
d.+ i 135a/8, 136b/2, 137a/7, 210a/5
D.+ i 135a/14
d.+ ler 135a/6
d.+ leri 135a/7
- delin** - Üzerinde delik peydâ olmak, delik açılmak
d.- en 191a/8
d.- üp 148b/13
- dell** (Ar.) Naz
d. 230a/5
- dellâķ** (Ar.) Tellak
d.+ lardan 194a/9
- delük** bk. delik
d.+ in 224b/9
- demür** Dövülüp şekillendirilmesi, çekilip uzatılması, inceltilmesi kolay ve döküme elverişli olduğu için kullanılış yeri çok geniş bir element
d. 61b/16, 61b/17, 65b/1, 65b/3, 65b/5, 69a/14, 210b/15
d.+ den 61b/12
d.+ e 69a/17
d.+ i 69b/15
d.+ le 65b/8, 65b/9

- d.+ ler 65a/3, 65b/7
d.+ üñ 69b/2, 69b/9, 69b/12
- demürlü** Demiri olan
d. 131a/13
- dena'et** (Ar.) Alçaklık, âdîlik, aşağılık, zillet
d. 57b/9
- denil** - Anlatılmak, ifade edilmek
d.- dükleri
d.- e 93a/6
d.- en 96a/8
- deñ** - Anlatılmak, ifâde edilmek
d.- mez 62b/14
- deñil** - bk. denil -
d.- mesi 110a/16
- deñiz** Yer yüzünün büyük bir kısmını kaplayan tuzlu su kütleşi, bahir, deryâ
d. 48a/10, 48a/12
d.+ e 48a/11, 48a/15, 49b/3
d.+ leri 66a/7
- deñlü** Kadar
d. 61b/11, 107b/5, 111a/15, 113b/14, 114a/13, 116b/8, 116b/11, 120b/15, 151a/2, 151a/5, 200a/15, 205b/2, 214b/6, 219a/17, 220a/6
d.+ dür 98b/10
- depe** Tepe
d.+ ler 38b/10
d.+ leriyle 65b/6
d.+ sinden 47b/15, 48a/2
- derc** (Ar.) Toplama, bir araya getirme
d. 12b/3
d. idüp 159a/12
- derd** (Far.) İnsana ızdırıp veren her türlü hal, sıkıntı, zorluk, üzüntü
d.+ e 87a/2
d.+ ine 47a/5
d.+ üñ 87a/2
d.+ üñe 47b/1
- derdlü** Derdi olan, kederli, üzüntülü
d.+ lere 47a/4
- derd-mend** (Far. + Far.) Dertli
d.+ i 222b/14
- derd-nâk** (Far.) Dertli
esîr-i d. 229b/11
- dere** Genellikle kışın akan küçük akar su
d. 109a/17, 191a/6
d.+ de 68b/9, 68b/12
d.+ nün 68b/9
d.+ sine 72a/7
d.+ ye 68b/8, 68b/12, 69a/5, 71b/13
- derecât** (Ar.) Dereceler
d. 91a/14
d.- ı 'aleyhe 78b/15, 80a/3
d.- ı 'âliye 88b/15
d.- ı 'âliyeye 91b/1
d.- ı 'aliyeye 38b/7
d.+ a 91a/16
'ulüvv-ı d.+ a 31a/6
- derece** (Ar.) (Maddî veya mânevî bir kıymet ölçüsüne göre sıralanan şeylerde) Bulunulan yer, kademe, seviye, mertebe, mevki veya safha
d.+ de 170b/10
d.+ lerini 86b/16
d.+ si 21b/13, 75b/1
d.+ sindedür 75b/1
d.+ sinden 86b/17
d.+ sine 27b/10, 41b/12
d.+ sinün 176b/12
d.+ ye 43a/3, 73b/12, 142a/8
- derecelü** Derecesi olan
d. 186a/3
- dergâh** (Far.) Tarîkatlarda dervişlerin zikir ve ibâdet ettikleri ve içinde tarîkatın gerektirdiği biçimde yaşadıkları yer, tekke
yegâne-yi d.- ı şamediyet 4b/10
d.+ dur 5b/3
d.+ ina 21b/3

derhâl (Far.) O anda, hemen, hiç vakit geçirmeksizin, süratle, âcilen
d. 8a/14, 73b/1

deri İnsan ve hayvan vücûdunu bir örtü gibi saran koruyucu tabaka, ten, cilt
d.+ lerin 29b/11
d.+ si 178b/5, 198b/9, 208b/9
d.+ sinüñ 197b/16

deril - Toplanmak
d.- miş 180a/2

derilü Derisi olan
kara d.+ lerün 21a/2

derin (Far.) Kendi ölçülerine göre yüzeyi, ağzı veya cephesiyle dibi arasındaki mesâfesi fazla olan, enine ve boyuna oranla üçüncü boyutu daha uzun olan
d. 217a/9

derin bk. derin
d. 65b/14

derisiz Derisi olmayan
d. 29b/11

dermân (Far.) İlâç, şifâ, devâ, çâre
d. idersin 47a/4

derrâk (Ar.) Çabuk anlayan, çok anlayışlı
sultân-ı d. 7a/16

derün (Far.) İç, iç taraf, dâhil; Kalp, yürek, iç, bâtin
d.- ı dilden 8b/16
d.+ ı 45a/3
d.+ imuzda 224b/1
d.+ ından 79b/17
d.+ ını 1b/3
d.+ uma 236b/2
d.+ umı 220a/5
hiçle-yi d.+ unda 6b/8
d.+ uñda 223b/7

derviş (Far.) Tarîkata girip bir şeyhe

bağlanan, onun izinden Hak yolunda yürüyüp nefsini ıslâh eden, varlık iddiâsından geçip Allah'ın birliğini bütün kâinatta görerek kendini Hakk'a ve onun yarattıklarına adayan kimse, tarîkat müntesibi

d. 62a/3, 62a/7

deryâ (Far.) Deniz
d. 217a/10
d.- yı sa' âdetün 138b/11
d.+ nuñ 121b/15
d.+ ya 210b/10, 224b/1

dest (Far.) El
d. ü pâyı 15b/2
d.- i fâktul'l-müşrikîn 4a/2

destgâh (Far.) Kudret, iktidar
melik-i d. 6a/9

deşil - Yarılmak, delinmek, kazılmak:
d.- üp 215b/4

devâ (Ar.) İlâç, derman, şifâ
d. 47b/1, 177b/7
d.- yi kâfi 177a/2
d. itmege 47b/6
d. kılam 47a/5
d. kılor 46b/17
d.- yı sepîd 197b/7
d.+ sı 177b/8

devâm (Ar.) Bir durum üzere sürüp gitme, sürme, kesilmeme
d.+ ı 233a/13

deve Geviş getiren memelilerden, sırtı bir veya iki hörgüçlü, eti yenip sütü içilen, bacakları ve boynu çok uzun yük ve binek hayvanı

d. 128a/2, 146b/17, 200b/11
d.+ ler 127b/16
d.+ lere 127b/17
d.+ lerinden 146b/17
d.+ leründen 146b/1
d.+ nüñ 146b/1, 148b/12,
148b/13, 148b/14, 153a/4
d.+ ye 120a/9

dev(i)r (Ar.) Zaman
d.+ inde 117b/13, 136a/2, 156b/4
devrû'l-yevm d. 240b/15

devlet (Ar.) Belli bir toprakta bir hükümet idâresi altında teşkilâtlanmış bulunan bağımsız siyâsî topluluk, milletin hukûkî şahsiyet kazanmış şekli; Böyle bir topluluğu yöneten organ, hükümet; Ululuk, büyüklük, büyük rütbe, büyük mevki ve makam

d. 2b/7, 13a/2, 37b/10, 41b/7, 88b/10, 89b/7, 111a/14, 134a/10
d.- ı 'aliyyeye 91b/7
d.- i risâlet 2a/10
d.+ de 158a/15, 209b/4
d.+ e 164a/8
d.+ i 220a/14
d.+ inde 88b/5, 126b/10
d.+ lere 35b/4
d.+ ün 206a/1

devletlü Nîmet ve mutluluğa ermiş ulu (kimse)

d. 90b/16

devrân (Ar.) Dünya, felek nâdire-yi d. 9a/13

devril - Dik ve ayakta iken yatık duruma getirilmek, düşürülüp yere yıkılmak
d.- üp 48a/14

devvâre (Ar.) Çok dönen, dâima dönen, devreden anlamındaki devvarın müennes şekli

ķımme-yi felek-i d. 11a/1

deyü Biri sebebi, biri sonucu bildiren iki cümleyi birbirine bağlar

d. 12a/7, 13b/11, 15a/3, 21b/5, 21b/7, 21b/15, 22a/3, 22a/17, 22b/3, 22b/9, 23a/11, 23b/1, 25b/4, 34a/4, 35b/14, 36a/2, 39a/4, 45b/2, 46a/12, 46a/14, 46b/9, 47b/2, 47b/13, 48a/3, 48b/4, 48b/10, 48b/17, 49b/14, 50a/5, 50a/9, 51b/8, 57b/6, 58a/4, 58b/3, 58b/16, 59b/10, 61b/1, 66b/1, 67a/10, 67a/15, 68a/15, 68b/11, 72a/12, 73a/2, 73b/9, 75a/14, 75a/17, 75b/1, 81b/10, 81b/16,

82a/17, 88a/4, 90b/11, 92b/5, 93a/13, 94a/16, 95a/5, 95a/16, 96a/8, 97b/8, 99a/5, 101a/12, 103a/10, 105b/7, 109a/14, 111a/1, 111a/7, 111a/9, 113b/2, 114a/6, 114a/8, 114a/9, 114a/11, 114a/17, 115b/16, 116a/3, 120a/8, 120a/9, 122a/3, 123a/7, 123a/13, 124a/8, 124b/4, 124b/7, 125b/7, 125b/12, 127a/11, 128a/15, 132a/12, 133a/7, 133b/4, 134b/13, 135b/6, 136b/15, 137a/3, 137b/8, 140a/8, 140a/10, 143a/7, 144a/5, 144a/8, 144a/10, 144a/11, 144a/13, 144b/16, 145a/10, 147a/3, 147a/4, 148a/14, 155b/1, 156a/2, 159b/11, 169a/13, 171b/10, 173b/11, 173b/14, 183a/14, 185b/4, 188a/6, 188a/12, 190a/6, 191a/1, 191b/17, 194a/13, 196a/16, 197a/9, 198a/8, 199a/14, 200a/10, 203a/1, 206b/6, 208a/2, 210a/16, 216a/4, 221a/9, 226a/16, 226b/1, 227b/11, 228a/7, 231b/3, 233b/3, 233b/6, 233b/7, 233b/8, 234a/12, 236b/16, 239a/5, 239a/9

deyüvir - Hızlıca söylemek

d. 47b/11

d.- üñ 170a/15

Dımaşk Şam

D. 72b/1, 72b/4, 72b/8

D.+ da 144b/16, 145b/14

Medîne-yi D.+ da 144a/1

di - Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek

d. 75a/14, 111b/13, 168b/12

d.- di 22a/13, 22b/5, 22b/7, 24a/6, 28b/1, 28b/4, 28b/6, 28b/9, 28b/15, 29a/3, 30b/8, 40a/17, 47a/6, 47a/7, 47b/11, 47b/17, 48a/6, 48a/14, 52a/3, 52b/13, 53a/12, 55a/2, 58a/11, 59b/17, 60a/15, 61b/7, 63a/6, 65a/2, 65b/8, 66b/5, 67a/4, 67b/10, 68a/2, 68a/14, 68b/5, 69b/3, 69b/7, 70a/13, 70b/3, 70b/15, 71b/2, 71b/11, 73a/9, 73a/13, 73a/15, 73b/1, 73b/6, 73b/12, 76b/11, 77a/6, 77a/15, 77b/1, 77b/3, 77b/16, 78a/15, 79b/7, 79b/12, 79b/15, 80a/1, 80a/9, 80b/14, 80b/15, 81a/5, 81b/6, 82b/6, 82b/12, 83a/2, 83a/8, 83b/3, 83b/8,

84a/16, 84b/14, 85a/12, 86b/15, 87a/3, 88a/2, 88a/13, 88a/14, 88a/17, 91a/17, 95a/14, 97a/7, 97b/16, 100a/14, 104a/13, 105a/14, 109b/9, 110a/13, 111b/8, 112b/12, 113b/8, 113b/12, 114a/3, 114b/11, 115b/17, 116a/9, 116b/1, 117a/12, 124b/2, 125a/2, 125a/4, 126a/9, 126b/5, 126b/15, 127a/17, 132b/6, 133a/4, 137b/1, 137b/3, 137b/5, 137b/15, 138a/4, 138a/9, 140a/14, 141b/4, 141b/11, 141b/14, 141b/16, 142a/1, 142a/3, 143b/7, 143b/14, 143b/16, 144a/16, 144b/1, 146b/16, 148b/4, 148b/5, 148b/7, 149a/5, 149a/9, 150a/10, 153a/8, 153b/3, 154a/4, 154b/1, 154b/2, 155a/14, 160b/8, 168a/14, 185b/12, 186a/17, 186b/2, 192a/1, 194b/10, 203b/9, 204a/6, 204a/10, 204b/10, 216b/5, 219a/4, 219a/13, 230b/12, 235a/16, 237b/6

d.- diler 28b/4, 48a/4, 48b/10, 49a/9, 50a/18, 59a/3, 59b/13, 59b/15, 61b/7, 64b/2, 65b/1, 65b/3, 66a/15, 71a/11, 72a/16, 82b/3, 83a/7, 83a/11, 83a/17, 83b/1, 83b/5, 84a/2, 96b/16, 100a/12, 102b/2, 103a/9, 106b/15, 108a/1, 110a/3, 114a/7, 116b/12, 121b/17, 122b/1, 123a/1, 123b/17, 124b/11, 127b/12, 128a/4, 128b/17, 129a/14, 130a/2, 132a/11, 132b/14, 136b/8, 146a/9, 149b/2, 149b/12, 149b/13, 155a/11, 156a/11, 174a/15, 188a/16, 189a/14, 211a/9, 226a/1, 227a/9, 228b/7, 229a/4, 229a/6, 230a/6, 231b/4, 231b/14

d.- dügi 31b/17, 63a/16, 116b/10, 143a/12, 159b/3, 159b/5

d.- dügimüz 75b/8

d.- dügin 47b/8, 70b/13, 83a/11, 114b/1, 114b/2, 140a/9

d.- dügin 47a/14, 109b/10, 114a/8

d.- dügüm 157a/7

d.- dügün 121b/3

d.- dügünüz 83a/17, 115a/14, 228b/11

d.- dükçe 73b/10, 99a/3, 103b/5, 233b/3

d.- dükde 102a/2, 112a/9, 144a/17, 216a/8

d.- dükden sonra 99a/4

d.- dükleri 19b/12, 20a/9, 20a/12, 26a/13, 26b/14, 40b/16, 72b/1, 90b/5, 101b/11, 110a/9, 110a/10, 134b/4, 140a/2, 142b/8, 142b/9, 142b/12, 142b/14, 143a/7, 158b/15, 164b/15, 168b/14, 170b/13, 171a/14, 193b/4, 197b/7, 199a/10, 209b/8, 225a/13, 225b/1, 226a/2, 229a/14

d.- düklerinde 51b/7, 66b/1

d.- düm 29a/7, 29a/10, 77a/14, 77b/15, 80a/10, 82b/2, 86b/14, 88a/17, 98b/10, 141a/11, 171b/14, 174a/13, 185b/10, 199a/9, 211a/10, 216b/1, 218b/15, 219a/11, 219a/15, 220a/6, 228b/11, 235b/5, 238a/14, 239a/2

d.- düñ 29a/6, 29a/9

d.- düñ mi 84b/7

d.- me 75a/13, 76a/2

d.- medi 27b/9, 233b/2, 233b/9

d.- mege 114b/6

d.- megün 51a/15

d.- mek 35a/8, 71b/4, 75b/4, 92b/13, 132b/17, 148b/6, 159a/6 (2), 159b/16, 174b/8, 186b/12, 188b/7, 188b/11, 189b/16, 207b/13, 207b/17, 213a/17, 222a/11, 223a/8, 224a/5, 224b/12, 228b/15, 228b/16, 237b/7, 237b/8

d.- mekdür 43a/10, 43b/11, 44a/1, 44a/6, 50a/16, 51a/16, 74a/12, 75b/5, 92a/11, 92b/2, 92b/7, 92b/14, 92b/15, 93a/4, 93b/1, 93b/3, 93b/10, 93b/12, 94a/1, 94a/3, 94a/7, 94a/10, 94a/13, 94b/3, 95a/6, 95a/17, 95b/15, 96b/1, 97a/8, 100b/8, 106a/10, 111b/6, 128a/4, 128b/5, 142b/17, 166a/7, 166b/11, 166b/14, 167a/4, 169a/5, 170a/7, 172a/15, 172b/10, 172b/17, 173a/2, 174a/5, 174b/6, 174b/11, 175a/12, 176b/7, 181a/4, 181b/14, 182b/10, 182b/17, 183a/17, 188a/1, 188a/13, 188a/16, 188b/8, 191a/7, 192b/1, 193a/1, 195a/3, 198a/8, 199a/2, 199a/12, 199b/10, 206a/14, 208a/7, 208b/9, 209a/12, 210a/3, 210b/3, 211a/3, 214b/3, 215b/5, 217b/5, 218b/14, 219b/2, 220b/6, 221a/14, 221b/7, 222a/9, 222b/6, 222b/10, 223a/9, 223b/4, 223b/9, 224b/4, 224b/11, 224b/14, 224b/16, 225b/17, 226b/3, 226b/17, 228b/2, 229a/5, 229a/8,

233a/13, 234a/1, 234b/5, 235a/7,
237a/10, 238b/13, 239a/4, 239a/7, 239b/5
d.- mekle 11a/3, 20a/6, 30b/15,
72b/6, 72b/12, 75b/3, 138b/16, 151a/2,
153b/6, 229a/1
d.- meñ 207a/8
d.- meye 145a/6
d.- meyelerdi 181a/10
d.- meyesin 48b/4
d.- mez 208b/13
d.- mezler 66a/16, 100b/16,
132a/12, 138a/14
d.- miş 50a/10, 51a/8, 59b/3,
100b/4, 122b/15, 145b/15, 161a/6,
164b/15, 167a/9, 172a/2, 172a/7,
183a/15, 186b/11, 189a/3, 193b/1,
221b/17
d.- mişdür 20a/16, 35b/16, 41b/3,
44b/4, 45b/12, 55b/5, 72b/10, 92b/1,
95b/11, 97a/12, 97b/15, 97b/16, 99a/15,
99a/16, 99b/15, 100a/15, 100a/17,
100b/2, 113b/1, 122b/10, 123a/8,
123a/17, 130a/5, 131a/12, 135a/10,
138a/16, 149b/6, 152a/9, 154b/13,
164b/4, 165b/1, 165b/9, 165b/17,
166a/11, 166b/3, 167a/2, 168a/15,
169a/7, 169b/2, 170a/15, 171b/8, 173a/1,
174a/1, 174a/9, 174a/14, 179a/2, 180a/4,
188b/10, 189a/1, 189a/13, 195a/4,
197b/2, 197b/9, 197b/15, 198a/8,
198a/16, 198b/8, 199a/3, 202b/2, 202b/5,
221a/1, 221a/11, 221a/16, 222a/12,
222b/11, 223a/1, 223a/15, 223b/5,
223b/13, 224a/7, 224a/15, 224b/4,
224b/17, 225a/8, 225b/2, 225b/8,
226a/12, 226b/4, 226b/10, 227a/1,
227b/2, 227b/12, 228a/3, 228a/12,
228b/5, 229b/5, 232a/12, 232b/1, 232b/7,
232b/15, 233a/5, 233a/14, 233b/10,
234a/2, 234a/11, 234b/1, 234b/5,
234b/13, 235a/3, 235a/11, 235b/3,
235b/12, 236a/1, 236a/11, 236a/16,
236b/6, 236b/13, 237a/3, 237a/11,
237a/17, 237b/8, 237b/17, 238a/10,
238a/15, 238b/15, 239a/9, 239a/16,
239b/6, 239b/13, 240a/2
d.- mişler 24a/8, 26b/16, 28b/16,
45b/9, 51a/1, 51a/16, 51b/4, 59a/5, 59a/9,
59a/10, 59a/13, 59b/11, 59b/13, 146a/1,
167b/7, 177b/4, 189b/9

d.- mişlerdür 18b/2, 34b/12,
58b/3, 100b/17, 139a/4, 140b/9, 145b/17,
152b/2, 165b/2, 177b/5, 177b/14, 188a/7,
188b/10, 188b/17, 189a/17, 189b/10,
189b/16, 190a/5, 193a/13
d.- r 77a/10, 97b/7, 131a/14,
153a/11
d.- rdüm 154a/4
d.- rler 20a/6, 20a/8, 20a/11,
20a/14, 20b/2, 23a/9, 41a/1, 44b/6, 51a/7,
51a/9, 51a/11, 51b/9, 52b/6, 53a/16,
59a/11, 59b/2, 60a/11, 60a/12, 60a/13,
60a/14, 93a/6, 93b/9, 96b/14, 96b/16,
97a/8, 99b/7, 99b/11, 99b/12, 100a/4,
100a/6, 100a/16, 100b/16, 101a/5,
101a/10, 105b/16, 106a/14, 107a/3,
109b/16, 116a/3, 121b/13, 122b/13,
123a/16, 123b/15, 124b/13, 131a/9,
131b/16, 132a/10, 132a/11, 132a/13,
132a/14, 132a/16, 135a/13, 136b/1,
136b/5, 138a/12, 138a/13, 139a/6,
139a/8, 139a/9, 140a/3, 140b/6, 140b/7,
145a/4, 146a/14, 147b/16, 149b/13,
152a/15, 153b/12, 154a/13, 155a/16,
156a/10, 156b/10, 158b/10, 158b/12,
158b/16, 159b/11, 161a/16, 161b/2,
163b/10, 165b/11, 167a/1, 167b/2,
167b/9, 167b/11, 167b/12, 167b/13,
167b/14, 168b/7, 168b/8, 168b/16,
172a/8, 173a/10, 175a/6, 175b/4, 179a/7,
185b/2, 187b/17, 188a/4, 189a/8, 189a/9,
189a/10, 189a/11, 189a/15, 189b/2,
189b/7, 189b/13, 189b/14, 190a/2,
190a/3, 195a/15, 197a/12, 199a/11,
209a/14, 212a/12, 221a/4, 222b/1,
222b/4, 222b/5, 224b/9, 225a/9, 225b/1,
228b/10, 229a/1, 229a/9, 229a/12,
229a/13
d.- in 223b/6
d.- rlerdi 67a/1, 72b/4, 139a/14,
140a/7
d.- rse 46a/16
d.- rsin 29a/8, 29a/11, 46a/16,
73b/7, 81a/12, 169a/11
d.- rsün 81b/13
d.- rüm 223b/12
d.- se 116a/8, 150b/14, 150b/16,
153b/2
d.- seler 37b/11, 93b/15, 224a/13,
224a/14

d.- sem 115b/14
d.- sejüz 83b/2
d.- sün 218b/3
d.- yecek 109b/14, 112a/17,
112b/1, 112b/12, 113b/12, 151a/1,
154b/2, 184b/14, 185b/5, 185b/10,
212a/17, 230a/6
d.- yeler 66b/2, 89a/7, 89a/14,
89a/15, 89b/2, 89b/11, 89b/15, 89b/17,
90b/1, 90b/8, 90b/13, 90b/16, 91a/4,
122a/1, 146b/3, 147b/2, 147b/4, 189b/5
d.- yelerdi 190a/4
d.- yelüm 136b/12
d.- yemedüj mi 192a/2
d.- yen 23a/15, 55a/15, 159b/1
d.- yenler 100b/17
d.- yesiz 62a/4
d.- yesün 127a/7
d.- yilseler 189b/17
d.- yiñüz 66b/1

dībā (Far.) Eskiden çok makbul tutulan, genellikle desenli, ağır dokuma ipekli kumaş, bir nevi canfes
d. 132a/15

dībāce (Far.) Ön söz, başlangıç, mukaddime
d.- yi hitāb 3a/2

dīdār (Far.) Yüz, güzel yüz, çehre
d.- ı hūbluķı 196a/7
d.- ı şerīf 74b/11
d.+ ı 158a/14, 178b/5

dīde (Far.) Göz
d.- yi haķbīnlerinde 7a/10
d.- yi mübārekleri 105a/2

diger (Far.) Başka, öteki, öbür, sâir
d. 27b/4, 125b/13
tarz-ı d.+ de 172b/4

dik - (Bir şeyi) Dikine duracak şekilde yere koyup yerleştirmek
d.- erdi 131b/8
d.- üp 58b/13, 136a/9

dikil - (Bir şey) Dik olarak bir yere konup yerleştirilmek

d.- miş 132a/6

dil (Far.) Gönül, yürek
d. 32b/8, 32b/9, 32b/10, 53a/7, 95b/1, 162b/15
tatlu d. 109b/5
d.+ de 213b/8
derün-ı d.+ den 8b/16
d.+ i 86a/12, 208b/11
d.+ imi 41a/16
d.+ in 95a/6, 199a/6
d.+ ince 92a/10, 92a/17, 93b/1, 93b/11, 95a/16, 100b/7
d.+ inde 92b/1, 92b/4, 93a/12, 93b/5, 93b/8, 94b/2
d.+ inüj 95a/17
d.+ iñden 42b/10
d.+ leri 60a/5, 66a/14
d.+ lerince 96b/14
d.+ üm 116a/2
d.+ üj 154b/3
d.+ üjden 43b/7

dilāver (Far.) Yürekli, cesur (kimse), yiğit, kahraman
d.+ i 138b/12

dil-āviz (Far.) Gönlü çeken, gönlü kendine cezbeden (güzel)
üslüb-ı mergub-ı d. 13b/8

dilber (Far.) Gönlü kendine çeken, güzel
d. 180b/4, 221b/10
d.+ den 221b/16, 238a/17
d.+ e 238b/5

dilberān (Far.) Dilberler
va' de-yi vişāl-i d. 13a/7

dilcū (Far.) Gönlün aradığı güzel, sevgili
büy-ı d.- yi riyāhīn-ı riyāzı 9a/7

dile - Bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek, ummak, temennî etmek, niyaz etmek
d.- di 48a/17, 122a/4
'özür d.- di 125a/9
d.- diler 48a/12, 73a/14
d.- dükde 230b/4

d.- düklerinde 55b/7, 126a/11	kuvvet-i d.- ı zāhir 187b/13
d.- mesünler 55b/8	d.- i İslāma 104a/5, 210b/10
d.- mez 208b/13	d.+ de 28b/15, 112b/3, 112b/13,
d.- r 208b/13	124b/1, 140b/17
d.- rin 70a/12	d.+ dūr 112b/14, 113a/10
d.- rse 53b/4, 154a/8	d.+ e 105a/13, 109a/2, 122a/5,
d.- rseḡ 48a/14, 57a/6	196b/10
d.- seler 111b/7	d.+ i 112b/5, 113a/2, 124b/3,
d.- seḡ 224b/5	133b/6
d.- ye 30a/9, 30b/7	d.+ idür 113a/10
dilkülen - Tilkilenmek	d.+ ime 112b/16, 119b/4
d.- ür 57b/14	d.+ imüz 110b/4, 114b/8
dilpesend (Far.) “Gönlün beğendiği”	d.+ imüzden 114b/3
Sevgili	d.+ imüze 107b/11, 114b/7
d.+ dūr 171a/5	d.+ in 108b/2, 139b/12
dimāḡ (Ar.) Şuur, bilinç, akıl	d.+ inde 192a/17
d. 44b/8	d.+ indedür 230a/1
d.- ı cāmı 45a/4	d.+ inden 109a/1, 112b/15,
d.+ im 142b/10	124a/17
din - Söylenmek	d.+ ine 112b/17, 124a/3, 124b/1,
d.- mişdür 152a/15	126b/12, 127a/6
d.- ür 29b/9	d.+ ini 126a/3
diḡ - Dinmek	d.+ inüḡ 80b/16
d.- erdi 58b/11	d.+ iḡden 109b/5
dīn (Ar.) İnsanların yaratıcı olarak	d.+ iḡe 109a/2, 109b/13
kabul ettikleri üstün güce olan îmanlarını,	d.+ iḡle 140b/3
ona yapacakları ibâdetlerin bütünü ve	d.+ iḡüzden 48b/17, 110b/3
bu îmâna göre davranışlarının nasıl	d.+ iḡüze 108b/3
olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu	d.+ leri 107a/11
d. 6a/9, 38a/5, 104b/4, 108b/3,	d.+ lerin 70a/4
109a/3, 112b/6, 112b/14, 113a/1, 113a/9,	d.+ lerinde 230a/16
124a/4, 124b/1, 126a/1, 187b/7	d.+ lerinden 104b/14
edâ-yı d. 3a/15	d.+ lerine 115b/15
hidâet-ı d. 3a/1	d.+ lerün 124a/17
muḡîm-ı cāh-ı d. 9b/2	d.+ leründen 49a/2
memâlik-i d. 227b/8	d.- r 31b/14, 80a/15, 99a/3,
zühür-ı d. 105a/3	139b/10, 143a/3, 145b/10, 159a/12,
d.- ı ḡālîş 90a/11	199b/16, 205a/1, 205b/12
d.- ı İslām 76b/3, 76b/4, 187a/13	d.- rler 59a/6, 59b/1
d.- ı İslāma 232a/2	d.+ ünden 47b/14, 48a/10
d.- ı İslāmda 142a/12	d.+ üḡ 113b/14
d.- ı İslāmuḡ 107a/12	d.+ üḡden 47b/16, 48b/14, 49a/5
sulṡān-ı d.- ı Muḡammedī 9b/1	d.+ üḡe 109b/7
nāşir-ı d.- ı münif 2b/14	d.+ üḡi 47b/13
	dinār (Ar.) Altın liranın dörtte biri
	deḡerinde olan eski bir para
	d. 125b/12, 134b/15, 136b/16,
	137a/2, 137a/6
	d.- ı şer ^c î 137a/5

d.+ dur 137a/4

d.+ ı 126a/7

dīndārılık Dindar olma, dīnin emirlerini gayretle yerine getirme
d.+ ları 171a/1

dinil - bk. denil -
d.- di 59a/6, 59a/8, 59a/10, 80b/5, 190a/10
d.- dükde 89b/15
d.- e 89b/1, 89b/8
d.- en 18b/13, 18b/16, 220b/1
d.- mişdür 42a/4, 145b/7, 162b/2

dinül - bk. dinil-
d.- di 59a/5, 75b/12, 79a/17, 208a/14

dinle - İştirmek için kulak vermek, isteyerek duymak
d. 228a/14
d.- meden 96a/11
d.- mek 166a/5
d.- r 150a/5
d.- rüz 43a/11
d.- yelim 114b/14
d.- yeni 96a/6
d.- yüp 112a/3

dirāz (Far.) Uzun
d. 179b/11, 205a/11

direk Destek veya taşıma vazifesi görmek üzere bulunduğu yere dikine yerleştirilen uzun ve kalın ağaç, demir vb.
d. 61b/6, 216b/17

direksüz Direği olmayan
d. 61b/7, 62a/6

dirhem (Ar.) Okkanın dört yüzde birine eşit eski bir ağırlık ölçüsü birimi
d. 127b/8, 137a/2, 137a/7
d.- i şer'î 137a/6
d.- i şer'î 137a/5

diri Canlı, yaşamakta olan (kimse), sağ, berhayat
d. 224a/14

dirig (Far.) Esirgeme, kıyamama
d. 144a/9
d.+ lerini 4a/1

diril - Canlanmak, hayat kazanmak, yaşar duruma gelmek
d.- üp 152a/10
d.- ürem 224a/13

dirilt - Canlandırmak, yaşar duruma getirmek, hayat kazandırmak
d.- üp 221b/8

dirlük Hayat
d.+ i 79b/5, 193b/2
d.+ leri 79b/5

diş Üst ve alt çene kemikleri üzerinde karşılıklı sıralanmış olan ve ağza alınan şeyleri koparıp çiğnemeye yarayan sert, beyazımtırak parçalardan her biri
d. 171b/11, 208a/9, 208a/10, 208a/11, 218b/13
d.+ dür 181b/13
d.+ larde 219b/10
d.+ lerdür 208a/13
d.+ leri 173a/3, 177b/17, 179b/5, 179b/6, 198b/1, 210a/10, 219b/9
d.+ leridür 208a/12
d.+ lerin 218b/14
d.+ lerinden 181a/13
d.+ leriñün 226a/5
d.+ lerü 222a/4
d.+ lerümi 219a/13
d.+ lerünün 219b/16, 227b/16
d.+ lerün 219a/16
d.+ ün 222a/3

dişi Kadın
d. 68a/3, 127b/17, 148b/12, 153a/4, 173a/3, 178a/14
d.+ leri 187b/3
d.+ lerine 65a/12
d. mi 68a/2

dişlü Dişi olan
d. 173a/2

ditre - Hızlı hızlı hareketlerle sürekli

kımıldamak, titremek
d.- r 172a/11

dīvān (Far.) Büyük meclis, yüksek meclis

d. 110b/12
hikem-i d. 7a/6
d.- ı şāha 111a/6
d.+ a 115b/17, 116a/4, 160b/17
d.+ da 111b/12
d.+ ı 160a/17
defter ü d.+ larda 160a/10
d.+ uña 110b/9

dīvār (Far.) Duvar kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli

d. 61b/15, 93a/6
d.+ a 82a/15
d.+ ı 61b/9
d.+ muñ 69a/15
d.+ larından 61b/8
d.+ larınıñ 61b/5
d.+ laruñ 61b/16

diyār (Ar.) Memleket, ülke, belde, el

d. 114b/8
nıñf-ı d. 106a/13
d.- ı Hābeşde 117b/2, 117b/5, 118a/15, 122a/11, 124a/3, 129b/16, 157b/6, 160a/1, 161b/10
d.- ı Hābeşden 160a/5
d.- ı Hābeşe 105a/17, 106a/7, 107a/2, 107a/8, 229b/7
d.- ı hicāzda 209a/5
d.- ı Arabda 134b/10
d.- ı şimāliyyeye 26a/15
d.+ a 230b/9
d.+ da 107a/10, 118a/8, 129b/11, 134a/6
d.+ dan 20a/14
d.+ ı 19b/17, 22b/17, 107a/14
d.+ ımuza 102b/14
d.+ ına 17a/11, 100a/3, 101b/3, 104a/3, 104a/14, 105a/9, 105b/3, 105b/10, 106a/3, 106b/3, 106b/11, 107a/1, 108a/16, 127b/5, 130a/4, 133a/17, 133b/14, 230b/4, 231b/6
d.+ ında 18a/11, 95a/6, 103b/6, 107a/16, 130a/17, 131a/11, 133a/1,

133a/3, 135b/12, 136a/17, 136b/12, 160a/3, 169a/16

d.+ ından 17b/7, 94b/16, 121b/9, 127a/9, 149b/9, 154b/15
d.+ muñ 143b/9
d.+ lar 23a/11
d.+ uñ 20a/3, 26a/10, 26a/12, 40b/17, 177a/13

diye bk. deyü

d. 8b/16, 77a/1, 87b/14, 88b/12, 88b/17, 89a/10, 146b/2, 146b/12, 146b/14

diyēt (Ar.) Birini öldüren veya yaralayandan alınıp ölenin mîrasçılarına veya yaralanan kişiye verilen para yâhut mal, kan pahası, kan parası, kan akçesi

d.+ lerin 207b/8

diyil - bk. denil -

d.- mek 164b/6
d.- mezüm 117a/10
d.- se 58b/9, 58b/13

diyü bk. deyü

d. 46a/3, 78a/17

diz - Belirli bir düzene göre sıraya koymak, sıralamak

d.- üp 133a/11

dizi Yan yana veya arka arkaya dizilmiş şeylerin bütünü

d. 219a/16
d.+ si 227b/16

dizül - Belirli bir düzene göre sıraya konmak

d.- miş 179b/5, 208a/10
d.- mişdür 208a/13

doğ - Gününü tamamlayıp ana karnından dışarıya çıkmak, dünyâya gelmek, tevellüt etmek

d.- dı 161a/6
d.- dum 218a/11
d.- miş 159a/11
d.- mişlardur 157b/7

doğan Doğan
d. 11a/6

doğur - (Doğum yoluyla) Dünyâya getirmek
d.- duğda 152b/14

doğun - Yaklaşıp hafifçe değmek, temas etmek
d.- dı 238b/2
d.- maya 178b/13

dost (Far.) Birini riyâsız ve samîmî duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse, enis
d. 57b/14
d.+ ı 13a/5
d.+ ını 236a/5
d.+ ları 110b/14
d.+ larıdur 117a/3
d.+ larım 146a/8
d.+ larum 89a/4, 90a/4
d.+ um 199a/5, 226b/12

dostluk Birine veya bir şeye karşı duyulan riyâsız, samîmî ve güvenilir sevgi, böyle bir sevgi duyma, dost olma durumu
d. 106b/9, 195a/7, 213a/13, 225b/12
d.+ ı 195a/5
d.+ ları 171a/3
d.+ ların 160b/11, 161b/1

dög - (Birine canını acıtmak maksadıyla) Üst üste vurmak, dayak atmak, darbetmek
d.- erin 203a/12
d.- erken 203b/12
d.- erlerdi 46a/14
d.- meden 203b/12
d.- üp 73a/10, 203a/4
d.- üp sögmek 50a/12

dögül - (Birisi tarafından) Bir yerine vurulmak
d.- mege 200a/4

dök - (Sıvı veya tane hâlindeki şeyleri) Buldukları yerden başka bir kaba veya

yerine boşaltmak
d.- di 125b/13
d.- diler 65b/1, 65b/9
şu d.- erler 148a/5
d.- esüz 62a/1
d.- mege 192b/13
қан d.- mekten 114a/15
d.- memekle 190b/7
d.- üp 210b/10

dökül - (Sıvı veya tane hâlindeki şeyler) Bulunduğu yerden başka bir kaba veya yere boşaltılmak
d.- müşdür 169b/4

dön - Kendi mihveri veya başka bir şey etrâfında hareket etmek
d.- di 97b/10
d.- diler 71b/12
d.- eler 226b/1
d.- er 175b/6, 209a/11, 209b/15
d.- erdüm 98a/10
d.- erse 48a/10
d.- me 49a/11
d.- meden 47b/17
d.- meyüp 49a/2
d.- miş 152a/16
d.- üğ 48b/17
d.- üp 63a/16, 64a/5, 65a/14, 93b/16, 98a/10, 117a/13, 150a/15, 169b/5

döndür - (Bir şeyi kendi mihveri veya başka bir şey etrâfında) Hareket ettirmek
d.- üp 77b/8

döndürebil - (Bir şeyi kendi mihveri veya başka bir şey etrâfında) Hareket ettirebilmek
d.- düğüz mi 226b/3

döğ - bk. dön -
d.- di 152a/15
d.- miş 152a/2

dördünci Dört sayısının sıra sayı sıfatı
d. 16b/7, 18a/6, 18a/13, 18b/12, 36b/3, 78b/3, 130a/16, 161b/7, 162a/12
d.+ si 78a/1, 134b/14

dört(d) Üçten sonra, beşten önce gelen sayının adı

d. 12a/7, 17a/7, 17b/16, 18a/16, 21a/12, 36b/3, 36b/7, 39b/16, 40a/2, 57b/1, 59b/4, 61b/9, 77b/15, 77b/16, 85b/15, 99a/10, 105b/2, 133a/11, 133b/2, 134b/3, 134b/15, 134b/17, 138b/2, 152a/6, 162a/15, 224b/13

d.+ dür 152a/9, 224b/11, 227a/11

d.+ e 224b/12

d.+ üç 224b/16

d. oldı 77b/14

dört ayaklı Dört ayağı olan

d.+ sı 24b/6

dört bin Dört bin

d. 57a/17, 127b/8, 137a/2, 137a/6

dört yüz Dört yüz

d. 61b/4, 125b/12, 126a/7, 126a/16, 134b/15, 136b/16, 137a/1, 137a/4, 137a/6

dört yüz bin Dört yüz bin

d.+ i 62a/12

döşe - Bir şeyi bir yere sermek, yaymak

d.- diler 65b/5

d.- yüp 61b/17

döşek Yatak

d. 63b/17, 168a/1

d.+ i 128a/13, 128b/1

d.+ in 128a/12

dū (Far.) İki

d. 2a/1

du‘ā (Ar.) Güçsüzlük ve ihtiyâcını ortaya koyarak Allah’a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakarış, niyaz

d. 55a/16, 62a/15, 92b/2, 118a/3, 154b/4

Muştafâ-yı d.- yı hayırdan 240b/16

d.- yi hayra 68a/15

d. eyle 155b/3

d. eylediler 34a/17

d. eyledüm 73b/11

d. eylesünler 55b/9

d. idici 92b/2

d. itdiler 143a/7

d. ideyin 155b/4

d. itmek 55b/4

d. itmişdür 123a/14

d. idüp 21a/15, 21b/10, 48a/13, 55b/8, 143a/1

d. kılayın 47a/8

d. kıldı 47a/9

d. kırup 48a/5

d.+ ları 34a/17

d.+ larına 240b/17

d.+ larını 87b/10

d.+ mdan 240b/15

d.+ nuş 34b/1, 88a/3

‘amel-i d.+ sını 169b/1

d.+ sını 21a/17

d.+ sıyla 152a/10

eşir-i d.+ ya 240b/11

du‘ātü’l-felâh serdâr-ı zümre-yi d. 138b/14

dudâk Ağzın yüze göre daha kırmızı renkteki dolgun ve etlice alt ve üst iki kenarından her biri

d. 166b/3

d.+ inuş 240a/4

d.+ lar 166a/17

düdmân (Far.) Ocak

d.- ı keşirü’l-ihsân 9b/17

çerâğ-ı d.- ı şâhib 4b/12

çerâğ-ı d.- ı şâhib 38b/1

duhter (Far.) Kız çocuk, kız

d.- i düşizeler 175a/10

duhûl (Ar.) Girme, giriş, dâhil olma

d. 151b/1

d.+ i 213b/7

d.+ inüş 66b/14

d. itmişlerdür 106b/15

d. itse 202a/7

dûn (Ar.) Aşağı

d.+ dur 170b/11

dur - Yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak

- d.- dı 21b/17, 68b/10
d.- uñ 68b/10
d.- up 128a/15
d.- ur 69a/17
- dūr** (Far.) Uzak
d. 32b/1, 34a/4, 35b/1, 171a/2,
176b/16, 179b/9
d.+ dur 125a/14
d. olası 56a/16
d. olmuşdur 192b/5
d.-terin 179b/9
- dūşize** (Far.) El değmemiş (genç kız),
bâkire
duñter-i d.+ ler 175a/10
- dut** - Elle kavramak, elde bulundurmak,
eline almak
mekân d.- dılar 23a/6
d.- miş 70b/1
d.- up 203b/15
- dutul** - Tutmak işi yapılmak
d.- mişdur 216a/1
- duy** - İşitmek
d.- an 56b/17
d.- duz 66a/4
- duzak(ğ)** Tuzak
d.+ ını 236b/2
- dü** (Far.) İki
d. 2a/1
- dülbend** (Far.) Pamuk ipliğinden
dokunmuş, çok yumuşak, çok seyrek ve
ince bez, tülbent
d. 239b/9, 239b/15
d.+ in 239b/8
d.+ üñ 224b/9
- dün** İçinde bulunulan günden bir
önceki gün
d. 51b/15, 141b/9, 149a/4
- dünki** Düne ait olan
d. 173a/16
- dünyā** (Ar.) İçinde yaşamakta
olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan
d. 29a/13, 55b/15, 57a/4, 57a/6,
57a/9, 57a/11, 59a/3, 65a/1, 84b/12,
125b/1
şehvet-i d. 74b/10, 87a/13,
87a/12
d.- yı fānīde 90a/15
d.+ da 8b/5, 30b/13, 30b/14,
31a/7, 32b/17, 37b/7, 37b/9, 39a/9, 50b/6,
52a/8, 52a/9, 55b/16, 65a/1, 74b/4, 74b/9,
77a/1, 80a/2, 80b/4, 80b/6, 82a/2, 82b/1,
86b/12, 86b/14, 87a/13, 87a/17, 87b/8,
88b/8, 88b/14, 89a/5, 89a/7, 89b/4,
89b/13, 90b/9, 91a/1, 91a/12, 146b/10,
150a/9, 151a/10
dār-ı d.+ da 76a/6
d.+ dan 56a/2, 72a/9, 72a/11
ehl-ı d.+ dur 52a/11
d.+ nuñ 30b/10, 90a/12, 229b/5
d. ve āhireden 33b/4
d. ve aḥretde 32b/17
d.+ ya 57a/7, 57a/10, 59b/4,
66a/8, 72a/9
eṭrāf-ı d.+ ya 187a/13
d.+ ya gelince 64b/16
d.+ yı 52a/10, 71b/5
- dünyevī** (Ar.) Dünya ile ilgili, dünyâyâ
âit, dünyâyâ mensup
nişād-ı d.+ de 27b/11
- dūr** (Ar.) İnci
d.- mürsel 59b/14
- dürç** (Ar.) Hokka, kutu, mücevher
kutusı
d.+ ünde 12b/2
- dürer** (Ar.) Dürreler, büyük inciler (LR)
d.- bār 18a/16
d.- ı kelimāt 12a/4
kelimāt-ı d.- bār 12a/17
d.- i münteşire 145a/8
- dürer bār** (Far. + Far.) İnciler yağdıran,
inci gibi söz söyleyen
d.+ ı 162a/15

düril - Toplanmak, toplanıp kaldırılmak
d.- üp 62b/6

dürlü Çeşitli, muhtelif
d. 52b/4, 111b/3, 128b/4,
164a/17, 164b/10, 180a/9, 206a/13,
228b/9

dürlü dürlü Çeşit çeşit
d. 104b/13, 178a/7

dürr (Ar.) İnci
d.- ı mensürunda 50b/15
d.- i fezi'ile 192b/10
d. ü cevher 171b/11

dürre (Ar.) İnci tânesi, iri inci, dürdâne
d. 180a/15, 224b/4, 224b/11,
224b/16
ism-i d. 224b/4

dürüst (Far.) Düzgün, doğru, hatâsız
d. 154b/4, 171a/3
çalb-i d. 195b/12
d.+ dür 41b/16, 212a/4

düş - Dengesini kaybederek yıkılmak,
dik durumda iken devrilip yatık duruma
gelmek

d.- di 47b/16
d.- diler 49b/2
d.- dükde 25a/1
d.- eler 61a/13
d.- en 37b/4
hayrete d.- er 212b/10
d.- erdi 207b/12
d.- erken 78a/11
d.- erse 207b/15
d.- mede 149a/4
d.- müş 68b/15
d.- üp 48a/7, 89a/1, 155b/2,
184b/15, 185b/5, 216b/8, 239a/5
gözinden d.- ürüp 101b/6

düş Uyurken zihinde beliren hayaller
ve düşünceler, rüyâ
d.+ i 59a/7
d.+ inde 59a/6
d.+ ün 60a/3

düşmân (Far.) (Birine karşı) İyi duygular
beslemeyen, kötülük etmek için fırsat
kollayan kimse, yağı, hasım, adû

d. 58b/11, 109b/6, 214b/13
d.+ a 122a/2
d.+ dan 214b/12
d.+ ı 61a/11
d.+ ları 89a/15
d.+ larına 87b/11
d.+ larunu 88a/9, 88a/11
d. oldılar 112b/5

düşnâm (Far.) Sövme, sövüp sayma, ta'n
d. 116b/14, 116b/15

düşün - Zihninde bir şey canlandırmak,
elde edilen bilgilere zihnî faaliyet
uygulayarak düşünce meydana getirmek,
fikretmek

d.- üp 183b/13
d.- ürler 111a/1
d.- ürlerdî 65a/11

düşür - Aşağı düşmesine veya dik
durumdan yatık duruma gelmesine,
devrilmesine sebep olmak, ıskat etmek

d.- di 149a/4
d.- diler 206b/16
d.- düğ 128a/14
d.- üp 70a/5, 128a/12
d.- ürler 122a/3

dütün Patlıcangillerden, birleşiminde
nikotin bulunan otsu bitki
d. 67b/16

düz Girintisi çıkıntısı olmayan,
müstevî
d. 61b/9, 180a/3

düz - Bir şeyi, onun için gerekli
hususları hazırlayarak meydana getirmek,
bir bütün hâlinde hazırlamak, tertip etmek
d.- üğ 61b/13

düzil - Düzmek işi yapılmak, hazırlanıp
meydana getirilmek
d.- miş 130a/10
d.- mişdür 135a/13, 135b/7

- e'āzīm** (Ar.) Pek büyük olanlar, büyük kimseler
e.- ı cihānuḡ
- eb** (Ar.) Baba
e.- ı šānisi 2a/12
- ebābil** (Ar.) Serçeğillerden, keçişagan ve daḡ kırlangıcı denen kuş, çoban aldatan
e. 154a/11
- eb-betül** (Ar.) Nāmuslu, iffetli kadın
e. 119a5
- ebdān** (Ar.) Bedenler, vücutlar
e. 165b/6
- ebedān** (Ar.) Ebediyen
e. 53b/3
- ebedī** (Ar.) Sonsuz, ölümsüz, bākī
e. 84a/5, 169a/5, 205a/13
e.+ dūr 71a/12
- ebleh** (Ar.) Akli kıt, ahmak, alık, bön (kimse)
e. 43a/8
- ebnā** (Ar.) Oḡullar, çocuklar, evlātlar
e. 1b/9
e.- yı es-serārīde 189a/5
e.- yı cinsi 1b/9
- ebr** (Ar.) Bulut
e.- i rıdvān 4a/9
- ebraḡ** (Ar.) Parıltılı
e. 176a/15
- ebrār** (Ar.) Hayır işleyen, takvā sāhibi, olgun ve fazīletli kimseler
e. 75b/1, 79b/5
e.+ a 77b/1
e.+ dan 77b/2
- ebyāt** İkişer mısırādan ibāret manzum sözler, beyitler
e. 18a/15, 18b/2, 18b/13, 18b/16, 42a/11, 162a/13, 162b/1, 206a/3, 220b/1, 223b/4, 232a/9
- ebyaż** (Ar.) Ak, beyaz, bembeyaz
e. 27a/12
'abd-ı e. 195b/15
- ecdād** (Ar.) Atalar, dedeler, cedler
e. 2a/14, 34b/5
e.- ı 'uzāmları 8a/16
e.+ ımuz 35a/4, 112b/3
e.+ ıñız 113b/7
e.+ ıñuza 35a/5
- ecel** (Ar.) Her canlı için takdir edilmiş olan ölüm zamānı, ömrün son demi
e.+ den 63b/10
- ecil** (Ar.) Arapça'da "sebepe" anlamına gelen kelime dilimizde "ecilden" ve "licecli..." söyleyişlerinde gezer
e. 14a/1
e.+ den 59a/4, 59a/14, 75b/3, 145b/7
- ecir** (Ar.) Ücret karşılığı çalışan kimse
e. 76b/6
- ecmā'** (Ar.) Hepsi, tamamı
e.+ ı 176a/6
- ecma'ın** (Ar.) Hepsi, bütünü
e. 76b/8, 139b/16
- ecmel** (Ar.) Çok (daha, en, pek) güzel
e. 27a/11
e.- ı küm 27b/8
e.+ i 15a/1
- ecnās** (Ar.) Cinsler, çeşitler, türler, soylar
e. 15a/13
e.- ı muhtelifeden 24a/9
e.- ı muhtelifedür 20a/3
e.- ı mütekāşire 24b/13

- e.- ı nuṭḡ 23b/9
cemi' -i e.+ dan 11b/9
vesā'ir-ı e.+ dan 11b/4
- ecnebiyye** (Ar.) Ecnebi kelimesinin müennes şekli
e. 82a/12
- ecr** (Ar.) Mânevî karşılık, sevap
e. 16a/11, 16a/12, 37b/14, 38a/8, 39a/2, 39a/5, 82a/17, 103a/6, 103a/15, 202a/7
e.- ı cezîle 199b/2
e.- i firāvān 163a/14
e.+ i 6a/7, 83b/14, 103a/8
e.+ ini 38b/4
e.+ iñüz 103a/8
e.+ ler 37b/7
e. virilür 38a/13
- eczā** (Ar.) Cüzler, parçalar, kısımlar
e.- yi zemīn 25a/11
e.+ sını 12/8
- edā** (Ar.) Ödeme, verme
e. 35a/13
e.+ da 201b/2
e. eylese 38b/4
e. eyleye 38a/2, 38b/15
e. içün 14a/2
e. kıl 54b/2
e.+ ları 157a/17
e.+ sı 134b/14, 188a/4, 209a/15
e.+ ya 128b/9
- e' dā** (Ar.) Düşmanlar
e. 58b/15
- edeb** (Ar.) İnsanın hatâya düşüp utanılacak şeyler yapmasını önleyen, yerinde ve ölçülü davranmasını sağlayan meleke
e. 22a/15, 38a/4, 40b/4
terk-i e. 173b/11
e.+ ler 38a/5
e.+ leri 171a/6
- edepsizlük** Edepsiz olma, edebe yakışmayacak tarzda davranma, edep terbiye noksanı, hayâsızlık, şirretlik
- e. 43b/15
- edebüsüz** Edep ve terbiyesi olmayan, utanmaz (kimse)
e. 43b/16
- edeme** (Ar.) Derinin üç esas tabakasından ortada olanı, ikinci tabakası
e. 167b/9
- edhān** (Ar.) Güzel kokulu yağ
e.+ uña 126b/10
- edīb** (Ar.) Edebî yazılar yazan kimse, edebî nesir yazarı
e.+ e 13a/10
- edik** Yumuşak ve renkli sahtiyandan yapılan yarım konçlu lapçin, koncu kısa çizme, konçlu mest
e. 130b/14
e.+ dür 130b/11
e.+ leri 130b/14
- edille** (Ar.) Deliller, bir dâvâyı ispâta yarayan belgeler
e. 182b/1
e.- yi şābite 16b/6, 73b/17
- ednā** (Ar.) Çok (daha, en, pek) aşağı, âdî
e. 8a/8, 8a/9
- edviye** (Ar.) Devâlar, ilâçlar, çâreler
e.+ yi 56b/8
- edyān** (Ar.) Dinler
e. 126a/3, 231a/9
- ef'āl** (Ar.) Fiiller, yapılan işler, eylemler
e. 11a/10, 54b/2
e.- i merziyye 54b/4
e.+ den 54b/8
e.+ ine 22a/12
- efāzil** (Ar.) Faziletli kimseler, çok fâzıl olanlar
e.- ı ' ulemā 9a/15
- efdal** (Ar.) Faziletli, çok üstün

e. 4b/16, 14b/15, 21b/11,
170b/12, 185b/8

e.- ı a' mâldür 144b/15
e.- i şalavât-ı zâkiyât 3a/8
e.+ de 15a/11
e.+ dür 192a/7, 192a/9
e.+ i 190b/12, 191b/5

efdâl (Ar.) İhsanlar
e. 3b/9, 14b/15

efdâliyyet (Ar.) Efdal olma, daha fazîletli
olma, daha üstün olma
e.+ i 191b/1

efendi (Rum.) Sâhip durumunda olan,
buyruğu geçen, hükmünü yürüten,
kendisine uyulan kimse, sâhip
e. 214b/4, 216b/6, 233b/7
e.+ leri 37b/9, 140a/6, 187b/3
e.+ lerimiz 207a/12
e.+ lerimiz mi 112a/6
e.+ lerimizden 112a/7
e.+ lerin 187a/8
e.+ lerine 171a/6
e.+ lerinün 35b/5
e.+ m 144b/12
e.+ müz 138b/14, 182a/12
e.+ nün 121b/7, 201b/14
e.+ si 32a/3, 32a/6, 38a/14,
52b/15, 75a/7, 139a/16, 140a/2, 140a/16,
183b/15, 187b/6, 189a/2, 189a/11,
189a/17, 222b/3
e.+ sin 187b/6
e.+ sinden 32a/2, 202b/10
e.+ sine 35a/13, 35b/2, 38a/11,
193a/7
e.+ sinün 35a/11, 38a/1, 38b/16,
187b/4, 193a/10
e.+ sisin 200a/10
e.+ sünden 32a/5
e.+ sünün 139a/13

efendü bk. efendi
e.+ m 169a/10, 237a/1

efhem Çok çabuk anlayan, çok anlayışlı
e. 42a/2

efkâr (Ar.) Fikirler, düşünceler

e. 7b/1

eflak (Ar.) Fikirler, düşünceler
mânend-i ezyâl-ı e. 7a/17

efrâd (Ar.) Fertler, kişiler, kimseler
zümre-yi e.- i beşeriyetden 7b/17
e.+ ımı 206b/6

efrâs (Ar.) Atlar
e. 229a/6

efşâh (Ar.) Çok (daha, en, pek) fasih, en
düzgün ve açık (söz)
e.+ dur 99b/17

efser (Far.) Taç
bağış-ı e. ü evrenün 4b/15

efşân (Far.) Sonuna geldiği kelimelere
“saçan, dağıtan, serpen” anlamı katarak
Farsça usûlüyle birleşik sıfatlar yapar
e. eyleyüp 2a/4

efzûn (Far.) Fazla, çok
e. 179b/7

eger (Far.) Şart anlamını güçlendirmek
için şart cümlelerinin başına getirilir,
şâyet

e. 11b/11, 23b/13, 26b/12, 27a/1,
32a/16, 33a/1, 33a/2, 33a/6, 33a/7, 41b/9,
41b/13, 42a/5, 42b/2, 46a/16, 46a/17,
47a/7, 48a/10, 49a/8, 52a/1, 52a/3,
53b/12, 53b/16, 57a/6, 57b/17, 58b/15,
62b/14, 63a/5, 68a/12, 68a/13, 70b/8,
72a/6, 80a/11, 80b/1, 82a/12, 83b/12,
84b/13, 96a/1, 96a/5, 96a/7, 105a/15,
109a/9, 110a/9, 110a/11, 112a/6,
112a/16, 114b/5, 115a/16, 121a/17,
121b/17, 128a/2, 130a/8, 132a/13,
132b/5, 134a/8, 134a/9, 139b/8, 140a/13,
143b/3, 150b/8, 151a/12, 155b/4, 167b/5,
167b/6, 167b/13, 173b/8, 175b/1,
178a/13, 178a/14, 179a/7, 179a/9,
181a/8, 181b/5, 187a/2, 190a/1, 190a/2,
191a/4, 193a/4, 193a/10, 193a/13,
193b/4, 196a/15, 201a/3, 202a/15,
202b/1, 202b/5, 202b/6, 204a/8, 205b/4,
205b/6, 207b/11, 208b/17, 209b/5,

211a/1, 213a/12, 213a/14, 214a/3, 214a/10, 214a/11, 217b/16, 219a/13, 220a/1, 225a/5, 226b/12, 229a/16, 229b/1, 233b/11, 235b/8

egerçi (Far.) Her ne kadar, ... ise de, gerçi
e. 8a/2, 37a/16, 96a/13, 101b/1, 188b/1, 223a/13

egerçi ki (Far.) Her ne kadar, ... ise de, gerçi
e. 8a/16, 22b/10, 42a/1, 44a/10, 100b/14, 102b/10, 104b/15, 126a/4, 159b/3, 194b/16, 195a/12, 231b/9, 233b/6

egerçi kim (Far.) Her ne kadar, ... ise de, gerçi
e. 115b/12

egil - Eğik bir durum almak, bir yöne doğru çarpılmak
e.- en 208a/5
e.- miş 208b/6, 221a/16
e.- mişdür 208a/5
e.- ür 208a/6

egle - Alıkoymak, geciktirmek, vakit geçirtmek, durdurmak
e.- di 46a/17
e.- diler 46a/16

eglen - Hoşça vakit geçirmek
e.- düğ 46a/16
e.- meyüp 144b/7
e.- ürdi 46a/13

eglence Eğlenmek işi
e.+ si 213b/12

eglendür - Eğlenmesini, hoşça vakit geçirmesini sağlamak, avutmak, neşelendirmek
e.- mek 227a/4

egrilük Eğri olma durumu, dümdüz olmama, inhinâ
e. 171a/12

eğil - Eğik bir durum almak, bir yöne doğru çarpılmak
e.- di 166a/10

eğri Doğru ve kırık çizgi biçiminde olmayıp yönünü değiştirerek devam eden, aynı istikâmet üzere gitmeyen, çarpık
e. 212a/12

eğhad (Ar.) “Tek, bir” anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah’ın en güzel isimlerinden)dır
e. 139b/13, 140a/8, 140a/9, 140a/10

eğhadîş (Ar.) Hadisler, Hz. Muhammed’in sözleri

e. 12a/9, 28a/12, 41b/10, 42a/1, 104a/13, 108b/3, 131b/17, 162b/3, 194a/1
e.- i feşâhat-ı intizâm 36b/10
e.- i nebeviyye 12b/1
e.- i şahîha 20b/4
e.- i şerîfe 145b/5
e.- i şerîfeden 11b/6
e.- i şerîfenün 102b/6, 195a/12
e.- i şerîfe-yi mezkûre 41b/6
e.- i nebeviyye 200a/13
e.- i nebeviyye-yi münîfe 17a/6, 99a/9
e.- i şahîhe 36a/2
e.- i şerîfe 16a/17, 16b/9, 39a/11, 78b/5
e.- i şerîfede 39a/7
e.- i şerîfedendür 75b/14
e.+ de 22b/15, 25a/4, 95b/6, 152a/10
ketb-i e.+ de 182b/1
ketebe-yi e.+ de 143a/9
kütüb-i e.+ de 19b/6, 187a/6, 191b/7
e.+ den 151b/13
e.+ i 14b/4, 17a/10, 39b/4, 99a/13, 151b/10
e.+ ün 205a/4

eğhak Çok (daha, en, pek) lâyıık, yakışır, müstahak
e.+ dur 81b/17
e.+ im 137b/5

ehl (Ar.) Sâhip, mâlik
 e. 64b/4, 106b/2, 112b/7,
 141a/16, 230a/4
 e.- i edyân 231a/9
 e.- i Bedrdur 225b/16
 qurra-ı bâşıra-ı e.- i beşâret 4b/13
 sâdât-ı e.- i behiştendür 12a/7
 e.- i besâirde 9a/1
 e.- i beyt 18a/9, 186b/5
 e.- i beyt-i nübüvve 36a/7
 e.- i beyt-i hıyâruş 192a/9
 e.- i beytindendür 157b/5
 e.- i beytine 157a/16
 e.- i beytinüñ 18a/4, 151b/16
 e.- i cennet 80b/5, 90b/15, 111b/4,
 155b/9
 e.- i cennetden 154a/8, 155a/14,
 155b/6
 e.- i cennete 76a/5
 e.- i cennetüñ 39b/9, 80b/9,
 156a/1
 e.- i dünyâdur 52a/11
 e.- i ğarbdan 169b/1
 e.- i Hâbeşeye 34a/15
 e.- i hadîş 134a/6
 e.- i hikmet 176a/6
 e.- i idrâk 231b/13
 e.- i ‘ilmi 71a/16
 mesken-i e.- i imân 187b/12
 e.- i imâna 104a/2, 104b/17,
 107b/1
 e.- i İslâm 104b/7, 110b/9, 111a/2,
 120a/11, 169a/16
 e.- i İslâma 104b/10, 105a/13,
 140a/12, 154b/1
 e.- i İslâmdan 119b/9, 192b/2,
 229b/6, 230b/8
 e.- i İslâmı 125a/10
 e.- i İslâmuñ 102b/12, 110a/15
 e.- i qabîle 159b/11
 e.- i kemâl 13b/7
 e.- i kitâb 120a/5, 230a/1, 230a/7,
 230b/1
 ğayr-ı e.- i kitâb 59b/14
 e.- i kitâba 192a/16
 e.- i kitâbdan 37b/15, 229b/16,
 230b/8, 230b/10
 e.- i kitâbdansın 111b/15
 e.- i kiyâset 170a/1
 e.- i ma‘ârif 9b/13

e.- i maḥşer 147a/2
 e.- i meclisde 114b/16
 e.- i meclüsten 151a/1
 e.- i Medîne 144a/7
 e.- i Medîneye 144b/4, 184b/4
 e.- i Mekke 101b/4
 e.- i Mekkedden 106b/14
 ‘azimâ-yı e.- i Mekkedden 107b/3
 e.- i Mekkedür 108b/16
 e.- i Mekkenüñ 104b/6
 e.- i memâlikde 230a/3
 e.- i memleket 230b/12
 e.- i nârdan 155b/7
 e.- i nazrı 6b/1
 e.- i sa‘âdet 196a/9
 şıfat-ı e.- i şafâda 27b/12
 e.- i şer 107b/2
 e.- i şirk 230b/10
 e.- i ‘aqla 74a/4
 e.- i tafsîr 45b/9
 e.- i tafsîrden 51a/13
 e.- i taqväda 30b/16
 e.- i tecribe 208a/17
 e.- i tefâsîr 59a/1
 e.- i tefsîr 58a/11
 e.- i tefsîr-i taşriḥ idüp 188a/6
 e.- i tevâriḥ 59a/16
 e.- i tevriye 22a/8
 sa‘âdet-i e.- i yakın 3a/1
 e.- i zevk 177b/3, 231a/6
 e.- i zühd 208a/1
 e.+ e 217b/16
 e.+ i 29a/13, 79b/16, 82a/9,
 105b/9, 105b/11, 106a/9, 141a/12, 176b/3
 e.+ imi 81b/6
 e.+ ine 200b/11
 e.+ ini 210b/9
 e.+ inüñ 36b/4, 62b/14, 134a/11,
 177a/14
 e.+ üñ 225b/9
ehlen ve sehlen (Ar.) “Hoş geldin,
 merhaba, nasılsın?” anlamında hatır
 sorma sözü
 e. 144a/7
e’imme (Ar.) İmamlar
 kelâm-ı e.+ den 16b/6, 16b/9,
 73b/17, 78b/5
 kelimât-ı e.+ den 76b/7

e.- i erba'nuñ 168b/16

e'izze (Ar.) Azizler
e.- yi mezkürenüñ 163a/4

ek - Toprağa tohum atmak veya gömmek
e.- mege 192b/14

ekber (Ar.) Çok (daha, en, pek) büyük
e. 38b/11, 212a/6
nāmūs-ı e. 101b/11
e.+ dür 58a/15, 58a/16

ekili Ekilmiş, mezrū
e. 34a/7

ekmel (Ar.) Çok (daha, en, pek) kâmil, mükemmel, kusursuz, noksansız
e.- i ivech üzerine 188b/2

ekrem (Ar.) Çok (daha, en, pek) kerim, cömert, lutuf ve kerem sâhibi
e. 34a/10
e.+ i 30b/7

ekşer (Ar.) Çok fazla, en çok, birçok
e. 52b/2, 141a/2, 178a/9, 187a/16, 188b/8
e.+ dür 26a/8
e.- i cünüşüñ 159b/7
e.+ i 187b/12, 209a/5
e.+ idür 23a/10
e.+ inde 183a/12
e.+ ini 2b/8
e.- i cünüşüñ 159b/7

ekşerî (Ar.) Çok defa, çok zaman, çoğunlukla, ekseriya
e. 3b/3

eksil - Eskisinden az duruma gelmek, azalmak, tenâkus etmek
e.- düm 185b/6
e.- mez 199b/16

eksücek Eksik kelimesinin küçültme eki almış şekli
e. 161a/16

eksük Mevcut olmadığı için ihtiyaç duyulan (kimse veya şey), noksan
e. 108b/17, 160b/13, 177b/10
e. etme 56b/9
e.+ üñ 126b/4

ekvân (Ar.) Varlıklar, âlemler
e.+ da 24b/16

el 1. Kolun, bilek mafsalından itibâren avuç ve parmakları içine alan ve iş görmeye, tutmaya yarayan kısmı, 2. İyelik ekleriyle kullanıldığında sâhiplik, mülkiyet ifâde eder
e. 173a/15
e.+ e 33a/8, 33a/14
e.+ e alurdi 153a/1
e.+ i 107b/17, 119a/7, 124b/15, 151b/9, 200b/3, 218a/13
e.+ im çeker 181a/6
e.+ im çekmezin 181a/5
e.+ imden 47b/6
e.+ in 21b/9
e.+ inde 17a/15, 46b/8, 55a/8, 57a/7, 70b/1, 100a/8, 101a/8, 101a/10, 101a/13, 101b/15, 101b/16, 104b/1, 110a/13, 120a/11, 120a/14, 121a/11, 124b/15, 139a/12, 152a/7, 203b/15, 208a/5
e.+ indedür 150b/12, 196b/2
e.+ indeki 116b/7
e.+ inden 175b/3, 221b/10, 234b/15
e.+ ine 48a/9, 75a/9, 77b/10, 116b/8, 120a/2, 130a/6, 131b/7, 137a/12
e.+ ini 48b/7, 49b/7
e.+ iñ 21b/10
e.+ iñden gele 64b/6
e.+ iñiz 200b/2, 201b/1
e.+ iyle 141a/7
e.+ leri 84b/13, 95a/4
e.+ lerin 98b/17
e.+ lerinde 90a/2
e.+ lerinden 71a/7
e.+ lerine 211b/13
e.+ lerüñ 234b/4
e.+ üñ 209a/2
e.+ üñi 61a/9

el (II) Arapçada isimleri mârife yapan

(belirli duruma getiren) bir ön ek olup dilimize aşağıdaki şekillerde girmiştir

- e. - ...el-^ç allāme 14a/17
- e. - ^ç abidīn 185b/2, 186b/9
- e. - ^ç aric-i alā 6a/5
- e. - ^ç ārīzīn 146a/12
- e. - āyet 103a/14, 192a/6,
- e. - āyete 103a/2, 117a/8
- e.- ayyāmü's-sünün 6a/6
- e.- eyādi 6a/10
- e.- ğufrān 10a/13
- e.- ğinā 30b/9
- e.- hāc 240b/15, 240b/16
- e. - haķīr 240b/14
- e. - hāmd 192a/13
- e. - hamd'ullāh 29a/2, 29a/7,
- 46b/11
- e. - hāmdü'ş-şükr 187b/14
- e. - hennā ve seyyidinā 147b/2
- e. - hūkmü'l^ç adl 37b/2
- e.- imām 14a/16
- e. - ittifāķ ve'l-muşādefe 159a/9
- e. - mu^ç ammā 223a/8, 223b/2
- e. - mu^ç annī 158b/17
- e. - muttafi ... 158a/8
- e.- Kudüs 6a/5
- e.- ma^ç lūm 5b/13
- e.- meskūn 6a/7
- e.- Mıřrīnūñ 172a/8
- e. - mü^ç mīn 118b/14
- e.- münzirīnūñ 205a/4
- e. - şükrī 157a/12
- e.- ^ç azm 31b/2
- e.- ^ç irķ-ı nizā^ç 34b/10
- e.- taķva 30b/9
- e.- teşbih 195b/6
- e.- tevāfīķ 94b/2
- e.- vā^ç izūñ 175b/17
- e.- vāķi^ç 159b/6
- e. - yāfi^ç 153a/16

elā (Ar.) “Gözünü aç, dikkat et, bilmiş ol, bak” anlamında Arapça tembih edatı olup dīvan edebiyatında bilhassa nazımda, söylenecek şeye dikkati çekmek için “ey” ünlemiyle birlikte mısrā başında kullanılmıştır

- e. 5b/17, 6a/2, 8b/12

elbāb

- e. 15b/12

elbetde bk. elbette

- e. 39a/3, 191a/11

elbette (Ar.) Şüphesiz, muhakkak, mutlaka

- e. 47b/1, 47b/10, 61b/2, 141b/13, 142a/16, 153a/5, 196a/17, 205b/10

elçilik Elçinin görevi ve makâmı, sefirlik, sefâret

- e.+ e 108a/7

elem (Ar.) Izdırap, keder, gam, tasa, hüzün, melâl

- e. 101b/7116b/17, 213a/6
- e.+ dedür 217a/8

elemtere (Ar.) Kur'ân-ı Kerim öğrenenlerin ilk okudukları ve ezberledikleri on namaz süresinden biri olan Fil süresinin başlangıç kelimesi

- e. 24a/6

elfāz (Ar.) Lafızlar, sözler

- e. 12b/5, 94a/16
- taşhih-i e. 32b/6
- e.- ı faşihesi 14b/12
- e.- ı küfür söylemek 53a/8
- e.- ı meşhûre 16b/17, 91b/16
- e.- ı mezkûre 94b/1
- e.+ da 95b/7
- e.+ ı 94a/15
- e.+ ina 99b/1
- e.+ unda 95b/2, 169b/15
- e. dörer bārından 46a/8

elgāz (Ar.) Bilmeceler, lugazlar.

- e. 220b/2

elķāb (Ar.) Lakaplar, unvanlar

- e.+ ları 6a/15

elif (Ar.) Arap alfabesinin ilk harfi

- e. 222b/2, 223a/12
- e.+ i 100a/15
- e.+ üñ 92b/17, 100a/13

elli Kırk dokuzdan sonra, elli birden önce gelen sayının adı

e. 65b/11, 126b/3

elma Rengi kırmızı ile açık yeşil arasında değişen, sert ve parlak kabuklu, hoş kokulu, ufak çekirdekli, ekşi, mayhoş veya tatlı, vücūda yararlı birçok hassalar taşıyan gevrek meyve
e.+ laruḡ 179a/15
e.+ ya 179a/15

eltāf (Ar.) Lütuflar
e. 15a/5

elvāh (Ar.) Levhalar, tablolar, görünüşler, manzaralar
e.- ı ḡuduvv-ı revāhāda 13a/11

elvān (Ar.) Renkler
e. 23b/15, 24b/15, 165b/5
enva^c-ı e. 15a/12
taḡāyir-ı e.- ı insān 23a/13
e.- ı muhtelife 25a/2
e.- ı muhtelifeden 24a/8
e.+ dan 168a/3
e.+ ı 15b/5, 19a/3, 25a/9, 176a/16
teḡāyir-i e.+ ı 15b/16
cemi^c-ı e.+ ından 25a/7
e.+ uḡ 164b/14

em - (Bir şeyi) Dudak, dil ve nefes yardımcı ile içine çekmek
e.- erdüm 181a/13
e.- mege 73b/3, 199a/6

emān (Ar.) emin olma, korkusuzluk, güven, emniyet
e. 105a/9, 107a/10
e.+ ı 106b/12, 106b/14
kenef-ı e.+ ında 105a/12
mürāyā-yı i.+ ı 12b/10

emānet (Ar.) Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse, vedā
e. 40b/12, 40b/16
ḡame-yi e.-i ^c aẓmī 2b/12
e.+ ı 111b/2, 141a/3
e.+ ini 127a/15
e.+ iḡe 121a/8
e.+ leridür 86b/10

e.+ e ḡiyānet itmek 114a/12

emārat (Ar.) Emāreler, belirtiler, ipuçları, izler
e.+ uḡ 16a/15

emcek (Ar.) Meme
e. 214a/2

emel (Ar.) Arzu
e.+ i 164a/15

emīn (Ar.) Güvenilir, inanılır, itimat edilir (kimse), inak
e. 6a/11, 56b/1, 74b/12, 97a/6, 105a/12, 111b/1, 111b/2, 152b/1, 152b/7, 169a/4, 230a/5

ümm-i e. 136a/16, 152a/7, 152b/1, 152b/3, 152b/12, 152b/14, 153a/2, 153a/3, 153a/7, 153a/12, 153b/4, 153b/7, 154a/1, 154a/9, 154a/10, 154a/16, 154a/17, 154b/3, 154b/6, 154b/11

ümm-i e.- i ḡabeşiyedür 151b/17, 152a/14
e.+ dūr 149b/9, 175b/15, 186b/15
ümm-i e.+ i 152a/8, 152b/5, 154a/12

e. itmiş 104b/17

e. idüp 125a/16

e.+ lerdür 88b/11

e.+ leri 143a/16

e. olavuz 64b/8

e. oldı 236b/9

e. olduğum 214b/12

e. olma 56b/4

e. olup 128b/16

tamām-ı e. olup 107a/11

e. olur 134a/13

e. olurlar 86b/8

ümm-i e.+ üḡ 152a/17, 153b/1

emir (Ar.) Bir şeyin yapılması veya yapılmaması hususunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk
e. 56b/15, 56b/16

emīr (Ar.) Bir kavim veya memleketin başı, başkan, bey, reis

- e.+ e 205b/17
e.+ i 206a/2
- emirü'l-mü'min** bk. emirü'l-mü'minin
e. 58a/17, 66a/4
- emirü'l-mü'minin** (Ar.) "Mü'minlerin başı" anlamında halîfeler için kullanılan unvan
e. 31b/9, 45b/7, 66b/15, 77b/15, 78a/3, 78a/6, 84b/8, 84b/9, 136a/6
- emkine** (Ar.) Yerler
e. 25a/3, 26b/7, 27a/10
havâ-yi e. 23a/17
e.+ dür 26a/9
- emlek** (Ar.) Çok büyük
şart-ı e. 235b/17, 236a/13
şart-ı e.+ dür 236b/5
e.+ dür 236a/11
- emmāre** (Ar.) Emreden, emredici
e. 82a/4
- ‘emmi** (Ar.) Ammi sözünün halk ağzındaki söylenişi, amca
‘e. 185a/2
‘e.+ ler 112b/8
‘e.+ leri 108b/6, 109b/4, 109a/10
‘e.+ si 104b/16, 109a/5
‘e.+ sinüñ 159b/3
e.+ im oğlı 119b/8
- emmizāde** (Ar. + Far.) Amca oğlu
e. 34b/8
- ‘emmü** bk. ‘emmi
‘e.+ m 137b/2, 137b/4, 159a/17, 159b/2, 185a/8, 185a/15, 185b/4, 192a/2
‘e.+ ñ 121a/1, 121a/10
- emn** (Ar.) Emniyet, korkusuzluk, güven, huzur
e. 105a/9, 107a/10, 115b/2, 118b/14
- emr** (Ar.) Bir kavim veya memleketin başı, başkan, bey, reis
e. 25b/2, 52a/1, 57b/3, 70b/5, 113b/13, 114a/8, 128b/14, 129b/10, 141b/2, 184a/10, 187a/5, 231a/7
e.- ı ma^c rûf 54b/10
e.- ı ‘arız 25b/17
e.- ı şerîfine 67a/12
e.- i fetvâ 51b/5
e.- i ma^c rûf 54b/16
e.- i muhâldür 26a/17
e.- i şerîflerin 38a/14
e.- i şerîflerin 31a/10
e. buyurdukları 75b/3
e.+ e 50a/17, 50a/4, 91b/9, 171a/14
e. eyle 112a/2
e. eyledi 29a/1, 52b/10, 61b/3, 65b/6, 68a/5, 68a/11, 113b/5, 124a/8, 126a/9
e.+ i 71a/14, 118b/11, 123b/9
e.+ i ile 17b/4
e.+ inden 105b/6
e.+ ine 20a/4, 27b/10, 50a/15, 75b/10, 199b/2
e. itdi 81a/2, 126b/14, 133b/4, 191a/13
e. itdiler 226a/7
e. itdüğü 48b/15
e. itdügüm 203a/11
e. iden 226a/8
e. ider 114a/11
e. iderdi 139b/3, 204b/17
e. iderdüm 80a/15
e. idüp 55b/6
e. itmekdür 92b/5
e. itmiş 80a/12, 125a/1
e.+ lerini 60b/6
e.+ üme 230b/7
aḥd-ı e.+ ün 172a/4
e.+ üne 61b/2
e.+ üni 126a/5
e.+ üñ 226a/10
e. bā el-ma^c rûf 76b/3
e. midür 86b/6
- emrāz** (Ar.) Hastalıklar, illetler, marazlar
e.+ ina 46b/17
- emşāl** (Ar.) Eş, eşler, benzer, benzer olanlar
mağbūt-ı e. 11a/7
zurüb-ı e.+ dendür 127b/16

- e.+ i 59a/15, 91b/12
e.+ im 188a/12
- emşār** (Ar.) Şehirler, büyük şehirler, beldeler
e. 8b/3
- emtar** (Ar.) Yağmurlar
e. 15b/6
- emvāl** (Ar.) Mallar, mülkler, satın alınan şeyler
e.+ leri 8a/14
- emvāl** (Ar.) Mallar, mülkler, satın alınan şeyler
e. 83a/6
- emzür** - (Kadın veya dişi hayvan) Yavrusunu memesindeki sütü emdirmek suretiyle beslemek, meme vermek
e.- enler 152a/9
e.- mişdür 152a/3, 152a/13, 161a/17
e.- ür 49a/5
e.- ürdi 160b/10
e.- ürken 73a/16
- enām** (Ar.) Kur'ân-ı Kerîm'in altıncı süresinin adı
ka'be'-yi mütevveccih-ı 'âmme-i
e. 8a/11
- en'ām** (Ar.) Yaratılmış olan bütün mahlûkat, halk
e. eyledi 81a/13
e. eyledüj 81a/14
e.+ a 51b/1
- enār** (Far.) Nar kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli
e. 179b/12
- enbiyā** (Ar.) Nebîler, peygamberler
e. 2a/15, 3a/11, 21b/14, 22b/3, 54b/13, 76b/14, 89b/11, 89b/17, 121a/6, 146b/6
şınf-ı e. 2b/11
şeyh-ı zülâle-yi şafiye-yi şâfi-yi e. 19a/17
- e.- yi 'azām 163a/8
e.- yi ulu'l-azmü'l 2a/11
e.+ dan 11b/16, 186a/2
irsâl-i e.+ dan 32b/5
e.+ dan şoğra 192a/8
e.+ dandur 187a/4
hâtim-i e.+ dur 115a/15
e.+ ları 11b/17
e.+ mile 87b/4
e.+ nuş 126a/12, 182a/12, 186a/5
sâ'ir-i e.+ nuş 192a/7
e.+ ya 55a/1, 89b/9
- endām** (Far.) Beden
e. 191a/16
- endāze** (Far.) Bez, kumaş gibi şeyleri ölçmekte kullanılan ve çarşı arşını da denen 65 santim uzunluğunda ölçü
e. 173b/1
e.+ dür 175a/10
- endişe** (Far.) Merak, kuruntu
şalâh-ı e.+ dür 7a/7
e. itmezler 173b/8
- endişlig** (Far.) Endişe
'ākıbet-i e.+ den 173b/4
- enek** Yanağın çeneyi örten alt kısmı
e.+ ümi 98b/6
- enfa'** (Ar.) Çok (daha, en, pek) faydalı
e.+ ı 15a/2
- enîn** (Ar.) İnilti, inleme
e. 8b/16
- enis** (Ar.) Dost
e. 87b/8
e.+ den 80b/14
- enīs** (Ar.) Dost, arkadaş, yâr, hemdem
e.+ i 47a/1, 193a/8
- enise** (Ar.) Enis kelimesinin müennes şekli
e.+ dür 148a/10

enlü	Eni fazla olan, geniş e. 232b/15	meşkut-ı e. 9a/1 matmah-ı e. 13b/10 e.- i ' aliyeleri 7b/9
ensāb	(Ar.) Nesepler, soylar e. 30b/13, 32a/17, 91a/2 e.+ ıñuzı 30b/14 e.+ ıñuzıñ 195b/11 e.+ uñızı 31a/3	eñ Başına geldiği sıfatın o sıfatın ifade ettiği anlamın en üstün derecesinde olduğunu belirtir e. 30a/3, 81a/12, 88b/2, 100b/11, 105b/9, 106a/3, 106a/6, 106a/7, 107a/5, 123a/1, 123a/2, 123a/7, 123a/15, 129b/6, 131b/16, 133b/15, 133b/16, 134a/1, 135a/12, 135b/6, 135b/10, 136b/4, 139a/7, 140a/4, 140b/15, 140b/16, 155b/17, 156a/4, 160a/3, 161b/2, 181b/7, 191a/7, 191a/8, 196b/7
enşāb	(Ar.) Dikili taşlar, heykeller, putlar e.+ ıñuz 31a/7 e.+ uñ 31a/9	
enşār	(Ar.) Yardımcılar, koruyucular e. 34a/15, 40a/9, 122a/6 każā-yi e. 40b/15 e.+ da 40b/11 vilāyet-ı e.+ dadur 40b/5 hazret-i ' alī-yi e.+ dan 75b/16 imām dārimī ebū eyyüb-i e.+ ı 204b/11	eñlü Yüzün rengi e. 167b/12, 168a/9
enşārī	(Ar.) Ensardan olan kimse e. 74a/9	eñlülük Tenlilik e. 23a/8
enseb	(Ar.) Çok (daha, en, pek) uygun, yerinde, münasip e.+ dür 189b/4	epsem Dilsiz, konuşmayan, ebkem e. 51a/16, 99a/3, 154b/3
envā'	(Ar.) Neviler, çeşitler, türler e. 15a/12 e.- ı dekaıyıkā 162b/14 e.- ı muhāmmmed-ı ahlāk 7b/15 e.- ı elvān 15a/12 e.- i ezālar 114b/3 e.- i Habeşüñ 174b/12 e.- i melāhī 7b/9 e.- i muhtelife 44a/15 e.+ ı 2a/4, 175b/6 e.+ ına 33b/7 e.+ ından 167b/8 e.+ ını 206a/11, 206a/13 e.+ ınuñ 178b/3 e.+ un 169b/17	er 1. Erkek, 2. Rütbesi olmayan asker, nefer e. 62a/10, 82a/9, 119a/6 e.+ den 13a/8 e.+ dür 62a/12 e.+ i 134b/10 e.+ lere 167b/15 e.+ leri 122a/11, 135a/17, 135b/16 e.+ lerüñ 135b/17, 209a/5
envār	(Ar.) Nurlar, ışıklar e.- ı mihr-i hikmetlerinden 10a/15	er Arapçada isimleri mârife yapan (belirli duruma getiren) bir ön ek olup dilimize aşağıdaki şekillerde girmiştir e. - raḥīm 6a/2 e. - raḥş-ı rüz 6a/8 e. - raḥd 6a/1
enzār	(Ar.) Bakışlar, nazarlar	er ölür adı kalur Er ölür, adı kalır. e. 13a/14
		erāzī (Ar.) Yerler, topraklar; yer, toprak e. 26a/3
		erbāb (Ar.) Sâhipler

e.- 1 buğz 11a/9
mürebbi-1 e.- 1 fazl 9b/12
kıldve-yi e.- 1 fazl u kemāl 10b/5
e.- 1 firāset 170a/1
e.- 1 hadīşden 146b/8
inzār-1 e.- 1 kerem olup 13b/10
e.- 1 ‘aqluñ 176a/5
e.- 1 ‘uqūl 164a/13
e.- 1 ma‘ālī 9a/2
e.- 1 zühd 138b/13

erba‘ a (Ar.) Dört, dördüncü
e.+ nuñ 169a/16

ercah (Ar.) Çok (daha, en, pek) üstün,
en tercih edilen, en tercihe lâıyk olan
e. 162b/5, 168a/4

ercüvān rengi Judas ağacı ve onun çiçeği
rengi
e.+ nde 179a/14

erfa‘ (Ar.) Çok (daha, en, pek) yüksek,
çok yüce
e.+ 1 15a/1

erhām (Ar.) Rahimler, döl yatakları
e.+ a 36b/14

eri - Isı etkisiyle sıvı durumuna
gelmek, zeveban etmek
e.- dügi 209a/9
e.- miş 65a/17
e.- yüb 209a/9
e.- yüp 65b/7, 209b/12

erīb (Ar.) Olgun kişi
fiṭen-i e. 13a/10

erit - Isı etkisiyle sıvı durumuna
getirmek, halletmek
e.- di 213a/6
e.- e 209a/1
e.- üp 62a/1

erk Kuvvet, güç, iktidar
e. 218a/14

erķām (Ar.) Rakamlar, sayılar
şāhid-i kitāb müşkin-i e. 3b/7

erkān (Ar.) Bir topluluğun başlıca
kimseleri, ileri gelenler, devletin,
ordunun sayılı kimseleri, üstler
e.+ 1 112b/15
e.+ ın 54b/1
e.+ ıñuzdan 110b/3

erkek Canlı varlıkların üreme
bakımından ayrıldığı iki cinsten dışısını
dölleyecek şekilde yaratılmış olanı,
dişinin karşıit cinsi, er
e. 64b/15, 127b/16, 128a/2,
173a/3, 178a/13
e.+ dür 127b/14
e.+ leri 65a/12, 187b/2
e. mi 68a/2

erüşdür - Erişmesini sağlamak,
yetiştirmek, ulaştırmak, îsal etmek
e.- ür 31a/8

ervām (Ar.) Rumlar
e.+ da 26a/7
fażilet-i e.+ da 163b/14

erzānī (Far.) Lâıyk, değer, uygun
e. 39a/11

es - (Hava için) Bir yönden bir yöne
doğru hissedilir şekilde hareket etmek
e.- ecek 23a/4, 23a/6

es/eş Arapçada isimleri mârifeye yapan
(belirli duruma getiren) bir ön ek olup
dilimize aşāğıdaki şekillerde girmiştir
e. - şāgānī 99b/15
e. - şalavāt ezkāhā 2b/14
e. - şalavāt 140b/16
e. - selām 59b/6, 118b/13
e. - selām - 1 ‘aleyhüñ 111b/6,
111b/7
ebnā-yi e. - serārīde 189a/6

es‘ ad (Ar.) Çok (daha, en, pek) hayırlı,
çok saādetli, pek mutlu
e.- 1 sā‘ ātda 9b/10

esāme (Ar.) Yeniçerilerin ana kütükte

yazılı olan isim ve künyeleri
e.- yi ħadme-yi ħubūşdan 45a/9
e.+ sini 17a/12

esāmī (Ar.) İsimler, adlar
e. 104a/14
e.+ sini 107a/9

esās (Ar.) Bir şeyi meydana getiren
ana unsur, asıl yapı, temel
e. 10b/16
e.+ ı 15b/2

esbāb (Ar.) Sebepler
e. 32a/17, 227b/9
e.- ı ma' işetlerine 63b/12
e.- ı zinetler 90a/3
e.+ ı 124b/13
e.+ ını 62b/4
e.+ ları giymek 30b/17
e.+ ların 68b/17, 69a/1, 69a/2
e.+ uñ 25a/15

es'ad (Ar.) Çok (daha, en, pek) hayırlı,
çok saâdetli, pek mutlu
kevkēb-ı e.- ı ħiceste 13a/1

esed (Ar.) Arslan
e.+ üñ 20a/8

eşer (Ar.) Sarfedilen bir emek, yapılan
bir iş sonucunda meydana gelen, yetenek,
gayret veya emek ürünü şey, yapıt
e.+ ı 13a/4, 36b/8, 45b/3, 104b/8,
204a/1
e.+ idür 66a/2
e.+ lere 166b/6
e.+ leri 221a/13, 221a/14
e.+ lerine 182a/17
e.- ı du' āya 240b/10

esİR (Ar.) Birinin veya bir durumun
hükmü ve buyruğu altına girmiş olan
kimse, 2. Savaşta düşman eline düşen
kimse, tutsak; eskiden para ile satın
alınan kimse, kul, köle, cārīye
e. 22a/6, 26a/5, 174b/11,
206b/12, 212a/15, 228a/1, 231b/11
e.- ı derd-nāk 229b/11
e. eyledi 216a/5, 220a/5

e. eylediler 207a/1
e.+ ı 174b/4, 174b/10
e. itdi 215b/16
e. ider 198a/1, 232b/17
e. itmiş 235b/6
e. itmişdür 238b/9
e. idüp 215b/14
e. olıcağ 107b/4
e. olmağ 26a/7

esirge - Korumak, himâye ve muhâfaza
etmek, siyânet etmek
e.- düğinden 49a/10
e.- rsin 140b/2
e.- yüp 165b/14, 166a/10, 212b/15

esirgeyici Esirgeyen, merhamet edip
koruyan (Allah)
e. 82b/6

esİrlük Esir olma durumu, esâret, kölelik,
tutsaklık
e. 25b/7
e.+ imi 191b/16

eski Çok zamandan beri var olan,
üzerinden zaman geçmiş olan, kadim
e.+ ler 104a/6

eslâf (Ar.) Bizden öncekiler, bizden
evvel geçmiş kimseler, eskiler
e.- ı kerâm 13a/16

esle - Dinlemek, kabul etmek
e.- meyüp 140a/8

eslem (Ar.) Çok (daha, en, pek) doğru,
çok sağlam ve emin (şey)
e.+ den 156b/1
e.+ dür 156a/9

esmā (Ar.) İsimler, adlar
e. 135a/15, 160a/16
'âlem-i e. 27a/3
e.- yı beyt 161a/16
e.- yı ħüsnā 2b/4
bimuktezā-yi e.- yi celâliyye
37a/16
e.- yi ħüsnā 37b/3
e.+ ların 106b/15

e.+ sında 149b/6, 220b/2	e. 229b/11 e.+ ı 15a/12
esmā' (Ar.) İsimler, adlar e. 160b/5 e.- yi a' dād 227b/9 e.- yi ḥüsnādur 33b/1 e.- yi ricālū'l-meşakkāt 160b/2 E.+ da 161b/3 e.+ dandur 27a/5 esmā'ü'l-ḥüsnā e.+ yı 160b/15 esma'ü'r-ricāl e. 161b/16, 162a/5	eşfāk (Ar.) Çok (daha, en, pek) şefkatli, pek müşfik e.- ı cemile-yi taḳva 31a/15 eşgāl (Ar.) İşler, uğraşacak şeyler, meşgūliyetler, gāileler e.+ inüñ 23b/9 eşḥāş (Ar.) Kişiler, (özel ad)lar, kimseler e. 165b/5 e.+ uñ 30a/7
eşnā (Ar.) Bir işin yapıldığı veya olduğu zaman, sıra, an e.+ da 203b/16	eşhedü enn lâ ilāhe ill'allāh (Ar.) Allah'tan başka ilah yoktur e. 144a/17, 146b/2 eşhedü enn Muhammeden Resül'ullāh (ar.) Hz. Muhammed Allah'ın kuludur e. 144b/1
eşnāf (Ar.) Yaptıkları işlere göre sınıflara ayrılmış olan, kazançları sermâyeden ziyâde çalışmaya ve beden gücüne dayanan zanaatkârlara ve küçük ticâret sâhiplerine verilen ortak isim e. 2a/4, 15a/13 e.- ı mütevāfire 24b/14	eşher (Ar.) Çok (daha, en, pek) meşhur, pek ünlü, çok şöhretli e. 189b/4, 190b/17 e.+ dür 145b/17
esrār (Ar.) Gizli olan, herkesçe bilinmeyen şeyler, herkese açık olmayan gizlilikler, sırlar e. 138b/8 muḳtażā-yi zühūr-i e.- ı şifāt 2b/3 e.+ dan 162b/4 e.+ ından 2a/5	eşik Kapı e.+ iñe 115b/1
esrik Sarhoş e.+ diler 82b/4	eşk (Far.) Göz yaşı e. 55b/2
esved (Ar.) Siyah, kara e. 20a/9 'abd-ı e. 195b/14 'Abd-ı E. 197a/10 e.+ dür 58a/17	eşkarlık Al renkli olma durumu e. 23a/5 eşkiyā (Ar.) Haydut, soyguncu e. 8a/6
eş'ār (Ar.) Şiirler, manzum sözler e. 18a/15, 18b/14, 18b/16, 232a/10 e.+ dan 18b/2, 162b/1 e.+ uñ 162a/14	eşme Kaynak e.+ si 138b/7
eşbāh (Ar.) Cisimler, vücutlar, gövdeler cemi'-i e.+ uñ 2a/12	eşrāf (Ar.) İleri gelenler, şerefli, itibarlı kimseler, âyan e. 2a/9, 67b/12, 104b/6, 186b/16 e.- ı fiḥāma 13a/16 e.- ı ḳavminden 109a/4 e.- ı ḳumandan 108b/5
eşcār (Ar.) Ağaçlar	

e.+ uñ 165a/4

eşrâf (Ar.) Belirtiler, alâetler, nişanlar
e. 187a/7, 210a/15, 210b/4,
229a/6, 229a/8
e.- ı sâ' at 187b/8
e.+ ı 210b/3, 210b/4

eşref (Ar.) Çok (daha, en, pek) şerefli
e. 11b/9, 185b/8, 186a/2, 222a/10
e.- i cemi'-ı 'a'zâ-yı beşerdür
53a/5
e.- i teslimât-ı nâmiyât 3a/8
e.+ i 164b/14
e. olan 170b/13

eşyâ (Ar.) Yiyecek ve içecek dışında
insan için gerekli olan her türlü şey,
nesnelere
e.+ da 88b/12
e.+ nuñ 19a/11, 88b/2, 118b/9,
125a/13
hağâyık-ı e.+ nuñ 27a/7
hağâyık-ı e.+ yı 26b/15

et - Türkçede birçok kelimenin
sonuna gelerek birleşik fiiller teşkil eden,
sonuna geldiği kelimeye göre değişik
fonksiyonları olan, geçişli veya geçişsiz
fiiller, ayrıca çeşitli deyimler yapan fiil
ihtiyâr e.- di 52a/15
istirâhat e.- di 52a/16
teslîm e.- di 110b/5
fağr e.- diler 186b/10
e.- düğine 57a/6
e.- dükden sonra 101a/15
esâr e.- en 76b/1
beyân e.- er 39b/4
e.- me 115b/12
eksük e.- me 56b/9
havf e.- me 70a/1
defn e.- mege 151b/8
taflîk e.- mek 81b/6
ziyâfet e.- mek 40a/11
e.- mekde 44b/8
cebb e.- mekde 80a/16
temyîz e.- mekde 24a/4
naşib e.- mekle 81a/13
sırr e.- mekle 22a/11
nüfûz e.- memişdür 93a/7

muhtaşar e.- meyeydi 96a/8
ta' yîb e.- mezlerdi 109a/11
e.- mezüm 143b/6
katl e.- miş 85a/5
iktizâ e.- se 37b/2
nehy-ı münker e.- se 54b/16
'azîmet e.- se 37a/14
zühür e.- se 88b/5
e.- me 57a/9
e.- mek 33a/14
iltifât e.- meyüp 57a/2
e.- meñ 50a/9

et

e. 179b/15
e.+ i 176b/8

etek

Elbisenin belden aşağı kısmı
e.+ ün 22a/9

etlü

Et kısmı fazlaca olan, dolgun
e. 180a/4, 180a/12

etrâf

(Ar.) Taraflar, yanlar
e. 61a/17, 231b/17
e.- ı arz 76b/1
e.- ı dünyâya 187a/13
e.- ı 'âlemde 62b/8
e.- ı 'âlemün 62b/6
e.- ı rimâhdan 217a/1
e.+ da 85a/1, 104b/8
e.+ ı 128b/8, 180a/13, 228b/9
e.+ ın 137b/14
e.+ ına 128b/16, 191a/5
e.+ ında 109b/15, 111a/5
e.+ ını 216b/16

et-tevârid

e. 94b/2

ev

İçinde yaşanılan, ikâmet edilen
yer, konut, mesken, hâne, ikâmetgâh
e. 18a/15
e.+ de 46a/16, 46a/17, 190b/8,
211b/11
e.+ e 46a/12, 46a/13, 64b/10
e.+ i 86a/9, 128b/16
e.+ imde 203b/14
e.+ ine 35b/17, 36a/1, 41a/17,
75b/17, 128b/15, 153a/13, 153b/2

- e.+ leri 63b/5
- evā'il** (Ar.) İlk zamanlar, başlangıç dönemleri
e. 105a/3
e.- i nübüvetde 140a/4
- evāmīr** (Ar.) Buyruklar, emirler
e.+ ine 30a/5
- evān** (Ar.) Zaman, vakit
ḥalīfe-yi e. 38a/15
e.- ı şabāda 26a/15
e.+ ında 35a/16
- ever** - Evlendirmek
e.- megle 199b/13
e.- se 199b/8
- evet** Cevap olarak kullanılan tasdik sözü
e. 81a/5, 84a/3, 84b/8, 98b/15, 236a/15, 238a/3
- evkāt** (Ar.) Vakitler, zamanlar
e.- ı ḥamseyi 31b/15
īmen-i e. 9b/10
- evlād** (Ar.) Bir anne baba için kendi oğulları veya kızları
e. 34b/7, 83a/6, 90b/3, 91a/2, 182b/5, 182b/15, 183a/2, 183b/14, 190b/5, 190b/6
e.- ı Ḥām 36b/16, 219b/2
aşlāb-ı e.- ı Ḥāma 16a/8
e.- ı nesillerinden 17b/14
e.- ı Sām 26a/7
ümmeḥāt-ı e.+ a 184b/6
e.+ dan 107a/4
e.+ ı 20b/16, 21a/5, 21a/12, 21b/1, 21b/3, 21b/13, 22a/2, 26b/6, 22b/16, 23a/9, 26b/1, 90b/14, 160a/16, 187b/2, 192b/3, 193b/5, 194a/3
e.+ ıdur 36a/6, 162a/9
e.+ ina 21b/6, 22a/6, 22b/6, 26a/1, 26a/6, 36b/1, 186b/17
e.+ ından 19b/2, 22b/3, 25b/3, 160a/1, 163a/5, 184a/16
e.+ ını 2a/13
e.+ ında 187b/5
- e.+ ını 21b/1, 22a/12, 25b/6, 34b/4
e.+ larında 232a/7
e.+ ları 91a/7
e.+ larundan 26a/6
e.+ um 183a/14
e.+ umdan 159b/1
e.+ umuz 64b/5, 90b/4, 91a/5
e.+ umuza 35a/4
e.+ undandır 50b/16
e.+ undur 58a/17
e.+ u 18b/6, 22b/6, 26b/10
- evlen** - Nikāh bağı ile birleşerek bir âile kurmak, tevhül etmek, tezevvüç etmek
e.- dükleri 126a/12
e.- mek 167b/5
e.- se 80b/15
- evliyā** (Ar.) Allah'ın sevgilisi olan, hâli, davranışları, çok üstün vasıfları ve gösterdiği kerâmetler sebebiyle bu husus halk tarafından da kabul edilmiş bulunan seçkin ve has kul (kullar), ermiş, ermişler, veliler
e. 45a/13
e.- yı Allāh-ı kibārdan 12a/3
e.- yı kirām 163a/8
ḥavza-ı e.- yi taht-ı ḳabā 7b/17
e.+ mdur 88a/17
zümre-yi e.+ nu 2b/17
e.+ ya 25b/12
- evliyā'ullāh** (Ar.) Evliyā
e. 16b/4
- evrāk** (Ar.) Yapraklar, kitap sayfaları, kâğıtlar
e. 12b/4
- evren** Kâinat, cihan, âlem, kozmos
baḥş-ı efser ü e.+ ü 4b/15
- evşāf** (Ar.) Nitelikler, vasıflar
e. 68a/5, 120b/11
zıkr-i e. 6a/15
e.- ı şerīfe 119a/8
e.+ da 24a/3
e.+ u 175b/11

- evsāḥ** (Ar.) Kirler, pislikler
e.- ı beşeriyeden 7b/1
- evsaṭ** (Ar.) Orta derecede olan, orta halde bulunan
e. 164b/7
e.+ da 102b/7
mu'cem-i e.+ da 149b/14
- evsāṭ** (Ar.) Orta derecede olanlar, orta halde bulunanlar
mu'cem-i e.+ da 150b/2
- evtād** (Ar.) Direkler, kazıklar
e.+ lardur 87b/8
- evvāb** (Ar.) Allah'a tekrar tekrar yönelen, tövbe eden, ona çok ibâdet eden (kimse)
e. 93b/2, 93b/3
- evvāh** (Ar.) Çok ah eden
e. 92a/15, 92a/16, 92a/17, 92b/1
- evvel** (Ar.) Karşılaştırma yoluyla bir yer, zaman veya oluşun bahsedilen yer zaman veya oluştan önde veya önce bulunduğunu veya olduğunu anlatır, önce
e. 9b/15, 17a/8, 28a/10, 43b/9, 51b/5, 56b/6, 56b/12, 72a/17, 84a/16, 86b/13, 92b/13, 100b/2, 100b/11, 105b/9, 106a/3, 106a/6, 106a/7, 106a/8, 106b/4, 107a/5, 111a/16, 113a/2, 123a/1, 123a/2, 123a/7, 123a/15, 124b/1, 127b/4, 129b/6, 131b/16, 133b/15, 133b/16, 134a/1, 134b/4, 134b/10, 135a/12, 135b/6, 135b/10, 136b/4, 137b/1, 139a/7, 140a/4, 140a/5, 140b/15, 140b/16, 141b/7, 145b/17, 147b/13, 150b/6, 152b/12, 155b/17, 156a/5, 160a/3, 161b/2, 171b/16, 177b/12, 181b/7, 184a/14, 191a/7, 191a/8, 196b/7, 217b/11, 238a/5
andan e. 106a/6
bâb-ı e. 39a/17
bundan e. 109a/17, 206a/5
faşl-ı e. 18a/17, 39b/3, 138b/3, 162a/16
şulehâ-yı mü'mininden e. 146b/6
zamân-ı sa'âdet-i iktirânlarından e. 12a/2
- e.- i fetretde 24b/11
zamân-ı e.+ de 20a/5, 45a/16
e.+ i 87a/9, 106a/9, 106a/10, 227b/5, 227b/10, 239b/4
nişf-ı e.+ i 222b/16
e.+ idür 106a/15
süre-yi e.+ idür 93a/17
e.+ inde 56b/6, 130a/16
mışra'-ı e.+ inde 235a/10
e.+ inden 100a/15, 116b/2, 151b/2, 162b/3, 223b/3
e.+ ki 16a/13, 16a/16, 70a/11
bâb-ı e.+ üñ 41a/9
- evvelâ** (Ar.) İlk önce, ilk olarak
e. 15b/3, 21b/4, 34a/10, 105b/11, 108a/16, 110a/7, 112a/4, 112b/3, 112b/13, 125b/2, 136a/16, 157b/7, 158b/8, 158b/17, 222b/6, 225b/11
e.+ sı 77b/16
- evveliyet** (Ar.) Bir işin önceki evreleri
e. 106a/8
- evvelki** Daha önceki, bundan önce gelen veya olan
e. 17b/16, 27a/17, 96a/13, 96a/14, 99a/10, 100b/6, 114b/5, 123b/17, 128b/4, 155b/16, 159b/6, 184b/15, 185b/5, 185b/10, 189b/3
e.+ den 101a/9, 106b/10, 106b/16
e.+ ler 24b/5
e.+ lardan 172b/5
e.+ si 25a/16, 76b/12, 77b/16, 77b/17, 202a/2, 215b/2
- ey** Hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek veya anlamı güçlendirmek için kullanılır
e. 28b/10, 29a/17, 30a/17, 42b/8, 43a/5, 43b/7, 46a/15, 46b/11, 47a/3, 47b/4, 48a/5, 48a/13, 49a/11, 53a/13, 53b/12, 53b/15, 54a/17, 55a/2, 55a/15, 55b/13, 55b/15, 56a/1, 56a/5, 56a/8, 56a/16, 56b/1, 56b/11, 56b/15, 56b/16, 57a/2, 57a/9, 57a/15, 57a/17, 57b/11, 58a/1, 73a/11, 74a/1, 87a/16, 88b/14, 89a/3, 89a/8, 95a/5, 97b/7, 97b/9, 101b/9, 101b/12, 101b/15, 103a/5, 105a/6, 108b/15, 109b/16, 110b/14, 111a/9,

111b/14, 112a/5, 112b/2, 113a/1,
114b/11, 114b/12, 114b/17, 115b/14,
116a/1, 116b/8, 116b/9, 117a/1, 125a/3,
127a/4, 128a/13, 128b/3, 136a/13,
138a/3, 140a/16, 141a/11, 141b/7,
143a/16, 153a/3, 153a/7, 153b/1,
155a/14, 167a/10, 167a/12, 168b/12,
169b/13, 170a/15, 170a/16, 174a/3,
174a/5, 174a/15, 174a/16, 175b/1,
184b/11, 185a/8, 185a/15, 188a/7,
194a/14, 194b/4, 201a/7, 211a/4, 213b/2,
216a/13, 216b/6, 218a/6, 218b/15,
218b/17, 219a/1, 219a/11, 219b/3,
220a/6, 220a/13, 221a/17, 222b/12,
223b/14, 224a/17, 225b/9, 226a/2,
226a/8, 226b/5, 226b/12, 228a/13,
229b/15, 231a/6, 231a/7, 234a/3, 236a/3,
237a/16, 238a/11

eyalet (Ar.) Yönetim bakımından bir
çeşit bağımsızlığı olan, vâililer tarafından
yönetilen büyük il
e. 7a/8

eyegü Kaburga kemiği
e.+ si 180a/3

eyi bk. eyü
e. midür 174a/11

eyle - “Etmek, yapmak” anlamında
yardımcı fiil

e. 15b/3, 26b/13, 28b/15, 42b/2,
57a/9, 65b/14, 73b/1, 91a/4, 115a/2,
158a/12, 158b/13, 163b/16, 170a/10,
176a/10, 176a/11, 185b/10, 188a/3,
193a/5, 200b/14, 216b/5, 221b/7, 237a/16
e.- meyesin 48b/2
beyz e. 147b/2
cem[‘] e. 206a/13
du[‘] ā e. 155b/3
emr e. 112a/2
ḥalāş e. 48a/6, 48a/13
ḥayr e. 215b/8
ḥazer e. 57a/3, 57b/12
ḥazer e. 56b/17
ḥazır e. 56b/7
ihlāş e. 86a/4
infāk e. 57a/13
in[‘] ām e. 219b/14, 219b/15,

219b/16

ḳanā[‘] at e. 56a/2, 57a/6
laṭif e. 143a/6
luṭf e. 215b/8
mağfired e. 206a/14
maẓhar e. 143a/2
medḥ e. 219a/13
melāmet e. 222b/15
men[‘] e. 54b/9
meyl e. 221b/6
mu[‘] āşeret e. 56b/2
murāfaḳat e. 56b/10
muzāf e. 224b/8, 224b/12
mülāzemet e. 46a/3, 183a/16
naşb e. 125a/2
naşib e. 226b/13
naşihat e. 56b/13
nevs e. 221b/8
[‘]afv e. 203a/6
[‘]amel e. 56b/12
ri[‘] āyet e. 54b/2, 119b/11
rücū[‘] e. 43b/7, 49a/5
şabr e. 155b/8, 175b/1
şarf e. 126b/3
sefer e. 56b/7, 56b/8
şiyānet e. 226b/17
şenlük e. 221b/7
tağyir e. 22b/8
taḥammül e. 54b/11
ta[‘] yin e. 226b/16
taşnif e. 13b/7
tedbir e. 215b/7
temāşā e. 98b/5
terk e. 47b/13, 119b/12, 226b/6
teslim e. 109b/8, 110a/1
tevekkül e. 55b/16
tezevvüc e. 167b/6
ṭaleb e. 221b/14
vaşf e. 219a/14
vaşl e. 219b/15
ziyāde e. 143a/5
e.+ dür 236a/15
rücū[‘] e.+ ḡüz 220a/13
e.- me 235a/7
helāk e.- meye 48a/17
e.- di 15a/7, 22b/4, 22b/9, 28b/7,
28b/16, 47b/2, 53b/7, 59b/11, 90b/9,
103b/16, 119a/5, 125a/5, 127a/9, 133b/2,
151b/7, 206b/13, 214b/2, 220a/8, 227a/3,
227a/4, 230b/17, 231b/6, 232b/12,

233b/3, 235a/14, 235a/15
 āzād e.- di 140b/10
 ʿazm e.- di 231b/6
 beyān e.- di 120a/14
 cefā e.- di 207a/5
 daʿvet e.- di 21b/16, 73a/6,
 110a/14, 116a/4, 118a/14, 125a/11,
 196b/10
 delālet e.- di 47b/3, 104b/6
 emr e.- di 29a/1, 52b/10, 61b/3,
 65b/6, 68a/5, 68a/11, 113b/5, 124a/8,
 126a/9
 enʿām e.- di 81a/13
 esīr e.- di 216a/5, 220a/5
 faḥr e.- di 166b/11
 fetḥ e.- di 28b/17
 ğalebe e.- di 153b/14, 227b/16
 ğark e.- di 49b/4
 ḥacl e.- di 138a/5, 138a/7
 ḥādīm e.- di 84b/5
 ḥalq e.- di 25a/8
 ḥarām e.- di 50a/8, 207a/3
 ḥasta e.- di 237b/4
 ḥaṭā e.- di 69a/6
 ḥelāl e.- di 50a/4
 ḥifz e.- di 235a/15
 hicret e.- di 106b/3, 121b/10
 hiss e.- di 49b/3
 ḥiṭāb e.- di 194b/4
 ḥükme.- di 64a/2, 64a/5, 137b/8,
 236b/16
 iḥāṭa e.- di 215a/9
 iḥtiyār e.- di 52a/10, 144a/2
 iḳāmet e.- di 72a/16, 143b/9
 ikrām e.- di 157a/9, 158a/15
 iktif e.- di 230b/17
 ilkā e.- di 119a/4
 inşād e.- di 194b/1
 intiḳāl e.- di 29a/2, 48b/8
 inzāl e.- di 117a/8, 122b/2, 192a/5
 iʿtāq e.- di 81a/15
 iʿtidāl e.- di 194a/14
 iʿtikād e.- di 188a/10
 irsāl e.- di 130a/1
 iṣbāt e.- di 215b/17
 iṣāret e.- di 99a/6
 kaşd e.- di 78a/5
 katl e.- di 227b/3
 keşf e.- di 22a/10
 kul e.- di 240a/7
 luṭf e.- di 220a/8
 luṭflar e.- di 127a/8
 maḥzūn e.- di 111a/2
 mecrūḥ e.- di 240a/6
 melāmet e.- di 198a/10
 menʿ e.- di 194b/16
 mesh e.- di 130b/15
 meşġül e.- di 170a/13
 meyl e.- di 170a/6, 198b/13
 muḥabbet e.- di 170a/7
 muʿayyen e.- di 27b/13
 müfāḥaret e.- di 166b/5, 166b/7
 naẓar e.- di 218b/14
 nidā e.- di 236a/8
 ʿazab e.- di 47b/13
 ʿazīmet e.- di 61b/3, 143b/13,
 144a/7
 pāk e.- di 69a/2
 riʿāyet e.- di 194a/11
 rivāyet e.- di 85a/10, 86a/5, 86a/6,
 88b/6, 133a/9
 seyr e.- di 62b/8
 şulḥ e.- di 230b/3
 süküṭ e.- di 111b/9, 202b/16
 şarṭ e.- di 235a/17
 şikāyet e.- di 46a/15
 taḥmīn e.- di 65a/15
 taḳdīm e.- di 100a/14
 talāvet e.- di 114b/15
 taʿbīr e.- di 53a/15
 taʿlīm e.- di 27a/7
 taşdīq e.- di 129b/14
 tecdīd e.- di 104a/12
 teklīf e.- di 194a/9
 tekrār e.- di 116b/16
 temennī e.- di 21b/15
 tenbīh e.- di 46a/3
 teʿessüf e.- di 144a/10
 terciḥ e.- di 155b/11
 terġīb e.- di 133a/7
 terk e.- di 220a/3, 228a/11
 teşḥīr e.- di 59b/9
 teslīm e.- di 126b/17, 137a/14,
 150b/2
 tevbe e.- di 63a/17
 teveccüh e.- di 21b/3, 198b/3
 tezevvüc e.- di 152b/17
 tövbe e.- di 67b/12
 ṭaleb e.- di 130a/11
 yaġma e.- di 231a/14

vaż' e.- di 231a/2
 vefāt e.- di 130a/2, 133a/6,
 135a/16, 136a/3, 154b/13
 yağma e.- di 232a/14
 yemīn e.- di 191a/10
 zabt e.- di 72a/14
 zikr e.- di 150a/4
 z'um e.- di 109a/15
 zu'm e.- di 188a/13
 zühūr e.- di 15a/10, 204a/1
 e.- diler 22a/9, 225b/6, 231b/13
 beyān e.- diler 194a/12, 230b/1
 cem' e.- diler 65b/3, 212a/9
 defn e.- diler 149b/17
 du' ā e.- diler 34a/17
 esīr e.- diler 207a/1
 fahr e.- diler 186b/9
 fāsīd e.- diler 112b/8
 feryād e.- diler 144b/3
 gālebe e.- diler 184b/5
 haber e.- diler 114b/6
 ibkā e.- diler 231b/13
 ihtilāf e.- diler 229a/3
 ihtiyār e.- diler 23a/4
 kabūl e.- diler 108b/1
 men' e.- diler 61b/1
 nisbet e.- diler 117a/7
 nüzūl e.- diler 23a/2
 rivāyet e.- diler 156b/1, 204a/11,
 204b/7
 rücū' e.- diler 106b/11
 şabr e.- diler 88b/10
 su'āl e.- diler 58a/9
 ta'lim e.- diler 225b/10
 teslīm e.- diler 108b/14
 tesmiye e.- diler 188a/13
 teveccüh e.- diler 121b/15
 tövbe e.- diler 110b/9
 zulm e.- diler 225b/10
 e.- diñüz 219a/2
 hükme.- dügi 64a/1
 taraf e.- dügi 59a/4
 cem' e.- dügim 14b/6
 e.- dük 97a/6
 iķāmet e.- dük 118a/8
 'amel e.- dük 120b/17
 taşdıķ e.- dük 113b/9
 taleb e.- dük 118a/5
 e.- dükde 55a/4
 e.- dükden sonra 62a/11

irād e.- dükden sonra 1b/5
 e.- düm 137b/15, 216a/7, 238b/17
 āzād e.- düm 203b/9
 cem' e.- düm 206a/11
 du' ā e.- düm 73b/11
 hacl e.- düm 138a/10
 ıskāt e.- düm 227a/7
 iķrār e.- düm 239a/15
 kul e.- düm 211b/14
 sükūt e.- düm 216a/8
 taķrīr e.- düm 124b/4
 taşdıķ e.- düm 115a/16
 taşnīf e.- düm 14b/8
 teblīg e.- düm 127a/15
 tevāzu' e.- düm 161a/7
 e.- dūñ 128a/13, 222a/6
 en'ām e.- dūñ 81a/14
 irād e.- dūñ 205a/8
 ri'āyet e.- dūñ 115b/15, 121a/2
 sihr e.- dūñ 174a/3, 174b/1
 e.- dūñ mi 174a/8
 e.- gil 73b/6
 e.- me 73b/2, 73b/5, 169a/13,
 220a/6
 ifşā e.- me 46b/13
 melāmet e.- me 213b/2
 nażar e.- me 55a/4
 tafşīl e.- me 28b/15
 terk e.- me 218b/16
 rücū' e.- medi 47b/14
 e.- mek 135a/13, 190b/5
 beddu' ā e.- mek 25b/8
 def' -ı zulm e.- mek 52a/7, 52a/8
 isti' māl e.- mek 192b/8
 ittiķāz e.- mek 53a/13
 kaţ' e.- mek 178a/15
 muħabbet e.- mek 42a/8
 nażm e.- mek 183b/9
 'afv e.- mek 202b/10
 'azāb e.- mek 201a/5
 redd e.- mek 112a/8
 taħammül e.- mek 54b/12
 tesmiye e.- mek 134b/13
 āzād e.- mekdür 204b/6
 'ibādet e.- mekle 46b/14
 mü'ezzinlik e.- memek 144b/12
 e.- meñ 201b/1, 202a/17
 'azāb e.- meñ 202a/12
 cem' e.- meyesin 48b/2
 melāmet e.- meyiñüz 170a/16

zulm e.- mez 114b/9, 205b/8
 e.- mezdür 183b/17
 zāyi^ç e.- mezdür 151a/5
 hayr e.- miş 205b/10
 murād e.- miş 178a/15
 rivāyet e.- miş 20b/7, 20b/11,
 45b/7
 şart e.- miş 178a/12
 şikāyet e.- miş 183a/14
 e.- mişdür 204b/10, 233a/3,
 236b/2
 imā e.- mişdür 9b/6
 irād e.- mişdür 151b/12
 meyl e.- mişdür 130a/16
 naql e.- mişdür 191b/1, 205a/2
^çadd e.- mişdür 130b/10
 resm e.- mişdür 231b/1
 sebkat e.- mişdür 137a/4
 taqdīm e.- mişdür 100a/17
 vefāt e.- mişdür 129b/4
 yād e.- mişdür 103b/11, 165b/7
 katl e.- mişler 195b/1
 i^ç tirāf e.- mişlerdür 145b/1
 rivāyet e.- mişlerdür 149b/5
^çayān e.- η 70b/15
 şefkat e.- η 114a/14
 teşrīf e.- η 144a/11
 ihtiyār e.- ηüz 192b/15
 e.- r 176b/15
 fāsīd e.- r 193a/1
 idhāl e.- r 41b/2
 idrāk e.- r 162b/12
 ihtiyār e.- r 202b/12
 lāyık e.- r 91b/4
 muhabbet e.- r 170b/7
 muhtāc e.- r 42a/16
 perestār e.- r 2b/8
 rivāyet e.- r 21a/4
 secde e.- r 213a/2
 zabt e.- r 205b/6
 tefekkūri e.- rdi 51a/16
 e.- rüm 161a/5
 i^ç tikād e.- rüz 116a/13
 e.- se 200b/4, 204b/10, 222b/3
 edā e.- se 38b/4
 hādım e.- se 78b/9, 78b/12
 idhāl e.- se 35b/17, 41b/1
 ka^ç e.- se 85b/3
^çibādet e.- se 38a/12
 şetm e.- se 204a/16

taħammül e.- se 54b/17
 taşarruf e.- se 26b/6, 26b/8, 26b/9
 teva^çku^çf e.- se 229a/11
 zarb e.- se 204b/5
 zikr e.- se 203b/12
 ka^çsem e.- seler 196a/16
 zinā e.- seler 199b/14
 e.- sem 135b/5, 146a/7, 150b/9
 ihfā e.- sem 53b/13
 tevbe e.- sem 150a/13
 tekli^çf e.- se^ç 200b/15
 e.- sün 193a/16, 222a/1
 dā'im e.- sün 44b/2, 206a/1
 def^ç e.- sün 231b/3
 hıfz e.- sün 235a/1
 ifrāğ e.- sün 190a/14, 190a/15
 kâ'im e.- sün 206a/1
 mu^çāvenet e.- sün 200b/7
 mürāca^çat e.- sün 127b/2, 176a/1
^çafv e.- sün 206a/10
 rahmet e.- sün 72a/6
 şābit e.- sün 44b/2
 tazarru^ç e.- sün 55a/16
 tezevvüc e.- sün 154a/9
 ziyāde e.- sün 77b/13
 du^çā e.- sünler 55b/9
 e.- ye 22a/6, 85a/6, 86b/13,
 88b/13, 126a/4, 126a/9, 177b/7, 191a/11,
 238a/14
 cimā^ç e.- ye 167b/17
 edā e.- ye 38a/2, 38b/15
 hādım e.- ye 81a/7, 84a/10, 85a/5
 halāş e.- ye 238a/13
 hedm e.- ye 78b/13
 hūkm e.- ye 112a/4, 147a/16
^çibādet e.- ye 82b/17
 ictināb e.- ye 193b/8
 idhāl e.- ye 202a/2
 ihdāş e.- ye 104a/11
 ihzār e.- ye 190b/10
 ikāmet e.- ye 146b/14, 212a/3
 iktifā e.- ye 103a/8
 imāmet e.- ye 38b/14
 iştirā e.- ye 85a/3
 ka^ç e.- ye 191a/15
 me^çmūn e.- ye 8b/15
 nidā e.- ye 87a/5
^çafv e.- ye 205b/14
^çazāb e.- ye 63a/9
^çibādet e.- ye 86a/4

ʿuḳūbet e.- ye 53b/14
 saḳat e.- ye 191a/13
 saʿ y e.- ye 101b/7
 şarf e.- ye 192b/9
 sayʿ e.- ye 193a/10
 seyr e.- ye 61a/17
 süküt e.- ye 112a/3
 şikār e.- ye 217b/1
 şükr e.- ye 50b/5
 taḥfif e.- ye 74b/3, 74b/4
 tahlil e.- ye 53a/5
 taḥşil e.- ye 176a/3
 tedbîr e.- ye 48b/1
 tesbîḥ e.- ye 86a/14
 teslîm e.- ye 108b/12
 tevāzuʿ e.- ye 86a/4
 tevbe-yi naşûḥ e.- ye 79b/17
 tövbe e.- ye 79a/2
 e.- yen 181b/8
 delâlet e.- yen 16a/17
 e.- yim 77a/3
 e.- yecegin 64a/2
 tevaḳḳuf e.- yecek 136a/6
 e.- yecekleri 198a/5
 e.- yeler 198a/4, 198a/6
 ḥādım e.- yeler 84a/6
 ḳabûl e.- yeler 50a/13
 ḳıyās e.- yeler 11b/8
 ʿalâmet e.- yeler 230b/16
 süküt e.- yeler 112a/2
 ʿadl e.- yem 60b/6
 taḥammül e.- yem 60b/7
 taşnîf e.- yem 11b/5
 e.- yen 111b/12
 delâlet e.- yen 39b/4
 ḥādım e.- yen 16b/13, 84a/16,
 87a/7
 ḥıfz e.- yen 56a/17
 hicret e.- yen 104a/14, 105b/10,
 105b/12, 107a/6, 107a/8, 133b/14
 ḥidmet e.- yen 36a/7
 istidlâl e.- yen 41b/16
 melâmet e.- yen 211a/5
 muʿānaḳa e.- yen 123a/7
 müteessir e.- yen 74b/12
 nazār e.- yen 168b/12
 taḥammül e.- yen 139a/13
 vefât e.- yen 133a/3
 zem̄m e.- yen 42b/7
 ḥidmet e.- yenler 149a/15

ilticâ e.- yenler 173b/8
 taʿn e.- yenler 219a/9
 hicret e.- yenlerüñ 17a/11
 ferâmus e.- yim 240b/15
 ihtiyâr e.- yim 117a/11
 istiġfâr e.- yinüz 133b/4
 e.- yüp 65b/6, 105b/6, 111a/15,
 135b/4, 147a/12, 174a/8, 203a/3, 229b/11
 cemʿ e.- yüp 57a/17
 delâlet e.- yüp 47b/12
 efşân e.- yüp 2a/4
 fiġân e.- yüp 144a/9
 fikr e.- yüp 65a/14
 ḥaşr e.- yüp 202a/2
 ḥıyâtet e.- yüp 38b/3
 ḥoş e.- yüp 137b/6
 ilşâḳ e.- yüp 14b/7
 inzâl e.- yüp 29a/15
 iʿtikâd e.- yüp 53a/3
 iʿtizâr e.- yüp 213b/1
 ḳabûl e.- yüp 147b/7
 kabz e.- yüp 71b/5
 maḥcüb e.- yüp 134a/11
 meyl e.- yüp 110a/17
 münâcât e.- yüp 55a/16
 müteselli e.- yüp 71a/16
 naşihat e.- yüp 56b/11
 naşb e.- yüp 143b/11
 ricâ e.- yüp 57a/8
 rücûʿ e.- yüp 47b/17
 tafşil e.- yüp 70b/13
 tevāzuʿ e.- yüp 161a/4
 zeʿam e.- yüp 22b/9
 zühd e.- yüp 55b/16

eyle Öyle

e. 15a/2, 29b/3, 47a/1, 50a/11,
 53b/3, 62a/5, 65b/11, 69b/7, 75b/2,
 84b/8, 92b/17, 112a/4, 112b/1, 112b/12,
 114a/7, 119a/15, 136a/1, 216b/7, 230a/6
 e. mi 214b/4

eylet - Yaptırmak

e.- diler 225b/14

eyt - Söylemek

e.- eler 89a/5, 91a/1
 e.- di 21a/14, 28b/8, 28b/11,
 28b/12, 29a/2, 29a/6, 29a/7, 29a/8, 29a/9,
 29a/11, 32a/3, 32a/6, 46a/15, 46b/11,

47a/3, 47a/4, 47a/12, 47a/13, 47a/14, 47a/15, 47a/16, 47b/4, 47b/5, 47b/7, 47b/8, 48a/9, 48b/1, 48b/12, 49a/11, 52a/1, 52a/6, 52b/15, 52b/17, 53b/12, 53b/15, 57b/10, 66b/11, 66b/12, 66b/13, 67a/3, 67a/4, 67a/16, 67b/2, 67b/5, 67b/6, 68a/11, 68a/15, 68b/2, 69b/4, 69b/5, 69b/7, 69b/8, 69b/10, 69b/11, 69b/13, 69b/14, 70a/1, 70a/2, 70a/3, 70a/4, 70a/6, 70a/7, 70a/8, 70a/10, 70a/12, 70b/4, 70b/6, 70b/7, 71a/11, 71a/17, 71b/3, 71b/17, 73a/4, 73a/11, 73b/5, 73b/6, 73b/7, 74a/1, 74b/17, 75a/8, 76a/2, 76a/14, 77b/8, 77b/11, 78a/6, 78a/13, 78a/14, 78a/15, 80b/4, 80b/6, 80b/13, 80b/17, 81a/4, 81b/5, 81b/6, 81b/7, 81b/9, 82a/8, 83a/13, 83b/1, 83b/6, 83b/9, 83b/10, 83b/12, 84a/3, 84a/8, 84b/1, 84b/7, 84b/8, 84b/9, 84b/10, 84b/11, 84b/14, 84b/15, 85a/13, 86b/3, 86b/5, 86b/6, 88a/5, 88b/1, 91a/9, 91a/15, 91a/17, 92a/10, 92a/11, 92a/14, 92a/16, 92b/1, 92b/7, 92b/9, 92b/12, 92b/13, 92b/14, 93a/1, 93a/3, 93a/9, 93a/11, 93a/15, 93a/17, 93b/1, 93b/3, 93b/5, 93b/7, 93b/9, 93b/11, 93b/17, 94a/3, 95a/9, 95a/10, 95a/16, 97a/5, 97b/2, 97b/8, 97b/9, 97b/16, 98b/5, 98b/8, 98b/14, 99a/4, 99b/2, 101b/9, 101b/14, 104a/7, 105a/6, 109b/9, 110a/3, 110b/6, 110b/13, 110b/15, 110b/17, 111a/7, 111a/9, 111a/11, 111b/11, 111b/12, 111b/13, 111b/14, 112a/4, 112a/5, 112a/9, 112a/11, 112a/13, 112a/14, 112a/15, 112a/17, 112b/2, 112b/13, 113a/1, 113b/1, 113b/16, 114a/7, 114a/9, 114b/12, 114b/14, 115a/3, 115a/8, 115b/6, 115b/8, 115b/11, 115b/13, 116a/1, 116a/10, 116a/11, 116b/8, 116b/13, 116b/16, 117a/1, 117a/4, 117a/9, 117a/13, 117b/16, 120a/4, 123a/11, 124b/16, 125a/3, 125a/12, 125b/14, 126a/11, 126b/1, 126b/7, 126b/8, 127a/4, 127b/14, 128a/13, 128a/16, 128b/3, 129b/6, 130a/8, 130a/12, 131a/8, 132a/5, 132b/1, 132b/3, 136a/6, 136a/11, 136b/9, 136b/10, 136b/12, 137b/3, 137b/4, 137b/11, 138a/3, 138a/6, 138a/8, 140a/10, 140a/16, 140b/1, 140b/2, 140b/5,

141a/13, 141b/7, 141b/11, 141b/15, 142a/11, 142a/14, 143a/4, 143a/10, 143a/16, 143b/1, 143b/4, 143b/5, 143b/7, 143b/14, 144b/5, 144b/11, 146a/5, 148b/6, 149a/4, 149a/8, 150a/7, 150a/12, 150a/14, 150a/16, 150b/4, 150b/10, 150b/11, 151a/1, 151a/6, 151b/4, 151b/6, 153a/2, 153a/3, 153a/4, 153a/5, 153a/6, 153a/7, 153b/1, 154b/3, 155a/16, 155b/1, 155b/4, 156b/17, 157a/6, 161a/1, 168a/11, 171b/15, 172a/14, 184b/11, 185a/3, 185a/6, 185a/9, 185a/12, 185a/15, 185b/3, 185b/15, 185b/17, 186a/17, 191b/16, 192a/1, 194a/14, 202b/14, 203a/2, 203a/9, 203a/14, 203b/3, 203b/6, 204a/4, 204a/6, 204a/8, 204a/12, 214b/4, 216a/13, 230a/7, 230b/5, 231a/6, 231a/10, 239b/1

e.- diler 49a/5, 52a/4, 57b/10, 68a/1, 68a/2, 70b/15, 71b/16, 82b/10, 93a/5, 93b/13, 94a/9, 95a/14, 102b/13, 103a/5, 104a/13, 105a/8, 107b/5, 108a/9, 108b/1, 108b/15, 109b/10, 109b/16, 110b/2, 110b/4, 111a/9, 111a/12, 114a/3, 114b/17, 116a/7, 116a/8, 117b/14, 124a/14, 129a/16, 129b/2, 133b/4, 136b/12, 142b/1, 229b/15, 230a/11, 231a/7, 231a/13

e.- dügi 25b/8, 166a/4

e.- dügiñ 150b/9

e.- düginüñ 231a/12

e.- düklerin 82b/5

e.- düklerine 73a/13

e.- düm 82b/12, 88a/13, 97b/3, 97b/9, 98b/8, 98b/15, 99a/5, 101b/12, 101b/14, 124b/2, 135b/2, 149a/3, 155a/15, 168a/10, 184b/13, 185a/2, 185a/5, 185a/8, 185a/11, 185a/15, 185b/2, 185b/4

e.- düñ 231a/9

e.- düñüz 226a/16

e.- miş 49b/17, 50a/2, 186b/7

e.- mişler 167b/5, 197a/14

e.- sün 170b/7

e.- sünler 225b/15

e.- üp 83a/1, 135b/14

e.- ür 19b/12, 19b/17, 20a/7, 20b/1, 22a/8, 22b/13, 39b/12, 44b/17, 45b/4, 45b/9, 51a/11, 55b/13, 58a/17, 58b/4, 62b/2, 62b/11, 63a/4, 063b/14,

63b/15, 64b/8, 64b/14, 66a/3, 66a/4, 74b/5, 80b/2, 81a/9, 91b/4, 92a/7, 92b/4, 93a/1, 93b/14, 94b/16, 95a/17, 97a/1, 97a/9, 97a/15, 98a/4, 98b/1, 98b/11, 98b/12, 99b/11, 99b/14, 99b/16, 100a/1, 100b/13, 101b/12, 103b/1, 103b/6, 103b/10, 113b/12, 117b/10, 120a/1, 123a/6, 124a/12, 124a/16, 131b/13, 133a/13, 133b/11, 133b/14, 134b/3, 134b/17, 135a/15, 135b/1, 135b/10, 136b/4, 137b/17, 138a/11, 141a/11, 141b/5, 143b/11, 146a/3, 148b/11, 148b/17, 151b/7, 152b/11, 153b/4, 154a/1, 154a/15, 155a/14, 156b/16, 157a/3, 159a/17, 160b/16, 165a/12, 169b/1, 173b/13, 180b/11, 183a/13, 183b/1, 183b/13, 184a/13, 184b/10, 185b/14, 191b/15, 194b/10, 194b/13, 196b/6, 199b/11, 201a/7, 201a/9, 201a/15, 201b/11, 213b/1, 227b/11, 239b/13

e.- ürdi 139b/7

e.- ürleri 53b/11, 101a/2

eyü İyi

e. 25a/11, 42a/15, 44a/13, 63a/13, 99a/4, 167a/13, 173a/16, 193b/11, 195a/5, 209b/4, 239a/3
e.+ dür 42b/5, 176b/8, 217b/5
e.+ si 164b/2, 164b/7, 178a/2
e.+ sine 189a/15

eyülik İyi olma durumu, iyi olan şeyin niteliği "iyilik"

e. 21a/6, 39a/2, 82b/10, 91a/14, 113b/6, 114a/10, 200b/13, 202a/4, 202b/5
e.+ de 130a/13
e.+ ine 195b/11, 201b/13
e.+ ler 87b/11, 91b/5, 235a/2
e.+ leri 212a/9
e.+ lerini 44b/3

eyyâm (Ar.) 1. Günler, 2. Zaman devir

e. 233a/11
mürür-ı e. 67b/5
e.- ı^c izzet ve sa^c âdetlerini 8b/12
ba^ckiyye-yı bākiyye-yi e.- ı tūfān
19a/16
ne^ckāve-yi e.- ı zindegāni 10a/3

hacle-yi mevāni^c -i e.+ da 12b/14

e.+ ı 233a/12

e.+ ında 176b/2

e.- ı saltanatü'l-^c uzmā 6a/6

e.+ imuş 233a/9

ezā (Ar.) Eziyet, sıkıntı verme, incitme, üzüntü, cefā, cevr

e. 54b/10, 105a/11

e.+ lar 104b/14

envā^c -i e.+ lar 114b/3

e.+ ya 41a/5

ezān (Ar.) Müslümanlara namaz vaktini bildirmek ve namaza çağırma için müezzin tarafından genellikle minâreden yüksek sesle yapılan dâvet

e. 40b/12, 40b/15, 143a/11, 144a/11, 144a/13, 145a/1

e.+ a 143a/12

e.+ dan 144b/4

e.+ ı 140b/15

e. o^ckıda 29a/4

e. o^ckıya 29a/1

e. o^ckıyan 140b/15

e. o^ckudu^cda 146b/9

e. o^ckumadı 144b/10, 145a/4

e. o^ckuma^cğa 144a/15

e. o^ckuyarak 146b/1, 147a/2

Ezed Bir kabile adı

E. 40b/16, 41a/1

E.+ dedür 40b/12

ezel (Ar.) Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman

e. 25a/13

ezfer (Ar.) Güzel kokulu, güzel kokan
^c ayn-ı misk-i e. 9a/6

ezfera (Ar.) Ezferin (güzel kokulu) müennes şekli

e.+ nuş 180a/17

ezhār (Ar.) Çiçekler

e. 8b/5

ezher (Ar.) Çok beyaz ve parlak

e.+ dūr 74b/1	faḥr bk. faḥr f.- ı rāzī 50b/14 f. idebilürsin 43a/10 f. iderem 182b/13, 182b/17 f. ü şeref 163b/9 faḥrū'l-enbiyā f. 186a/12
ezil - Yassılmak, çığnenmek, ufalanmak, parçalanmak e.- üp 227a/8	faḥr (Ar.) Övünme, iftihar, gururlanma f. 164a/6, 186b/17 f.- ı cezīl 163a/15 f.+ dur 200b/11 f. etdiler 186b/10 f. eyledi 166b/11 f. eylediler 186b/9 f. itdügüniz 31a/7 f. iderlerdi 29a/15 f. idüp 55a/8 f.+ ini 30a/15 f. mi idersin 43a/6
ezkāhā (Ar.) Temiz, hâlis, saf, iyi hal sâhibi. es-şalavât e. 2b/15	fā'ide (Ar.) İşe yarama, yarar f. 31a/13, 122b/14, 134b/1, 182a/8, 226a/10 f.- yi ğarībe 147a/6 f.- yi kāmīle 135a/8 f.- yi laṭīfe 103b/13 f.+ den 75a/12 f.+ dūr 163b/8 f.+ lere 35b/3 f.+ münj 75a/11 f.+ si 31a/17, 50b/5, 92a/5, 176b/15 f.+ sin 167b/16 f.+ sini 75a/10
ezkıyā (Ar.) Çok zeki (kişi) e. 18a/13	fā (Ar.) Arap alfabesinin yirminci harfi f. 42a/2 f.+ nuḡ 97a/10, 155a/7
ezvāc (Ar.) Zevçler, karı kocalar, eşler e.- ı hüsneleriyle 90b/2 e.- ı tahirāt 191b/11 e.+ den 119a/5 e.+ ıḡuza 90a/5 e.+ ıḡuzla 90b/12	fa ammā (Ar.) Olduğundan f. 113a/9
fā (Ar.) Arap alfabesinin yirminci harfi f. 42a/2 f.+ nuḡ 97a/10, 155a/7	fā'ik (Ar.) Daha üstün, tercih edilecek üstünlükte; seçkin f. 167a/11, 225b/4 f. olmağla 170a/10
fa'ammā (Ar.) Olduğundan f. 113a/9	fa'ika (Ar.) Fâik kelimesinin müennes şekli ‘ibārāt-ı f. 14b/10
fācir (Ar.) Kötü işler yapan, zinâ ve işrete düşkün olan, fîsk u fücür sâhibi (kimse), sefih f.- i şaḳīdūr 30b/3	fāiz (Ar.) Belli şartlarla ödünç verilen paradan muayyen zaman sonunda alınan kâr, ribâ mizâb-ı f.- i rahmet-i bî-ḥesâb 8a/15
fācire (Ar.) Zinâ ve işrete düşkün, fîsk u fücür sâhibi kadın f. 73a/5	
faḥ (Ar.) Tuzak f. 142b/8	
fāḥiṣ (Ar.) Aşırı, ölçü dışı, çok fazla, insafsız derecede fazla f. 150a/13	
fāḥiṣe (Ar.) Kötü kadın, hayat kadını f. 114a/16	

- fākā** (Ar.) Yoksulluk
faqr ü f.+ sını 102b/12
- fakīr** (Ar.) Yoksul (kimse), muhtaç
f. 62a/3, 88a/8
‘abd-ı f.- ı keşirü’t-takşir 12b/7
f.+ üñ 10a/7
- faqr** (Ar.) Fakirlik
f. ü fākāsın 102b/12
- falān** (Ar.) Belirtilmesi gerekli görülmeyen isimlerin önüne getirilerek onları belirsiz şekilde niteler
f. 28b/4, 28b/5
- fānī** (Ar.) Son bulucu, sonlu, ölümlü, kalımsız, bâkî olmayan
f. 57a/10, 238a/8
dünyā-yi f.+ de 90a/15
f.+ dūr 57a/9
- farızā** (Ar.) İslām dîninin kula farz kıldığı mükellefiyet, şer’an yapılması zorunlu olan Allah emri
f. 26a/15
- fāriğ** (Ar.) Vazgeçmiş, terketmiş, el çekmiş
f. 106b/4, 110a/12, 222a/16, 230a/5
f. olası 61b/8, 61b/10
f. oldı 77b/7
f. olduğdan sonra 144b/4
f. olmaya 238a/8
f. oluñ 103b/5
f. olup gayrı 144b/10
- Fārisī** (Far.) Farsça, Acemce, İran dili
‘allāme-yi f. 102a/4
- farq** (Ar.) İki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan değişik taraf, başkalık, farklılık
f. 24a/4, 138a/9, 170b/11
f.+ dan ötüri 189b/6, 189b/10
f.+ ları 175a/1
f. olunup 232a/4
- Fars** (Far.) Hint-Avrupa ırkından olan İran milletinin adı ve bu millettten olan kimse
F. 40a/5
F.+ a 59a/2
F.+ uñ 20b/17, 21a/6, 229a/6
- Fārisī** (Far.) Farsça
beyt-i F. 8a/2
- farq** (Ar.) Haddinden fazla olma, aşırılık, ifrat
f.- ı izdivāc 11b/13
- farz** (Ar.) İslām dîninde Allah’ın emri olduğu kesin bir delille sâbit olan, yapılması sevâbı, özürsüz olarak terki büyük günâhı, inkârı ise küfrü gerektiren itikâdî, amelî, ahlâkî yükümlülük
f. olunan 70a/9
- fāsīd** (Ar.) Fesâda uğramış, bozulmuş, bozuk, kötü
f. 192b/6
f. eylediler 112b/8
f. eyler 193a/1
- fāsīde** (Ar.) Fāsīd kelimesinin müennes şekli
f. 123b/5
- faşih** (Ar.) Güzel, âhenkli, açık ve anlaşılır şekilde düzgün ve yanlışsız söylenen (söz), fesâhatle söylenen (söz)
f. 145a/10, 148a/10, 179b/8
f.+ lerdür 170b/15
lafz-ı f.+ üñ 45a/6
- faşih** bk. faşih
f. 95b/1
- faşihā** (Ar.) Fasih kelimesinin müennes şekli
f.+ dur 211b/8
elfāz-ı f.+ sı 14b/12
- faşl** (Ar.) Ayırma, ayrılma
f. 16a/15, 16a/16, 16b/1, 16b/4, 16b/7, 16b/10, 16b/11, 16b/13, 16b/14, 16b/17, 17a/7, 17b/16, 18a/3, 18a/5, 18a/7, 18a/17, 18b/3, 18b/11, 18b/12,

39b/3, 45a/10, 73b/15, 78b/3, 80a/5, 82a/3, 84a/16, 91b/15, 96b/2, 99a/10, 104a/13, 123b/6, 130a/16, 137b/1, 138b/2, 162a/15

f.- ı evvel 17a/8, 18a/17, 39b/3, 138b/3, 162a/16

f.- ı rābi‘ 17b/6, 157b/2, 220b/1

f.- ı sāliḡ 155b/12, 206a/15

f.- ı sāni 17a/11, 151b/15, 176a/4

f.- ı šānide 101b/1

f.- i sāliḡ 17b/1

f.+ a 182a/9

f.+ ı 41a/9

f.+ ın 18b/4

f.+ ında 18a/15

f.+ ları 82a/4

faşlü’l-ḡitāb f.+ da 139a/9

faşş (Ar.) Yüzük taşı

f.- ı habeşī 131a/10

f.- ı Ḥabeşī 130b/17

f.- ı Ḥabeşisi 131a/5

f.- ı ḡātem 4b/12

fātiḡ (Ar.) Fetheden, açan, ülkeler zapteden kimse

f.- i ümmehātü’l-bilād 9b/3

fātiḡa (Ar.) Başlangıç; Kur’ân-ı Kerim’in ilk sûresinin adı

sûre-yi f. 88a/7

f.+ sında 94b/10

fāyih (Ar.) Güzel kokan

f. olan 23a/12

faẓilet (Ar.) Erdem

f. 11b/4, 77b/15, 88b/11, 174b/14, 186a/7

āfiṡāb-ı ‘ālem-tāb-i f. 10b/8

f.- ı šalāḡ 27b/6

f.- ı taḡvāda 19a/10

f.- i ervāmda 163b/13

f.- i taḡvāda 16a/5

f.+ de 40a/3, 175a/1

f.+ e 78a/10

f.+ i 16a/4, 16a/5, 18b/1, 18b/5, 19a/8, 19a/9, 27b/2, 27b/5, 28a/12, 162a/17, 187a/3, 192a/11

f.+ ine 134a/4

cuybār-ı f.+ lerinden 10a/15

f.+ lerine 187a/1

f.+ üñüz 77b/14

faẓil (Ar.) Âlicenaplık ve cömertlik, iyilik, lutuf, kerem

f. 1b/6, 33b/11, 39a/8, 78a/5,

138b/7, 151a/13, 163a/7

guzīn-i serā-yı f. 10b/7

mürebbi-ı erbāb-ı f. 9b/12

ḡıdve-yi erbāb-ı f. u kemāl 10b/5

f.- ı tābi‘inden 134a/7

f.+ dan 192b/5

f.+ ı 66a/1, 162a/14, 163b/12,

192a/11

f.+ ına 16a/16, 39b/4, 92a/5,

145a/17, 187b/9, 206a/3

f.+ ından 163b/12

f.+ ını 11b/7, 85a/12

f.+ ından 88a/13

f.+ iyle 30a/11

f.+ ları 16b/12, 16a/14, 75b/13

f.+ larına 39b/1

medāris-ı f. ü kemālde 10a/17

f. ve kemāl 138b/17

faẓlü’l-ḡuddam ve’l-ḡadem ve’ş-şeyḡü’l-islā ve’n-niḡrīrū’l-ḡümām f. 14a/12

faẓla (Ar.) Her zamankinden veya gerekenden çok, ziyāde

f. 34b/12, 151a/17

f.+ sından 36a/14

febihā (Ar.) Pek âlâ, ne iyi, tamam

f. 41b/12

fedā (Ar.) Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna verme

f. 180b/16

f. olsun 79b/1, 180b/15, 223b/12, 228a/4, 235a/4, 235a/12, 236a/17

fehāme (Ar.) Büyüklük

f. 14a/17

fehīme (Ar.) Fehīm kelimesinin müennes şekli

baḡa‘e-yi cemīle-yi f.- de 11a/4

fehm (Ar.) Anlama, anlayış, idrak
f.+ den 192b/5
f.+ inde 162b/17
f. idem 60b/5
f. idüp 93b/15
f. olunan 54b/15
f. olunur 12b/1, 27a/8, 123b/4,
149a/10
f.+ üñi 61a/4

fehṽā bk . fetvā
f.- yi itā' ate 4b/5
f.+ sı 7b/10, 55a/17, 128b/1,
192b/17, 205b/9
F.+ sı 28a/1
f.+ sinca 54b/14, 67a/11

fekeyf e (Ar.) Öyleyse
f. 25b/13

felah (Ar.) Yarmak
f. 235a/8, 235a/9
felahü'l-ḳulüb f. 235a/10

felāh (Ar.) Kurtuluş, selâmet
f. 235a/8
şāhīb-i f. 235a/7
f.+ ı 232b/10
f.+ ım 235a/6

felāhlik Kurtulma
f.+ la 43b/14

felek (Ar.) Gökyüzü, semâ
f. 6a/9
hākān-i f. 6b/14
hıdmet-ı f. 10b/9
şāh-ı f. 5b/3
ḳımme-yi f.- ı devvāre 11a/1
asumān-ı f.+ de 12b/16
felekü'l-burūc f. 13a/1

fellāh (Ar.) İkinci, çiftçi
f. 43a/5, 43a/7, 43b/7, 43b/9,
43b/16

fenā (Ar.) Hoşa gitmeyecek durumda
olan, istenen veya gereken nitelikte
bulunmayan, kötü
f. 4a/2, 71a/12

f. bulmaz 67b/5
dār-ı f.+ dan 102a/16
f.+ dur 13a/9

ferāğ (Ar.) Vazgeçme, çekilme, el
çekme, ferâgat etme
f. 107a/10
f. idüp 51b/6
mücānebet-i f. 10b/2

ferâgat (Ar.) Hakkından isteyerek
vazgeçme, el çekme, sarf-ı nazar etme
f. idüp 227a/5

ferah (Ar.) Hoşa giden bir halden
duyulan zevk, gönül açıklığı, sevinç,
sevinme

f. 129a/2, 135a/3, 137b/12,
165a/4, 165a/13, 165b/3, 183a/4
sürür-ı f. 138a/15
f.+ dan 138a/5
f.+ dur 227b/9
bā' iş-i f.+ dur 164b/11
f.+ ımdan 137b/14, 138a/10
f.+ ımdan 138a/7
f. itecek 57b/15

ferahnāk (Ar. + Far.) Sevinçli
f. 55a/6, 55a/7, 96b/11
f. ol 221b/7
f. olup 17a/3, 96b/5

ferāmuş (Far.) Unutma, hatırdan çıkarma.
f. 240b/17
f. eyleyim 240b/15
f. idüp 57b/6

ferc (Far.) Son, âkıbet, encam
f.+ in 178a/17
f.+ ini 127b/17
f.+ üm mi 172a/6
f. - zen 172a/4

ferd (Ar.) İnsanlardan her biri, belirli
olmayan (özel ad), kişi, kimse, birey
f. 53b/13, 65b/12
f.+ e 46b/5
f.+ i 159a/5, 83a/15

ferec (Ar.) Sıkıntıdan sonra gelen

kolaylık, kederden sonra gelen sevinç
f. 177a/7
f.+ inüj 191a/14

ferhan (Ar.) Sevinçli, neşeli
f.+ dan 218a/15

ferheng (Ar.) İlim, hüner, mârifet
f. 4b/16

ferhunde (Ar.) Uğurlu, kutlu, mesut,
mübârek
f. 137b/9
f.+ dür 171a/15

ferîd (Ar.) Eşsiz, tek, eşi olmayan
(kimse veya şey)
f.+ i 138b/8

ferîk (Ar.) Eskiden fırka
kumandanlarına verilen unvan
f. 117a/5

ferişte (Far.) Melek
f.+ lerüj 67a/5

fermân (Far.) Emir, buyruk
f. 4b/9, 7a/5,
tâbi^c-i f. 7b/8
f.- ı ilâhî 232a/3
f. -ber 62b/5

fersah (Ar.) 3 millik uzaklık ölçüsü
f. 69a/10
f.+ dan 69a/14

feryâd (Far.) Yüksek sesle ve kuvvetle
bağırma, bağırma, haykırış, çığlık, âvâze,
fîgan
f. 143a/13, 144a/9, 146a/5,
146a/6, 146a/8, 203b/2
f. eylediler 144b/2
f. ideler 89a/13

fesâd (Ar.) Tabîi halden çıkma,
bozulma, bozukluk
f. 109b/7
f.- ı âmâl 32b/13
f.- ı ^cazîm 83b/7
buğat-i f.- ı nişân 8a/6

f.+ ı 28a/1
f. idicilerdür 64b/3

feşâhat (Ar.) Kurallı, etkileyici, heyecan
verici, inandırıcı, sanatlı söz
aḥādîş-i f.- ı intizâm 36b/11
belagâ-yı f. 10a/4
f.+ de 23b/13
f.+ i 160a/14
f.+ ine 95b/5
^cadem-i f.+ le 43a/6
aşḥâb-ı f. 14b/12

feslegen (Yun.) Ballıbabagillerden,
saksılarda süs bitkisi olarak yetiştirilen,
keskin kokulu, ufak yeşil yaprakları kekik
gibi bahar ve koku verici olarak
kullanılan, küçük beyaz çiçekli bitki
f. 215a/3, 228b/10
f.+ i 215a/4

fetâva (Ar.) Fetvâlar
f. 214a/11

feth (Ar.) Açma, açılma; bir memleket,
şehir veya mevkiî savaşıyla düşman elinden
alma, ele geçirme, zaptetme
f. 104a/12, 107b/2, 128b/12,
175b/13, 229a/17
muḥaddime-yi cünüd-i f. 4b/14
f.- ı Mekkedden 132b/14
f.- ı nûnla 99b/3
f.- ı sîn 189a/15
f.- i dâl 189b/10
f.- i şâd 100a/15
f. eyledi 28b/17
f.+ i 97a/10, 97a/11, 143b/9,
149a/17
f.+ inde 71a/5
ka^cbe-yi f.+ ine 128b/6
f. iderüz 66b/1, 66b/2
f. idüp 122a/14
f.+ iyle 40a/11
f. oluna 76b/1
f. olundu 30a/12
f. olunduḡda 144a/1
f. olunup 187a/13

fetha (Ar.) Arap ve Osmanlı alfabesinde
üstüne konduğu sessiz harfi kısa “*d*” veya “*e*”

sesiyle berâber okutan ve (---) şeklinde gösterilen hareke, üstün
f.+ lar 100a/13
f.+ ları 229a/5
f.+ larıyla 152b/1

fevâ (Ar.) Bir mesele hakkında şeriatın hükmünü anlamak için sorulan soruya müftü tarafından muhâtap zikredilmeden verilen cevap, sorunun şer'î cevâbı
emr-i f. 51b/5
nişîn-i menseb-i f. 10b/6
f.+ dan 51b/6
f. virmezsin 51b/7

fetret (Ar.) İki peygamberin gelişi arasında geçen süre
evvel-i f.+ de 24b/11

fevâ'id (Ar.) Faydalar, menfaatler, kârlar
f.- ı anîka 14b/14
kandil-ı f.- ı me'âli-i nihâd 11a/6
f.+ i 14b/6, 206b/3

fevķ (Ar.) Üst, üst taraf, yukarı
f.+ inde 222a/11
fevķü'l-hadd f. 171a/4

fevķ'âlâde (Ar.) Olağanüstü
f.+ dūr 173a/14

fevt (Ar.) Bir şeyi bir daha ele geçmeyecek şekilde kaybetme, elden kaçırma
f. itmeyüp 10b/1
f. olduğdan sonra 127b/6
f. olmuş idi 17b/3

feyyâz (Ar.) Çok verimli, bereketli, çok feyizli
f. 37a/15

feyz (Ar.) Verimlilik, bolluk, bereket
f.- i keffiyle 6a/12
f.- i emtâr 15b/6

feza (Ar.) Görülen ve görülmeyen bütün gök cisimlerini içine alan uçsuz bucaksız boşluk, uzay
f. 14b/12, 140b/8

fezâhat (Ar.) Rezillik, edepsizlik, rüsvâlık
f.- ı mestür olup 50a/10

fezâ'il (Ar.) Faziletler
f. 36a/17
f.- i 'âmâl 41b/14
dürr-i f.+ e 192b/10
f.+ i 19a/11, 175a/8
f.+ inde 41a/1
f.+ ine 145b/11
tamâm-ı f.+ ine 175b/16
f.+ ini 12a/17

fırķa (Ar.) İnsan topluluğu, bölük, cemâat, tâife
f.- ı bî-dîni 4a/2
f.- ı kazâ 2a/5
f.- ı Münifenüh 13a/17
f.- ı seniyyeye 163a/6
f.- ı eşfiyânuş 2b/17
f.- ı mu' teberenüh 12a/12
f.- ı senniyenüh 9a/9
f.+ nuş 163b/6

fırşat (Ar.) Bir şeyin yapılması için uygun düşen, elden kaçırılmayacak durum ve zaman, vesîle
f. 118a/4
f. buldukça 101b/8

fisk (Ar.) Hak yoldan çıkıp her türlü günâhı işlemeyi huy hâline getirme, sefâhata dalma, fenâlık
f. 56a/13
f.+ dan 79b/5

fışıldı Yavaş sesle konuşulurken çıkan ve güçlkle duyulabilen ses
f. 153b/15

fiŗrat (Ar.) Yaratılış, hilkat, halk, tekvin; insanın yaratılışında var olan hususlar, huy, tıynet, mizaç
f.+ da 174b/13
ibtidâ-yi f.+ da 15b/5, 19a/4

fi (Ar.) Harf-i târif "el" almış Arapça kelimelerin başına gelen ve

bunlara “-de, içinde” anlamı katarak zarflar yapan ek

f. 3a/15, 6a/7, 8b/1, 9b/16, 11a/16, 183b/12, 189a/5, 224b/4

fi-sebîlî'llâh f. 3a/15, 39a/1, 76b/4, 79a/5, 79b/4, 83a/10, 104a/5, 140a/12, 190b/16

fi 'aişetin rażiyye f. 41b/4

fi'l-cümle f. 15b/4, 25b/4

fi'l-gâzi f. 6a/4

fi'l-hakîka f. 90b/13, 174b/11

fi'l-hâl f. 22a/17, 47a/10, 48a/14, 90b/5

fi'l-hâl f. 223b/10

figân (Far.) İztırapla bağırma, haykırma, feryat

f.+ a 203b/2

f.+ dan 146a/9

f. eyleyüp 144a/9

fiḥâm (Ar.) Şâni ve îtibârı yüksek olan büyük ve ulu kimseler

f. 163a/9

eşrâf-ı f.+ a 13a/16

fikr (Ar.) Düşünce, zihinde tasarlanan şey, düşün

f. 70b/15

f.- i daḳîk 184a/11

f. eyleyüp 65a/14

f.+ i 214b/5, 230b/14

f.+ inde 13a/12, 169a/12

f.+ ini 184a/9

f. itdügi 81b/4

f.+ leri 171a/14

f.+ üm 210a/5, 213b/4

fi'1 (Ar.) Olup gerçekleşmiş iş, yapıp gerçekleşmiş hareket veya davranış, kasıtlı kasıtsız her türlü iş, eylem, amel

f. 83b/7

f.- i mesnûn 192a/12

muḳtezâ-yi f.- i şeni' a 202b/10

f.+ i 54b/7, 84b/13, 172b/8, 197b/4, 197b/13

f.+ im 197b/9

f.+ imüzi 89a/13

f.+ inde 182a/14

f.+ ini 189b/17

f.+ inde 54b/3

f.+ leri 171a/14

f.+ lerine 118b/17

f.+ lerini 109a/10

fi'1-hakîka (Ar.) Gerçekten

f. 81b/5

filân bk. falân

f. 30b/15, 48a/2, 73a/13, 82a/8, 93b/9, 184b/11

firâḳ (Ar.) Ayrılık, ayrılma, ayrı düşme, hicran, firkat

f. 211a/1, 213a/16

f.+ mı 145a/3

f.+ un 213a/14

firâr (Ar.) Kaçma, kaçış

f. 110a/6

f. itdi 49b/1

f. itmişdür 158b/1

firâset (Ar.) Hemen anlama, çabuk kavrama, zihin uyanıklığı, anlayış, sezgi, iz'an

erbâb-ı f. 170a/1

firâş (Ar.) Yatak, döşek, yatılmak veya üstüne oturulmak üzere yere serilen yaygı

f. 128a/16

f.+ da 128a/16

f.+ ı 128a/11, 193b/2

f.+ ları 177b/2

firâvân (Ar.) Çok, bol

f. 128b/6

ecr-i f. 163a/15

ḥamd-ı f. 1b/1

f.+ ı 6b/12

firdevs (Far.) Cennet; bahçe

f.- i 'âlâda 89b/8

f.+ de 41a/16

cennet-ı f.+ de 84a/14

cennet-ı f.+ e 84a/5

fîruz (Far.) Uğurlu, mesut, pîruz

letâfet-ı f.+ da 12b/17

fiten (Ar.) Fitneler
mekr-i f.+ dūr 13a/8

fiṭen (Ar.) Fİtneler
f.- i erīb 13a/10

fitil (Ar.) Mum, kandil ve lambalarda içtiği yağ veya gazın yanmasıyla aydınlanmayı, çakmıklarda benzinin yanması sûretiyle bir şeyi yakmayı sağlayan bükülmüş, dokunmuş pamuk ip veya şerit
f.+ ine 56b/14

fitne (Ar.) Karışıklık, fesat, kargaşalık
f. 95a/14, 174a/2, 175a/14, 215b/12, 215b/13
f.+ lerinden 109b/8
f.+ nūḡ 95a/15
f.+ si 116a/5, 215a/15
f.+ ye 52b/5

fitneci Ortalığı karıştıran
f. 166a/2

flori (İtal.) İlk olarak Floransa'da basılan, sonradan Avrupa'da ve Osmanlı ülkesinde kullanılan, üzeri zambak çiçekli altın para
f.+ yi 126a/16

fuḍalā (Ar.) Faziletli kimseler
f.- yı sāmī-yi mekān 10a/4

fuḥūl (Ar.) En önde gelenler, başkalarına üstün olanlar
aṣḥāb-ı f.+ e 164a/14

fuḫahā (Ar.) Fıkıh âlimleri, fıkıh ilminde söz sâhibi olan kimseler, fakihler
f.+ nuḡ 99b/4

fuḫarā (Ar.) Fakirler, yoksullar; fakir, yoksul
f. 32b/1
f.+ ya 62a/8, 75a/11
‘ämme-yi f.+ ya 75a/6

furḫan (Ar.) Kur'an-ı Kerim'e verilen

bir isim
ḳ.+ da 85a/9

fuṣḫā (Ar.) Fasih olanlar, güzel, açık ve düzgün söz söyleyenler
f. 43a/9

füşahā (Ar.) Düzgün ve açık konuşan
f.+ nuḡ 12b/3

fücūr (Ar.) Ahlâk kurallarına aykırı yaşama, fuhuş ve zinâya dalma, sefâhat
f. 56a/13

fûls (Ar.) Düşük değerinde bakır sikke, ufak para
f.- i aḫmerden 6b/2

fünūn (Ar.) Fenler, ilim kolları, bilim dalları
tā' līm-i f. 10b/1

fürūḡ (Far.) Nur, parlaklık, ışık, ziyâ, şûle
f.- ı ḫānedān-ı ‘osmanī 38b/1
f.- ı ḫānedān-i oṣmānī 4b/12

fütūḥ (Ar.) Fetihler, zaferler, fütûhat
f. 2a/13

fütūr (Ar.) Bezginlik, usanç, bıkkınlık, bezginliğin verdiği gevşeklik ve gayretsizlik
f. 163a/14, 177b/10

fütüvvet (Ar.) Delikanlılık, gençlik
ma' den-i luḫf-ı f. 9b/11

ḡaddār (Ar.) Gadreden, karşısındakine aşırı derecede haksız davranan, kıyıcı, zâlim, merhametsiz, insafsız (kimse), vahşî, hunhar
ḡ. 13a/8, 193a/13

ḡāfil (Ar.) Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan, dalgın, dikkatsiz ve düşüncesiz (kimse), basîretsiz, aymaz
ḡ. olmaḡ 35b/14, 193b/3
ḡ.+ ler 11a/11

- ğ. olma 115b/16
- ğāfile** (Ar.) Gāfil kelimesinin müennes şekli
ğ. 205a/7
- ğafir**
- ğāfir** (Ar.) “Bağışlayan, esirgeyen” mānāsında Allah için kullanılır
süre-yi ğ.+ de 45a/15
- ğaflet** (Ar.) Çevresinde olanları farkedememe, açık gerçeği görememe, dalgınlık, dikkatsizlik, basîretsizlik, aymazlık, gāfillik
ğ. 205a/9
- gāh** (Far.) Zaman, vakit
g. 2b/6, 28a/8, 138a/12, 141a/17, 153a/1, 155b/2, 159a/2, 159a/3, 189b/12, 189b/14, 209a/3, 209a/4, 209a/6, 221b/15, 221b/16, 224a/3
- gāhī** bk. gāh
g. 15a/15, 153a/9, 173b/10
- ğā‘ib** (Ar.) Göz önünde olmayan, hazır bulunmayan (şey)
ğ. 17b/11, 220a/15
ğ. namāzı 133a/12
ğ. namāzın 100a/10, 130b/5
ğ. olsañ 57b/15
- ğalaṭ** (Ar.) Yanlış, hatā, sehiv
ğ.+ dur 97b/16, 164b/7
- ğalaż** (Ar.) Hata; niyet, murat, kast
ğ.+ da 23b/13
- ğalebe** (Ar.) Dövüşte ve savaşta yenme, gālip gelme, gālibiyet
ğ. 60b/4, 122a/5, 175a/3
ğ.- yi İslām 187b/13
ğ. eyledi 153b/14, 227b/16
ğ. eylediler 184b/5
ğ. idüp 52a/16
ğ.+ si 79a/13
ğ.+ sinden 176b/10
ğ.+ siyle 173b/10
- ğālib** (Ar.) Üstün gelen, yenen, galebe çalan (kimse)
ğ. 104b/7, 115b/11, 126a/3, 183b/3, 225b/4
ğ.- ı muṭlağ olasin 61a/10
ğ.- i muṭlağdur 125a/17
ğ.+ dür 23a/5, 169a/9, 170b/14
ğ. olalar 79a/12
ğ. oldunuz 49b/1
ğ. olduğu 122a/2
ğ. olduğuçün 59a/16
ğ. olduğına 175a/4
ğ. olduñ 186b/2
ğ. olup 118a/5, 168b/5, 206b/16
ğ. olur 175a/16
ğ. olurun 60b/14
ğ. olurlar 202b/7
ğ. olursa 117b/15
- ğalibe** (Ar.) Üstün gelen, yenen, galebe çalan (kadın)
ğ. idüp 117b/11, 166b/11
- ğaliye** (Ar.) Misk ve amberden yapılmı, siyah renkli, güzel kokulu, boya olarak saç ve kaşa sürülen bir mâcun
ğ. 131b/16, 134b/4, 135a/12
ğ.+ dür 131b/15
ğ.+ nüh 135a/8
- ğam** (Ar.) Kaygı, tasa, keder, iç darlığı
ğ. 86b/11, 116a/6, 116b/17, 165a/6
ğ. çekme 197a/15
ğ. çeküp 38b/11, 57b/16
ğ.+ ları 223b/10, 238b/6
ğ. ve ğuşşa 215b/8
ğ. ve ğuşşalarum 238b/4
- ğamm** bk. ğam
ğ.- ı çeşide 37b/5
ğ.+ ı 165a/17
- ğamnāk** (Ar. + Far.) Gamlı
ğ. 7b/2
- ğani** (Ar.) Zengin
ğ. 56b/1, 88a/8

ġanīmet (Ar.) Beklenmedik zamanda ve şekilde ele geçen Şey veya fırsat, emeksiz ve bedāvanan elde edilen menfaat

ġ. 221b/12

māl-ı ġ. 187a/14

ġaniyye (Ar.) ok hoş, latif

ġ.- yi pūr 15a/9

ġarāib (Ar.) Garībeler, ŐaŐılacak tuhaf Şeyler, iŐitilmemiŐ, duyulmamış olaylar

ġ.+ ine 229b/5

ġarb (Ar.) Dört ana yönden güneşin battıġı yön, batı, maġrip

ġ. 187b/11

ehil-i ġ.+ dan 169b/1

ġ.+ dan Şarka 59a/7, 60a/1

ġarez (Ar.) Gāye, maksat, istek, arzu

ġ. 11a/9

ġarīb (Ar.) Kimsesiz, zavallı, bîçāre (kimse)

ġ. 88b/12, 177b/11, 177b/15, 224a/11

naġŐ-ı ġ. 1b/5

ġ.+ in 99b/8

hük-m-ı ġ.+ in 24b/15

ġarībū'l-muŐannef ġ. 138a/11

ġarībe (Ar.) İŐitilmemiŐ, görölmemiŐ, hayret edilecek Şey veya durum, acıbe

fā'ide-yi ġ. 147a/6

maġdūrāt-ı ġ. 24b/2

meftūrāt-ı ġ.+ den 24a/10

ġarġ (Ar.) (Suya) batma, (suya) batırma, (suda) boġulma

ġ. eyledi 49b/3

ġ. olmakdan 55b/17

ġ. olmasına 121b/16

ġ. olmuşdur 55b/15

ġ. olsun 48a/11

ġ. olup 48a/15, 121b/15

ġarrā (Ar.) Parlak, gösterişli, ŐaŐaalı

ġ. 4a/14

ġ.- ı nāŐiye-yi Őubġ-ı sa'ādet 4b/13

ġ.- ı kitāb 4a/13

ġasl (Ar.) (Bir ölüyü) Cenāze namazı kılınmadan önce dīnī usüllere göre yıkama

ġ.+ ina 32a/10

ġāv (Far.) Öküz, sıġır

g. 199a/14

ġayb (Ar.) Göz önünde olmayan, gözle görölemeyen, gizli olan Şey, hal ve keyfiyet

nevāmede-yi 'ālem-ı ġ.+ uġ 4a/16

serāperde-yi ġ.+ dan 15a/10

ġāyet (Ar.) ok, pek, pek çok, son derece; Son, nihāyet, encam; gāye

ġ. 15a/5, 24b/1, 55b/3, 57a/10,

65a/6, 65b/11, 65b/14, 70a/17, 90b/14, 145b/12, 154a/2, 158a/12, 164a/15, 231a/5

idrāk-i ġ. 7b/5

ġ.- ı baġiyyet-ı Őāhān-ı piŐindür

7a/9

ġ.+ le 160a/9

ġayn (Ar.) Arap alfabesinin on dokuzuncu harfi

g.- ı muhmele 155a/10

g.- ı mu' cemenüġ 155a/7

ġ.+ dur 223b/3

ġayr (Ar.) Başka

ġ.- ı cinsüġ 33b/10

ġ.- ı ehil-i kitāb 59b/14

ġ.- ı maġalline 53b/1

nesne-yi ġ.- ı maġalline 53a/16

ucūr-ı ġ.- ı maġsüreye 38b/7

ġ.- ı maġbül 43a/17, 217b/2

ġ.- ı ma' lüm 34a/3

ġ.- ı mestürdur 160a/15

ġ.+ da 225b/4

ġayret (Ar.) İçten gelerek çalışma, belli bir Şey için çabalama, didinme, çaba, ceht

ġ.- ı İslām 49a/14

ġ.+ lerüġ 86b/17

ġayrı (Ar.) Başka bir kimse, başkası

ğ. 20a/14, 22a/13, 26a/6, 35a/9,
35a/10, 42a/16, 45a/5, 108a/3, 121a/15,
163b/15, 177b/8, 188b/3, 235a/17
Allāhdan ğ. 111a/7, 125b/16
ancağ ğ. 177b/8
andan ğ. 113b/2, 210a/6, 232a/15,
238a/7
anuñçün ğ. 188b/4
beddu‘ā itdüğinden ğ. 25b/5
benden ğ. 47a/16
bir ğ. 96b/12
bundan ğ. 53b/4
bunlardan ğ. 14a/16, 35b/4,
36a/2, 36a/15, 162a/10, 186b/15, 193b/17
bunlardur ğ. 171b/6
cinsden ğ. 11b/14
cinsinden ğ. 11b/8
fāriğ olup ğ. 144b/10
Habeşden ğ. 42b/1
hayrān olmadan ğ. 238b/12
hayrdan ğ. 81b/8
hazretten ğ. 144b/11
istisrārdan ğ. 190a/8
kalbünden ğ. 174b/3
karğadan ğ. 29a/4, 29a/10
kendilerden ğ. 55b/10
kuldan ğ. 196b/11
luğatından ğ. 94a/17, 94b/7
maḥremelerden ğ. 136a/5
mecebūblerüñ ğ. 82a/3
meḥāsinümden ğ. 236a/10
memāliki ğ. 162b/5
mezkūrlardan ğ. 73b/13
murādından ğ. 37a/6
mübālağa itdüklerinden ğ.
104b/12
nāma‘lüm olmaduğundan ğ.
68a/17
‘afv itmeden ğ. 202a/16
‘āşık oldum ğ. 238b/13
olurlar ğ. 42a/17
Rabbimden ğ. 95a/10
senden ğ. 88a/6, 219a/11
simātdan ğ. 14a/4
sizden ğ. 219b/3
şundan ğ. 142a/7
ve ğ. 102a/5, 153b/7
ve yāḥūd ğ. 99a/17
ğ.+ da 77b/16
ğ.+ dan 112b/11

senden ğ.+ dan 174a/8
ğ.+ dur 7b/17
ğ.+ lar 109b/12, 149b/4, 157a/13,
173b/4
ğ.+ lara 170b/14
ğ.+ larda 91b/5, 117b/4
ğ.+ lardan 114b/8, 135b/15,
163b/16, 205a/6
ğ.+ sı 24b/7
bundan ğ.+ sı 33a/11
ğ.+ ya 53a/17, 54b/4
yoḥsa ğ. mıdur 47b/8

ğayru bk. ğayrı
ğ.+ nı 54b/9

ğazā (Ar.) İslām dīni uğruna yapılan
savaş, cihat
ğ. 40b/6, 79b/4, 143b/17, 144b/16
ğ.+ da 107b/1
ğ. ideler 83a/10
ğ. idenler 79a/5
ğ. itmek 144b/15
ğ. itmekden 83a/6
ğ. idüp 101a/15
ğ.+ lara 148a/11
ğ.+ larda 163a/13
ğ.+ laruñ 139a/11
Bedr ğ.+ sı 107b/1
Bedr ğ.+ sında 76b/6
Bedr ğ.+ sından sonra 104a/2
uḥud ğ.+ sı 102a/11
uḥud ğ.+ na 102b/10
ğ.+ ya 91b/10, 105a/4

ğazab (Ar.) Aşırı hiddet, intikam alma
duygusu ile karışık öfke, kızgınlık, hışım
ğ. 173b/9, 204a/1
ğ.+ a 47b/10, 110a/3
ğ.+ a gelüp 171b/17
ğ. idüp 22a/4, 47a/17, 74b/15,
212a/12
ğ. itdükden sonra 235a/15
ğ. itmişdür 88b/4

ğazāl (Ar.) Geyik yavrusu, āhū, ceylān
ğ. 170a/8, 174a/13, 215a/7,
217a/4, 217a/11, 218a/6, 222b/9, 223a/1,
223a/13, 223a/14, 223b/4,
223b/12, 240a/3

ğ.+ dan 218a/13
ğ.+ dur 222b/8
ğ.+ e 210a/8, 224a/1, 228a/4
ğ.+ ı 170a/12, 224a/2, 224a/4
ğ.+ ım 233a/10
ğ.+ lar 170a/17, 175a/11
ğ.+ ları 216b/13
ğ.+ lere 227b/15
ğ.+ um 218b/9
ğ. midur 174a/10

ğazelcük (Ar.) Gazel kelimesinin
küçültme eki almış şekli
ğ. 219b/7

geç Belirtilen, istenen veya alışılan
zamandan sonra
g. 42b/11, 46a/11, 46a/12, 46a/14
g. kaldı 28a/16

geç - Bir yerden başka bir yere gitmek
g.- di 139b/7, 234b/6
g.- diler 106a/14
kendülerden g.- diler 174b/1
g.- dükden sonra 52b/12, 154b/11,
185a/13, 192a/7
g.- ecek 166b/2
g.- eler 66b/4
g.- en 34b/13, 42b/5, 189b/8
g.- er 121a/15, 143b/3
sözüm g.- erdür 216a/14
g.- erken 46a/6, 74b/16
g.- ecek 175a/5
g.- me 239b/2
g.- mege 46b/5, 193b/3
g.- mek 166b/1
g.- mez 142a/15
g.- mişdür 40a/4
g.- ü 89a/9
g.- üp 89b/1, 89b/9, 118a/3,
141b/7

geçir - Bir yerden bir yere geçmesini
sağlamak
g.- üp 148b/13

geçür - bk. geçir -
g.- ürler 4a/3

gel - (Bir şey veya kimse) Konuşana

göre uzak bir yerden daha yakın bir yere
doğru yol almak, bir mesâfe katedip uzak
bir yerden daha yakın bir yere varmak

g. 90b/1, 98b/5
g.- di 32a/8, 47a/2, 47a/11, 49a/3,
51b/15, 59b/3, 63b/3, 65a/14, 70b/10,
71a/2, 71a/3, 71a/4, 71a/9, 72a/13, 76a/8,
77b/6, 78a/7, 78b/14, 81b/7, 83b/10,
89a/14, 110a/15, 120b/10, 124b/11,
144a/7, 165a/5, 185a/7, 191a/15, 197a/5,
214b/8, 219b/7, 219b/8, 221b/4

huzûruna g.- di 48a/16
imâna g.- di 46a/9, 100b/14,
101b/17

İslâma g.- di 47a/9, 81a/15
rast g.- di 68b/8
yanına g.- di 46b/7
ziyârete g.- di 224a/14
g.- düğü 78b/16
g.- diler 71b/13
imâna g.- diler 66b/8
İslâma g.- diler 48b/10, 102a/4
g.- düğü 152a/11, 229a/7, 229b/1
İslâma g.- düğü 104b/1
g.- düğimde 127a/1
g.- düğünde 59a/17, 161a/11
g.- düğine 96b/11
g.- düğünü 17a/15, 135a/6
İslâma g.- düğünü 120a/14
g.- düğünüz 115a/9
g.- düğünüzde 111b/11
g.- dük 138a/2
girü g.- dükce 75a/5
g.- dükçe 127a/2
g.- dükde 17a/2, 46a/13, 56b/4,
56b/5, 66a/16, 95a/11, 96b/4, 101b/17,
107b/11, 109b/12, 111b/5, 116b/6,
122b/16, 136a/17, 141b/2, 146b/11,
200a/3

lâzım g.- dükde 191a/12
vucûda g.- dükde 160b/6
imâna g.- dükden sonra 70a/3
g.- dükleri 96b/10, 142b/2
g.- düklerinde 106b/7, 131b/8,
144b/17, 154a/10
g.- düklerinden 163a/9
g.- düm 77a/13
g.- düğ 46a/12, 46a/14, 69b/5,
90a/9

murâd-ı hoş g.- düğünüz 115a/10

g.- e 21b/15, 83a/4, 87a/16, 89a/3,
89a/8, 89b/4, 90a/4, 141b/12, 151a/8,
182b/16, 195a/7
eliğden g.- e mi 64b/6
imāna g.- e 63a/12
g.- ecek 21b/14, 114a/2, 125a/14
g.- ecekdür 113a/17, 114a/4
g.- eler 76b/15
g.- elerdi 121b/17
g.- en 16b/2, 16b/3, 17a/10,
41a/10, 45a/11, 45a/13, 72a/17, 88b/14,
102a/12, 104a/8, 117b/11, 119b/5,
121a/6, 122a/12, 126a/17, 139a/7,
153b/5, 183b/14
imāna g.- en 36a/6
İslāma g.- en 100b/12, 101a/10
g.- enler 134b/12
g.- enlerüñ 122b/2, 142b/4
g.- esiz 105a/14
g.- eydi 11b/11
g.- ıcek 25b/6, 91b/3, 157a/2,
223a/12
lāzım g.- ıcek 192b/8
g.- ince 13b/12, 68b/10, 118a/7,
134a/16, 135b/16, 162b/3, 231b/8
dünyāya g.- ince 64b/16
g.- inceye degin 66a/12
g.- iñ 133a/6
lāzım g.- ür 159b/13
g.- irdi 141a/17
g.- megi 80b/14
imāna g.- medi 63a/7, 196b/11
şakıl g.- megin 32a/12
g.- mekle 223a/11
g.- memiş 127b/12
g.- mese 200b/15
g.- mesün 59b/10
g.- meyecek 207a/6
rast g.- meyüp 69a/5
g.- mez 47b/7, 96a/11, 186a/1,
210a/6, 233b/17
vaḥy g.- mez 153b/6
vucūda g.- mez 37a/17
g.- mezdi 154a/4
İslāma g.- mezlerse 63a/6
g.- mezsek 68a/13
g.- miş 73b/13, 86a/17, 149a/12,
221a/12
g.- mişdür 59b/1, 59b/2, 92a/10,
92b/9, 93a/5, 93b/5, 93b/7, 94a/2, 122b/8,

129b/1, 134b/4, 134b/14, 140a/4, 145b/9,
154b/15, 158b/7, 161a/11, 172a/7, 196b/1
İslāma g.- mişdür 101a/13
g.- mişler 122b/5
g.- mişlerdür 19b/5, 20a/5, 160a/7
g.- se 20a/14, 36b/6, 120a/7,
120a/9, 125b/6, 157a/1
rast g.- se 72a/7
g.- seler 119b/10
g.- sün 22b/3, 22b/5
g.- ün 89a/8
g.- üñ 89b/16, 90a/4, 107b/8,
137b/1, 228b/7
g.- üp 9b/11, 12a/3, 20a/13,
26a/15, 28a/17, 34a/14, 46b/10, 47b/10,
49a/10, 49a/16, 58a/8, 64a/8, 64a/11,
66a/13, 66a/15, 66b/1, 66b/3, 66b/10,
67a/1, 68b/4, 71a/6 (2), 72a/15, 73a/2,
73a/8, 73a/9, 74b/14, 75a/8, 78a/8, 81b/5,
86b/2, 86b/7, 90a/3, 97a/4, 98b/5, 98b/16,
99a/1, 101b/5, 101b/8, 102b/9, 103b/2,
104b/9, 106a/12, 109a/1, 110a/3,
110b/11, 113b/15, 114b/9, 114b/12,
115b/9, 116a/6, 122a/14, 124b/7,
125a/11, 126b/16, 128a/9, 128b/9,
129a/2, 129a/3, 129b/13, 140a/16,
144a/4, 144b/16, 146a/5, 149b/10,
150a/12, 150a/16, 150b/4, 155b/1,
160a/6, 160b/17, 185a/1, 185a/14,
191b/16, 194a/13, 195b/16, 196b/10,
197a/7, 202b/14, 203a/2, 203a/9
ğazaba g.- üp 172a/1
güç g.- üp 114b/6
imāna g.- üp 104b/6
İslāma g.- üp 100a/8
nuṭṭa g.- üp 73a/13
rast g.- üp 74b/16, 140a/3
g.- ür 101b/11, 166a/5, 168b/6,
175b/3, 177a/5, 184a/4, 186a/16,
193a/16, 223b/17, 232a/15
ḥaḳḳından g.- ür 238b/15
lāzım g.- ür 34a/3, 123b/3, 137a/7,
237a/10
g.- ürdi 101b/12, 127a/10,
196b/15
lāzım g.- ürdi 26a/2, 32b/2
g.- ürken 46a/10, 46b/1, 152a/4
g.- ürse 105a/17, 126a/4, 203a/17
g.- ürsek 68a/13
İslāma g.- ürüm 101b/16

gelin Gelin

g.+ leridür 227a/14

gemi Su üstünde giden büyük taşıt, sefîne

g. 130a/1

g.+ lere binüp 49a/15

g.+ ye 106a/13, 108a/15, 121b/14, 129b/11

genc Hayâtın çocuklukla orta yaşlılık arasındaki döneminde bulunan

g. 108b/2, 210a/2

gerçe Eğer

g. 115b/14, 213a/10, 226b/9

gerçek İnkâr edilmeyecek şekilde var olan, var olmuş bulunan, hakîkî, vâkî, reel

g. 29a/8, 29a/11, 71a/17, 71b/11, 78a/17, 109b/16

g.+ den 166b/11

g.+ dür 121b/3

g.+ i 197b/13

g.+ sin 121a/5

gerçekden Gerçek bu ki, sâhiden, hakîkaten, gerçekten

g. 207b/13

gerçeklik Gerçek olma durumu

g.+ i 113a/13

gerçi (Far.) Aslına bakılırsa, aslında, filvâki

g. 106b/8, 169b/14

gerdan (Far.) Vücudun omuzlarla baş arasında kalan kısmı

g.- ı inkıyâdları 163b/5

g.+ ı 179b/10

g.+ ima 180b/16

g.+ ları 208b/5

gerek Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey), lâzım

g. 3a/6, 21a/16, 26b/13, 83b/15, 95a/14, 98a/14, 101a/11, 140b/1, 164a/16, 173a/2, 173a/3, 176a/16,

176a/17, 187a/17, 187b/1, 188b/11, 194a/2, 195b/14, 195b/15, 204b/1, 212a/9, 212a/10, 218a/11, 218a/12, 227a/12

g.+ dür 20a/2, 25b/11, 34b/8, 36b/6, 37b/8, 37b/11, 49b/13, 57a/15, 61b/2, 68b/3, 80a/14, 81a/5, 84a/13, 87b/3, 87b/5, 88b/5, 110b/1, 110b/3, 115b/14, 115b/17, 116a/8, 120a/7, 120a/8, 120a/9, 123a/1, 124a/14, 125b/6, 134b/12, 146a/7, 147a/10, 147a/13, 147a/14, 150a/10, 151b/1, 156a/5, 157a/1, 187b/4, 189b/17, 193a/5, 196a/7, 196a/16, 196b/8, 200a/4, 201a/3, 201b/10, 202a/7, 205b/7, 205b/11, 210b/3, 210b/11, 222b/10, 230b/6

g.+ i 194a/10

g.+ se 54b/8, 61a/5

gerek - Gerekli olmak, lâzım gelmek, îcap etmek, iktizâ etmek

g.- sin 200b/14

gergi Bir yeri kapatmak için gerilmiş kumaş, ağaç, çalı vb. şey, perde

g.- yi ‘ abâdan 95a/2

getür - (Daha uzak bir yerden) Bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak, iletmek, nakletmek, getirmek

g. 33a/8, 33a/15, 52b/13, 82a/11, 216b/1

g.- di 47b/4, 52b/10, 52b/14, 116a/12, 132a/6

vucûda g.- di 116b/1

g.- diler 65b/4, 65b/8, 71a/2, 122a/17, 126a/14, 130a/11, 134b/12

g.- dilerdi 106b/9

g.- düği 51b/3, 71a/1, 71a/3, 71a/4, 71a/8, 115a/4, 129a/17, 196b/16

g.- düğünüz 89a/4

g.- dük 113b/9, 206b/8

imân g.- dük 48b/9

vucûda g.- dükden sonra 111a/14

yerine g.- dükden sonra 38a/14

g.- dükleri 103a/14, 108b/14, 117a/16

g.- düğ 52b/16, 52b/17, 90a/11

g.- e 103a/6, 117b/15

imān g. 47b/17
imān g.- e 37b/16, 37b/17
yerine g.- e 38a/1, 38b/16
g.- e miydi 151a/9
g.- elüm 230a/2
vucūda g.- en 47b/9
yerine g.- esin 61a/2
g.- eyin 117b/17
g.- irken 197a/1
g.- me 57a/5
şirk g.- me 53a/13
yirine g.- mege 31a/11
g.- mek 103a/10
g.- memişdür 211b/10
g.- memişsiz 117a/14
g.- meye 108b/11
g.- meyüp 103a/7
g.- miş 127a/1
g.- mişdür 100b/4
g.- mişlerdür 121a/7, 149b/1
g.- mişsiz 117a/13
g.- müşdür 100b/1,
mesned/musned
g.- üb 76b/17, 230a/17
g.- ün 61b/10
g.- üñ 65b/4, 65b/8
g.- üp 19b/9, 47b/13, 47b/16,
49a/7, 49a/13, 62a/4, 62a/10, 64b/4,
64b/16, 70b/16, 77b/10, 78a/12, 103a/3,
109a/8, 119b/4, 126b/7, 126b/17, 130a/8,
131b/10, 196a/17, 196b/14, 197a/4
halka g.- üp 72a/8
hātıra g.- üp 55a/10
imān g.- üp 47a/7
yerine g.- üp 38b/4, 126a/6
g.- ür 54a/3, 54a/9, 165a/6, 165b/4
vucūda g.- ür 180b/1
g.- ürler 173a/15
yerine g.- ürler 67a/14
g.- ürlendi 135b/3

getürebil - Getirebilmek
g.- dügin 60b/16

getüril - (Daha uzak bir yerden) Bulunulan
yere gelmesi sağlanmak
g.- e 146b/5

getürivir - Getirivermek
g.- miş 82b/1

getürt - Getirtmek
g.- di 48a/1
g.- üp 47b/14, 128b/11

gevher (Far.) Cevher, mücevher, elmas,
inci
g. 180b/4
ma^cden-i g.- i şāhenşāhi 4b/11
g.+ dür 180a/16

gevşe - Gevşek bir durum almak,
gerginliği bozulmak
g.- r 177a/5

gey - Giymek
g.- mişdür 221b/11

geyik(g) Çift parmaklılar takımından,
erkeklerinin başında uzun ve çatalı
boynuzlar bulunan, geviş getirici, memeli
hayvan

g. 212b/7
g.+ dür 217a/4
g.+ e 223b/7
g.+ i 223b/9
g.+ ini 170a/8
g.+ ler 217b/1
g.+ lerdür 223b/14
g.+ lerinden 216b/12
g.+ lerüñ 180b/16
g. gözlü 207a/16
g.+ tabī^catlı dür 223b/15

geyn (Far.) Geniş, bol
g. 180a/3

gez - (Bir yerde) Bir yöne doğru sürekli
yer değiştirmek, hareket etmek, yürümek,
dolaşmak

g.- e 86a/13
g.- er 137a/11
g.- erken 137b/2
g.- medim 142a/2
g.- mek 90b/7

gezdür - (Bir kimseyi) Hoş vakit
geçirmesini sağlamak için bir yere
götürmek, dolaştırmak, gezdirmek
g.- üp 140a/6

g.- ürler 78a/13

gezle - (Oku) Yayın kirişine takarak kurmak
g.- yüp 48b/6

ğidā (Ar) Hayat kaynağı, kuvvet ve güç veren şey, besleyici unsur
ğ. 95b/10
ğ.+ sı 234a/4
cān-ı ğ.+ sıdur 233b/14
ğ.+ sın 234a/7
ğ.+ ya 234a/6

ğilmān (Ar.) Gulāmlar, gençler
hūr ü ğ. 90a/1

ğınā (Ar.) Zenginlik
ğ. 30b/10, 62a/9
ğ.+ sın 57a/7
ğ.+ sıyla 57a/7
ğ.+ ya 219b/1

gibi Benzerlik bildirir; benzer, benzeyen
g. 1b/7, 8b/14, 11b/17, 12a/1, 13a/6, 13a/7, 13b/5, 13b/9, 20a/9, 20a/12, 24b/5, 25a/9, 25a/11, 27a/17, 29a/13, 34b/16, 42a/17, 42b/12, 42b/17, 43a/9, 44a/5, 44a/10, 44a/11, 44a/17, 44b/9, 45a/4, 55b/1, 55b/14, 58b/10, 58b/13, 63b/15, 64a/1, 65a/8, 65a/9, 65a/12, 65b/1, 65b/7, 66b/3, 67b/16, 73b/1, 73b/2, 73b/8, 79a/13, 79b/6, 82a/14, 85a/8, 90b/5, 90b/13, 96a/3, 99a/17, 100a/11, 103a/8, 107a/12, 109b/12, 109b/13, 110a/10, 111a/11, 113b/11, 114a/9, 114b/5, 115a/11, 116a/6, 124b/9, 128b/2, 132a/13, 132a/15, 134a/5, 134a/6, 134b/7, 134b/9, 135a/2, 135a/9, 135b/4, 136a/9, 136b/13, 139b/1, 143a/4, 146b/4, 149a/3, 150b/7, 150b/9, 153a/9, 155b/2, 158b/9, 158b/10, 159b/16, 166b/6, 166b/10, 166b/16, 167a/17, 167b/14, 167b/16, 168b/5, 169b/8, 171b/5, 171b/11, 172a/11, 172b/9, 173b/1, 176b/3, 178b/14, 178b/16, 179a/17, 179b/6, 179b/8, 179b/12, 180a/17, 181b/9, 181b/10, 181b/11, 181b/12, 181b/13, 181b/14, 183b/5,

184a/3, 184a/17, 184b/1, 184b/2, 185a/3, 186a/15, 188b/6, 192a/2, 192a/3, 193a/1, 194a/10, 194b/7, 197a/4, 198b/12, 199a/14, 199b/9, 201a/5, 202b/1, 204b/10, 207a/13, 207b/11, 208a/5, 208a/9, 208a/11, 208a/16, 209a/9, 209b/3, 211b/7, 212b/1, 212b/5, 212b/7, 212b/13, 212b/17, 214b/9, 214b/10, 217a/4, 219b/10, 220b/4, 222b/2, 224b/2, 225b/17, 226a/3, 229a/7, 229a/12, 229a/14, 229b/1, 229b/16, 230a/1, 230a/8, 233a/15, 233a/16, 234a/14, 235b/7, 235b/14, 235b/15, 236a/3, 237b/2, 237b/3
g.+ dür 44b/9, 55b/15, 63b/16, 66b/13, 71a/13, 120a/10, 120b/15, 137b/7, 142b/16, 167a/6, 172a/15, 172b/8, 174b/15, 187b/6, 197b/12, 213a/11, 217a/9, 233a/1
g.+ leri 180b/1
g.+ nūñ 177b/11

gice Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarınca kadar süren karanlık zaman
g. 7b/2, 51b/14, 51b/15, 58b/10, 58b/11, 58b/13, 67b/15, 67b/17, 69a/6, 69a/8, 78b/2, 84b/11, 85b/5, 93b/8, 124a/12, 124b/6, 128b/7, 128b/11, 142a/1, 142b/8, 144a/3, 154b/16, 161a/6, 166b/8, 166b/9, 166b/10, 209a/9, 218a/1
g.+ de 62b/13, 141b/9, 166b/11
g.+ lere 220a/14
g.+ leri 220a/13
g.+ lerinde 168a/1
g.+ lerün 220a/14
g.+ nün 58b/8
g.+ nūñ 56b/6
g.+ yi 58b/9

gicele - (Bir yerde) Geceyi geçirmek
g.- miş 214b/11
g.- rdiler 180a/6
g.- yim 142b/9

gider - Ortadan kaldırmak, yok etmek, izāle etmek
g.- irdüm 141b/4

gideril - Ortadan kaldırılmak, yok

edilmek
g.- mişdür 87a/14, 87b/1

gidil - Gitmek işi yapılmak
g.- ür 77a/7

gill ü gişş (Ar.) Gizli kin ve düşmanlık, gönül fesadı, karışıklık
ğ. 171b/3
ğ.+ i 169b/12

gine Yine, tekrar
g. 126b/7

gir - (Dışarıdan içeriye) Geçmek, (içeriye) varmak, dâhil olmak, duhul etmek
g.- di 69a/13, 70a/11, 123a/13, 124a/3, 124b/12, 128a/10, 141b/10, 157a/4, 224b/3
g.- diler 98b/16
g.- düm 141b/8, 149a/1, 156b/17, 168a/9
g.- e 128b/15
g.- ecek 123a/11
g.- eler 63b/6, 90a/1, 128b/7
g.- en 150b/12, 196b/7
g.- enlerüñ 106b/16
g.- erler 63b/14
g.- mediler 108b/3
g.- medünüz 112b/16
g.- mege 110b/15, 124b/11
g.- megi 155b/11
g.- mek 123a/12
g.- memüş 182a/3
g.- mese 201b/10
g.- meyüp 67b/14, 106b/11
g.- mez 171a/10, 226a/11
g.- mezden 108a/10
g.- miş 124b/2, 141b/9, 207a/17
g.- mişim 126b/12
g.- mişlerdür 109a/2
g.- sünler 110b/16
g.- üp 63b/12, 64a/5, 71b/12, 90a/5, 111a/3, 119b/4, 121b/14, 127a/6, 128b/12, 157a/1, 194a/8, 204a/6
içerü g.- üp 46a/8
g.- ür 62b/10
g.- ürüz 151a/4

giriñâr (Far.) Tutulmuş, yakalanmış, tutkun, müptelâ
g. 216b/10
g. olup 89b/4, 194b/14

giriş - Bir şeyi yapmaya başlamak, koyulmak, başlamak üzere hazırlık yapmak, teşebbüs etmek
g.- mez 169a/2

giriñ (Far.) Bağırma, bağrışma, feryat, figan
g. itdiler 144b/1

girrelen - (Ar. + Tr.) Gururlu, kibirli, mağrur olmak
ğ.- mege 172b/1

giri (Bir yerin veya şeyin ön kabul edilen kısmına göre) Arkada bulunan taraf, arka taraf
g. 32a/5, 46a/13, 47a/2, 48a/9, 48a/12, 48a/16, 49a/7, 49b/12, 50b/5, 52b/7, 52b/14, 52b/16, 58b/2, 62b/17, 64a/5, 65b/16, 67a/14, 69a/3, 69b/12, 69b/14, 70a/1, 71a/2, 71b/12, 89b/14, 132b/4, 144b/7, 147a/17
g. geldükce 75a/5
g. giderdi 67a/2
g.+ ye 203b/2
g.+ ye çekildi 49a/10

giry (Far.) Ağlamak
g. 192b/3
g. idüp 150a/6
g.+ lerin 122b/12
şebnem-i g.+ ye 7b/3

git - (Bir şey veya bir kimse) Konuşana göre yakın bir yerden daha uzak bir yere doğru hareket etmek, bir mesâfe katedip yakın bir yerden daha uzak bir yere varmak, azîmet etmek
g. 42b/11, 43b/10, 97b/9, 175b/3
g.- di 64a/6, 66b/9, 67b/13, 68b/6, 69a/13, 124a/4, 124b/6, 126a/15, 126b/16, 144b/8, 144b/16, 185a/2, 197a/9, 215b/2, 218b/16, 221a/1, 228a/8, 233b/16
g.- diler 48a/4, 68b/8, 69a/5,

71b/13, 99a/6, 106b/1, 117a/17
g.- dilerse 112b/4
g.- düğinden sonra 185a/8
g.- dükden sonra 69a/8, 150a/15,
185a/15
g.- dükleri 131b/6
g.- düklerini 89b/2
g.- düm 82a/13
g.- e 146b/2, 223b/1
g.- eler 77a/8, 89a/1, 89a/13,
90a/7, 147a/2
g.- elüm 105a/9
g.- er 28b/3, 75b/17, 93b/16,
155b/2, 168a/3, 194a/11, 223b/2,
223b/11,
232b/1, 233a/4
g.- erdi 30a/16, 31b/13, 131b/7,
131b/10, 131b/13, 225a/3
girü g.- erdi 67a/2
g.- erdüm 130a/9
g.- ere 155b/3
g.- erilen 86a/11
g.- erilmiş 86a/8
g.- erken 46a/13, 46b/3, 68b/8,
72a/7, 89b/9
g.- erler 64b/4, 97b/11, 207b/6
g.- erüp 165a/6
g.- erüz 68a/16, 102a/3
g.- esiz 68a/14
g.- me 61b/1
g.- mege 61b/3, 143b/13, 143b/14,
144a/6, 166b/2
g.- mek 109a/5, 230b/4
g.- mekle 105b/1
g.- memişdür 134a/15
g.- memişler 163a/13
g.- meñ 68b/11
g.- meye 193a/12
g.- meyesiz 68a/12
g.- meyinca 98a/10
g.- mez 84b/12
g.- mezdi 98a/10
g.- mezler 173b/6
g.- mişdür 73b/13, 106a/3
g.- mişler 64b/10, 195b/16
g.- se 59b/9, 105a/7, 223b/3
g.- señüz 105a/7
g.- üñ 89a/10, 115b/7, 116b/13
g.- üp 26b/3, 75a/4, 89a/2,
133a/17

g.- üp sonra 69a/6

giy - Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek

g.- di 130b/15
g.- düğinden 200b/5
g.- düğünizden 202a/15
g.- düğünizden 202a/10
g.- e 146b/5
g.- ecek 124b/13
g.- eler 63b/6
g.- en 146b/7
esbâbları g.- mek 30b/17
g.- meye 136b/6
g.- miş 70b/1, 104a/1
g.- se 13a/13, 165a/17, 239b/8
g.- üp 69a/3, 104a/6, 161a/1

giybet (Ar.) Bir kimsenin arkasından aleyhinde bulunma, duyacağı zaman üzüleceği bir sözü arkasından söyleme, çekiştirme, koğuculuk

ğ. ider 57b/15

giydür - (Bir giyeceği) Başka birinin vücuduna veya organına kendi eliyle geçirmek

g.- di 95a/2
g.- evüz 61a/12
g.- sün 200b/5
g.- üñ 201a/12, 202a/11, 202a/15

giyecek Giyecek

g.+ i 201a/1

giysü Giyecek şey, elbise, esvap, giysi

g.+ ler 179a/10

giyük bk. geyük

g. 222b/13

gizle - Korumak amacıyla saklamak, tehlikeden esirgemek, muhâfaza etmek

g.- di 70a/5, 70a/8
g.- yüp 70a/11, 188b/8, 215b/1

gizlü Açıkça bilinmeyen, görülmeyen, açık ve âşikâr olmayan, meçhul

g. 44a/2, 53b/17, 171b/13,
171b/17, 172a/1, 172a/5, 172a/13,

188a/13,
206a/2, 214b/12, 214b/13,
216b/15, 222a/3
g.+ ce 55b/1, 55b/9, 96a/12,
96a/17, 106a/12
g.+ dür 162b/12

gizlüce Başkalarına belli etmeden, gizli olarak
g. 46a/5, 182a/11, 214a/14

gizlülük Gizli olma durumu
g.+ de 23b/12

gönce (Far.) Henüz açılmamış çiçek, tomurcuk
ğ.- yi hâtır 10b/10
ğ.+ dür 212b/3

gonçe bk. gönce
g. 220a/3

göbek Karın bölgesi
g.+ i 180a/2

göç - Bulunduğu yerden ayrılp yerleşmek üzere başka yere gitmek, yurt değiştirmek, göç etmek, hicret etmek
g.- üp 129a/3

göçür - Göçmesine yol açmak
g.- ürler 3b/17

gög(ü)s Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer gibi organları içine alan bölümü, bağır, döş, sîne
g.+ i 139b/4, 179b/11
g.+ inde 179b/11
g.+ lerinde 206b/11
g.+ üne 118a/2
g.+ üñ 224b/1
g.+ üñdeki 224b/3

gök Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mâvi boşluk, semâ, âsuman
g. 69a/17, 153b/5
g.+ de 67a/3, 67a/6, 67b/7
g.+ den 24a/7, 70b/1, 101b/10,

113b/10, 114a/10, 114b/13, 119b/5,
153b/15
g.+ ler 54a/1
g.+ lerde 54a/6
g.+ leri 23b/8
g.+ üñ 120b/13

gökcek bk. gökçek
g. 114b/17

gökçek Güzel, şîrin, hoş, latif
g. 178b/4

gökice Gökçe
g.+ nün 223a/2

gölge Işığın geçmesine engel olan bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana getirdiği karartı, sâye
g.+ sinde 85b/16

gölgelen - Gölgede oturmak
g.- ürdi 42b/14

gömül - Bir yere veya diğer bir şeyin içine sokulup örtülmek
g.- miş 180a/12, 217a/10

gömülici Gömülen
g.+ dür 192b/16

gönder - Gitmesini sağlamak veya gitmesine yol açmak, yollamak, irsal etmek

g. 128a/1
g.- di 48a/3, 91b/2, 98b/15,
109b/4, 111b/1, 113a/11, 118a/15,
126a/2, 126a/16, 127b/11, 129b/15,
130b/14, 131b/2, 132a/7, 135a/12,
142a/4, 143b/11, 196b/9
peygamber g.- di 45b/5
g.- diler 8a/16, 101b/6, 108b/7,
109a/6, 112b/9
g.- dim 119b/8
g.- dügi 17a/14, 17a/17, 17b/7,
45b/8, 104a/17, 104b/3, 113a/9, 118a/11,
130b/1
g.- dügiñ 120b/17
g.- dük 109b/1
g.- dükden sonra 115b/5
g.- düklerüm 132b/4

g.- düm 121a/14
peygamber g.- düm 60a/1
g.- e 107b/11, 108b/8
g.- eler 126b/15
g.- en 204a/7
g.- esin 109a/7
g.- mek 129b/11
g.- miş 132a/9, 132b/3, 191b/4,
195a/17
g.- mişdür 113b/10, 129b/7,
130b/7, 132a/3
g.- üp 107b/9, 110a/14, 116a/4,
121b/12, 124a/8, 124b/17, 125a/5,
125a/9, 125b/8, 160b/7, 186b/7
mektüb g.- üp 100b/10
peygamber g.- üp 45a/17

gönder (Yun./Rum.) Ucuna bir şey takılan
ve çeşitli yerlerde kullanılan uzun sııklara
verilen isim
g. 143a/7, 216b/17
g.+ den 131a/14

gönderil - Gitmesi sağlanmak, yollanmak
g.- di 131a/4
g.- dügi 120b/1
g.- en 118b/1

gönlek Elbise altına giyilen bez, ipek
veya naylondan iç çamaşırı
g. 209a/6, 224b/8

gön(ü)l İman, sevgi ve nefretin, iyi ve
kötü bütün duyguların kaynağı olduğu
kabul edilen kalbin mânevî yönü, yürek,
dil
g. 33a/8, 33a/14, 33b/1, 57a/3,
234a/4
g.+ den 33b/4
g.+ dür 33a/17
g.+ e 213b/7
g.+ i 61a/17
g.+ in 193a/8
g.+ ine 63a/4
g.+ lerden 198a/2
g.+ lere 233a/4
g.+ leri 206b/12
g.+ lerini 226a/17
g.+ ümi 218b/9

g.+ ümüz 91a/15
g.+ üñ 61a/6, 61a/9

gör - (Gözle ve ışık yardımı ile) Bir
nesne veya kimsenin varlığını algılamak,
hissetmek

g. 13a/14, 116a/3, 239a/3
g.- di 31b/14, 46b/3, 48a/9,
48a/17, 49a/17, 52b/1, 62a/12, 62b/9,
65a/6, 65a/13, 69a/9, 69a/14, 69a/16,
69b/17, 70a/15, 70a/16, 75b/16, 78a/11,
81a/17, 98b/3, 100b/16, 133b/2, 136a/10,
140a/15, 144a/3, 153b/15, 204a/2
g.- diler 52a/14, 67b/15, 71a/10,
72a/2, 97b/12, 102b/12, 103b/16, 111a/3,
160b/17
g.- dügi 198b/12
g.- dügim 59a/7
g.- dügün 151b/5
g.- dügün 60a/3, 177b/12
g.- dük 90b/4, 91b/5
g.- dükde 218a/15
g.- dükleri 225b/6
g.- düklerinde 89b/2
g.- düm 28b/13, 66b/11, 77a/10,
77a/14, 82a/9, 82a/16, 98a/4, 124b/7,
124b/10, 124b/12, 126b/6, 136b/12,
137b/12, 142a/2, 148b/11, 149a/2,
151b/9, 157a/4, 166b/5, 168a/9, 168a/17,
172a/9, 184b/17, 185b/5, 214a/7,
228a/16, 233a/15, 235b/14, 237a/13,
237a/15
g.- dün mi 110b/17
g.- düñ 28b/12
g.- düñ mi 111a/9
g.- düñüz 31a/1
hâkîr g.- düñüz 30b/17, 31a/2
g.- düñüz mi 114a/3, 226b/2
g.- eler 87b/7, 90b/6, 90b/8
g.- elim 82a/11, 111b/13
g.- emedi 32a/2
g.- en 48b/9, 192b/3, 218b/3
g.- enler 61a/13, 207b/16
g.- esin 56a/8, 70a/13, 98b/14
g.- esiz 90b/11, 228b/7
g.- eydi 181b/6
g.- eydük 90b/5
g.- eyin 31a/6, 46a/7, 55a/15,
65a/4
g.- icek 157a/6, 194a/8

hor g.- me 56b/15
 g.- meden 29a/7
 g.- medi 29a/2, 70a/16, 100b/15,
 218a/14
 g.- medin 33b/17
 g.- medüm 81b/8, 82b/5
 g.- mege 32a/4, 68a/17
 g.- mek 142b/17, 144a/10
 g.- memiş 68a/4
 g.- memişdür 119a/6, 133b/6
 g.- memişlerdi 116a/6
 g.- mese 101a/11
 g.- meye 61a/16
 g.- meyen 101a/9
 g.- meyüp 54b/7
 g.- mez misin 31b/1, 194a/2
 g.- mezdi 47a/13
 g.- mezse 213a/15
 g.- mezsın 220a/1
 g.- miş 69a/11, 79b/9, 86a/16,
 90a/17, 135b/12, 136a/17, 177b/13,
 231b/16
 g.- müşüm 124b/4
 g.- se 68b/15, 141b/2, 205b/11
 g.- sen 56a/13
 g.- ün 181a/7
 g.- üne 142b/15
 g.- üñ 75a/17, 88b/15, 89b/1,
 133b/5, 149a/8
 g.- üp 22a/10, 22a/11, 22a/15,
 37a/1, 52a/7, 73a/17, 105a/1, 124a/13,
 127a/8, 128a/13, 129b/17, 133b/4,
 137a/14, 137b/10, 139b/7, 144a/6,
 147a/3, 147b/14, 152b/3, 152b/15,
 174a/13, 197b/7, 198a/13, 199a/2, 231a/5
 haķır g.- üp 29a/12
 g.- ür 68a/1, 68a/2, 68a/3, 151b/6,
 205b/2, 205b/11, 207a/16, 211b/12,
 213a/15
 g.- ür mi 151b/5
 g.- ür miydi 150a/17
 g.- ürdi 32a/1, 127a/2, 150b/1
 g.- ürdüm 135b/2
 g.- ürin 55b/12, 110a/7
 g.- ürleri 197b/12
 g.- ürlerdı 184a/14
 g.- ürsin 198b/11, 211a/3

gördür - Görmesini sağlamak
 g.- ür 46b/15

göre Uygun şekilde, uygun olarak
 g. 37a/16, 108a/5, 112a/3, 201a/1

görin - bk. görün -
 g.- e 178b/14
 g.- se 197b/17, 198b/10, 212b/9,
 220a/1, 220a/2
 g.- üp 174a/12
 g.- ür 90a/15, 150b/13, 158b/9,
 196b/3
 g.- ürmiş 133b/13

görü - (Bir nesne veya kimsenin) Varlığı
 gözle hissedilmek
 g.- di 205b/16
 g.- meden 69b/16
 g.- mez mi 24a/3
 g.- miş 14b/10

görüm Görme yetisi
 g.+ i 178b/4

görün - Kendini göstermek, ortaya
 çıkmak, gözükme, zuhur etmek
 g.- di 82a/16
 g.- dügi 210a/11
 g.- dükde 166b/11
 g.- en 166b/11
 g.- meden 190b/9
 g.- mez 134b/10, 213b/17
 g.- mezdi 135b/4

göster - Görülmesini sağlamak,
 görülmesine sebep olmak
 g.- di 47b/12, 52b/11, 171b/11,
 214b/1, 216b/2, 220b/16
 yol g.- di 59b/10
 g.- diler 225b/12, 225b/14
 g.- dügi 120a/1
 g.- eyin 136a/7
 g.- eyin mi 155a/15
 g.- ir
 yüzün g.- meyin 73a/5
 g.- mez 170a/11
 g.- mişdür 136b/1
 g.- üp 155a/16, 185b/11
 g.- ür 33a/16, 57b/14
 g.- ürleri 3b/16, 208a/10, 208a/11,
 208a/12

g.- ürlendi 208a/11	g.+ inde 179a/6
gösterici Gösteren	g.+ inden 184b/14
g. 33a/16, 33a/17	g.+ inden düşürüp 101b/6
götür - (Bulunulan yerden daha uzak bir yere) Taşımak, ulaştırmak, iletmek	g.+ ine 170a/11
g.- düği 117a/12	g.+ iñ 47a/12
g.- dükleri 131b/14	g.+ iñüñ 226a/3
g.- ecek 134b/6	g.+ le 60b/3
g.- eler 135a/17	g.+ ler 70a/15, 79b/9, 90a/17,
g.- emez 153a/5	181b/1, 215b/13
g.- en 54a/7	g.+ lerden 198a/2
g.- mege 174a/7	g.+ lere 231b/2
g.- mişlerden 46a/4	g.+ leri 47a/10, 114b/17, 120a/2,
g.- üp 102b/15, 102b/17, 131b/7,	170b/15, 175a/14, 175a/15, 180b/15,
131b/12, 135b/16, 139b/4	198a/1, 209b/14, 212a/14, 212b/2,
g.- ür 153a/7	212b/5, 221a/3, 232b/4, 238b/10
g.- ürleri 134b/9, 134b/11	g.+ lerimde 207a/7
g.- ürlendi 135b/1	g.+ lerime 180b/15
götürül - Götürmek işi yapılmak	g.+ lerimizden 207a/2
g.- eydi 215b/9	g.+ lerimüze 207a/4
gövde İnsan bedeni, vücut	g.+ lerin 174a/13, 181b/6
g.+ si 47b/15	g.+ lerinde 217a/14, 220b/11
g.+ sinde 195a/11	g.+ lerine 130a/6, 144b/6
g.+ sine 124b/14	g.+ lerinüñ 179a/3, 216b/14,
gövdeli Gövdesi olan	231a/2
alaca g. 46b/16	g.+ lerüñ 174a/17
göz İnsanda ve hayvanda görme organı	g. sürmek 212a/11
g. 84a/1, 86a/16, 148b/6, 207a/6,	g.+ üm 174b/5, 174b/6, 174b/8,
218b/12, 218b/14, 224a/1, 236b/2	198b/12, 199a/1, 210b/16, 215b/15,
g. kapaqları 212a/11	219a/11, 233a/6
g.+ den 231b/3	g.+ ümde 151b/5
g.+ dür 181b/9, 182a/4	g.+ üme 174a/10
g.+ i 86a/12, 150a/9, 158b/11,	g.+ ümüñ yaşı 165b/16
158b/13, 181b/9, 196a/11, 210a/9,	g.+ ün 165a/11
212a/1, 214a/16, 214b/1, 222b/7	g.+ ünden 238b/1
g.+ i kapağı 158b/8	g.+ üñ 182a/5, 198a/11, 207a/5
g.+ i kapaqlarındadır 158b/2	göz bebegi Gözde iris tabakasının
g.+i yaşından 116b/4	ortasında bulunan ve ışığın azalıp
g.+ i yaşlarından 116b/5	çoğalmasına göre küçülüp büyüyen delik
g.+ idür 181b/8	g. 197b/11
g.+ ime 174a/12	g.+ dür 198a/12
g.+ imüñ yaşına 181b/16	göz yaşı Ağlarken gözlerden akan berrak
g.+ in 61a/6	sıvı, yaş
	g. 182a/6, 215a/13
	gözden geçür - Durumu anlamak için
	incelemek, kontrol etmek
	g.- sün 176a/2

gözedüci Gözetleyen
g.+ sidür 118b/16

gözet - Korumak, himāye etmek, siyānet etmek
g.- mezdük 113a/6
g.- üp 113a/5, 152b/4, 152b/15, 205a/15

gözet - bk. gözet -
g.- mişdi 82a/1

gözlü Gözü olan
g. 178b/12
g.+ dür 179a/4

gözsüz Gözü olmayan
g.+ leri 46b/15

gözün aydın Sevineceği bir olayla karşılaşan birine söylenen tebrik sözü
g. 209b/3

gubār (Ar.) Toz, ince toprak
teşādüm-i ğ.- i hüzn 12b/11

ġulām (Ar.) Delikanlı, genç oğlan
ġ. 72b/7, 175a/9, 175a/12, 204b/4, 226a/2, 233a/14, 234b/5, 234b/13, 235a/3
ġ.+ ı 72b/3
ġ.+ ina 204b/3
ġ.+ uñ 48b/4

ġulāt (Ar.) İleri giden, aşırı uçlar
imān-ı ġ. 230a/11

ġulgule (Far.) Dalga dalga ortalığa yayılan gürültülü ses, her ağızdan bir ses çıkmasından meydana gelen karışık gürültü, velvele
ġ.+ si 62b/14

ġumūn (Ar.) Gamlar
ġ. 15b/5

ġunne (Ar.) Kur'ân-ı Kerîm'in tecvit kurallarına göre okunması
ġ. 179a/11

ġuşşa (Ar.) Gam, keder, hüzn, tasa
ġ. 116b/17
ġam ve ġ. 215b/8
ġ.+ ları 238b/6
ġam ve ġ.+ larum 238b/4
ġ.+ yı 165a/6

ġus(u)l (Ar.) Yıkanma
ġ.+ mı 70a/6
ġ. iderken 22a/14
ġ.+ üne 148a/4

Güş Bir isim
G.+ dur 19b/3
G.+ un 19b/3

ġuş (Far.) Kulak
g. itdi 70b/2

ġüyā (Far.) Sözde, sanki
g. 103a/9, 122b/1, 144b/3, 163b/17, 166b/14, 168b/9, 169b/11, 171b/17, 180a/1, 184b/14, 189a/11, 198a/11, 198b/11, 212a/7, 217b/7, 219b/9, 221a/15, 222a/3, 232a/16, 232b/12

ġuç(c) Kuvvet
g. 101b/5, 104b/9, 110a/15, 126a/4, 201a/3
g. gelüp 114b/6
g.+ i 200b/5, 227a/5
g.+ ile 121a/15
g.+ iyle 217b/15
g.+ i yetdüġin 60b/15
g.+ i yetmez 60a/17
g.+ ümüz 37a/12

ġüdek Kısa boy
g. 193a/2

ġüftār (Far.) Söz, kelâm
g.+ ları 175b/11

ġüher (Far.) Gevher
g. 4a/17

ġül - (Bir kimse bir şeyi tuhaf bulduġu veya bir şeye sevindiġi zaman) Kesik kesik sesler çıkarmak sûretiyle duygusunu, sevinç

veya hayretini açığa vurmak
g.- mesi 171b/11
g.- müş 171b/11
g.- üp 165a/3

gül (Far.) Gül ağacının güzel kokulu,
pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği
g. 179a/16, 228b/10
g.+ dür 226a/5, 228b/9

güldür - Gülmesine sebep olmak,
gülmesini sağlamak
g.- sem 150a/10

güler beşüzlü Güler yüzü
g. 12a/14

güler yüz Gülen, asık olmayan yüz,
candan ve samîmî davranış
g. 56b/3
g.+ i 210a/12

güler yüzü Yüzü dâima gülen,
mütebessim olan, asık suratlı olmayan
g. 178b/8, 193a/7

güleş - Karşılıklı gülmek, birlikte
gülmek
g.- irlendi 82a/10

gülşen (Far.) Gül bahçesi, gülistan,
gülzar
g. 6a/8

gülümse - Tebessüm etmek
g.- mesi 179b/1
g.- rler 208a/9

gümân (Far.) Zan, şüphe
g. 109b/6

gümürdü Gürültü
g.+ η 141b/8

gümüş Tabiatta altın, bakır, bâzan
platinle birlikte bulunan, altından sonra
en kolay dövülüp haddelenebilen, ısı ve
elektriği en iyi ileten, ziynet ve kıymetli
süs eşyası îmâline yarayan element
g. 125a/6

g.+ den 90a/2, 125a/6, 125a/7
g.+ e 140b/7

gün Güneşin doğuşu ile batışı
arasındaki zaman parçası, gündüz

g. 13a/3, 13a/11, 21a/13, 22a/9,
28a/16, 31a/2, 31b/12, 31b/16, 32a/2,
46a/2, 46a/5, 46a/10, 46a/14, 46b/3,
46b/5, 53b/11, 60a/10, 60a/11, 62b/9,
62b/15, 63b/4, 63b/5, 63b/7, 63b/11,
63b/12, 63b/14, 66a/12, 66a/15, 67a/2,
67b/14, 67b/16, 68b/6, 68b/8, 69a/6,
71b/11, 73a/2, 73a/5, 74b/14, 75a/7,
76b/9, 77a/2, 77a/9, 82a/7, 87a/1, 87b/1,
88b/10, 89a/17, 90a/10, 90b/10, 91a/2,
97b/11, 98b/1, 101b/9, 103b/15, 112a/1,
117a/7, 122b/12, 127b/12, 128b/15,
133a/1, 133a/5, 133a/10, 133a/14,
133a/15, 133b/7, 139a/17, 140a/1,
140a/8, 141a/11, 142b/12, 148b/3,
148b/17, 150a/4, 153a/2, 153b/11,
155a/14, 155a/17, 156a/2, 156b/16,
157a/9, 160b/16, 167b/11, 184b/11,
185b/14, 188a/10, 191b/15, 194a/7,
196b/14, 197a/1, 201a/8, 202b/18,
203b/14, 225a/7, 230b/13, 233a/16,
233b/2, 233b/5, 233b/8

g.+ de 102b/1, 116b/17, 154a/17,
203a/5

g.+ den 232a/6

g.+ den sonra 32a/5, 50a/9, 78a/9,
78a/11, 115b/1, 154a/1, 178a/12

g.+ dür 31a/3

g.+ e 65a/4, 104b/14, 134b/5,
178b/1, 237b/3

g.+ e degin 232a/6

g.+ i 29a/2, 29a/7, 144b/3,
166b/13

g.+ idür 46b/6

g.+ in 38b/11

g.+ inde 102a/11, 128b/12,
154a/16, 221a/16

Bedr g.+ inde 107b/5

kıyâmet g.+ inde 38b/9

‘aşürâ g.+ inde 98b/12

g.+ ki 116b/16, 173a/16

g.+ larde 42b/15, 117b/10, 154a/2

g.+ lerden 173a/16

g.+ lerin 173a/16

günāh (Far.) Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış, mâsiyet

g. 53b/12, 60b/5, 76a/4, 194b/6, 199b/15, 202b/15, 238b/11

g.+ a 226a/13

g.+ da 85a/4

g.+ dur 53b/3

g.+ ı 54a/2, 54a/3, 54a/4, 89a/9, 89a/11, 194b/3, 196a/3, 199b/14

g.+ ından 199b/15

g.+ ını 202a/16, 202b/9, 202b/18

g. işledüm 206a/4

g. işleseler 202a/15

g.+ lar 89a/15, 150a/13

g.+ ları 53b/4, 150a/16, 206a/6,

206a/12

g.+ larımız 89a/14

g.+ ların 31a/10, 205b/12, 206a/10

g.+ larına 86a/3

g.+ larından ötüri 196a/1,

202a/17, 206a/9

g.+ larum 221a/17

g.+ larımı 205b/14, 206a/14

g.+ larımı 89b/7

g.+ ları 204b/5, 205b/2,

206a/11, 221b/1

g.+ um 194b/3, 225a/5

g.+ u 155b/5

günāhkār (Far.) Günah işleyen, günah işlemiş (kimse)

g. 96a/2, 109b/17

g.+ lardur 112b/10

gündüz Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün

g. 58b/10, 58b/11, 58b/13, 78b/2, 84b/12, 85b/5, 218a/1

g.+ de 223a/3

g.+ i 58b/11

g.+ ü 58b/8

güneş Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayâtın devâmı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyâya en yakın yıldız, şems

g. 69a/7, 139b/1, 153b/11, 154a/3

g.+ dür 179a/8

g.+ i 62b/9, 223a/3

g.+ ü 59a/7, 60a/4

gür Fıskırcasına çıkmış olan, çok bol olan

g. 178b/10, 178b/13, 179a/10

gürüh (Far.) Topluluk, cemâat, bölük
g.+ unu 138b/12, 163b/1

gürüldi Kuvvetli ses, patırtı, şamata
g.+ si 62b/15

güşâde (Far.) Açılmış, açık, ferah
g. 177b/13, 210a/12
g.+ dür 165a/14

güt - (Bir veya birçok hayvanı) Önüne katıp sürmek ve otlatmak
ğoyun g.- erdi 51a/9

güzâr (Far.) Geçme, geçiş
g.+ ları 141a/5

güzel Göze ve kulağa hoş gelen
g. 42b/3, 63a/14, 70a/17, 82a/9, 90a/13, 90b/6, 90b/7, 90b/13, 94a/1, 112a/11, 136a/11, 142a/9, 164a/15, 165a/7, 173a/5, 178b/5, 180a/5, 208b/7, 225b/14, 231a/10

g.+ dür 90a/14, 95a/5, 167a/6, 211a/15, 211b/2, 217b/3, 227a/2

g.+ ler 223b/14, 235a/5

g.+ lerinde 42a/5

g.+ lerindendir 42a/10

güzel koşulu Güzel kokusu olan
g. 126b/14

güzel yüzlü Yüzü güzel olan
g. 12a/14

güzellik Güzel olan şeyin niteliği, göze

g. 146a/11

g.+ de 168b/1

g.+ i 215b/11

g.+ ine 195b/10

g.+ leri 198a/1, 212a/9

g.+ lerü 198b/5

g.+ ü 44b/13

güzellük bk. güzellik g. 212a/6	ḡ.- i şahīḡdür 210a/17 ḡ.- i şahīḡhūḡ 208b/3 ḡ.+ de 121a/5, 145b/9
güzerān (Far.) Geçme, geçiş, mürur etme g. 10a/5	ḡ.+ de ^c Āiḡeden 98b/11 ḡ. eylediler 114b/6 ḡ.+ i 73b/14 ḡ.+ leri 160a/14 ḡ. vir 50a/3, 60a/17, 69b/6, 71b/2, 141a/13, 142a/12 ḡ. virdi 29a/5, 46b/10, 64a/12, 75a/15, 80a/6, 80b/13, 82a/5, 82b/7, 83a/1, 83b/16, 84b/1, 85a/17, 85b/6 ḡ. virdüḡümde 82a/17 ḡ. virem 58a/11 ḡ. vireyin 95a/13 ḡ. virüp 31b/3, 50b/1, 53b/8, 54a/11, 58a/4, 58a/9, 62a/17, 63a/17, 65b/16, 83b/9, 102a/1, 132b/8, 133a/2, 133a/10, 140a/13 ḡ. virür 33b/5
güzide (Far.) Seçkin, seçilmiş, mümtaz, elit g.+ lerinden 163b/1 g.+ sidür 34b/5	
güzin (Far.) Seçkin, seçilmiş g. 145b/4 aḡhab-ı g. 51a/2 g.- i serā-yı faḡl 10b/6	
ḡā (Ar.) Arap alfabesinin yirmi yedinci harfi sükūn-ı ḡ. 100a/16 ḡ.- yi mühmele 100b/4 ḡ.+ dan ḡonra 100a/17 ḡ.+ nuḡ 100a/13, 100a/14, 100a/16	
ḡā bk. ḡā ḡ.- yi ma ^c cemeyi 100b/2	
ḡabāl (Ar.) Düzensizlik ḡ. 169a/2	
ḡabāḡe Bir topluluk adı ḡ. 20a/14	
ḡabb (Ar.) Tāne, tahıl tānesi h. 66a/8	
ḡabbe (Ar.) Küçük tāne, buḡday, arpa vb. tahıl tānesi miḡdār-ı ḡ. 54a/5 ḡ.+ yi 54a/9	
ḡaber (Ar.) Olmuş veya olmakta bulunan bir šeye dāir orada olmayanlara erišen bilgi, ondan ona nakledilen söz ḡ. 49a/13, 84b/6, 104a/3, 106b/7, 117b/15, 117b/17, 153b/5, 165a/5 ḡ.- i mev ^c iḡet 13a/4 ḡ.- i mu ^c azzet 13a/4 ḡ.- i şahīḡ 208b/2	ḡabeḡ (Ar.) Habeḡistan halkından olan veya bu halkın soyundan gelen kimse ḡ. 2b/9, 3b/2, 11b/3, 15b/3, 15b/4, 16a/1, 16a/16, 16b/15, 17a/5, 17a/11, 17b/7, 17b/13, 18a/11, 18a/17, 18b/11, 18b/15, 19a/1, 19a/3, 19a/5, 19a/15, 19b/4, 19b/8, 19b/12, 19b/17, 20a/5, 20a/8, 20a/10, 20a/11, 20b/12, 33b/7, 34b/4, 35b/6, 35b/12, 36a/8, 36b/3, 39b/10, 39b/12, 40a/6, 40b/6, 41a/12, 42a/5, 42a/15, 42a/17, 43b/12, 9a/14, 49b/10, 73b/13, 91b/15, 92a/1, 92a/8, 92a/10, 92a/12, 92a/14, 92a/16, 92b/1, 92b/4, 92b/7, 92b/10, 92b/14, 93a/3, 93a/11, 93b/1, 93b/4, 93b/5, 93b/7, 93b/11, 94a/1, 94a/3, 94a/6, 94a/13, 94a/15, 94b/4, 94b/5, 94b/11, 94b/16, 95a/6, 95a/16, 95a/17, 95b/16, 97a/7, 98b/3, 99a/7, 99a/14, 100a/3, 101b/3, 103b/6, 104a/3, 104a/14, 105a/9, 105b/1, 105b/3, 105b/10, 106a/3, 106a/13, 106b/3, 106b/11, 107a/1, 107a/14, 107a/16, 107b/6, 108a/2, 108a/15, 118a/5, 118b/2, 121b/9, 121b/11, 127a/9, 127b/5, 127b/6, 130a/4, 130a/12, 130a/17, 131a/11, 133a/1, 133a/3, 133a/5, 133a/17, 133b/1, 133b/14, 134a/4, 134b/4, 134b/15, 135b/2,

135b/12, 136a/7, 136a/16, 136b/12,
137b/12, 138b/1, 138b/4, 147b/13,
149a/8, 149a/11, 149a/13, 149b/9,
151b/13, 152b/13, 154a/11, 154b/15,
155a/16, 158b/5, 159b/13, 160a/3,
160b/1, 160b/6, 161a/14, 162a/16,
162b/4, 163b/3, 170b/4, 170b/10,
174b/17, 175b/8, 176a/7, 176a/10,
176a/16, 176b/11, 178a/11, 199a/1,
206a/15, 207b/2, 208a/16, 209b/6,
210a/1, 210b/8, 211a/14, 212a/6, 213b/3,
220b/6, 221a/2, 221a/12, 221b/2, 221b/3,
222a/2, 225b/2, 232a/1, 236a/17, 237b/2,
238b/8, 238b/17

camî' ā-yı H. 20a/4

şāh-ı H. 159b/17

ṭā'ife-yi H. 162a/13

H.+ de 127b/7, 133b/15, 135a/2,
161a/8, 161a/10, 162a/2

arż-ı H.+ de 123b/11

diyār-ı H.+ de 117b/2, 117b/5,
118a/15, 122a/12, 124a/3, 129b/16,
157b/6, 160a/1, 161b/10

lisān-ı H.+ de 93a/9, 93b/2,
93b/14, 94a/10

luġat-ı H.+ de 92b/12, 93a/1,
93a/6, 93a/16

vilāyet-i H.+ de 139a/4

H.+ den 45b/4, 106b/6, 122b/16,
127a/11, 134b/11, 134b/14, 135a/5,
160b/12

diyār-ı H.+ den 160a/5

H.+ den ġayrı 42b/1

H.+ dūr 19b/4

luġat-ı H.+ dūr 93b/10

H.+ e 20a/9, 34a/11, 106b/1,
123b/8, 124a/1, 129b/2, 160b/12, 161a/15
diyār-ı H.+ e 105a/17, 106a/7,
107a/2, 107a/8, 229b/7

H.+ ler 21a/2

H.+ lerüñ 97a/9, 206a/16

H.+ sin 171b/10

H.+ üñ 20b/9, 229a/17

envā'-i H.+ üñ 174b/12

Habeşān (Ar.) Habeşler

H. 20a/11

ṭā'ife-yi H. 19b/4

Habeşe Habeş

H. 9a/8, 17b/2, 152a/1

şāh-ı H. 159a/7

arż-ı H.+ de 17b/9, 17b/10,
130b/2, 130b/3

H.+ dedür 40b/12

arż-ı H.+ den 17b/5

ehl-ı H.+ ye 34a/15

Habeşî (Ar.) Habeşistan halkından olan
(kimse)

H. 18a/2, 18a/6, 19b/9, 26b/8,
31b/13, 35b/14, 35b/17, 41b/1, 44b/4,
45b/1, 45b/8, 51b/13, 72b/3, 72b/11,
75a/2, 75b/17, 131a/1, 133b/5, 148b/2,
148b/4, 149a/2, 149a/7, 149b/17, 150a/5,
150a/11, 150a/17, 150b/1, 151b/4,
155b/12, 156a/11, 157a/4, 157a/11,
159a/4, 159b/16, 163a/5, 217a/5,
218a/17, 221b/10, 221b/11, 222b/11,
223b/5, 225b/8, 226a/12, 226b/10,
227a/9, 237a/11, 238a/17, 239a/17,
239b/1

cins-i H. 175b/13

faşş-ı H. 131a/10, 130b/17

‘abd-ı H. 51a/1, 148a/10,
148b/15

‘abd-ı H.+ yi 45a/16

H.+ dūr 58b/1, 59b/8, 159a/6,
234a/14

H.+ ler 18a/14, 36a/4, 36a/5,
40b/16, 41a/1, 41a/6, 42b/5, 43a/16,
45b/10, 92a/2, 92b/8, 96b/11, 96b/13,
97a/1, 97a/16, 97b/12, 98a/5, 98b/12,
103a/5, 122a/13, 136a/8, 157a/15,
163b/3, 210a/15, 211a/15, 218b/17,
220b/1, 229b/12

H.+ lerde 40a/10, 41a/2, 212b/4

H.+ lerden 17a/2, 36a/10, 44a/2,
96b/4, 97a/12, 150b/4, 212b/6, 218b/9

H.+ lere 97b/6, 98b/15, 99a/5,

122a/15, 163b/15, 219b/3

H.+ leri 42b/7, 42b/8, 42b/10,

43a/4, 43b/7, 44a/1

H.+ lerüñ 36a/6, 39b/3, 42a/3,
97b/2, 164a/11, 168b/6, 174a/11,

207a/13, 209b/14, 228b/17, 229a/15,
229b/1, 238a/11

H.+ müz 236b/7

H.+ nüñ 75a/6

faşş-ı H.+ si 131a/5

Ḥ.+ ye 157a/8, 159a/3, 170a/5,
223a/15, 240a/3

Ḥ.+ yi 93b/15, 149b/16, 151b/8

Ḥabeşilik Habeşistan halkından olmak

Ḥ. 148b/7

Ḥ.+ e 159a/5

Ḥabeşiyye (Ar.) Habeşistan halkından olan veya bu halkın soyundan gelen kadın

Ḥ. 18a/3, 18a/4, 18a/7, 18a/10,
18b/3, 18b/4, 19b/10, 35b/17, 41b/1,
42a/11, 151b/16, 157b/2, 159a/10,
171b/9, 172a/9, 172a/16, 176a/4,
177b/15, 193b/3, 206b/11, 208b/10,
225a/8, 232a/13, 232b/14

cāriye-yi Ḥ. 193a/15

Ḥ.+ dūr 155a/12

cāriye-yi Ḥ.+ dūr 193a/6

kelime-yi Ḥ.+ dūr 99a/15

ümm-i emīn-i Ḥ.+ dūr 151b/17,
152a/14

Ḥ.+ ler 42a/17, 42b/3, 159a/11,
206b/15, 208a/14

Ḥ.+ lerden 154b/14, 170b/9,
236a/12

Ḥ.+ lere 176b/14, 176b/16, 213b/1

Ḥ.+ leri 181a/7

Ḥ.+ lerüñ 209a/15

Ḥ.+ yi 26b/9

Ḥabeşiyyezāde (Ar.) Habeşi oğlu

Ḥ. 157b/7, 157b/9

Ḥ.+ dūr 159b/12

Ḥabeşizāde (Ar.) Habeşi oğlu

Ḥ.+ lerüñ 158a/10

Ḥabīb (Ar.) Sevilen kimse, sevgili, dost

Ḥ. 218b/15

Ḥ.+ ine 24a/5, 76b/11

Ḥ.+ ine^c itāb-āmīz 81b/12

Ḥ.+ üm 220a/6, 220a/8

Ḥ.+ üne 81a/12

Ḥabībe (Ar.) Habib kelimesinin müennes şekli

tezvīc-i ümm-i Ḥ. 129b/9

ümm-i Ḥ. 128a/8, 128a/11,
154b/14

ümm-i Ḥ.+ nūñ 123b/16, 127b/9,
127b/11, 128a/10

ümm-i Ḥ.+ ye 128a/3, 128a/15

ümm-i Ḥ.+ yi 17b/4, 128a/5,
129a/8, 129b/14

Ḥabīr (Ar.) Haberi olan, haberli, haberdar, vākıf

Ḥ.+ dūr 54a/10, 118b/17

Ḥabīş (Ar.) Kötü, soysuz, alçak, fesat (kimse)

Ḥ. 25a/11, 114b/5, 169b/14

Ḥabs (Ar.) Dışarı çıkmasına izin vermemek üzere bir yere kapatma

Ḥ. idüp 109a/17, 196b/13

Ḥacc (Ar.) İslām dîninde şer'an zengin sayılan her müslümanın ömründe bir defa kurban bayramı günlerinde belli usüllere göre Kābe'yi ziyāret etmesi şeklindeki farz ibādet

Ḥ. 39a/2, 77b/17

Ḥ.- ı ekberest 32b/9

Ḥ.+ a 91b/11, 202a/13

Ḥāce (Far.) Efendi, sāhip, reis

medāric-ı h. 10b/13

h.- yi kâinat 3a/4

Ḥacel (Ar.) Utanma, utanç, haclet, hacālet

Ḥ. 28b/7

Ḥacele (Ar.) Hacel kelimesinin müennes şekli

Ḥ.- yi hacletde 15b/1

Ḥācer Bir kadın adı

H. 186a/8, 190b/13, 190b/14,
191a/2, 191a/4, 191a/9

H. 191a/16, 191b/4

Ḥ.+ dūr 191a/8

h.+ i 191a/13

Ḥ.+ üñ 191a/11

Ḥācer Bir yer adı

Ḥ. 216b/12

ḥācet (Ar.) Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç
ḥ. 55b/7, 211b/11
ḥ.+ i 211b/12
ḥ.+ ini 86a/1
ḥ.+ üñ 107b/17

ḥācetlü (Ar.) İstekli
ḥ. 134a/13

ḥāciz (Ar.) İki şeyi ayıran, bölen
ḥ. 64b/7

ḥacl (Ar.) Sıçramak
ḥ. 138a/11, 138a/14
ḥ.+ dur 135a/1
ḥ. eyledi 138a/5, 138a/7
ḥ. eyledüm 138a/10

ḥacle (Ar.) Gelin odası
ḥ.- yi mevāni^c -i eyyāmda 12b/14

ḥaclet (Ar.) Utanma, mahçup olma
ḥacele-yi ḥ.+ de 15b/1
ḥ.+ den 209a/16

ḥad bk. ḥadd
ḥ.+ den 173a/14, 187a/15, 195b/1,
200a/6, 214a/15

ḥad (Ar.) Yanak
ḥ. 118a/5
ḥ.+ leri 170b/17
ḥ.+ lerini 158b/15

ḥād (Ar.) Keskin, kesici
seyyid'ül-ḳavm-i ḥ.- i mühür
75b/8

ḥadāset (Ar.) Tâzelik, yenilik
evān-ı ḥ. 9a/10

ḥadd (Ar.) Sınır
ḥ. 204b/4
şafḥa-yi ḥ. 172b/12
ḥ.- ı ḥarīr midür 172b/15
ḥ.- ı i^c tidālde 176a/12
ḥ.- ı kīdet 203b/17
ḥ.- ı mezkūre 204b/4
ḥ.- i i^c tidāle 147a/14

ḥ.- i mezkūrda 210a/15
ḥ.+ i 179a/14, 214b/1
ḥ.+ inde 178b/11
ḥ.+ indedür 210a/15
ḥ.+ inüñ 213b/16, 237a/13
ḥ. ü^c adden 36b/11
ḥ.+ üñ 222a/7

ḥadd (Ar.) Yanak
ateş-i ḥ.+ e 234a/1
ḥ.+ i 237b/2
ḥ.+ imi 215a/12
ḥ.+ inde 235b/13
ḥ.+ inden 237a/15
ḥ.+ ini 215a/12
ḥ.+ inüñ 179a/16, 235a/13,
236b/10
ḥ.+ üñ 222a/8, 222a/11

ḥadde (Ar.) Hād kelimesinin müennes şekli
ḥ. 108a/5

ḥadeḳa (Ar.) Göz bebeği
ḥ. 178b/12

ḥadem (Ar.) Hizmet edenler, hādım olanlar
ḥ. 74a/13, 77a/3

ḥadeş (Ar.) Sonradan meydana çıkma, zuhur etme
ḥ. 142a/5

ḥādım bk. ḥādım
ḥ. 237a/11

ḥādım (Ar.) Kısırlaştırılmış, enenmiş erkek, tavāşi
ḥ. 73b/16, 75a/13, 75a/14, 75b/4,
75b/11, 75b/12, 77b/9, 78a/4, 78a/6,
78a/8, 78a/15, 78b/4, 82a/2, 82a/17,
83b/12, 85a/3, 228b/15, 237a/13
ḥ.+ a 81a/8
ḥ.+ dur 77a/14
ḥ. eyledi 84b/5
ḥ. eylese 78b/9, 78b/12
ḥ. eyleye 81a/7, 84a/10, 85a/5
ḥ. eyleyeler 84a/6
ḥ. eyleyen 16b/13, 84a/16, 87a/7

h.+ ı 76a/8
h. itdiler 84a/4
h. itelüm 81a/1, 83b/6
h. iden 88b/4
h. idenlerden 87b/12
h. idenlerdür 89a/6
h. ideyin mi 85a/13
h. itmek 84b/2, 91a/17
h. itmesünler 80a/12
h. itmeyince 79b/15
h. itse 78b/12, 79b/16
h. idüñ 80a/15
h. idüp 91a/16
h. kılnup 87a/13
h.+ lar 74a/3, 76b/2, 79a/13,
80b/10, 84b/15, 84b/17, 85a/2, 87a/9,
88b/2
h.+ lara 79a/5, 79b/8
h.+ lardadır 77b/16
h.+ lardur 80b/6
h.+ ları 138b/6
h.+ ların 77a/8
h.+ lar mıdur 83b/1
h.+ laruñ 74a/7, 82b/13, 83b/11,
86b/7
h. olam 84a/8
h. olanlaruñ 85a/11
h. oldukları 80b/12
h. olmak 86b/4
h. olmuş 88a/16
h.+ um 76a/10, 78a/14
h.+ uñ 74a/5

hadîd (Ar.) Öfkeli, kızgın, hiddetli
h. 6a/13

hadîka (Ar.) Ağaçları ve suyu bol bahçe
h.- ı reşîka 15a/12

hādım (Ar.) Hizmet eden, yardımcı olan kimse.

h. 74a/13, 75b/17
h.- ı muḥakk̄ar 2a/7
h.- i itlāk olunduğunuñ 16b/5
h.+ e 74b/15
h.+ i 74b/13
h.+ ini 203b/11
h.+ ler 74b/2
h.+ lere 74b/8, 200a/1
h.+ leri 138b/6

h.+ lerüñ 206a/6
h.+ üm 203a/3, 203a/10
h.+ üñ 74a/13

hadîs (Ar.) Hz. Muhammed'in sözleri, davranışları ve başkalarının yaptığı kendisi tarafından tasvip edilen hareketleri

h. 20b/10, 23b/1, 35b/10, 75b/14, 95a/17, 96b/7, 101a/7, 127a/17, 130b/16, 131a/10, 143a/8, 145a/5, 145a/12, 152b/10, 156a/16, 156b/1, 156b/12, 157b/1, 161b/13, 183a/5, 196b/6

ehil-i h. 134a/7

h.- ı şerîfde 74a/4

h.- ı şerîfüñ 74b/1

h.- i şahîhde 100b/7

h.- i şāyi'c dür 145a/5

h.- i şerîf 29b/8, 76a/9, 142a/10

h.- i şerîfde 74a/9, 75b/7, 195b/8,

196b/1

sābıqā-yi h.- i şerîfde 80a/5

h.- i şerîfede 74a/6

h.- i şerîfi 38b/16

h.- i şerîfinüñ 218b/2

h.+ de 74a/13, 134a/4, 193b/16

erbāb-ı h.+ den 146b/8

h.+ dür 102b/7, 143a/8

h.+ i 39b/11, 151b/10, 182b/6

h.+ in 145a/8

h.+ inde 36b/5

h.+ inüñ 96a/15

h.+ ler 41b/15, 149b/3, 165a/12

h.+ leri 149b/3, 238b/4

‘ulemā-yı h.+ üñ 187a/10

şeyḥü'l-ḥadîs ş. 14a/16

hādîş (Ar.) Meydana çıkan, zuhur eden (şey)

‘ulemā-yı h. 99a/13

h.+ iñ 149a/9

h. olan 177a/1

h. olup 176b/10

hadîşāt (Ar.) Hādîseler, olaylar
tevārîk ü kevā'ib-ı h.+ dan 8b/15

hadlü Yanaklı

h. 178b/11

- hadsiz** Sınırsız, hesapsız, çok
h. 114b/3
- hāfayā** (Ar.) Gizli şeyler, sırlar, gizlilikler
h.- yi hicrānda 12b/14
- hāfiz** (Ar.) Kur'ān-ı Kerīm'i bütünüyle ezberlemiş olan ve ezberden okuyabilen kimse
h. 20b/5, 125a/17, 207a/9
şeyh-i h. 205a/4
h.+ dan 134b/2
h.+ ı 118b/16
hāfizü'l-kütüb ve'l-resā'il h.
10a/9
hāfizü's-sünne h. 14a/16
- hāfi** (Ar.) Gizli
h. 30a/5, 33b/7, 54a/5, 54a/11,
74a/4, 118b/17, 175b/7
- hāfif** (Ar.) Belli, tabii veya kabul edilmiş bir ölçüye göre yoğunluğu, miktarı, şiddeti, etkisi az olan, az miktarda, biraz
h. 146a/12
- hāfiyye** (Ar.) Bir kişi veya bir mesele hakkındaki gizli şeyleri araştırıp ilgililere haber veren kimse, dedektif
mekādīr-ı h. 2a/6
- hāh ve nāhāh** (Far.) İster istemez
h. 186b/2
- hāil** (Ar.) Korkunç
zamm-ı h.+ e 20a/8
h.+ ler 133a/17
- Hak** bk. hāḳḳ
H. 30b/3, 30b/4, 32a/16, 33a/16,
38a/2, 38b/3, 51b/17, 91b/2, 107b/1,
122a/8, 126a/1, 142a/4, 204a/7
dīde-yi H. 7a/10
hāzret-i H. 168a/11
Hāzret-i H. 41b/2
ma' būd-ı H. 125b/3
sā'ir-i H. 6a/11
ṭarīḳ-i h.+ da 58b/1
- H.+ dan 97a/3
cenāb-ı H.+ dan 89a/3, 91b/9
hāzret-i H.+ dan 86b/12
ḳabūl-ı H.+ dan 11a/10
rahmet-i H.+ dan 32b/1, 56a/16
ṭarīḳ-i H.+ dan 11a/10
H.+ için 120b/14, 151a/6
H.+ dur 121b/3
H.+ larında 17a/5, 99a/8
H.+ larını 201b/2, 201b/7
H.+ larımızı 89a/6
- hāk** (Far.) Dünya
küre-yi h.+ uḡ 23a/2
- hāk (II)** (Far.) Toprak
h. 10b/16
maḳkūm-ı h. 2a/8
mevāşil-i merkez-i h. 9a/12
sevād-ı h. 1b/3
h.- ı siyāhı 9a/6
h.+ dan 25a/7
- Hāk celle** (Ar.) Hak celle
H. 37b/6
- Hāk celle ve 'alā** (Ar.) Hak celle ve âlâ
H. 23b/6, 29b/13, 30b/1, 32a/13,
74b/11, 75a/15, 76a/6, 80a/2, 81a/11,
81b/11, 82b/17, 84a/13, 85b/15, 86a/10,
86b/10, 87a/15, 88a/5, 89b/6, 111b/1,
126a/1, 154a/11, 157a/2, 186a/11
H.+ nūn 66a/1
- Hāk sübhāne ve te'ālā** (Ar.) Hak sübhane ve âlâ
H. 22a/5, 28a/10, 30b/12, 31b/3,
58a/4, 58a/9, 58b/16, 147a/10, 147b/6
- Hāk te'ālā** (Ar.) Hak teâlâ
H. 21a/17, 25a/6, 34a/5, 45a/16,
45b/1, 45b/4, 50a/3, 50a/8, 50b/1, 53b/14,
57b/7, 60a/15, 61a/1, 61a/16, 62a/16,
62b/2, 62b/17, 63a/4, 63a/17, 64a/6,
64a/12, 65a/2, 65b/16, 66a/3, 71b/4,
74b/3, 78b/14, 79a/5, 79b/10, 80a/17,
86a/15, 88b/3, 88b/14, 90a/16, 90b/9,
90b/12, 91a/3, 103a/6, 104a/2, 104a/8,
104a/11, 104b/16, 105a/13, 113a/10,

116a/8, 116a/13, 116a/17, 117a/7,
117a/15, 119a/9, 119a/11, 122a/4,
122b/2, 126a/8, 133b/6, 134a/11,
141b/13, 142a/16, 150a/7, 151a/13,
155b/3, 161a/3, 165a/17, 169b/4, 186a/1,
186a/17, 192a/5, 195a/16, 195b/4,
195b/9, 196a/17, 197a/2, 199b/8, 200b/2,
200b/3, 201b/6, 202a/1, 203b/4, 204b/14,
205b/7, 205b/14, 205b/17, 206a/2,
218b/4

Ḥ.+ dan 39a/10, 89a/8, 200a/6

Ḥ.+ nun 199b/1

Ḥ.+ nuṣ 2b/6, 30a/11, 37b/17,
45b/7, 151a/15, 161a/2, 230a/9

Ḥ.+ ya 21a/14, 82b/16, 103b/10,
161a/6, 118b/6

Ḥaḵ te‘ālā celle (Ar.) Hak teâlâ
celle

Ḥ. 94b/6, 205a/16

Ḥaḵ te‘ālā celle ve ‘alâ (Ar.) Hak
teâlâ celle ve âlâ

Ḥ. 196b/9

ḥākān Türklerde ve Moğollarda
hükümdarlara verilen unvan

ḥ. 100a/6

ḥ.- ı püridrâkdur 7a/16

ḥ.- ı felek 6b/14

ḥaḵāret (Ar.) Küçük düşürme, horlama;
küçük düşürücü söz veya davranış

ḥ. 54b/11, 55a/4

ḥaḵāyık (Ar.) Hakikatler, gerçekler

ḥ.- ı eşyānuṣ 27a/6

ḥ.- ı eşyāyı 26b/15

ḥaḵdīn (Ar.) İslâm dîni, İslâmiyet

ḥ. 49a/11

ḥakem (Ar.) “Hükmeden, her şeyin
hükümünü veren, haklıyı haksızı ayıran,
cezâyı, mükâfâtı hakkıyla uygulayan”
anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah’ın en
güzel isimlerinden)dır

ḥ.+ den 82a/5

ḥaḵık (Ar.) Haklı, hak kazanmış, lâyık,

müstehak

ḥ. 4b/8

ḥaḵikat (Ar.) Asıl olan durum ve şekil,
gerçek, asıl

ḥ. 195b/3

ḥ.+ de 8a/2, 210b/14

âyine-yi ḥ.+ de 33a/18

ḥ.+ in 43b/4

ḥaḵiki (Ar.) Asıl olan, uydurma olmayan,
doğru, sahih

ḥ. 32b/11

ḵalb-ı ḥ. 32b/8

sulṭān-ı ḥ.+ dūr 118b/10

ma‘būd-ı ḥ.+ ye 53b/2

ḥākīm (Ar.) Hükmeden, buyruğunu
yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen

ḥ. 2a/8, 52a/6, 127b/1, 162b/9

ḥ.+ i 207a/16

ḥ.+ ler 131b/13

ḥ.+ leri 225b/16

ḥ. olacak 21b/14

ḥ. oldu 212a/2

ḥaḵīr (Ar.) Değersiz, îtibarsız, küçük

ḥ. 26a/5, 56b/16, 57a/2

ḥ. gördüğüz 30b/17, 31a/2

ḥ. görüp 29a/12

ḥ. idüp 31a/4

ḥ. kırup 22a/5

ḥaḵīr bk. ḥaḵīr

ḥ.+ i 56b/15

ḥaḵīrlük (Ar.) Hakir olmak durumu

ḥ. 25b/8

ḥākister (Far.) Kül

ālūde-yi ḥ. 6a/16

Ḥaḵḵ (Ar.) Allah, Cenâbıhak, Tanrı

Ḥ. 112a/12

Ḥ.- ı Allâhı 83a/6

Ḥ.- ı ḵatl-i nefis 85a/6

cenâb-ı Ḥ.+ a 186a/3

ḥazret-i Ḥ.+ a 30a/13

ḥuzūr-ı Ḥ.+ a 89a/2, 89a/3

ḥuzūr-ı Ḥ.+ da 30a/1

Ḥ.+ ı 38a/1, 112b/1, 144b/13,
203a/13

Ḥ.+ imda 203b/7

Ḥ.+ imuzı 89a/6

Ḥ.+ ın 113a/6

Ḥ.+ ina 38b/15

Ḥ.+ ından 200b/15

Ḥ.+ ından gelür 238b/15

Ḥ.+ ını 38b/16

Ḥ.+ ın 91a/8

Ḥ.+ ınuzdan 89a/8

Ḥ.+ um 218a/13

Ḥ.+ un 37a/5

Ḥ.+ uñ 37a/17

Ḥ.+ için 38b/17, 42b/3, 91b/2,
142a/4, 150a/8, 150b/11, 196b/1, 204a/7,
210a/10, 218a/5, 218a/6, 218a/8, 225a/3

beynel-ḥakk b. 14a/13

ḥakkü'l-aşl ḥ. 37b/8

ḥakkü'l-yakîn aşl-ı ḥ. 7a/10

ḥakkında Üzerine, dair

ḥ. 11b/15, 16b/13, 17a/10,
17a/12, 18b/16, 21a/15, 28a/12, 31b/2,
34b/14, 41b/14, 43a/17, 55a/11, 75b/13,
77b/14, 82b/5, 82b/10, 84a/17, 84b/15,
86b/11, 88b/2, 92a/2, 99a/12, 101b/8,
101b/10, 102a/6, 102a/13, 102b/5,
102b/17, 109b/6, 110a/9, 116a/1, 116a/7,
116a/11, 116a/12, 116b/9, 117a/6,
120b/11, 122b/8, 122b/9, 122b/10,
122b/13, 133b/7, 140a/17,
141a/12, 145b/7, 161a/5, 165b/6, 169a/7,
169a/11, 169b/2, 171b/8, 173a/1,
173b/17, 174a/1, 197b/15, 200a/13,
201b/1, 201b/5, 201b/9, 201b/12,
201b/15, 202b/5, 203b/7, 219b/7, 220b/1,
223b/5, 225a/8, 225b/2, 225b/8, 226a/12,
226b/6, 228a/11, 232b/14, 233a/14,
233b/10, 233b/12, 234b/5, 234b/13,
235a/3, 237a/11

ḥaksuz (Ar.) Hakka uygun olmayan,
gerçeğe veya yasaya aykırı

ḥ.+ dur 111b/10

ḥāl (Ar.) Bir şeyin içinde bulunduğu
şartların ve niteliklerin bütünü, durum

ḥ. 6b/8 35b/8, 43a/9, 49b/8,
49b/13, 50a/1, 71a/15, 104b/9, 110a/12,

110a/17, 111a/2, 114b/6, 124b/6, 126a/4,
154a/5, 155b/8, 164b/2, 166a/13, 185a/9,
203b/6, 212b/5, 223a/4, 223a/9, 230b/5

bahr-ı ḥ. 182a/4, 230b/5

ḥüsn-i ḥ. 55b/14

lisān-ı ḥ. 164a/1

ḥ.- i rühsār-ı saltanat 4b/16

ḥ. iderler 173a/17

ḥ.+ de 97a/4, 97b/6, 106b/9,

111a/17, 118b/16, 139b/7, 143b/13,
153b/14, 173b/3, 176a/12, 214b/13,
219a/14, 224a/12

ḥüsn-i ḥ.+ de 214b/11

ḥ.+ den 124b/8, 129a/1

ḥ.+ dür 137b/11, 137b/12

ḥ.+ e 43b/10

ḥ.+ i 22a/10, 49b/12, 106b/6,

109a/9, 110a/14, 124a/14, 133b/4,
137a/14, 168a/5, 175b/5

ḥasb-ı ḥ.+ i 180b/6

ḥ.+ im 203a/12

ḥ.+ imden 228a/13

ḥ.+ ime 167a/4, 211a/5

ḥ.+ ince 115b/4

ḥ.+ inde 79b/16, 208a/9

ḥ.+ inden 189a/1

ḥ.+ ine 1b/11, 37a/1, 108a/5,

125a/16, 201a/1, 221b/6, 238a/6

ḥ.+ ini 147b/15

ḥ.+ içinde 167a/9

ḥ.+ ından 128b/4

ḥ.+ iyle 43b/5, 92b/16

ḥ.+ ler 187b/7, 211a/17

ḥ.+ leri 60b/5, 171a/15, 206a/6

ḥ.+ lerin 64a/12, 109a/8, 109a/12,

110a/8

ḥ.+ lerinde 12a/15

ḥ.+ lerine 118b/16

ḥ.+ lerüm 159b/10

ḥ.+ üm 167a/3

ḥ.+ üñ 155b/6, 233a/13

ḥāl (Far.) Vücuttaki küçük esmer
benek, ben

ḥ. 159b/15, 179a/17, 198a/6,

222a/11,

ḥ.+ de 110b/9, 150a/6

olduğı ḥ.+ de 166a/2

ḥ.+ den 159b/7, 159b/15, 223a/10

ḥ.+ dür 198a/16, 198b/7

h.+ i 159a/2, 159b/14, 198a/13,
226b/15, 235b/14, 235b/15

h.+ inde 32a/8

h.+ ler 147a/11, 147b/5, 179b/4

h.+ leri 147a/12, 198b/5

h.+ üm 159b/5

h.+ üj 211b/2, 222a/5, 222a/6,
222a/9, 222a/10, 235b/17

misk-i h.+ üндür 222a/5

hāl (II) bk. hāl

h. 41a/14, 223a/8

h.+ i 86a/9, 105a/3, 173b/4,
194a/4, 215a/16, 227b/9,

hāl bu ki (Ar. + Tr. + Far.) Anlam bakımından karşıt olan iki cümleyi birbirine bağlar; oysa, oysa ki, aksine olarak

h. 28a/16, 81b/14, 81b/17, 82b/5,
88b/3, 98b/9, 101a/11, 165b/14, 166a/15,
168b/3, 169b/9, 169b/11, 180b/17,
186a/7, 204a/16, 206a/4, 211b/4, 214a/6,
215a/12, 217b/11, 221a/7, 226a/7,
227a/5, 233a/16, 234a/8, 236b/5, 238b/14

hālā (Ar.) Bu zamāna kadar, daha, henüz, şimdi bile, hālen

h. 10b/15, 34b/1, 35a/7, 36a/17,
72b/6, 90a/13, 108b/4, 109b/10,

112b/14, 117a/2, 124b/2, 126b/3,
197a/11

hālāş bk. hālāú

h. idüp 56a/7

hālāş (Ar.) Kurtulma, kurtuluş

h. 63b/8, 84b/5, 129a/1

h. eyle 48a/6, 48a/13

h. eyleye 238a/13

h. olduğı 80b/17

h. olduğ 52b/5

h. olup 48a/16

hālāvet (Ar.) Hoşluk, tatlılık, zevk

h. 12a/15, 95b/2, 95b/7, 179a/12,
215a/6

h.+ e 177a/17

h.+ i 208b/12

h.+ idür 96a/15

h.+ in 232b/12

hālāyık (Ar.) Esir edilmiş veya satın alınmış kız, kadın

müfārek-ı ‘āmmе-yi h. 6b/13

h.+ a 60a/1

h.+ uğ 208b/12

hāle (Ar.) Annenin kız kardeşi, teyze

h.+ lerimdür 159b/10

h.+ si 137b/4, 137b/7

Haleb Halep şehri

h.+ de 145b/16

hālef (Ar.) Sonradan gelen ve birinin yerine geçen kimse

h.+ e 56b/11, 56b/12

h.+ i 104b/5

hālel (Ar.) Bozukluk, eksiklik, fesat, noksan

h. 95b/5, 141b/12

hālet (Ar.) Hal, nitelik, keyfiyet

h. 6b/7

h.+ i 154a/4

hālḥāl (Ar.) Kadınların, özellikle Arap kadınlarının ayaklarına taktıkları gümüş veya altın halka, ayak bileziği

h. 126b/6

h.+ lar 211b/4

h.+ ları 125a/6

hālık bk. hālık

h. 221a/17

hālık (Ar.) Yaratıcı, yaratan, esmā-i hüsnādan

h.+ imdur 47b/7

h.+ imuz 47a/7, 47a/17, 47b/9

hālide (Far.) Batmış, batırılmış, saplanmış

h. 226b/9

hālife bk. hālife

h. 136a/17

ḥalife (Ar.) Hz. Muhammed'den sonra onun vekîli olarak din ve dünya işlerinde bütün müslümanların önderi, aynı zamanda devletin reisi olan kişi, emîrül-müminin

ḥ. 27a/5, 51b/16, 78a/4, 186b/5

ḥ.- yi evân 38a/15

ḥ.- yi ' Abbâsî 158a/5

ḥ.- yi ' Abbâsiye 88b/5

ḥ.+ dür 158a/9, 186b/14

ḥalifezâde (Ar. + Farr.) Halife oğlu

ḥ.- yi ḥazret-i hüda 19a/17

ḥalîk (Ar.) Helâk olan, helâk olacak durumda bulunan, fânî

h. 205a/13

ḥalîk (Ar.) Yaratıcı, yaratan, esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır

ḥ.- i biçün 2a/2

ḥ.+ den 57a/9

ḥalîl (Ar.) Sâdık ve gerçek dost

bunyâd-ı ḥ. 32b/10

ḥalîm (Ar.) Yumuşak huylu, yumuşak

ḥ. 208b/14

ḥ.+ lerüñ 200a/8

ḥalîmetü's-sa' diye ḥ.+ dür

152a/11

ḥalîş bk. ḥâlîş

zer-i ḥ.+ den 8a/14

ḥalîş (Ar.) Karışksız, katkısız

ḥ. 165b/3

dîn-i ḥ. 90a/11

zer-i ḥ. 169b/8

zer-i ḥ.+ den 6b/10

ḥalîşe (Ar.) Hâlis kelimesinin müennes şekli

tevbe-yi ḥ. 79a/2

muḥabbet-i ḥ.+ m 169b/9

ḥalq (Ar.) Bir milleti meydana getiren insan topluluğu

ḥ. 16a/8, 28a/17, 33a/11, 46b/9, 48b/2, 48b/11, 50a/5, 50a/11, 51b/16, 56b/17, 57a/7, 66a/9, 70a/6, 70a/9, 73a/8, 73a/9, 73a/13, 73b/4, 73b/9, 86a/11, 98b/12, 109b/12, 111a/11, 136a/3, 136a/5, 173a/4, 173a/7, 183b/13, 187a/15, 197b/12, 206a/5, 207a/15, 209b/9, 225b/6, 233b/6

ḥ.- ı zemîn 6a/11

ḥ.+ a 37b/14, 41a/3, 45a/17, 57b/5, 62b/16, 86a/4, 126a/2, 133a/10, 148b/12, 157a/2, 207b/11, 207b/16, 212a/11, 212b/9

ḥ.+ a getirüp 72a/8

ḥ.+ dan 19b/13, 53b/13, 55b/15, 57a/8, 77a/12, 110a/1, 184b/5

su-ı ḥ.+ dan 57a/3

ḥ. eyledi 25a/8

ḥ.+ ı 20a/3, 28a/17, 28b/2, 44b/13, 50a/9, 58b/2, 122a/3, 130a/12, 144a/11, 165b/11, 168b/1, 169a/14, 175a/14, 184a/14, 197b/4, 201b/14, 202a/1, 209a/16, 218a/17, 228a/15, 232b/17

ḥ.+ ıdur 40b/17

ḥ.+ ima 138a/4

ḥ.+ ın 16a/6

ḥ.+ ina 201a/5

ḥ.+ ında 138a/4

ḥ.+ ından 121b/11, 122a/13, 134b/15

ḥ.+ ını 48b/2, 50a/2, 196b/10

ḥ.+ ınıñ 184b/8

ḥ. itdi 23b/11

ḥ. itdügi 23b/8, 24a/9

ḥ. itdük 24a/15

ḥ. idüp 2a/2, 168a/13

ḥ. olunduğı 22b/13

ḥ. olunduğ 37a/8

ḥ. olunmadın 36b/14

ḥ. olunmuş 150a/1

ḥ. olunmuşdur 22b/14

ḥ.+ uñ 2b/8, 42a/10, 46b/4, 48b/9, 168a/1, 178a/6, 197a/16, 205a/1, 205b/12, 228b/13

ḥalka (Ar.) Bir yere tutunmak veya bir şeyi bir yere tutturmak için kullanılan mâden, tahta veya plastikten çember

ḥ. 16a/11, 148b/13

ḥ.+ ya 148b/14

ḥallāk

ḥ.- 1 ' alem 23b/10
ḥ.- 1 cihān 1b/14
tevfik-i ḥ.- 1 kerim 12b/6

ḥāllen - Bir halden başka hāle girmek,
yeni bir hal peydā etmek
ḥ.- meyüp 43b/5

ḥalt (Ar.) Bir şeyi başka bir şeyle
karıştırma, mezcetme
ḥ. itmeden 215a/16

ḥalvet bk. ḥalvet
ḥ.+ inde 86a/3
ḥ. itesiz 90b/12

ḥalvet (Ar.) Çevre ile her türlü ilişkiyi
kesip yalnız kalma, tenhāya çekilme
ḥ. 10b/6, 53b/12

Ḥām oğulları Ham oğulları
Ḥ. 219b/3

Ḥamāme Bir kadın adı
Ḥ. 139a/1

ḥamd (Ar.) Kulun Allah'ın yüceliğini,
sonsuz lutuf ve ihsānı karşısında
yaranına minnet ve şükran duygularını
bildirmesi

ḥ. 118b/5, 125b/15
tāc-ı ḥ. 3a/5, 3b/8
levāme-yi ḥ.- 1 biḥesāb 4a/13
ḥ.- 1 firāvān 1b/1
ḥ.- i hüdā-yi lemyezel 3a/2
ḥ.+ ını 118b/5
ḥ. itmek 118b/6
ḥ. ü senā 30a/13
ḥ. ü senā 68b/17, 76b/10, 125a/12,
125b/14, 126a/14

ḥamd'illāh (Ar.) Allahu tealanın
hamdıyla
ḥ.- 1 te'ālā 14b/8

ḥāme (Ar.) Kalem
ḥ.- yi emānet 2b/12

ḥamid (Ar.) Övülmeye lāyık,
methedilecek sıfatlara sâhip olan
ibn-i ḥ.+ den 22a/7

ḥamīde (Far.) Eğrilmiş bükülmüş,
kamburlaşmış
aḥlāk-ı ḥ. 32b/15
ḥiṣāl-i ḥ.+ sin 197b/6

ḥāmīl (Ar.) Kendinde bulunduran, sâhip
olan, yüklenmiş olan, hâiz
ḥ. oldı 119a/10
ḥ. olduḡı 191a/9

ḥamīr (Ar.) Hamur, maya
şüt-ı ḥ.+ dur 55b/2

ḥamīs (Ar.) Beşinci
tarih-i ḥ.+ de 51a/13

ḥamiyet (Ar.) Milletinin, yurdunun,
yakınlarının şerefini koruma gayreti, millî
şeref ve haysiyet, fazilet
ḥ.- 1 himāyete 9b/9

ḥaml (Ar.) Taşıma, yüklenme, yükletme
ḥ. itdükden sonra 220a/11

ḥamle (Ar.) İleriye doğru atılma, atılış
ḥ. 236a/4, 238a/17

ḥammām (Ar.) Hamam kelimesinin eski
metinlerde geçen asıl şekli
ḥ.+ da 194a/7

ḥamr (Ar.) Şarap
ḥ. 49b/16, 124b/5, 219b/10
ḥ.+ ḳahvesin 221b/8
ḥ.+ dur 226a/5
ḳahve-yi ḥ.+ ı 221b/9

ḥamse (Ar.) Beş
evḳat-ı ḥ.+ yi 31b/15

ḥamul (Ar.) Çok tahammüllü, çok sabırlı
ḥ.+ üḡ 20a/11

ḥanīn (Ar.) Bir şeye karşı duyulan
şiddetli arzudan dolayı ağlama, inleme,
feryat etme

- h. 154a/16
- ḥān-niṣīn** (Far.) Handa oturan
ḥ. 104a/6
- ḥancer** (Ar.) Kamadan küçük, ucu eğri ve sivri, iki yanı keskin bıçak
ḥ. 172b/8, 172b/9
- ḥandaḳ** (Ar.) Hendek kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli
inḥifāz-ı ʿumḳ-ı ḥ.+ ı 9a/12
- ḥandān** (Ar.) Gülen, şen, neşeli
ḥ. 10b/11
- ḥande** (Far.) Gülme, gülüş
ḥ.+ leri 175b/10
- ḥāne** (Far.) Ev
bāb-ı ḥ.- yi ʿ ināyet 28a/9
- ḥānedān** (Far.) Köklü, asil ve büyük âile, târihteki tanınmış bir kimseye dayanan soy
fūrūḡ-ı ḥ.- i oṣmānī 4b/12, 38b/1
ḥ.- ı luṭf 9b/17
- ḥārr** (Ar.) Sıcak, harâretli
ḥ. 176a/13
ḥ.+ dur 176a/10
- ḥarāb** (Ar.) Yıkık dökük, yıkılmaya yüz tutmuş, vîran
ḥ. 8a/9, 229b/11
ḥ. ideler 66b/4
ḥ. olunca 65a/1
- ḥarābe** (Ar.) Eski devirlerden kalma şehir veya binā yıkıntısı
ḥ. 8a/11
- ḥarāc** (Ar.) Zor kullanarak zorbalıkla alınan para
ḥ. 230b/2, 231b/10
- ḥaraʿir** (Ar.) Soylu
ḥ. 187a/16, 193b/6
- ḥarām** (Ar.) Dînin kesin bir delille yasakladığı, işlenmesi azābı, inkār edilmesi küfrü gerektiren
ḥ. 85b/12, 113a/8, 114a/14, 114b/2, 144b/7
ḥ.+ dur 114b/1, 123b/6
siḥr-i ḥ.+ dur 96a/4
ḥ. eyledi 50a/8, 207a/3
ḥ. iderse 214a/10
ḥ.+ lara 114b/5
- ḥarâret** (Ar.) Sıcaklık
ḥ. 176b/9, 176b/10, 176b/11, 214b/8, 218a/6
ḥ.- ı şemsden 63b/8
ḥ.+ inden 139b/1, 153b/11
ḥ.+ ine 233b/5
ḥ.+ ler 180b/5
ḥ.+ leri 175b/2
- ḥarb** (Ar.) Devletlerin birbirleriyle diplomatik münâsebetlerini keserek yaptıkları silâhlı çarpışma, savaş, cenk
ḥ. 105a/4, 173a/11
- ḥarb** bk. ḥarb
ḥ. 2a/1
ḥ.- ı ibrahîm 117a/5
ḥ.- i ibrahîm 117a/1
ḥ.+ ine 116b/17
- ḥarbe** (Ar.) Kısa mızrak, süngü
ḥ.+ ler 96b/5, 96b/12, 97a/16, 98a/6, 173b/13
ḥ.+ ler ile 17a/4
ḥ.+ lerdür 131a/14
- ḥār-ı bîn** (Ar.) (Ar.) yıkılan (insanı değerden düşmüş olmak)
h. 3b/13
- ḥarc** (Ar.) Bir iş için harcanan para, masraf
ḥ. 64b/6, 167a/10, 167a/12, 167a/15, 167b/1
ḥ.+ a 141a/17
ḥ.+ ı 141a/13
ḥ.+ ları 141a/7
- ḥardal dānesi** (Ar. + Tr.) Çok ufak şey

h. 53b/16

hareket (Ar.) Bir şeyin, bir nesnenin bütününün veya bir kısmının yerini, konumunu yâhut durumunu değiştirmesi, kımıldama, kımıldanma

h. 171b/5

h.+ dūr 181b/1

h. idüp 211b/5

h.+ leri 171a/10

harem (Ar.) Müslüman saray, konak ve evlerinde yabancı erkeklerin giremediği, yalnız kadınlara mahsus bölüm

h. 8b/13, 141a/1

h.- i serây 15a/11

h.+ e 73a/6

haremeyn (Ar.) Kâbe ve Ravza-i Mutahhara ile bunların bulunduğu Mekke ve Medîne şehirleri

h.- ı muhterimînü 9b/15

harf (Ar.) Dildeki sesleri gösteren ve alfabeyi meydana getiren işâretlerden her biri

h. 227b/4

h.+ ini 145a/5

hâric (Ar.) Bir şeyin sınırları dışında kalan yer, dış, dışarı

h. 91a/8, 168a/5

h.+ dūr 25b/12

harîr (Ar.) İpek

h. midür 172b/13

hadd-ı h. 172b/15

harîs (Ar.) Koruyucu, bekçi, gözcü, muhâfız

‘âşık-ı h. 166a/9

harîş (Ar.) Bir şeyi elde etmek hususunda aşırı derecede istekli olan, hırslı

h. olduğum 213b/3

h. olup 199a/6

hâriş (Ar.) Çiftçi, ekip biçen, zirâat yapan kimse, harras

h. 98a/13

hâriş (Ar.) Çiftçi, ekip biçen, zirâat yapan kimse, harras

h.+ e 29a/9

hürmen (Far.) Harman

h.- i ‘inâyetlerinden 13b/13

hârre (Ar.) Hâr (sıcak) kelimesinin müennes şekli

adviyye-yi h. 167b/16

harûn (Ar.) İlerleyeceği yerde huysuzluk edip geri geri giden (at)

h. 192a/2

hârut (Özel i.) Kur’an’da adı geçen bir meleğin ismi olup edebiyâtımızda “büyücü, sihirbaz” anlamında kullanılmıştır

h. ve mârut 175a/16

hâş bk. hâş

nazar-ı h.+ dur 96a/13

hâş (Ar.) Bir şeye veya bir kimseye âit olup başkasında bulunmayan, ona mahsus olan, özgü

h. 33b/9, 89a/8, 125b/5

hâşâ’il (Ar.) Hasletler, huylar, güzel huylar, hısal

h.- i kerîmesi 145b/12

hâşâ’îs (Ar.) Bir şeye mahsus olan ve başkasında bulunmayan nitelikler, hasîsalar

h. 162b/4

hâşâ’îş (Ar.) Bir şeye mahsus olan ve başkasında bulunmayan nitelikler, hasîsalar

h.+ indendür 182a/5

hasb (Ar.) Gereğince, sebebiyle, göre, cihetiyle

h.- ı hâli 180b/6

hasbî (Ar.) Bir karşılık beklemeden gönüllü olarak yapılan, Allah rızası için

olan, karşılıksız
h. 73b/10

haseb (Ar.) Kişinin kendine mahsus olan ve kendi hasletlerinden doğan değeri, asâlet
h. 170b/12
h.+ i 111b/2, 194a/4
h.+ ince 193a/2, 195b/4, 206b/5
h.+ iyle 15b/6, 19a/5, 25b/17,
49a/15

hasebü'l-istiḫā'a h. 14a/3

hased (Ar.) Başkasında olan bir nîmeti çekememe, kendisine faydası olmadığı halde kıskançlık sebebiyle karşısındakinin sâhip olduğu nîmetten mahrum kalmasını isteme, çekememe, günüleme

h.+ den 171b/4
h. itmişdür 197b/6
h. idüp 191a/10, 197b/8
h. kılmakdan 57b/12
lîâm-ı aşḫâb-ı h. 11a/8

hâsekî (Ar.) Osmanlı Devleti'nde pâdişâhın hizmetine tahsis edilmiş olan bostancı ocağı mensuplarına ve yeniçerilere verilen isim, pâdişâhın ve sarayın iç hizmetlerini gören sınıfa mensup kimse

h.+ sidür 222b/4

hasen (Ar.) Güzel
cell-i h. 83b/10

hasenât (Ar.) İnsanların iyiliği için yapılan hayırlı işler, iyilikler
h.+ ları 8b/2
âşâr-ı h.+ ları 8b/5

hasene (Ar.) İyilik, iyi ve güzel iş
h. 57a/14, 57a/15
niyyet-ı h. 33a/2
delil-i ahlâk-ı h.+ dür 44b/14

hâşıl (Ar.) Husûle gelen, olan, meydana çıkan
h. 18a/10, 22b/9, 26b/10, 92a/5,
95b/10, 166b/16, 215b/4
h. itdüm 159a/14

h.- ı kelâm 145b/11
h.+ dur 33b/4
h.+ ı 43a/15, 134b/14, 173b/6,
217b/4

h.+ larumuz 64b/4
h. ola 135a/8, 151a/3
h. olan 75a/10, 209a/16
h. oldı 47b/2, 62a/9
h. olduğda 192b/9
h. olduğdan sonra 159a/6
h. olıcağ 184a/2
h. olma 210b/15
h. olmuşdur 139a/3
h. olsa 54b/11, 57b/16
h. olsun 232a/4
h. olup 41a/15, 147b/8, 177a/7
h. olur 36b/13, 223a/13, 238a/10
h. olurdu 196b/17

haşım (Ar.) Düşman
h.+ lardur 115b/13
h.+ ları 108b/6, 109a/5, 112b/8,
112b/10

h.+ larımızı 113a/5
h.+ larımızdan 113a/11
h.+ larına 108b/8, 109a/7, 110a/2,
112b/5
h.+ larınıza 114a/13

haşî (Ar.) İğdiş etme
h. 73b/16, 76a/1

haşlet (Ar.) Yaratılıştan gelen özellik, huy, tabiat

h. 76b/12, 201b/17
h.+ dür 30a/7
h.+ le 141b/15
h.+ ler 206b/1

haşm (Ar.) Düşman
h. 216a/7
h.+ a 238b/14
h.+ larınıza 89a/12

haşr (Ar.) Sınırlı ve dar bir yer içine alma
h.+ ı 171a/9, 206b/2

hasret (Ar.) Ayrı kalınan veya elden kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek,

tekrar görme ve kavuşma arzusu, özleyiş,
özlem, iştihak
h.- ı selâfîn-i mâzîin 7a/9

hâss (Ar.) Kışkırtma, teşvik etme
h. itmekdür 40a/11

hâşş (Ar.) Bir şeye veya bir kimseye âit
olup başkasında bulunmayan, ona mahsus
olan, özgü
h. 76b/14, 87b/1, 124b/12
cedd-ı h. 2a/15
h.+ ı 75a/8, 75a/13, 75b/10
meclis-i h.+ ina 125a/10

hâşşa (Ar.) Bir şeye veya bir kimseye
mahsus olan, yalnız onda bulunan hal,
keyfiyet
h.+ sı 67b/3, 162a/17

hâsse (Far.) İnsan ve hayvanlarda dış
dünyâdan gelen etkileri bunlara mahsus
organlar aracılığıyla idrak etme yeteneği,
duyu
h.+ ler 170a/6

hâşşe
h.+ si 18b/1

hâşşiyet (Ar.) Duyucu, hissedici olanın
hâli, duygulu olma
h. 167b/16
h.+ i 165b/4, 167b/16
h.+ ler 34a/10

hâşşiyet bk. hâşşiyet
h. 163b/16

hâşşiyet (Ar.) Bir şeye has nitelik, o
nesnede bulunan meziyet, kuvvet, tesir,
hasa
h. 34a/5, 35b/6, 35b/8, 36a/3,
36b/3

hâsta bk. hâsta
h. 217a/14, 221a/4
h. eyledi 237b/4

hâsta (Far.) Sağlığı bozuk olan, sıhhati
yerinde olmayan kimse

h. 57a/16, 176b/16, 215b/13
h. gözlü 221a/4
h.+ lar 180b/5
h.+ ları 46b/17

hastalık Sağlık durumu bozuk olma hâli
h.+ ın 32a/4

hastalık bk. hastalık
h. 237b/6

hasûd (Ar.) Çok kıskanç, haset eden,
kıskanan (kimse)
h. 57b/12

hâşâ (Ar.) Bir kimsenin kabul
edemeyeceği, mümkün görmediği bir
şeyden bahsederken “asla, kat’iyen,
hiçbir şekilde” anlamında kullandığı ret
sözü
h. 22a/10, 25b/16, 47a/4, 85a/7,
178a/13, 178a/17, 209b/7

hâşin (Ar.) İnsanın üzerinde sert bir etki
bırakan, kaba, kırıcı
h. olmuşdur 25a/12

hâşr (Ar.) Toplama, bir araya getirme
h. 55a/2
rûz-ı h.+ de 55a/1
h.+ e degin 67b/4
h. eyleyüp 202a/1
h. itse 49b/13
h. olalar 79b/6, 147a/15
h. olduğu 202a/1
h. olmaların 27b/12
h. oluna 147a/17
h. ve neşre 24b/3

hâşyet (Ar.) Allah’ın büyüklüğünü,
azametini idrak eden kulun O’nu
hakkıyla tâzim edememek ve kulluğuna
lâyık olamamak endişesiyle kalbinde
hissettiği ürperme, korku, havfın bir üst
derecesi
h. 53a/3, 74a/7

hâtem (Ar.) Mühür
h. 126b/6, 179a/17
faşş-ı h. 4b/11

- h.+ leri 125a/7
- hāt(i)m** (Ar.) Son, nihāyet, encam
faşş-ı h. 4b/12
h.- i enbiyādur 115a/15
h.+ i 131a/7
hātīmü'n-nebiyyīn h.3a/9,
182a/13
- hātime** (Ar.) Son söz
h. 15b/14
h.- yi kitāb 18b/14, 228b/17
- hattā** (Ar.) “Bile, dahi, üstelik, bundan başka, hem de” gibi anlamı kuvvetlendirmek için kullanılır
h. 2b/11, 3b/1, 26a/3, 31b/17, 37b/9, 49a/3, 77b/7, 80b/1, 84b/3, 84b/12, 84b/17, 87a/1, 90b/6, 90b/15, 91b/7, 107a/8, 174a/12, 195a/2, 234b/12
- hātun** Kadın
h. 42b/2, 42b/4, 49a/7, 49a/9, 49a/12, 73a/15, 73b/3, 73b/4, 81b/10, 105b/3, 122a/11, 154a/8, 159b/8, 167b/6, 188a/10, 191a/7, 213b/2
imām-ı h. 136b/15
h.+ a 49a/3, 49a/5
h.+ dan 186a/10
h.+ ı 26b/8, 105b/7, 105b/15, 105b/17, 106a/2, 106a/17, 122a/9, 127b/5
h.+ ma 22b/7, 213b/1
h.+ ından 182a/10
h.+ lar 167b/14, 183b/2, 191b/16
h.+ lara 42a/16, 135a/13, 136a/11
h.+ lardan 186b/13
h.+ ları 106a/9, 135a/17, 168a/12, 193b/6
h.+ larına 126b/13
h.+ larındandır 154a/9
h.+ larını 42a/14
h.+ larıñuzdur 201b/6
h.+ larıñ 107a/8, 134b/5, 134b/14, 135b/3, 136a/1, 209a/5
h.+ undan 188b/8, 189b/1
h.+ uñ 73a/16, 176a/14
- haṭ** (Ar.) Çizgi
şūret-i h. 6b/8
h.-deh 168b/7
- h.+ lar 168b/10, 237a/2
h.+ uñ 237a/6, 237a/7
- hātā** bk. hātā
h.+ dur 100a/1
h. idersün 24a/4
- hātā** (Ar.) Aslına uygun olmayan, doğru olmayan şey; yanlış, yanlışlık
h. 175b/13, 205b/4
h. eyledi 69a/6
h. idüp 238b/2
h.+ ñ 53b/16
h.+ ya 169a/13
- hātāyā** (Ar.) Günahlar
h.+ yı 187b/1
- hātır** bk. hātır
h.+ ın 137b/6
h.+ ından 223b/11
- hātır** (Ar.) Düşünme, akılda tutma yeteneği, zihin, hâfıza
ğonce-yi h. 10b/10
şafā-yi h. 117b/2, 193b/2
h.+ içün 195a/2
h.+ ima 78a/6, 210a/6
h.+ ın 153a/1
h.+ ın şordı 32a/4
h.+ ma 86a/17
h.+ ıñda 114b/13, 115a/1
h.+ lara 240b/8
h.+ larına 90b/3
h.+ um 98a/9
- hātıra** (Ar.) Yaşanmış şeylerden zihinde kalan her türlü iz, hatırdaki kalan, hâfızada yaşamaya devam eden şey
h.+ sı 105b/1
h.- ı hūtūr 11b/2
- hātīb** bk. hātīb
h.+ dür 106a/4
- hātīb** (Ar.) Güzel söz söyleyen, hitâbet yeteneği olan kimse
h. 110b/8
- hatt** (Ar.) Çizgi

- h.- ı şabāh 13a/11
- ḥattī** (Ar.) Bir meselenin çizgiyle ifâdesi şeklinde olan
h. 222a/17, 222b/1, 222b/4, 222b/5, 222b/9
sehim-i h. 222a/17
h.+ den 222b/2
- havā** (Ar.) Hava
h. 25a/3, 26a/9, 26b/7
nüķüş-ı h. 10a/7
ve h. 27a/10
h.- yi emkine 23a/17
h.+ da 33a/7
h.+ dan 77a/16
h.+ sı 57a/12, 142b/3, 177a/11, 177a/13
āb ve h.+ sı 26a/10, 26a/12
h.+ sını 143a/5
- ḥavādīs** (Ar.) İlgiyle karşılanan haber
h.+ den 168b/15
- ḥevāherzāde** (Far.) Kız kadeşin çocuğu
h.+ si 159b/14
- ḥavākīn** (Ar.) Hâkanlar, hükümdarlar
h.- ı kerām 13b/15
- ḥavāle** (Ar.) Bir işi, bir şeyi başkasına devretme, başkasının sorumluluğuna bırakma
h.+ dür 217b/16
h. itdiler 212a/11
h. itmek 58b/12
h. idüp 197a/3
h. olup 104b/13
- ḥavāli** (Ar.) Çevre, civar, yöre
h.+ de 33a/16
h.+ sinde 104a/7
- ḥavārīk** (Ar.) Âdetin ve alışılmışın dışındaki şaşırıcı, hayret ve hayranlık uyandırıcı olaylar ve durumlar, fevkalâde, olağanüstü haller, hârikalar
h.+ da 84a/4
- ḥavāss** (Ar.) Hasseler, duyular
h.+ uñ 50b/12
- ḥavāşş** (Ar.) Nitelikler, keyfiyetler, hassalar
h.+ umdan 77a/5
- ḥavātīn** (Far.'dan Ar. çoğul) Hâtunlar, kadınlar
h.+ üñ 208a/15
- ḥavd** (Ar.) Yumuşak bedenli cariye
h. 163a/1
- ḥaverān** (Far.) Doğu ile batı, şark ile garp
v.+ da 197a/13
- ḥavf** (Ar.) Kulun amellerinin ve ibâdetlerinin Hak katında makbul olup olmama endîşesinden doğan Allah'ın sevgisini kaybetme korkusu, Hakk'ın azameti karşısında kendi hâlimden hayâ etme ve çekinme durumu
h. 32b/17, 53a/3
h. etme 70a/1
h.+ ı 200a/7
cevr-i h.+ ından 125a/15
‘add ü h.+ ından 173b/8
h. iderem 56a/14
- ḥāvī** (Ar.) İçine alan, içinde bulunduran, içeren
h.+ dür 45a/7
- ḥāvīl** (Ar.) Hizmetkar
h. 60b/14
- ḥavrā** (Ar.) Hûri, hûriler
h. 147b/1
- ḥavza** (Ar.) Bir şeyin sınırının içi
h.- ı evliyā-yi taht-ı ḡabā 7b/17
- ḥayā** (Ar.) Utanma, sıkılma, utanç
h. 171a/6
h.+ dan 209b/2
- ḥayāt** (Ar.) Ömür
h. bulup 214a/4

- h.+ da 124a/15, 157a/10, 240b/10
h.+ ma 156a/12
h.+ nda 155b/14
müddet-i h.+ nda 140b/14
hayätü'l-hayevân h.+ da 134a/3
- Hayber** Hayber şehri
H.+ de 122a/14, 160a/6
H.+ i 122a/14
- Hayber gâzâsı** Hayber Savaşı
h.+ nda 154b/8
- hayf** (Ar.) Eyvah, yazık, heyhat
h. idersin 169b/13
- hayfâ** (Ar.) Yazık
h. 144a/9
- haylî** (Far.) Oldukça fazla, çokça, epey
h. 108a/4, 137a/16
- hayn** (Ar.) Helak olmak
h. 183b/3
h.- ı kelâmda 193a/8
- hayr** (Ar.) Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hal ve iş
h. 21a/8, 35a/13, 36a/1, 38a/11, 80a/17, 80b/3, 82b/1, 83a/11, 03b/11, 119b/15, 150b/16, 163b/16, 195b/2, 195b/3, 205b/6, 211a/7, 215a/17
h.- ı taqdîr ider 37a/14
h.+ a 37a/13, 40b/6, 78a/2, 82a/2
du'â-yi h.+ a 68a/15
h.+ da 37a/16, 130a/13
Muştafâ-yı du'â-yı h.+ dan 240b/16
h.+ dan gayrı 81b/7
h. eyle 215b/7
h. eylemiş 205b/9
h.+ inuzı 77b/13
h.+ la 44b/9, 118a/8
h.+ lar 81a/8, 125a/3, 200b/12
h.+ ları 120b/4, 120b/17
h. şâhibilerdür 108b/16
h.+ uñ 222a/1
h. ve şer 35a/15
hayr min el-nevm h. 140b/16
- hayrî'l-enbiyâ** h.- yı ve'l-mürselîn 186a/5
- hayr du'â** (Ar.) Bir kimseye iyilik dilemek, hayır temennî etmek için yapılan duâ
h. 22b/3
h. idüp 22b/4
- hayrân** (Ar.) Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse
h. 1b/9, 88b/13, 213a/5, 238b/13
h.+ ı 198a/15
h. oldı 213b/5
h. oldılar 198a/14
- hayrân** bk. hayrân
h. 222b/14, 233b/12, 237b/2
h.+ dur 237b/10
h. olan 234a/4
h. oldı 69b/17
h. olduğu 224b/6
h. olduğum 225a/6
h. olmadan gayrı 238b/12
- hayrât** (Ar.) İyilikler, hayırlı işler
h. 8b/2
h.+ a 75a/4
- hayrdâr** (Ar. + Far.) Hayır yapan
h. 107a/15
- hayret** (Ar.) Şaşkınlık
h. 14b/12
h.+ e 168b/1
h.+ e düşer 212b/10
h.+ üm 214a/14
- hayret** bk. hayret
h. 62b/16
h.+ de 220b/17
- hayrlu** (Ar.) Hayırlı
h. 86b/6, 124b/1, 124b/3
h.+ dur 86b/6, 203b/7
h.+ sı 197a/16
- hayvân** (Ar.) Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı

yaratık		h.+ ı 92b/17
h. 63b/15, 176a/8, 204a/5, 208a/15		h. idüp 100a/15
h.+ da 26b/17, 176a/8, 176b/9	hâzır (Ar.) Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan	h. 35a/15, 117b/15, 118b/17, 125a/17, 139a/10, 205b/7
h.+ lar 65a/9, 65a/11	h. idüj 65a/3	h. oldılar 102b/10, 103b/16
h.+ uñ 27a/3, 176b/8	h. olduklarında 120a/11	h. olmağla 10b/10
hayvânât (Ar.) Hayvanlar	h. olmak 136a/4	h. olmuş 90b/6
h. 19a/11	h. olmuşdur 139a/11, 147b/17, 148a/12, 154b/8	h. olup 3b/3, 48b/8, 101a/3, 148a/4, 154b/7
h.+ da 26a/3	h. olurum 184b/11	
h.+ dan 176b/7	hâzır bk. hâzır	
h.+ uñ 24b/6	h. oluñ 136a/14	
hayvâncık (Ar.) Hayvan kelimesinin küçültme eki almış şekli	hâzıra (Ar.) Hâzır kelimesinin müennes şekli	h. 166a/5, 203b/17
h. 204a/3	hâzırlan - Kendini hazırlamak, hazır duruma gelmek	h.- an 90a/8
hayye (Ar.) Yılan	hâzın (Ar.) Hüzünlü, kederli, mahzun, gamlı	h. 230a/1
h. 46b/9	hâzin (Ar.) Saklayan, muhâfaza eden, koruyan kimse	h.+ üm 143b/1
h.- yi ' azîm 46b/4	hâzine (Ar.) Toplu halde bulunan altın, gümüş, mücevher, para vb. maddî değeri yüksek şeylerin bütünü	h.+ sinüj 33b/1
h.+ nüñ 46b/6	hâzinedâr (Ar. + Far.) Bir hazîneyi korumak ve yönetmekle görevli kimse	h.+ ı 141a/2
h.+ yi 46b/8	h.+ lardur 76b/13	
haz (Ar.) Bir şeyin insana verdiği hoşagiden tatlı duygu, zevk	hâzrâ (Ar.) Yeşil	h. 176a/16
h.+ larundan 90a/12		
hazâkat (Ar.) Uсталık, mahâret		
h. 162b/17		
hazân (Far.) Güz		
h. 8b/14		
hazar (Ar.) Barış		
h.+ larda 140b/14, 163a/12		
hazer (Ar.) Sakınma, çekinme		
h. eyle 56b/7, 57a/3, 57b/12		
h. idüp 56a/14		
h. üzere 109b/8, 222a/16		
hazer bk. hâzer		
h. eyle 56b/17		
hazerât (Ar.) Hazretler		
h.- ı ' âlitât 9b/14		
h.+ muñ 8b/2		
hazf (Ar.) Ortadan kaldırma, kaldırılma, çıkarma, silme		

hazret (Ar.) (özel ad) veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Farsça isim tamlaması

h. 29b/9, 36a/6, 49b/4, 81a/15, 81b/4, 81b/6, 81b/9, 86b/4, 97b/2, 119a/12, 142a/17, 144b/14, 152b/15, 165a/10, 191a/1

h.- i Nüh 'aleyhi's-selām 19b/1

h.- i Ādemi 2a/2

h.- i bārī 8b/10, 119a/12

h.- i bārīnū 24b/2

h.- i Bilāl 131b/6, 138b/15, 139a/3, 139b/13, 140a/3, 142b/1, 143a/11, 143b/17, 144a/2, 144a/8, 145a/5, 145a/9, 146a/9, 146b/1, 146b/7, 147a/1, 147a/16

h.- i Bilāldür 140b/15, 140b/17, 197a/16

h.- i Bilāle 143a/16, 144a/11

h.- i Bilāli 29a/11, 142b/5

h.- i Bilālū 147a/9, 155a/8

h.- i Cābir 133a/4

h.- i Cābir bin 'abd'ullāh 35b/9

H.- i Cābirden 132a/1, 133a/13

h.- i Ca'fer 122a/9, 137b/8

h.- i Ca'feri 125a/10

h.- i Ca'ferū 125a/10

160a/15

h.- i Cebrā'il 150a/7

h.- i ebū Bekr 143b/9, 153a/17

h.- i ebū Bekrū 131b/9

h.- i ebū bekr 143a/15, 144b/8,

145b/1, 194b/15, 201b/8

h.- i ebū bekr şiddīkū 139a/5

h.- i ebū Bekr Şiddīk 148a/13

h.- i Fātımanū 137a/12

h.- i Haq 41b/1, 168a/11

h.- i Haqdan 86b/11

h.- i Haqqa 30a/13

h.- i Hamza 152a/13

halīfezāde-yi h.- i hüdā 19a/17

h.- i İbrāhim 123a/8, 123a/13,

190b/14, 191a/12

h.- i İbrāhim 72b/1

h.- i İbrāhim bin Resūl'ullāh

186b/8

h.- i İbrāhim halīl'ullāhdur 123a/2

h.- i İbrāhim 'aleyhi's-selām

59a/17, 72b/6

h.- i İbrāhimden 123a/15

h.- i İbrāhimū 72b/4

rızā-yi h.- i ilāhī 7b/11

h.- i imām 165a/16

h.- i imām 'alī bin abu t̄alībden

167b/3

h.- i imām Zeyn el-'abidīn bin el-

hüseyn 185a/13

h.- i İskender 'aleyhüma 59b/6

h.- i İsmā'il 186a/7

h.- i İsmā'ile 191a/9

h.- i kendü 144b/17

h.- i Loqmāndur 197a/17

h.- i Muḥammede 45b/5

h.- i Mūsānu 120a/6

h.- i Necme'd-din-i kübrā 27b/3

h.- i Nüh 22a/4, 22a/14, 25b/1,

25b/15

h.- i Nüh 'alā nebiyyinā ve

'aleyhi's-selāmu 23a/16

h.- i Nüh 'aleyhi's-selām 22b/16

h.- i Nüh 'aleyhi's-selāmı 2a/13

h.- i Nüh 'aleyhi's-selāmu 25a/16

25a/16

h.- i Nüh 'alī nebiyyenā ve

'aleyhi's-selām 31b/1

h.- i 'Abbās 128b/9

h.- i 'Āiše 156b/11

h.- i 'Āişeden 98a/3, 203a/7

h.- i 'Āişenū 155a/3, 190a/5

h.- i 'aleyhi's-selāmu 12a/3

h.- i 'Alī 137a/15, 137b/1, 148a/5,

201a/14

h.- i 'Alī bin ebū T̄alībe 131b/4

h.- i 'Alī bin el-Hüseyn bin

'Aliyy ebū T̄alībdür 185b/1

h.- i 'Alī kerem'ullāh veche 76b/9

h.- i 'Alī kerem'ullāh vecheden

49b/14

h.- i 'Alī kerem'ullāh vechenū

80a/8

h.- i 'Alī raḍıya'llāhu te'ālā 'anh

74b/16

h.- i 'Aliden 45a/14, 45b/6, 80a/8

h.- i 'Alīden 201a/13

h.- i 'Alīye 137a/12

h.- i 'Alī-yi enşārdan 75b/16

h.- i 'İsa 72b/16

h.- i 'İsā ibn-i Meryem 84a/14

- 123b/15
 136a/1, 136a/4, 136a/10, 145a/2, 145b/10, 156a/11, 184a/6
 49b/8
 25a/6, 35b/11, 36a/8, 82a/10, 97a/5, 100a/7, 101b/8, 102b/15, 103b/5, 104b/3, 105b/8, 105b/10, 106b/5, 106b/17, 107a/17, 118a/10, 122a/14, 122a/15, 122b/15, 124a/6, 125b/7, 127a/2, 127a/15, 128b/5, 129a/7, 129b/6, 130b/3, 131b/3, 132a/2, 132b/1, 133a/2, 137a/16, 137b/5, 137b/10, 139a/10, 140a/9, 141b/6, 142a/7, 142a/11, 145a/7, 147b/16, 148a/2, 148b/5, 148b/11, 149b/15, 150a/11, 150a/14, 151b/2, 152a/5, 152b/17, 153a/3, 153a/16, 154b/3, 156a/1, 157a/7, 157a/16, 157b/4, 161b/8, 163a/13, 165a/4, 165a/9, 168a/8, 182b/2, 182b/7, 182b/11, 182b/17, 183a/3, 187a/6, 191b/9, 191b/15, 192a/1, 193b/8, 193b/13, 196a/10, 199b/6, 199b/7, 200b/17, 201a/15, 202a/5, 202a/13, 202b/16, 202b/17, 203b/2, 204a/11
 45a/10
 4b/9
 41b/10
 125b/11
 148a/15
- 17a/17, 17b/6, 79a/17, 95a/9, 102b/9, 102b/13, 121b/13, 130a/17, 130b/7, 130b/13, 131a/3, 131b/1, 132a/6, 143a/3, 150b/4, 202b/13, 203a/2
 104b/15, 129b/13, 143a/14, 148a/6, 152b/3, 152b/14
 17a/15, 17b/13, 18a/3, 18a/4, 36a/4, 36b/4, 39b/12, 81a/15, 101a/14, 102a/12, 104a/4, 104b/1, 104b/2, 105a/14, 121b/11, 121b/17, 126a/5, 127a/4, 127b/11, 128a/10, 128b/1, 130a/5, 130a/8, 130b/9, 135a/15, 138a/2, 138a/17, 138b/3, 140b/13, 141a/1, 141a/12, 143a/16, 148b/1, 149a/1, 149a/10, 151b/15, 153a/8, 154b/10, 154b/17, 161b/5, 173b/12, 187b/10, 190b/17, 191a/2, 191b/1, 203a/8
 34a/10
 55a/11, 75b/2
 72a/16
 2b/13
 99a/2, 153a/10
 105b/4, 140b/12
 17b/3, 123b/9
 32a/10
 106a/15
 42b/16
 20b/7
 191a/10
 3a/9
 59b/6
 4b/9
 30b/5
 144b/11
 127a/15
 21a/17, 27a/6, 30b/1, 53b/7, 82a/6, 89a/11, 95a/7, 113a/10, 119a/14, 122a/4, 126a/8, 126b/13
 203b/10
 120b/7
 1b/2, 38a/12, 81b/5, 82a/7, 102a/3, 104b/9, 131b/4, 160a/5, 160a/6

183a/13
h.+ ini 87b/16, 139b/14, 142b/4
h.+ inüñ 88b/14, 120a/17, 122a/4,
127a/1, 127a/12, 130a/11, 152a/1,
155b/16, 186a/2, 195b/4, 205a/15
h.+ inize 137b/15
h.+ leri 24a/5, 24a/7, 28a/8,
29b/13, 32a/14, 40b/1, 50b/3, 55b/6,
58b/7, 66a/3, 74b/3, 74b/11, 75a/15,
76a/6, 76a/11, 76b/16, 78b/10, 79a/5,
79b/10, 80a/2, 80a/17, 81a/7, 81a/12,
81b/11, 82b/1, 84a/13, 86a/10, 88a/5,
89b/6, 90a/10, 90b/12, 117b/4, 117b/16,
143b/14, 146a/3, 204a/15
h.+ lerinden 20b/6, 74a/2, 80a/1,
87a/16, 204b/11
h.+ lerine 29a/1, 40a/14, 49b/9,
75a/8, 75b/15, 76b/8, 78b/6, 83b/10,
86b/2, 120a/13, 123b/10, 125b/14,
135a/11, 137a/1
h.+ lerini 145b/1
h.+ lerinüñ 3a/10, 9b/4, 10a/13,
14a/8, 14a/12, 14a/15, 14b/1, 23b/6,
38a/14, 38b/3, 45b/1, 83a/3, 85b/15,
86b/10, 99a/7, 123b/14, 139b/9,
145a/2, 182a/14
h.+ üñ 12a/2, 12a/6, 17a/2, 17b/7,
44b/17, 75b/10, 81b/2, 81b/3, 96b/4,
130a/17, 150a/5, 165a/12

hazz (Ar.) Bir şeyin insana verdiği hoş
giden tatlı duygu, zevk
h.+ ı 90b/5

heb Şöyle tut, farz edelim ki
h. 82b/3, 166a/11

Hebāse Habeş taifesinden olanlar
h. 20b/2

hedāyā (Ar.) Hediyeler, armağanlar
h.+ nuñ 108a/8
h.+ yı 17b/8, 130b/1
h.+ yla 101b/7

hedef (Ar.) Amaç, maksat, meram,
varılmak istenen nokta
h. 192b/10

hediyye (Ar.) Armağan

h. 107b/10, 109b/15, 130b/14,
131a/4, 132a/3, 132a/6, 135a/12, 191b/3
h.+ ler 108a/15
h.+ lerden 131a/13
h.+ leri 160b/13
h.+ lerün 108a/17
h.+ lerün 132a/16

hedm (Ar.) Yıkma, tahrip etme
h. eyleye 78b/13

hekīm (Ar.) Mesleği hastalıkları teşhis ve
tedāvi etmek olan kimse, tıp doktoru, tabip
h. 25a/13, 27b/9, 87a/3

helāk (Ar.) Ölme, mahvolma, yok olma,
2. Perişan olma, bitkin duruma gelme
h. 153b/14, 229b/10
h.+ dan 220a/3
h. eylemege 48a/17
h. itdi 81a/6
h. itdükde 154a/12
h. ider 56b/15, 239b/12
h.+ la 175b/2
h. olalar 66a/9
h. olanlara 205a/12
h. oldılar 48a/15
h. oldular 48a/7, 121b/16
h. olmağa 173a/8
h. olmuş 199a/7
h. olup 151a/3

helāl bk. helāl
h. 233a/15
sihr-i h. 96a/4
h. midür 190a/6

helāl (Ar.) Dînin yasaklamadığı (şey,
hareket ve davranış)
h. 84b/11, 113a/8, 114b/2,
114b/6, 211b/16, 219a/4
sihr-i h. 14b/16
sihr-i h.+ dur 96a/1
h.+ dür 114b/2
h. eyledi 50a/3
h. olur 214a/11

helvā (Ar.) Helva
h.+ nuñ 232b/13

hem (Far.) 1. Kullanıldığı cümleye “üstelik, bir de, şu da var ki, zâten” mânâları katarak anlamı kuvvetlendirir 2. Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu veya birden fazla işin birlikte yapıldığını gösterir

h. 12a/7, 17b/8, 18b/8, 35b/12, 35b/13, 37b/16, 37b/17, 38a/1, 38b/15, 38b/16, 43a/8, 59a/9, 62a/8, 77a/10, 84b/8, 90b/13, 92a/5, 94b/4, 109a/12, 111b/15, 111b/16, 125b/5, 125b/17, 129b/1, 129b/2, 129b/3, 129b/4, 129b/10, 130a/2, 130b/1, 132a/11, 132b/6, 134a/1, 134a/7, 135a/12, 138a/3, 138a/6, 138a/7, 140b/17, 141b/4, 147b/7, 152a/2, 152a/3, 153b/9, 153b/10, 159a/11, 161b/5, 162b/14, 163a/4, 164b/3, 167a/17, 168a/1, 169a/17, 175a/2, 176b/8, 182a/14, 187a/4, 190b/17, 191a/2, 191a/15, 191a/16, 191b/2, 201a/2, 203a/12, 215a/13, 221a/3, 221a/4, 227b/8, 227b/9, 231b/2, 233b/1, 237a/15

hemâ'il (Ar.) Sağ omuzdan sol kalçaya kadar uzanıp ucuna kılıç takılan kayış
h. 3b/11

hemâl (Far.) Eş, ortak
h.+ i 14b/10

hemân (Far.) Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden
h. 30a/8, 32a/15, 33a/18, 48a/6, 50b/10, 82b/2, 108b/12, 128a/11, 137b/7, 163b/15, 168b/14, 170a/13, 202b/8, 210b/1

hemânâ (Far.) Tam, tamâmen, aynen, tıpkı
h. 7b/14

hemâre (Far.) Dâima
h. 120a/7

hemîşe (Far.) Dâima, her zaman
h. 7a/12, 35b/1

hemm (Ar.) Üzüntü, gami keder, kaygı, hüzn
h.+ i 165a/17

hemşîre (Far.) Kız kardeş
h.+ lerüñüzi 50a/4

hemvâre (Far.) Dâima, her zaman, devamlı olarak
h. 4b/8

hemze (Ar.) Arapça'da kelimelerin başında, ortasında, sonunda harekeli veya sâkin olarak okunan, harf-i illet veya harf-i med olmayan elif (l)
h. 190a/10
h.+ nün 97a/10

hendek (Ar.) Şehir, hisar, kale, tarla vb. yerlere girilmesini önlemek, arâzide, yol kenarlarında suların akmasını sağlamak için kazılan, iki tarafı yüksek, uzunlamasına derin çukur
h. 48b/13, 50a/16
h.+ ler 48b/16
h.+ ler kazup 50a/14
h.+ lere 48b/15
h.+ lerün 48b/13

hengâm (Far.) Vakit, zaman, mevsim
h.+ ında 35a/15, 176b/2
h.- ı meylân 7b/7

henüz (Far.) Daha şimdi, yeni
h. 21b/3, 71a/6, 95a/1, 98a/11, 105a/3, 122a/14, 127b/7, 127b/12, 128a/17, 161a/11, 161a/15, 177b/12

hep 1. Hiçbiri veya hiçbir kimse dışarıda kalmamak üzere, bütün 2. Her zaman, dâima
h. 6b/7, 90b/4, 145a/3

her (Far.) Tekil kelimelerin önüne getirilir ve o kelime için verilen hükmün aynı cinsten olan şeylerin hepsi için teker teker geçerli olduğunu gösterir
h. 1b/11, 1b/12, 1b/14, 2a/1, 2a/5, 3a/17, 4a/3, 6a/14, 6a/17, 6b/1, 6b/8, 7b/2, 11a/1, 12a/15, 13a/11, 13b/7, 14b/13, 14b/14, 14b/15, 18b/1, 20a/13, 21b/6, 24b/17, 29b/16, 32a/1, 33b/4, 35a/16, 35b/7, 37a/8, 37a/15, 37b/1,

38a/12, 41a/14, 44a/15, 44b/12, 46a/2,
46a/10, 48b/12, 48b/14, 50a/6, 50b/12,
51b/14, 52a/6, 52a/7, 53b/4, 54b/15,
57a/14, 57b/3, 61a/4, 61a/5, 61a/14,
61b/13, 62a/4, 62a/10, 62b/3, 62b/12,
62b/13, 63a/14, 65a/10, 66a/12, 68a/9,
68a/13, 71a/15, 72b/4, 75a/4, 80b/15,
82a/16, 82b/15, 83b/7, 85a/3, 85b/9,
87a/2, 87a/3, 87a/5, 88a/15, 89a/9, 90a/5,
90a/6, 90b/11, 91a/12, 91b/3, 92a/4,
92a/5, 97b/1, 99a/16, 100a/3, 103b/10,
104a/9, 104b/7, 104b/12, 105a/7,
106b/14, 107b/14, 108a/8, 108a/11,
110b/5, 112b/11, 113a/6, 113a/14,
113b/6, 114a/5, 115a/15, 116b/9,
117b/17, 118b/9, 118b/13, 118b/16,
121a/4, 125a/16, 125a/17, 125b/15,
126b/15, 127a/8, 127a/9, 128b/15,
134a/10, 137a/6, 139a/17, 140b/9,
141a/13, 141b/8, 141b/11, 141b/12,
142a/5, 142a/6, 142a/15, 142b/5, 144b/5,
146b/9, 147b/15, 151a/15, 153b/4,
157a/9, 162a/17, 162b/1, 162b/11,
162b/17, 164a/14, 164b/2, 167b/17,
168b/17, 171a/12, 171a/15, 171b/5,
173a/10, 173b/3, 176a/17, 176b/9,
177a/16, 177b/10, 178a/4, 178a/7,
178b/8, 179a/9, 179a/15, 179b/13,
180b/2, 180b/11, 182a/8, 184a/2,
186a/16, 194a/3, 195a/9, 195b/7, 196a/3,
196a/9, 196b/14, 198a/6, 201b/17,
202b/18, 205b/3, 205b/6, 206a/13,
206b/17, 207b/4, 207b/12, 208a/5,
208a/6, 208a/7, 211a/17, 211b/1, 213b/7,
213b/8, 216b/6, 216b/16, 217b/2, 219a/6,
222a/16, 223b/1, 227a/12, 227a/15,
230b/9, 231a/1, 231b/11, 236b/9, 238a/4,
238a/6

her biri Teker teker, hepsi

h. 22b/17, 44a/17, 109b/15,
117a/6, 126a/15, 137a/15, 158a/17,
163a/11, 164b/11, 173a/12, 190b/14,
220b/9, 227b/7, 230b/15
h.+ nde 37a/4, 171a/8
h.+ ne 37b/15, 108a/5, 108b/1,
115b/4, 137b/6, 201a/1
h.+ ni 205b/5
h.+ nün 122b/6, 126b/14, 151a/8
h.+ nizde 230b/5

h.+ nüzü 29b/2

her şey Bütün şeyler

h.+ de 37a/7

herc (Ar.) Karışıklık, kargaşa

h. 94b/13, 95a/14, 95a/15, 95a/16
h. ü merc 8a/9

herem (Ar.) İhtiyarlık ve bundan ileri
gelen zaaf hâli, kocama, ihtiyarlama

h.+ den 45b/17

hergiz (Far.) Asla, kat'iyen, hiçbir vakit,
hiçbir şekilde

h. 115b/7, 116a/16, 119a/6,
124a/5, 125b/16, 133b/5, 136b/6,
139a/15,
163a/14, 169a/2, 173b/7, 192b/5,
211b/9, 211b/13, 228a/10, 230a/11

hergiz bk. hergiz

h. 21a/8, 220a/16

herif (Ar.) Adam

h.+ e 194a/10

herkes (Far.) Kim varsa hepsi, mevcut
olan bütün insanlar

h.+ e 57b/4
h.+ üñ 168a/2

hesâb (Ar.) Sayılara âit kural ve
işlemlerden bahseden ilim, aritmetik

h. 6b/12
yevm-ı h.+ da 37b/6
h.+ inadur 137a/5
h. ider 205b/4
h. iderler 203a/16, 203a/17
h. idüp 31a/10

heşt (Far.) Sekiz

memâşil-ı h. 10b/17

hevâ (Ar.) İstek, arzu, heves, meyil

h. 10a/7
h.- yı kemâl 15a/6

hevâm (Ar.) Pire, karınca, akrep vb.

zararlı böcekler h. 80a/10	h. + 1 4a/5 h. - 1 pür şehâmet 4a/6
hevdec (Ar.) Devenin sırtına konan, kadınlara mahsus, üstü kubbeli bir çeşit sepet, mahfe h. + de 137a/13 h. + ine 137a/13	hır h 172a/4 h. + a 172b/16 h. + um mıdur 172a/15
heves (Ar.) İstek, arzu, meyil h. + i 10a/7	hır h. + dan mı 172b/17
hey Seslenmek ve bir kimsenin dikkatini çekmek için kullanılır h. 22a/15	hırm (Hab.) Vâcib h. 93a/1
heybet (Ar.) İnsanda korku ve saygı duygusu uyandıran etkili görünüş, ululuk, azamet h. 61a/12, 175a/4 h. + de 173a/12	hırz (Ar.) Emin yer, içinde mal saklanan yer, İnsan ve hayvanları nazardan ve tehlikelerden koruduğuna inanılan muska, nazar boncuğu, tılsım h. 21a/1
hey'etlü Dış görünüşlü, suretli h. + dür 193b/13	hışâ (Ar.) İnsanı hadım etme h. 88a/16
heykel (Ar.) Mermer, tunç, taş, pişmiş toprak vb. şeylerden yapılan insan veya hayvan şekli müteşâhşîs-ı h. - 1 insânîdür 7b/16	hısân (Ar.) Aygır şür-ı h. 195b/5
hıfz (Ar.) Koruma, saklama, muhâfaza etme h. 142b/5, 205b/5 h. eyledi 235a/15 h. eyleyen 56a/17 h. - 1 hıkkında 171a/2 h. iderdüm 141a/14 h. idesin 61a/4 h. itmiş 80b/16 h. olunmuşdur 119a/8	hısbet (Ar.) Hesap h. 78b/2 h. - i hısbet 12b/5
hıfz bk. hıfz h. 231b/12 h. eylesün 235a/1 h. + için 226b/16 h. idüp 227a/16 h. itmişdür 161b/13	hışm (Far.) Öfke, kızgınlık, gazap h. 173b/9
hıl'at (Ar.) (Unvana bağları olarak) Üzerine giyilen elbise	hıyânet (Ar.) Sonuna kadar bağlı olması gereken bir şeye karşı kendisinden beklenen sadâkati göstermeme, güveni kötüye kullanma, ihmal ve hîlekârlık göstererek sözünü ve ahdini tutmama, ihânet etme h. 162b/16, 215a/16 h. + den 171a/2 h. iderler 203a/10 emânete h. itmek 114a/12 h. + leri 203a/15
	hıyâr (Ar.) Bir işi yapıp yapmamakta, bir şeyi alıp almamakta serbest olma, muhayyerlik aşhâb-ı h. 36a/9 h. - 1 nâsdan 157a/16

- h.+ ından 163a/17
ehil-i beyt-i h.+ uş 192a/9
- hıyār** (Ar.) Bir işi yapıp yapmamakta, bir şeyi alıp almamakta serbest olma, muhayyerlik
- hıyātet**
h. eyleyüp 38b/3
- hızāne** (Ar.) Hak ve ehliyeti hâiz olan birinin belli bir müddet zarfında bir çocuğu beslemek, büyütmek ve terbiye etmek üzere yanında bulundurma hakkı ve görevi
h.+ sinüñ 138b/9
- hıc** bk. hıç
h. 127a/3, 186a/1, 208b/13
- hıc bir** bk. hıç bir
h. 205b/5, 205b/7
- hıcāb** (Ar.) Utanma, sıkılma, mahcûbiyet
h. 63b/5, 218b/1
h.- ı te'şirde 12b/12
- Hıcāz** Hicaz memleketi
diyār-ı H.+ da 209a/5
- hicr** (Ar.) Ayrılık
h. 227a/8
h.+ den ötüri 227a/8
- hicr** (Ar.) Kısıtlama
h.+ üñ 229a/7
- hicrān** (Ar.) Ayrılık, ayrılık acısı
h. 236a/6
hıfāya-ı h.+ da 12b/14
- hicret** (Ar.) Bir yerden başka bir yere göç etme
h. 18a/11, 36a/11, 40b/6, 106a/5, 151b/17, 157b/6
h.- ı nebī 14a/6
h.- ı şāniye 107a/3
h.- i nübüvvetenüñ 145b/13
h.- i şāniyede 107a/5, 124a/1
- h.- i ulu 106a/14
h.+ de 107a/3, 139a/6, 163a/13
zamān-ı h.+ de 105a/17
h.+ e 106a/14, 107a/3
h. eyledi 106b/3, 121b/10
h. eyleyen 104a/14, 105b/10, 105b/12, 107a/5, 107a/8, 133b/14
h. eyleyenlerüñ 17a/11
h. itdiler 105b/3, 107a/2
h. itdüğü 153b/8
h. idenler 79a/3
h. idenlerüñ 106a/9
h. itmege 107a/1
h. itmek 102a/2, 105a/16
h. itmiş 127b/6
h. itmişdür 105b/15, 106a/1, 152a/1, 162a/2
h. idüp 17a/1, 17b/2, 94b/17, 96b/3, 96b/10, 101b/3, 102a/3, 107b/1, 123b/8, 124a/1, 127a/11, 142b/2, 160a/5
h.+ lerüñ 106a/15
h.+ üñ 118a/12, 129a/4, 129a/8, 129a/14, 132b/10, 132b/13, 132b/15, 156a/12, 161b/7, 161b/10, 161b/11
- hicv** (Ar.) Taşlama, verme
h. 43a/15
h. idersin 42b/12, 43a/1
h. mi idersin 43a/4
h. ve zemme 43b/1
- hıç** (Far.) kat'iyen, asla
h. 44a/9, 60b/15, 61a/7, 63a/10, 64b/5, 67a/6, 71b/6, 75a/12, 81b/7, 83a/4, 83a/13, 84b/3, 88a/6, 91a/4, 94a/17, 101b/14, 109a/15, 110b/7, 112a/14, 113a/16, 113b/3, 114a/1, 114b/13, 115b/3, 118b/7, 126b/9, 129a/12, 130a/10, 134a/14, 134b/10, 135b/4, 142a/1, 142a/4, 142a/14, 142a/15, 142b/8, 142b/11, 142b/13, 143b/6, 145a/3, 150a/14, 171a/16, 174b/16, 177b/7, 180a/16, 184a/7, 184b/16, 197a/9, 217a/17, 226b/2, 232a/15, 233b/2, 233b/4, 233b/5, 238b/11 h.
kimse
- hıç bir** (Far. + Tr.) Olumsuz cümlelerde ismin başına getirildiği zaman o cinsten

olan şeylerden birinin bile cümlede verilen hükmün dışında kalmadığını, bu hükmün o şeyin bütününe âit olduğunu anlatır

h. 42a/6, 54a/10, 61a/8, 61b/6, 79a/1, 83a/7

h.+ inde 139a/11

h.+ inçüz 29b/2

h.+ si 22a/3

hiç kimse (Far. + Tr.) Hiçbir insan, hiçbir

h. 21b/61, 96a/13, 196b/11

hiç kimsene bk. hiçkimse

h. 33b/12

hacle (Ar.) Gelin odası

h.- yi derununda 6b/8

hidāyet (Ar.) Doğru yolu gösterme, hakka sevk etme

h. 88a/8

medhal-i beyt-i h. 28a/9

hiddet (Ar.) Öfke, kırgınlık

h. 44b/8

hidmet (Ar.) Hizmet kelimesinin eski metinlerde kullanılan asıl şekli

h. 10a/5, 74a/11, 74a/13, 115a/17, 124b/15, 126b/11, 163a/10, 194a/9, 194a/10, 200a/1, 201a/3, 200b/14, 211b/11

h.- ı felek 10b/9

h.- ı ' aliyeleriyle 12a/4

h.- ı şer' -i şerif 32b/7

h.- ı tedi's 11a/5

h.- i resül'ullāha 121b/14, 203b/17

h.+ de 37b/4

h. eyleyen 36a/7

h. eyleyenler 149a/15

h.+ i 38a/2, 38b/4, 200b/6, 202a/6,

211b/12

h. idici 75b/5

h.+ idür 126b/11

h.+ in 38b/3

h.+ inde 35a/11, 35a/14, 38a/1,

126b/12, 149b/10, 151b/14

h.+ inden 163a/13

h.+ ine 108b/7, 121b/11, 121b/17, 127a/1, 127a/5, 127a/12, 150a/12, 155a/17

h.+ ini 127a/13

h.+ inçden 225b/13

h.+ inç 121a/14, 121a/17

h. itdüm 144b/14

h. iderler 77b/2

h. iderlerdi 157a/16

h. itmedüm 126b/2

h.+ leri 10a/11

h.+ lerinde 36a/10, 171a/7

h.+ lerinüñ 9b/17

h. olunur 126b/4

h.+ ümde 236b/8

hidmetkār (Ar.) Hizmet eden kimse, hizmetçi

h. 2b/1, 18b/7, 22b/6, 35b/14, 74a/6, 199a/16, 202b/15, 203b/12

h.+ a 35a/12, 204a/15

h.+ ı 200b/4

h.+ inuñ 202a/5

h.+ lar 39b/8

h.+ lara 205a/8

h.+ ları 36a/5, 90a/8, 201b/9, 205a/14

h.+ larına 139b/3

h.+ larından 18a/1, 138b/3, 138b/4

h.+ larınız 201a/9

h.+ larınızdan 202a/8

hiffet (Ar.) Hafiflik

h. 55a/17, 177a/6

hikāye (Ar.) Sırasıyla ve etraflıca anlatılan olay

h.+ sinden 58a/8

h.+ yi 185b/12

hikem (Ar.) Hikmetler

h. 2a/5, 12b/4

menşā-yi medār-ı h. 7a/2

h.- i dīvān 7a/6

hikmet (Ar.) Hakîmlik, bilgelik; Cenâbıhakk'ın her şeyi yerli yerince yaratma, her şeyi lâıyk olduğu yere koyma sırrı, âlemin insanlar tarafından anlaşılamayan gizli amacı

h. 29b/14, 50b/4, 52a/15, 52a/17,
121b/16, 176b/4, 183b/14
bîrûn-ı h. 1b/4
ehil-i h. 176a/6
muқтаzâ-yi h. 24b/11
muқтаzâ-yi h.- ı hüädür 2b/2
h.- ı ihtilâf 23b/16
h.- ı püşide 2a/6
h.+ i 16a/3, 16a/8, 19a/14, 34a/3,
51a/14, 52a/15
h.+ idür 19a/7
h.+ idür 231a/13
h.+ ini 71a/7
envâr-ı mihr-i h.+ lerinden 10a/15
h. virdi 59b/8
h. virdük 51a/15

hikmet bk. hikmet
h. 52b/1, 52b/4, 52b/17, 60b/5
kelime-yi h. 57a/17
h.+ i 51a/5, 52b/5

hilâf (Ar.) Zıt olma, karşı olma,
aykırılık, zıddiyet, ihtilâf
h. 60b/7
h.+ ina 26a/14, 176b/5, 193a/12
h. itmemişdür 33b/12
h. olup 129a/16

hilâfet (Ar.) Hz. Muhammed'den sonra
onun vekîli, din ve dünya işlerinde bütün
müslümanların önderi, aynı zamanda
devletin başı olan zâtın görevi ve makâmı
h. 40a/8
müstekar-i h. 9a/14
saltanât-ı h.- i kübrâ 2b/12
h.- i rüy-ı zemîn 7a/8
h.+ de 148a/13
h.+ e 185b/15, 185b/16
h.+ i 49b/6, 52a/5, 143a/15,
144b/17
h.+ inde 144b/17, 154b/13
hilâfetü'l-kübrâ ahkâm-ı h. 6a/7

hilâl (Ar.) Ayın ilk üç günlük şekli
h.+ ler 237b/14
h.+ lardan 237b/15

hil'at (Ar.) Pâdişahlar ve vezirler
tarafından birine iltifat veya mükâfat

olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli
kıymetli kaftan
h. virüp 115b/4

hile (Ar.) Bir kimseyi aldatmak,
kandırmak ve yanıltmak amacıyla yapılan
tertip, düzen
h. 60b/8

hilkat (Ar.) Yaratma, yaratılma, yaratılış
ibtidâ-yi h. 24b/11
h.- i insâniyye 169b/5
h.+ de 15b/5, 19a/4, 174b/13
ibtidâ-yi h.+ de 166b/15
ibtidâ'-ı h.+ den 23a/14
h.+ in 19a/12
h.+ leri 175b/9

hilm (Ar.) Yumuşak huyluluk
h. 60b/7, 160a/13

hilye (Ar.) İnsanın vücut yapısı ve dış
görünüşüyle ilgili güzel nitelikler
h.- yi zât 3a/5

himâyet (Ar.) Himâye
hamiyet-ı h.+ e 9b/9

himem (Ar.) Himmeler
h. 13b/9

himmet (Ar.) Yardım, ihsan
h. 8a/8, 42a/9
muktezâ-yi 'ulüvv-ı h. 7a/11
h.+ leri 42a/7
h.+ ini 35a/12

hîn (Ar.) Zaman, vakit
h.- ı vefâtda 146a/1

Hind Hindistan
H.+ dür 123b/17
h. kılıcı 209b/14

Hînd Hindistan'dan olan
h.+ e 160b/7

Hindî Hintle, Hindistan'la ilgili, Hind'e
âit, Hint'te yapılan
h.+ lerde 163b/14

Hindū bk. hindī h.+ ya 159a/2	h. itmemişdür 94b/7 h. idüp 77a/17, 77b/11, 81a/12, 81b/12, 144b/4, 174b/7, 228b/6
Hıra Hıra H. 158b/3	hiyâtet (Ar.) Dikiş dikme işi, terzilik h. 51a/8
hisâb (Ar.) Hesap h.+ ndan 38b/11 h. olunup 89a/11 h.+ ı 74b/3	hizârpâre (Far. + Far.) Bin parça h. 13b/9
hişâl (Ar.) Hasletler, huylar, güzel huylar, hasâil h.- i hamîdesin 197b/6 mekârem-ı h.+ uş 13b/12	hizb (Ar.) Bir kimsenin emrine uyan ezcâm-ı küll-i h. 2a/1
hiss (Ar.) Dış dünyâya âit etkileri beş duyu yoluyla idrak etme h. eyledi 49b/3 h. ider 68a/3	Hizb'ullâh (Ar.) Allah'ın emrine uyanlar H.+ uz 111a/1
hişşe (Ar.) Bölünen bir bütünden bir kimseye düşen kısım, pay h. 148a/1	hizmet bk. hizmet h. 141a/15, rişte-yi h.- i nebeviyyede 138b/9 h. iderlerdi 103b/4 h.- i şerîfine 130a/9 h.+ i 201a/2 h.+ ine 104b/3, 127b/11, 138b/8 h.+ üne 138a/2
hişşedâr (Ar. + Far.) Herhangi bir şeyde hissesi olan, payı bulunan kimse, ortak h. 56a/12	hizmet (Ar.) Bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş, kendisine verilen görev h.+ i iderüz 103b/5 h.+ ine 94b/17, 102a/2, 102a/12, 103b/2, 109a/6, 118a/7, 122a/15
hissiyye (Ar.) Hissî (hisle ilgili) kelimesinin müennes şekli mâreb-i müşehhiyat-ı h. 7b/6	hizmetkâr bk. hizmetkâr h. 111a/15
hiţâb (Ar.) Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltme, tevcih etme h. 24a/6, 58b/16, 89a/8, 89b/3, 90a/4 h.- ı belâgat 15b/2 h.- ı lâţif 14b/7 h.- ı menfa'at-ı iktisâba 15a/3 h.- ı Resûl'ullâh 173b/14 h.- ı şihhat 12a/10 bâ' iş-i taştîr-i h.- ı latif 8b/17 dibâce-yi h. 3a/2 tûrra-ı h. 4a/14 h. eyledi 194b/4 h.+ ı 61a/17 h. ider 124b/7 h. iderdi 95a/5	hod (Far.) Kendi, bizzat, -de, dahi h. 34a/2, 89a/14, 134a/7, 177a/2, 236a/10
	hoķķa (Ar.) İçine mürekkep konan ufak kap h. 126b/5, 130a/10, 130a/11, 179b/13
	hor bk. hor h. 57a/2
	hor (Far.) Değersiz, bayağı, hakir h. 1b/9, 25b/7, 26a/5, 30b/17, 31a/4, 117b/13, 173b/5, 180b/1

- h.+ dur 30b/4, 125b/2
h. görme 56b/15
- horata** (Yun.) Alay, şaka, latife, eğlence
h. 153a/1
- Ḥorāsān** Horasan
Ḥ.+ dan 9b/1
- horla** - bk. horla -
h.- dılar 29a/12
- horla** - Hor görmek
h.- mamağ 200a/4
h.- r 170a/8
h.- yacağ 174b/16
h.- yup 170a/10
- horlıq** Hor olma durumu, hakirlik, bayağılık, aşağılık
h. 173b/7
h.+ ina 43b/13
- hoş** bk. hoş
h. 44b/9
- hoş** (Far.) Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif
h. 48a/10, 68a/13, 91a/4, 114b/12, 166a/7, 171b/8, 175a/12, 178b/7, 179b/7, 203a/17, 232a/15, 233b/2
h. eyleyüp 137b/6
murād-ı h. geldünüz 115a/10
- hoşbū** (Far.) Güzel kokulu
h. 44a/8, 124b/14, 126b/9
- hoşter** (Far.) Daha latif, daha hoş
h.+ dür 6b/10
- hū** (Far.) Huy
h.- yi ra^c iyeni 87b/5
h.+ lar 44a/17
h.+ larını 164a/13
h.+ yı 44a/11
- hūb** (Ar.) Sevgi
h. 92a/12, 92a/14
- hūb** (Far.) Güzel
- h. 41a/3, 42a/4, 90b/14, 95b/16, 158a/17, 158b/12, 165a/7, 174a/16, 177a/12, 178b/8, 184a/9, 228b/15
- hūbluq** (Far.) Güzellik
h.+ da 170a/8
dīdār-ı h.+ ı 196a/7
h.+ larundan 90b/15
- hubuş** (Ar.) Habeşler
h. 20a/8, 229a/17
esāme-yi ḥadme-yi h.+ dan 45a/9
- huddām** (Ar.) Hizmet edenler, hizmetçiler, uşaklar
h. 16b/10, 41b/5, 200a/13, 200b/1
- hukemā** (Ar) Hakîmler, filozoflar, ilim adamları
h. 67b/17, 68a/2, 165b/2
- hukūk** (Ar.) Haklar
hıfz-ı h.+ da 171a/2
h.+ ı 35a/13
- hukūkī** (Ar.) Hukukla ilgili
h. 235a/15
- hū** (Far.) Huy
hulq ü h.+ ları 12a/13
- hūb** (Far.) Güzel
ṭarz-ı h.- ı leṭāfet āmizine 13b/8
- hulāşa** (Ar.) Bir sözün veya yazının özünü belirten kısaltılmış şekli
h.+ şı 34b/4
h.- ı ^c ömr-ı cüvānı 10a/2
- huld** (Ar.) Sürekli olma, sonsuzluk
h. 15a/14
- hulefā** (Ar.) Halîfeler
h.- yı muhtedīn 2a/16
h.- yı ^c Abbāsiyedendür 157b/5
h.- yı ^c Abbāsiyenün 18a/9
h.- yi ^c Abbāsiye 186b/13
h.- yi ^c Abbāsiyeden 186b/5
h.+ dan 183b/1

- hulf** (Ar.) Yemînini tutmama
h.+ ları 175b/9
- hulq** (Ar.) Doğuştan olan huy, yaratılış, tabiat
hüsn-i h. 44b/13, 55b/14
zînet-i h.- i ' azîm 6b/17
hüsn-i h.+ a 45a/5
h.+ ı 217b/4
h. ü hûları 12a/13
- hulûş** (Ar.) Halis ve saf olma, kalp temizliği
h. 162b/16
h.+ ımı 169b/8
- hummâ** (Ar.) Hastalıkla gelen şiddetli ateş, nöbet
h. 142b/4
h.+ sı 142b/3
h.+ sını 143a/7
- humret** (Ar.) Kırmızılık, kızılık
h. 167b/14, 209a/16
h.+ de 158b/15
h.+ den 209a/14
- hûn** (Far.) Kan
h. âşâm 8a/6
- hûr** (Ar.) Cennet kızı, çok güzel kız veya kadın, hûri
h.- ı cenân 180b/3
h.- ı ' in 76b/15, 77a/3
h.- i ' inden 90a/8
h. ü gilmân 90a/1
h.- ı ' ine 74a/8
- hurde** (Far.) Ufak, küçük
h.- yi beter 6a/16
- hûrî** (Ar.) Cennet kızı
h. 90a/16
h.+ lerüj 147a/13
- hurmâ** (Far.) Hurma ağacının tatlı, besleyici, etli meyvesi
h. 74b/14, 134b/6
h. ağacınüj 82a/15
h.+ sın 237a/17
- hurma çiçeği** (Far. + Tr.) Hurma ağacının çiçeği
h. 208a/9
- hurûc** (Ar.) Dışarı çıkma, çıkış
h. idenler 107a/3
- hurûf** (Ar.) Harfler
h.- ı müşgîn 14b/14
h.+ ı 95b/4, 154b/4, 227a/11
- hurûfi** (Ar.) Hurûflik mezhebine mensup olan kimse
h. 223b/1
- hürü'l-'in** (Ar.) Gözünün siyahı çok siyah, beyazı çok beyaz olan hürîler
h.+ üj 147a/8, 147a/12
- husser** (Far.) Zırhsız
h. 175b/15
- huşul** (Ar.) Hâsıl olma, peydâ olma, vücûda gelme
h.+ ımı 232b/11
h.+ iyle 24b/10
h.+ unda 108a/14
- huşümet** bk. huşümet
h. 239b/5
h. idüp 60b/4, 137a/15
- huşümet** (Ar.) Hasımlık, düşmanlık, adâvet
h. 216a/9
h. idüp 117a/6
- huşuş** bk. huşuş
h.+ da 38a/6, 143b/2, 211a/6, 231a/15
h.+ unda 42a/3, 53b/11, 162a/14, 181b/3, 194a/1, 235b/15
- huşuş** (Ar.) Konu, iş, keyfiyet, madde
h.- ı merķûm 54b/16
h.- ı mezbûre 39a/11
h.+ a 86b/4
h.+ da 72b/4, 104b/11, 107b/14, 125b/15, 153a/10, 200a/5

h.+ lar 88b/5
h.+ unda 35a/16, 45b/13, 107a/11,
166a/17, 201a/10, 205a/3, 205a/15,
206a/17

hüşüşâ (Ar.) Bilhassa, hasseten, özellikle
h. 2a/11, 4b/9, 24b/12, 25b/4,
25b/9, 34b/8, 38a/13, 86b/5, 170b/3,
175a/10, 177b/2, 177b/14, 179b/6,
182a/12, 185a/4, 196a/4, 236a/9

hüşye (Ar.) Erkeklik bezi, haya, testis
h.+ leri 74a/12

hüşeçin (Far.) Başak toplayıcı, tarlada
kalan başakları toplayan (kimse)
h. 13b/13

hüşk (Far.) Kuru
h. 15b/4

hüşü (Ar.) Alçak gönüllülük gösterme,
tevâzu
h. 54b/1
h.+ undan 55a/14

hüşünet (Ar.) Kırıcılık, kabalık, sertlik
h.+ e 76a/8

hüşbe (Ar.) Cuma namazından önce ve
bayram namazlarından sonra hatîbin
minberde yaptığı, Arapça ve Türkçe
olmak üzere iki kısımdan meydana gelen
dînî konuşma
h. 76b/10
h.- i nikâha 125a/11

hüşür (Ar.) (Hatıra) Gelme, (zihne,
fikre) doğma
h. 90b/3
h. itmiş 79b/10
hâtıra-ı h. 11b/2

hüşy bk. hüşy
h.+ ı 197b/4

hüşy (Far.) Doğuştan olan tabiat,
yaratılış, mizaç
h.+ da 174b/14

h.+ ı 217b/4
h.+ uma 138a/4
h.+ uş 138a/4

hüşü (Ar.) Alçak gönüllülük, tevâzu
h. 54b/1

hüşür (Ar.) Önemli bir makâmın veya
kişinin var olduğu, bulunduğu yer, o
makam veya şahsın önü, katı, yanı
h.- ı Hâkka 89a/2
h.- ı Hâkka 30a/1
h.- ı kalb 54b/1, 117b/2
h.- ı aliyyelerinde 127a/13
h.- ı şerifinde 173b/12
h.- ı şeriflerinde 17a/3, 96b/5
h.- i Hâkka 89a/3
h.+ ima 89a/4
h.+ una geldi 48a/16
h.+ unda 173b/11

hüşcet (Ar.) Delil, vesîka, senet, belge
h. 237a/3
h.- ı kaşi' a 23b/3
h. kıldum 60a/2
h.+ dür 42a/1
h.+ le 60b/4
h.+ ler 230a/12
hüşcetü'l-enâm h. 14a/7

hüşceste (Ar.) Uğurlu, mübarek
kevkeb-i es' ad-i h. 13a/1

hüşcre (Ar.) Dışarı ile ilgisi mümkün
mertebe az olan küçük oda, odacık
h.- yi Muhammediye 138b/7
h.+ de 97a/17
h.+ lerdan 204a/2
h.+ mde 98b/2
h.+ me 127a/2
h.+ müş 98a/5
h.+ nin 97b/4
h.+ si 87b/17
h.+ sine 128a/10, 149a/1

hüşcüm (Ar.) Üstüne yürüme, saldırma,
saldırı, savlet
şiddet-ı h. 41a/4

Hüşâ (Far.) Allah, Tanrı, Cenâbihak

Ḥ. 37a/14
2b/13 mü'ezzīn-i ḥazret-i resūl-ı Ḥ.
ḥalifezāde-yi ḥazret-i Ḥ. 19a/17
nazargāh-ı Ḥ. 32b/8
Ḥ.- yi lem-yezīlidür 115a/5
Ḥ.- yi lāyezāl 3b/8
Ḥ.- yı müte'āl 24b/17
minnet-i Ḥ.+ ya 30a/15
ḥamd-ı Ḥ.- yı lem 3a/2
muḫtażā-yi ḥikmet-ı Ḥ.+ dur 2b/2
Ḥ.+ yı 170b/15

hüdā (Ar.) Hidāyet
nücūm-ı h. 4a/3
rāh-ı h.+ yı 3b/15

hüdavend (Far.) Her şeyin sâhibi olan,
Allah, Hudāvend
h. -i zemīn ü āsımān 1b/1

ḥüddām (Ar.) Hizmet edenler,
hizmetçiler, uşaklar
ḥ. 74a/4, 76b/16, 78b/1, 80a/6,
111a/6
ḥ.+ a 76b/11
ḥ.+ ıdurlar 76b/14
ḥ.+ ina 204b/17

ḥükemā (Ar.) Hakīmler, filozoflar, ilim
adamları
ḥ. 46b/16, 193a/12, 208a/17
ḥ.+ nuḡ 176b/7, 193b/1

ḥükkām (Ar.) Hâkimler
taḫşīrāt-ı h. 8a/7

ḥükm (Ar.) Bir şeyin şöyle veya böyle
olduğu hakkında verilen karar, yargı
ḥ. 40b/11, 50a/6, 60b/8, 213a/3,
216b/6
ḥ.- ı ġarībin 24b/15
ḥ.- ı każā 40a/9
ḥ.+ den şonra 216a/13
ḥ. eyledi 64a/2, 64a/5, 137b/8,
236b/16
ḥ. eylediği 64a/1
ḥ. eyleye 112a/3, 147a/16
ḥ.+ i 26b/12, 118a/6, 125b/1,
217b/12, 235b/16

ḥ.+ im 121a/15
ḥ.+ in 143b/3
ḥ.+ ince 39a/5
ḥ.+ inden 235b/17
ḥ.+ ini 50a/12
ḥ. itdükleri 94a/16
ḥ. itecegin 64a/3
ḥ. ider 43b/2
ḥ. iderse 175b/3
ḥ. iderseḡ 216b/7
ḥ. itmişlerdür 59b/4
ḥ.+ leri 206b/16
ḥ.+ üm 216a/13
ḥ.+ ünedür 39a/1
ḥ.+ üne 118b/11
ḥ.+ üni 2b/4
ḥ.+ üḡ 230a/2

ḥükmen (Ar.) Verilen hükme göre, alınan
karâra göre
ḥ. 187b/5

ḥükümet (Ar.) Bir ülkeyi yöneten
kuruluşların bütünü
ḥ. 40b/4, 40b/10, 51b/17
ḥ.+ de 51a/7

ḥülāşa (Ar.) Bir sözün veya yazının
özünü belirten kısaltılmış şekli
ḥ.- ı melik-i beden 27b/16

ḥülle (Ar.) Cennette giyilecek elbise
ḥ. 90a/14, 132b/3, 146b/5, 146b/7
ḥ.- yi Muḥammediye 44b/16
ḥ.+ dür 132a/16
ḥ.+ ler 90a/3
ḥ.+ lerinden 146b/5
ḥ.+ sinüḡ 44b/17, 165a/2
ḥ.+ yı 146b/5

ḥümā (Far.) Yüksek
h- yı ḥümāyūn 15a/6

ḥümāyūn (Far.) Kutlu
ḥümā-yı h. 15a/6
mütāla'a-i h. 15b/3

ḥümūm (Ar.) Kederler, gamlar, tasalar,
üzüntüler
h.+ a 57a/4

hüner (Far.) Bir işte gösterilen ustalık, beceriklilik, mahâret

h. 42a/6

h.+ i 44a/11

hürmet (Ar.) Saygı

h.+ için 150a/8

h.+ ine 157a/3

h.+ ini 57a/1

h.+ inüz 230b/11

h. iden 141a/2

h.+ üm 184b/15

hürmetlü (Ar.) Saygılı

h.+ dür 113b/11

h.+ nüz 30a/3

hürmetlülük (Ar.) Saygılı olma durumu

h. 32a/14

hür (Ar.) Kendi kendine hareket etme, karar verme ve davranma gücü olan (kimse)

h. 75b/6, 83b/15

hürri'1-aşl h. 157a/15

h.+ larından 149a/14

h.+ lar mıdır 112a/8

hürre (Ar.) Esir veya câriye olmayan hür kadın

h. 186b/13, 188b/8

hürriyet (Ar.) Hür olma durumu, köle ve esir olmama, yasa ve toplum kuralları dışında kendinden üstün bir kuvvetin boyunduruğu altında bulunmama hâli

h. 32a/14

h.+ den 39a/3

hüsn (Ar.) Güzellik

h. 78a/4, 115b/3, 166a/17, 175b/9, 177a/17, 177b/15, 201b/12, 205a/8, 225a/12

dağayıq-ı h. 147b/8

h.- ı hâl 55b/14

h.- ı hulq 44b/13, 55b/14

h.- ı hulka 45a/5

h.- ı müdârâ 18b/9

h.- ı şafâyı 18b/4

h.- ı simât 7b/14

h.- ı şüret 44b/14

h.- ı şüretde 31a/12

h.- ı şekille 29b/5, 29b/9

h.- i başrı 80a/1

h.- i bedi' 213a/2, 213a/3

h.- i cemâl 91a/7

h.- i hâlde 214b/11

h.- i şifâtı 176a/4

h.+ de 170a/10, 225b/4, 227b/15

mizân-ı h.+ de 168a/4

nuḡk-ı h.+ den 211b/8

şerîf-i h.+ e 172a/10

şâhis- i bî h. u bahâdur 15b/2

h.+ i 177b/11

h.+ î 147a/13

h.+ ini 44b/2

h.+ leri 173b/1

h. ü cemâl 158a/14

h. ü cemâl-i ' ayn 168b/13

h. ü cemâli 147a/8

h. ü kemâl 15a/9

h. ü kemâle 3b/10

h.+ ümüz 147b/5

h.+ ünüñ 229b/1

h.+ üñ 45a/2

h.+ üñe 235b/11

h. ve cemâl 212a/2, 220b/6,

237a/2

h. ve cemâle 235b/8

h. ve cemâli 170b/14, 198a/3,

212b/7

h. ve cemâlidür 210a/5

h. ve cemâlün 235b/9

hüsnâ (Ar.) Çok (daha, en, pek) güzel

esmâ-yı h. 2b/4, 37b/3

esmâ' -yi h.+ dur 33b/1

hüsne (Ar.) Çok güzel

h. 168b/1

ezvâc-ı h.+ leriyle 90b/2

hüsniyye (Ar.) Hüsnî kelimesinin müennes şekli

h.+ dür 172a/9

hüzn (Ar.) Gönülde hissedilen gariplik ve burukluk, arzulanan bir şeyin elden

kaçması veya istenmeyen bir şeyin başa gelmesi yüzünden duyulan tasa, üzüntü, gam, keder

h. 57a/5, 116a/6
teşādüm-i gubār-i h. 12b/11

hazen (Ar.) Gam, keder, tasa, hüzn
h. 32b/17

ırağ bk. ırağ
1. ol 195a/9, 213a/9, 213a/10, 225b/13
1. oluğ 113b/7
1. olup 119b/17, 235a/15

ıraq Uzak
1.+ dan 236a/5
1.+ ımı 129b/17
1.+ lar 62b/6

ırākluk Uzaklık
1.+ ı 236a/5
1.+ ım 211a/1

ıрмаğ Akarsu
1.+ ı 67b/2
1.+ ları 66a/7, 209b/2
1.+ uğ 68b/15

ırz (Ar.) Namus
ı. 210a/3

ışdār (Ar.) Çıkarma
1. 9b/5

ıdır - Dişlemek
1.- dı 214b/10

ısıtma Sıtma hastalığı
1. 142b/6

ışkāt (Ar.) Düşürme, düşürülme
1. eyledüm 227a/7

ışlāh (Ar.) İyi duruma koyma, düzeltme, iyileştirme
1.- ı şüret 32b/5

ışlan - Islak duruma gelmek
1.- dı 116b/4

1.- mış 214b/1

ışlat - Islanmasına sebep olmak
1.- dılar 116b/5
1.- mamış 215a/13
1.- up 214b/2

ışmarla - Bir şeyin hazırlanmasını, alınmasını veya getirilmesini bir kimseden istemek, sipariş etmek
1.- dı 68b/11, 105b/7, 126b/8
1.- dıgı 113b/6
1.- duğın 120b/16
1.- duğum 127a/10
1.- duğda 52b/16
1.- mışdur 114a/17

ıssa' (Ar.) Alçalma
1. 57b/11

ıssı Sahip
1. 42b/15, 153b/11, 154a/2, 167b/15, 176b/1, 180a/10
1.+ dan 65a/9
1.+ larında 154a/3

ışılāh Terim
1. 32b/6, 159b/12, 167b/3
ma^c nā-yı 1.+ ı 74a/17
1.+ ıdur 136b/10
1.+ ında 209a/13
1.+ ımı 136b/11
1.+ larında 159b/8

ışıl - Parlamak
1.- ar 224b/2

ışk (Ar.) Aşk kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli
ı. 240b/7, 240b/12

ıtā (Ar.) Verme
ı. kılup 62b/3

ıtırıyāt (Ar.) Güzel kokular
ı.+ dan 126b/15
ı.+ ı 127a/2, 127a/3

ıtlā' (Ar.) Bildirme, haberdar etme
1.- ı mālā 36b/12

ıtlāk (Ar.) Salıverme, bırakma, koyuverme

- 1. olduğunıñ 19a/3
- 1. olundı 64b/12
- hādım-i 1. olundugunıñ 16b/5
- 1. olundunıñ 15b/4
- 1. olunur 174b/17

ızırāb (Ar.) Maddî veya mânevî acı, azap, eziyet

- 1.+ dadur 210a/7, 212a/15

i - i-

- i.- di 4a/3, 11b/2, 12b/13, 12b/15, 12b/16, 13a/1, 17b/3, 20a/6, 21a/12, 21b/2, 25a/14, 26b/13, 27a/12, 27a/13, 27b/1, 28a/16, 28a/17, 31b/14, 36a/15, 36a/17, 36b/16, 37b/10, 38a/3, 38a/8, 42a/6, 42a/7, 42a/9, 45b/1, 45b/8, 45b/10, 45b/11, 45b/12, 45b/15, 46a/4, 49a/4, 49a/14, 49b/8, 51a/8, 51a/10, 51b/1, 51b/5, 51b/13, 51b/14, 52b/3, 58b/6, 58b/8, 58b/9, 59a/11, 59a/12, 59b/13, 59b/15, 59b/16, 62b/5, 63b/10, 63b/11, 64b/11, 65b/11, 67a/1, 71a/6, 72a/9, 72a/11, 72b/3, 72b/6, 73a/1, 73b/8, 74b/5, 74b/13, 75a/3, 75a/4, 75a/7, 76a/3, 76a/10, 76a/11, 76a/12, 77b/9, 77b/14, 78a/5, 80a/5, 81a/2, 81a/15, 81a/16, 81b/14, 82b/6, 84b/2, 84b/8, 84b/11, 89b/15, 90b/4, 91a/4, 95a/3, 95a/7, 96b/14, 97b/7, 98a/8, 98a/9, 98a/11, 98a/16, 98b/14, 103b/6, 104a/2, 104a/4, 104b/17, 105a/5, 105a/8, 105a/15, 105b/4, 105b/9, 107a/4, 107a/15, 107b/5, 108a/3, 109a/9, 110a/16, 111b/9, 111b/12, 112b/4, 113a/2, 115b/11, 116a/15, 116a/16, 116a/17, 117a/15, 117b/5, 117b/16, 122a/1, 122a/3, 122a/11, 122a/12, 122b/5, 122b/6, 123a/9, 123a/10, 123b/9, 124a/15, 124a/16, 124b/15, 125a/6, 127b/5, 127b/6, 127b/12, 129a/6, 129b/8, 129b/10, 129b/12, 130b/17, 131a/1, 131a/5, 131a/6, 132a/9, 134b/10, 134b/11, 135b/12, 136a/16, 136a/17, 136b/6, 138b/1, 138b/2, 139a/2, 139a/8, 139a/9, 139b/6, 139b/10, 141a/2, 141a/3, 141a/4, 141a/5, 141a/6, 141a/13,

- 141a/16, 142b/3, 143a/3, 144b/3, 144b/12, 144b/14, 145a/10, 145b/10, 146a/1, 146a/10, 146a/11, 146a/12, 146a/13, 147b/14, 148a/5, 148a/6, 148a/10, 148b/2, 148b/3, 149a/4, 150a/5, 151a/9, 151b/10, 152b/2, 152b/13, 153a/11, 153b/4, 153b/9, 153b/10, 153b/11, 154a/11, 154a/13, 154a/17, 156a/11, 156b/5, 156b/9, 160a/8, 161a/11, 161a/16, 161b/11, 163a/12, 163a/14, 166b/8, 171b/11, 172a/11, 180a/8, 184a/15, 188b/12, 189b/5, 190a/3, 190a/9, 191a/5, 191b/4, 191b/9, 194a/7, 194b/11, 194b/14, 194b/15, 194b/17, 197a/16, 199b/12, 199b/16, 201a/9, 203b/15, 203b/16, 205a/1, 205b/12, 206a/6, 214b/16, 215a/1, 215a/2, 215a/5, 215a/6, 215a/8, 215a/13, 216a/17, 217a/17, 220b/13, 221a/4, 229b/7, 232b/15, 232b/16, 233a/6, 233a/8, 234b/6, 234b/7, 235b/6
- i.- diler 53b/6, 109b/16, 122b/4
- i.- dim 124b/1
- i.- diñüz 112b/14
- i.- dügi 25b/8, 113a/14, 192a/13, 209b/6
- i.- dügin 42a/12, 95a/15, 108a/12, 113a/8, 119a/13
- i.- dügine 18b/8, 95b/2, 103a/12, 113a/15, 122a/8
- i.- dügini 114a/3
- i.- dük 81b/15, 89a/7, 91a/2, 95b/15, 111a/16, 112b/3, 113a/3, 113a/4, 135b/5, 164a/13, 166b/5
- i.- düm 75a/9, 80a/15, 95a/1, 97a/17, 98a/11, 98b/9, 99a/3, 111b/13, 124b/2, 126b/2, 127a/1, 132b/3, 141b/9, 184b/10, 214b/11, 221a/7, 231b/16, 233a/7, 234b/8, 234b/9, 234b/10, 235a/11
- i.- düñ 43b/10, 64a/4, 88a/7, 88a/8, 143a/16
- i.+ düñüz 90b/10
- i.- dürler 175a/3
- i.- ken 16a/9, 17b/10
- i.- miş 27a/15, 52b/6, 70b/6, 70b/7, 82a/17, 84b/9, 90b/17, 126a/13, 128a/1, 128a/2, 135a/4, 142a/9, 149a/11, 159a/10, 159a/12, 169a/17, 195b/16, 199a/7, 203b/6, 204a/8, 225a/9
- i.- mişim 115a/17

- i.- mişsin 185b/16
i.- sek 112a/6
- i'āde** (Ar.) Alınan bir şeyi geri verme
i. idüp 202b/17
i.+ lerine 10a/16
- i'anet** (Ar.) Yardım
i. itmişdür 83b/8
- 'ibād'ullāh** (Ar.) Allah'ın kulları
'i.+ a 29b/17
'ibād'ullāhü'l-bārī 'i. 9a/4
- 'ibādet** (Ar.) İnsanın tek Tanrılı dinlerde Allah'a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler, tapma, tapınma
'i. 46b/2, 67a/4, 67a/6, 67a/14, 67a/17, 85b/5, 107a/12
'i.+ de 106b/5
'i.+ dür 92a/6
'i.+ e 89b/14
'i. eylemekle 46b/13
'i. eylese 38a/12
'i. eyleye 82b/16, 86a/4
'i.+ i 53b/1, 67a/5, 86b/9
'i.+ ine 104b/5, 119b/2
'i.+ iñüz 113b/2
'i. iderdi 46a/5, 73a/1
'i. iderlerdi 122b/6
'i. itmek 53b/2, 67b/1
'i. öğrenüp 46a/11
'i.+ üñüz 67a/5
- 'ibārāt** (Ar.) İbâreler
'i.- ı fa'ika 14b/10
'i.+ ı 12b/5
- 'ibāret** (Ar.) Sâdece -den meydana gelmiş, -den oluşmuş, başka bir şey değil, ancak bu
'i. 64b/13, 100b/6, 127b/15
'i.- ı kıurānda 94b/6
'i.+ de 207a/8
'i.+ dür 59a/4
'i.+ i 27b/5, 99a/14, 99b/4, 159a/4, 159b/4, 172b/14, 174b/1, 187b/15, 188a/1, 188b/3, 210b/4, 210b/12, 220b/5, 223b/4, 224b/14, 228b/2, 235a/8, 235a/9, 235b/17
'i.+ idür 92a/12, 92a/15, 92b/3, 92b/5, 92b/8, 92b/10, 92b/13, 92b/15, 93a/2, 93a/4, 93a/8, 93a/10, 93a/14, 93a/17, 93b/2, 93b/4, 93b/6, 93b/10, 93b/12, 93b/16, 94a/1, 94a/4, 94a/7, 94a/11, 94b/12, 94b/14, 172a/4, 223a/8, 228b/1
'i.+ inde 44a/12, 100a/1, 188b/5, 229a/7
'i.+ inden 20a/15, 99b/2, 158b/13, 159a/4, 159b/16, 162b/16, 187b/16, 189a/7, 189a/14
'i.+ ine 188a/15, 188b/14, 209a/14, 228b/2
'i.+ ini 172a/3, 190a/1, 190a/2,
'i.+ inüñ 17a/8, 20a/10, 99a/11, 99b/9, 99b/16, 190a/11, 223a/9, 235a/7, 235a/9
'i.+ leri 96b/2
'i.+ leridür 92a/9
'i.+ lerinde 44a/6
'i.+ lerüñ 94b/4
- ibkâ** (Ar.) Sürekli ve dâimî kılma
i. 107b/12, 230a/6, 230b/2, 231b/5
i. eylediler 213b/13
- ibrâ** (Ar.) Temize çıkarma
i. itmege 37a/12
- ibrām** (Ar.) Bıktırınca kadar üstüne düşme, can sıkacak şekilde ısrar etme, zorlama
i. 144a/13
e.- ı ilhâhları 13b/11
- 'ibret** (Ar.) Bir olaydan çıkarılan göz açıcı, uyarıcı ders
'i. 14b/11
'i.+ ini 190a/8
- ibrîk** (Ar.) Kulplu, emzikli, karınlı ve ince boyunlu su kabı
i.+ ler 90a/3
- ibrîşim** (Far.) Bükülmüş ipekten iplik
i.+ den 132a/12

ibtāl (Ar.) Hükümsüz bırakma, bozma, feshetme
i. idüp 231b/10

ibtidā (Ar.) Başlama
i.- yi cānibde 27a/8
i.- yi fiṭratda 15b/5, 19a/4
i.- yi ḥilḳat 24b/10
i.- yi ḥilḳatde 166b/15
i.- yi ḥilḳatden 23a/14
i.+ dan 97b/1

ibtihāc (Ar.) Sevinme, içi açılma, ferah, sürür
menzūr-ı i. 7a/12

icāb (Ar.) Gerek, lüzum, iktizā
ī. ider 118b/12, 125a/14, 165a/4

‘icābet (Ar.) Kabul etme, muvāfakat etme, uyma
‘i. 22a/3

‘icād (Ar.) Yeni bir şey bulma, ortaya koyma, varlığı bilinmeyen bir şeyi meydana getirme
‘i. 1b/3
‘i.+ ı 13a/13

icāzet (Ar.) İzin, müsāade, ruhsat
i. 110b/15
i. ister 124b/11
i. vir 102b/14
i. virdüm 124b/12
i. virülmemiş 105a/5
i. virüp 102b/16, 107a/1
i. virürem 180b/11

icmā‘ı (Ar.) Bir hususta ittifak etme, aynı görüşte birleşme
i. 132b/16

icmāl (Ar.) Kısaltma, özetleme
i.+ üñ 162b/13

icmālen (Ar.) Kısaca
i. 101b/2

icrā (Ar.) Bir şeyi fiil hâline getirme, yapma, yürütme, uygulama

i. idüp 50a/13
i. itmiş olalar 232a/7
i. olunmuşdur 2b/4

ictihād (Ar.) Gücü yettiği kadar çalışma, gayret gösterme
i. 11a/6
sa‘y-ı i.+ a 13b/11
i.+ ları 41b/17, 230b/14

ictināb (Ar.) Kaçınma, sakınma, çekinme
i. eyleye 193b/8
i. itenüñüzdür 30a/6

iç Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil

i. 221b/10, 221b/15
i.+ i 53a/2, 53a/7, 62a/6, 62a/8, 62b/12
i.+ imüzde 109a/14, 111b/1, 113a/13
i.+ imüzden 108b/1
i.+ inde 1b/9, 21b/13, 28b/6, 46b/9, 48a/14, 50a/5, 51b/15, 54a/1, 54a/2, 54a/8, 60b/6, 61b/6, 62a/5, 62b/11, 63b/10, 67b/10, 69a/6, 78a/12, 84b/2, 84b/3, 86a/13, 90a/15, 90b/2, 90b/7, 90b/14, 93a/6, 98a/5, 109a/17, 126b/6, 131a/4, 140a/2, 161a/4, 166b/8, 176a/8, 179b/2, 180a/15, 184a/16, 191a/14, 194b/6, 206b/14, 207a/15, 211b/7, 217a/10, 220a/3, 224a/17, 224b/16, 228b/1, 234a/8, 234b/16, 238a/8
i.+ incedür 40b/15
i.+ indeki 215b/4
i.+ inden 2a/9, 64a/10, 64b/10
i.+ ine 62b/10, 63b/5, 63b/11, 67b/14, 68a/16, 71b/12, 73a/8, 93a/7, 130a/12, 134b/9, 136a/10, 142a/13
i.+ ini 61b/8, 65a/17
i.+ inizden 29b/15
i.+ lerinde 89b/10, 91a/11
i.+ lerinden 66a/17, 83b/5, 136b/9
i.+ lerine 48b/13, 48b/16
i.+ ümizden 68b/1

iç - Bir sıvıyı ağza alıp yutmak
i.- di 69a/2, 153b/17
i.- em 142b/12
i.- meden 95b/14, 124b/5

i.- mek 221b/5
i.- mege 40a/12, 214a/6
i.- mişdür 155a/1
i.- se 67b/4
i.- üp 49b/16, 66a/8

içecek Su ihtiyâcını gidermek,
serinlemek veya zevk almak için içilen
sıvıların ortak adı

i. 109b/2, 196b/15, 197a/6
i.+ e 95b/14
i.+ i 201a/1

içerü İçeri

i. 69a/13, 124b/11, 124b/12,
157a/4, 194a/8, 204a/6
i.+ de 190a/14, 190a/16
i. girüp 46a/8
i.+ si 195a/10

içüm Bir defada içilecek miktar
i. 67b/4

içün Sebep bildirir, -den ötürü, -den
dolayı

i. 3a/16, 3a/17, 10b/12, 22b/7,
23a/1, 29b/17, 30b/13, 30b/14, 32b/17,
37a/8, 42b/9, 45b/17, 46a/2, 48a/4,
51a/17, 52b/8, 54b/10, 54b/16, 54b/17,
56a/3, 56a/6, 56a/8, 57a/4, 57a/10,
57a/12, 59b/10, 72b/7, 77a/3, 82b/10,
83a/10, 84b/5, 85a/8, 86a/2, 86b/17,
90a/7, 98a/9, 98b/10, 104a/16, 105b/1,
107b/13, 109b/4, 118a/11, 130b/5,
135a/6, 135b/7, 135b/11, 140b/10,
144b/6, 145a/3, 163a/16, 166a/17,
169b/4, 170b/1, 200a/1, 203b/9, 205a/7,
220b/5, 226a/15, 228b/13, 231a/14,
231b/13, 232a/1, 232a/4

da^c vet itmek i. 17a/14

edâ i. 14a/2

i.+ dür 29b/16, 80b/17, 82b/13,
172a/4

içür - İçirmek

i.- se 217a/11

‘id (Ar.) Bayram

‘i.+ inde 131b/12

idâ^c (Ar.) Bir malı saklaması için
başka birine verme, emânet etme;
kendisine verilen bir şeyi saklamak üzere
alma, emâneten alma
i. 37a/5

‘idâd (Ar.) Sayı, hesap
‘i. itdüm 188a/1

idebil - Yapma yetisine sahip olmak,
edebilmek

tercih i.- ür miyim 83a/16

fahr i.- ürsin 43a/10

idhâl (Ar.) İçeri koyma, dâhil etme

i. eyler 41b/2

i. eylese 35b/17, 41b/1

i. eyleye 202a/2

i. ider 36a/1, 41b/3

i. itmekdür 41b/7

i. idüp 87b/3

idici Eden, yapan

i. 198a/10, 219a/9

du^c â i. 92b/2

hidmet i. 75b/5

i.+ dür 118b/15, 219b/12

i.+ ler 74a/11, 74a/13

fesâd i.+ lerdür 64b/3

şükr i.+ lerdür 108b/17

idin - Sahip olmak, temin etmek

i.- cek 42b/4

murâd i.- düm 97b/1

i.- eler 63b/7

i.- ıcek 63b/9

‘âdet i.- miş 28a/15

i.- mişler 63b/11

adet i.- se 183b/8

i.- üj 39b/8

i.- üp 62a/10, 129a/1, 196a/16

i.- ürler 63b/17

idmâ[’] (Ar.) Kanatma

i. 176a/17

idrâk (Ar.) Anlama yeteneği, akıl
erdirme, anlayış

i. 170a/2, 184a/10

ehil-i i. 231b/13

- i.- i gāyet 7b/5
i.+ dan 192b/4
i.+ de 107b/14
i. eyler 162b/11
i.+ ı 192b/7, 207b/6
i. idesin 61a/7
i. idüp 31a/10
i. olanlar 177b/3
- idün** - bk. idin -
i.- diler 229b/14
murād i.- dükde 204b/16
i.- düm 78a/16
i.- me 42b/2
i.- mek 53a/17, 182b/3
i.- ürlar 159a/3
- ifā** (Ar.) Bir işi yapma, yerine getirme, iş hâline koyma, icrâ
i. ider 167b/16
- ifāde** (Ar.) Zihinde tasarlanan bir şeyi söz veya yazı ile anlatma, söyleme, bildirme
i. 96b/2
i.- yi ‘ ulūm-i inça 10a/17
i. ider 195a/13
i.+ lerinde 10a/14
i.+ lerine 10b/10
- if’āl** (Ar.) Yerine getirme
i.+ ine 125a/16
- ‘iffet** (Ar.) Namus, ırz
‘i.+ i 7a/17, 160a/13
- ifrāğ** (Ar.) Bir şekilden başka bir şekle sokma
i. eylesün 190a/14, 190a/15
i. itmek 190a/16
- ifrāz** (Ar.) Bir bütünden bir parça ayırma; bir parçanın ayrılması
i. idüp 143b/10
- ifsād** (Ar.) Bozma, fesâda uğratma
i. idüp 56b/17
- ifşā** (Ar.) Açığa vurma, açıklama
i. eyleme 46b/13
i. ider 33b/6
- i. itmez 227a/17
- iftihār** bk. iftiḥār
i.+ ları 7a/12
- iftihār** (Ar.) Bir şeyden dolayı haklı olarak övünme, övünç
i. idem 81a/3
i. iderler 76a/5
i. itsem 80a/14
i. idüp 75a/16
- iftirāk** (Ar.) Ayrılık, ayrılma, hicran
i.+ ina 143b/12
- ifzāl** (Ar.) Lutfetme, bağışlama, lutuf ve bağış
i. 162b/5, 163b/17
- iḥām** (Ar.) Şüphe, vehim ve tereddüde düşürme
i. 44a/6, 44a/12, 168b/9, 172a/2, 199a/12, 210b/5, 222a/10
i.+ ları 45a/8
i.- ı tārīkile 174b/6
- iḥāta** (Ar.) Bir şeyin etrâfını çevirme, çevreleme, kuşatma
i. 59b/11, 206b/6, 228b/9
i. eyledi 215a/9
i. kılmış 64a/4
i.- ı vâsi‘ 176a/3
- iḥbās** (Ar.) Hak yeme
i.- ı ṭavā’if-i beşere 2a/14
- iḥdās** (Ar.) Yeni bir şey ortaya koyma, ortaya çıkarma
i. eyleye 104a/11
i. itmişdür 231a/14
- iḥfā** (Ar.) Gizleme, saklama
i. 81b/16, 188b/6
i. eylesem 53b/13
i.+ ya 188b/7
- iḥlās** (Ar.) Riyâsız ve yapmacıksız inanış, çok samîmî bağlılık, katışıksız tam doğruluk
i. 32b/14

- mecmū^c -yi i. 9a/4
i. eyle 86a/4
- ih̄rāb** (Ar.) Harabe haline getirmek
i. 163b/7
- ih̄rāc** (Ar.) Dışarıya çıkarma, dışarıya atma
i. itmişdür 146b/8, 147a/5
- ih̄rācāt** (Ar.) Dış satım
i. 141a/7
- ih̄rāk** (Ar.) Yakma
i.- 1 bi'n-nār 48b/15
i.+ 1 213b/9
i.+ muḡ 45b/13
- ih̄rāz** (Ar.) Kazanma, elde etme; erişme, nâil olma
i. itdükden sonra 38b/5
- ih̄sān** (Ar.) Bağışlama, bağışta bulunma
i. 9b/12, 21a/16, 38a/16, 39a/10, 63a/15, 151a/13
i.+ a 132a/8, 195b/5
i.+ 1 57b/5, 151a/15
i.+ idur 164b/14
i.+ ma 105a/13
i.+ ma 108b/16
i. itdüm 57b/6
i. iderdi 62a/14, 132a/8
i. itsem 161a/3
i.+ ları 8b/6
rebīb-i i.+ ları 13b/13
i.+ uḡ 103b/8
- ih̄şān** (Ar.) (Kale vb.ni) Sağlamlaştırma, tahkim etme
i. idüp 190a/12
- ih̄tilāf** (Ar.) Anlaşmazlık, uyuşmazlık
i. 23b/15, 24b/9, 129a/13
h̄ikmet-i i. 23b/16
i.- 1 nübüvvet olunmamışdur 11b/15
i. eylediler 229a/3
i.+ 1 23b/9, 23b/10, 24b/16, 99a/12, 129a/12
- i.+ mı 17a/9
i. itdükleri 100a/11
i. itmişler 51a/2
i. itmişlerdür 59a/17, 99a/15, 100a/12
i. idüp 58a/12
i. kılp 59a/1
- ih̄tilāt** (Ar.) Karşılaşp görüşme, görüşüp temas etme
i.- 1 küllī 11b/14
i.+ da 183b/2
- ih̄timāl** (Ar.) Mümkün olma, imkân dahilinde bulunma
i. 229a/15
i.+ i 74a/14, 200a/7
i.+ in 68b/9
- ih̄timām** (Ar.) Bir şeyin iyi olması için özenerek gayret gösterme, üzerinde dikkatle çalışma, özen, özenme
i. 10a/7, 33b/9
te'ÿid-i i. 14a/2
- ih̄tirā^c** (Ar.) Daha önce benzeri olmayan bir şey icat etme
i.+ 1 140b/17
- ih̄tirāz** (Ar.) Çekinme, kaçınma, sakınma
i. 193b/8, 205a/10
i. itmek 194a/2
- ih̄tişār** (Ar.) Kısaltma, anlama zarar vermeden açıklama ve ayrıntıları çıkararak maksadı daha kısa ifâde etme
i.- 1 kaşd olunup 39a/12
- ih̄tişāş** (Ar.) Uzmanlık
i. 2a/17, 138b/8
i.+ 1 26a/2, 211b/2
- ih̄tiyāc** (Ar.) Gerekli olan, elde bulunmayan bir şeyin eksikliğini duyma
i. 55b/11, 109a/12, 216b/7
i.+ m 65a/3, 117a/12
kemāl-i i.+ m 102b/12
i.+ um 126b/10

ih̄tiyāc bk. ih̄tiyāc

i. 187a/2, 231a/16

ih̄tiyār (Ar.) Seçme, intihap etme, tercih etme

i. 41a/7, 110a/5, 155b/8, 155b/10, 181a/7, 188b/1

i. etdi 52a/15

i. eyledi 52a/10, 144a/1

i. eylediler 23a/4

i. eyleşüz 192b/15

i. eyler 202b/12

i. eyleyim 117a/11

i. itdiler 23a/1, 108a/7

i. itdüğü 178a/7

i. itdüm 234b/3

kelime-yi i. itdüm 57b/1

i. itdüh 90a/11

i. ider 168a/2

i. iderdüm 39a/4

i. idüh 107b/13, 193b/11, 193b/15

i. idüp 114b/8

i. itmediler 41a/8

i. itmedüğünü 52a/13

i. itmekdür 190a/13

i. itmışdür 189a/3

i. itmeye 193a/11

i.+ iyle 98a/13

i.+ umuz 215a/11

i.- ı cüz'vī 37b/1

i.+ umuz 37a/9

ih̄tiyārī (Ar.) Mecbûrî olmayan, insanın kendi irâde ve isteğine bırakılmış olan

i. 34a/2

ih̄tizār (Ar.) Can çekişme

i. 32a/8

ih̄vān (Ar.) Candan dostlar, samîmî arkadaşlar

tezkire-yi i. 240b/10

i.+ ı 128b/14

ittifâk-ı i.+ dan 13a/3

ih̄yā (Ar.) Diriltme, canlandırma

i.- yi mevtaya 24b/4

i.- yi 'ulūm 146a/2

i. iderdi 51b/14

i. olunduğün 58b/2

ih̄zār (Ar.) Hazır etme, hazır bulundurma, hazırlama

i. eyleye 190b/10

i. itmışdür 168a/13

i. idüp 126a/13, 126b/1

i. olunan 88b/15, 90a/7

'ikāb (Ar.) Azap, ezâ, eziyet

'i. 200a/7

'i.+ uñı 203a/16

ikād (Ar.) Yakma, tutuşturma; yanma, yakılma

i.+ inüz 116a/3

'ikāl (Ar.) Ayak bağı, bağ, köstek

'i. 15b/1

ikāmet (Ar.) Bir yerde yerleşip oturma, mukim olma

i. 144a/1, 186b/1

i.+ den 83a/6

i. eyledi 72a/16, 143b/8

i. eyledük 118a/8

i. eyleye 146b/13, 212a/3

i. itdi 144b/17

i. idüp 54a/17, 107a/11, 129a/3

ikbāl (Ar.) Tâlih ve baht açıklığı, mutluluk, saâdet

i. 4b/17, 10b/7, 44b/11, 45a/8

i.+ de 15a/8

ikdām (Ar.) Bir şeyi elde etmek için sebatla ve gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme

i. 35a/17, 173a/11

te'kîd-i i. 14a/2

i. idemediler 88a/3

i. idermiyim 83a/14

ikdār (Ar.) İktidar kazandırma, kudret verme

i. 65a/2

iken İken

i. 7b/8, 8a/8, 8a/9, 8a/10, 10a/14, 10b/3, 24b/13, 25b/3, 25b/7, 31b/2, 36b/15, 43a/10, 43b/15, 43b/16, 49b/16,

58b/11, 58b/13, 72b/11, 72b/15, 73a/2, 73a/5, 73b/9, 77a/16, 79a/14, 82a/6, 82a/9, 89b/14, 90b/3, 97a/1, 97a/4, 97a/17, 97b/11, 98a/6, 98b/2, 101a/4, 106b/5, 112a/12, 116a/17, 122a/14, 127b/7, 128b/8, 130b/3, 135b/2, 137a/11, 137a/17, 140a/9, 143a/11, 151a/9, 157a/11, 161a/4, 161a/15, 162a/2, 170a/10, 171a/5, 185b/8, 186a/11, 194a/7, 194b/7, 196a/14, 197b/8, 205a/13, 207a/16, 208a/5, 215a/12, 215a/13, 221b/4, 224a/14, 226a/10, 226a/13, 231b/12

iki Birden sonra, üçten önce gelen sayının adı

i. 1b/10, 14a/8, 23a/15, 23b/11, 24a/3, 30b/2, 38a/8, 38a/13, 41a/2, 41b/8, 42a/2, 43a/9, 47b/15, 48a/1, 52b/10, 52b/13, 58b/2, 58b/5, 59a/5, 59a/7, 59a/11, 59a/12, 60a/4, 60a/6, 60a/10, 60a/12, 61b/15, 64a/8, 64b/11, 65a/10, 65a/14, 65a/15, 65b/5, 69a/15, 71a/2, 73a/10, 82b/17, 86a/11, 86a/12, 87a/12, 90b/5, 90b/7, 98b/16, 99a/3, 100b/3, 103a/6, 103a/14, 103a/15, 107b/13, 108a/14, 108b/3, 112a/2, 112a/5, 117a/5, 117a/11, 117b/8, 123b/3, 129b/8, 130a/1, 130b/13, 134b/7, 134b/8, 138a/13, 142a/7, 146a/12, 146b/12, 148b/2, 148b/6, 150b/5, 151b/17, 158b/4, 159a/12, 160b/10, 170a/16, 172b/8, 174b/12, 174b/15, 175a/5, 175a/6, 176a/12, 176a/17, 178b/1, 178b/14, 179a/14, 179b/2, 179b/11, 179b/12, 179b/14, 179b/15, 179b/17, 183a/5, 184a/10, 188b/11, 189b/4, 189b/13, 190a/9, 191a/14, 191b/17, 201b/4, 203a/10, 204b/8, 216a/9, 218a/5, 224b/14, 225a/15, 225b/1, 227b/4, 228b/14, 229a/15, 230b/16, 231b/2, 233a/6, 233a/13, 235a/10, 237a/4

i.+ dür 58a/15

i.+ miz 138a/8

i.+ mizi 112b/9

i.+ mizün 112a/3

i.+ si 21b/8, 40a/12, 49a/4, 57b/1, 57b/2, 59b/5, 61a/14, 91a/4, 115a/4, 122b/1, 129b/13, 133a/8, 148a/4, 148b/3, 148b/16, 157b/15, 158a/4, 178b/14,

198b/17, 200b/7, 203a/17, 235b/15

i.+ sin 53b/7, 130a/6, 152a/13,

160b/10

i.+ sinde 175a/9

i.+ sinden 26b/9, 139a/3, 155b/9

i.+ sine 174b/17

i.+ sini 24a/4

i.+ sinün 26b/11, 35a/6, 60a/7,

115a/5, 175a/8, 186b/10, 190b/13, 231a/1

i.+ şer 16a/12, 61b/15, 106a/11,

146b/10, 146b/12

iki yüz Yüz doksan dokuzdan sonraki sayı

i. 61b/4, 61b/13, 61b/14

ikinci İki sayısının sıra sıfatı

i. 16b/1, 17a/4, 18a/3, 18b/3, 34b/8, 35b/6, 41a/9, 45a/10, 99a/6, 104a/13, 129b/3, 134b/5, 150b/7, 159b/14, 161b/10

i.+ de 96a/15

i.+ si 23a/17, 26a/9, 37b/17, 76b/13, 77b/17, 202a/3, 215b/3

i.+ sin 49a/6

ikinci bk. ikinci

i. 129b/6

ikişer İki sayısının üleştirme şekli

i. 37b/15

ikiz Birbirinin eşi olan

i. 24a/3

ikrām (Ar.) Ağırılama, kıymet vererek hürmet etme, misâfirperverlik gösterme

i. 128b/13, 132a/8, 199b/2

i.+ a 195b/6

i. eyledi 157a/9, 158a/15

i.+ na 105a/12

i. itdüğün 101b/4

i. iderdi 152b/17

i. idüp 103b/7

i.+ uñ 103b/8

ikrām bk. ikrām

i. ideler 122a/8

ikrār (Ar.) Gizlemeyip açıklama, îtiraf etme

i. 119b/4, 125b/4, 216b/9
i. eyledüm 239a/15
i. iderüm 101b/16, 120a/5,
125b/17
i. itmeyüp 216a/8

iktâr (Ar.) Uyarma
i. olunurdu 141a/16

iktibās (Ar.) Aktarma
i.+ a 10a/15
i. idüp 11b/7

iktidā (Ar.) Birini örnek alıp ona uyma,
örnek tutma, tâbi olma
i. 13a/16, 230a/15

iktidār (Ar.) Bir şeyi yapabilmeye gücü
yetme durumu, muktedir olma; kuvvet,
kudret, güç
i.+ um 185b/6

iktifā (Ar.) Olduğu kadarını yeterli
bulma, kâfi görme, fazlasını istememe,
yeterine
i. eyledi 230b/17
i. eyleye 103a/8
i. idenler 231a/16
i. idüp 187a/16
i. olundu 175b/8

iktifā (Ar.) Önündeki örneğe uyma,
arkasından gitme, ardı sıra gitme
i. 13a/16, 182a/17
i. olundu 39a/13

iktirān (Ar.) Yaklaşma, yanına gelme,
yakın olma
zamān-ı sa'ādet-i i.+ larından
evvel 12a/2

iktisāb (Ar.) Kazanma, edinme, edinim
hiṭāb-ı menfa'at-i i.+ a 15a/3
i.+ ma 31a/14

iktizā (Ar.) Gerekme, gerektirme
zamān-ı i.- yı kuvā-yi ṣhvāni
7b/7
i.- yi 'amel 141b/1
i. etse 37b/1

i. itmek 74a/16
i. itmişdür 33b/16

ilā (Ar.) –e kadar
i. 8b/12, 160b/4

'ilāc (Ar.) Bir hastalığı, bir yarayı iyi
etmek üzere içilmek, herhangi bir yolla
vücûda verilmek veya dışarıdan sürülmek
sûretiyle kullanılan maddelere verilen
isim, em
'i. 46b/16, 47a/13, 177b/7

ilāh (Ar.) Allah, Tanrı
i. 113b/2, 115b/16, 125b/16
i.- ı muṭlak 125b/3

ilāhī (Ar.) Tanrısal
i. 21a/14, 73a/4, 73a/17, 73b/2,
73b/5, 73b/6, 179a/6
'avāṭif-i i. 7a/1
fermān-ı i. 232a/3
maṣdar-ı āṣār-ı 'avāṭef-i i. 7a/1
mazhar-ı kudret-i i. 4b/10
rızā-yı ḥazret-i i. 7b/11
sırr-ı i. 33b/1
yed-i kudret-i i. 4b/12

i' lām (Ar.) Bildirme, anlatma
i. 104a/15, 194a/11
'i. idüñ 108a/12
'i. idüp 133a/2
i. itdükden sonra 127a/14
i. itesün 127a/6

ilçi Sefir
i.+ ler 110a/8
i.+ lere 110a/15

ilçilik Sefirlik, sefaret
i.+ ine 107b/15

ile İki kelimeyi, iki öbeği birbirine
bağlar
i. 1b/4, 2a/2, 2a/6, 2a/10, 2b/1,
2b/9, 2b/10, 3a/3, 3a/4, 3a/15, 3b/9,
3b/15, 4a/2, 4a/5, 4a/7, 4a/16, 4b/1,
6b/15, 6b/16, 6b/17, 7a/13, 7b/1, 7b/3,
7b/15, 8a/6, 8a/9, 8a/14, 8b/2, 8b/4, 8b/6,
10a/6, 10a/7, 10b/11, 10b/13, 10b/17,

11a/6, 11b/14, 12b/9, 12b/11, 13a/3,
14a/1, 15a/6, 15a/12, 15a/14, 15b/1,
15b/3, 15b/5, 17b/11, 17b/2, 17a/4,
17b/4, 16b/16, 20b/4, 21b/6, 21b/11,
23a/4, 23a/6, 23a/14, 23b/7, 24a/13,
24b/8, 25a/2, 25b/3, 25b/5, 25b/8, 26b/1,
26b/7, 26b/13, 28a/17, 28b/14, 29a/13,
29a/14, 29a/16, 29b/4, 30b/17, 31a/1,
31a/16, 32a/15, 33b/10, 33b/17, 34a/1,
34a/6, 34a/12, 34a/17, 34b/6, 35a/3,
35a/4, 35a/9, 35b/3, 35b/9, 36a/11,
36a/12, 36b/8, 38a/5, 38a/7, 38a/11,
39a/13, 40a/11, 40a/14, 41a/14, 41b/5,
41b/11, 41b/15, 42b/9, 42b/14, 43b/9,
43b/15, 44b/13, 45a/5, 45b/6, 46b/2,
47a/13, 48a/1, 48a/10, 48a/12, 48b/3,
48b/5, 49a/12, 49a/16, 49b/2, 50a/3,
50a/5, 50a/6, 50a/12, 50a/15, 50b/8,
51a/5, 51a/14, 51b/5, 51b/14, 52a/15,
52a/17, 52b/3, 52b/11, 52b/14, 52b/15,
52b/16, 53a/2, 53a/4, 53a/7, 53a/15,
53b/6, 54b/1, 54b/3, 54b/13, 55a/1, 55a/4,
55a/5, 55a/6, 55a/10, 55b/3, 55b/4, 55b/8,
56a/2, 56a/10, 56a/12, 56a/15, 56b/1,
56b/3, 56b/8, 56b/9, 56b/12, 56b/13,
57a/15, 58a/1, 58a/7, 58b/11, 58b/14,
59a/2, 59a/4, 59a/16, 59b/2, 59b/8,
60a/16, 60b/1, 60b/5, 60b/7, 60b/8,
60b/11, 60b/12, 60b/13, 62a/6, 62a/10,
62a/15, 62b/8, 63a/10, 63a/15, 64a/3,
64a/11, 64b/6, 65b/7, 66a/14, 66b/16,
67a/1, 67a/14, 67a/17, 67b/5, 67b/7,
67b/12, 68a/5, 69a/7, 69a/11, 69a/16,
69a/17, 69b/4, 70b/10, 71a/15, 72b/8,
74b/1, 75b/10, 76b/15, 78a/14, 79a/2,
80a/15, 80b/12, 82a/1, 82a/8, 82a/10,
83a/4, 83a/8, 83a/9, 84a/15, 84b/13,
85a/4, 89b/17, 90a/3, 91a/5, 91b/8,
91b/16, 92b/16, 93a/7, 93b/8, 94b/7,
95a/3, 95a/4, 95a/7, 95a/17, 95b/7, 96a/2,
96a/12, 96b/5, 96b/8, 96b/12, 97a/3,
97a/16, 97b/11, 98a/6, 98a/7, 98a/8,
98b/7, 99b/9, 100a/1, 100a/10, 100a/13,
100a/16, 101a/3, 101a/15, 101b/5,
102b/9, 103a/7, 103b/11, 104b/16,
105b/9, 105b/11, 106a/5, 106a/9,
106a/17, 106b/1, 106b/4, 106b/5, 106b/8,
106b/12, 106b/13, 106b/14, 107a/2,
107a/10, 107a/16, 107b/10, 107b/17,
108a/6, 108a/15, 108a/17, 109b/5,

110b/16, 111a/16, 113b/9, 113b/13,
114a/17, 114b/8, 114b/9, 114b/17,
115a/3, 115a/16, 115b/2, 116a/17,
116b/6, 117b/2, 117b/5, 118a/1, 118a/2,
118a/5, 118a/14, 118b/7, 118b/11,
119a/5, 119a/6, 119a/8, 119a/14, 119b/8,
120a/11, 121a/1, 121b/11, 121b/13,
122a/6, 122a/9, 122a/10, 122a/12,
122a/13, 122b/5, 123a/10, 123b/5,
123b/8, 123b/9, 124a/1, 124a/7, 124b/15,
126a/1, 126a/2, 126b/12, 126b/13,
127b/5, 127b/10, 128a/1, 128b/6, 128b/9,
128b/12, 128b/17, 129b/10, 129b/13,
129b/15, 130a/1, 130b/4, 130b/10,
131a/9, 132a/1, 132b/8, 132b/17,
133a/10, 133a/11, 133a/16, 133b/2,
135a/9, 135a/12, 135a/17, 135b/3,
136b/7, 136b/14, 137a/5, 137a/15,
138a/14, 138b/17, 139a/1, 139a/10,
139b/15, 140b/13, 141a/6, 141b/3,
141b/7, 142b/2, 142b/3, 142b/10, 143b/4,
143b/17, 146a/7, 147a/1, 147a/11,
147a/17, 147b/3, 147b/5, 147b/12,
147b/17, 148a/4, 148a/11, 148b/3,
149a/16, 149b/3, 150b/14, 150b/16,
151b/9, 151b/14, 152a/2, 152a/13,
153a/10, 153b/16, 154a/10, 154a/11,
154b/2, 155a/7, 155a/11, 155b/8,
155b/15, 157a/5, 157a/17, 158a/14,
158b/6, 159a/1, 159a/11, 159b/7,
159b/15, 160a/5, 160b/11, 161a/10,
161a/17, 161b/1, 161b/2, 162a/2,
162b/16, 163a/14, 163b/6, 163b/8,
163b/10, 164a/1, 164a/4, 164a/5, 164a/7,
164a/9, 164b/1, 165b/5, 165b/11, 166a/3,
166a/4, 166a/6, 166a/13, 167a/3, 167a/5,
167b/10, 168a/4, 169a/14, 169a/15,
169b/1, 169b/10, 172a/7, 173a/5,
173a/13, 173b/13, 173b/14, 174a/2,
174a/4, 174a/17, 175b/8, 176a/7,
176b/17, 178a/4, 178a/11, 179b/3,
179b/8, 179b/15, 180a/6, 180b/9,
180b/17, 181a/3, 181b/5, 182b/13,
183b/2, 183b/10, 183b/15, 184a/1,
186a/7, 186b/9, 186b/10, 187a/5,
187a/16, 188a/2, 188b/14, 189a/15,
189b/6, 189b/7, 189b/9, 189b/10,
189b/13, 190a/4, 190a/7, 190a/9,
190a/10, 191b/4, 192a/16, 193a/9,
193a/10, 193a/14, 193a/15, 193b/2,

194a/6, 194a/7, 195a/10, 195b/3, 195b/5, 196a/3, 196a/4, 196b/16, 197a/10, 199a/7, 199a/11, 199a/17, 201a/12, 201a/13, 201b/12, 202a/1, 203a/12, 203b/5, 203b/15, 204a/3, 204a/5, 204a/9, 204a/10, 204b/5, 204b/8, 204b/13, 205a/8, 205a/10, 205b/13, 207a/4, 207b/4, 207b/16, 208b/1, 209a/14, 209a/17, 209b/14, 210a/9, 210b/5, 210b/12, 210b/15, 211a/9, 211a/11, 212a/1, 212a/11, 212b/7, 213a/6, 213a/13, 213b/14, 214b/1, 215b/11, 215b/13, 215b/16, 216b/8, 217a/1, 217a/15, 219b/12, 220a/11, 220b/17, 221a/8, 221a/10, 222a/3, 222a/8, 222a/9, 222a/10, 223b/5, 224b/16, 225a/17, 225b/12, 226a/8, 226a/15, 227a/8, 227b/16, 228b/9, 229a/5, 229a/9, 229a/17, 229b/7, 229b/8, 229b/10, 229b/13, 229b/15, 230b/3, 230b/6, 230b/15, 230b/17, 231a/3, 231a/5, 231a/10, 231b/11, 231b/17, 232a/3, 232a/4, 232a/10, 232a/11, 232a/17, 232b/17, 233a/4, 233a/6, 233a/8, 234b/15, 234b/17, 235b/17, 236a/4, 236a/6, 236b/16, 237a/2, 237a/3, 237a/6, 237b/3, 237b/10, 237b/14, 237b/16, 239a/4, 239a/5, 239a/7, 239a/13, 239b/9, 240a/7

i.+ dūr 32a/15, 67a/4, 92b/17, 97a/10, 99b/3, 99b/14, 122a/2, 155a/11, 163b/12, 189a/7, 207a/6

ilerü Ön taraf

i. 28b/3, 68b/5, 68b/12, 71a/6, 166b/2, 178a/10

ilet - Ulaştırmak, eriştirmek

i.- dügi 129b/3
i.- eler 110a/2
i.- mişdür 161a/15
i.- üg 48a/10
i.- üp 48a/12, 78a/5, 112b/11

ileyh (Ar.) Ona

İ.+ den 163b/9

ilhāh (Ar) Üstüne düşme, can sıkacak tarzda ısrar etme

i. idüp 144a/13

ibrām-ı i.+ ları 13b/11

ilhāk (Ar.) (Bir şeyi) Bir yere katma, ekleme, ilâve etme

i. 14b/6

ilhām (Ar.) Ruhta meydana gelen ve yaratıcılığa iten coşku, içe doğma, esin

i. 63a/4

ilik Kemiklerin içini dolduran yağlı madde

i.+ leri 90a/15

iliş - Dokunmak, temas etmek

i.- dūler 238a/12

i.- mişdür 228a/2

ilķā (Ar.) Atma; koymak, bırakmak, yerleştirmek

i. eyledi 119a/4

i. ider 66b/1

i. itmişdür 116a/14

illā (Ar.) Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka

i. 21b/7, 28a/7, 28b/15, 29b/3, 30b/2, 42a/7, 56b/10, 60b/15, 60b/16, 66b/8, 67b/7, 76a/4, 79a/1, 80b/16, 87a/7, 106a/10, 118b/8, 120b/7, 125b/4, 142a/2, 142a/4, 142a/15, 144b/2, 147a/9, 147a/16, 158b/7, 177b/8, 178a/8, 203a/17, 218a/15, 232b/10, 237a/17

illā ki Bilhassa, özellikle

i. 71b/9

‘illet (Ar.) Hastalık

‘i. 22b/11

‘i.+ ine 177a/3

‘ilm (Ar.) Bilme, biliş; bilim

‘i. 46b/2, 51a/12, 56a/6, 59b/8, 71a/10

anvār-ı ‘i. 9a/16

taḥşil-i ‘i. 11a/5

te‘allüm-i ‘i. 56a/9

‘i.- ı müfrez 55b/3

‘i.- ı sihirde 47a/3

‘i.+ i 56b/13, 95a/12

- ehl-i ʿi.+ i 71a/16
 ʿi.+ ine 71a/16
 ʿi.+ le 60b/7
 ʿi.+ üñ 56b/12
- ilṣāk** (Ar.) Bitiştirme, kavuşturma
 i. eyleyüp 14b/7
- iltibās** (Ar.) Tereddüt
 i. 24a/2
- ilticā** (Ar.) Sığınma
 i. eyleyenler 173b/8
 i. itdün 114b/10
- iltifat** (Ar.) Bir kimseye gönlünü alacak şekilde davranma, güler yüz gösterme, hatırım sorma, ilgilenme, teveccüh
 i. 208b/5
 i. etmeyüp 57a/2
 i. itmedi 72a/11
 i. itmeyüp 208b/15
- iltifatāt** (Ar.) İltifatlar
 i.+ uñ 16a/7, 19a/14
- iltimās** (Ar.) Arka çıkma, kayırma
 i.+ ı 108b/12
- ilзақ** (Ar.) Yapıştırma
 i. 14b/6
- īmā** (Ar.) Açıkça söylemeden üstü kapalı olarak anlatma, dokundurma
 i. eylemişdür 9b/6
 i.+ dur 223a/15
- iʿmāl** (Ar.) Yapma, işleyip yapma
 i.+ uñ 88b/15
- imāle** (Ar.) Bir tarafa doğru eğme, çevirme, meylettirme; eğilme, çevrilme
 i.- yı Telhışde 20b/5
- imām-ı mālīk** Mezhep adı
 İ. 239a/12
- ʿimāme** (Ar.) Tespihlerin başına takılan, tespih ipinin iki ucunun içinden geçirilip bir püskülle bağlandığı uzunca parça
- ʿi.+ si 59a/11
- imāmet** (Ar.) İmam olma durumu
 i. eyleye 38b/14
- imān** (Ar.) Allah'a inanma, dînî inanç
 i. 34a/13, 46a/4, 63a/13, 66b/8, 90a/11, 103a/6, 103a/7, 103a/10, 103a/12, 103a/14, 104b/7, 113b/9, 115b/2, 119b/3, 121a/7, 122a/17, 128b/11, 130a/8, 139a/15, 142a/5, 229b/13, 230a/4, 230a/6, 230a/10, 232a/3
 i.- ı ğulāt 230a/10
 kabül-ı i. 3b/13
 mesken-i ehil-i i. 187b/12
 nūr-ı i. 53a/2
 i.- ı vaḥdet-ı vucūda 33b/2
 i.+ a 3b/16, 34a/12, 122b/2, 127b/12, 152a/11
 ehl-i i.+ a 104a/2, 104b/17, 107b/1
 i. geldi 46a/9, 100b/14, 101b/17
 i.+ a geldiler 66b/8
 i.+ a geldükden sonra 70a/3
 i.+ a gele 63a/12
 i.+ a gelen 36a/6
 i.+ a gelmedi 63a/7, 196b/11
 i.+ a gelüp 104b/6
 i. getir 47b/17
 i. getürdük 48b/9
 i. getüre 37b/16, 37b/17
 i. getirüp 47a/7
 i.+ ı 103a/9, 110b/16
 i.+ ında 139b/15
 ribka-ı i.+ la 163b/5
 i.+ uñ 114b/10
- ʿimāret** (Ar.) Bir yeri bayındır ve mâmur etme, bayındırlık
 şān-ı ʿi. 8a/13
- imdi** Şimdi
 i. 19a/14, 30a/8, 31a/8, 41b/9, 42b/1, 81a/6, 88b/10, 89b/16, 90b/11, 97b/9, 107b/8, 111b/13, 114b/14, 150b/8, 164b/8, 174a/4, 174b/11, 186b/16
- imkān** (Ar.) Olabilecek durumda bulunma, mümkün olma, olabilirlik,

olanak

- i. 65b/11
- i.+ a 171a/9

imsak (Ar.) Nefsine hâkim olup bir şeyden el çekme, perhiz

- i. 57a/11

imtiḥān (Ar.) Tecrübe etme, tecrübeden geçirme, sınama, deneme

- i. 35b/9, 52b/8, 58a/8, 208a/17, 228a/14

mehk-ı i. 6b/9

i.+ ıdur 228a/14

i. ider 169b/8, 169b/11

ḍarbḥāne-yi i.+ larında 10a/6

i.+ uḡ 176a/7

imtināʿ (Ar.) Çekinme, kaçınma, geri durma

i. 144a/13

i. idersiz 219b/5

imtinān (Ar.) İyiliği başa kakma

- i. 39a/11

imtişāl (Ar.) Örnek olarak alıp ayak uydurma, uyma, uyulma

i. 30a/5, 91b/10

i. idüp 199b/2

imtisālen (Ar.) Uyarak

- i. 75b/10

imtiyāz (Ar.) Bir kimse, kuruluş veya topluluğa başkalarından farklı olarak tanınan hak ve üstünlük, ayrıcalık

i. 231a/8, 231a/13, 232a/4

i.+ dur 231a/14

ʿalāmet-i i.+ dur 231b/1

imtizāc (Ar.) İyi geçinme, uyuşma, anlaşma kemāl-i i. 11b/13

imza (Ar.) Bir kimsenin bir metinde yazılı olanları kabul ettiğini, gördüğünü veya bir şeyin kendisi tarafından yapıldığını göstermek üzere kendi eliyle ve kendine has bir biçimde yazdığı ismi

- i. olunup 2b/1

in - Aşağıya doğru gelmek

i.- di 77a/17

i.- en 114a/10, 114b/13

i.- mişdür 122b/13

i.- mişlerdür 148a/7

i.- üp 56b/5, 103b/17, 120a/3, 130a/7

ʿin (Far.) Bu şu, teferruat

ḥür-ı ʿi. 76b/15, 77a/3

ḥür-i ʿi.+ den 90a/8

ḥür-ı ʿi.+ e 74a/8

ʿinād (Ar.) Dediyinden vazgeçmeme, ayak direme, direnme

ʿi. 217b/13

ʿi. iderdi 153a/10

inʿām (Ar.) Lutuf ve ihsanda bulunma, iyilik etme

i. 220a/8, 234b/16

i. eyle 219b/14, 219b/15, 219b/16

ināme (Ar.) Uyutma

i. 39a/2

inan - (Bir şeyi) Doğru olarak kabul etmek

i.- dum 115a/15

i.- ma 13a/9

i.- mağa 119b/6

i.- mamışdur 114a/6

i.- masa 114a/6

i.- mazsan 116a/2

i.- mışdur 114a/5

i.- sa 114a/5

ʿināye Bir şerh adı

ʿi. 122b/15

ʿināyet (Ar.) Lutuf, ihsan, iyilik

ʿi. 15a/5, 125b/15

bāb-ı ḥāne-yi ʿi. 28a/9

ʿi.+ i 2b/7, 151b/14, 196b/16

ḥırmen-i ʿi.+ lerinden 13b/13

ʿi.+ üḡ 21a/15

ince Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan

i. 66a/15, 132a/13, 175a/13,
178b/4, 178b/13, 178b/16, 180a/1,
180a/4,
180a/5, 180a/11, 212b/1, 215a/2,
217a/7
i.+ dūr 217a/6
i. beline 228a/2

ince bellü Beli ince olan
i. 220b/9
i.+ lerdür 207b/10

incel - İnce duruma gelmek
i.- dü 237b/3
i.- medi 165b/15
i.- ür 165b/16

incil - bk. incin -
i.- medi 165b/15

İncil (Ar.) Dört kutsal kitaptan Hz.
İsâ'ya indirileni
İ. 104a/8, 113b/16
İ.+ de 85a/9, 111b/10, 114a/1
i.+ lerin 110b/11
i.+ lerini 116b/5

incin - Bir tarafına bir zarar gelmek; Gönlü
kırılmak
i.- ecek 107a/14

inciniş - Birbirinden incinmek
i.- üp 74b/15

incit - Zarar vermek; gönlünü kırmak
i.- me 97a/6
i.- mekle 117a/9
i.- meş 114a/14
i.- ürdi 107a/13

incü İstiridye cinsinden deniz
hayvanlarının içinden çıkarılan ve süs
eşyâsı olarak kullanılan küçük, yuvarlak,
sert, sedefli tâne
i. 208a/12, 210a/10, 222a/3,
227b/16
i.+ den 208a/13
i.+ ler 222a/4

incüleyin İnci gibi
i. 177b/17, 214b/15

incün - bk. incin -
i.- mek 25b/5

‘indallāhu (Ar.) Allah katında
‘a. 36b/15, 73b/11, 78a/3, 95b/6,
145a/4

‘indallāhu te‘ālā (Ar.) Allah teala katında
‘a. 16a/5, 16a/10, 19a/9, 27b/6,
34a/17, 38b/6, 103a/8

indir - (Yukarıdan aşağıya doğru)
Gelmesini, inmesini sağlamak
i.- üp 73a/10

indür - bk. indir -
i.- mişdür 113b/17
i.- üp 24a/7

infāk (Ar.) Nafakasını verme, besleme,
geçindirme, yedirip içirme
i.+ dan 103a/3
i. eyle 57a/13

infi‘āl (Ar.) Gücenme, dargınlık
i. 15b/2

inhā (Ar.) Bildirme, haber verme,
ulaştırma
i. 8a/13, 118b/5
i. iderin 118b/6

inhifāz (Ar.) Alçalma, inme, düşme
i.- ı ‘umķ-ı hāndaķı 9a/11

inhirāf (Ar.) Bulunduğu yönden başka bir
tarafa doğru meyletme, sapma, dönme
i. 11a/10

inķa (Ar.) Temiz
ifāde-yi ‘ulūm-i i. 10a/17

inkār (Ar.) Kabul ve tasdik etmeme,
tanımama
i. 50b/8, 182a/6, 235a/7
i.+ dur 176b/6
i. itene 181b/17
i. itmek 176b/6

inkıta' (Ar.) Bir düziye devam etmeyip kesilme, araya bir engel girip devam etmeme, kesinti
i. 72a/11

inkıyād (Ar.) Boyun eğme, baş eğme, itâat etme
i. 67a/14, 183b/3, 230b/8
i.+ dan 35a/17
gerdan-ı i.+ ları 163b/5
i.+ ıñuz 230b/7

ins (Ar.) İnsan
i. 80b/14, 199b/6, 227a/12

ins ve cin (Ar.) İnsan ve ecinni
i. 67b/9

inşāf (Ar.) Merhametli davranma
i. 181b/15
i. mıdur 185a/17
dā'ire-yi i.+ dan 25b/11

insān (Ar.) Birey, fert
i. 22b/13, 24b/6, 27a/3, 30b/1, 39a/10, 79b/9, 93b/1, 134a/17, 210a/8
leb-ı i. 27b/16
şakāvet-ı i. 32b/13
tağāyür-ı elvān-ı i. 23a/13
kalb-ı i.- ı kāmildür 33a/16
i.+ a 34b/7
nev'-ı i.+ dan 39a/7
i.+ dandur 234b/4
şüret-i i.+ dur 198a/12
i.+ uñ 28a/2, 151a/14
süre-yi i.+ uñ 151b/2

insānī (Ar.) İnsana âit, insanla ilgili
aşl-ı i. 1b/2
müteşahhış-ı heykel-ı i.+ dür
7b/16

insāniyye (Ar.) İnsânî kelimesinin müennes şekli
hilkat-i i. 169b/5

insicām (Ar.) Bir bütünlük ve düzgünlük içinde devam etme, birbirine bağı ve uygun olma, uygunluk, düzgünlük
silk-ı i.+ a 13b/6

inşā (Ar.) Yapma, yapılma, kurma, kurulma
i. 18a/14

inşā'allāh (Ar.) "Eğer Allah isterse, Allah nasip ederse" anlamında dilek sözü
i. 66a/16, 66b/1, 134b/12

inşā'allāhu te'ālā (Ar.) Yüce Allah'ın izniyle
i. 14b/16, 41a/8, 66b/2, 126b/4, 140a/11, 151a/5, 162b/11

inşād (Ar.) Bir şiiri topluluk önünde mânâsına, veznine uygun şekilde, sözlere ses tonu ve vurgularla etki gücü katarak yüksek sesle okuma
i. eyledi 194b/1
i. itdükleri 18a/15
i. ider 37a/2
i. iderdi 142b/6
i. itmişdür 181b/4

intiḥāb bk. intiḥāb
i. 14b/4
i.- ı mecmū' a-ı każā 4b/14

intiḥāb (Ar.) Seçme, seçilme; seçim
i. 14b/5
i. idüp 68a/8

intikāl (Ar.) Geçme, göçme
i. eyledi 29a/2, 48b/8
i.+ i 17b/9, 130b/2
i. idüp 34b/7, 34b/16, 35a/6, 158b/14
i.+ leri 146a/4
i. olunur 159a/1, 159a/7

intikām (Ar.) Öç alma
i.- ı mu' tedil 25b/10
i. iderin 87b/13

intisāb (Ar.) Bir âilenin, bir iş yerinin, bir topluluğun içinde yer alma, oraya mensup duruma gelme, oranın ferdi olma
i. 12a/10
kitāb-ı leṭāfet-i i. 15a/2
i.+ a 185b/6

i.+ uğ 184b/12	ī. olunur 41a/10
intimā (Ar.) Mensup olmak i. 185b/6	irāde (Ar.) Bir şeyi yapıp yapmama husûsunda karar verebilme ve bunu uygulama gücü i. 225a/16 i. itmişdür 158b/14 i. olunup 159a/4 i.+ siyle 210b/6
intizā' (Ar.) Çekip koparma, yerinden ayırma i. itmege 229b/9	irāz (Ar.) Yüz çevirme i. 55a/4, 220a/10 i. itdügine 234a/16 i. itmekle 228a/6
intizām (Ar.) Düzgünlük, düzen, tertip aḥādış-i feşāhat-ı i. 36b/11 rişte-yi i. 13b/5 i.+ da 168b/4	irfān (Ar.) Bilme, anlama, biliş, anlayış i. 9b/12 i.+ da 6b/10, 15a/7
inzāl (Ar.) İndirme, indirilme i. 133b/7 i.- ı nuşuş 32b/4 maḥall-i i.+ de 190a/13 i. eyledi 117a/8, 122b/2, 192a/5 i. eyleyüp 29a/15 i. itdüğü 161a/2 i. olurdu 194b/12	irgür - Ulaştırmak i.- e 61a/16
inzār (Ar.) Sakındırma i.- ı erbāb-ı kerem olup 13b/10 menzür-ı e.- ı selatin-i 'izām 13b/15	iriş - Yetişmek, yetişip dokunmak i.- di 49a/14, 62b/9, 64a/8, 120b/10, 153b/12, 230b/15 i.- diler 103b/2, 108a/16, 110b/12, 111a/6, 122a/15 i.- dügi 63b/3 i.- düklerinde 106a/7 i.- düm 119b/14, 127a/12 i.- düņ 78a/14, 94b/17, 141b/16 i.- düņüz 115a/10 i.- eler 78a/2 i.- mek 142b/16, 225a/14 i.- meyecek 109b/3 i.- mez 169a/2 i.- miş 128b/3 i.- mişdür 35b/4 i.- se 147a/14 i.- seler 164a/8 i.- üp 41b/12, 101a/14, 142b/12, 147a/8 i.- ür 65a/7, 134a/14, 177a/5, 219b/1
iņildü İnilti i.+ sini 77b/7	irkil - Birikmek, toplanmak, yığılmak i.-üp 93a/13
ir - Belli bir yere, bir noktaya varmak, vâsıl olmak, erişmek i.- mediler 33b/3 i.- mez 70a/15 i.- mişler 33b/2	irişdür - Erişmesini sağlamak, yetiştirmek i.- dükden sonra 38a/6 i.- em 31a/6
irād (Ar.) Gelir, vâridat ī. eyledükden sonra 1b/5 ī. eyledüņ 205a/8 ī. eylemişdür 151b/12 ī. itdi 24a/11 ī. itdükleri 25a/15 ī. itelüm 135a/8, 200a/15 ī. itmişlerdür 92a/3, 101a/17 ī. idüp 51b/3 ī. olundu 101b/2 ī. olunması 205b/16 ī. olunmuşdur 41b/9 ī. olunup 101a/1	

i.- mege 101b/7	i.+ ma 222b/6
i.- sün 206a/3	
irş (Ar.) Ölen bir kimseden kalan para veya mala konma, hissesine mîras düşme, verâset i. 34b/6, 35a/3, 35a/4, 152a/2	irüş - bk. iriş - i.- medi 156a/13 i.- se 57b/17
irsâl (Ar.) Gönderme, yollama i. 107b/17 i.- i enbiyâdan 32b/5 i. eyledi 130a/1 i. itdi 121b/13 i. itdügi 9b/5, 17b/5, 17b/8, 123b/11, 130a/17	irzâ (Ar.) Emzirme, emzirerek süt verme, besleme i. 84a/8
irşâd (Ar.) Bir şiiiri topluluk önünde mânâsına, veznine uygun şekilde, sözlere ses tonu ve vurgularla etki gücü katarak yüksek sesle okuma i. ider 44b/13, 45a/5	işâbet (Ar.) Rast gelme, yerini bulma i. iden 86b/11 i. ider 57b/4 i. idersiz 167a/13 i. itmişdür 169a/12
irtesi Ertesi i. 66b/3, 68b/6, 108b/13, 126b/16, 128b/7, 128b/12	işâbet bk. işâbet i. 216b/6 i.+ e 216b/7
irtibât (Ar.) Bağlı oluş, bağlanma i. idüp 10b/9	işâl (Ar.) Ulaştırma, ulaştırılma, eriştirme, eriştirilme î. itdükde 119a/9 î. itmişdür 116a/10
irtifa‘ (Ar.) Yükseklik i.- y1 semet 9a/11	işbât (Ar.) Tanık ve delil göstererek bir şeyin doğruluğunu şüpheye yer bırakmayacak, reddedilemeyecek şekilde ortaya koyma i.- 1 meramda 8a/4 i. eyledi 215b/17 i. itmek 135a/6 i. idüp 216a/5
irtikâ‘ (Ar.) Daha yüksek bir seviyeye çıkma, yükselme i. 10b/15 kadem kadem-i i. 10b/13	ise İse i. 33b/4, 37a/8, 37a/15, 41b/12, 42a/2, 45b/16, 46a/17, 52a/1, 52a/3, 52a/8, 52a/9, 57a/9, 58a/10, 62a/3, 64b/14, 65b/2, 66a/6, 66a/10, 69a/5, 72a/10, 75a/10, 82a/16, 83b/13, 89a/9, 97a/6, 97b/1, 105a/7, 108a/8, 110a/10, 110a/11, 110b/5, 112b/12, 113b/5, 113b/6, 113b/15, 114a/10, 115a/1, 116a/9, 116a/12, 119a/15, 129b/11, 129b/16, 135b/17, 140b/9, 143b/2, 143b/3, 149a/8, 150a/1, 155b/8, 171b/6, 176a/9, 178a/13, 178a/14, 187b/4, 190a/1, 190a/2, 193b/3, 202b/7, 204a/8, 208a/6, 208a/16, 208b/17, 211a/2, 222a/16, 225a/6, 230a/5, 233b/12
irtikâb (Ar.) Kötü bir işi, bir kötülüğü yapma i. 113a/8 i. itmiş 83b/8	
irtisâm (Ar.) Resmi çıkma, düz bir yüzey üzerinde şekli görünme i.+ e 3b/7	
irtiyâb (Ar.) Şüphelenme, tereddüt etme bî i.+ a 13a/4	
irtibât (Ar.) Bağlı oluş, bağlanma	

i.+  200b/13, 219a/13

is(i)m (Ar.) Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime, ad

i. 227a/11, 227a/12

maẓhar-ı i.- i cāmi^c 33a/18

i.- i dūrre 224b/4

i.- i maşdardur 188b/14

i.- i mezkūrda 228a/3

i.- i müsemmā 225b/6

mādde-yi i.- i ^cazze 223a/8

i.- i şerifleri 6a/17

i.+ de 227b/4

i.+ dūr 227a/11

i.+ i 14a/8, 17b/15, 37b/2, 72b/8, 100b/5, 118b/2, 123b/16, 136b/8, 138a/10, 149a/12, 149a/13, 159b/3, 161b/17, 223a/13, 223a/17, 223b/5, 227b/3

i.+ idür 92b/10, 99a/16, 139a/1

i.+ in 160b/9, 215a/8, 224b/6

i.+ inde 17a/9, 99a/12, 100a/12, 223a/1, 223a/15, 224b/4, 224b/17, 226a/1, 226b/4, 226b/10, 227a/9, 227b/2, 234a/2, 234a/11, 234b/1

i.+ ine 228b/4

i.+ ini 136b/14

i.+ inü 222b/16

i.+ iyle 44b/4

i.+ leri 162a/11

i.+ lerini 107a/8

i.+ ü 223b/1, 223b/3, 227b/5

iskān (Ar.) Sürekli oturmak üzere bir yere yerleştirme, yerleştirilme

i. 190b/9

i.- ı cīm 99b/3

i.+ da 190b/6

iskele (Lat.) Deniz taşıtlarının yanaşması için yapılmış, kıyıda denize doğru uzanan tahta veya beton yer

i.+ sinde 106a/12

İskenderiyye İskenderiye

i. 191b/3

İslām (Ar.) Allah'ın Kur'an ile vahyettii ve esasları Hz. Muhammed tarafından

bildirilen din, müslümanlık

İ. 4a/16, 4b/5, 47a/8, 49b/4, 79a/15, 111b/6, 113a/10, 113b/5, 120b/7, 132b/17, 160a/11, 187a/12, 187b/7, 196a/4

dīn-ı İ. 76b/3, 76b/4, 187a/13

ehil-i İ. 110b/9, 111a/3, 120a/11, 169a/16

ehl-i İ. 104b/7

alebe-yi İ. 187b/13

ayret-ı İ. 49a/14

ılāde-yi İ. 163b/6

medār-ı kıble-yi İ. 8a/11

nuşret-i İ. 3a/17

pādişāh-ı İ. 4a/16

tecdīd-i İ. 101a/15

umūr-ı İ. 113b/5

zīnet-i İ. 2b/9

İ.+ a 17a/14, 17a/15, 46a/9, 100b/10, 104a/16, 104b/5, 118a/10, 118a/13, 122a/12, 129b/1, 129b/8, 129b/13, 139a/7, 140a/4, 231b/17

dīn-ı İ.+ a 232a/2

dīn-i İ.+ a 104a/5, 210b/10

ehil-i İ.+ a 140a/12

ehl-i İ.+ a 104b/10, 105a/13,

154b/1

İ.+ a geldi 47a/9, 81a/15

İ.+ a geldiler 48b/10, 102a/4

İ.+ a geldii 104b/1

İ.+ a geldiini 120a/14

İ.+ a gelen 100b/12, 101a/10

İ.+ a gelmezlerse 63a/5

İ.+ a gelmişdür 101a/13

İ.+ a gelüp 100a/8

İ.+ a gelürüm 101b/15

İ.+ da 79a/15, 80a/3, 105b/9, 106a/14, 123b/17, 133b/16, 134a/1, 135b/6, 139a/6, 140b/15, 160a/3, 161b/2

dīn-ı İ.+ da 142a/12

İ.+ dan 3b/13

ehil-i İ.+ dan 107a/2, 119b/9, 229b/7, 230b/8

ehl-i İ.+ dan 192b/2

mülük-ı İ.+ dan 8b/8

İ.+ ı 78b/13, 81a/13, 129a/12, 132b/13, 132b/15

ehil-i İ.+ ı 125a/10

İ.+ ında 120a/12, 124a/5, 129a/2

İ.+ ını 102a/1, 140a/5

- İ.+ ları 41a/6
dîn-i İ.+ uş 107a/12
ehl-i İ.+ uş 102b/12, 110a/15
- işm** (Ar.) Günah, suç
i. 92a/15
i.+ den 80a/16
- ‘işmet** (Ar.) Nâmuslu olma, ahlâk kurallarına uyma, nefsi nâmûsa dokunacak fuhuş vb. şeylerden uzak tutma, ırz temizliği, iffet
‘i. 119a/7
dâmen-i ‘i. 7a/16
zühd ve ‘i. 5b/4
‘i. idersin 52a/3
- isnâd** (Ar.) Bir düşünceyi, bir konuyu bir kimse veya sebebe yükleme, ona bağlama
i. 40a/14
i.- ı zulmdür 25b/16
i. iden 214b/17
i. idüp 204a/16
i.+ la 75b/15, 76b/9, 78b/7, 85b/1
- isrâf** (Ar.) Gereksiz yere harcama, boşuna sarfetme, lüzûmundan fazla harcama, savurganlık
i. 57a/12, 141a/16, 173b/5
- İstanbul** İstanbul şehri
şehr-i İ.+ a 9b/10
- iste** - (Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek
i. 33b/4, 218a/12
i.- di 21b/12, 46a/1, 54a/17, 128a/10, 218b/11
i.- diler 135a/16, 136a/4
i.- düğim 218a/2
i.- düğünüz 115b/2
i.- dükde 52b/15
i.- dükleri 107a/11, 225b/17
i.- düklerin 225b/15
i.- düklerini 87b/10
i.- düm 220b/14
i.- me 218a/12
i.- medi 237b/11
i.- medüm 73b/8
- i.- mezüm 136b/11
i.- r 35a/8, 70b/2, 186b/12, 207b/13, 213a/17, 238a/2
icâzet i.- r 124b/11
i.- rdüm 234b/11
i.- r misin 97b/2, 98b/14
i.- rin 67b/1, 86b/4, 102a/2
i.- rler 110b/15
i.- rse 180b/11, 190a/13, 190a/14, 193b/5, 218b/4, 219a/6
i.- rsen 56b/1, 167a/8
i.- rseş 33a/9, 33a/10, 121b/1, 155b/4, 155b/7, 167b/5, 226b/12
i.- rsin 171b/15, 172a/1, 172a/14
i.- rsiz 112b/2
i.- rüm 81b/6, 81b/9, 88a/14, 103b/7, 125b/15
i.- rüz 51b/16, 89a/7
i.- yelüm 107b/10
i.- yücek 90b/7
i.- yüp 180b/12
- istebrak** (Ar.) Sırma ile dokunmuş bir cins kalın kumaş
i. 132a/14, 132a/15
- istenil** - İstenmek
i.- ür 166a/13
- isti‘ârât** (Ar.) İstiareler
i.- ı ra‘îkâsı 14b/11
- istidlâl** (Ar.) Bir delîle dayanarak bir husus hakkında hükme varma, bir sonuç çıkarma, dolayısıyla anlama
i. eyleyen 41b/15
i. itmişler 58b/17
i. oluna 24a/12
i. olunsa 95b/2, 168a/5
i. olunur 24b/4
- istifâ** (Ar.) Tamâmıyle alma, tam olarak alınma
i.- yi lezzât-ı bâkiyyede 7b/10
- istiğfâr** (Ar.) Allah’tan günahlarının bağışlanmasını isteme, tövbe etme
i. 28b/16
i. eyleyiniz 133b/4
i. idüp 133b/3

istiğnā (Ar.) Elde olana kanâat edip başka bir şeye ihtiyaç duymama, tok gözlülük, gönül tokluğu

kemāl-i i.+ da 208b/16

istiğrāb (Ar.) Garip bulma, şaşma, hayret, şaşkınlık

i. idüp 71a/10

istiḥcān (Ar.) Kötü görme, ayıplama

i. 192b/4

istiḥdām bk. istiḥdām

i.+ dan 41b/5

istiḥdām (Ar.) Bir hizmette kullanma, bir işte çalıştırma

i. itdügi 194a/11

i. iderler 85a/8

istiḥrāc (Ar.) (Sonuç) Çıkarma, (anlam) çıkarma

i. 13b/4

istiḥsān (Ar.) Beğenme, güzel bulma, güzel sayma

i. 142a/17

i. itmişlerdür 231b/14

i. idüp 231b/4

istiḥsānen (Ar.) Beğenerek

i. 51b/2

istiḥyā (Ar.) Hayâ etme, utanç duyma, utanma

i. 78a/8

istikāmet (Ar.) Yön, cihet

i. 171a/12

istikbāl (Ar.) Gelecek, gelecek zaman, âtî

i. 123a/13

i. idüp 146b/11

istimā^c (Ar.) Kulak verme, dinleme

i. idicek 110a/17

i. itmegi 28a/15

i. itmekle 46a/9

isti^c māl (Ar.) Kullanma

i. eylemek 192b/8

i. idem 136b/11

i. itdügi 99b/4

i. iderler 20a/10, 99b/5

i. idün 182b/15

i. olunmuş 94b/6

i. olunmuşdur 94b/3

i. olunuruz 37a/9

istinās (Ar.) Alışma, ürkekliği gidip ünsiyet peydâ etme, yakınlaşma

i. 168a/5

istirāhat (Ar.) Dinlenme

i. etdi 52a/16

istisrā['] (Ar.) Hızlandırma

i. 190a/9

istisrār (Ar.) Nikahsız eş

i. 190a/8

i.+ dan ğayrı 190a/8

istiṭā^c at (Ar.) Kudret, güç, tâkat, güç yetme

i.+ a 7b/5

‘iṣyān (Ar.) Karşı gelme, itâatsizlik etme, baş kaldırma

‘i. 53a/6, 56b/10, 91a/6

‘i. itmiş 91a/11

‘i.+ ları 203a/15

iş Bir maksatla yapılan faâliyet, çalışma, amel

i. 110a/4, 128a/13

i.+ de 173a/10

i.+ den ötürü 194a/14

i.+ e 173a/14

i.+ idür 33a/13

i.+ im 76a/2

i.+ imüzde 63a/15

i.+ ler 142a/9

i.+ leri 66a/12, 173a/17

cem^c -i i.+ leri 59b/17

iş^c ar (Ar.) (Yazı ile) Bildirme

i. idüp 27b/7

işâret (Ar.) Bir şeyi, anlatılmak istenen bir mânâyı el, parmak, kaş, göz, baş ile gösterme

- i. 8a/9, 18b/8, 39a/9, 101b/2, 134a/5, 214a/9, 231b/12
- i. eyledi 99a/5
- i.+ i 210a/14
- i. ider 236a/1
- i. idesin 108b/10
- i. itmiş 235a/11
- i. itmişdür 34b/17, 37b/3, 170a/4, 191a/1, 210b/12
- i. idüp 95b/11, 228b/5
- i. olduğundan mā' adā 12a/16
- i. olmuşdur 222a/12

işbu Bu işâret sıfatının yazıda kullanılan eski bir şekli, işte bu

- i. 77b/9

işgâl Kuvvetine dayanarak ele geçirme, hükmü altına alma

- i. 83a/5

işidil - Duyulmak

- i.- memişdür 160a/12
- i.- üp 62b/16

işit - Kulak yoluyla duymak

- i.- di 49a/12, 61a/17, 67a/16, 67b/11, 69b/1, 71b/10, 128b/3, 140a/10, 203b/2
- i.- diler 71b/16, 101b/4, 106b/5
- i.- dügimi 81a/8
- i.- dük 77b/7
- söz i.- dük 43a/17
- i.- dükde 21b/16, 38b/17, 78a/9, 85a/1, 106b/10, 109b/9, 110b/17, 114b/16, 116b/3, 124a/6, 138a/9, 150a/6, 230b/12
- i.- düm 40b/1, 74a/2, 76a/3, 76a/14, 79a/4, 80b/15, 84b/10, 87a/11, 98b/13, 124a/16, 141b/9, 142a/13, 185b/15, 199a/9, 199b/12, 201a/8, 204a/7
- i.- düñ 83a/13, 217a/17
- i.- em 60b/3
- i.- enlerün 95b/9
- i.- esin 61a/3
- i.- ıcek 101b/12, 111b/9, 141b/15, 151b/6, 186a/17

i.- irüz 230a/7

- i.- medün 217a/17
- i.- medün 84b/10
- i.- medün mi 203b/4
- i.- mege 61a/3
- i.- mez misin 93b/14
- i.- miş 79b/9, 86a/16, 90a/17
- i.- üp 28b/3, 66b/6, 77b/9, 81b/2, 98b/3, 110b/15, 112a/10, 125a/2, 127b/13, 148b/5, 153b/15
- i.- ür 205b/1
- i.- ürdük 133b/12
- i.- ürün 55b/11
- i.- ürlerdi 107a/14

işitdür - Duyurmak

- i.- em 77a/4
- i.- ür 46b/15

işle - Üzerine emek sarfetmek; ince iş yapmak

- i.- dilerse 205b/3
- i.- dügi 91b/3
- i.- dügim 150a/16
- i.- dügini 205b/6
- i.- düğünüz 88b/15
- i.- düklerini 196a/1
- i.- düm 206a/12
- günâh i.- düm 206a/4
- i.- medi 238b/11
- i.- mek 84b/14
- i.- miş 205b/10
- i.- r 212b/5
- i.- rler 84b/14
- günâh i.- seler 202a/16
- i.- ye 63a/12, 83b/7
- i.- yen 224b/9
- i.- yene 224b/8
- i.- yüp 53b/12, 54b/5

işlet(d) - İşlemesini sağlamak, işlemek işini yaptırmak

- i.- üp 8a/16

işleyici İşleyen

- i.+ sine 224b/10

ıişret (Ar.) İçki içme, içki

- ıi.+ e 90b/2

işte Bir kimse, şey veya durumu işâret etmek için kullanılır

i. 46b/5, 48b/11, 90a/9, 117a/1, 141b/15, 157a/7, 179a/7, 238b/5, 239b/1

iştibâh (Ar.) Şüphe etme, şüphelenme

i. 24a/2

iştigâl Uğraşma, meşgul olma

i. 11a/5, 11a/6, 90b/2, 91b/9, 166a/6

i. kıılma 56a/3

iştihâ (Ar.) Arzu, istek

i. 183b/15, 184a/1

i. itdükleri 82b/14

iştikâk (Ar.) Bir kökten gelme, aynı kökten türeme; etimoloji

me'ḥaz-ı i.+ ı 17a/9

me'ḥaz-ı i.+ ını 99a/11

iştirâ (Ar.) Satın alma

i. eyleye 85a/3

iştirâk (Ar.) Ortaklık

i. 96a/14

it - Türkçe'de birçok kelimenin sonuna gelerek birleşik fiiller teşkil eden, sonuna geldiği kelimeye göre değişik fonksiyonları olan, geçişli veya geçişsiz fiiller, ayrıca çeşitli deyimler yapan fiil

‘afv i. 202b/18

i.- di 77a/13, 81a/6, 133b/7

beddu‘ â i.- di 22a/4

da‘ vet i.- di 21b/4, 84b/4

emr i.- di 81a/2, 126b/14, 133b/4,

191a/13

esir i.- di 215b/16

firâr i.- di 49b/1

gûş i.- di 70b/3

ḥalk i.- di 23b/11

helâk i.- di 81a/6

iḳâmet i.- di 144b/17

i‘ tîzâr i.- di 76a/9

irâd i.- di 24a/11

irsâl i.- di 121b/13

izlâl i.- di 47b/11

ḳabûl i.- di 86b/13

kifâyet i.- di 82b/11

medbuğ i.- di 25a/2

meyl i.- di 81b/4

mü‘ezzinlik i.- di 144b/9

naql i.- di 81b/3

naşib i.- di 91a/3

pâk i.- di 76a/5

rivâyet i.- di 74b/13

sebğ i.- di 26a/5

su‘âl i.- di 32a/2, 67b/17

sükût i.- di 73a/3

şikâyet i.- di 199a/5

teklîf i.- di 145a/1

temsîli i.- di 116b/12

terk i.- di 78a/8

teslîm i.- di 32a/9

tesmiye i.- di 75a/14

tezvîc i.- di 81a/16, 90a/10

ṭaleb i.- di 238a/14

vefât i.- di 76a/11, 78a/9

zîkr i.- di 146b/15

ziyâret i.- di 224a/13

i.- diler 13a/4, 62a/5, 108b/3

ârzû i.- diler 198a/8

cenk i.- diler 49a/17

da‘ vâ i.- diler 132a/12

du‘ â i.- diler 143a/7

emr i.- diler 226a/7

girîv i.- diler 144b/1

ḥâdım i.- diler 84a/4

ḥavâle i.- diler 212a/11

hicret i.- diler 105b/3, 107a/3

iḥtiyâr i.- diler 23a/1, 108a/7

itlâf i.- diler 75b/11

ḳabûl i.- diler 108b/13

ḳaṭ‘ i.- diler 178a/17

melâmet i.- diler 173a/5

müdâvemet i.- diler 89b/6

necş i.- diler 102b/17

‘ahde vefâ i.- diler 178a/16

‘âr i.- diler 111a/10

peydâ i.- diler 108a/4

rivâyet i.- diler 127b/4, 146b/9

su‘âl i.- diler 88a/4, 144b/11,

161a/1

taḥşîn i.- diler 71a/10

ta‘ yîn i.- diler 106b/15

taşdîḳ i.- diler 66b/7

teklîf i.- diler 49a/7, 111a/7,

144a/12

- temennî i.- diler 198a/4
te'vîl i.- diler 59a/8
tercîh i.- diler 129a/15
terk i.- diler 106b/6, 108b/2,
112b/5
teslîm i.- diler 126a/10
tesmiye i.- diler 225b/4
teşdîd i.- diler 49a/1
teveccüh i.- diler 106b/7
vefât i.- dükde 160a/8
i.- dügi 1b/9, 13a/7, 51a/17, 51b/2, 57b/5,
57b/8, 75a/11, 81b/15, 113b/13, 114a/8,
128b/14, 139a/16, 141b/13, 183b/15,
195b/8, 200b/6, 202b/15
beyân i.- dügi 94a/12
cefâ i.- dügi 237b/5
cemi' i.- dügi 196a/6
da' vet i.- dügi 100b/10
emr i.- dügi 48b/16
fîkr i.- dügi 81b/4
halk i.- dügi 23b/8, 24a/10
hicret i.- dügi 153b/8
ihtiyâr i.- dügi 178a/7
inzâl i.- dügi 161a/2
irsâl i.- dügi 9b/5, 17b/5, 17b/8,
123b/11, 130a/17
istiḥdâm i.- dügi 194a/11
isti' mâl i.- dügi 99b/4
'arz i.- dügümüzde 108b/9
ḳabûl i.- dügi 34a/13
ḳatl i.- dügi 49b/11
ḳurbân i.- dügi 22b/7
mecrûḥ i.- dügi 212b/17
melâmet i.- dügün 211a/6
müşâhede i.- dügi 78a/10
naḳl i.- dügi 134b/17
naşîb i.- dügi 142a/16
nehy i.- dügi 114a/9
rağbet i.- dügi 72a/10
ricâ i.- dügi 134a/15
rivâyet i.- dügi 35b/10, 74a/9,
102b/7, 149b/3
sihr i.- dügi 175a/15
şehâdet i.- dügi 146b/4
şerḥ i.- dügi 160b/16
tağayyür i.- dügi 95b/4
ta' yîn i.- dügi 126a/7
ta' zîm i.- dügi 111a/11
tekellüm i.- dügi 16b/16, 91b/16
te' sîr i.- dügi 172b/9
te' yîd i.- dügi 75b/9
terevvüc i.- dügi 191b/10
tezevvüc i.- dügi 128a/5, 129a/8,
132b/2
vefât i.- dügi 133a/1
zemm i.- dügi 43b/4
zîkr i.- dügi 130b/9
meyl i.- dügiçün 209b/1
sürûr i.- dügiçün 189a/2
i.- dügim 60b/12, 80a/11
zîkr i.- dügümüz 163b/3
i' tikâd i.- dügümüzen ötüri 114b/2
i.- dügümüzi 81b/15
ta' zîm i.- dügümüzi 111b/8
sevḳ i.- dügümüz 41b/9, 175b/11
cimâ' i.- dügin 188b/9
ikrâm i.- dügin 101b/4
naẓar i.- dügin 22a/15
zîkr i.- dügin 120b/11
naḳl i.- düginde 190b/3
beddu' â i.- düginden ğayrı 25b/5
i.- dügine 28b/15, 229b/2
i' râz i.- dügine 234a/16
nefret i.- dügine 234a/16
i.- dügini 85a/1, 88a/2
taşdıḳ i.- dügini 120a/14
'add i.- düginün 187a/9
i.- dügin 137b/11
nehy-ı münker i.- dügin 54b/10
şikâyet i.- dügin 80a/10
i.- düginiz 88b/14
i.- dügüm 170b/1
cem' i.- dügüm 14a/4
emr i.- dügüm 203a/11
meyl i.- dügüm 233b/13
tedbîr i.- dügümüz 37a/11
cem' i.- dügün 13b/2
i.- dügün 13b/4
ri' âyet i.- dügün 219a/14
taḥfif i.- dügün 202a/6
zîkr i.- dügün 120b/14
faḥr i.- dügüniz 31a/7
i.- dük 88a/10
halk i.- dük 24a/15
seyr i.- dük 99a/4
tağyîr i.- dük 185b/10
cem' i.- dükçe 3a/16
cimâ' i.- dükçe 194b/11
ziyâret i.- dükçe 153b/4
beddu' â i.- dükde 22a/17

- binā i.- dükde 72b/7
cenk i.- dükde 58b/12
cimā^c i.- dükde 183b/17, 190b/7
da^c vet i.- dükde 232a/2
helāk i.- dükde 154a/12
işāl i.- dükde 119a/9
kaşd i.- dükde 128a/1, 229b/12
melāmet i.- dükde 181b/4
men^c i.- dükde 97a/5
^c arz i.- dükde 108a/13
ricā i.- dükde 31b/3
sefer i.- dükde 56b/8
su[’]āl i.- dükde 202b/18
tedāhül i.- dükde 192b/17
teşekkür i.- dükde 34a/14
tezevvüc i.- dükde 152b/5
tezvīc i.- dükde 137a/1
vefāt i.- dükde 129a/5, 146a/14,
161b/11, 201a/15
zıkr i.- dükde 85a/12
i.- dükden şonra 14b/5, 38b/13,
126a/14, 231b/5, 235a/15
cem^c i.- dükden şonra 136b/7
da^c vā i.- dükden şonra 216a/4
azāb i.- dükden şonra
haml i.- dükden şonra 220a/11
ihrāz i.- dükden şonra 38b/5
i[’]lām i.- dükden şonra 127a/14
ittifāk i.- dükden şonra 51a/1
kaḅül i.- dükden şonra 108b/15
kaḅz i.- dükden şonra 126a/16
pāk i.- dükden şonra 226b/15
rivāyet i.- dükden şonra 39b/11
taḅrīr itdükden şonra 231b/5
tamām i.- dükden şonra 146b/13
teslīm i.- dükden şonra 127a/4
vefāt i.- dükden şonra 22b/16,
152b/14, 153a/17, 161b/8
i.- dükleri 16a/7, 18a/16, 19a/13,
206a/6
cimā^c i.- dükleri 65a/12
ḅükm i.- dükleri 94a/16
ihṭilāf i.- dükleri 100a/11
iḅṭidā i.- dükleri 230a/15
inşād i.- dükleri 18a/15
irād i.- dükleri 25a/15
işṭihā i.- dükleri 82b/14
mesken i.- dükleri 23a/11
naḅl i.- dükleri 23b/1
^c arz i.- dükleri 207b/16
^c azāb i.- dükleri 140a/15
sevk i.- dükleri 162a/14
taşnīf i.- dükleri 92a/3
tekmīl i.- dükleri 163a/16
tezellül i.- dükleri 183b/5
zıkr i.- dükleri 25a/3, 142b/15,
162a/13
kaşd i.- düklerince 78a/16
kaḅül i.- düklerinde 232a/3
kaşd i.- düklerinde 173a/15
tezevvüc i.- düklerinde 87b/17
i.- düklerinden şonra 230a/14
mübālağa i.- düklerinden gayrı
104b/11
defn i.- düklerinden şonra 152a/5
^c add i.- düklerinin 26a/8
i.- düm 84a/8, 88a/15
bey^c i.- düm 211b/16
bi^c at i.- düm 121a/10
ḅāşıl i.- düm 159a/14
ḅidmet i.- düm 144b/14
ihşān i.- düm 57b/6
ihṭiyār i.- düm 234b/4
ittihāz i.- düm 189b/12
kaḅül i.- düm 126a/8, 140b/5,
147b/3, 240a/1
kelime-yi ihṭiyār i.- düm 57b/1
men^c i.- düm 78a/16
nidā i.- düm 175b/1, 237a/16
^c idād i.- düm 188a/1
ricā i.- düm 86b/12, 228a/17
rücū^c i.- düm 124b/2
şabr i.- düm 78a/15
su[’]āl i.- düm 58b/1, 171b/10
temāşā i.- düm 99a/2
tesmiye i.- düm 160b/8
yemīn i.- düm 209b/5
ilticā i.- düm 114b/10
i.- düm 88a/8, 236a/4
āzād i.- düm 143b/2, 143b/3
cefā i.- düm 144a/4
ihṭiyār i.- düm 90a/12
zinā i.- düm 73b/9
i.- düm 89a/17, 226a/14
ittihāz i.- düm 30b/13
vaż^c i.- düm 30b/16
nidā i.- dürdi 136a/4, 136a/12
i.- e 85a/14, 91a/13, 107b/12,
116b/14, 116b/15, 177a/15, 212a/3
meyl i.- e 208b/16

muḳābele i.- e 76a/2
 ricā i.- e 200a/6
 ḥükm i.- ecegin 64a/3
 ta' bīr i.- eceğünize 83b/2
 i.- ecek 50a/9, 154b/4, 228a/15
 feraḥ i.- ecek 57b/16
 ittiḥāz i.- ecek 189a/11
 'azāb i.- ecek 200a/7
 ricā i.- ecek 142a/14
 i.- eler 79a/16, 81b/16, 85a/2,
 91a/9, 205a/11, 240b/18
 bezl i.- eler 84b/17
 feryād i.- eler 89a/13
 ğazā i.- eler 83a/10
 ḥarāb i.- eler 66b/4
 iḳrām i.- eler 122a/8
 ittiḥāz i.- eler 76b/2
 izhār i.- eler 80a/4
 ḳabūl i.- eler 76b/5
 men' i.- eler 190b/9
 müdāvemmet i.- eler 54b/5
 şarf i.- eler 53a/16
 su'āl i.- eler 147a/3
 teklīf i.- eler 56b/11
 terk i.- eler 226a/16, 228a/7
 teveccüh i.- eler 105a/17
 vefāt i.- eler 79a/15
 i.- elim 164a/11, 195b/15
 i.- elüm 107b/12
 i. elüm mi 91a/16
 beyān i.- elüm 162b/10
 ḥādım i.- elüm 83b/6
 ḥādım i.- elüm mi 81a/1
 iḳdām i.- emediler 88a/3
 irād i.- elüm 135a/8, 200a/15
 ḳatlı i.- elüm 82a/13, 107b/12
 'afv i.- elüm 202b/16
 teslīm i.- elüm 25b/17, 112b/12
 tesmiye i.- elüm 136b/9
 yād i.- elüm 92a/4
 yārdım i.- elüm 102b/15
 zıkr i.- elüm 182a/8
 ziyāret i.- elüm 153b/3
 i.- em 60b/8, 103b/9
 cem' i.- em 60b/10
 fehm i.- em 60b/5
 iftiḥār i.- em 81a/3
 istiġmāl i.- em 136b/11
 ḳahr i.- em 60b/9
 mübāhāt i.- em 81a/3

muḳātele i.- em 60b/11
 pāyimāl i.- em 31a/4
 ta' bīr i.- em 124b/8
 tezvīc i.- em 77a/4
 tedbīr i.- em 60b/6
 te' aḳḳul i.- emedi 22a/2
 telaffuz i.- emezsin 154b/4
 tafşil i.- er 17a/17
 i.- en 16a/14, 26b/6, 127b/2,
 136b/5, 192a/16, 192b/4, 199b/1
 delālet i.- en 23b/7, 39b/1
 emr i.- en 226a/8
 ḥādım i.- en 88b/4
 ḥürmet i.- en 141a/2
 işābet i.- en 86b/11
 isnād i.- en 214b/17
 ma' zūr i.- en 181b/7
 melāmet i.- en 222b/12
 mu' ānaḳa i.- en 123a/2
 muşāfaḥa i.- en 123a/3
 naẓar i.- en 240b/9
 'āzāb i.- en 181b/5
 peydā i.- en 136a/16
 serzeniş i.- en 28b/8
 tafşil i.- er 17a/17
 taḥḳir i.- en 170a/12
 tettebbu' i.- en 36b/12
 teḳaddüm i.- en 192a/10
 tercih i.- en 42b/7
 vefāt i.- en 133b/15
 zühür i.- en 37a/7
 cet i.- enden 79a/1
 i.- ene 177a/4, 180b/12
 inkār i.- ene 181b/17
 i.- enler 231a/16
 ğazā i.- enler 79a/5
 hicret i.- enler 79a/3
 ḥurūc i.- enler 107a/3
 iktifā i.- enler 231a/16
 mücāhede i.- enler 78b/3
 naẓar i.- enler 240b/17
 ricā i.- enler 228a/17
 ḥādım i.- enlerden 87b/13
 ḥādım i.- enlerdür 89a/6
 i.- enlere 50a/18, 56b/3, 160a/15
 tefāḥür i.- enlere 29b/9
 tereddüd i.- enlere 175b/7
 su'āl i.- enlere 56b/2
 tecebbür i.- enleri 55a/9
 hicret i.- enlerüj 106a/9

kat' i.- enlerün 16b/8, 78b/4
muhâlefet i.- enlerün 176b/5
i.- enün 41a/14
ictinâb i.- enünüzdür 30a/6
i.- enjde 56a/15
i.- er 56b/14, 77a/16, 96b/2,
111a/16, 150b/4, 157a/3, 163b/9,
167a/10, 176b/16, 177b/11, 177b/14,
185b/9, 189a/2, 200b/13, 202b/11
beyân i.- er 16b/14, 17a/10,
84a/17, 99a/13, 123b/12, 157b/3
cefâ i.- er 228a/5
celb i.- er 165b/4
delâlet i.- er 25a/17, 36a/17, 51b/4
delelet i.- er 74b/2
emr i.- er 114a/11
esîr i.- er 198a/2, 232b/17
ezhâr i.- er 95a/11
ğiybet i.- er 57b/15
ğayr-ı taqdîr i.- er 37a/14
helâk i.- er 56b/15, 239b/12
hesâb i.- er 205b/4
hiss i.- er 68a/3
hîtab i.- er 124b/8
hükûm i.- er 43b/2
icâb i.- er 165a/4
icâb i.- er 118b/12, 125a/15
idhâl i.- er 36a/1, 41b/3
ifâ i.- er 167b/17
ifâde i.- er 195a/13
ifşâ i.- er 33b/6
ihtiyâr i.- er 168a/2
ilka i.- er 66b/2
imtiyhân i.- er 169b/8, 169b/11
inşâd i.- er 37a/2
irşâd i.- er 44b/13, 45a/5
isabet i.- er 57b/4
işâret i.- er 236a/1
izâle i.- er 199a/12
kaşd i.- er 209b/13
kışşa-ı beyân i.- er 17b/6
kifâyet i.- er 42a/9, 57b/3,
231a/15
melâmet i.- er 221a/10
meyl i.- er 208a/7
murâd i.- er 175b/16
naql i.- er 22a/8, 29b/9, 82a/7,
146a/2, 150a/11, 153a/16, 155a/13,
197a/13
naşihat i.- er 148b/12

naẓar i.- er 195b/12
nehy i.- er 114a/12
redd i.- er 42b/7
ricâ i.- er 228a/7
rivâyet i.- er 21a/11, 22a/14,
22b/2, 30b/11, 38b/8, 39b/6, 39b/15,
40a/1, 40a/7, 40b/8, 40b/14, 41a/2,
41a/11, 41a/16, 45a/14, 45b/14, 51b/13,
52b/8, 57b/10, 66b/9, 72a/5, 76a/10,
77b/3, 78b/10, 79a/6, 79a/10, 79b/7,
85b/13, 86b/1, 87b/15, 96b/9, 97a/1,
97b/10, 98a/3, 98a/17, 103b/14, 114b/11,
117b/6, 124a/11, 133a/13, 133b/11,
135a/15, 135b/10, 135b/15, 137a/10,
141a/11, 141b/5, 150a/3, 152b/11,
153b/7, 154a/6, 156b/16, 184a/13,
186b/5, 191b/15, 194b/9, 194b/13,
199b/7, 199b/11, 200a/17, 200b/9,
200b/17, 201a/14, 201b/4, 201b/8,
201b/16, 202b/4, 202b/9, 203b/10,
204b/2, 204b/15
şikâr i.- er 210a/9, 217a/15
şikâyet i.- er 181a/6
tafsîl i.- er 17b/12, 104b/3, 130b/6
taqbîh i.- er 54b/7
taqlid i.- er 178a/8
taşdik i.- er 75a/11
tebyîn i.- er 17a/13, 104a/15
tecessüs i.- er 128b/8
tekebbür i.- er 81b/10
tekrâr i.- er 181a/7
temellük i.- er 57b/14
te'yîd i.- er 25a/4
teveccüh i.- er 183b/16
tezvîc i.- er 124b/9
taleb i.- er 238a/2
tavâf i.- er 77a/10
zîkr i.- er 42a/12, 192a/15
zinâ i.- er 193b/17
ziyâret i.- er 153b/2
zuhûr i.- er 177a/8, 224b/16
zulm i.- er 203a/3
kabûl i.- er misin 140b/4
i.- erdi 58b/14, 59b/11, 141b/2,
203b/16
beyî' i.- erdi 74b/14
emr i.- erdi 139b/3, 204b/17
hîtab i.- erdi 95a/5
ihşân i.- erdi 62a/14, 132a/8
ihyâ i.- erdi 51b/15

ikrām i.- erdi 152b/17
inşād i.- erdi 142b/6
mustağnī i.- erdi 95b/14
nazar i.- erdi 98a/6
‘ibadet i.- erdi 46a/5
‘ibādet i.- erdi 73a/1
‘inād i.- erdi 153a/10
secde i.- erdi 207b/13
taḥammül i.- erdi 139b/15
taşadduk i.- erdi 75a/6
taşarruf i.- erdi 38a/4
taşdīk i.- erdi 75a/6
tebdil i.- erdi 145a/6
tebessüm i.- erdi 153a/11
tekellüm i.- erdi 148a/11
tekrār i.- erdi 140a/8, 170b/5,
194b/17
telaffuz i.- erdi 145a/9
temenni i.- erdi 96a/8
terbiye i.- erdi 152b/4
teslīm i.- erdi 141a/14
tezkīr i.- erdi 127a/11
tımār i.- erdi 152b/15, 154b/8
zārb i.- erdi 46a/12
ziyāret i.- erdi 153a/13
i.- erdük 113a/6
i.- erdüm 80b/1, 150a/13
emr i.- erdüm 80a/15
ḥıfz i.- erdüm 141a/15
iḥtiyār i.- erdüm 39a/4
melāmet i.- erdüm 221a/9
ta‘yīb i.- erdüm 221a/9
temāşā i.- erdüm 97a/2, 98a/8
taşdīk i.- erek 78a/17
i.- erem 86a/11, 213a/9, 213a/10
faḥr i.- erem 182b/13, 182b/17
ḥavf i.- erem 56a/14
żann i.- erem 56a/10
i.- erin 139b/11
da‘vet i.- erin 119a/17, 119b/3,
119b/5, 119b/6
inhā i.- erin 118b/6
intikām i.- erin 87b/13
kaḅül i.- erin 52a/4
muḥabbet i.- erin 195a/3
‘ālām i.- erin 118b/5
şükr i.- erin 118b/5
teftiş i.- erin 110a/8
żarar i.- erin 110a/6
ziyāret i.- erin 139b/9

i.- erken 77a/10
ğusul i.- erken 22a/14
seyr i.- erken 97a/3
talāvet i.- erken 116b/6
i.- erler 56a/9, 56a/13, 66a/14,
66a/15, 67a/4, 97a/6, 111b/5, 128a/1,
173b/11, 209a/14, 231b/11
aḥz i.- erler 184a/10
bezl i.- erler 173a/16
cefā i.- erler 73b/10
ḥal i.- erler 173a/17
ḥesāb i.- erler 203a/16, 203a/17
ḥıyānet i.- erler 203a/11
ḥıdmet i.- erler 77b/2
iftihār i.- erler 76a/5
i‘tibār i.- erler 190a/1, 190a/2
istiḥdām i.- erler 85a/8
isti‘māl i.- erler 20a/10, 99b/6
iṭāle i.- erler 191b/17
iṭlāk i.- erler 44b/6
kaḅ i.- erler 189b/14
kaṭ‘ i.- erler 91b/7
kesb i.- erler 184a/8
kışāş i.- erler 203b/1, 204a/13
melāmet i.- erler 173a/4
mübālağa i.- erler 208a/2
müttekā-yı tesmiye i.- erler 92b/8
naqş-ı ‘ahd i.- erler 56a/2
nazar i.- erler 190a/1
nisbet i.- erler 19b/10
‘amel i.- erler 169a/15
‘azāb i.- erler 140a/9
‘itizār i.- erler 67a/15
rağbet i.- erler 34b/3
ricā i.- erler 134a/10
rivāyet i.- erler 37b/13, 51b/12,
131b/1, 148b/10, 148b/17, 204b/12
sa‘y i.- erler 171b/3
sefer i.- erler 217b/9
semi‘ i.- erler 215b/1
su‘āl i.- erler 46a/17, 101a/12
taḅlīd i.- erler 169a/17
tefaḥir i.- erler 164a/1
telaffuz i.- erler 189b/13
te‘sīr i.- erler 172b/10
terciḥ i.- erler 169a/17
terk i.- erler 70a/4, 70a/7
tesmiye i.- erler 136b/11
teşbiye i.- erler 158b/16, 159a/2,
159a/3

- zabt i.- erler 225b/17
 zıkr i.- erler 56a/9
 i.- erlerdi 81a/5, 84b/11
 cimā^c i.- erlerdi 65a/13
 fahr i.- erlerdi 29a/15
 hizmet i.- erlerdi 157a/17
 hizmet i.- erlerdi 103b/4
 muhabbet i.- erlerdi 35a/5
^cazāb i.- erlerdi 73b/4, 140a/7
^cibādet i.- erlerdi 122b/7
 raqş i.- erlerdi 96b/14
 ri^cāyet i.- erlerdi 107a/13
 rivāyet i.- erlerdi 145b/5
 tesmiye i.- erlerdi 136b/13,
 160a/13
 ziyāret i.- erlerdi 153b/4
 i.- erlerse 202b/5, 202b/6
 secde i.- ermiş 230a/9
 iqdām i.- ermiyim 83a/15
 i.- erse 33a/2, 199a/14, 203a/5,
 213a/13, 214a/12
 harām i.- erse 214a/10
 hüküm i.- erse 175b/3
^cazl i.- erse 190a/16
 ricā i.- erse 206a/9
 süm^cā i.- erse 33a/2
 tevaqquf i.- erse 235b/9
 i.- erseñ 42b/2, 202a/6
 qabül i.- ersen 47a/8
 hüküm i.- erseñ 216b/7
 nefret i.- erseñ 167b/6
 i.- erseñüz 201a/4
 qatlı i.- erseñüz 139b/8
 i.- ersin 43a/6, 81b/16
 beddu^cā i.- ersin 154b/5
 dermān i.- ersin 47a/4
 hayf i.- ersin 169b/13
 hicv i.- ersin 42b/12, 43a/1
 hicvmi i.- ersin 43a/5
^carbede i.- ersin 217a/13
^cişmet i.- ersin 52a/3
 şetm i.- ersin 74b/17
 şifā i.- ersin 47b/5
 yardum i.- ersin 52a/2
 böyle i.- ersiz 149a/3
 imtinā^c i.- ersiz 219b/5
 işābet i.- ersiz 167a/13
 kifāyet i.- ersiz 51b/8
 haṭā i.- ersün 24a/4
 melāmet i.- ersün 42b/9
 nazār i.- ersün 22a/16
 seyr i.- erük 232a/1
 i.- erüm 55b/17, 115a/14, 125b/3,
 125b/4, 125b/16
 iqrār i.- erüm 101b/16, 120a/5,
 125b/17
 qabül i.- erüm 87b/11
 muhabbet i.- erüm 170b/9
 şehādet i.- erüm 119a/2, 120a/6,
 121a/3, 121b/2
 cem^c i.- erüz 61a/7
 fetḥ i.- erüz 66b/1, 66b/2
 hizmeti i.- erüz 103b/5
 itā^cat i.- erüz 43a/12
^cazāb i.- erüz 63a/8
 secde i.- erüz 111a/13
 şehādet i.- erüz 146b/3
 ta^czīm i.- erüz 43a/14, 111b/8
 taleb i.- erüz 89a/6
 zann i.- erüz 67b/9
 i.- esin 13a/16, 51b/17, 139b/13
 cem^c i.- esin 57a/7
 hıfz i.- esin 61a/4
 idrāk i.- esin 61a/7
 işāret i.- esin 108b/11
 nazār i.- esin 61a/7
 nehy i.- esin 50a/9
 nikāḥ i.- esin 124a/8
 ricā i.- esin 108b/10
 temāşā i.- esin 97b/3
 terk i.- esin 139b/12
 teslīm i.- esin 112b/10
 tezvīc i.- esin 125b/10
 bend i.- esiz 61b/17
 ḥalvet i.- esiz 90b/12
 tamām i.- esiz 62a/2
 i^clām i.- esün 127a/6
 sedd i.- esün 64b/7
 i.- esüz 62a/3
 i.- eyin 137b/1, 170a/14, 216b/1
 beyān i.- eyin 95a/14
 du^cā i.- eyin 155b/4
 mülākāt i.- eyin 46a/7
 redd i.- eyin 110a/10
 rivāyet i.- eyin 238b/6
 su^cāl i.- eyin 69b/6
 ta^cyīb i.- eyin 115b/10
 i.- eyin mi 84a/9
 ḥādım i.- eyin mi 85a/13
 te^cdīb i.- eyin mi 203a/4

i.- ıcek 50a/11, 115a/3, 184a/1
 istimā^c i.- ıcek 110a/17
 su^ʿāl i.- ıcek 172a/5
 zıkr i.- ıcek 171b/17
 vefāt i.- ince 141a/15, 144b/9,
 154a/5
 i.- me 84a/10
 muḥālefet i.- me 217b/13
 tecāvüz i.- me 235a/17
 da^cvet i.- mede 58b/2
 i.- meden 205a/9
 ḥalt i.- meden 215a/16
 resm i.- meden 231a/7
 sefer i.- meden 56b/7
^cafv i.- meden ğayrı 202a/16
 iltifāt i.- medi 72a/11
 ḳabül i.- medi 49a/7
 kifāyet i.- medi mi 69b/5
 men^c i.- medi 31b/17
 rücū^c i.- medi 49a/6
 taġyir i.- medi 124a/5
 yaġma i.- medi 219b/3
 i.- mediler 231b/9
 iḥtiyār i.- mediler 41a/8
 iṭlāk i.- mediler 188a/17
 ḳabül i.- mediler 50a/11
 taġyir i.- mediler 231b/9
 ŧirk i.- mediler 230a/12
 nüzül i.- medin 16a/9, 36b/14
 iḥtiyār i.- medüġini 52a/13
 müsāra^c at i.- medük 25b/4
 ḥidmet i.- medüm 126b/3
 ittiḥāz i.- medüm 30b/14
 sücüd i.- medüñiz 111a/12
 i.- mege 18b/7, 37a/12, 95a/12,
 119b/3, 119b/4, 121a/16, 173a/16,
 229b/12
 cebb i.- mege 80b/1
 cihād i.- mege 104a/5
 def^c i.- mege 105a/2
 devā i.- mege 47b/6
 hicret i.- mege 107a/1
 intizā^c i.- mege 229b/9
 ḳabül i.- mege 21a/17
 ḳatl i.- mege 50a/13
 keŧf i.- mege 214b/14
 nikāḥ i.- mege 125a/1
 nutḳ i.- mege 43a/9
 redd i.- mege 2b/5
 ri^cāyet i.- mege 114b/7

ŧabr i.- mege 226a/7, 227a/5
 secde i.- mege 111a/10
 taŧarruf i.- mege 37a/10
 tecāvüz i.- mege 2b/5
 talāvet i.- mege 122b/11
 terk i.- mege 183b/8
 teslīm i.- mege 110a/7
 i.- megi 225b/12, 225b/13
 istimāġ i.- megi 28a/15
 tezevvüc i.- megi 154a/8
^cār i.- megi 119b/12
 i.- megin 2a/6, 14a/2
 i^ctiḳād i.- megin 103a/10
 taḳdüm i.- megin 235a/10
 i.- mek 42a/12, 99b/5, 111b/5,
 167a/15, 167b/1, 176b/14, 187a/3,
 188a/1, 200b/14, 200b/15, 214b/7
 beddu^cā i.- mek 25b/3, 25b/17
 binā i.- mek 73a/14
 cefā i.- mek 200a/8
 cimā^c i.- mek 183b/10, 184a/15
 da^cvet i.- mek 104a/16, 118a/11
 du^cā i.- mek 55b/4
 emānete ḥiyānet i.- mek 114a/12
 ġaza i.- mek 144b/15
 ḥādım i.- mek 84b/2, 91b/1
 ḥamd i.- mek 118b/7
 ḥavāle i.- mek 58b/12
 hicret i.- mek 102a/2, 105a/16
 ifrāġ i.- mek 190a/16
 iḥtirāz i.- mek 194a/2
 iḳtizā i.- mek 74a/16
 inkār i.- mek 176b/6
 i^ctimād i.- mek 41b/16
 iŧbāt i.- mek 135a/6
 ittiḥāz i.- mek 192a/15
 luṭf i.- mek 200a/2
 men^c i.- mek 128a/4
 meyl i.- mek 170a/2, 199a/1
 mülāyemet i.- mek 202a/3
 naḳar i.- mek 165a/11, 165b/3
^cazāb i.- mek 89a/16
^cibādet i.- mek 53b/2, 67b/1
 rüŧen i.- mek 58b/9
 seyr i.- mek 62b/4
 ŧefḳat i.- mek 202a/3
 taḥammül i.- mek 41a/5
 taḥıyyat i.- mek 111b/5
 ta^czım i.- mek 111b/7
 tecāvüz i.- mek 105b/7

tekellüm i.- mek 189b/17
tekrār i.- mek 50b/11
terk i.- mek 166a/4, 206b/6
teşbiye i.- mek 170a/10
tevbîh i.- mek 182a/7
taleb i.- mek 190b/7, 226a/15
zemm i.- mek 43a/15
zıkr i.- mek 157b/1, 206b/4
zühür i.- mek 37a/6
da^ç vet i.- mek için 17a/14
şarf i.- mekde 210b/7
i.- mekden 29b/14
ğazā i.- mekden 83a/6
cem^ç i.- mekdür 20a/15
i.- mekdür 187b/16
emr i.- mekdür 92b/5
haşş i.- mekdür 40a/11
idhāl i.- mekdür 41b/7
ihtiyār i.- mekdür 190a/13
medh i.- mekdür 99b/10
minnet i.- mekdür 57b/7
taleb i.- mekdür 99b/4
i.- mekle 191a/15, 226b/3
i^ç rāz i.- mekle 228a/6
i^ç tāk i.- mekle 81a/14
istimāğ i.- mekle 46a/9
muḥabbet i.- mekle 170b/4
muḥalefet i.- mekle 192b/1
^ç atf i.- mekle 10b/4
rencide i.- mekle 104b/11
resm i.- mekle 237b/15
tafşil i.- mekle 77a/13
taḥliş i.- mekle 76a/7
terk i.- mekle 144a/4
ḳabūl i.- mem 52a/4
cefā i.- memek 202a/4
teklif i.- memek 201a/3
men^ç i.- memiş 207a/7
mu^ç āmele i.- memiş 116a/17
ezhār i.- memişdür 140a/6
ḥilāf i.- memişdür 33b/13
ḥiṭāb i.- memişdür 94b/8
i^ç tibār i.- memişdür 172a/3
terk i.- memişdür 140b/15
i.- memişler 163a/14
ittihāz i.- menüñ 18b/5
tesmiye i.- menüñ 188b/15
i.- meñ 114a/9, 201b/3
bühtān i.- meñ 114a/16
cefā i.- meñ 202a/12

malāmet i.- meñ 170b/1
^ç azāb i.- meñ 202a/17
te^ç accüb i.- meñ 228b/11
te^ç accüb i.- meñüz 234a/17
i.- mese 42a/15, 151a/13
teklif i.- mesün 200b/6
ḥādım i.- mesünler 80a/13
ihtiyār i.- meye 193a/11
men^ç i.- meye 31b/16, 83a/5
ri^ç āyet i.- meye 117b/12
şabr i.- meye 182a/2
müsāra^ç at i.- meyecek 22a/4
men^ç i.- meyeler 234a/7
nisbet i.- meyesiz 29b/16
nevmid i.- meyesün 21a/17
meyl i.- meyeyin 213b/7
cem^ç i.- meyince 136b/7
ḥādım i.- meyince 79b/16
ḳabūl i.- meyince 73a/7
şerik i.- meyün 113b/3
i.- meyüp 207a/7
fevt i.- meyüp 10b/1
iḳrār i.- meyüp 216a/8
iltifāt i.- meyüp 208b/15
ḳabūl i.- meyüp 66b/8, 126b/5,
205a/12
ḳaṭ^ç i.- meyüp 73a/3
muḥālefet i.- meyüp 194a/10
mübālağa i.- meyüp 200a/3
şive i.- meyüp 183b/5
şükr i.- meyüp 50b/8
taḥammül i.- meyüp 143b/12
taḳşir i.- meyüp 38a/2
taḳşir i.- meyüp 67a/13
tenzil i.- meyüp 171b/1
te^ç hır i.- meyüp 208b/13
terk i.- meyüp 70a/9, 205b/5,
231b/12
i.- mez 180b/4
buḥl i.- mez 37a/15
ifşā i.- mez 227a/17
kār i.- mez 234a/11
maḥzūn i.- mez 38b/11
naẓar i.- mez 195b/10, 195b/11
şefkat i.- mez 212b/15
terk i.- mez 199a/7
ziyān i.- mez 219b/1
ri^ç āyet i.- mezdük 113a/5
melāmet i.- mezdüñ 181b/7
tevaḳḳuf i.- mezim 130a/10

i.- mezler 173b/5
ārzū i.- mezler 166a/15, 188a/12
endīşe i.- mezler 173b/8
men^ç i.- mezler 127b/15, 128a/2
^çadd i.- mezler 196a/14
^çazāb i.- mezler 196a/2
secde i.- mezler 109b/14
taḳayyüd i.- mezler 91b/9
terk i.- mezler 70a/5, 70a/7
i.- mezlerse 84b/13
rücū^ç i.- mezse 48b/14
rücū^ç i.- mezsen 49a/9
i.- mezsın 211a/7
teklīf i.- mezsın 60b/15
ziyāret i.- mezsın 144a/5
secde i.- mezüz 111a/8, 111a/13
i.- miş 81b/14, 215a/5, 232a/5,
232a/7
beyān i.- miş 45b/1
bürüz i.- miş 12b/16
cem^ç i.- miş 215a/8
cimā^ç i.- miş 49b/17
dā^ç iye-yi zühūr i.- miş 11b/2
emīn i.- miş 104b/17
emr i.- miş 80a/12, 125a/1
esīr i.- miş 235b/6
hıfz i.- miş 80b/16
hicret i.- miş 127b/6
huṭur i.- miş 79b/10
irtikāb i.- miş 83b/8
işāret i.- miş 235a/11
ittifāḳ i.- miş 109b/16
ḳarār i.- miş 110a/6
ḳatl i.- miş 84a/11
muḫabbet i.- miş 51b/1
muḫālefet i.- miş 192a/17
mülākāt i.- miş 71a/6
^çişyān i.- miş 91a/11
rivāyet i.- miş 20b/15
şulḫ i.- miş 178a/12
şu^çūd i.- miş 13a/1
tafşīl i.- miş 83a/16
telfīḳ i.- miş icrāsını
teveccüh i.- miş 123a/10
tezevvüc i.- tmiş 38a/8
yardum i.- miş 72b/5
yemīn i.- miş 136b/6
zūlm i.- miş 87a/6, 214b/17
i.- mişdi 140b/13
i.- mişdür 1b/7, 35a/17, 111a/15,

172b/17, 189a/12, 200b/2, 210b/16,
218b/1
aḫz i.- mişdür 172b/17
aşkāre i.- mişdür 140a/5
āzād i.- mişdür 145b/11, 148a/13,
152b/5
i.- mişdür 35a/13, 169b/6
beşāret i.- mişdür 125b/7
beyān i.- mişdür 148a/9, 160b/5,
162a/10, 185b/13
bī-ār i.- mişdür 210a/3
da^çvā i.- mişdür 34a/4
du^çā i.- mişdür 123a/14
esīr i.- mişdür 238b/9
firār i.- mişdür 158b/1
ğāzab i.- mişdür 88b/4
ḫased i.- mişdür 197b/6
ḫıfz i.- mişdür 161b/13
hicret i.- mişdür 105b/15, 106a/1,
152a/1, 162a/3
iḫdās i.- mişdür 231a/14
iḫrāc i.- mişdür 146b/8, 147a/5
iḫtiyār i.- mişdür 189a/4
iḫzār i.- mişdür 168a/13
iḳtiżā i.- mişdür 33b/17
ilkā i.- mişdür 116a/15
işāl i.- mişdür 116a/15
inşād i.- mişdür 181b/4
i^çanet i.- mişdür 83b/8
i^çtāḳ i.- mişdür 82a/6
irāde i.- mişdür 158b/14
işābet i.- mişdür 169a/12
işāret i.- mişdür 34b/17, 37b/3,
170a/4, 191a/1, 210b/12
ḳabūl i.- mişdür 111b/4
ḳaşd i.- mişdür 174b/8, 233a/1
ḳatl i.- mişdür 140a/3
ḳul i.- mişdür 217b/11, 237b/13,
237b/15, 239a/13
meyl i.- mişdür 173b/16
muḫtāc i.- mişdür 201b/7
muvācehe i.- mişdür 95a/8
mübtelā i.- mişdür 71a/16
mühīn i.- mişdür 194b/1
naḳl i.- mişdür 94b/10, 99b/9,
100b/6, 132a/2, 145a/10, 178b/3, 189a/6
^çayān i.- mişdür 107a/9
peydā i.- mişdür 135b/12, 229b/4
raḫmet i.- mişdür 88b/4
rivāyet i.- mişdür 25a/6, 38a/9,

72b/9, 72b/14, 93a/1, 94b/16, 101a/7,
128a/7, 132a/1, 135a/10, 136b/2,
139b/17, 147a/7, 148b/1, 149b/15,
156a/16, 156b/12, 161b/14, 165a/9,
182b/7

sebat i.- mişdür 103a/2
sebkat i.- mişdür 172b/3
taḥmīs i.- mişdür 218b/6
taşriḥ i.- mişdür 102a/5, 160b/3,

165a/15, 175b/13

tecyir i.- mişdür 169b/6
tekellüm i.- mişdür 72b/15,

94b/12

tenbīh i.- mişdür 35b/15
terciḥ i.- mişdür 76a/7
tergīb i.- mişdür 36a/2
tezevvüc i.- mişdür 161b/9
tezvīc i.- mişdür 90a/17

vefāt i.- mişdür 129a/5, 129b/2,
132b/10, 145b/14, 154b/11, 156b/4,
157a/11, 161b/12

zıkr i.- mişdür 19b/8, 100b/2,
127b/2, 135a/6, 147b/9, 149b/11,
149b/14, 160b/15, 189b/11, 190b/1,
190b/3

āzād i.- mişim 143b/5
rivāyet i.- mişken 168a/7
i.- mişler 230a/5

terk i.- mişüzdür 113a/2
cülūs i.- mişler 111a/5
iḥtilāf i.- mişler 51a/2
istidlāl i.- mişler 58b/17
ittifāk i.- mişler 51a/4

rivāyet i.- mişler 130b/13, 131a/2,
203a/8, 204a/14

ta' bīr i.- mişler 190a/9
tefsīr i.- mişler 51a/5

i.- mişlerdür 103b/7, 173b/17,
176b/5, 189b/10, 231a/17, 232a/11

beyān i.- mişlerdür 129a/11
duḥūl i.- mişlerdür 106b/15

ḥüküm i.- mişlerdür 59b/5
iḥtilāf i.- mişlerdür 59a/17,

99a/15, 100a/12

irād i.- mişlerdür 92a/3, 101a/17
istiḥsān i.- mişlerdür 231b/14

keşf i.- mişlerdür 26b/16
muḥālefet i.- mişlerdür 115b/12

mu' āvenet i.- mişlerdür 103a/4
naql i.- mişlerdür 134a/4

‘add i.- mişlerdür 134a/7, 157a/14
rivāyet i.- mişlerdür 11b/16,
45b/3, 145a/12, 149a/17

tağyir i.- mişlerdür 188b/13

ta' yīn i.- mişlerdür 12a/8

taşriḥ i.- mişlerdür 132b/13

te' azzül i.- mişlerdür 173b/17

tevcīh i.- mişlerdür 232a/11

yir i.- mişlerdür 35b/6

zıkr i.- mişlerdür 108a/8, 154a/9

zūhūr i.- mişlerdür 212a/8

icrā i.- miş olar 232a/7

kaşd i.- mişsin 86b/5

i.- mişsiz 231a/11

cebb i.- se 78b/8

duḥūl i.- se 202a/7

ḥādım i.- se 79b/16

ḥādım i.- se 78b/12

ḥaşr i.- se 49b/13

maḥv i.- se 196a/6

niyyet i.- se 37a/14

tezvīc i.- se 147a/12

zūhūr i.- se 193a/5

i.- seler 81a/5

kaşd i.- seler 78b/2

su'āl i.- seler 110b/3

terciḥ i.- seler 187b/1

i.- sem 87b/3

iftihār i.- sem 80a/14

iḥsān i.- sem 161a/3

ricā i.- sem 21a/16

tezvīc i.- sem 87b/5

‘azāb i.- seṅ 140b/1

i.- sün 199a/14

‘amel i.- sün 30a/9

tağyir i.- sün 22a/16

i.- sünler 97a/7

müsāra'at i.- sünler 80a/13

i.- ülden berü 160a/11, 212a/15

kaḅul i.- ün 202b/6

‘afv i.- ün 202b/6

teveccüh i.- ün 233a/4

i.- ün 61b/11, 88b/16, 113b/6,

114a/8, 114a/11, 201a/17

da' vet i.- ün 204b/17

ḥādım i.- ün 80a/15

ḥazır i.- ün 65a/4

iḥtiyār i.- ün 107b/13, 193b/11,

193b/15

i' tiḳād i.- ün 113b/2

isti' māl i.- üñ 182b/15
 abūl i.- üñ 119b/15, 147b/4
 kıyās i.- üñ 98a/13
 mülāzemet i.- üñ 201a/17
 nikāh i.- üñ 182b/12
 'ilām i.- üñ 108a/12
 secde i.- üñ 111a/7
 sedd i.- üñ 48b/12
 tezevvüc i.- üñ 50a/5
 yardım i.- üñ 201a/4
 zevk i.- üñ 224a/3
 i.- üp 1b/3, 2b/10, 4a/2, 10a/2,
 10a/5, 14a/3, 30a/13, 31a/3, 35a/12,
 38a/5, 38b/6, 41a/7, 50a/6, 56b/2, 63a/5,
 63b/8, 68b/17, 73b/10, 76b/17, 87b/4,
 88a/9, 88b/4, 90a/5, 90b/3, 91a/1, 91a/3,
 91b/7, 96b/1, 104b/5, 109b/6, 113a/8,
 114b/7, 118a/1, 119b/11, 121a/2,
 123a/14, 125b/15, 126a/7, 134b/7,
 136b/8, 139a/15, 139b/2, 140b/14,
 142b/5, 150a/6, 153a/1, 161a/7, 167a/12,
 176b/17, 178a/17, 187b/1, 189a/16,
 189b/8, 189b/15, 194a/17, 202a/4,
 202b/7, 202b/12, 218b/11, 219a/17,
 220a/10, 221b/7, 221b/17, 225a/4,
 226b/15, 228a/10, 230b/3, 231a/1,
 231a/9, 231b/8, 231b/10, 232a/5, 238b/1
 add i.- üp 152a/8
 ah i.- üp 114b/5
 ā' rāz i.- üp 72a/10
 arz i.- üp 64a/12
 ayet i.- üp 34b/11
 āzād i.- üp 38a/7, 152b/16
 beddu' ā i.- üp 22b/5
 beyān i.- üp 121b/17, 229b/5
 binā i.- üp 72b/7
 bi' at i.- üp 121a/11
 bī' at i.- üp 101b/15
 cefā i.- üp 91b/8, 207a/6
 cefālar i.- üp 104b/14, 114b/3
 ceht i.- üp 31a/11
 cem' i.- üp 14b/3, 50a/2, 50a/8,
 57a/11, 70b/11, 107b/9, 117b/8, 215a/9,
 230b/5
 cenk i.- üp 59a/16
 cevelān i.- üp 215a/4
 cevr i.- üp 200a/11
 da' vet i.- üp 29a/6, 47b/3,
 104b/10, 110a/8, 113b/1, 116a/3,
 137a/17, 141b/6
 defn i.- üp 143a/15
 delālet i.- üp 8b/5, 59b/9, 163b/17
 derc i.- üp 159a/12
 du' ā i.- üp 21a/15, 21b/10,
 48a/13, 55b/8, 143a/1
 ehil-i tefsīr-i taşrīh i.- üp 188a/7
 emīn i.- üp 125a/16
 emr i.- üp 55b/6
 esīr i.- üp 215b/14
 fahr i.- üp 55a/8
 fehm i.- üp 93b/16
 ferāg i.- üp 51b/6
 ferāgat i.- üp 227a/5
 ferāmuş i.- üp 57b/6
 fetħ i.- üp 122a/14
 gālebe i.- üp 52a/16
 gālibe i.- üp 117b/12, 166b/11
 gāzā i.- üp 101a/15
 gāzab i.- üp 22a/4, 47b/1, 212a/12
 girye i.- üp 150a/6
 ħabs i.- üp 109a/17, 196b/13
 ħādım i.- üp 91a/16
 ħākīr i.- üp 31a/4
 ħalāş i.- üp 56a/7
 ħalk i.- üp 2a/2, 168a/13
 ħareket i.- üp 211b/5
 ħased i.- üp 191a/10, 197b/8
 ħatā i.- üp 238b/2
 ħavāle i.- üp 197a/3
 ħayr du' ā i.- üp 22b/4
 ħazer i.- üp 56a/14
 ħazf i.- üp 100a/15
 ħesāb i.- üp 31a/10
 ħıfz i.- üp 227a/16
 hicret i.- üp 17a/1, 17b/2, 94b/17,
 96b/3, 96b/10, 101b/4, 102a/3, 107b/1,
 123b/8, 124a/2, 127a/11, 142b/2,
 160a/6
 ħiţāb i.- üp 77a/17, 77b/11,
 81a/12, 81b/12, 144b/4, 174b/7, 228b/7
 ħuşūmet i.- üp 60b/4, 137a/15
 ħuşūmet i.- üp 117a/6
 ibtāl i.- üp 231b/10
 icrā i.- üp 50a/13
 idħāl i.- üp 87b/3
 idrāk i.- üp 31a/10
 ifrāz i.- üp 143b/10
 ifsād i.- üp 56b/17
 iftiħār i.- üp 75a/16
 iħşān i.- üp 190a/12

- ih̄tilāf i.- üp 58a/12
ih̄tiyār i.- üp 114b/8
ih̄zār i.- üp 126a/13, 126b/1
ik̄āmet i.- üp 54a/17, 107a/11,
129a/4
ikrām i.- üp 103b/7
ik̄tibās i.- üp 11b/7
iktifā i.- üp 187a/16
ilh̄āh i.- üp 144a/13
imtişāl i.- üp 199b/2
intiḥāb i.- üp 68a/8
intiḫāl i.- üp 34b/7, 34b/16, 35a/6,
158b/14
i'āde i.- üp 202b/17
i'tāk i.- üp 191b/10
i'tāk-ı müyesser i.- üp 51a/10
i'tikād i.- üp 1b/13
irād i.- üp 51b/3
irtibāṭ i.- üp 10b/9
işbāt i.- üp 216a/5
isnād i.- üp 204a/16
istiğfār i.- üp 133b/3
istiğrāb i.- üp 71a/10
istiḥsān i.- üp 231b/4
istikbal i.- üp 146b/11
işāret i.- üp 95b/11, 228b/5
iş'ar i.- üp 27b/7
ittifāk i.- üp 58b/5
ittihāz i.- üp 23a/2
izhār i.- üp 24b/15, 41a/5
ḫabā' il i.- üp 29b/14
ḫabūl i.- üp 43a/12, 114b/1,
126a/6, 178a/16
ḫabz i.- üp 126a/10
ḫana'āt i.- üp 71b/8
ḫaşd i.- üp 128b/6, 132a/9,
137b/13, 210b/9, 211a/7
maḫşūş i.- üp 90b/9
maksūr i.- üp 189b/5
medḫ i.- üp 145b/2
melāmet i.- üp 181a/9, 181b/16
men' i.- üp 107a/13, 110a/11,
114b/4
meyāne i.- üp 200a/5
meyl i.- üp 198b/15, 234a/1
muḫabbet i.- üp 35a/8
muḫtār i.- üp 186a/12
muḫtaşar i.- üp 96a/7
mu'atṭar i.- üp 45a/4
mu'āvenet i.- üp 42b/6, 108b/9
muşāfaḫa i.- üp 87b/2
mücādele i.- üp 229b/8
mülākāt i.- üp 69a/4, 72a/13
mülāyemet i.- üp 18b/9, 106b/9
münācāt i.- üp 147b/1
mü'ebbed i.- üp 8b/13
müşāḫabat i.- üp 67a/2
müṭāla'a i.- üp 240b/14
naḫl i.- üp 51b/11, 97a/12, 129b/6,
183a/9
naşīḫat i.- üp 119b/15
nazar i.- üp 21b/17
naẓm i.- üp 123a/17, 177b/5,
232a/10
neseb i.- üp 226a/14
nidā i.- üp 21b/4, 21b/6, 21b/16,
62a/3, 88a/1, 110b/13, 128b/15, 172a/16
nikāḫ i.- üp 127b/13
nisbet i.- üp 188a/15, 189b/2,
189b/9
niyāz i.- üp 21a/14
nuşret i.- üp 104a/2
nüzül i.- üp 180b/3
'adāvet i.- üp 196b/12
'afv i.- üp 205b/13
'ahde vefā i.- üp 232a/7
'amel i.- üp 129b/13
'arż i.- üp 73a/6
'azab i.- üp 47b/10
'azāb i.- üp 63a/6, 106b/16
'ażab i.- üp 74b/15
'azīmet i.- üp 32a/7
'azl i.- üp 190a/13, 194b/12
'ilām i.- üp 133a/2
'itāb i.- üp 81a/9
peydā i.- üp 112b/6, 136a/8
rağbet i.- üp 84b/16, 177b/1,
185b/11
raḫş i.- üp 98b/4
ref' i.- üp 30b/15, 31a/6
rencide i.- üp 117a/11
reşk i.- üp 37b/8, 89b/2, 147a/3
riḫlet i.- üp 102a/17
ri'āyet i.- üp 31b/17, 114a/13,
202a/10, 202a/14
rivāyet i.- üp 103b/1, 132a/5,
132b/1, 134b/3, 136b/4, 143a/10,
160b/16, 183b/1,
196b/6
rücu' i.- üp 108a/3

- rücū i.- üp 43b/10
şabr i.- üp 78b/1, 89b/5, 89b/14
şarf i.- üp 53a/17, 53b/1
şayha i.- üp 144a/17
sefer i.- üp 68b/7, 83a/10
selām i.- üp 127a/5
selb i.- üp 210a/3
serzeniş i.- üp 28b/5
seyr i.- üp 62b/7, 63b/3, 64a/5,
97a/3
sihr i.- üp 175a/14
sirāyet i.- üp 36b/1
şulh i.- üp 106b/6
suʿāl i.- üp 53b/12, 58a/10,
71b/16
sürür i.- üp 118a/6, 189a/1
şefāʿ at i.- üp 108a/13
şefkat i.- üp 166a/10
şikāyet i.- üp 45b/17
şirk i.- üp 113a/3
şürū i.- üp 125a/12
tağyir i.- üp 189b/7
taḥammül i.- üp 153a/11
taḥdid i.- üp 24a/9
taḥşil i.- üp 46b/2
taḥşin i.- üp 52a/14
taḥiyyat i.- üp 108b/14
taḫsīm i.- üp 22b/17
taḫşir i.- üp 201b/3
tamām i.- üp 161a/5
taʿ lim i.- üp 52a/3
taʿ līm i.- üp 38a/6
taʿ yin i.- üp 2a/14, 68a/10, 115b/5
taʿ zim i.- üp 111a/12
taşarruf i.- üp 26b/1
taşdik i.- üp 121a/7
taşriḥ i.- üp 94b/9
tażarruʿ i.- üp 147b/4
tazmīn i.- üp 164b/4
tebessüm i.- üp 75a/13, 127a/16
tecāhül i.- üp 185a/2
tecehhüz i.- üp 123b/10
techiz i.- üp 17b/5, 129b/14
tedārik i.- üp 108a/6, 127b/10
tedārük i.- üp 67b/11
tefāhür i.- üp 29b/4
tefsir i.- üp 51a/14
teḫassür i.- üp 37b/9
teḫäsüd i.- üp 84b/16
tehlil i.- üp 67a/11
tekellüm i.- üp 82a/10
tekrār i.- üp 164a/1
tenviʿ i.- üp 24b/14
teʿ accub i.- üp 231a/5
teʿ accüb i.- üp 90b/16
teʿ allül i.- üp 81b/10
teʿ azzül i.- üp 165b/6
teʿ mīn i.- üp 230b/2
teʿ şire i.- üp 214b/6
tercīḥ i.- üp 39a/4, 167a/2
tergib i.- üp 104a/5
terk i.- üp 109a/10, 110a/5
tervic i.- üp 139a/3
teslīm i.- üp 73a/7, 108a/9,
108a/11, 109a/7
tesmiye i.- üp 72b/8
tesvid i.- üp 12b/6
tevaḫḫuf i.- üp 42a/1
tevārüd i.- üp 231b/8
tevcih i.- üp 129b/8
teveccüh i.- üp 70b/3, 114a/7,
143b/17, 179a/7
tezekkür i.- üp 145a/3
tezevvüc i.- üp 127b/7, 152b/6,
152b/8, 159b/9, 162a/3
tövbe i.- üp 86a/3, 115a/7, 157a/8
ṭaleb i.- üp 125b/12, 151a/11
ṭaʿ n i.- üp 214b/17
ṭavāf i.- üp 30a/12
vaḫy i.- üp 59b/17, 61a/1
vaʿ aẓ i.- üp 53a/12, 54a/16
vaẓ i.- üp 232a/5
vedāʿ i.- üp 70b/10
vefāt i.- üp 100a/9, 143a/11,
145b/16, 148a/2, 148a/8, 152a/5
ẓamm i.- üp 108a/4
ẓemm i.- üp 42b/9, 195a/4
ẓikr i.- üp 125b/6
ziyāde i.- üp 110a/12
ziyāret i.- üp 134a/9
ẓulm i.- üp 63a/7, 87b/12, 89a/5,
91b/6, 114b/3
zühür i.- üp 36b/8, 109a/14,
184b/4, 187b/11
muḫārebe i.- üp sonra 178a/11
itāʿ at (Ar.) Emre uyma, söz dinleme
i. 37b/4
i. iderüz 43a/12

- ‘itāb** (Ar.) Azarlama, paylama
 ‘i. 173b/10, 194a/15
 ‘i. idüp 81a/8
- i‘ tāḳ** (Ar.) (Köle, cariye) Âzat etme
 i.- ı müyesser idüp 51a/10
 i. eyledi 81a/15
 i. itmekle 81a/14
 i. itmişdür 82a/6
 i. idüp 191b/9
- i‘ tibār** (Ar.) Saygı görme, saygı gösterme, değer verme
 i. 30a/1, 158b/6, 172a/7, 176b/5, 222b/6
 kelime-yi i. 224b/14
 i.+ dur 7a/11
 i.+ ı 158b/6
 i.+ ıyla 207a/9
 i. iderler 190a/1, 190a/2
 i. itmemişdür 172a/3
 i.+ lar 159b/2
 i. olunup 228b/14
 i. olunacak 174b/9
 i. olunmayup 27b/6
- i‘ tibārāt** (Ar.) Faraziyeler, farz edilen şeyler.
 i. 16a/7, 19a/13
- i‘ tibāt** (Ar.) Öldürme
 i. 195b/5
 i. olunursa 172b/14
- i‘ tidāl** (Ar.) Aşırı olmama, ölçülülük
 i. 164b/1, 177a/16
 delil-i i. 44b/17
 ḥadd-i i.+ de 176a/12
 ḥadd-i i.+ e 147a/14
 i. eyledi 194a/14
 i.+ i 44b/17, 176b/12
- i‘ tikād** (Ar.) İnanma, kalben tasdik ederek inanma, inanç, inan
 tekmil-ı i. 32b/6
 i. eyledi 188a/10
 i. eylerüz 116a/13
 i. eyleyüp 53a/3
 i.+ ı 51b/13, 114b/9, 176a/7, 197a/5
- i.+ imda** 211a/6
i.+ imuz 112b/4
i.+ iniz 116a/11
i.+ inüz 116a/3
i. itdügiüizen ötüri 114b/2
i. itmegin 103a/10
i. idüp 113b/2
i. idüp 1b/13
i.+ ların 112b/7
- i‘ tilā** (Ar.) Yükselme, yukarı çıkma
 i. 10b/15
- i‘ timād** (Ar.) Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet
 i. 195a/6
 i. itmek 41b/16
 i. kıılma 56b/4
- i‘ tirāf** (Ar.) Bir kimsenin başkalarına söylemek istemediği bir gerçeği veya suçu artık saklamaktan vazgeçip açıklaması, bu yolda gerçeği gizlemeden yapılan açıklama
 i. eylemişlerdür 145b/1
 i. iderüm 125b/4
- i‘ tīyad** (Ar.) Alışmaktan dolayı âdet edinme, alışkanlık
 i. 10a/4
- i‘ tizār** (Ar.) Özür dileme, mâzeretini bildirme
 i. eyleyüp 213b/1
 ‘i. iderler 67a/15
 i. itdi 76a/9
- itlāf** (Ar.) Öldürme
 i. itdiler 75b/11
- ittibā‘** (Ar.) Ardı sıra gitme, uyma, tâbi olma
 i. 163b/7, 182a/16
- ittifāk** (Ar.) Fikir birliğine varma, uyuşma, anlaşmaya varma
 i. 31b/16, 176b/4, 225b/6
 i.- ı ihvandan 13a/3
 i.+ dur 163a/2
 i.+ ı 33b/12, 136b/14, 160a/4,

176a/6	i.+ idur 94b/5 i. itdükden sonra 51a/1 i. itmiş 109b/16 i. itmişler 51a/4 i. idüp 58b/5 i.+ la 108b/6, 109a/5	i.+ inüz 230b/7
ittihād (Ar.) Bir olmak, birleşmek	i. olsa 24a/1	iṭāle (Ar.) Uzatma, uzatılma i. iderler 191b/17
ittihāz bk. ittiḥāz	i. eylemek 53a/13 i. itdühüz 30b/13 i. itmedüm 30b/14 i.+ uñ 187b/9	iṭlāf (Ar.) Öldürme i. olunmuş 59a/14
ittihāz (Ar.) Kabul etme, öyle sayma	i. 187a/3, 187a/4, 187b/16, 187b/17 i. idüp 23a/2 i.+ mı 187a/7 i.+ muñ 192a/11 i. itdüm 189b/12 i. itecek 189a/11 i. ideler 76b/2 i. itmek 192a/15 i. itmenüñ 18b/5	iṭlāk (Ar.) Deme, denilme, ... diye adlandırma, tâbir etme i.+ ı 75b/8 i.+ ina 59a/3, 75b/4 i. iderler 44b/6 i. itmediler 188a/17 i. olunduğınun 73b/16 i. olunur 59a/15
ittikā (Ar.) Dayanma	i.+ nüzdür 30a/4	iṭtilā' (Ar.) Bilme, öğrenme, haberdar olma; bilgi i. 175b/16 i.+ um 14b/2
ittikāl (Ar.) Tevekkül etme	i. olunsun 107b/17	ivāz (Ar.) Karşılık, bedel i. 151a/11, 238a/2 i.+ lar 63a/13
ittişāf (Ar.) Bir sıfatla sıfatlanma	i. 163b/8	ivāzsız Karşılıksız, bedelsiz i. 213a/4
ittişāl (Ar.) Bitişme, ulaşma	i. 42a/2	izāfet (Ar.) Bir şeyle diğer bir şeyi ortak bir bağ yoluyla bağlama, nispet etme i. 163b/10
i'tā (Ar.) Verme, verilme	i. olunan 50b/8	izāle (Ar.) Giderme, yok etme, ortadan kaldırma i. ider 199a/11 i. olunmuş 85b/11
iṭā'at (Ar.) Emre uyma, söz dinleme	i. 61b/2 i. ale'd-devām-ı i. 35a/17 i.- ı pādīşāh 4b/5 i.+ den 91a/8 feḥvā-yi i.+ e 4b/6	izām (Ar.) Büyük görme āyāt-ı beyyināt-ı i. 36b/10 kibār-ı i.+ a 13a/15 menzūr-ı inzār-ı selatin-i i. 13b/15 aḥyār-ı i.+ dan 2b/16 i.+ dan 8b/9 eccād-ı i.+ ları 8a/17 müeyesser ve's-selātin-i i.+ dan 8b/8

izʿān (Ar.) Anlayış, kavrayış, ferâset

şāhib-i i. 46a/1
i.+ ina 52a/14

izār (Ar.) Futa ve peştemal gibi bele bağlanıp vücûdun alt kısmını örten şey

i. 209a/3
i.+ in 209a/3

ʿ**izār** (Ar.) Yanak

ʿi.+ a 223a/12
ʿi.+ ı 223a/12
ʿi.+ ina 223a/5
ʿi.+ inuḡ 223a/7

izdivāc (Ar.) Evlenme, teehhül, tezevvüç
farṭ-ı i. 11b/13

izhār (Ar.) Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, aşikar etme.

i. 1b/5, 104b/4
naşş-ı i. 212a/3
sünnet-ı i. 79a/15
i. ideler 80a/4
i. ider 95a/11
i.+ dur 216b/10
i. idüp 24b/15, 41a/4
i. itmemişdür 140a/6

izin (Ar.) Bir şeyi yapmak için verilen serbestlik, müsâade, ruhsat, destur

i. virmiş 75a/3, 75a/9

izlāl (Ar.) Alçaltma, küçük görme, tahkir etme

i. itdi 47b/11

izle - Arkasından gitmek, tâkip etmek; bir şeyin izi üzerinde yürümek, izini sürmek

i.- meye 108b/12

ʿ**izz** (Ar.) Kıymet, değer

ʿi. ü celle 168a/11
ʿi. ü şeref 163b/11

ʿ**izzet** (Ar.) Hürmet, saygı, ikram

ʿi. 2b/7, 3b/12, 34a/16, 44a/4, 58a/2, 111a/14, 196a/4, 196a/8, 200b/11,

213a/13

cenāb-ı ʿi. 121a/7
kerāmet ve ʿi. 29a/16
ʿi.- i taḡvada 31a/9
ʿi.+ dedür 44a/9, 158a/16
cenāb-ı ʿi.+ e 104a/11
ʿi.+ i 28a/2
ʿi.+ içün 173b/4
ʿi.+ in 206a/1
ʿi.+ ine 113b/17
ʿi.+ le 115b/5
ʿi.+ lerini 147a/3
ʿi.+ üm 124b/10, 150a/8
ʿi. ve kerāmāt 29a/13

ʿ**izzetlü** Hürmetli, saygılı

ʿi. 90b/16, 113b/10, 206b/14

jiyān (Far.) Kükremiş, kızgın, öfkeli

j. 173a/12

Kaʿb Bir isim

K. 80b/4, 80b/5, 84b/7, 84b/9, 84b/11, 84b/15
K.+ dan 84b/1
K.+ ı 84b/6

ḡab İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey

ḡ.+ a 132a/11
ḡ.+ da 154b/17
ḡ.+ ı 66a/14
kaʿbüʿl-aḡbār k.+ da 80b/3
k.+ dan 77a/5, 76b/15, 78a/17

ḡabā (Ar.) Üste giyilen elbise, önü dâima açık duran kaftan, cüppe
ḡavza-ı evliyā-yi taht-ı ḡ. 7b/17

ḡabāʿil (Ar.) Kabîleler

ḡ.- ı muḡtelifeden 20a/12
ḡ.- ı ʿ Arab 9a/16
ḡ.- i ʿ Arabıḡ 159b/7
k.- ı cemʿi 29b/12
ḡ. idüp 29b/14
ḡ.+ i 146a/4
ḡ.+ inüḡ 21a/1

ķabar - Ağırlığı artmadan hacmi bŸyŸmek, ŸiŸmek, ŸiŸkin bir durum almak
ķ.- dı 69b/14

ķabart - Kabarmasını sağlamak, ağırlığını arttırmadan hacmini bŸyŸtmek
ķ.- up 69b/9

ķa'be (Ar.) BŸtŸn mŸslŸmanların kıblesi ve ziyâret yeri olan Mekke Ÿhrindeki mukaddes binâ

k. 32b/9, 32b/10, 80b/5

ķ.- yi mŸtevvecch-ı 'âmme-yi enam 8a/11

ķ.- yi Ÿavâf 77a/9

ķ.- yi fethine 128b/6

ķ.+ de 104b/7, 108a/1, 128b/15, 156a/12, 161a/14

ķ.+ den 105a/7, 105a/16, 106a/6, 106a/12, 106b/1, 108a/15, 128b/8

ķ.+ ye 106b/7, 106b/10, 106b/12, 106b/14, 106b/15, 123a/10, 128b/6, 128b/7, 142b/15, 142b/16, 154a/10, 210b/8

ķ.+ yi 142b/16, 210b/9

ķabîĥ (Ar.) Āirkin

ķ. 124a/13, 193b/12, 193b/16

ķ. olanuĥ 57b/5

ķ.6 dŸr 227b/1

ķ.+ ı 55b/2

ķabiĥa (Ar.) YakıŸık almayan, Āirkin iŸ ve davranıŸ

umŸr-ı ķ.+ ya 113a/8

ķabîl (Ar.) bu tŸrlŸ, bu ĀeŸit, bu cins, bunun gibi

ķ.+ indendŸr 55b/5, 172a/8

ķâbil (Ar.) Kabul eden, alan, alıcı

ķ. 192b/15

ķabile (Ar.) Aynı soydan gelen ve bir baŸkanın yŸnetiminde yaŸayan gŸĀebe topluluk, boy

ehil-i ķ. 159b/11

ķ.- yi celile-yi 'OŸmâniyye 8a/17

ķ.+ dedŸr 40b/16

ķ.+ den 20a/13, 20b/1, 159b/8

ķ.+ dŸr 29b/13

ķ.+ leri 109a/1

ķ.+ lerine 110a/10

ķ.+ lerini 110a/4

ķ.+ nŸĥ 40b/17

ķ.+ si 106b/16

ķ.+ sinŸĥ 159b/9

ķ.+ yedŸr 184b/13

ķâbiliyyet (Ar.) Herhangi bir Ÿeye karŸı dođuŸtan gelen yatkınlık, beceriklilik, yetenek, istîdat

ķ.+ leri 171a/13

ķab(i)r (Ar.) Mezar

ķ. 134a/17

ķ.+ e 134a/12, 134a/14, 148a/6, 148a/7

ķ.+ i 49b/6, 134a/8, 139b/8

ķ.+ inde 134a/11

ķ.+ ine 151b/9

ķ.+ ini 134a/9

ķ.+ inŸĥ 133b/12

'azâb-ı ķ.+ lerini 74b/4

ķabîrŸ'l-enbiyâ k. 19a/16

ķabla - Bir kılıf iĀine almak, kap geĀirmek

ķ.- ya 61a/16

ķabŸl (Ar.) Bir Ÿeye isteyerek veya istemeyerek peki deme, râzı olma, muvâfakat etme

sikke-yi ķ. 10a/6

ķ.- ı ĤaĀdan 11a/10

ķ.- ı imân 3b/13

ķ.- ı tām 33b/10

ķ. eylediler 108b/1

ķ. eyleyeler 50a/13

ķ. eyleyŸp 147b/6

ķ. itdi 86b/13

ķ. itdiler 108b/13

ķ. itdŸgi 34a/13

ķ. itdŸkden Ÿonra 108b/15

ķ. itdŸklerinde 232a/3

ķ. itdŸm 126a/8, 140b/5, 147b/3, 240a/1

ķ. ideler 76b/5

ķ. ider misin 140b/4

ķ. iderin 52a/4

ķ. idersen 47a/8
ķ. iderüm 87b/11
ķ. itmedi 49a/7
ķ. itmediler 50a/11
ķ. itmege 21a/17
ķ. itmeme 52a/4
ķ. itmeyince 73a/7
ķ. itmeyüp 66b/8, 126b/5, 205a/12
ķ. itmişdür 111b/4
ķ. idün 202b/5
ķ. idüñ 119b/15, 147b/4
ķ. idüp 43a/12, 114b/1, 126a/5,
178a/15
ķ. kılmaduñ 52a/5

ķabz (Ar.) Teslim alma
k. eyleyüp 71b/5
ķ. itdükden sonra 126a/16
ķ. idüp 126a/10

ķabza (Ar.) Avuç, tutam
ķ. 25a/7

ķac bk. kaç
ķ. 202b/15

ķaç Nice, ne kadar anlamında soru
sıfatı
ķ. 18a/17, 162a/16

ķaç - Kurtulmak için süratle
uzaklaşmak
ķ.- acaķ 217b/14
ķ.- ar 223b/16
ķ.- arken 82a/14
ķ.- arsız 219b/5
ķ.- dı 82a/14
ķ.- mayasın 61a/12
ķ.- mış 112a/7

ķaçan Ne vakit, ne zaman ki
ķ. 38a/10, 42a/13, 56a/8, 56a/12,
57b/14, 57b/15, 58b/9, 58b/10, 59b/9,
61b/8, 61b/10, 63b/14, 68b/2, 74b/2,
78b/1, 79b/16, 88b/7, 93b/15, 95a/12,
119b/10, 146b/2, 161a/3, 164a/7,
166a/17, 175a/14, 197b/17, 198b/9,
209a/2, 212b/9, 213a/1, 217a/11, 224a/1,
224a/13, 224b/5, 239b/8

ķaçan ki Ne zaman ki
ķ. 30a/11, 30b/12, 54b/9, 55a/16,
90a/1, 90a/7, 110b/12, 141a/13, 142b/5,
144a/16, 146b/4, 174a/12, 223b/1

ķaçan kim Ne zaman ki
ķ. 136a/1

ķaçır - Kaçmasına sebep olmak
ķ.- dı 233a/10

ķadar (Ar.) Ölçüde, derecede
ķ. 37b/7, 56a/3, 56a/4, 61b/13,
62a/2, 66a/6, 66a/10, 66a/14, 67a/14,
67b/7, 71b/4, 76b/6, 77a/7, 84b/17,
97b/8, 108a/3, 114a/10, 115b/2, 141b/13,
142a/16, 151a/15, 163b/15, 176b/13,
178a/8, 192b/7, 199b/14, 199b/16,
205b/1, 233a/13, 236a/9
muħārebeye ķ. 64b/16
ķ.+ dur 151a/16

ķadd (Ar.) Boy
ķ. 210a/16, 215b/11, 235a/10
ķ.+ i 61b/5
ķ.+ leri 212a/17

ķadeħ (Ar.) İçki içmekte kullanılan
küçük bardak, cam, piyāle
ķ. 221b/16
ķ.+ den 221b/14
ķ.+ i 217a/13, 221b/13
ķ.+ in 221b/15

ķadeħdaş Kadehdaş
ķ.+ ı 217b/17

ķadem (Ar.) Ayak
ķ. 71b/7
ķ. başam 60b/10
ķ. başduñ 71b/7
ķ. başmışlardur 12a/5
ķ.+ i 2a/12
ķ. olup 61a/11

ķadem ķadem Adım adım
ķ. 10b/13

ķader (Ar.) (Zamânı ve oluş biçimiyle
her şey hakkında) Allah tarafından ezelde

tâyin ve tespit edilmiş hükümlerin bütünü, alın yazısı

ķ. 2a/5, 4b/15, 6b /1

ķazā ve ķ. 7a/6

ķazā ve ķ.+ ine 57a/5

ķadı (Ar.) İslâm hukûkuyle yönetilen devletlerde halk arasında çıkan anlaşmazlıkları, her türlü dâvâyı halletmek üzere devlet tarafından tâyin edilen memur

ķ. 51a/7, 215b/17, 216a/13

ķ.+ ya 216b/5

ķadın Erişkin duruma gelmiş dişi insan

ķ.+ ları 187b/3

ķadım (Ar.) Geçmiş uzun zamâna dayanan, eski

zamân-ı ķ.+ de 163a/8

ķ.+ e 126a/3

k.+ i 34b/6

‘alem-ı ķ.+ inde 24b/15

ķadimü’l-zamân (Ar. + Ar.) Eski zaman

ķ.+ da 229b/6

k.+ dan 33b/11

ķâdir (Ar.) Kudret ve kuvvet sâhibi, yapabilme gücüne mâlik olan (kimse), muktedir

ķ. 7b/6, 37a/10, 48b/1, 82b/15, 89a/7, 95a/12, 107b/16, 121a/16, 147b/9, 182a/2, 201a/2

ķ. olasın 61a/6

ķ. olaydım 130a/9

ķ. olduğunuz 114a/13

ķ. olmadı 165b/13

ķ. olmadığımız 174a/7

ķ. olmadığımızdan 114b/7

ķ. olmağın 105a/2

ķ. olmağdur 168b/17

ķ. olmayup 145a/6

ķ. olmazdı 139b/6

ķ. olsam 80b/1

ķ. olup 43a/8

ķ. olur 2b/5

k.- i ‘alim 27b/9

ķadlû Boylu

ķ.+ lerdür 207b/10

ķadm (Ar.) Kadim

ķ.+ üñi 61a/10

ķ.+ ümiz 64a/3

ķadr (Ar.) Değer, kıymet

ķ.- ı ‘azîm 82a/3

ķ.- ı şevâb 79b/8

ķ.+ i 31a/9

ķ.+ imi 194a/17

ķ.+ inden 164a/10

ķ.+ ini 74a/1

ķ. ü kıymetde 174b/13

ķ.+ üm 164a/9

ķâdür (Ar.) Kuvvet sahibi, muktedir

ķ. 218b/5

ķaf (Ar.) Arap alfabesinin yirmi ikinci harfi

ķ. 155a/11

ķafes (Far.) Kaçmalarını önlemek için hayvanların içine kapatıldığı, aralıklı olarak yapılmış mahfaza

ķ. 135b/3

ķâfi (Ar.) Yeten, yetişen, elveren, yeterli, kaifayet eden

k. 8a/4, 192b/12

devâ-yi k. 177a/2

k.+ dür 73a/15, 162b/15, 164a/3

k.+ leriym 87b/9

ķâfir (Ar.) Allah’ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed’in peygamberliğine ve Allah’tan getirdiklerine inanmayan yâhut bunlardan birini inkâr eden kimse

k. 53b/6, 59b/5, 134a/8, 139b/11, 232a/3

k.+ ler 85a/1, 122a/1, 144a/16

k.+ leri 106b/8, 107b/4

k.+ lerinüñ 139a/12

k. olup 63a/7

k. olursa 50b/8

k.+ üñ 59b/7, 133b/5

ķaftân (Far.) Ekserisi süslü ve kıymetli

kumaştan, boyu diz kapağına veya topuklara kadar inen, önden açık, bâzısının kolları yarıya kadar yırtmaçlı, astarsız hafif üst giyeceği

ķ. 171b/13
ķ.+ a 132a/10
ķ.+ ı 97a/3, 221b/11
ķ.+ lar 104a/1

kâfūr (Ar.) Hindistan ve Çin'de yetişen kâfur ağacının zamkından elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanır ıtırılı madde

k. 44b/8, 45a/7, 197b/5, 197b/7
k.+ dur 44b/7

ķafz Bir sıçrama
ķ. 138a/13

kâğıd (Far.) Hamur hâline getirilmiş bitki maddelerindeki çok ince liflerin keçeleştirilmesi sûretiyle îmal edilen, yazı yazmak, kitap basmak, sarmak, kaplamak gibi birçok işte kullanılan ince yaprak

k. 49b/9, 49b/10, 158b/9

kâhin (Ar.) Gelecekte olacıklardan, gizli şeylerden ve gâipten haber verme iddiâsında olan kehânet sâhibi kimse

k. 92a/11

ķâhir (Ar.) Kahreden, mahveden, yok eden

ķ. 126a/3

ķâhire Kahire
ķ. 91b/8

ķahr (Ar.) İnsanın içine işleyen derin üzüntü, sıkıntı, keder

ķ. 107b/2
tiğ-i ķ. 229b/10
ķ.+ ı 215a/15
ķ.+ ile 229b/10
ķ. idem 60b/9

ķaht (Ar.) Azlık, kıtlık, yokluk
ķ. 66a/8

ķahve (Ar.) Kahve ağacının çekirdeklerin kavrulup öğütülmesi veya dövülmesiyle elde edilen toz hâlindeki madde

ķ.- yi hamrı 221b/9

ķā'ide (Ar.) dayanak yeri, mesnet
ķ. 133b/13

ķā'im (Ar.) Devam eden, sürüp giden, var olan

ķ. 11a/4, 35a/11, 78b/2
ķ.+ dür 54a/7, 67a/7
ķ. eylesün 206a/1
ķ. olacağına 95a/12
ķ. olmaz 67a/8
ķ. olmuş 85b/5
ķ. olsa 93b/8

ķāmāt (Ar.) Yaratılmış şeylerin hepsi, yer gök bütün varlıklar ve bütün mahlûkat, âlem, evren

k.- ı süfliyye 26b/16
hâce-yi k. 3a/4

ķaķ - El veya ayakla itmek, ittirmek, itip dürtmek, vurmak

başıma ķ.- ar 221a/11
başıma ķ.- ma 226b/7

ķaķı - Öfkelenmek, kızmak
ķ.- yup 194b/15, 200a/3

ķal - (Olduğu yerde ve olduğu halde) Durmak

ķ.- an 13a/8, 34b/14
ķ.- dı 45b/16, 69b/16, 128b/7, 139b/6, 197a/4, 208a/2
geç ķ.- dı 28a/16
ķ.- dılar 64b/12, 84a/5
'âciz ķ.- dılar 71a/5
ķ.- duķları 109b/4
ķ.- madı 65b/11, 77a/16, 144b/2, 216b/7
ķ.- maduğı 231b/10
ķ.- mamışdur 146a/14, 148a/8
ķ.- mayacaķ 106b/17
ķ.- mayup 12b/13
ķ.- maz 79b/15, 151a/17
ķ.- miş 1b/14, 12b/15, 129b/11

ķ.- miş mıdur 112a/12
ķ.- mişdur 123a/15, 148a/16
ķ.- mişlardur 87a/15, 149b/10
ķ.- up 34a/6, 151a/14, 152a/6,
229a/14, 231b/9
ķ.- ur 13a/13, 29b/11
ķ.- urdı 58b/14
ķ.- ursın 57a/2

ķalā`id (Ar.) Gerdanlıklar
ķ.- ı řalavāt 3b/8

ķalb (Ar.) İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların, anlayış, duyuş, seziş yeteneklerinin kaynağı olduğu kabul edilen, insanın mânevî varlığının merkezi, gönül

ķ. 33b/5, 52b/11, 52b/14, 52b/15,
52b/16, 53a/2, 53a/6, 169b/9, 178a/16,
189b/15, 232a/17

ķ. 54b/1, 117b/2

ķ. 32b/7

ķ.- ı ĥaķiki 32b/8

ķ.- ı insān-ı kāmildür 33a/16

ķ.- ı muttakīdür 29b/8

ķ.- ı `ārifdur 32b/11

ķ.- ı řerīflerinden 81b/1

ķ.- i dürüst 195b/12

ķ.+ de 28a/6, 32b/14, 166b/13,
172b/9, 213b/8, 218a/6

ķ.+ den 29b/7

ķ.+ dür 27b/16, 182a/3

ķ.+ e 28a/1, 28a/3, 33b/2, 169b/4,
212a/14, 236a/15

beyt-i ķ.+ e 33b/6

cümle-yi ķ.+ e 32b/13

ķ.+ i 46a/9, 79b/15, 165b/15,
166a/10, 194b/14, 194b/17, 195a/11,
211a/10, 212b/13, 212b/17, 213a/6,
226b/16, 228a/2, 228a/8

ķ.+ inde 74a/7, 166b/12, 180a/9

ķ.+ inden 78b/13, 215b/5

ķ.+ ine 61a/8, 79b/10, 129a/2,
193a/16

ķ.+ ini 52a/17, 115b/16, 207b/5,
226b/17

ķ.+ inġe 134a/11, 214b/5

ķ.+ inġüġ 226b/15

ķ. iderler 189b/14

ķ.+ ler 227a/8

ķ.+ leri 86b/8, 105a/1, 162b/14,
171a/3, 171a/8, 195a/17, 217b/9

ķ.+ lerimizde 37a/11

ķ.+ lerin 207a/11

ķ.+ lerinde 35b/6

ķ.+ lerine 88a/11

ķ.+ lerini 171b/3, 226b/2

ķ.+ leriġize 195b/12

ķ.+ üm 165b/13, 169b/11, 210a/6,
211a/12, 213a/5, 227a/5, 234b/9, 237b/9

ķ.+ ümden 77a/15, 215b/9

ķ.+ ümden ġayrı 174b/3

ķ.+ ümdür 174b/4, 174b/10

ķ.+ üme 159a/15, 212a/1, 220a/6,
235b/16, 236b/2, 238a/12, 238a/13,
238b/10

ķ.+ ümi 169b/10, 182a/1,
211b/14, 211b/15, 214b/9, 220a/5,
220a/10, 232a/14, 235a/6, 235b/16,
238a/14

ķ.+ ümizde 35a/2, 115a/11,
115a/12

ķ.+ ümüġ 219b/13, 233b/5, 234a/8

ķ.+ ümüzde 224b/3

ķ.+ ümüze 224b/3

ķ.+ ün 211a/7

ķ.+ ünde 238a/7

ķ.+ üne 57a/5, 169b/5, 238b/2

ķ.+ üġ 32b/15, 50b/13, 182a/5,
182a/6, 211a/10, 229a/14, 234a/4, 238a/6

ķalbgāh (Ar. + Far.) Can evi

ķ.- ı veli`ullāh 28a/8

ķaldur - Bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek

ķ.- an 221b/8

baş ķ.- madı 124b/5

baş ķ.- maz 67a/9

ķ.- mişdur 43a/4

ķ.- up 21b/17, 22a/10, 99b/11,
99b/13, 126a/10, 138a/11, 196b/16

ķaleb (Ar.) Kalıp

ķ. 211a/7

ķalk - Oturur veya yatar durumdan çıkarak ayakları üzerinde doğrulmak, ayak üstü durmak

ķ.- ardı 214a/4

ķ.- dı 43b/14, 185a/8

ķ.- duğı 68b/6, 180a/7
ķ.- mağla 216b/2
ķ.- maķ 126a/11
ķ.- un 76a/12
ķ.- uņ 133a/15
ķ.- up 21b/3, 21b/5, 22a/1, 28b/9,
66a/13, 82a/14, 97b/4, 98b/3,
103b/3, 106b/7, 128a/11, 137b/9,
138a/10, 151a/10, 185a/1, 211b/11

ķalkān Eski savaşlarda savaşcının kılıķ,
kargı, mızrak ve ok darbelerine karşı
kendini korumak iķin sol elinde tutarak
kullandığı siper
ķ.+ lar 97a/16

ķalkuķ Dik
ķ. 215a/2

ķaluņ Kalın
ķ. 180a/12

ķalup Kalıp
ķ.+ da 96a/3

ķalye bk. ğaliye
ķ 131b/16, 134b/4

ķām (Far.) Arzu, meram, maksat
sebz-i ķ. 215a/5

ķāmet (Ar.) Boy, endam
ķ. 12a/14, 210b/2, 215b/11
ķ.+ dūr 181b/10
ķ.+ i 178b/6, 181b/10, 210a/16
ķ.+ idūr 181b/9
ķ.+ leri 208a/4, 208a/7
ķ.+ lerin 207b/15
ķ.+ ūm 181a/6
ķ. - i menāķıb 4a/4

ķāmil (Ar.) Noksansız, tam, būtūn
k. 14a/11, 107b/14, 135a/9,
147a/10, 162b/13, 178b/7, 184a/5,
186b/4, 192b/7, 200a/15, 225b/4
ibn-i ʿadī-yi k. 131b/17
ʿārif-i k. 9a/17
ķalb-ı insān-ı k.+ dūr 33a/16
fāʾide-yi k.+ e 135a/8
nefʿ -i k.+ i 177a/4

k.+ ūņ 13a/13

ķāmīle (Ar.) Kāmīl kelimesinin mūennes
şekli

řecāʿat-ı k. 41a/4

ķām-yāb (Far.) İsteğine erişmiş, arzusuna
nāil olmuş, bahtiyar
şehr-i yār-ı k.+ dur 6a/14

ķamu Būtūn, hep
ķ. 62b/5, 63b/15

ķamu Bir kavim adı
ķ. 175b/4

ķāmūrān (Ar.) Arzusuna, murādına ermiř,
bahtiyar
nihāl-i k.+ ı 11a/12

ķān (Far.) Bir şeyin ķok bol
bulunduğu yer veya kimse, kaynak,
membra

k.- ı kemālden 13b/4
k.- ı řıdķ 3b/11

ķan Kan
ķ. 112a/14
ķ. dūkmekden 114a/15
ķ.+ ı 112a/12
ķ.+ ınca 153b/17
ķ.+ larında 107b/7

ķan - İnanmak
ķ.- mışdur 212b/12, 227b/14

ķanāʿat (Ar.) Elindekinden hoşnut olup
fazlasını istememe, kışmetine, kendisine
verilene rāzı olma
ķ. eyle 56a/2, 57a/6
ķ. idūp 71b/8

ķanad bk. ķanat
ķ.+ ı 86a/12
ķ.+ ınuņ 70a/5, 70a/8
ķ.+ larınuņ 70a/11

ķanat Kuřlarda ve būceklerde gūvdenin
iki yanında yer alan ve uķmayı sağlayan
aķılır kapanır bir ķift organ

ķ.+ ların 69b/9

ķanda Nerede
ķ. 54a/10, 67b/6, 68a/16, 139b/6,
178a/1, 197a/9, 208a/2
ķ.+ dur 67b/12

ķandan Nereden
ķ.+ dur 89a/15

ķandil (Ar.) Sıvı hâlindeki yağa batırılmış bir fitilin yanması sûretiyle ışık veren aydınlatma âleti
ķ.- ı fevâ'id-ı me' âli-i nihâd 11a/5
ķ.+ ler 219a/1
ķ.+ üñ 115a/4

ķandur - Aldatmak, zihnini çelip yanılmak
ķ.- dı 97b/8, 104a/6
ķ.- em 220b/14

ķangı bk. ķankı
ķ. 195b/7

ķānī (Ar.) Kanaat eden
ķ. 88b/8, 107b/6

ķankı Hangi
ķ. 59a/17, 60b/2, 60b/3, 60b/6,
60b/9, 60b/10, 60b/11, 61a/10, 68a/1,
85a/5, 97b/1, 101a/6, 105a/8, 108a/8,
129a/13, 140b/9, 149b/17, 182a/3,
184b/12
ķ.+ mız 113a/6
ķ.+ ñuz 111b/12
ķ.+ ñuzıñ 89a/9
ķ.+ sı 117b/15, 176a/17, 176b/9
ķ.+ sına 155b/10

ķanlı Kan bulaşmış
ķ.+ larımızdur 107b/8

ķanţar (Ar.) Bir tartı aleti
ķ. 235a/2

ķānūn (Ar.) Kural
ķ.- ı mu' tād 10a/3

ķapak Bâzı organları örtmeye yarayan

zar veya organ
gözi ķ.+ ı 158b/8
gözi ķ.+ larındadır 158b/3

ķapıl - Karşı koyamayıp bir şeyle birlikte sürüklenmek
ķ.- mişdur 211a/17

ķapla - Bir şeyin dış yüzünü başka bir madde ile örtmek
ķ.- r 179a/10

ķapu Kapı
ķ. 98b/16, 98b/17
ķ.+ dan 156b/17, 157a/4
ķ.+ nuñ 234b/10
ķ.+ sı 46a/6, 62b/12, 69a/10,
69a/12, 98a/5, 234b/7
ķ.+ sına 97b/4, 110b/12, 156a/4,
156a/5
ķ.+ sında 87b/17
ķ.+ sını 62b/12
ķ.+ ya 98b/3, 111b/11
ķ.+ yı 234b/12

ķapucı Kapıcı
ķ. 74a/8
ķ.+ lardur 74a/3

ķār (Far.) Bir iş sonucunda elde edilen fayda, çıkar
k. 33a/15
ķ.- ı âhîret 7b/1
ķ.+ da 178b/8
ķ. itmez 234a/10

ķara Kömür renginde olan, siyah renkli
ķ. 25a/1, 28b/13, 29a/11, 62b/10,
65b/10, 75b/6, 140b/2, 181b/12, 193b/15,
194b/4, 195a/4, 195a/11, 195a/17,
196a/11, 197b/16, 221a/14, 223a/2,
232b/4
müntin-i ķ. 1b/2
ķ.+ dan 195a/9
ķ. derilülerüñ 21a/2
ķ.+ dur 195a/11
ķ.+ lar 20a/3, 20a/4, 26b/3, 39b/7,
39b/15, 147a/15, 195a/2, 230a/8
ķ.+ larda 163b/14
ķ.+ lardan 39b/12

- ķ.+ sında 198a/11
- ķara gzli** Gzleri siyah olan
ķ.+ dr 220b/10
- ķara yağız** Koyu esmer
ķ. 165b/17, 166a/12
ķ.+ dur 164b/17
ķ.+ lar 166a/10
- ķarbet** (Ar.) Yakınlık, benzerlik
ķ. 11b/12
- ķaralık** Siyahlık
ķ. 165b/11
- ķaraluk** bk. ķaralık
ķ. 221a/8
- ķaraņu** Karanlık
ķ. 53a/7, 58b/9, 58b/10, 58b/11
ķ.+ da 154b/16
ķ.+ sı 67b/16
ķ.+ sında 67b/17
- ķaranulık** Karanlık
ķ.+ da 228a/13
ķ.+ ı 61a/13
- ķaranuluk** bk. ķaranulık
ķ. 58b/14, 61a/15, 67b/15
- ķarr** (Ar.) Bir iş veya mesele hakkında verilen kesin hüküm
ķ. 41a/7, 71a/13, 90a/5, 114b/8, 207a/7
ķ.+ ı 13a/5
ķ. itmiş 110a/6
ķ. ttdi 62a/7
ķ. ttmazdı 63b/9
- ķardař** Kardeş
ķ.+ ım 124b/7
ķ.+ ıņa 200b/13
ķ.+ ıņdur 200b/13
ķ.+ larından 200b/3
ķ.+ larıņızdur 200b/1
- ķaręa** Kanatları geniş, tüyleri kara, gagası dişli, tarla ve bahçelere çok zararlı
- tc kuş
ķ.+ dan ğayrı 29a/3, 29a/10
- ķrgzr** (Far.) İş beceren, becerikli
ķ.+ ı 72b/5
- ķarĥ** (Ar.) Yaralama
ķ. 188b/16
- ķarıcık** Karı kelimesinin küçültme eki almış şekli
ķ.+ un 59b/15
- ķar(ı)n** Karın, batın
ķ. 181a/17
ķ.+ ı 180a/1, 181a/17
ķ.+ ından 195a/8
ķ.+ ımı 71b/9
ķ.+ ları 182b/4
ķ.+ ların 201a/11
- ķarınca** Zar kanatlı eklem bacaklı böcek türü
ķ. 218a/9
- ķarındař** bk. ķardař
ĥiret-i ķ. 140b/13
ķ.+ ı 86a/1, 162a/6, 186a/9, 204b/8
ķ.+ ıdur 58a/15
ķ.+ ım 137b/3
ķ.+ ımuzsın 138a/7
ķ.+ ıņzun 133a/3
ķ.+ ıņuz 133a/15
ķ.+ um 72a/6
- ķarıř** - Birbiri içinde dağılmak, birleşmek
ķ.- mışdur 240a/5
- ķarıřdur** - Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak
ķ.- uņ 61b/12
- ķri** (Ar.) etkili
ķ. 200b/7
- ķarib** (Ar.) Yakın
ķ.+ dur 70b/5

	ķ. oldu 146a/4		ķ. itdükde 128a/1, 229b/12
ķarın	(Ar.) Yakın, karib ķ. 14b/10, 41a/14, 175b/15 ķ. oluğ 105a/13 ķ.+ i 15a/13		ķ. itdüklerince 78a/15 ķ. itdüklerinde 173a/14 ķ. ider 209b/13 ķ. itmişdür 174b/8, 233a/1 ķ. itmişsin 86b/5 ķ. itseler 78b/2 ķ. idüp 128b/6, 132a/9, 137b/13, 210b/9, 211a/7 ķ. olunmuşdur 172b/4 ih̄tişār-ı ķ. olunup 39a/12
ķarîne	(Ar.) Belirti ķ.+ si 159b/7		
ķarn	Yüz yıllık zaman, asır ķ. 59a/5		
ķarşı	Bir şey, yer veya kimsenin yüz tarafının ilerisi ķ.+ dur 18a/8		ķaşden (Ar.) Bilerek, isteyerek ķ. 237b/4
ķarşu	bk. ķarşı ķ. 62a/14, 117b/8, 131b/9, 144a/8 yüzüne ķ. 57b/13 ķ.+ dan 142b/14, 179a/7 ķ.+ sında 131b/8		ķasem (Ar.) Yemin ķ. eyleseler 196a/16
ķarşula	- Dışarıdan gelen bir kimseye ķarşılایıcı olarak çıkmak ķ.- yup 90a/2, 90a/9		ķāsım (Ar.) Ayıran, bölen, taksim eden cān-ı ķ. 2a/1
ķarun	bk. ķar(ı)n ķ.+ ları 182b/9, 183a/2		ķāsıd (Ar.) Revaçta olmayan, sürümsüz, geçmez ķ.+ dür 192b/7
ķaru	bk. ķarı ķ.+ sın 64b/4		ķāşide (Ar.) Beyit sayısı 15'den az olmayan, belli bir maksatla ve bilhassa birini veya bir şeyi övmek için aruz vezniyle yazılmış, bütün beyitlerinin ikinci mısırâsı ilk beyitle kâfiyeli manzûmer ķ. 42b/7, 206b/9, 209b/10, 209b/11, 211a/8, 212a/4, 212a/5, 213a/17, 213b/1, 215b/9, 215b/10, 216b/11 ķ.- yi bürde 188b/10 ķ.- yi maķşüresi 20a/17 ķ.+ dür 206b/9 ķ.+ ler 18b/12, 206a/16 ķ.+ lerinde 165b/6 ķ.+ lerünđ 206b/2, 206b/7 ķ.+ si 42b/4
ķarż	(Ar.) Ödünç ķ. 141b/2		
ķaşāid	bk. ķaşā'id ķ. 12b/2		
ķaşā'id	(Ar.) Kasîdeler ķ. 206a/17		
ķaşd	(Ar.) Niyet, istek, amaç, gāye ķ. 61a/14, 198b/3, 231a/8, 234b/15 şükr-i ķ. 161a/7 ķ.+ en 154a/2 ķ. eyledi 78a/5 ķ.+ ı 49b/2 ķ.+ ıyla 172a/2		ķaşr (Ar.) Köşk, küçük saray, kâşâne ķ. 69a/13, 69a/15 ķ.+ uñ 69a/12, 69b/15, 70a/13, 70a/14 ķ. ü benā 69a/10
			ķaş Gözlerin üzerinde kavisli bir çizgi

meydana getirecek biçimde yer alan kısa kıllar

ķ. 237b/16
ķ.+ ı 212a/1
ķ.+ ında 131a/1
ķ.+ ları 179a/4
ķ.+ larıdır 237b/15

ķaşılu Kaşı olan
ķ. 178b/13

ķat Huzur, yan, ön
ķ. 53b/17, 54a/5, 54a/6, 65b/4, 65b/5, 90a/14
ķ.+ ına 21b/8, 22a/1, 47a/11, 104b/17
ķ.+ ında 29a/13, 29a/16, 30a/3, 30b/3, 30b/4, 31a/8, 32a/14, 46a/8, 46b/16, 54b/2, 54b/6, 56a/5, 58a/2, 62b/10, 67a/5, 103a/9, 150b/15, 188b/13

ķatā ki (Ar.) Asla, hiçbir zaman, kat'iyen
ķ. 48a/11, 48a/16, 87b/15, 102b/11

ķatı Sert
ķ. 20a/1, 42a/4, 42a/10, 55b/2, 64b/5, 78a/9, 95b/16, 104b/9, 110a/15, 113a/12, 114b/12, 116a/5, 118b/4, 118b/12, 128a/8, 132b/15, 142b/3, 145b/12, 146a/10, 150a/6, 150a/13, 159a/15, 167b/15, 173a/10, 175a/12, 176a/10, 176a/12, 179a/4, 180a/10, 180a/11, 181a/14i 183b/5, 185b/12, 192b/4, 193b/16, 195b/6, 195b/7, 197b/16, 198a/9, 200a/3, 200a/12, 203b/6, 209a/1

ķatı' a (Ar.) Kâğıt veya deriden kesilerek yapılmış sanat eseri
ķ. 75a/1

ķatır Katır
ķ.+ dur 130b/8
ķ.+ ların 130b/9

ķātī (Ar.) Kesin
ķ. 55b/2, 166b/17

ķātīb (Ar.) Yazıcı
ķ. 9a/3

ķatıl (Ar.) Öldürme
ķ. 95a/17
ķaķķ-ı ķ.- i nefis 85a/6
ķ.+ den 129a/1
ķ.+ e 48b/1, 85a/15
ķ. etmiş 85a/5
ķ. eyledi 227b/3
ķ. eylemişler 195b/1
ķ.+ i 96a/2
ķ.+ im 209b/15
ķ.+ ime 198b/3, 210b/2
ķ.+ inüķ 238b/15
ķ. itdüķi 49b/11
ķ. itelüm 82a/13, 107b/12
ķ. idersenüz 139b/8
ķ. itmege 50a/13
ķ. itmiş 84a/11
ķ. itmişdür 140a/3
ķ. olunduķda 49b/7
ķ. olunmuş 139b/10
ķ. olunmuşlar 107b/5
ķ. olunup 58b/2

ķatli' ām (Ar.) Hiç kimseyi sağ bırakmadan öldürme
ķ. 210b/9

ķattāl (Ar.) Çok kan alıcı, çok öldürücü, hunhar
ķ. 222b/9

ķatı' (Ar.) Kesme, kesilme, biçme, biçilme
ķ. 38b/6, 56a/3, 57a/8, 115b/13, 178b/1, 191a/11

ķ. eylemek 178a/15
ķ. eylese 85b/3
ķ. eyleye 191a/15
ķ. idenlerüķ 16b/7, 78b/4
ķ. iderler 91b/6
ķ. itdiler 178a/17
ķ. itmeyüp 73a/3
ķ. olunmaķ 20a/2
ķ. olunmuş 89b/13

ķatı' ā bk. ķatı' a
ķ. 27a/3, 67a/7, 67a/11, 141a/3

	aşlā ve k. 25b/6		k. 56a/8, 56a/13, 63b/4, 64a/9, 64b/2, 75b/9, 83a/17, 83b/4, 89b/11, 106b/16, 108b/17, 110a/2, 110a/4, 110a/10, 111a/10, 113a/3, 115b/12, 139a/17, 146a/4, 164a/7, 184a/7
kaṭʿ a	(Ar.) Asla k. 7a/2, 23b/3, 57b/2		k.+ dür 65a/4, 83a/8, 88b/3, 89b/11
kaṭarāt	(Ar.) Katreler, damlalar k. 7b/2 k.- ı āb-ı bārān 6b/12		k.+ e 62a/16, 64a/1, 82a/1, 115b/14
kaṭiʿ	(Ar.) Kesme, kesilme k. 83b/2, 174a/8		k.+ i 18a/17, 43a/1, 62a/9, 65a/4, 162a/16, 176b/11, 178a/11, 196b/12, 206b/14
kaṭiʿ	(Ar.) Kesen, kesici k. 83a/8 delīl-i k. 41b/13		k.+ idür 40b/5, 40b/7 k.+ imiz 108b/15 k.+ imüzi 113a/5 k.+ imüñ 111b/17 k.+ imüze 114b/3 k.+ indedür 40b/13 k.+ inden 152b/13 eşrāf-ı k.+ inden 109a/4 k.+ ine 64a/1 k.+ iñden 185a/4, 185a/9 k.+ iñüz 112b/15 k.+ isiz 150b/5 k.+ le 63a/16, 63b/4 k.+ leri 110a/1 k.+ lerine 108b/8, 109a/7, 112b/5 k.+ üñ 61b/1, 65a/5, 126a/14, 164a/10
kaṭın	bk. Kadın k.+ ların 187a/8		
kaṭıce	Kati olarak k. 155b/11		
kaṭıfe	(Ar.) Bir yüzü kısa, ince, sık tüylerle kaplı, ipek, pamuk veya yünden, parlak yumuşak kumaş k. 132a/14		
kaṭre	(Ar.) Damla k. 66a/8, 112a/14		
kaṭāʿid	(Ar) Kurallar k. 229a/3		
kaṭi	(Ar.) Güçlü, kuvvetli k. 177a/9, 207b/1, 214a/7 k.+ dür 140b/3 k.+ ler 207b/1		
kaṭı	(Ar.) Söz, kelam k. 13a/7, 37a/13 maḳūl-ı k. 206a/3 k.- ı aşah 123b/17 k.+ i 132b/11, 180b/13, 181a/14 k.+ inde 182a/14 k.+ ine 233b/1 k.+ ini 181a/7 k.+ iñde 54b/3		
kaṭı	(Ar.) Aynı soydan gelen, dil, töre ve kültürleri ortak insan topluluğu, budun		
		kaṭımsız	Kavim olmadan k. 30b/13
		kaṭı	Bir kabın içinde kızaracak şekilde pişirilmek k.- ur 93a/8
		kaṭı	Sert ve iri taş kütleli k.+ ları 209a/1
		kaṭı	İltimas etmek k.- maz 223a/14 k.- mazlar 38b/12
		kaṭı	(Ar.) Yazıya geçirme, yazma, kaydetme işi k.+ ından 123b/4
		kaṭı	(Ar.) Ulu kimse aşhāb-ı k. 154a/10

ķaylūle (Ar.) Kuşluk zamanında uyumak
ķ. 174b/2

ķayna - Sıcaklığı belli bir dereceyi bulunca fokurdamak
ķ.- dı 65b/9
ķ.- r 62b/10, 67b/16
ķ.- yup 65b/1

ķaynaķ Çıkış yeri
ķ.+ ı 65a/8

ķayne (Ar.) Kadın köle
murādāt-ı ķ.+ ye 57a/4

ķaz - Toprağı herhangi bir şeyle yarıp eşerek yerinden çıkarmak
ķ.- dılar 65a/16
ķ.+ uņ 48b/13
ķ.- up 48b/16, 65b/10, 196b/12
ħendeķler ķ.- up 50a/14

ķazā (Ar.) Kaderin, Allah tarafından ezelde tāyin ve tespit edilen biçimde ve zamanda gerçekleşmesi
ķ. 7a/5, 40b/4, 40b/11
firķa-ı ķ. 2a/5
ħük-m-ı ķ. 40a/9
intihāb-ı mecmū^c a-ı ķ. 4b/14
vefķ-ı ķ. 2b/2
ķ.- yi Allāh 139b/17
ķ.- yi enşār 40b/15
ķ.+ sı 112a/17
ķ.+ sında 107b/17, 127a/8
ķ. ve ķader 7a/6
ķ. ve ķaderine 57a/5

ķaziyye (Ar.) İleri sürülen iddiā, dāvā, mesele, husus.
ķ.+ de 25b/6
ķ.+ nūņ 53b/10

ķe'l-evvel (Ar.) Önceki gibi
k. 52b/14, 66a/16

ķebīr (Ar.) Büyük, ulu
k. 56b/16
tefsīr-ı ķ.+ inde 50b/14

ķebīre (Ar.) Kebir kelimesinin kadını ifāde eden şekli
k.+ dūr 205b/4

ķebriyā (Ar.) Büyüklük
cenāb-ı ķ.+ dan 90a/3

ķebş (Ar.) Erkek koyun, koç
ķ. 59a/15

ķedħūdā (Far.) Eskiden büyük devlet adamlarının, zenginlerin işlerini gören kimse, kâhya
k.+ ları 141a/5
k. olup 42a/13

ķeennehu Sanki, güya ki (LR)
k. 59a/15, 172a/5, 187b/6

ķefāret (Ar.) Bir hatânın, bir kabahatin affi için ödenen karşılık
k.+ i 204b/5

ķefe (Ar.) Terāzi gözü, terāzi tablası
k.+ sine 70b/17, 71a/8
k.+ sinüņ 70b/16
k.+ ye 71a/3

ķefen (Ar.) Gömülmek için hazırlanan bir müslüman ölüsünün kabre konmak üzere yıkandıktan sonra sarıldığı amerikan bezi, kefin
k.+ i 202a/1

ķefere (Ar.) Kâfirler
k. 104a/3
k.- yi li'ām 3b/13

ķehfi (Ar.) Kehf Suresi
süre-yi ķ.+ dedür 115a/2

ķeklik Tavukgillerden, eti için avlanan, tüyleri boz, ayakları ve gagası kırmızı, güvercin büyüklüğünde kuş
k. 135a/2

ķel Saçı olmayan
k. 157a/4
k.+ imesi 224b/15

kelāl (Ar.) Yorgunluk, bıkkınlık, usanç
k. 96a/6

kelām (Ar.) Söz
k. 14b/15, 36b/12, 83a/12,
115a/3, 115a/4, 115a/6, 168b/4
hāşıl-ı k. 145b/11
maẓhar-ı k. 11a/9
k.- ı belīgün 45a/5
k.- ı eimmeden 16b/9
k.- ı e'immeden 16b/6, 73b/17,
78b/5

k.- ı şerifinde 30a/1
k.+ a 122b/1, 168b/5
k.+ da 77a/16
hayn-ı k.+ da 193a/8
k.+ dan 115a/1, 192a/11
k.+ dur 168b/10
k.+ ı 81a/12, 84b/7, 114b/16,
180b/5, 201a/16, 209a/1, 239b/16, 240a/6
k.+ ımı 77a/4
k.+ ina 208b/16
k.+ ında 28a/10
k.+ ından 42b/5, 214b/8
k.+ ımı 110a/17, 112a/3
k.+ inmudur 83a/12
k.+ ınız 115a/11
k.+ ları 175b/10
mebnā-yi k.+ ları 23a/15
k.+ larında 12a/15
k.+ larını 60b/1
k.+ uñ 26b/14, 95b/8, 209a/7

kelb (Ar.) Köpek
k.+ lere 195a/3

kelef (Ar.) Şiddetli sevgi
k. 213a/11
k.+ den 213a/10

kelici Söz
k. 137a/16, 166a/4, 216a/10
k.+ si 46a/7, 96a/1
k.+ ye 43a/8

kelimāt (Ar.) Kelimeler, sözler
k. 18a/16, 55a/4, 76b/7, 91b/16,
94b/3, 94b/11, 162a/14, 169b/16
dürer-ı k. 12a/4
k.- ı dürerbār 12a/17

k.- ı e'immeden 76b/7
k.- ı leṭāfet 14a/4
k.- ı melihiyesi 14b/12
k.- ı 'Arabiyyedür 94a/17
k.- ı tayyibe 16b/15, 91b/16
k.+ a 166a/6
k.+ dan sonra 185a/1
k.+ ı 81b/9
k.+ uñ 206b/4

kelime (Ar.) Kelimeler, sözler
k. 33b/14, 92a/1, 150b/14, 172a/3
k.- yi Habeşiyedür 99a/15
k.- yi hikmet 57a/17
k.- yi ihtiyār itdüm 57b/1
k.- yi i'tibār 224b/14
k.- yi şahādete 146b/11
k.+ lerdür 92a/4
k.+ lerindeki 45a/8
k.+ si 207a/8, 228b/2
k.+ sidür 119a/3
k.+ sine 103a/2, 120a/5
k.+ sini 119a/9
k.+ sinün 20a/11, 228b/1
k.+ yi 119a/3

kem (Far.) Kötü, değersiz; eksik
k. 191a/16

kemāl (Ar.) En olgun, en yetişkin
döneminde olma, olgunluk
k. 1b/6, 9b/14, 10b/8, 15a/7,
15b/4, 34a/16, 78a/5, 141a/3, 150b/15,
177b/1

ehl-i k. 13b/7
hevā-yı k. 15a/6
faẓl ve k. 138b/17
medāris-ı faẓl ü k.+ de 10a/17
hüsn ü k. 15a/9
kıdve-yi erbāb-ı faẓl u k. 10b/5
k.- ı muḥabbet 185b/11
k.- ı şalāh 7b/14
k.- i ihtiyācın 102b/12
k.- i imtizāc 11b/13
k.- i istignāda 208b/15
k.- i luṭfini 104a/15
k.- i luṭfunu 17a/12
k.- i mertebe 33b/9
k.- i sekine 55a/13
k.+ de 171a/4

kān-ı k.+ den 13b/4	k.+ nün 49b/2
k.+ e 11a/5	
hüsn ü k.+ e 3b/10	kendü bk. kendi
mertebe-yi k.+ e 147a/13	k. 1b/11, 1b/12, 2b/1, 17b/4,
k.+ i 178b/8, 184a/1, 229b/1	21b/5, 26a/17, 26b/5, 30b/14, 31a/3,
k.+ in 38a/5, 59b/17, 147a/9,	37a/9, 37a/10, 37b/9, 37b/16, 38a/11,
147b/6	48b/5, 54b/4, 54b/9, 56b/6, 56b/11,
k.+ inde 184a/11	56b/14, 62a/10, 62a/12, 68b/11, 79b/11,
k.+ indedür 212b/4	80a/12, 80b/1, 81a/4, 81b/3, 82a/9,
k. ü cemāl 147b/7	83a/12, 83b/6, 84b/5, 85a/12, 86a/2,
kemālāt (Ar.) Sâhip olunan mânevî	86b/3, 89a/14, 90a/7, 91a/15, 91b/3,
hasletler, olgunluklar	97b/10, 98a/13, 103a/7, 109b/17, 110a/4,
leţâif-i k. 14b/15	112a/5, 113a/10, 119a/11, 121a/15,
kemān (Far.) Yay	123b/10, 125a/1, 127b/9, 129b/5,
k. 178b/14	129b/17, 133b/17, 140a/11, 140b/5,
k.+ ı 48b/5	151b/9, 156b/2, 167a/3, 167a/4, 167a/8,
kemer (Ar.) Bele bir kere dolandıktan	167b/11, 173b/5, 175a/8, 185a/4, 185a/9,
sonra bağlanan veya tokalanan bel bağı	193a/1, 194a/6, 196a/3, 200b/4, 200b/5,
k. 136a/9, 178b/16	200b/6, 202a/10, 202a/14, 204b/1,
kemhâ (Far.) Düz veya desenli dokunan	211a/5, 215a/17, 216a/3, 216a/7, 224a/9,
makbul eski bir ipek kumaş çeşidi, havsız	230b/4, 231b/5
kadife	hâzret-i k. 144b/17
k. 132a/14	k.+ ler 64a/10, 86b/8, 87b/8,
kemik İnsanda ve omurgalı hayvanlarda	90b/6, 91b/7, 105a/16
vücûdun çatısını meydana getiren ve	k.+ lerde 165a/11
yumuşak kısımlara destek olan beyazımsı	k.+ lerdan 112b/6
sert organların ortak adı	k.+ lerdan geçdiler 174a/17
k.+ leri 179b/16, 180a/1	k.+ lerdan ötüri 212a/14
k.+ lerün 90a/15	k.+ lere 205a/10, 213b/14
kemiklü Kemiği olan	k.+ leri 32a/9, 84b/13, 89a/12,
k. 180a/5, 180a/11	103b/3
kemter (Far.) Çok değersiz, çok aşağı,	k.+ lerin 55b/12
pek îtibarsız, en hakir	k.+ lerinde 195b/2
k. 34a/9	k.+ lerinden 206a/9
k.+ dür 6b/2	k.+ lerine 86b/11
kenār (Far.) Bir şeyin bitiş kısmı, bitiş	k.+ lerini 49a/2
yeri, uçta kalan kısmı	k.+ lerün 104b/12, 205a/16,
k.+ ina 68b/15	232b/9
k.+ nda 67b/14, 117b/9	k.+ m 30b/14, 83a/13, 121a/17
kendi Kişinin öz varlığı, zâtı	k.+ mize 121a/2
k.+ lerdan gayrı 55b/10	k.+ müz 63a/8, 91b/5
	k.+ nün 24a/11, 49a/3, 52a/17,
	66b/17, 70b/12, 72a/11, 72a/14, 102a/1,
	125a/5, 133b/6
	k.+ ne 119b/11, 143b/1, 174a/8
	k.+ ni 28b/14
	k.+ nizi 80a/15
	k.+ nüz 30b/13, 115a/11, 202a/15
	K.+ nüzü 31a/1
	k.+ si 22a/2, 58b/14, 69a/12,

82a/12, 159a/11, 170b/7, 194a/5, 194b/7
k.+ siçün 131b/5
k.+ sin 73a/6
k.+ sinden 206a/8
k.+ sinden ötüri 131b/3
k.+ sine 167b/9
k.+ sini 29b/15
k.+ ye 22a/15, 25b/5, 46b/5,
49b/1, 52b/8, 63a/7, 70b/11, 70b/12,
84b/4, 91b/4, 124b/17, 170a/13, 179a/5,
222b/3, 228a/6, 234a/3
k.+ yi 43b/17, 49b/3, 57b/14,
84a/10, 84b/2, 91a/17, 117a/6, 153a/9,
228a/7
k.+ zin 73a/7
k.+ zini 49a/13

kendüligimden Bir dış etki ve zorlama
olmaksızın, kendi kendine
k. 83a/15

kendüñi göster - Gücünü ortaya koymak
k.- mek 56a/6

kenef (Ar.) Taraf, yön, cihet
k.- ı emânında 105a/12

kerâhet (Ar.) İğrençlik, iğrenme, tikslenme
k. 123b/2

kerâmât (Ar.) Kerâmetler, ermişlerden
zuhur eden olağanüstü haller
‘izzet ve k. 29a/13
kerâmâtü’l-evliyâ k. 156b/14

kerâmet (Ar.) Çok cömerti soylu
k. 31a/9, 58a/2, 88b/11, 195b/14
sebeb-i k. 196a/7
tamâm-ı k. 8a/4
maşdar-ı k.- i nāmütenāhi 4b/10
‘arşa-ı k.+ de 163a/11
k.+ e 78a/2, 88b/17, 89b/3,
90b/17, 91a/10
k.+ i 155b/15
dār-ı k.+ imde 77a/5
dār-ı k.+ ime 87b/2
k.+ leri 163b/8
meydān-ı k.+ üñ 138b/12
k. ve ‘izzet 29a/16

kerān (Far.) Kenar
māye-yi k. 192b/12
k.+ ı 6b/11

kerem (Ar.) Lutuf, iyilik, merhamet,
ihسان
k. 6a/2, 160a/10, 160a/13
luṭf ve k. 91b/3
membra‘-i k. 9b/11
bahār-i k.- ı mütekāşere olmuşdur
13b/16
k.+ i 30b/10
k.+ leri 175b/8
inzār-ı erbāb-ı k. olup 13b/10
k.+ üm 150a/8
keremü’l-āhîret k. 30b/9

kerîhe (Ar.) Kerih (Pis, pis kokan)
kelimesinin müennes şekli
rāyiḥa-ı k. 96a/17
kerihü’l-manzar k. 6b/2, 32b/1

kerîm (Ar.) Ulu, büyük, şerefli, aziz
k. 30b/3, 111b/2, 112a/10,
128a/2, 160a/9, 171a/7, 182b/5, 183a/2,
184a/14, 192b/9, 193a/4
tevfîk-i ḥallāk-ı k. 12b/6
va‘d-ı k. 21a/17
ḫurān-ı k.+ de 188a/5, 199b/3
k.+ dür 113a/12
k.+ lerüñ 200a/8

kerîme (Ar.) Kerim kelimesinin müennes
şekli
āyet-i k. 11b/6, 78a/6, 102b/1
sebeb-i nüzül-ı ayet-i k. 32a/13
ayet-i k.+ den 54b/15
āyet-i k.+ nün 30a/10, 58a/6
ḫaşā’il-i k.+ si 145b/12
şemā’il-i k.+ sin 197b/7
ayet-i k.+ yi 30b/4, 192a/5
kerîmü’l-aşîl şerîf-i k. 194a/5
k.+ dür 128a/3
kerîmü’l-ḫuşāl k. 98a/15
kerîmü’ṭ-tab‘ k. 183b/14,
184a/4

kerre (Ar.) Defa, kez, sefer
k. 46a/6, 48a/6, 62b/13, 88a/1,
99a/3, 99a/4, 116b/15, 130a/4, 142a/5,

142a/6, 146b/12, 146b/14, 150b/1,
151a/2, 151b/17, 152a/1, 157a/7,
202b/18, 203a/5, 221a/10, 225a/15,
225b/1, 233b/4

k.+ ye dek 202b/15

kes - İkiye ayırmak, kat' etmek

k.- diler 88b/9, 89b/5

k.- eler 178a/13, 178a/14

k.- mediler 122b/12, 161b/2

k.- meyüp 160b/12

k.- miş 46b/4

k.- mişdür 76a/4

k.- se 78b/9

k.- üp 86b/3, 115b/10, 191a/13

kesb (Ar.) Kazanma, çalışarak kazanma

k. 163b/9, 189a/2

k. iderler 184a/8

kesel (Ar.) Gevşeklik, uyuşukluk,
tembellik, üşenme

k. 96a/6

kesil - İkiye ayrılmak, kat'edilmek

k.- di 153b/5

k.- en 85b/4

k.- enler 74a/12

k.- mez 86b/7, 165b/16, 183b/11

k.- mişdür 83a/9

keşir (Ar.) Çok, bol

k. 138b/6

cemi^c-i k. 163a/10, 231a/4

keşirü't-takşir ^cabd-ı faķir-ı k.
12b/7

keşirü'l-ihsân düdmân-ı k. 9b/17

keşire (Ar.) Çok

meşâlih-ı k. 24a/2

cemâ^cat-ı k.+ dür 157a/17

keskin İyi kesen, çok kesici

k. 210b/14, 217a/1

keskinlik Keskin olma durumu

k.+ inden 218b/13

kesr (Ar.) Arap ve Osmanlı alfabesinde
bir harfin kesre ile okunması

k. 92b/16

k.- i ecfândaki 158b/13

k.- i nünla 99b/14

k.+ i 97a/11, 149a/16

keşret (Ar.) Çokluk, bolluk, fazlalık,
ziyâdelik

k. 182b/16

k.- ı şevâb 39a/5

k.- ı zaħmete 39a/5

k.- i nevm 197a/10

k.+ inden 33b/2, 90b/15

k.+ iñüz 182b/13

k.+ iyle 80a/14, 81a/3, 182b/16

kesük Kesilmiş

k. 157a/5

keşf (Ar.) Varlığı bilinmeyen bir şeyi
bulup ortaya çıkarma

k. 95a/12

k. eyledi 22a/10

k. itmege 214b/14

k. itmişlerdür 26b/16

keşide (Ar.) Çekmek

k. 173b/2

belâ-yi k. 37b/5

keşşâf (Ar.) Keşfeden, bilinmeyen
şeyleri meydana çıkararak kimse

k.+ da 165b/2

ketb (Ar.) Yazma işi

k.- i aħâdişde 182b/1

k.- i tıbdâ 176b/7

ketebe (Ar.) Kâtipler

k.- yi aħâdişde 143a/8

k.- yi luğatda 138a/16

k.- yi mu^cteberede 122a/8

kettân (Ar.) Keten sözünün eski
metinlerde kullanılan asıl şekli

k. 63b/9

kevâ'ib (Ar.) Genç kız

ķ.- i ħâdişâtđan 8b/15

kevākib (Ar.) Yıldızlar k.+ dūr 27a/2	nazar kı.- am 60b/3 kı.- an 99a/3 namāz kı.- arın 142a/7, 142a/17 kı.- asın 13a/17 kı.- asın 61a/15 delālet kı.- asun 60a/3 kı.- avuz 61a/9, 61a/10, 61a/13 vāis ^c kı.- avuz 61a/4 kı.- ayın 110a/13 du ^c ā kı.- ayın 47a/8 kı.- dı 60a/15, 62a/16, 63a/16,
kevkeb (Ar.) Yıldız k.- ı es ^c ad-ı hüceste 13a/1 k.- ı sa ^c d-ı sa ^c ādet 10b/7	
keyfiyyet (Ar.) İş, mesele, husus, vaziyet k. 119a/13 k.- ı benā 65a/5 k.+ ı 66b/14	74a/8
kez Defa, kere, sefer k. 62a/12	du ^c ā kı.- dı 47a/9 namāzını kı.- dı 82b/16 taleb kı.- dı 61a/17 kı.- dılar 58a/1, 133a/12 namāzın kı.- dılar 101a/4 zārī kı.- dılar 146a/5 kı.- dugun 30b/15 kı.- duğınuğ 132b/9 kı.- duğ 62b/3, 62b/8, 88a/8, 88a/9 mağlūb kı.- duğ 88a/12 kı.- duğda 1b/14 namāz kı.- duğdan sonra 73a/11 kı.- duğlarını 130b/6 namāzını kı.- duğlarını 17b/12 kı.- dum 60a/5, 77b/4, 86b/16,
kezālik (Ar.) Bu da öyle, yine öyle, kezā k. 26b/2, 26b/6, 29b/5, 35a/7, 115a/12129a/15	86b/17
ķibāb (Ar.) Tepesi yarım küre şeklinde olan bina kı.+ ı 7b/17	huccet kı.- dum 60a/2 kı.- duğ 60a/16 kı.- ma 56b/2, 57a/12 i ^c timād kı.- ma 56b/4 iştigāl kı.- ma 56a/3 ṭama ^c kı.- ma 57a/8 ķabūl kı.- maduğ 52a/5 kı.- mağa 131b/6 kı.- mağla 3a/1 kı.- mağ 51b/16 namāz kı.- mağ 33a/12, 83b/11 kı.- mağdan 31b/16 ḥased kı.- mağdan 57b/12 kı.- mamağa 141b/14 kı.- masa 42a/14 kı.- masunlar 127a/7 kı.- mayan 56b/13 secde kı.- mazlar 109b/12 terk kı.- mazlar 70a/10 ihāṭa kı.- miş 64a/4 kı.- mişdur 71a/15, 71a/17,
ķible (Ar.) Kābe'nin bulunduğu taraf, güney kı. 26a/10 medār-ı kı.- yi İslām 8a/11 kı.+ ye 146b/11, 146b/12	100a/10
ķibt (Ar.) Mısır'ın eski ve yerli halkı kı. 21a/9	
ķibtī (Ar.) Çingene kı. 94a/15, 148b/3, 148b/4	
ķibtīlik (Ar.) Çingene olma durumu kı. 148b/7	
ķibtīye (Ar.) Kadın çingene kı. 82a/8, 82a/10	
ķidve (Ar.) Ardından gidilen kimse kı.- yi erbāb-ı fażl u kemāl 10b/5	
ķıl - Etmek, eylemek, yapmak kı. 80b/7, 80b/9 edā kı. 54b/2 kı.- alar 61b/3 kı.- am 60b/1, 60b/4, 77a/5 devā kı.- am 47a/5	

ķ.- miş 58b/8, 58b/9
ķ.- sun 77b/13
zārī ķ.- sunlar 55b/9
namāz ķ.- uņ 113b/4, 133a/4,
133a/7, 133a/16
du‘ā ķ.- up 48a/5
ħaķīr ķ.- up 22a/5
iħtilāf ķ.- up 59a/1
namāz ķ.- up 73a/1, 133b/2
‘ıtā ķ.- up 62b/3
ķ.- ur 57a/1
ķ.- urlar mı 70a/9
devā ķ.- ur 46b/17
mücāzāt ķ.- ur 54a/4
namāz ķ.- ur 133b/5
namāz ķ.- urdı 131b/9
ķ.- urlar 70a/9, 70a/10
yardum ķ.- urlardı 62a/15
zārī ķ.- ursız 146a/6
namāz ķ.- urum 141b/14

ķıl İnsan ve hayvan vücûdunda biten sertçe ve kalınca tüy
ķ.+ dan 148b/13
ķ.+ ı 146a/11
ķ.+ ları 146a/13

ķılabil - Yapma yetisine sahip olmak
ķ.- ürün 60b/13

ķılāde (Ar.) Gerdanlık
ķ.- yi İslām 163b/6
ķ.+ lere 181a/1
ķ.+ lerüņ 181a/3
şemse-yi ķ.+ si 138b/10

ķılār (Far.) Kiler
ķ.+ ıdur 33b/2

ķılāvüz Yol gösteren kimse veya şey, rehber, delil
ķ. 61a/15

ķılıc bk. ķılıç
ķ.+ lar 217a/1
ķ.+ uņı 82a/11

ķılıç Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silāh

ķ.+ dan 4a/3, 128b/17
ķ. urmada 173a/13
ķ. çalı mı 178b/17

ķılm - Edilmek, yapılmak
ķ.- an 83b/14
ħādım ķ.- up 87a/13

ķılıvir - Hızlıca kılmak, yapmak
ķ.- evüz 61a/3

ķillet (Ar.) Azlık
ķ. 141a/17
ķ.- i şabrdan 57a/3
ķ.- i veleden 183a/14

ķılı Kılı çok olan, üstü kıllarla kaplı
ķ.+ dur 65a/9

ķımıldan - Hareket etmek
ķ.- maġa 139b/5

ķımıldat - Hareket ettirmek
ķ.- saņ 208a/6

ķımme (Ar.) Boy
ķ.- yi felek-i devvāre 11a/1

ķır - Sert bir şeyi üzerine vurarak veya bir kuvvet tatbik ederek parçalamak
ķ.- ardum 181a/11
ķ.- arsin 217a/13
ķ.- up 116b/8, 206b/13

ķırā’at (Ar.) Okuma
ķ. 122a/16

ķırān (Ar.) Yakınlaşma, bir araya gelme
ķ. 4b/13
ķ.+ ı 38b/2

ķırāt (Ar.) Deġer
ķ. 112b/1

ķırba (Ar.) Su tulumu
ķ. 118a/2
ķ.+ yı 118a/1

ķırbāc Tek parça deriden yapılmış ka mç
ķ. 204a/12

kırk Otuz dokuzdan sonra, kırk birden önce gelen sayının adı

ķ. 3b/2, 69a/6, 85b/4, 102b/9

kırk bin Kırk bin

ķ. 62a/11, 62a/13

kırlangıc Serçegillerden, gagası kısa ve ucu yassı, kanatları uzun ve sivri, bacakları kısa, siyah çatal kuyruklu, 15 – 20 santim boyunda, küçük ve ince yapılı, göçebe ötücü kuş

ķ.+ a 69a/16

kırmızı (Ar.) Kan rengi, al renk

ķ. 24a/17, 25a/1, 26a/13, 68b/2, 69a/9, 158b/15, 166b/3, 179a/16, 179b/2, 233b/13
ķ.+ dur 66b/13

kışacık Çok kısa

ķ. 131a/14

kışâş (Ar.) Eski hukukta öldürme ve yaralama suçlarını işleyen bir kimseyi bu fiilleri aynen kendisine uygulamak sûretiyle cezâlandırma, misilleme yapma

ķ. 200a/7, 204a/8

ķ.+ a 112a/13

ķ. iderler 203b/1, 204a/13

kışâsen (Ar.) Kıyas yoluyla

ķ. 107b/12

kışıl - Azaltılmak, gücü hafifletilmek

ķ.- miş 158b/9

kıs(ı)m (Ar.) Bir bütünün bir bölümü

ķ.+ dur 87a/12

ķ.+ ından 228b/12

kışkan - Çekememek, haset etmek

ķ.- duğındañ ötüri mi 128a/14

kısmet (Ar.) Takdir edilmiş olan şey, nasip

ķ. 57a/6

kısrak Dişi at

ķ. 68a/4, 68a/5, 68a/9

kışsa (I) (Ar.) Kısa hikâye, ibretli hikâye, fıkra, rivâyet

ķ. 118a/8, 121b/6, 128b/10, 178b/17

ķ.+ nuñ 17a/4, 96b/6, 101a/17, 130a/4

ķ.+ η 50a/6

ķ.+ sı 45b/5, 72b/12

ķ.+ sına 116b/6

ķ.+ sında 136b/2

ķ.+ sından 58a/4, 58a/10

ķ.+ sını 45a/17

ķ.+ sınıñ 65a/7, 116b/2, 137a/7

ķ.+ ya 74b/16, 104a/1

ķ.+ yı 17b/6, 17a/17, 46b/10, 104b/3, 123b/11

kışsa (II) Kısa

ķ.+ dur 131a/14

kışşacuk bk. kışacık

ķ. 222b/1

kış 22 Aralık'ta başlayıp 21 Mart'ta sona eren, sonbahar ile ilkbahar arasındaki yılın en soğuk mevsimi

ķ. 176b/2

kıtâl (Ar.) Birbirini öldürme, boğazlaşma, vuruşma

ķ. 3a/16

ķ.+ e 105a/5

kıt'a (Ar.) Dörtlük

ķ. 3a/12, 3b/4, 6b/2, 7b/11, 11a/14, 11a/16, 13a/7, 15b/7, 25a/12

Kıtar Bir kavim adı

ķ. 175b/4

kıtmir (Ar.) En küçük parça, en ufak şey

ķ. 205b/3

kıvırcak Kıvırcık

ķ. 166b/9, 209b/16, 219b/7

kıy - Merhametsizce davranmak, zarar

vermek, gadretmek, zulmetmek
k.- amayup 48a/2
k.- ma 230a/3

kıyâfet nâme (Ar.) Bir kimsenin yüzünden ve dış görünüşünden ahlâkını anlama husûsuna dâir yazılan kitap, ilm-i kıyâfetten bahseden eser
k. 44b/15

kıyâm (Ar.) Ayağa kalkma, ayakta durma
k. 14a/3
kıyâmi's-sâ'at k. 8b/12

kıyâmü'l-leyl (Ar.) Gece namazı
k. 93b/8

kıyâmet (Ar.) Tek tanrılı dinlerin inanişına göre dünyanın sonu ve bütün ölümlerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman, hesap günü, kıyamet günü, mahşer günü
k. 66a/3, 66a/5, 66a/17, 66b/4, 70b/5, 95a/10, 210b/5
‘ayn-ı k. 210b/2
yevm-i k. 30b/12
k.+ de 37b/14, 80b/5, 147a/10, 150b/15, 151a/3, 155b/6, 200a/7
rûz-ı k.+ de 49b/13
yevm-i k.+ de 76a/5, 76b/14, 76b/16, 78b/10, 79b/5, 79b/8, 80a/14, 81a/3, 85b/14, 86a/15, 87a/15, 88a/12, 146a/17, 146b/6, 146b/16, 151a/7, 156a/4, 182b/13, 199a/17, 199b/8, 201b/17, 202a/6, 204a/8, 204a/17, 205b/11
k.+ den 86b/13, 95a/13, 143a/13
şedâ'id-ı k.+ den 88b/11
k.+ e degin 26a/5
k.+ e dek 21b/13, 22a/5, 22b/1, 35a/8, 114a/2, 126a/3
yevm-i k.+ e dek 86a/13
k. güninde 38b/9
k.+ i 95a/12, 210b/1
k.+ imüñ 210b/3
k.+ üm 210a/13
k.+ üñ 187a/9, 210a/13, 210b/3, 210b/7, 229a/8

kıyâmet günü (Ar. + Tr.) Kıyâmetin kopup ölümlerin dirileceği vakit
k. 88b/7, 203a/14
k.+ nde 87a/5, 204a/13, 204b/14, 205b/6
k.+ ne dek 44b/3

kıyâs (Ar.) Karşılaştırma, mukâyese etme
k. 137a/5, 190a/3, 190a/9
k.+ a 20a/10
k. eyleyeler 11b/8
k. idüñ 98a/13

kıyâsat (Ar.) Kıyaslar, tasımlar
k.+ ları 162b/17

kıymet (Ar.) Bir şeyin taşıdığı maddî varlığa göre tespit edilen karşılık, hakkında biçilen değer
k. 85a/1, 180a/16
kadr ü k.+ de 174b/13

kıymetlü Maddî kıymeti yüksek olan, değerli, zikıymet.
k. 44a/3, 72a/3

kıymetsüz Bir değer taşımayan, maddî veya mânevî bir kıymeti olmayan
k. 213a/4

kıyu Kuyu
k.+ larda 66a/7

kız Dişi cinsten olan evlât
k. 42a/15, 95a/6, 116a/15, 119a/5, 131a/8, 137a/11, 137b/8, 168a/9, 203b/17
k.+ a 137a/15
k.+ ı 84b/4, 125b/9, 128a/10, 135a/16, 214a/10
k.+ idur 105b/8, 123b/13, 137b/2, 137b/3, 137b/4
k.+ ım 128a/13, 128b/3
k.+ ın 144a/10
k.+ ların 170b/7, 170b/8
k.+ larından 221a/2
k.+ larındandır 211a/14
k.+ larıñ 206b/11
k.+ uña 135b/5

ķ.+ uğ 178a/17
ķ.+ uğı 127b/13

ķız -  fkelenmek, hiddetlenmek, sinirlenmek
ķ.- arlar 173b/10
ķ.- mağa 173a/8
ķ.- mış 139b/4
ķ.- up 139b/1

ķız ķardař Kız kardeş
ķ.+ ı 50b/17
ķ.+ ıdur 123b/14

ķız ķarındař bk. ķız ķardař
ķ.+ ı 149b/2, 149b/13, 214a/10
ķ.+ ıdur 155a/9
ķ.+ ina 49b/16, 49b/17
ķ.+ ları 50a/3

ķızar - Rengi kırmızı olmak, kırmızıya yakın bir renk almak
ķ.- a 209a/12

ķızcaęaz Kız kelimesinin küçültme eki almış şekli
ķ. 95a/1

ķızcaęaz bk. ķızcaęaz
ķ. 98a/12, 203b/16

ķızçıęaz bk. ķızcaęaz
ķ. 204a/3

ķızcaęız bk. ķızcaęaz
ķ.+ ı 137a/11

ķızdur - öfkelenmek, sinirlendirmek
ķ.- up 169b/8

ķızıl Parlak kırmızı renk
ķ. 24a/16, 25a/10, 28b/13, 65b/10, 167a/7
ķ.+ dur 167a/17

ķızılık Kızıl olma durumu, kızıl renk
ķ. 23a/5, 165b/11, 167b/10
ķ.+ a 165b/8, 166b/17, 168a/9
ķ.+ ina 240a/4

ķi (Far.) İki c mleyi sebep, sonu vb. eşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birleşik c mle h line getiren bağla

k. 1b/2, 1b/10, 2a/2, 2b/2, 2b/6, 3a/3, 3a/11, 3a/15, 3b/10, 3b/11, 3b/13, 4a/9, 4a/15, 5b/3, 6a/11, 6a/14, 6a/17, 6b/8, 7a/7, 7a/8, 7a/16, 7b/4, 7b/16, 7b/17, 8a/5, 8b/7, 9a/3, 10b/16, 11a/2, 11a/8, 11a/9, 11a/12, 11a/14, 11b/2, 12a/17, 12b/11, 12b/16, 12b/17, 13a/4, 13a/10, 13a/15, 13b/7, 14a/8, 14b/9, 14b/13, 14b/14, 15a/7, 15a/10, 15a/12, 15a/14, 15b/1, 15a/6, 17b/2, 17b/10, 18a/4, 18a/6, 18a/8, 18a/11, 19a/15, 19b/8, 19b/12, 19b/16, 20a/2, 20a/7, 20a/15, 20b/7, 20b/11, 20b/15, 21a/5, 21a/11, 21a/14, 21a/16, 22a/4, 22a/9, 22a/14, 22b/2, 22b/13, 22b/15, 23a/13, 23b/10, 23b/11, 23b/12, 23b/16, 24a/3, 24a/7, 24a/11, 24a/15, 24b/3, 24b/9, 24b/16, 24b/17, 25a/6, 25a/13, 25a/16, 25b/9, 25b/17, 26a/9, 26b/3, 26b/15, 26b/16, 27a/8, 27a/17, 27b/15, 28a/4, 28a/13, 28b/1, 28b/2, 28b/4, 28b/8, 28b/10, 28b/11, 28b/13, 28b/16, 29a/1, 29a/2, 29a/3, 29a/4, 29a/6, 29a/7, 29a/8, 29a/9, 29a/11, 29a/12, 29a/14, 29b/6, 29b/9, 29b/14, 30a/7, 30a/8, 30a/11, 30a/13, 30a/15, 30b/2, 30b/3, 30b/5, 30b/7, 30b/9, 30b/11, 30b/12, 30b/15, 31a/3, 31a/4, 31a/6, 31a/8, 31b/1, 31b/12, 31b/14, 32a/3, 32a/6, 32a/13, 32b/8, 32b/9, 33a/15, 33a/16, 33a/18, 33b/2, 33b/4, 33b/6, 33b/11, 33b/17, 34a/5, 34a/6, 34a/9, 34b/1, 34b/5, 34b/15, 35b/5, 35b/6, 35b/12, 35b/16, 36a/4, 36a/15, 36b/3, 36b/11, 36b/16, 37a/5, 37a/7, 37a/15, 37b/2, 37b/6, 37b/8, 37b/13, 37b/14, 37b/15, 37b/17, 38a/3, 38a/8, 38a/10, 38a/13, 38b/9, 38b/12, 38b/15, 38b/17, 39a/9, 39b/7, 39b/15, 40a/2, 40a/8, 40a/13, 40a/14, 40a/17, 40b/1, 40b/5, 40b/7, 40b/14, 41a/2, 41a/9, 41a/12, 41a/15, 41a/17, 42a/10, 42a/11, 42a/16, 42b/5, 42b/12, 42b/14, 42b/16, 43a/1, 43a/6, 43b/5, 43b/8, 43b/13, 44a/8, 44a/14, 44a/17, 44b/5, 44b/6, 44b/13, 44b/14, 44b/15, 45a/6, 45a/16, 45b/7,

45b/9, 45b/13, 45b/15, 46a/4, 46a/7,
46a/15, 46b/3, 46b/11, 46b/14, 46b/16,
47a/3, 47a/4, 47a/8, 47a/12, 47a/13,
47a/15, 47a/16, 47b/4, 47b/5, 47b/7,
47b/8, 48a/4, 48a/9, 48a/13, 48a/17,
48b/1, 48b/10, 48b/11, 48b/12, 48b/14,
48b/15, 49a/3, 49a/4, 49a/5, 49a/11,
49a/14, 49a/17, 49b/5, 49b/7, 49b/15,
49b/17, 50a/2, 50a/3, 50a/12, 50a/18,
50b/1, 50b/3, 50b/4, 50b/6, 50b/7,
50b/12, 50b/16, 51a/11, 51b/13, 51b/15,
51b/16, 52a/1, 52a/4, 52a/6, 52a/10,
52b/3, 52b/6, 52b/8, 52b/15, 52b/17,
53a/2, 53a/4, 53a/6, 53a/7, 53a/12,
53a/15, 53a/16, 53b/3, 53b/8, 53b/11,
53b/12, 53b/13, 53b/14, 53b/15, 53b/17,
54a/5, 54a/7, 54a/9, 54a/10, 54a/11,
54a/17, 54b/2, 54b/5, 54b/6, 54b/12,
54b/15, 54b/16, 55a/2, 55a/5, 55a/12,
55a/17, 55b/2, 55b/3, 55b/5, 55b/7,
55b/9, 55b/13, 55b/15, 55b/16, 55b/17,
56a/1, 56a/8, 56a/10, 56a/13, 56a/14,
56b/9, 56b/14, 56b/16, 56b/17, 57a/3,
57a/6, 57a/13, 57b/1, 57b/3, 57b/4,
57b/10, 57b/12, 57b/13, 58a/1, 58a/3,
58a/4, 58a/6, 58a/13, 58a/16, 58a/17,
59a/3, 59a/13, 59b/8, 59b/9, 59b/12,
59b/14, 59b/17, 60a/2, 60a/4, 60a/5,
60a/6, 60a/8, 60a/10, 60a/11, 60a/12,
60a/13, 60a/14, 60a/15, 60a/16, 60b/2,
60b/14, 61a/1, 61a/2, 61a/3, 61a/4, 61a/5,
61a/6, 61a/7, 61a/8, 61a/9, 61a/10,
61a/12, 61a/14, 61a/16, 61a/17, 61b/3,
61b/4, 61b/7, 61b/13, 62a/1, 62a/4,
62a/12, 62b/5, 62b/9, 62b/11, 62b/12,
63a/5, 63a/6, 63a/7, 63a/10, 63a/11,
63a/12, 63a/13, 63b/4, 63b/5, 63b/6,
63b/7, 64a/8, 64a/9, 64a/10, 64b/2, 64b/6,
64b/7, 64b/8, 64b/9, 64b/10, 64b/14,
64b/16, 65a/2, 65a/4, 65a/5, 65a/6,
65a/11, 65a/15, 65a/16, 65b/1, 65b/3,
65b/5, 65b/8, 65b/16, 66a/9, 66a/11,
66a/12, 66a/14, 66b/8, 66b/9, 66b/11,
66b/12, 66b/13, 66b/15, 67a/1, 67a/3,
67a/4, 67a/7, 67a/8, 67a/9, 67a/16, 67b/2,
67b/3, 67b/7, 67b/8, 67b/9, 67b/15,
67b/17, 68a/1, 68a/2, 68a/4, 68a/11,
68a/15, 68b/2, 68b/15, 69a/7, 69a/9,
69a/10, 69a/11, 69a/14, 69a/16, 69b/4,
69b/5, 69b/7, 69b/8, 69b/10, 69b/11,

69b/13, 69b/14, 70a/1, 70a/2, 70a/3,
70a/4, 70a/6, 70a/7, 70a/8, 70a/10,
70a/12, 70a/15, 70a/16, 70a/17, 70b/4,
70b/5, 70b/6, 70b/7, 71a/11, 71a/12,
71a/13, 71b/3, 71b/4, 71b/5, 71b/13,
71b/16, 71b/17, 72a/2, 72a/5, 72b/1,
72b/11, 72b/14, 72b/16, 72b/17, 73a/4,
73a/11, 73a/12, 73b/3, 73b/5, 73b/8,
73b/11, 74a/1, 74a/2, 74a/4, 74a/5, 74a/6,
74a/9, 74a/14, 74a/16, 74b/1, 74b/2,
74b/5, 74b/13, 74b/17, 75a/1, 75a/8,
75a/9, 75a/13, 75a/14, 75a/15, 75b/8,
75b/14, 75b/16, 76a/1, 76a/3, 76a/6,
76a/7, 76a/10, 76a/12, 76a/14, 76b/2,
76b/9, 76b/11, 76b/16, 77a/1, 77a/6,
77a/7, 77a/9, 77a/10, 77a/12, 77a/14,
77a/15, 77b/1, 77b/2, 77b/3, 77b/8,
77b/11, 77b/15, 77b/16, 78a/3, 78a/4,
78a/6, 78a/11, 78a/13, 78a/14, 78a/15,
78b/1, 78b/7, 78b/10, 78b/11, 78b/14,
79a/6, 79a/10, 79a/12, 79a/13, 79a/16,
79a/17, 79b/1, 79b/7, 79b/9, 79b/12,
79b/15, 80a/1, 80a/4, 80a/9, 80a/10,
80a/11, 80a/12, 80a/13, 80b/2, 80b/3,
80b/4, 80b/5, 80b/6, 80b/13, 80b/14,
80b/15, 81a/1, 81a/2, 81a/5, 81a/6, 81a/7,
81a/8, 81a/9, 81a/12, 81a/13, 81a/14,
81b/1, 81b/3, 81b/10, 81b/14, 81b/17,
82a/5, 82a/9, 82a/11, 82a/17, 82b/2,
82b/4, 82b/6, 82b/9, 82b/10, 82b/12,
82b/13, 83a/2, 83a/4, 83a/7, 83a/8,
83a/11, 83a/13, 83a/16, 83a/17, 83b/1,
83b/3, 83b/5, 83b/6, 83b/7, 83b/9,
83b/17, 84a/1, 84a/2, 84a/3, 84a/4, 84a/5,
84a/6, 84a/8, 84a/9, 84a/10, 84b/1, 84b/3,
84b/7, 84b/9, 84b/11, 85a/3, 85a/4, 85a/5,
85a/6, 85a/11, 85a/12, 85a/13, 85b/1,
85b/2, 85b/8, 85b/9, 85b/10, 85b/13,
85b/14, 85b/16, 86a/1, 86a/2, 86a/7,
86a/8, 86a/10, 86a/11, 86a/16, 86b/1,
86b/4, 86b/6, 86b/12, 86b/14, 86b/15,
87a/4, 87a/5, 87a/6, 87a/10, 87a/11,
87a/13, 87a/16, 87a/17, 87b/6, 87b/10,
88a/4, 88a/5, 88a/14, 88a/15, 88a/16,
88b/1, 88b/3, 88b/6, 88b/8, 88b/12,
88b/13, 89a/3, 89a/5, 89a/8, 89a/9,
89a/11, 89a/13, 89a/15, 89b/2, 89b/4,
89b/10, 89b/11, 89b/12, 89b/15, 90a/4,
90a/10, 90a/14, 90a/17, 90b/8, 90b/11,
90b/16, 90b/17, 91a/1, 91a/4, 91a/5,

91a/11, 91a/12, 91a/15, 91a/17, 91b/2,
91b/4, 91b/5, 91b/10, 91b/17, 92a/1,
92a/4, 92a/6, 92a/9, 92a/12, 92a/15,
92b/3, 92b/5, 92b/9, 92b/10, 92b/13,
92b/15, 93a/2, 93a/4, 93a/6, 93a/8,
93a/10, 93a/13, 93a/14, 93a/17, 93b/2,
93b/4, 93b/6, 93b/10, 93b/12, 93b/16,
94a/1, 94a/4, 94a/7, 94a/9, 94a/11,
94a/16, 94a/17, 94b/11, 94b/14, 94b/16,
95a/2, 95a/10, 95b/6, 95b/15, 96a/1,
96a/3, 96a/4, 96a/16, 96b/6, 96b/9,
96b/13, 96b/14, 96b/15, 96b/16, 97a/12,
97a/15, 97b/2, 97b/3, 97b/8, 97b/10,
97b/12, 97b/15, 98a/4, 98a/9, 98a/12,
98a/13, 98a/15, 98b/1, 98b/3, 98b/12,
98b/14, 98b/15, 99a/13, 99a/16, 99a/17,
99b/2, 99b/6, 99b/9, 100a/3, 100a/7,
100b/4, 100b/6, 101a/2, 101a/6, 101a/12,
101a/13, 101b/2, 101b/6, 101b/10,
102b/8, 103a/3, 103a/4, 103a/5, 103a/7,
103a/9, 103b/1, 103b/6, 103b/8, 103b/14,
103b/16, 104a/2, 104a/8, 104a/10,
104b/3, 105a/6, 105a/8, 105a/9, 105a/10,
105a/15, 105b/8, 105b/11, 106a/8,
106b/5, 106b/8, 107a/17, 107b/2, 107b/5,
107b/10, 107b/11, 107b/13, 108b/1,
108b/3, 108b/7, 108b/11, 108b/15,
109a/3, 109a/6, 109a/13, 109a/16,
109b/5, 109b/8, 109b/11, 109b/15,
110a/1, 110a/4, 110a/16, 110b/4,
110b/13, 111a/3, 111a/13, 111b/1,
111b/5, 111b/9, 111b/17, 112a/2, 112a/5,
112a/12, 112a/15, 112b/9, 113a/1,
113a/6, 113a/11, 113a/16, 113b/8,
113b/10, 113b/11, 113b/16, 114a/5,
114a/6, 114b/8, 114b/11, 115a/5,
115a/11, 115a/14, 115a/15, 115b/10,
115b/14, 116a/2, 116a/3, 116a/8,
116a/13, 116a/14, 116a/15, 116b/3,
116b/5, 116b/14, 116b/15, 116b/16,
117a/2, 117a/10, 117a/16, 117b/5,
117b/6, 117b/10, 117b/11, 117b/14,
118a/11, 118a/15, 118b/4, 118b/7,
118b/8, 118b/10, 118b/11, 118b/13,
118b/14, 118b/15, 119a/2, 119a/5,
119a/6, 119b/1, 119b/17, 120a/5, 120a/6,
120b/7, 121a/3, 121a/6, 121b/2, 121b/9,
121b/17, 122a/1, 122a/4, 122a/10,
122a/11, 122b/1, 122b/4, 122b/5, 122b/6,
122b/10, 122b/15, 122b/17, 123a/1,

123a/8, 123b/4, 123b/7, 123b/12,
123b/15, 124a/16, 124b/2, 124b/8,
124b/10, 124b/12, 124b/13, 124b/15,
124b/16, 125a/2, 125a/3, 125a/12,
125a/17, 125b/1, 125b/3, 125b/4, 125b/5,
125b/7, 125b/9, 125b/16, 125b/17,
126a/2, 126a/5, 126a/9, 126a/12,
126a/13, 126b/8, 126b/14, 127a/4,
127a/9, 127a/11, 127a/17, 127b/4,
127b/12, 127b/14, 127b/16, 128a/4,
128a/9, 128a/10, 128a/13, 128b/3,
128b/7, 128b/10, 128b/15, 129a/7,
129b/1, 129b/4, 129b/6, 129b/7, 129b/8,
129b/9, 130a/3, 130a/5, 130a/8, 130b/4,
130b/6, 130b/13, 130b/17, 131a/3,
131a/11, 131a/14, 131b/1, 131b/15,
132b/4, 132b/9, 132b/11, 133a/5, 133a/7,
133a/9, 133a/14, 133b/5, 133b/12,
134a/10, 134b/3, 134b/4, 134b/5, 134b/6,
134b/17, 135a/5, 135a/10, 135a/15,
135a/16, 135b/2, 135b/15, 136a/4,
136a/7, 136b/3, 136b/4, 136b/5, 136b/6,
136b/8, 136b/10, 136b/11, 136b/12,
136b/13, 136b/17, 137a/8, 137a/10,
137b/11, 137b/12, 138a/1, 138a/8,
138a/10, 138b/5, 138b/16, 139a/1,
139a/8, 139b/6, 139b/11, 140a/1, 140a/3,
141a/3, 141a/6, 141a/11, 141a/17,
141b/7, 141b/11, 141b/17, 142a/1,
142a/3, 142a/4, 142a/5, 142a/6, 142a/8,
142a/10, 142a/12, 142a/15, 142b/1,
142b/8, 142b/11, 142b/13, 142b/17,
143a/2, 143a/13, 143a/14, 143a/16,
143b/11, 144a/3, 144a/9, 144b/3, 144b/5,
144b/11, 144b/15, 145a/5, 145a/7,
145a/11, 145b/4, 145b/9, 145b/10,
145b/11, 146a/3, 146a/5, 146a/6, 146a/7,
146a/9, 146b/3, 146b/9, 146b/16, 147a/7,
147a/14, 147a/15, 147b/3, 147b/4,
148b/1, 148b/11, 148b/13, 149a/3,
149a/4, 149a/6, 149a/10, 149a/11,
149b/9, 149b/15, 149b/17, 150a/3,
150a/7, 150a/9, 150a/11, 150a/17,
150b/1, 150b/4, 150b/5, 150b/6, 150b/7,
150b/11, 150b/13, 150b/15, 151a/7,
151a/8, 151a/11, 151a/14, 151b/1,
151b/6, 151b/9, 151b/13, 151b/17,
152a/3, 152a/9, 152a/10, 152a/12,
152a/14, 152a/16, 152a/17, 152b/15,
153a/2, 153a/3, 153a/4, 153a/6, 153a/11,

153a/16, 153b/2, 153b/4, 153b/11, 153b/12, 153b/14, 153b/15, 154a/7, 154a/9, 154a/15, 154b/15, 154b/16, 155a/2, 155a/4, 155a/6, 155a/14, 155b/3, 155b/13, 155b/16, 156a/1, 156a/2, 156a/7, 156a/9, 156a/10, 156b/7, 156b/14, 157a/4, 157a/12, 157a/15, 157b/3, 157b/6, 158a/5, 158a/10, 158a/12, 158a/14, 158a/15, 158a/16, 158a/17, 158b/2, 158b/3, 158b/4, 158b/8, 159a/2, 159a/10, 159a/17, 159b/1, 159b/3, 159b/5, 159b/8, 159b/13, 160a/1, 160a/11, 160b/5, 160b/16, 160b/17, 161a/3, 161a/7, 161a/9, 161a/13, 161b/2, 161b/3, 161b/4, 161b/6, 162a/9, 162a/11, 162b/2, 162b/7, 162b/11, 162b/12, 162b/13, 163b/8, 164a/10, 164a/11, 164a/14, 164a/17, 164b/12, 164b/17, 165a/1, 165a/5, 165a/9, 165a/11, 165a/13, 165a/16, 165b/2, 165b/5, 165b/10, 165b/11, 166a/13, 166b/5, 166b/7, 166b/8, 167a/5, 167a/10, 167a/16, 167b/4, 167b/8, 167b/17, 168a/8, 168a/17, 168b/4, 168b/6, 168b/10, 168b/12, 168b/16, 169a/15, 169b/4, 169b/17, 170a/8, 170a/9, 170a/12, 170b/4, 170b/6, 170b/9, 170b/13, 171a/9, 172a/3, 172a/4, 172a/9, 172a/14, 172b/7, 172b/8, 172b/11, 172b/15, 173a/5, 173a/9, 173b/12, 173b/13, 174a/10, 174a/11, 174a/13, 174a/15, 174b/15, 175a/1, 175a/6, 175a/14, 175b/1, 175b/4, 175b/15, 176a/3, 176a/5, 176a/16, 176b/7, 177a/14, 177a/15, 177b/2, 177b/4, 177b/7, 177b/10, 177b/12, 177b/14, 178a/7, 178a/8, 178a/10, 178a/12, 178b/3, 178b/15, 179a/3, 179a/7, 179a/8, 179a/14, 179a/17, 179b/3, 179b/5, 179b/13, 179b/14, 179b/16, 179b/17, 180a/1, 180a/6, 180a/7, 180a/9, 180a/15, 180a/16, 180b/2, 181b/1, 181b/11, 182a/1, 182a/3, 182a/4, 182a/8, 182a/10, 182b/3, 182b/8, 182b/12, 182b/15, 182b/17, 183a/3, 183a/10, 183a/12, 183a/16, 183b/7, 183b/14, 183b/16, 184a/6, 184a/16, 184b/13, 184b/14, 184b/17, 185a/3, 185a/4, 185a/8, 185a/11, 185a/12, 185a/15, 185a/16, 185b/1, 185b/3, 185b/4, 185b/5, 185b/9, 185b/15, 186a/5, 186a/9, 186a/10, 186a/15, 186b/5, 186b/10, 186b/13, 187a/2, 187a/10, 187a/12, 187b/15, 187b/16, 188a/4, 188a/9, 188a/10, 188b/1, 188b/5, 188b/6, 188b/15, 189a/7, 189a/11, 189a/14, 189b/5, 189b/12, 189b/14, 189b/15, 190a/3, 190a/9, 190a/11, 190b/8, 190b/10, 190b/12, 190b/16, 190b/17, 191a/2, 191a/4, 191a/9, 191a/10, 191a/12, 191a/13, 191b/1, 191b/8, 192a/2, 192a/15, 192a/17, 192b/7, 192b/9, 192b/10, 192b/12, 193a/2, 193a/7, 193a/13, 193a/15, 193a/16, 193b/1, 193b/4, 193b/7, 193b/9, 193b/14, 193b/16, 194a/2, 194a/4, 194a/16, 194b/4, 194b/6, 194b/10, 194b/13, 194b/17, 195a/7, 195a/14, 195a/15, 195b/9, 195b/15, 196a/9, 196a/10, 196a/13, 196a/15, 196a/16, 196b/1, 196b/6, 196b/8, 197a/5, 197a/14, 197a/15, 197b/4, 197b/12, 197b/17, 198a/4, 198a/11, 198a/14, 198a/15, 198b/1, 198b/9, 198b/11, 198b/16, 199a/5, 199a/9, 199a/15, 199b/3, 199b/7, 199b/12, 199b/17, 200a/13, 200a/15, 200b/1, 200b/3, 200b/9, 200b/17, 201a/8, 201b/4, 201b/5, 201b/9, 201b/11, 201b/17, 202a/5, 202a/8, 202a/9, 202a/11, 202a/13, 202b/5, 202b/9, 202b/13, 203a/8, 203b/4, 203b/7, 203b/8, 203b/11, 203b/14, 204a/2, 204a/15, 204b/3, 204b/13, 204b/15, 204b/17, 205a/1, 205a/3, 205a/8, 205a/16, 205b/12, 205b/13, 205b/15, 205b/17, 206a/16, 206b/5, 206b/8, 206b/9, 207a/16, 208a/2, 208a/6, 208a/12, 208a/14, 208b/4, 208b/10, 209a/5, 209b/5, 209b/7, 209b/17, 210a/2, 210a/15, 210a/17, 210b/5, 211a/9, 211a/10, 211a/12, 211a/13, 211b/6, 211b/8, 212a/2, 212a/7, 212a/12, 212b/4, 212b/7, 212b/9, 212b/17, 213a/5, 213a/7, 213a/10, 213b/7, 213b/12, 213b/16, 214a/2, 214a/7, 214a/8, 214b/8, 214b/13, 214b/16, 215a/2, 215b/1, 215b/8, 215b/16, 216a/1, 216a/16, 216b/1, 216b/5, 216b/7, 216b/16, 217a/5, 217a/6, 217a/9, 217a/14, 217a/17, 217b/7, 217b/8, 217b/10, 218a/8, 218a/13, 218a/17, 218b/1, 218b/5, 218b/9,

218b/15, 218b/16, 219a/4, 219a/6,
219a/11, 219a/13, 219a/15, 219a/16,
219b/4, 219b/9, 220a/6, 220b/5, 220b/13,
220b/14, 221a/2, 221a/12, 221a/15,
221b/3, 221b/10, 222a/4, 222a/7,
222a/15, 222b/8, 222b/15, 223a/3,
223a/17, 223b/3, 223b/6, 223b/8,
223b/12, 224b/6, 224b/11, 224b/13,
224b/15, 225a/3, 225a/8, 225a/11,
225a/15, 225a/17, 225b/1, 225b/6,
226b/1, 226b/12, 227a/2, 227a/8,
227a/11, 227b/3, 227b/7, 227b/9,
227b/10, 228a/2, 228a/5, 228a/8,
228a/14, 228b/7, 228b/8, 228b/11,
228b/12, 229a/2, 229a/9, 229a/12,
229b/5, 229b/6, 229b/15, 230a/7,
230a/11, 230b/6, 230b/15, 231a/6,
231a/7, 231a/10, 231a/13, 231a/17,
231b/16, 232a/8, 232a/14, 232a/16,
232b/10, 232b/12, 232b/15, 232b/17,
233a/1, 233a/5, 233b/13, 234a/6, 234b/6,
234b/7, 235a/1, 235a/5, 235a/13,
235a/16, 235b/5, 235b/6, 235b/11,
235b/14, 236a/8, 236a/13, 236b/1,
236b/4, 236b/16, 237a/6, 237a/9,
237a/13, 237a/15, 237a/16, 237b/2,
237b/3, 237b/6, 237b/9, 237b/13, 238a/1,
238a/6, 238a/8, 238a/9, 238a/14,
238a/17, 238b/4, 238b/9, 238b/17,
239a/2, 239a/15, 239b/3, 239b/4,
239b/11, 239b/13, 240a/4, 240b/7,
240b/12

kibār (Ar.) Büyük, seçkin kimseler
k. 16b/4, 45a/13
k.- ı 'izāma 13a/15
evliyā'ullāh-ı k.+ dan 12a/3
k.+ ı 144a/14
k.+ ından 36a/13, 163a/17
şahābe-yi k.+ uñ 72a/17, 192a/9

kib(i)r (Ar.) Büyüklük taslama, kendini
herkesten üstün görme, burun büyüklüğü
k.+ ini 30a/15

kibriyā (Ar.) Büyüklük, ululuk, azamet
k.- yı şıfat 121a/7
k.+ sını 55a/10

kifāyet (Ar.) Yeter miktarda olma,

yetişme, elverme, kâfi olma

k. 108a/3, 200a/14

k. itdi 82b/11

k. ider 42a/9, 57b/3, 231a/15

k. idersiz 51b/8

k. itmedi 69b/5

k.+ leri 171a/7

kile (Ar.) Tahılın türüne, kullanıldığı
yere ve zamâna göre ağırlığı değişen
ölçek

k.+ müze 143a/6

kilid (Far.) Anahtar, düğme vb. bir
parça ile işleyen kapatma âleti

k.+ i 138b/9

k.+ ini 234b/10

kilidlü Kilitle kapanmış, kilitlenmiş
k. 234b/7, 234b/12

kilim (Far.) halıdan daha ince, havsız, kıl
veya yün dokuma

k. 63b/16

kim Hangi kimse

k. 6a/13, 7a/8, 8b/16, 13a/14,

15b/4, 19a/2, 47b/11, 48b/14, 59b/15,

60a/17, 62a/4, 77b/9, 80b/15, 81a/6,

85a/3, 88a/16, 100a/3, 114a/5, 114a/6,

128b/15, 129b/11, 129b/16, 143b/9,

144b/5, 149a/8, 174a/7, 186a/16,

218a/13, 219a/6, 229b/3, 230b/9

k.+ de 196a/9

k.+ den 47b/1, 53b/4

k.+ dür 28b/4, 28b/8, 31b/14,

47b/11, 73a/12, 74b/17, 101a/2, 117a/1,

117b/14, 184b/12, 185a/2, 185a/5,

185a/9, 185a/11, 185a/15, 185b/2, 185b/4

k.+ i 2a/7, 106b/2, 106b/3,

109a/16

k.+ ini 2b/7, 2b/12, 2b/13, 2b/15,

2b/16, 229b/16

k.+ inüñ 28b/12, 28b/13, 109a/5

k.+ ler 138b/1

k.+ lerdür 18a/2, 57b/10, 80b/6,

82b/12, 83a/7, 89a/4, 138b/5, 147a/3

k.+ si 230b/16, 230b/17

k.+ sin 69b/3, 70b/3, 74b/17

k.+ üñ 185a/2, 211a/9, 211a/10

k.+ üндür 168a/10

kimi Bâzı

k. 2a/8, 12b/1, 12b/2, 18a/8, 18a/9, 22b/13, 24a/15, 24a/16, 24a/17, 24b/1, 25a/10, 25a/11, 25a/12, 35a/11, 35a/14, 35a/17, 35b/2, 36a/12, 36a/14, 73b/13, 109a/16, 149b/13, 155b/13, 157b/3, 157b/4, 157b/5, 162b/11, 162b/12, 163a/16, 163a/17, 163b/4, 170b/11, 217a/9, 223b/16

k.+ leri 121b/15

k.+ ni 25a/1, 229b/10, 229b/17

k.+ nin 23a/3

k.+ nüң 23a/3, 73b/14, 149a/12

k.+ жүз 231a/12

k.+ si 3b/14, 129a/13, 223b/16

kimse Herhangi bir kişi, kim olduğu belirtilmeyen bir

k. 2b/4, 12a/7, 21a/12, 26b/9, 28b/6, 30a/8, 30b/7, 31b/16, 36b/4, 38b/10, 39b/9, 40a/2, 41b/16, 42a/13, 42b/14, 44a/9, 47a/6, 47b/2, 50b/7, 52a/6, 52a/10, 52a/11, 54b/15, 55b/10, 55b/15, 57a/2, 58a/7, 59b/4, 61a/16, 63a/7, 66b/10, 66b/12, 67b/4, 68b/1, 71b/7, 73a/1, 73a/16, 73b/8, 74b/14, 76a/12, 77a/10, 78b/8, 78b/11, 79a/1, 80a/16, 81a/4, 81a/7, 82a/8, 82b/4, 82b/15, 83b/7, 84a/6, 84a/10, 84a/12, 85a/6, 85a/7, 85a/13, 85b/3, 85b/15, 86a/14, 87a/6, 95a/11, 96a/8, 96a/12, 101a/4, 101a/12, 102b/9, 102b/10, 103a/5, 104b/6, 105b/2, 106a/6, 107a/4, 107a/13, 107b/13, 108a/14, 109a/14, 109a/15, 109b/1, 109b/4, 111a/8, 114b/9, 115b/3, 116a/16, 116b/14, 116b/15, 118b/8, 120b/6, 121b/11, 125b/4, 125b/17, 127b/2, 128b/16, 129a/14, 129b/17, 133a/6, 133a/15, 134a/5, 134a/12, 134a/14, 136a/5, 140a/5, 141b/1, 145a/11, 146b/3, 148a/7, 150b/4, 150b/16, 151a/1, 151a/6, 152b/6, 155a/15, 156b/1, 157a/1, 157a/9, 160a/12, 167a/10, 167a/13, 168b/12, 173b/7, 174b/17, 180b/2, 183a/13, 183b/8, 184b/9, 186a/3, 192a/16, 192b/8, 194a/8, 194a/12, 197a/10, 197a/16, 199b/1, 199b/7, 199b/12, 200b/3, 201b/17, 203a/2, 203b/1, 203b/6,

204b/13, 207b/15, 218b/3, 219b/3, 222a/15, 224b/17, 225a/14, 234b/16, 238b/9

hiç k. 21b/6

k.+ den 81a/14, 107a/14, 195a/7, 234b/17

k.+ den ötüri 143b/6

k.+ дүр 3a/15, 37b/15, 38a/3, 39b/16, 72b/1, 106a/6, 117a/2, 122a/11, 125b/5, 156a/1, 160a/2, 185a/16, 195b/7

k.+ ler 34a/2, 34b/15, 48a/3, 63a/8, 77a/1, 84a/17, 85b/17, 87a/13, 89a/4, 102a/12, 107a/2, 107b/16, 108b/4, 122a/12, 122a/13, 128b/17, 173a/2, 175b/15, 192b/4, 195a/4

k.+ lерde 181a/10

k.+ lerdendür 45b/2

k.+ lerdür 109a/13, 221b/3

k.+ lere 37b/5, 46b/16, 88b/4, 105a/11

k.+ leredür 88b/10

k.+ leri 68a/7, 157b/3, 207a/1

k.+ lerüң 16b/13, 23a/15, 34b/13, 109a/4, 173a/3, 206b/15

k.+ lerüz 102b/14

k.+ nüң 19b/4, 31a/15, 42b/13, 47a/5, 48a/9, 60a/16, 64a/9, 68a/8, 77a/12, 82a/9, 85b/2, 85b/10, 86a/8, 86a/17, 101a/8, 101b/10, 104a/9, 106b/12, 106b/14, 109a/13, 112a/12, 112a/14, 112b/1, 119b/16, 135a/1, 137b/7, 143b/8, 144b/6, 157a/13, 157a/3, 186a/15, 194b/3, 206a/8, 206a/9, 207b/14, 211a/11, 223a/17, 224b/6, 227b/3, 234b/15, 235a/6

k.+ нүндүр 42a/4, 194b/6

k.+ жүз 110b/7

k.+ sin 174a/7

k.+ ye 46b/13, 47a/17, 47b/6, 48a/2, 56b/4, 57b/11, 59a/15, 71b/6, 081a/13, 82b/1, 83a/14, 85b/4, 87a/6, 100b/16, 101a/10, 111a/8, 111a/13, 111b/16, 114a/15, 134a/10, 144a/12, 144b/12, 150a/15, 167b/5, 185a/16, 189a/16, 190b/9, 193b/7, 197a/14, 204b/10, 205b/7, 219b/1, 224b/9, 227a/17, 234b/8

k.+ yi 26b/6, 42a/16, 71a/15, 75b/16, 87a/7, 108a/7, 109b/1, 114a/14,

121a/15, 123b/2, 181a/7, 185a/4,
185a/10, 193a/11, 193a/14, 199a/13

kimsene bk. kimse

k. 43a/7, 150b/13, 193b/1,
202b/13, 202b/16, 210b/1, 222b/12,
226a/10

k.+ ler 44a/5, 68b/4

k.+ nün 156b/9

k.+ ye 36b/12

k.+ yi 26a/17

kimsesiz Akrabâsı, yakını, candan
kimsesi olmayan (kimse), bîkes

k. 148b/6

kîn (Far.) Gizli düşmanlık, garaz,
buğz

k. 226b/5

kinâyet (Ar.) Kinaye

ķ. 209a/15

kîne (Far.) Kin

k.+ siyle 162a/1

ķintâr Uç tarafına yakın bir yerinde
yüklerin asılması için bir çengel veya
kefe, bir tutma çengeli, geri kalan uzun
tarafında da gezdirilebilir bir top bulunan,
ağırlık birimlerine göre taksîmatlı bir
koldan ibâret tartı âleti

ķ. 112a/16

ķir Vücûdun veya nesnelere üzerinde
oluşan pislik

k. 211b/13

ķirâm Soyu temiz, soylu kimseler,
şerefli ve ulu kimseler

aşhâb-ı k. 2b/15

eslâf-ı k. 13a/16

evliyâ-yi k. 163a/8

ķavâķin-ı k. 13b/15

şahâbe-yi k. 103b/4, 117b/6,

160a/1

şahâbe-yi k.+ a 36a/7

aşhâb-ı k.+ a 32a/13

melâ'ike-yi k.+ a 75a/16

aşhâb-ı k.+ dan 133b/15

şahâbe-yi k.+ dan 17a/11

şahâbe-yi k.+ dan 104a/13

şahâbe-yi k.+ uķ 138b/13,

145a/11, 155b/12

ķirlü Üzerinde veya içinde leke, toz,
yağ vb. bulunan, temizliği kirle bozulmuş
olan, pis

k. 196a/13

ķirpik Göz kapağının kenarlarında
sıralanmış olan kıllar ve bu kıllardan her
biri

k.+ leri 178b/12, 217a/1

ķisrâ (Ar.) Eski İnan hükümdarları için
kullanılan unvan sözü

k. 100a/5, 158b/2, 170b/7

k.- yi ecfân 158b/10

ķişi İnsan, kimse, şahıs

k. 35b/17, 37a/15, 41a/17, 50a/6,

57b/5, 59b/16, 62b/13, 74a/1, 82b/1,

82b/2, 84a/7, 84b/2, 91a/17, 91b/3,

106b/14, 151a/13, 154a/7, 159b/8,

165a/16, 170b/6, 178a/7, 183b/11,

185a/10, 194a/14, 203a/8, 204a/12,

204a/15, 204b/3, 204b/7, 205b/6, 205b/9,

206a/8, 238a/11

k.+ dür 28b/4, 38b/12

k.+ ler 109b/16

k.+ nün 36a/1, 57b/12, 150b/14

k.+ ye 57b/8, 85b/11, 99b/6,

204a/12, 204a/17

k.+ yi 189b/8

k. mi 82b/2

ķişiżâde İnsanođlu

k. 186a/10

ķiştzâr (Far.) Ekin tarlası

k. 192b/14

ķitâb (Ar.) Herhangi bir konuda
yazılmış manzum veya mensur eser

k. 9a/3, 14b/9, 19b/16, 113b/10,

113b/11

ehil-i k. 120a/5, 230a/1, 230a/7,

230b/1

ğayr-ı ehil-i k. 59b/14

ğurra-yi k. 4a/13
 ħatime-i k. 18b/14
 ħātīme-yi k. 228b/17
 muḳaddīme-yi k. 39a/15
 şāhid-i k. -müştġīn-i erḳām 3b/7
 şāhib-i k. 95a/17
 ser-levha-ı k. 3a/2
 k.- ı Allāhda 23b/4, 91b/17,
 103b/10, 190a/7
 k.- ı belagat-niṣāb 13b/6
 k.- ı celilü'ş-şānuḡ 12b/7
 k.- ı leṭāfet-i intisāb 15a/2
 k.- ı meṣhūrunda 186b/4
 k.- ı mezkūrda 22a/13, 94a/6,
 137b/17
 k.- ı muṣḫafda 136b/3
 k.- ı müştġīnikāb 12a/10
 k.- ı şerīf 14b/7
 sebeb-i te'lif-i k.- ı şerīf 8b/17
 k.- ı şerīfnde 51b/2
 k.- ı tefāsīrde 28a/13
 k.+ a 103a/14
 ehl-i k.+ a 192a/16
 k.+ da 11b/6, 75b/11, 94a/12,
 100b/12, 128b/5, 130b/16, 131a/10,
 132a/10, 132b/6, 148a/14, 175b/7, 183b/6
 k.+ dan 114b/13
 ehil-i k.+ dan 229b/16, 230b/8,
 230b/10
 ehl-i k.+ dan 37b/15
 ehil-i k.+ dansın 111b/15
 k.+ dur 14b/13
 k.+ ı 103a/7, 113b/11, 114a/10
 k.+ ma 103a/11, 119b/5, 14b/2
 k.+ nda 19b/11, 20b/10, 20b/13,
 21a/10, 22b/12, 45b/9, 51b/10, 51b/11,
 72b/10, 94a/3, 95a/9, 96b/7, 97a/15,
 98a/3, 98a/17, 98b/11, 100a/3, 100b/9,
 103a/17, 104a/8, 107a/7, 118a/9, 121b/8,
 123a/4, 127b/1, 129a/7, 129a/10,
 130a/15, 130b/9, 131a/12, 131b/17,
 132b/12, 135a/9, 138a/11, 140b/11,
 146a/3, 146a/15, 147b/9, 148b/9, 150a/2,
 150a/11, 151b/11, 153a/14, 152a/8,
 152b/10, 153a/15, 153b/7, 154a/14,
 154b/10, 154b/12, 156b/6, 156b/13,
 156b/15, 157a/12, 160b/14, 160b/16,
 161a/2, 161b/15, 161b/16, 162a/5,
 162a/10, 167b/7, 182b/6, 183a/6, 183a/7,
 183a/8, 183a/17, 184a/5, 189a/13,

191b/12, 191b/14, 194b/9, 199b/5,
 199b/10, 200b/16, 205a/5
 k.+ ndan 189a/6
 k.+ ını 113b/17
 k.+ ınuza 103a/6, 103a/7, 103a/9
 k.+ lara 230a/10
 k.+ larda 14b/2, 102a/5, 114a/1,
 117b/3, 129a/11
 k.+ ları 230a/15, 230a/17
 k.+ ların 110b/11, 214a/11
 k.+ larına 14a/15, 136b/10
 k.+ larında 12a/9, 37b/12, 44b/15,
 45b/3, 153b/7, 157b/1
 k.+ larını 116b/5
 k.+ uḡ 120b/8, 137b/16, 162b/2

kitābet (Ar.) Yazı yazma
 k. 199b/15

kiyāset (Ar.) Uyanıklık, anlayışlılık,
 akıllılık
 ehil-i k. 170a/1

ḳo - Koymak
 ḳ. 81b/10, 97a/5, 143b/3, 167a/3,
 167a/4, 170b/7, 219a/4, 236a/5, 238a/4
 ḳ.- dı 70b/14, 71a/8, 71a/9,
 120a/3, 136a/10, 220b/17
 ḳ.- dılar 70b/17, 71a/4
 ḳ.- duḳları 66b/3, 148a/7
 ḳ.- madan ötüri 193b/11
 ḳ.- maḡa 13a/12
 ḳ.- mamışdur 222b/17
 ḳ.- masun 115b/11, 193b/6,
 219a/8, 219a/9, 219a/10
 ḳ.- mayup 72a/8, 73a/14
 ḳ.- mazlar 66a/7, 66a/8
 ḳ.- mış 34a/6, 49b/8
 ḳ.- mışdur 134a/12
 ḳ.- rlardı 139b/5
 ḳ.- salar 151a/9, 214a/4

ḳoc - Kucaklamak, sarmak
 ḳ.- uḡ 224a/2, 224a/4

ḳoca ḳarıcık Koca karı kelimesinin
 küçültme eki almış şekli
 ḳ.+ lar 33a/12

ḳocu - Yaşlanmak, ihtiyarlamak,

kocalmak	ķ.- dı 69a/12, 77a/17
ķ.- mağla 181a/11	ķ.- dılar 67b/15
ķ.- mağdur 181a/16	ķ.- duğı 154a/13
	ķ.- madı 238b/2
ķocul - Kucaklaşmak	
ķ.- ması 177b/16	ķonak(đ) Büyük, gösterişli ev
ķoç Damızlık erkek koyun	ķ. 68b/5, 128b/7
ķ. 52b/9, 52b/12	ķ.+ a 56b/4, 68b/6
ķ.+ ı 52b/9	
ķođa Kova	ķoņřı Komşu
ķ. 153b/16	ķ.+ larımuza 113a/5
	ķ.+ larıñıza 114a/12
ķođu Koku	ķoņřuluk Komşuluk
ķ.+ ları 142b/10	ķ. 113a/6
ķ.+ sı 177a/13	
ķođuulu Kokulu	ķop - Herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak
ķ. 178b/7	ķ.- a 66b/5
ķok - Koku çıkarmak	ķ.- ar 95a/10, 210b/1
ķ.- a 179b/8	ķ.- ardı 218a/15
ķ.- mağa 44a/9	ķ.- arlar 182b/6
	ķ.- dı 210a/13
ķokula - Koklamak	ķopar - Keserek ayırmak
ķ.- mağ 127b/17	ķ.- an 215b/12, 215b/13
	ķ.- duğından ötürü 99b/13
ķol İnsanın omuzundan parmak uçlarına kadar olan organı	ķoparıcı Koparan kimse
ķ.+ ı 51a/10	ķ. 174a/2
ķ.+ ında 125a/5	
ķ.+ uma 161a/3	ķork - Korkuya kapılmak, korku duymak, ürmek
ķolluķcı bk. ķolluķçı	ķ. 49b/12, 81b/10, 140a/17
ķ. 202a/4	ķ.- acaķ 236b/9
ķolluķçı Kolluķçu	ķ.- acaķlaruđ 81b/17
ķ.+ lar 201b/1	ķ.- an 195b/7
ķoltuķ(đ) Vücutta omuz başının altında kolun gövde ile birleştiği yer	ķ.- ar 234a/10
ķ.+ ında 49a/4, 49a/8	ķ.- arsin 81b/16
ķomřı bk. ķoņřı	ķ.- dı 191a/12
ķ. 230b/16	ķ.- dılar 116a/5
ķon - Yolculuk sırasında bir yerde konaklamak, geceyi geçirmek	ķ.- duđuña 48b/11
ķ.- ardı 68b/7	ķ.- duķ 117b/11
	ķ.- dum 124a/13, 124b/8
	ķ.- ma 239b/13
	ķ.- mağa 81b/17
	ķ.- mak 78a/1
	ķ.- maya 61a/9
	ķ.- mayalar 147a/5
	ķ.- mayup 89a/17

ķ.- mazdur 234a/10
ķ.- mazsın 234a/9
ķ.- sun 30b/8
ķ.- uğ 201a/10, 201b/2, 201b/5
ķ.- up 30a/5

ķorkıt - bk. ķorkıt -
ķ.- mağla 88a/9

ķorku Bir tehlike veya tehlike ihtimâli karşısında duyulan ũrkütücü duygu
ķ. 88a/11, 236b/9
ķ.+ da 147a/4
ķ.+ dan 134a/13
ķ.+ mdan 150a/9
ķ.+ sı 67b/15, 134a/12, 204a/8
ķ.+ ya 61a/13
ķ.+ yla 117a/17

ķorkusuz Korku nedir bilmeyen, korkmayan, korkak olmayan, yũrekli
ķ. 116b/13, 118b/15

ķorkıt - Korkmasına yol açmak
ķ.- dı 50a/12

ķoru - Muhâfaza etmek
ķ.- rlar 216b/16

ķorun - Muhâfaza edilmek
ķ.- ur 216b/16

ķoş - Ayaklarını sıra ile yerden keserek öne doğru hızla gitmek
ķ.- maķ 166a/17
ķ.- up 130a/1

ķoşı atı Koşulara katılmak üzere yetiştirilen at
k. 174b/15

ķov - Uzaklaşmasını, gitmesini sert bir şekilde söylemek, yanından defetmek
ķ. 42b/10, 43b/7, 119b/12
ķ.- amasun 199a/9
ķ.- dı 128a/12

ķoy - (Bir yere) Bırakmak, (bir yere) yerleştirmek
ķ.- a 84a/14, 153b/17, 199b/9

ķ.- alum 136b/14
ķ.- dı 81b/1, 98b/17
ķ.- up 21b/10, 43a/11, 48b/8, 53b/2, 74a/7, 75b/3, 98b/6, 99a/1, 126b/7, 129b/11, 130a/12, 134b/9, 134b/11, 135b/1, 143b/14, 160b/9, 191b/17, 199a/13
ķ.- ma 174a/5

ķoyvir - Koyuvermek
ķ.- mişlerdi 197a/8
ķ.- ũę 203b/13
ķ.- ũp 215b/15

ķoyun Geviş getirenlerden, eti, sũtũ ve yapağısından faydalanılan, boynuzlu, memeli, evcil hayvan
ķ. 51a/9, 176a/8, 176a/9, 200b/10, 208a/15
ķ.+ ıdur 208a/15
ķ.+ ımdan 126b/5

ķöhne (Far.) Eskimiş, yıpranmış, eski
k. 31a/1, 104a/1

ķöle Savaşta esir alınan, başka ũlkelerden zorla kaçırılıp getirilen veya başkasından para ile satın alınan, özgũrlükten yoksun erkek
ķ.+ mdũr 75a/8

ķörlük Kũr olma durumu
k.+ ine 43b/17
k.+ ũme 186a/17

ķörũk Açılıp kapandıkça içindeki havayı ũflelemek sũretiyle ateşini canlandırmaya yarayan, deri, meşin veya tahtadan âlet
k.+ ler 65b/6

ķöşk (Far.) Bahçe içindeki büyük sũslũ ev, kasır
k.+ ini 226b/15

ķöti bk. kötũ
k. 201b/14

ķöylũk Kũy bulunan, kũy kurulmuş olan (yer)

k.+ de 43a/5, 43a/7	ķ. 18b/8, 31b/14, 35b/17, 38a/11,
k.+ te	39a/3, 41b/1, 53b/1, 59b/13, 75a/4,
ķubbe (Ar.) Yarım k¼re Şeklinde olan binâ, dam, 2. Zirve	80b/16, 85a/5, 99a/16, 110b/8, 130a/16,
ķ. 11a/1	132b/15, 139a/7, 145b/17, 150a/9,
ķ.+ si 11a/1	156a/11, 190a/17, 196b/7, 196b/14,
ķubbetü'l-islâm ķ.- ı muṭlaķ 9b/8	197a/9, 200a/1, 200b/17, 202b/10,
	204a/16, 212a/15, 216a/7, 219a/2,
	233b/4, 239a/6
ķuc - Kucaklamak	ķ.- ı Őahih 152a/16
ķ.- up 122b/16, 123a/14	ķ.+ a 38a/12
	ķ.+ dan 199a/15
ķuca - Kucaklamak	ķ.+ dan ğayrı 196b/11
ķ.- mada 123b/2	ķ.+ dur 85b/16, 86a/1, 86a/2
	ķ. eyledi 240a/7
ķucaķla - Kollarının arasına almak, sarılmak	ķ. eyled¼m 211b/14
ķ.- yup 76a/8	ķ.+ ı 72b/6, 75a/3, 81a/15, 82a/6,
	85a/5, 125b/5, 126a/1, 128a/7, 147b/14,
ķudemâ (Ar.) Eskiden yaşamış olanlar, eski insanların ileri gelenleri, eskiler	148b/2, 149a/7, 169a/15, 174b/4,
ķ.+ sından 193b/1	187a/11, 197b/1, 204b/1, 204b/6
	ķ.+ ı 212a/4
ķudret (Ar.) Kuvvet, g¼ç, tâkat, iktidar	ķ.+ ıdur 115b/16, 116a/13, 213a/3
ķ. 61a/5, 71b/5, 122a/5, 180b/10	ķ.+ ım 75a/17
beyân-ı k. 24a/9	ķ.+ ımdur 217b/11
memâlik-ı ķ. 7b/4	ķ.+ ımuz 194b/4
mazhar-ı ķ.- ı ilahi 4b/10	ķ.+ ım 190b/17
yed-i ķ.- ı ilahi 4b/12	ķ.+ ına 104a/9
ķ.- ı nem¼n 2a/2	ķ.+ ında 190a/5
ķ.- i ' unvânlarına 8a/13	ķ.+ ından 192b/2
ķ.+ d¼r 220b/5	ķ.+ ımı 77a/12, 140b/5, 199b/7,
ķ.+ e 218b/5	218b/6, 236a/5
ķ.+ i 116a/17, 147a/10, 169b/5,	ķ.+ ıyın 239a/15
239b/9	ķ. itmiŐd¼r 217b/11, 237b/13,
yed-i ķ.+ i 119a/14	237b/15, 239a/13
yed-i ķ.+ inded¼r 151a/7	ķ.+ lar 202b/5
ķ.+ le 60b/10	ķ.+ lar mıdur 112a/8
ķ.+¼m 47b/6, 214a/6	ķ.+ ları 18a/6, 36a/5, 71a/14,
	83a/3, 155b/12, 192b/6, 205a/14
ķudsî (Ar.) Mukaddes, kutsal	ķ.+ larıdur 200a/9, 202b/1
ṭahâret-ı ķ. 7b/4	ķ.+ larım 87a/17
	ķ.+ larımdur 87b/1
ķud¼m (Ar.) Uzak bir yerden, uzun bir yoldan gelme, bir yere ayak basma	ķ.+ larımın 86b/15
ķ.+ ına 17a/2, 96b/4	ķ.+ ların 149a/11
	ķ.+ larına 66a/2, 89a/16, 118b/14
ķul Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd	ķ.+ larından 18a/1, 138b/3,
	138b/4, 148b/2, 196a/11
	ķ.+ larındandır 148a/15
	ķ.+ larını 71a/14, 109a/10,
	125a/15
	ķ.+ larınuŐ 54a/4, 118b/16,
	195b/6

ķ.+ larıñıza 202a/14
ķ.+ larıñuz 201a/10, 201b/5
ķ.+ larum 31a/4, 63a/5, 89a/8,
200a/10
ķ.+ laruma 55b/7
ķ.+ larumdan 88a/15
ķ.+ larumı 31a/2
ķ.+ laruz 112a/6
ķ. olmuşdur 216a/4
ķ.+ um 140b/3, 233b/9
ķ.+ umdur 216a/3
ķ.+ uñ 200b/12, 236b/17
ķ.+ uñuz 200b/2

ķulağ bk. ķulaķ
ķ.+ la 60b/2

ķulāğuzla - Yol göstermek, kılavuzluk etmek
ķ.- dı 120b/7

ķulaķ(ğ) Başın iki yanında bulunan işitme organı
ķ. 86a/16
ķ.+ ı 48b/7, 49b/7, 98a/7, 191a/8
ķ.+ ima 141b/10, 226a/11
ķ.+ ina 219a/8, 219a/9, 219a/10
ķ.+ inı 219a/7
ķ.+ lar 79b/9, 90a/17
ķ.+ ları 63b/15, 65a/10
ķ.+ ların 63b/16, 63b/17, 191a/14
ķ.+ umıza 43a/11

ķulavūzluķ Kılavuz olma durumu
ķ. 126a/2

ķullan - Hangi işe yarıyorsa o maksatla yararlanmak
ķ.- madan 35b/14
ķ.- mağa 183a/16
ķ.- mağı 184a/14
ķ.- maķ 182a/11, 183a/1, 183a/11
ķ.- maķda 79b/4
ķ.- up 199b/13
ķ.- urlar 136a/8

ķulluķ Kul olma durumu
ķ. 139b/13, 187a/15
ķ.+ dan 112a/11
ķ.+ ın 38a/1

ķ.+ ina 119a/17
ķ.+ ından 114b/4

ķulūb (Ar.) Kalpler
ķ.- ı müslimīne 210b/10
ķ.+ ı 44b/8

ķum Silisli kütlelerin, bâzı kaya ve mâden parçalarının tabiî tesirlerle parçalanıp ufalanması sonucu ortaya çıkan küçük ve sert tânecikler ve bunlardan oluşın kütle
ķ. 181b/10, 191a /5, 213a/8
ķ.+ ı 69a/9

ķumandan (Fr.) Bir askerî birliğin yönetimini elinde bulunduran kimse, komutan
eşrâf-ı ķ. 108b/6

ķumāř (Ar.) İpek, yün, pamuk vb. malzemeden makine veya tezgâhlarda dokunmuş her türlü dokuma
ķ.+ a 132a/13
ķ.+ dur 180a/2

ķurân (Ar.) Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslâm dîninin temel kitabı, kelâm-ı kadim, Kur'ân-ı Kerim
ķ. 38b/13, 119b/5, 122a/17
ķ.- ı kerîmde 188a/5, 199b/3
ķ.- ı 'aźimde 91b/15
ķ.- ı 'aźimde 16b/15
ķ.- ı şerîfde 58a/16
ķ.+ a 33a/9
mecnū'-yı ķ.+ a 136b/15
ķ.+ da 72b/16, 94a/17, 94b/7, 116a/8, 128a/7
ķ.+ da 45a/17, 53a/14
'ibâret-ı ķ.+ da 94b/6
ķ.+ ı 136b/4
ķ.+ ı 136b/7
naşş-ı ķ.+ ı 23b/3
ķ.+ uñ 136b/6
ķ.+ uñ 94a/15

ķurâniyye (Ar.) Kur'anî (Kur'anla ilgili) kelimesinin müennes şekli
âyât-ı ķ.+ den 12b/1

ķurb (Ar.) Yakınlık ķ. 7a/13, 11b/12 ķ.+ ında 145b/14	ķ.- maķ 199b/1 ķ.- mışlar 74b/5 ķ.- up 64b/8 ķ.- ur 63a/11, 128b/17
ķurbān (Ar.) Allah yolunda kesilen koyun, dana, deve vb. hayvan ķ. itdūgi 22b/7	ķuřūr (Ar.) Eksiklik, noksan ķ. 163a/14 ķ.+ ları 171b/6
ķureyř Kureyş kabilesi ķ. 184b/8 ķ. 29a/14, 40a/9, 40b/4, 40b/10, 40b/15, 94b/7, 104b/12, 106b/8, 107b/4, 134b/3, 157b/7 řanādī-i ķ.+ den 107b/3	ķuř Yumurtlayan omurgalılarından gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı ķ. 69a/16, 69b/1, 69b/4, 69b/7, 69b/8, 69b/10, 69b/12, 69b/13, 69b/14, 70a/1, 70a/2, 70a/5, 70a/6, 70a/7, 70a/8, 70a/11, 77a/17 ķ.+ a 70b/12 ķ.+ da 69b/16 ķ.+ ları 154a/11 ķ.+ uğ 70b/11
ķureyřī (Ar.) Kureyř kabilesinden olan (kimse), Kureyřli ķ. 184b/9 ķ. 74b/15, 74b/17, 76a/7 ķ.+ dūr 157b/3, 161b/5 ķ.+ lerden 74b/14 ķ.+ ye 74b/16 ķ.+ yim 76a/1	ķuřan - Giyinmek ķ.- urlar 209a/6
ķureyřiyye (Ar.) Kureyř kabilesinden olan kadın ķ.+ dūr 123b/14	ķuřiř (Far.) alışma, uğraşma, çabalama k. 31a/14, 54b/3
ķurrā (Ar.) Kur'ān-ı Kerīm'i usūlüne uygun řekilde okuyan hāfızlar ķ.- yı bāřra-ı ehl-i beřaret 4b/13	ķuřluķ Gūnūn sabahla oęle arasındaki saatleri ķ. 174b/2, 181b/13
ķurřun Aęır, yumuřak, kolayca dōvūlebilen, māvīye çalan gri (kurřunī) renkli element ķ.+ ı 62a/1	ķut Uğur, baht, tālih ķ.+ ı 196b/17
ķurtar - Kurtulmasını sağlamak ķ. 140b/2 ķ.- a 140a/10 ķ.+ alum 109b/9 ķ.- mağa 171b/4	ķūt (Ar.) Rızık ķ. 234a/5
ķurtıl - Sıyrılmak, uzaklaşmak, kurtulmak ķ.- a 63a/12 ķ.- dı 191a/16 ķ.- dılar 112a/11 ķ.- duķlarından şoğra 117b/6 ķ.- mağa 50a/1, 217b/14, 222a/15	ķutb (Ar.) Merkez nokta, merkez ķ.- ı aęavāt 9b/14 ķ.- ı zamāndur 8a/2
	ķutlu Uęurlu, mūbārek ķ. 44a/8, 209b/3 ķ.+ dur 113a/7, 236a/16
	ķuvā (Ar.) Kuvvetler zamān-ı iķtizā-yı ķ.- yi řehvāni 7b/7

kuvvet Maddî güç, canlı bir organizmanın faaliyetini sağlayan güç
 . 61a/2, 61a/3, 61a/8, 91b/8, 105a/13, 177a/6
 .- i baş 229b/10
 .- i dîn-ı zâhir 187b/12
 .- i nefsi 7b/3
 .- i rûhdur 233b/14
 .+ i 122a/5, 234a/4
 .+ inde 159a/6
 .+ inden 187b/7
 .+ iyle 122a/6
 .+ le 60a/17

kuvvetlen - Güçlenmek
 .- üp 122a/1, 187a/12

kuvvetlü Güçlü
 . 61a/9

kuvviyye (Ar.) Dinamizm
 . 16b/6

kuyı bk. kuyu
 . 196b/12, 196b/15

kuyruk(ğ) Hayvanların büyük bir kısmında gövdenin arka tarafında yer alan uzun ve esnek organ
 .+ ından 218b/13
 .+ iyle 218b/14

kuyu Su tabakasına varılıncaya kadar dâire şeklinde kazılıp çevresine duvar örülen ve içindeki su kova veya tulumba ile alınan derin çukur
 .+ da 196b/13
 .+ ya 196b/17, 197a/7

küberâ (Ar.) Büyükler, ileri gelenler, ulular
 mecâlis-i k.+ da 44b/10

kübrâ (Ar.) Daha (çok, en, pek) büyük, ulu
 azret-i necme'd-din-i k. 27b/3
 mevhibe-yi k. 8b/7
 saltanât-ı hilâfet-i k. 2b/12
 şeyh necme'd-din-i k. 27a/16

küçük bk. küçük
 k.+ in 205b/3

küçücek Küçücük kelimesinin halk ağzındaki şekli
 k. 203b/16

küçücük Çok küçük, ufacık
 k. 95a/1

küçük Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha alçak, daha dar, daha kısa ve daha ufak olan
 k. 49a/5, 54a/4, 75b/7, 79a/13, 162a/2, 180a/13

küçüklük Küçük olma durumu
 k.+ i 79b/16

küdürât (Ar.) Bulanıklıklar, kirler
 k.- ı abî'yyeden 7a/17

küffâr (Ar.) Kâfirler
 k. 3b/15

küfrânü'l-nimet (Ar.) Yapılan iyiliğe, verilen nîmete karşı nankörlük etme
 k.+ e 50b/9

küf(ü)r (Ar.) Sövme sözü, söverken kullanılan çirkin söz
 k. 33b/2, 53a/6
 elfâz-ı k. söylemek 53a/8
 k.+ e 6a/11
 k.+ i 41a/7

külah (Far.) Askerler ve her tabakadan halk tarafından asırlar boyunca giyilmiş olan, genellikle tepesi sivri, dikişsiz, tek parça keçeden baş giyeceği
 k. 8a/16

küll (Ar.) Bir şeyin tamâmı, bütünü, hepsi, bütün, tamam
 k.- ı addât 9a/5
 ezcâm-ı k.- i izb 2a/1

küllî (Ar.) Bütüne âit, bütünle ilgili, bütünü kapsayan

k. 84b/16, 87a/3 iḥtilāṭ-ı k. 11b/14 k.+ si 11b/13	reşide-yi l.+ üñ 4a/17
kümmel (Ar.) Kâmiller k. 26b/15	lafz (Ar.) Söz l.- ı Arabîdür 99b/2 l.- ı faşîḥüñ 45a/6 l.- ı müfreddür 188a/3 l.- ı nu‘ mân 159b/4 l.- ı şerîfleri 75b/10 l.- ı şükri 50b/10 l.+ dan 227b/9 l.+ ı 74a/5, 99a/16, 188a/17, 211b/8 l.+ ına 188a/4, 190a/3 l.+ ında 44a/12, 100a/11 l.+ ından 158b/17, 159a/7, 222b/11, 224a/5 l.+ ını 146b/14 l.+ muñ 20a/8, 227b/5, 227b/6, 229a/2, 229a/4
künye (Ar.) Bir kimsenin adını, soyadını, ülkesini, doğum târihini, mesleğini vb. kimliğine âit bilgileri gösteren kayıt k.+ sine 139a/5, 156a/10	lâğ (Far.) Şaka, latîfe l. 178b/9
küpe Genellikle kadınların kulak memelerine taktıkları süs k.+ nüñ 237b/16 k.+ si 237b/14	lâğar (Far.) Zayıf, etsiz, arık l. 209b/12
küre (Ar.) Dünya, arz k.- yi ḥakın 23a/2 k.- yi zemîn 2a/3	lağv l. olmazdur 239a/12
küşâde (Far.) Açılmış, açık, ferah k. olup 178b/14	lâhik (Far.) Yetişen, ulaşan l. 225b/1
kütüb (Ar.) Kitaplar k. 14a/5 k.- i aḥâdişde 19b/6, 187a/6, 191b/7 k.- i meğâzî 191b/7 k.- i mesfurenüñ 14b/17 k.- i mu‘ teberede 23b/2 k.- i tefâsîr ve aḥâdişde 50b/15 k.- i tevârîḥ ve seyrde 195a/15 k.+ üñ 15a/1 Ḥudâ-yi l.- yezâl 3b/8	lahm (Ar.) Et l.- ı zâ’idi 59a/11, 191a/14
lâ (Ar.) Dilimizde “-siz, yok, değil” anlamına gelen olumsuzluk edatı l. 112a/9, 112a/13, 112a/14, 112a/17, 112b/1, 207b/1	lâ-ilâhe illa’llâh (Ar.) Allah’tan başka ilâh yoktur l. 70a/3, 150b/14
lâ cerem (Ar.) Şüphesiz, besbelli l. 12b/9	laḳab (Ar.) Takma ad l. 147b/12 l.+ ıdur 147b/12 l.+ ına 20a/6, 100a/4, 100a/5, 185b/1 l.+ ında 59a/1
lâ v’allâh (Ar.) “Vallâhi hayır” anlamında yemin sözü. l. 81b/7	lâkin (Ar.) Ama, ancak, fakat l. 2b/6, 8b/6, 11a/11, 16a/5, 19a/9, 20a/3, 20a/10, 21b/17, 22b/12, 23a/12, 23a/17, 27a/12, 27b/6, 28a/6,
lâ reyb (Ar.) Şüphesiz	

37b/1, 37b/4, 39a/12, 56b/2, 63b/15, 72a/9, 81b/8, 82a/1, 83b/4, 94b/1, 95a/15, 96a/4, 98b/9, 99a/17, 99b/3, 101a/8, 101b/1, 102b/11, 104b/17, 105a/17, 106a/7, 108a/7, 111a/16, 115b/12, 122b/17, 124a/4, 130a/14, 142a/9, 142b/4, 144b/12, 145a/8, 145b/17, 147b/17, 155b/5, 156a/13, 159b/4, 161b/14, 162a/1, 172a/2, 172b/4, 173b/8, 174b/6, 175b/7, 178a/16, 184b/9, 186b/12, 188b/2, 188b/12, 189b/6, 190a/4, 190a/16, 191b/6, 191b/9, 192b/7, 195a/13, 197b/12, 199a/12, 204b/4, 206b/4, 207b/8, 210a/8, 210b/15, 211b/10, 212b/13, 213a/11, 221a/7, 222a/5, 222a/9, 223a/14, 223a/15, 226b/8, 228b/5, 231a/12, 233b/17, 235b/16, 236b/17, 237a/13, 239a/4, 239a/8, 239b/2, 239b/12, 240a/7

lām (Ar.) Arap alfabesinin yirmi üçüncü harfi

l. 223a/5, 223a/12
l.+ dan 223a/6

la'net (Ar.) Allah'ın rahmetinden, af ve merhametinden mahrum olma

l. 85a/9
l.+ i 85a/14

laṭīf (Ar.) Zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sâhip olan, hoş, nâzik, yumuşak

l. 12a/13, 136a/11, 142b/10, 147a/11, 158a/12, 159a/9, 163a/1, 164a/12, 164a/15, 164a/17, 170a/9, 171b/8, 174b/14, 175a/2, 177a/12, 177b/16, 179a/16, 180a/14, 208b/6, 210a/12, 212b/7, 217a/4, 232a/10, 240a/4
bâ' iş-i taṣṭīr-i hitāb-ı l. 8b/17

beyt-i l. 42a/3
ḥitāb-ı l. 14b/8
tezyīl-i l. 182a/8
vucūd-ı l. 8b/11
l.+ dūr 54a/9
l. eyle 143a/6

laṭīf koḥulu Hoş kokulu

l. 134b/5

laṭīfe (Ar.) Şaka

l. 153a/1
aḥbār-ı l. 39a/12
fā'ide-yi l. 103b/13
l.- yi daḳīqa 14b/13
ebyāt-ı l.+ den 158a/11
l.+ si 178b/9

lā-yezāl (Ar.) Zeval bulmaz, bitmez, ebedî

lemyezel ve l. 3a/3

lāyih bk. lāyık

l. olan 34a/9

lāyık (Ar.) Uygun, yaraşır, münâsip

l. 4a/15, 25b/8, 25b/13, 81b/4, 107b/15, 110a/7, 111a/8, 111b/16, 118b/8, 120b/6, 125b/16, 126b/2, 128a/15, 128a/16, 144b/12, 173a/7, 185b/16, 193a/6, 213a/15
l.+ dur 15a/7, 41b/13, 71a/12, 95b/17, 125a/12, 125b/14, 128a/3, 128b/2, 180b/13

l. eyler 91b/4
l. mıdur 173a/8, 214b/7
l. olan 158a/11, 187a/11
l. olduḡuz 91a/1
l. olur 91a/10
l.+ um 210a/1

lāyih (Ar.) Parlayan, açıkça görülen

l. 23a/12

lāzım (Ar.) Gerekli, lüzumlu

l. 13a/15, 18b/8, 33b/14, 35a/12, 56b/3, 103a/10, 103a/12, 105a/16, 109a/8, 111b/5, 125a/13, 182b/3, 182b/8, 183a/1, 183a/4, 183a/10, 184a/4, 200a/3

l.- ı māhiyyet 5b/3
l.+ dur 52a/7, 112a/8, 126b/13, 185a/17, 193b/7, 200b/15, 201b/7
l. geldükde 191a/12
l. gelicek 192b/8
l. gelür 34a/3, 123b/3, 137a/7, 159b/13, 237a/10

l. gelürdi 26a/2, 32b/2
l. ola 112a/15
l. olan 14b/4
l. olanı 110b/8, 119b/13

- l. oldı 200a/12
l. olduğu 176b/13, 200a/14
l. oldukça 38a/3
l. olmağın 101b/2, 203b/16
şenā-yı l.+ ı 14a/1
- lāzime** (Ar.) Lazım kelimesinin müennes şekli
l.+ dür 13a/10
- leb** (Far.) Dudak
l.- i insān 27b/16
- lebbeyk** (Ar.) Buyrunuz
l. 21b/5, 22a/3, 25b/4
- lebīb** (Ar.) Akıllı, zekî (kimse)
‘āqıl ü l. 13a/10
- lec** (Ar.) Çekişme
l. 153a/10
- Ledīne** Bir kitap
L. 121b/8
- leke** (Far.) Bir şey veya yer üzerinde başka bir maddenin damlaması, dökülmesi ve düşmesi gibi sebeplerle meydana gelen benek şeklinde veya belli bir kısma mahsus kir
l.+ si 214a/1
- lemā** (Ar.) Parıltı, parlaklık
l. 165b/11
l.+ sı 165b/10
- lema‘āt** (Ar.) Parıltılar
l.- ı āfitāb-ı ‘ālemtāb 6b/10
- lemyezel** (Ar.) Yok olmaz, zeval bulmaz, bâkî, dâimî, lâyezal
l. ve lâyezāl
- lerzān** (Far.) Titreyen, titrek
l. 210a/6
l. olmaz 11a/13
- lesen** (Ar.) Fasih olmak
l.+ i 7a/1
- leşker** (Far.) Asker
- l. 60b/11, 62a/9, 62a/15
l.+ e 61a/10
l.+ inden 62a/12, 62a/13, 64b/10
l.+ ünden 61a/14
- leṭāfet** (Ar.) Hoşluk, güzellik, incelik
l. 15a/13, 33b/15, 158b/6, 159b/5, 169b/16, 172a/7, 198b/11, 210b/7, 212b/11, 220b/7
kelimāt-ı l. 14a/4
l.- i enīkayı 45a/7
l.- i firuzda 12b/17
l.- i sımāt 13b/3
kitāb-ı l.- i intisāb 15a/2
zemīn-i l. 15a/13
l.+ de 227b/15
l.+ den 175b/5
l.+ i 172b/5, 227b/7
l.+ inden 218a/9
l.+ ine 95b/1, 195b/11
l.+ leri 171a/4
- leṭāfet āmīz** (Ar. + Far.) Hoşluk, güzellik, incelik ile karışık tarz-ı ḥub-ı l.+ ine 13b/8
- leṭāif** (Ar.) Latîfeler, şakalar
l.- i kemālāt 14b/15
- levāmei‘** (Ar.) Parıldayan şeyler, nurlar
l.- yi ḥamd-ı biḥesāb 4a/13
- levāzım** (Ar.) Gerekli şeyler, yaşanan hayâtın gerektirdiği çeşitli eşyâ ve âletler
l.+ ın 144a/6
l.+ ını 67b/11, 127b/9
l.+ uş 56b/8
- levm** (Ar.) Çekiştirme, kınama, aşağılama
l. 182a/7, 194a/15
- levn** (Ar.) Renk
l. 19a/6, 164b/12, 167b/11, 167b/12, 168a/3, 194a/6, 240a/5
teğayyür-i l. 26a/1
l.- i beyāz 19a/9, 27b/5
l.- i beyāz üzere 16a/4
l.- i beyāzlığı 196a/7

l.- i beyāzuḡ 16a/3, 19a/7, 27b/1
l.- i cilde 27b/6
l.- i maḡşūşuḡ 26a/2
l.- i ma' hūd 16a/2
l.- i mezkūr 169b/2
l.- i müteğayyir 26a/16, 26b/7
l.- i sevādun 27b/2
l.- i sevāduḡ 16a/4, 19a/8
l.- i siyāh 19a/8, 27b/2
l.- i siyāh üzere 16a/3
l.- i siyāhdur 197b/13
l.+ de 19a/10, 168a/12, 169a/9,
177a/16
l.+ dūr 164a/16, 167b/10
teğayyür-i l.+ e 26a/8
l.+ i 23a/3, 26b/5, 44a/10, 68a/3,
164a/17, 164b/9, 168a/2, 169a/17,
177a/14, 207b/10, 209a/17, 234a/13
l.+ idür 164b/13, 165a/1, 165a/2
l.+ im 164b/17
l.+ inde 23a/8, 147a/9, 147a/11,
167b/13, 168a/14, 178b/11, 198b/16
l.+ inden 198a/6, 198a/7
l.+ ine 168a/16
l.+ inḡi 22a/16
l.+ inḡüz 150b/7
l.+ iyile 9a/9
l.+ le 27a/9, 36b/17
l.+ leri 16a/2, 22b/10, 23a/7,
26b/10, 26b/11, 164b/14, 165b/7, 173b/1,
209a/15
naż-ı şeref-ı l.+ leri 19a/6
l.+ lerinde 23a/5
l.+ üm 197b/9
l.+ ünüḡ 215a/2
l.+ üḡ 22b/5, 165a/1, 167b/9,
169b/14, 197a/14

levnlü Renkli
l. 169b/3, 169b/13, 197b/3

leyl (Ar.) Gece
l. 35a/11

leyla (Ar.) Tatlı sarhoş
l.- ı ' aqlıda 79a/2

leżiz (Ar.) Tadı güzel olan, lezzetli
l. 166a/5, 166a/7, 175b/10,
177b/17, 193b/2, 207a/5, 207a/7,

208b/16,
221b/4, 239b/16
l.+ dūr 176b/8, 177a/11, 214a/2

lezzāt (Ar.) Lezzetler, tatlar
l. 90b/4
istifā-yi l.- ı bāḡiyyede 7b/10

lezzet (Ar.) Ağızla duyulan tat, çeşni
l.- ı cimā' ı 76a/4
l.+ den 90a/16, 90b/10
l.+ i 176b/15
l.+ in 95b/13
l.+ leründen 74b/4

lezzetlü Tatlı, lezzetli
l. 166a/3, 183b/2
l.+ dūr 44a/17

li'ām (Ar.) Aşağılık ve pinti kimseler,
alçaklar
kefere-yi l. 3b/13
l.- ı aşḡāb-ı ḡesed 11a/7

libās (Ar.) Elbise, giyecek şey
l. 31a/1, 70b/1, 220a/3
şehvet-i l. 183b/10
l.+ mı 61a/12, 207b/2
l.+ larımı 104a/1

lihazā (Ar.) Göz ucuyla bakma
l. 4a/3

li'llāh (Ar.) Allah için
l. 83a/6

linet (Ar.) Yumuşaklık, mülâyemet
l. 26b/17

lisān (Ar.) Dil
l. 53a/4
l.- ı bā 7a/1
l.- ı ḡabeşde 93a/9, 93b/1, 93b/14,
94a/9
l.- ı ḡāl 163b/17
l.- ı mezkūrda 92b/14
l.+ ı 52b/1, 52b/11, 52b/14,
52b/16, 52b/17, 61a/5, 145a/10
l.+ ında 92b/7, 92b/14, 94b/4,

95b/3

l.+ ını 56a/17

l.+ muş 208b/12

l.+ ına 61a/5

l.+ la 50b/11

l.+ uş 95b/5

lisānū's-sevr l. 199a/9, 199a/10

lisānū'l-hāl (Ar.) Sözle değil hal, tavır ve görünüşle olan ifâde, hal dili

l. 37a/1

loğma (Ar.) Bir defada ağza götürülen yiyecek parçası, bir seferde yutulacak miktardaki yiyecek

l. 56a/2

loğmān Büyük bir hekim, kıymetli sözleri ve hikâyeleriyle ün salmış bir hakîm olan efsânevî şahsın ismi olup dilimizde "hâzık tabip" ve "feylesof" anlamında kullanılır

l. 51a/11, 51b/1, 51b/7, 51b/13, 51b/16, 51b/17, 52a/5, 52a/14, 52b/4, 52b/10, 52b/13, 52b/17, 53a/12, 53b/14, 54a/16, 55a/2, 57b/10

l.+ a 50b/4, 51a/15, 52a/16, 52b/4, 52b/15, 57b/10

l.+ dan 51a/12, 52b/4

hâzret-i l.+ dur 197a/17

l.+ uş 51b/3, 52a/13, 52b/8, 53b/6, 53b/7, 53b/11

lu' b (Ar.) Oyun

l.+ ın 97b/3, 98a/8, 98b/12

luğat (Ar.) Kelime; dil, lisan; sözlük

l. 91b/16, 94b/1, 94b/7, 95a/7, 99a/17, 99b/1, 204b/10

l.- ı Hâbeşde 92b/12, 93a/1, 93a/5, 93a/16

l.- ı Hâbeşdür 93b/10

l.- ı meşhûrunda 196b/5

l.+ da 138a/11

ketebe-yi l.+ da 138a/16

l.+ da 94b/1, 99b/14, 99b/16

l.+ ı 94b/5

l.+ ıdur 92a/8

l.+ ıdur 94a/4

l.+ ına 16b/15, 91b/15, 92a/1

l.+ ında 20a/7, 92a/12, 92a/14, 92b/10, 93a/3, 94b/4, 99b/8, 99b/17

l.+ ından 94b/11

l.+ ından gayrı 94a/17, 94b/7

l.+ ına 143a/2

l.+ i midür 99a/14

l.+ idür 93b/4, 94a/1, 94a/7, 94a/13, 94a/15

l. ile 16b/16

l.+ ler 60b/2

l.+ lerinizüñ 23b/9

l. midür 99a/17

l.+ uş 95b/1

luğatü'l-kurān l. 94a/12

luğavî (Ar.) Lugatla, kelimelerle ilgili, lugata âit

ma' nā-yı l. 210b/6

ma' nā-yı l.+ sidür 74a/14

luğaz (Ar.) Manzum bilmece

l. 222b/11, 224b/4, 227b/2

l.+ ı 224b/4, 227a/9, 227b/2

l.+ lar 18b/13

l.+ larda 100b/17

luğaz fi sürür l. 227a/9

luğf (Ar.) İyi muâmele, iyilik, yumuşaklık, hoşluk; bağış, bağışlama

l. 30a/11, 39a/10, 56b/3, 57b/5,

57b/6, 91a/3, 174a/4, 193a/9, 201a/12, 202a/2, 205a/9

ma' den-i l.- ı fütüvvet 9b/11

hândân-ı l. 9b/17

l.- ı mu' âmele 18b/10

l. eyle 215b/8

l. eyledi 220a/8

l.+ i 151a/15

l.+ ini 127a/15

kemâl-i l.+ ini 104a/15

l. itmek 200a/2

l.+ lar eyledi 127a/8

kemâl-i l.+ unu 17a/12

l. ve kerem 91b/3

luğf idici Lütfeden

l.+ dür 226b/8

lühüm (Ar.) Etler

l. 176b/7

lūknet (Ar.) Keceleme, pelteklik, tutukluk gibi konuşma kusûru
l.+ den 179b/9

lū' lū' (Ar.) İnci
l. 177b/17
l.- yi pürlem' ānāsā 13b/5

mā (Ar.) Su
m. 6a/6, 40a/12
m.- yi māin-i cūd 9b/13
m.- yi zemzem 191a/6
mā-yi m.- in-i cūd 9b/13

ma' a (Ar.) “İle, birlikte, berâber” gibi mânâlarla daha çok Arapça kelimelerin başına gelerek zarf fonksiyonunda kelimeler yapar.
m. 20a/6

mā' adā (Ar.) -den başka, -den gayrı
m. 3b/2, 107a/4, 163a/9
işâret olduğundan m. 12a/16
muhteliğ olduğlarından m. 11b/14

ma' ālī (Ar.) Yücelikler, şerefler, ululuklar, yüce ve üstün dereceler
erbab-ı m. 9a/2

ma' ārif (Ar.) İlim ve tekniğin öğrenilmesiyle elde edilip insanlığın yararına kullanılan hüner, sanat ve bilgiler
ehl-ı m. 9b/13
m.+ i 12b/3

māba' d (Ar.) Son, arka, devam
m.+ ında 209a/7

ma' bed (Ar.) Bir dîne inananların ibâdet etmelerine mahsus yer, tapınak, ibâdethâne
'ümm-i m.+ den 77a/9

mābeyn (Ar.) İki şeyin arası, ara
m.+ imüzde 216a/10
m.+ inde 167b/10, 176b/1, 187b/11, 230b/16

m.+ inizi 137b/1
m.+ lerinde 137a/16, 178a/1

ma' būd (Ar.) Kayıtsız şartsız kulluk edilmeye lâyük olan, kendisine ibâdet olunan varlık, ilâh, Allah
m. 53a/17
m.- ı Hâk 125b/3
m.- ı hâkikiye 53b/2
m. olmağa 118b/8, 120b/6

mādām ki (Ar.) Başına getirildiği cümleyi “değil mi ki, -diği için, -diğine göre” gibi anlamlarla daha sonraki cümleye bağlar
m. 31a/15, 48b/2, 71b/8, 130a/12

mādde (Ar.) İnsanın dokunma, görme, koklama, tatma duyuları ile tespit edebildiği, özelliklerini ölçüp biçebildiği, uzayda yer kaplayan, parçalandığı zaman enerjiye dönüşen, yoğunlaşmış enerjiden ibâret nesne, zaman ve mekânla sınırlı nesne

m.- yi ism-i ' azze 223a/8
m.- yi mu' ammā 228b/1
m.+ de 235a/9
m.+ si 166b/15
m.+ sinden 174b/2
zerâfet-ı m.+ siyle 33b/15

ma' den (Ar.) Kendine has parlaklığa sâhip, dövülüp haddelenebilen, ince levha ve tel hâline getirilebilen, asitler ve bazlarla birleşebilen demir, altın, bakır gibi elementlerin ortak adı, metal

m.- i gevher-i şâhenşâhi 4b/11
m.- i luğf-ı fütüvvet 9b/11
m.- i nübüvvetden 187a/4, 192b/11

māder (Far.) Anne, vâlide
m. 193a/11, 193a/14

māfevk (Ar.) Üst taraf, üst
m.+ ine 224b/7

mağbūt (Ar.) Gıpta edilen, imrenilen
m.- ı emşāl 11a/7

mağfîret (Ar.) Allah'ın lutuf ve merhamet ederek kullarının günahlarını affetmesi, bağışlaması, yarlıgama
m. 8a/15, 103a/15
cedâr-ı m. 8a/10
m. eyle 206a/14

mağfûr (Ar.) Allah tarafından günahları bağışlanan veya günahlarının bağışlanması için Cenâbıhakk'a duâ edilen (ölmüş kimse)
m. 5b/16
m. olası 56a/12

mağlûb (Ar.) Yenik düşmüş, yenilmiş
m. 104a/3, 125b/1
m. kılduk 88a/12
m. olurlar 207b/17

mağmûm (Ar.) Gamlı, hüznü
m. ve mağmûr 8a/10

mağmur (Ar.) Harap, vîran (yer)
mağmûm ve m. 8a/10

mağrib (Ar.) Güneşin battığı yer veya güneşin battığı yön
m. 59a/3, 62a/16, 66b/16, 69b/4, 99b/17, 169a/14, 169a/16
m.+ dağı 64a/1
m.+ de 60a/7
m.+ den 19b/17, 59b/4

māh (Far.) Gökteki ay, kamer
m. 10a/16
m.- ı asmān-ı şalţanat 38a/15

maḥabbet bk. muḥabbet
m.+ i 16a/6
m.+ ine 199a/2

maḥal (Ar.) Yer, mekân, mevki, cay
m. 68a/17
m.+ de 22a/14, 22b/1, 38a/8, 39a/14, 51a/14, 63b/9, 68a/12, 71a/6, 71b/12, 92a/4, 100a/6, 101b/1, 123a/11, 128a/3, 130b/9, 134b/17, 135a/7, 143a/13, 153b/13, 154b/4, 159a/4, 182a/8, 192a/4, 205a/7, 205b/16, 206b/7,

207b/16, 209b/9, 220b/4
m.+ dur 68b/1
m.+ dūr 137b/8, 212a/17
m.+ e 52a/7
m.+ leri 209b/8
m.+ lerinden 236b/9

maḥall bk. maḥal
m.- i inzâlde 190a/13
m.+ e 72a/15, 162b/3
m.+ idür 40a/13, 41a/10
m.+ inde 44b/16, 134b/12, 170b/15
m.+ ine 37a/16
ğayr-ı m.+ ine 53b/1
nesne-yi ğayr-ı m.+ ine 53a/16

maḥallî (Ar.) Bir yere âit veya bir yere mahsus olan, yerli, yerel, yöresel
m. 27b/12, 31a/17
sırr-ı vahdet-ı şarf-i m.+ dūr 33b/2

maḥâret (Ar.) Bir işteki ustalık, beceriklilik, mârifet, hüner, meleke
m. 79b/4

maḥâsin (Ar.) Göze hitap eden güzellikler, güzel eserler
m.+ i 18b/3

maḥbûb (Ar.) Sevilen kimse, sevgili
m. 74a/17, 158a/14, 167a/5, 167a/16, 169a/7, 169b/3, 169b/7, 169b/13, 174a/1, 174a/3, 178a/9, 216b/15, 217a/3, 219a/4, 225b/2, 225b/8, 226b/8, 227a/1, 227b/12, 227b/13, 228a/8, 234b/11, 235a/14, 236a/3, 236b/2, 236b/15, 237b/2, 239a/10, 239a/13, 239b/1, 239b/7, 239b/13, 239b/15

m.- ı bîmişâlün 13b/7
m.- ı maḥtu^c 74a/12
m.+ a 78b/13, 165b/9, 173a/7, 177b/8
m.+ da 239b/11
m.+ dan 221b/12
m.+ dur 170a/12, 179a/3, 181a/10, 217b/10, 222b/13
m.+ eye 158b/11
m.+ ı 167a/4, 175a/13, 225b/3,

228a/10, 233a/15, 235b/14
m.+ ıdur 217a/5, 218a/17
m.+ ımuş 239a/15
m.+ ına 74a/15
m.+ ımı 76b/17
m.+ la 238a/9
m.+ lar 74a/12, 198a/4, 209b/9
m.+ lara 78b/15, 80a/2, 170b/1
m.+ larda 220a/1
m.+ lardur 222b/10
m.+ larumızdur 43b/12
m.+ laruş 158b/14
m.+ um 227a/2
m.+ unuş 158b/12
m.+ uş 96a/15, 158b/8, 159a/1,
167a/4, 167a/12, 181b/6, 217b/2,
221b/15, 222b/16, 224a/14, 226b/16,
228a/2, 228a/11, 238a/6

maḥbūb bk. maḥbūb
m.+ uş 207a/17

maḥbūbe (Ar.) Sevilen kadın, kadın sevgili,
mâşûka
m. 165b/17, 166a/3, 166a/5,
166b/4, 168a/15, 168a/17, 168b/1,
174a/15, 180a/14, 198b/9, 208b/10,
209a/9, 209b/3, 211b/3, 211b/8, 212b/7,
212b/9, 213a/1, 213a/12, 213b/16,
215b/12, 215b/13, 216a/13, 216b/5,
219a/6, 219b/7, 219b/11, 224a/7, 225a/1,
235a/4, 235a/13, 235b/5, 236a/13,
236b/1, 237b/9
m.+ dür 232b/17
m.+ ler 178a/9, 207b/15, 208a/1,
209b/9
m.+ leri 207b/2, 207b/6, 207b/7,
209b/6
m.+ lerinüş 95b/16
m.+ m 213b/12
m.+ nüş 95b/17, 96a/10, 166b/15,
181b/2, 182a/1, 198b/6, 198b/16,
210a/15, 211a/4, 213a/3, 214a/10,
224a/9, 233a/2, 236a/14
m.+ si 95b/16, 174b/7, 179a/2
m.+ yi 166a/1, 198a/17, 211a/17

maḥcūb (Ar.) Utanmış, sıkılmış, hicap etmiş
(kimse)
m.+ a 158b/11

m. eyleyüp 134a/11
maḥcūbū'l-ḳulūb m. 36b/9

maḥdūm (Ar.) Erkek evlât, oğul;
Kendisine hizmet edilen kimse, efendi

m. 2a/7, 194a/7, 194a/13
m.+ uş 194a/12

maḥfi (Ar.) Gizlenmiş, saklanmış, saklı,
gizli
m. 12b/14

māhi (Ar.) Yok eden
m. 38a/16
şîr-i m.+ den 130a/10

māhir (Ar.) Usta, becerikli, eli işe
yatkın, mahâretli, mârifetli (kimse)
m. 34b/17, 178b/8

māhiyyet (Ar.) Bir şeyin ne olduğunu
belirleyen asıl unsur, nitelik
lâzım-ı m. 5b/3
m.- i uḥrâ 26b/11

maḥkūk (Ar.) Sert bir yüzey üzerine çelik
kalemle kazılmış veya kabartma şeklinde
yazılmış olan, işlenmiş, resmedilmiş,
hakkolonmuş
m. olup 10a/8

maḥkūm (Ar.) Bir mahkemede yargılanıp
hakkında hüküm verilmiş olan, hükümlü
m. 118b/11
m.- ı ḥāk 2a/8

maḥlūk (Ar.) Allah tarafından
yaratılmış, yok iken var edilmiş
m. 37a/7, 144b/2, 220b/11,
224b/6
m.+ a 111a/12, 227a/12
m.+ da 37a/4
m.+ ı 111a/15
m.+ ıdur 201a/5
m.+ ından 55a/3
m.+ uş 71a/13

maḥlukāt (Ar.) Yaratılmış olan şeyler, bütün
yaratıklar, mahlûklar

- m.- 1^c acayıbe 24a/10
- mahlūt** bk. mahlūt
m. ola 165b/11
m. olup 215a/6
m. olursa 167b/14
- mahlūt** (Ar.) İçine başka maddeler katılmış, karıştırılmış, karışık
m. 179b/3, 179b/8
m. olduğda 209a/17
- maḥmūm** (Ar.) Hummaya yakalanmış, ateşi yükselmiş, ateşli
m. oldı 32a/3
- maḥnā** (Far.) Bahane
m.+ lardan 120b/14
- mahrec** (Ar.) Çıkış yeri
m.+ inden 145a/5
- maḥrem** (Ar.) Başkalarından saklanan, başkaları tarafından görülmesi, bilinmesi, duyulması istenmeyen, gizli
m.+ lardan gayrı 136a/5
- maḥrūm** (Ar.) İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olan, istediğini elde edemeyen (kimse), nasipsiz
m. 66b/8, 90b/10, 91a/2, 115b/7, 127a/7, 134a/14
m. olduğun 90a/16
m. olup 151a/4
- maḥrūm** bk. maḥrūm
m.+ dandur 161b/5
- meḥrūs** (Ar.) Korunan, gözetilen, muhâfaza edilen, mahfuz
m. 8b/15
- maḥrūse** (Ar.) Mahrus kelimesinin müennes şekli
m.- yı Üsküdârda 10a/13
- maḥsūd** (Ar.) Kiskanılan
m.- 1 aqrân 11a/7
- maḥşūl** (Ar.) Buğday, arpa, tütün, meyve vb. topraktan elde edilen şey, ürün
m.+ e 192b/17
- maḥşūş** bk. maḥşūş
m. 91b/1, 169b/3, 213b/14, 236a/13, 238b/8
ṭā'ife-yi m.+ a 74a/5
m.+ dur 163b/15
m. idüp 90b/9
m. oldı 150b/6
m. olmayup 26a/6
- maḥşūş** (Ar.) Yalnız bir kimse, bir nesne veya bir yere âit olan, başkasında bulunmayan, husûsileşmiş, has, özgü
m. 84a/3, 141a/15, 172b/7, 195b/17, 212b/6, 222b/3, 222b/5, 232a/13
m.+ dur 138a/14, 195b/17, 212b/5, 240a/4
nev^c-ı m.+ dur 195a/14
m. olmak 26a/1
levn-i m.+ uş 26a/2
- maḥşūşa** (Ar.) Mahsus kelimesinin müennes şekli
m. 188a/14
- maḥşūsāt** (Ar.) Varlığı beş duyu ile anlaşılan, duyulan, hissedilen şeyler
m.+ ca 34b/1, 102b/1, 207b/6, 227b/1
m.+ ı 176b/6
- maḥşer** (Ar.) Âhiret hayâtında bütün insanların, dünyâda yaptıklarının hesabını Allah huzûrunda vermek üzere tekrar dirilip toplanacakları yer
ehil-i m. 147a/2
m. yerinde 88b/7, 146b/9
m. yerini 146b/4
m.+ de 147a/2
rüz-ı m.+ de 147a/15
- maḥtūt** (Ar.) Çizilmiş
m. 236b/17
- maḥhūd** (Ar.) Bilinen, adı geçen, mâlûm
m. 19a/7

levn-i m. 16a/2
üslüb-ı m. 10a/4
m. olan 63a/10

maḥv (Ar.) Yok etme, varlığına son verme
m. itse 196a/6
m. olur 50a/10

maḥzā (Ar.) Yalnız, ancak, sadece, sırf
m. 29b/16, 122a/7

maḥzar (Ar.) Yüksek makam ve mevkide bulunan bir zâtın yanı, katı, önü, huzur yeri, pişgâh
m.+ ında 6b/1

maḥzūn (Ar.) Üzüntülü, gamlı, kederli, hüznünlü
m. 105a/1, 240b/8
m.+ dur 237b/10
m. eyledi 111a/2
m. itmez 38b/11
m. olduğ 117b/10

mā'il (Ar.) Bir yana, bir tarafa doğru eğilmiş, meyletmiş
m. 25a/14, 75a/4, 166b/2, 168a/9, 168a/17
m.+ dür 131a/12, 134b/5, 140b/3, 164b/9, 198b/1, 209a/16
m.+ lerdür 91b/12
m. olan 165b/8
m. olmağla 10a/16
m. olup 46a/9

ma'ışet (Ar.) Yaşamak için gerekli olan şeyler, geçim, dirlik
esbāb-ı m.+ lerine 63b/13

maḳām (Ar.) Durulacak yer, durak, mekân, mahal
m. 43b/5, 70a/15
bālā-yi m.- ı^c arş-ı a^c lādur 32b/8
m.+ a 187a/11
m.+ lara 180b/8
m.+ larına 90a/7

maḳāmāt (Ar.) Makamlar, mevkiler
m.- ı sāmīyenūzi 88b/16

maḳarr (Ar.) Durulan, karar kılınan yer
m.- ı nürdur 218b/2
m.- ı sa^c âdetleri 102a/17

maḳbūl (Ar.) Kabul edilen, reddedilmeyen
m. 15a/11, 38a/4, 44a/5, 44a/16, 47a/1, 54b/7, 55b/5, 108a/2, 115a/13, 141a/4, 164a/12, 164a/17, 167b/12, 176a/15, 177a/17, 183b/4, 196a/11, 222b/16, 225b/14, 239a/8
ğayr-ı m. 43a/17, 217b/3
m.+ dur 197b/4
m.+ dür 44b/12, 56a/5, 95b/3, 170a/1, 170a/9, 190a/17
M.+ dür 54b/3
m.+ ı 178a/5, 195b/6
m.+ i 164b/7
m.+ lerine 175b/5
m. olaydı 197b/9
m. olmaları 33b/10
m. olup 34b/1, 115a/11, 115a/12
m. olur 33a/2, 150a/14

maḳbūle (Ar.) Makbul kelimesinin müennes şekli
m. 188b/4, 189a/17
aḥlāk-ı m. 162b/7, 171a/8
muḳaddime-yi m. 8a/5
tā'ife-yi m.+ nūḡ 12a/11

maḳbūliyet (Ar.) Makbul olma durumu
m.+ ine 164b/12

maḳdūrāt (Ar.) Allah tarafından takdir edilen, kader îcâbı olan (şey), mukadder
m.- ı ġarībe 24b/2

maḳhūr (Ar.) Yenilgiye, bozguna uğramış, yenilmiş, mağlûp olmuş
m. 125b/1
m. olduğ 104a/3

maḳrūn (Ar.) Ulaşmış, kavuşmuş, erişmiş
m.+ dur 171a/11
m.+ ları 6b/9

maḳşad (Ar.) İstenilen, kastedilen şey, niyet, amaç, gāye

m.- ı akşā 193b/4
m.- i akşā-yi aşhāb 13b/9

maḳşūd (Ar.) Söylenilmek, belirtilmek istenilen, kastedilen
m. 231a/14
çehre-yi m. 12b/11
m.+ a 14b/4, 164a/11
m.+ ları 41b/5

maksūr (Ar.) Kısaltılmış, kasredilmiş
m. idüp 189b/5

maksüre (Ar.) Maksur kelimesinin müennes şekli
rā³-yi m.+ nün 188a/2

maḳşüre (Ar.) Câmilerde etrâfi parmaklıklarla çevrilerek hükümdarlar için ayrılan yüksekçe yer
kasîde-yi m.+ si 20a/17

maḳtu^c (Ar.) Kesilmiş, kesik
m.+ laruḡ 16b/8

maḳtūl (Ar.) Öldürülmüş, katledilmiş (kimse)
m. 102b/11, 107b/3

maḳtu^c (Ar.) Kesilmiş, kesik
m. 78b/4
maḥbūb-ı m. 74a/12

maḳtūl (Ar.) Denilmiş, söylenmiş
m.- ı ḳavl 206a/3
m.+ e 95a/13

maḳtūle (Ar.) Cins, tür, takım, çeşit, nevi
m. 11a/13, 75a/17, 81b/9, 90b/17, 163a/4, 171a/8, 176a/13
m.- yi beliyyāta 54b/13
m.+ lere 30a/1, 47b/5
m.+ ye 180b/2

maḳ^cūle (Ar.) Mâkul kelimesinin müennes şekli m. 171a/9

māl (Ar.) Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, îrat,

varlık, servet
m. 29a/13, 31a/12, 32a/17, 35b/2, 55a/8, 55b/14, 84b/16, 97b/7, 107b/9, 141a/14, 167b/1, 230b/2
m.- ı ḡanîmet 187a/14
m.+ a 56a/3, 126b/10
ıtlā^c -ı m.+ a 36b/12
bezl-i m.+ dur 238a/5
m.+ ı 124a/14, 133b/16, 137a/4
m.+ ım 140a/13
m.+ ımuzdan 64b/6
m.+ ın 57a/11, 112a/15, 113a/7
m.+ ından 17b/4, 123b/10
m.+ ını 114a/16
m.+ ını 57a/12
m.+ ınız 113b/4
m.+ ınıza 65a/2
m.+ ları 112a/16
m.+ larında 173b/5
m.+ larını 167a/10
m.+ larıyla 84b/14
m.+ larumuzu 102b/15, 230a/3
m.+ larun 102b/16
m.+ um 126b/13

mālāmāl (Far.) Ağzına kadar dolu, dopdolu, lebâlep
m. 15a/13

mālāmet (Ar.) Azarlama, kınama, yerme, ayıplama, serzeniş
m. itmeḡ 170b/1

māldār (Ar.) Mal sâhibi, varlıklı (kimse), zengin
m. 102b/14

mālîk (Ar.) Bir şeye sâhip olan (kimse), sâhip
m. 5b/10, 43a/9, 62b/3, 117a/10, 126b/2, 212a/1, 212a/14, 239a/12
m.+ den 169a/15
m.+ dür 239a/16
m.+ i 120b/13, 169a/12, 207a/16
m.+ idür 125a/13
m.+ inün 35a/14, 201b/12
m. olan 169a/4
m. olanlar 205a/8
m. oldı 66b/17, 236a/15, 239a/11
m. oldılar 213b/10, 235b/16

m. olduğu 201b/13
m. olduğum 213b/10
m. olduğunuz 201b/1
m. olduņ 71b/6
m. olmayalar 205a/14
m. olmuşdur 236b/5
m. olsa 224a/1
m. olup 59b/4, 168b/16, 217b/10,
219a/2, 238b/15, 240b/13
m. olur 169a/5
m.+ sin 174b/11
m.+ ümdür 237a/1
m.+ uņ 169a/14

ma' lüm (Ar.) Herkes tarafından bilinen,
öğrenilmiş olan (şey)

m. 15b/12, 27b/15, 82b/14,
94b/11, 99a/13, 118a/11
ğayr-ı m. 34a/3
m.+ dur 191b/8
m. ola 106a/11, 123b/12, 127a/17,
129a/7, 130b/6, 132b/9, 138b/5, 145a/10,
152a/17, 158a/10, 158b/8, 165b/4,
169b/17, 176a/5, 182a/10, 186b/12,
187b/15, 189b/12, 190a/10, 190b/12,
199a/15, 199b/17, 206a/16, 232a/8
m. oldu 24b/9, 27a/10, 120b/11,
142a/8, 236b/12
m. olduğu 36b/13
m. olmışdur 162a/11
m. olmuşdur 177a/1
m. olmuşdur 35b/9
m. olsun 91b/17, 125b/7, 126a/5,
162b/2, 167b/8, 170b/9, 205a/3
m. olsun ki 100a/11
m. olup 149a/12, 192a/12
m.+ ı ola 230b/11
m.+ umuz 71a/11
m.+ umuzdur 73b/14, 109a/4
tamām-ı m.+ umuzdur 113a/14
m.+ uņuzdur 109a/3

ma' mül (Ar.) Yapılmış, işlenmiş, îmal
edilmiş

m. 41b/15

ma' mūr (Ar.) Gelişip güzelleşmiş,
bayındır duruma gelmiş, şenlikli

m. 8a/9

m. olmuşdur 8b/6

māmūr (Ar.) İmar edilmiş
m. 52b/10

ma' nā (Ar.) Kelime, söz, hareket,
davranış vb.nin ifâde ettiği şey,
anlatılmak istenen veya onlardan
anlaşılan şey, anlam, medlûl, mefhum

m. 36a/3, 36b/13, 50a/5, 74a/17,
96a/13, 96a/16, 182a/17, 187a/12

m.- yı beyt 223b/2

m.- yı ışılâhı 74a/16

m.- yı luğavî 210b/6

m.- yı murâdı 178a/16

m.- yı sâbık 172b/4

m.- yi luğâvisidür 74a/14

m.- yi teşbiyye 159a/6

m.- yi vâhidde 94b/5

m.+ da 37a/8

m.+ dan 11a/11, 189a/16

m.+ lar 232a/11

m.+ larda 94b/3

m.+ ları 37a/11, 227b/8, 231b/4

m.+ sı 30a/6, 33b/6, 51a/15,
74a/6, 95a/15, 96a/9, 96a/16, 99b/3,

99b/9, 100b/8, 148b/7, 168b/8, 171b/16,
172b/2, 172b/15, 187b/16, 187b/17,

190a/11, 190a/17, 205b/15, 209a/8,
210a/16, 222b/3, 223a/7, 224a/5,

224b/15, 225a/16, 225b/17, 229a/5,
229a/10, 235a/7, 235a/9, 235a/10, 239a/7

m.+ sını 37a/1, 174b/8, 222b/17

m.+ sına 2a/5, 24a/6, 74a/14,

96a/13, 99b/5, 174b/9, 188a/8, 188a/15,
188b/5, 188b/6, 189a/10, 209a/4, 209a/6,

210b/5, 210b/6, 222a/12, 227b/8,
228b/10, 229a/16

m.+ sınıdur 92a/8, 92a/12,

92a/15, 92a/17, 92b/1, 92b/2, 92b/4,
92b/12, 93a/2, 93a/10, 93a/12, 93a/16,

93b/2, 93b/6, 93b/8, 93b/14, 94a/6,
94a/10, 94a/13, 100b/8, 132a/15, 188a/5,

188b/14, 189a/8, 235a/8

m.+ sında 187a/11, 190b/5

m.+ sınıdadur 172a/4

m.+ sını 20a/15, 93b/15

m.+ ya 9b/6, 34b/17, 37b/3,

94b/1, 96a/6, 168b/9, 170a/4, 173b/16,
187b/8, 188b/15, 189b/1, 191a/1,
210b/12, 225b/14, 231a/16, 235a/11

m.+ yadur 99b/5, 229a/8
m.+ yı 35b/10, 45a/6, 50a/11,
94b/9, 96b/2, 108b/8, 108b/10, 118b/6,
159a/12, 164b/4, 165a/15, 177b/5,
223a/1, 226b/17
m.+ yile 185b/10

ma'nen (Ar.) Mânâ yönünden, mânâca,
delâlet ettiği mânâ bakımından
m. 43b/5

mânend (Far.) Benzer, eş, misil, nazir,
menend
m.- ı nûkhet-ı 'ūd 9a/7
m.- i ezyâl-ı eflak 7a/17
m.- i 'ayn 6b/2
m.+ e 96a/2

mânende (Far.) Benzeyen, müşâbih,
mümâsil
m. 13a/11

ma'nevî (Ar.) Gözle görülüp elle
tutulamayan, madde ve cisimle ilgisi
bulunmayan, içe, öze, rûha âit
ta' n-ı m. 207b/16

ma'nî (Ar.) Mânâ kelimesinin eski
şiiirlerde geçen şekli
m. 166a/12, 232b/10
m.+ den ötüridür 232b/10
m. ekmel-iivech 188b/2

mâni' (Ar.) Bir işin yapılmasını önleyen
sey, engel
m. 150a/15
m. olacak 56a/4
m. olduğına 214a/8
m. olmaya 83a/7
m. olmaz 187b/9
m. olup 64b/7

manşib (Ar.) Devlet hizmeti
m.- ı 'âlîlilinde 31a/12

menşüb (Ar.) Bir makâma, bir mevkiye
getirilmiş, memur olarak tâyin edilmiş,
memûriyette bulunan
m. olur 207a/9

manşür (Ar.) Allah'ın yardımıyla gâlip
gelen, zafere ulaşan
m. olduğunu 122a/7

manşuş (Ar.) Kur'ân-ı Kerim'de
açıklanmış olan, âyet-i kerîme ile sâbit
olan, hakkında nas bulunan
m. olan 23b/4

manzûm (Ar.) Nazım şeklinde yazılmış
veya söylenmiş
m. 12b/3
mektûb-ı m.+ ında 9b/6

manzûme (Ar.) Vezinli, kâfiyeli eser,
manzum parça
m.+ sinde 123a/17, 190b/2

manzûr (Ar.) Bakılan, görülen, görülmüş
m. 32a/16
m. ola 15a/11

maraz (Ar.) Hastalık, illet
m.+ a 177a/2
m.+ dan 142b/5
m.+ ı 155b/3
m.+ ina 142b/4
m.+ inuğ 181a/15
m.+ ıña 47b/1, 155b/8
m.+ la 175b/2
m.+ uğ 237b/7

ma'rifet (Ar.) İş yapma husûsundaki
ustalık, beceriklilik, hüner, mahâret
m. 176a/3, 176b/4, 216b/4
m.+ üğ 176a/6

Mâriyye Bir cariye adı
M.+ den şonra 191b/4

ma'rûf (Ar.) Bilinen, belli, mâlûm
m. 17b/15, 19b/12, 34b/5,
111b/3, 138b/16, 185a/10
emr-ı m. 54b/10
emr-i m. 54b/16
m.+ dur 72b/12, 163a/1, 229a/1
m. olduğum 164a/5

mârut (Ar.) İki meşhur melekten biri
hârut ve m. 175a/16

māşadak (Ar.) Uygun
m. 11a/8

maşbüğ (Ar.) Boyanmış, boyalı
m. 25a/2, 27a/9, 36b/17, 194a/7

maşdar (Ar.) Bir şeyin çıktığı, sudur ettiği yer, kaynak, memba
m. 44b/11, 225a/16
m.- ı āşār-ı ‘avātef-i ilāhi 7a/1
m.- ı keramet-i nāmütenāhi 4b/10
m.+ da 190a/3
m.+ dur 187b/15
ism-i m.+ dur 188b/15
m.+ ı 189b/13
m.+ ina 189b/17
m.+ ında 189b/16

maşdür (Ar.) Etkilenmiş, üzgün
m.+ ıdur 178a/5

māşivā (Ar.) Bir şeyin dışında kalan ve ondan başka olan her şey
m. 7a/13
m.+ dan 57a/8

maşkül (Ar.) Cilalanmış
m.+ ları 10a/7

maşlahat (Ar.) İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey
m. 107b/13, 141a/5
m.+ ı 57a/4
m.+ ımuş 127a/8
m.+ ları 173a/17

maşraf (Ar.) Sarfedilen, harcanan para, gider, harcama
m.+ ınja 126b/3

maşrū^c (Ar.) Sara hastalığına yakalanmış, saralı
m. 155b/2

maştūr (Ar.) Yazılmış, çizilmiş
m.+ dur 143a/14

maşşum (Ar.) Suçsuz, günahsız (kimse), bîgünah

m.+ dur 82b/2

maşūn (Ar.) Korunmuş, muhâfaza edilmiş, mahfuz, emin
m. 8b/14

maşşuk (Ar.) Aşkla sevilen, âşık olunan kimse
m. 236b/15
m.+ ımuş 236b/15

maşālib (Ar.) İstenen şeyler, istekler, talepler
m.+ den 6b/13

maşbū^a (Ar.) Matbaada basılmış, tabedilmiş şey
nüşşa-ı m.+ nuş 240b/8

maşla^c (Ar.) Güneş, ay ve yıldızların doğması
m.- ı āfitāb 9a/14

maşlab (Ar.) İstenilen, talep edilen şey, istek, meram, matlup
m.- ı a^c lā 193b/4

maşlūb (Ar.) İstenilen, aranan, istek ve arzu duyulan, talep edilen
m. 166a/13
cemāl-i m. 12b/12
m. olmağa 177a/17
m. olmazdı 209b/8
m.+ lardur 176b/1
m.+ um 220a/16

maşlūb (Ar.) Talep edilen şey
m.+ e 14b/3

maşmaḥ (Ar.) Göz dikilen yer, göz konulan şey
m.- ı enzār 7b/9, 13b/9

māye (Far.) Maya, öz, asıl, cevher, yaratılış, seciye, karakter
m. 27a/1, 27a/2
m.- yi kerān 192b/12
m.- yi mübārek olup 35b/2
m.- yi siyāhi 27a/12

maymūn (Ar.) Görünüşü bakımından insanı andıran, el biçimindeki ayakları kollarına nispetle daha kısa, bāzı türleri oldukça uzun kuyruklu, dört veya iki ayağı üzerinde yürüeyebilen, memeli, zeki bir hayvan türü

m.+ lar 186a/14

ma' zame (Ar.) İhtişam

Mekke-yi m. 102a/4

umūr-ı m. 141a/5

mazhar (Ar.) Bir şeyin görünür duruma geldiği, görüldüğü, açığa çıktığı, zāhir olduğu yer veya kimse, tecellî yeri

m. 2a/5, 5b/10, 175b/13

m.- ı ism-ı cāmi' 33a/18

m.- ı kelām 11a/9

m.- ı kudret-ı ilahi 4b/10

m. eyle 143a/2

mazlūmīn (Ar.) Zulme ve haksızlığa uğramış olanlar, mazlūmlar

tā'ife-yi m. 88b/14

mazmūm (Ar.) İlâve edilmiş, eklenmiş, zammedilmiş

m. 188b/12

mazmūn (Ar.) Kastedilen asıl mânâ, anlam, kavram, meal, mefhum

m. 23a/13, 64b/13, 80a/4

m.- ı belāgat-ı meşhūn 36b/9

m.- ı şerīfidür 24b/17

m.+ dur 25b/15

m.+ ı 32a/16, 239a/13

M.+ ı 67a/13

m.+ inca 41b/7

ma' zūr (Ar.) Mâzereti olan, özrü bulunan, özürlü

m. iden 181b/7

me'āb (Ar.) Geri dönülecek, dönüp gelinecek, rücû olunacak yer, merci

m. 4a/14

me' ādin (Ar.) Mâdenler

m.+ de 27a/1

me' āli (Ar.) Yücelikler, şerefler, ululuklar, yüce ve üstün dereceler
kandil-ı fevā'id-ı m.- yi nihād
11a/6

me' ān (Ar.) Beraber

m. 55a/1, 97b/11, 102a/3, 106a/3,
152a/13, 200b/7

me' ānī (Ar.) Mânâlar, anlamlar

m.+ si 187a/10, 217b/3

me' āşī (Ar.) Günahlar, isyanlar

m. 77a/2

me' āz (Ar.) Sığınacak yer, ilticâgâh, melce, penah

m. 91a/12, 91a/17

mebānī (Ar.) Yapılar, binâlar

sarāy-ı sa' ādet-i m. 11a/13

mebgūz (Ar.) İçten içe düşmanlık beslenen, nefret edilen, kin bağlanan, buğzedilen (kimse)

m. 110a/16

mebnā (Ar.) Bir şeyin üzerine binâ edildiği şey veya yer, temel

m.- yi kelāmı 23a/15

m.+ sı 167b/3

mebnī (Ar.) Yapılmış, kurulmuş, binâ edilmiş

m.+ dür 15b/3, 23a/15

meb' ūş (Ar.) Allah tarafından peygamberlik göreviyle gönderilmiş olan (kimse) peygamber, nebî, resul

m. 49b/5, 51b/6

mecāl (Ar.) Güç, kuvvet, derman, tâkat

m. 65b/13

mecālis (Ar.) Toplantılar, toplantı yerleri, meclisler

m.- ı küberāda 44b/10

m.+ de 56a/6

mecāzat (Ar.) Mecazlar
m. 91b/8

mecāzen (Ar.) Mecaz olarak, mecaz yoluyla
m. 200a/10

mecbüb (Ar.) Husyeleri kesilmiş
m. 82a/17
m.+ a 79a/2
m.+ laruḡ 16b/11, 170a/9
m.+ lerdür 80b/6
m.+ leruḡ ğayrı 82a/3

mecbül (Ar.) ... ile yaratılmış, yaratılışında ... bulunan
m.+ dur 170a/3

mecbüle (Ar.) Mecbul kelimesinin müennes şekli
şemā'îl-i m. 162b/7

Mecenne Bir yer adı
m. 142b/12

meclis (Ar.) Bir konuyu konuşmak, görüşmek için yapılan toplantı, içtimâ
m. 10a/14
m.- ı pür 10b/10
m.- ı resül'ullâhda 28a/14
m.- i ḡaşşına 125a/10
m.- i Necâşîde 122b/10
m.+ de 110b/7, 111a/12, 111b/16, 112a/1, 113b/15, 114b/15, 166a/5
ehil-i m.+ de 114b/16
m.+ e 109a/8, 110a/7, 115b/9, 120a/11, 185a/7, 185a/14
m.+ inde 96a/10, 100b/15, 101a/11, 107b/15, 110b/2, 122b/9
m.+ inden 56a/14, 115b/8, 117a/17, 126a/11
m.+ ine 103b/15, 108a/10, 108b/11, 110a/14, 111a/3, 116a/10, 184b/10, 185a/1, 203a/9, 230a/17, 231a/4
m.+ inḡe 111b/15
m.+ iḡe 109b/12, 110b/15, 119b/10
m.+ lerinde 66b/10

meclüs bk. meclis
ehil-i m.+ den 151a/1

mecmū' (Ar.) Bir araya getirilmiş, toplanmış, cemedilmiş
m. 62b/16
m.- yı ḡurāna 136b/15
m.- yi iḡlâş 9a/4
m.+ ından 14b/7
m.+ ŋ 136b/8

mecmū'a (Ar.) İçinde şiirler, seçilmiş söz ve yazılar bulunan el yazması kitap
m. 240b/7
m.- ı şerîfe 240b/12
intiḡâb-ı m.- ı ḡazâ 4b/14
m.+ lara 136b/13

mecrūḡ (Ar.) Yaralanmış, yaralı (kimse)
m. eyledi 240a/6
m. itdüḡi 212b/17
m.+ lara 154b/8
m. oldılar 102b/11
m. olup 207b/16

me'cūc (Ar.) Kıyâmete yakın bir zamanda ortaya çıkıp pek çok kötülük yapacaklarına inanılan, çok kısa boylu iki kavimden biri
ye'cūc ve m. 21a/1, 21a/7

meczūm (Ar.) Cezmolunmuş
m. 15b/12

medār (Ar.) Dönme, dönüş
münşâ'î m.- ı ḡikem 7a/2
m.- ı ḡible-yi İslâm 8a/10
reşḡ-i m.-ı mekrimet 15b/6
m.- ı sa'âdetdârîn 31a/13
medārü'l-azim m.+ dūr 57a/16
medārü'l-mu'âllî m. 6a/10

medāric (Ar.) Basamak basamak çıkılan yollar, merdivenler
m. 5b/17
m.- ı hâce 10b/13

medāris (Ar.) Medreseler
amel-ı m. 9a/17
m.- ı fazl ü kemâlde 10a/17

- m.- ı ^çaliyyeye 10b/16
m.- ı ^çaliyyeden 10b/11
m.- ı ^çaliyyeye 10b/14
m.+ den 11a/2
- medbuğ** (Ar.) Dibâgat olunmuş, tabaklanmış
m. itdi 25a/2
m. olup 27a/9
- medd** (Ar.) Gelgit (meddücezir), deniz veya nehir sularının yükseldiği devre, yükselme, kabarma
m.+ imüze 143a/6
- medfun** (Ar.) Toprağa gömülmüş, defnedilmiş (ölü)
m.+ dur 145b/17
m.+ lardur 134a/6
- medh** (Ar.) Övülmeye, methedilmeye lâyık olan, övülen (şey veya kimse)
m. 4b/8, 40a/13
m. eyle 219a/13
m.+ i 42a/3, 95b/16
m.+ inde 18a/14, 18b/2, 18b/11, 158a/10, 162b/1, 168a/15, 206a/15, 219b/8, 232a/9
m.+ ine 96a/9, 181a/14
m. itmekdür 99b/10
m. idüp 145b/2
- medh** bk. medh
m.+ dur 43b/5
m.+ inde 44b/4, 162a/13, 197b/2
- medhal** (Ar.) Giriş yeri, giriş
m.- i beyt-i hidāyet 28a/9
m.+ i 27a/4
m.+ ine 169a/5
m.+ leri 25b/6
- medid** (Ar.) Uzayıp giden, çok süren, uzun
müddet-i m. 26b/4
- Medine** Medine şehri
M. 31b/13, 40b/5, 97a/1, 143a/5, 144a/11
- ehil-i M. 144a/7
M.- yi Dımaşğda 144a/1
M.- yi münevvere 17b/10, 130b/4, 184a/14
M.- yi münevverede 94b/17, 102b/9, 117a/7, 122b/12, 130b/4, 148a/8
M.- yi münevvereye 17b/5, 96b/10, 105b/1, 123b/11, 128a/9, 139a/6
M.- yi nebeviyede 100a/9
M.+ de 74b/13, 129a/3, 129a/5, 143b/8, 144b/2, 145a/4, 148a/12, 149b/16, 184b/6
müddet-i M.+ de 101a/15
M.+ den 133a/16, 152a/4, 160b/12
M.+ nüh 142b/2, 143a/5, 143a/7
M.+ ye 17a/2, 96b/4, 103b/2, 107a/17, 129b/11, 130a/1, 136a/17, 142b/2, 144a/6, 144a/7, 153b/8, 160a/7, 160b/12, 161a/10, 162a/2
ehil-i M.+ ye 144b/4, 184b/5
M.+ yi 143a/4
- medlül** (Ar.) Mana, meal, mefhum
m.+ ıdur 168b/10
- medrese** (Ar.) Ders okutulan, İslâm dîninin koyduğu esaslara uygun olarak eğitim öğretim yapılan yer, mektep
m.- yi celîle-yi ^çaẓîme 11a/4
m.+ lerinde 10a/14
m.+ si 11a/3
- mefâhir** (Ar.) Övünülecek, iftihar edilecek şeyler
m.- ı eşkâğ-ı şalâh 6b/15
m.- ı sünniyeleri 12a/12
m.+ de 9a/2
m.+ i 3a/12
m.+ leri 4a/4
- mefâşıl** (Ar.) Oynak yerler, eklemler, mafsallar
vec^ç-i m. 177a/3
- mefhar** (Ar.) İftihara sebep olan
m.- i mevcudât 3a/4
- mefhüm** (Ar.) Bir sözün veya kelimenin taşıdığı, ifade ettiği mana, anlam, kavram

m.+ dur 198a/5
m.+ ı 168b/10
m.+ ina 209a/7
m.+ unca 31a/5

mefrūz (Ar.) Allah tarafından emredilen, farz kılınan
m. 4a/7

meftuḥa (Ar.) Meftuh (açılmış, açık) kelimesinin müennes şekli
m.+ nuḥ 100b/3
yā-yi m.+ nuḥ 188a/2

mefṭūn (Ar.) Büyülenmişçesine tutkun, vurgun olan (kimse), âşık
m. olma 57a/11

mefṭūrāt (Ar.) Yaratılmış, mahlûk
m.- ı ğaribeden 24a/10

mef'ūl (Ar.) İşlenmiş, yapılmış, kılınmış
bīma' ni-yı m.+ dūr 44b/12

meġārib (Ar.) Güneşin battığı yerler, batı tarafları
m. 8b/2, 6b/11

meġāzī (Ar.) Din, vatan ve millet uğrunda yapılan savaşlar, gazâlar
kütüb-i m. 191b/7

meġer (Far.) “Oysa ki, halbuki” anlamıyla önceden farkına varılmayıp sonradan anlaşılan bir durumu bildirir, meġerse
m. 12b/15, 15b/2, 15b/6, 79b/17, 81a/16, 109a/16

meġer ki (Far.) Ancak, yalnız, fakat, şu kadar ki, illâ, meġer
m. 37a/12, 56b/10, 79a/2, 139b/11, 171a/17, 197a/7

mehābet (Ar.) Büyük ve heybetli kimseler veya şeyler karşısında duyulan çekinme ve korku hissiyle karışık saygı
m.+ inden 88a/3

mehak (Ar.) (Ar.) Altının ayarını belirlemek için kullanılan siyah taş
m. 6b/9

mehām (Ar.) Önemli işler, gerekli olan şeyler
m.+ ında 14b/16

mehāmid (Ar.) Övgüler
m.- i aḥlāk 7b/15
m.-i şifāt 13b/3

mehāsīn (Ar.) Göze hitap eden güzellikler, güzel eserler
m. 173b/6
m.- i şifāt 7b/15
m.+ de 44a/15
m.+ i 206a/17, 206b/3
m.+ ine 12a/17, 175b/16
m.+ üm 236a/8
m.+ ümden 236a/9

me'ḥaz (Ar.) Bir şeyin alındığı, çıktığı yerler, kaynaklar, me hazlar
m.- ı iştiḳākı 17a/9
m.- ı iştiḳākını 99a/11

mehāzīl (Ar.) Rezil
m. 4a/1

mehcūr (Ar.) Uzaklaşmış, uzakta kalmış, ayrı düşmüş
m. 12b/14, 32b/1

mehdī (Ar.) Allah tarafından doğru yola iletilen, hidâyete erştirilen, doğru yolda bulunan (kimse)
m.+ dūr 186b/14

mehīb (Ar.) Görünüşü çekinme, ürperme ve hayranlıkla birlikte saygı uyandıran, pek heybetli, mehābetli, 2. Korkutacak kadar iri, cüsseli, korkunç
m. 178b/7

mehr (Ar.) Dînî nikâh esnâsında belirlenen ve erkek tarafından kadına verilmesi gereken mal yâhut para, nikâh bedeli
m. 125b/12

- m.+ den ötüri 126a/8
m. virdi 137a/3
m. virmişdür 137a/2
m. virüp 127b/8
m.- i sipihr-i vilāyet 38a/16
- me'ḥūz** bk. me'ḥūz
m.+ dur 174b/2
- me'ḥūz** (Ar.) Alınmış, alınıp kabul edilmiş
m.+ dur 20a/15, 99b/2, 187b/16
- meḳābir** (Ar.) Mezarlar, mezarlıklar
m.+ idür 17b/11, 130b/5
- meḳādīr** (Ar.) Miktarlar, kısımlar
m. 2a/6
m.- ı ḥafıyye 2a/6
- mekān** (Ar.) Yer, mahal
m. 54a/11, 190b/10
fuželā-yı sāmī-yi m. 10a/5
m.+ a 52a/6, 63b/3, 115a/10,
143a/7, 153b/12
m.+ da 107b/4, 142b/9, 152a/5,
197a/3
m. dutdılar 23a/6
m.+ ı 54a/10
m.+ ından 99b/11
m.+ ınuzā 116b/13
m.+ lar 142b/15
sümüvv-ı m.+ ları 11b/3
m.+ larına 60b/9, 115b/5, 126a/15
m.+ larında 63b/8
m.+ una 46a/2
m.+ uḡ 142b/12
- mekārim** (Ar.) Cömertlik, kerem, şeref, asâlet vb. güzel huylar, övülmüş, beğenilmiş davranışlar
m. 15a/11
m.- i aḥlāk-ı cezīle 6b/15
m.- ı ḥişālūḡ 13b/12
- mekḥūl** (Ar.) Sürme çekilmiş, sürmeli
m.+ dan 83a/2
m.+ den 80b/3, 84b/1
- Mekke** (Ar.) Arabistan'da Hz.
- Muhammed'in doğduğu ve Kâbe'nin bulunduğu şehir
M. 30a/12, 40b/7, 104b/8,
106b/5, 123a/10, 139a/4, 139a/12
ehl-i M. 101b/4
M.- yi ma' zame 102a/4
M.- yi mükerreme 72b/5
M.- yi müşerrefede 104b/4
M.+ de 107b/4, 107b/8, 109a/4,
123a/9, 140a/4, 149a/8
M.+ dedür 109a/16
M.+ den 17a/1, 96b/3, 96b/10,
107a/17, 129a/3, 142b/2, 143a/2, 153b/8
ehl-i M.+ den 106b/14
feḥ-ı M.+ den 132b/14
' azimā-yi ehl-i M.+ den 107b/3
ehl-i M.+ dür 108b/16
ehl-i M.+ nūḡ 104b/6
M.+ ye 101b/17, 106b/7, 128b/12,
152a/4
M.+ yi 28b/17, 143a/4
M. müftüsü 226a/11
- Mekkī** (Ar.) Mekke şehrine âit, Mekke ile ilgili (şey)
M.+ lerdendür 156b/7
- meknūn** (Ar.) Saklanıp korunan, saklı, gizli
m. 27a/13
m. olan 24b/15
- maḳarr** (Ar.) Karar edilen
m.- ı mülk 9a/13
- mekr** (Ar.) Hile
m.- ı fitendür 13a/8
- mekremet** (Ar.) Cömertlik, el açıklığı, lutuf, ihsan, kerem
dāḥil-i şān-ı m. 5b/4
m.+ i 10b/16
- meksūr** (Ar.) Kırılmış, kırık
m. olup 188b/11
- meksüre** (Ar.) Meksur kelimesinin müennes şekli
rā-yı m.+ nūḡ 188a/3

mektüb (Ar.) Başka yerde bulunan bir kimseye haber ulaştırmak, hal hatır sormak, istek bildirmek vb. bir maksatla elden yâhut posta aracılığı ile gönderilen yazılı kâğıt, nâme

m. 124a/7, 124b/17, 125b/8, 129b/8, 186b/7
şüret-i m. 118a/15
m.- ı manzûmında 9b/5
m.- ı şerîfi 120a/2
m.- ı şerîflerine 17a/16
m.- ı şerîfün 120b/10
m.+ da 120b/16, 129b/9
m. gönderüp 100b/10
m.+ ı 118a/14, 120a/4, 121b/12, 129a/17, 129b/9
m.+ ıdur 129b/9
m.+ ımı 129b/3
m.+ lar 130a/12
m.+ ları 130a/5, 130a/7
m.+ larını 130a/11
m.+ laruñ 129b/12
m.+ una 104b/2
m.+ unda 118a/13
m.+ uñ 17a/14, 104a/17, 118a/11
m. yazup 118a/13

mektüm (Ar.) Saklanan, gizlenen, saklı, gizli

m.+ dur 12b/4

me'külat (Ar.) Yenecek şeyler, yiyecekler

m. 66a/6

melâhat (Ar.) Güzellik, şirinlik

m. 12a/15, 95b/2
m.+ a 171a/10
m.+ i 95b/8

melâhî (Ar.) Oyunlar, eğlenceler

envâ^c-i m. 7b/9

melâ'ike (Ar.) Melekler, melâik

m. 67a/7, 67a/8, 67a/9, 90a/2
m.- yi kerâma 75a/15
m.+ den 66b/17
m.+ ye 89b/9

melâl (Ar.) Hüzün, keder

m. 12b/11, 96a/6

m.+ de 96a/14

mühnet-i m.+ den 15b/4

m.+ e 96a/15

melâlik'ül-dünyâ m. 5b/10

melâmet (Ar.) Azarlama, kınama, yerme, ayıplama, serzeniş

m. 194a/15, 198a/10, 219a/9, 233a/17

m. eyle 222b/15

m. eyledi 198a/10

m. eyleme 213b/2

m. eylemeyinüz 170a/16

m. eyleyen 211a/5

m.+ i 109a/9

m.+ iñe 43b/1

m.+ iñi 226b/6

m. itdiler 173a/5

m. itdügün 211a/6

m. itdükde 181b/4

m. iden 222b/12

m. ider 221a/10

m. iderdüm 221a/8

m. iderler 173a/4

m. idersün 42b/9

m. itmezdün 181b/7

m. idüp 181a/8, 181b/16

m. idici 226b/5

m.+ le 173b/10

melek (Ar.) Gözle görülüp elle tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet farkı bulunmayan, sâdece Allah'a itâat etmek ve dâima hayra vâsita olmak üzere yaratılmış olan sayısız nûrânî varlıklardan her biri

m. 54a/7, 101b/11, 101b/12, 101b/15

m.- i rûhânîdür 7b/15

m.+ ler 52a/4, 52a/13, 67a/3, 67b/7

m.+ lerüm 75a/16

m.+ lerün 175a/16

melekût (Ar.) Çok büyük, uçsuz bucaksız mülk

m. 27a/2

sırr-ı m. 26b/15

m.+ idür 33b/6

melhûz (Ar.) Olabileceği düşünülen,

umulan, beklenen, ihtimal dâhilinde bulunan, muhtemel
m. 151b/14

melîh (Ar.) Güzel, şirin, sevimli, latif
m.+ dūr 217b/2

melik (Ar.) Hükümdar, pâdişah, hâkan
m. 17b/1, 34a/11, 34a/15, 49a/17, 49b/2, 49b/11, 108b/15, 109b/16, 111a/9, 111b/14, 112a/5, 112b/2, 113a/1, 115b/14, 116a/1, 117a/1, 123b/6, 129a/12
hülâşa-ı m.- i beden 27b/16
m.- i destgâh 6a/9
m.- i 'âdil 114b/11
m.+ den 108b/9
m.+ e 49b/4, 169a/4
m.+ i 122a/1, 191b/3, 236a/16
m.+ i midür 47a/6
m.+ idür 118b/10
m.+ imdür 216a/3
m.+ ine 100a/6
m.+ iñ
m.+ lerinüñ 137b/14
m. olup 59b/16
m.+ üñ 109a/6, 110a/14, 202b/10

melikât (Ar.) Melikler
m. 7b/14

melk (Ar.) Yıkmak
m.- ı vahhâb 4a/13

mel'ün (Ar.) Allah'ın lânetine uğramış, rahmetinden mahrum kalmış, lânetlenmiş, lânetli
m. 58a/6, 66b/8
m.+ a 140a/2
m. olsun 22a/13

memâlik (Ar.) Memleketler, ülkeler
m. 8b/3, 205a/3
m.- ı kudret 7b/4
m.+ de 187b/13
ehl-i m.+ de 230a/3
m.+ den 19b/14
m.+ i gayrı 162b/5
m.+ ine 33b/8
m.+ üñ 187b/11

memâlik (Ar.) Memleketler
m.- i dîn 227b/8

memba' bk. menba'
m.- i kerem 9b/11

memdūh (Ar.) Övülmüş, methedilmiş
m. 42a/12, 44a/14, 113a/14, 182a/17, 197b/14, 222b/16

memdūha (Ar.) Memduh kelimesinin müennes şekli
m.+ dur 158b/12

meme İnsanların ve memeli hayvanların dişilerinde bulunan ve süt salgılayarak yavruların emzirilmesine yarayan organ
m. 49a/5
m.+ leri 179b/12, 206b/10
m.+ lerimüñ 181a/6
m.+ si 215a/2
m.+ sin 178a/14
m.+ yi 73b/1, 73b/2, 73b/5

memleket (Ar.) Bir devletin, bir hükümdârın yönetimi altında bulunan yer, ülke
m. 50a/2
ehil-i m. 230b/12
m.+ e 108a/9
m.+ i 118a/5
m.+ imde 115b/2, 116b/13
m.+ imizde 112a/5, 114b/6
m.+ imüzde midür 109b/10
m.+ inde 161a/14
m.+ inden 134b/4
m.+ ler 19b/14, 20a/2, 23a/10
m.+ lerde 184b/7
m.+ lerin 72a/14, 229b/9
m.+ lerinde 231b/5
m.+ lerinden 103a/3
m.+ lerine 102b/16, 110a/2
m.+ lerünize 68a/14
m.+ üñ 48b/2, 177a/11

memlū (Ar.) Dolmuş, dolu
m. olup 53a/7

memlūk (Ar.) Mâlik olunan, birinin malı

mülkü olan, tasarrufunda bulunan (şey)

m. 174b/11
‘abd-ı m. 39a/7

memlük (Ar.) Mâlik olunan, birinin malı mülkü olan, tasarrufunda bulunan (şey)

m. 201b/11, 201b/14
m.+ dür 38b/15
m.+ i 207a/17
m.+ lerinden 162b/5
m.+ üñ 202b/9

me'mûn (Ar.) Tehlikesi olmayan, korkusuz, emniyetli, emin, sağlam

m. 78a/4, 78a/9, 78a/13, 78a/16
m. eyleye 8b/15

me'mûne (Ar.) Me'mun kelimesinin müannes şekli

m. 78a/8

me'mûr (Ar.) Bir işi yapmakla görevlendirilen (kimse), görevli

m. 51b/5, 60a/16
m.+ dur 118b/11
m. oldukları 105b/1
m. olup 231b/17
m.+ uz 192b/1

men' (Ar.) Yasaklama, engelleme, önleme

m. 119a/7, 128a/1, 146a/9
m. eyle 54b/9
m. eyledi 194b/16
m. eylediler 61b/1
m. itdükde 97a/5
m. itdüm 78a/16
m. ideler 190b/9
m. itmedi 31b/17
m. itmek 128a/4
m. itmemiş 207a/6
m. itmeye 31b/16, 83a/5
m. itmeyeler 234a/7
m. itmezler 127b/15, 128a/2
m. idüp 107a/13, 110a/11, 114b/4
m. olunmamak 234a/5

menâfi' (Ar.) Menfaatler

m. -i 'aql u cãn 1b/4

menâhî (Ar.) Dînin yasakladığı, nehyettiği şeyler, yasaklar, menhiyat
m. 7b/9, 96b/1

menâkıb (Ar.) Menkıbeler, din büyükleri, kahramanlar, târihî şahsiyetler gibi kimselerin üstün yaşayışlarıyla ilgili fıkralar, hikâyeler

ķāmetii m. 4a/4
m.- ı 'aliyyeleri 12a/11
m.+ ları 16b/11, 80a/6
m.+ larına 171a/15

menâkıbü'l-ħuddām m. 14a/15

menba' (Ar.) Kaynak

m. 11a/5

mendüb (Ar.) Hakkında kesin bir emir bulunmadığı halde dînin temel prensiplerine uyduğu için beğenilen, tavsiye edilen, sevap kazandıran, dince makbul (iş ve davranış), müstehap

m. 192a/12

menfa'at (Ar.) Fayda, yarar, çıkar, kâr

m. 142a/14
ħitāb-ı m.- ı iktisāba 15a/3
rāh-ı m.+ e 205a/11

menfūr (Ar.) Nefret edilen, nefret uyandıran, iğrenç

m.+ ı 184a/15

menî (Ar.) Neslin devâmını sağlayan erkeklik tohumu

m.+ leriñüz 192b/14, 193b/10
m.+ sini 192b/8, 194a/16
m.+ yi 190a/14, 190a/16, 190b/7

menķabet bk. menķibe

m.+ leri 4a/6

menķibe (Ar.) Din büyüklerinin, kahramanların ve târihî şahsiyetlerin üstün vasıflarını, ahlâkî meziyetlerini, olağanüstü iş ve davranışlarını destânî-efsânevî bir üslûpla anlatan fıkra, hikâye vb.

m.+ lerinüñ 36a/16

menküha (Ar.) Nikâhlı kadın, karı, eş,
zevce, refika
m. 183b/5

menkül (Ar.) Bulunduğu yerden başka bir
yere taşınmış, götürülmüş, nakledilmiş
m. 136a/15, 148a/14
m.+ dur 66a/11, 132b/7, 183a/8
m.+ dür 154b/10, 155a/4, 156b/6,
161b/16, 165b/2

mensüb (Ar.) Bir kimse, bir görüş veya
şeyle ilgisi, bağı bulunan, ilgili, âit, -den
olan, -e bağlı
m. 172b/14, 172b/16, 188b/7,
240a/3
m.+ dur 172a/10, 188a/4, 188b/14
m.+ lardur 31a/5, 117a/3
m. olan 149b/2
m. olduğum 164a/2

mensübe (Ar.) Mensub kelimesinin
müennes şekli
m. 188a/16

mensür (Ar.) Vezinsiz, kâfiyesiz, düz
yazı biçiminde olan, nesir şeklinde
yazılmış
dürr-ı m.+ unda 50b/15

menşür (Ar.) Yayılmış, dağıtılmış
m. 186b/5

menşe' (Ar.) Kaynak
m.- i medâr-ı hikem 7a/2

menşür (Ar.) Yayılmış, dağıtılmış
m. 12b/14
m.+ dur 44b/10
râhiya-ı m.+ uş 44b/7

me'nūs (Ar.) Alışılmış olan, alışılan,
alışkanlık hâline gelmiş olan
m. 179b/12

menūṭ (Ar.) Olması başka bir şeyin
varlığına bağlı olan, bağı
m.+ dur 28a/3, 39a/6

menzil (Ar.) Yolcuların konakladıkları
yer, konak yeri, konak
m. 70a/16, 89b/8
m.+ e 52a/6
m.+ leri 177b/3

menzilet (Ar.) Rütbe, makam, pâyeye
‘ulüvv-ı m.+ ine 51b/3
m.+ lerinde 10a/5
m.+ üş 6b/14

menzür (Ar.) Adak olarak belirtilmiş,
adanmış, nezredilmiş
m. 13a/12
m.- ı inzâr-ı selatin-i ‘izâm 13b/15
m.- ı ibtihâc 7a/12

merâm (Ar.) İstek, niyet, maksat
‘erüs-i m. 12b/13
işbât-ı m.+ da 8a/5

merâtib (Ar.) Mertebeler, rütbelere,
derecelere
m.- ı ‘aliyye 38b/6
m.- ı ‘aliyyeye 46b/2
m.- ı ‘ulyaya 54b/13
m.- ı sâhîyeye 10b/14

mürâya (Ar.)
m.- yi emâni 12b/10

merbûṭ (Ar.) Bağlı, bağlanmış,
raptedilmiş
m. 39a/6
m.+ dur 32b/13

merc (Ar.) Çayır, çayırılık
m. 228b/14
herc ü m. 8a/9

mercân (Ar.) Ilık denizlerde yaşayan,
ağaç gibi kök salarak büyüyen gelişen,
kırmızı renkli, kalker iskeletli hayvan
revâc-ı sübhe-yi m. 13b/5

Mercân Bir kadın adı
M. 228a/11, 228b/3, 228b/4,
228b/14, 228b/15

merd (Ar.) Mert insanlar, mertler,

yiğitler
m.- ı kāmīl velī'ullāh 72b/1

merdūd (Ar.) Kovulmuş, defedilmiş
m. 192b/6
m.+ ı 178a/5
m. olur 33a/3
m.+ umuzdur 43a/15

merdüm (Far.) Adam, insan
m.- i çeşmüm 198b/15

merdümzāde (Far.) İnsan oğlu, âdem oğlu
m.+ lerdür 112a/10
m.+ lerün 195a/5

mergüb (Ar.) İstenilen, arzu edilen, rağbet gösterilen (kimse veya şey)
m. 44a/5, 44a/11
üslüb-ı m.- ı dilāvīz 13b/8
şer^c-i m. 192a/13
m.+ dur 166a/14, 167b/12

mergübe (Ar.) Mergub kelimesinin müennes şekli
m. 188b/4

merhabā (Ar.) “İyi günler, günaydın” anlamında selâmlaşma sözü
m. 77a/1, 90a/4, 90a/9, 115a/8, 115a/9, 144a/8, 157a/8, 157a/9

merhabāla - Selam vermek
m.- dı 158a/15

merhamet (Ar.) Herhangi bir canlının acısını, kederini, mutsuzluğunu yüreğinde hissedip üzüntü duyma ve ona karşı yardım hisleriyle dolma, acıma
m. 15b/6, 34a/17, 34b/11, 87a/8
m.+ i 25b/2, 212b/13

merhametlü Merhameti bol olan
m. 86b/8

merk (Far.) Ölüm, vefat, mevt
m.- ı peder
m.- i peder 193a/11, 193a/14

merkad (Ar.) Mezar, kabir
m.- ı mu^c attar 3a/10

merkeb (Ar.) Eşek
m.+ ler 77a/6
m.+ leri 77a/8
m.+ lerün 77a/8

merkez (Ar.) Belirli bir yerin ortası, orta kabul edilen en önemli yeri
mevāşil-ı m.- ı han 9a/12

merküm (Ar.) Yazılmış
huşuş-ı m. 54b/17

merkūme (Ar.) Merkur kelimesinin müennes şekli
tā³ife-yi m.+ yi 16b/7

merküz (Ar.) Bir yere veya bir şey üzerine dikilmiş, saplanmış, rekzedilmiş
m. 13b/1, 105a/15

mermüz (Ar.) Açıkça belirtilmeyip işaret ve îmâ yoluyla anlatılan, üstü kapalı ve dolaylı olarak ifade edilen, remizli
m. 13b/1

merre (Ar.) Defa, kere, kez
m.- yi tiri 222b/1

merşad (Ar.) Gözetlemeye mahsus yer, gözetleme yeri
m.+ da 27b/4

mertebe (Ar.) Kademe, derece, basamak, sıra
m. 32a/11, 39a/13, 82b/4, 88b/16, 98a/15, 102b/12, 140a/15, 214a/8

kemāl-i m. 33b/9
m.- yi kemāle 147a/13
m.- yi nefsanıyyet 25b/12
m.- yi ^cazameti 69b/17
m.- yi rücūliyyete 160a/9
m.- yi vilāyete 12a/5
m.+ de 27a/15, 27a/17, 170b/11, 187a/3

m.+ dedür 164b/8
m.+ den 184b/15
m.+ ler 89b/16

m.+ lere 180b/8
m.+ leri 34b/8
m.+ lerin 31a/6
m.+ lerince 111a/5
m.+ lerine 84a/7
m.+ lerinüñ 36a/16
m.+ m 98b/9, 164a/9
m. mi 84a/3
m.+ nüñ 176a/17
m.+ si 21b/12, 73b/11, 196a/15
m.+ sinde 95b/9, 164b/8
m.+ sindedür 164b/1, 176a/8
m.+ sinden 164a/10
m.+ sine 84a/2, 153b/14
‘ulüvv-i m.+ sine 39a/8
m.+ sini 1b/7
m.+ sinüñ 176b/12
m.+ ye 31a/7, 43a/3, 46b/14,
47a/3, 47b/4, 78a/14, 82a/1, 141b/16,
142a/3

mertebet (Ar.) Mertebe kelimesinin tamlamalarda kullanılan şekli
sümüvv-ı m.+ ine 51b/4

Mervân Bir isim
m. 156b/3

mervî (Ar.) Ağızdan ağıza söylenip gelen, nakil ve rivayet edilen
m. 165a/5
m.+ dür 49b/5, 55b/5, 72b/17,
75a/1, 103a/4, 147a/14, 149b/4, 155b/12,
161b/3, 165a/16, 183a/12, 183b/7,
203b/14

merzî (Ar.) Beğenilen, uygun bulunan, hoşnut olunan, rızâ gösterilen
m. 54b/6

merziyye (Ar.) “Nefs-i marziyye” sözünün kısaltılmışı olarak nefsin yedi mertebesinden altıncısı
ef’âl-i m. 54b/4
‘ādāt-ı m. 171a/9

meşābih (Ar.) Aydınlatma araçları, kandiller, meş’aleler, çırağlar
m.+ de 40b/7, 141b/16
mişkāt-i m.+ inden 205a/6

meşāf (Ar.) Sıra sıra olunacak, saf bağlanılacak yerler
m. 49a/16

mesāfe (Ar.) Uzaklık, ara
m.- yı tavile 20a/1

meşālih (Ar.) İşler
m.- ı keşire 24a/2

mesālik (Ar.) Meslekler
m. 8b/3

meşāne (Ar.) Sidik torbası, idrar torbası, kavuk
m. 177a/3

mescid (Ar.) Müslümanların vakit namazlarını kılmaları ve ibâdetlerini yerine getirmeleri için yapılan, içinde cuma ve bayram namazları kılınmayan minâresiz, minbersiz küçük câmi
m. 28a/17, 88a/9, 98a/5
‘azîm-i m. 61b/3
m.- ı resül’ullâh 97a/16
m.- i nebevîde 143a/13
m.- i nebevîyede 17a/3
m.- i nebevîyede 96b/5
m.- i nebîde 76a/11
M.+ de 28b/11
m.+ e 28a/16, 62a/1, 98b/16
m.+ inde 97a/1
m.+ ini 157a/10
m.+ üñ 61b/9, 61b/13, 62a/6,
62a/8

meşel (Ar.) Örnek, benzer, misal, numune
m.- i meşhûrdur 193a/1
m.+ dür 206b/5

meşel darb (Ar.) Atasözü
m. 197a/11

meşelâ (Ar.) Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi
m. 24a/3, 35a/10, 101a/1,
145a/12, 163b/9, 189a/9, 223b/3, 229a/12

mes'ele (Ar.) Çözüme kavuşturulması, bir sonuca bağlanması gereken durum, sorun

m. 100b/17
m.+ yi 123a/17

mesfūr (Ar.) Yukarıda yazılı bulunan, daha önce adı geçmiş olan, anılan, zikredilen

müdde' ā-yı m.+ da 25a/15

mesfūre (Ar.) Mesfur kelimesinin müennes şekli

kütüb-i m.+ nüñ 14b/17

mesgūl (Ar.) Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan

m. 115a/17

mesh (Ar.) Bir şeye el sürme veya bir şeyi elle sıvazlama, sığama

m. eyledi 130b/15

mesih (Ar.) Hz. İsa'nın lakabı

m. 93b/3, 115b/15, 116a/1

meskaṭ-ı re's (Ar.) Doğum yeri

m.+ i 9a/8

mesken (Ar.) Oturulan, ikāmet edilen yer, ev, konut, ikāmetgāh

m. 23a/2
m.- i ehil-i imān 187b/12
m. itdükleri 23a/10

meskenet (Ar.) Miskin olma durumu, tembellik, uyuşukluk, âcizlik

m. 55a/10
m.+ leri 171a/5

meskūk (Ar.) Üzerine damga basılmış, sikke vurulmuş, damgalanmış, para hâline getirilmiş m. 10a/6

meskūn (Ar.) İçinde oturulan, ikāmet edilen

m. 2a/3
rub' -ı m. 7a/8

mesned (Ar.) Dayanılan, güç ve destek

alınan şey, dayanak

m. 10b/6, 20b/10, 95a/8, 148b/9
m.+ inde 96b/12, 132a/5, 146b/7

meşnevī (Ar.) Her beyti kendi içinde kâfiyeli olan nazım şekli

m. 4b/1, 6a/8, 32b/2

mesnūn (Ar.) Alışılmış, âdet olmuş, mûtat fi'l-i m. 192a/12

mesrūr (Ar.) Sevinçli, memnun (kimse), mutlu

m. oldılar 8a/10
m. olur 188b/16

mest (Far.) İçki vb. sarhoşluk veren bir şeyin etkisiyle şuûru zayıflamış, kendinden geçmiş (kimse), sarhoş

m. 49b/16
m. olup 217a/12

mestūr (Ar.) Örtülü, kapalı, gizli, saklı m.+ dur 45b/13, 50b/16, 51a/13, 52b/3

ğayr-ı m.+ dur 160a/15
m. olan 171b/14
fezâhat-ı m. olup 50a/10

mestūre (Ar.) Dinen yabancı sayılan erkeklerin yanına örtülü olarak çıkan kadın

aḥbār-ı munīse-yi m. 41b/6

mestūr (Ar.) Yazılmış, çizilmiş m.+ dur 44b/15, 106a/4, 122b/13, 129a/7, 136a/15, 144a/3, 145b/4, 148a/14,

160a/11, 187a/6
m. olan 163a/2

mes'ūd (Ar.) Saâdete ermiş, saâdetli, mutlu, bahtlı, bahtiyar

ibn-i m. 106b/13
m. olmuş 151b/14
burc-ı m.+ dan 12b/17

meşākil (Ar.) Meşgaleler m. 10b/17

meşakkat (Ar.) Güçlük, zorluk, sıkıntı, eziyet, zahmet

m.+ e 139a/12

meşâm (Ar.) Koku alma organı, burun

cennet-i m. 144b/8

m.+ ım 142b/10

meş'ar (Ar.) Hacca gidenlerin bu ibâdetle ilgili birtakım görevleri yerine getirmek için bir müddet durdukları, kaldıkları yerlerden her biri, durak yeri

m. 12a/17

meşârik (Ar.) Güneşin doğuşunu gören yerler, doğu tarafları

m. 8b/2

meşâyiḥ (Ar.) Şeyhler

m. 26b/15

aḳvâl-i m. 28a/13

m.+ inden 129b/5

meşgale (Ar.) Uğraşılan, meşgul olunan şey, iş güç, uğraşı

m. 174a/8

meşgûl (Ar.) Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan

m. 194b/15

m. eyledi 170a/13

m. ol 90b/1

m. oldılar 68a/15

m. olduğundan ötüri 213b/1

m. olmuş 204a/3

m. olmuşdur 225a/7

m. olmuşlar 89b/14

m. olup 53a/4, 57a/10, 118a/4

m. olurlar 63b/13

meşhed (Ar.) Bir kimsenin şehit düştüğü yer

m.- ı münevverlerine 3a/10

meşhûd (Ar.) Gözle görülen, şahit olunan, müşâhede edilen

m. 13a/11

m.+ dur 134a/8, 171a/6

meşhûn (Ar.) Dolu, dopdolu, memlû, mâlâmal

mazmûn-ı belâgat-ı m. 36b/10

meşhûr (Ar.) Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli

m. 8b/5, 37b/12, 44b/10, 97a/10,

134a/8, 138b/16, 160a/10, 163a/1,

163a/12, 163b/8, 165a/5, 171a/6, 180b/9,

184b/3, 185a/3, 185a/10, 206b/5, 231a/10

tezelsül-i m. 154a/17

m.+ dur 20a/7, 34b/5, 100b/7,

111b/3, 131a/11, 159b/8, 175a/11,

183b/4, 206b/1, 210b/5, 228b/10

meşel-i m.+ dur 193a/2

târîḥ-i m.+ ında 39b/14

şu'arâ-yı m.+ ından 197b/1

m.+ lardur 171a/2

m.+ larından 206b/7

m.+ larının 175b/7

m. olan 72b/7, 96a/4

m. olanların 17b/15

m. oldı 46b/9

m. olmağın 197a/10

m. olmuşdur 147b/12

m.+ unda 96b/8, 186b/4, 196b/6

târîḥ-i m.+ unda 153a/16,

184a/12, 168a/6

meşhûre (Ar.) Meşhur kelimesinin müennes şekli

m. 235b/17

elfâz-ı m. 16b/17, 91b/17

selâṭîn-i m.+ den 158a/17

m.+ dür 152a/12, 162a/1

ebyât-ı m.+ nün 205b/15

meşî (Ar.) Yürümek

m. 138a/14

meşkûr (Ar.) Şükür ve teşekkürle lâıyk olan, teşekkürle değer, övülmüş, beğenilmiş

m.+ dur 197b/14

meşriḳ (Ar.) Güneşin doğduğu yer veya yön, gün doğusu, doğu, şark

m. 63a/17, 64a/1, 69b/4

m.+ e 66b/16

m.+ e degin 59b/4

m.+ den 59a/4

m.+ dedür 60a/8

meşrûh (Ar.) Açıklanmış, şerhedilmiş
m.+ dur 182b/1

meşrûṭ (Ar.) Çizilmiş
m. 237a/17

metâ^c (Ar.) Kumaş, elbise vb. giyilen,
kullanılan veya herhangi bir şekilde
kendisinden faydalanılan eşyâ, mal
m. 107b/9, 108a/4
m.+ a 99b/6
m.+ ı 75a/5, 75a/10, 117a/17
m.+ lardan 108a/1
m.+ uḡ 99b/5

metâlib (Ar.) İstenen şeyler
m.- i nefsi 7b/5

metânet (Ar.) Dayanma, sağlam, güçlü ve
metin olma, sağlamlık, dayanıklılık
m.+ le 9a/13

metîn (Ar.) Sağlam, dayanıklı, kuvvetli,
güçlü
m. 104b/4

mevâhib (Ar.) Bağışlar, bahşişler,
ihsanlar
m. 121b/7
cümle-yi m. 14a/1
m.- ı ^c âṭâf 6b/11
mevâhibü'd-dünniye m.
100b/12, 129a/10, 130b/8

mevâni^c (Ar.) Bir şeyin olmasını veya
yapılmasını önleyen şeyler, engeller,
mâniler
ḫacle-yi m.- i eyyâmda 12b/14

mevcûd (Ar.) Var olan, bulunan (şey veya
kimse)
m. 119a/5, 151b/14, 171a/5
m.+ dur 158a/17, 159b/2, 173b/6,
176b/14, 220b/6, 220b/11
m. olan 163b/2, 235b/10
m. olup 36a/10, 100a/7

mevcûdât (Ar.) Var olanlar, yaratılan
şeylerin tamâmı, canlı cansız bütün

varlıklar, mahlûkat
m. 118b/10
meḫar-ı m. 3a/4

meveddet (Ar.) Sevme, sevgi, muhabbet
m. 16a/6
m.+ i 34a/7, 34b/2
m.+ inden 226b/13

mevhîbe (Ar.) Bağış, bahşiş, ihsan
m.- yi kübrâ 8b/7

mev' izet (Ar.) Nasihatler
ḫaber-i m. 13a/4

mevḫûf (Ar.) Olması, meydana gelmesi
başka bir şeye bağlı olan (şey), bağlı,
vâbeste
m. 27a/15
m.+ dur 229a/13

mevlâ (Ar.) Kâinâtın yegâne sâhibi ve
efendisi durumunda olan Allah
m.+ mızsın 138a/6
m.+ sı 52b/8

mevrûs (Ar.) (Mal, mülk, servet vb. için)
Mîras kalmış, verâset yoluyla edinilmiş
m.+ a 36b/1

mevşûf (Ar.) Bir nitelikle nitelendirilmiş,
kendisini benzerlerinden ayıran bir nitelik
kazanmış, nitelenmiş
m.+ lardur 24b/8

mevsûm (Ar.) Ad verilmiş,
isimlendirilmiş
m. 44b/4, 231a/3

mevt (Ar.) Ölüm
m. 222b/7
m.+ dür 57b/4
m.+ e 183b/11
m.+ e dek 238a/14
m.+ i 132b/13, 144b/3, 144b/6
m.+ inde 155b/15
m.+ ini 132b/7

mevtâ (Ar.) Ölmüş kimse, ölü; ölümler
ihyâ-yi m.+ ya 24b/4

mevzi^c (Ar.) Yer, mekân, mahal
m.+ de 82a/8, 216b/15

mevzu^c (Ar.) Ele alınan, incelenen,
üzerinde durulan mesele, konu
m. 178b/15
m. olan 24b/16
m.+ da 24a/4
m.+ un 209b/8

mevzûn (Ar.) Biçimli, düzgün, âhenkli,
orantılı
m. 12a/14, 171a/10, 178b/6,
178b/10, 179b/6, 179b/12, 207b/10,
208a/10, 227b/16

meyan-bend (Far.) Kuşak
m.+ ler 8a/14

meyâne (Far.) Ara, mâbeyn, meyan
m. idüp 200a/5

meydân (Ar.) Üzerinde binâ vb. şeyler
bulunmayan düz, açık ve geniş yer,
açıklık, alan, sâha m. 166b/1,
174b/15
m.- ı kerâmetüñ 138b/12
mübâriz-ı m.- ı rûz-ı veğâ 2b/13
m.+ ında 180b/10

meyl (Ar.) Eğilme veya bir yana
eğilmiş olma, eğik durma hâli, eğim,
eğiklik
m. 33b/14, 33b/16, 34a/2, 34a/9,
34a/16, 34b/2, 34b/11, 35a/9, 36b/2,
43a/14, 80a/11, 81b/1, 140a/15, 178b/1,
183b/3, 184a/1, 184b/6, 187b/1, 227b/13
m. eyle 221b/6
m. eyledi 170a/5, 198b/13
m. eylemişdür 130a/16
m. eyleyüp 110a/17
m.+ i 167a/1, 168a/12, 224a/9
m.+ i oldı 81b/3
m. itdi 81b/4
m. itdügiçün 209a/17
m. itdügüm 233b/13
m. ite 208b/16
m. ider 208a/7
m. itmek 170a/2, 199a/1

m. itmeyeyin 213b/7
m. itmişdür 173b/16
m. idüp 198b/14, 234a/1
m.+ üm 169a/9

meyelân (Ar.) Bir tarafa doğru eğilmiş
olma, eğik durma, eğilme
hengâm-ı m. 7b/7

meymûn (Ar.) Uğurlu
m. 15a/6

meyve (Ar.) Bitkilerin, çiçeğin
döllenmesinden sonra yumurtalığın
gelişip büyümesiyle meydana gelen ve
tohumları taşıyan kısmı, yemiş
m.+ leri 177a/12
m.+ lerüñ 165a/3
m.+ si 172a/11

meyyit (Ar.) Ölmüş insan, ölü
m. 70b/6, 70b/9, 70b/13, 70b/16,
214a/3, 214a/4
m.+ i 133a/15, 134b/9
m.+ ine 100a/10, 133a/12
m.+ üñ 135b/4

mezâmin (Ar.) Anlamlar, kavramlar
m.- ı tevârihde 19b/6

mezbur (Ar.) Yukarıda adı geçen, sözü
edilmiş olan, zikredilen, mezkûr
taşrih-i m.+ ı 94b/10

mezbûre (Ar.) Mezbur kelimesinin
müennes şekli
huşûş-ı m. 39a/11
tâ'ife-yi m.+ ye 16b/6, 73b/17,
76b/6

mezheb (Ar.) Bir dinde belirli görüş ve
anlayış farklılıklarından doğan kollardan
her biri
m.+ dür 225a/12
m.+ i 168a/3, 178a/7, 178a/8
m.+ im 169a/8, 169a/11
m.+ inde 190a/15, 239a/12
m.+ ine 169a/17
m.+ ini 190b/3

mezkûr (Ar.) Az önce adı geçen, sözü edilen, yukarıda anılan, zikrolunan

m. 6a/15, 23b/2, 106a/4, 118a/14, 124a/2, 135b/12, 148b/10, 148b/14, 151b/8, 151b/10, 157b/15, 160b/6, 192a/10, 196b/17, 214a/6
imâm-ı m. 168a/6
levn-i m. 169b/2
tarîk-i m. 131b/12
m. olan 58a/16
beyt-i m.+ da 168b/9
hadd-i m.+ da 210a/15
ism-i m.+ da 228a/3
kitâb-ı m.+ da 22a/13, 94a/6, 137b/17

lisân-ı m.+ da 92b/14
m.+ dan 36b/13, 149b/4
imâm-ı m.+ dan 94b/10
m.+ dur 12a/9, 28a/13, 72b/13, 92a/13, 92b/16, 93a/11, 93b/13, 94a/8, 100a/3, 100b/9, 102a/6, 105b/12, 107a/7, 118a/9, 128b/5, 130a/14, 131a/10, 131b/15, 132a/10, 133b/13, 136b/17, 138b/17, 139a/10, 141a/1, 143a/9, 148a/17, 153a/15, 154a/15, 154b/6, 155a/2, 155a/10, 157a/12, 160a/14, 161a/12, 162a/5, 167b/8, 183a/6, 189b/3, 191b/13, 196b/4, 199b/17
hadd-ı m.+ e 204b/4
m.+ lar 82b/9
m.+ lardan gayrı 73b/12
m. olan 39a/6, 42a/8, 165b/5, 206b/3

m. olduğu 41a/8
m.+ uñ 161a/12, 194a/13
beyt-i m.+ uñ 167b/3
şâ'ir-i m.+ uñdur 42a/11

mezkûre (Ar.) Mezkûr kelimesinin müennes şekli

m. 95a/6, 125b/10, 191a/2
eḥādîş-ı şerîfe-yi m. 41b/6
Ebrehe-yi m. 127a/3
elfâz-ı m. 94b/1
nebî-yi m. 196b/12
‘umûm-ı âyât-ı mutelevvih-yi m.+ de 26a/4

sene-yi m.+ de 161b/9
m.+ den 189b/3
şehâdet-i m.+ den sonra 120b/9

m.+ lerüñ 206b/13

m.+ nün 94a/16

e'izze-yi m.+ nün 163a/4

tâ'ife-yi 'aliyye-yi m.+ nün 147b/10

câriye-yi m.+ yi 38a/7

mezkûriyyet (Ar.) Mezkur olma, zikrolunma

m.+ üñ 44b/9

mezmûm (Ar.) Yerilmiş, kınanmış, kötülenmiş

m. 195a/13

mezra'a (Ar.) Tarıma elverişli, ekilip dikilecek toprak, geniş tarım arâzisi

m. 192b/16

mıñ (Far.) Çivi

m. 61b/16

Mihca' Bir isim

M. 156a/5, 156a/6, 156a/7

M.+ dur 155b/16, 156a/3

Mısır Mısır

M.+ da 228b/13

mısrâ' (Ar.) Bir beyit, şiir veya manzûmenin satırlarından her biri, dize

m. 32b/4

câmi-ı m. 27a/6

m.- ı şâninüñ 198a/5, 199a/10, 222b/6

m.- ı evvelinde 235a/10

m.+ da 96a/14

m.+ uñ 96a/13, 171b/16

miftâh (Ar.) Anahtar

m. 234b/12

mi'a (Ar.) Su ile ilgili

m. 33b/5

mihân (Ar.) Mihneler

m. 28a/7

Mihca' Bir isim

M.+ dur 39b/17

miḥnet (Ar.) Sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet, meşakkat

m. 116b/17, 117b/13, 224a/5
m.+ den 106b/17
m.+ dūr 224a/3
m.+ e 139a/13, 213b/11
m.+ i 105a/6, 155b/8
m.+ im 169b/4
m.+ inden 117b/6, 117b/10
m.+ inden ötüri 226a/15

mihr (Far.) Güneş
envār-ı m.- i ḥikmetlerinden
10a/15
m.+ i 134b/15
va^c de-yi m.+ ine 13a/9

miḥrāb (Ar.) Cāmi, mescit gibi ibâdet yerlerinde kible duvarında bulunan, cemâatle namaz kılınırken imamın önünde durduğu, zeminden biraz yüksek girintili yer
m.+ dan 77b/8

mihter (Ar.) Büyük
m. 163a/11, 184b/1

miḫdār (Ar.) Değer, kıymet, derece, seviye
m. 1b/7, 23a/8, 52a/16, 56b/5, 64b/14, 65b/2, 68b/10, 68b/11, 68b/13, 69a/2, 69a/8, 70a/2, 88a/1, 101b/5, 107b/8, 113b/13, 126a/11, 126a/13, 184b/14, 184b/16, 185a/1, 185a/7, 185a/12, 19a/2, 211a/2, 230b/2
m.- ı ḥabbe 54a/5
m.+ dur 64b/15
m.+ ı 76a/1, 112a/16, 200a/14
m.+ ıdur 60a/7
m.+ ın 70a/5
m.+ ımı 75a/5
m.+ um 98b/9

miḫ (Ar.) Mülk kelimesinin eski metinlerde kullanılan bir şekli
m.+ dūr 168b/14
m.+ i 187b/4, 187b/5

miḫi

sultān-ı m. 7b/14

millet (Ar.) Genellikle aynı topraklar üzerinde yaşayan, aynı soydan gelen ve aralarında dil, din, târih, sanat, töre, dünya görüşü ve ülkü birliği bulunan insanlar topluluğu, ulus
m. 11b/11
m.+ den 11b/11
m.+ üñ 134a/10

mim (Ar.) Arap alfabesinin yirmi dördüncü harfi
m. 100b/1, 100b/3, 149a/17
m.- i şāniden şoñra 100b/3
m.+ den 100b/2
m.+ i 100a/14, 100a/16
m.+ üñ 100a/13, 149a/16

mi^cmārī (Ar.) Binâ yapma sanatı, mîmarlık
ṭarḥ-ı m. 11a/14

mi^cmārzāde medresesi Mimarzade Medresesi (yer adı)
m.+ si 11a/3

min ind'illāh (Ar.) Allah'dan
m. 3a/11

mināre (Ar.) Müezzinlerin ezan okuması ve okunan ezanın çevreden rahatça duyulabilmesi için cāmilerle birlikte yapılan bir, iki veya üç şerefeli, zarif yapılı, yüksek kulelerden her biri
m.+ ye 144a/15

minber (Ar.) Cāmi içinde genellikle mihrâbın sağ tarafında bulunan, cuma namazının farzından önce hatîbin üzerine çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü
m.- i nūr-i muḫarrū 8a/15
m.+ de 6a/14
m.+ e 76b/10

minnet (Ar.) Yapılan bir iyiliğin yükü, ağırlığı altında ezilme, iyilik yapana karşı kendini dâima borçlu hissetme
m.- i Ḥudāya 30a/15
m. itmekdür 57b/7

- minvāl** (Ar.) Biçim, şekil, yol, tarz, sûret
m. 230b/3
- mîrās** (Ar.) Ölen bir kimseden yakınlarına kalan mal, mülk, para vb.
m. 133b/17, 152a/14, 152a/15
m.+ dur 34b/15
m.+ ımı 149a/9
- mir'āt** (Ar.) Ayna, gözgü
m.- i zāmāyir 9a/1
- mirşek** Emme organı, özellikle dudak
m.+ den 214a/3
- mişāl** (Ar.) Örnek, numûne
m. 15a/14, 235b/17
m.+ i 14b/10, 175a/9
- mişālli** Misali olan
m. 63b/10
- miş(i)l** (Ar.) Eş, benzer, mânend
m.+ i 26a/17, 26b/5, 56b/13,
84b/3, 70b/17, 186b/11, 198b/14
m.+ in 71a/2, 71a/3, 220a/1
m.+ üñ 77b/1
- mişdāk** (Ar.) Gerektiğinde baş vurulan ve doğruyu, yanlış ayırt etmeye, değerlendirmeye yarayan prensip, ölçüt, kıstas, kriter
m.+ınca 1b/11, 8b/4, 27b/5,
32b/16, 34b/10, 38b/6, 51b/1, 52a/13,
53b/6, 57a/14, 193a/4, 198b/17, 218b/2
- misk** (Ar.) Asya dağlarında yaşayan bir ceylân cinsinin erkeğinde karın derisi altında bulunan kese şeklindeki bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde
m. 126b/17, 131b/16, 142a/1,
166b/16, 177b/17, 179b/8, 180a/17,
198b/2, 235b/13, 235b/15
m.- i āsā 177a/13
‘ayn-ı m.- i ezfer 9a/6
m.- i hālūñdür 222a/5
m.+ den 38b/10, 179b/14, 222a/10
m.+ dür 134b/4, 222a/5
- m.+ e 197b/5, 197b/8
m. rengine 198b/1
- mişkāl** (Ar.) Bir ağırlık ölçüsü birimi
m. 126b/3, 235a/2
- Miškāl** Bir isim
M. 234b/13, 234b/15
- miskīn** (Ar.) Aşırı derecede tembел, uyuşuk, miymıntı (kimse)
m. 62a/2, 140a/17
m.+ im 164b/16
m.+ ler 62a/13
miskīnū'd-dārimī m. 164b/15
- misvāk** (Ar.) Sıcak memleketlerde yetişen dikensiz, ince dallı küçük bir ağaç
m. 116b/7, 203b/15, 204a/9,
204a/10
- mişin** (Far.) Meşin kelimesinin eski metinlerde kullanılan asıl şekli
m. 108a/2
- mişkāt** (Ar.) İçine mum, kandil, lamba gibi şeyler konmak için duvarda açılan oyuk
m. 93a/4, 93a/6, 149b/5
ricāl-i m. 149b/6
m.- i meşābihinden 205a/6
m.+ üñ 115a/4
mişkātū'l-meşābih m. 98a/2
- miyān** (Far.) Kemer bağlanacak yer, bel
m. 217a/9
- miyāne** (Far.) Bir şeyin ortası, orta, vasat
m. 141a/16
m.+ dür 176b/1
- mizāb** (Ar.) Su yolu, su oluşu, oluk
m.- ı fāiz-i rahmet-i bīhesāb 8a/15
- mizāc** (Ar.) İnsanın ruh yapısıyla ilgili meyil ve özelliklerinin tamâmı, huy, yaratılış, tabiat
m.+ da 177a/16
m.+ ı 167b/14, 176a/9, 176a/13,
176a/14, 177a/14
m.+ ında 177b/10

m.+ ınıza 202a/9
m.+ ınıza 202a/11
m.+ ları 175a/2, 176a/10, 177a/9

mizāclu Mizacı olan
m. 177b/16, 193a/7

mizān (Ar.) Mahşer günü herkesin dünyâda yaptığı iyilik ve kötülüklerin tartılıp değerlendirileceği mânevî terâzi
m. 70b/16
m.- ı hüsnünde 168a/4
m.+ ı 71a/1, 71a/7, 71a/9
m.+ ın 202a/7
m.+ un 71a/8

molla (Ar.) Osmanlı devlet teşkilâtında mevleviyet sâhibi bulunan, Mekke, Medîne, Bursa, Edirne, Filibe gibi büyük vilâyetlerden birinin kadısı olan kimse, büyük kadı
m.+ ları 44b/16

mu'adelet-perver (Ar.) Denk ve müsâvî olma durumu, denklik, eşitlik, muâdele besleyen
şeh-i m. 6a/9

mu'âdil (Ar.) Denk, eşit, müsâvî
m. 176b/2

mu'âhid (Ar.) Muâhede yapan, bir muâhedeye, bir antlaşmaya taraf olan veya imzâ koyanlardan her biri
m.+ ler 3b/1

mu'akıb (Ar.) Birinin peşi sıra giden, birini tâkip eden kimse, muakkip
m. 56a/15

mu'allak (Ar.) Çivi, çengel vb. bir şeye veya bir yere asılmış olan, asılı
m. 69a/17

mu'alem (Ar.) Öğretilmiş
m. 27a/5

mu'amele (Ar.) Öğretilmiş, yetiştirilmiş eğitilmiş, eğitimli
m. 109b/2, 205a/9

luğf-ı m. 18b/10
m.+ den 83a/5
m. itmemiş 116a/17
pây-ı m.+ lerin 205a/11
m.+ si 201b/9, 201b/12, 201b/14
m.+ yi 63a/16

mu'ammâ (Ar.) Bilmecce
m. 223a/15, 224a/15, 226a/12, 226b/10, 227a/1, 227b/12, 228a/3, 228a/12, 228b/5
mâdde-yi m. 228b/1
m.+ lar 18b/13
m.+ nuş 71a/5
m.+ sında 224a/15, 227a/1, 227b/12

m.+ yı 226a/12, 226b/4, 226b/10, 228a/12

mu'ammâ fi beşir m. 226b/4

mu'ammer (Ar.) Yaşayan, hayatta bulunan (kimse)
m. olup 26a/16

mu'ânağa (Ar.) (İki kimse) Birbirinin boynuna sarılma, sarmaş dolaş olma, kucaklaşma
m. 122b/17, 123a/6, 123a/15
m. eyleyen 123a/7
m. iden 123a/1

mu'anven (Ar.) Bir unvanla tanınmış
m. 9a/10

mu'aşeret (Ar.) Birlikte yaşayıp hoş geçinme, karşılıklı iyi ve güzel ilişkiler kurma
m. 52b/2
m. eyle 56b/2

mu'ateb (Ar.) Azarlanan, paylanan, takdir edilen
m. 56a/15

mu'attale (Ar.) Bırakılmış, terk edilmiş, kullanılmaz, iş görmez veya işe yaramaz duruma gelmiş
m. olurdu 24a/2

mu'attar (Ar.) Güzel kokulu, ıtırılı

- m. 142b/10
merkad-ı m. 3a/10
m. idüp 45a/4
- mu'âvenet** (Ar.) Yardım
m. 200b/15
m. eylesün 200b/7
m.+ ine 104a/5
m. itmişlerdür 103a/4
m. idüp 42b/6, 108b/9
- mu'âvin** (Ar.) Yardım eden
m. 119b1
- mu'ayyen** (Ar.) Belli, belirli
m. eyledi 27b/13
- mu'azzam** (Ar.) Çok büyük, çok iri, pek kocaman
şeyh-ı m. 105b/6
m.+ ı 25a/16
- mu'azzeb** (Ar.) Acı, eziyet ve sıkıntı içinde kıvranan, azap çeken
m. 78b/17, 140a/12
m. olmaz 79a/1
- mu'azzez** (Ar.) Hürmete lâıyk, büyüklük, yücelik, izzet ve şeref sâhibi
m. 4a/5, 32b/17
- mu'azzib** (Ar.) Acı, eziyet ve sıkıntı veren
m. 139a/12
- müceb** (Ar.) Bir söz veya işin gerektirdiği, gerekli kıldığı şey, mücip
m. 165a/13
m.+ ince 45a/2, 91b/3, 231a/8
m.+ iyle 216a/13
- mu'cem** (Ar.) 1. Noktası bulunan, noktalı (harf), 2. Ebced hesabında sâdece noktalı harfler hesap edilmek sûretiyle düşürülen (târih), mücevher
m. 102b/6
m.- ı evsafta 149b/14
m.- ı şağırında 146b/15
m.- i evsâfta 150b/2
- mu'ceme** (Ar.) Mu'cem kelimesinin
- müennes şekli
şîn-ı m. 155a/11
m.+ nüñ 149a/16
gayn-ı m.+ nüñ 155a/7
şîn-ı m.+ nüñ 147b/11
hâ-yı m.+ yi 100b/2
mu'cemü'l-evsaft m. 135a/14
- mucerred** (Ar.) Madde ve cisim hâlinde olmayan
m. 27a/9
- mücib** (Ar.) Sebep olan, gerektiren
m. 16a/1, 19a/6
m.- i rızâ 2b/3
- mücid** (Ar.) (Allah için) Yok olanı var eden, yaratan, yaratıcı
m.- i benî 23b/10
- mu'cize** (Ar.) Peygamberlerin Allah'ın izniyle peygamberliklerini ispat için yaptıkları, akılla açıklanması mümkün olmayan olağanüstü iş, halkı hayrette bırakan ve ancak ilâhî müdâhaleyle açıklanan hârikulâde hal ve davranış
m.+ sini 58b/7
- mu'ciznümün** (Ar. + Far.) Mucize gösteren
m.+ da 36b/10
- mufahham** (Ar.) Saygıya ve ululanmaya değer, kerem ve îtibar sâhibi, yüce, büyük şeybe-yi şeybe-yi m.+ a 102a/5
- muğannî** (Ar.) Güzel sesle ve mûsikî kurallarına uyarak şarkı söyleyen kimse, şarkıcı, ses sanatkârı, hânende
m.+ ler 97a/8
- muğayeret** (Ar.) Başka türlü olma durumu, farklılık, aykırılık, bağdaşmama
m. 74a/15
- muğtem** (Ar.) Üzüntü ya da kaygıyla ezilmiş
m. oldı 78a/9
- muğtenim** (Ar.) Mütemetti, mütesarrif,

müteterrif

m. 36a/12

muḥabbet (Ar.) Sevgi

m. 32b/14, 33b/14, 34a/16, 34b/6, 34b/11, 34b/14, 35a/6, 35a/7, 35a/9, 36b/2, 42a/10, 51a/17, 119b/2, 162b/16, 169b/6, 170b/1, 170b/2, 170b/4, 174a/7, 174b/3, 174b/4, 174b/10, 177b/8, 178b/2, 181a/15, 181b/3, 182a/5, 195a/7, 209b/6, 215b/9, 217b/12, 217b/15, 218a/6, 221a/7, 224a/3, 224a/4, 226a/15, 232b/5, 234b/6, 235b/15, 237a/7

kemāl-ı m. 185b/11

m.- i ḥālīşem 169b/9

m.+ den 232b/2

m.+ den ötüri 170b/3

m.+ e 34a/9

m. eyledi 170a/7

m. eylemek 42a/8

m. eyler 170b/7

m.+ i 19a/12, 33b/8, 33b/16,

34b/2, 105a/1, 170a/12, 181b/5, 195a/2, 206b/11, 206b/13, 211a/11, 213a/6, 213b/9, 215b/5, 239a/16

‘aşk-ı m.+ idür 221b/2

m.+ ime 216b/10

m.+ imüz 43a/14

m.+ imüzden 226a/16

m.+ in 140a/15

m.+ ine 232b/1

m.+ inde 139b/9, 169b/8, 169b/11, 173a/7, 211a/4, 215b/14, 222b/13, 222b/14, 232b/4

bāb-ı m.+ inde 168a/2

m.+ inden 165b/12, 217b/14, 219b/13, 224a/10

m.+ inden ötüri 173a/4, 198a/9

m.+ ine 178a/10, 182a/6, 194b/14,

195a/6

m.+ ini 127a/15, 143a/5

m.+ inüĝ 217b/12

m.+ inüzde 232b/6

m.+ inüzden 226b/3

m. iderin 195a/3

m. iderlerdi 35a/5

m. iderüm 170b/9

m. itmekle 170b/4

m. itmiş 51b/1

m. idüp 35a/8

m.+ le 166b/13

m.+ leri 34a/1, 171a/3, 233a/9

m.+ lerinde 207a/1

m.+ lerine 177b/1

m. oldı 238a/9

m. olunur 34b/16

m.+ üm 223a/17

m.+ ümi 226b/7, 227a/6

m.+ üñ 238a/5

m.+ üñden 218a/11

muḥabbet’ullāh m. 44a/17

muḥācir (Ar.) Yerinden yurdundan ayrılıp başka bir ülkeye yerleşmek için giden, göç eden kimse, göçmen

m. 36a/13

m.+ ler 106b/4, 163b/1

m.+ lereddür 40b/7

m.+ lerden 155b/17

m.+ lerüñ 105b/5, 106a/10

muḥācirin (Ar.) Göç edenler, göçmenler

m. 138b/12

muḥaddiş (Ar.) Hz. Muhammed’in hadislerini nakil ve rivâyet eden, açıklayan, bir kitap hâlinde toplayan, hadislerle ve hadis ilmiyle uğraşan kimse, hadis âlimi, hadisçi

m. 20b/5

muḥādene (Ar.) Barışmak

m. 229b/13

muḥakḳak (Ar.) Doğru olduğu kesin olarak bilinen, doğruluğunda şüphe bulunmayan, doğru, gerçek

m. 9b/8, 19a/9, 27b/5, 43a/16, 55a/7, 230b/1

m. olup 16a/5

muḥakḳar (Ar.) Hor, hakir görülmüş, hakârete uğramış, horlanmış, aşağılanmış ḥādım-ı m. 2a/8

muḥāl (Ar.) Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkânsız

m.+ dur 37a/6, 52a/8

m.+ dür 46b/16

emr-i m.+ dür 26a/17

muḥālefet (Ar.) Uymama, başka türlü

olma m. 202b/7, 233b/3
m. idenlerüñ 176b/5
m. itme 217b/13
m. itmekle 192b/1
m. itmeyüp 194a/10
m. itmiş 192a/17
m. itmişlerdür 115b/12
‘adem-i m.+ leri 183b/4

muḥālif (Ar.) Uygun olmayan, uymayan, benzemeyen (şey), aykırı, zıt. 2. Karşı çıkan, karşı koyan (kimse)
m. 19a/6, 23b/11, 24a/13, 24a/15, 24a/17, 24b/7, 226b/9, 233b/1
m.+ dür 20a/10, 166a/15
m. ola 202a/11
m. olduklarınıñ 109b/11
m. olup 16a/2

muḥalled (Ar.) Geçici olmayan
m. 8b/11

muḥammes (Ar.) Beş parçası olan, beşli
m. 218b/5, 218b/8

muḥārebe (Ar.) İki devlet veya devletler arasında yapılan savaş, harp
m. 229b/8
m. idüp sonra 178a/11
m.+ ye kadar 64b/16

muḥarrem (Ar.) İslâm dîninde kesin olarak yasaklanmış, haram edilmiş (şey)
m. 126a/1

muḥarrer (Ar.) Yazılı, yazılmış, tahrir edilmiş
m. 14b/15
m. olmaya 6a/17
ümmü’l-kitābide m. olup 16a/11

muḥarrik (Ar.) Hareket ettiren, harekete geçiren, kımıldatan, oynatan
m. 77a/16

muḥāşara (Ar.) Kale, şehir, kasaba vb. bir yerin yâhut bir birliğin etrâfını askerle çevirip giriş çıkış ve ikmal yollarını kesme, kuşatma
m. 229b/9

muḥāsebe (Ar.) Olumlu olumsuz bütün ihtimalleri hesaplama
m. 141a/3

muḥāşşal (Ar.) Elde edilen, sonuç olarak ortaya çıkarılan, üretilen, kazanılan, 2. Sözün kısası, hâsılı, hulâsa
m. 24b/7, 46b/17, 54a/8, 71a/3

muḥāşşıl (Ar.) Meydana getiren, ortaya çıkarılan, üreten, hâsil eden
m. 128b/10

muḥāverāt (Ar.) Muhâvereler, karşılıklı konuşmalar
m.+ da 205a/2

muḥāzarāt (Ar.) Unutulmayan, yeri ve zamânı geldikçe tekrarlanan edebî, târihî fıkralar, hikâyeler, latifeler veya ilimle, fenle ilgili bilgiler
m.+ nda 156a/6

muḥibb (Ar.) Sevgi duyan, sevgi besleyen, seven (kimse)
m. 35b/1
m.+ ini 236a/5
m.+ üñ 180a/9

muḥkem (Ar.) Dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli, metin
m. 15b/2, 46a/12, 47b/13, 48a/6, 48b/13, 48b/16, 61a/10, 67a/16, 71b/11, 89b/4, 99b/14, 118a/1, 171a/1, 181a/11, 181b/3, 196b/12

muḥşan (Ar.) Akıllı, erginlik çağına girmiş, hür ve müslüman olan, zinâ vb. haramlardan sakınan, iffetli (erkek)
m. olup 82a/12

muḥtâc (Ar.) Bir şeye veya kimseye ihtiyacı olan, ihtiyaç duyan
m. 62a/3, 71a/15, 171a/7, 219b/1
m.- ı ta‘ mîr 8a/12
m.+ dur 162b/12
m. eyler 42a/16
m. itmişdür 201b/6

m.+ lar 62a/7
m. olanlara 234a/6
m. olmaz 95b/15

muhtâr (Ar.) Beğenilmiş, seçilmiş, seçkin, mümtaz
m. 239a/8
m.+ dur 178a/9
m.+ ı 178a/5
m.+ ma 189a/15
m. idüp 186a/12
m.+ larından 36a/12, 206b/8

muhtâre (Ar.) Muhtar kelimesinin müennes şekli
m. 189b/1

muhtaş (Ar.) Bir kimse veya bir şey için ayrılmış olan, birine veya bir şeye mahsus, husûsî, özel
m. olan 19a/11

muhtaşar (Ar.) Ayrıntılı olmayan, derli toplu, kısa, öz, mücmel
m. 58a/15
m. etmeyeydi 96a/8
m. idüp 96a/7
m.+ larda 157a/17

muhtaşar (Ar.) Can çekişme
m. olup 146a/3

muhtaşır (Ar.) Ölmek üzere olan, can çekişen
m.+ dur 32a/6

muhtedîn (Ar.) Hiddetlenmiş olanlar
hulefâ-yı m. 2a/16

muhtelif (Ar.) Farklı, çeşitli, çeşit çeşit, türlü
m. 25a/14, 60b/2
m.+ dür 60a/5

muhtelif bk. muhtelif
m. 25a/9

muhtelif (Ar.) Muhtelif kelimesinin müennes şekli
elvân-ı m. 25a/2

tahtîât-ı m. 24a/17
ecnâs-ı m.+ den 24a/9
kabâ' il-ı m.+ den 20a/12
ecnâs-ı m.+ dür 20a/3

muhtelif bk. muhtelif
envâ' -ı m. 44a/15
elvân-ı m.+ den 24a/8

muhteliğ (Ar.) Farklı nitelikteki unsurlardan meydana gelen, karışık, karma

m. olduklarından mâ' adâ 11b/14

muhtemel (Ar.) Olması veya gerçekleşmesi ihtimal dâhilinde olan, olabilir, olası, mümkün
m.+ dür 59a/13, 74a/16

muhterem (Ar.) Saygı gösterilen, saygıya lâyık olan, saygı değer
m. 196a/5, 223a/5
m.+ dür 115a/13
m.+ lerine 141a/1

muhteremeyn (Ar.) İki muhterem
haremeyn-i m.+ üğ 9b/15

muhteşem (Ar.) Saygı ve hayranlık uyandıran, gösterişli, görkemli, heybetli, ihtişamlı
m. 73a/16, 73b/1

muhtî (Ar.) Yanlış yapan, yanılan, hatâ eden
m. 222b/2

mu'în (Ar.) Yardım eden, yardımda bulunan, destek olan kimse
m. 9b/13, 12b/6

muğâbele (Ar.) Bir işin, davranışın gerektirdiği karşı davranış veya iş, karşılık
m. 60b/11, 151a/11
m.+ de 90a/16, 200a/11
m. ite 76a/2
m.+ sin 103b/8
m.+ sinde 38b/4, 57a/14, 60a/11, 104a/10, 140b/4, 151a/12, 151b/1,

159b/4, 161a/6, 167a/16
m.+ sindedür 63a/14
m.+ sine 151a/17

muḳābil (Ar.) Bir şeyin tam karşısına gelen, karşısında bulunan, karşı karşıya olan
m. 80b/11
m.+ dür 11a/2, 176b/3
m. olduğundan 74a/15
m. olup 117b/9

muḳaddem (Ar.) Önde olan, önden giden, ileride bulunan
m. 16b/2, 34b/13, 42b/5, 45a/11, 95a/13, 108a/10, 121a/6, 132b/14, 139a/7, 201a/8
re³is-i m. 105b/6
m.+ i 2a/11
m.+ lerden 34b/15

muḳaddemā (Ar.) Bundan önce, evvelce, eskiden
m. 12a/9, 13a/17, 14a/4, 60a/3

muḳadder (Ar.) Allah tarafından ezelde belirlenip takdir edilen, alın yazısında bulunan (şey)
m. 16a/10, 27a/15, 36b/15, 207a/9
m. olmamışdur 8b/9
m. olup 10b/15

muḳaddim (Ar.) (Küçükten büyüğe) Sunan, arz ve takdim eden
şeyh-ı m.+ i 2a/11
m.+ idür 40a/3, 40a/5, 40a/6
m.+ iyin 40a/4
m.+ lerdür 173a/11

muḳaddime (Ar.) Giriş, sunuş, başlangıç
m. 15b/2, 19a/1
m.- yi cünūd-i fetḫ 4b/14
m.- yi kitāb 39a/15
m.- yi maḳbūle 8a/5
m.+ de 15b/3

muḳalled (Ar.) Aynısı yapılmaya veya aslına benzetilmeye çalışılan, taklit edilen (şey veya kimse), örnek

m. olucaḳ 163b/6

muḳārin (Ar.) Bir yerde, bir arada bulunan, birlikte olan, bitişik, yakın
m. oluḡ 90a/6

muḳarreb (Ar.) Yaklaşmış, dost kabul edilmiş (kimse), yakın
m.- ı besāt-ı aḫadiyyet 4b/11
m.+ leri 48b/10, 141a/4

muḳarrer (Ar.) Hakkında karar alınmış, karar verilmiş, kararlaştırılmış
m. 25b/3, 27b/13, 36b/16, 230b/1
m.+ dür 6a/17, 14b/16, 26b/2, 103a/8, 213a/17
m. olduğdan sonra 143a/15

muḳāsere
m. 229b/9

muḳātele (Ar.) Karşılıklı vuruşma, birbirini öldürme, boğazlaşma
m. 229b/8
m.+ den 100b/6
m. idem 60b/11

muḳātil (Ar.) Karşılıklı vuruşan, savaşan, mukātele edenlerden her biri
m. 53b/10

muḳāvemət (Ar.) Karşı koyma, boyun eğmeme, dayanma, direnme, direniş
m. 60b/13

muḳavḳıs (Ar.) Muhammed zamanında Mısır'ın Kipti valisinin adı
m. 191b/3

muḳayyed (Ar.) Bir şeye veya kimseye maddî yâhut mânevî bir bağla bağlanmış olan, bağlı, kayıtlı
m. 43b/9, 115a/16, 159a/12, 163b/5
m.+ dür 106a/9
m. olanları 42b/9
m. olmadı 22a/11
m. olmaḳ 183b/10
m. olmasa 187a/17, 199b/13
m. olmuşsın 204a/5

m. olup 18b/9, 104b/11

mukebele (Ar.) Bir işin, davranışın gerektirdiği karşı davranış veya iş, karşılık

m.+ sinde 125a/8

muķim (Ar.) Bir yere yerleşen, bir yerde oturan, kalıcı olan, ikāmet eden (kimse)

m. 123a/9

m.- ı cāh-ı dīn 9b/2

m.+ lerdür 108b/5

m. oldılar 107a/16, 117b/3

m. oldukça 110a/11

m. olduklarından sonra 124a/2

muķtażā (Ar.) Bir şeyin gereği olan, gereken, lâzım gelen şey, gerek, îcap

m. 233b/1

m.- yi hikmet 24b/11

m.- yi hikmet-ı hüdādur 2b/2

m.- yi zühür-i esrār-ı şifāt 2b/3

m.+ sı 26a/11

m.+ sinca 208b/2, 229a/3, 230a/17

aḥkām-ı m.+ sinca 2a/7

m.+ sıyla 26a/12

muķtedā (Ar.) Fikir ve davranışları ölçü olarak benimsenen, örnek alınan (kimse)

m.- yı müslimīn 184b/2

muķteżā (Ar.) Bir şeyin gereği olan, gereken, lâzım gelen şey, gerek, îcap

m.- yı ‘ ulüvv-ı himmet 7a/11

m.- yi fī‘ l-i şenī‘ a 202b/11

m.+ sinca 196a/5

muķteżi (Ar.) Gerekli olan, gerekli, lüzumlu şey, lâzım

m.- yi tene‘ ümdür 224a/4

mulakķab (Ar.) Lakaplanmış, lakaplı

m. 20a/6

mum (Far.) Basit bir aydınlatma aracı, şem’

m. 209a/9

munife (Ar.) Münif (Yüce, yüksek, ulu) kelimesinin müennes şekli

eḥādīş-i nebeviyye-yi m. 17a/7

mūnis (Ar.) Kolayca dostluk kurabilen, sokulgan, sıcakkanlı, cana yakın

m. 235b/2

m.+ dūr 223b/17

m. olup 223a/5

mūnise (Ar.) Mūnis kelimesinin müennes şekli

aḥbār-ı m.- yi mestüre 41b/6

munķariz (Ar.) Adı sanı kalmamış, yıkılmış, yok olmuş, sona ermiş

m. 34b/7, 59a/6

munşab (Ar.) Birbirine kavuşmuş, karışmış olan

m.- ı nübüvvete 25b/8

muntazar (Ar.) Olması veya gelmesi umulan, beklenen

m.+ lardur 120a/6

muntehī (Ar.) Bir yere, bir şeye varıp ulaşan, son bulan

m. 34b/8

muntazır (Ar.) Bekleyen, gözleyen, intizar eden

m. oldılar 144a/14

mu‘ nūn (Ar.) Bir unvan ile tanınmış

m. 9a/1

murād (Ar.) Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç

m. 9b/3, 29b/7, 32b/5, 33b/4,

35a/4, 41b/5, 42a/16, 42b/16, 43a/6,

43b/9, 43b/16, 44a/4, 74a/6, 74b/2,

81a/14, 96a/3, 100a/6, 103a/3, 103b/12,

122b/4, 127b/2, 128a/2, 128a/3, 142b/16,

151a/14, 158a/16, 158b/16, 159a/3,

159b/7, 159b/15, 166b/10, 167a/4,

167a/12, 168b/16, 169a/15, 170a/6,

172b/9, 174b/10, 182b/14, 186b/11,

188a/6, 196a/15, 198a/7, 198b/15,

199b/9, 207a/5, 207a/8, 207b/13, 208a/1,

208a/13, 209a/11, 213a/16, 214b/1,

215a/5, 215b/5, 215b/17, 217a/1, 217a/2,
217a/4, 218b/14, 219b/5, 221a/14,
221b/7, 222a/8, 222b/1, 222b/2, 222b/9,
222b/13, 223a/6, 223a/10, 223b/2,
223b/9, 224a/6, 228b/16, 229b/14,
237b/15, 237b/17, 238b/12, 239a/8
m.- ı Allāhdur 37a/7, 37a/17
m.- ı hoş geldünüz 115a/10
m.- ı ‘ayndur 223a/10
m.- ı şerîfine 88a/2
m.- ı şerîflerin 126a/6
m.+ dur 74a/5
m. eylemiş 178a/15
m.+ ı 37a/4, 37a/17, 39b/12,
71b/2, 71b/4, 123b/4, 223a/15
ma^ç nâ-yı m.+ ı 178a/16
m.+ ıdur 37b/1
m.+ ım 111b/17, 217b/17
m.+ ımı 21a/16
m.+ ına 35a/12, 70b/14, 134a/13
m.+ ından 2b/5
m.+ ından gayrı 37a/6
m.+ ımı 35a/16
m.+ ınuz 108a/12, 108a/14
m. idindüm 97b/1
m. idündükde 204b/16
m. ider 175b/16
m.+ ları 94a/16
m.+ ların 55b/12, 215a/17
m.+ larını 196a/17
m.+ laruna 55b/10
m. olduğda 53a/1
m. olunmada 159b/5
m. olunmağ 74b/1
m. olunmuşdur 159b/17
m. olunup 74a/17
m.+ um 127a/4, 219a/11, 220a/15
m.+ um olduğu 14b/2
m.+ uş 172a/6, 172a/14, 232b/11
m.+ uşız 231a/7

murādāt (Ar.) Muratlar
m.- ı kayneye 57a/4

murādlu Muradı olan
m. 134a/14

murādsız Muradı olmayan
m. 134a/14

murāfakat (Ar.) Arkadaşlık, yol
arkadaşlığı, yoldaşlık
m. eyle 56b/10

murdār (Far.) Kirli, pis, iğrenç
m. 114b/5
m. olmuş 113a/4

murğ (Far.) Kuş
m. 171b/5

müriş (Ar.) Veren, kazandıran,
gerekiren, sebep olan, meydana getiren
m. 133b/17

murşād (Ar.) Bir vakfin tâmirinden doğan
borç
m.+ da 27a/16

murzi‘a (Ar.) Bebeğine süt emziren,
memede çocuğu olan emzikli kadın
m.+ larından 152a/8
m.+ nuş 193a/4

muşaddık (Ar.) Doğruluğunu ortaya
koyan, doğrulayan, tasdik eden (kimse)
m.+ sını 121a/5

muşāfaḥa (Ar.) Selâmlaşma, tebrikleşme,
dostluk gösterme vb. bir amaçla el
sıkışma, tokalaşma
m. iden 123a/3
m. idüp 87b/2

muşahḥar (Ar.) Ele geçirilmiş
m. 61a/13

muşāhib (Ar.) Biriyle karşılıklı konuşan,
sohbet arkadaşı olan kimse
m. 41a/14
m.+ i 47a/2, 66b/17, 218a/2

muşallā (Ar.) Namaz kılınan veya namaz
kılınması için ayrılmış olan açık yer,
namazgâh
m.+ da 133a/11
m.+ ya 131b/6, 131b/7, 131b/10,
131b/12, 133a/3, 133a/10

musāmaḥa (Ar.) Hoşgörülü davranma,

hoşgörü

cizi-yi m. 223a/13

muşhaf (Ar.) Kur'ân-ı Kerim

m. 134b/13, 134b/14, 136b/2,
136b/13, 136b/14, 136b/15

m.+ da 136b/5

kitâb-ı m.+ da 136b/3

m.+ larını 116b/5

m.+ larun 110b/11

müşikî (Ar.) İnsanın duygu ve düşüncelerinin seslerle ifade edildiği sanat, müzik

m.+ de 225a/11

muşibet (Ar.) İnsanın başına ansızın gelen belâ, felâket, dert, sıkıntı

m. 35a/15, 57b/17, 233a/12

m.+ den 222a/15

m.+ e 89b/4

m.+ i 193a/14

m.+ leri 233a/9

muşirr (Ar.) Düşünce veya isteğinden bir türlü vazgeçmeyen, herhangi bir konuda sürekli direnen, ayak direyen, ısrar eden

m. 177b/2

mustağnî (Ar.) İhtiyaç ve eksiklik duymayan, elinde olanla yetinen (kimse), tok, doyun

m. iderdi 95b/14

mustakîm (Ar.) Doğru, düz

tab^c -ı m. 25a/17, 26a/14

mustafiyye (Ar.) Mustafavî (Hz. Muhammed'e âit, Hz. Muhammed'le ilgili) kelimesinin müennes şekli

ağbâr-ı m.+ den 200a/14

muştula - İyi ve muştulu haber getirmek, müjde vermek, müjdelemek

m.- duğı 115a/14, 120a/8, 120a/10

m.- duğun 126b/1

m.- duñ 125a/4

m.- sun 125a/3

m.- yup 113a/17, 114a/5

muştuluk Müjde

m. 84a/1, 88b/17

m.+ a 126a/17

m.+ un 127a/7

mu't'a (Ar.) Kadına verilen ücret karşılığında belli bir süre için anlaşmalı olarak yapılan ve yalnız Şiîlerce makbul sayılan geçici nikâh

m. 190a/6

mu'tâ^c (Ar.) Kendisine itaat edilen kişi

m. 4b/8

mu'tâd (Ar.) Alışkanlık hâline gelmiş, âdet edinilmiş, alışılmış, her zamanki

kânûn-ı m. 10a/3

m.+ dur 170a/10

m. olan 169a/3

mu'tak (Ar.) Âzat edilmiş, azatlı (erkek köle)

m. 144b/12

m.+ ıdur 155b/16

mu'taka (Ar.) Mu'tak kelimesinin müennes şekli

m.+ sıdur 155a/3, 155a/8

mutaşarrıf (Ar.) Bir mal yâhut mülkün sâhibi, mâlikî olup kullanma hakkını elinde bulunduran (kimse)

m. 207a/15

mu'teber (Ar.) Saygı gören, hatırı sayılır, saygın, îtibarlı

m. 108a/2, 162b/8

m.+ dür 175a/7, 239a/13

mu'tebere (Ar.) Mûteber kelimesinin müennes şekli

ketebe-yi m.+ de 122a/8

kütüb-i m.+ de 23b/2

fırça-ı m.+ nüñ 12a/12

mu'tedil (Ar.) Orta halde, orta kararda olan, îtidalli, orta, vasat

m. 176a/9, 177a/11, 208a/15

intiķâm-ı m. 25b/10

m. olduğudur 177a/10

mu' tedilü'l-mizâc m.+ dur
208a/16

muteferri' (Ar.) Bir kökten çıkıp dallara,
kollara, kısım ve şübelere ayrılan
m. 24b/12

mutenevvi' (Ar.) Çeşitli, çeşit çeşit, türlü
türlü, değişik
m. 24b/13

mutevellid (Ar.) Dünyâya gelen, doğan,
doğmuş
m. 24b/13

muttakî (Ar.) Dînin emir ve yasaklarına
tam olarak uyan, günah ve haramdan
sakınan, Allah'tan korkan (kimse)
kalb-ı m.+ dür 29b/8

muttaşif (Ar.) Bir hal ve sıfatla nitelenmiş
olan, kendisinde o hal ve sıfat bulunan
m. 43b/15, 68a/5

muttaşıl (Ar.) Aralıksız ve yan yana olan,
bitişmiş durumda bulunan, bitişik
m. 35a/13, 40a/14, 75b/15, 76b/9,
78b/7, 85b/1, 133b/12, 139b/13,
210a/5
m.+ dur 238b/5
m. olanları 27b/11

muttehid (Ar.) Birleşmiş, birlik olmuş,
birleşik
m. ola 23b/14

muṭābık (Ar.) Uygun, münâsip, muvâfık
m. 25b/11
m.+ dur 225b/7

muṭahhar (Ar.) Maddî ve mânevî
kirlerden temizlenmiş, pâklanmış,
arınmış
cesed-i m.+ larını 148a/3

muṭale'a (Ar.) Etraflıca düşünme,
inceleme, tetkik
m.+ sina 168b/17

muṭallâ (Ar.) Üzerine altın yıldız
sürülmüş, yıldızlanmış, yıldızlı
m. olanlar 229b/5

muṭarrâ (Ar.) Bir gazelin her beytinin
birinci ve ikinci mısraları arasına iki veya
daha fazla mısra ilâve edilerek meydana
getirilen (şiir)
m. 6b/15, 31a/16

muṭarrâz (Ar.) Nakışlarla süslenmiş,
kenarları ipek yâhut sırma ile işlenmiş,
nakışlı, süslü
m. 6b/15, 31a/16
m. oldı 4a/7, 4a/15

muṭavvel (Ar.) Uzun uzadıya anlatılmış,
uzun, mufassal
m. 143a/8
tezvîc-i m.+ dür 127b/1

muṭayyeb (Ar.) Hoşa giden, gönül
okşayan söz ve davranışlarla
sevindirilmiş, mutlu edilmiş
m. 44b/6

muṭî' (Ar.) Uyan, itâat eden, boyun
eğen, tâbi olan (kimse)
m. 20a/4, 121a/12, 232a/3
m. olmayup 63a/5

muṭlak (Ar.) Herhangi bir şart ve kayıtle
sınırlı olmayan, kayıtsız şartsız
ilah-ı m. 125b/3
ḳubbetü'l-islâm-ı m. 9b/8
m.+ dur 37a/15
ğâlib-i m.+ dur 125a/17
ğâlib-ı m. olasin 61a/10

muṭlakâ (Ar.) Ne olursa olsun, her şeye
rağmen
m. 74a/5, 74a/11, 74a/13, 75b/5,
75b/9, 175b/8, 190a/4, 195a/12

muvâcehe (Ar.) Yüz yüze gelme,
yüzleşme
m. itmişdür 95a/8

muvâfakat (Ar.) Uyuma, uygun gelme,
uygunluk

- m. 56b/10
- muvaḥḥad** (Ar.) Başarı kazanmış, başarmış, başarılı
m. 92a/17
- muvaḥḥid** (Ar.) Uygun, münâsip
m. 14b/4, 91b/15, 92a/1, 99b/1, 202a/9
cürm-ı m. 25b/10
ricâ-yı m. 240b/7, 240b/12
m. ola 37a/12
m. olmağın 205b/15
m. olmuşdur 35b/2
m. ve vâkı' olan 16b/15
m. mı 99b/1
- muvaḥḥade** (Ar.) Muvahhad (birleştirilmiş, bir tek şey durumuna getirilmiş) kelimesinin müennes şekli
bâ-yı m. 100b/1
bâ-yı m.+ nüç 149a/16, 152a/17
- muvaḥḥid** (Ar.) Allah'ın birliğine inanan, tevhit inancını benimseyen kimse, müslüman
m. 41a/6, 207b/12
m.+ den 208a/1
- muvaḥḥar** (Ar.) Saygı gösterilmiş, ağırlanmış, yüceltilmiş
m. 2a/7, 145b/6
- muvaḥḥeset** (Ar.) Karşılıklı yakınlaşma, arkadaşlık, ahbaplık etme
m. 60b/12
- muvaḥḥala** (Ar.) Ulaşım
m. 109b/2
- muẓāf** (Ar.) İzâfe edilen, bir şeye, bir kimseye bağlanan, katılan, eklenen
m. 163b/9, 164a/2
m.+ dur 75b/9
m. eyle 224b/8, 224b/12
m. olurlar 163b/7
- muẓārebe** (Ar.) Cenk etmek
m. 229b/8
- mūzi'** (Ar.) Işık veren, aydınlatan; parlayan, parlak
m. 94a/10
- mübâderet** (Ar.) Bir işe süratle girişme
m. 13a/12
- mübâḥ** (Ar.) Hakkında şer'î bir emir veya yasak bulunmayan, yapılması yâhut yapılmaması dince kişinin arzu ve isteğine bırakılan, câiz görülen (şey)
m. 211b/16
- mübâḥāt** (Ar.) Mubah ve meşrû olan şeyler
m. 75a/16, 81a/3
- mübâḥi** (Ar.) Övünen, iftihar eden (kimse)
m. 1b/13
- mübâlağa** (Ar.) Bir şeyi gerçekte olduğundan daha fazla, daha büyük gösterme, abartma
m. 99b/9
m. itdüklerinden gayrı 104b/11
m. iderler 208a/2
m. itmeyüp 200a/3
- mübâlağaten** (Ar.) Mübalağa olarak
m. 44b/11
- mübârek** (Ar.) Çok saygı değer, hürmete lâyık, muhterem
m. 17b/10, 35b/7, 80b/13, 95a/4, 105a/15, 114b/16, 126a/8, 130b/4, 149a/2, 151b/9, 182b/9, 203b/15, 204a/1
m.+ dür 182b/4, 200b/10
dîde-yi m.+ leri 105a/2
m. olsun 89b/16
m. olup 209b/3
māye-yi m. Olup 35b/3
- mübâreke** (Ar.) Mübârek kelimesinin müennes şekli
m.+ ye 163b/10
- mübâreklik** Mübarek olma durumu
m. 21b/11, 35b/13, 41a/13
- mübâriz** (Ar.) Eski savaşlarda meydana

çıkarak hasmıyla teke tek dövüşen,
mübâreze eden kimse

m.- 1 meydan-ı rüz-ı vegâ 2b/13

mübâşeret (Ar.) Bir işe başlama, yapmaya
girişme

m. 14a/5, 50a/17

m. buyurdılar 32a/10

m.+ ine 107b/17

müberrid (Ar.) Soğutan, soğutucu

m. 55b/4

mübeyyen (Ar.) Açıkça ortaya konan,
açıkça bildirilen, açıklanan, beyan edilen

m. 24a/13

mübeyyin (Ar.) Açıkça ortaya koyan,
açıklayan (kimse veya şey), açıklayıcı

naşş-ı m.+ de 25b/13

mübteğâ (Ar.) İstenen şey

m.- yi semuvv-i tabi' atları 7a/11

mübtelâ (Ar.) Bir şeye kendini kaptırılmış
olan, tutulmuş, düşkün

m. 71a/17, 84a/12

m. itmişdür 71a/16

m. olanlar 82b/3

m. olası 46b/12

m. oldılar 142b/4

m. olduğundan ötüri 223b/8

m. oldukları 78b/1

m. oldum 52b/6

m. olmuşlardır 83a/8

m. olsa 80a/17

m. olup 91a/13

mücâdele (Ar.) Bir mesele üzerinde
karşılıklı tartışma, uğraşma, didişme

m. 56b/2

m. idüp 229b/8

mücâhede (Ar.) Uğraşma, didinme,
mücâdele etme

m. idenler 78b/3

mücâhid (Ar.) Çalışıp didinen, uğraşan,
mücâdele ve mücâhede eden kimse

m. 92b/6, 93a/5, 93a/11

m.+ ler 3a/17, 36a/13, 163b/1

mücâhidin (Ar.) Allah yolunda
savaşanlar, cihat ve mücâhede edenler,
mücâhitler

m. 138b/12

mücâme'at (Ar.) Cinsî münâsebette
bulunma

m.+ ı 183b/1

m.+ ından 183b/2

mücâmele (Ar.) Karşılıklı iyi ve güzel
muâmelede bulunma, iyi geçinme

m. 205a/9

mücânebet (Ar.) Uzaklaşma, uzak durma,
çekinme, sakınma, kaçınma

m.- i ferâğ 10b/2

mücâveret (Ar.) Komşuluk

m.+ i 107a/15

mücâzât (Ar.) Cezâ verme, cezâlandırma

m. kıılır 54a/3

mücellâ (Ar.) Cilâlanmış, parlatılmış,
cilâlî, parlak

m. 6b/16, 179b/5

mücellid (Ar.) Cilt yapılmış, ciltlenmiş,
ciltli

m. olan 134b/13

mücerred (Ar.) Madde ve cisim hâlinde
olmayan

m. 33b/14, 96a/15

mücib (Ar.) İcab eden

m. 228a/8

mücidd (Ar.) Ciddiyet ve gayretle çalışan,
işini ciddî yapan (kimse)

m. 177b/2

müctemî (Ar.) Toplanmış, bir araya
gelmiş, toplu

m. 9a/16

müdâm (Ar.) Devamlı, sürekli

- m. 11a/10
- müdārā** (Ar.) Kin ve düşmanlığı örtüp zâhiren dost gibi davranma, iyi geçinme, güler yüzle idâre etme
 hüs-nı m. 18b/10
 m.+ sı 201b/12
- müdāvemmet** (Ar.) (İş için) Devamlı yapma, ara vermeden, yılmadan sürekli çalışma
 m. 119b/2
 m.- ı tahsîl 10b/1
 m.- i şalavâta 91b/11
 m. itdiler 89b/6
 m. ideler 54b/5
- müdde'â** (Ar.) İddia edilen, ısrarla savunulan husus, görüş, maksat, fikir, düşünce, tez vb.
 m.- yı mesfûrda 25a/15
 m.+ ya 192b/12
- müddet** (Ar.) Zaman, vakit, süre
 m. 52b/11, 68b/7, 101a/7, 234b/7
 m.- i hayâtında 140b/14
 m.- i Medîne'de 101a/15
 m.- i medîd 26b/4
- müderris** (Ar.) Medrese ve büyük câmilerde yüksek seviyede ders okutan icâzetli âlim, medrese hocası
 m. 10a/14
- müdevver** (Ar.) Yuvarlak
 m. 179b/1
- müdrîk** (Ar.) Anlayan, kavrayan, akli eren, idrâk eden
 m.+ den 83a/1
- mü'ebbed** (Ar.) Sonsuz, ebedî, dâimî
 m. idüp 8b/13
- mü'eyyed** (Ar.) Kuvvetlendirilmiş, sağlaştırılmış, güçlü, takviye edilmiş, sağlam
 m.+ dür 74a/16
- mü'eyyid** (Ar.) Sağlaştırılan,
- kuvvetlendiren, takviye eden
 m. 35b/11, 122a/7
 m.+ dür 32a/16
- mü'ezzin** (Ar.) Namaz vakitlerini haber vermek için ezan okumakla görevli kimse
 m. 29a/10, 143b/2
 m.- i hâzret-i resûl-ı Hüdâ 2b/13
 m.+ dür 39b/11
 m.+ i 143a/16
 m.+ idür 42b/14
 m.+ ler 146b/17
 m.+ leri 138b/17
 m.+ leridür 147a/4
 m.+ lerüñ 145b/9
 m.+ üm 143a/16
- mü'ezzinlik** Müezzinin yaptığı iş
 m. 143b/6
 m.+ den 144b/10
 m. eylememek 144b/12
 m. itdi 144b/9
 m.+ ün 140b/14
- mü'ezzinlik** bk. mü'ezzinlik
 m. 40b/12
- müfâharet** (Ar.) Kendini övme, övünme
 m. eyledi 166b/5, 166b/7
- müfâhîr** (Ar.) Kendini öven, övünen
 m.+ dür 1b/13
 m.+ i 3a/12
- müfârik** (Ar.) Ayrılmış, ayrılan
 m.- i 'âmme-yi hâlâyık 6b/13
- müfessirîn** (Ar.) Kur'ân-ı Kerîm'i tefsir edenler, tefsir yazarlar, müfessirler
 m. 165a/14
 'ulemâ-yı m. 94a/14
- müfid** (Ar.) Fayda veren, yarar sağlayan, faydalı, yararlı
 m. olmadı 31b/3
- müfred** (Ar.) Bir tâneden ibâret, tek, yalnız (şey)
 m. 229b/2
 lafz-ı m.+ dür 188a/3
 m.+ i 229a/4, 229a/9, 229a/17

- m. olan 55b/3
m.+ inde 229a/3
- müfredât** (Ar.) Basit şeyler, mürekkep olmayan şeyler
m. 131a/12
- müfliḥ** (Ar.) Felah olan, kurtulmuş
m. 235a/6, 235a/7
- Müfliḥ** Bir isim
M. 235a/5
- müfrez** (Ar.) Bütünden ayrılmış, ifraz edilmiş
‘ilm-ı m. 55b/3
- müfrid** (Ar.) Aşırı
m.+ i 94a/4
- müfsid** (Ar.) Ara bozan, bozgunculuk yapan, fitne fesat çıkaran (kimse), bozguncu, karıştırıcı, fesatçı, fitneci
m.+ lerdür 112b/10
- müftî** (Ar.) Dînî hususlarla ilgili soruları cevaplandırın ve meseleleri fetvâ vermek sûretiyle halleden fıkıh âlimi
m. 214a/11
- mühazzire** (Ar.) Muhazzir (birine önceden haber vererek kötülüklerden sakındıran kimse) kelimesinin müennes şekli
m.- yi pür 15a/9
- mühendis** (Ar.) Mesleği mühendislik olan kimse
m.+ in 61b/6, 65b/2
- müheyyâ** (Ar.) Hazır, âmâde
m. 188b/1
- mühıbb** (Ar.) Sevgi duyan
m.- ı nesım-i cüd 9a/14
- mühim** (Ar.) Ehemmiyetli, önemli
m. 3a/3
m. olan 13a/15
- mühimm** bk. mühim
m. 118a/4
- mühın** (Ar.) Hor ve hakir gören, küçümseyen, aşağılayan (kimse)
m. itmişdür 194a/17
- mühmele** (Ar.) Mühmel (Arap ve Osmanlı alfabesinde noktasız harf) kelimesinin müennes şekli
ḥā-yi m. 100b/4
sın-i m. 154b/2
- mühnet**
m.- i melâlden 15b/4
- müühr** (Far.) Üzerine bir kimse, makam veya kuruluşun ismi kazanmış olan ve basıldığı kâğıt vb. yerde bıraktığı iz imzâ yerine geçen mâden, plastik vb. den yapılmış damga, kaşe
m. 176b/3, 179b/14
- mühür** bk. müühr
m.75b/8
- müjde** (Far.) Sevinmeye yol açan, sevindirici haber, muştı
m. 141a/6, 144b/5
- müjdegānî** (Far.) Müjde verene, müjde getirene verilen armağan, bahşış, müjdelik
m. 125a/8
- mükâfât** (Ar.) Bir başarının, iyi ve güzel bir davranışın karşılığı olan şey
m. 86b/12, 132a/9
m.+ ın 103b/8
m.+ ları 86b/14
- mükâleme** (Ar.) Karşılıklı konuşma
m.+ den sonra 230b/13
- mükerrem** (Ar.) Tekrar edilmiş, tekrarlanmış
m. 4a/5, 115a/13, 125b/17
şahâbe-yi m. 155b/14
m. olan 155b/15
m. olup 33a/1

m. olur 28a/7

mükerrerme (Ar.) Mükerrer kelimesinin müennes şekli
Mekke-yi m. 72b/5

mükerrer (Ar.) Tekrar edilmiş, tekrarlanmış
m. 95b/9, 162b/6
m.+ dür 34b/12
m. olmanın 159a/5
m. olmaya 6a/15

mekremet (Ar.) Cömertlik
reşh-i müdâr-ı m. 15b/6

mülâbese (Ar.) Aralarındaki benzerlikten dolayı birbirine karıştırılma, ayırt edilememe
m.- yi nisvândan 76a/6

mülâkât (Ar.) Bir yerde buluşmak sûretiyle karşılıklı konuşma, görüşme
m. 146a/7, 238a/5
m. ideyin 46a/7
m. itmiş 71a/6
m. idüp 69a/4, 72a/13

mülâki (Ar.) Buluşan, kavuşan, görüşen (kimse)
m. olalar 89b/10

mülâtafe (Ar.) Edep ve nezâket kuralları içinde şakalaşma, latîfe etme
m.+ dür 199a/14

mülâyemet (Ar.) Yumuşak huyluluk, yumuşaklık, mülâyimlik
m. itmek 202a/2
m. idüp 18b/9, 106b/8

mülâyim (Ar.) Yumuşak huylu, yumuşak, uysal, halim selim
m. 3b/9, 25a/12
m.+ dür 182a/9, 202a/9
m. ola 208b/7, 208b/9
m. olan 14b/5, 169b/15

mülâzemet (Ar.) Bir kimseye, bir şey veya yere hiç ayrılmak istemeyecek şekilde bağlanma

m. 201a/17
m. eyle 46a/2, 183a/16
m.+ i 10b/11
m. idüp 201a/17

mülâzım (Ar.) Bir kimse, şey veya yere bağlılık ve devamlılık gösteren, bir işte sürekli çalışan kimse
m. olan 103b/15

mülebbes (Ar.) Karışık, iltibaslı
m. 43b/15

mülemma^c (Ar.) Bulaşmış, bulanmış, sıvanmış
m. 226b/15
m. olmuş 179b/15

mülevven (Ar.) Renkli, renk renk
m. 9a/9, 24a/13

mülhâk (Ar.) Bir bütüne sonradan katılmış, eklenmiş, ilâve edilmiş
m. olup 55a/1

mülhid (Ar.) Allah'ı tanımayan
m.+ i 189b/9

mülk (Ar.) Bir hükümdar veya devletin hüküm ve idâresi altında bulunan toprakların tamâmı, memleket
mağarr-ı m. 9a/13
m.- ı müte^câl 3b/8

mülük (Ar.) Hükümdarlar, pâdişahlar, melikler
m. 21b/14, 59a/16, 67b/11, 72a/13, 77b/1, 107b/15, 187a/17, 230a/3
m.- ı İslâmdan 8b/8
mülük ve's-selâtin m. 2a/16

mümâsil (Ar.) Benzeyen, andıran, -e benzer, gibi
m. 225b/1
cinâs-ı m. 225a/15
m.- ı heşt 10b/17

mümessek (Ar.) İçine misk karıştırılmış, misk gibi kokan, mis kokulu
nebât-ı m. 95b/9

mü'min (Ar.) Allah'ın varlığına, birliğine, Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve peygamberi olduğuna ve İslâmiyet'in diğer îman esaslarına inanan, îman sâhibi kimse, müslüman

m. 91a/13, 92b/1, 232a/3
m.- ı taķīdür 30b/2
tâbir-i m.+ i 79b/15
m.+ ler 111b/6
sâ'ir-i m.+ ler 89b/2
m.+ lere 102b/15, 103a/3
m.+ üñ 79b/15, 86a/1
'abd-i m. 83b/12, 83b/13

mü'minîn (Ar.) Müminler, müslümanlar
şulehâ-yı m.+ den evvel 146b/6
ümmeht-i m.+ den 191b/8
m.+ e 82b/5

mümkîn bk. mümkün
m. 206b/2, 206b/6
m.+ dür 61b/7

mümkün (Ar.) Olması, gerçekleşmesi imkân dâhilinde olan, olabilir, kâbil, muhtemel
m. 157b/1, 162b/10
m.+ dür 34a/5, 35b/5, 158b/8,
214a/12, 232b/4
m. ola 20a/2

mümtâz (Ar.) Seçilmiş, seçkin
m. 2a/10, 162b/8
m.+ dur 11b/9
m.+ ları 3b/2
m. olavuz 231a/10
m. olup 230b/7

mümted (Ar.) Uzanmış, yayılmış
m. olup 211a/2

mümteşil (Ar.) Aldığı emre uyan, boyun eğen
m. 27b/10

münâcât (Ar.) Allah'a yalvarıp yakarma, duâ ve niyazda bulunma
m. eyleyüp 55a/16
m. idüp 147b/1

münâdî (Ar.) Bir haberi yüksek sesle duyuran, îlân eden kimse, tellâl
m. 87a/5, 88b/8, 88b/13
m.+ ler 128b/14

mün'adim (Ar.) Yok olan (kimse veya şey), yok olucu
m. olmamışdur 211b/1

münāfe'a (Ar.) Faydalanmak, istifade etmek
m. 205a/13

münāfik (Ar.) İçi başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, iki yüzlü, ara bozucu (kimse)
m.+ lar 122a/1, 133b/4

münāsebet (Ar.) Yakınlık, ilgi, ilişki, alâka
m. 91a/4, 210b/7

münāsib (Ar.) Uygun, yerinde
m. 3b/9, 40a/12, 111b/17,
115b/12, 123a/12, 158a/11, 169b/15,
179a/5, 182a/9, 182a/11, 205b/16,
206b/7, 234b/11
m.+ dür 96a/9, 40a/12, 181a/14,
199a/14, 227b/8
m.+ i 199a/16

müncerr (Ar.) Bir yöne doğru çekilen, çekilip götürülen, sürüklenen
m. ola 142b/11

münderic (Ar.) Bir şeyin içinde saklı olan, o şeyin içinde var olan, bulunan
m.+ dür 14b/14
m. olan 11b/6

münderic (Ar.) Bir şeyin içinde yer alan, bulunan
m. 11b/6, 14b/13

müneccî (Ar.) Kurtarıcı, müncî
m.- yi rahman 19a/16

münevver (Ar.) Aydınlatılmış, aydınlık, ışıklı, nurlu
m.+ dür 226a/3

meşhed-ı m.+ lerine 3a/11

münevver (Ar.) Münevver kelimesinin müennes şekli

Medîne-yi m. 130b/5, 184a/14
m.+ de 17b/10

Medîne-yi m.+ de 94b/17, 102b/9,
117a/7, 122b/12, 130b/4, 148a/8

Medîne-yi m.+ ye 96b/10, 105b/1,
123b/11, 128a/9, 139a/6

münezzeh (Ar.) (Allah için) İnsanlara mahsus her türlü sıfat, zaaf ve noksanlıktan uzak olan, hiçbir şeye ihtiyâcı bulunmayan

m. 118b/12
m.+ dūr 119a/13, 125a/15

münferid (Ar.) Başka kimse veya şeylerden ayrı olan, tek, yalnız, müstakil

m. ola 177b/3

münhedim (Ar.) Yıkılmış

m. 11a/14

münhezim (Ar.) Bozguna, hezîmete uğramış, yenilmiş

m. olurdu 58b/15

münhî (Ar.) Haber ulaştırın, haber veren, tebliğ eden (kimse), haberci

m. 58a/13

münîf (Ar.) Yüce, yüksek, ulu

nâşir-i dîn-ı m. 2b/14

münîfe (Ar.) Münif kelimesinin müennes şekli

aḥādîş-i nebeviyye-yi m. 99a/9

aḥbâr-ı m. 16a/17

delâ'il-ı m. 78b/6

delâ'il-i m. 16b/10

fırka-ı m.+ nūj 13b/1

münkād (Ar.) Boyun eğen, boyun eğmiş, râmolmuş, tâbi, itâatkâr

m. ola 20a/5

m. oldum 121a/12

münkaṭi' (Ar.) Bir kimse veya bir şeyden ilgisini kesmiş, ayrılmış, aralarında hiçbir

bağ kalmamış

m. olmağa 85a/16

m. olmasa 34b/7

m. olmaz 35a/8

m. olup 109b/2, 119a/6, 160b/3

münker (Ar.) İnsanı ölümünden sonra sorguya çeken iki melekten biri

m. 63a/9

şüt-ı m. 55b/8

m.+ dūr 55b/3

nehy-ı m. etse 54b/16

nehy-ı m. itdüğü 54b/10

m. olan 55b/4

münşarif (Ar.) Geri dönen, ayrılan, terkeden

m. 153b/12

münselî (Ar.) Taraf olan

m. 228a/10

müntefi' (Ar.) Faydalanan, yararlanan, kazanç sağlayan

m. 41a/15

m. olalar 56b/9

müntehab (Ar.) Seçilmiş, seçkin

m.+ dur 182a/11

müntehî (Ar.) Bir yere, bir şeye varıp ulaşan, son bulan

m. 20b/3

m.+ dūr 63a/11

müntekî (Ar.) İhtiyar olunmuş olan

m.+ de 143a/14, 144a/2

müntemî (Ar.) Yakınlığı, ilgisi olan

m. olduğu 20b/4

m. olup 34b/9

müntin (Ar.) Kokmuş

m.- i kıra 1b/2

münteşir (Ar.) Yayılmış, yaygın

m. olduğu 187a/14

mürâca'at (Ar.) Yararlanmak amacıyla bir şeye el atma, yönelme

- m. eylesün 127b/2, 176a/1
- mürāsele** (Ar.) Mektuplaşma, haberleşme
m.+ leri 160b/13
- mürd** (Far.) Ölmüş, gebermiş
m. 80b/6
m. oldı 124a/4, 124b/6
- mürebbe** (Ar.) Eğiten, terbiye eden kimse, eğitici
m.- ı erbāb-ı fażl 9b/12
- mürekkēb** (Ar.) Birden fazla şeyin bir araya gelmesinden meydana gelmiş, birleşik
m. 172a/8, 172b/14
- müretteb** (Ar.) Sıralanmış, sıralı, tertipli, muntazam
m. 68a/6
- mürsel** (Ar.) Gönderilmiş, yollanmış
m. 31b/2, 114a/2, 125b/5, 182a/11, 190b/14, 192a/2
- mürselin** (Ar.) Peygamberler, mürseller
m. 21b/14, 22b/3, 146b/6
m.+ e 2a/15, 76b/15
- mürşid** (Ar.) Rehber, kılavuz, önder
m. 45a/8
- mürtedd** (Ar.) İslām dîninden dönen, müslümanlıktan ayrılıp başka bir dîne giren, irtidat eden (kimse)
m. olmuş 123b/8
m. olup 124a/3
- mürteddān** (Ar.) İslām dininden dönenler
m. 17b/3, 123b/8
- mürtefi** (Ar.) Yükselmiş, yüksek, yüce
m. 178b/16, 179b/12
m. olan 206b/11
m. olduğudur 74b/10
m. olmuşdur 148b/7
- mürtesim** (Ar.) Resmedilen, mürtesem.
- m. olmuş 214b/6
- mürür** (Ar.) Geçme, geçiş
m.- ı eyyām 67b/4
- mürüvvet** (Ar.) Yiğitlik, mertlik
m. 9b/11, 115b/13, 234a/6
m.+ dendür 234a/5
m. olmak 34b/12
- mürüvvetlü** Mürüvvet sâhibi, mert, yiğit, cömert, lutufkâr, insâniyetli
m. 227a/16
- mürvârid** (Far.) İnci, dür
m. 179b/6
- müşâhabat** (Ar.) Karşılıklı konuşma, görüşme, sohbet
m. 13a/3
m. idüp 67a/2
- müşâhib** (Ar.) Biriyle karşılıklı konuşan, sohbet arkadaşı olan kimse
m. 47a/9, 47a/11, 47a/13, 47a/15, 47b/17
m.+ e 47a/12, 96b/1
m.+ i 47b/16, 96a/10, 184b/10
m.+ üñ 47a/10
- müsâ'id** (Ar.) Elverişli, uygun
m.+ dür 222b/6
m. olalar 108a/14
- müsâmaḥa** (Ar.) Hoşgörülü davranma, hoşgörü
m. 76b/17
- müsâmit** (Ar.) Komşu olan
m.- i simāk 9a/11
- müsâra'at** (Ar.) Bir işe vakit geçirmeden süratle başlama
m. itmedük 25b/4
m. itmeyecek 22a/3
m. itsünler 80a/13
- müsellaḥ** (Ar.) Silâhlanmış, silâhlı
m. 68a/7

müşelleşe (Ar.) Müselles (Üç kısım veya üç parçadan oluşan, üçlü) kelimesinin müennes şekli
şâ-yı m. 154b/1

müşelsel (Ar.) Zincir gibi birbirine bağlı olan, birbiri ardınca sıralanan, zincirleme
m. 58a/13

müşemmâ (Ar.) İsimlendirilmiş, belli bir isimle anılmış
m. 161b/2, 223b/5
ism-i m. 225b/7
m.+ ya 225b/7

müşennât (Ar.) Su seddi
m. 93a/9, 93a/10

müşevvidât (Ar.) Eskiden resmî dâirelerde, daha sonra başkası tarafından temize çekilmek üzere bir yazı veya maddeyi kaleme alan, yazıların müşveddelerini hazırlayan kâtip
m.+ uş 12b/12

Müşeyyib Şahıs adı
ibn-i M. 51a/7

müşk bk. misk
m. 131b/16, 132b/3
m.+ dür 132a/17, 134b/4

müşlim (Ar.) Müslüman
m. 204a/14, 204b/2, 234a/14
m.+ de 133a/4, 142a/9, 154b/11
m.+ dür 133a/8
m.+ i 78b/8, 79a/1
m. bin müşlim 160a/4
müşlim bin m. 160a/4

müşlimîn (Ar.) Müslümanlar
m. 105a/4, 145a/2, 229b/7
muḳtedâ-yı m. 184b/2
‘asâkir-i m 229b/7
m.+ de 40b/6
ḳulüb-ı m.+ e 210b/10

Müşlümân (Ar.) İslâm dîninden olan kimse, müşlim, Muhammedî
M. 41a/6, 45b/11, 45b/12,

48b/11, 49a/14, 53b/7, 59b/5, 66a/17, 101a/8, 120a/12, 121a/11, 121a/16, 129a/14, 134a/8, 139a/8, 139a/14, 185a/16

M.+ lar 45b/10, 49b/1, 103a/5, 105a/6, 106a/11, 106b/2, 107b/7, 136a/13, 144a/16, 201a/7

M.+ lara 48b/17, 102b/17

M.+ lardan 28b/1, 105b/2, 141b/1

M.+ larından 149a/8

M.+ laruḡ 59b/5, 104a/14, 104b/13, 107a/8

M.+ uş 96a/2

müşned (Ar.) Yüklenen, atfedilen, isnat olunan, 2. Hadislerin ilk râvîsi olan sahâbîlerin adına göre düzenlenen hadis kitabı

m. 41a/16, 199b/10

müştaçel (Ar.) Acele olması, süratle yapılması istenen veya gereken, acele, âcil, ivedi

m. 216b/6

müştaḡnî (Ar.) İhtiyaç ve eksiklik duymayan, elinde olanla yetinen (kimse), tok, doymuş

m.- yi ‘âlem 171b/1

müştaḡraḳ (Ar.) İçine gömülmüş, batmış
m.- i ni‘ am-ı vâfire 13b/16

müştâhil (Ar.) Olması, gerçekleşmesi mümkün olmayan, imkânsız (şey)
m. 195b/14

müştaḡsen (Ar.) Herkesce güzel kabul edilen, beğenilen, makbul
m. 38a/4, 54b/7, 175b/10, 182a/17

müşta‘î (Ar.) Üstün gelen
m. 7b/6

müştaḳar (Ar.) Düzenli bir şekilde devam eder duruma gelmiş, bir karar üzerine olan, dengeli, istikrarlı
m. 33a/18

m.- 1 hilâfet 9a/14

müsta'mel (Ar.) Kullanılmış, kullanılan

m.+ dür 188a/8

m. olduğu 94b/5

müstedâm (Ar.) Sürüp gitmesi istenilen, sürekli, devamlı, dâim, bâkî

m. 8b/13

müsteḥab (Ar.) Hakkında kesin bir emir bulunmadığı halde dînin temel prensiplerine uygun olduğu için beğenilen, tavsiye edilen, sevap kazandıran, dince makbul (iş ve davranış), mendup

m.+ dur 192a/15, 199a/17, 200a/2

müsteḥak (Ar.) Hak etmiş, hak kazanmış, lâyük

m. 109a/9, 120b/6, 166b/2, 194a/15, 195b/6, 195b/13, 200a/4, 204b/4, 236a/9

m.+ im 137b/2, 137b/3, 180b/8

m. ola 199b/9

m. olayuz 112a/13

m. oldılar 89b/3

m. olduğına 43b/2

m. olmaz 151a/14

m. olmuş 199b/2

m. olur 79b/17

müstelezzât (Ar.) Kendinden lezzet alınan

m. 7b/7

müstelzim (Ar.) Gerektiren

m. 232b/11

müstemir bk. müstemirr

m. olup 124b/5

müstemirr (Ar.) Devamlı, sürekli, kesintisiz

m. olmuştur 154a/5

müsteşnâ (Ar.) Genel kurallara uymayan, kural dışı, kâide hârici (şey)

m. 222b/5

müsteṭâb (Ar.) Dince makbul olan

m. 15b/12

müstevlî (Ar.) Bir yeri zapt ve istilâ eden, hükmü, idâresi altına alan

m. 7b/5, 66a/9

m. oldılar 49b/5

müstezâd (Ar.) Artmış, çoğalmış, ziyadeleşmiş olan (şey)

m. ola 147b/8

müşâbehet (Ar.) Benzerlik, benzeyiş

m. 23b/17

müşâbih (Ar.) Benzeyen, benzer, mümâsil

m. 198b/16

m.+ dür 167b/10

m. olup 184a/2

müşâhede (Ar.) Gözle görme

m. 88b/16

m. itdüğü 78a/10

m.+ sidür 74b/11

m.+ sine 168b/17

müşâkelet (Ar.) Aynı şekilde olma

m.- i tāmme 24a/1

müşârik (Ar.) Berâber bulunan, ortaklık eden (kimse)

m. ola 85a/4

müşârik bk. müşârik

m.+ de 6b/11

müşâvere (Ar.) Önemli bir konu üzerinde iki veya daha çok kimse arasında yapılan fikir alış verişi, danışma, istişâre

m. 136b/8, 230b/13

müşebbehe (Ar.) Müşebbeh (Benzetilen, teşbih edilen) kelimesinin müennes şekli şıfat-ı m.+ sine 189a/9

müşehhiyat (Ar.) Nefse hoş gelen şeyler

mâreb-i m.- 1 hissiyye 7b/6

müşennef (Ar.) Küpe takmış kişi
m. olup 12a/5

müşerref (Ar.) Şeref kazanmış,
şereflenmiş, şerefli
m. 12a/4, 36a/11, 115a/2, 196a/4
m. olmuşdur 101a/16
m. olmuşlardur 173b/14
m. olup 164a/7

müşerrefe (Ar.) Müşerref sözünün
müennes şekli
Mekke-yi m.+ de 104b/4

müşkil (Ar.) Zor, güç, çetin
m. 173a/17, 203b/6
m.+ den 214a/12

müşkîn-nikâb (Ar.) Misk kokulu örtü
kitâb-ı m. 12a/10

müşrik (Ar.) Allah'a ortak koşan, birden
fazla tanrıya inanan kimse
m.+ ler 104b/16, 105b/3
m.+ lerdan 231a/8
m.+ lere 126a/4
m.+ leri 106b/5
m.+ lerine 104b/8
m.+ sin 128a/17

müşrikîn (Ar.) Müşrikler, Allah'a ortak
koşanlar
m. 66b/8

müştağ (Ar.) Şiddetle arzu eden, özleyen,
hasretini çeken, gönülden isteyen
m. 165b/12
m.+ dur 189a/7, 189a/14
m.+ ı 212b/15, 220b/17
‘ aşık-ı m.+ uş 207b/5

müştemil (Ar.) İçine alan, kapsayan,
ihtivâ eden, şâmil olan
m.+ i 164a/15

müşterek (Ar.) Birden çok kimse veya
şeyi ilgilendiren, onlara has olan, onların
katılmasıyla meydana gelen, ortak
m. olup 85a/15

müte‘âl (Ar.) Çok yüce, ulu
Hudâ-yi m. 24b/17
mülk-ı m. 3b/8

müte‘allik (Ar.) Âit, dâir, ilgili, alâkalı
m. 12a/17, 13b/2, 16b/6, 16b/8,
39a/11, 73b/17, 78b/5, 166a/6, 238b/11
m. olan 76b/7

müte‘azzir (Ar.) Yapılması güç olan,
yapılamaz, güç, zor, imkânsız
m.+ dür 206b/4

mütebâdir (Ar.) Birdenbire ortaya çıkan,
geliveren
m. 74a/15

mütebâyine (Ar.) Mütebâyin (Birbirine
uymayan) kelimesinin müennes şekli
hey‘ât-ı m. 24b/8

müteessir (Ar.) Üzüntülü, kederli, üzgün
m. eyleyen 74b/12

müteferriğ (Ar.) Birbirinden ayrılmış,
dağılmış
m. olup 90a/6

müteferriğa (Ar.) Müteferrik kelimesinin
müennes şekli
cemâ‘ât-ı m. 29b/14

müteğayyir (Ar.) Başka bir şekle giren,
başka bir hal alan, değişen, başkalaşan
m. 1b/2, 22a/17, 22b/5, 22b/15,
23a/7, 24a/13, 26b/5, 26b/13
levn-i m. 26a/16, 26b/7
m. olup 124a/14

müteğayyire
şifât-ı m. 24b/8

mütehayyir (Ar.) Şaşmış, şaşırılmış, hayrete
düşmüş
m. 71a/5, 225a/4

mütেকâşire (Ar.) Mütেকasir
(Çoğalmış, pek çok) sözünün müennes
şekli
bihâr-i kerem-i m. olmuşdur

- 13b/16
ecnās-ı m. 24b/13
- mütekebbir** (Ar.) Büyüklük taslayan, kendini beğenmiş (kimse), kibirli
m. 55a/2, 73b/8
m. olmasa 161a/4
- mütেকellim** (Ar.) Konuşan, söyleyen kimse
m. 115a/6
yā-yi m.+ dūr 172a/5
- mütelevvin** (Ar.) Renklenmiş, renkli, boyalı
m. 165b/5
- mütemekkin** (Ar.) Yerleşmiş, yerleşik, mukim
m. 26a/16
- mü'temen** (Ar.) Güvenilir, emniyetli, emin
m. 212a/3
- mütemeşşil** (Ar.) Birinin şekil ve sûretine giren, kendini ona benzeten, onun gibi olan
m. 7b/16
- mütenebbî** (Ar.) Kendisini peygambermiş gibi gösteren, peygamberlik iddiasında bulunan kimse
m. 180a/4
- müteşaddî** (Ar.) Bir işe girişen, başlayan, teşebbüs eden
m. olup 145a/17
- mütesellî** (Ar.) Acısını, kederini, derdini unuttur gibi olan, avunan, tesellî bulan
m. 1b/14
m. eyleyüp 71a/15
- müteşahhüş** (Ar.) Şahıslanan, gözle görünür olan
m.- ı heykel-i insānîdür 7b/16
- müteveccih** (Ar.) Yönelmiş, yönelen
m. 8a/11, 44b/12
- ka'be'-yi m.- ı 'āmme-yi enam
8a/11
- müteveccühen** (Ar.) Yönelerek, müteveccih olarak
m. 146b/12
- müteverri'** (Ar.) Dinin emir ve yasaklarına uyan, şüpheli şeylerden haramdan sakınan, Allah'tan korkan, takva sahibi (kimse)
m. 91a/13
- müttakî** (Ar.) Dinin emir ve yasaklarına tam olarak uyan, günah ve haramdan sakınan, Allah'tan korkan (kimse)
m. 31a/2, 31a/4
- müttefik** (Ar.) Aralarında anlaşma yapmış, birbiriyle ittifak etmiş, birleşmiş kimselerden her biri
m. 23b/12, 230b/14
- müttekā** (Ar.) Dayanacak şey, destek, dayanak, dayangaç
m. 92b/5, 92b/7
m.- yı tesmiye iderler 92b/8
- mütāla'a** (Ar.) Etraflıca düşünme, inceleme, tetkik
m. 160a/15
m. idüp 240b/13
m.- ı hümāyün 15b/3
m.+ sı 240b/8
- mütālā'** (Ar.) Üzerine altın yıldız sürülmüş, yıldızlanmış, yıldızlı
m. 67b/12
- müvecceb** (Ar.) Gerekli
m. 232a/2
- müvecceh** (Ar.) Herkesin yöneldiği (şey), makbul, münâsîp, uygun
m. 95b/3
- müveddet** (Ar.) Muhabbet, sevgi
m. 19a/12, 34b/6
m.+ i 35a/3, 35a/4
m.+ inüz 35a/2

müvekkil (Ar.) Birini vekil tâyin eden, dâvâsını vekil aracılığı ile tâkip ettiren kimse

m.+ em 126b/10

müvelled (Ar.) Melez

m.+ leründen 139a/4

müverrih (Ar.) Târih yazan kimse, târihçi

m. 39b/13

müverrihîn (Ar.) Târihçiler, müverrihler

m. 129a/16

müyesser (Ar.) Kolaylıkla olan, kolaylıkla yapılan, kolaylaştırılmış

m. 10b/15

i' tâk-ı m. idüp 51a/10

m. ola 23b/17, 151b/1

m. olalıdan 142a/5

m. olmadı 144a/10

m. olmaz 211a/2

m. olur 142b/11, 142b/17

m. olur mı 142b/13

müzeyyen (Ar.) Süslenmiş, bezenmiş, süslü, zînetli

m. 6b/16, 27b/12, 31a/17, 236a/8

m.+dür 179a/5

nâ-sezâ (Far. + Far.) Lâyık olmayan, uygun düşmeyen

n. 81b/9

nâ sipâs (Far. + Far.) Şükür ve övgü olmadan

n.+ üñ 202b/12

nâcins (Far. + Ar.) Aynı cinsten olmayan

n. 127b/16

nâcis (Far.) Çaresiz

n. 192b/16

nâçâr (Far. + Far.) Çâresiz

n. 47b/2, 47b/11, 208b/16

çâr ü n. 239a/13

nâçiz (Far.) Adı anılmaya değmeyecek kadar ehemmiyetsiz, hiç hükmünde, değersiz, önemsiz

n.+ dür 180b/1

nâdân (Far.) Câhil, bilmez, bilgisiz (kimse)

n. 181b/4

nâdim (Ar.) Pişman olan, nedâmet getiren (kimse)

n. 28b/16

n. olup 76a/8

nâdir (Ar.) Az bulunur, az görülür, seyrek, ender

n.+ dür 175b/9

nâdire (Ar.) Nâdir kelimesinin müennes şekli

n.- yi devrân 9a/13

nafağa (Ar.) Geçinmek için gerekli olan yiyecek, içecek ve bunun için sarfedilen para

n. 141a/12

n.+ dur 103a/3

n.+ sı 141a/16

nâfiz (Ar.) Bir şeyin bir tarafından girip içine işleyerek öbür tarafından çıkan

n.+ dür 216a/14

nafy (Ar.) İnkâr etme, bulunduğu iddia edilen bir şeyin yokluğunu söyleme, varlığını kabul etmeyip aradan çıkarma

n.+ dür 176b/6

nâgâh (Far.) Zamansız, vakitsiz

n. 22a/9, 28a/16, 46b/3, 98b/2, 124b/10, 184b/16, 207a/16

nağme (Ar.) Kulağa hoş gelen âhenkli ses, ezgi

n. 179a/12

nâhâh (Far.) İstemeyerek, isteksiz olarak, bir şekilde, zorâki

n. 186b/2

nahār (Ar.) Tecrübeli, bilgili n. 35a/11	n. itdüğünde 190b/3 n. itdükleri 23b/1 n. ider 22a/8, 29b/8, 82a/7, 146a/2, 150a/11, 153a/16, 155a/13, 197a/13
naḥife (Ar.) Zayıf n.+ e 23a/12	n. itmişdür 94b/10, 99b/8, 100b/6, 132a/2, 145a/10, 178b/3, 189a/6 n. itmişlerdür 134a/4 n. idüp 51b/11, 97a/12, 129b/6, 183a/9
naḥn (Ar.) Ulusal n.- ı fiyhde 40a/12	n. olunan 100a/1, 121b/6, 162b/3, 205a/3
naḥv (Ar.) Yol n. 229a/3	n. olundu 30b/8, 31b/12, 78b/7, 80a/1, 88b/1 n. olunmuş 184a/6 n. olunmuşdur 130b/16, 156a/6 n. olunmuşdur 140b/11, 186b/3, 205a/6
nā'il (Ar.) İsteddiği şeye erişen, arzu ettiğini ele geçiren, murâdına eren n. 38b/7 n.+ dür 149b/9 n. oldılar 89b/12 n. olup 10a/16	n. olunur 87a/3
na'im (Ar.) Nîmete eren kimse n. 219b/12	naḫş (Ar.) Eksiklik, noksanlık n. 94a/13, 118b/12 n.- ı 'ahd iderler 56a/1 n.+ dan 118b/13
nā'im (Ar.) Yumuşak n. 178b/5	naḫş (Ar.) Kumaş üzerine renkli iplikler, sırma veya simle el veya makinede yapılan işleme n. 222a/7 n.- ı ğarīb 1b/5
nāḳa (Ar.) Dişi deve n. 149a/4, 163b/11 n.+ nuḡ 148b/15, 153a/3, 153a/7 veled-i n.+ ya 153a/6	nāḳūs (Ar.) Kilise çanı n. 113b/13
naḳb (Ar.) Delme n.+ la 11a/14	na'l (Ar.) Pabuç n. 165a/17 n.+ uḡ 141b/9, 141b/10, 142a/13
naḳd (Ar.) Elde bulunan geçerli para, akçe n.- i 'ömr-i 'azîzi 10a/5	nām (Far.) İsim, ad n. 14a/15, 14b/2, 136b/15, 228b/15 nu' māt-ı n. 76a/10 yesār-ı n. 75a/2 n.- ı bendesine 139a/2 n.- ı bir 225b/8, 226a/12, 226b/10 n.- ı birâderi 159a/10 n.- ı cāriyesidür 154b/15 n.- ı cāriyeyi 126a/17 n.- ı cuvān 233b/10 n.- ı ğulām 233a/14, 234b/5,
nāḳıṣ (Ar.) Tam olmayan, eksik, noksan n. 184b/15	
naḳir (Ar.) Pek küçük ve önemsiz şey n. 205b/3	
naḳl (Ar.) Bir yerden başka bir yere götürme, taşıma, aktarma, geçirme n. 139a/16, 176b/3 n. eylemişdür 191a/17, 205a/2 n.+ inden 130a/3 n. itdi 81b/2 n. itdüğü 134b/17	

234b/13, 235a/3
 n.- 1 Hâbeş 225b/2
 n.- 1 Hâbeşî 227a/9
 n.- 1 hadîş 96b/7, 152b/10
 n.- 1 hadîş 20b/10
 n.- 1 hâtun 188a/9
 n.- 1 hedâye 123a/5
 hâl-ı n.- 1 hümâyünsa' âdet 6b/9
 n.- 1 kimsenenünj 156b/9
 n.- 1 kimsenünj 19b/4, 157a/13,
 234b/15
 n.- 1 kimsenüñdür 42a/4
 n.- 1 kimseyi 108a/6
 n.- 1 kitâb 19b/16
 n.- 1 kitâb-ı meşhûrunda 186b/4
 n.- 1 kitâbda 100b/12, 128b/5,
 130b/16, 131a/10, 132a/10, 132b/6,
 148a/14, 183b/6
 n.- 1 kitâbına 14b/2
 n.- 1 kitâbında 19b/11, 20b/13,
 21a/10, 22b/12, 45b/9, 51b/10, 51b/11,
 72b/10, 94a/3, 95a/9, 97a/14, 98a/3,
 98a/17, 98b/11, 100a/3, 100b/9, 103a/17,
 107a/7, 118a/9, 121b/8, 123a/4, 127b/1,
 129a/10, 130a/15, 130b/9, 131b/17,
 132b/12, 135a/9, 138a/11, 140b/11,
 146a/3, 146a/15, 148b/9, 150a/2,
 150a/11, 151b/11, 153a/14, 153a/15,
 153b/7, 154a/14, 154b/9, 154b/12,
 156b/6, 156b/13, 157a/12, 160b/14,
 161b/15, 161b/16, 162a/5, 162a/10,
 167b/7, 183a/6, 183a/7, 183a/8, 183a/17,
 184a/5, 189a/13, 191b/12, 194b/9,
 199b/4, 199b/10, 200b/16, 205a/5
 Tehzîbü'l-Esmâ-yı ve'l-Luğât n.-
 1 kitâbında 129a/7
 n.- 1 kitâbından 189a/6
 n.- 1 kitâblarda 117b/3
 n.- 1 kitâbuñ 137b/15
 n.- 1 luğat-ı meşhûrunda 196b/5
 n.- 1 luğatda 99b/14, 99b/16
 n.- 1 luğatında 20a/7
 n.- 1 maħalle 72a/15
 n.- 1 maħbûb 227a/1, 227b/12,
 236a/3, 236b/15
 n.- 1 maħbûbe 224a/7, 225a/1
 n.- 1 maħbûbenünj 224a/9
 n.- 1 maħbûbuñ 228a/11
 n.- 1 mekânda 107b/4
 n.- 1 meleklerünj 175a/16

n.- 1 oğlan 152b/7
 n.- 1 oğulu 152b/1
 n.- 1 oğuludur 160a/3
 n.- 1 risâlede 19b/7, 103a/16,
 103b/9, 107a/4, 121b/8, 173b/15
 n.- 1 risâlesin 176a/2
 n.- 1 risâlesinde 20a/16, 130a/14,
 145a/8, 151b/12, 155a/6, 183b/12, 196b/4
 n.- 1 risâlesine 176a/1
 n.- 1 şahâbî 118a/14, 127b/10,
 129b/15
 n.- 1 şahâbîdür 133b/16
 n.- 1 şahşuñ 127b/5
 n.- 1 şâ'ir 169a/6, 180a/4, 197b/2,
 197b/14, 198b/8, 199a/3, 224a/6, 225b/8,
 227a/1
 n.- 1 şâ'irdür 158a/12
 n.- 1 şâ'irenünj 180b/6
 n.- 1 şâ'iri 42b/7
 n.- 1 şâ'irüñdür 206b/9
 n.- 1 şerhinde 122b/15
 n.- 1 târihinde 185b/13
 n.- 1 veledi 21b/7, 162a/4
 N.+ dur 6b/7
 n.+ 1 17b/15, 161b/2
 n.+ ında 224a/7
 n.+ ıñuz 164a/9

nâmaħrem (Far. + Ar.) Şer'an kendisiyle evlenilmesi câiz olduğu ve nikâh düştüğü için kadının yanına örtüsüz çıkmadığı erkek

n.+ lerden 136a/12

nâma' lüm (Far. + Ar.) Herkesçe bilinmeyen

n. olmaduğından ğayrı 68a/16

namâz (Far.) İslâm dînince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslâm'ın beş şartından birini teşkil eden ibâdet

n. 51b/14, 51b/15, 56a/4
 n.+ a 56a/4, 83b/14, 201a/17
 n.+ da 32a/1, 73a/2
 n.+ 1 9a/17, 54a/17, 70a/9
 n.+ ın 73a/3
 n.+ ın kıldılar 101a/4
 ğâ'ib n.+ ın 100a/10, 130b/6

- n.+ ını kıldı 82b/16
n.+ ını kılduklarını 17b/11
n. kıların 142a/7, 142a/17
n. kılduğdan sonra 73a/11
n. kılamak 33a/12, 83b/11
n. kıluş 113b/4, 133a/4, 133a/6,
133a/16
n. kıluş 73a/1, 133b/2
n. kıluş 133b/5
n. kıluştu 131b/9
n. kıluşum 141b/14
n.+ uş 229a/12
- nāme** (Far.) Mektup
n. 34a/12, 120a/13
şūret-i n. 120a/15
‘unvān-ı n.+ den 120b/9
n.+ den sonra 118b/3
n.+ nūş 34a/13
- nāmeḥhūm** (Far. + Ar.) Anlamsız
n.+ dur 34a/4
- nāmūs** (Ar.) İnsanın ahlāk kurallarına uymasını sağlayan, onu şerefli kılan mânevî duygu; güzel haslet
n.- ı ekber 101b/11
- nā-mūtenāhī** (Far. + Ar.) Sonsuz, sonu sınırı olmayan
maşdar-ı keramet-i n. 4b/10
n.+ dūr 7a/2
- nār** (Ar.) Ateş, od
ehil-i n.+ dan 155b/7
- naşş** (Ar.) Herhangi bir konuda Kur’an’da veya hadislerde bulunan ve üzerinde tartışılması dīnen câiz olmayan delil hükmündeki kesin ifāde
n.- ı şerīf 16a/1
- nās** (Ar.) İnsanlar, halk
n. 34a/6, 69b/13, 70a/3, 75b/11, 81a/4, 81b/16, 82a/4, 88b/7, 88b/13, 146b/2, 147a/4, 178a/9, 187a/16, 188b/8
aşiret-ı n. 57b/10
‘āmme-yı n. 11b/6
‘avām-ı n. 208a/2
n.+ a 56b/14, 57b/11
- n.+ dan 16b/12, 34a/16, 56a/1, 75b/13, 81b/16, 230b/6
ḥıyār-ı n.+ dan 157a/16
n.+ dur 223b/9
n.+ uş 30b/7, 57b/8
‘āmme-yı n.+ uş 33b/7, 34b/2
- naşāra** (Ar.) Hristiyanlar, Nasrâniler
n. 124a/17, 124b/3
n.+ dan 122b/4
- naşayih** (Ar.) Nasihatlar, öğütler
n.- ı loḥmān ‘aleyhi’s-selām 55b/13
- naşb** (Ar.) Dikme, saplama, koyma, yerleştirme
n. eyleyüp 143b/11
- nāşır** (Ar.) Yardım eden kimse, yardımcı
n. 228b/10
- nāşī** (Ar.) Unutan
n.+ dūr 223b/8
- naşīb** (Ar.) Bir kimsenin payına düşen şey, hisse
n. 8b/7, 10b/12, 141b/13
n. etmekle 81a/13
n. eyle 125a/1, 226b/13
n. itdi 91a/3
n. itdüğü 142a/16
n.+ leri 192b/6
n. olaydı 37b/11
n. olmasın 21b/11
n. olur mı 142b/8
n.+ üm 224a/10
- naşihat** (Ar.) Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüt, pend
n. 53b/6, 205a/12, 211a/7, 215a/15
n.+ den 53b/8
n. eyle 56b/13
n. eyleyüp 56b/11
n.+ i 51b/2
n.+ imi 119b/15

- n. ider 148b/12
n. idüp 119b/14
n.+ leri 120b/17
n.+ lerüm 58a/1
- nāsin** Bir ümmet
n. 60a/11
- nāşir** (Ar.) Yardım eden
n. 9b/13, 35a/16
n.- 1 dīn-1 münif 2b/14
- nāsiye** (Ar.) Alın
ğurra-i n.- i şubḥ-ı sa' ādet 4b/13
- naşrānī** (Ar.) Hıristiyan, İsevî
n.+ de 124a/15
n.+ ler 124a/3
- naşrānīlik** Hıristiyanlık, İsevîlik,
Nasrāniyet
n.+ inde 124b/5
- naşrāniyye** (Ar.) Nasrānî kelimesinin
müennes şekli
n. 124b/2
- naşş** (Ar.) Herhangi bir konuda kesin
ve açık hüküm içeren söz, açık ve kesin
hüküm
n.- 1 izhār 212a/2
n.- 1 qurāmı 23b/3
n.- 1 mübeyyinde 25b/13
n.- 1 şeref-i levnleri 19a/6
- naşşir** (Ar.) Yardım eden
n. 59b/7
- naşūḥ** (Ar.) "Hâlis, samîmî" anlamındaki
kelime dilimizde "kesinlikle bozulmaması
gereken tövbe" anlamındaki Nasuh tövbesi
(Tevbe-i nasuh) söyleyişinde geçer
tevbe-yi n. eyleye 79b/17
- na'ş** (Ar.) Ölmüş kimsenin vücûdu,
ölü, ceset
n. 134b/6, 135a/13, 135b/3,
135b/5, 136a/8, 136a/16
n.- 1 faţıma bint-i Resûl'ullāh
135b/10
- n.- 1 ruḳiyye bint-i Resûl'ullāh
135b/6
- nāşāyeste** (Far.) Lâyık, yaraşır, uygun,
şâyan olmayan
n. 101b/8
- nāşî** (Ar.) İleri gelen, neşet eden
n. 88b/3, 187b/7
n.+ dür 163b/12, 211b/8
n. olmuşdur 166b/9
- na't** (Ar.) Bir şeyi överek anlatma,
methetme
revāyiḥ-i n.- 1 cenāb-ı risālet 4a/14
- nāṭık** (Ar.) Konuşan, söz söyleyen
n. 167b/2
- nāvīl** Bir ümmet
n. 60a/13
- nāz** (Far.) Kendini beğendirmek
amacıyla takınılan edālî tavır, cılve
n. 81b/11, 183b/5, 212b/3,
219b/11
n. ve şive 212b/16, 213b/14,
218b/10, 220b/11
- nażar** (Ar.) Bakış, bakma, göz atma
n. 2b/7, 6b/1, 7a/10, 13a/2,
21a/15, 151b/14, 188b/15, 190a/3,
195b/3, 212a/12, 213b/14, 216b/1,
236b/2
n.- 1 ḥāşdur 96a/13
n. eyledi 218b/14
n. eyleme 55a/4
n. eyleyen 168b/12
n.-1 bī nażir 6a/17
n.- 1 şediddür 212a/12
n.+ 1 185b/10, 195b/3, 231b/3
n.+ ında 133b/1, 185b/11
n.+ ından 185b/5
n. itdüğün 22a/15
n. iden 240b/9
n. idenler 240b/17
n. ider 195b/12
n. iderdi 98a/6
n. iderler 190a/1
n. idersen 22a/16

n. idesin 61a/7
n. itmek 165a/11, 165b/3
n. itmez 195b/10, 195b/11
n. idüp 21b/17
n. kılam 60b/3
n.+ larında 12a/6
n. olunursa 229b/2
n. olunmuşdur 190a/6
n. olunup 190a/4
n. olursa 229a/16
yümn-i n. 15b/2

nazar (Ar.) Göre, bakılırsa
n. 175a/5, 175a/8, 189b/4,
209a/7, 231a/17

nazargāh (Ar. + Far.) Bakılan, nazar
edilen yer, bakılacak yer
n.- ı hüdā 32b/8
n.- i celīl-ı ekberest 32b/10
n.+ ıdır 28a/4

nāzır (Ar.) Bakan, nazar eden
n. 118b/17, 125a/17
n.+ ı 9b/15
n.+ lara 240b/9
n. olduğdan sonra 10b/11

nazīf (Ar.) Temiz, pak
n. 208b/7

nāzil (Ar.) Yukarıdan aşağıya inen,
nüzul eden (nazile)
n. 6b/13
n. olan 230a/10
n. oldu 32a/12, 122b/10, 128a/5
n. olduğda 56a/11, 103a/4
n. olmuşdur 93b/7, 156a/8
n. olsun 3a/11
n. olup 29a/4, 103a/11, 150a/7

nāzile
n. 99a/8, 102b/1, 171b/4
n. olan 17a/6, 102a/6
n. oldu 103a/1
n. olmuşdur 102a/13

nazīr (Ar.) Benzer, eş
n. 6a/17, 44a/5, 198b/7
n.+ i 186b/11

nāzlan - Naz yapmak
n.- urdı 153a/9

naẓm (Ar.) Vezinli, kâfiyeli söz dizisi
n. 31b/7
n.- ı şerīfde 196a/2
n.+ da 23b/13
n. eylemek 183b/9
n. idüp 123a/17, 177b/5, 232a/10
n. olunan 206b/2, 220b/2

nāzret (Ar.) Tazelik
n. 6b/1

nāzūk (Far.) Hareketleri karşısındakinde
hoşnutluk uyandıracak şekilde ince, zarif,
ölçülü, yumuşak ve terbiyeli olan (kimse)
ve bu tarzda yapılan (hareket)
n. 12a/13, 158a/12, 164a/12,
168b/5, 175a/2, 179a/17, 208a/10,
208b/5, 208b/8, 212b/7, 212b/13,
214b/16, 220a/1, 236a/13
n.+ dür 164a/17, 165b/10
nerm ve n.+ dür 170b/17

ne Hangi şey
n. 2b/4, 2b/5, 6a/14, 6b/1, 18b/1,
18b/2, 18b/17, 22a/2, 28b/12, 29a/5,
29a/6, 29a/9, 29a/16, 31a/7, 33b/4, 35b/1,
37a/8, 41a/14, 42b/3, 42b/9, 43a/11,
43a/14, 47a/13, 60a/17, 60b/1, 60b/4,
60b/5, 60b/7, 60b/8, 61a/14, 62a/2, 63b/5,
63b/6, 63b/7, 64a/2, 64a/3, 64b/14, 65a/4,
65b/2, 66a/6, 66a/10, 71b/2, 75b/5, 76a/1,
78a/14, 79b/1, 79b/9, 82b/13, 83a/5,
83a/6, 84b/8, 86a/16, 88b/16, 89a/14,
89b/3, 89b/11, 90b/11, 90b/16, 91a/16,
95a/10, 95a/13, 95a/15, 96b/16, 97a/6,
98a/13, 98a/15, 98b/10, 107a/13,
108a/12, 108b/3, 108b/4, 109a/3,
109a/17, 109b/1, 110a/6, 110a/7, 110b/3,
110b/4, 110b/5, 111b/13, 112b/2, 112b/4,
112b/13, 113a/8, 113b/5, 113b/6,
113b/14, 114a/8, 114a/10, 116a/3,
116a/7, 116a/8, 116a/9, 116a/12, 116b/9,
117b/17, 126b/15, 127a/13, 128a/13,
128b/2, 136a/11, 136b/8, 136b/12,
137b/11, 138b/2, 141a/16, 141b/7,

141b/8, 142a/3, 142a/12, 151a/15,
155b/8, 160b/8, 162a/17, 162b/1, 164b/1,
164b/2, 169a/11, 171a/12, 171b/8,
171b/15, 172a/1, 172a/14, 175b/3,
176a/10, 177a/4, 177a/5, 178b/17,
179a/1, 180b/11, 185a/9, 185b/9,
186a/16, 194a/3, 195b/2, 195b/3, 202a/6,
202b/11, 202b/12, 203a/4, 205b/1,
205b/2, 205b/3, 209b/6, 210a/10,
210a/12, 211a/15, 213a/7, 213a/11,
216b/6, 218b/4, 219a/17, 220a/13,
220b/5, 222a/2, 227a/11, 229b/4,
233a/11, 233a/12, 239b/15

n.+ dūr 16a/3, 18b/1, 34a/8, 46a/7,
50a/1, 52b/17, 67b/1, 71b/17, 76a/1,
77a/14, 77b/15, 80a/10, 81b/6, 86b/14,
95a/16, 112b/15, 112b/17, 114a/8,
141b/10, 143b/14, 162a/17, 168a/10,
169a/10, 170a/14, 172a/6, 172a/14,
187a/10, 219b/5, 222a/11, 228b/7,
229b/3, 231a/7, 239b/10

n.+ si 82a/16

n.+ yi 37b/1, 61a/4

n.+ yle 110b/16

ne‘am (Ar.) Evet

n. 21b/7, 22a/3, 27a/11, 37a/13,
78a/14, 83b/1, 86b/6, 97b/3, 97b/9, 99a/5,
101b/14, 109b/10, 110b/15, 111a/16,
113a/1, 114a/4, 114b/14, 123a/7,
150a/14, 150a/17, 150b/10, 151b/6,
155a/15

nebāt (Ar.) Bitki

n.- ı mümessek 95b/9

n.+ da 27a/1

nebātāt (Ar.) Bitkiler

n.+ da 19a/11, 26a/3

nebevī (Ar.) Nebīye, peygambere âit,
peygamberle ilgili

mescid-i n.+ de 17a/3, 143a/13

tıbb-ı n.+ de 148b/17

Nebeviyye (Ar.) Nebevī kelimesinin
müennes şekli

eḥādīş-i n. 12b/1, 200a/14

eḥādīş-i n.- yi munife 17a/7

eḥādīş-i n.- yi münife 99a/9

mescid-i n.+ de 96b/5

Medīne-yi n.+ de 100a/9

rişte-yi hizmet-i n.+ de 138b/9

nebī (Ar.) Tanrı buyruğunu kullara
bildiren kimse, peygamber

n. 31b/2, 45b/14, 51a/4, 51a/12,
60a/5, 76a/2, 143b/12, 144a/3

hicret-i n. 14a/6

n.- yi mezkûre 196b/12

n.- yi ‘azīmü’ş-şān 25b/1

mescid-i n.+ de 76a/11

n.+ den 51a/11

n.+ dūr 59b/13

n.+ lerinden 51a/9

n.+ lerün 16b/2, 41a/10, 45a/12

n.+ nüñ 196b/17

necaş Bir nesneyi yerinden kaldırıp
mekanından ayırmak

n. 99b/2, 99b/4, 99b/7, 99b/11,
99b/12, 99b/14

necāş Bir eşyaya talip olan kişi

n. 99b/7, 99b/9

necāt (Ar.) Kurtulma, kurtuluş, halâs

n. 55b/17, 80a/16, 22a/17, 235a/8

necīb (Ar.) Soylu, asil

n. 192b/9

necibü’l-hişāl n. 184a/4

necis (Ar.) Pis, murdar

n. 128b/2

n.+ sin 128b/1

necl (Ar.) Nesil, sülâle

n.+ in 185a/9

necş (Ar.) Toplamak

n. itdiler 102b/17

necvā (Ar.) Söz söylemek, fisıldamak

n. 96b/1

neden Ne sebepten, niçin

n. 89a/16, 89b/3, 89b/12, 112b/15

n. ötüri 151a/4

n. şonra 70b/15

nedret (Ar.) Az bulunma, azlık
n.+ le 23a/9

nef (Ar.) Fayda, çıkar, kâr, menfaat
n. 176b/15
n.- i kāmili 177a/3
n.+ i 199a/12
n.+ inüz 114a/13

nefer (Ar.) Rütbesi olmayan asker, er
n. 3b/2, 102b/9, 105b/2, 107a/4,
109a/16, 121b/11, 122a/11, 122a/13,
122b/5, 129b/17
n.+ den 107a/10

nefh (Ar.) Üfleme
n. 119a/13
n.+ i 119a/14

nefî (Ar.) Faydacı
n. 231b/2

nefis (Ar.) Herkes tarafından beğenilen,
çok hoş a giden, çok güzel
n. 30b/17

nefise (Ar.) Herkes tarafından beğenilen,
hoş a giden güzel şey
nefs-i n.+ leri 12a/13

nefy (Ar.) Sürgün etme, sürme,
uzaklaştırma, sürgüne gönderme
n. 7a/13

nefret (Ar.) Bir şeyi veya bir kimseyi
beğenmemekten, kötü bulmaktan ileri
gelen şiddetli itici duygu, iğrenç bulup
tiksenme
n. 96b/1
n. itdüğine 234a/16
n. idersen 167b/6

nefs (Ar.) Bir kimsenin kendi öz
varlığı, öz benliği, kişiliği
n. 35b/1, 123b/5, 196a/3
hakk-ı katl-i n. 85a/6
n.- ı Ebu Hureyre 39a/1
n.- ı nefiseleri 12a/12
n.- i aşkuş 175b/1

n.- i seriyyenüñ 192a/11
n.- i talebe 99b/7
n.+ i 178b/7, 227a/15
n.+ ime 121a/15
n.+ imi 86b/3, 213b/11
n.+ imüzi 81a/1
n.+ imü 240a/7
n.+ ine 81b/3
n.+ ini 56b/15, 84a/11, 84b/5,
85a/13, 85a/14
taḥkīk-i n.+ ini 81a/6
n.+ leri 171a/7, 171a/17
n.+ lerimizi 83b/6
n.+ lerimizde 37a/10
n.+ lerini 80a/12, 84a/4, 173a/15,
173b/5
n.+ lerüne 81a/4
n.+ üm 126b/12, 150b/11, 151a/7,
196b/2
n.+ üme 223b/6, 236b/5
n.+ ümi 80b/1, 84a/8
n.+ ümizi 91a/15
n.+ ünden 80a/10
n.+ üñ 56b/11, 57a/12, 71b/7
n.+ üñden 56b/6
n.+ üñe 54b/4
n.+ üñi 54b/9, 56a/7

nefsani (Ar.) Canlı olmanın gerektirdiği
arzularla ilgili, bedene âit olan maddî
isteklere, nefse âit
n. 7b/8

nefsāniyyet (Ar.) İnsanda nefse âit
arzu, istek ve zaafardan meydana gelen
benlik
meretebe-yi n. 25b/12

nefsî (Ar.) Nefsle ilgili
kuvvet-i n.+ i 7b/4
meṭālib-i n.+ i 7b/6

nehr (Ar.) Akarsu, büyük ırmak
n. 67b/5

nehý (Ar.) Birini bir şeyden alkoyma,
bir şeyin yapılmasını yasak etme,
menetme, engelleme
n.- ı münker etse 54b/16
n.- ı münker itdüñ 54b/10

n. itdüğü 114a/9
n. ider 114a/12
n. idesin 50a/9
neyhü'n-nefs-i 'ani'l-hevâ 7b/8
nehy 'an el-münker n. 76b/4

ne kadar Ne kadar
n. 6b/1, 62a/2, 66a/10, 66a/10,
114a/10, 202a/6, 205b/1

neķāve (Ar.) Bir şeyin en seçkini, en iyisi
n.- yi eyyām-ı zindegāni 10a/3

nemā (Ar.) Gelişme, büyüme, artma,
çoğalma
neşv ü n. 43a/7

nemiş Yüzdeki leke
n. 213a/10, 213a/11, 213b/17

nemnāk (Far.) Nemli, rutûbetli, ıslak
n.+ dur 7b/3

Nemrūd Hz. İbrâhim'i ateşe atıran ve
Bâbil'in kurucusu olduğu söylenen
hükümdarın adı olup dilimizde "aksi,
ters, asık suratlı, merhametsiz kimse"
anlamında kullanılır
N. 59b/7, 72b/3
N.+ uñ 72b/2

neng (Far.) Ün, şan, şöhet
n. 114a/9

nerdübān (Far.) Merdiven kelimesinin
eski metinlerde rastlanan asıl şekli
n.+ dan 70a/12

nergis (Far.) Bir çenekliler sınıfının
nergisgiller familyasından, lâle gibi
soğanla üretilen, beyaz veya sarı çiçekli,
soğanı zehirli süs bitkisi
n.- i seher-hızı 7b/2

nerm (Far.) Yumuşak
n. 173b/2, 175a/2, 179b/10,
208b/8
n. ve nāzük 208b/8
n.+ dür 212b/13
n. ve nāzükdür 170b/17

neşārā (Ar.) Hristiyanlar, Nasrânîler
n. 103b/11, 110b/10
n.+ dan 103b/11, 132a/5
neşārā' ulemā n.+ sı 113b/14

neseb (Ar.) Soy, soy sop, atalar, dedeler
silsilesi
n. 29a/14, 29b/4, 30b/14, 170b/12
n.+ den 200b/13
n.+ i 20b/3, 58a/13, 111b/2,
194a/5
şeref-ı n.+ i 81b/8
n.+ inde 58a/12
n.+ ini 113a/12
n.+ iñ 31a/17
n. idüp 226a/14
n.+ leri 19b/13
n.+ üm 30b/15
n.+ ümi 31a/3

nes(i)l (Ar.) 1. Bir kimsenin zürriyeti,
evlât ve torunları, soy, sülâle, 2. Aynı
yıllarda yaşamış olan, yaklaşık aynı yaşta
bulunan kişilerin bütünü, kuşak
n. 31a/11
n.+ i 85a/16, 146a/14, 148a/8,
160b/4, 193b/5, 194a/3
n.+ inden 64b/17, 163b/4
n.+ indendür 186a/6
n.+ ini 113a/11, 178a/15
n.+ iñüze 35a/8
n.+ lerinde 195b/3
evlād-ı n.+ lerinden 17b/14

nesīm (Ar.) Hafif hafif esen, hoş ve latif
rüzgâr
mühebb-ı n.- i cüd 9a/15

neşr (Ar.) Belli bir ölçü ve âhenge
bağlı olmaksızın söz dizimi kurallarına
uygun anlatım şekli, manzum olmayan
yazı, düz yazı
n. 6b/8

nesne Belli bir ağırlığı, maddesi ve
hacmi olan her türlü cansız varlık, şey
n. 23a/15, 37a/6, 47b/6, 57a/10,
57b/16, 60b/15, 60b/16, 61a/8, 63b/10,
66a/7, 71b/9, 75a/12, 81b/8, 83a/4,

86a/15, 114b/13, 119a/1, 121b/3, 123b/3, 126b/9, 127a/3, 128b/3, 130b/7, 131a/4, 132a/3, 134b/3, 134b/15, 136a/7, 136a/11, 141a/14, 150a/15, 165a/5, 171a/16, 190a/8, 196a/15, 199b/16, 202a/16, 204a/16, 205b/5, 210a/6, 226b/9, 228b/12, 232a/15, 235a/17, 238a/7, 239b/3, 239b/4

n.- yi gayr-ı maḥalline 53a/16

n.+ de 37a/9, 78b/1, 178a/7,

ih̄tiyārumız/ih̄tiyārumuz

n.+ den 61a/9, 170a/13, 236b/9

n.+ dūr 114a/9, 134b/17

n.+ ler 44a/13, 54b/6, 91b/12

n.+ lerden 114a/15, 118b/12,

125a/14

n.+ lere 150b/8

n.+ leri 14b/3, 36a/15, 114b/5,

151b/5

n.+ nūḡ 43b/4, 62b/4, 99b/3,

118b/9, 135a/5, 164b/2, 164b/6, 164b/7,

189a/15, 198b/14

n.+ si 59a/12

n.+ sine 87a/2

n.+ ye 71b/7, 82b/14, 126b/2,

134a/15, 171b/1, 198b/14, 208b/15

n.+ yi 81b/16, 99b/11, 113b/3,

134b/17, 183b/8

N.+ yi 88a/6

neṣr (Far.) Belli bir ölçü ve âhenge bağlı olmaksızın söz dizimi kurallarına uygun anlatım şekli, manzum olmayan yazı, düz yazı

n. 37a/4

neṣrīn (Ar.) Yaban gülü, ağustos gülü, Mısır gülü, Van gülü gibi isimler alan bir cins gül

n. 227b/7, 228b/9

neṣrū'l-imamū'l-mu'teṣem n.

5b/7

neṣāt (Ar.) Sevinç, neşe, sürur

n. 177a/8

neṣr (Ar.) Yayma, dağıtma, saçma

ḥaṣr ve n.+ e 24b/3

neṣv (Far.) Gelişme, büyüme, gelişim

n. ü nemā 43a/7

neṣice (Ar.) Bir olay veya durumun sonunda meydana çıkan olay veya durum, sonuç

n.+ si 164a/15

nev' (Ar.) Cins, tür

n. 3b/10, 24b/12, 24b/17, 34a/5,

108a/3, 155b/1, 173a/9, 174b/12,

174b/15, 175a/6, 175b/4, 227a/8

n.- ı insāndan 39a/7

n.- ı maḥṣūṣdur 195a/14

n.- ı vāḥid olup 24a/1

ṭılsım-ı n.- i beṣer 25a/13

n.+ den 3a/17, 34b/3, 175a/5

n.+ dūr 162a/16, 169b/17

n.+ e 34b/3

n.+ i 208a/15

n.+ inde 175a/11

n.+ indendür 163b/13

n.+ ine 39a/10, 167b/9, 175a/8,

178a/4

n.+ inüḡ 176a/9

n.+ lerdür 175a/7

n.+ lerüḡ 175b/5

n.+ üm 11b/3

n.+ üḡ 1b/6, 33b/8, 159a/5,

162a/17, 162b/1

nev (Far.) Yeni

n. 12b/13

nevāhī (Ar.) Men edilen, yasaklanan şeyler

n.+ den 30a/6

nevāl (Ar.) Tâlih, kısmet, nasip

n. 9b/13, 15b/6

nevāle (Ar.) Gerekli yiyecek ve içecek şeyler, azık

n.+ nūḡ 28a/4

nev'an (Ar.) Cins ve çeşit bakımından

n. 41b/14

nevāzır (Ar.) Nazireler

n. 207a/9

nevbet (Ar.) Nöbet n. 49a/3	203a/12 n.+ sine 110b/17, 111a/10, 195a/7, 232b/4
nevm (Ar.) Uyku n. 52a/16 keşret-i n. 197a/10	niçe bk. nice n. 1b/4, 10a/16, 13a/8, 13a/13, 14b/14, 14b/15, 35a/14, 35b/3, 35b/4, 36a/2, 36a/10, 36a/15, 36b/10, 42a/10, 44a/2, 44a/3, 44a/13, 44a/16, 70b/15, 73b/13, 84a/1, 85a/7, 91a/5, 91a/11, 91b/17, 101a/6, 101a/11, 104b/6, 105a/11, 107a/16, 108b/17, 113a/8, 117b/2, 117b/13, 124a/2, 128b/17, 143b/8, 149a/11, 151a/7, 156b/1, 163a/8, 166b/4, 168a/16, 171a/8, 184b/3, 193b/17, 196a/11, 197b/3, 207a/15, 209b/13, 211a/12, 214b/11, 215b/12, 221a/2, 223b/6, 228a/1, 230a/13, 233b/15, 234b/6, 235a/2, 235a/15, 235b/13, 236a/8
nevmîd (Far.) Ümitsiz, meyus n. itmeyesün 21a/16	
nevs (Ar.) Tehir etmek n. eyle 221b/8	
neyle - Ne yapmak n.- yelüm 225b/15	
nez' (Ar.) Çekip çıkarma, koparma, sökme; çekip çıkarılma, koparılma n. 77a/15	
nezâfet (Ar.) Temizlik, paklık n. 33b/15	n.+ ler 145a/16, 162a/11 n.+ lere 219a/2 n.+ leri 219a/3
nezîr (Ar.) Şarta bağlı vaat n. 14b/10	n.+ si 12a/2, 12a/6, 107b/3 n.+ ye 209b/15 n.+ ye dek 140a/17, 209b/13
nış(ı)f (Ar.) Hak ve adâlete uygunluk, insaf, hakkâniyet n.- ı diyâr 106a/13 n.- ı evveli 222b/16 n.- ı şânîsi 222b/17 n.+ ı 227a/14 n.+ ında 51b/15 n.+ ını 69b/12, 70a/8, 80b/16, 227a/16 n.+ uş 227a/14, 227b/1 nışfü'l-leyl n.+ den 56b/7	niçün Niçin n. 46a/12, 46a/14, 46a/16, 51b/7, 52a/5, 73b/7, 74b/17, 111a/11, 112b/16, 144a/4, 146a/5, 185a/10, 219b/5, 225a/3, 225a/4
nice Çok, pek çok, birçok n. 42b/12, 43a/1, 43a/10, 44a/7, 48a/13, 49b/7, 50a/1, 53b/14, 60b/2, 60b/6, 60b/13, 61b/7, 64a/3, 67a/4, 68b/7, 69a/10, 84b/14, 111a/1, 112b/12, 112b/13, 112b/14, 113b/11, 119a/13, 119a/15, 125a/3, 127a/7, 135b/17, 143a/16, 151a/3, 153a/7, 153b/2, 158b/7, 163a/8, 170a/14, 176a/9, 182a/4, 187b/4, 189b/8, 200b/13, 207b/15, 208a/6, 208a/15, 213b/7, 228a/8, 230a/5, 234a/10 n.+ dür 66b/12, 116a/3, 116a/11,	nidâ (Ar.) Seslenme, çağırma, bağırma n. 51b/15, 87a/16, 88b/13, 89a/3 n. eyledi 236a/8 n. eyleye 87a/5 n. itdüm 175b/1, 237a/16 n. itdürdi 136a/4, 136a/12 n. idüp 21b/4, 21b/6, 21b/16, 62a/3, 88a/1, 110b/13, 128b/15, 172a/16 n.+ ların 55b/11 n.+ ya 51b/17
	nifâk (Ar.) İnsanlar arasında anlaşmazlıktan gelen ayrılık, ara bozukluğu n. 79b/16
	nigahbân (Far.) Bekçi, gözcü

	n.+ dur 205a/17		bāb-ı n.+ da 44b/14
niġār	(Far.) Resim, nakış n. 166b/12		n.+ dan sonra 126a/12 n.+ ı 136b/16 n. idesin 124a/8 n. itmege 124b/17 n. idüñ 182b/12 n. idüp 127b/13
niġād	(Far.) Huy, yaratılış, tabiat şirret-n. 3b/16 n.+ a 11a/6 n.+ muñ 1b/3		
niġāl	(Far.) Fidan n.- i kāmūrānı 11a/12 n.+ dūr 15b/5	Nil	Nil Nehri n.+ üñ 118a/2 N.+ üñ 117b/9
niġān	(Far.) Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış n. 27b/1 n.+ a 81b/10	nīl	(Far.) Çivit n.- ı niġāyet 7b/6
niġāt	(Far.) Huy, yaratılış, tabiat n.+ ı 220a/16	ni‘met	(Ar.) Lutuf eseri olan iyilik, ihسان, bağış n. 13b/14, 104a/9, 104a/10, 151a/10, 151a/12, 158a/15, 161a/3, 161a/4, 161a/6, 198b/11, 224a/3 n.+ e 50b/8 n.+ i 50b/6, 151a/16, 161a/5 nuşret-i n.+ in 104a/12 n.+ le 55a/8 n.+ lerden 151a/10 n.+ üñ 74a/1, 151a/16
niġāye	(Ar.) Son n. 62a/6, 212b/3, 232a/9	nişā	(Ar.) Kadınlar, nisvan n. 127b/3, 176a/7, 208a/16, 208b/3, 208b/4
niġāyet	(Ar.) Son n. 27a/13, 145b/12, 171a/15 nīl-ı n. 7b/6 n.+ de 160a/9, 193a/3 n.+ dedür 171a/4 n.+ e 38a/6 n.+ i 178b/16 n.+ in 164b/6 n.+ inde 147a/8 n.+ lerinden 13b/14	nişāb	(Ar.) Yeter derece, istenilen oran, kıvam n. 13b/6 n.+ larına 9b/5 n.+ uñ 15b/13 şihhat-ı n.+ uñ 9a/3
niġāyetsüz	Sonsuz n. 37b/7	nisbet	(Ar.) İki şeyin veya parça ile bütünün nitelik veya nicelik bakımından birbirine göre olan durumu, oran n. 23a/11, 139a/1, 189b/8 yāy-ı n. 19b/9 n.+ de 189b/6 n. eylediler 117a/7 n.+ i 188b/12 n. iderler 19b/10 n. itmeyesiz 29b/16 n. idüp 188a/15, 189b/2, 189b/9 n.+ le 164a/5, 178a/1
niġāb	(Ar.) Yüz örtüsü, peçe n.- ı taķşīrde 12b/13		
niġāġ	(Ar.) Bir kadınla bir erkeġin kānun nazarında karı koca sayılmalarını saġlayan işlem n. 38a/7, 50a/3, 126a/7, 127a/13, 190a/7 ‘aķd-ı n. 125a/2 n.- ı aġavātı 50a/8 ġuţbe-yii n.+ a 125a/12		

- n. olunur 225a/12
- nisvān** (Ar.) Kadınlar
n. 17b/14
n.+ a 80a/11
mülābese-yi n.+ dan 76a/6
n.+ ı 144a/14
n.+ ina 41b/5, 159b/10
n.+ larına 19b/10
- nişād** (Ar.) Yemin vermek
n.- ı dünyevīde 27b/11
- nişān** (Far.) İşāret, belirti, iz, alâmet
n. 8a/13, 143a/14, 168b/3,
222a/9, 230b/6
buğat-i fesad-ı n. 8a/6
‘aciz-ı n. 12b/5
n.+ ı 43a/2, 43a/3, 200a/9,
231a/17, 235a/13
n.+ lar 18b/15, 168b/6, 228b/17
n.+ ları 95a/3, 95a/4, 221a/14
n. olmak 2a/8
n.+ um 230b/6
- nişāngīr** (Far.) Nişangeç denen marangoz
âleti
tamām-ı n. 193a/3
- nişeste** (Far.) Oturmuş, oturan
n. 15b/2
- nīt** - Ne etmek
n.- e 141a/13
- nitekim** Cümle başında kendisinden önce
gelen cümledeki hükmü doğrulamak için
“gerçekten, hakikaten, nasıl ki ... olduğu
gibi” anlamlarında kullanılır
n. 2b/9, 11b/10, 12a/9, 19b/5,
20b/5, 25a/5, 26a/4, 27a/15, 30a/1, 31b/3,
32b/2, 33a/3, 34b/12, 34b/16, 36b/6,
37b/11, 41a/5, 50b/6, 50b/9, 51a/13,
53a/14, 54b/12, 55a/11, 57b/7, 59a/14,
59b/14, 60b/17, 62a/16, 63a/17, 64a/6,
64a/12, 74a/14, 80b/7, 92b/17, 94b/8,
94b/14, 95b/10, 100a/4, 100b/5, 100b/8,
100b/12, 101a/16, 101b/11, 102a/4,
103a/2, 103a/16, 103b/9, 103b/12,
105b/12, 106a/4, 107a/4, 107a/6,
114a/16, 117b/3, 122a/8, 122b/13,
124a/9, 128b/5, 129a/6, 129a/9, 130a/13,
130b/8, 130b/11, 130b/16, 131a/1,
131b/14, 131b/17, 132a/4, 132a/9,
132a/17, 132b/6, 132b/11, 133b/13,
134a/2, 134b/12, 135a/5, 135a/14,
136a/14, 136b/1, 137a/3, 139a/9,
139b/16, 140b/6, 140b/10, 140b/17,
141a/7, 146a/14, 147b/8, 148a/9,
148a/16, 149b/10, 149b/13, 153a/13,
154a/13, 154b/5, 154b/9, 154b/11,
155a/1, 155a/3, 155a/5, 155a/9, 155b/11,
156a/6, 156b/5, 156b/12, 157a/11,
158a/9, 159b/17, 160b/2, 160b/4,
160b/13, 161a/11, 161b/3, 161b/14,
162a/4, 162a/9, 164b/2, 164b/15, 165a/4,
165a/14, 165b/2, 165b/7, 167b/7, 170a/3,
173b/15, 173b/17, 177b/14, 178b/2,
179a/2, 180a/4, 182b/1, 186b/2, 187a/5,
188b/10, 188b/17, 189b/2, 189b/7,
189b/14, 190b/1, 191a/17, 191b/7,
191b/12, 192b/11, 196a/2, 196b/3,
199b/16, 205a/2, 214b/2, 222b/4, 228b/3,
232a/11
- niyāz** (Far.) Bir dileğin yerine
getirilmesi için yalvarma, yakarma, ricâ
n. 51b/14
n. idüp 21a/14
- niye** Bir şeyin sebebini sormak için
kullanılır; niçin, neden
n. 37a/15, 61a/6, 184b/7
- niyyet** (Ar.) Bir şeyi yapmayı önceden
kurma, zihinde tasarlama, yapmayı aklına
koyma, yapmaya karar verme
n.- ı ḥasene 33a/2
n.- ı şāliḥa 83a/9
n.- i ṭoğrı 195b/13
n.+ i 106a/5, 229b/10
n.+ ine 143b/9, 143b/17, 188a/1
n. itse 37a/14
n.+ leriñize 195b/12
n.+ üm 143b/7
- nizā‘** (Ar.) Çekişme, kavga,
anlaşmazlık, ihtilâf
n. 33b/12, 186b/1, 239b/5
el‘ ırq-ı n. 34b/10

- lākin n. 56b/2
- nīze** (Far.) Mızrak, süngü, kargı
n. 173a/13, 181b/9, 207b/10,
207b/13, 208a/5
n.- yi cānsitān 3b/15
n.+ yi 208a/5
- nīzeveş** (Far. + Far.) Mızrak gibi
n. 207b/15
- nokşān** (Ar.) Eksiklik, kusur
n. 125a/13, 185b/7, 186a/1,
186a/16, 187b/9, 211b/9
n.+ ı 215a/1, 225b/4
- nokta** (Ar.) Biçimi kalemin kâğıda bir
defa dokunması ile meydana gelen ben
gibi ufak şekil, benek
n. 166b/6, 221a/14
‘ayine-yi n. 223a/10
n.+ dandur 166b/13
n.+ dur 223a/10
n.+ ları 213b/17
- nol** - Ne ol-
n.- a 70a/14, 89b/15, 140b/2,
143b/2, 233b/3, 233b/4
n.- aydı 37b/9, 90b/4, 96a/8,
142b/8, 173a/7, 197b/8, 198a/7
n.- dı 28b/2, 42b/8, 219b/4
- nöbet** (Ar.) Sıra, nevbet
n. 62b/14
- nüküş** (Ar.) Nakışlar, resimler
n.- ı havā 10a/7
- numāyān** (Far.) Görünen, meydanda olan,
ayan, âşikâr
n. 25b/2
- nūn** (Ar.) Arap alfabesinin yirmi
beşinci harfi
n. 212a/1
feth-ı n.+ la 99b/3
kesr-i n.+ la 99b/14
- nūr** (Ar.) Gözle görülen aydınlık,
maddî şeyleri görmeye yarayan ışık, ziyâ
n. 59b/8, 59b/9, 61a/15, 88b/12,
88b/17, 103a/15, 133b/12, 134a/12,
194b/7, 218b/1, 240b/9
n.- ı imān 53a/2
minber-i n.- i muḳarrū 8a/15
n.+ dan 78a/11, 218a/17
n.+ dan ziyāde 165a/11
n.+ dur 197b/12
maḳarr-ı n.+ dur 218b/2
n.+ ı 170b/14, 181b/13, 219a/11
n.+ ıdur 115a/5
n.+ ını 58b/8
n.+ larınınuḡ 147a/16
- nūrlan** - Işıklanmak
n.- up 165a/3
- nūrlu** Aydınlık, parlak, ışıklı
n. 178b/10, 233a/6
- nuşh** (Ar.) Nasihat, öğüt
n. 76b/5
- nuşret** (Ar.) Yardım, (özellikle) Allah’ın
yardımı
n. 88a/10, 107b/2, 118a/4,
125b/15
n.- i İslām 3a/17
n.- i ni‘metin 104a/12
n.+ e 175b/13
n.+ i 122a/5
n.+ ine 104a/4
n. idüp 104a/2
- nuşuş** (Ar.) Doğruluḡu şüphe götürmez,
açık ve kesin hükümler, naslar
inzāl-ı n. 32b/5
- nuṭfe** (Ar.) Menî, bel
n.- yi Hām 26b/13
n.+ de 22b/9
n.+ leriñüz 192b/13
n.+ leriñüzden ötüri 193b/14
n.+ nūñ 26b/12
n.+ sini 22b/8
- nuṭḳ** (Ar.) Söz, konuşma, kelām
ecnās-ı n. 23b/9
şifāt-ı n. 23b/14
n.- ı hüsnden 211b/8

- n. itmege 43a/9
n.+ a gelüp 73a/12
- nu‘umet** (Ar.) Yumuşak
n. 178b/11
n.+ i 172b/17,
- nübüvvet** (Ar.) Peygamberlik, nebîlik
n. 50b/4, 51a/5, 51a/14, 52a/15,
52b/1, 150b/6
şeref-i n. 2a/10
‘aşr-ı n.+ de 163a/11
evā’îl-i n.+ de 140a/4
ma‘den-i n.+ den 187a/4, 192b/11
ehl-i beyt-i n.+ e 36a/7
munşab-ı n.+ e 25b/8
n.+ i 52a/13
n.+ inde 51a/2, 58b/5
n.+ ine 51b/3, 58b/17
n.+ lerine 11b/16
ihtilâf-ı n. olunmamışdır 11b/15
n. virdük 51a/15
n. virmişdür 51a/10
- nübüvvet** (Ar.) Nübüvvet
kelimesinin müennes şekli
hicret-i n.+ nün 145b/13
- nücüm** (Ar.) Yıldızlar
n. 224a/17
n.- ı hüdâ 4a/3
- nüfus** (Ar.) Kişi
n.+ uñ 30a/7
- nüfuz** (Ar.) (İçine) Geçme, (içe) işleme
n. etmemişdür 93a/7
- nükhet** (Ar.) Güzel koku
mānend-ı n.- i ‘ūd 9a/7
- nükte** (Ar.) İnce bir anlam taşıyan, zekâ
eseri olduğu için hoşça giden zarif ve
düşündürücü söz
n.- yi zībâdan 11a/11
n.+ ye 95b/11
- nümâ** (Far.) Gösteren
n.- yi aşhâb-ı belâgât 14b/11
- nümayân** (Far.) Görünen, meydanda olan,
ayan, âşikâr
n. 193a/16
- nümüne** (Far.) Nitelikleri hakkında bir
fikir vermek üzere bir bütünden alınan
parça, örnek
n. 206b/8
- nümüd** (Ar.) Görünmek
n. 13a/1
- nüşha** (Ar.) Bir yazıdan çıkarılan sûret,
yazılı bir şeyin benzeri, eşi, tıpkısı
n.- ı maṭbū‘ anuñ 240b/8
- nüzhetgâh**
n.- ı sa‘âdet 15a/15
- nüzül** (Ar.) Yukarıdan aşağıya inme
n. 128a/7
sebeb-i n.- ı ayet-ı kerîme 32a/12
n. eylediler 23a/2
n. itmedin 16a/9, 36b/14
n. idüp 180b/3
sebeb-ı n.+ u 58a/6
n.+ unda 30a/10
nüzülü’l-kurân n. 191b/14
- o** O
o. 178b/1, 185a/7, 193a/6,
198b/14
o.+ dur 33a/15, 116b/10, 190b/8,
190b/10, 234a/6
- od** Ateş
o. 65b/6, 77b/17
cehennem o.+ ı 85b/11
o.+ lar 48b/14
- odun** Yakılmak üzere kesilmiş ağaç
o. 65b/3, 65b/5, 196b/14, 197a/1
o.+ ı 197a/6
- oğul** Oğul
o.+ larınun 25a/9
- oğlan** Erkek çocuk; delikanlı
o. 24a/3, 46a/1, 46a/6, 46a/14,
46b/1, 46b/5, 46b/9, 46b/10, 46b/13,

47a/3, 47a/4, 47a/6, 47a/9, 47b/4, 47b/5,
47b/8, 47b/11, 48a/5, 48a/7, 48a/12,
48a/15, 48b/1, 48b/7, 49b/10, 64b/16,
72b/15, 73a/8, 73a/11, 73a/15, 116a/15,
149a/2, 152b/7, 159b/1, 159b/10,
160b/10, 174a/5, 215a/15, 239a/1
o.+ a 46a/15, 47a/2, 47b/3,
47b/10, 159b/11
o.+ dur 49b/12, 72b/11, 119a/5,
159a/17
o.+ ı 47b/3, 48a/1, 48a/3, 48a/5,
48a/8, 48a/11, 48a/17, 109b/4, 212b/10
o.+ lar 108b/2, 108b/17
o.+ larıdır 97a/8
o.+ larına 170b/4
o.+ larında 75a/17, 238b/17
o.+ larından 196b/7, 238b/8
o.+ ları 107a/9
o.+ u 46a/3, 48b/5, 48b/6, 48b/9,
49b/6, 239a/2

oğlancık Oğlan kelimesinin küçültme eki
almış şekli

o. 73b/1, 73b/5, 73b/7
o.+ lar 98b/2, 98b/4
o.+ um 53b/15, 54a/17
benüm o.+ um 53a/13

oğlanlık Delikanlılık
o. 221b/6

oğul Cinsiyeti erkek olan evlât
o. 42a/15, 46a/15, 46b/11, 55a/2,
55a/15, 55b/13, 55b/15, 56a/1, 56a/5,
56a/8, 56a/16, 56b/1, 56b/11, 56b/15,
56b/16, 57a/2, 57a/9, 57a/15, 57a/17,
57b/11, 58a/1
o.+ ı 19b/3, 19b/4, 20b/8, 21b/8,
21b/15, 22a/15, 28b/5, 31b/2, 49a/4,
49a/12, 51b/1, 53b/6, 53b/11, 59b/15,
59b/16, 121b/10, 121b/13, 122a/9,
133b/17, 152b/1, 156b/2, 159a/11,
159b/9, 159b/12, 160b/7, 161a/9, 174a/5,
184b/17, 190b/15, 191b/2, 204b/8,
204b/9, 204b/13, 240b/16
o.+ ıdır 50b/17, 58a/13, 58a/14,
149b/2, 149b/13, 160a/3, 185a/3, 222b/9
o.+ ım 161a/6
o.+ ına 53a/12, 53b/7, 54a/16,
121a/10

o.+ ını 17a/17, 104b/2, 121a/1
o.+ ını 160b/7, 160b/9, 184b/17
o.+ ısını 185b/17
o.+ lar 159a/14
o.+ lara 159a/13, 186a/1
o.+ ları 23a/1, 157b/15, 186b/8
Hâm o.+ ları 23a/6
Yâfeş o.+ ları 23a/4
o.+ larıdır 158a/5
o.+ larından 26a/9, 217a/4
o.+ larını 18a/7, 18a/10
o.+ larum 21a/14
o.+ larumdan 159a/15
o.+ um 121a/13
o.+ umı 73a/17
o.+ u 49a/6

oguz Oğuz
o. 199a/11

oğşa - Okşamak
o.- yu dutmak 200a/2

oğ Yay denilen âletle fırlatılan ve
ucunda sivri bir demir bulunan ince kısa
değnek, tir, sehim, nâvek
o. 48b/3, 48b/6, 48b/7, 212b/17,
216b/14, 238b/1
o. atdı 218b/13
o.+ a 222b/1
o.+ dan 222b/1, 222b/5
o.+ ın 238b/10
o.+ ını 212b/17
o.+ lardan 238a/14
o.+ larumdur 238a/13

oğı - bk. oku -
o. 114b/14
ezân o.- da 29a/4
o.- duğdan sonra 130a/8, 142b/17
o.- mağ 99b/17, 100a/1
o.- ya 146b/11
ezân o.- ya 29a/1
ezân o.- yan 140b/15
o.- yup 114a/10

oğıyvir - Hemen okumak
o.- di 122a/16

oğu - Bir yazıda anlatılmak istenen

mānāyı anlamak, öğrenmek
o.- dı 30b/4, 116b/3, 120a/4,
145a/1, 151b/4
süre-yi o.- dı 77b/5
o.- duğı 115a/3
o.- duğıuz 114a/1
ezān o.- duğda 146b/9
o.- duğları 230a/15
ezān o.- madı 144b/10, 145a/4
o.- madıñ mı 203b/3
ezān o.- mağa 144a/15
o.- ması 168b/5
o.- rlar 97b/12
ezān o.- yarağ 146b/2, 147a/2
o.- yup 76b/10

oğun - Bir yazının ne olduğu gözle
çözölmek veya yüksek sesle söylenmek;
öğrenilmek
o.- duğı 146b/10

ol - Olmak
ferahñāk o. 221b/7
ırağ o. 195a/9
meşğöl o. 90b/1
rāzi o. 57a/6
şāğ o. 221b/17
şāhid o. 203b/8
tābi' o. 33a/10
tālib o. 234b/16
o.- a 3a/5, 3b/11, 4b/1, 6b/9, 9a/3,
11a/12, 11a/14, 13a/12, 13b/10, 15a/9,
15a/16, 15b/7, 20b/1, 29a/14, 30b/3,
30b/12, 31a/15, 34a/6, 34a/10, 39a/11,
53a/4, 53a/7, 53a/8, 55a/2, 59a/14,
59a/16, 61a/14, 61b/4, 61b/5, 61b/6,
61b/9, 61b/14, 61b/15, 66a/9, 67b/10,
68a/4, 70b/5, 74a/17, 76b/4, 79a/12,
79b/5, 79b/10, 85b/11, 85b/16, 86a/8,
86a/13, 86a/17, 87a/6, 87a/9, 88a/16,
88b/12, 89b/10, 90b/14, 91a/14, 92a/6,
98a/12, 98a/13, 99a/13, 117b/12,
117b/15, 118a/11, 122b/17, 123a/12,
130a/4, 130a/13, 142b/10, 146b/7,
150a/9, 152a/16, 159b/6, 159b/14,
171b/2, 172a/2, 172a/7, 177a/14,
177b/10, 177b/16, 177b/17, 178b/4,
178b/5, 178b/6, 178b/7, 178b/8, 178b/9,
178b/10, 178b/11, 178b/13, 178b/15,
178b/17, 179a/14, 179a/16, 179a/17,

179b/2, 179b/3, 179b/4, 179b/5, 179b/7,
179b/10, 179b/11, 179b/13, 179b/14,
179b/15, 179b/16, 179b/17, 180a/1,
180a/2, 180a/3, 180a/4, 180a/11,
180a/12, 180a/14, 182a/3, 182a/4,
185a/4, 186a/15, 188b/6, 192b/10,
193a/7, 193a/8, 195a/8, 197a/5, 200a/16,
201b/17, 204b/1, 205b/13, 207b/17,
208b/5, 208b/6, 208b/7, 208b/8, 208b/10,
208b/11, 208b/13, 209b/1, 209b/2,
215b/8, 216a/10, 217a/10, 222b/3,
224a/5, 226b/1, 228b/15, 228b/16,
230b/12, 232a/5, 232a/6, 237b/7, 237b/8,
238a/8, 239b/4, 240b/11

dāhil o.- mazlar 67b/9

hāşıl o.- a 135a/8, 151a/3

lāzım o.- a 112a/15

mahlūt o.- a 165b/11

manzūr o.- a 15a/11

ma' lūm o.- a 106a/11, 123b/12,
127a/17, 129a/7, 130b/6, 132b/9, 138b/5,
145a/11, 152a/17, 158a/10, 158b/8,
165b/5, 169b/17, 176a/5, 182a/10,
186b/13, 187b/15, 189b/12, 190a/11,
190b/12, 199a/15, 199b/17, 206a/16,
232a/8

ma' lūmı o.- a 230b/11

muğālif o.- a 202a/11

muttehid o.- a 23b/14

muvāfiğ o.- a 37a/12

mülāyim o.- a 208b/7, 208b/9

mümkün o.- a 20a/2

müncerr o.- a 142b/11

münferid o.- a 177b/3

münkād o.- a 20a/5

müsteħağ o.- a 199b/9

müstezād o.- a 147b/8

müşārik o.- a 85a/4

müyesser o.- a 23b/17, 151b/1

sağf o.- a 62a/2

şenk o.- a 179b/1

tābi' o.- a 120a/1

teşbih o.- a 159b/6

vāşıl o.- a 84a/7

zāhir o.- a 193a/17

zā'il o.- a 223b/1

o.- acağım 117a/10

ķā'im o.- acağına 95a/12

o.- acağ 56a/2, 110a/3, 110b/5,
115a/10, 116a/9, 125b/3, 132a/11,

166b/2, 188a/14, 205a/10
hâkim o.- acağ 21b/14
mâni^c o.- acağ 56a/4
o.- acağdur 113a/17, 196b/8
o.- alar 37b/10, 63b/8, 64b/17,
76b/3, 79b/5, 88b/13, 107b/16, 110a/6,
130a/13, 147a/5, 151b/15, 174b/16,
189a/3, 206b/9, 232a/7
cem^c o.- alar 88b/7
ğâlib o.- alar 79a/12
haşr o.- alar 79b/6, 147a/15
helâk o.- alar 66a/9
madbûğ o.- alar 36b/17
mülâki o.- alar 89b/10
müntefi^c o.- alar 56b/9
müsâ^c id o.- alar 108a/14
yoldaş o.- alar 87b/7
o.- aldan berü 220b/11
o.- alıdan 141a/15
müyesser o.- alıdan 142a/5
hâdım o.- am 84a/9
sâhir o.- am 47a/5
vâşıl o.- am 73b/12
zâlim o.- am 73b/8
o.- an 2a/12, 7a/10, 8a/17, 9a/7,
9b/10, 9b/15, 11b/3, 13b/1, 16b/6, 16b/9,
17a/5, 17a/9, 18a/2, 18a/7, 18a/10,
18a/12, 18b/5, 18b/12, 18b/15, 19a/10,
23a/12, 26a/7, 26b/10, 27a/5, 27a/11,
27a/17, 31a/2, 32b/1, 33a/18, 33b/8,
34a/2, 34a/8, 34b/5, 34b/10, 34b/14,
35a/9, 35a/10, 35a/12, 36a/4, 36a/5,
38a/15, 38b/4, 39a/9, 43a/5, 43a/7, 45a/3,
46b/8, 46b/16, 49a/8, 49a/16, 52a/6,
53b/17, 54a/6, 54b/13, 55a/1, 55a/8,
56a/17, 57a/1, 57a/7, 57b/12, 59a/15,
63a/8, 63a/11, 65b/2, 66a/8, 69a/7,
70a/14, 70b/9, 70b/13, 70b/16, 71b/15,
71b/17, 72a/15, 73b/17, 78b/5, 82a/4,
85b/12, 88a/10, 88b/9, 90a/15, 93a/6,
99a/7, 99a/8, 99a/9, 99a/12, 99a/13,
99b/10, 100b/16, 103b/7, 104b/13,
104b/17, 105a/10, 107b/7, 107b/8,
107b/10, 108a/1, 109a/4, 109b/15,
111b/14, 117a/2, 117b/5, 118a/17,
120a/17, 120b/13, 121a/12, 121b/12,
122b/14, 125a/6, 125a/7, 125b/13,
127a/14, 127b/17, 133a/17, 134a/12,
136b/3, 138b/4, 140a/2, 140a/12,
140a/16, 142a/2, 147a/7, 147a/9,

151b/10, 151b/16, 157a/2, 157a/15,
157b/8, 158a/5, 158b/5, 158b/11,
159a/15, 159b/2, 159b/15, 160b/4,
161b/3, 165a/5, 165b/3, 165b/10,
166a/15, 166b/6, 166b/10, 166b/13,
167a/1, 167a/11, 167b/13, 168a/12,
168a/14, 168b/3, 169a/9, 169a/16,
170b/6, 172a/11, 173b/7, 174a/5,
174a/16, 174b/7, 175a/11, 176a/12,
176a/14, 176b/8, 177b/15, 179b/2,
180b/14, 181a/3, 181a/4, 183a/5,
183a/11, 185a/16, 186a/5, 186a/12,
187b/11, 188a/6, 188a/15, 188a/16,
188b/5, 189a/16, 191a/7, 191a/14,
192a/10, 192b/8, 193a/2, 193b/5, 193b/7,
195a/5, 196a/9, 197b/17, 198a/11,
199a/15, 201b/2, 201b/10, 206a/8,
206a/9, 206b/15, 206b/17, 207a/1,
207a/12, 207b/2, 208b/15, 208b/16,
209a/16, 209b/16, 210b/6, 210b/14,
211a/1, 211b/4, 212b/14, 214a/6, 215a/5,
215b/4, 217b/7, 218a/6, 218a/11, 221a/6,
222a/8, 222a/17, 222b/2, 222b/14,
223a/3, 223b/7, 223b/12, 224b/13,
226a/11, 227a/16, 228b/17, 229a/8,
230a/16, 231b/2, 232b/16, 234a/8,
235a/6, 235b/5, 235b/13, 235b/14,
236b/15, 238b/14, 239b/1, 239b/9
bârid o.- an 167b/15
dâhil o.- an 87a/8, 106a/4
eşref o.- an 170b/13
fâyh o.- an 23a/13
hâdiş o.- an 177a/1
hâşıl o.- an 75a/10, 209a/16
hayrân o.- an 234a/4
lâyih o.- an 34a/9
lâyık o.- an 158a/11, 187a/12
lâzım o.- an 14b/4
mâlik o.- an 169a/4
manşuş o.- an 23b/4
ma^c hüd o.- an 63a/10
mâ^c il o.- an 165b/8
meknün o.- an 24b/15
mensüb o.- an 149b/2
mestür o.- an 171b/14
meştür o.- an 163a/3
meşhür o.- an 72b/7, 96a/4,
193a/2
mevcüd o.- an 163b/3, 235b/10
mevzu^c o.- an 24b/16

mezkūr o.- an 58a/16
mezkūr o.- an 39a/7, 42a/8,
165b/5, 206b/3
muhtaş o.- an 19a/11
mu^ç tād o.- an 169a/3
muvāfiq ve vāqı^ç o.- an 16b/15
mücelled o.- an 134b/13
müfred o.- an 55b/4
mühim o.- an 13a/15
mükerrem o.- an 155b/15
mülāyim o.- an 14b/5, 169b/16
mülāzım o.- an 103b/16
mündemic o.- an 11b/6
münker o.- an 55b/4
mürtefi^ç o.- an 206b/11
müte^ç allıq o.- an 76b/7
nāzil o.- an 230a/10
nāzile o.- an 17a/6, 102a/6
pākdāmen o.- an 114a/17
reste o.- an 138b/10
şādr o.- an 192b/11
sırāb o.- an 138b/11
şāmil o.- an 200a/13
şehīd o.- an 155b/17
ţālib o.- an 99b/6, 234b/16
vāqıf o.- an 236b/11
vāqı^ç o.- an 74a/4, 88b/2, 91b/15,
106a/15, 128a/8, 206a/16
vārid o.- an 16b/14, 75b/14,
84a/17, 102b/6
vāride o.- an 17a/6, 206a/17
vāriş o.- an 134a/2
zēbiḥ o.- an 190b/16
zıkr o.- an 106a/11, 117a/11,
135a/4, 160b/3, 160b/11, 181a/6, 184b/8,
196b/10, 216b/15
ziyāde o.- an 16b/12
o.- ana 50b/9, 167b/2, 207a/8,
221a/4
zırūḥ o.- ana 167b/2
o.- anda 133b/17
o.- andur 164b/2, 164b/8
o.- anı 33a/17, 68a/3, 195b/6
lāzım o.- anı 110b/8, 119b/13
o.- animuzı 113a/7
o.- anını 206b/6
o.- anlar 4b/8, 26a/10, 26a/12,
56b/9, 195a/14, 208b/4
idrāk o.- anlar 177b/4
mālik o.- anlar 205a/8

muṭallā o.- anlar 229b/5
mübtelā o.- anlar 82b/3
şehīd o.- anlar 76b/5
vācib o.- anlar 57b/2
o.- anlara 25b/9, 37b/7, 186b/17,
200a/15
helāk o.- anlara 205a/12
muhtaş o.- anlara 234a/6
o.- anlarda 78b/17
tābi^ç o.- anlarda 117a/4
o.- anlardan ötüri 193a/15
sābiq o.- anlardandır 123b/17,
139a/6
o.- anlardır 57b/11
o.- anları 30b/16
muḳayyed o.- anları 42b/9
muttaşıl o.- anları 27b/11
o.- anların 39a/8
meşhūr o.- anların 17b/15
o.- anların 48a/15, 78b/4, 89a/12,
157b/9, 195a/13, 196b/2
ḥādım o.- anların 85a/11
o.- anın 100a/5, 164b/12
ḳati^ç o.- anın 57b/5
o.- asın 33a/9, 155b/7, 155b/9,
177b/13, 226b/13
dūr o.- asın 56a/16
ğālib-ı muṭlaq o.- asın 61a/10
ḳādir o.- asın 61a/6
mağfūr o.- asın 56a/12
mübtelā o.- asın 46b/12
vāşıl o.- asın 58a/3
o.- asız 41a/15
fāriğ o.- asız 61b/8, 61b/10
o.- avuz 91a/16
emān o.- avuz 64b/8
mümtāz o.- avuz 231a/10
o.- aydı 11b/11, 198a/8
maḳbūl o.- aydı 197b/9
naşib o.- aydı 37b/11
vāqı^ç o.- aydı 62b/16
ḳādir o.- aydım 130a/9
o.- ayduk 95b/13
o.- ayın 143b/4
müsteḥaḳ o.- ayuz 112a/13
o.- dı 3a/5, 15a/14, 22b/1, 23a/3,
26b/14, 37a/15, 46b/17, 47a/1, 51a/13,
65b/1, 65b/6, 65b/7, 65b/10, 74b/2,
77b/15, 117b/11, 125a/9, 129a/14,
132b/6, 140a/1, 143a/13, 144a/2, 149a/7,

152b/16, 153b/6, 166a/3, 178b/2,
184b/16, 201a/16, 216a/8, 216b/6,
221a/11, 221b/4, 222a/9, 223a/5, 227a/9,
228a/10, 230b/14, 237a/2, 240a/8
ārāste o.- dı 3a/3
bīnā o.- dı 47a/10
dāhil o.- dı 106b/12
dā'im o.- dı 233a/12
emīn o.- dı 236b/9
fāriğ o.- dı 77b/7
hākīm o.- dı 212a/2
hāmīl o.- dı 119a/10
hāşıl o.- dı 47b/2, 62a/9
hayrān o.- dı 213b/5
hayrān o.- dı 69b/17
karīb o.- dı 146a/4
lāzım o.- dı 200a/13
maħmūm o.- dı 32a/3
maħşūş o.- dı 150b/6
mālik o.- dı 66b/17, 236a/15,
239a/11
ma'lūm o.- dı 24b/9, 27a/11,
120b/11, 142a/8, 236b/12
meşhūr o.- dı 46b/10
meyli o.- dı 81b/3
muğtem o.- dı 78a/10
muħabbet o.- dı 238a/9
muterrā o.- dı 4a/15
mürd o.- dı 124a/4, 124b/6
nāzil o.- dı 32a/12, 122b/10,
128a/5
nāzile o.- dı 103a/1
pāk o.- dı 62a/8
peydā o.- dı 224b/3
şabāh o.- dı 124a/16
şābit o.- dı 41b/12, 236b/12
şābit kadem o.- dı 120a/12, 129a/2
sebeb o.- dı 77a/15
şāyi' o.- dı 184b/7
tamām o.- dı 124b/10
tesliye o.- dı 32a/13
taraf o.- dı 105b/2
vākıf o.- dı 236b/8
vāşıl o.- dı 46b/3, 46b/14, 120a/2,
220a/12
zāhir o.- dı 25a/13, 174a/12,
192a/13, 237a/5
o.- dı mı 216a/17
o.- duğınuğ 15b/4
o.- dılar 48b/12, 84a/5, 129a/1,

207a/13, 208b/3, 212a/14
cem' o.- dılar 106a/13, 113b/16
dāhil o.- dılar 231a/4
düşmān o.- dılar 112b/6
hayrān o.- dılar 198a/14
hāzır o.- dılar 102b/10, 103b/16
helāk o.- dılar 48a/15
mālik o.- dılar 213b/10, 235b/16
mecrūh o.- dılar 102b/11
mesrūr o.- dılar 8a/10
meşgūl o.- dılar 68a/15
muķīm o.- dılar 107a/16, 117b/3
munţazır o.- dılar 144a/15
mūbtelā o.- dılar 142b/4
mūsteħaķ o.- dılar 89b/3
mūstevli o.- dılar 49b/5
nā'il o.- dılar 89b/12
pişmān o.- dılar 72a/4
sākit o.- dılar 83b/4
ţālib o.- dılar 137a/16
vāşıl o.- dılar 54b/14, 67b/14,
82a/2
ğālib o.- dınuğ 49b/1
o.- duğı 27a/5, 35b/8, 36b/4,
45a/9, 52b/10, 59a/14, 68a/16, 136b/16,
139a/8, 139b/1, 140a/1, 145b/7, 154a/17,
162b/5, 163a/2, 171a/17, 185b/7, 185b/9,
188b/6
ğālib o.- duğı 122a/2
hālāş o.- duğı 80b/17
hāmīl o.- duğı 191a/9
haşr o.- duğı 202a/1
hayrān o.- duğı 224b/6
lāzım o.- duğı 176b/13, 200a/15
maħhūr o.- duğı 104a/3
mālik o.- duğı 201b/13
ma'lūm o.- duğı 36b/13
mezķūr o.- duğı 41a/8
murādum o.- duğı 14b/3
müntemī o.- duğı 20b/4
mūnteşir o.- duğı 187a/14
mūsta'mel o.- duğı 94b/5
ravza-ı rıdvān o.- duğı 102a/17
sebeb o.- duğı 36b/2
şehīd o.- duğı 156a/2
tecdīd o.- duğı 8a/12
zāhir o.- duğı 192b/2, 220b/12,
221b/1, 233a/15
o.- duğıçün 99b/7, 139a/14,
152b/1, 188b/17, 189b/1, 225b/5

- ğālib o.- duğıçün 59a/16
o.- duğı hālde 166a/2
mu^ç tedil o.- duğıdur 177a/10
mürtefi^ç o.- duğıdur 74b/10
vāqı^ç o.- duğıdur 222a/11
tābi^ç o.- duğıımı 127a/6
tābi^ç o.- duğıımız 113a/9
o.- duğıın 27b/7, 29a/16, 31a/14,
54a/10, 67b/6, 70b/14, 71b/1, 71b/2,
168a/12
maħrūm o.- duğııı 90a/16
sebeb o.- duğıın 22b/11
o.- duğıına 12a/14, 12a/15, 22b/10,
95b/1, 168a/4, 197a/15
ğālib o.- duğıına 175a/4
māni^ç o.- duğıına 214a/8
müsteħaķ o.- duğıına 43b/2
şādıķ o.- duğıına 113a/15
o.- duğıında 51a/1, 51a/4, 132b/16
o.- duğıından 65b/12, 65b/15,
216b/5
muķābil o.- duğıından 74a/15
işāret o.- duğıından mā^ç adā 12a/16
o.- duğıından ötüri 19b/8, 188a/13,
234a/13
meşğūl o.- duğıından ötüri 213b/1
o.- duğıını 127a/13, 140a/13,
216b/10
manşūr o.- duğıını 122a/7
vāşıl o.- duğıınızda 108a/9
o.- duğıınıı 18b/17, 19a/2, 19a/7,
19a/10, 104a/7
ıtlāķ o.- duğıınıı 19a/3
ķādir o.- duğıınız 114a/13
mübtelā o.- duğıından ötüri 223b/8
o.- duğıınız 230b/10
tābi^ç o.- duğıınız 112b/14
o.- duğıım 166a/9, 224a/11
emīn o.- duğıım 214b/12
ħariş o.- duğıım 213b/3
ħayrān o.- duğıım 225a/6
mālik o.- duğıım 213b/10
ma^ç rūf o.- duğıım 164a/6
mensūb o.- duğıım 164a/3
^çāşıķ o.- duğıım 236b/12
o.- duğıımdan ötüri 235b/2
o.- duğıın 31a/9
o.- duğıınıı 16a/2, 16a/6
mālik o.- duğıınız 201b/1
maħzūn o.- duķ 117b/10
- vāşıl o.- duk 142a/9
o.- duķca 240b/14
o.- duķca 162b/10, 240b/10
lāzım o.- duķca 38a/3
muķīm o.- duķca 110a/11
şāğ o.- duķca 155b/5
o.- duķda 52b/17, 66a/5, 79b/10,
115b/17, 194a/11, 203a/14
ħāşıl o.- duķda 192b/9
maħlūt o.- duķda 209a/17
murād o.- duķda 53a/1
nāzil o.- duķda 56a/11, 103a/4
vāşıl o.- duķda 130a/6, 143a/3,
144b/10
o.- duķdan şonra 25a/10, 51b/6,
159b/16, 162b/6, 231a/3
cem^ç o.- duķdan şonra 125a/11
fāriğ o.- duķdan şonra 144b/4
fevt o.- duķdan şonra 127b/6
ħāşıl o.- duķdan şonra 159a/7
muķarrer o.- duķdan şonra
143a/15
nāzır o.- duķdan şonra 10b/11
o.- duķları 19b/14, 23a/10,
162b/15, 163a/3, 163a/5, 163a/6, 171b/2
ħādım o.- duķları 80b/12
mā^çmūr o.- duķları 105b/1
mübtelā o.- duķları 78b/1
^çāşıķ o.- duķları 178a/6
o.- duķların 11b/16, 230b/1
o.- duķlarına 162b/9
o.- duķlarında 3b/13, 200a/5
ħāzır o.- duķlarında 120a/11
muħteliţ o.- duķlarından mā^ç adā
11b/14
o.- duķlarından şonra 163b/5
muķīm o.- duķlarından şonra
124a/2
o.- duķlarını 109b/17
muħālif o.- duķlarınıı 109b/11
helāk o.- dular 48a/7, 121b/16
o.- dum 185b/12, 188a/12,
233b/12
mübtelā o.- dum 52b/6
münķād o.- dum 121a/12
^çāşıķ o.- dum 165b/10, 211a/13,
221a/6
rāzı o.- dum 239b/16
vaķf o.- dum 225a/2
^çāşıķ o.- dum ğayrı 238b/13

o.- duḡ 46b/12, 90a/12, 234a/8,
236a/5

ḡālib o.- duḡ 186b/2

ḡalāṣ o.- duḡ 52b/5

mālik o.- duḡ 71b/6

‘āṣıḡ o.- duḡ 174a/11

vāṣıl o.- duḡ 90a/13

vāṣıl o.- duḡ mı 47a/3

lāyık o.- duḡuz 91a/1

o.- ḡıl 209b/4

o.- ıcaḡ 34b/10, 66a/3, 66a/17,
114a/7, 132b/16, 184a/10, 187b/8,
203b/6, 216b/5, 222b/5, 223a/11,
224b/16

dāḡıl o.- ıcaḡ 228b/3

esİR o.- ıcaḡ 107b/4

ḡāṣıl o.- ıcaḡ 184a/2

rāzi o.- ıcaḡ 202b/11

sebeb o.- ıcaḡ 210b/2

o.- inca 39a/3, 144a/2, 161b/1

o.- inca deḡin 49b/5

emİN o.- ma 56b/4

ḡāfil o.- ma 115b/16

ḡāṣıl o.- ma 210b/15

mefṡūn o.- ma 57a/11

ṣāim o.- ma 56a/4

o.- mada 197b/11, 225a/7

o.- madan 105a/3, 191a/16

ḡayrān o.- madan ḡayrı 238b/12

o.- madı 102b/11, 233a/11, 233b/4

ḡādir o.- madı 165b/13

muḡayyed o.- madı 22a/11

müfid o.- madı 31b/3

müyesser o.- madı 144a/10

rāzi o.- madı 237b/11

tābi‘ o.- madı 109a/15

vāḡı‘ o.- madı 154a/2

cem‘ o.- madın 34a/1

o.- maduḡı 27a/10, 166a/6, 201a/2

‘afv o.- maduḡı 25b/10

ḡādir o.- maduḡımız 174a/7

ḡādir o.- maduḡımızdan 114b/7

nāma‘lūm o.- maduḡından ḡayrı

68a/17

o.- maduḡınıḡ 15b/6

o.- maduḡınıḡ 19a/5

o.- madum 234a/1

o.- maduḡuz 150b/7

tābi‘ o.- maduḡuz 112b/17

o.- maḡa 41b/13, 95b/16, 125b/16,

128a/3, 141a/3, 171b/3, 192b/14, 193a/6,
193b/2, 222a/16

helāk o.- maḡa 173a/8

ma‘būd o.- maḡa 118b/8, 120b/6

maṡlūb o.- maḡa 177a/17

münḡaṡı‘ o.- maḡa 85a/16

‘āṣıḡ o.- maḡa 234b/11

tābi‘ o.- maḡa 119b/4

o.- maḡı 39a/3

o.- maḡın 11a/7, 14b/17, 36a/12,
59a/6, 81b/8, 95b/4, 144b/13, 158b/13,
169b/1

cem‘ o.- maḡın 209b/9

ḡādir o.- maḡın 105a/2

lāzım o.- maḡın 101b/2, 203b/17

meṣḡūr o.- maḡın 197a/11

muvāfiḡ o.- maḡın 205b/16

mükerrer o.- maḡın 159a/5

‘ādet o.- maḡın 199a/1

o.- maḡıçün 169b/6, 197a/2

ṡarıḡ o.- maḡıçün 233a/2

o.- maḡla 11a/5, 12b/7, 36b/7,
78b/3, 144b/13

fā’ıḡ o.- maḡla 170a/10

pur-jeng o.- maḡla 12b/11

o.- maḡla 7b/2, 9a/8, 10b/13,
29a/12, 95b/8, 105a/4, 159a/5, 194a/6,
195b/1

ḡāzır o.- maḡla 10b/10

mā’ıl o.- maḡla 10a/16

o.- maḡ 3a/6, 10b/3, 14a/1, 23a/1,
26a/5, 26a/17, 26b/2, 26b/13, 30b/7,
32b/2, 35b/5, 56b/1, 59a/8, 62a/10, 68b/9,
74a/14, 137a/7, 177a/16, 184a/4, 187b/5,
196a/16, 201b/14, 230b/6, 231b/13

āḡāḡ o.- maḡ 78a/1

beh o.- maḡ 41b/15

bİNā o.- maḡ 47a/2

cefā dİde o.- maḡ 12b/9

esİR o.- maḡ 26a/7

ḡādım o.- maḡ 86b/4

ḡāzır o.- maḡ 136a/4

maḡṣūṣ o.- maḡ 26a/1

muḡayyed o.- maḡ 183b/10

mürüvvet o.- maḡ 34b/12

niṣān o.- maḡ 2a/9

ṣerİf o.- maḡ 52a/9

zūlm o.- maḡ 111b/17

o.- maḡdan 52a/9, 79b/15

ḡark o.- maḡdan 55b/17

o.- maḳdur 23a/17, 134b/15,
217b/17, 218a/2, 228b/16
ḳādir o.- maḳdur 169a/1
o.- maları 16a/10
maḳbūl o.- maları 33b/10
ḥaṣr o.- maların 27b/13
o.- malarına 163b/17
āzād o.- mamağın 147b/17
‘āṣiḳ o.- mamış 234b/8
o.- mamışdur 35a/14, 191b/6
ma‘lūm o.- mamışdur 162a/11
muḳadder o.- mamışdur 8b/9
mūn‘adim o.- mamışdur 211b/1
vāṣıl o.- mamışdur 44a/10, 73b/14
tābi‘ o.- mamışlardur 109b/14
ḡāfil o.- maḡ 35b/14
o.- masa 39a/2, 39a/3, 42a/6,
54a/4, 58b/15, 62b/15, 204b/4
muḳayyed o.- masa 187a/17,
199b/13
munḳaṭi‘ o.- masa 34b/7
mūtekebbir o.- masa 161a/4
vāḳıf o.- masa 53b/13
o.- ması 6a/16, 96a/2
o.- masıdur 12b/12
naṣīb o.- masın 21b/11
o.- masına 183b/14
ḡarḳ o.- masına 121b/16
o.- masını 118a/4, 129a/15
o.- masun 193b/3
vāḳıf o.- masun 55b/10
o.- maya 31a/17, 42a/10, 61a/8,
61b/6, 83a/17, 86a/9, 143b/2, 177b/12,
238a/7
fāriḡ o.- maya 238a/8
māni‘ o.- maya 83a/7
muḥarrer o.- maya 6a/17
mūkerrer o.- maya 6a/15
o.- mayacaḳ 50a/14, 204a/1
o.- mayalar 205a/9
mālik o.- mayalar 205a/14
o.- mayan 37a/17, 132a/10
tābi‘ o.- mayanı 107b/12
tābi‘ o.- mayanları 50a/15
o.- mayaydı 80a/12, 209b/6
o.- mayım 126b/9
o.- mayınca 132a/12
o.- mayup 16a/4, 19a/8, 23a/14,
23b/17, 25b/7, 26b/2, 27b/2, 31a/9,
31a/13, 32a/17, 32b/17, 35b/1, 67b/16,

122a/6, 157b/9, 166b/17, 195b/5, 207b/1,
219b/1, 225b/4
ḳādir o.- mayup 145a/6
maḥṣūṣ o.- mayup 26a/6
muṭi‘ o.- mayup 63a/5
ta‘zīm o.- mayup 123b/5
o.- maz 11a/14, 26b/5, 26b/8,
26b/10, 55b/14, 64b/15, 69a/8, 83b/3,
84b/12, 91a/12, 96a/12, 105a/11,
115b/13, 147a/8, 180a/16, 191a/12,
239b/5
o.- maz mı 83b/3,
ḳā‘im o.- maz 67a/8
lerzān o.- maz 11a/13
māni‘ o.- maz 187b/10
muḥṭāc o.- maz 95b/15
munḳaṭi‘ o.- maz 35a/8
mu‘azzeb o.- maz 79a/1
mūsteḥaḳ o.- maz 151a/14
mūyesser o.- maz 211a/2
piṣmān o.- maz 56a/17
sālim o.- maz 56a/17
o.- maz mı 135b/5
o.- mazdı 105a/3, 160b/13, 194a/4
çāre o.- mazdı 154a/4
ḳādir o.- mazdı 139b/6
maṭlūb o.- mazdı 209b/9
o.- mazdur 215a/16
laḡv o.- mazdur 239a/12
o.- mazlar 67b/9, 173b/4
‘āṣi o.- mazlar 67a/12
o.- mazum 141b/12
o.- miṣ 107a/15, 109a/9, 122a/12,
167a/5, 208b/2, 209b/12, 232a/6 22b/15,
25b/17, 34a/10, 212b/8
bedr o.- miṣ 166b/5
ḥādım o.- miṣ 88a/16
ḥāzır o.- miṣ 90b/6
helāk o.- miṣ 199a/7
ḳā‘im o.- miṣ 85b/5
mes‘ūd o.- miṣ 151b/15
meṣḡūl o.- miṣ 204a/3
murdār o.- miṣ 113a/4
mūlemmā o.- miṣ 179b/15
mūrtedd o.- miṣ 123b/8
mūrtesim o.- miṣ 214b/6
mūsteḥaḳ o.- miṣ 199b/3
ṣādr o.- miṣ 208b/1
sehl o.- miṣ 62b/5
ṣehīd o.- miṣ 76b/6

vāşıl o.- miş 104a/4
vārid o.- miş 195a/15
zāhir o.- miş 26b/14
fevt o.- miş idi 17b/3
o.- mişdur 1b/10, 2b/2, 5b/4,
7b/11, 8b/8, 8b/16, 11a/3, 14b/9, 15a/2,
23a/14, 36a/3, 36a/13, 44a/15, 51a/7,
59a/2, 83b/8, 101a/8, 102b/1, 129a/13,
135b/11, 139a/10, 148a/14, 156b/3,
162a/4, 176b/11, 182a/15, 187b/8,
187b/14, 188b/5, 191b/11, 213a/5,
222a/10
āzād o.- mişdur 148a/2
bahār-i kerem-ı mütেকāşere o.-
mişdur 13b/17
böyle o.- mişdur 198b/15
cem^c o.- mişdur 198b/5
dāhil o.- mişdur 106a/8
dür o.- mişdur 192b/5
ğarķ o.- mişdur 55b/15
hāşıl o.- mişdur 139a/3
haşin o.- mişdur 25a/12
hāzır o.- mişdur 147b/17, 148a/12,
154b/9
mālik o.- mişdur 236b/5
hāzır o.- mişdur 139a/11
işāret o.- mişdur 222a/12
ķul o.- mişdur 216a/4
ma^c lūm o.- mişdur 35b/9, 177a/1
ma^c mūr o.- mişdur 8b/6
meşğūl o.- mişdur 225a/7
meşhūr o.- mişdur 147b/13
muvāfiķ o.- mişdur 35b/2
mürtefi^c o.- mişdur 148b/7
müstemirr o.- mişdur 154a/5
müşerref o.- mişdur 101a/16
nāşī o.- mişdur 166b/9
nāzil o.- mişdur 93b/7, 156a/8
nāzile o.- mişdur 102a/13
şābit o.- mişdur 20b/5
sebeb o.- mişdur 75b/4
vāķı^c o.- mişdur 20a/1, 24b/1,
24b/11, 92a/1, 93a/15, 94b/2, 95b/16,
99b/1, 100b/7, 106a/16, 129a/9, 129b/4,
132b/14, 158a/13, 159a/10, 180b/6
vārid o.- mişdur 25a/5, 75b/8,
93a/9, 93b/5, 94a/12, 94b/13, 152a/11,
155a/6, 164b/3, 172b/5, 187a/5, 194a/1,
195b/9
vāriş o.- mişdur 134a/1
vāşıl o.- mişdur 134a/16

zāhir o.- mişdur 43a/2
meşğūl o.- mişlar 89b/15
o.- mişlardur 2a/15, 3b/4, 12a/3,
22b/1, 23a/7, 36b/9, 107b/5, 145a/16
mübtelā o.- mişlardur 83a/8
müşerref o.- mişlardur 173b/14
tābi^c o.- mişlardur 109a/3
o.- mişsın 128b/4
muķayyed o.- mişsın 204a/5
o.- sa 15a/2, 26a/16, 26b/1, 26b/4,
26b/12, 26b/13, 29b/4, 31a/17, 32a/17,
42a/7, 47a/1, 53b/3, 53b/16, 53b/17,
54a/1, 54a/2, 54a/5, 54a/6, 54a/8, 75b/2,
84a/13, 95a/14, 123b/5, 124a/14,
140a/13, 141a/14, 147a/10, 156a/5,
159b/9, 187b/4, 196b/7, 204a/17,
205b/10, 210b/1, 210b/3
cem^c o.- sa 20a/13
hāşıl o.- sa 54b/11, 57b/16
ittihād o.- sa 24a/1
ķā'im o.- sa 93b/8
mālik o.- sa 224a/1
mübtelā o.- sa 80a/17
zāhir o.- sa 213a/2
o.- salar 87a/2, 91b/8
vāşıl o.- salar 119b/10
zāhir o.- salardı 207b/12
ķādir o.- sam 80b/1
ğā'ib o.- saņ 57b/15
o.- sun 1b/2, 4a/10, 22b/6, 54b/8,
62a/5, 75b/5, 75b/6, 75b/7, 83b/15,
110b/6, 112a/17, 113b/3, 115a/9,
119b/17, 120b/4, 120b/5, 121b/4, 121b/5,
126b/8, 127a/17, 131a/9, 132b/5, 136b/9,
144b/5, 144b/15, 176b/9, 180b/16,
182b/4, 182b/8, 183a/1, 183a/10, 183a/4,
186a/16, 195b/8, 195b/14, 195b/15,
209b/4, 220a/14, 222a/17, 227a/12,
231b/2, 239a/3, 239a/4
fedā o.- sun 79b/1, 180b/15,
223b/12, 228a/4, 235a/4, 235a/12,
236a/17
ğarķ o.- sun 48a/11
hāşıl o.- sun 232a/4
ma^c lūm o.- sun 91b/17, 125b/7,
126a/5, 162b/2, 167b/8, 170b/9, 205a/3
mel^c ūn o.- sun 22a/13
mübārek o.- sun 89b/16
nāzil o.- sun 3a/11
ma^c lūm o.- sunki 100a/11

o.- sunlar 22b/6, 48b/15, 112b/12
cem^c o.- sunlar 68b/5
o.- ucağ 163b/16, 165b/11,
187b/6, 192b/16, 193a/5, 195b/13, 196a/5
i^c tibār o.- unacağ 174b/9
muğalled o.- ucağ 163b/6
ta^c yir o.- ucağ 194a/15
zāhir o.- ucağ 164a/15
ırağ o.- un 113b/7
vaşf o.- unan 119a/8
zıkr o.- unandur 23b/5
o.- unca 34b/7
ğarāb o.- unca 65a/1
ğādīm-i ıtlāk o.- unduğunuğ 16b/5
o.- unmadın 16a/8
o.- unuz 195a/6
o.- uğ 77b/2, 116b/14, 146a/6
dāhil o.- uğ 89b/17
fāriğ o.- uğ 103b/5
ğāzır o.- uğ 136a/14
ğarīn o.- uğ 105a/13
muğārīn o.- uğ 90a/6
şādumān o.- uğ 116b/16
o.- up 2a/11, 2b/7, 4a/4, 7b/7,
7b/8, 8a/11, 8b/3, 10b/14, 10b/17,
11b/13, 13b/9, 13b/13, 13b/16, 14b/2,
19a/6, 19a/9, 21b/13, 22a/17, 23a/7,
25a/9, 26a/17, 26b/5, 26b/7, 27b/6, 28b/7,
28b/16, 32b/15, 33b/12, 34b/3, 34b/8,
35a/11, 35a/16, 36b/17, 41a/7, 45b/16,
46a/5, 46b/14, 47b/2, 47b/15, 49b/11,
51a/7, 52a/9, 52b/7, 53a/2, 55a/3, 56a/12,
56a/16, 61a/15, 61b/9, 61b/13, 65b/10,
65b/12, 66a/17, 66b/16, 69b/17, 71a/5,
72a/4, 77b/6, 79b/16, 82a/12, 84a/11,
86b/9, 87a/14, 88b/7, 89a/2, 90b/13,
90b/15, 91a/5, 91a/14, 94b/6, 94b/11,
95b/9, 96b/11, 99a/17, 103a/6, 104b/8,
107b/1, 107b/15, 109b/8, 111a/17,
112a/1, 116a/16, 120a/12, 121a/11,
125b/9, 133b/1, 134a/17, 136a/12,
137a/1, 137a/16, 139a/12, 139a/17,
139b/12, 143a/11, 144b/13, 147a/1,
149a/14, 155b/6, 157a/16, 158b/17,
159a/6, 160a/10, 160b/7, 163a/4,
167b/13, 169a/1, 171b/1, 178b/11,
178b/13, 178b/17, 179a/1, 179b/3,
179b/7, 179b/9, 184a/3, 187a/14, 187b/2,
187b/12, 189b/7, 191a/6, 192b/3,
192b/10, 193a/4, 195b/5, 200a/4, 202a/7,

207a/17, 214a/15, 214b/3, 220a/1,
228b/1, 229b/13, 231b/7, 235a/9,
235a/10, 237b/3
āşikāre o.- up 197b/17
batıyār o.- up 35b/7
cem^c o.- up 107b/5, 110b/2,
144a/14, 230b/13
dāhil o.- up 109b/13, 142a/1
dāīm o.- up 139b/15
emīn o.- up 128b/16
enzār-ı erbāb-ı kerem o.- up
13b/10
ferahnāk o.- up 17a/3, 96b/5
fezāhat-ı mestūr o.- up 50a/10
ğālib o.- up 118a/5, 168b/5,
206b/16
ğarğ o.- up 48a/15, 121b/15
giriftār o.- up 89b/4, 194b/14
ğādiş o.- up 176b/10
ğalāş o.- up 48a/16
ğariş o.- up 199a/6
ğāşıl o.- up 41a/15, 147b/8,
177a/8
ğavāle o.- up 104b/13
ğāzır o.- up 3b/3, 48b/8, 101a/4,
148a/4, 154b/7
helāk o.- up 151a/3
ğilāf o.- up 129a/16
ırağ o.- up 119b/17, 235a/15
ğadem o.- up 61a/11
ğādir o.- up 43a/8
kāfir o.- up 63a/7
kedğūdā o.- up 42a/13
küşāde o.- up 178b/14
mağkūk o.- up 10a/8
mağlūt o.- up 215a/6
mağrūm o.- up 151a/4
mağbūl o.- up 34b/1, 115a/11,
115a/12
mālik o.- up 59b/4, 168b/17,
217b/11, 219a/2, 238b/15, 240b/13
māni^c o.- up 64b/7
mā'il o.- up 46a/9
ma^c lūm o.- up 149a/12, 192a/12
mā'mūr o.- up 231b/17
māye-yi mübārek o.- up 35b/3
mecrūh o.- up 207b/17
medbuğ o.- up 27a/9
meksūr o.- up 188b/11
melik o.- up 59b/16

	memlū o.- up 53a/7	şermende o.- up 194a/13
	mest o.- up 217a/12	tābi ^ç o.- up 50a/4, 89a/1, 126b/12,
	meşğul o.- up 53a/5, 57a/11,	135a/7
118a/4	mevcūd o.- up 36a/11, 100a/7	tamām o.- up 39a/15
	muḥakḳaḳ o.- up 16a/5	tamām-ı emīn o.- up 107a/11
	muḥālif o.- up 16a/2	tercümān o.- up 110b/8
	muḥşan o.- up 82a/12	tūşebīn o.- up 13b/14
	muḥtażar o.- up 146a/3	ümmü'l-kitābide muḥarrer o.- up
	muḳābil o.- up 117b/9	16a/11
	muḳadder o.- up 10b/15	vāḳıf o.- up 22a/12
	muḳayyed o.- up 18b/9, 104b/11	vāḳı ^ç o.- up 17b/10, 24a/2, 130b/2
	mūnis o.- up 223a/6	vārīş o.- up 84a/5
	munḳaṭı ^ç o.- up 109b/2	vāşıl o.- up 78a/2, 91b/8, 106b/4
	mu ^ç ammer o.- up 26a/16	zāhib o.- up 11b/16
	mübārek o.- up 209b/3	zāhir o.- up 33b/13, 142b/15,
	mübtelā o.- up 91a/13	166b/7, 198b/10, 207b/14, 212b/9,
	mükerrem o.- up 33a/1	237a/9
	mülḥaḳ o.- up 55a/1	zebūn o.- up 109b/3
	mümtāz o.- up 230b/7	zelīl o.- up 52a/8, 117b/13
	mümted o.- up 211a/2	ziyāde o.- up 147b/6
	münḳaṭı ^ç o.- up 119a/6	fāriğ o.- up ğayrı 144b/10
	münḳaṭı ^ç o.- up 160b/4	o.- up şonradan 15b/6, 19a/4
	müntemī o.- up 34b/9	o.- ur 2b/6, 6a/12, 13a/12, 26b/7,
	mürtedd o.- up 124a/3	26b/11, 28a/7, 28a/8, 28a/9, 33a/1, 34a/1,
	müstemir o.- up 124b/5	40a/9, 40a/10, 43a/8, 50a/1, 50b/6,
	müşābih o.- up 184a/2	56b/16, 58a/13, 71b/4, 73b/11, 79b/10,
	müşennef o.- up 12a/5	80b/16, 83b/8, 84a/11, 84b/15, 85a/6,
	müşerref o.- up 164a/7	86b/8, 95b/10, 100a/4, 116a/10, 131a/11,
	müşterek o.- up 85a/15	134b/9, 136a/11, 137a/6, 139b/8,
	müteferriḳ o.- up 90a/6	139b/10, 144b/7, 150a/14, 150b/15,
	müteğayyir o.- up 124a/14	151a/11, 158b/9, 165a/17, 168a/1,
	müteşaddī o.- up 145a/17	168b/6, 175a/3, 176b/15, 182b/10,
	nādīm o.- up 76a/8	183a/2, 183b/2, 183b/3, 184a/11, 187a/1,
	nā ^ç il o.- up 10a/16	189a/4, 189b/14, 190b/8, 192a/17,
	nāzil o.- up 29a/5, 103a/11,	194a/5, 199b/3, 203a/13, 207a/7, 209a/3,
150a/7	nev ^ç -ı vāḥid o.- up 24a/1	209a/4, 209a/7, 210b/2, 220b/5, 223a/11,
	çādet o.- up 50a/6	223a/12, 223b/4, 224b/15, 228b/3,
	çāğmā o.- up 47a/2	229a/17, 229b/2, 239b/10, 239b/16
	perverde o.- up 10a/1, 163a/10	o.- lur mı 91a/11, 142b/11,
	peydā o.- up 46b/4	142b/17, 150a/14
	pişmān o.- up 73a/13	emīn o.- ur 134a/13
	rāğıb o.- up 124a/7	ğālib o.- ur 175a/16
	rażı o.- up 84a/14	ḥāşıl o.- ur 36b/13, 223a/13,
	rāzı o.- up 231b/5, 238a/6	238a/10
	rencide o.- up 73a/3	ḥelāl o.- ur 214a/11
	şābit ḳadem o.- up 124a/5	ḳādir o.- ur 2b/5
	sebeb o.- up 13b/11	lāyıḳ o.- ur 91a/11
	şād o.- up 57b/17	maḥv o.- ur 50a/10
		maḳbūl o.- ur 33a/2, 150a/14
		mālik o.- ur 169a/5

melūḡ o.- ur 57b/17
 menşüb o.- ur 207a/9
 merdūd o.- ur 33a/3
 mesrūr o.- ur 188b/16
 mükerrerem o.- ur 28a/7
 müsteḥaḡ o.- ur 79b/17
 müyesser o.- ur 142b/11, 142b/17
 sālīk o.- ur 169a/5
 sebeb o.- ur 85a/16
 vāşıl o.- ur 38b/7
 müyesser o.- ur mı 142b/13
 naşīb o.- ur mı 142b/8
 o.- ur mıyın 150b/9
 o.- urayın 144b/16
 o.- urdı 58b/10, 58b/11, 62b/6,
 96a/4, 124b/15, 141a/7, 141a/17, 166b/1,
 166b/3, 180a/7, 214b/17
 ḡaşıl o.- urdı 197a/1
 inzāl o.- urdı 194b/12
 mu' aṭṭale o.- urdı 24a/2
 münhezim o.- urdı 58b/15
 sāyebān o.- urdı 42b/15
 ḡāzır o.- urdum 184b/11
 şā'im o.- urdum 154a/3
 o.- urduḡ 181b/7
 o.- urduḡuz 91a/2
 ḡālib o.- urın 60b/14
 o.- urlar 26a/11, 26a/13, 35b/12,
 35b/13, 63b/12, 80b/6, 91b/10, 173b/3,
 177b/2, 182b/5, 182b/14, 183a/17
 emīn o.- urlar 86b/8
 ḡālib o.- urlar 202b/7
 maḡlūb o.- urlar 207b/17
 meşḡūl o.- urlar 63b/13
 mużāf o.- urlar 163b/7
 ṭālib o.- urlar 209b/10
 o.- urlar ḡayrı 42a/17
 o.- urlardı 91a/6
 o.- ursa 6b/1, 41a/14, 75b/5,
 82a/13, 96a/6, 112a/16, 117b/17, 128a/2,
 132a/14, 132b/5, 151a/15, 171a/13,
 176a/17, 176b/9, 186a/16, 193a/10,
 194a/4, 195b/8, 205b/1, 205b/2, 235b/8
 ḡālib o.- ursa 117b/15
 kāfir o.- ursa 50b/8
 maḡlūṭ o.- ursa 167b/14
 nażar o.- ursa 229a/16
 vāşıl o.- ursa 230b/9
 rāzı o.- ursın 155b/10
 o.- ursız 77b/2

o.- urum 124b/10, 224a/14
 o.- uruz 112a/7, 151a/4

ol O
 o. 2a/6, 3a/6, 3a/15, 3a/16, 3b/3,
 3b/10, 4a/1, 4a/2, 6b/14, 7b/14, 9b/13,
 11a/2, 11a/4, 11a/13, 11b/11, 13a/15,
 13a/16, 13a/17, 13b/4, 13b/7, 13b/14,
 14b/5, 15a/1, 15a/8, 16b/3, 18b/5, 18b/6,
 18b/16, 19a/15, 20a/2, 20a/3, 20a/14,
 20b/14, 21b/1, 21b/4, 22a/7, 22b/9, 25a/7,
 25a/13, 26a/10, 27a/12, 27a/15, 28a/6,
 28b/1, 28b/6, 29b/11, 31a/3, 31a/4, 31a/7,
 32b/15, 34a/12, 34a/17, 34b/1, 34b/4,
 35a/6, 36a/1, 36a/17, 36b/7, 36b/8, 37a/8,
 37b/7, 37b/8, 37b/15, 37b/17, 38a/2,
 38a/6, 38a/12, 38b/11, 38b/12, 38b/15,
 38b/17, 39b/5, 39b/6, 41b/2, 42a/16,
 42b/13, 42b/14, 43a/15, 43b/1, 43b/8,
 43b/10, 43b/13, 44a/9, 44a/14, 45a/13,
 45b/1, 45b/16, 46a/11, 46b/6, 46b/8,
 47a/6, 47a/7, 47a/9, 47a/10, 47a/11,
 47a/13, 47a/14, 47a/15, 47a/17, 47b/2,
 47b/7, 47b/9, 47b/12, 47b/14, 47b/16,
 48a/3, 48a/14, 48b/6, 48b/10, 48b/13,
 48b/14, 49a/10, 49a/12, 49a/14, 49a/15,
 49b/4, 49b/5, 49b/8, 49b/10, 50a/2,
 50a/10, 50b/5, 52a/11, 53b/16, 54a/2,
 54a/3, 54a/8, 54a/9, 54b/4, 54b/7, 54b/11,
 55a/5, 55b/17, 56a/1, 56a/3, 56a/11,
 56b/1, 56b/16, 57b/12, 57b/16, 57b/17,
 58a/10, 58b/7, 59a/7, 60a/3, 60a/9,
 60a/12, 60b/13, 61a/2, 61b/1, 61b/11,
 61b/12, 61b/14, 61b/15, 61b/16, 61b/17,
 62a/1, 62a/6, 62a/7, 62a/9, 62a/15,
 62a/16, 62b/2, 62b/8, 62b/9, 62b/10,
 62b/11, 62b/14, 63a/9, 63a/13, 63a/16,
 63b/3, 63b/4, 63b/9, 63b/10, 63b/11,
 64a/2, 64a/4, 64a/8, 64a/10, 64a/11,
 64b/2, 64b/11, 64b/15, 65a/4, 65a/5,
 65a/14, 65a/15, 65b/5, 65b/7, 65b/8,
 66a/9, 66a/11, 66a/13, 66a/14, 66b/12,
 67b/3, 67b/4, 67b/5, 67b/8, 67b/9,
 67b/14, 68a/4, 68a/10, 68b/9, 68b/12,
 68b/14, 68b/16, 69a/1, 69a/2, 69a/3,
 69a/5, 69a/7, 69a/11, 69a/15, 69a/17,
 69b/1, 69b/3, 69b/4, 69b/7, 69b/8, 69b/9,
 69b/10, 69b/11, 69b/12, 69b/13, 69b/14,
 69b/15, 69b/16, 70a/1, 70a/2, 70a/6,
 70a/7, 70a/8, 70a/11, 70a/14, 70b/3,

70b/4, 70b/9, 70b/11, 70b/13, 70b/16,
71a/2, 71a/3, 71a/6, 71b/11, 72a/9,
72a/10, 72b/3, 72b/8, 73a/11, 73a/12,
73b/2, 73b/5, 73b/7, 73b/10, 73b/12,
74a/1, 74b/15, 74b/16, 75a/4, 75a/6,
76a/8, 76b/2, 77a/12, 77b/1, 77b/15,
77b/16, 78a/8, 78b/13, 79b/4, 79b/8,
80a/7, 80a/8, 80b/3, 80b/14, 81a/1, 81a/8,
81a/14, 82a/5, 82a/7, 82a/9, 82a/10,
82a/11, 82a/12, 82a/13, 82a/16, 82b/1,
82b/2, 82b/3, 82b/8, 82b/9, 83a/2, 83b/7,
83b/12, 83b/16, 84a/6, 84b/1, 84b/3,
84b/5, 84b/12, 85a/10, 85a/17, 85b/4,
85b/7, 85b/8, 85b/11, 86a/5, 86a/6,
86a/10, 86a/14, 87a/2, 87a/6, 88a/3,
88b/8, 88b/9, 88b/10, 88b/12, 88b/17,
89a/1, 89a/8, 89a/13, 90a/10, 90b/4,
90b/5, 90b/7, 90b/10, 91a/3, 91b/1,
91b/2, 91b/8, 93a/7, 94b/16, 95a/4, 95a/7,
95a/11, 95b/17, 96a/1, 96a/10, 97b/6,
97b/8, 98a/10, 98a/13, 98a/17, 98b/15,
99a/5, 100a/6, 101a/2, 101a/4, 101a/6,
101b/2, 101b/7, 101b/13, 101b/16,
102b/11, 103a/3, 103a/4, 103a/5, 103b/1,
103b/8, 103b/11, 104a/9, 104a/10,
104b/3, 105a/10, 105a/11, 105b/5,
105b/9, 106b/4, 107a/10, 107b/1, 108a/1,
108a/3, 108a/9, 108a/13, 108a/14,
108b/4, 108b/5, 108b/7, 108b/11,
108b/14, 109a/3, 109a/4, 109a/6,
109a/14, 109b/4, 109b/9, 109b/16,
110b/7, 110b/9, 111a/1, 111a/13,
111a/16, 111b/3, 111b/5, 112a/2, 112b/4,
112b/5, 113a/1, 113a/2, 113a/16, 113b/1,
113b/9, 113b/14, 113b/15, 113b/16,
114a/8, 114a/10, 114b/12, 114b/15,
115a/9, 115a/14, 116a/15, 116b/14,
117a/7, 117b/10, 117b/11, 117b/16,
118a/2, 118a/8, 118b/2, 118b/8, 118b/11,
118b/13, 118b/14, 118b/15, 119a/3,
119b/1, 119b/16, 120a/5, 120b/7, 121b/9,
121b/12, 122a/12, 122a/15, 122b/5,
122b/10, 122b/12, 123a/8, 123a/9,
123a/12, 124a/4, 124a/9, 124a/10,
124a/11, 124a/15, 124b/6, 124b/14,
124b/15, 125a/12, 125b/5, 125b/12,
126a/1, 126a/9, 126a/10, 126a/15,
126a/16, 127a/11, 127b/11, 128b/5,
128b/7, 128b/9, 128b/11, 128b/16,
129b/1, 129b/4, 129b/11, 129b/12,

130a/2, 130a/11, 130b/14, 131a/1,
131a/5, 131a/6, 131a/7, 131a/8, 131a/13,
131b/11, 131b/14, 132a/7, 132a/8,
132a/16, 132b/4, 133b/7, 134a/1, 134a/6,
134a/8, 134a/10, 134a/12, 134a/14,
134a/17, 134b/2, 135a/4, 135a/15,
135a/17, 135b/8, 135b/9, 135b/14,
136a/17, 136b/7, 137a/3, 137a/9,
137a/10, 137b/12, 138a/7, 138a/12,
139b/5, 139b/13, 140a/8, 140a/10,
141a/2, 141a/9, 141a/10, 141a/17,
141b/3, 141b/5, 142a/4, 142a/8, 143b/1,
143b/10, 143b/16, 144a/1, 144b/6,
145b/11, 146b/5, 147a/11, 147a/12,
147a/13, 147b/1, 148b/4, 148b/12,
148b/14, 148b/15, 149a/4, 150a/1,
150a/6, 150a/15, 150a/16, 150b/1,
150b/3, 150b/11, 150b/14, 150b/15,
151a/6, 151a/10, 151a/11, 151a/12,
151a/13, 151a/16, 151b/4, 152b/15,
153a/5, 153a/6, 153a/8, 153b/10,
153b/13, 153b/17, 154a/1, 154a/10,
154b/3, 154b/13, 154b/16, 155a/14,
155b/3, 155b/10, 156a/1, 156a/7, 157a/1,
157a/2, 157a/7, 157a/8, 157a/9, 157a/11,
157a/15, 158a/14, 158a/15, 158a/17,
158b/6, 158b/16, 158b/17, 159a/4,
159b/10, 159b/11, 160b/7, 161a/4,
161a/5, 162b/10, 163b/6, 164a/10,
164b/8, 164b/12, 165b/7, 165b/14,
166a/1, 166a/13, 166b/7, 166b/8, 166b/9,
166b/10, 166b/12, 166b/15, 167a/7,
167a/8, 167a/10, 168b/1, 169b/7,
169b/17, 170a/2, 170a/4, 170a/12,
170b/6, 172a/1, 172a/11, 172b/8, 172b/9,
172b/12, 172b/15, 173a/7, 173a/15,
174a/4, 174a/7, 175a/13, 175b/3,
177a/13, 177b/13, 177b/15, 178b/1,
178b/1, 180a/6, 180a/7, 181a/1, 183a/14,
183b/16, 184a/1, 184a/13, 184b/9,
185a/7, 186a/9, 188a/9, 192a/4, 193a/6,
193a/15, 194a/6, 194a/7, 194a/10,
194a/12, 194a/14, 194b/3, 194b/6,
194b/14, 195a/7, 195b/1, 195b/2, 196b/1,
196b/10, 196b/11, 196b/13, 196b/14,
196b/15, 196b/16, 197a/1, 197a/3,
197a/6, 197a/7, 197a/8, 197a/10, 197b/6,
197b/11, 198a/6, 198a/11, 198b/14,
198a/17, 198b/6, 198b/14, 198b/16,
199a/7, 199a/13, 199b/5, 199b/11,

199b/14, 199b/15, 200b/7, 201a/6,
201b/13, 202a/6, 202b/16, 203b/1,
203b/6, 204a/2, 204a/16, 204a/17,
204b/4, 204b/6, 206a/2, 206b/1, 206b/7,
207a/13, 207b/14, 208a/9, 208a/12,
208b/12, 209a/9, 209b/1, 209b/9, 210a/8,
210a/12, 210a/13, 210a/15, 210b/2,
210b/14, 210b/15, 210b/16, 211a/4,
211a/11, 211a/14, 211a/17, 211b/3,
211b/8, 211b/11, 211b/12, 212a/15,
212b/6, 212b/9, 212b/17, 213a/1, 213a/3,
213a/7, 213a/9, 213a/10, 213a/11,
213a/12, 213b/13, 213b/16, 214a/3,
214a/4, 214a/6, 214a/10, 214b/9, 215a/4,
215a/7, 215a/9, 215a/11, 215a/13,
215b/2, 215b/16, 216a/16, 216a/17,
216b/4, 216b/13, 217a/3, 217a/7, 217a/9,
217a/11, 217a/15, 217b/2, 217b/9,
218a/8, 218b/3, 218b/16, 219a/15,
219b/7, 219b/10, 219b/11, 220a/13,
220a/14, 220b/8, 220b/14, 221a/10,
221a/15, 221b/1, 221b/3, 221b/9,
221b/11, 221b/12, 221b/14, 222a/5,
222a/7, 222a/10, 222a/11, 222b/9,
223a/11, 223a/12, 223a/17, 223b/1,
223b/8, 224a/2, 224a/4, 225b/3, 226b/8,
227a/8, 227a/11, 227b/3, 227b/4, 227b/5,
227b/13, 228a/9, 228b/7, 229a/2,
229a/11, 229b/1, 229b/13, 230a/7,
230b/4, 230b/6, 230b/9, 231a/1, 231b/6,
231b/12, 232a/6, 232a/10, 232a/17,
232b/8, 232b/10, 232b/13, 233a/1,
233a/2, 233a/4, 233a/11, 233a/15,
233b/4, 233b/8, 233b/13, 233b/16,
234a/4, 234b/10, 234b/12, 234b/17,
235a/2, 235a/12, 235a/14, 235b/2,
236a/14, 236b/2, 236b/5, 236b/16,
237a/6, 237a/7, 237b/13, 238a/14,
238b/1, 238b/5, 238b/6, 239a/2, 239a/13,
239b/9, 239b/11
o.+ dur 3a/3, 3b/10, 4a/15, 13a/15,
23a/13, 27b/15, 33a/15, 52b/6, 54b/15,
57b/13, 58a/6, 59a/3, 65a/5, 67b/3,
109b/11, 116b/10, 118b/8, 178b/3,
190b/8, 190b/10, 193b/4, 196a/10,
234a/6, 240b/7, 240b/12
a.+ na 101b/11, 134a/16, 139b/10,
194b/11, 215b/4, 222b/8, 231b/8
a.+ nda 6a/12, 6a/17, 9a/16,
17b/3, 17b/11, 19b/17, 26b/4, 26b/6,

41a/10, 42a/13, 48b/8, 62b/9, 63a/11,
64a/3, 64a/8, 64a/9, 67b/16, 69a/8,
72a/15, 78a/10, 93a/8, 107b/10, 119a/4,
122b/6, 123b/8, 130b/5, 130b/17, 132a/7,
142a/15, 144a/2, 152a/5, 197a/7, 210a/6,
226b/9, 226b/17, 234a/8, 235a/2
a.+ ndan 50a/11, 54b/9, 59b/15,
61b/10, 62a/15, 63b/4, 64a/5, 65a/17,
65b/6, 65b/9, 81b/7, 84b/5, 97b/8,
101a/7, 110a/13, 111a/8, 112a/4, 113a/1,
117a/9, 118b/17, 120a/12, 125b/15,
126a/9, 136a/12, 138a/7, 140a/5, 152b/7,
152b/8, 153a/8, 158b/14, 159b/9, 162a/4,
166b/14, 167a/6, 175b/15, 180a/17,
181b/1, 182a/1, 182a/4, 186a/16, 192b/4,
194b/16, 195a/9, 204a/13, 211a/12, 214a/9,
214a/14, 215a/9, 215b/4, 219b/13,
220b/14, 226a/9, 227a/5, 229b/14
a.+ ndan evvel 106a/6
a.+ ndan ğayrı 113b/2, 210a/6,
232a/15, 238a/7
a.+ ndan ötüri 23a/5, 25a/8,
59a/10, 112a/13, 145a/6, 167a/17,
176b/11, 195a/3, 225a/2, 237a/2
a.+ ndan özge 95a/11
a.+ ndan sonra 52b/1, 56b/12,
57a/1, 61b/12, 62a/9, 63a/8, 63a/16,
65b/4, 66b/4, 69a/1, 69b/5, 69b/10,
69b/12, 70a/5, 70a/8, 71a/1, 71a/5, 71a/7,
71a/11, 72a/12, 111a/2, 111b/11, 115a/7,
116b/1, 120a/10, 124b/6, 125a/4,
130b/15, 144b/7, 150b/10, 151b/2,
168b/15, 178a/3, 184b/5, 185a/6, 185b/3,
197a/4, 214b/4, 220a/8, 233b/16
a.+ mı 18b/3, 30b/16, 32a/1, 32a/6,
35a/2, 37b/2, 38a/6, 44a/9, 48a/1, 49a/8,
49b/1, 49b/13, 55a/15, 63b/7, 73a/6,
73a/9, 73a/17, 73b/4, 78a/11, 78a/12,
79a/16, 80a/4, 81a/7, 81b/14, 84a/6,
84b/4, 85a/5, 85a/17, 89a/10, 95a/10,
95a/14, 101b/12, 110b/5, 111b/4, 113a/2,
113a/17, 113b/5, 113b/6, 114a/5,
114a/11, 116a/9, 116a/12, 116a/13,
117a/10, 118a/13, 119a/4, 123b/2,
124b/10, 125a/2, 125a/6, 125b/6, 126a/8,
127b/7, 127b/10, 128a/2, 128a/14,
129b/7, 130b/10, 131b/8, 133b/5,
134a/11, 136a/8, 136a/10, 137a/1,
138a/10, 140b/4, 141a/14, 141b/2,
147a/11, 147b/14, 147b/15, 150a/9,

151b/9, 152a/3, 152a/7, 152b/6, 152b/16,
153a/13, 153b/2, 156a/1, 157a/3, 157a/6,
159a/2, 160b/17, 161a/5, 161a/15,
162a/3, 162b/2, 162b/11, 166a/15,
169b/4, 169b/11, 170a/10, 172b/11,
173a/15, 179a/9, 180a/8, 180b/2,
182a/11, 189a/12, 191b/3, 191b/9,
193a/1, 194b/15, 196b/13, 197a/8,
197a/9, 197b/12, 198b/12, 199a/2,
200a/12, 202a/1, 203b/17, 204b/5,
204b/14, 205b/10, 210b/6, 211b/14,
211b/15, 212b/8, 215b/2, 217b/6,
218a/17, 221a/8, 223a/17, 224a/11,
224b/13, 225b/6, 225b/17, 226b/16,
235a/1, 236b/12, 237a/16
a.+ nla 80b/5
a.+ nlar 167b/5
a.+ nlara 62a/14
a.+ nuş 2a/3, 2a/13, 2b/4, 2b/5,
6a/11, 6a/13, 13a/9, 17a/10, 25a/17,
25b/2, 32a/4, 33b/13, 34a/6, 35a/12,
35b/3, 35b/5, 38a/3, 39a/1, 43b/5, 45a/17,
45b/15, 46a/8, 50b/9, 50b/12, 54a/7,
54a/10, 59b/14, 60a/11, 60a/14, 62a/5,
64a/2, 65a/17, 70b/17, 73b/8, 75b/1,
78b/10, 78b/13, 79b/11, 81b/8, 82b/3,
83b/14, 84a/3, 85a/6, 85a/14, 86a/8,
89a/17, 91a/6, 95a/2, 96a/3, 96a/6,
96a/10, 96a/12, 96a/17, 100a/4, 100a/10,
101a/3, 101b/6, 101b/16, 102b/1, 103a/8,
103a/11, 105a/10, 107b/6, 111b/2,
113a/11, 113a/13, 113b/8, 113b/11,
113b/17, 114b/1, 115a/17, 117b/13,
118a/6, 118b/10, 120a/5, 120b/1,
121a/11, 121b/10, 122b/9, 124b/15,
125b/1, 125b/2, 126a/2, 126b/10,
126b/12, 127b/14, 134b/9, 136a/3,
137a/4, 139b/8, 139b/12, 140b/17,
141a/7, 150a/4, 150a/9, 150b/17, 151a/7,
151b/1, 158a/16, 158b/4, 158b/5, 158b/7,
158b/10, 159a/10, 159b/13, 160a/13,
161a/5, 165b/12, 166a/3, 166a/4, 166b/5,
166b/13, 168b/1, 168b/3, 168b/9,
169a/14, 169a/17, 169b/1, 169b/11,
170a/12, 172b/11, 173a/7, 173a/8,
174a/13, 174a/15, 175a/15, 177b/10,
177b/11, 178a/4, 178a/5, 181a/11,
181a/12, 181b/9, 184a/3, 186a/6,
186a/13, 189a/2, 192b/16, 193a/9,
195a/2, 195a/8, 195a/10, 196b/2, 196b/8,

197b/5, 198a/7, 198a/13, 198a/15,
198b/1, 198b/5, 198b/11, 199b/8, 200b/3,
202b/7, 202b/18, 203b/15, 204b/10,
206a/1, 207a/17, 208a/16, 208b/10,
208b/16, 208b/17, 209a/3, 209a/11,
209b/16, 210a/5, 210a/10, 210a/12,
210a/16, 210b/1, 210b/4, 210b/16,
211a/12, 211b/8, 211b/16, 212b/11,
212b/16, 213a/6, 213b/16, 214a/2,
214a/16, 214b/8, 215a/3, 215a/5, 215a/8,
215a/12, 216a/1, 216b/7, 216b/16,
217a/6, 217a/14, 217b/7, 217b/14,
217b/17, 218a/2, 218a/5, 218a/9, 218b/1,
219b/7, 219b/9, 219b/13, 220a/1, 220a/4,
220b/11, 221a/13, 222b/7, 223a/4,
223a/5, 223a/17, 223b/2, 224a/10,
225a/5, 226a/9, 226b/13, 227a/8,
227a/11, 227a/14, 227a/16, 227b/3,
227b/6, 228a/1, 228a/2, 228a/8, 229a/12,
229a/13, 232a/16, 232a/17, 232b/12,
232b/15, 233a/16, 233b/11, 234a/16,
234b/16, 235b/5, 235b/15, 235b/16,
236a/4, 236a/13, 236b/3, 236b/10,
236b/11, 237a/4, 237a/6, 237a/9,
237a/13, 237a/15, 237b/2, 237b/3,
237b/10, 237b/11, 238b/4, 238b/11,
238b/12, 239a/16, 239b/3, 239b/4,
239b/9, 239b/16, 240a/6
a.+ nuşün 23a/2, 28a/7, 28a/10,
32b/11, 38a/8, 45a/1, 50a/17, 53a/15,
59a/8, 64b/12, 72a/11, 75b/11, 81b/9,
82a/2, 105b/10, 109b/14, 126b/2, 133b/3,
149a/5, 167b/11, 177b/3, 188b/1, 188b/3,
190b/10, 193a/12, 233b/17
a.+ nuşündür 33b/17
a.+ nuşdur 221b/5
a.+ nuşla 1b/13, 29a/15, 29b/15,
30a/9, 50a/14, 53b/14, 54a/3, 62a/8,
65a/9, 75a/15, 94b/12, 101a/15, 111b/5,
111b/8, 120b/17, 137b/6, 153a/1, 160a/6,
188b/16, 194b/17, 196b/15, 197a/11,
211b/15, 214b/11, 220b/14, 225a/7,
230b/8
a.+ şa 5b/3, 15a/7, 15a/14, 27a/2,
28b/4, 33b/13, 38a/5, 42b/15, 43a/14,
51b/1, 53a/16, 54a/10, 54b/3, 54b/12,
59a/9, 59a/13, 59b/9, 59b/11, 59b/17,
60a/11, 60a/12, 60a/13, 60a/14, 60a/16,
62a/15, 62b/4, 62b/5, 62b/7, 63a/8,
63a/13, 63a/14, 65b/6, 73b/9, 74a/1,

74a/17, 75a/3, 75a/13, 75a/14, 77a/17,
77b/1, 77b/11, 78a/5, 80a/17, 81a/13,
81b/1, 82b/17, 84a/2, 87a/8, 90b/8,
93b/15, 95a/7, 101b/10, 103a/6, 108a/4,
108b/13, 109a/15, 111a/1, 112a/3,
113b/3, 113b/9, 114a/5, 114a/6, 115a/15,
116a/16, 117a/3, 117a/6, 117a/12,
123a/13, 124b/4, 125b/15, 126a/6,
126b/11, 127a/5, 127b/2, 127b/12,
127b/17, 128b/14, 131a/8, 131a/14,
131b/9, 132b/2, 134a/1, 135a/7, 139a/1,
139a/15, 140a/9, 140b/5, 141b/3, 144b/9,
147a/17, 148a/1, 151a/15, 152b/17,
153b/5, 153b/13, 154a/5, 158b/10,
161a/5, 166a/6, 166a/8, 168a/3, 170a/9,
172a/12, 174a/11, 180a/16, 182a/3,
183b/15, 185b/17, 186a/16, 188b/3,
188b/9, 189b/9, 194a/11, 194b/15,
197a/3, 198b/13, 199a/9, 199a/12,
200b/4, 200b/5, 200b/6, 200b/14,
200b/15, 207b/14, 211a/13, 211b/9,
211b/14, 212a/12, 213a/2, 213a/5,
214b/17, 216a/16, 216b/1, 218b/15,
219a/11, 219a/15, 223b/10, 223b/12,
225a/3, 225a/7, 225a/12, 225a/14,
225a/17, 226b/6, 229b/15, 233b/6,
233b/7, 233b/17, 234a/10, 234a/12,
236b/12, 237b/10, 238b/11

a.+ a degin 65a/16, 65b/5

a.+ a raġmen 43b/17

a.+ la 13a/14

olabil - Meydana gelebilmek

o.- rsiz 192a/4

olm - bk. olun -

i' tibār o.- up 228b/14

nisbet o.- ur 225a/12

olun - Olmak fiiline konu olmak

feth o.- a 76b/1

aşr o.- a 147a/17

istidlāl o.- a 24a/12

add o.- a 179a/1

redd o.- a 63a/9

şarf o.- a 151a/12

da' vet o.- acak 156a/5

zıkr o.- acak 57b/1

o.- an 100b/11

azār o.- an 90a/7

farz o.- an 70a/9

fehm o.- an 54b/15

izār o.- an 88b/15

i' t̄a o.- an 50b/8

naql o.- an 100a/2, 121b/6,
162b/3, 205a/3

nazm o.- an 206b/2, 220b/2

rivāyet o.- an 149a/9

ta' yīn o.- an 108a/17

taşnif o.- an 15a/1

zıkr o.- an 41b/8, 94b/3, 95b/11,
135a/9, 138a/5, 162b/4, 174b/12,
186b/16, 209a/7

rivāyet o.- andur 76b/9

o.- anlar 37b/8

o.- anların 141a/6

o.- dı 77a/15, 103a/15

beyyine o.- dı 103a/12

defn o.- dı 150a/1

feth o.- dı 30a/12

iqlāk o.- dı 64b/12

iktifā o.- dı 175b/8

iktifā o.- dı 39a/13

irād o.- dı 101b/2

naql o.- dı 30b/9, 31b/12, 78b/7,
80a/1, 88b/1

afv o.- dı 87a/7

rivāyet o.- dı 40a/13, 75b/16,
76b/16, 77a/6, 77a/9, 79a/4, 79b/12,
87a/10, 96b/13, 142a/10

řurū' o.- dı 39a/16

taşşil o.- dı 159b/17

taşşiş o.- dı 188b/3

tesmiye o.- dı 15a/4, 59a/13

zıkr o.- dı 40b/7

rivāyet o.- dı 30b/5

alk o.- duġı 22b/13

tařmīm o.- duġı 12a/10

iyā o.- duġıçün 58b/3

iqlāk o.- duġunuř 15b/15, 73b/16

ri' āyet o.- duġum 164a/5

alk o.- duġ 37a/8

zıkr o.- duġça 75b/12

o.- duġda 14a/5

o.- duġda 8a/13

feth o.- duġda 144a/1

atlı o.- duġda 49b/7

su'āl o.- duġda 123a/7

şarf o.- duġdan şonra 151a/17

iqlāk o.- dunuş 15b/5

- naẓar o.- ırsa 229b/2
murād o.- mada 159b/5
‘afv o.- madı 87a/7
ḥalk o.- madın 36b/14
o.- mağa 18b/10
rağbet o.- mağa 36b/2
zıkr o.- mağa 158a/11
zıkr o.- mağla 169b/16
kaṭ‘ o.- maḳ 20a/2
murād o.- maḳ 74b/1
ri‘āyet o.- maḳ 123a/1
men‘ o.- mamaḳ 234a/5
iḥtilāf-ı nübüvvet o.- mamışdur
11b/15
zıkr o.- mamışdur 149a/13,
184b/9
īrād o.- ması 205b/16
aḥz o.- masın 49b/3
teslīm o.- masın 108b/10
zıkr o.- mayacak 57b/2
beyān o.- mayan 45b/5
i‘tibār o.- mayup 27b/6
‘add o.- mayup 191b/11
o.- maz 87a/8
ṭaleb o.- mazdı 141a/3
o.- miş 69a/10
ḥalk o.- miş 150a/1
isti‘māl o.- miş 94b/6
iṭlāf o.- miş 59a/14
izāle o.- miş 85b/11
kaṭl o.- miş 139b/10
kaṭ‘ o.- miş 89b/13
naql o.- miş 184a/6
rivāyet o.- miş 49b/15
ta‘bīr o.- miş 209b/1
zıkr o.- miş 80a/5
o.- mişdur 18b/6, 117b/4,
131b/17, 138a/16, 145b/15, 157b/1,
188b/1, 222a/8, 225a/16, 228b/9
aḥz o.- mişdur 134b/16
beyān o.- mişdur 72b/16, 103b/9,
107a/5
‘add o.- mişdur 36a/14, 163b/2
ḥalk o.- mişdur 22b/14
ḥıfz o.- mişdur 119a/8
icrā o.- mişdur 2b/4
īrād o.- mişdur 41b/9
isti‘māl o.- mişdur 94b/3
kaşd o.- mişdur 172b/4
murād o.- mişdur 159b/17
naql o.- mişdur 130b/16, 140b/11,
156a/7, 186b/3, 205a/7
naẓar o.- mişdur 190a/6
‘āyān o.- mişdur 19b/6
ri‘āyet o.- mişdur 184b/9, 229a/15
rivāyet o.- mişdur 97a/14
şādr o.- mişdur 93b/17
şarf o.- mişdur 77a/2
taḳdīr o.- mişdur 2a/9, 37a/5
taşrīh o.- mişdur 103b/13, 122a/9
tenbīh o.- mişdur 18b/10
terbiye o.- mişdur 3b/12
vārid o.- mişdur 22b/15, 137a/3
zıkr o.- mişdur 92b/6, 93b/3,
93b/17, 100b/13, 103a/16, 106a/8,
111b/11, 121b/8, 123a/5, 140b/6,
146a/16, 156b/13, 220b/8, 225a/15
ziyāde o.- mişdur 231b/3
kaṭl o.- mişlar 107b/5
‘add o.- mişlardur 3a/1
ta‘yīn o.- mişlarıdur 158a/10
o.- sa 195b/4
beyān o.- sa 134b/12
istidlāl o.- sa 95b/2, 168a/5
o.- sun 125a/2
ittikāl o.- sun 108a/1
o.- up 88a/16, 88b/9, 197a/11
cefā o.- up 54b/10
cemāl ol.- up 15b/3
farḳ o.- up 232a/4
feṭḥ o.- up 187a/13
hisāb o.- up 89a/11
iḥtişār-ı kaşd o.- up 39a/13
imza o.- up 2b/1
īrād o.- up 101a/1
irāde o.- up 159a/4
kaṭl o.- up 58b/2
murād o.- up 74a/17
naẓar o.- up 190a/4
taḥyīr o.- up 52a/15
ta‘ṭīl o.- up 10b/2
taştīr o.- up 12a/11
tuzī‘ o.- up 44a/14
zıkr o.- up 12a/12
zūlm o.- up 87a/17, 89b/13
o.- ur 64b/13, 69b/11, 150b/16,
199b/15, 224a/6, 224b/14
o.- ur mı 69b/11
aḥz o.- ur 196a/3
cimā‘ o.- ur 188b/2

defn o.- ur 143a/11	o. 156a/12
fehml o.- ur 12b/1, 27a/8, 123b/4,	on iki On birden sonra gelen sayı
149a/10	o. 67b/13, 68a/12, 68a/13, 98a/12
hıdmet o.- ur 126b/4	on iki bin On iki bin
ıtlāk o.- ur 174b/17	o. 45b/11, 62b/12
intikāl o.- ur 159a/1, 159a/7	on sekizinci On sekiz sayısının sayı
irād o.- ur 41a/10	sıfatı
istidlāl o.- ur 24b/4	o. 145b/14
ıtlāk o.- ur 59a/15	onlar "O" zamirinin üçüncü çokluk
muḥabbet o.- ur 34b/16	şahsı
naql o.- ur 87a/4	
redd o.- ur 132b/5	
201a/6 rivāyet o.- ur 141b/17, 167b/4,	
şarf o.- ur 174b/10	
tafşıl o.- ur 101b/1	
zıkr o.- ur 118a/16, 135a/5	ora O yer
o.- urdı 141b/1	o.+ da 216b/15
ıktār o.- urdı 141a/17	o.+ dan 82a/15, 90a/6, 139b/7
terciḥ o.- urlar 175a/5	orta İki uçtan veya bütün noktalardan aynı
i' tibāt o.- ursa 172b/15	uzaklıkta olan yer
su 'āl o.- ursa 187a/2	o. 121b/15, 167b/5
isti' māl o.- uruz 37a/9	o.+ sına 48a/10, 48a/12, 60a/2,
oluş - Varlık kazanmak, ortaya çıkmak	65a/5
o.- mağa 62b/7	o.+ sında 34b/15, 48b/2, 51b/16,
omuz Vücutta boynun iki yanında kalan,	59b/3, 69a/16, 70a/16, 71b/13
kolların gövdeye bağlandığı kısım	o.+ sındadır 60a/8
o.+ ı 97b/5, 98a/7, 98b/6	o.+ sını 65a/16
o.+ ları 98b/7	orta boylu Ölçüsü küçük boyla büyük boy
on Dokuzdan sonra, on birden önce	arasında olan
gelen sayının adı	b. 167b/5
o. 57a/15, 98a/12, 137a/5,	ortalık Bulunulan yer, çevre, etraf
139a/8, 160a/8	o. 184b/16
on altı On beşten sonra gelen sayı	o.+ a 125b/13
o. 122a/10	o.+ dan 126a/9
on beş On dörtten sonra gelen sayı	oruc (Far.) İslâm dîninin beş şartından
o. 139a/9	biri olan, imsaktan güneş batıncaya kadar
on bin On bin	yeme, içmeden uzak durma şeklindeki
o. 62a/10, 68a/10	ibâdet
on bir Ondan sonra gelen sayı	o. tutmak 33a/13
o. 105b/2	o. tutuş 113b/4
on birinci On bir sayısının sayı sıfatı	'Osmanî (Ar.) Osmanlılar'la ve Osmanlı
	Devleti ile ilgili
	fürûğ-ı ḥānedān-ı 'o. 4b/12,
	38b/1

‘**Oşmāniyye** (Ar.) Osmānî kelimesinin müennes şekli

ḳabīle-yi celile-yi ‘O. 8a/17

ot Bir iki mevsim veya bir yıl, pek azı da daha fazla yaşadktan sonra kuruyan, toprak üstündeki kısımları odunlaşmayıp yumuşak kalan küçük bitkilerin ortak adı

o. 66a/6

o.+ lar 142b/10, 167b/15

otla - (Hayvan) Dolaşarak yerden ot yemek

o.- rlar 63b/15

otur - Vücûdun belden yukarı kısmı dik duracak ve vücut ağırlığı kaba etler üzerine binecek şekilde bir yere yerleşmek, kuut etmek

o. 56a/10

o.- a 128a/11

o.- acaḳ 42a/14

o.- an 96a/10

o.- anlar 83a/17, 122b/9

o.- anların 28b/11

o.- dı 46a/8, 185a/1, 185a/14,

197a/2

o.- dılar 67b/16

o.- ma 56a/14

o.- madı 100b/15

o.- maḡa 128a/16

o.- maḳ 128b/2

o.- mayup 28b/2

o.- maz 67a/7

o.- mış 78a/12, 103b/17, 111a/4,

150a/5, 161a/1

o.- mışdur 101a/11

o.- mışlardı 110b/12

o.- uḡ 115b/2, 126a/11

o.- up 28a/15, 38b/10, 51a/16,

56a/8, 56a/13, 68a/12, 71b/12, 101a/7, 110b/10, 120a/4, 130a/7, 185a/8, 203a/9

o.- ur 98b/2

o.- urdum 154a/3

o.- urlar 80b/11

otur - Oturmasına izin vermek, oturmasını sağlamak

o.- a 180a/8

o.- dum 77b/10

otuz Yirmi dokuzdan sonra, otuz birden önce gelen sayının adı

o.+ dan 92a/3

otuz biḡ Otuz bin

o. 68a/5, 68a/6, 68a/8, 68a/10

otuz birinci Otuz bir sayısının sıra sıfatı

o. 129a/4

otuz dördüncü On dört sayısının sıra sayı sıfatı

o.+ üncü 129a/4

ov - Elini bir şeyin üzerinde bastıra bastıra gezdirmek

o.- ar 149a/2

ovdur - Ovmak işini başkasına yaptırmak

o.- urum 149a/5

oyna - Eğlenmek, oyalanmak maksadıyla bir şeyle meşgul olmak; hareket etmek, kımıldamak

o.- dılar 96b/12

o.- duḡını 99a/2

o.- duḡları 17a/4, 96b/6

o.- duḡların 98b/14

o.- mada 211b/5

o.- madan 97a/5

o.- maḡa 204a/3

o.- r 97a/1

o.- rlar 97a/16, 98a/6, 98b/4

o.- yanlar 173b/13

o.- yup 97b/12

oynaḳ Çok hareket eden, hareketli, müteharrik

o. 97b/7

oyun Bir menfaat olmadan hoşça vakit geçirmek için yapılan, çeşidine göre belli kurallara bağlanmış, mahârete dayalı eğlence

o. 209b/8

o.+ a 98a/12

öde - Bir şeyin karşılığını alacaklı olana vermek, tediye etmek
ö.- yüp 38a/1

öğren - Bir husus hakkında bilgi sâhibi olmak, bilgi edinmek
ö. 56a/8
ö.- di 51a/12, 52b/4
ö.- me 56a/7
ö.- mege 171a/13
ö.- miş 95a/7
ö.- üp 38b/13, 51a/12
‘ibâdet ö.- üp 46a/11

öğret - Bir konu hakkında bilgi sâhibi etmek
ö.- dügi 111b/4
ö.- mege 171a/13
ö.- üp 38a/4

öküz Çift sürmek, araba çekmek gibi hizmetlerde kullanılan enenmiş erkek sığır
ö.+ lerine 43b/8

öküz dili Sığır dili denen bitki
ö. 199a/11

öl - Hayâtı sona ermek, yaşamaz olmak, can vermek, vefat etmek
ö.- di 29a/7, 133a/15
ö.- dügi 101a/2, 133a/10, 133a/14
ö.- dügümüz 35a/3
ö.- düğüni 124a/6
ö.- dükde 63a/11, 133b/17
ö.- dükden sonra 133b/12, 152b/7, 155b/9
ö.- düklerinde 35a/5
ö.- e 63a/12
ö.- eler 66a/10
ö.- ince 63a/8, 72a/15
ö.- mek 237a/6, 237a/10
ö.- memiş 124a/15
ö.- mez 67b/4
ö.- miş 224a/14
ö.- müşdür 132b/4
ö.- seler 74b/2
ö.- ünçe 155b/8, 238a/8
ö.- ünçeye dek 139b/11, 240a/1

ö.- üp 213a/16
ö.- ürem 224a/12
ö.- ürün 211a/3
ö.- ürüm 237a/8

öldür - Bir canlının hayâtına son vermek
ö.- di 46b/9
ö.- dügi 49b/6
ö.- düğüz 219a/3
ö.- en 46b/9
ö.- me 73a/4
ö.- mek 218b/11
ö.- meyeydi 96a/5
ö.- üp 113a/7
adam ö.- üp 112a/12
ö.- ür 210a/17
ö.- ür misin 63a/6
ö.- ürleri 64b/5, 207b/8

öli Hayâtı sona ermiş bulunan, artık yaşamayan
ö.+ leri 221b/8

ölüm Bir canlıda hayâtî fonksiyonların tam ve kesin bir şekilde sona ermesi durumu, vefat
ö. 63a/11

ölün - Ölmek işi yapılmak
ö.- mek 81a/2
ö.- mekde 80a/13

‘ömr (Ar.) Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat
hulâşe-yi ‘ö.- ı cüvâni 10a/3
naqd-ı ‘ö.- ı ‘azîzi 10a/5
‘ö.+ i 144a/2
‘ö.+ inde 69a/11, 70a/16, 211b/13
‘ö. sürmüşler 51b/9
‘ö.+ üm 240b/14
‘ö.+ ümün 239b/17
‘ö.+ üğ 57a/9

öñ Bir kimse veya yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer
ö. 179b/6
ö.+ i 132a/10
ö.+ inde 69a/12, 88b/14, 125b/2, 131b/7, 131b/10, 131b/14, 203a/9, 207b/12,

207b/14
ö.+ inden 133a/17
ö.+ ine 73a/16, 76b/17, 77b/10,
89a/1, 93a/14, 111a/6, 126a/14
ö.+ lerinde 70b/13, 77a/8, 131b/11
ö.+ üm 141b/10
ö.+ ümde 126b/7, 141b/8, 142a/2
ö.+ ünde 59b/9, 68a/10, 70b/6,
96b/14, 147a/1, 150a/5
ö.+ ünden 46a/6
ö.+ ünde 61a/15

öp - Sevgi ve saygısını göstermek
üzere dudaklarını bir şeye değdirmek
ö. 221b/15, 239b/2
ö.- düğümden 236b/12
ö.- düm 216b/4, 235b/2, 236b/10,
237a/13
ö.- erdüm 181a/13
ö.- mede 123b/2
ö.- meden 239b/2
ö.- meden gayrı 235a/17
ö.- mege 44a/9
ö.- mek 233b/14, 235a/16
ö.- mekdür 169a/8, 181a/15
ö.- mesi 179b/1, 216b/8
ö.- mişdür 122b/16
ö.- üñ 224a/4
ö.- üp 76a/8, 194a/13

öpül - Dudaklar sevgi ve saygı ifâdesi
olarak birine veya bir şeye değdirilmek
ö.- den berü 172b/11

ör - Kurmak, oluşturmak, meydana
getirmek
ö.- se 204b/4

ört - Korumak, gizlemek veya
görünmez duruma getirmek için üstüne
bir şey koymak, örtülü duruma getirmek
ö.- di 69b/10, 69b/15
ö.- diler 22a/11, 196b/13
ö.- er 98a/8
ö.- erler 134b/8
ö.- erlerdi 135b/4
ö.- meye 71b/9
ö.- mişdür 217b/6
ö.- üp 136a/9

örti Örtmeye yarayan şey
ö. 168a/1

örtün - Üzerine bir şey örtmek
ö.- üp 65a/11
ö.- ürler 63b/17

öte Daha uzaktaki yer, iki uzaklıktan
daha uzak olanı; öbür taraf
ö. 69b/16, 93a/7, 118a/2, 220a/16
ö.+ ye 239b/2

ötürü -den dolayı, -in yüzünden
ö. 98a/15, 208b/3, 234b/17
ağduğundan ö. 182a/6
andan ö. 23a/5, 25a/8, 59a/10,
112a/13, 145a/6, 167a/17, 176b/11,
195a/3, 225a/2, 237a/2
anlardan ö. 112a/1
begendüğünden ö. 147b/15
benden ö. 165b/15, 239a/6
bundan ö. 203a/11
bunlardan ö. 177b/1
Ca^c ferden ö. 168a/13
cimā^c dan ö. 190a/13
farğdan ö. 189b/6, 189b/10
günāhlarından ö. 196a/2,
202a/17, 206a/9
hazret-i peygamberden ö.
125b/11

hicrden ö. 227a/8
i^c tiqād itdüğimizden ö. 114b/2
işden ö. 194a/14
kendülerden ö. 212a/15
kendüsinden ö. 131b/3
kışkandüğındañ ö. mi 128a/14
kimseden ö. 143b/6
komadan ö. 193b/11
mehrden ö. 126a/8
meşgül olduğundan ö. 213b/1
miñnetinden ö. 226a/15
muñabbetden ö. 170b/3
muñabbetinden ö. 173a/4, 198a/9
mübtelā olduğundan ö. 223b/8
Necāşiden ö. 131b/17, 133b/3,
135a/13
neden ö. 151a/4
nuñfeleriñüzden ö. 193b/15
^c amelden ö. 38a/13
olanlardan ö. 193a/16

olduğundan ö. 19b/9, 188a/14,
234a/13

olduğumdan ö. 235b/3
peygamberden ö. 127b/8
senden ö. 124b/3
sizden ö. 108a/13
şevkden ö. 221a/6
tıoydurmaduğundan ö. 188b/9
ma' niden ö.+ dür 232b/10

ötürü bk. ötüri
ö. 112b/15
anlardan ö. 105a/1
bundan ö. 99b/12
koparduğundan ö. 99b/13
aşkından ö. 170a/17
bundan ö.+ dür 99b/6

öyle O şekilde, o biçimde, o tarzda
ö. 81a/5, 82b/5, 85a/14, 90b/13,
110a/11, 132b/5, 132b/6, 132b/16,
138a/13, 151a/1, 158a/12, 158b/13,
163b/16, 170a/10, 185b/10, 188a/3,
193a/5, 200b/14, 214b/4, 216b/5, 237a/16
ö.+ dür 82b/3, 101b/14, 176a/10,
176a/11
ö. mi 81a/5

öyle namâzı (Tr. + Far.) Öğle vakti
kılınan namaz
ö. 139a/17

öz Bir kimsenin kendi mânevî
varlığı, zâtı, kendisi; bir şeyin temel
unsuru, aslı ve maksadı olan ana nokta,
esas
ö.+ iñe 109a/2, 111a/8

özge Başka, gayrı
andan ö. 95a/11

özür (Ar.) Yanlış, hatâlı bir davranışın
elde olmadan veya mecbur kalındığı için
yapıldığını bildirmek ve hoş görülmesini
istemek üzere öne sürülen sebep, mâzeret
ö. diledi 125a/9

Pā (Far.) Ayak
dest ü p.+ yı 15b/1

pabadya çiçeği (Yun.) Papatya
p. 219b/10

pādişāh (Far.) Büyük hükümdar
p. 45b/15, 46a/1, 47a/11, 47a/14,
47a/16, 47a/17, 47b/3, 47b/7, 47b/10,
47b/12, 47b/14, 47b/17, 48a/8, 48a/16,
48b/5, 48b/12, 49a/15, 49b/5, 59a/2,
59a/8, 59b/12, 66b/16, 99a/16, 100a/3,
105a/10, 108b/11, 110b/14, 111a/15,
112a/3, 117b/12, 124b/16, 126b/8,
126b/13, 134a/6, 158a/17, 178a/10,
229b/6, 229b/16, 231a/4, 231a/7

cenāb-ı p. 15s/14

iṭā' at-ı p. 4b/5

p.- ı ālicenāb 6a/14

p.- ı İslām 4a/16, 4b/5

p.- ı zühd 7a/7

p.+ a 8b/8, 45b/16, 48b/1, 48b/10,
48b/15, 108b/8, 108b/13, 112b/9,
158a/15

p.+ dan 108a/11

p.+ ı 15a/15, 17a/5, 34a/11,
39b/10, 99a/7, 207a/15, 217b/15

p.+ ıdur 118b/2, 158a/14, 158b/2

p.+ ımuza 8b/7

p.+ ına 49a/14

p.+ ınuş 20a/4, 20a/5, 100a/4

p.+ lar 22b/4, 79a/12, 122a/5,
158b/7, 199b/9

p.+ lardan 49b/15, 100b/10,
111b/14, 219a/2

p.+ ları 79a/12, 79a/13, 164a/7

p.+ larına 137b/13

p.+ larından 229b/6

p.+ larıñ 135a/3, 207a/11

p.+ uş 47a/1, 84b/4, 104a/6,
108b/7, 110b/1, 110b/2, 115b/8, 126a/7,
126b/9

pādişāhlık Hükümdarlık

p. 21b/12, 168b/16

p.+ ı 156b/4

p.+ ım 117a/14

pāk (Far.) Temiz

p. 7b/1, 51b/14, 52b/17, 88a/9,
90a/4, 128b/1, 162b/16, 171a/1, 171b/2,
175b/10

zāt-ı p. 115a/5

p.+ dur 214a/1	p. 3b/3
p. eyledi 69a/1	
p. itdi 76a/5	pāyimāl (Far.) Ayaklar altına alınmış, çignenmiş
p. itdükden sonra 226b/15	p. 57a/1
p. oldu 62a/8	p. idem 31a/4
p. ve pākīze 87a/14	
p. ve zāhir 83b/13, 91a/7	peder (Far.) Baba
pākdāmen (Far.) Temiz kenar (etek)	merk-i p. 193a/11, 193a/14
p. olan 114a/17	
pākīze (Far.) Temiz, pak; hâlis, hakîkî, gerçek	pehlivan (Far.) Güreş yapan kimse, güreşçi
p. 179b/6	p.+ lardur 173a/13
pāk ve p. 87a/14	
p.+ ler 175a/9	pehn (Far.) Geniş, enli
pāklik Pak olma durumu	şahn-ı p.+ i 11a/1
p. 217b/6	
pār pār Çok parlamak	pek Sağlam, kavî
p. 194b/7, 212b/5	p. 180b/2
pāre (Far.) Parça	peklik Sertlik
p. 1b/2, 47b/15, 61b/11	p.+ de 23b/12
p.+ lerin 61b/11	
p.+ leriyle 65b/3	penāh (Far.) Sığınacak yer, melce
p.+ si 116b/11	p. 6a/9, 129a/1
p.+ sin 116b/12	p.+ da 3a/16
p.+ siyle 131a/6	p.+ ı 15a/16
	p.+ ima 110a/5
	p.+ ina 114b/10
	p.+ ında 105a/10
	p.+ larına 173b/7
pāre pāre Parça parça	penbe (Far.) Açık al renk
p. 227a/8	p. 63b/9
pārelen - Parça parça olmak	penbelü Pembeli
p.- üp 165b/14	p. 132a/11
paşlu Paslı	pend (Far.) Öğüt, nasihat
p. 196a/13	p.+ i 76b/5
pāy (Far.) Bir bütünden bir kimseye düşen kısım, hisse	pür (Far.) Dolu
p.- ı mu'āmelelerin 205a/11	p.- efđal 3b/9
	ğaniyye-i p. 15a/9
	mühazzire-yi p. 15a/9
pāye (Far.) Rütbe, mertebe, derece	perākende (Far.) Birbirinden ayrı, dağınık, darmadağınık
p. 10b/14	p. 44a/15
p.+ nün 180b/4	
p.+ sinde 105a/12	perde (Far.) Bir yerin dışarıdan
pāydār (Far.) Kalıcı, devamlı, sâbit	

görünmesini önlemek, ışığı engellemek veya iki yeri birbirinden ayırmak için gerilen kumaş

- p. 63b/5, 63b/7, 66b/13, 136a/12
p.- yi mef' aretde 175b/14
p.+ de 216b/15
p.+ deki 217a/3
p.+ si 217b/6, 218b/1

perestār (Far.) Tapınan, tapan

- p. 216b/9
p. eyler 2b/8

perhizkārlik Perhizkār olma durumu

- p.+ ı 113a/14

perişān (Far.) Dağınık, düzensiz, karmakarışık; muztarip

- p. 2a/3, 105a/1
p.+ ı 12b/5

perverde (Far.) Beslenmiş, büyütülmüş, yetiştirilmiş

- p. olup 10a/1, 163a/10

perverdigār (Far.) Bütün yaratıkları besleyen ve yetiştiren, Allah

- civar-ı Һazret-i p.+ dur 7a/13

perveriş (Far.) Besleme, beslenme, yetiştirme, yetiştirilme

- p. 12a/6

pes (Far.) Arka, art, geri

- p. 3b/11, 4a/15, 11b/2, 12a/9, 13a/10, 13a/15, 14a/2, 15a/7, 15b/1, 19a/14, 20b/2, 21b/8, 23a/1, 24a/12, 25b/15, 27a/4, 27a/7, 27b/1, 27b/9, 28b/15, 29a/15, 30a/8, 30a/10, 31a/15, 32a/3, 35b/14, 36a/17, 36b/13, 39a/6, 41a/13, 41b/9, 42b/1, 43a/11, 43b/7, 45a/2, 45b/1, 45b/13, 46a/5, 46b/1, 46b/10, 46b/13, 47b/9, 48b/5, 50a/4, 50a/11, 52b/14, 53a/15, 53a/17, 54b/15, 58a/11, 61a/1, 61b/3, 62b/17, 63b/17, 65a/1, 65b/15, 68a/6, 69a/12, 70a/10, 70a/16, 73a/10, 73b/11, 74b/2, 75b/9, 76a/7, 77a/14, 78a/8, 80a/11, 80b/1, 80b/5, 80b/17, 81a/3, 81b/1, 81b/3, 81b/11, 82a/1, 82a/10, 82b/15, 83a/17,

- 83b/4, 84a/7, 84b/11, 85b/11, 86a/14, 88a/14, 89a/11, 89b/1, 89b/6, 89b/8, 89b/11, 90a/6, 90a/15, 91a/9, 91b/17, 94b/4, 97b/3, 98b/5, 98b/15, 99a/5, 100a/3, 101b/14, 102b/17, 103a/14, 104a/4, 105a/5, 105b/2, 106a/11, 106b/1, 106b/15, 107a/10, 108a/3, 108a/14, 110b/1, 110b/6, 111a/10, 112a/2, 112a/7, 113b/1, 113b/16, 114b/14, 115b/7, 116a/4, 117a/16, 117b/17, 119a/10, 119b/15, 121b/13, 122a/9, 122b/17, 123a/15, 125b/14, 126a/13, 128b/17, 130b/6, 132b/9, 133a/16, 133b/6, 135b/6, 136a/5, 136a/8, 136b/12, 137a/6, 138a/4, 138b/5, 140a/11, 140b/5, 143b/8, 144a/11, 144b/11, 144b/15, 145a/10, 146b/5, 147a/13, 147b/4, 150b/1, 151b/4, 151b/12, 152a/16, 152b/16, 155a/15, 157a/7, 157b/7, 158a/10, 162b/2, 163b/2, 163b/11, 164b/14, 165b/4, 167b/8, 168a/10, 169b/13, 169b/17, 170b/9, 171b/11, 172a/12, 174a/4, 174b/11, 176a/5, 177a/15, 180a/14, 182a/6, 182a/17, 183b/17, 185a/12, 186b/12, 186b/16, 187b/5, 187b/15, 188a/4, 188b/16, 189b/17, 191a/11, 192b/2, 194a/2, 195a/9, 195b/1, 197a/5, 198b/6, 198b/17, 200a/12, 200b/2, 200b/13, 201a/5, 201b/7, 203a/12, 205a/3, 206a/9, 206a/13, 206b/7, 207a/4, 209b/2, 210b/1, 210b/11, 211b/16, 213b/11, 214a/16, 214a/17, 215a/9, 216a/7, 216b/4, 223a/10, 223b/12, 229a/1, 230b/1, 230b/16, 231a/16, 235a/6, 235a/17, 236a/5, 236b/9, 236b/11, 238a/9, 238a/12, 239a/6, 239a/13

pesendide (Far.) Beğenilmiş, seçilmiş

- p. 171a/15
p.+ dür 217b/4
p.+ lerinden 163b/2

peştemāl (Far.) Hamamda vücûdun belden aşağısını örtecek şekilde bele sarılan bez

- p. 209a/4

peyamber (Far.) Haber getiren, peygamber

- Һazret-i p. 200b/17

hazret-i p.+ e 130b/13

peydā (Far.) Açıkta ve meydanda olan, âşikâr, zâhir

p. 108b/3, 177a/15
p. itdiler 108a/4
p. iden 136a/16
p. itmişdür 135b/11, 229b/4
p. idüp 112b/6, 136a/8
p. oldı 224b/3
p. olup 46b/4

peygamber (Far.) Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Tanrı elçisi, nebî

p. 2a/12, 12a/8, 16b/16, 20b/6, 20b/11, 20b/15, 21a/4, 30a/12, 31a/17, 34a/14, 38b/8, 39b/15, 40a/8, 40b/14, 41a/12, 45a/10, 45b/8, 58b/15, 72b/14, 78b/17, 80b/15, 81b/5, 82a/7, 83b/17, 86a/7, 87a/4, 87b/15, 88b/6, 89a/11, 91b/2, 91b/16, 94b/11, 95a/3, 95a/7, 95b/5, 96b/15, 97b/6, 98b/1, 100b/9, 100b/14, 101a/2, 102b/9, 103b/2, 105b/11, 111b/1, 111b/3, 113a/11, 113a/15, 113a/17, 113b/1, 113b/9, 114a/2, 114a/4, 114a/8, 114b/13, 115a/14, 120a/7, 120a/9, 122a/8, 123b/9, 125b/6, 127b/7, 128a/4, 128b/12, 130a/11, 130b/14, 131a/6, 131b/5, 132a/7, 133a/5, 135b/15, 136b/17, 141a/15, 142a/4, 142b/1, 142b/3, 143b/5, 145a/2, 146b/16, 147b/14, 148a/11, 148a/12, 149b/17, 150a/17, 150b/10, 151a/6, 152a/10, 152b/4, 153a/5, 153a/7, 153a/10, 156a/12, 163a/9, 191b/3, 192a/2, 195a/16, 196b/9, 200a/17, 201b/4, 201b/8, 201b/11, 201b/16, 202a/8, 202b/9, 204a/7, 204a/14, 204b/10
hazret-i p. 16b/1, 17a/1, 17b/10, 18a/1, 25a/6, 35b/11, 36a/9, 37b/13, 38a/10, 40a/2, 41a/17, 81a/17, 82a/11, 95a/1, 96b/3, 97a/5, 98a/4, 98a/14, 100a/7, 100a/9, 101b/8, 102b/15, 103b/5, 104b/4, 105b/8, 105b/11, 106b/5, 106b/17, 107a/17, 118a/10, 122a/14, 122a/15, 122b/15, 124a/6, 125b/8, 127a/2, 127a/16, 128b/6, 129a/7, 129b/6, 130b/3, 131b/3, 132a/2, 132b/1, 133a/2, 133a/14, 137a/17, 137b/5, 137b/10,

139a/10, 140a/9, 141b/6, 142a/7, 142a/11, 145a/7, 147b/17, 148a/2, 148b/5, 148b/11, 149b/15, 150a/12, 150a/14, 151b/2, 152a/6, 152b/17, 153a/3, 153a/16, 154b/3, 156a/1, 157a/7, 157a/16, 157b/4, 161b/8, 163a/13, 165a/5, 165a/9, 168a/8, 182b/2, 182b/7, 182b/11, 182b/17, 183a/3, 187a/6, 191b/9, 191b/16, 192a/1, 193b/8, 193b/14, 196a/10, 199b/6, 199b/7, 201a/15, 202a/5, 202a/13, 202b/16, 202b/17, 203b/3, 203b/10, 204a/12

p.+ den 20b/11, 21a/4, 39b/6, 40a/7, 72b/13, 79a/4, 84b/10, 139a/11

hazret-i p.+ den 20b/14

Hazret-i p.+ den 41b/10

p.+ den ötüri 127b/8

hazret-i p.+ den ötüri 125b/11

p.+ den sonra 131b/9

hazret-i p.+ den sonra 148a/16

p.+ dendür 45b/5

p.+ dür 113a/16, 120a/5, 190b/16

p.+ e 17b/4, 45a/17, 101b/16,

106b/8, 115a/9, 117a/7, 128b/11, 129b/15, 133a/2, 141b/1, 147b/15, 150a/16, 192a/5

hazret-i p.+ e 17b/7, 79a/17, 95a/9, 102b/9, 102b/13, 121b/13, 130a/17, 130b/7, 131a/4, 131b/2, 132a/6, 143a/3, 150b/4, 202b/14, 203a/2

hazret-i p.+ e 17a/17

p. gönderdi 45b/4

p. gönderdüm 60a/1

p. gönderüp 45a/17

p.+ i 37b/16, 100b/15, 101a/9,

101a/10, 109a/14, 117a/2, 120a/9, 120a/13,

126a/1, 152a/9, 182a/13, 195b/1, 197a/7

hazret-i p.+ i 104b/15, 129b/13, 143a/14, 148a/6, 152b/3, 152b/14

p.+ idür 115a/15, 125b/5

p.+ imüz 89b/10, 110b/5, 116a/9,

116a/11

hazret-i p.+ in 121b/11

p.+ ine 37b/16, 103a/11

p.+ inçizün 201a/7

p.+ isin 121a/4

p.+ ler 119b/17

p.+ lere 25b/13

p.+ lerün 182a/11
p. midür 101b/13
p.+ ün 17a/3, 17a/13, 96b/5,
96b/11, 96b/13, 97b/5, 99a/1, 100a/8,
101a/6, 101a/11, 103b/2, 104a/15,
120a/1, 122a/1, 128a/11, 128b/8,
129a/17, 131b/7, 131b/8, 132a/7,
133a/17, 137b/10, 138a/5, 138b/6,
141a/13, 149b/10, 151b/14, 152a/8,
152b/8, 154b/17, 156b/16, 190b/14,
191b/6

hazret-i P.+ ün 17a/16, 17b/13,
18a/3, 18a/4, 36a/4, 36b/4, 39b/12,
81a/15, 101a/14, 102a/12, 104a/4,
104b/1, 104b/2, 105a/14, 121b/17,
126a/5, 127a/5, 127b/11, 128a/11,
128b/1, 130a/5, 130a/9, 130b/9, 135a/15,
138a/2, 138a/17, 138b/3, 140a/14,
140b/13, 141a/1, 141a/12, 143a/16,
148b/1, 149a/1, 149a/10, 151b/15,
153a/9, 154b/10, 154b/17, 161b/5,
173b/12, 187b/10, 190b/17, 191a/2,
191b/1, 203a/8

P.+ ünüz 115a/12

peygamberlik Peygamber olma durumu
p. 21b/12
p.+ inün 106a/16

peymān (Far.) Ant, yemin
p. 13a/7
p.+ ı 13a/9

pīr (Far.) Yaşlı, ihtiyar kimse
p. 45b/16, 188a/11, 189b/7
p.- ı piş 2a/11
p.+ ler 188a/12
p.+ ün 46a/2

pīramen (Far.) Çevre, etraf
p.+ üne 119a/7

pīrāste (Far.) Süslenmiş, donatılmış
p. 3a/5, 6b/17

pirāye (Far.) Süs, ziynet
serā-yı cenāb-ı sa' ādet-i p.+ lerini
8b/14

pīrezen (Far.) İhtiyar kadın

p.+ dūr 13a/8

pīrlık Pir olma durumu, ihtiyarlık
p.+ ün 221a/11

pīş (Far.) Ön, ön taraf
pīr-ı p. 2a/12

pīş - Aşırı derecede sıcaklık duymak,
vücut ısısının üstünde bir harâret
hissetmek
p.- en 37b/5

pīşe (Far.) Sanat, meslek
p. 7a/7
p.+ nün 13a/6
p.+ si 53a/8

pīşin (Far.) Önceki, evvelki, eski
ğāyet-ı bağıyyet-ı şāhān-ı p.+ dūr
7a/9

pīşkeş bk. pīşkeş
p.+ ler 108a/5
p.+ leri 108b/15

pīşkeş (Far.) Hediye, armağan, peşkeş
p.+ leri 107b/16

pīşmān (Far.) Yaptığına üzülüp
hayıflanan, esef eden, nâdim
p. 72a/1, 72a/3
p. oldılar 72a/4
p. olmaz 56a/17
p. olup 73a/13
p.+ dur 72a/1

piyāde (Far.) Yaya savaşan asker sınıfı
p. 123a/13, 153b/9

pul Eskiden kullanılan küçük mâdenî
para, kuruşun kūsūrâtından biri
p. 167a/12

pur-jeng (Far. + Far.) Pas dolu
p. olmağla 12b/11

pūşide (Far.) Örtülü, örtünmüş; örtü
p. 162b/17, 164a/14, 175b/14,
205b/2

- hikmet-ı p. 2a/6
- pūşidelü Örtülü**
p. 134b/9
- put** (Far.) Eski dinlerde, kendisine tapınılan bir ilâhı veya ilâhların bâzı niteliklerini temsil etmek üzere yapılmış resim ve heykel
p.+ lara 230a/9
- pūte** (Far.) “İçinde mâden eritilen kap” anlamındaki pota kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli
p.+ sinde 169b/5
- pür** (Far.) Dolu
p. 2a/12, 2b/9, 6b/1, 8b/3, 13b/4, 173b/3
benân-ı p. 7a/1
hül’at-ı p. 4a/6
meclis-ı p. 10b/10
tîr-ı p. 3b/17
- pür-idrāk** Anlayışlı
hağan-ı p.-dur 7a/16
- rā** (Ar.) Arap alfabesinin onuncu harfi
r. 190a/9, 224b/15
r.+ nuḡ 97a/10, 152b/1, 229a/5, 229a/9
r.- yı maksürenüḡ 188a/2
r.+ yla 189b/13, 229a/17, 229b/2
- Rabb** (Ar.) Bütün mahlûkâtı yetiştiren, kayıran, besleyen, terbiye eden Cenâbıhak, Allah, Tanrı
R. 52a/1, 86b/14, 88a/2, 88a/13, 88a/17, 143a/4
R.+ i 6a/2
R.+ im 47a/14, 47b/7, 48a/5, 48a/13, 81a/2, 143b/4
R.+ imden ğayrı 95a/10
R.+ imdendür 47a/5
R.+ ime 67a/17
R.+ imüz 47a/15
r.+ iḡ 81b/14, 140a/7
R.+ iḡe 55a/16
R.+ isine 48b/9
- R.+ üm 80a/11, 205b/17
R.+ üḡ 47a/6
R.+ üḡ 47a/16, 47b/7
cenâb-ı Rabbü’l-erbâb
- 28a/3
bism-i Rabbü’l-ġulâm 48b/3
- rabbānî** (Ar.) Rabla ilgili, Allah’a âit, ilâhî
r. 11a/12 15a/5
- rabbenâ** (Ar.) Ey Allah, Allahım
r. 89a/5
- rabbü’l-‘âlemîn**
r. 121a/11
- rābi‘** (Ar.) Dördüncü
faşl-ı r. 17b/6, 157b/2, 220b/1
- rāci‘** (Ar.) -e dönen, rücû eden
r.+ dür 50b/6
- rağıya’llāhu ‘anh** (Ar.) Din büyüklerinden bahsederken “Allah ondan râzı olsun” anlamında kullanılan duâ sözü
r. 17b/1, 17b/6, 30b/11, 35b/10, 38b/17, 45b/14, 49b/6, 55a/11, 66b/9, 72b/13, 74b/12, 78b/6, 83b/10, 92b/6, 95a/8, 97b/10, 99a/7, 101a/13, 102a/16, 103b/1, 103b/10, 103b/15, 104b/1, 105b/4, 106b/12, 100b/8, 110b/6, 111b/12, 114b/15, 121b/6, 121b/9, 123b/7, 123b/13, 128b/9, 129a/12, 130a/2, 130a/16, 130b/7, 130b/12, 131b/1, 132b/9, 133a/13, 133b/16, 135a/15, 136a/2, 136b/17, 138a/1, 138b/16, 139b/16, 140a/1, 140a/14, 142b/1, 143a/12, 143b/1, 143b/12, 143b/13, 143b/14, 143b/16, 144a/2, 144a/5, 144a/8, 144a/12, 144a/15, 145a/2, 145b/1, 145b/9, 146b/1, 147a/17, 147b/7, 148a/6, 150a/3, 156b/16, 160a/15, 167b/4, 168a/8, 182b/2, 183a/9, 183a/13, 183b/7, 185a/7, 185b/17, 197a/13, 200a/17 200b/17, 201b/16, 203b/10, 204a/11, 204b/7, 205b/12
r.+ a 98b/1, 136a/3, 136b/16, 201a/6
r.+ dan 110b/13, 145b/5, 156b/12,

200b/8
rağıya'llāhu 'anhüm r. 156a/17

rağıya'llāhu 'anhümā (Ar.) "Allah ondan râzı olsun"

r. 21a/11, 35b/15, 38a/9, 39b/6, 41a/2, 92a/10, 92a/13, 94b/16, 98b/11, 102b/8, 117b/9, 122b/7, 123b/12, 124a/4, 124a/12, 127b/4, 128a/15, 131a/3, 135b/10, 145b/11, 149b/15, 150b/3, 151b/7, 152b/9, 154a/1, 154a/16, 154b/13, 157b/9, 163b/2, 182b/11, 190a/7, 191b/14, 191b/15, 193b/13, 202b/13, 203a/1, 203a/8, 203b/13, 204a/2, 204b/16

r.+ dan 30b/8, 96b/17, 131a/2, 133b/11, 202b/3, 204b/2

r.+ dur 161b/6

r.+ nuñ 154b/14

r.+ ya 123a/6, 128a/8

r.+ yı 132b/2

rağıya'llāhu 'anhüm ecma'in r. 94a/14

rağıya'llāhu 'anhümā ve rağı' annā r. 40a/7

rağıya'llāhu 'anhümā ve rağu 'anhu r. 4a/6

rağıya'llāhu te'ālā 'anh r. 76a/11, 146a/3, 146b/15

rağıya'llāhu te'ālā 'anha r. 87b/16, 97a/15

rağallahu 'anhüm ecma'in r. 94a/14

rağıya'llāhu te'ālā 'anh ve 'an sā'irü's-şahābe r. 76b/8

rağıya'llāh te'ālā 'aleyhim ecma'in r. 157b/1

rağıya'llāh te'ālā 'anhümā r. 153b/8

rağıya'llāh te'ālā 'anhümāyı r. 152b/5

rağıya'llāhu (Ar.) Allah ondan razı olsun

r. 200a/17, 200b/8, 204b/2

rafi' (Ar.) Kaldıran, yükselten

r. 78b/15

r.- irayād 38a/16

rāfi (Ar.) Tülbentin delik ve yırtığını diken kişi

r. 224b/9

r.+ sine 224b/10

rafiü'l-cümle r. 89a/11

rafi' ü'l-ğadr r. 189a/16

rāfiyih

r. 224b/14

rağbet (Ar.) İstek, arzu, alâka, meyil, teveccüh

r. 6b/7, 13b/4, 18b/7, 177a/8, 178b/1

r. bulup 84b/17

r.+ den 88b/3

r.+ i 33b/9, 72a/9, 183b/16, 184b/5

r.+ ini 177b/11

bāb-ı r.+ ini 177b/13

r. itdügi 72a/10

r. iderler 34b/3

r. idüp 84b/16, 177b/1, 185b/11

r.+ le 183b/16

r.+ leri 91b/11

r. olunmağa 36b/2

r.+ üm 98a/11, 184b/15

rāğbet bk. rağbet

r. 222a/15

rağbetlü (Ar.) Rağbet gören, rağbet edilen

r. 44a/3, 189b/1

rāğıb (Ar.) İstekli, isteyen (kimse)

r. 193b/3, 209b/10

r. olup 124a/7

rağmen (Ar.) Bir şeyin olması lâzım gelenin aksine geliştiğini, o şeyin gerektirdiği hâlin aksine davranıldığını ifade eder. —e karşı, —e karşın

r. 115b/15

ağa r. 43b/17

rāh (Far.) Yol

r.- ı fenā 4a/1

r.- ı hüdāyi 3b/15

r.- ı menfa'ate 205a/11

rāḥat (Ar.) Üzüntüsüz ve sıkıntısız olma durumu, huzur

r. 80a/16, 95b/10, 115a/10, 167b/17, 197a/2

r.+ da 171b/2, 234b/9

r.+ ı 207a/5

r.+ ını 207a/6

rāḥat-keş (Ar. + Far.) Rahata düşkün

r.+ dūr 166a/7

rāhib (Ar.) Dünyâyı terkedip manastıra çekilmiş hristiyan din adamı

r. 46a/3, 46a/13, 46a/15, 46b/11, 47b/13, 132a/5

r.+ den 46b/1

r.+ e 46a/6, 46b/10, 47b/12

r.+ i 47b/12, 47b/14

r.+ üñ 46a/6, 46a/8, 46a/10

rāhibe (Ar.) Dünyâyı terkedip manastıra çekilmiş hristiyan kadın, kadın rāhip

r. 46a/15

raḥīm (Ar.) Çok merhametli (kimse)

r. 82b/6

raḥimehum'ullāh (Ar.) Allah onlara rahmet eyleye

r. 99a/14, 190a/12

raḥm (Ar.) Memelilerde yavrunun içinde olduğu ve doğuncaya kadar büyüüp geliştiği ana karnındaki etten torba

r. 115b/13

r.+ ine 25a/1, 194a/16

r.+ ları 182b/4, 182b/9

r.+ ler 193b/11

raḥm'ullāh r. 128a/4

raḥmān (Ar.) “Kâfir-mümin ayırmadan yarattığı bütün varlıklara merhamet eden, nîmet veren” anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır

müneccî-yi r. 19a/16

r. ve raḥimsin 60b/16

raḥmehum'ullāh te'ālā r. 30a/10

raḥmehum'ullāh ve ce'alehum r.

41b/4

raḥmet (Ar.) Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi

r. 145b/16

r.- ı ḥaḥdan 32b/1, 56a/16

mizāb-ı fāiz-i r.- i biḥesāb 8a/15

r.+ den 56a/11

‘alāmet-i r.+ dūr 91b/12

r. eylesün 72a/6

r.+ i 32b/2, 56a/10, 86a/9, 120b/4, 121b/5, 127a/17

r.+ inden 151a/13

r.+ ini 83a/14

r.+ inüñ 66a/2

r. itmişdūr 88b/3

r.+ üm 150a/8

r.+ ümle 89a/10

yed-i r.+ ümle 87b/2

raḥmet'ullāh (Ar.) Allah'ın rahmeti

r. 20b/10, 40b/13, 92a/7, 94a/2, 122b/14, 129a/9, 130a/15, 130b/13,

132a/4, 135b/13, 143a/9, 146a/9, 150b/2, 152a/4, 160b/15, 166a/11, 204a/14

r.+ a 144b/9

raḥmet'ullāh te'ālā r. 91b/4

raḥmet'ullāh te'ālāya 'aleyh r.

130a/2

raḥmetü'r-raḥmān r. 6a/1

raḥmet'ullāh 'aleyh (Ar.) “Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun” anlamında ölmüş kimseler için kullanılan duâ cümlesi

r. 19b/7, 29b/8, 55b/4, 103b/13, 122b/14, 123a/16, 129b/5, 129b/12,

133b/10, 134a/2, 134b/16, 135a/11, 145b/15, 150a/1, 151b/11, 152a/7,

152b/10, 155a/13, 165a/8, 183a/7, 183b/12, 184a/12, 188b/13, 189a/5,

194b/8, 197a/12, 201b/15, 204b/2

raḥne (Far.) Gedik, delik, yarık

r. 210b/10

ra'ika (Ar.) Râik (Sâde, saf, hâlis) kelimesinin müennes şekli

isti'ārāt-ı r.+ sı 14b/11

ra'ie (Ar.) Bir hükümdârın yönetimi

altında olan, vergi veren ve devlet tarafından korunan halk
hū-yi r.+ ni 87b/5

raḳabe (Ar.) Boyun
r.+ me 217b/10

raḳīb (Ar.) Aynı şeyi elde etmek isteyenlerden, aynı amaca varmak için uğraşanlardan her biri
r. 205a/17
r.+ e 233a/1

raḳīḳ (Ar.) İnce, nazik
r. 168b/5

raḳkaş (Ar.) Rakseden erkek, köçek
r.+ lardur 97a/13

raḳş (Ar.) Genellikle mûsikî eşliğinde ayakta yapılan, çeşitli âhenkli hareketler dizisi, oyun, dans
r. idüp 98b/4
r. iderlerdi 96b/14

râsin Sağlam, dayanıklı, metin, muhkem
r.+ i 59b/11

rast (Far.) Doğru, düz, eğri olmayan, müstakim
r. 212a/4, 238b/1

râst (II) (Far.) Tasarlamadığı halde karşılaşmak, rastlamak, tesâdüf etmek

r. geldi 68b/8
r. gelmeyüp 69a/5
r. gelse 72a/7
r. gelüp 74b/16, 140a/3

ra'ûf (Ar.) Çok esirgeyen, pek merhametli
r. 82b/5

râvî (Ar.) Rivâyet eden, anlatan, nakleden kimse
r. 120a/1
r.+ ler 41b/17, 149a/17
r.+ leri 156b/3

r.+ si 145a/16

ravza (Ar.) Çayır çimeni, ağacı, suyu bol yer, bahçe
r. 180b/3
r.- ı âlîna 4a/10
r.- ı rıdvân 102a/17

râyiha (Ar.) Koku, güzel koku
r. 44b/5
r.- ı kerîhe 96a/17
r.- ı menşûruḡ 44b/7
r.+ sı 44a/7, 44a/11, 179b/7, 198b/1
r.+ sîdur 198b/2

râzî (Ar.) Kabul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rızâ gösteren
r. 1b/12, 216a/17, 221a/7
faḫr-ı r. 50b/14
r.+ dur 162b/10
r. ol 57a/5
r. oldum 239b/16
r. olucaḡ 202b/11
r. olmadı 237b/11
r. olup 84a/14, 231b/5, 238a/6
r. olursın 155b/10
‘âmir-i r.+ den 85a/17

raẓîc (Ar.) Süt kardeş
r.+ üḡ 193a/5

raziyye (Ar.) Râzî kelimesinin müennes şekli

aḫlâḳ-ı r.+ lerine 13b/2
aḫvâl-i r.+ yi 54b/5

re'âyâ (Ar.) Bir hükümdarın yönetimi altında bulunan ve vergi veren halk
r. 115a/17
r.+ sını 109b/6

rebâh (Ar.) Fayda
r. 139a/2
el-Ḥabeşî ibn-i r. 138b/16

rebîb (Ar.) Üvey oğul
r.- i iḫsânları 13b/13

rebūbiyyet (Ar.) Beylik, ululuk, sultanlık, hüdavendigari

r.+ ine 24b/2

r.+ ini 23b/6

receb (Ar.) Arabî ayların cemâziyelâhir ile şâban arasında kalan yedincisi, üç ayların ilki

r. 106a/16, 132b/10

recebū'l-mürecceb (Ar.) Üç aylardan birincisi olan recep için kullanılan "uğurlu, kutlu, mübârek recep ayı"

r. 240b/18

redd (Ar.) Kabul etmeme, geri çevirme, geri döndürme

r. 136b/6

r.+ e 79b/17

r. eylemek 112a/8

r. ider 42b/7

r. ideyin 110a/10

r. itmege 2b/4

r. oluna 63a/9

r. olunur 132b/5

ref (Ar.) Yukarı kaldırma, yükseltme

r.- i aşvât 147a/1

r. idüp 30b/14, 31a/6

Refā'îl Bir isim

R. 67a/1, 67a/3, 67a/4, 67a/17, 67b/1, 67b/5, 67b/6

R.+ den 67b/10

re'fet (Ar.) Merhamet etme, acıma, esirgeme

r. 9a/15

refîk (Ar.) Arkadaş, yol arkadaşı, yoldaş

r. 12b/6, 41a/14, 184a/9

tarîk-i sa'âdet-ı r.- ı 'ulūma sülük
10a/2

r.- i tedrîs 10b/13

r.+ leri 106a/17

rehin (Ar.) Bir borç karşılığında, borç ödenince geri alınmak şartıyla teminat

olarak borçlunun alacaklıya bıraktığı, borcun tamâmını karşılayacak değerdeki kıymetli eşyâ, mal vb.

r.+ dür 211a/12

rehîn (Ar.) Rehin olarak verilmiş, rehin bırakılmış

r. 194a/17

re'îs (Ar.) Baş, başkan, âmir

r.- i muqaddem 105b/6

r.+ leri 176b/4

rek'at (Ar.) Namazda kıyam, rükû ve iki defa secdeden meydana gelen bölüm

r. 73a/10, 141b/13, 142a/7, 142a/17

remz (Ar.) Bir şeyi akla getiren, o şeye delâlet eden nesne, işaret, resim, harf, kısaltma vb., sembol

r.- ı ceberûtü 33b/6

rencide (Far.) İncinmiş, gönlü kırılmış

r. idüp 117a/11

r. itmekle 104b/10

r. olup 73a/3

renk (Far.) Cisimler tarafından aksettirilen ışığın gözde yaptığı etki sonucu meydana gelen duyum

r. 23a/7, 26b/17, 43b/12, 210a/11

r.+ e 165a/11, 165b/3

r.+ i 22a/17, 131a/12, 134b/5, 165a/10, 167a/16, 168a/9, 176b/8, 176b/11

r.+ inde 23a/3

r.+ indedür 166b/17

r.+ le 27a/9, 36b/17

r.+ ler 24a/13, 24b/8

r.+ lerdan 165a/10

r.+ üñ 164b/10, 165a/13

renkli (Far.) Tabiî olarak rengi olan

r. 168a/9

renklü bk. renkli

r. 167b/12, 169a/7, 169a/8

resâ'îl (Ar.) Risâleler

r. 14a/5	R.+ den 30b/11 r.+ üñ 66b/10
re's (Ar.) Baş, kafa meşkaṭ-ı r.+ i 9a/8	
reside (Far.) Erişmiş, yetişmiş, ulaşmış, olgunlaşmış r.- yi lā-reybün 4a/17	
resm (Ar.) Resim r. 222a/7 r. eylemişdür 231a/17 r. itmeden 231a/6 r. itmekle 237b/15	
reste (Far.) Kurtulmuş r. olan 138b/9	
resül (Ar.) Peygamber, nebî r. 3b/9, 55a/1, 95a/16, 127a/10, 139b/14, 140a/11, 141a/4, 143b/15, 144a/3, 144a/9, 144b/3, 144b/5 mü'ezzin-i ḥazret-i r.- ı Ḥudā 2b/13 r. 'aleyhi's-selām 75a/12, 91a/17 ḥazret-i r. 'aleyhi's-selām 55a/12, 75b/2 r.+ 'aleyhi's-selām a 58a/7 r.+ den sonra 144a/12 r.+ ı 79a/16, 80a/4, 118a/17, 120a/17 r.+ idur 116a/14, 126a/1 r.+ ina 126a/8 ḥazret-i r. 34a/10 ḥazret-i r.+ uñ 32a/10, 106a/15 ḥazret-i r.+ 'aleyhi's-selām uñ 72a/16 r.+ 'aleyhi's-selām uñ 144a/10 r.+ uyum 119b/7 r.+ üñ 3a/11, 28b/1	resül'ullāh (Ar.) "Allah'ın elçisi" Hz. Muhammed r. 11b/11, 28b/7, 28b/9, 32a/1, 32a/6, 32a/7, 32a/9, 35b/16, 40b/1, 40b/8, 66b/5, 74a/2, 75a/8, 78b/8, 78b/11, 79a/6, 79a/11, 79a/17, 79b/7, 80b/8, 80a/9, 81a/1, 81a/4, 81b/6, 82a/8, 82b/2, 82b/12, 83a/14, 83a/16, 83b/5, 84a/2, 84a/8, 84a/9, 85a/10, 85a/12, 85b/1, 85b/8, 85b/13, 86b/1, 86b/3, 86b/5, 87a/10, 88a/4, 89b/17, 91a/10, 91a/15, 95a/15, 96b/9, 96b/16, 97a/2, 97b/3, 97b/11, 97b/16, 98a/8, 98b/13, 98b/15, 98b/16, 99a/5, 102a/3, 102b/13, 103b/4, 104b/9, 105a/5, 105a/8, 117b/1, 118a/7, 118a/12, 118a/17, 120a/12, 120a/16, 120b/3, 120b/8, 120b/10, 121a/10, 121b/1, 122a/4, 124b/8, 124b/16, 125b/5, 126b/11, 127a/1, 127a/12, 131b/8, 132b/7, 133a/9, 134a/16, 135a/11, 135b/2, 137a/1, 137b/2, 137b/4, 138b/8, 138b/17, 141b/11, 141b/14, 141b/17, 142a/14, 142b/4, 143a/10, 143a/12, 145a/12, 146a/17, 148a/15, 149a/3, 149a/7, 149a/14, 150a/3, 150a/12, 150a/16, 150b/5, 151a/1, 151b/4, 151b/5, 151b/8, 152a/1, 153a/2, 153a/5, 153a/6, 153b/2, 154a/7, 154a/16, 155a/17, 155b/1, 155b/3, 157a/6, 157a/10, 160a/5, 160a/6, 160a/7, 161b/10, 161b/13, 168a/11, 186a/15, 186b/6, 191b/16, 199b/11, 200b/9, 202b/4, 202b/14, 203a/2, 203a/4, 203a/9, 203a/13, 203b/6, 203b/8, 203b/14, 204a/4, 204a/6, 204a/7, 204b/3, 204b/12 aşḥāb-ı R. 110a/13, 110b/1 ḥazret-i r. 99a/2, 153a/11 ḥazret-i R. 105b/4, 140b/12 ḥiṭāb-ı R. 173b/14 mescid-ı r. 97a/16 na'ş-ı faṭıma bint-i R. 135b/10 na'ş-ı ruḳıyye bint-i R. 135b/6 şahābe-yi R. 117b/14 şoḥbet-i r. 36a/11 r.+ a 121b/10 ḥidmet-i r.+ a 121b/14, 203b/17 meclis-ı r.+ da 28a/14
resül şalla'llāhu r. 72a/5	
Resül şalla'llāhu 'aleyhi R. 29a/5, 31b/12	
Resül şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem r. 29a/8, 66b/12, 74b/6 R. 28b/10, 28b/17, 29a/10	

- r.+ dan 76a/13, 97a/17
aşhâb-ı r.+ dan 129b/10
şahâbe-yi r.+ dan 129b/16
r.+ dan sonra 153b/3
r.+ dan mı 83a/12
r.+ dur 128a/17
r.+ ı 186a/13
bint-i r.+ ı 135a/17
r.+ uñ 31b/15, 94b/17, 97a/17,
98b/6, 101b/3, 102a/1, 147b/11, 148a/4,
148a/5, 149a/6, 157a/10
aşhâb-ı r.+ uñ 18a/5
hâzret-i r.+ uñ 123b/9, 17b/3
resûl'ullâh 'aleyhi ve's-sellem
r. 32a/3, 39b/7
r.+ den 82b/9
rsûl'ullâh 'aleyhim ecmâ'in r.
103b/4
- reş** (Ar.) Serpme
r.+ dedür 212b/3
- reşika** (Ar.) Uzun boylu, biçimli vücutlu,
boylu boslu (kadın)
r. 15a/12
- reşh** (Ar.) Sızma
r.- i müdâr-ı mekrimet 15b/6
- reşk** (Far.) Kiskanma, haset
r. idüp 37b/8, 89b/2, 147a/3
r.+ ler 91a/9
- reva** (Far.) Lâyık, uygun, yerinde,
münâsîp
r.- yı a' zem 4b/9
- revâc** (Ar.) İtibar, değer, kıymet
r.- ı sübhe-yi mercân 13b/5
- revân** (Far.) Yürüyen, giden
r. 153b/17, 174b/9, 197a/4,
216b/2
r.+ dur 174b/6
- revâyih** (Ar.) Güzel kokular, râyihalar
r.- ı na' t-ı cenâb-ı risâlet 4a/14
- revnaç** (Ar.) Göz alıcı güzellik,
parlaklık, tâzelik, letâfet
- r.+ ı 95b/8, 227b/14
r.+ ları 214b/3
- re'y** (Ar.) Fikir, görüş, düşünce, ray;
oy
r. 41b/17, 68a/7, 107b/14
r.- i sedîd 162b/9
r.+ i 169a/11, 169b/1, 223b/1,
223b/3
r.+ ini 184a/9
r.+ lerinde 171a/12
r.+ ünde 169a/12
r.+ üñ 169a/10
- reyâhîn** (Ar.) Reyhanlar
r. 15a/14
büy-ı dîlcü-yi r.- i riyâzı 9a/7
- reyhân** (Ar.) Fesleğen
r. 45a/4, 45a/8, 228b/10
R. 227b/12
- rez** Asma
r. 103b/17
- riğvân** (Ar.) Cennetin kapıcısı olan
melek
r. 90a/2
ebr-i r. 4a/9
ravza-ı r. olduğı 102a/17
sâha-ı bağı r.+ a 11a/2
riğvân'ullâh 'aleyhim ecma'in r.
32a/11
riğvân'ullâh te'âlâ 'aleyhim
ecma'in
r. 145b/4, 182a/16
r.+ den 51a/2
- rifk** (Ar.) Huyda ve hareketlerde
yumuşaklık, nezâketle davranma,
yavaşlık, mülayimlik
r. 18b/8, 60b/11, 174a/4, 200a/2
- riżâ** (Ar.) Hoşnut ve memnun olma
durumu, hoşnutluk, memnunluk
mücib-i r. 2b/3
r.- yi Allâh 54b/16
r.- yi Allâh te'âlâ 143b/4
r.- yi hâzret-i ilâhî 7b/11
r.+ mı 87b/4
r.+ sı 37b/1, 91a/8, 139b/10

- r.+ sıçün 38b/12, 38b/14, 143b/3
r.+ sın 205a/15
r.+ sina 226b/12
r.+ sını 193a/9
r.+ sıyla 216a/3, 216a/7
- rızāsuz** (Ar.) Rızası olmayan
r. 215a/11
- rızk** (Ar.) Allah tarafından herkese takdir edilen nîmet
r. 41b/3
r.+ ları 86b/7
r.+ larından 86b/16
r.+ larını 86b/15
r.+ uma 212a/1
- ri'āyet** (Ar.) Saygı, sayma, îtibar
r. 43a/14, 103b/7, 128b/13, 219b/12
r.+ den 185b/6
r.+ dür 195b/14
r.+ e 199b/9
r.+ e mi 128a/15
r. eyle 54b/1, 119b/11
r. eyledi 194a/10
r. eyledüğ 115b/15, 121a/2
r.+ i 199b/9
r.+ imi 110a/12
r.+ inçüz 230b/11
r. itdügüğ 219a/14
r. iderlerdi 107a/12
r. itmege 114b/7
r. itmeye 117b/12
r. itmezdük 113a/5
r. idüp 31b/17, 114a/13, 202a/10, 202a/14
r.+ leri 171a/6
r. olunduğum 164a/5
r. olunmağ 123a/1
r. olunmışdur 229a/15
- ri'āyeten** (Ar.) Saygı göstererek, hürmet ve îtibar ederek
r. 137b/15
- ribā** (Ar.) Bir akitte karşılıksız olan herhangi bir fazlalık, fâiz
r. 69b/13
- ribh** (Ar.) Kazanç, kar
r.+ini 75a/5
- ribka** (Ar.) Kement, ilmikli ip
r.- ı imānla 163b/5
- ricā** (Ar.) Dilek, istek
r. 55b/17, 195a/6, 228b/2
r.- yı muvāfiğ 240b/7, 240b/12
r. eyleyüp 57a/8
r. itdügi 134a/15
r. itdükde 31b/2
r. itdüm 86b/12, 228a/17
r. ite 200a/6
r. itecek 142a/14
r. idenler 228a/17
r. ider 228a/7
r. iderler 134a/9
r. iderse 206a/8
r. idesin 108b/10
r. itsem 21a/15
r.+ ların 147b/6
r.+ mı 86b/13
r.+ sı 199b/1
r.+ yı 57a/8
- ricāl** (Ar.) Erkekler
r. 17b/14, 64a/3, 144a/14, 189a/9
r.- i mişkāt 149b/6
bā' iş-ı şedd-i reḥāl-ı r.+ i 13b/10
r.+ ini 41b/4
r.+ lerine 19b/9, 159b/10
ricālū'l-meşakkāt esmā'-yi r. 160b/2
- ricl** (Ar.) Ayak
r. 93b/2
- ridā** (Ar.) Örtü, şal
r. 95a/2, 136b/6
r.+ sı 98a/8
r.+ sıyla 221b/11
- ridālan** - Örtülmek
r.- mışdur 221b/11
- rif'at** (Ar.) Yücelik, yükseklik, özellikle mevki yüksekliği
r. 4b/15, 80a/2, 158a/16
r.+ da 8b/11

rihlet (Ar.) Dünyadan ahirete göçme, çlme, vefat

r. idüp 102a/17

r.+ leri 146a/4

rimāh (Ar.) Mızraklar, süngüler

eṭrāf-ı r.+ dan 217a/1

risāle (Ar.) Genellikle belli bir konuda yazılmış küçük kitap

r.+ de 19b/7, 103a/16, 103b/9, 107a/5, 121b/8, 173b/16

r.+ lerinde 92a/3

r.+ sin 176a/2

r.+ sinde 20a/16, 41b/8, 130a/14, 145a/8, 151b/12, 155a/6, 183b/13, 196b/4

r.+ sine 14a/8, 176a/1

risālet (Ar.) İnsanları dīne dāvet etme işi, peygamberlik, resullük

devlet-i r. 2a/10

revāyih-ı na^c t-ı cenāb-ı r. 4a/14

yenbū^c -ı r.+ de 138b/10

ḥazret-i r.+ dūr 42b/16

rište (Far.) İplik, tire

r.- yi ḥizmet-i nebeviyyede 138b/9

r.- yi intizām 13b/5

rivāyāt (Ar.) Rivāyetler

r. 41b/8

r.- ı şaḥīḥa 41b/11

r.+ uḡ 16a/14, 39b/2

rivāyet (Ar.) Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma

r. 137a/3, 150b/3

r.- i Bilālden 145a/11

r.- i uḡrāda 145b/14

r.+ de 41b/2, 74b/5, 78b/14, 78b/16, 79a/16, 92a/17, 94b/13, 122b/7, 129a/4, 131a/9, 137a/2, 140b/7, 144b/8, 145b/13, 145b/16, 149a/12, 152a/6, 161a/14, 204a/9

r.+ dūr 35b/16, 40a/17, 66b/14, 78a/3, 78b/1, 98b/12, 146a/16, 146b/16, 149a/6, 160a/11, 160b/5, 173b/12, 194a/4, 202b/13

r.+ e 145a/17

r. eyledi 85a/10, 86a/5, 86a/6, 88b/6, 133a/8

r. eylediler 156b/1, 204a/11, 204b/7

r. eylemiş 20b/6, 20b/11, 45b/6

r. eylemişlerdür 149b/4

r. eyler 21a/4

r.+ i 168a/4

r.+ inde 92b/7, 106b/13, 133a/5, 182b/2, 182b/11, 193b/13, 202a/8, 202a/12, 203a/1

r. itdi 74b/12

r. itdiler 127b/4, 146b/9

r. itdügi 35b/10, 74a/9, 102b/7, 149b/3

r. itdükden sonra 39b/11

r. ider 21a/11, 22a/14, 22b/2, 30b/11, 38b/8, 39b/6, 39b/14, 40a/1, 40a/7, 40b/8, 40b/13, 41a/2, 41a/11, 41a/16, 45a/14, 45b/14, 51b/12, 52b/8, 57b/9, 66b/9, 72a/5, 76a/10, 77b/3, 78b/10, 79a/6, 79a/10, 79b/6, 85b/13, 86b/1, 87b/14, 96b/9, 97a/1, 97b/10, 98a/3, 98a/17, 103b/14, 114b/11, 117b/5, 124a/11, 133a/13, 133b/11, 135a/15, 135b/9, 135b/15, 137a/10, 141a/10, 141b/5, 150a/3, 152b/11, 153b/7, 154a/6, 156b/16, 184a/13, 186b/4, 191b/14, 194b/9, 194b/13, 199b/7, 199b/11, 200a/17, 200b/9, 200b/17, 201a/14, 201b/4, 201b/8, 201b/16, 202b/4, 202b/8, 203b/10, 204b/2, 204b/15

r. iderler 37b/12, 51b/12, 131b/1, 148b/10, 148b/17, 204b/12

r. iderlerdi 145b/5

r. ideyin 238b/6

r. itmiş 20b/15

r. itmişdür 25a/5, 38a/9, 72b/9, 72b/14, 92b/17, 94b/15, 101a/7, 128a/7, 132a/1, 135a/10, 136b/2, 139b/17, 147a/7, 148b/1, 149b/15, 156a/16, 156b/12, 161b/14, 165a/9, 182b/6

r. itmişken 168a/7

r. itmişler 130b/13, 131a/2, 203a/8, 204a/14

r. itmişlerdür 11b/16, 45b/3, 145a/12, 149a/17

r. idüp 103b/1, 132a/5, 132b/1, 134b/2, 136b/4, 143a/10, 160b/16, 183b/1, 196b/6

r. olunan 149a/9
r. olunandır 76b/9
r. olundu 40a/13, 75b/16, 76b/16,
77a/5, 77a/9, 79a/3, 79b/12, 87a/10,
96b/13, 142a/10
r. olundu 30b/5
r. olunmuş 49b/15
r. olunmuşdur 97a/13
r. olunmuşdur 184b/8
r. olunur 141b/17, 167b/4, 201a/6

riyā (Ar.) Olduğundan başka türlü görünme, özü sözü bir olmama, iki yüzlülük
r. 33a/2

riyāz (Ar.) Bahçeler, ravzalar
r. 150a/11
büy-ı dılıcū-yi riyāhīn-ı r.+ ı 9a/7
riyāzū'r-rıdvān r. 6a/5
r.- ı vücūd 6a/12

riyāzet (Ar.) Az yiyip içme, az uyuma, çok ibâdet etme, nefsin arzuladığı şeylerin aksini yapma, dünya lezzetlerinden sakınmak sûretiyle nefsi terbiye etme, ahlâkı güzelleştirme
r. 46b/2, 46b/13

rîz (Far.) Döken
°arķ-ı r. 209b/2

rū (Far.) Yüz, çehre
r. 193a/7
r.+ larda 158b/12

rū-gerdān (Far.) Yüz çeviren, ilgi ve sevgi göstermeyen
r. 96a/12

rub° (Ar.) Dörtte bir, çeyrek
aķtār-ı r. 2a/3
r.- ı meskūn 7a/8

rubūbiyyet (Ar.) Rab olma durumu, Tanrılık
r.+ ini 53a/17

ruh (Far.) Yanak
r.+ ları 209a/12

r.+ ları 209a/17

rūh (Ar.) İnsan ve hayvanda vücûdu canlı kılan, bilen, duyan ve idrak eden hayat gücü, hayat cevheri, can
telef-i r. 193a/10
teslīm-ı r. 151b/7
r.+ dur 233b/14
ķuvvet-i r.+ dur 233b/14
r.+ ıdur 116a/14, 119a/3
r.+ ından 119a/12
r.+ ını 32a/8, 79b/11
r.+ larına 95b/10
r.+ larını 173a/15
r.+ larını 229b/15
r.+ um 228a/4, 235a/4, 235a/12,
236a/17
r.+ uma 236b/5
r.+ umı 219b/2, 240a/7
rūhu'l-emīn r. 8b/16
rūhū'l-keleām r.+ ın 14b/17

rūhānī (Ar.) Ruhla ilgili, rûha âit
r. 79b/15
melek-i r.+ dür 7b/16

ruhcān (Far.) İyi Kalpli
r. 163a/7
r.+ ları 33b/11, 75b/13

rūhsār (Far.) Yanak, yüz
hāl-i r.- ı saltanat 4b/16

ruḡṡat (Ar.) İzin, müsâade
r. 105a/4, 187a/5
r. virmedi 203a/6

Rūm (Ar.) Yunan asıllı kimselere verilen isim
R. 20b/12, 40a/4, 59a/2, 100a/4
R.+ da 26a/16
R.+ dan 59b/15
R.+ u 20b/9, 20b/17, 21a/6

rumh (Ar.) Kargı, mızrak
r. 181b/9

rūmī (Ar.) Rum suresi
sûre-yi r. 114b/15

- rumûz** (Ar.) Remiz, sembol
r. 162b/17
r.+ da 70b/15
- rûşen** (Far.) Parlak, aydın, aydınlık
r. 6a/8, 9a/2, 47a/10, 53a/2,
58b/10, 213b/13, 233a/8
r.+ dür 25b/9, 45a/9
r.+ i 1b/12
r. itmek 58b/9
- ruḫûbet** (Ar.) Nem, yaşlık
r.+ den 176b/13, 177a/1
r.+ ler 176a/11
- rûy** (Far.) Yüz, çehre
veḫilâfet-i r.- ı zemîn 7a/8
- rûylik** Yüzlük
r.+ ini 44b/1
- rûz** (Far.) Gün, gündüz
er-raḫş-ı r. 6a/8
r.- ı cezâda 37b/6
r.- ı ḫaṣrde 55a/1
r.- ı kıyâmetde 49b/13
r.- ı maḫşerde 147a/15
mübâriz-ı meydan-ı r.- ı veġâ
2b/13
- rûz-pîrûz** (Far.) Süslü bir gelin
r. 12b/15
- rûzberûz** (Far.) Günbegün, her gün,
günden güne
r. 8a/7
- rûzgâr** (Far.) Yer deġiştiren hava, bu
havanın hissedilen etkisi, yel, bâd
r. 13a/5, 193a/13, 211a/12
- rûçhân** (Ar.) Üstünlük
r.+ ını 11b/8
r.+ ları 11b/4
- rûcûʿ** (Ar.) Dönme, geri dönme
r. 49a/7, 107b/11, 164a/11
r. eyle 43b/7, 49a/5
r. eylediler 106b/11
r. eylemedi 47b/14
- r. eyleñüz 220a/13
r. eyleyüp 47b/16
r. idüp 43b/10, 108a/3
r. itdüm 124b/2
r. itmedi 49a/6
r. itmezse 48b/14
r. itmezsen 49a/9
- rûkûʿ** (Ar.) Öne doğru eğilme, eğilerek
saygı gösterme
r.+ dur 67a/8
- rûsvâlık** Rûsvâ olma durumu, rezillik
r.+ dan 50a/1
- rûşvet** (Ar.) Bir görevliye, kânûnen
yapması veya yapmaması gereken bir işte
yasa dışı bir kolaylık sağlaması için
verilen para yâhut sağlanan menfaat
r. 117a/13
r. alam 117a/16
r. almadı 117a/16
r.+ inçizi 117a/14
- rûtbe** (Ar.) Derece, sıra, basamak
r.+ si 83a/4, 218a/17
r.+ sine 63a/9
- rûtbet** (Ar.) Rûtbe
r. 6b/14
r.+ lerine 10b/9
- rûṭbe** (Ar.) Derece, sıra, basamak
r.+ de 177a/15
r.+ dür 176a/14
- şâ** (Ar.) Arap alfabesinin dördüncü
harfi
ş.- yı müşelleşe 154b/1
- saʿâdet** (Ar.) Mutlu olma, mutlu ve mesut
yaşama, mutluluk, bahtiyarlık
s. 8b/7, 10a/16, 10b/10, 15a/8,
30a/9, 32b/12, 35b/7, 41b/7, 82b/10,
82b/13, 88b/10, 134a/10, 213a/13
bâʿ iş-i s. 196a/8
cenâb-ı s. 9b/5
ehl-i s. 196a/9
ğurra-i nâsiye-i şubḫ-ı s. 4b/14
kevkeb-i saʿ d-ı s. 10b/7

nüzhətgāh-ı s. 15a/15
sālik-ı tarīk-ı s. 10b/12
sebeb-i s. 196a/8
s.- ı dāreyn 2b/10
s.- ı ehl-ı yaqın 3a/1
tarīk-ı s.- ı refīk-ı ‘ulūm-ı sülūk
10a/2
zamān-ı s.- i iktirānlarından evvel
12a/2
sarāy-ı s.- i mebānī 11a/13
serā-yı cenāb-ı s. 8b/13
s.+ de 209b/4
s.+ e 78a/1, 90b/17, 164a/8
s.+ i 28a/2, 220a/14
s.+ le 155b/15
s.+ lere 90a/12
maḳarr-ı s.+ leri 102a/17
zamān-ı s.+ lerinden 16b/1,
45a/11, 72a/17
eyyāmı‘ izzet ve s.+ lerini 8b/12
şāhib-i s.+ lerüñ 163a/3
s.+ üñ 44b/12
deryā-yı s.+ üñ 138b/11

sa‘ ādet-efrüz (Ar. + Far.) Saadet veren
vaḳt-ı s.+ da 12b/15

sa‘ ādetdār (Ar. + Far.) Saadet sahibi
s.+ ına 58a/2

sa‘ ādet dāreyn (Ar. + Ar.) İki dünyada
saadet
medār-ı s. 31a/13

sa‘ ādethāne (Ar. + Far.) İçinde mutlu
olunan yer
s.+ lerine 41b/7

sā‘ at (Ar.) Vakit, zaman
s. 4a/9, 142a/15, 197a/5
es‘ ad-ı s.+ de 9b/11
eşrāṭ-ı s. 187b/8
s.+ dendür 187a/7
sā‘ atü’l-ḳiyām s. 8b/12

sa‘ atlü (Ar.) Saati olan, herhangi bir
yerinde saat bulunan
s. 102b/13

sā‘ atü’l-leyl (Ar.) Gece saati
s. 93b/9

şabā (Ar.) Sabaha doğru kuzeydoğudan
hafif hafif esen serin, hoş, latif bahar
rüzgârı, tan yeli
evān-ı ş.+ da 26a/15

şabā yeli (Ar. + Tr.) Tan yeli
ş. 23a/4

şabāh (Ar.) Günün başlangıcı, gündüzün
ilk saatleri
ş. 66a/16, 115b/17, 124a/16,
141b/6
ḥaṭṭ-ı ş. 13a/11
ş.+ a degin 51b/14
ş.+ da 221b/14
ş.+ ezānında 140b/16
ş.+ namāzında 142a/11
ş.+ namāzını 77b/4
ş. Oldı 124a/16

şabāvet (Ar.) Çocukluk, sabıllık
zamān-ı ş.+ de 9a/10
zamān-ı ş.+ den 13b/12

sābıḳ (Ar.) Zaman bakımından geride
kalan, geçen, geçmiş, önceki, evvelki
ma‘ nā-yı s. 172b/4
s.+ a 14b/6, 109b/15, 135a/8,
136b/16, 151b/10, 159b/17, 172a/8
s.+ da 25a/3, 35a/5, 150a/13
zamān-ı s.+ da 8a/7, 49b/16,
81a/4, 195b/16
s.+ lar 34b/16, 172a/15
s. olanlardandır 123b/17, 139a/6
s.+ um 216b/5
s.+ uñ 42b/4
sābıḳü’z-zıkr s. 121b/12, 136b/3

sābıḳā (Ar.) Geçmişte olan şey, geçmiş
bulunan olay
s.
s.- yi ḥadıṣ-ı şerīfde 80a/5
ebyāt-ı s.+ da 159b/2
aḳvāl-ı s.+ uñ 130a/15

sābıḳan (Ar) Bundan önce
ş 9b/14, 106a/8, 106b/8, 126a/17,
185b/4, 192a/10, 226a/11

şabî (Ar.) Ergenlik çağına gelmemiş olan ve İslam dînince yükümlü sayılmayan erkek çocuk ş. 161a/11 ş.+ nüñ 178a/17	ş.+ um 170b/4 ş.+ umdan 222b/16 ş.+ uñ 88b/15 ş. ü taħammül 73b/10 ş. ve taħammül 91b/7
Şabîh Bir kadın adı Ş. 226b/10	sāc bk. şaç s.+ dan 166b/9 s.+ lar 166b/10
şābir (Ar.) Sabreden, sabırlı (kimse) ş. 208b/15	şac Başı kaplayan kıllar ş.+ ı 206b/17, 209b/17
şābit (Ar.) Yerinde duran, yer değiştirmeyen, durağan ş. 3b/3, 28a/13, 28b/3, 28b/4, 28b/9, 28b/10, 28b/12, 28b/15, 34a/1, 36a/3, 41a/7, 61a/11, 76b/3, 82a/13, 139b/15, 162b/6, 176b/17, 182a/15, 193a/17, 208b/2, 233b/4, 237a/2 ş.+ dür 36b/5 ş. eylesün 44b/2 ş. oldu 41b/11, 236b/12 ş. olmuşdur 20b/4	şaclu Saçı olan ş. 179a/9 şaç bk. şaç s.+ ı 146a/11, 219b/8 s.+ ları 196a/12 şaç Başı kaplayan kıllar ş.+ dur 181b/13 ş.+ ı 178b/9
şābit kadem (Ar. + Ar.) Verdiği karardan ve sözden dönmeyen, karârında sebat eden ş. oldu 120a/12, 129a/2 ş. olup 124a/5	şaç - (Bir şeyi) Ortalığa dağıtmak, etrâfa serpmek, dökmek ş.- dılar 232b/14 ş.- madı 233b/5 şu ş.+ mağla 214a/17
şābite (Ar.) Sâbit kelimesinin müennes şekli edille-yi ş. 16b/6, 73b/17	sa‘d (Ar.) Kutluluk, bahtiyarlık s. 45a/8 sitâre-yi s. 12b/16 kevkeb-i s.- ı sa‘ âdet 10b/7
şabr (Ar.) Katlanılması zor olan haksızlık, sıkıntı, acı, hastalık, yoksulluk, felâket vb. durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmayıp şikâyet etmeden, sızlanmadan dayanma, tahammül gösterme ş. 41a/5, 54b/11, 54b/12, 54b/13, 54b/17, 60b/7, 91a/13, 139a/13, 139b/15 ş.+ a 106b/17 killet-ı ş.+ dan 57a/3 ş. eyle 155b/8, 175b/1 ş. eylediler 88b/10 ş.+ ı 155b/10 ş. itdüm 78a/15 ş. itmege 226a/6, 226a/7, 227a/5 ş. itmeye 182a/2 ş. idüp 78b/1, 89b/5, 89b/14	şād (Ar.) Arap alfabesinin on dördüncü harfi ş. 212a/1 feth-i ş. 100a/15 ş.- ı sâkine 100b/3 ş.+ ı 189b/15 ş.+ uñ 100a/13 şadā (Far.) Ses, âvaz ş. 68b/13, 71b/14, 71b/17 ş.+ sı 141b/10 ş.+ sını 98b/3, 98b/13 ş.+ sına 68b/14 ş.+ sını 69b/1, 70b/2, 141b/9, 142a/13

şadaqa (Ar.) Karşılık beklenmeden sâdece Allah rızâsı için fakirlere verilen para, mal vb.

ş. 204b/16
ş.+ yı 205a/1

şadaqat (Ar.) Vefâkarlık gösterme
ş.+ i 111b/2

sâdât (Ar.) 1. Büyük ve yüce kimseler, ileri gelenler, beyler, efendiler, 2. Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hüseyin'in soyundan gelen kimseler, seyyitler
s. 186b/16, 189a/10
s.- ı ehl-ı behiştendür 12a/7
s.+ indandur 39b/9, 156a/1

sâde (Far.) Süsü olmayan, üzerinde süsleme bulunmayan, yalın
s. 130b/11, 130b/13, 162b/14, 213a/11
s.+ sine 193a/3

şaded (Ar.) Üzerinde konuşulan konu, asıl mevzû
ş.+ imüze 182a/9, 205b/15
ş.+ inde 10b/3, 13a/3, 74b/15, 90b/2, 164a/13
cevâb-ı ş.+ inde 22b/12

şadef (Ar.) Midye, istiridye vb. deniz hayvanlarının kabuklarının iç tarafında teşekkül eden ve süslemelerde, süs eşyâlarında kullanılan beyaz menevişli, çok sert, parlak madde
ş. 180a/15, 192b/10

şadık (Ar.) Dostluğunda samîmî ve vefâlı olan, dostluk bağlarının gerektirdiği vefâyı gösteren, sadâkatli (kimse)
ş. 35b/1
ş.+ dur 234a/14
ş. olduğına 113a/15

şâdr (Ar.) Dostluğunda samîmî ve vefâlı olan, dostluk bağlarının gerektirdiği vefâyı gösteren, sadâkatli (kimse)

ş. olan 192b/11
ş. olmuş 208b/1
ş. olunmuşdur 93b/17
ş.+ üñ 224a/16

şaf (Ar.) Aynı düşünce ve menfaatler etrâfında birleşen kimselerin meydana getirdiği topluluk
ş.+ ında 165b/17

şafşaf (Ar.) Cemâatle namaz kılanların yan yana dizilmek sûretiyle meydana getirdikleri sıralardan her biri
ş. 133a/11

şafâ (Ar.) Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik
ş. 44a/11, 90a/9, 95b/10, 167b/17, 176b/2, 178a/1, 179b/6, 189a/2, 221b/17

ş.- yı ebedî 169a/5
ş.- yi hâtır 117b/2, 193b/2
ş.+ da 3b/12, 171b/3, 214b/11, 233a/7

şıfat-ı ehl-i ş.+ da 27b/12
ş.+ lar 91a/1
ş.+ ları 90b/4
ş.+ sı 90b/3, 207a/5
ş.+ sıdur 238a/6
zевқ ü ş.+ ya 90b/1
ş.+ yı 90b/10, 91a/3
hüşn-ı ş.+ yı 18b/4
ş.+ yla 118a/8

şaffet (Ar.) Maddî ve mânevî mânâda temizlik, arılık, saflık
ş.+ i 215a/9

şafha (Ar.) 1. Bir şeyin düz yüzü, görülen düz yüzeyi veya yüzeylerinden her biri, 2. Bir olayın gelişmesinde birbiri ardınca görülen değişik durumlardan, dönemlerden her biri, evre, merhale
ş.- ı hadd 172b/12
ş.+ sina 172b/11
ş.+ sında 14b/14
ş.+ sınıñ 237a/4

sâfi (Ar.)
s.+ lerüm 223b/14

şafi (Ar.) Temiz, arı, katıksız, saf
ş. 233a/13
âdem-i ş. 34b/9

şâfi (Ar.) Temiz, hâlis, saf
ş. 26b/12, 162b/14, 165b/3,
169b/9, 171a/3, 214a/1, 215a/2, 219b/10,
238b/17
âb-ı ş. 173b/1
şeyh-ı zülâle-yi şafiye-yi ş.- yi
enbiyâ 19a/17
ş.+ dür 169b/12

şâfice Saf olarak
ş. 197b/12, 212a/16, 212b/3

şafiye (Ar.) Şâfi kelimesinin müennes
şekli
şeyh-ı zülâle-yi ş.- yi şâfi-yi
enbiyâ 19a/17

şafiyye Bir isim
ş. 123b/15, 191b/15

şâğ Vücutta kalbin bulunduğu tarafın
karşısında olan
ş. 21b/9, 48b/7, 49b/7, 143a/6,
167a/7, 177a/9, 179a/16, 221a/4
ş.+ a 21b/17
ş.+ ında 111a/4
ş. ol 221b/17
ş. olduğça 155b/5

şâğ sâlim Sağ ve sağlam bir şekilde,
başına kötü bir şey gelmeden, hiçbir
zarara uğramadan
ş. 48a/8, 48a/17

şâğılt(d) - İyileştirmek
ş.- ur 180b/5
ş.- urdı 46b/17

şâğır Kulağı duymayan
ş.+ ları 46b/15

şâğır (Ar.) Küçük, ufak
ş.+ i 78b/12
zamân-ı ş.+ imde 78a/15

ş.+ imün 181a/5

şâğire (Ar.) Şâğır kelimesinin müennes
şekli
ş. 98a/11

şâğire (II) (Ar.) İslâm dininde haram
olduğuna dâir hakkında açık hüküm
bulunan büyük günahların dışında kalan
küçük günahlardan her biri
ş. 137a/11
ş.+ dür 205b/4

şâğlık Sıhhat, esenlik
ş.+ la 42b/11

şâğrı Hayvanın ve özellikle atın beliyle
kuyruğu arasındaki dolgun yuvarlak
kısmı
ş. 217a/7
ş.+ dur 181b/11
ş.+ ları 208a/4, 212a/16
ş.+ sı 180a/4, 180a/6, 220b/9

şâğā (Ar.) El açıklığı, cömertlik
s.+ sı 160a/10

şâğā (Ar.) Avlu
s.- ı bağ-ı rıdvāna 11a/2

Şâğāb Bir isim
Ş. 83b/5

şâğābe (Ar.) Hz. Muhammed'in
sohbetinde bulunmuş olan müslümanlar,
sahâbiler
ş. 18a/8, 18a/10, 95a/14, 132b/8,
133a/10, 133a/16, 133b/2, 157b/3,
163a/16

ş.- yi kirām 103b/4, 117b/6,
160a/1

ş.- yi kirāma 36a/7

ş.- yi kirāmdan 17a/11, 104a/13

ş.- yi kirāmuş 138b/13, 145a/11,

155b/12

ş.- yi kübbāruş 192a/8

ş.- yi mükerrrem 155b/14

ş.- yi resül'ullāh 117b/14

ş.- yi resül'ullāhdan 129b/16

şabākāt-ı ş.+ de 124a/9, 133b/14

ş.+ den 134a/5, 157a/13
ş.+ dendür 100b/17, 155b/13
ş.+ ler 117b/5
ş.+ nüñ 36a/12, 136b/14, 161b/14
ş.+ sine 132a/8
ş.+ ye 133a/2
ş.+ yi 100b/15, 101b/6, 133a/7
şāḥabetü'l-cemāl ş. 81a/16

şāḥābezāde (Ar. + Far.) Sahabeden doğan

ş.+ ler 18a/11, 157b/6

şāḥābī (Ar.) Hz. Muhammed zamânında yaşamış, onu görmüş, müslüman olup sohbetinde bulunmuş olan kimse, sahâbe

ş. 100b/13, 100b/16, 101a/4, 101a/6, 118a/14, 127b/10, 129b/15, 157b/7, 157b/9, 161a/9
ş.+ den 149b/4
ş.+ dür 101a/6, 133b/16, 161a/9, 161a/13, 161b/5
ş.+ ler 18a/2, 163a/5
ş.+ lerdin 156a/17
ş.+ lerdendür 149b/3
ş.+ lerdin 18a/6
ş.+ leri 138b/5

şāḥābīyye (Ar.) Kadın sahâbe
ş.+ lerdür 18a/5

saḥī (Ar.) Cömerti eli açık. saḥavetli
s. 160a/9, 160a/12
s.+ lerdür 41a/13

şāḥīb (Ar.) Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, mâlik

ş. 2b/11, 225a/11
ş.- i ceriḥdür 72b/17
ş.- i felāḥ 235a/7
ş.- i ḥaşmesi 2b/17
ş.- i iz'ân 45b/17
ş.- i kitâb 95a/17
ş.- i sa'âdetlerüñ 163a/3
ş.- i tevrât 192a/3
ş.+ i 32b/15, 58a/15, 78a/5, 91a/2, 91a/14, 91b/8, 99b/10, 99b/17, 125a/13, 137b/16, 147b/9, 155b/14, 177b/15,

185b/14, 188b/16, 195b/13, 239b/7, 239b/9, 239b/15

ş.+ idür 44a/4, 118b/9, 149b/6
ş.+ ine 86a/14, 151a/10, 167b/11, 188b/16
ş.+ inüñ 192b/2
ş.+ leri 59b/3, 78b/16, 91a/7, 176b/4, 199a/17
ş.+ leridür 24a/16, 173a/11
ş.+ lerimize 112a/7
ş.+ lerine 200b/10

şāḥīb

çerâğ-ı düdmân-ı ş. 4b/13, 38b/1
ş.+ i 120b/13, 145b/6
ḥayr ş.+ ilerdür 108b/16

şāḥībe (Ar.) Bir şeye sâhip olan kadın, kadın sâhip

ş.+ sidür 151b/17
şāḥībetü'l-ḥayrât ve'l-ḥasenât ş. 10a/11
şāḥībü'l-Ḥabeşe ş. 72b/12

şāḥīfe (Ar.) Bir defter veya kitap yaprağının iki yüzünden her biri
ş.+ sindin 14b/13

şāḥīḥ (Ar.) Yalan veya hayal ürünü olmayan, gerçek, doğru

ş. 59b/13, 72b/13, 101b/13, 113a/15, 133a/4, 142a/9, 145a/9, 154b/11, 159b/3, 200b/16, 234a/14, 235b/8

ḥaber-i ş. 208b/2

ḫul-ı ş. 152a/16

sened-i ş. 96b/8

ş.- i Necārîdür 143a/8

ḥadîş-i ş.+ de 100b/7

ḥaber-i ş.+ dür 210a/17

ş.+ midür 110a/9

ḥaber-i ş.+ üñ 208b/3

şāḥīḥa (Ar.) Sahih kelimesinin müennes şekli

aḥādîş-i ş. 20b/4, 36a/2

rivâyât-ı ş. 41b/11

sāḥil (Ar.) Deniz, nehir veya göl kenarı, kıyı, yalı

- s.+ de 49a/16
- sāḥir** (Ar.) Büyü yapan, efsun ve sihirle uğraşan kimse, büyücü, sihirbaz
s. 46a/11, 46a/16, 46a/17, 47b/5, 92a/12
s.+ den 46a/12
s.+ e 46a/10, 46b/3
s. olam 47a/5
- sāḥir** bk. sāḥir
s. 44b/4, 45b/16
s.+ i 45b/15
- şahn** (Ar.) Avlu
ş.- ı pehni 11a/1
- şahre** (Ar.) Hz. Muhammed'in mîraç gecesinde üzerine basarak yedi kat semâya yükseldiği için üzerinde ayak izlerinin bulunduğu inanılan büyük kaya
ş. taş 54a/7
ş. taşınuş 54a/1
- şaḥtyān** (Far.) Tabaklanarak cilâlanmış ve boyanmış deri, özellikle keçi ve dana derisi
s. 108a/2
- sa'î** (Ar.) Çalışan, gayret eden (kimse)
s. 31a/14
- sā'il** (Ar.) Soru soran kimse
s. 10a/15
- şā'im** (Ar.) Oruç tutan (kimse), oruçlu
ş. 56a/3, 78b/2, 85b/5
ş. olma 56a/4
ş. olurdu 154a/2
- şā'ime** (Ar.) Sâim kelimesinin müennes şekli
ş. 153b/10
- sā'ir** (Ar.) Başka, diğer, öteki, öbür
s. 3b/1, 16a/11, 16b/12, 19a/6, 19b/13, 19b/14, 23a/10, 23b/14, 24a/11, 26a/3, 33b/8, 34b/3, 37b/14, 39b/12, 42b/6, 43a/9, 50a/12, 66b/8, 75b/13, 76a/5, 77a/8, 80a/14, 89b/11, 89b/17, 90b/3, 94b/1, 104b/10, 108b/6, 109a/5, 109b/12, 110a/1, 111a/11, 112b/8, 112b/16, 113b/5, 114a/1, 114b/16, 120a/10, 122a/6, 122a/10, 123b/5, 124b/9, 125a/10, 126b/15, 129a/11, 138a/16, 139a/11, 139b/3, 143a/8, 147a/4, 148a/11, 162b/4, 163b/14, 164a/16, 164b/13, 164b/14, 165a/10, 165b/6, 168a/3, 168b/5, 176a/8, 182a/12, 183b/2, 184b/6, 188a/16, 188b/1, 205a/15, 208b/6, 211b/4, 230a/1, 230a/3, 230a/8, 230b/6
cemā' at-ı s. 162b/8
s.- ı Hâk 6a/11
s.- i āşār 41b/10
s.- i enbiyānuş 192a/7
s.- i mü'minler 89b/2
s.+ inde 211b/1
s.+ lardan 174b/13
s.+ lere 16a/2
- Sa'ire** Bir cariye adı
S.+ dūr 155a/10
- şakal** Erkeklerde çene ve yanaklarda çıkan kılların bütünü
ş.+ ı 116b/4, 146a/13
ş.+ inuş 146a/12
- şakālibe** (Ar.) Slav kavimleri, Slavlar
ş.+ dūr 21a/8
- şakaṭ** (Ar.) Vücûdunda bir eksikliği veya bir organında ârızası bulunan (canlı), engelli
s. eyleye 191a/13
- şakf** (Ar.) Dam, çatı
s. 8a/12
s.+ ı 62a/6
s. ola 62a/2
- şakın** - Uzak durmak, çekinmek, kaçınmak, içtinap etmek
ş. 222b/6
ş.- acaḳ 109a/13
ş.- dun 222a/17
ş.- maḳ 222b/10
ş.- mazduḳ 113a/4

ş.- uñ 114a/11, 114a/15, 193b/12,
193b/15

ş.- urdı 97a/4

şakın Bir davranışın yapılmaması, bir şeyin düşünülmemesi gereken durumlarda söylenen uyarı sözü
ş. 127a/10, 216b/12, 216b/13

şakıl (Ar.) Sıkıntı veren, bunaltan, bunaltıcı
ş. gelmegin 32a/12

sākin Yaşayan
s. 19b/14, 23a/1, 23a/9, 26a/10, 26a/12, 26a/16, 26b/4, 63b/12, 87a/2, 234a/8

şakın (Ar.) Yerinde duran, hareketsiz
ş. 195a/9, 238a/17

sākin (Ar.) Sakin kelimesinin müennes şekli
şād-ı s. 100b/3

sākit (Ar.) Düşük
s. oldılar 83b/4

şakla - (Bir şeyi) Kaybolmaması, zarar görmemesi için belli ve emin bir yere koymak, kaldırmak
ş.- dı 142b/5
ş.- mağdur 77b/17
ş.- mışdur 222a/4
ş.- r 54a/9, 136a/12
ş.- sun 180b/2
ş.- yup 104b/16

şaklan - Gizlenmek
ş.- urlar 65a/10

şaklı - bk. şakla -
ş.- ya 83a/1

şaklu Gizlenmiş olan, gizli, mestur, mahfi
ş. 44a/2

sāl (Far.) Yıl, sene
s. 10a/17

sal (Far.) Yüz
s. 15b/4

şal - Koymak, bırakmak, atmak
ş.- uñ 89a/10
ş.- up 48b/2, 49b/11

şalāce Cenaze taşımaya yarayan araç
ş. 213a/15, 213a/16
ş.+ dür 134b/6, 134b/8
ş.+ ler 211a/3
ş.+ nün 134b/7

şalāh (Ar.) İyi duruma gelme, düzelme, iyileşme, iyi olma; 2. Doğruluktan, dürüstlükten ayrılmama, dînin yasakladığı şeylerden kaçınma
ş. 28a/1, 32a/16, 138b/14
fazilet-ı ş. 27b/7
kemāl-ı ş. 7b/14
mefāhir-ı eşķāk-ı ş. 6b/15
ş.- ı endişedür 7a/7
ş.+ dur 208a/1

şalavāt (Ar.) “Allahım, (Efendimiz) Hz. Muhammed’e ve (Efendimiz) Hz. Muhammed’in soyundan gelenlere salāt eyle, onların şeref ve kadrini yücelt” anlamına gelen “Allāhümme salli alā (seyyidinâ) Muhammedin ve alâ âli (seyyidinâ) Muhammed” cümlesi veya aynı anlama gelebilen duâlardan her biri

ş. 3a/6, 83b/14
cevāhir-ı zevāhir-i ş. 3a/4
kalā'id-ı ş. 3b/8
efđāl-i ş.- ı zākiyāt 3a/8
müdāvemet-i ş.+ a 91b/11
ş.+ dan 77b/7

şalat'ullāh-ı 'aleyhim ve's-selāmuhū ş. 16b/2

şalavāt'ullāh 'aleyhim ecmā'in ş. 89b/11, 192a/8

şalavāt'ullāh 'aleyhimu ve's-selāmuhū ş. 45a/12

şalavāt'ullāh 'aleyhim ve's-selām ş.+ a 16b/3

şalavātü'l-gā'ib ş. 132b/8

şalın - Koyulmak, bırakılmak, atılmak

ş.- duğı 220a/3
ş.- up 55a/5, 55a/7, 89a/12,
153b/16, 220a/2
ş.- ur 63b/16, 172a/11, 208a/7,
211b/4, 211b/7
ş.- uram 180b/9
ş.- urlar 171b/5

şāliḥ (Ar.) Elverişli, uygun, yarar
ş. 59b/16, 91a/13, 105a/10,
133a/6, 133a/15, 134a/6, 192b/14
‘abd-i ş. 59b/8, 59b/12, 72b/1
a‘ māl-ı ş. 63a/12
ş.+ den 85b/8
ş.+ dūr 196a/9
a‘ māl-ı ş.+ e 31a/14
‘aḳide-yi ş.+ e 32b/14
selef-i ş.+ in 182a/15
ş.+ leri 208a/1

şāliḥā (Ar.) Salih kelimesinin müennes
şekli
ş.+ sı 111a/5

şāliḥa (Ar.) Sālih kelimesinin müennes
şekli
a‘ māl-ı ş. 63a/13
niyyet-i ş. 83a/9

sālik (Ar.) Bir yola girmiş olan, bir yol
tutup onu tâkip eden kimse
s.- ı tarîḳ-ı sa‘ âdet 10b/12
s. olur 169a/5

sālim (Ar.) Sağlam, sağlıklı, sıhhatli
s. 118b/13, 136b/9, 136b/12,
169a/4
s.+ dūr 136b/5
s. olmaz 56a/17

sāliš (Ar.) Üçüncü
ş. 227b/10
beyt-i ş. 168b/11
faşl-ı ş. 155b/12, 206a/15
faşl-i ş. 17b/1
ş.+ i 227b/6, 227b/10
ş.+ idür 227b/5
beyt-i ş.+ üḡ 168b/10

sālisen (Ar.) Üçüncü olarak

ş. 125b/7

şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-sellem (Ar.)

Allah’ın selamı üstüne olsun

ş. 3a/10, 12a/8, 16b/16, 17a/1,
17a/13, 17a/16, 18a/1, 20b/6, 20b/15,
21a/4, 28a/14, 28b/7, 30a/12, 30b/5,
31b/12, 31b/15, 32a/1, 32a/3, 32a/7,
32a/9, 32a/11, 35b/16, 36b/5, 37b/13,
38a/10, 38b/9, 39b/15, 40a/2, 40a/8,
40b/1, 40b/8, 40b/14, 41a/12, 41b/11,
41a/17, 44b/16, 66b/5, 72b/14, 74a/2,
76a/14, 78b/8, 79b/7, 78b/11, 78b/17,
79a/6, 79a/11, 79a/17, 80b/8, 80b/15,
81a/17, 81b/5, 82a/7, 83b/17, 84a/9,
85b/2, 85b/9, 85b/14, 86b/1, 87b/15,
94b/11, 95a/1, 95a/3, 95b/5, 95a/9, 96b/3,
96b/9, 96b/15, 97a/2, 97b/11, 98a/4,
98a/14, 98b/1, 98b/13, 98b/16, 100a/9,
100b/9, 101a/2, 101b/3, 103b/3, 103b/6,
104b/4, 104b/9, 104b/15, 105a/5,
105a/15, 105b/5, 105b/8, 106a/15,
107a/17, 117b/1, 118a/10, 118a/12,
120a/13, 120a/16, 120a/17, 122a/4,
122b/15, 123b/9, 123b/10, 124b/9,
124b/17, 125b/8, 126a/5, 127a/12,
128b/13, 129a/8, 130b/14, 131a/6,
131b/2, 131b/5, 132a/3, 132b/2, 132b/7,
133a/5, 133a/9, 133a/14, 135a/11,
135a/16, 138a/2, 138a/17, 138b/9,
140a/11, 140b/12, 141a/4, 141a/12,
141b/6, 141b/14, 141b/17, 142a/8,
142a/11, 142b/1, 143a/10, 145a/2,
146a/17, 146b/16, 147b/14, 148a/2,
148a/12, 148b/2, 148b/5, 149a/1, 149a/7,
149b/16, 150a/4, 150a/12, 150b/10,
150b/11, 151a/6, 151b/8, 153a/17,
154a/7, 155a/17, 155b/4, 157a/6, 160a/5,
160a/7, 161b/8, 161b/10, 165a/5,
165a/10, 168a/8, 173b/12, 182a/14,
182b/2, 182b/12, 186a/6, 186a/13,
186a/15, 187a/7, 191b/2, 192a/1,
192b/11, 193b/9, 193b/14, 196a/10,
200b/1, 200b/9, 200b/17, 201a/7,
201a/15, 201b/4, 201b/11, 201b/16,
202a/5, 202a/8, 202a/13, 202b/4, 202b/9,
202b/14, 203a/4, 203a/14, 203b/3,
203b/11, 203b/14, 204a/4, 204a/12,
204a/15, 204b/3, 204b/12

ḫāzret-i ş. 20b/7

ş.+ den 76a/3, 79a/4, 85a/11, 86a/7, 87a/11, 88b/6, 161b/13, 186b/6, 199b/6

ş.+ den sonra 143b/5

ş.+ edür 149a/14

ş.+ i 148b/11, 199b/12

ş.+ üñ 118a/7

şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi ve's-sellem ş. 34a/11, 35b/12, 104a/16, 149a/11, 152b/4

şalla'llāhu ve's-sellem ş. 72a/5

salṭanat (Ar.) Hükümdarlık, sultanlık

s. 7a/7, 40b/14, 115a/16, 168b/14, 168b/16, 199b/8

ḫāl-i rūḫsār-ı s. 4b/16

serîr-ı s. 8b/11

māh-ı asmān-ı ş. 38a/15

şāḫib-i s.- ı ḫilāfet-i kübrā 2b/12

s.+ a, 169a/1, 169a/2

'ayn-ı s.+ dur 168b/14

s.+ ı 71a/13, 117a/15

s.+ ıña 109b/7

s.+ lar 169a/3

s.+ ların 229b/9

ayyām-ı salṭanatü'l-'uzmā s.

6a/6

samediyet (Ar.) Yücelik, ululuk

egāne-yi dergāh-ı ş. 4b/11

sāmī (Ar.) Yüksek, yüce, âlî

fuzel'a-ı s.- yi mekân 10a/5

sāmimī (Ar.) Riyâsız, içten

s. 219a/14

şāmīne (Ar.) Osmanlılar'da kadılara verilen rütbelerden biri

ş.+ de 20b/3, 34b/9

şāmit (Ar.) Susan, konuşmayan

ş. 167b/2

sāmīye (Ar.) Sâmi (Yüksek, yüce, âlî) kelimesinin müennes şekli

maḫāmāt-ı s.+ nüzî 88b/16

şan - Zannetmek

ş.- dukları 215a/17

ş.- dum 119b/15

ş.- ma 53b/2

ş.+ madan 35a/13

ş.- mayasın 61a/11

ş.- sa 38a/11

ş.- up 194a/9

ş.- urlardı 29a/12

ş.- ursın 200a/11

şanādīd (Ar.) İleri gelenler, büyükler, hâkim olan kimseler

ş.- i ḫureyşden 107b/2

şan'at (Ar.) Duygu, tasavvur ve fikirleri etkili bir biçimde ve göze gönle hitap edecek şekilde söz, yazı, resim, heykel vb. ile ifâde etme hususundaki yaratıcılık

ş. 225a/17

ş.+ a 172a/7

ş.+ ı 51a/8

şanāyi' (Ar.) Sanatlar

ş.- ı 'acībe 24b/1

sancla - bk. şanc -

s.- sa 207b/14

şanc - Saplamak, batırmak

ş.- dı 214b/10

ş.- mada 173a/13

şanem (Ar.) Put

ş.+ i 53a/17

ş.+ lere 111a/17, 113a/3, 114b/4, 230a/8

şāni' (Ar.) Yapan kimse, yapıcı

ş. 27b/9

şānī (Ar.) İkinci

beyt-i ş. 206a/3

faşl-ı ş. 17a/11, 151b/15, 176a/4

faşl-ı ş.+ de 101b/1

mim-i ş.+ den sonra 100b/3

ş.+ dür 227b/11

mısrā'-ı ş.+ nüz 198a/5, 199a/10, 222b/6

eb-i ş.+ si 2a/12

nışf-ı ş.+ si 222b/17

ş.+ sidür 227b/6

şāniyen (Ar.) İkinci olarak
ş. 125b/4, 129b/14, 129b/15,
158b/17

şāniye (Ar.) Sānî kelimesinin müennes
şekli
hicret-i ş. 107a/3
hicret-i ş.+ de 107a/5, 124a/1

şānki Anlatılan şeyin gerçekte var
olmadığını, fakat öyle sanıldığını
gösterir, sözüm ona, sözde, güya
ş. 222a/3

şar - Kuşatmak, çevrelemek
ş.- sa 239b/15

şarar - Rengi sarı olmak, sarıya
dönüşmek
ş.- up 209a/11

sarāy (Far.) Hükümdarların veya devlet
başkanlarının oturduğu büyük ve
gösterişli binâ
s.- ı sa^cadet-i mebānî 11a/13

Sāre Bir isim
hāzret-i S. 191a/10
S.+ dūr 186a/11
S.+ nūñ 191a/15

şarf (Ar.) Harcama, masraf etme
ş. 35a/12
sırr-ı vaḥdet-ı ş.- i maḥallîdür
33b/2
ş. eyle 126b/3
ş. eyleye 192b/9
ş. ideler 53a/16
ş. itmekde 210b/7
ş. idüp 53a/17, 53b/1
ş. oluna 151a/12
ş. olunduktan sonra 151a/17
ş. olunmuşdur 77a/2
ş. olunur 174b/10

şarı Altın rengi, kükürt rengi
ş. 25a/2, 25a/10, 165a/12,
165a/17, 165b/3, 169a/6

şarıl - Kollarını dolamak, kucaklamak,
sarmak
ş.- maḥ 177b/8
ş.- ması 177b/16
ş.- up 181a/11

şarılık Sarı olma durumu
ş.+ a 164b/9, 209a/17

şarın - (Bir şeye) Bürünmek
s.- anuñ 239b/10
ş.- up 239b/8

şarışın Sarı saçlı, beyaz tenli (kimse)
ş. 155a/15

şarıḥa (Ar.) Sarih (Açık, belirgin)
kelimesinin müennes şekli
āşār-ı ş. 20b/4
aḥbār-ı ş.+ da 36a/3

şarkıt(d) - (Bir şeyin) Yukarıdan aşağı
doğru sarkmasını sağlamak
ş.- ur 151b/9
ş.- urdı 196b/17

şat - (Bir şeyi) Bir bedel karşılığında
başkasına devretmek
ş.- alar 85a/2
ş.- ar 215a/12, 215a/13
ş.- duğım 211b/15
ş.- dum 211b/15, 215a/12
ş.- maḥ 214b/5
ululuk ş.- mak 29b/17
ş.- maḥdur 202b/8
ş.- sa 204b/9
ş.- un 202b/2
ş.- un alup 239a/10
ş.- uñ 202b/8
ş.- up 75a/5, 75a/10, 196b/14,
197a/6, 202a/11

şatıl - Bir bedel karşılığında başkasına
devredilmek
ş.- mağı 202b/11

şatun al - Bedelini ödeyip bir şeye sâhip
olmak
ş.- a 31b/14
ş.- an 167a/13

ş.- dı 31b/17, 78a/4, 140b/7,
147b/16, 156a/12

ş.- irdum 140a/13

ş.- maḳda 84b/16

ş.- miş 75b/17

ş.- up 141b/3

saṭḥ (Ar.) Bir şeyin dışta olan, dıştan görünen tarafı, yüzü; Bir meselenin veya olayın sâdece dıştan görülen, derinlemesine bilinmeyen yönü, dış yüzü
s.+ ında 2a/3

sâṭı‘a (Ar.) Sâti’ (yükselen) kelimesinin müennes şekli

berâhîn-i s. 230a/14

burhân-ı s. 23b/3

şav - Yanından uzaklaştırmak, gitmesi gerektiğini hissettirmek, göndermek, yol vermek

ş.- maḳ 232b/3, 232b/4

şavm (Ar.) Oruç

ş.+ dan 56a/5

şavma‘a (Ar.) İçinde ibâdet edilen ve uzlete girilen çeşitli dinlere âit tapınak

ş.+ da 46a/5

ş.+ dan 73a/9

ş.+ sı 122b/6

ş.+ sında 73a/5

ş.+ sını 73a/9

ş.+ ya 73a/14

şavt (Ar.) Ses, sedâ

ş. 225a/12

ş.- ı ḥamîrdur 55b/2

ş.- ı münker 55b/8

sa‘y (Ar.) Çalışma, çalışıp çabalama, emek sarfetme, ceht

s. 11a/6, 18b/7, 35a/17, 54b/3

s.- ı ictihâda 13b/11

s. eyleye 101b/7, 193a/10

s. iderler 171b/3

s.+ ları 175b/14

şay - Aynı cinsten olan şeylerin, 1 sayısından başlayarak her biri için bir

sayı eklemek sûretiyle kaç tâne olduğunu belirlemek, sayısını bulmak, tâdat etmek

ş.- asın 61a/11

ş.- dı 99b/12

sâye (Far.) Gölge

s.- yi ‘ adâlet 105a/12

s.+ sinde 6a/11

s.+ sine 114b/10

sâyebân (Far.) Gölgelek

s. olurdu 42b/15

şayḥa (Ar.) Yüksek sesle bağırma, haykırma, çığlık, nâra

ş. idüp 144a/17

şayıl - Hesâba katılmak, dikkate alınmak

ş.- up 163b/7

şayḳalî (Far.) Cilalı

ş. 162b/16

şayru Sayrı

ş. 218b/16

şayyâd (Ar.) Avcı

ş.+ a 99b/12

şayyir (Ar.) Çok güzel

ş. 6b/9

şebât Kararından ve sözünden dönmeme, bir iş veya davranışta azim ve kararlılık gösterme

ş. 13a/6, 71a/13

ş.+ dadur 169a/3

ş.+ ına 202b/10

sebeb (Ar.) Bir şeyin olmasına yol açan şey, durum yâhut kimse, neden, bâis, âmil

s. 16a/3, 16a/8, 19a/7, 19a/14, 26a/8, 33b/13, 34a/9, 35b/4, 36b/8, 96a/15, 106b/8, 112b/17, 128b/17, 141b/7, 143b/14, 163a/14, 177a/17, 178a/10, 199a/7, 199a/17, 205b/13, 207a/4, 219b/5, 225b/12, 226a/15, 231b/11, 232a/5

belâ-yı s. 173b/9

s.- ı nüzülü 58a/6

s.- ı sürür 164b/11
s.- i ârız 22b/14
s.- i kerâmet 196a/7
s.- i nüzül-ı ayet-ı kerîme 32a/12
s.- i 'ârız 24b/10
s.- i sa'âdet 196a/8
s.- i sürür 165a/13, 240b/9
s.- i şehvet 88b/9
s.- i te'lif-i kitâb-ı şerîf 8b/17
s.+ den 1b/9, 12b/13, 23a/7,
176b/14, 191b/10, 207a/12
s.+ dür 201b/13, 202b/10
s.+ i 16b/5, 18b/17, 23a/14, 34a/6,
35b/3, 45b/13, 53b/11, 73b/16, 80b/12,
82a/1, 95b/7, 104b/16, 122a/2, 136b/7,
147a/13, 150b/14, 160b/11, 161b/1,
163b/12, 166a/3, 166a/6, 173a/5,
174a/17, 177a/9, 186b/9, 186b/10,
191a/8, 193a/15, 196b/8, 205a/10,
207b/4, 212b/7, 221b/2, 227a/8, 229b/3,
236a/4, 237b/3, 237b/10
s.+ in 104a/7
s.+ inden 144b/11
s.+ ini 161a/1
s.+ inüz 164a/5, 164a/9
s.+ iyle 8a/7, 27a/10, 189a/2,
208b/5, 208b/12, 230b/9
s.+ le 80b/12, 182b/16, 187a/14,
213b/10
s.+ ler 35a/10, 62b/8
s. oldı 77a/15
s. olduğı 36b/2
s. olduğın 22b/11
s. olıcak 210b/2
s. olmışdur 75b/4
s. olup 13b/11
s. olur 85a/16

sebîl'ullâh (Ar.) Allah'ın yolu
s. 3a/15

sebk (Ar.) İerleme
s. 193a/7

sebk (Ar.) Önceden olma, geçme,
evvelce geçme, vâki olma, sebkât
s. 166b/1, 195b/8
s. itdi 26a/4

sebkât (Ar.) Geçme, önceden olma,

cereyan etme, sebk
s. eylemişdür 137a/4
s. itmişdür 103a/2, 172b/3
s. itmişdür

sebz (Far.) Yeşil
s. 168a/14
s. u hürrem 15b/7
s.- i kâm 215a/5

secde (Ar.) Allah'ın büyüklüğü, yüceliği
önünde hiçliğini göstermek ve O'nu
ululamak maksadıyla vücudu alın, burun,
el ayakları, dizler ve ayak parmakları yere
değecek duruma getirme, bu durumda
yere kapanma

s. 108b/13, 111a/8
s.+ den 67a/9
s. eyler 213a/2
s. iderdi 207b/13
s. idermiş 230a/9
s. iderüz 111a/13
s. itmege 111a/10
s. itmezler 109b/14
s. itmezüz 111a/8, 111a/13
s. idüğ 111a/7
s. kılmazlar 109b/12

sedd (Ar.) Geçilmesi, aşılması zor tabii
veya sun'î engel

s. 64a/9
s. çekdi 64b/11
s.+ i 53b/10, 66a/1, 66a/3, 66a/5,
66a/16

şu s.+ i 93a/13
s.+ ini 66b/11
s. itesün 64b/7
s. idüğ 48b/12
s.+ üğ 65a/15, 66a/13
s.+ ür 6a/13

sedid (Ar.) Doğru, mâkul
re'y-i s. 162b/9

sefâhat (Ar.) Aşırı derecede zevk ve
eğlenceye düşkün olma
s.+ ini 109b/17

sefer (Ar.) Yolculuk, seyahat
s. 56b/3, 67b/11, 136b/10, 144a/6

s.+ den sonra 67b/13
s. eyle 56b/7, 56b/8
s.+ inde 137a/10
s. itdükde 56b/8
s. iderler 217b/9
s. itmeden 56b/7
s. idüp 68b/7, 83a/10
s.+ lerde 140b/14, 163a/12

Seffâh Bir isim
S.+ dur 186b/14

sefih (Ar.) Malını düşüncesizce harcıyıp israf edecek derecede zevk ve sefâhata düşkün olan (kimse)
s. 108b/2, 109a/6
s.+ ler 109a/16
s.+ leri 108b/7

sefine (Ar.) Gemi
s. 48a/10, 48a/12, 48a/14, 55b/16
s.+ de 22b/7

segirt - Koşmak
s.- di 21b/5
s.- üp 21b/7

sehâ (Ar.) El açıklığı, cömertlik
s.+ sı 160a/13

sehâ'ib (Ar.) Bulutlar
s.- ı mâreb 6b/12

şehir (Ar.) Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit
s. 21b/2, 95b/13, 217a/15
nergis-i s.-hîzî 7b/2
s.+ lerde 214b/2

şehir vakti (Ar.) Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit
s. 215a/3
s.+ nde 212a/7
s.+ nün 209b/17

sehim (Ar.) Ok
s.- i hattî 222a/17

sehl (Ar.) Kolay
s. olmuş 62b/5

Sehret Bir kavim adı
S. oğlu 174/5

Sehretî bk. Sehretî
S. 173b/13, 174a/1, 174a/5,
175a/3
S.+ ler 173a/10, 173b/16, 178a/8
Ş.+ lere 175a/3

Sehretî Sehret kavminden olan
S.+ dür 174a/14, 174a/15,
174b/12

Sehretiyye Sehret kavminden olan
S. 174b/15, 207a/6
S.+ dür 178a/3

sek - Sıçrayarak ilerlemek
s.- er 135a/2

sekançur (Ar.) Eski dünyânın çöl bölgelerinde yaşayan bir kertenkele
s.+ dur 177b/14

seke seke Tek ayak üzerinde zıplamak, sıçrayarak
s. 135a/2, 137b/9, 137b/14

sekîne (Ar.) Rahat ve sâkin olma, sâkinlik, sükûnet
kemâl-i s. 55a/13

sekînet (Ar.) Rahat ve sâkin olma, sâkinlik, sükûnet
s. 5b/3, 86b/9

sekiz Yediden sonra, dokuzdan önce gelen sayının adı
s. 122a/13

sekizinci Sekiz sayısının sıra sıfatı
s. 16b/14, 91b/15, 132b/14

sekr (Ar.) Sarhoşluk
s. 92b/10, 92b/12

seksân sekiz Seksen sekiz

s. 129a/5

seksen iki Seksen birden sonra gelen sayı
s. 107a/4

seksen üçüncü Seksen üç sayısının sıra sıfatı
s. 161b/11

selâm (Ar.) Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezâket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı dilemek için “selâmün aleyküm, merhaba, hayırlı işler” gibi sözlerden birini söyleme yâhut aynı dileği taşıyan bir işâret veya harekette bulunma
s. 220a/14, 240a/8
âbâ-yı s.+ dan 141a/10
s.+ dur 168b/15
s.+ ı 119b/16, 127a/16
s.+ ını 127a/15
s. idüp 127a/5
s. virdi 185a/14

selâmet (Ar.) Ruh ve beden yönünden sağlıklı olma, esenlik
s.+ de 169a/3
s.+ dür 168b/15, 239b/5, 239b/13, 240a/2
s.+ i 229b/14
s.+ le 72b/2

selâmla - Selâm sözlerinden birini söylemek yâhut aynı anlamda bir hareket veya işârette bulunmak, selâm vermek
s.- yup 126b/16

selâtin (Ar.) Sultanlar, pâdişahlar
s. 187a/17, 107b/15
hasret-ı s.- i mâzîn 7a/9
menzûr-ı enzâr-ı s.- i ‘izâm
13b/15
s.- i meşhûreden 158a/16
s.+ den 100b/11
s.+ i 88b/1

selb (Ar.) Zorla alma, gasp
s. idüp 210a/3

selef (Ar.) Bir mevkide daha önce

bulunan ve yerine geçilen kimse
s. 5b/12
s.- i şâlihîn 182a/15

selîm (Ar.) Maddî ve mânevî kusûru, noksanı olmayan, sağlam, doğru
beğalb-ı s. 6a/3
‘aql-ı s. 25a/17, 26a/13
s.+ dür 171a/8

sema^c (Ar.) evlevî dervişlerinin ney, kudüm, rebap gibi çalgılar ve okunan ilâhîler eşliğinde tennûre denen bir kıyâfet giyerek belli bir usûle göre ayakta ve kolları iki yana açılmış vaziyette dönmeleri ve bu sûretle icrâ ettikleri âyin
s. 34a/1

sem^c **ân** (Ar.) İşitmek sûretiyle, işiterek
s. 34a/12, 68a/14, 121b/1

semavât (Ar.) Gökler, gök katları
s. 26b/15

semend (Far.) Güzel, süratli ve çevik at
s.+ ine 2b/8

semi^c (Ar.) Duyma, işitme
s. eyledi 127a/9
s. iderler 215b/1

semt (Ar.) Yan, taraf, cihet, cânip
s. e 10b/4

Şemûd Bir kavim adı
ş. 59b/1

semüz Besili, etli, yağlı
s. 220b/9

sen Tekil ikinci (özel ad) zamiri
s. 13a/14, 13a/15, 28b/14, 29a/6, 29a/9, 43b/9, 46b/11, 47a/7, 48a/6, 48b/1, 49a/11, 52a/2, 52b/5, 56a/10, 56a/11, 56a/15, 56b/9, 56b/12, 58a/1, 60a/15, 61a/11, 64b/6, 67b/6, 69b/3, 70b/3, 70b/8, 70b/9, 71b/7, 73a/4, 73b/9, 74b/17, 75a/13, 77b/1, 78a/13, 81a/13, 81b/16, 84b/7, 84b/10, 88a/7, 89a/5, 89a/6, 90a/10, 108b/4, 111b/14, 112a/4,

115b/14, 118b/6, 119b/10, 120b/14, 120b/15, 121a/3, 125a/1, 125a/4, 126b/1, 128a/16, 128a/17, 128b/1, 138a/3, 138a/6, 138a/8, 140b/1, 141b/7, 142a/9, 143a/1, 143a/4, 143b/7, 151b/4, 167a/7, 167a/9, 169a/12, 169b/13, 174a/7, 174a/11, 174b/5, 174b/7, 174b/10, 174b/11, 181b/7, 185a/17, 185b/9, 185b/16, 192a/1, 194a/15, 200a/9, 203b/8, 204a/5, 206a/13, 209a/2, 211a/6, 215b/7, 216b/6, 222a/2, 224b/5, 234b/17, 236a/6

s.+ (η)a 21a/15, 33a/6, 42b/8, 43a/12, 44b/12, 46a/16, 47a/8, 54a/3, 54b/10, 55b/17, 57a/1, 57b/6, 57b/14, 57b/15, 57b/17, 61a/1, 61a/7, 61a/13, 63a/5, 64b/6, 69b/4, 69b/6, 71a/17, 71b/3, 71b/4, 71b/6, 77a/14, 79b/1, 81a/8, 81b/7, 81b/14, 81b/15, 88a/5, 88a/9, 88a/10, 88a/11, 88a/14, 88a/16, 90a/11, 90a/16, 101b/15, 108b/16, 109b/4, 109b/5, 109b/11, 109b/12, 109b/14, 111a/15, 115b/15, 118b/4, 118b/6, 119b/10, 121a/7, 121a/10, 124b/3, 125a/3, 126b/2, 126b/15, 128b/3, 131a/8, 136a/6, 139b/11, 140b/4, 143b/8, 155a/14, 155b/5, 157a/7, 175b/2, 186b/1, 203a/15, 209b/3, 215a/17, 217a/11, 219a/4, 221b/13, 223b/12, 225b/10, 225b/13, 226b/13, 238b/1

s.+ cileyin 186a/10, 200a/9

s.+ de 186b/11, 235b/10

s.+ den 43a/16, 58a/10, 60a/16, 61a/8, 70a/12, 88b/13, 104b/17, 121a/6, 126b/9, 127a/4, 203b/1, 226a/6

s.+ den ğayrı 88a/6, 219a/11

s.+ den ğayrıdan 174a/8

s.+ den ötüri 124b/3

s.+ denüm 138a/8

s.+ i 47b/9, 47b/11, 51b/16, 57b/15, 60a/1, 60a/2, 60a/4, 61a/12, 61a/16, 71a/17, 95b/14, 104a/14, 109b/5, 109b/8, 109b/13, 111a/13, 114b/8, 119a/17, 121a/6, 124b/17, 140a/10, 142a/2, 142a/4, 143b/4, 153a/3, 153a/5, 204a/4, 204a/6, 204a/9, 224a/13, 225b/12, 225b/14

s.+ iñle 70a/1, 102a/2, 153b/1

s.+ sin 60b/14

s.+ üñ 22a/16, 22b/4, 43a/9,

43a/11, 43b/1, 43b/11, 43b/12, 44b/13, 47a/6, 47a/12, 47a/15, 47a/17, 50a/6, 53b/16, 54b/9, 56b/9, 57a/9, 60a/3, 61a/2, 61a/14, 77b/1, 80a/12, 83a/12, 88a/13, 88a/15, 90a/9, 90a/13, 90b/8, 108b/16, 109a/1, 109a/2, 109a/16, 109b/6, 109b/10, 109b/13, 111b/15, 114b/8, 114b/9, 114b/10, 119b/13, 120b/3, 120b/4, 120b/10, 121a/8, 121a/14, 121a/17, 121b/2, 121b/4, 121b/5, 126b/8, 127a/7, 127b/13, 128b/2, 132b/5, 135b/5, 140a/7, 140b/3, 141b/8, 141b/10, 142a/12, 142a/13, 150b/8, 154b/3, 174a/17, 184b/11, 199a/14, 200b/12, 203a/16, 211a/9, 215b/1, 218a/5, 218a/11, 219a/16, 222a/1, 222a/3, 222a/5, 223b/7, 224a/16, 224b/3, 225b/9, 225b/11, 226a/3, 226a/4, 226a/10, 230a/2, 232b/5, 237b/7

s.+ üñdür 52a/1

s.+ üñle 150b/9

senā (Ar.) Övme

s. 94b/13

ḥamd ü s. 30a/13

senā (Ar.) Övme, övüş, medih

ş. 40a/13

ḥamd ü ş. 68b/17, 76b/10,

125a/12, 125b/14, 126a/14

ş.- yı lazımı 14a/1

ş.+ ya 4b/8

sene (Ar.) Yıl

s. 129b/1, 129b/4, 240b/18

s.- yi mezkürede 161b/9

s.- yi vaḥdededür 132b/17

s.+ de 129a/13, 129b/1, 129b/3,

130a/2

s.+ dür 129b/1, 129b/5

s.+ sinde 118a/12, 129a/9,

129a/14, 129a/15, 132b/16, 161b/7,

161b/10, 161b/12

sened (Ar.) Dayanılacak, güvenilecek şey veya yer, destek, güvence

s. 208b/1

s.- i şaḥīḥ 96b/8

s.- i za'īf 135a/9

s.+ i 45b/6, 238b/4

sengîn (Far.) Taştan yapılmış, taştan
s. 71a/4
s.+ dūr 212a/17

senniye (Ar.) Seniye kelimesinin müennes
şekli

aḥvāl-i s. 13b/2
mefāhir-i s.+ leri 12a/12
s.+ leriyle 12a/5
fırka-ı s.+ nūḡ 9a/9
fırka-ı s.+ ye 163a/6

sensiz Sen olmadan
s. 226a/7

sepîd (Far.) Sefid (beyaz) kelimesinin
eski metinlerde rastlanan şekli
davā-yı s. 197b/7

ser (Far.) Baş, kafa
s. 15b/6, 34b/11
s.+ den 188a/6
s.- āzādesi 138b/11
s.- bāzları 3b/2
s.- çeşmesi 2b/17, 138b/7
s.- defter 9b/12
s.- efrāz 2a/10, 11b/9
s.- firāz 162b/9
s.- gerdān 1b/8
s.- levha-ı kitāb 3a/2
s.- i tîḡı 6a/13

serā (Ar.) Yeryüzü, arz
s.- yı cenāb-ı sa' ādet 8b/13
guzīn-i s.- yı faẓl 10b/6

serāperde (Far.) Kalın perde
s.- yi ḡaybdan 15a/10

serāri
s.

serārī Bir tayfanın adı
s. 188a/4, 190b/12, 191b/4
s.+ den 191b/10

serārīye (Ar.) Cariyelik
s. 187a/17

serāsemelik (g) Sersemlik
s.+ inden 22a/1

serāser (Ar.) İpek, altın ve gümüşle
dokunan çok kıymetli eski bir kumaş çeşidi
s. 132a/15

serāt (Ar.) Her nesnenin yukarısı
s. 189a/14, 189a/15

serāy (Far.) Saray
ḡarem-i s. 15a/11

serdār (Ar.) Kumandan, başkumandan
s. 143b/10
s.- ı zümre-yi du'ātü'l-felāḡ
138b/14

sereyān-pezir (Ar. + Far.) Dağılan
s. 193a/4

sergerdān (Far.) Baş dönen, ne
yapacağını bilmeyen, şaşırılmış,
sersemlemiş bir durumda olan (kimse),
şaşkın, perişan
s. 213a/5

ser-i efser (Far. + Far.) Baş tacı
s. 4a/16

serir (Ar.) Taht
s. 134b/11, 135a/17, 135b/1,
135b/16
s.- ı salṭanat 8b/11
s.- i ārāy-ı taht-ı sulṭānidür 8a/1
s.+ i 111a/3, 154b/17
s.+ inden 120a/3, 130a/7
s.+ ler 80b/11, 94a/3

seriyye (Ar.) 1. Odalık ittihaz olunan
cariye 2. Düşman üzerine gönderilen,
seçkin askerlerden oluşmuş küçük süvâri
birliği

s. 187a/3, 187b/16, 188a/1,
188a/4, 188b/3, 188b/5, 188b/7, 188b/9,
188b/11, 188b/13, 188b/15, 188b/17,
189a/3, 189a/7, 189a/9, 189a/14,
189a/17, 189b/2, 189b/5, 189b/7,
189b/12, 190a/3, 192a/11
cāriye-yi s. 188a/15

s.+ ler 182b/3, 183a/4
s.+ leredür 183a/4
s.+ lerden 192b/3
s.+ leri 192a/7, 192a/9
s.+ nün 189b/17
nefs-i s.+ nün 192a/11
s.+ sidür 190b/15, 191b/2, 191b/6

sermāye (Far.) Bir servetin para ile ifâde edilen kısmı
s. 75a/3, 75a/5, 75a/9

serp - Serpmek işi
s.- mesinden 216b/14

server (Far.) Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis
s. 42b/12, 192a/3
s.+ idür 3a/12

serzeniş (Far.) Başa kakma, sitem
s. iden 28b/8
s. idüp 28b/5

sesdür - Duyurmak, sezdirmek
s.- emiz 212b/17

sev - (Bir şey veya kimseye) Sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek
s.- di 91a/15
s.- düğümüz 143a/4
s.- düğini 153a/9
s.- düklerinden 204b/14
s.- düm 80b/14, 166a/1, 198b/1, 223a/17

s.- e 79a/16
s.- eler 80a/4
s.- erem 175a/13
s.- erin 195a/2
s.- erler 86b/10
s.- erseş 219a/4, 239a/2
s.- erüz 44a/1
s.- mes 219b/13
s.- mez 55a/8, 55a/9
s.- üp 84b/4, 154a/8

sevāb (Ar.) İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükâfat
ş. 16a/12, 150b/17, 151a/2,

151a/5, 200a/6
şadr-ı ş. 79b/8
keşret-ı ş. 39a/5
ş.- ı bîpâyân 163a/15
ş.+ a 91b/12
ş.+ ı 36a/12, 50b/6
ş.+ ın 78b/3, 78b/15, 78b/16, 79a/3, 79a/5

ş.+ ina 16b/8, 78b/5
ş.+ ını 78b/14, 86a/14
ş.+ lar 37b/7
ş.+ ları 39a/2
ş.+ u 85b/6
ş.+ uş 155b/5

şevāblu Sevabı olan
ş. 86b/4

sevād (Ar.) Siyahlık, karalık
s. 194a/7, 209a/17
s.- ı hāk 1b/3
s.+ ı 167b/13
levn-i s.+ un 27b/3
levn-i s.+ uş 16a/4, 19a/8

şevb (Ar.) Elbise
ş.+ i 224b/8
ş.+ le 136a/9

Şevbiye Bir cariyeye adı
ş.+ dür 152a/12

sevda (Ar.) Kuvvetli sevgi, aşk
s. 199a/11
s.+ ya 199a/9

sevdür - Sevmesini sağlamak, sevmesine yol açmak
s. 143a/4

sevgülü Sevgi duyulan, kendisine sevgi beslenen
s. 76b/4
s.+ dür 159b/1, 166b/13, 227a/12

sevin - Sevinç duymak, memnun ve hoşnut olmak
s.- ür 58a/1

sevķ (Ar.) Önüne katıp bir yöne, bir

yere doğru sürme, sürüp götürme
s. 18a/15
üslûb-ı s.+ de 23b/14
s. itdügimiz 175b/11
s. itdügümüz 41b/9
s. itdükleri 162a/14

seyr (Ar.) İzleme
s. 68b/7, 98a/11
‘ulemā-yi s. 142a/17
s.+ de 191b/7
s. eyledi 62b/8
s. eyleye 61a/17
s. idüp 62b/7, 63b/3, 64a/5, 97a/3
s. iderük 232a/1
s.+ ine 209b/10
s. itdük 99a/4
s. iderken 97a/3
s. itmek 62b/4

s.+ lerine 182a/16

seyrecük Seyrek
s. 179b/4

seyyi’ât (Ar.) Kötülükler
defter-i s.+ ından 196a/6

seyyid (Ar.) 1. Efendi, önder, reis, 2. Hz. Muhammed’in küçük torunu Hz. Hüseyin’in soyundan gelen kimse
s. 35b/1, 155b/14, 189a/9
s.+ i 156a/3, 188b/4
s.+ idür 145b/9
s.+ imüz 138b/15
s.+ imüzdür 145b/10
s.+ imüzi 145b/10
s.+ ler 184b/3
s.+ leri 39b/16, 173b/11
s.+ lerimiz 37b/10
s.+ lerümüz 107b/5
s.+ lerinden 36b/4
s.+ ümdür 237b/13
s.+ üñ 194a/5

seyyidü’l-enbiyā s.- yi ve’l-
mürselin 192a/3

seyyid’ül-ḳavm s.- i ḥād-i mühür
75b/7

seyyiddü’l-mürselin ḥāzret-i s.
3a/9

s. 186a/12
seyyiddü’ş-şühedā s. 2b/15

seyyide (Ar.) Seyyit olan kimsenin hanımı
s.+ leri 187b/3
s.+ si 189a/12

seyyi’e (Ar.) Kötülük
delil-i aḥlāḳ-ı s.+ dür 44b/15

sez - Açık bir delil olmadığı halde bir şeyin varlığını, ne olduğunu veya ne olacağını duygu yoluyla anlamak
s.- erüm 132b/4

sezāvār (Far.) Lâyık olan, lâyıḳ, sezâ
s. 1b/6
s.+ dur 15a/10

şı - Kırmak
ş.- duñuz 226a/17
ş.- mağla 226b/2

sıçra - bk. şıçra -
s.- mağa 138a/14
s.- maḳ 138a/15
s.- yup 82a/15

şıçra - Ayaklarını hızla yere vurarak ileriye veya yukarıya doğru atılmak
ş.- yup 82a/15

sıçraya sıçraya Sıçrayarak
s. 137b/9

şıddıḳa (Ar.) Özü sözü doğru olan, asla yalan söylemeyen, sözünün eri, çok doğru, pek sâdı
ş. 190a/6

şıdıḳa bk. şıddıḳa
ş.+ ya 91b/11

şıdıḳ (Ar.) Doğruluk, gerçeklik
ş. 162b/15, 193a/11
kân-ı ş. 3b/11
şahid-ı ş. 41b/13
ş.+ ina 216b/9
ş.+ ıña 121a/8
ş.+ la 130a/8

şıfat (Ar.) Bir kimse veya şeyin sâhip olduğu nitelik, ona âit olan özellik, hal ve vasıf

kibriyâ-yı ş. 121a/7
ş.- ı ehil-i şafâda 27b/12
ş.- ı müşebbehinde 189a/9
ş.+ da 165b/8
ş.+ ları 80b/4
ş.+ larıdır 80b/5
ş.+ larla 180a/14

şıfât (Ar.) Sıfatlar

ş. 13b/3
muқтаzâ-yi zühûr-i esrâr-ı ş. 2b/3
ş.- ı müteğayyire 24b/8
ş.- ı nuţk 23b/14
ş.- ı ‘aliyyesine 24a/11
meğâsin-i ş 7b/15
ş.+ ı 217b/4
hüşn-i ş.+ ı 176a/5
ş.+ lar 44a/17
ş.+ ları 163a/1

şığa - Bir şeyi, üzerine başka bir şey sürmek veya döşemek sûretiyle tamâmen kaplamak

ş.- yup 95a/4

şıgâr (Ar.) Küçükler

ş. 144a/14

şıgım - Tehlikeden korunmak için emin ve güvenilir bir yere sokulmak

ş.- a 128b/16
ş.- mış 96a/2
ş.- mışlardur 109a/2
ş.- sa 134a/13

şıgır Gevişgetirenlerden manda, öküz, inek vb. büyükbaş, boynuzlu, evcil hayvanların ortak adı

ş. 199a/13
ş.+ lar 43b/9
ş.+ unuñ 180b/14

şıhhat (Ar.) Sağlık, esenlik, âfiyet

ş. 176b/15, 177a/16
hiţâb-ı ş. 12a/10
ş.- ı cism 55b/14
ş.- ı nişâbuñ 9a/3

ş.+ i 229a/11, 229a/13, 229b/15
ş.+ inden 208b/3
ş.+ ine 229a/13

şık - Çevresine sarılarak veya bir şey sararak sımsıkı kavramak
ş.- up 218b/14

şıklet (Ar.) Ağırılık, yük
ş. 95b/4

şımât (Ar.) İşaretler
leţâfet-i s. 13b/3

şımıf (Ar.) Bir toplum içinde iş, meslek, sanat ve sosyal yaşayış yönünden ortak özelliklere sâhip insan topluluğu, zümre
ş.- ı enbiyâ 2b/11
ş.+ a 178b/1
ş.+ dur 18a/17, 19b/12, 30b/2,
131a/11, 162a/16
ş.+ un 15a/1, 18b/1, 18b/2

şıra Dizi, saf
ş. 141b/10

şıra şıra Sırayla
ş. 208a/10, 208a/13

şırât Sırat köprüsü
ş.+ ı 89b/1, 89b/9

şırça barmağ Serçe parmak
ş.+ dan 217a/6

şırt - Gülmek, gülümsemek
ş.- ması 178b/9

şırr (Ar.) Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey
s. 188a/13, 188a/15, 188b/5,
188b/13

s.- ı bedî‘ a 2a/5
s.- ı ilâhî 33b/1
s.- ı melekût 26b/15
s.- ı ‘acayib 1b/5
s.- ı vahdet-ı şarf-i mağallîdür
33b/2
s. etmekle 22a/11
s.+ ı 34a/3, 141b/10, 214b/14,

229b/3

şiyānet (Ar.) Koruma
ş. eyle 226b/17

şiyğa (Ar.) Kip
s.+ sına 20a/9

şiyır - Bir şeyin üzerinden onu örten,
gizleyen örtü, perde vb.ni çekip almak
ş.- up 207b/3

şiyırıl - Kendini sıyırmak, içinde
bulunduğu durumdan kurtulmak
ş.- ur 218a/9

şicil (Ar.) Mahkeme, tapu, nüfus vb.
resmî dâirelerce tutulan kayıtlar ve bu
kayıtların yazılı bulunduğu belge veya
defter
s. 93a/2, 93a/3

şicim Keten, kenevir gibi bitki
liflerinden örülmek sûretiyle elde edilen,
iplikten daha kalınca ip
s. 153b/16

şifr (Ar.) Yazılı şey, kitap
s. 136b/10

şih̄r (Ar.) Büyü, efsun
s. 46a/2, 217a/14, 220b/11
s.- ı helâl 14b/16
s.- ı helâldur 96a/1
s.- i h̄arâmdur 96a/4
s.- i helâl 96a/4
s.- i te'sir 96a/3
'ilm-i s.+ de 47a/3
s.+ dür 226a/3
s. eyledüj 174a/3, 174b/1
s.+ i 45b/17
s.+ ine 175a/16
s. itdügi 175a/15
s. idüp 175a/14
s.+ üj 47b/4

şika (Ar.) İnanılır, güvenilir, emin,
îtimâda şayan kimse
ş.+ dur 41b/17

şikal (Far.) Düşünce
ş.+ ını 74b/3

şikke (Ar.) Mâdenî para
s.- yi q̄abül 10a/6
s.+ dür 6b/7

şilâh (Ar.) Düşmanı öldürmek, imhâ
etmek veya kendini savunmak
maksadıyla kullanılan her türlü âlet
s. 64b/16, 80b/2

şilk (Ar.) İnci, boncuk vb. dizilen iplik
s.- i insicâma 13b/6

şilkin - Silkelenip üzerindeki dökme,
kendini silkelemek
s.- di 48a/6
s.- üp 69b/8, 69b/12, 69b/14

şilsile Birbirine bağlı yâhut birbiriyle
ilgili şeylerin art arda veya yan yana
dizilerek meydana getirdiği sıra, dizi
s. 208b/1
s.+ si 238b/5

şim (Far.) Gümüş
s. u zere 6b/7

şimāk (Ar.) Parlak bir yıldız
musâmet-i s. 9a/11

şimār (Ar.) Meyveler, yemişler
ş. 15a/12

şimât (Ar.) İşâretler, nişanlar, alâmetler,
damgalar
h̄üsn-ı s. 7b/15
s.+ dan gayrı 14a/4

şin bk. sîn
s. 99b/16

şin (Ar.) Arap alfabesinin on ikinci
harfi
feth-i s. 189a/15
zemm-i s. 188a/2, 188b/14,
189a/4, 189a/7, 189a/13, 189b/7
s.- i mühmele 154b/2, 155a/10
s.+ e 145a/6

s.+ i 95b/6, 145a/7, 188b/12 s.+ ini 189b/5	siyāh (Far.) En koyu renk, kömür rengi, kara s. 16a/10, 22a/17, 22b/1, 22b/10, 22b/14, 23a/7, 24a/16, 25a/10, 26a/11, 26b/2, 26b/5, 26b/8, 26b/10, 26b/12, 36b/16, 44a/10, 58b/6, 58b/8, 58b/13, 66b/13, 68a/3, 68a/9, 69a/16, 69b/1, 70b/11, 95a/2, 130b/11, 146a/10, 150b/7, 150b/12, 164b/1, 164b/11, 165b/8, 165b/9, 166a/1, 166b/4, 166b/6, 166b/9, 166b/10, 166b/13, 166b/16, 166b/17, 167a/2, 167a/11, 167a/12, 167a/16, 167b/6, 167b/8, 173a/3, 173b/2, 176a/12, 176b/8, 176b/9, 176b/11, 177a/14, 178b/12, 179a/9, 179a/17, 193b/7, 194a/3, 194a/8, 194b/11, 194b/13, 195a/3, 195a/12, 196b/2, 196b/7, 196b/11, 196b/14, 197a/1, 197a/9, 197a/14, 197b/2, 197b/3, 197b/9, 197b/11, 197b/12, 197b/15, 197b/17, 198a/6, 198a/7, 198a/9, 198a/17, 198b/9, 199a/5, 207b/11, 209b/17, 210a/11, 217a/14, 221a/9, 221b/9, 232b/17, 235a/12, 235b/5, 239a/1, 240a/4 levn-i s. 19a/8, 27b/2 s.+ a 134b/5, 164b/9, 209a/15 s.+ dur 24b/1, 159a/2, 159b/16, 164b/2, 179a/4, 198b/16 levn-i s.+ dur 197b/13 s.+ ı 179a/4 ḥāk-ı s.+ ı 9a/6 māye-yi s.+ ı 27a/12 s.+ ını 147b/5 s.+ lar 21a/2, 39b/13, 197a/15, 204b/17 s.+ lardan 26a/14 s.+ laruḡ 195b/15 s.+ un 194a/16 levn-i s. üzere 16a/3 s.+ rengilere 199a/13
sīn (II) (Ar.) Yaş s.+ üm 180b/17, 181a/3	
siḡir Duyulardan ve hareketlerden gelen uyarıları organlardan beyne ileten beyazımsı teller ve bunların oluşturduğu demet s.+ leri 177a/6, 179b/17	
sipāh (Far.) Asker, ordu s.- i zafer 3a/16	
sipih (Far.) Gök, semâ, âsuman s. 176b/3 s.- i cefâ 13a/6 s.- i sitâredâr 1b/7 mehr-i s.- i vilâyet 38a/16	
sīr-âb (Far.) Suya doymuş, suya kanmış s. olan 138b/10	
sirâyet (Ar.) Geçme, bulaşma s. idüp 36b/1	
sīret (Ar.) Bir kimsenin ahlâkı, seciyesi, karakteri, dışa akseden davranışı s. 6b/17	
sirişt (Ar.) Tabiat, yaratılış s. 10b/17 s.+ e 176b/2	
sitâre (Far.) Yıldız s.- yi sa ^c d 12b/16	
sitâredâr (Far.) Yıldız tutan sipih-i s. 1b/7	
sitâyiş (Far.) Övme, övgü, medih s.- i bipâyân 1b/1	
siyâb (Ar.) Giyilecek şeyler, elbiseler ş.+ üne 126b/9	
siyâdet (Ar.) Efendilik, beylik s. 189a/8	
siyâhî (Far.) Siyahla ilgili, siyah tenli (kimse) târîḡ-i zuhūr-ı s. 27a/14	
siyâhla - Siyah renge dönmek s.- yacak 215a/6	
siyâhlıcık Küçük siyahlık s.+ ı 147a/17	

siyâhlik(g) Siyah olma durumu

s.+ a 166b/2
s.+ dan 179b/4
s.+ ı 27a/17, 147a/11, 147b/3
s.+ ın 159a/3
s.+ la 147a/9

siyâhlucak bk. siyâhlicik
s. 179b/3

siyâk (Ar.) (Söz için) Akış şekli, ifade tarzı, kelam
s.+ ındadır 17a/7
s.+ ındadır 99a/9

siz Çoğul ikinci şahıs eki
s. 30b/14, 65a/3, 68a/11, 68b/10, 77b/2, 89a/10, 89a/16, 89a/17, 90b/9, 90b/11, 91a/1, 103b/5, 108b/9, 112b/13, 117a/13, 133b/3, 147b/3, 150b/5, 182b/14, 192a/4, 193b/14, 201a/4, 218b/17, 224a/1, 230a/5, 230a/7, 230a/8
s.+ de 112b/1
s.+ den 29b/2, 30a/15, 77b/8, 84a/1, 84a/6, 203b/11, 220a/16
s.+ den gayrı 219b/2
s.+ den ötüri 108a/13
s.+ e 35a/7, 41a/15, 83a/13, 84a/1, 85b/6, 88b/17, 89a/9, 89b/16, 90b/9, 90b/12, 95a/13, 113b/17, 114a/8, 115a/8, 115b/7, 116b/14, 116b/15, 117b/17, 119b/7, 119b/14, 144b/5, 150b/6, 164a/2, 201b/6, 202b/1, 202b/7, 219b/4, 231a/11
s.+ i 29b/1, 29b/13, 31a/7, 77b/13, 115b/3
s.+ in 221b/5, 233b/2
s.+ ler 51b/8
s.+ siz 220a/15, 220a/16
s.+ ün 109a/3
s.+ üñ 30a/3, 30a/4, 31a/3, 31a/7, 35a/2, 35a/5, 35a/7, 65a/2, 067a/5, 77b/14, 91a/7, 103a/6, 103a/7, 103a/8, 103a/9, 108b/2, 108b/4, 110b/7, 116b/10, 164a/4, 164a/5, 164a/9, 182b/3, 182b/8, 182b/13, 182b/17, 183a/3, 183a/10, 186b/10, 195b/9, 200b/1, 200b/2, 201a/4, 201a/7, 201b/2, 202b/1, 229b/16, 230b/5, 230b/11, 232b/6

şob Soy
şoyı ş.+ ı 222b/9

şoğıt - Isı derecesini düşürmek, soğumasını sağlamak
ş.- ur 180a/11

şoğbet (Ar.) 1. İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal, musâhabe, 2. Arkadaşlık etme, birlikte bulunma, arkadaşlık
ş. 56b/1
ş.- i resûl'ullâh 36a/11
ş.+ de 217b/17
ş.+ i 52b/2, 101a/15
ş.+ inde 101a/6
ş.+ ine 101a/14

şok - (İçine veya arasına) Girmesini sağlamak
ş.- up 134b/8

şokak (Ar.) Yerleşim yerlerinde ev ve dükkânlar arasında uzanan, caddeye nispetle daha dar ve kısa yol
ş.+ larından 31b/13

şokul - (Bir yere veya bir şeyin içine) Girmek, kendini sokmak
ş.- up 192b/16

şol Kalbin bulunduğu tarafta olan
ş. 21b/10, 214b/15
ş.+ a 21b/17
ş.+ unda 111a/4

şol - Solmak
ş. 15b/5

şon Son
ş.+ umı 215b/7

şonra İçinde bulunulan veya bahsedilen ânın daha ilerisindeki bir zamanda, bilâhare
ş. 178a/3, 199b/13
‘alâkadan ş. 214b/6
âdem ‘aleyhi’s-selâmdan ş. 25a/9

alduğdan ş. 140b/10
andan ş. 52b/1, 56b/12, 57a/1,
61b/12, 62a/9, 63a/9, 63a/16, 65b/4,
66b/4, 69a/1, 69b/5, 69b/10, 69b/13,
70a/6, 70a/8, 71a/1, 71a/5, 71a/7, 71a/11,
72a/12, 111a/2, 111b/11, 115a/7, 116b/1,
120a/10, 124b/6, 125a/4, 130b/15,
144b/7, 150b/10, 151b/2, 168b/15,
178a/3, 184b/5, 185a/6, 185b/3, 197a/4,
214b/4, 220a/8, 233b/16
anlardan ş. 34b/14, 117b/1
ayetlerinden ş. 230a/15
Bedr gazâsından ş. 104a/2,
161a/10
Bedrden ş. 148a/1
benden ş. 40a/8, 113a/17, 120a/7,
120a/9, 125b/6, 128b/3
bundan ş. 30b/4, 54a/11, 125b/2,
126a/4
bunlardan ş. 220a/12
buğdan ş. 21b/15
büydükden ş. 162a/3
cem^ç itdükden ş. 136b/7
cem^ç olduğdan ş. 125a/11
cümleden ş. 49a/3
çıktığından ş. 197a/8
da^ç vâ itdükden ş. 216a/4
da^ç vetden ş. 88a/1
defn itdüklerinden ş. 152a/5
didükden ş. 99a/4
ebū bekrden ş. 131b/11
Emîneden ş. 153a/12
enbiyâdan ş. 192a/8
etdükden ş. 101a/15
eyledükden ş. 62a/11
fâriğ olduğdan ş. 144b/4
fevt olduğdan ş. 127b/7
geçdükden ş. 52b/12, 154b/11,
185a/13, 192a/7
gitdüğinden ş. 185a/8
gitdükden ş. 69a/8, 150a/15,
185a/15
gitüp ş. 69a/6
gönderdükden ş. 115b/5
günden ş. 32a/5, 50a/9, 78a/9,
78a/11, 115b/1, 154a/1, 178a/12
hâdan ş. 100a/17
haml itdükden ş. 220a/11
hâşıl olduğdan ş. 159a/7
hâzret-i peygamberden ş. 148a/16

hükmden ş. 216a/13
idi ş. 134b/11
idim ş. 124b/1
ihrâz itdükden ş. 38b/5
imâna geldükden ş. 70a/4
i^ç lâm itdükden ş. 127a/14
îrâd eyledükden ş. 1b/5
irişdürdükden ş. 38a/7
itdükden ş. 14b/5, 38b/13,
126a/15, 231b/5, 235a/15
ittifâk itdükden ş. 51a/1
kabûl itdükden ş. 108b/15
kabz itdükden ş. 126a/17
kelimâtdan ş. 185a/1
kurtulduklarından ş. 117b/6
mâriyyeden ş. 191b/4
mim-i şâniden ş. 100b/4
muḥârebe idüp ş. 178a/11
muḥarrer olduğdan ş. 143a/15
muḫîm olduklarından ş. 124a/2
mükâmeleden ş. 230b/13
namâz kıldığından ş. 73a/11
nâmeden ş. 118b/3
nâzır olduğdan ş. 10b/11
neden ş. 70b/15
nikâhdan ş. 126a/12
‘aleyhi’s-selâmdan ş. 105b/11
‘Îsâ bin meryemden ş. 114a/2
‘isâdan ş. 114a/4
oğduğından ş. 130a/8, 142b/17
olduğından ş. 25a/10, 51b/6,
159b/16, 162b/6, 231a/3
olduklarından ş. 163b/5
öldükden ş. 133b/12, 152b/8,
155b/9
pâk itdükden ş. 226b/15
peygamberden ş. 131b/9
resûl’ullâhdan ş. 153b/3
resûlden ş. 144a/12
rivâyet itdükden ş. 39b/11
şalla’llâhu ‘aleyhi ve’s-sellemden
ş. 143b/6
şarf olundığından ş. 151a/17
seferden ş. 67b/13
şâhidlerden ş. 216a/12
şartlardan ş. 216a/12
şehâdet-i mezkûreden ş. 120b/10
şimden ş. 90b/11, 144b/15
şimdiden ş. 136a/13
tafşilden ş. 190a/10

taḥṣīlinden ṣ. 10a/1
tamām itdükden ṣ. 146b/13
teslīm itdükden ṣ. 127a/4
teṣliyyeden ṣ. 76b/11
toğırduqdan ṣ. 152b/3
tolunduqdan ṣ. 63b/12
turduqdan ṣ. 68b/13
unuduqdan ṣ. 50a/7
va' dden ṣ. 21b/2
vefāt itdükden ṣ. 22b/16,
152b/14, 153a/17, 161b/8
virüldükden ṣ. 103a/15
vucūda getürdükden ṣ. 111a/14
yerine getürdükden ṣ. 38a/14
zamāndan ṣ. 98b/8
ṣ.+ dan 22b/14, 23a/14, 24b/10
olup ṣ.+ dan 15b/6, 19a/4

şor - Soru yönelterek bilgi istemek,
sual etmek

ṣ. 112a/5, 116a/3
ṣ.- an 228a/13
ṣ.- ardı 197a/9
ṣ.- arlar 58a/10, 101a/5
ṣ.- arsin 172a/6
ṣ.- ayın 110a/9, 167a/4
ṣ.- dı 32a/6, 47a/12, 165a/10
ḥātırın ṣ.- dı 32a/5
ṣ.- dılar 95a/10, 96b/15, 104a/7
ṣ.- duqda 185b/4
ṣ.- duqları 116a/7
ṣ.- duqlarında 190a/7
ṣ.- dum 171b/9, 172a/13, 172a/16,
172a/17, 174a/10
ṣ.- duq 172a/1
ṣ.- mağa 88a/2, 165b/13, 171b/13
ṣ.- mazlar 196a/1
ṣ.- uq 216a/16, 225a/3
ṣ.- up 78a/13, 108b/12, 171b/17

şorl - bk. şorul -
ṣ.- ur 101a/1

şorul - Bilgi almak için soru yöneltilmek,
sual edilmek
ṣ.- sa 214a/3

şovuk Soğuk
ṣ. 176b/1, 181a/13, 208a/11
ṣ.+ dan 65a/10

şoy - (Üzerinde bulunan kabuk, deri,
zar vb.ni) Kesmek veya tutup çekmek,
sıyırmak sûretiyle çıkarmak
ṣ.- ar 29b/11

şoy Nesil, zürriyet
ṣ.+ ı 198b/11
ṣ.+ ı şobı 222b/9
ṣ.+ ından 163a/4, 212b/12

şoygun Birisinin üzerindeki elbise
ṣ.+ ı 178b/5, 208b/8

şög - Kötü söz söylemek
s.- di 74b/15
s.- diler 73a/10
s.- erin 203a/12
s.- mek 200a/3
dögüp s.- mek 50a/12
s.- meq 114a/17

şöyle - (Anlatmak istediği şeyi) Sözle
bildirmek

s. 55b/1, 55b/7, 70a/2, 73a/12,
111b/13, 112a/4, 113a/1, 181b/16,
205b/17
s.- di 70b/12
s.- diler 64a/12, 97b/1
s.- düğümüz 37a/10
s.- düğün 43a/13
s.- düğüniz 201a/12
s.- düğün 121a/4
s.- dükleri 203a/15
s.- düklerin 29a/5
s.- düğ 113b/13
s.- me 55a/5, 55b/2
s.- mege 107b/16, 116a/2
s.- mek 111b/16
elfāz-ı küfür s.- mek 53a/8
yalan s.- mek 114a/12
s.- mekden 56b/17
s.- mesinde 208b/10
söz s.- mesün 110b/7
s.- mez 167a/15
s.- mezdi 127a/3
s.- mişdür 72b/12, 181b/15
s.- ı 114a/1, 201a/13
s.- r 28b/6, 52b/1, 114a/8,
159b/11, 208b/17

söz s.- r 116a/2
s.- rdi 101b/9
s.- riz 110b/5
s.- rler 60b/2
s.- rlerdi 201a/9
s.- rse 96a/7
s.- rseñüz 116b/9
s.- rsin 71b/1, 71b/11, 78a/17,
101b/10, 111b/13
s.- rüz 116a/9, 116a/12
s.- sin 224b/6
s.- ye 193a/9
s.- yecek 114b/12, 118b/3
s.- yen 28b/3, 167a/15
s.- yevüz 63a/14
s.- yeyin 110b/8
s.- yim 112a/1
s.- yüp 66b/11, 112a/2
söz s.- yüp 137b/6
yalan s.- yüp 203a/10

söylen - Söylemek işi yapılmak, sözle anlatılmak

s.- mege 104b/8
s.- meyen 167b/1

söylen - bk. söylen -
s.- endür 167a/17

söyleş - Karşılıklı konuşmak, sohbet etmek

s.- dükde 96a/17
s.- elüm 70a/2
s.- em 60b/1
s.- en 96a/12
s.- irüz 67b/7
s.- ürken 67a/2

söyün - Sönmek
s.- di 233b/16

söyündür - Söndürmek
s.- ür 180b/5

söz Ağızdan çıkan, bir veya daha çok heceden meydana gelen kelime veya kelime dizisi

s. 34a/4, 43b/1, 56b/16, 56b/17,
96a/1, 101b/10, 107b/16, 111b/10,
111b/16, 113b/12, 137a/16, 166a/4,

201a/12, 216a/10
s.+ de 121a/4
s.+ den 28b/6, 115a/1
s.+ e 43a/8, 43a/13
s.+ i 46a/7, 49a/12, 67a/16,
67b/11, 96a/1, 96a/6, 96a/7, 106b/10,
110b/16, 111b/9, 116b/10, 128b/2,
166a/3, 179b/10, 201a/9, 202b/17,
230b/12
s.+ idür 116a/14
s.+ in 64a/9, 64a/11, 96a/11,
110a/15, 166a/5, 219a/8, 219a/9, 219a/10
s.+ ini 43a/11, 114b/1, 115a/16
s.+ inüj 95b/13, 96a/3
s.+ iñizden 116b/10
s. işitdük 43a/17
s.+ ler 37a/11, 63a/14, 101b/9,
107a/14, 110a/9
s.+ lerdür 23b/1
s.+ leri 71b/10, 114b/11, 143a/3
s.+ lerin 52b/1, 60b/3
s.+ lerini 113b/9
s. söylemesün 110b/7
s. söyler 116a/1
s. söyleyüp 137b/6
s.+ ü 181b/15
s.+ üm geçerdür 216a/14
s.+ ümi 28b/5, 172b/1, 228a/14

sözlü Konuşma şeklinde olan veya yapılan, şifâhî

s. 111b/1

su (Ar.) Kötü, fenâ, yanlış
s.- yı halkdan 57a/3

şu Su
ş. 65a/16, 65b/7, 67b/4, 93a/12,
93a/13, 93a/14, 154b/7, 154b/16, 157a/5,
168b/5, 233b/5

ş.+ da 33a/6
ş.+ dan 67b/3, 69a/2, 214a/6
ş. dökerler 148a/5
ş.+ lar 24a/7
ş.+ ları 66a/8, 177a/11
ş.+ larına 142b/12
ş. saçmağla 214a/17
ş.+ ya 63b/14, 69a/1
ş.+ yı 214a/7, 233a/17

Su'ād	Bir isim S. 224b/17, 225a/1	s. 205a/13
su'āl	(Ar.) Sorulan şey, soru s. 56b/2, 101a/9 s. eylediler 58a/8 s.+ ini 70b/12 s. itdi 32a/2, 67b/17 s. itdiler 88a/4, 144b/11, 161a/1 s. itdükde 202b/18 s. itdüm 58b/1, 171b/10 s. ideler 147a/3 s. iderler 46a/17, 101a/12 s. ideyin 69b/6 s. idicek 172a/5 s. itseler 110b/3 s. idüp 53b/11, 58a/10, 71b/16 s.+ lerde 101a/1 s.+ lerinde 76b/17 s. olunduğda 123a/7 s. olunursa 187a/2	şudā (Ar.) Baş ağrısı ş.+ dur 33a/10 Sūdan Sudan S. 3b/2, 22b/9 S.+ dur 21a/9 şudūr (Ar.) Büyük zatlar ş.+ unı 61a/3 sufret (Ar.) Sarılık, sarı renk s. 209a/13 şufret (Ar.) Sarılık, sarı renk ş. 209a/14 suhte (Far.) Yanmış, yanık s.- yi aḥker 6a/16 sukūn (Ar.) Durma, hareketsiz kalma, durgunluk s. 229b/2 s.+ ı 229a/9
şubḥ	(Ar.) Sabah vakti, sabah ğurra-ı nāsiye-yi ş.- ı sa'ādet 4b/13	
Şubutī	(Ar.) Allah'ın sıfatı ş. 41b/14	şula - Su vermek ş.- yup 157a/10
şuc	bk. suç ş. 203a/5	şulb (Ar.) Döl, nesil, zürriyet ş.+ ndan 19b/5, 64b/15, 186a/13, 186a/14
şuç	Bir kimse veya topluluğun isteyerek ve bilerek yaptığı, töre ve ahlâka aykırı davranış, kabahat ş.+ ları 200a/4 ş.+ ların 205b/13 ş.+ larımı 205b/14	şulehā (Ar.) Dînin emrettiği hususlara uygun davranan ş.- yı mü'minînden evvel 146b/6
şuçla -	Bir kimsenin suç işlediğini, suçlu olduğunu ileri sürmek, ona suç yüklemek, itham etmek ş.- yup 173b/10	şulḥ (Ar.) Savaştan sonra barışma, barış ş. 229b/13 ş. eyledi 230b/3 ş. itmiş 178a/11 ş. idüp 106b/6 ş.+ unda 178a/12
şuçlu	Suç işlemiş, suçu, kabahati olan (kimse) ş. 238b/14 ş.+ lardur 109a/11	sultān (Ar.) Hükümdar s. 5b/13, 42b/17, 57a/16, 116a/4 s.- ı derrāk 7a/16 s.- ı dîn-ı Muḥammedî 9b/1 s.- ı ḥaḳîkidür 118b/10
sūd	(Far.) Fayda, kâr	

s.- 1 mülki 7b/14
s.- 1 'ādilüñ 105a/11
s.- 1 vālā 6b/14
s.+ ıdur 158b/5
s.+ ımuz 182a/12
s.+ ına 100a/5
s.+ lardandır 139a/13

sultāni (Ar.) İmparatorluk sınırları içindeki Mısır, Trablus, Tunus ve Cezâyir darphânelerinde basılan Osmanlı altınlarına verilen ad

serîr-i ârây-ı taht-ı s.+ dūr 8a/1
sultānü'l-azāt ve'l-mücāhidin s.

9b/2

sultānü'l-efāzil s. 10b/4

sultānluk Hükümdarlık

s. 71a/12
s.+ ı 71a/12

sulūk (Ar.) Bir yola girme, bir yol tutup o yolda yürüme

s. 33a/10

şun - Bir şeyi büyük veya saygı duyduğu bir kimse, topluluk yâhut makāma nezâket kurallarına uyararak vermek, göndermek, yollamak, arzetmek, takdim etmek

ş.- ar 209b/13
ş.- up 70b/7

şu'n (Ar.) Amel, yapış

ş.- ı 'acīb 24b/14
ş.+ ını 24a/9
ş.+ ından 25a/13
āsār-ı ş.+ ını 24a/9

şūr (Ar.) Düşman hücumlarından korunmak için şehrin etrâfına çekilen yüksek duvar, kale duvarı

ş.- ı hısân 195b/5
ş.+ ı 74b/3

şūr (II) (Ar.) İçi boru gibi boş olan ve üfürülmek sûretiyle ses çıkarılan büyük boynuz

ş.+ ı çala 66a/10
ş.+ ı çalmağa 70b/5

sur'at (Ar.) Çabukluk, hızlılık, hız
s.+ le 216b/2

şurat (Ar.) Yüz, çehre
ş.+ dur 165a/8

süre (Ar.) Kur'ân-ı Kerîm'in en küçüğü üç, en büyüğü 286 âyetten meydana gelen yüz on dört bölümünden her biri

s.- yi 'ankabütü 114b/15
s.- yi baqarada 50b/13
s.- yi evvelidür 93a/17
s.- yi fâtiha 88a/7
s.- yi gâfirde 45a/15
s.- yi insānuñ 151b/2
s.- yi kehfidedür 115a/2
s.- yi meryem 116b/2, 122b/11
s.- yi oğudı 77b/4
s.- yi rûmî 114b/15
s.- yi taha 94b/9
s.- yi yâsîn 122a/16
s.+ dūr 92b/13

şüret (Ar.) Gözün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil, biçim
ş. 26b/17, 44b/17, 193b/12, 218b/5

hüsn-ı ş. 44b/14
ışlâh-ı ş. 32b/5
ş.- i hâş 6b/8
ş.- i insândur 198a/11
ş.- i mektüb 118a/15
ş.- i nâme 120a/15
ş.+ de 124a/13, 164a/16
hüsn-ı ş.+ de 31a/13
ş.+ e 168b/16
ş.+ i 33b/5, 218b/3, 224b/16
ş.+ idür 118a/11
ş.+ in 71b/3
ş.+ inde 158b/7, 198b/5
ş.+ ini 17a/14, 17a/17, 104a/17, 104b/2
ş.+ lerinizüñ 195b/9
ş.+ üñ 158b/1, 198a/15
süretü'l-bakara s. 88a/7

şüretâ (Ar.) Dış görünüşe göre, görünüşte, zâhiren

ş. 43b/4, 194b/16, 197b/12	s. 111a/16 s. itmedüniz 111a/12
şüretlü Sureti olan ş. 90b/14	süd Süt s.+ den 68b/16
şu Su ş.+ yından 227b/14	süfehâ (Ar.) Sefihler, âdî, bayağı kimseler s. 55b/1 s.+ ya 56a/5
şuşa - Su içme ihtiyacı duymak, su içeceği gelmek ş.- yım 154a/3 ş.- yup 154b/16 ş.- mağ 154a/1, 154a/4	süflî (Ar.) Bir yere veya bir şeye göre aşağıda, alçakta bulunan s.+ de 54a/8
şuşan - Susamak ş.- up 155a/1	süfliyye (Ar.) Süflî kelimesinin müennes şekli kâinât-ı s. 26b/16
şusuzluk Susuz olma, susuz kalma durumu ş. 153b/13 ş.+ dan 109b/3 ş.+ im 220b/14	sühan (Far.) Söz şâh-ı s. 3a/5
şu'üd (Ar.) Yükselme, yukarıya çıkma, yükselme, yücelme ş. itmiş 13a/1	sükker (Ar.) Şeker s. 95b/8
suvâr (Far.) Binek hayvanına binmiş kimse s. 2b/8	sükün (Ar.) Arap ve Osmanlı alfabesinde bir harfın harekelendirilmemesi, üstün, esre, ötre ile okunmaması durumu, sâkin olma s. 92b/16 s.- ı cîm 99b/14 s.- ı hâ 100a/16 s.+ ı 97a/10, 149a/16, 155a/7 s.+ iyle 100a/13
şuver (Ar.) Sûretler, şekiller ş. 23b/15	sükût (Ar.) Susma, konuşmama, sessizlik s. eyledi 111b/9, 202b/16 s. eyledüm 216a/8 s. eyleye 112a/3 s. eyleyeler 112a/1 s. itdi 73a/3 s. itince 122b/12
sübha (Ar.) Tespih revâc-ı s.- ı mercân 13b/5	sülâle (Ar.) Soy sop s.+ sinüh 2a/17
sübhân (Ar.) “Her türlü kusurdan, noksandan, beşerî nitelik ve zaafardan uzak olan” anlamında Allah’ın isimlerindedir cenâb-ı s.+ ı 15a/6 sübhânü’l-müntakim s. 140a/3	sülük (Ar.) Bir yola girme, bir yol tutup o yolda yürüme tarîk-i sa‘ âdet-ı refîk-ı ‘ulüm-ı s. 10a/2
sübhân’allâh (Ar.) “Allah’ın her türlü kusur ve noksanlıktan, beşerî sıfat ve zaafardan uzak olduğunu kabul ve tasdik ederim” anlamında tespih ve zikir sözü s. 81b/1, 150b/16, 151a/2, 185a/3	
sücüd (Ar.) Secde etme, secde	

şülüs (Ar.) Üçte bir
ş.+ üni 69b/9

süm'ā (Ar.) Başkalarının görmesi,
işitmesi için yapılan iş, riyâ ile karışık
davranış
s. iderse 33a/2

sünbül (Far.) Zambakgillerden güzel
kokulu bir çiçek
s. 45a/7

sümüvv (Ar.) Yücelik
s.- ı mekânları 11b/3
s.- ı mertebetine 51b/4

sündüs (Ar.) Dokumasında altın ve
gümüş teller bulunan, parlak renkli ve
değerli bir ipek kumaş çeşidi
s. 132a/4, 132a/12, 132a/15
s.+ den 132a/6
s.+ inüñ 165a/2

sünen Ebu Davud'un kitabı
s.+ de 148b/9

sünnet (Ar.) Hz. Muhammed'in
müslümanlarca uyulması gereken
sözleriyle örnek iş ve davranışlarının
tamâmı, 2. Benimsenen yol
s. 79b/1, 79b/4, 80a/3, 123a/14,
191a/7, 192a/16
s.- ı izhâr 79a/15
s.+ den 16b/9
s.+ dür 79b/1
s.+ i 182a/15
s.+ idür 126a/12, 182a/12
s.+ ine 187b/9

süpür - (Bir yer veya şeyin) Üzerindeki
toz, toprak ve çörcöp gibi şeyleri süpürge
ile temizlemek
s.- ürdi 157a/10

sür - Değdirmek, dokundurmak
s.- di 130a/6
s.- ecek 124b/14
s.- er 183b/11
yüzüm s.- erdüm 115b/1

çift s.- mege 43b/10
göz s.- mek 212a/11
s.- mekdür 181a/17
'ömr s.- mişler 51b/9

sürh (Far.) Kırmızı
s. 207b/11

sürme (Far.) Süs amacıyla kirpik
diplerine sürülen siyah toz
s. 179a/6

sürmeli Gözünde sürme olan
s. 178b/12
s.+ dür 170b/16

sürür (Ar.) Sevinç
s. 80b/12, 129a/2, 165a/4, 165a/6,
165b/4, 183a/4, 184a/17, 188b/14,
188b/16, 227b/8, 233a/12
s. 227a/9, 227b/2
sebeb-ı s. 164b/11
sebeb-i s. 165a/13, 240b/9
s.- ı ferağ 138a/15
s.+ da 214b/11, 233a/7, 233a/11
s. itdügiçün 189a/2
s. idüp 118a/6, 189a/1

süst (Far.) Gevşek, zayıf, güçsüz
s. 179b/17, 215b/13

süstlük Süst olmak durumu
s. 177a/4

süyyimā (Ar.) Özellikle
s. 13b/12

şād (Far.) Sevinçli
ş. 74a/1, 96b/11
ş. olup 57b/17

şādī (Far.) Sevinç, mutluluk
ş. 35a/15, 135a/3, 146a/6, 165a/6,
165a/13

şādīlik Mutluluk
ş.+ üm 233a/8

şādumān (Far.) Sevinç
ş. oluñ 116b/16

şāfi (Ar.) Şifâ veren, iyileştirici (kimse)

ş. 192b/12

şāh (Far.) Pâdişah, hükümdar

ş. 3a/5, 110a/16, 115b/10, 169a/1, 230a/7, 230b/1, 231a/10, 231b/4

ş.- ı felek 5b/3

ş.- ı Habeş 159b/17

ş.- ı Habeşe 159a/7

ş.- ı Acem 158b/14

ş.- ı Arab 159b/4

ş.- ı Araba 159a/1

ş.- i cihāndur 8a/2

ş.+ a 8b/9, 108a/13, 115b/17

dīvān-ı ş.+ a 111a/6

ş.+ dan 229b/13

ş.+ ı 100a/5, 170b/6

ş.+ ıdur 158b/4

ş.+ lar 158a/15

ş.+ sını 111b/15

ş.+ uñ 108b/5, 116a/10, 230a/16, 231a/4

şahâdet (Ar.) Görülen ve bilinen bir durum veya iş hakkında şahitlik etme, tanıklık yapma; şehit olma

ş. 155b/15

kelime-yi ş.+ e 146b/11

şāhān (Far.) Şahlar

ğāyet-ı bağıyyet-i ş.- ı pīşindür 7a/9

şāhenşāh (Far.) Şahlar şāhı, pâdişahlar pâdişāhı

cenāb-ı hāzret-i ş.- ı ālem 4b/9

ma' den-i gevher-i ş.+ ı 4b/11

şāhid (Ar.) Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse

ş.- ı şıdık 41b/13

şāhid (Far.) Güzel, dilber, sevgili

ş. 92a/5, 118b/17

ş.- i kitāb müşkin-i erķām 3b/7

ş.+ dūr 35b/11, 37b/2

ş.+ lerden şonra 216a/12

ş. ol 203b/8

şāhis

ş.- i bī hūsn u bahādur 15b/2

şahş bk. şahş

ş. 86a/11, 162b/11, 177b/10

ş.+ a 82a/16

ş.+ ında 198b/5

şahş (Ar.) Kimse, kişi

ş. 178a/4, 238b/17

ş.+ a 82a/13, 82b/3

ş.+ ı 82a/11

ş.+ uñ 127b/5, 198a/15

şā'ir (Ar.) Şiir söyleyen veya şiir yazan kimse

ş. 34b/17, 42b/4, 44b/4, 95b/10, 97b/15, 97b/16, 164b/4, 164b/15, 169a/6,

169b/1, 172a/2, 179a/2, 180a/4, 197b/2, 197b/14, 198b/8, 199a/3, 210b/11,

221b/17, 222a/12, 224a/6, 225b/2, 225b/8, 227a/1, 232a/12, 232b/1

ş.+ dūr 158a/12

ş.+ i 42b/7

ş.- i mezkūruñdur 42a/11

ş.+ uñ 158b/5, 158b/12, 159b/12, 181a/7, 188a/7

ş.+ üñdür 206b/9

şā'ire (Ar.) Kadın şâir

ş.+ nüñ 180b/6, 180b/13

şakāvet (Ar.) Eşkiyâlık, yol kesicilik, haydutluk, şakîlik

ş.- ı insān 32b/12

şakî (Ar.) Her türlü kötülüğü işleyebilecek yaratılıştaki olan, kötü huylu kimse

fācir-i ş.+ dūr 30b/3

şākir (Ar.) Şükreden kimse, şükredici

ş. 1b/12

abd-ı ş.+ e 50b/5

Şakîre Bir cariye adı

Ş. 155a/11

Şām Suriye'nin başkenti
ş.
Ş. 72b/6, 122a/13, 143b/9,
144b/7, 144b/16, 149b/2
cānib-ı Ş. 8a/6
ş.+ a 143b/12, 143b/17
Ş.+ a 144b/17

şāmī Şam şehrine mensup, Şam'la ilgili
ş.+ lere 122a/15

şāmīl (Ar.) İçine alan, kaplayan,
kapsayan
ş. 107b/14, 192b/7
ş.+ dür 162b/14
ş. olan 200a/13

şāmme (Ar.) Koku alma duyusu
ş.+ ler 147b/5

şāmme (II) Bir dağ adı
ş. 142b/14

şān (Ar.) İyi bir nitelikle tanınmış
olma durumu, ün, şöret, itibar; azamet,
büyüklük, ululuk
ş. 239b/9
‘ulüvv-ı ş. 11b/3, 239b/9
‘azz-ı ş.+ a 28a/3
dāhīl-i ş.- ı mukarremet 5b/4
ş.- ı ‘imāret 8a/12
ş.+ ı 200a/8
ş.+ imdandur 170b/3
ş.+ ında 43a/2, 102b/1, 122b/2,
156a/7
ş.+ imdandur 182a/5
ş.+ ını 194a/12
ş.+ larına 8b/4, 16a/7
ş.+ larında 17a/5
zāt ve ş.+ larında 13b/1, 19a/13,
99a/8

şāriḥ (Ar.) Şerheden, açıklayan
ş.+ i 122b/14

şāriḳ (Ar.) Doğup parlayan, parlak
bāriḳ ve ş. 6b/11

şarḳ (Ar.) Doğu
ğ.+ dan şarḳa 59a/7, 60a/1

şarḥ (Ar.) Koşul
ş. 232a/5, 235b/2, 235b/6,
235b/8, 235b/17, 236a/4, 236a/15,
236b/10, 237b/3, 240a/7
ş.+ a 235b/9
ş.+ dan 237b/12
ş.+ dur 190a/16, 190b/5, 190b/6,
229a/4, 237a/6
ş. eyledi 235a/17
ş. eylemiş 178a/12
ş.+ ı 31b/17, 122b/17, 178a/15,
231b/12, 235b/6, 235b/15, 235b/16,
236a/15, 237b/11, 238a/4, 238a/6, 238a/8
ş.+ la 31b/14, 169a/4
ş.+ ları 215b/16
ş.+ larındandır 235b/11
ş.+ larla 180a/14
ş.+ um 236a/10
ş.+ uş 236a/10, 236a/15

şarḥsız (Ar.) Koşulsuz
ş. 237a/8

şarūḥ Yüzdeki çizgi
ş. 229a/1, 229a/4

şaş - Ne yapacağını bilemez duruma
gelmek
‘aḳlları ş.- ar 212b/10
ş.- dı 213b/5, 218a/15

şaşur - Güç bir işin içinden çıkamamak,
ne yapacağını, nasıl davranacağını
bilememek
ş.- sa 175a/14
ş.- up 168b/2

şatır (Ar.) Yarım, yarı
ş. 92a/6
ş.+ e 92a/7

şāyeste (Far.) Lâyık, yaraşır, uygun
ş. 15a/14
ş.+ dür 4b/8

şāyiḥ (Ar.) Herkesçe duyulmuş,
yayılmış, bilinmiş, halkın diline düşmüş
ḥadīş-i ş.+ dür 145a/5
ş. oldu 184b/7

şebdiz (Far.) Karayağız at
ş.- 1 mezâmı 10b/4

şebih (Ar.) Benzeme, benzerlik
ş. 215a/9

şebih (Ar.) Benzer, mümâsil
ş.+ i 198b/14

şebnem (Far.) Çiy
ş.- 1 girye 7b/3
ş.+ den 214b/3
ş.+ i 215a/4

şecâ' at (Ar.) Yiğitlik, yüreklilik, cesâret
ş. 42a/9, 175a/4
ş.- 1 kâmile 41a/4
ş.+ leri 173a/13

şecer (Ar.) Ağaç
ş.+ lerinüñ 227a/14

şeci' (Ar.) Cesur, yürekli, yiğit
ş. 68a/7
ş.+ ler 41a/13

şedâ'id (Ar.) Eziyetli, zahmetli, sıkıntılı durumlar
ş.- 1 kıyâmetden 88b/11

şedd (Ar.) Tarîkat mensuplarının bellerine şeyhlerinin, ahi ocağına, loncaya mensup çıraklara ise ustalarının törenle bağladıkları kuşak
bâ' is-1 ş.- i rehâl-ı ricâli 13b/10

şedde (Ar.) Arap yazısında iki lere okunması gereken ünsüzlerin üzerine konulan işaret
riş-i ş. 212b/4

şedid (Ar.) Şiddetli
bâ's-1 ş. 6a/13
nażar-1 ş.+ dür 212a/12

şefâ' at (Ar.) Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma; Peygamberlerin ve Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların

suçlarının bağışlanması için Cenâbıhak katında aracılık etmeleri

ş. 88a/12
ş. idüp 108a/13
ş.+ lerinden 127a/6

şefkat (Ar.) Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi
ş. 34a/17, 34b/2, 34b/11, 193a/8, 226b/8

âyine-yi ş. 25b/2
ş. eyleñ 114a/14
ş.+ i 115b/11, 212b/13
ş. itmek 202a/3
ş. itmez 212b/15
ş. idüp 166a/10

şeh (Far.) Şah kelimesinin nazımda ve bazı birleşik şekillerde kullanılan şekli
ş.- 1 mu' addelet 6a/9
ş.+ lere 6b/7

şehâdet bk. şahâdet
ş. 69b/11, 115a/13, 120a/4, 121a/8, 125b/3, 125b/16
ş.- i mezkûreden sonra 120b/9
ş. itdüğü 146b/3
ş. iderüm 119a/2, 120a/6, 121a/3, 121b/2
ş. iderüz 146b/3

şehâmet (Ar.) Zekâ ile berâber olan cesâret, aklın kontrolünde olan yiğitlik
ş. 4a/6, 175a/4
ş.+ leri 173a/14

şehensâh (Far.) Şahlar şâhı
vaşf-1 ş. 4a/17
ş.- 1 keşverestan 38a/17

şehvât (Ar.) Şehvetler, nefsin aşırı istekleri
ş. 77a/2

şehid (Ar.) Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse
ş.+ lerün 156a/3
ş. olan 155b/17
ş. olanlar 76b/5
ş. olduğu 156a/2

- ş. olmuş 76b/6
- şehîr** bk. şeh(i)r
ş.+ leri 163a/5
- şeh(i)r** (Far.) Kent
ş. 46b/4, 62b/11, 62b/14
ş.- i İstanbula 9b/10
ş.+ de 113b/14
ş.+ deki 123a/11
ş.+ e 123a/12, 123a/13, 196b/9,
197a/4
ş.+ i 72b/7, 211a/15
ş.+ inde 211a/13
ş.+ ine 123a/10
ş.+ inçedür 109b/11
ş.+ ün 62b/11, 72b/8, 196b/10
- şehr-yâr** (Far.) Farsça
ş. 6a/14
- şehsûvâr** (Far) Çok usta binici
ş. 163a/12
- şehvâni** (Ar.) Şehvetle ilgili
zamân-ı iktizâ-yı kuvâ-yi ş. 7b/7
- şehvât** (Ar.) Şehvet
ş. 83b/2
ş.+ ı 56a/3
- şehvet** (Ar.) Karşı cinse duyulan şiddetli arzu, cinsel istek
ş. 74b/4, 77a/15, 80b/16, 87a/11,
87b/6, 123b/5, 183b/3
sebeb-i ş. 88b/9
ş.- ı dünyâ 87a/13
ş.- i âhîret 87a/12
ş.- i âhîretle 87a/14
ş.- i dünyâ 74b/10, 87a/12
ş.- i libâs 183b/9
ş.+ den 80b/14, 86a/11
ş.+ i 86a/8, 184b/6
terk-ı ş.+ i 78a/16
âlet-i ş.+ ini 89b/5
ş.+ leri 87a/17
- şeker** (Far.) Şeker
ş.+ ün 27a/16
- şek(i)l** (Ar.) Dış görünüş, dış çizgiler, biçim
ş.+ de 169b/6
ş.+ inde 59a/11, 59a/12, 70b/6,
70b/9, 70b/13, 70b/16, 178b/17
ş.+ ine 70a/11
hüsn-ı ş.+ le 29b/5, 29b/9
- şeklen** (Ar.) Şekil bakımından, şekilce
ş. 44b/13, 138a/3, 179a/14
- şeksiz** (Ar.) Şüphe götürmeyen, kesinlikle bilinen, şüphesiz
ş. 236b/4
- şeksüz** bk. şeksiz
ş. 118b/4, 174a/3, 206a/11
- şem^c** (Ar.) Mum
ş. 209a/14
- şemâ'il** (Ar.) Huylar, tabiatlar
ş.- i kerîmesin 197b/7
ş.- i mecbûle 162b/7
ş.+ i 175a/8
- şem^c dâñ** (Ar. + Far.) Üzerine mum dikilen aydınlatma âleti
ş.+ da 209a/9
- şems** (Ar.) Güneş
ş. 67b/13
harâret-ı ş.+ den 63b/8
- şemse** (Ar.) Tezhip, ciltçilik ve işlemlerde güneş şeklinde süsleme motifi
ş.- yi kıladesi 138b/10
- şemsîr** (Far.) Kılıç
zahmdâr-ı ş.- ı âbâbdâr 3b/4
- şen** Sevinçli
ş. 146a/6
- şenâ' at** (Ar.) Kötülük, fenâlık, alçaklık
ş.+ den 173b/3
- şenî' a** (Ar.) Kötü, yakışıksız

	muḳteżā-yi fī l-i ş. 202b/11	239b/11
şenk	(Far.) Neşeli ş. ola 179b/1	ş.+ lara 216a/17 ş.+ larda 220b/8 ş.+ lardan sonra 216a/12 ş.+ lardur 210b/4 ş.+ ları 216b/4 ş.+ larından 236b/10 ş.+ larıyla 216a/5 ş.+ larum 216a/15 ş.+ laruñ 216b/1 ş.+ uñ 168b/7, 168b/8, 215b/16,
şenlük	Şen olma durumu, şetâret ş. 97a/8, 135a/2 ş. eyle 221b/7	239b/13, 240a/2, 240a/8
şer^c	(Ar.) Kanun ş.- ı şerîfle 40b/11 ş.- i mergüb 192a/13 hîdmet-i ş.- i şerîf 32b/7	şeref (Ar.) Bir kimseye gösterilen saygının dayandığı mânevî yücelik, mânevî ululuk, onur, haysiyet ş. 30a/9, 66b/16, 89b/7, 138b/7, 145b/6, 163a/15, 164a/6, 186a/7, 186b/17, 187b/11 fâhr ü ş. 163b/9 ‘izz ü ş. 163b/11 tamâm-ı ş. 163a/6 naż-ı ş.- ı levnleri 19a/6 ş.- ı nesebi 81b/8 ş.- i nübüvvet 2a/10 ş.+ e 89b/12 ş.+ i 18b/6, 36a/11, 163b/11, 163b/12, 165a/1, 165a/13, 192a/12, 222a/9 ‘arab-ı ş.+ in 184a/8 ş.+ inden 187b/7 ş.+ ine 36a/16, 39a/8, 95b/1, 145b/12, 163b/7, 164b/12, 165a/12 ş.+ ini 43b/6, 222a/6 ş.+ inüñ 36b/8 ş.+ lerine 185b/7 ş.+ tir 164a/3 ş. virmegiçün 128b/14
şer	(Ar.) Kötülük, fenâlık ş. 37a/14, 37b/1, 205b/6, 205b/10 ehl-i ş. 107b/2 hıyır ve ş. 35a/15 ş.+ de 37a/17 ş.+ lerinden 48a/6, 48a/13, 64b/8, 109a/12	
şerâit	(Ar.) Şartlar, koşullar ş.+ in 107a/12	
şer^c an	(Ar.) Şeriat bakımından, şerîata göre ş. 54b/6	
şeraṭ	(Ar.) İşaret ş. 222a/7, 229a/2, 229a/9, 229a/12, 229a/17, 229b/2, 232a/5, 232b/17, 233a/1, 236b/5, 237a/9, 237b/3, 238b/14, 239a/5, 239a/12, 239a/13, 239b/15, 239b/4, 239b/7 ş.- ı emlek 235b/17 ş.- ı emlekdür 236b/5 ş.- ı zâ’id 222a/10, 222a/11 hıyâr-ı ş.+ ı 239a/7 ş.+ dandur 237b/6, 237b/7 ş.+ ı 231b/12, 236b/3, 238a/5, 238b/6 ş.+ ı 231b/12, 236b/3, 238a/5, 238b/6 ş.+ ina 238b/12, 238b/13, 239b/16 ş.+ indandur 237b/7 ş.+ ımı 239a/3 ş.+ ıyla 236b/11 ş.+ la 222a/7 ş.+ lar 216b/8, 231b/6, 236b/16,	

- şerh** bk. şerh
ş.- i teshîl 189a/6
- şer'î** (Ar.) Şeriatla ilgili, şerîata uygun
ş. 127b/8, 137a/3
dinâr-ı ş. 137a/5
dirhem-i ş. 137a/5, 137a/6
- şerî'at** (Ar.) Açık, doğru ve düz yol; herkesin uyması için konan her çeşit kural, kânun, yasa, düzen ve nizam
ş. 33a/8
ş.+ inde 229b/17
ş.+ lerini 230a/17
burhân-ı ş.- ı aḥmedî 9b/2
- şerîf** (Ar.) Şerefli, kutsal, mübârek
ş. 12a/13, 52a/9, 112a/10, 113a/12, 185a/3, 207a/1, 227a/15
dîdâr-ı ş. 74b/11
ḥadîş-i ş. 29b/8, 76a/9, 142a/10
ḥidmet-i şer' -i ş. 32b/7
kitâb-ı ş. 14b/7
naş-ı ş. 16a/1
'uzv-ı ş. 91b/6
sebeb-i te'lîf-i kitâb-ı ş. 8b/17
ṭâ'ife-yi ş. 196a/4
ş.- i ḥüsne 172a/10
ş.- i kerimüaşl 194a/5
ḥadîş-i ş.+ de 74a/4
ḥadîş-i ş.+ de 74a/9, 75b/7, 195b/9, 196b/1
ḳurân-ı ş.+ de 58a/16
naẓm-ı ş.+ de 196a/2
sâbîkâ-yi ḥadîş-i ş.+ de 80a/5
ş.+ dür 111b/2, 164a/11
ḥadîş-i ş.+ i 38b/16
ḥizmet-i ş.+ ine 130a/9
kelâm-ı ş.+ inde 30a/2
mektûb-ı ş.+ i 120a/2
maẓmûn-ı ş.+ idür 24b/17
ḥuzûr-ı ş.+ inde 173b/13
kitâb-ı ş.+ inde 51b/2
ş.+ ine 115b/1
emr-ı ş.+ ine 67a/12
murâd-ı ş.+ ine 88a/2
ḥadîş-i ş.+ inüḡ 218b/2
şer' -i ş.+ le 40b/11
ism-i ş.+ leri 6a/17
lafz-ı ş.+ leri 75b/10
- emr-i ş.+ lerin 31a/10, 38a/14
murâd-ı ş.+ lerin 126a/6
ḥuzûr-ı ş.+ lerinde 17a/3
ḥuzûr-ı ş.+ lerinde 96b/5
ḳalb-ı ş.+ lerinden 81b/1
mektûb-ı ş.+ lerine 17a/16
ş. olmak 52a/8
ḥadîş-i ş.+ üḡ 74b/1
mektûb-ı ş.+ üḡ 120b/10
- şerîfe** (Ar.) Şerîf kelimesinin müennes şekli
aḥâdiş-i ş. 16a/17, 16b/9, 39a/12, 78b/5, 145b/6
âyât-i beyânât-ı ş. 99a/8
ayet-i beyyinât-ı ş. 17a/6
ayet-i ş. 103a/1
evşâf-ı ş. 119a/8
mecmû' a-ı ş. 240b/13
ṭâ'ife-yi ş. 13a/17
eḥâdiş-i ş.- yi mezkûre 41b/6
eḥâdiş-i ş.+ de 39a/7
ḥadîş-i ş.+ de 74a/6
eḥâdiş-i ş.+ den 11b/7
eḥâdiş-i ş.+ dendür 75b/14
eḥâdiş-i ş.+ nünḡ 102b/6, 195a/12
- şerîk** (Ar.) Ortak
ş. 53a/13
ş.+ den 80b/3
ş.+ i 119b/1
ş. itmeyün 113b/3
ş.+ lerdür 107b/7
- şerîṭ** (Ar.) İpek, pamuk, yün vb. nden yapılmış dar ve uzun dokuma parçası; herhangi bir maddeden dar, düz, ince ve uzun parça
ş.+ i 220a/4
- şerm** (Far.) Utanma
ş.+ dür 173b/3
- şermende** (Far.) Utanılacak bir iş yapmış, mahcup duruma düşmüş olan
ş. 115b/8
ş. olup 194a/12
- şerr** (Ar.) Kötülük, fenâlık
ş. 53a/6, 124a/14

- ‘ayn-ı ş.+ dūr 53a/9
ş.+ e 37a/14
- şetm** (Ar.) Küfretme, sövme
ş. eylese 204a/16
ş. idersin 74b/17
- şevk** (Ar.) Şiddetli arzu, istek, aşırı heves
ş. 226a/10, 227b/13
zevk ve ş. 221b/7
ş.+ den ötüri 221a/6
ş.+ imüh 175b/2
- şevket** (Ar.) Büyüklük, ululuk, heybet, haşmet
ş. 105a/14
- şey’** (Ar.) Belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşyâ vb. yerine kullanılan belirsiz kelime
ş. 1b/14, 28b/14, 83a/7, 85b/10, 196a/14
ş.- ı ‘ârız 15b/6
ş.+ i 19a/4, 99b/9, 125a/17
ş.+ üñ 201b/13, 206b/5, 229a/10
- şeydâ** (Far.) Aşkının çokluğundan akli başından gitmiş, kendini duygularının coşkunluğuna bırakmış (kimse)
bülbul-i ş. 13b/9
- şeyh** (Ar.) Bir tarîkata girip seyr ü sülûkünü tamamladıktan sonra o tarîkatın başı durumundaki en yüksek mertebeye çıkan bulunan ve kendisine derviş yetiştirme (irşat) izni verilen kimse
ş. 122b/14, 165b/7, 172b/17, 189a/12, 189b/11
ş.- ı muḳaddimi 2a/11
ş.- ı mu‘azzam 105b/6
ş.- ı zülâle-yi şafiye-yi şâfi-yi enbiyâ 19a/16
ş.- i ḥâfiz 205a/4
- şeyhū’l-islām** (Ar.) Osmanlı Devleti’nde en yüksek rütbeli din adamına verilen unvan
ş. 19b/15
- şeyn** (Ar.) Kusur, ayıp
ş. 179a/1, 231a/11
- şeytân** (Ar.) Meleklerin başı ve hocası olduğu halde isyan edip Allah’ın emirlerine karşı geldiği için huzurdan kovulan ve rahmetten uzak kalan âsî varlık, iblis
ş. 92a/10, 113a/2
- şıçra** - Ayaklarını hızla yere vurarak ileriye veya yukarıya doğru atılmak
ş.- mağa 138a/12, 138a/13
ş.- rlar 138a/13
- şî‘âr** (Ar.) Elbise
ş. 11a/3
- şiddet** (Ar.) Bir güç, hareket veya kuvvetin derecesi
ş. 26b/17, 54b/17, 91b/11, 175a/4, 194a/6
ş.- ı hüçüm 41a/4
ş.- ı ziyâsından 88b/12
ş.- i belâ 41a/5
ş.+ lere 54b/11
- şifa** (Ar.) Hastalıktan kurtulma, iyi olma, eski sağlığına tekrar kavuşma, onma
ş. 47a/5, 47b/1, 47b/6
ş.- yi vâfidür 177a/2
ş. buldı 47a/13
ş. bulduğı 176b/17
ş. idersin 47b/5
ş.+ sı 181a/15
ş. virdi 47a/14
ş. vire 47a/8
ş. viren 47b/7
ş. virsün 155b/5
ş. virüp 155b/3
- şî‘ir** (Ar.) Duygu ve heyecanları, güzellikleri, seslerin uyumundan ve âhenginden faydalanarak etkili bir şekilde

anlatma sanatı ve bu sanat yoluyla verilen edebî eser; manzume

ş. 42a/4, 42a/12, 43b/10, 95b/11, 95b/17, 96a/9, 97b/12, 97b/16, 123a/17, 142b/6, 158a/13, 159a/12, 164a/1, 164b/4, 164b/15, 165b/9, 165b/17, 166a/11, 166b/3, 167a/2, 167a/9, 168a/15, 169a/7, 169b/2, 170a/4, 170a/15, 170b/5, 171b/8, 172a/8, 172a/15, 172b/5, 173a/1, 174a/1, 174a/9, 174a/14, 175a/12, 177b/5, 179a/2, 180a/4, 180b/6, 180b/13, 181a/7, 181a/14, 181b/4, 181b/12, 181b/15, 183b/9, 188a/8, 190b/3, 194b/1, 194b/17, 195a/4, 197b/2, 197b/15, 198a/8, 198a/16, 198b/8, 199a/3, 205b/16, 218a/3, 220b/3, 221a/1, 221a/11, 221a/16, 221b/5, 221b/17, 222a/12, 223b/5, 224a/7, 224b/17, 225a/9, 225b/2, 225b/8, 226a/1, 228b/5, 2232a/12, 232b/1, 232b/7, 232b/16, 233a/5, 233a/14, 233b/10, 234a/2, 234a/11, 234b/1, 234b/5, 234b/13, 235a/3, 235a/11, 235b/3, 235b/12, 236a/1, 236a/11, 236a/16, 236b/6, 236b/13, 237a/3, 237a/11, 237b/8, 237b/17, 238a/10, 238a/15, 238b/7, 238b/15, 239a/9, 239a/16, 239b/6, 239b/13, 240a/2

ş.+ e 169b/16

ş.+ i 97b/12

ş.+ inde 188a/8

ş.+ lerinde 165b/6

şikār (Far.) Av

ş. eyleye 217b/1

ş. ider 210a/9, 217a/15

şikāyet (Ar.) Durumundan memnun olmayıp yakınma veya başına gelen bir dertten sızlanma

ş.+ dūr 214a/9

ş. eyledi 46a/15

ş. eylemiş 183a/14

ş. itdi 199a/5

ş. itdügiñ 80a/10

ş. ider 181a/6

ş. idüp 45b/17

şiken (Far.) Büklüm, kıvrım

ş.+ leri 158b/9

şim Şimdi

ş.+ den sonra 90b/11, 144b/15

şimāl (Ar.) Kuzey

ş. 23a/4, 26a/11, 60a/14

ş.+ dedür 60a/6

şimāliyye (Ar.) Şimālî (kuzeye ait) kelimesinin müennes şekli

diyār-ı ş.+ ye 26a/15

şimdi İçinde bulunduğumuz zamanda, şu anda

ş. 32a/6, 37b/10, 64a/8, 77b/14,

89a/6, 89a/7, 90a/12, 109b/9, 112a/15, 112b/5, 113a/2, 113a/9, 150a/13, 191a/6

ş.+ den sonra 136a/13

ş.+ ye dek 116a/5

şimdicek Şimdi, şu anda, hemen

ş. 156b/17

şimdiki İçinde bulunulan zamanda olan veya yapılan, bu zamandaki, bu andaki

ş. 36a/4, 106b/9, 111a/17,

131b/13

ş. zamānda 20a/6

şimşek Buluttan buluta veya buluttan yere elektrik boşalması sırasında meydana gelen ışık olayı, gökyüzünde kırık bir çizgi şeklinde görülen ve çok ânî gelip geçen parıltı

ş. 212b/5

şin (Ar.) Arap alfabesinin on üçüncü harfi

ş. 95b/6, 145a/5

ş.- ı mu' ceme 155a/11

ş.- ı mu' cemenüñ 147b/11

ş.+ dūr 145a/7

ş.+ i 145a/9

ş.+ üñ 229a/5

şināver (Far.) Yüzücü

ş.+ i 138b/11

şir (Far.) Aslan

ş. 173a/12

ş.- i mahīden 130a/10 ş.- i sinezādesi 193a/2	şīvelü İşveli ş. 179b/10
şirā (Ar.) Satın alma, satın alınma bey ^c ü ş. 219a/17 bey ^c ü ş.+ da 99b/4, 204b/13, 239a/4, 239a/12 bey ^c ü ş.+ muş 216a/15	şol Şu, o ş. 11a/12, 30a/8, 30b/2, 30b/3, 30b/6, 38a/13, 43b/12, 50b/7, 52a/10, 54b/2, 54b/6, 56b/13, 63a/7, 63a/12, 65a/7, 65a/11, 71a/13, 71b/4, 75b/14, 77a/1, 81a/7, 81a/12, 81a/13, 84a/3, 84a/6, 84a/10, 85b/16, 85b/17, 86a/2, 87a/12, 87a/16, 88a/5, 94b/11, 107a/16, 116b/10, 155b/14, 157b/5, 174a/15, 175b/15, 181b/1, 182a/1, 184a/15, 200b/3, 212a/2
şirīn (Far.) Tatlı; hoş gidecek niteliklere sâhip, sevimli, iç açıcı, cana yakın ş. 179b/1, 179b/10, 209a/1 ş.+ dür 210a/12	şolkadar Şu kadar ş. 98a/9, 116b/3, 151b/6
şirişt (Ar.) Yaradılış ş. bulmuş 33b/16	şom (Ar.) Uğursuz ş.+ dur 201b/15
şirk (Ar.) Allah'a eş ve ortak koşma, ortak isnat etme ş. 53b/3, 76b/2, 79a/14 ehil-i ş. 230b/10 ş. getürme 53a/13 ş.+ i 53a/15 ş. itmediler 230a/12 ş. idüp 113a/3	şöhret (Ar.) Her yerde herkesçe tanınma, meşhurluk, ün, san, nam ş. 8a/8, 11a/3, 139a/1
şirret (Ar.) Kötülük vucūd-ı ş. 3b/16 ş.- nihād 3b/16	şöyle Şuna benzer, şunun gibi ş. 22a/8, 22a/14, 22b/2, 53b/13, 53b/17, 54a/4, 54a/5, 57b/6, 65b/9, 83a/3, 90a/14, 104a/8, 106a/11, 116b/4, 117b/10, 124b/16, 132b/4, 147a/15, 150b/1, 153b/13, 196a/15, 214a/7
şişe (Far.) İçine su ve her türlü sıvı madde konan, camdan çeşitli biçim ve büyüklükte, boyu enine göre çok daha uzun, ağız kısmı dar kap ş. 131b/15, 135a/11	şöyle ki Bir fikri, bir iddiayı açıklamak amacıyla söylenecek sözlerin başına getirilir, şimdi açıklayacağımız gibi ş. 23b/13, 23b/17, 32b/14, 46b/12, 47b/1, 68b/6, 69b/9, 70a/15, 205b/9
şişür - Şişmesine sebep olmak ş.- di 69b/9	şöyle kim Şöyle ki ş. 69b/15
şitāiye (Ar.) Kışa mahsus ş. 176a/15	şu Çok uzakta olmayan kimse veya şeyi işâret yoluyla belirtir ş. 31b/14, 46a/6, 75a/17, 89b/13 ş.+ ndan gayrı 142a/7 ş.+ ŋa 143b/9
şive (Far.) Güzellerin insana hoş gelen ve gönül fetheden tavrı, naz, edâ, işve nâz ve ş. 212b/16, 213b/14, 218b/11, 220b/11 ş.+ dür 212b/3 ş. itmeyüp 183b/5 ş.+ si 226a/3	şu' â' (Ar.) Işın

ş.+ ı 147a/16

şu' arā (Ar.) Şâirler

ş. 18a/13, 18a/14, 162a/12, 165b/5, 165b/17, 166b/3, 167a/1, 167a/9, 168a/14, 169b/2, 170a/15, 173b/17, 174a/14, 177b/5, 181b/14, 198a/16, 226a/1, 226b/4, 234b/1, 234b/12, 237b/8, 237b/17, 238a/10, 238b/15, 239a/9, 239b/6, 239b/13, 240a/2

ş.- yı meşhûrından 197b/1

ş.+ nuş 12b/2, 181a/14, 198a/8, 218b/6

şübān (Far.) Çoban kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli

ş. 51a/8

şu' be (Ar.) Bölük, takım, kol

ş.+ dür 29b/12

şu' le (Ar.) Ateş alevi, alev, yalım; ışık, parıltı

ş. 233a/16, 233b/15

ş. virici 94a/10

şüm (Ar.) Uğursuz, meş'um, şom

ş. 192b/16

şumār (Ar.) Hesap, sayı

ş.+ ı 9a/4

şunlar Şu işaret zamirinin çoğulu

ş. 91a/12, 103a/7, 107b/11, 160a/1, 202a/9, 202a/11, 231a/17

ş.+ dur 84a/5

şurū' (Ar.) Başlama

ş. idüp 125a/12

ş. olundu 39a/16

şurūṭ (Ar.) Şartlar

ş. 54b/1

ş.+ ı 232a/6

şu' ūb (Ar.) Topluluklar, cemâatler, tâifeler

ş. 29b/12, 29b/13

şübhe (Ar.) Bir hususla ilgili gerçek

veya doğrunun ne olduğuna kesin biçimde karar verememe durumu, bu kararsızlıktan doğan ve tam bir hüküm vermeyi engelleyen tereddüt, kuşku, şek

ş. 101b/14

ş. mi 81b/7

ş.+ miz 113a/16

ş.+ ye 122a/3

şübhesüz Hakkında şüpheyeye düşülemeyecek olan, şüphe götürmeyecek derecede kesin olan, kesinlikle bilinen ş. 118b/4, 119b/6, 206a/11

şüc' ān (Ar.) Yürekli ve cesur kimseler, yiğitler

ş. 59a/14

şühre (Ar.) Görünmek

ş.- yi cihān 9a/12

şükr (Ar.) Verdiği nîmetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme

ş. 14a/1, 30a/15, 50b/10, 77a/12

ş.- ı minhem 13b/17

ş.- i kaşd 161a/7

ş.+ e 89b/6, 91b/9

ş. eyleye 50b/5

ş.+ i 50b/13

lafz-ı ş.+ i 50b/11

ş. idicilerdür 108b/17

ş. iderin 118b/5

ş. itmeyüp 50b/8

ş.+ üş 50b/5

şükrü' z-zalike'l-ni' am ş. 13b/17

şükrān (Ar.) Nîmeti verene karşı teşekkür, iyilik bilme, minnettarlık

ş.+ a 175b/14

ş.+ dur 147b/10

şükrāne (Ar.) Teşekkür alâmeti, iyilik bilme nişânesi

ş.- yi vuzū' 142a/6

şürefā (Ar.) Şerifler

ş. ve selâtin-i mâzziyye 41b/3

şürûṭ (Ar.) Şartlar ş. 229a/13 ş.+ uṣ 229a/16	t. ola 120a/1 t. olanlarda 117a/4 t. olduğımı 127a/6 t. olduğumuz 113a/9 t. olduğunuz 112b/14 t. olmadı 109a/15 t. olmadunuz 112b/17 t. olmağa 119b/4 t. olmamışlardır 109b/14 t. olmayanı 107b/12 t. olmayanları 50a/15 t. olmuşlardır 109a/3 t. olup 50a/4, 89a/1, 126b/12, 135a/7
tā (Far.) Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yāhut zamāni anlatırken söze mübālağa katar t. 25b/5, 49b/4, 64b/15, 64b/17, 65a/1, 65a/16, 65b/5, 72a/15, 73a/4, 89a/1, 97b/8, 118a/7, 136b/6, 143b/9, 184a/15	
tāb (Far.) Güç t.+ ıyla 118b/6	
tā ki Yeter ki, öyle ki t. 11b/5, 33a/8, 37b/10, 61b/9, 62b/9, 65b/7, 71b/13, 108a/12, 112a/3, 135a/8, 147b/5, 205a/11, 216a/8, 230b/11, 231a/9	tabī' at (Ar.) Yaratılış, huy t.+ ları 25a/11
ta' accüb (Ar.) Şaşma, hayret etme t.+ den 218b/3	tābi' i (Ar.) Hz. Muhammed'i görmüş olan sahābeyi gören mümin ve müslüman kimse, tābiinden olan kimse t.+ ler 163a/5
ta' allukāt (Ar.) Bağlar terk-i t.- ı fāniyye 7a/12	tābi' in (Ar.) Hz. Muhammed'i görmüş olanları gören ve onlardan hadis dinleyenler, peygamberden sonra gelen ikinci nesil t. 2b/16, 156a/16, 156b/10, 163a/17 t.+ den 17b/14, 101a/8, 134a/5, 156b/1 faẓl-ı t.+ den 134a/7 t.+ dendür 100b/14, 101a/5, 155b/13, 157b/4 t.+ üṣ 18a/9, 36a/14, 145a/16
ta' ām (Ar.) Yemek, aş t. 115b/4	
tab' (Ar.) Huy, mizaç, karakter, yaratılış t.- ı mustakīm 25a/17, 26a/14	
tāb-nāk (Far.) Parlak t.+ dur 162b/16	
tabaqa (Ar.) Sınıf, zümre t.+ sına 42a/2	
ta' be (Far.) Tava t. 39a/6	ta' bīr (Ar.) İfāde, anlatım t. eyledi 53a/15 t. itegeṅjize 83b/2 t. idem 124b/8 t. itmişler 190a/9 t. olunmuş 209b/1
tābi' (Ar.) Birinin emri altında bulunan, onun hākimiyeti altında olan, bağlı t. 100b/16, 101a/9 t.- i ferman 7b/8 t.+ dür 28a/1, 101a/14 t.+ in t. ol 33a/10	tabşıra (Ar.) İnsanın basiretini arttıran, gözünün açılmasına vesile olan keyfiyet t. 200a/16
	tabut (Ar.) İçine ölü konan sandık t.+ mı 133b/1

tāc (Far.) Hükümdarlık alâmeti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi

t.- ı hâmd 3a/5, 3b/8
t.+ a 3a/6
t.+ ın 199b/9
t.+ ında 59a/12
t.+ ını 160b/17
t.+ larda 165a/4

ta' did (Ar.) Sayma
t. 24a/8

ta' dîl (Ar.) Değiştirme, değişiklik
t. 77a/13

tafsîl (Ar.) Bir şeyi bütün ayrıntıları ile açıklama

t. 76a/7, 83a/15, 117b/4
t.+ den 24b/9, 27a/8, 27b/15,
192a/10
t.+ den sonra 190a/10
t.+ e 77a/15
t. eyleme 28b/14
t. eyleyüp 70b/13
t.+ i 16a/6, 16a/13, 18b/17,
19a/10, 36b/6, 162b/13
t.+ iyle 39a/15
t. ider
t.+ indedür 17a/4, 18b/14, 96b/6
t. ider 17b/12, 17a/17, 104b/3,
130b/6
t. itmekle 77a/13
t. itmiş 83a/16
t. olundu 159b/17
t. olunur 101b/1

tafta (Far.) Elbiselerde ve bâzı döşemelerde kullanılan, ipekle dokunmuş sert hışırtılı bir kumaş cinsi
t. 132a/13

tağayyür (Ar.) Değişme, başkalaşma
t. itdüğü 95b/4
t.- i elvân-ı insân 23a/13
t.- i levn 26a/1
t.- i levne 26a/8

tağyîr (Ar.) Değiştirme, başka şekle sokma

t. 185b/10, 233b/17
t. eyle 22b/8
t. itdük 185b/10
t. itmedi 124a/5
t. itmediler 231b/9
t. itmişlerdür 188b/13
t. itsün 22a/16
t. idüp 189b/7
t. olucağ 194a/15

taḥammül (Ar.) Zor şeylere dayanma gücü, ses çıkarmadan katlanma

t. 54b/13
şabr ü t. 73b/10
şabr ve t. 91b/7
t. eyle 54b/11
t. eylemek 54b/12
t. eylese 54b/17
t. eyleyem 60b/7
t. eyleyen 139a/13
t. iderdi 139b/15
t. itmek 41a/5
t. itmeyüp 143b/12
t. idüp 153a/11

taḥdîd (Ar.) Sınırlama, hudut koyma
t.+ i 77b/9
t.+ ine 77b/6

taḥdîd bk. taḥdîd
t. idüp 24a/9

taḥfîf bk. taḥfîf
t. itdügün 202a/6

taḥfîf (Ar.) Hafifletme
t. eyleye 74b/3, 74b/4

taḥkîk (Ar.) Bir şeyin ne olduğunu, doğru olup olmadığını anlamak için yapılan araştırma, soruşturma

t. 54a/9, 64b/2, 74a/7, 75a/15,
75b/1, 76a/2, 76a/13, 76b/11, 80b/16,
81a/7, 82b/11, 84a/11, 85a/5, 85a/8,
85a/14, 91b/2, 117a/10, 119a/16,
159a/13, 170b/8, 208a/14, 213b/4,
225a/1, 235a/6, 239a/15
t.- i nefsin 81a/6
t.+ inde 16a/1
t.+ indedür 19a/5

taḥkikā (Ar.) Gerçekten
t. 24a/7, 28b/14, 29b/1, 30a/3,
30a/7, 75a/2, 80a/1, 83a/3, 88b/1,
139a/16, 198a/15, 206a/4, 224a/16

taḥkiḳān (Ar.) Gerçekten, hakikaten
t. 24a/7, 28b/14, 29b/1, 30a/3,
30a/7, 74a/1, 74b/2, 74b/8, 75a/2, 80a/1,
83a/3, 88b/1, 139a/16, 198a/15, 206a/4,
224a/16

taḥkīr (Ar.) Hakāret etme
t. 192b/3
t. iden 170a/12

tahlīl (Ar.) Öğelerine ayırarak inceleme
t. eyleye 53a/5

taḥliṣ (Ar.) Kurtarma, kurtarıma
t. itmekle 76a/7

taḥmīn bk. taḥmīn
t. eyledi 65a/15

taḥmīn (Ar.) Yaklaşık olarak, aşağı
yukarı değerlendirme
t. 12a/9

taḥmīr (Ar.) Mayalandırma
ḍalālet-i t.+ lerini 3b/17

taḥmīs (Ar.) Ateşte kavurma
t. itmışdür 218b/6

taḥrik (Ar.) Kımıldatma, oynatma,
harekete getirme
t. 77a/16

taḥrīr (Ar.) Kaydetme, deftere geçirme
t. 12a/11
t.+ iyle 4a/15

taḥrīren (Ar.) Yazılı olarak, yazı ile
t. 240b/18

taḥṣīl (Ar.) Toplama, alma
t. 38b/13, 163a/16
t.- i 'ilm 11a/5
müdāvemmet-i t. 10b/1

t.+ e 193a/9
t. eyleye 176a/3
t.+ inden sonra 10a/1
t. idüp 46b/2

taḥṣīn (Ar.) Güzel bulup takdir etme,
övme, alkışlama
t. itdiler 71a/10
t. idüp 52a/14

taḥṣīn (Ar.) Sağlamaştırma, tahkim
etme
t. 190b/8
t.+ de 190b/6

taḥṣīṣ (Ar.) (Bir şeyi bir kimse veya yer
için) Ayırma
t. olundu 188b/3

taḥt (Far.) Hükümdarların üzerine
oturdukları koltuk
t. 78a/11, 111a/6
t.+ ı 72a/15
ḥavza-ı evliyā-yi t.- ı kabā 7b/17
serīr-i ārāy-ı t.- ı sultānīdür 8a/1
t.+ ında 110b/10
t.+ ından 103b/17
t.+ la 78a/12

taḥta (Far.) Kalınca ve uzun biçilmiş
düz ağaç parçası
t.+ ları 61b/16

taḥtgāh (Far.) Hükümdar tahtının
bulunduğu yer, başşehir, pâyitaht
t.+ ına 108a/16
t.+ ında 108b/5, 158b/3

taḥtīt (Ar.) Çizme, çizgi ile sınırlama
t. 23b/15

taḥtītāt (Ar.) Sınırlamalar, tahditler
t.- ı muḥtelife 24a/16

taḥvīl (Ar.) Değiştirme, bir durumdan
başka bir duruma çevirme
t. 226b/2

taḥyīr (Ar.) Bir kimseyi iki şeyden birini
seçme husûsunda serbest bırakma,

istediğini seçmesini teklif etme,
muhayyer bırakma

t. 52a/3

t. olunup 52a/15

tā'ir (Ar.) Uçan

ṭ. 15a/6

tağa Yük taşımak ve balıkçılık için kullanılan, beş altı ton yük taşıyabilecek kapasitede, Karadeniz bölgesine has yelkenli tekne

t.+ sına 106a/14

taḳayyüd (Ar.) Bağlanma, bağlı olma, kayıtlanma, mukayyet olma

t.- ı aşḫāba 32a/11

t. itmezler 91b/9

t.+ lerı 33b/9

taḳbīḥ (Ar.) Çirkin görme, beğenmeme, kınama

t. 109a/11

t. ider 54b/7

taḳdīm (Ar.) (Bir şeyi) Kendinden büyük ve üstün bir kimseye verme, sunma

t. eyledi 100a/14

t. eylemişdür 100a/17

taḳdīr (Ar.) Beğenme, güzel bulduğunu, beğendiğini belirtme

t. 64a/4

rā'iz-ı t. 10b/3

t.+ ce 25b/10, 26a/1, 103a/14, 159b/6, 159b/14, 166a/6, 188b/7, 189a/4, 189a/13, 189b/13, 189b/16, 200b/6, 207a/8, 207b/17, 215a/17, 224a/5, 229a/6

t.+ e 37a/12

t.+ inedür 187b/5

ḫayr-ı t. ider 37a/14

t. olunmuşdur 2a/9, 37a/5

taḳdüm bk. taḳdīm

t. itmegin 235a/10

taḳī (Ar.) Haramdan, günahtan kaçınan, perhizkâr, ehl-i takvâ (kimse), müttakî

t. 83b/12

mü'min-ı t.+ dūr 30b/2

taḳlīd (Ar.) Belli birine veya bir şeye benzemeye veya benzetmeye çalışma

t. ider 178a/8

t. iderler 169a/17

taḳrīr (Ar.) Sözle anlatma, ifâde ve beyan etme, anlatış

t. eyledüm 124b/4

t. itdükden şonra 231b/5

taḳsīm (Ar.) Parçalara ayırıp bölme, bölüştürme, pay etme

t. idüp 22b/17

taḳşīr (Ar.) Bir işte kusurlu davranma, eksik yapma, kusur etme, yapabilecekken yapmama

niḳāb-ı t.+ de 12b/13

t. itmeyüp 38a/2, 67a/13

t. idüp 201b/3

taḳşīrāt (Ar.) Kusurlar, kabahatler, suçlar

t.- ı hükkām 8a/7

taḳvā (Ar.) Allah korkusu ile Allah'ın yasakladığı şeylerden, önce şirkten, sonra da günahtan, günah ve haram olması ihtimâli bulunan şüpheli durumlardan, gereksiz şeylerden korunma, sakınma

t. 6b/15, 7b/14, 10b/7, 28a/6, 30a/7, 31a/13, 32a/15, 32a/17, 55b/16, 184b/4

eşfāk-ı cemile-yi t. 31a/16

t.+ da 27b/7, 28b/15

ehil-i t.+ da 30b/16

fażīlet-ı t.+ da

fażīlet-i t.+ da 16a/5, 19a/10

‘izzet-i t.+ da 31a/9

t.+ dur 28a/9, 30b/10, 30b/16

t.+ nuḡ 28a/12, 30a/6

t.+ ya 30a/9

taḳvīm (Ar.) Zamânı yıl, ay ve günlere ayıran sistem

zīver-i aḫsen-i t. 6b/16

talāvet (Ar.) Güzellik, letâfet, zarâfet

‘aḳab-ı t. 115a/2

t. eyledi 114b/15
t. iderken 116b/6
t. itmege 122b/11

ta' līm (Ar.) Öğretme, belletme
t. 45b/17, 56a/9, 205a/7
t.- ı fūnūn 10a/17
t. eyledi 27a/7
t. eylediler 225b/10
t. idüp 38a/5, 52a/2

tām (Ar.) Olması gereken bütün nitelikleri taşıyan
t. 232a/4
qabūl-ı t. 33b/10
vaqūf-ı t. 36b/12

tama' (Ar.) Aç gözlülük, tamah
t.+ larından 85a/2

tamām (Ar.) Bütünlüğünü bozacak bir eksiği olmayan (şey), bütün
t. 14b/3, 35a/13, 35a/16, 38b/13, 42a/7, 62b/13, 98a/11, 101b/1, 104b/11, 110a/16, 111a/2, 118a/6, 127b/2, 129a/2, 146b/4, 147a/8, 167a/13, 169b/16, 171a/2, 179a/13, 183b/16, 185b/11, 193a/16, 194a/10, 194a/12, 194b/17, 199a/12, 209a/15, 210b/7, 219a/8, 219b/1, 225b/5, 227b/14, 235b/11, 240a/9

t.- ı emīn olup 107a/11
t.- ı fezā'iline 175b/16
t.- ı keramet 8a/4
t.- ı ma' lūmumuzdur 113a/14
t.- ı nişāngir 193a/3
t.- ı şeref 163a/6
t.- ı tesliyye 37b/6
t.+ ı 143a/8
t. itdükden sonra 146b/13
t. itesiz 62a/2
t. idüp 161a/5
t. oldı 124b/10
t. olup 39a/15

tamğa Bir şeyin üzerine belli bir maksatla basılan işâret, mühür, nişan, kaşe
t. 179b/14

ta' mīr (Ar.) Eskimiş veya bozulmuş bir şeyi yenileme veya kullanılır duruma getirme, onarma
muhtāc-ı t. 8a/12

tamm (Ar.) Eksiksiz
t.- ı kitābü'l-Necāsi 121b/6

tāmme (Ar.) Âfet, felâket
müşâkelet-i t. 24a/1

tañı - Kim veya ne olduğunu hatırlamak, evvelce görülen veya bilinen bir kimse veya bir şey olduğunu anlamak
t.- rım 77a/2

Tağrı Allah
T. 89a/15, 91b/2
T.+ nuñ 85a/14, 86a/9
T.+ ya 86a/3, 90a/11
T.+ sı 48b/4

Tağrılık Tanrı'ya has nitelik, ilâhlık, ulûhiyet
T.+ a 113b/8, 120b/6

tarāvet (Ar.) Tâzelik, körpelik
t.+ leri 214b/3

tarđiye (Ar.) Mesnevî arasında kahramanların ağzından söylenen gazel veya değişik şekilli manzûme
cevāhir-ı zevāhir-i t. 3b/11

ta' allūm (Ar.) Ders alarak öğrenme, belleme
t.+ i 46a/2
t.- i 'ilm 56a/9

ta' rif (Ar.) Bir şey veya kavramı, ne olduğunu ve ne olmadığını gösterecek şekilde temel unsurlarını, özelliklerini belirterek eksiksiz olarak tanıtmaya, tanımlama
t. 23b/16

tārīh 1. Tarih ilmine âit eser, 2. Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl
t.- i meşhūrunda 39b/14, 153a/16, 168a/6, 184a/12

t.- i zuhûr-ı siyâhî 27a/14
t.+ de 123a/10, 231b/15
t.+ inde 14a/6, 102a/5, 185b/13
t.+ inden berü 12b/4
t.+ ini 17b/9, 130b/2

tarra

t. -yı hitâb 4a/14

taşadduk (Ar.) Sadaka verme, verilme
s. iderdi 75a/6

taşarruf (Ar.) Bir şeye sâhip olma ve sâhip olduğu şeyi istediği gibi kullanma yetkisi

t. 60b/10
t. eylese 26b/6, 26b/8, 26b/9
t.+ ı 236a/10
t.+ ina 207a/17
t. iderdi 38a/3
t. itmege 37a/10
t. idüp 26b/1

taşdik (Ar.) Gerçek olduğunu söyleme, doğru olduğunu bildirme, doğrulama

t. 139b/15
t. eyledi 129b/14
t. eyledük 113b/9
t. eyledüm 115a/16
t. itdiler 66b/6
t. itdüğünü 120a/14
t. ider 75a/11
t. iderdi 75a/6
t. iderek 78a/17
t. idüp 121a/6

taşdir (Ar.) Başa koyma, başa geçirme, bir şeyle başlama
t.+ iyle 4a/13

taşhif (Ar.) Yanlış yazma, bir ibâreyi bozma
t.+ i 227b/1

taşhîh (Ar.) Düzeltme, yanlış doğru hâle getirme
t.- ı elfâz 32b/5
t.- ı kalb 32b/6
t.+ ini 17a/8, 99a/11

tâ'sîr (Ar.) Güçleştirme, zor duruma sokma, tas'ib
t.- ı âb 26a/9, 27a/10
t.- i âb 26b/7

taşliye (Ar.) Hz. Peygamber'in ismi anılınca "Sallallâhu aleyhi ve sellem" (Allah ona salât ve selâm eylesin) veya "Aleyhi's-salâtü ve's-selâm" (Salât ve selâm onun üzerine olsun) duâ cümlelerini okuma, salavat getirme, salât ve selâm eyleme
t.+ den sonra 76b/11

taşmîm (Ar.) Kesin olarak kararlaştırma, kat'î olarak niyet etme
t. olunduğu 12a/9

taşnîf (Ar.) Sınıflara ayırma, sınıflandırma, sıralama
t. eyle 13b/7
t. eyledüm 14b/8
t. eyleyem 11b/5
t. itdükleri 92a/3
t. olunan 15a/1

taşrih (Ar.) Açık açık anlatma, şüpheyi yer bırakmayacak şekilde açıklama, apaçık belirtme
t.- i mezburi 94b/10
t. itmişdür 102a/5, 160b/3, 165a/15, 175b/12
t. itmişlerdür 132b/12
t. idüp 94b/9
ehil-i tefsîr-i t. idüp 188a/6
t. olunmuşdur 103b/12, 122a/9

taştir (Ar.) Satır hâline koyma, satır hâlinde yazma
bâ' iş-i t.- i hitâb-ı latif 8b/17
t. olunup 12a/11

taşvîr (Ar.) Bir şeyi resim gibi göz önüne gelecek şekilde ayrıntıları ile anlatma
t. 169b/6, 218a/17

taşî - (Bir şeyi bir yerden başka bir yere) Götürmek:
t.- yup 153b/17

tatar Tatar halkından olan
t. gözlü 221a/4

ta'ḫīl (Ar.) Faâliyetine ara verme,
durdurma
t. olunup 10b/2

ta'ḫīr (Ar.) Güzel bir koku ile
kokulandırma
t. 44b/8

taḫlīk (Ar.) Boşama
t. etmek 81b/6

tevā'if bk. tavā'if
t.+ üñ 72a/13

tavā'if (Ar.) Topluluklar, bölükler,
fırkalar, tâifeler
t.+ üñ 164b/13

ta'yīb (Ar.) Ayıplama
t. 81b/16
t. etmezlerdi 109a/11
t. iderdüm 221a/9
t. ideyin 115b/10

ta'yīn (Ar.) Belli etme, ayırarak
belirleme, belirli duruma getirme
t. 17a/12, 104a/14
t. eyle 226b/16
t.+ indedür 16b/17
t. itdiler 106b/15
t. itdügi 126a/7
t. itmişlerdür 12a/8
t. idüp 2a/14, 68a/10, 115b/5
t. olunan 108a/17
t. olunmuşlarıdur 158a/9

ṭayrān (Ar.) Tayrın çoğulu
ṭ. 14b/7

taẓarru' (Ar.) Yalvarma, yakarma
t. 21a/14, 55b/9
t. eylesün 55a/16
t. idüp 147b/4
t.+ a 118a/3
t.+ ların 55b/11

tāze (Far.) İlk ve yeni durumunu
koruyan, bayatlamamış, bozulmamış olan
t. 4a/17, 6a/12, 44b/1, 64b/4,
80b/9, 117b/16, 152a/6, 193a/7, 208a/10,
222b/13, 236a/9, 237a/17
ter ü t. 212b/12, 214b/2, 214b/3,
215a/4
ter ve t.+ dūr 173b/2

tāzelen - Yenisiyle değiştirilmek
t.- düğünün 165a/3

tāzelük Tāze olma durumu
t. 212b/11
t.+ i 227b/14

ta'ẓīm (Ar.) Hürmet etme, saygı
gösterme, büyük sayıldığı belli edecek
şekilde güzel muâmelede bulunma
t. 111b/3, 111b/5, 120b/3,
121b/4, 137b/13
t.+ den 123b/3
t.+ i 111a/16, 119b/16
t. itdügi 111a/11
t. itdügimizi 111b/8
t. iderüz 43a/14, 111b/8
t. itmek 111b/7
t. idüp 111a/12
t. olmayup 123b/4

taẓmīn (Ar.) Sebep olunan zarar ve
ziyâni ödeme
t. idüp 164b/4

te'līf (Ar.) Uzlaştırma, uyuşmalarını
sağlama
t. 11b/5

te'accüb (Ar.) Şaşma, hayret etme
t. 220b/5, 234b/17
t. itmeñ 228b/11
t. itmeñüz 234a/16
t. idüp 90b/16, 231a/5

te'ākub (Ar.) Birbirini tâkip etme, birbiri
ardınca olma
t. 6a/6

te'akḫul (Ar.) Akıl erdirme, zihin yorarak
anlama

- t. idemedi 22a/2
- te'ālā** (Ar.) Şâni yüce olsun" anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır
t. 8b/1, 11a/7, 37a/14, 119a/12, 119a/14, 135b/13
be^c avne-yi t. 10b/15
efâz'ullâh-ı t. 10a/12
inşa'llâh-ı t. 14b/16
t. Allâh 239b/15
- te' allukât** (Ar.) Akrabâlar, yakınlar
t.+ imuz 112b/7
- te' allül** (Ar.) Yalandan bahâneler bularak bir işten kaçınma
t. idüp 81b/10
- te' azzül** (Ar.) Azl olmak
t. idüp 165b/6
t. itmişlerdür 173b/17
- tebâyun** (Ar.) İki şey arasındaki aykırılık, zıddiyet, karşıtlık
t. 24b/9
- tebdîl** (Ar.) Değiştirme, değiştirilme, başka şekle sokma
t. 95b/4, 95b/7, 124a/5, 231b/9
t. iderdi 145a/6
- teberrüken** (Ar.) Uğur sayarak, îtibar ederek, edebe uyarak
t. 75b/10, 118a/15
- tebessüm** (Ar.) Gülümseme
t. iderdi 153a/11
t. idüp 75a/12, 127a/16
t.+ leri 208a/9
- tebliğ** (Ar.) Eriştirme, ulaştırma, nakletme
t. eyledüm 127a/15
- tebyîn** (Ar.) Açık açık anlatma, beyan etme
t. ider 17a/13, 104a/15
- tecâhül** (Ar.) Bilmezlikten gelme,
- bilmiyormuş gibi görünme
t. idüp 185a/2
- tecâvüz** (Ar.) Saldırma, hücum etme
t. 25b/11
t. itme 235a/17
t. itmege 2b/5
t. itmek 105b/6
- tecdîd** (Ar.) Yenileme, yenilenme
t.- i İslâm 101a/14
t. eyledi 104a/12
t. olduğı 8a/12
- tecebbür** (Ar.) Kibirlenme, gururlanma
t. 56a/6, 173b/10
t. idenleri 55a/9
- tecehhüz** (Ar.) Gerekli şeyleri tedârik edip hazır duruma gelme, hazırlanma
t. idüp 123b/10
- tecelli** (Ar.) Görünme, belirme, görünür olma, zuhur etme
t. 1b/14
- tecessüs** (Ar.) Bir şeyin iç yüzünü anlamaya, merâkını gidermek için kendini belli etmeden öğrenmeye çalışma, aslını anlamak için gözetleme
t. ider 128b/8
- techîz** (Ar.) Gerekli olan şeylerle donatma
t. idüp 17b/4, 129b/14
- tecnîs** (Ar.) Cinas yapma
t. 24b/14
- tecribe** bk. tecrübe
ehl-i t. 208a/17
- tecrübe** (Ar.) Deneme
t. 35b/8, 46b/6, 176b/17
aşhâb-ı t. 176a/7
- tedâhül** (Ar.) Birbirine girme, iç içe girme
t. itdükde 192b/17
- tedârik** (Ar.) Edinme, sağlama, hazır

etme, hazır bulundurma, araştırıp elde etme

t. idüp 108a/6, 127b/10

tedārük bk. tedārik

t. idüp 67b/11

tedbîr (Ar.) Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çâre, önlem

t. eyle 215b/7

t. eyleye 48b/1

t. idem 60b/6

t. itdügümüz 37a/11

t.+ leri 107b/14

tedebbür (Ar.) Düşünme, tefekkür etme

t. fâinnehu laîfun 27b/1

te'dîb (Ar.) Terbiye etme, edeplendirme

t. ideyin mi 203a/4

t.+ lerin 200a/5

tedrîs (Ar.) Ders verme, ders öğretme, öğretim

hîdmet-ı t. 11a/5

refîk-i t. 10b/13

te'emmül (Ar.) İyice, etraflıca

t. 162b/12

te'essüf (Ar.) Üzülme, esef etme

t. eyledi 144a/10

teessür (Ar.) Üzülme, kederlenme, üzüntü, keder

t. 189b/13

tefâhür (Ar.) Övünme

t. 29b/5

t. idenlere 29b/9

t. iderler 164a/1

t. idüp 29b/4

tefâsîr (Ar.) Kur'an tefsirleri

ehil-i t. 59a/1

t.+ de 41a/8, 45b/13

kitâb-ı t.+ de 28a/13

tefaşî (Ar.) Bir nesneden ayrılıp

kurtulmak

t. 214a/12

tefâvüt (Ar.) Birbirinden farklı olma

t.+ leri 175a/1, 178a/2

tefekkür (Ar.) Düşünme

t.+ i eylerdi 51a/16

teferrückâh (Ar.) Gezinti yeri, mesîre

t. 15a/15

teferrüs (Ar.) Sezme, farkına varıp anlama, firâset ve zekâ ile sezinleme

t.+ e 162b/12

tefevvük (Ar.) Üstün olma

t. 75b/13

tefrika (Ar.) Sürekli anlaşmazlık, ayrılık, nifak, ihtilâf

t. 112b/6

tefsîr (Ar.) Yorumlama, yorum

ehil-i t. 45b/9, 58a/11

‘atf-ı t. 74a/17

t.- i kebîrinde 50b/14

t.- i Beğavîde 103b/12, 122b/13

ehil-i t.- i taşrîh idüp 188a/6

ehl-i t.+ den 51a/13

t.+ inde 45a/16, 128a/6, 165a/15

t. itmişler 51a/5

t. idüp 51a/14

t.+ lerinde 121b/7

teftîş (Ar.) Bir şeyin aslını anlamak veya bir işin gereğince yapıp yapılmadığını öğrenmek maksadıyla her yönden inceden inceye yapılan araştırma

t. 109a/8

t.+ e 109a/12

t. iderin 110a/8

teğâyyür (Ar.) Değişme, başkalaşma

t. 19a/3

t.- i elvân 15b/16

tehaşşün (Ar.) Korunmak için kale ve hisara kapanma, sarp bir yere sığınma

t. 63b/7

teħassür (Ar.) Hasret çekme t. idüp 37b/9	t.+ e 49a/10, 61a/6 t. itdügi 16b/16, 91b/16 t. iderdi 148a/11 t. itmek 189b/17
teħäsüd (Ar.) Hasetleşme t.+ dür 88b/3 t. idüp 84b/15	t. itmişdür 72b/15, 94b/12 t. idüp 82a/10
tehdid (Ar.) Korkutma, gözdağı verme t. 49a/1	te'kid (Ar.) Sağlamaştırma, berkitme t.- i iķdām 14a/2
te'hir (Ar.) Erteleme, sonraya bırakma t. itmeyüp 208b/13	teklif (Ar.) Bir hususta yapılması veya yapılmaması düşünülen şeyler hakkında başkalarına görüş sunma, öneride bulunma t. 50a/5, 201a/3 t. eyledi 194a/9 t. eyleseñ 200b/14 t. itdi 145a/1 t. itdiler 49a/7, 111a/7, 144a/12 t. ideler 56b/10 t. itmemek 201a/3 t. itmesün 200b/6 t. itmezsin 60b/15 t.+ ümizi 61a/2
te'hir (Ar.) Temiz, pak, arı hicāb-ı t.+ de 12b/12	
tehlil (Ar.) Kelime-i tevhîdi, "Lâ ilâhe illallah" sözünü söyleme t. idüp 67a/10	
tehniye (Ar.) Kutlama, tebrik etme t. 37b/5	
teħabbül (Ar.) Alma, kabul etme t. 122b/17	tekmil (Ar.) Tamamlama, bitirme t. 92a/4 t.- ı i' tıķād 32b/6 t.+ i 30a/7 t. itdükleri 163a/16
teħaddüm (Ar.) İleri geçme t. iden 192a/10	
tekbir (Ar.) İslām dîninde Allah'ın büyüklüğünü belirtmek için söylenen "Allāhu ekber" sözü t. 133a/11, 133b/2	tekrār (Ar.) Aynı olay, iş yâhut eylemin yeniden bir veya daha çok defa meydana gelişi t. 13b/11, 50a/7, 73b/2, 103a/10, 106b/11, 106b/17, 114b/4, 117a/15, 136a/12, 139b/12, 150a/16, 177a/8, 202b/16 t. eyledi 116b/16 t. ider 181a/7 t. iderdi 140a/8, 170b/5, 194b/17 t. itmek 50b/11 t. idüp 164a/1
tekebbür (Ar.) Kibirleşme, büyüklük satma t. 55a/9, 56a/5, 173b/10, 180b/9, 220b/16 t.+ i 119b/11 t. ider 81b/10 t.+ leri 195a/17	
tekebbürleşme - Kibirleşmek t.- mek 29b/17	
tekellüm (Ar.) Söyleme, lakırdı etme, konuşma t. 170b/15	tekrim (Ar.) Saygı gösterme, yüceltme, ululama t. 121b/4 t.+ den 123b/3
	tekrir (Ar.) Bir şeyi bir daha yapma, bir

daha söyleme, tekrar etme, tekrarlama
t.+ inde 130a/5

teksîr (Ar.) Çoğaltma
t.- i efcân 158b/10

tel İnsan saç veya sakalının bir tek
ipçığı
t. 116b/11
t.+ lerinden 116b/7
t.+ üç 116b/7

telaffuz (Ar.) Bir harfî ses özelliklerini,
bir kelimeyi hecelerinin uzunluk ve
kısalığını, kalınlık ve inceliğini, vurgu
özelliklerini belirterek söyleme, söylemiş,
söyleniş
t. idemezsin 154b/4
t. iderdi 145a/9
t. iderler 189b/13

telatfufen (Ar.) Nazik davranarak
t. 95a/7

telef (Ar.) Yok etme, mahvetme,
öldürme
t.- i rûh 193a/10

televvüş (Ar.) Kirlenme, murdar duruma
gelme
t. 91a/5

telfîk (Ar.) Bir araya getirip birleştirme,
bir araya toplama
t. itmiş 12b/8

telhîş (Ar.) Uzun bir şeyi özetleme,
hulâsa etme
imâle-yı T.+ de 20b/6

te'lîf (Ar.) Uzlaştırma, uyuşmalarını
sağlama
t. 13b/7, 14b/8, 14b/17
sebeb-i t.- i kitâb-ı şerîf 8b/17
t.+ e 14a/3

temâşâ (Far.) Bakıp seyretme, zevkle,
hayranlıkla seyretme, izleme
t. 70a/13
t. eyle 98b/5

t. itdüm 99a/2
t. iderdüm 97a/2, 98a/8
t. idesin 97b/3
t.+ sına 209b/10
t.+ ya 98a/11, 98a/12, 98b/7,
118a/3

temel (Yun.) Bir binânın üzerine
oturduğu toprak altında kalan duvarları
t.+ i 164a/14
t.+ ine dek 210b/9
t.+ inç 59b/11

temellük (Ar.) Sâhip olma, mâlik olma
t. ider 57b/14

temennî (Ar.) İstek, dilek, talep
t. eyledi 21b/15
t. iderdi 96a/8
t. itdiler 198a/4

temsîl (Ar.) (Bir kimse veya topluluk
için) Adına davranma
t.+ i itdi 116b/12

temyîz (Ar.) Ayırma, ayrılma, seçme,
seçilme
t. 23b/16
t. etmekte 24a/4

ten İnsan vücûdunun dış yüzü, cilt
t.+ üç 179b/1

tenbîh (Ar.) Bir şeyin yapılıp
yapılmamasını, şöyle veya böyle
yapılmasını söyleme ve bunu üzerinde
durarak hatırlatma
t. 12a/16, 39a/8, 187b/14, 205a/7
t.+ dür 239a/5
t. eyledi 46a/3
t. itmişdür 35b/15
t. olunmuşdur 18b/10

tene'uum (Ar.) Rahat yaşamak
muktezi-yi t.+ dur 224a/4

tenhâ (Far.) Issız, içinde az insan
bulunan (yer)
t.+ sına 156b/17
t.+ ya 78a/5

tenlü Teni olan
t. 177b/16, 178b/4, 180a/5,
198a/4, 207a/16, 210a/1, 214b/16,
220a/1, 236a/13
behek t.+ leri 46b/15

tenvi^c (Ar.) Türlerle, nevilere ayırma
t. 23b/15
t. idüp 24b/14

tenzil (Ar.) Aşağı indirme
t. itmeyüp 171b/1

ter (Far.) Tâze
t. 208b/7
t. ü tâze 212b/12, 214b/2, 214b/3,
215a/4
t. ve tâzedür 173b/1

terādūf (Ar.) Birbiri peşinden gitme, arka
arkaya meydana gelme
t.- ı belliyât 12b/9

terazü (Far.) Terâzi sözünün eski
metinlerde geçen asıl şekli
t.+ ye urur 54a/3

terbih (Ar.) Kar elde etmek
t. 92b/7
t.+ e 92b/8
t.+ idür 181a/2

terbiye (Ar.) İstenilen şekilde yetişmesini
sağlamak için bir kimseye gerekli bilgi ve
nitelikleri kazandırma, eğitime
t. iderdi 152b/4
t. olunmuşdur 3b/12
t.+ sine 137b/2, 137b/5

terceme (Ar.) Bir metin veya sözü bir
dilden başka bir dile çevirme, çeviri
t. 4a/9

tercih (Ar.) ir şeyi diğerlerinden daha
üstün tutma, daha önemli sayma, yeğleme
t. eyledi 155b/11
t. idebilür miyim 83a/16
t. iden 42b/6
t. itdiler 129a/15

t. iderler 169a/17
t. itmışdür 76a/7
t. itseler 187b/1
t. idüp 39a/3, 167a/2
t. olunurlar 175a/5

tercümān (Ar.) Bir dilde söylenen bir şeyi
sözlü olarak başka bir dile çeviren kimse
t. 64a/10, 64a/11
t.+ ı 111b/17
t.+ la 64b/2
t. olup 110b/8

tereddüd (Ar.) Karar verememe,
kararsızlık
t. 155b/6
t.+ den 179b/9
t.+ e 122a/3
t. idenlere 175b/7

terğib (Ar.) İsteklendirme, arzu ettirme,
istek verme
t. 205a/5
t. eyledi 133a/7
t. idüp 104a/4
t. itmışdür 36a/2

terhib (Ar.) Merhaba deme, hal hatır
sorma
t. 205a/5

terk (Ar.) Bırakma
t. 201a/17
t.- ı şehveti 78a/16
t.- ı ta^c alluqāt-ı fāniyye 7a/12
t.- i edeb 173b/11
t.- i havāb 166a/7
t.- i vaṭan 114b/7
t. eyle 47b/13, 119b/12, 226b/6
t. eyledi 220a/3, 228a/10
t. eyleme 218b/16
t. itdi 78a/8
t. itdiler 106b/6, 108b/2, 112b/5
t. ideler 226a/16, 228a/7
t. iderler mi 70a/4, 70a/7
t. idesin 139b/12
t. itmege 183b/8
t. itmek 166a/4, 206b/6
t. itmekle 144a/4
t. itmemişdür 140b/15

- t. itmeyüp 70a/9, 205b/5, 231b/12
t. itmez 199a/7
t. itmezler 70a/4, 70a/7
t. itmişüzdür 113a/2
t. idüp 109a/10, 110a/5
t. kılmazlar 70a/10
- terkeş** (Far.) Sırtta taşınan ok çantası, ok kuburu, tirkeş
t.+ inde 222b/7
- terkīb** (Ar.) Birkaç şey birleşip yeni bir şey meydana getirme
t. 14b/8
- tersān** (Far.) Korkan
t. 7b/2
- tertīb** (Ar.) Sıraya koyma, sıralama
t. 14a/3, 14b/8, 46b/1
- tervīc** (Ar.) Değerini arttırma, revaç verme
t. 18b/7, 123b/10
t. idüp 139a/3
- teşādüm** (Ar.) Birbirine çarpma, çarpışma, tokuşma
t.- i ğubār-i hüzn 12b/10
- tesbīh** (Ar.) Allah'ı takdis ve tenzih etme, Hakk'ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme
t. 53a/5, 67a/10
t. eyleye 86a/14
- tesbīhe** (Ar.) Tesbih kelimesinin müennes şekli
t.+ lerini 81b/2
- tesellī** (Ar.) Sıkıntısını ve acısını unutturmaya çalışma, avutma
t. 193a/16, 226a/8
- teserrī** (Ar.) Bir kadını satın alıp odalık olarak kullanma, cāriye edinme
t. 26b/1, 41b/5, 187a/5, 187b/15, 189b/12, 189b/16, 190a/2, 190a/4, 190a/11, 190a/16, 190b/5, 192a/12
t.+ yi 192b/3
- teserritü'l-cāriye** t. 187b/17, 190a/2
- teserriyet** (Ar.) Cariye edinmek
t. 189b/14
- tesevvük** (Ar.) Misvaklanmak
t. 203b/15
- teshīl** (Ar.) Kolaylaştırma
şerh-i t. 189a/6
- teshīr** (Ar.) Sihir yapma, büyü yapma
t. eyledi 59b/9
- te'sīr** (Ar.) Bir nesnenin, bir hâlin başka bir kimse veya nesne üzerinde kendini hissettiren gücü, etki
t.- ı āb 25a/3
sihr-i t. 96a/3
t.+ de 44b/8
t.+ i 23a/17, 96a/3
t. idüp 214b/5
t. itdüğü 172b/9
t. iderler 172b/10
t.+ leriyle 3b/17
- teslīm** (Ar.) Emāneti yerine verme
t. 195b/15
t.- ı rūh 151b/7
t. etdi 110b/5
t. eyle 109b/8, 110a/1
t. eyledi 126b/17, 137a/13, 150b/2
t. eylediler 108b/14
t. eyleye 108b/12
t. itdi 32a/8
t. itdiler 126a/10
t. itdükden sonra 127a/3
t. itelüm 25b/16, 112b/11
t. iderdi 141a/14
t. idesin 112b/9
t. itmege 110a/7
t. idüp 73a/7, 108a/9, 108a/11, 109a/7
t.+ leri 183b/4
t. olunmasın 108b/10
- teslimāt** (Ar.) Parça parça ödenen paralar ve mallar
eşref-i t.- ı nāmīyāt 3a/8

tesliye (Ar.) Tesellî verme, avutma
tamâm-ı t. 37b/6
t. oldı 32a/13

tesmiye (Ar.) Ad koyma, adlandırma,
belli bir isimle isimlendirme
t. eylediler 188a/13
t. eylemek 134b/13
t. itdi 75a/14
t. itdiler 225b/3
t. itdüm 160b/8
t. itelüm 136b/9
t. iderler 136b/11
müttekâ-yı t. iderler 92b/8
t. iderlerdi 136b/13, 160a/13
t. itmenüñ 188b/15
t. idüp 72b/8
t. olundı 15a/4, 59a/13

tesvîd (Ar.) Karartma
t. idüp 12b/6

teşbih (Ar.) Benzetme, benzetilme
t. 159b/6, 159b/15, 232a/10,
232a/11
t. ola 159b/6

teşbihât (Ar.) Benzetmeler, teşbihler
t. 18b/16

teşbiye
t. iderler 158b/15, 159a/2, 159a/3
t. itmek 170a/9
ma^c nâ-yı t. 159a/6

teşdid (Ar.) Şiddetlendirme, şiddetini
arttırma
t. 100a/1
t. itdiler 49a/1
t.+ leri 188a/3

teşdidsiz Şiddetsiz
t. 99b/16

teşebbüh (Ar.) Zorla benzemeye çalışma,
kendini benzetmeye özenme
t. 210b/11

teşekkür (Ar.) Yapılan bir harekete karşı

memnûniyetini gösterme, minnetini
bildirme
t. itdükde 34a/14

teşnelik Susamış olma durumu
t.+ inden 212b/14

teşnelük bk. teşnelik
t.+ im 214a/7

teşrîf (Ar.) Şeref verme, şerefendirme
t. eyleş 144a/11

tetebbu^c (Ar.) Etraflıca inceleyip
araştırma
t. iden 36b/12
t. iderse 214a/12

tevâbi^c (Ar.) Bir kimse ile berâber
bulunan, ona tâbi olan kimseler, maiyet
t. 205a/15

tevakku^f (Ar.) Bekleme, durma
t. 113b/13, 216a/7, 229b/1,
239a/4
t. eylese 229a/11
t. eyleyecek 136a/6
t. iderse 235b/9
t. itmezim 130a/10
t. idüp 42a/1
t.+ ını 98a/15

tevârüd (Ar.) Birbiri ardınca gelme
t. idüp 231b/8

tevârih (Ar.) Târihler
t. 160a/14
ehil-i t. 59a/17
t.+ de 50b/16
t.- ı şaberîde 52b/3
mezâmin-i t.+ de 19b/6
t.+ den 231b/15

tevâtür (Ar.) Bir haberin ağızdan ağıza
geçerek yayılması, söylenti
t. 41b/11, 176b/17

tevâzu^c (Ar.) Alçak gönüllülük, kibirli
olmama, gösterişsiz olma
t. 55a/10, 60b/11, 104a/11

t. eyledüm 161a/7
t. eyleye 86a/4
t. eyleyüp 161a/4
t.+ la 55a/14
t.+ ndan 120a/7
t.+ yı 104a/12

tevâzu‘en (Ar.) Alçak gönüllülükle
t. 120a/3, 130a/7

tevbe (Ar.) İşlediği bir hatâdan, suç veya günahattan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme
t.- yi hâlişe 79a/2
t.- yi naşûh eyleye 79b/17
t. eyledi 63a/17
t. eylesem 150a/13
t.+ ye 150a/14

tevbîh (Ar.) Azarlama, paylama
t. itmek 182a/7

tevcih (Ar.) Belli bir yöne çevirme, yöneltme
t. idüp 129b/7
t. itmişlerdür 232a/11

teveccüh (Ar.) Bir tarafa doğru yönelme, doğrulma
t. 32b/7, 62a/16, 183b/17
t.+ de 223a/13
t. eyledi 21b/3, 198b/3
t. eylediler 121b/14
t. itdiler 106b/7
t. ideler 105a/17
t. ider 183b/16
t. itmiş 123a/10
t. idün 233a/4
t. idüp 70b/3, 114a/7, 143b/17, 179a/7

tevekkül (Ar.) Her türlü gerekli sebebe baş vurduktan sonra kadere râzı olup sonucu Allah’tan bekleme, işlerini Allah’a bırakma, yeis ve kederden kurtulma, Allah’a güvenme
t. eyle 55b/16

tevellüd (Ar.) Doğma, dünyâyâ gelme, doğum

t. 26b/6
t.+ ine 2a/16

tevfik (Ar.) Uygun duruma getirme, uydurma
t. 14a/1
âb-hürde-i cüybâr-ı t. 11a/12
t.- i hallâk-ı kerîm 12b/6

te’vîl (Ar.) Bir söz veya davranışa bilinen anlamından başka bir anlam verme, başka bir mânâ ile yorumlama
t. itdiler 59a/8

tevil (Ar.) Bir söz veya davranışa bilinen anlamından başka bir anlam verme
t.+ idür 60a/4

tevlid (Ar.) Doğurmak
t.+ ine 2a/16

tevriye (Ar.) Merâmını gizli tutma, mânâsını gizleme
t. 159a/1, 224a/5
ehl-ı t. 22a/8

tevzi‘ (Ar.) Dağıtma
t. itse 147a/12

te’yîd (Ar.) Sağlama, sağlamlaştırma, kuvvetlendirme
t.- i ihtimam 14a/2
t. itdüğü 75b/8
t. ider 25a/4

tezâ‘uf (Ar.) İki misli olma
t.- ı zürriyâtdan 12b/10

tezekkür (Ar.) Hatıra getirme, hatırlama
t. idüp 145a/3

tezellül (Ar.) Kendini hor ve hakir gösterme, kendini aşağı kabul etme, zillete katlanma, alçalma
t. 104a/11
t. itdükleri 183b/5

tezelzül (Ar.) Sarsılma, sallanma
t.- i meşhûr 154a/17

tezevvüc (Ar.) Evlenme, zevce olarak alma

- t. 26b/1
- t. eyle 167b/6
- t. eyledi 152b/17
- t. eylesün 154a/9
- t.+ ine 187a/16, 191b/10
- t. itdügi 128a/5, 129a/8, 132b/2,
- t. itdükde 152b/5
- t. itdüklerinde 87b/16
- t. itmegi 154a/8
- t. itmiş 38a/7
- t. itmişdür 161b/9
- t. idüñ 50a/4
- t. idüp 127b/7, 152b/6, 152b/8, 159b/9, 162a/3

tezkar (Ar.) Hatırlama, anma, hatıra getirme

- t. 50b/11

tezkir (Ar.) Hatıra getirme, hatırlatma, zikredip anma

- t. iderdi 127a/11

tezkire (Ar.) Küçük mektup, pusula

- t. 200a/15

tezvîc (Ar.) Evlendirme

- t. 17b/4, 81b/15, 126a/6, 129b/3, 129b/10, 129b/14
- t.- i muṭavveldür 127b/1
- t.- i ümm-i ḥabîbe 129b/9
- t. itdi 81a/16, 90a/10
- t. itdükde 137a/1
- t. idem 77a/4
- t. ider 124b/9
- t. idesin 125b/10
- t. itmişdür 90a/17
- t. itsem 87b/5

tezvîç bk. tezvîc

- t.+ inde 136b/17

tezyîl (Ar.) Ekleme, ilâve etme

- t.- i laṭîf 182a/8

tımâr (Far.) Binek hayvanlarının derisini, kıllarını kaşağı, fırça, sünger vb.

ile temizleme

- t. iderdi 152b/15, 154b/8
- t.+ ların 229b/12

ticâret (Ar.) Kazanç elde etmek için yapılan mal ve ürün alım satımı, alış veriş

- t. 83a/5
- t.+ e 75a/3, 75a/4, 75a/9
- t.+ inde 205a/13
- t.+ leri 175b/15

tîğ (Far.) Kılıç

- t.- ı sa' yi 10a/7
- t.- i bî 4a/1
- t.- i ḳahr 229b/10
- t.+ lerden 217a/2
- ser-ı t.+ ı 6a/13

tîr (Far.) Ok

- t. 164a/6
- t.- ı pür 3b/17
- merre-yi t.+ i 222b/1

tîrkeş (Far.) Ok atan kimse, okçu

- t.+ ümden 48b/3

tiryâk (Ar.) Derde devâ, etkili çâre

- t. 179b/2

tîz (Far.) Keskin

- t. 134a/15, 171a/11, 179b/5
- t.+ dür 177a/13

toğ - Dünyaya gelmek

- t.- mış 213a/8

toḥ(u)m (Far.) Bitkilerde dölleme sonunda çiçekten sonra oluşan ve toprağa gömülünce kendisinden yeni bir bitki üreyen tâne

- t.+ ı 34a/7
- t.+ mı 2a/4

toḳ Yemek yeme isteği ve ihtiyacı duymayan, yemek yemiş olan (kimse)

- t. 208b/8

töḥmet (Ar.) Kesin olarak ispat edilmediği halde birine suç yükleme, suçlama, suçlanma

t.+ den 204a/17

tövbe bk. tevbe
t. 28b/16, 105b/10
t. eyledi 67b/12
t. eylediler 110b/9
t. eyleye 79a/2
t. idüp 86a/3, 115a/7, 157a/8

tūfān (Ar.) Nuh peygamber zamânında dünyâyı kaplayacak şekilde yağan çok şiddetli yağmur
bağiyye-yı bākiyye-yi eyyām-ı t. 19a/16

tuğyān (Ar.) Taşma, coşma, su baskını
t. 38a/17

tuḥfe (Ar.) Hediye
t.+ ler 108a/15
t.+ lerden 107b/8

tuḳā (Ar.) Takva
bidevr-i t. 4a/4

tumān Geniş, kısa iç donu, şalvar
t. 209a/5, 209a/6, 209a/7

tur - Yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak
t.- an 174a/10
t.- dılar 21b/9

turğur - Durdurmak
t.- up 230a/13

tūşebīn (Far. + Far.) Nimet gören
t. olup 13b/14

tuz Suda eriyen, kokusuz, dili yakan bir tada sâhip, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billûrsu madde
t.+ a 196a/11
t.+ ima 48b/7

tübbe Yemek hükümdarı
t. 100a/6

tükrük Tükürük
t. 179b/2, 217a/11, 219b/16

t.+ inden 214a/4
t.+ ünde 179a/13
t.+ üñ 226a/5

Türk Ana yurdu Orta Asya olan, buradan çeşitli yönere yayılarak büyük devletler kuran, Türkçe'nin değişik lehçeleriyle konuşan millet ve bu millettten olan kimse

t. 163b/14
T. 9a/16, 21a/8, 64b/12, 64b/13
T.+ den 64b/13

Türkî Türklerle ilgili
T.+ ce 199a/11
T.+ de 131b/16, 222b/4
T.+ de 167b/11
T.+ si 97a/8

Türkmān Türkmen kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli
T.+ dan 64b/9
T.+ lar 64b/9

ṭa'ām (Ar.) Yemek, aş
ṭ. 126a/13

ṭā'at (Ar.) Allah'ın emirlerine uyma, emredilene yapma
ṭ. 67b/1, 82b/16, 86b/9, 89b/5, 89b/14
ṭ.+ i 91a/9

ṭa'āten (Ar.) Allah'ın emri olarak
ṭ. 34a/12, 68a/14, 121b/1, 125b/10

ṭab'c (Ar.) Huy, mizaç, karakter, yaratılış
ṭ. 26b/17, 171b/1

ṭaba (Far.) Kızılımsı kahverengi, kuru tütün rengi
ṭ.+ larıñ 61b/17

ṭabaḳa (Ar.) Bir yüzeyin üzerindeki düzgün olarak yayılmış kısım, böyle kısımlardan her biri, kat, katman
ṭ.+ sına 186b/12, 199a/13
ṭ.+ sındadur 176b/12

.+ ya 70a/14	.- ur 168b/2
abakat (Ar.) Tabakalar, katlar .- ı abede 124a/9, 133b/14	gt Kahin . 92a/9, 92a/11
aban Ayaın yere basan tarafı .+ lar 61b/12 .+ ları 180a/13 .+ u 61b/13	aha (Ar.) Taha suresi sre-yi . 94b/10
abanca (Far.) Cepte veya belde taıman, kıs a ve hafif ateli silh . 204b/5	ahret (Ar.) Temiz olma, temizlik .- ı uds 7b/4
abi  (Ar.) Birine veya bir eye uyan, onun arkas ı sıra giden . 193a/3 .+ leri 171a/11	hir (Ar.) Temiz, pak, ar ı . 7b/1 .+ in 18a/9
abi  at (Ar.) İnsan d ıındaki canlı ve cans ız varlıklar ın hepsi, doa .+ a 192b/15 .+ da 34a/1, 177a/16 .+ ı 175a/2, 234a/17 .+ ıza 202a/9 mbtea-yi semuvv-i .+ lar ı 7a/11 .+ larında 34a/7	ahirt (Ar.) Temiz (kadınlar) ezvc-ı . 191b/11
abi  yye (Ar.) Yerli yerine koyup haz ırlama, yerletirme kdrt-ı .+ den 7a/17	ahyyat (Ar.) Namazda okunan bir dua t. 120b/3 t. idp 108b/14 t. itmek 111b/5
a evresindeki arziye gre byk bir ıkıntı tekil edecek ekilde ykselen toprak veya kaya ktlesi . 48a/6, 63b/6, 142b/14, 151a/8, 151a/9 .+ a 117a/10 .+ dan 48a/3, 196b/14, 197a/1 .+ ın 48a/2, 48a/4 .+ ı 65a/16 .+ lar 24a/15, 142b/15 .+ u 64a/8, 64b/11, 65a/14, 65b/5	akk (Ar.) Bir eyin ne olduunu, doru olup olmad ıını anlamak iin yapılan aratırma, soruturma . 83b/7
aıl - Daılmak .- up 99a/6, 105a/7, 126a/15	ife (Ar.) Grup hlindeki insan topluluu, blk, firka, takım, cemat . 16a/8, 19b/12, 19b/13, 37b/14, 45b/11, 57a/15, 60a/8, 62b/11, 63a/12, 88b/8, 91b/10, 112b/2, 116a/1, 122b/8, 130a/13, 137b/12, 151b/13, 163a/7, 164b/8, 178a/9, 195b/16, 197a/7, 198a/13, 201b/5, 228b/6, 231b/11 .- y ı aliyyeden 41a/9 .- yi celiyye-yi hkniyye 8a/17 .- yi Hbe 162a/12 .- yi Hben 19b/4 .- yi maa 74a/5 .- yi mablen 12a/11 .- yi malmn 88b/14 .- yi mermeyi 16b/7 .- yi mezbreye 16b/5, 73b/17, 76b/6
aıt - Daıtmak .- yi aliyye 9a/8, 13b/14 .- yi aliyye-yi mezkren 147b/10 .- yi aliyyeden 16b/2, 18a/12,	

45a/11, 75b/12
 ı.- yi 'aliyyenüñ 16a/14, 39b/1,
 41b/4
 ı.- yi 'aliyyeye 16b/4, 75b/3,
 163a/6
 ı.- yi 'aliyyeyi 43a/15
 ı.- yi şerîf 196a/4
 ı.- yi şerîfe 13a/17
 ı.+ de 91b/5, 162b/6, 171a/16
 ı.+ dedür 21a/7
 ı.+ den 2b/6, 16b/3, 45a/13,
 109b/7, 138b/5, 195a/14, 195b/7
 ı.+ dendür 156a/7
 ı.+ dür 42b/4, 89b/3, 97a/12,
 117a/2, 149a/15, 170b/13
 ı.+ ler 60b/13
 ı.+ nün 1b/10, 12a/16, 18b/13,
 19b/5, 20b/2, 22b/10, 33b/17, 40a/3,
 75b/12, 91a/10, 92a/5, 95b/3, 95b/11,
 95b/13, 108b/5, 109b/17, 117a/9,
 162b/13, 163b/11, 164a/16, 171a/14,
 195b/2
 ı.+ si 19a/15, 20a/4, 29a/14,
 34b/4, 35b/12, 36a/8, 40a/9, 41a/12,
 43b/12, 61b/7, 64b/3, 82a/2, 98b/4,
 116b/9, 164b/13, 170b/10, 194a/3,
 208a/16, 221b/3, 223b/14, 230a/8
 ı.+ sidür 178a/2
 ı.+ sin 195a/2
 ı.+ sinde 163b/14, 178a/8, 220b/6
 ı.+ sindedür 40b/4, 40b/6, 40b/11,
 40b/15, 212a/6
 ı.+ sinden 17b/13, 49b/11, 72b/11,
 73b/13, 104b/12, 133a/6, 138b/1,
 149a/11, 173a/9, 173b/13, 193b/12,
 197a/15, 210a/1
 ı.+ sindendür 18a/8, 159b/13,
 173a/5, 237b/2
 ı.+ sine 11b/12, 73b/16, 75b/11,
 134b/3, 172b/13, 195a/16, 213b/3
 ı.+ sini 18b/7, 78b/4, 103b/11,
 204b/17
 ı.+ sinün 11b/3, 15b/3, 16a/1,
 18b/11, 18b/15, 19a/2, 19a/5, 40a/4,
 40a/5, 40a/6, 136b/15, 158b/4, 165a/1,
 175a/2, 176a/7, 191b/5, 206a/15, 221b/2
 ı.+ sivüz 37a/8
 ı.+ ye 15b/4, 16a/6, 16a/12, 19a/3,
 19a/12, 36b/1, 38b/14, 64a/2, 97a/7,
 103b/3, 170a/2

ı.+ yi 2b/9, 108b/11, 232a/2

ıakın - Belli bir niteliğe bürünmek
 ı. 131a/8
 ı.- an 219a/6
 ı.- duğıñ 224b/2

ıal Bir ağaç gövdesinde çıkan kollardan her biri
 ı. 140b/9
 ı.+ ı 203b/15
 ı.+ larını 134b/7

ıalāk (Ar.) Nikâhlı eşini boşama, boşanma, nikâhın sona ermesi
 ı. 214a/12

ıal'at (Ar.) Yüz, çehre, güzel yüz
 ı. 175a/9

ıaleb (Ar.) İsteme, dileme, arzu etme
 ı. 190b/5
 ı.+ e 89a/7
 nefsi-ı ı.+ e 99b/7
 ı. eyle 221b/14
 ı. eyledi 130a/11
 ı. eyledük 118a/5
 ı.+ imün 220a/16
 ı. itdi 238a/14
 ı. ider 238a/2
 ı. iderüz 89a/6
 ı. itmek 190b/7, 226a/15
 ı. itmekdür 99b/4
 ı. idüp 125b/11, 151a/11
 ı. kıldı 61a/17
 ı. olunmazdı 141a/3

ıāli' (Ar.) Doğan, tulû eden
 ı.+ de 209b/4
 ı.+ nüz 90b/17

ıālib (Ar.) İsteyen, talep eden, istekli olan kimse
 ı. 185b/16, 193b/2, 205a/13,
 222a/16, 234b/10, 234b/15, 234b/16
 ı.+ dür 185b/1
 ı. olan 99b/6, 234b/16
 ı. oldılar 137a/15
 ı. olurlar 209b/10

- ta' m** (Ar.) Tat, lezzet
t.+ lar 24a/13
- tama'** (Ar.) Aç gözlülük, tamah
t. kıılma 57a/8
- tamar** Damar
t. 192b/15
t.+ ları 179b/16, 192b/17
- ta' n** (Ar.) Kınama, ayıplama, yerme, zemmetme
t.- ı ma' nevî 207b/16
t. eyleyenler 219a/9
t. idüp 214b/17
- ta -** Tanrı olarak tanımak, kulluk etmek
t.- arduğ 111a/17
t.- duğı 113b/7
t.- duğ 113a/3
t.- duğları 230a/8
t.- madılar 230a/11
t.- mağa 114b/4
t.- mağ 113b/8
- tarab** (Ar.) Sevinmekten gelen coşkunluk, sevinç ve şenlik
t.+ dadur 211b/5
- taraf** (Ar.) Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, yön
t. 4a/7
t.+ a 47b/15, 66b/4, 70b/1
t.+ dan 44b/12
t. eylediği 59a/4
t.+ ı 69a/15, 69b/16, 195a/8
t.+ ına 58b/13, 63a/17, 69a/3, 69a/13, 69a/15, 69b/2, 70b/17, 118b/1, 144b/8
t.+ ında 26a/11
t.+ ındağı 62a/16
t.+ ından 80b/17, 101b/13, 120b/1, 122a/3
t. oldı 105b/2
- tarāvet** (Ar.) Tāzelik, körpelik
t. 233a/17
t.+ den 210a/10
- tarāz** Düz ve parlak kumaşların yüzeyinde oluşan tel tel iplik
t. 4a/7
- tarḥ** (Far.) Bahçelerde çiçek dikmek için ayrılmış, çiçek dikilmiş yer
t.- ı mi' mārī 11a/14
- tarīf** (Ar.) Bir şey veya kavramı, ne olduğunu ve ne olmadığını gösterecek şekilde temel unsurlarını, özelliklerini belirterek eksiksiz olarak tanıtmak, tanımlama
t.+ ile
t.+ ler 115b/9
- tarīfe** (Ar.) İlâç, âlet vb.nin nasıl kullanılacağını gösteren tanıtmak yazısı
t.+ yle 178a/14
- tarīk** (Ar.) Yol
t. 4a/1, 91a/5
sālik-ı t.- ı sa' ādet 10b/12
t.- i ḥağda 58b/1
t.- i Ḥağdan 11a/10
t.- i mezkūr 131b/12
t.- i sa' ādet-ı refīk-ı 'ulūm-ı sūlūk 10a/2
t.+ e 91b/1
t.+ i 34b/6, 35a/3, 35a/4, 41b/11, 135a/12, 159a/1, 159b/15, 210b/5, 224b/11
t.+ iyle
t.+ ile 58a/8, 96b/12, 127a/13, 131b/10, 181b/15, 199a/12, 222a/10, 224a/6
ihām-ı t.+ iyle 174b/6
t.+ inde 230a/16
t.+ inden 136b/4
t.+ ini 186b/1
t.+ le 138a/15, 142a/10, 196b/17, 221b/17
t. olmağün 233a/2
t.+ ün 62b/7
- tarīkat** (Ar.) Yol, meslek, tarik
t.+ a 33a/10
- tarz** (Ar.) Biçim, şekil, sûret
t.- ı diğerde 172b/4

.- ı ub-ı leâfet âmîzine 13b/8

aş Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki mâden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim

. 65b/8, 70b/7, 70b/17, 71a/4, 71b/3, 71b/14, 71b/15, 72a/3, 131a/1, 139a/17, 196b/13, 212b/13

.+ dan 72a/1

.+ dandur 234b/2, 234b/4

.+ ı 46b/6, 46b/8, 70b/9, 70b/13, 70b/14, 70b/16, 71a/1, 71a/3, 71a/8, 71b/1, 196b/16

ahre .+ ı 54a/7

.+ ından 72a/7

ahre .+ ınun 54a/1

.+ la 65a/17

.+ lar 65a/3, 191a/5

.+ lara 113b/7

.+ lardur 72a/3

.+ ları 209a/1

.+ ların 210b/9

.+ un 54a/8, 71a/2, 71a/3, 71b/1,

139b/5

aşı - Götürmek

.- yup 62a/7

aşra Bir ülkede başşehir veya diğer önemli şehirler dışında kalan yerler, dışarlık

. 62a/4, 190b/8, 204a/2

. ıkarduk 109b/1

.+ da 64b/12, 190a/14, 190b/7, 194b/12

.+ dan 98b/2, 134b/10, 194a/8, 209a/3

.+ sı 195a/10

at - Bir şeyin tadının nasıl olduğunu anlamak

.- mış 95b/13

atlı Tatlı

. 68b/17, 115a/1, 165b/10, 178b/9, 179b/1, 179b/10, 214a/2, 221b/4, 221b/13, 239b/10

. dil 109b/5

.+ dur 210a/10, 237a/16

.+ sın 222a/2

.+ sız 219a/1

atluluk Tatlı olma durumu

.+ da 68b/16

avâf (Ar.) Kâbe'nin etrâfını dolaşma ka'be-yi . 77a/10

. ider 77a/10

. idüp 30a/12

avâ'if (Ar.) Topluluklar, bölükler, fırkalar, tâifeler

.- ı imam 9a/15

ibâs-ı .- i beşere 2a/14

avâr Davar

. 68a/1

avîle (Ar.) Ahır, tavla mesâfe-yi . 20a/2

ayı Dayı

.+ dur 159b/7

.+ larum 184b/13

.+ larun 184b/12

ayu bk. ayı

.+ m 159a/17

ayyibe (Ar.) İyi iş, güzel hareket kelimât-ı . 16b/15, 91b/16

ebâyi' (Ar.) Tabiatlar, huylar 'âlem-i .+ dür 27a/1

. + e 27a/1

ecrübe (Ar.) Deneme, deneyim t. 193a/16

eybe

eybe-yi .- yi mufahhama 102a/4

.- yi eybe-yi mufahhama 102a/4

ıbk (Ar.) Benzer, eş

.+ inca 37a/13

ıfil (Ar.) Küçük çocuk

. 49a/10, 72b/15, 73a/12, 73a/15,

78b/11, 161a/15
t.+ a 49a/9, 73a/11
t.+ dan 49a/12
t.+ ı 49a/8

tılsım (Ar.) Olağan üstü bir etki taşıdığına ve esrarlı işler yapabileceğine inanılan güç, sihir, büyü
t.- ı nev^c-i beşer 25a/13

tın - Ses çıkarmak, bir şey söylemek
t.- madum 184b/16

tırmık Tırnakla yapılan çizik
t.+ ları 210b/16

tırnaq İnsan ve omurgalı hayvanlarda parmak uçlarının üst kısmını örten boynuzsu tabaka
t. 61b/11

tıruncak Turuncu
t. 65b/12

tıb (Ar.) Güzel koku
t. 124b/4

toğ - Doğmak
t.- alar 76b/2
t.- an 18b/6, 160a/3, 182b/5,
191b/17, 192b/3
t.- anlar 186b/13
t.- anlaruñ 161a/8, 178a/13
t.- anlardandır 139a/4
t.- anları 195a/4
t.- ardı 63b/4
t.- duğı 60a/12
t.- duqda 63b/11
t.- madı mı 153a/8
t.- mağun 95a/6
t.- maqda 29b/3
t.- miş 227b/14
t.- mişdur 160a/1, 160b/1,
161a/10, 161a/14, 161b/10, 179a/8,
186a/8, 186a/10, 186b/16
t.- mişlardur 18a/11
t.- sa 63b/14
t.- ub 162a/2
t.- up 161a/15, 177a/10

toğan Doğan
t. 157b/3

toğır - Doğurmak
t.- duqdan sonra 152b/3
t.- mişdur 152b/7, 152b/9

toğırıcı Doğuran
t. 182b/14, 183a/16

toğran - Doğranmak
t.- dı 165b/14

toğrı Doğru
t. 60a/2, 89a/10, 89a/13, 126a/2,
171a/14, 178b/6, 180a/3, 181b/10
niyyet-i t. 195b/13
t.+ dur 170b/16, 212b/1

toğrılık Doğruluk
t.+ ı 215b/11

toğrılıq Doğruluk
t.+ a 119b/17

toğru bk. toğrı
t. 68b/14, 111b/1, 113a/1, 114a/1
āvāzına t. 68b/4
t.+ sını 121a/5

toğruluk bk. toğrılık
t.+ ı 113a/13

toğur - Doğurmak
t.- duğı 153a/4
t.- duğın 187a/9
t.- duqları 183a/2
t.- up 73a/8

toğurıcı bk. toğırıcı
t. 42a/17, 182b/10

toğın - Dokunmak
t.- madan 119a/7
t.- miş 95a/3, 132a/13
t.- sun 114a/14

toğındur - Dokundurmak
t.- up 97b/6

tokuzuncu Dokuzuncu t. 132b/10	t. 157a/5, 208a/11, 208b/8
toksan Doksan t. 83b/14	tolu ay Dolunay t.+ a 213a/8 t.+ ı 223a/3
tokun - Dokunmak t.- mış 238a/13	tolun - bk. tolin - t.- duğı 60a/10 t.- duğda 63b/14 t.- duğdan şonra 63b/12
tokuz Dokuz t. 16a/15, 140b/8, 161b/11, 209b/15 t.+ mış 187b/6	ton Elbise t. 63b/9 t.+ ları 63b/6
tokuz yüz toksan Dokuz yüz doksan t. 12b/4	toprag bk. toprak t.+ a 61b/12 t.+ ı 62a/7 t.+ la 61b/8, 61b/9
tokuzuncu bk. tokuzuncu t. 16b/17, 96b/2	toprak Yer kabuğunun, üzerini kaplayan çürümüş organik maddelerden ve kütle kırıntılarından oluşan canlıların yaşamalarına elverişli kısmı t. 25a/7, 71a/9, 71b/9, 71b/10, 93a/14, 103b/17, 139a/17 t.+ a 196a/12 t.+ da 43b/8, 150a/1 t.+ dan 62a/4, 149b/17, 234b/2 t.+ ı 69a/9 t.+ ları 208b/8
tolan - Dolanmak t.- duğı 62b/9 t.- mış 28a/17, 52a/17, 179b/15 t.- mışdur 222a/3 t.- up 114b/17	topuk Ayağın toparlakça olan arka kısmı t.+ ları 180a/12
tolaş - Dolaşmak t.- a 146b/4 t.- dı 137b/10, 138a/6 t.- mağ 20a/2 t.- mağdur 135a/2 t.- mış 196a/12 t.- urlar 135a/4, 137b/14	toy - Doymak t.- arsa 70b/8 t.- arsin 70b/8 t.- inca 153b/17 t.- madan 105b/3 t.- madı 71b/8 t.- madun mı 98b/8 t.- maz 71b/8 t.- mışdur 212b/12
toldur - Doldurmak t.- dılar 65a/17 t.- uñ 61b/8 t.- up 50a/15, 118a/1	toydur - Doyurmak t.- maduğından ötüri 188b/9
tolı Dolu t. 61b/4, 61b/13, 62b/12, 153b/16	toyur - Doyurmak t.- maz 71b/9
tolın - Dolunmak t.- duğı 62b/15 t.- duğda 66a/15	
tolmış ay Dolunay t.+ a 220b/13	
tolu bk. tolı	

	ğ.- uñ 201a/11		ğarâr ğ.- dı 62a/7
			ğ.- ma 42b/2
ğudak(ğ)	Dudak		ğ.- mağ 49b/2
	ğ.+ da 165b/10		oruc ğ.- mağ 33a/13
	ğ.+ ı 86a/12		ğ.- mağdur 181b/3
	ğ.+ ın 166b/1		ğ.- mağ 201a/11
	ğ.+ umı 219a/14		ğ.- maz 71a/14
			ğarâr ğ.- mazdı 63b/9
ğufeyl	Bir dağ adı		ğ.- mazlar 203a/11
	ğ. 142b/14		ğ.- mışlar 22b/11
			oruc ğ.- uñ 113b/4
ğugyān	(Ar.) Taşma, coşma, su baskını		ğ.- up 31a/2, 112a/7, 112b/9,
	ğ. 53a/6		138a/12, 148b/15, 171b/2
ğulū	(Ar.) Doğma, doğuş	ğutun -	Tutup yapışmak, asılmak,
	ğ.+ a 13a/1		sarılmak
			ğ.- mağ 182a/10, 182b/9, 183a/4,
ğur -	Durmak		192a/17
	ğ.- asın 61a/11	ğutak	bk. tutak
	ğ.- dı 87b/17, 97b/4, 118a/3		ğ.+ ı 179b/3
	ğ.- dılar 117b/9	ğuyul -	Duyulmak
	ğ.- duğdan şonra 68b/13		ğ.- maya 179b/17
	ğ.- dum 98b/6	ğürkistān	Türkistan
	ğ.- madan 149a/2, 204a/4		T. 100a/5
	ğ.- masundadır 223a/17	u	ve
	ğ.- maya 4a/9		1b/3, 1b/5, 1b/6, 1b/8, 1b/9, 3a/16,
	ğ.- maz 165b/16		3b/10, 3b/11, 3b/12, 4a/9, 4b/16, 4b/17,
	ğ.- mazdur 233b/1		5b/3, 6b/2, 6b/8, 6b/15, 8a/12, 8b/15,
	ğ.- sun 93a/13, 238a/15		9a/7, 9a/14, 9b/12, 9b/13, 9b/17, 10b/5,
	ğ.- up 35a/14, 97b/5, 98a/5, 98a/7,		10b/, 10b/7, 10b/16, 11a/6, 11a/10, 11b/3,
98b/17			12a/6, 12a/13, 12b/5, 12b/16, 13a/5,
	ğ.- ur 70a/17, 93a/8, 95b/7, 98a/9,		13a/6, 13a/8, 13a/9, 13a/11, 13b/1,
126b/7, 153b/16			13b/11, 14b/5, 15a/7, 15a/8, 15a/10,
	ğ.- urdı 148b/15		15a/11, 15a/13, 16a/7, 16b/14, 24b/3,
	ğ.- urken 51b/15		30a/11, 30a/13, 33b/11, 39a/8, 57a/5,
ğurğur -	Ayağa kaldırmak		68b/17, 76b/10, 78a/5, 87a/14, 90a/1,
	ğ.- mışdur 233a/3		91b/3, 101b/7, 102b/12, 125a/12,
ğurre	(Ar.) Alna düşen saç		125b/14, 126a/14, 138b/17, 147b/7,
	ğ.+ lerini 181b/3		163a/1, 163b/9, 169b/9, 173b/8, 174b/13,
ğut -	Elle kavramak, elde bulundurmak,		183b/5, 185b/6, 197b/14, 200a/2, 202a/2,
	eline almak		205a/9, 212b/16, 230a/16, 231b/9,
	ğ. 81b/10, 174a/4, 239b/1		235a/8, 239a/13
	ğ.- alar 79a/13, 87b/8	ğubbād	(Ar.) İbadet edenler
	ğ.- am 60b/12		
	ğ.- ardu 142b/6		
	ğ.- avuz 63a/15		
	ğ.- dı 65b/9, 223a/6		

- ‘u.+ ların 230b/16
- ‘**ubūdiyyet** (Ar.) Kulluk, kulluğun gereklerini daha dikkatli bir şekilde yerine getirme, ileri derecede ibâdet ve kulluk etme
 ‘u. 32a/14
 ‘u.+ i 53b/1
- uc** Uç
 u. 201b/17
 u.+ ı 131a/13, 179b/17, 180a/13, 234b/16
 u.+ ında 179a/13
 u.+ ları 178b/13, 179b/5
 u.+ larıdır 217a/1
 u.+ larını 134b/7
 u.+ larıyla 216b/17
 u.+ undan 116b/7, 216a/1
- ‘**ucme** (Ar.) Dil tutukluğu
 ‘u. 208b/12
- ‘**ucub** (Ar.) Kendini beğenme, kendini büyük görme, kibir, gurur
 ‘u.+ la 180b/9
- ucūr** (Ar.) İyi bir davranışa, bir sevâba karşılık âhirette verilecek mükâfatlar
 u.- ı ğayr-ı maḥsūreye 38b/6
- uç -** Havada yol almak, havada gitmek
 u.- ar 33a/8
 u.- arsan 33a/7
 u.- up 69b/2
- ‘**ūd** (Ar.) Öd ağacı
 mānend-i nūkhet-i ‘ū. 9a/7
- udemā** Buğday tenli kadın
 u. 167b/13
- ufk** (Ar.) Gökyüzünün yerle birleşmiş gibi görüldüğü yer
 u. 12b/17
- ufukī** (Ar.) Ufukla ilgili
 u. 233a/8
- uğra -** Bir yere kısa bir süre kalmak üzere gitmek, gidip kısa süre kalmak
 u.- dı 73a/17, 73b/3
 u.- duk 48b/11
 u.- saḡ 61a/11
 u.- yup 46a/10, 137a/12, 140a/9
- uğur** İnsana iyilik ve saâdet getirdiğine inanılan durum, yümn
 u. 35b/13
 u.+ dan 239a/4
- uğurla -** Birini iyi dileklerle yolcu etmek, teşyî etmek
 u.- yın 192b/15
- uğurlayıcı** Uğurlayan
 u. 193a/8
- uğurlı -** bk. uğurla -
 u.- yan 214b/13
- uḥdūd** (Ar.) Hendek
 u. 49a/17, 49b/6, 49b/11, 50a/16
 aṣḥāb-ı u.+ a 45b/8
 aṣḥāb-ı u.- uḡ 45b/10
- uḥdūd** bk. uḥdūd
 aṣḥāb-ı u. 11b/17
 aṣḥāb-ı u.+ dan 41a/6
- uḥrā** (Ar.) Başka, diğer māhiyyet-i u. 26b/11
 rivāyet-i u.+ da 145b/14
- uḥrevī** (Ar.) Âhirete âit, öbür dünya ile ilgili
 ‘ālem-ı u.+ de 27b/12
- Uḥud** Uhud
 U.+ a 139a/10
 U. ğazāsı 102a/11
 U. ğazāsına 102b/10
 U. ğazāsında 3b/1, 154b/6
- uḥuvvet** (Ar.) Kardeşlik
 u. 160b/11, 161b/1
- ‘**uḫalā** (Ar.) Akıllılık, bilgiçlik taslayan kimse

- ‘u. 25b/12, 208a/17
- ‘**uġde** (Ar.) Dügüm; Elde edilemediği veya yapılamadığı için insanın içinde düğüm gibi kalan, içine dert olan şey
‘u. 4b/15
- uġhuvān** **çičegi** Papatya
u.+ ndendür 219b/9
- uġiyye** (Ar.) Okka, kıyye, vukiye
u. 140b/7, 140b/8
u.+ ye 140b/8
- ‘**uġūbet** (Ar.) Eziyet
‘u. 56a/15
‘u. eyleye 53b/14
- ‘**uġūl** (Ar.) Akıllar
erbāb-ı ‘u. 164a/13
- ulaġ** Haberci, haber götüren kimse
u.+ dur 65a/2, 86a/15
- ulaş** - Belli bir noktaya erişecek uzunlukta veya yükseklikte olmak, yetişmek
u.- up 213a/12
- ulaşdur** - Ulaşmasını sağlamak
u.- dı 119a/4
u.- urdı 154b/7
- ‘**ulemā** (Ar.) Âlimler, bilginler
‘u. 56b/1, 67b/11, 70b/15, 71a/5, 71a/9, 100a/11, 121b/16, 123a/1, 125b/3, 128a/4, 132b/13, 136a/16, 146a/9, 169a/1, 189a/14, 229a/2, 229a/9
efāzil-ı ‘u. 9a/15
‘u.- yı hādīş 99a/13
‘u.- yı hādīşūñ 187a/10
‘u.- yı müfessirīn 94a/14
‘u.- yı zamān 10a/4
‘u.- yi seyir 142a/17
‘u.+ dan 145a/10
‘u.+ ların 230a/15
‘u.+ nuñ 18a/12, 129a/11, 129a/13, 132b/16, 160a/4, 229a/4
cumhūr-ı ‘u.+ nuñ 132b/11
‘u.+ sı 110b/10, 111a/5, 116b/4
- ‘u.+ sını 70b/11
‘u.+ ya 56a/5, 67b/17
- ulu** Çok üstün niteliklere sâhip, çok büyük, yüce
u. 31b/1, 40b/17, 60a/16, 111b/15, 113a/12, 113b/10, 113b/12, 134a/10, 151a/8, 206a/13, 206b/14, 207a/15
hicret-i u. 106a/14
u.+ dur 113b/11, 164a/10
u.+ lar 73b/13, 184b/3
u.+ lara 185b/6
u.+ larıdur 164b/14
u.+ larımız 207a/13
u.+ larından 145a/11, 145a/16
u.+ larındandır 156a/17, 186a/5
u.+ larınıñ 163b/3
u.+ muz 138b/15
u.+ nuñ 36b/7
u.+ ñuz 30a/3
u.+ sı 30b/7
ulu’l-‘azm u. 54b/12, 54b/17
ulu’l-azmü’l enbiyâ-yi u. şeyh-i muġaddimi 2a/11
- uluhiyyet** (Ar.) İlâh olma, ilâhlık, tanrılık
u. 119b/1
- ulula** - Büyük saygı göstermek, hürmet ve îtibar etmek, tevkir etmek
u.- duğı 109b/12
u.- mazlar 109b/13
- ululan** - Kendisine saygı gösterilmek, hürmet ve îtibar edilmek
u.- mağūñ 29b/5
u.- up 111a/10
- ululuk** Ulu olma durumu, büyüklük, yücelik, azamet
u. 32a/14, 43a/2, 43a/3, 44a/4, 164a/3
u.+ ina 113b/17, 195b/11
u.+ ında 31a/11
u.+ lara 180b/7
u. şatmak 29b/17
- ‘**ulūm** (Ar.) İlimler
ihyâ-yi ‘u. 146a/2

‘u.- ı āliye 10a/1 ifāde-yi ‘u.- i inḡa 10a/17 u.+ a 10a/2	öğē ‘u.+ ları 33b/16, 177a/9
‘ulüvv (Ar.) Ululuk, büyüklük, yücelik ‘u. 194a/12 ‘u.- i derecāta 31a/6 muḡtezā-yı ‘u.- ı himmet 7a/11 ‘u.- i menziletine 51b/3 ‘u.- i şān 11b/3, 239b/9 ‘u.- i mertebesine 39a/8 ‘u.+ ine 36a/16	unudıcı Unutucu, unutan u.+ dur 223b/8
‘ulvī (Ar.) Yüce, yüksek ‘ālim-ı ‘u.+ de 54a/8	unudul - Akıldan çıkmak u.- duḡdan şonra 50a/7
ulyā (Ar.) Çok yüksek, çok yüce merātib-i ‘u.+ ya 54b/13 zirve-yi u.+ sın 164b/6	unut - Aklında kalmamak, irādesi dışında hatırandan çıkmak u.- dum 215b/3 u.- ma 56b/12, 127a/10 u.- ur 223b/10
um - Ümit etmek u.- arum 21a/16 u.- arlar 228a/16	‘unvān (Ar.) Bir kimsenin pāyesini gösteren veya durumunu, memūriyet rütbesini, görevini belirten söz, lakap ‘u. 118b/3, 163a/7, 240b/11 ‘u.- ı cinsiyle 9a/9 ‘u.- ı nāmeden 120b/9 ḡudret-i ‘u.+ larına 8a/13
‘umde (Ar.) İlke, prensip ‘u.- yi aşḡb-ı cāh ü celāl 10b/5	ur - Vurmak u.- dı 48b/7 ḡılıç u.- mada 173a/13 u.- maḡı 199a/16 u.- mışdur 238b/10 u.- sa 204a/13 u.- up 49b/3, 127b/15, 128a/1 terazüye u.- ur 54a/3 u.- urdum 204a/10 u.- urlar 204b/1
umerā (Ar.) Emirler beyler ekābir-i u. 9a/15	urūm bk. Rūm u. 79a/13
‘umḡ (Ar.) Derinlik inḡifāz-ı ‘u.- ı ḡandaḡı 9a/11	‘urūs (Ar.) Düḡün ziyafeti ‘e.- i merām 12b/13 ‘u.- ı bed-liḡā 15b/2
‘umūm (Ar.) Genel olma, umūmî olma, genellik, umūmiyet ‘u.- ı āyāt-ı mutelevvih-yi mezkūrede 26a/4	‘uryān (Ar.) Çıplak ‘u. 139b/2, 141b/2, 201a/11, 202a/1 ‘u.+ lar 63b/10 ‘u.+ lardur 63b/15
umūr (Ar.) İşler u.- ı İslām 113b/5 u.- ı ḡabihaya 113a/8 u.- ı ma‘ zame 141a/5 u.+ dan 125a/15 u.+ ı 162b/10 u.+ um 8b/16 u.+ una 115a/17 u.+ unuḡ 72b/5 u.+ uḡ 162b/11	uşan - Sıkılıp artık ondan hoşlanmaz, onu istemez duruma gelmek, bıkmak, bezmek
‘unşur (Ar.) Birleşik bir cisim meydana getiren basit cisimlerden her biri, eleman,	

u.- alar 226b/1
u.- dum 97b/8
u.- maḳ 232b/2, 232b/4
u.- madun mı 98b/8
u.- mam 219b/13
u.- maz 96a/11
u.- miş 98b/9
u.- sa 98a/14
u.- up 96a/12, 98a/9

uşandır - Usanmasına sebep olmak
u.- maz 96a/6

uşlu Başkalarını rahatsız edecek davranışlarda bulunmayan, söz dinleyen, edepli, terbiyeli
u.+ larımızdan 109a/15

uşül (Ar.) Bir amaca erişmek için tâkip edilen yol, yöntem
u. 225a/17
u.+ de 34b/10
u.+ ı 225a/14

‘uşşâḳ (Ar.) Âşıklar
‘u.+ ına 227a/2, 228a/5

utan - Kusurlu duruma düşmekten veya kendini öyle görmekten ileri gelen bir eziklik duygusuna kapılmak, gülünç olduğu veya küçük düştüğü için üzüntü duymak, mahçup olmak
u.- duğından 209a/12
u.- maḳ 40b/3
u.- mayup 22a/15

utandır - Utanmasına yol açmak, utanmasına sebep olmak
u.- dı 223a/3
u.- duḡ 209a/13
u.- mayalardı 181a/9
u.- ur 212b/8

uyan - Uyku durumundan çıkmak
u.- dı 78a/17, 137a/17, 144a/6, 197a/4
u.- duḳda 22a/12, 52a/17

uyḡu bk. uyḡu
u. 22a/1
u.+ dan 144a/6

u.+ sı 96a/11
u.+ yı 207a/3

uyı - Uyku hâlinde olmak
u.- dılar 174a/17

uyḡu Organizmanın dinlenip toparlanabilmesini sağlamak üzere vücuttan ve dış dünyâdan gelen uyarıları fizyolojik ve geçici olarak idrak edememesi durumu
u. 197a/3, 207a/5, 207a/6, 207a/7
u.+ muzı 207a/3
u.+ yı 166a/4

uyḡusuzluk Uyku uyuyamama veya az uyuma durumu
u. 166a/3

uyluḡ Bacaḡın kalçadan dize kadar olan kısmı
u.+ ları 180a/11

uyu - bk. uyı-
u.- maḳdur 174b/2
u.- miş 197a/5
u.- r 137a/17
u.- rdı 22a/9
u.- rlardı 21b/4
u.- yup 197a/3

uzan - Vücûdunu yatar duruma getirmek, upuzun yatmak
u.- a 216a/9
u.- dı 184b/16
u.- up 96a/6
u.- ur 177a/6
u.- ursa 211a/1, 213a/16

uzat - Uzamasına yol açmak, uzamasını sağlamak
u.- dı 69b/12
u.- maḳ 227a/3
u.- saḡ 209a/2
u.- up 127b/17, 213a/14

‘uzlet (Ar.) Bir köşeye çekilip toplumdun, insanlardan uzak, yalnız başına yaşama
‘u. 33a/11, 56a/1

‘uzmā (Ar.) Büyük, çok büyük, çok yüce
‘u. 8b/7
‘u.- yi ehil-i Mekkedden 107b/3

‘uzme (Ar.) Akraba
‘u. 2b/2

uzun İki ucu arasında kendi ölçülerine göre fazla mesâfe olan

u. 69a/14, 146a/10, 170b/16, 178b/6, 178b/12, 178b/17, 179a/1, 181b/10,
207b/10, 232b/15, 232b/16
u.+ dur 131a/15, 212b/1
u.+ ı 65a/6, 69a/10, 69a/14, 116b/8
u.+ indadır 60a/10

uzun boylu Boyu uzun olan
u. 220b/9

uzunluk Bir yer veya nesnenin bir ucundan öbür ucuna kadar olan mesâfe, boy
u.+ nda 239b/16

‘uz(u)v (Ar.) Bir vücûdu meydana getiren ve belli görevleri olan parçalardan her biri, organ

‘u. 52b/10
‘u.+ ı 85b/4, 217b/3
‘u.- ı şerîf 91b/6
‘u.+ lar 170a/6
‘u.+ ın 52b/13
‘u.+ larında 44a/15
‘u.+ larını 88b/9
‘u.+ unda 211a/17
‘u.+ unı 85b/3, 85b/17, 191a/11

‘Uzzā (Ar.) İslam öncesi Arabistan’daki bereket tanrıçası

‘U.+ dur 140a/7
‘U.+ ya 139b/12

ü
ü.

Ve
1b/1, 1b/10, 2b/7, 2b/8, 3b/3, 3b/9, 3b/10, 3b/12, 4b/8, 4b/14, 4b/15, 5b/4, 6b/7, 6b/11, 6b/13, 6b/17, 7a/17, 7b/1, 8a/9, 8b/3, 8b/6, 8b/12, 8b/15,

9a/16, 9b/11, 9b/13, 10b/8, 10b/12, 10b/17, 11b/5, 11b/6, 11b/9, 12a/9, 12a/11, 12a/13, 12a/16, 12b/2, 12b/3, 12b/6, 12b/8, 12b/11, 13a/7, 13a/10, 13b/1, 13b/7, 13b/11, 14a/3, 14a/5, 14b/6, 14b/8, 14b/9, 14b/10, 15a/5, 15a/9, 15b/1, 15b/2, 15b/5, 15b/7, 19a/13, 29a/13, 36a/12, 36b/11, 38a/17, 43a/7, 58a/2, 69a/10, 78a/4, 90b/1, 99b/4, 111a/14, 126a/16, 126b/17, 127a/9, 138b/7, 138b/14, 147a/8, 158a/14, 160a/10, 160a/13, 160a/14, 163a/11, 163b/11, 168a/11, 168b/13, 169b/12, 170b/14, 170b/17, 171b/3, 171b/11, 181a/2, 184b/4, 189a/16, 196a/8, 198a/3, 200a/8, 200a/10, 201b/12, 204b/13, 208b/15, 216a/15, 219a/17, 225b/10, 232b/10, 239a/4, 239a/12

üç bk. üç
ü. 158a/17, 164b/10, 165a/5, 172a/3, 183b/7, 186b/14, 191a/11, 217b/8

ücret (Ar.) Bir hizmet ve emek karşılığında ödenen para veya mal
ü. 106a/13

üç İkiden sonra, dörtten önce gelen sayının adı

ü. 16a/12, 21a/7, 32a/5, 37b/13, 38b/9, 39b/8, 49a/4, 57a/15, 57b/13, 60a/8, 72b/15, 76b/11, 77b/14, 78a/8, 78a/10, 87a/1, 87b/6, 88a/1, 99a/4, 116b/15, 122a/9, 131a/13, 131b/2, 157a/7, 178b/14, 182a/8, 183a/5, 197a/16, 217b/8, 230b/13, 231a/1, 231a/12, 231a/17, 232a/16, 232b/5
ü.+ dür 20b/8, 20b/16, 160a/16
ü.+ er 37b/15
ü.+ i 102a/3, 160b/1, 162a/8
ü.+ inci 16b/4

üçüncü Üç sayısının sıra sayı sıfatı
ü. 17b/12, 18a/5, 18b/11, 36a/3, 73b/15, 123b/6, 134b/13, 138a/17, 202b/18, 238a/8
ü.+ si 38a/2, 76b/14, 77b/17, 202a/4

üdebā (Ar.) Edipler, edebî eser yazan kimseler, edebiyatçılar

ü. 165b/5, 173b/17

ü.+ dan 232a/8

üfür - Dudakları büzerek hızla nefes vermek, üfleme

ü.- diler 65b/7

ü.- meden 119a/12

ü.- mesinden 119a/12

ü.- üp 118a/1

üleş - Paylaşmak, bölüşmek

ü.- diler 22b/17

üleştür - Paylaştırmak, bölüştürmek

ü.- mek 204b/16

ülfet (Ar.) Alışma, kaynaşma, ünsiyet

ü. 35a/10, 60b/12, 223a/6

ümem (Ar.) Ümmetler

ü.+ e 80a/14

ṭavā'if-i ü. 9a/16

ümîd (Far.) Umud

ü. 240b/7, 240b/12

ü.+ iyle 47a/2

ümm (Ar.) Anne, ana

ü.- i Ceybe 123b/12, 124a/4, 124a/12, 124a/16, 125a/2, 127a/4, 127b/4, 127b/7

ü.- i Ceybe bint-i Ebū Sufyān 123b/7

ü.- i Ceybeden 124a/11

ü.- i ceybeye 126a/16

ü.- i Ceybeye 124a/6

ü.- i ceybeyi 126a/6

ü.- i Ceybeyi 123b/9, 124a/8, 125b/9, 125b/10

ü.- i emin 153b/7

ü.- i emîn 136a/16, 152a/7, 152b/1, 152b/3, 152b/12, 152b/14, 153a/2, 153a/3, 153a/7, 153a/11, 153b/4, 154a/1, 154a/9, 154a/10, 154a/16, 154a/17, 154b/3, 154b/6, 154b/11

ü.- i emîn-i Ḥabeşiyedür

151b/17, 152a/14

ü.- i emîni 152a/8, 152b/5, 154a/12

ü.- i emînün 152a/17, 153b/1

ü.- i gülsüm bint-i ebū 132b/1

ü.- i ḥabîbe 128a/8, 128a/11, 154b/14

tezvîc-i ü.- i ḥabîbe 129b/9

ü.- i ḥabîbenün 123b/16, 127b/9, 127b/11, 128a/10

ü.- i ḥabîbeye 128a/3, 128a/15

ü.- i ḥabîbeyi 17b/4, 128a/5, 129a/8, 129b/14

ü.- i Ḥālid 94b/16, 95a/5, 95a/6

ü.- i Ḥālid bint Sa'îd bin el-ḥaşdan 94b/15

ü.- i Ḥālid bint-i Ḥālid bin Sa'îd bin el-'azû'l-emevidür 161b/17

ü.- i 'atîfedür 172a/3

ü.- i seleme 117b/4, 117b/9, 132b/2, 204a/1, 204a/3

ü.- i seleme bint ebū emîne 105b/17

ü.- i Selmā 161b/6

ü.- i Selmāyı 161b/9

ümmü'l-kitāb ü.+ da 36b/16

ümmü'l-mü'min ü.+ in

154b/14

ü.+ ün

136a/14

ümmü'l-mü'minin ü. 17b/1, 123b/7, 124b/7, 124b/10, 156a/15, 156b/11, 203b/13

ü.+ dür

161b/7

ümmehāt (Ar.) Anneler

ü. 124b/9

ü.- ı evlāda 184b/6

ü.- i mümininden 191b/8

ümmehātü'l-bilād ü. 9b/3

ümmehātü'l-mü'minîn ü.+ den 136a/2

ü.+ dendür 123b/12

ümmü's-selma ü.+ dan 203b/13

ümmet (Ar.) Bir peygambere îman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tâbi olanların meydana getirdiği topluluk

ü. 60a/6, 60a/10, 60a/12, 84b/12

ü.- ı Muḥammed 156a/4
ü.- i Muḥammediñ 147a/4
ü.+ den 54b/15
ü.+ dūr 60a/5
ü.+ idūr 109a/13
ü.+ imde 79a/11
ü.+ imden 84a/12
ü.+ ime 80a/15, 81a/2, 182b/16
ü.+ imüñ 80a/14, 81a/3, 85a/15
ü.+ inden 88a/15
ü.+ ine 125b/7
ü.+ lere 60a/17
ü.+ lerüne 60a/4
ü.+ lerüñ 112b/17
ü.+ üm 76b/1, 81a/5
ü.+ ümden 81a/6
ü.+ ümi 81a/8
ü.+ üñ 80a/12, 88b/1

ümmü'l-veled (Ar.) Çocuk annesi

ü. 18b/5, 42a/12, 42b/2, 182a/10,
182b/8, 184a/14, 184a/16, 186b/17,
187a/7, 187b/4, 188a/1, 188a/14,
188a/17, 188b/2, 188b/4, 189a/11,
189a/17, 192a/15, 192a/17, 192b/8,
193a/6
ü.+ den 186a/8
ü.+ i 191b/6
ü.+ idūr 190b/14
ü.+ inden 159a/11
ü.+ ini 188b/8
ü.+ ler 182b/14, 183a/16
ü.+ lerden 159a/13, 186b/15
ü.+ lere 182b/12
ü.+ lerüñ 187a/1, 187a/3
ü.+ üñ 187b/8, 189b/6

üns (Ar.) Alışkanlık, alışma, yakınlık,
ülfet
ü. 35a/10

ürcüze (Ar.) Kısa vezinli nazım
ü. 14b/16

üre - (Canlılar için) Doğup sayıca
çoğalmak
ü.- yüp 21b/1, 193b/5

ürkek Çabuk ürken, çok ürken, ödleğ;
çekingen

ü.+ dūr 223b/16

ürküt - Ürkmesine sebep olmak
ü.- diler 225b/13
ü.- sem 115b/16
ü.- üp 233a/10

Üsküdār Üsküdar
maḥrüse-yi Ü.+ da 10a/14

üslüb (Ar.) Oluş, yapış veya yapılaş biçimi,
tutulan yol, tarz, usûl
ü. 24b/7, 107a/16, 146b/4,
230b/15
ü.- ı āḥirde 172b/4
ü.- ı ma' hūd 10a/3
ü.- ı mergub-ı dilāviz 13b/8
ü.- ı sevḳde 23b/14
ü.+ la 135a/4, 138a/5

üst Bir şeyin yukarıya, göğe doğru
bakan yüzü, yüzeyi
ü. 221b/11
ü.+ idūr 237b/16
ü.+ ünde 54a/7, 157a/5, 211a/3,
222a/7, 222a/8, 235a/13
ü.+ ündedür 60a/13, 223a/7
ü.+ ünden 72b/2
ü.+ üne 69b/2, 70a/17, 82a/15,
207b/12
ü.+ üni 71b/9, 136a/9

üstād (Far.) Herhangi bir ilimde veya
sanat alanında bilgi ve söz sâhibi olan,
üstün bir yeri, tam vukūfu bulunan kimse
ü. 65b/2
ü.+ lar 65b/3
ü.+ ları 51a/12
ü.+ uñ 47b/10

üstün Benzerlerine göre daha yüksek
derece ve seviyede bulunan, nitelik
bakımından onların üstünde olan
ü. 135b/4

üstüvane (Ar.) Sütun, direk
ü.+ si 8a/12

üstüvārī (Far.) Sağlam, dayanıklı, kuvvetli
ü. 9a/13

üş - Toplanmak
ü.- miş 98b/5

üşendür - Erindirmek
ü.- mez 115b/3

üzer(i) Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi, üst tarafı

ü.+ lerinde 43a/2
ü.+ lerine 28b/14, 60b/14, 61b/1, 61b/16, 61b/17, 62a/1, 82a/4, 130b/15, 205a/17

ü.+ mde 144b/13
ü.+ me 119b/13, 166a/9, 216a/4, 217b/16, 220a/11, 236b/15

ü.+ mize 150b/5, 182b/8
ü.+ nde 38b/10, 46a/3, 70a/14, 78a/11, 80b/11, 98a/5, 111a/4, 124a/4, 128a/11, 130a/7, 133b/12, 139b/2, 146b/1, 153b/15, 161a/1, 172a/11, 179a/11, 179a/15, 179b/13, 213a/8, 213a/15, 215a/3, 218a/9, 224b/2, 236b/3, 237a/4, 237b/3

ü.+ ndedür 107b/6
ü.+ nden 97b/5, 189b/8
ü.+ ne 11b/8, 15b/3, 17b/11,

21b/10, 23a/15, 28b/9, 29b/4, 32a/7, 33b/11, 33b/15, 42b/6, 48b/8, 49a/15, 49b/12, 52a/10, 56a/11, 58b/12, 61a/10, 65a/17, 65b/9, 66a/13, 68b/3, 69a/4, 70a/13, 76b/1, 77a/13, 77a/17, 80b/2, 83a/15, 85a/14, 98b/6, 98b/17, 99a/1, 100a/14, 100a/16, 103b/17, 104a/10, 104b/13, 105b/5, 107b/6, 110a/5, 117b/7, 119b/16, 120a/3, 124b/6, 126a/3, 127a/16, 128b/1, 132b/8, 133a/4, 133a/6, 133a/16, 133b/2, 133b/5, 133b/6, 134b/8, 134b/11, 135a/1, 135b/1, 135b/16, 136a/9, 137b/9, 137b/13, 138a/12, 138a/13, 139b/2, 139b/5, 144b/15, 146b/17, 148a/5, 148b/12, 151a/8, 155b/6, 159b/12, 162b/8, 167a/2, 177a/6, 177a/7, 178b/15, 181a/17, 187b/1, 189a/4, 190b/17, 193a/11, 198b/11, 205b/9, 213a/16, 214a/16, 216b/8, 225a/2, 230a/12, 232b/9, 232b/13, 233b/4, 235a/16, 235b/2, 236a/6, 237a/7, 238b/6, 239a/5, 239b/4

ekmel-iivech ü.+ ne 188b/2

ü.+ nedür 160a/4, 167b/3, 225b/7

ü.+ nesin 49a/11

ü.+ nize 182b/3

ü.+ ne 61a/12, 120b/3, 120b/5, 121b/4, 121b/5, 238a/17

ü.+ nize 183a/1, 183a/3, 183a/10, 201b/2

üzre Niyet, gāye, şart, amaç bildirir

ü. 6b/13, 7a/12, 7b/10, 10a/4, 12a/10, 16a/2, 19a/7, 19a/8, 19a/9, 21b/1, 23a/13, 24b/7, 24b/14, 26a/11, 27b/2, 27b/5, 28a/1, 31a/15, 38b/3, 41a/7, 41a/9, 45a/3, 46b/1, 48b/16, 49b/8, 49b/13, 51b/17, 52b/11, 53a/4, 53b/15, 55a/17, 56a/1, 57b/11, 59a/2, 59a/8, 62a/11, 63b/4, 64a/4, 64b/13, 65b/4, 67a/13, 68b/7, 70a/17, 71a/14, 76b/2, 76b/3, 76b/5, 79a/14, 79a/15, 86b/9, 89b/13, 91a/6, 91a/14, 91b/10, 110b/8, 128b/1, 131b/12, 144a/2, 144b/16, 146b/4, 146b/10, 170a/3, 192b/17, 195b/8, 205a/9, 222a/16, 230b/3

hazer ü. 109b/8

levn-i beyāz ü. 16a/4

levn-i siyāh ü. 16a/3

vasiyyeti ü. 48b/5

ü.+ dür 11a/6, 23b/15, 91a/9

ü.+ yüz 35a/7

v'allāh (Ar.) ünlem

v. 80b/1, 84b/11, 98a/4, 110b/4, 115b/9, 115b/14, 124a/14, 124b/3, 139b/8, 180b/7, 181a/8, 196a/16, 218a/5

v. te' ālā a' lam 151b/15

v'allāhü'l-muste'ān v. 19a/1

va'aṭ (Ar.) Söz verme, üstüne alma, taahhüt etme

v. 205a/11

va'az (Ar.) İbâdet yerlerinde yetkili ve görevli bir kimse tarafından yapılan dîmî konuşma

v. 51b/2, 53b/6, 56b/11

v. idüp 53a/12, 54a/16

v.+ uḡ 56b/13

vābeste (Far.) -e bağlı

v.+ dür 4b/7

vācib (Ar.) Yapılması gerekli olan, terkedilmesi câiz olmayan husus
v. 3a/3, 93a/1
v.+ dūr 104a/10, 118b/7, 185a/17
v. olanlar 57b/2

vācibāt (Ar.) Vācip olan, yapılması gerekli şeyler
v.+ dandur 54b/12

va' d bk. va' aṭ
v. 200a/13
v.- ı kerīm 21a/17
v.+ den sonra 21b/2
v.+ i 234b/14
v.+ ine 233b/1

va' de (Ar.) Bir işin yapılması, bir borcun ödenmesi için tanınan zaman, mühlet, mehil
v.- yi mihrine 13a/9
v.- yi vişāl-i dilberān 13a/7
v.+ sinde 227a/3
v.+ sinüñ 66a/2

vāfi (Ar.) Yeter, kâfi, elverir
v.+ dūr 8a/5
şifā-yi v.+ dūr 177a/2

vāfir (Ar.) Çok, bol
v. 147b/1, 175b/9, 240b/13

vāfire (Ar.) Vāfir kelimesinin müennes şekli
müstagraḳ-i ni' am-ı v. 13b/16

vaḥdaniyyet (Ar.) Allah'ın ortağı ve benzeri bulunmaksızın tek oluşu, varlığının birliği
v.+ ine 24a/11, 24b/3
v.+ ini 23b/6

vaḥdet(d) (Ar.) Birlik, bütünlük, yekpârelik
sırr-ı v.- ı şarf-i maḥallīdür 33b/2
imān-ı v.- ı vucūda 33b/2
v.+ edür 132b/17

vahhāb (Ar.) Bağışlayan

melk-i v. 4a/13

vāhid (Ar.) Tek, bir
ma' nā-yi v.+ de 94b/5
āb-ı v.+ den 24b/13
aşl-ı v.+ den 24b/12
āb-ı v.+ e 34b/8
nev' -ı v. olup 24a/1

vahşī (Ar.) İnsandan kaçan, insana alışkın olmayan, yabânî
v.+ dūr 223b/16

vaḥy (Ar.) Bir emir veya hükmün Allah tarafından peygamberin kalbine bildirilmesi ve bu yolla gelen ilâhî haber
v. 59b/17
v. gelmez 153b/5
v. idüp 59b/17, 61a/1
v.+ i 60a/15

va' id (Ar.) İyiliğe yöneltmek ve kötü şeylerden sakındırmak için bir kimseyi cehennem azâbı ile korkutma
v.+ den 199a/17
v.+ i 200a/13

vā' iz (Ar.) Nasihat veren
el-v.+ üñ 175b/17

vaḳ' a (Ar.) Olan, vukū bulan, ortaya çıkan her türlü durum, hâdise, olay
v.+ yı 48b/8

vaḳār (Ar.) Ağırbaşlılık, haysiyetli ve şerefli olma, temkin
v. 5b/3, 55a/6, 86b/9
v.+ umı mı 210a/3

vaḳf (Ar.) Durma, duruş
v. oldum 225a/2

vāḳı' a (Ar.) Olmuş olan şey, geri çevrilmesi mümkün olmayan olay, olgu
v. 10a/14
v.+ da 3b/3, 124b/4, 144a/3
v.+ mda 124b/12, 124b/6

vāḳıf (Ar.) Bilici, bilen, haberdar ve âgâh olan kimse

v. olan 236b/11
v. oldu 236b/8
v. olmasa 53b/13
v. olmasun 55b/10
v. olup 22a/12

vākī' (Ar.) Olan, vukū bulan
v. 18b/12, 26a/13, 52b/6, 60a/14,
129a/13, 132b/16, 159b/3, 154a/17,
159b/6
v.+ dūr 60a/13, 92b/3, 92a/7,
93a/3, 93b/11, 94a/5, 95b/16, 141a/8,
154b/12
v. olan 74a/4, 88b/2, 91b/15,
106a/14, 128a/8, 206a/15
muvāfiq ve v. olan 16b/15
v. olaydı 62b/16
v. olduğudur 222a/11
v. olmadı 154a/2
v. olmuşdur 20a/1, 24b/11, 92a/1,
93a/15, 94b/2, 95b/16, 99b/1, 100b/7,
106a/16, 129a/9, 129b/4, 132b/14,
158a/13, 180b/6
v. olmuşdur 24a/17, 159a/9
v. olup 17b/9, 24a/2, 130b/2

vaḳ(i)t (Ar.) Zaman
v. 56b/16, 72a/10, 90b/11,
98a/13, 111a/17, 135a/15, 220b/14,
233a/15
v.- ı sa' ādetefrūzda 12b/15
v.+ da 62b/15, 63b/16, 66a/9,
72a/9, 72a/10, 121b/12, 127b/11, 128a/5,
139b/1, 148b/11, 166b/7, 202a/1, 220a/3,
237b/5
v.+ e 152b/15, 184a/16
v.+ i 66a/2, 70a/10, 72a/11,
95a/11, 139a/17
v.+ in 95a/10, 96b/11, 101a/2,
101b/2, 103b/1, 104b/3, 107a/16,
122b/10, 126a/12, 127a/5, 131b/6,
148a/3, 148a/7, 202b/15, 214a/15,
216a/16, 238a/9
v.+ inde 21b/2, 41a/4, 42a/7,
135a/3, 138a/15, 176b/1, 216a/10
v.+ iyle 54a/17

vaḳīyye (Ar.) Vukīye, okka
v. 132a/17, 132b/3

vakkā' (Ar.) Saldırmak
v. 176b/14, 176b/17, 177a/4
v.+ a 177a/8
v.+ uḡ 177a/4

vaktā ki (Ar. + Far.) Ne vakit ki, –diği zaman
v. 28b/17, 45b/16, 49b/2, 52a/13,
64b/11, 66b/16, 67a/15, 69b/1, 69b/16,
70b/2, 71b/10, 72a/2, 77b/7, 110a/2,
144a/5, 144b/1

vālā (Far.) Yüksek, yüce
v. 1b/7, 180b/4
sulṭān-ı v. 6b/14

vāli (Ar.) Bir ilde devleti temsil eden en büyük mülkî âmir
v. 7b/5
v.+ ler 131b/14

vālid (Ar.) Baba
v. 149b/9

vālide (Ar.) Anne
v. 184b/12
v.+ lardan 184a/9
v.+ leri 185b/7
v.+ lerindedür 191a/2
v.+ m 153a/12, 184b/13, 185b/9
v.+ mdür 153a/12
v.+ ḡüz 136a/13
v.+ si 73a/2, 73a/3, 73b/6, 137b/7,
152a/3, 152a/9, 152b/12, 159b/9, 161b/6,
185a/5, 185a/6, 185a/11, 185a/12,
185b/2, 185b/3, 186a/8, 186a/10, 194a/5
v.+ sidür 191b/3
V.+ sidür 190b/16
v.+ sinden 152a/15
v.+ sinüḡ 123b/15, 139a/1

vālide sulṭān (Ar.) Osmanlı pādīşahlarının annelerine verilen unvan
v. 10a/12

vālihu (Ar.) Şaşırmış
v. 1b/8, 198a/13, 198a/15, 213a/5

var Mevcut
v. 23a/8, 36a/15, 38a/3, 45b/15,

46a/2, 46a/4, 49a/4, 52b/9, 58b/6, 59a/11, 59a/12, 62a/3, 65a/7, 65a/8, 65b/2, 66a/6, 66a/10, 66b/17, 67a/1, 70b/2, 70b/7, 72a/9, 74a/14, 74b/13, 75a/3, 76a/10, 76a/12, 77b/14, 82a/9, 82a/11, 82a/16, 84b/9, 89a/9, 90b/17, 95a/3, 95b/2, 98a/11, 113b/6, 113b/15, 114a/3, 114a/10, 115a/1, 122a/11, 122b/6, 125a/6, 129b/10, 129b/16, 130b/17, 131a/1, 131a/6, 138b/1, 146a/11, 146a/13, 148b/2, 149a/8, 149a/11, 157a/6, 159a/10, 171b/6, 194b/11, 194b/14, 203b/16, 226a/10, 232b/15, 235a/2

v.+ dı 75a/17, 137b/17

v.+ dılar 62a/5

v.+ dur 16a/16, 17a/8, 17b/16, 18a/17, 26a/4, 26a/7, 35b/14, 36b/11, 37a/5, 37b/14, 38a/8, 39a/9, 39b/3, 41a/3, 41a/13, 43a/14, 44a/2, 44a/4, 44a/6, 44a/8, 44a/12, 44a/14, 44a/17, 50b/12, 50b/13, 57b/13, 60a/6, 62b/12, 63a/13, 63b/5, 63b/6, 63b/7, 65a/10, 67a/7, 67a/8, 67a/9, 67b/2, 67b/8, 69a/11, 76a/1, 77a/6, 77a/7, 80a/16, 83a/11, 84a/3, 85a/9, 85a/15, 87a/1, 91a/11, 96a/3, 96a/14, 99a/10, 105a/10, 112a/6, 113b/10, 114a/4, 114b/14, 125b/4, 129a/13, 132b/16, 134a/5, 138b/2, 140b/3, 142a/3, 142a/12, 150b/6, 155b/1, 158b/6, 159b/5, 162a/11, 162a/15, 162b/7, 164a/10, 164a/17, 166a/13, 168a/3, 168b/9, 169b/4, 170b/11, 171a/9, 171a/13, 172b/7, 172b/8, 173a/9, 175a/6, 175a/8, 175b/4, 177a/4, 177b/8, 178a/2, 178a/7, 178a/8, 179a/6, 179a/11, 179a/12, 179a/13, 179a/14, 180a/9, 182a/17, 187a/3, 187a/11, 192b/7, 195b/2, 195b/3, 196a/13, 196a/15, 197b/3, 199a/12, 199b/1, 200a/7, 200b/10, 203a/3, 203a/10, 210b/7, 212b/7, 213a/11, 213b/7, 213b/8, 213b/9, 213b/12, 214a/2, 214a/7, 216b/16, 217a/6, 217a/14, 218b/9, 219b/10, 221a/13, 221a/14, 221a/17, 223a/9, 223a/14, 224a/9, 224a/10, 225a/15, 225a/17, 225b/1, 226b/9, 226b/10, 227b/4, 228b/2, 228b/14, 228b/15, 232a/13, 234a/17, 234b/16, 235a/13, 236a/10, 236a/13, 236b/4, 237b/3, 238a/1, 238a/4, 238b/4,

238b/9, 239b/11

v.+ keş 116a/16

v. midür 47a/16, 114b/13

v.+ sa 134a/13

var - Ulaşmak

v.- a 61b/16

v.- acağın 64a/3

v.- alar 89a/2, 90a/8

v.- alum 76a/13, 102b/14, 153b/2

v.- amazsın 186b/12

v.- an 106b/4, 132a/8

v.- anlardandır 139a/7

v.- ayım 117b/17

v.- ayın 65a/4, 121b/1

v.- dı 21b/8, 28b/1, 48a/8, 65a/6,

68b/12, 98b/3, 117b/8, 153b/14

v.- dı mı 47b/4

v.- dılar 69a/8, 102b/16, 116a/10,

144a/8

v.- duğım 82a/13

v.- duğum 121a/17

v.- duğuş 127a/5

v.- duğ 151b/8

v.- duğda 48a/4, 142a/13, 156a/4,

160a/9

v.- duğlarında 89a/3, 121b/15

v.- dum 82a/14, 82a/16, 201a/8

v.- duş 141b/8

v.- ınca 103a/2, 122b/8, 133a/17,

151b/3

v.- madı 42a/2

v.- mağa 130a/9

v.- mağı 22a/1

v.- mamış 116a/15

v.- maş 114a/16

v.- maz 116a/2

v.- miş 130a/4, 174b/16

v.- mişamdur 214a/8

v.- uş 48a/2, 65a/3, 105a/9,

105a/11

v.- up 21b/9, 26b/4, 32a/4,

45b/17, 46a/10, 46a/13, 46b/1, 48b/6,

52a/7, 60b/9, 64a/1, 67b/13, 68a/14,

68b/14, 69a/4, 89a/1, 90b/1, 97b/4,

115b/1, 115b/17, 117b/14, 134a/12,

134a/14, 153a/13, 229b/7, 232a/1

v.- urdı 46a/11

v.- urdum 141b/2

v.- urmuş 167a/13

varaknigār Vakārı olan, ağırbaşlı,
ciddî ve temkinli, vakur
v.+ 1 9a/3

vārī (Far.) Gibi, benzer
v. 127b/5

vārid (Ar.) Gelen, ulaşan, vâsıl olan
v. olan 16b/14, 75b/13, 84a/17,
102b/5
v. olmuşdur 75b/8, 93a/9, 93b/5,
94a/11, 94b/13
v. olmalıdır 155a/6
v. olmuş 195a/15
v. olmuşdur 25a/5, 152a/11,
164b/3, 172b/4, 187a/5, 194a/1, 195b/9
v. olunmuşdur 22b/15, 137a/3

vāride (Ar.) Vārit kelimesinin müennes
şekli
v. 99a/9, 99a/13
v. olan 17a/6, 206a/17

vāriş Mirasçı
v. olan 134a/1
v. olmuşdur 134a/1
v. olup 84a/5
vāriş'ül-hilāfete v. 5b/12

vasaṭ (Ar.) Orta
v.+ dan 25b/11
v.+ ını 23a/1

vaş(ı)f (Ar.) Bir kimse veya şeyin taşıdığı
hal, sıfat, nitelik
v.- ı şehenşāh 4a/17
v. eyle 219a/14
v.+ ı 236a/13
v.+ ıdur 6a/13
v.+ ında 18a/14, 18b/2, 18b/13,
95b/11, 95b/16, 158a/10, 162a/13,
162b/1, 175a/12, 179a/2, 232a/9
v.+ lar 206b/1
v.+ ları 206b/1
v. olunan 119a/8
v.+ uñ 43a/10

vāşıl (Ar.) Ulaşan, erişen
v. 11a/1, 91a/16, 227a/15

v.+ dan 80a/7
v.+ ından 163b/4
v. ola 84a/7
v. olan 73b/12
v. olasin 58a/3
v. oldu 46b/3, 46b/14, 120a/2,
220a/12
v. oldılar 54b/13, 67b/14, 82a/2
v. olduğınızda 108a/9
v. olduk 142a/9
v. olduğda 130a/6, 143a/3, 144b/9
v. olduñ 90a/13
v. olduñ mı 47a/3
v. olmamışdur 44a/10, 73b/14
v. olmuş 104a/3
v. olmuşdur 134a/15
v. olsalar 119b/10
v. olup 78a/2, 91b/7, 106b/3
v. olur 38b/7
v. olursa 230b/9

vāsiṭa (Ar.) Bir işin gerçekleşmesi için
gerekli olan şey, kullanılan nesne, âlet
v.+ sıyla 22b/14, 33b/13, 35b/5,
162b/7
v.+ sıyladur 35a/10

vāsiṭ (Ar.) Geniş
v. 115a/10, 150a/8, 217a/9
ihāṭa-ı v. 176a/3
v.+ dür 20a/1

vasiyyet (Ar.) Bir kimsenin sözlü veya
yazılı olarak bildirdiği, ölümünden sonra
arkasından yapılmasını istediği şey
v.+ i üzere 48b/5

vaşl (Ar.) Ulaşma, birleşme; sevdiğine
kavuşma, vuslat
v. eyle 219b/15
v.+ ı 221b/3

vāşī (Ar.) Yalancı
v.+ ye 219a/7

vaṭan (Ar.) Bir kimsenin doğup
büyüdüğü ve yaşadığı yer, yurt
terk-i v. 114b/7
v.+ larında 230a/4

vāye (Far.) Nasip, kısmet v. 10b/12	8a/4, 8a/5, 8a/6, 8a/8, 8a/9, 8a/10, 8a/11, 8a/12, 8a/13, 8a/15, 8a/17, 8b/2, 8b/3, 8b/5, 8b/6, 8b/7, 8b/11, 8b/12, 8b/13, 8b/15, 8b/17, 9a/1, 9a/2, 9a/4, 9a/6, 9a/7, 9a/9, 9a/12, 9a/13, 9a/14, 9a/15, 9a/16, 9a/17, 9b/5, 9b/8, 9b/10, 9b/11, 9b/12, 9b/13, 9b/14, 9b/15, 9b/17, 10a/3, 10a/4, 10a/7, 10a/13, 10a/15, 10a/17, 10b/2, 10b/7, 10b/8, 10b/11, 10b/12, 10b/14, 10b/15, 10b/16, 10b/17, 11a/1, 11a/4, 11a/5, 11a/7, 11a/9, 11a/10, 11a/11, 11a/13, 11b/2, 11b/3, 11b/4, 11b/5, 11b/6, 11b/9, 11b/12, 11b/13, 11b/17, 12a/1, 12a/3, 12a/4, 12a/6, 12a/7, 12a/9, 12a/10, 12a/11, 12a/12, 12a/13, 12a/14, 12a/15, 12a/16, 12a/17, 12b/1, 12b/2, 12b/3, 12b/5, 12b/6, 12b/10, 12b/11, 12b/12, 12b/14, 12b/15, 12b/16, 12b/17, 13a/5, 13a/6, 13a/7, 13a/9, 13a/10, 13a/12, 13a/15, 13a/16, 13a/17, 13b/1, 13b/3, 13b/4, 13b/5, 13b/7, 13b/8, 13b/9, 13b/14, 13b/16, 14a/1, 14a/2, 14a/3, 14a/5, 14a/9, 14a/10, 14a/13, 14a/16, 14b/2, 14b/4, 14b/5, 14b/6, 14b/7, 14b/8, 14b/9, 14b/10, 14b/11, 14b/12, 14b/13, 14b/15, 14b/16, 15a/1, 15a/2, 15a/5, 15a/6, 15a/7, 15a/8, 15a/9, 15a/10, 15a/11, 15a/13, 15a/14, 15a/15, 15b/2, 15b/4, 15b/5, 16a/1, 16a/3, 16a/4, 16a/6, 16a/7, 16a/8, 16a/9, 16a/11, 16a/12, 16a/14, 16a/15, 16a/17, 16b/3, 16b/5, 16b/6, 16b/8, 16b/9, 16b/10, 16b/14, 16b/16, 7a/5, 17a/6, 17a/7, 17a/9, 17a/10, 17a/12, 17a/13, 17a/15, 17a/17, 17b/4, 17b/7, 17b/8, 17b/9, 17b/14, 17b/15, 17b/16, 18a/1, 18a/2, 18a/3, 18a/8, 18a/9, 18a/10, 18a/12, 18a/13, 18a/14, 18a/15, 18a/16, 18b/1, 18b/2, 18b/4, 18b/5, 18b/6, 18b/7, 18b/8, 18b/9, 18b/10, 18b/13, 18b/14, 18b/15, 18b/16, 18b/17, 19a/1, 19a/2, 19a/3, 19a/5, 19a/7, 19a/8, 19a/11, 19a/12, 19a/13, 19a/14, 19a/16, 19b/1, 19b/3, 19b/5, 19b/6, 19b/7, 19b/10, 19b/15, 20a/3, 20a/5, 20a/7, 20a/9, 20a/11, 20a/14, 20a/17, 20b/2, 20b/3, 20b/4, 20b/7, 20b/8, 20b/9, 20b/10, 20b/11, 20b/12, 20b/15, 20b/16, 20b/17, 21a/1, 21a/2, 21a/3, 21a/5, 21a/6, 21a/7, 21a/8, 21a/9, 21a/13, 21a/14, 21a/15, 21b/1, 21b/3, 21b/5, 21b/8,
vaz' (Ar.) Koyma, konulma v. 178b/15 v. eyledi 231a/2 v. idüp 232a/5 v. itdünüz 30b/16	
va'z (Ar.) İbâdet yerlerinde yetkili ve görevli bir kimse tarafından yapılan dîni konuşma v. 56b/12 v.+ in 28a/15	
vazgeç - (Hakkı saydığı bir şeyi) Artık istemez olmak, terketmek, bırakmak v.- üp 203b/12, 226a/6, 226a/9, 226a/16	
vâziḥ (Ar.) Şüphe bırakmayacak şekilde açık olan, açık seçik, apaçık, âşikâr v. 9a/1	
vâziḥa (Ar.) Vâziḥ kelimesinin müennes şekli v. 23b/7 delâlet-i v. 8b/4, 74b/1 dela'il-i v.+ dandur 24b/3, 24b/6 vâziḥatü'l-beyyinât v. 13b/3	
ve Ve v. 1b/1, 1b/2, 1b/4, 1b/5, 1b/6, 1b/8, 1b/9, 1b/10, 1b/12, 1b/13, 2a/3, 2a/4, 2a/5, 2a/7, 2a/8, 2a/9, 2a/10, 2a/11, 2a/12, 2a/13, 2a/15, 2a/16, 2a/17, 2b/3, 2b/4, 2b/5, 2b/7, 2b/8, 2b/10, 2b/12, 2b/13, 2b/15, 2b/16, 2b/17, 3a/1, 3a/2, 3a/3, 3a/4, 3a/8, 3a/9, 3a/10, 3a/11, 3a/12, 3a/15, 3a/16, 3a/17, 3b/1, 3b/2, 3b/3, 3b/7, 3b/8, 3b/9, 3b/13, 3b/14, 3b/16, 4a/1, 4a/3, 4a/4, 4a/5, 4a/9, 4a/10, 4a/14, 4a/17, 4b/7, 4b/8, 4b/13, 4b/14, 4b/15, 4b/16, 4b/17, 5b/4, 5b/13, 6a/1, 6a/5, 6a/7, 6a/9, 6a/14, 6a/15, 6a/16, 6a/17, 6b/1, 6b/2, 6b/8, 6b/11, 6b/12, 6b/13, 6b/14, 6b/15, 6b/16, 6b/17, 7a/1, 7a/7, 7a/8, 7a/9, 7a/10, 7a/11, 7a/12, 7a/13, 7a/16, 7a/17, 7b/1, 7b/2, 7b/3, 7b/4, 7b/5, 7b/6, 7b/7, 7b/9, 7b/14, 7b/15, 7b/16,	

21b/10, 21b/11, 21b/12, 21b/14, 21b/15, 21b/17, 22a/2, 22a/3, 22a/5, 22a/6, 22a/8, 22a/11, 22a/13, 22b/1, 22b/3, 22b/4, 22b/5, 22b/6, 22b/7, 22b/9, 22b/13, 22b/17, 23a/2, 23a/3, 23a/4, 23a/5, 23a/6, 23a/8, 23a/9, 23a/10, 23a/12, 23a/17, 23b/1, 23b/2, 23b/3, 23b/6, 23b/7, 23b/8, 23b/9, 23b/10, 23b/12, 23b/13, 23b/14, 23b/15, 23b/16, 24a/1, 24a/2, 24a/4, 24a/8, 24a/9, 24a/10, 24a/11, 24a/13, 24a/15, 24a/16, 24a/17, 24b/2, 24b/3, 24b/4, 24b/5, 24b/6, 24b/7, 24b/8, 24b/9, 24b/11, 24b/13, 24b/14, 24b/15, 24b/16, 25a/1, 25a/2, 25a/3, 25a/4, 25a/6, 25a/10, 25a/11, 25a/12, 25a/14, 25a/15, 25a/16, 25b/1, 25b/2, 25b/7, 25b/8, 25b/10, 25b/11, 25b/12, 25b/13, 25b/16, 26a/1, 26a/3, 26a/5, 26a/7, 26a/8, 26a/9, 26a/11, 26a/13, 26a/14, 26a/16, 26a/17, 26b/4, 26b/5, 26b/7, 26b/8, 26b/11, 26b/12, 26b/15, 26b/16, 26b/17, 27a/1, 27a/2, 27a/3, 27a/4, 27a/9, 27a/10, 27a/12, 27a/15, 27b/2, 27b/7, 27b/8, 27b/9, 27b/11, 27b/12, 27b/13, 27b/16, 28a/1, 28a/2, 28a/3, 28a/7, 28a/8, 28a/9, 28a/12, 28a/16, 28b/6, 28b/12, 28b/13, 28b/15, 28b/16, 29a/2, 29a/3, 29a/9, 29a/12, 29b/2, 29b/3, 29b/5, 29b/12, 29b/14, 29b/17, 30a/3, 30a/4, 30a/6, 30a/7, 30a/9, 30a/10, 30a/11, 30a/13, 30a/15, 30b/2, 30b/3, 30b/5, 30b/8, 30b/9, 30b/10, 30b/17, 31a/1, 31a/4, 31a/9, 31a/11, 31a/12, 31a/14, 31a/16, 31a/17, 31b/12, 31b/17, 32a/10, 32a/14, 32a/17, 32b/1, 32b/5, 32b/6, 32b/7, 32b/8, 32b/11, 32b/12, 32b/13, 32b/14, 32b/17, 33a/1, 33a/2, 33a/18, 33b/8, 33b/9, 33b/11, 33b/12, 33b/13, 33b/14, 33b/15, 33b/16, 33b/17, 34a/2, 34a/3, 34a/7, 34a/9, 34a/12, 34a/15, 34a/16, 34a/17, 34b/2, 34b/4, 34b/5, 34b/6, 34b/7, 34b/9, 34b/11, 34b/12, 35a/3, 35a/7, 35a/9, 35a/10, 35a/11, 35a/12, 35a/13, 35a/14, 35a/15, 35a/16, 35a/17, 35b/1, 35b/2, 35b/3, 35b/4, 35b/7, 35b/8, 35b/9, 35b/11, 35b/13, 35b/15, 36a/1, 36a/2, 36a/3, 36a/5, 36a/6, 36a/7, 36a/11, 36a/13, 36a/14, 36a/15, 36a/16, 36b/1, 36b/2, 36b/6, 36b/9, 36b/10, 36b/12, 36b/14, 36b/15, 36b/16, 36b/17, 37a/1,

37a/4, 37a/5, 37a/14, 37a/16, 37a/17, 37b/4, 37b/5, 37b/6, 37b/7, 37b/10, 37b/16, 38a/1, 38a/2, 38a/4, 38a/5, 38a/8, 38a/11, 38a/15, 38a/16, 38a/17, 38b/1, 38b/7, 38b/8, 38b/11, 38b/14, 38b/16, 39a/2, 39a/5, 39a/6, 39a/8, 39a/9, 39a/10, 39a/11, 39a/12, 39a/14, 39b/2, 39b/6, 39b/7, 39b/10, 39b/13, 39b/15, 39b/16, 39b/17, 40a/1, 40a/3, 40a/4, 40a/5, 40a/6, 40a/7, 40a/8, 40a/9, 40a/10, 40a/11, 40a/13, 40a/16, 40b/4, 40b/5, 40b/6, 40b/7, 40b/11, 40b/13, 40b/15, 40b/16, 41a/1, 41a/3, 41a/4, 41a/5, 41a/6, 41a/7, 41a/11, 41a/13, 41a/14, 41a/15, 41b/2, 41b/5, 41b/6, 41b/7, 41b/10, 41b/11, 41b/13, 41b/15, 41b/17, 42a/7, 42a/9, 42a/15, 42b/4, 42b/7, 42b/9, 42b/10, 42b/17, 43a/1, 43a/3, 43a/6, 43a/8, 43a/9, 43a/11, 43a/13, 43a/14, 43a/15, 43b/1, 43b/6, 43b/7, 43b/14, 43b/15, 43b/17, 44a/2, 44a/3, 44a/4, 44a/5, 44a/6, 44a/7, 44a/8, 44a/9, 44a/11, 44a/12, 44a/13, 44a/14, 44a/16, 44a/17, 44b/2, 44b/4, 44b/8, 44b/10, 44b/12, 44b/13, 44b/16, 44b/17, 45a/1, 45a/5, 45a/6, 45a/7, 45a/8, 45a/12, 45a/14, 45b/3, 45b/4, 45b/6, 45b/7, 45b/8, 45b/11, 45b/12, 46a/1, 46a/2, 46a/3, 46a/8, 46a/10, 46a/11, 46a/12, 46a/17, 46b/2, 46b/5, 46b/6, 46b/8, 46b/9, 46b/11, 46b/13, 46b/15, 47a/1, 47a/3, 47a/5, 47a/6, 47a/9, 47a/10, 47a/11, 47a/12, 47a/13, 47a/15, 47a/17, 47b/1, 47b/3, 47b/4, 47b/6, 47b/7, 47b/9, 47b/10, 47b/11, 47b/12, 47b/14, 47b/15, 48a/1, 48a/3, 48a/4, 48a/7, 48a/8, 48a/11, 48a/15, 48a/16, 48b/2, 48b/3, 48b/6, 48b/7, 48b/8, 48b/10, 48b/12, 48b/13, 48b/14, 48b/16, 49a/1, 49a/4, 49a/6, 49a/10, 49a/13, 49b/1, 49b/4, 49b/5, 49b/8, 49b/10, 49b/11, 49b/14, 49b/15, 49b/17, 50a/1, 50a/4, 50a/12, 50a/18, 50b/6, 50b/10, 50b/11, 50b/12, 50b/13, 50b/14, 50b/15, 50b/16, 50b/17, 51a/3, 51a/5, 51a/6, 51a/7, 51a/8, 51a/9, 51a/11, 51a/12, 51b/1, 51b/2, 51b/3, 51b/4, 51b/8, 51b/10, 51b/12, 51b/13, 51b/14, 51b/17, 52a/2, 52a/3, 52a/6, 52a/7, 52a/10, 52a/14, 52b/1, 52b/2, 52b/4, 52b/5, 52b/9, 52b/10, 52b/16, 53a/1, 53a/3, 53a/4, 53a/5, 53a/6, 53a/7, 53a/9,

53b/1, 53b/6, 53b/7, 53b/10, 53b/17,
54a/3, 54a/5, 54a/8, 54a/9, 54a/10, 54b/1,
54b/2, 54b/3, 54b/4, 54b/5, 54b/6, 54b/7,
54b/8, 54b/9, 54b/10, 54b/11, 54b/12,
54b/13, 54b/16, 54b/17, 55a/1, 55a/2,
55a/4, 55a/5, 55a/6, 55a/8, 55a/9, 55a/10,
55a/14, 55a/15, 55a/16, 55b/3, 55b/5,
55b/8, 55b/9, 55b/10, 55b/11, 55b/12,
55b/14, 55b/16, 56a/2, 56a/3, 56a/5,
56a/7, 56a/9, 56a/12, 56a/13, 56a/15,
56a/17, 56b/1, 56b/2, 56b/3, 56b/4,
56b/5, 56b/6, 56b/7, 56b/8, 56b/9,
56b/10, 56b/11, 56b/13, 57a/1, 57a/2,
57a/3, 57a/4, 57a/5, 57a/6, 57a/8, 57a/11,
57a/12, 57a/16, 57b/1, 57b/2, 57b/4,
57b/5, 57b/6, 57b/8, 57b/9, 57b/11,
57b/12, 57b/14, 57b/15, 57b/17, 58a/2,
58a/3, 58a/14, 58a/16, 58a/17, 58b/4,
58b/5, 58b/6, 58b/8, 58b/10, 58b/11,
58b/14, 58b/15, 58b/17, 59a/5, 59a/6,
59a/9, 59a/10, 59a/12, 59a/13, 59a/15,
59a/16, 59b/1, 59b/2, 59b/5, 59b/6,
59b/7, 59b/8, 59b/10, 59b/11, 59b/12,
59b/14, 60a/2, 60a/6, 60a/7, 60a/8, 60a/9,
60a/11, 60a/14, 60b/1, 60b/3, 60b/4,
60b/5, 60b/6, 60b/7, 60b/8, 60b/9,
60b/10, 60b/11, 60b/12, 60b/14, 60b/15,
61a/1, 61a/2, 61a/3, 61a/4, 61a/5, 61a/6,
61a/7, 61a/8, 61a/9, 61a/10, 61a/11,
61a/12, 61a/13, 61a/14, 61a/15, 61b/4,
61b/5, 61b/10, 61b/12, 61b/14, 61b/15,
61b/16, 62a/1, 62a/3, 62a/4, 62a/6, 62a/7,
62a/8, 62a/9, 62a/10, 62a/13, 62a/15,
62b/3, 62b/4, 62b/5, 62b/6, 62b/7,
62b/10, 62b/16, 63a/8, 63a/12, 63a/13,
63a/14, 63a/15, 63b/4, 63b/5, 63b/6,
63b/7, 63b/9, 63b/10, 63b/12, 63b/13,
63b/14, 63b/16, 63b/17, 64a/2, 64a/3,
64b/4, 64b/5, 64b/7, 64b/9, 64b/15,
65a/3, 65a/7, 65a/8, 65a/11, 65a/15,
65a/17, 65b/1, 65b/2, 65b/3, 65b/5,
65b/7, 65b/10, 65b/13, 65b/14, 65b/15,
66a/6, 66a/7, 66a/9, 66a/10, 66a/15,
66b/2, 66b/3, 66b/4, 66b/5, 66b/7, 66b/8,
66b/13, 66b/16, 67a/4, 67a/7, 67a/8,
67a/10, 67a/14, 67a/16, 67b/1, 67b/4,
67b/11, 67b/12, 67b/13, 67b/14, 67b/15,
67b/17, 68a/3, 68a/7, 68a/8, 68a/9,
68a/11, 68a/14, 68b/2, 68b/8, 68b/10,
68b/11, 68b/12, 68b/13, 68b/16, 69a/1,

69a/2, 69a/6, 69a/7, 69a/9, 69a/10,
69a/13, 69a/14, 69a/16, 69b/5, 69b/11,
69b/14, 70a/10, 70a/12, 70a/17, 70b/1,
70b/10, 70b/11, 70b/12, 70b/14, 70b/17,
71a/4, 71a/8, 71a/9, 71a/10, 71a/12,
71a/13, 71a/14, 71a/15, 71a/16, 71a/17,
71b/1, 71b/6, 71b/9, 71b/12, 72a/1, 72a/2,
72a/4, 72a/9, 72a/13, 72a/14, 72a/16,
72b/1, 72b/4, 72b/5, 72b/6, 72b/9,
72b/10, 72b/14, 72b/17, 73a/3, 73a/15,
73b/2, 73b/8, 73b/9, 73b/12, 73b/14,
73b/15, 73b/17, 74a/1, 74a/6, 74a/8,
74a/15, 74a/16, 74b/3, 74b/5, 74b/9,
74b/12, 74b/17, 75a/3, 75a/4, 75a/6,
75a/11, 75a/14, 75a/16, 75b/1, 75b/6,
75b/7, 75b/9, 75b/10, 75b/12, 75b/13,
75b/17, 76a/1, 76a/5, 76a/7, 76a/8, 76a/9,
76a/11, 76b/1, 76b/3, 76b/4, 76b/5,
76b/6, 76b/11, 76b/15, 76b/17, 77a/2,
77a/3, 77a/4, 77a/5, 77a/9, 77a/10,
77a/16, 77a/17, 77b/1, 77b/3, 77b/10,
77b/13, 78a/2, 78a/3, 78a/4, 78a/5,
78a/10, 78a/15, 78a/16, 78a/17, 78b/4,
78b/5, 78b/9, 78b/10, 78b/14, 78b/16,
79a/2, 79a/3, 79a/6, 79a/14, 79a/16,
79b/1, 79b/4, 79b/5, 79b/6, 79b/9,
79b/10, 79b/11, 80a/1, 80a/3, 80a/4,
80a/6, 80a/11, 80a/13, 80a/16, 80b/2,
80b/13, 81a/2, 81a/13, 81a/15, 81a/16,
82a/1, 82a/2, 82a/3, 82a/9, 82b/1, 82b/3,
82b/4, 82b/6, 82b/13, 82b/14, 82b/16,
82b/17, 83a/1, 83a/4, 83a/5, 83a/6,
83a/10, 83a/16, 83b/8, 83b/9, 83b/10,
83b/13, 83b/15, 84a/3, 84a/6, 84a/12,
84a/15, 84b/12, 85a/4, 85a/9, 85a/16,
85b/5, 85b/6, 85b/12, 85b/17, 86a/2,
86a/4, 86a/5, 86a/9, 86a/10, 86a/12,
86a/16, 86a/17, 86b/8, 86b/9, 86b/10,
86b/11, 86b/13, 86b/16, 86b/17, 87a/3,
87a/8, 87a/9, 87a/12, 87b/2, 87b/4, 87b/5,
87b/6, 87b/7, 87b/8, 87b/9, 87b/10,
87b/11, 87b/12, 87b/13, 87b/14, 87b/15,
88a/1, 88a/2, 88a/7, 88a/8, 88a/9, 88a/10,
88a/12, 88a/17, 88b/1, 88b/4, 88b/6,
88b/9, 88b/10, 88b/11, 88b/12, 88b/13,
88b/15, 88b/16, 88b/17, 89a/2, 89a/7,
89a/9, 89a/13, 89a/16, 89b/1, 89b/3,
89b/5, 89b/6, 89b/7, 89b/9, 89b/12,
89b/14, 89b/17, 90a/2, 90a/3, 90a/4,
90a/8, 90a/11, 90a/12, 90a/13, 90a/14,

90a/17, 90b/2, 90b/4, 90b/8, 90b/15,
90b/16, 90b/17, 91a/2, 91a/5, 91a/6,
91a/7, 91a/8, 91a/9, 91a/13, 91a/14,
91b/1, 91b/6, 91b/9, 91b/10, 91b/11,
91b/14, 91b/16, 92a/2, 92a/5, 92a/6,
92a/8, 92a/11, 92a/12, 92a/15, 92a/17,
92b/2, 92b/5, 92b/8, 92b/10, 92b/12,
92b/14, 92b/15, 93a/2, 93a/4, 93a/5,
93a/8, 93a/10, 93a/13, 93a/14, 93a/16,
93b/2, 93b/4, 93b/6, 93b/10, 93b/12,
93b/13, 93b/16, 94a/1, 94a/4, 94a/7,
94a/9, 94a/10, 94a/11, 94a/13, 94b/2,
94b/4, 94b/9, 94b/13, 95a/8, 95a/12,
95a/13, 95a/14, 95b/1, 95b/2, 95b/3,
95b/4, 95b/8, 95b/10, 95b/14, 95b/15,
96a/1, 96a/4, 96a/6, 96a/8, 96a/15, 96b/1,
96b/7, 96b/11, 96b/12, 96b/14, 96b/17,
97a/1, 97a/2, 97a/10, 97a/14, 97a/16,
97b/10, 98a/2, 98a/3, 98a/6, 98a/8, 98a/9,
98a/10, 98a/11, 98a/12, 98a/14, 98a/16,
98a/17, 98b/1, 98b/6, 98b/8, 98b/9,
98b/10, 98b/11, 98b/12, 99a/8, 99a/9,
99a/11, 99a/12, 99a/13, 99a/16, 99a/17,
99b/1, 99b/3, 99b/7, 99b/8, 99b/10,
99b/12, 99b/13, 99b/14, 99b/15, 99b/17,
100a/1, 100a/5, 100a/6, 100a/8, 100a/10,
100a/13, 100a/14, 100a/15, 100a/16,
100a/17, 100b/1, 100b/2, 100b/3, 100b/4,
100b/7, 100b/11, 100b/15, 101a/1,
101a/5, 101a/7, 101a/17, 101b/8,
101b/13, 101b/16, 101b/17, 102a/6,
102a/11, 102a/16, 102b/5, 102b/11,
102b/12, 102b/13, 102b/14, 103a/7,
103a/9, 103a/11, 103a/15, 103a/16,
103b/8, 103b/9, 103b/12, 103b/15,
103b/17, 104a/1, 104a/3, 104a/5, 104a/6,
104a/11, 104a/12, 104a/15, 104a/17,
104b/1, 104b/2, 104b/5, 104b/6, 104b/7,
104b/10, 104b/14, 105a/1, 105a/2,
105a/4, 105a/5, 105a/6, 105a/9, 105a/10,
105a/11, 105a/12, 105a/13, 105a/14,
105b/2, 105b/6, 105b/7, 105b/13,
105b/14, 105b/16, 105b/17, 106a/1,
106a/2, 106a/3, 106a/5, 106a/7, 106a/8,
106a/10, 106a/11, 106a/13, 106a/15,
106a/17, 106b/2, 106b/3, 106b/13,
106b/15, 106b/16, 107a/4, 107a/5,
107a/7, 107a/9, 107a/10, 107a/12,
107a/13, 107a/15, 107b/1, 107b/2,
107b/3, 107b/6, 107b/7, 107b/9, 107b/12,

107b/13, 107b/14, 107b/15, 107b/17,
108a/2, 108a/4, 108a/5, 108a/15, 108b/1,
108b/2, 108b/3, 108b/4, 108b/5, 108b/6,
108b/8, 108b/10, 108b/11, 108b/14,
108b/16, 109a/1, 109a/2, 109a/3, 109a/5,
109a/7, 109a/9, 109a/10, 109a/11,
109a/12, 109a/16, 109b/1, 109b/2,
109b/3, 109b/6, 109b/7, 109b/11,
109b/12, 109b/13, 109b/15, 109b/17,
110a/2, 110a/4, 110a/5, 110a/7, 110a/8,
110a/10, 110a/12, 110b/3, 110b/5,
110b/8, 110b/10, 110b/11, 110b/14,
111a/1, 111a/4, 111a/5, 111a/6, 111a/8,
111a/14, 111b/2, 111b/3, 111b/4, 111b/5,
111b/10, 111b/15, 111b/16, 112a/9,
112a/10, 112a/13, 112a/14, 112a/17,
112b/1, 112b/3, 112b/5, 112b/7, 112b/8,
112b/13, 112b/14, 112b/15, 112b/16,
113a/3, 113a/4, 113a/5, 113a/10,
113a/11, 113a/12, 113a/13, 113a/14,
113a/15, 113a/16, 113b/2, 113b/3,
113b/4, 113b/5, 113b/6, 113b/7, 113b/8,
113b/9, 113b/10, 113b/14, 113b/15,
113b/17, 114a/1, 114a/3, 114a/4, 114a/6,
114a/8, 114a/9, 114a/11, 114a/12,
114a/13, 114a/14, 114a/15, 114a/16,
114a/17, 114b/2, 114b/3, 114b/4, 114b/5,
114b/8, 114b/10, 114b/16, 115a/1,
115a/4, 115a/7, 115a/9, 115a/10,
115a/13, 115a/15, 115a/17, 115b/2,
115b/3, 115b/4, 115b/6, 115b/8, 115b/10,
115b/13, 116a/6, 116a/9, 116a/13,
116a/14, 116b/4, 116b/5, 116b/6, 116b/8,
116b/9, 116b/12, 116b/13, 116b/16,
116b/17, 117a/3, 117a/13, 117b/2,
117b/3, 117b/4, 117b/11, 117b/13,
118a/3, 118a/4, 118a/8, 118a/14, 118b/2,
118b/4, 118b/5, 118b/6, 118b/11,
118b/12, 118b/13, 118b/15, 118b/16,
118b/17, 119a/1, 119a/4, 119a/5, 119a/8,
119a/12, 119a/14, 119a/16, 119b/2,
119b/4, 119b/8, 119b/10, 119b/12,
119b/14, 119b/16, 119b/17, 120a/4,
120a/5, 120a/6, 120a/8, 120b/3, 120b/4,
120b/6, 120b/8, 120b/9, 120b/11,
120b/13, 120b/17, 121a/4, 121a/5,
121a/8, 121a/11, 121a/12, 121b/1,
121b/4, 121b/5, 121b/7, 121b/8, 122a/1,
122a/2, 122a/3, 122a/5, 122a/6, 122a/7,
122a/9, 122a/10, 122a/11, 122a/12,

122a/13, 122a/15, 122b/8, 122b/9,
 122b/17, 123a/2, 123a/5, 123a/7, 123b/2,
 123b/3, 123b/5, 123b/8, 123b/10,
 123b/13, 123b/14, 123b/17, 124a/1,
 124a/3, 124a/5, 124b/6, 124b/14, 125a/5,
 125a/6, 125a/7, 125a/10, 125a/13,
 125a/14, 125a/15, 125a/16, 125a/17,
 125b/1, 125b/2, 125b/3, 125b/4, 125b/5,
 125b/7, 125b/10, 125b/15, 125b/16,
 125b/17, 126a/1, 126a/2, 126a/3, 126a/4,
 126a/6, 126a/7, 126b/4, 126b/6, 126b/9,
 126b/10, 126b/13, 126b/14, 126b/15,
 126b/16, 126b/17, 127a/3, 127a/6,
 127a/8, 127a/13, 127a/15, 127a/17,
 127b/2, 127b/3, 127b/9, 127b/17, 128a/2,
 128a/8, 128a/10, 128b/13, 129a/2,
 129a/3, 129a/4, 129a/5, 129a/10,
 129a/11, 129a/14, 129a/15, 129a/16,
 129b/2, 129b/4, 129b/9, 129b/10,
 129b/14, 129b/15, 129b/17, 130a/1,
 130a/2, 130a/4, 130a/13, 130a/16,
 130a/17, 130b/1, 130b/2, 130b/10,
 130b/12, 130b/17, 131a/2, 131a/3,
 131a/4, 131a/5, 131a/13, 131a/15,
 131a/16, 131a/17, 131b/3, 131b/4,
 131b/5, 131b/8, 131b/9, 131b/11,
 131b/14, 131b/15, 132a/1, 132a/2,
 132a/8, 132a/11, 132a/13, 132a/14,
 132a/15, 132a/16, 132b/3, 132b/4,
 132b/8, 132b/12, 132b/13, 133a/1,
 133a/4, 133a/7, 133a/8, 133a/11,
 133a/12, 133a/13, 133b/2, 133b/3,
 133b/6, 133b/16, 133b/17, 134a/1,
 134a/3, 134a/5, 134a/6, 134a/7, 134a/8,
 134a/10, 134a/12, 134a/13, 134a/16,
 134b/1, 134b/6, 134b/8, 134b/13, 135a/3,
 135a/10, 135a/12, 135a/13, 135a/17,
 135b/7, 135b/12, 135b/14, 135b/16,
 135b/17, 136a/9, 136a/15, 136a/16,
 137a/7, 137a/14, 137b/3, 137b/4,
 137b/15, 138a/1, 138a/3, 138a/4, 138a/8,
 138a/14, 138a/16, 138b/1, 138b/3,
 138b/4, 138b/6, 138b/7, 138b/8, 138b/10,
 138b/11, 138b/12, 138b/13, 138b/14,
 138b/15, 138b/16, 139a/4, 139a/5,
 139a/6, 139a/7, 139a/10, 139a/11,
 139a/12, 139a/13, 139a/15, 139a/17,
 139b/3, 139b/5, 139b/7, 139b/9, 139b/10,
 139b/12, 139b/14, 139b/15, 140a/3,
 140a/4, 140a/6, 140a/7, 140a/13,
 140a/15, 140b/3, 140b/8, 140b/9,
 140b/12, 140b/13, 140b/14, 140b/16,
 140b/17, 141a/1, 141a/2, 141a/4, 141a/5,
 141a/6, 141a/8, 141a/9, 141a/10,
 141a/12, 141a/13, 141a/16, 141b/1,
 141b/3, 141b/4, 141b/9, 141b/12,
 141b/16, 142a/2, 142a/5, 142a/6,
 142a/15, 142b/3, 142b/9, 142b/10,
 142b/13, 142b/14, 142b/15, 143a/1,
 143a/2, 143a/5, 143a/6, 143a/7, 143a/8,
 143a/9, 143a/13, 143a/16, 143b/1,
 143b/3, 143b/10, 143b/16, 144a/2,
 144a/7, 144a/9, 144a/13, 144a/14,
 144a/16, 144a/17, 144b/8, 144b/9,
 144b/12, 144b/14, 144b/16, 145a/1,
 145a/2, 145a/4, 145a/9, 145a/10,
 145a/13, 145a/14, 145a/15, 145a/16,
 145b/6, 145b/9, 145b/10, 145b/12,
 145b/14, 145b/15, 145b/16, 146a/1,
 146a/4, 146a/5, 146a/6, 146a/7, 146a/8,
 146a/9, 146a/10, 146a/11, 146a/12,
 146a/13, 146a/16, 146b/6, 146b/8,
 146b/11, 146b/15, 147a/8, 147a/14,
 147a/17, 147b/1, 147b/5, 147b/7, 147b/9,
 147b/10, 147b/16, 148a/5, 148a/6,
 148a/8, 148a/10, 148a/11, 148a/13,
 148a/14, 148a/17, 148b/3, 148b/4,
 148b/7, 148b/8, 148b/9, 148b/10,
 148b/12, 148b/14, 148b/15, 148b/16,
 148b/17, 149a/5, 149a/12, 149a/13,
 149a/17, 149b/3, 149b/4, 149b/7, 149b/8,
 149b/11, 149b/13, 150a/2, 150a/4,
 150a/8, 150a/10, 150b/2, 150b/8,
 150b/16, 150b/17, 151a/2, 151a/4,
 151a/11, 151a/13, 151a/15, 151a/16,
 151b/10, 151b/11, 151b/14, 151b/16,
 152a/2, 152a/3, 152a/6, 152a/11,
 152a/12, 152a/14, 152b/1, 152b/11,
 152b/13, 152b/17, 153a/1, 153a/8,
 153a/9, 153a/10, 153a/11, 153a/13,
 153a/14, 153b/4, 153b/9, 153b/10,
 153b/13, 153b/17, 154a/3, 154a/4,
 154a/15, 154a/17, 154b/8, 154b/10,
 154b/12, 155a/2, 155a/4, 155a/6, 155a/7,
 155a/8, 155a/10, 155a/11, 155b/5,
 155b/7, 155b/11, 155b/13, 155b/14,
 155b/15, 155b/17, 156a/2, 156a/3,
 156a/6, 156a/7, 156a/9, 156a/13,
 156a/14, 156a/15, 156a/17, 156b/2,
 156b/3, 156b/6, 156b/8, 156b/11,

156b/13, 156b/16, 157a/1, 157a/4,
157a/12, 157a/13, 157a/16, 157b/3,
157b/4, 157b/5, 157b/7, 157b/8, 157b/9,
157b/10, 157b/11, 157b/12, 157b/13,
157b/14, 157b/15, 157b/16, 157b/17,
158a/1, 158a/2, 158a/3, 158a/4, 158a/6,
158a/7, 158a/8, 158a/9, 158a/10,
158a/11, 158a/12, 158a/15, 158a/16,
158b/3, 158b/4, 158b/7, 158b/9, 158b/10,
158b/11, 158b/14, 159a/1, 159a/9,
159a/10, 159a/11, 159a/15, 159a/17,
159b/3, 159b/5, 159b/6, 159b/7, 159b/10,
159b/11, 159b/13, 159b/14, 160a/1,
160a/7, 160a/9, 160a/10, 160a/11,
160a/13, 160a/14, 160a/15, 160a/17,
160b/3, 160b/5, 160b/12, 160b/13,
160b/15, 161a/5, 161a/8, 161a/11,
161a/12, 161a/13, 161a/14, 161b/3,
161b/5, 161b/13, 161b/15, 161b/16,
162a/5, 162a/6, 162a/7, 162a/8, 162a/9,
162a/10, 162a/11, 162a/12, 162a/14,
162a/15, 162a/16, 162a/17, 162b/1,
162b/3, 162b/4, 162b/5, 162b/6, 162b/7,
162b/8, 162b/12, 162b/13, 162b/14,
162b/15, 162b/16, 162b/17, 163a/1,
163a/2, 163a/4, 163a/5, 163a/6, 163a/7,
163a/8, 163a/10, 163a/11, 163a/12,
163a/13, 163a/14, 163a/15, 163a/16,
163a/17, 163b/1, 163b/4, 163b/6, 163b/7,
163b/8, 163b/10, 163b/11, 163b/12,
163b/13, 163b/14, 163b/15, 163b/16,
164a/2, 164a/4, 164a/5, 164a/6, 164a/8,
164a/9, 164a/10, 164a/11, 164a/12,
164a/13, 164a/14, 164a/15, 164a/17,
164b/2, 164b/3, 164b/6, 164b/7, 164b/11,
164b/12, 164b/14, 165a/2, 165a/3,
165a/4, 165a/6, 165a/7, 165a/8, 165a/10,
165a/13, 165a/14, 165a/16, 165a/17,
165b/2, 165b/3, 165b/4, 165b/6, 165b/8,
165b/10, 165b/15, 165b/16, 165b/17,
166a/2, 166a/4, 166a/7, 166a/11,
166a/13, 166a/14, 166a/17, 166b/3,
166b/8, 166b/9, 166b/13, 166b/15,
166b/17, 167a/1, 167a/9, 167a/13,
167a/15, 167a/17, 167b/2, 167b/9,
167b/11, 167b/12, 167b/17, 168a/1,
168a/2, 168a/3, 168a/4, 168a/6, 168a/10,
168a/12, 168b/3, 168b/4, 168b/5, 168b/6,
168b/7, 168b/8, 168b/10, 168b/13,
168b/14, 168b/15, 168b/16, 168b/17,
169a/2, 169a/3, 169a/4, 169a/5, 169a/6,
169a/9, 169a/12, 169a/14, 169a/16,
169b/1, 169b/2, 169b/6, 169b/13,
169b/14, 169b/15, 170a/1, 170a/2,
170a/6, 170a/9, 170a/11, 170a/14,
170a/15, 170b/2, 170b/4, 170b/5,
170b/11, 170b/12, 170b/14, 170b/15,
170b/16, 170b/17, 171a/1, 171a/2,
171a/3, 171a/4, 171a/5, 171a/6, 171a/7,
171a/8, 171a/9, 171a/10, 171a/11,
171a/12, 171a/13, 171a/14, 171a/15,
171a/17, 171b/1, 171b/2, 171b/3, 171b/4,
171b/5, 171b/11, 172a/4, 172a/5, 172a/8,
172a/11, 172a/12, 172a/15, 172b/3,
172b/4, 172b/5, 172b/8, 172b/17, 173a/3,
173a/8, 173a/9, 173a/10, 173a/11,
173a/12, 173a/13, 173a/15, 173a/17,
173b/1, 173b/2, 173b/3, 173b/4, 173b/5,
173b/6, 173b/7, 173b/9, 173b/10,
173b/12, 173b/17, 174a/8, 174a/9,
174a/14, 174b/3, 174b/4, 174b/11,
174b/12, 174b/13, 174b/14, 174b/16,
175a/2, 175a/3, 175a/4, 175a/5, 175a/6,
175a/7, 175a/8, 175a/9, 175a/14, 175b/2,
175b/3, 175b/4, 175b/6, 175b/8, 175b/9,
175b/10, 175b/11, 175b/13, 175b/14,
175b/15, 175b/16, 176a/1, 176a/3,
176a/4, 176a/6, 176a/7, 176a/11,
176a/13, 176a/14, 176a/15, 176b/1,
176b/2, 176b/3, 176b/4, 176b/6, 176b/7,
176b/8, 176b/12, 176b/13, 176b/15,
176b/16, 176b/17, 177a/1, 177a/2,
177a/3, 177a/4, 177a/5, 177a/6, 177a/7,
177a/8, 177a/9, 177a/11, 177a/12,
177a/13, 177a/14, 177a/15, 177a/16,
177a/17, 177b/2, 177b/3, 177b/5, 177b/7,
177b/10, 177b/11, 177b/12, 177b/13,
177b/15, 177b/16, 177b/17, 178a/1,
178a/2, 178a/4, 178a/5, 178a/9, 178a/12,
178a/14, 178a/17, 178b/1, 178b/2,
178b/3, 178b/4, 178b/5, 178b/6, 178b/7,
178b/8, 178b/9, 178b/10, 178b/11,
178b/12, 178b/13, 178b/14, 178b/16,
178b/17, 179a/1, 179a/4, 179a/6, 179a/7,
179a/10, 179a/11, 179a/12, 179a/13,
179a/14, 179a/15, 179a/16, 179a/17,
179b/1, 179b/2, 179b/4, 179b/5, 179b/6,
179b/7, 179b/8, 179b/9, 179b/10,
179b/11, 179b/12, 179b/14, 179b/15,
179b/16, 179b/17, 180a/1, 180a/2,

180a/3, 180a/4, 180a/11, 180a/12, 180a/13, 180a/16, 180b/1, 180b/4, 180b/5, 180b/7, 180b/8, 180b/9, 180b/11, 180b/12, 181a/2, 181a/10, 181a/13, 181a/14, 181b/5, 181b/7, 181b/10, 181b/11, 181b/13, 181b/14, 182a/5, 182a/6, 182a/7, 182a/9, 182a/10, 182a/12, 182a/14, 182a/15, 182a/17, 182b/1, 182b/4, 182b/5, 182b/6, 182b/7, 182b/9, 182b/10, 182b/14, 182b/17, 183a/2, 182a/11, 183a/3, 183a/4, 183a/6, 183a/8, 183a/11, 183a/12, 183a/16, 183a/17, 183b/3, 183b/4, 183b/5, 183b/6, 183b/9, 183b/10, 183b/11, 183b/14, 183b/16, 184a/1, 184a/4, 184a/6, 184a/7, 184a/8, 184a/9, 184a/10, 184a/11, 184a/12, 184a/13, 184a/15, 184b/1, 184b/2, 184b/3, 184b/4, 184b/6, 184b/7, 184b/15, 185a/1, 185a/2, 185a/3, 185a/10, 185a/17, 185b/6, 185b/7, 185b/8, 185b/10, 185b/11, 185b/12, 185b/13, 186a/1, 186a/2, 186a/3, 186a/7, 186a/9, 186a/12, 186a/14, 186b/1, 186b/2, 186b/4, 186b/9, 186b/11, 186b/14, 186b/15, 186b/16, 186b/17, 187a/1, 187a/3, 187a/4, 187a/8, 187a/12, 187a/13, 187a/15, 187a/17, 187b/2, 187b/3, 187b/7, 187b/9, 187b/11, 187b/12, 187b/13, 187b/14, 188a/1, 188a/2, 188a/7, 188a/9, 188a/10, 188a/11, 188a/12, 188a/13, 188a/14, 188b/1, 188b/4, 188b/5, 188b/9, 188b/12, 188b/13, 188b/16, 189a/5, 189a/8, 189a/14, 189a/15, 189a/16, 189b/1, 189b/4, 189b/11, 190a/11, 190a/14, 190a/15, 190b/2, 190b/8, 190b/9, 190b/11, 190b/13, 190b/15, 190b/17, 191a/2, 191a/7, 191a/8, 191a/13, 191a/14, 191a/16, 191b/1, 191b/2, 191b/7, 191b/8, 191b/13, 191b/15, 192a/2, 192a/3, 192a/8, 192a/9, 192a/11, 192a/12, 192a/13, 192a/16, 192b/1, 192b/3, 192b/4, 192b/5, 192b/6, 192b/7, 192b/9, 192b/12, 192b/14, 193a/3, 193a/7, 193a/8, 193a/9, 193a/10, 193a/11, 193a/12, 193a/14, 193a/16, 193a/17, 193b/1, 193b/2, 193b/4, 193b/6, 193b/8, 193b/13, 193b/15, 193b/16, 194a/3, 194a/5, 194a/6, 194a/10, 194a/11, 194a/15, 194b/7, 194b/12, 194b/17, 195a/3, 195a/6, 195a/7, 195a/9, 195a/11, 195a/17, 195b/2, 195b/3, 195b/6, 195b/10, 195b/11, 195b/12, 195b/13, 195b/14, 196a/4, 196a/5, 196a/7, 196a/8, 196a/10, 196a/11, 196a/12, 196a/13, 196a/14, 196b/1, 196b/4, 196b/11, 196b/15, 196b/16, 197a/6, 197a/12, 197a/13, 197a/17, 197b/1, 197b/4, 197b/7, 197b/9, 197b/14, 198a/2, 198a/4, 198a/8, 198a/14, 198a/15, 198a/16, 198b/1, 198b/3, 198b/5, 198b/8, 198b/11, 198b/14, 199a/2, 199a/7, 199a/13, 199a/14, 199a/15, 199a/16, 199b/1, 199b/2, 199b/4, 199b/6, 199b/7, 199b/10, 199b/11, 200a/1, 200a/2, 200a/3, 200a/4, 200a/7, 200a/8, 200a/11, 200a/13, 200a/14, 200a/16, 200a/17, 200b/5, 200b/6, 200b/7, 200b/8, 200b/10, 200b/11, 200b/12, 200b/14, 200b/16, 200b/17, 201a/1, 201a/2, 201a/6, 201a/9, 201a/10, 201a/11, 201a/12, 201a/13, 201a/14, 201b/1, 201b/3, 201b/4, 201b/6, 201b/7, 201b/8, 201b/10, 201b/12, 201b/13, 201b/14, 201b/15, 201b/16, 202a/2, 202a/3, 202a/4, 202a/5, 202a/7, 202a/9, 202a/10, 202a/11, 202a/12, 202a/15, 202b/3, 202b/4, 202b/8, 202b/9, 202b/12, 203a/1, 203a/7, 203a/9, 203a/11, 203a/15, 203a/16, 203a/17, 203b/2, 203b/9, 203b/13, 203b/15, 204a/9, 204a/10, 204a/13, 204a/14, 204b/1, 204b/3, 204b/6, 204b/11, 204b/12, 204b/14, 205a/2, 205a/5, 205a/6, 205a/7, 205a/9, 205a/10, 205a/12, 205a/13, 205a/14, 205a/16, 205a/17, 205b/1, 205b/2, 205b/3, 205b/5, 205b/6, 205b/14, 206a/1, 206a/11, 206a/14, 206b/1, 206b/2, 206b/3, 206b/8, 206b/13, 206b/14, 206b/17, 207a/1, 207a/5, 207a/9, 207a/11, 207a/12, 207a/13, 207a/15, 207a/16, 207b/6, 207b/10, 207b/11, 208a/1, 208a/4, 208a/7, 208a/10, 208a/11, 208a/12, 208a/17, 208b/1, 208b/5, 208b/6, 208b/7, 208b/8, 208b/9, 208b/13, 208b/15, 209a/1, 209a/4, 209a/5, 209a/6, 209b/3, 209b/4, 209b/6, 209b/8, 209b/9, 209b/10, 209b/16, 210a/1, 210a/3, 210a/5, 210a/6, 210a/7, 210a/12, 210a/13, 210a/16,

210a/17, 210b/3, 210b/6, 210b/7, 210b/9,
210b/10, 210b/12, 211a/7, 211a/8,
211a/10, 211b/4, 211b/5, 211b/6, 211b/9,
211b/10, 211b/11, 211b/12, 211b/13,
211b/15, 211b/16, 212a/1, 212a/3,
212a/4, 212a/9, 212b/1, 212b/2, 212b/3,
212b/4, 212b/5, 212b/7, 212b/10,
212b/11, 212b/12, 212b/13, 212b/14,
213a/4, 213a/5, 213a/11, 213a/13,
213a/14, 213a/17, 213b/8, 213b/11,
213b/12, 213b/13, 213b/17, 214a/1,
214a/7, 214a/9, 214a/14, 214b/2, 214b/3,
214b/6, 214b/8, 214b/10, 214b/11,
215a/1, 215a/7, 215a/8, 215a/9, 215a/11,
215a/12, 215a/15, 215a/16, 215b/8,
215b/9, 215b/11, 215b/13, 215b/15,
216a/3, 216a/9, 216a/10, 216a/12,
216a/14, 216b/2, 216b/4, 216b/6, 216b/8,
216b/9, 216b/10, 216b/13, 217a/2,
217a/9, 217a/13, 217a/14, 217b/4,
217b/13, 217b/16, 217b/17, 218a/1,
218a/9, 218a/14, 218a/17, 218b/13,
218b/16, 219a/2, 219a/7, 219a/13,
219b/1, 219b/2, 219b/10, 219b/12,
219b/13, 220a/5, 220a/8, 220a/10,
220a/14, 220b/2, 220b/7, 220b/9,
220b/10, 220b/15, 220b/16, 220b/17,
221a/1, 221a/11, 221a/14, 221a/16,
221b/2, 221b/4, 221b/7, 221b/14,
221b/17, 222a/7, 222a/9, 222a/12,
222a/15, 222a/16, 222a/17, 222b/5,
222b/9, 222b/10, 222b/14, 222b/16,
222b/17, 223a/5, 223a/10, 223a/11,
223a/12, 223a/14, 223b/2, 223b/9,
223b/11, 223b/13, 223b/16, 224a/4,
224a/6, 224a/10, 224a/14, 224b/2,
224b/4, 224b/9, 224b/10, 224b/14,
224b/15, 224b/17, 225a/2, 225a/7,
225a/8, 225a/11, 225a/16, 225a/17,
225b/4, 225b/5, 225b/10, 225b/11,
225b/12, 225b/13, 225b/14, 225b/16,
226a/1, 226a/10, 226a/11, 226b/1,
226b/8, 226b/10, 226b/12, 227a/4,
227a/8, 227a/9, 227a/14, 227a/16,
227b/1, 227b/2, 227b/7, 227b/8,
227b/9, 227b/10, 227b/11,
227b/13, 227b/14, 227b/15, 228a/1,
228a/2, 228a/3, 228a/7, 228a/10,
228a/11, 228b/3, 228b/8, 228b/10,
228b/17, 229a/3, 229a/7, 229a/9,

229a/13, 229b/3, 229b/4, 229b/8, 229b/9,
229b/10, 229b/11, 229b/13, 229b/14,
229b/15, 229b/17, 230a/4, 230a/5,
230a/10, 230a/12, 230a/14, 230a/15,
230b/1, 230b/2, 230b/4, 230b/8, 230b/10,
230b/11, 230b/13, 230b/14, 30b/17,
231a/1, 231a/4, 231a/10, 231a/12,
231a/17, 231b/1, 231b/2, 231b/4, 231b/5,
231b/7, 231b/9, 231b/10, 231b/13,
232a/3, 232a/5, 232a/6, 232a/8, 232a/9,
232a/10, 232a/11, 232b/1, 232b/2,
232b/4, 232b/5, 232b/14, 232b/15,
232b/16, 233a/4, 233a/7, 233a/9,
233a/12, 233a/13, 233a/17, 233b/1,
233b/9, 233b/17, 234a/2, 234a/4,
234a/14, 234a/16, 234b/1, 234b/2,
234b/4, 234b/12, 234b/15, 234b/16,
234b/17, 235a/2, 235a/8, 235a/9,
235a/10, 235a/15, 235b/6, 235b/13,
235b/15, 235b/16, 236a/1, 236a/4,
236a/6, 236a/8, 236a/9, 236a/10,
236a/11, 236a/16, 236b/2, 236b/5,
236b/9, 236b/10, 236b/17, 237a/1,
237a/7, 237a/10, 237a/15, 237a/17,
237b/8, 237b/10, 237b/11, 237b/16,
237b/17, 238a/2, 238a/6, 238a/9,
238a/10, 238b/1, 238b/5, 238b/6, 238b/7,
238b/11, 238b/12, 238b/15, 239a/3,
239a/4, 239a/8, 239a/9, 239a/12,
239a/16, 239b/2, 239b/5, 239b/6,
239b/13, 240a/2, 240a/7, 240a/8, 240b/7,
240b/8, 240b/9, 240b/10, 240b/12,
240b/16,

vebā (Ar.) Bulaşıcı ve öldürücü bir hastalık

v.+ sı 142b/3

vec' (Ar.) Ağrı, acı, sızı

v.- ı mefâşıl 177a/3

vecāhet (Ar.) Güzel yüz, güzellik, gösterişlilik

v. 29a/14

vech (Ar.) Yüz, çehre

v. 89b/13, 132b/17, 189b/4

aḥsen-i v. 38a/11

v.- i arzda 55a/7, 65b/2

v.+ de 188b/11

v.+ den 168a/5
v.+ e 75a/1, 189b/3, 223a/8,
223a/11
v.+ edür 211b/2
v.+ i 29b/5, 52b/6, 188b/15,
189a/3
v.+ imüze 147b/5
v.+ ine 88a/4
v.+ le 23b/11, 23b/16, 66b/6,
177a/16, 184a/2, 186a/1, 212b/17
v.+ ledür 66b/7
v.+ ler 211b/6
v.+ üj 223a/12
vechü's-şüzüz v. 188b/12

vecih

v. 209b/15

vedā' (Ar.) Ayrılırken hayırlar dileme,
esenleşme
v.+ da 202a/13
v. idüp 70b/10

vefā (Ar.) Sözüde durma, verilen sözü
yerine getirme
v. 150b/15, 162b/15, 191a/12,
193a/12
v.+ ları 171a/4

vefādārlık Vefādar olma durumu,
dostlukta süreklilik
v. 13a/6

vefāt (Ar.) Ölüm, ölme
hīn-ı v.+ da 146a/1
v. eyledi 130a/2, 133a/6, 135a/16,
136a/3, 154b/13
v. eylemişdür 129b/4
v. eyleyen 133a/3
v.+ ı 17b/9, 129a/16, 130b/2,
132b/17, 148a/13, 156b/4
v.+ ından 154b/10, 201a/8
v.+ ını 133a/9
v. itdi 76a/10, 78a/9
v. itdüğü 133a/1
v. itdükde 129a/5, 146a/14,
160a/8, 161b/11, 201a/15
v. itdükden sonra 22b/16,
152b/13, 153a/17, 161b/8
v. ideler 79a/15

v. iden 133b/15
v. itince 141a/15, 144b/9, 154a/5
v. itmişdür 129a/5, 129b/2,
132b/10, 145b/14, 154b/11, 156b/4,
157a/11, 161b/12
v. idüp 100a/9, 143a/10, 145b/16,
148a/2, 148a/8, 152a/5

vefık (Ar.) Uygun olma, uygunluk
v. 27a/13
v.- ı kaçā 2b/2

vefret (Ar.) Bolluk, çokluk
v. 39a/6

vegā (Ar.) Savaş, cenk
mübāriz-ı meydan-ı rüz-ı v. 2b/14

vehm (Ar.) Gerçekte var olmayan, fakat
var olduğu sanılan, varmış gibi tasarlanan
düşünce ve zan
v. 117a/2

vekil (Ar.) Başkası adına söz söyleyen
veya hareket eden kimse
v. 125a/1, 125b/13, 137a/1,
141a/6, 238b/17
v.+ i 72b/4, 125a/5
v.+ im 125b/9
v.+ inden 125b/11

velāyet (Ar.) Kulun Hakk'a yakınlığı ve
Hakk'ın kulu, kulun Hakk'ı dost
edinmesi durumu, velî olma, velîlik,
ermişlik
v.+ iñ 109b/6
v.+ iñe 109a/1
v.+ lerine 8a/4

veled (Ar.) Çocuk
v. 90b/9, 90b/12, 153a/5, 153a/6,
184a/2
v.- i nākaya 153a/6
illet-i v.+ den 183a/14
v.+ e 153a/4
v.+ i 21a/7, 21b/7, 21a/9, 82a/9,
153a/8, 162a/4
v.+ ine 153a/3
v.+ ümi 73b/5

ve'l-hāşıl (Ar.) Sonuç olarak, sözün kısası, kısacası
v. 175b/13

velî (Ar.) Cenâb-ı Hakk'a yakınlık mertebesini kazanmış olan seçkin kul, Allah'ın dostu ve sevgili kulu
v. 6a/10, 8a/2
v.- yi Allâh 90a/9
v.+ leriye 87b/14
v.+ siyem 88a/17

velî ni'met (Ar.) Bir kimsenin nîmetinden faydalandığı, birçok şeyini ona borçlu olduğu kimse
v.+ üm 144b/13

velîyyu'llâh (Ar.) Allah'a yakın olma mertebesine erişmiş kimse, velî, eren, ermiş
v. 32b/15
çalbgâh-ı v. 28a/8

velûde (Ar.) Çok doğuran, doğurgan
v. 42a/17

vera' (Ar.) Allah'tan korkup haramdan, günahattan, kötülüklerden sakınma, dînî buyrukları titizlikle yerine getirme
v. 184b/4

verd (Ar.) Gül
v. 227b/5, 227b/7
v. renginde 179b/3

verik (Ar.) Varaklar
v. 6b/8

vers Yemen'de yetişen bir ot
v. 126b/17

vesâ'ir (Ar.) Sayılan birkaç şeyden sonra "bunun gibi olanlar ve benzerleri de" anlamında kullanılır
v. 18b/13
v.- ı ecnâsdan 11b/4

vesâ'et (Ar.) Vasıta olma, araya gime
v.+ iyle 13b/15

ve's-selâm (Ar.) İşte o kadar
v. 193b/6

veyâ (Ar. + Far.) Cümlede bildirilen husûsun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da
v. 13a/8, 25a/3, 26b/1, 29a/14, 54a/2, 98a/12, 203b/3, 229a/11

ve yâhüd (Ar. + Far.) Yâhut, veya
v. 24a/16, 26b/9, 26b/10, 26b/12, 35b/17, 44b/6, 54a/1, 54a/6, 56a/6, 56a/9, 59a/3, 74b/4, 78b/12, 128b/16

vez(i)n (Ar.) Tartma, tartı; ölçü
v.+ indedür 188a/3

vidd (Ar.) Dostluk, muhabbet
v.+ ümi 227a/6

vilâyet (Ar.) Bir vâli yönetimindeki en önemli idârî bölüm, il
mehrr-i sipihr-i v. 38a/16
v.- ı Anaçolı 8a/5
v.- ı enşârdadur 40b/5
v.- i Habeşde 139a/4
v.+ de 105a/10, 106b/4, 110a/11, 122a/12, 134a/1, 134a/8
v.+ den 108b/7, 230b/4
v.+ e 105a/8, 110a/5
mertebe-yi v.+ e 12a/5
v.+ i 9a/8, 133b/1
v.+ imüzde 102b/13, 112a/11, 230a/6
v.+ inde 108a/2, 127b/6, 135b/2, 136a/7, 137b/12, 160b/1, 160b/6
v.+ inden 221a/12
v.+ ine 26b/4, 134b/3, 149b/2, 232a/1
v.+ inün 19b/17, 118b/2, 134a/4, 169a/14
v.+ inüzde 108b/4
v.+ inüze 115b/6
v.+ ler 144a/1, 187a/12
v.+ lerin 229b/11
v.+ lerinde 230b/2
v.+ lerine 23a/11, 175b/7
v.+ lerini 110a/4

vildān (Ar.) Köle

v. 77a/3

vir - (Bir şeyi bir kimseye) İletmek, eriştirmek; bırakmak, bağışlamak

v. 56b/6, 205a/1, 224b/8, 224b/9, 224b/10

bereket v. 143a/6

cevāb v. 56b/3

haber v. 50a/3

icāzet v. 102b/14

haber v. 60a/17, 69b/6, 71b/2, 141a/13, 142a/12

v.- di 65a/2, 68a/9, 68b/2, 71b/5, 71b/6, 80b/3, 89b/8, 131a/8, 131a/9, 131b/4, 131b/5, 143a/14, 233a/17, 233b/15

cevāb v.- di 66b/6, 111a/2

haber v.- di 29a/5, 46b/10, 64a/12, 75a/15, 80a/6, 80b/13, 82a/5, 82b/7, 83a/1, 83b/16, 84b/1, 85a/17, 85b/6

hikmet v.- di 59b/8

mehr v.- di 137a/3

selām v.- di 185a/14

şifā v.- di 47a/14

haber v.- düğümde 82a/17

v.- diler 108a/17, 136b/15

ad v.- diler 234a/12

v.- dügi 105a/14, 181a/2, 221b/13, 230a/1

v.- dügim 126b/6

v.- dügün 121a/5

v.- dük 50b/4, 88a/13

hikmet v.- dük 51a/15

nübüvvet v.- dük 51a/15

v.- dükde 117a/15

v.- düm 88a/6, 125b/12

icāzet v.- düm 124b/12

v.- dün 160b/8

v.- e 56a/1, 75a/10, 78b/14, 78b/15, 78b/16, 79a/3, 79a/5, 79b/9, 80a/3, 80a/17, 81a/8, 82b/17, 85b/6, 86a/14, 86a/15, 90b/13, 104a/9, 179a/1

şifā v.- e 47a/9

ziyā v.- e 237a/9

v.- ecek 115b/7

cevāb v.- eceksiz 110b/4

v.- eler 109b/7, 234a/7

v.- elüm 136b/8

v.- em 77a/3, 87a/3

haber v.- em 58a/11

v.- en 6b/7

şifā v.- en 47b/7

v.- evüz 61a/2, 61a/3, 61a/5, 61a/8, 64b/6

v.- eyim 167b/7

v.- eyin 89a/9, 140b/4

haber v.- eyin 95a/13

v.- ildüğünü 16a/12

cevāb v.- ile 89a/15, 89b/12, 147a/4

v.- ilüp 16a/11

v.- irüm 87b/6, 87b/10

v.- meden 70b/14, 71b/2, 71b/3

v.- medi 220b/15

cevāb v.- medi 21b/7, 22a/2, 202b/17

ruḥşat v.- medi 203a/6

v.- medügin 71b/6

v.- medüm 88a/6

v.- mege 83a/14

şeref v.- megiçün 128b/14

v.- mek 201b/7

v.- mekle 214a/12

v.- mem 144a/13

v.- mesi 112a/15

v.- mesün 219a/8

v.- meyecek 185b/8

v.- meyüp 208b/14

cevāb v.- meyüp 204a/5

v.- mez 75a/12, 95b/5, 96a/6, 96b/1, 187b/9, 226a/10

v.- mezdi 139a/15

v.- mezler 207b/8

fetvā v.- mezsın 51b/7

v.- miş 110b/1, 129b/8, 166b/8, 186b/1, 215a/6

izin v.- miş 75a/3, 75a/9

v.- mişdür 72b/8, 76b/12, 163a/7, 169b/16, 235b/12

mehr v.- mişdür 137a/2

nübüvvet v.- mişdür 51a/11

cevāb v.- mişler 51b/8, 58b/3

v.- se 37b/8

şifā v.- sün 155b/5

v.- ün 113b/4, 117a/12, 149a/9

v.- üp 48a/9, 52b/9, 52b/12, 56b/14, 68b/9, 68b/13, 75a/3, 75a/9, 87b/4, 87b/11, 89b/8, 90b/12, 96a/16, 106a/13, 107b/2, 111a/14, 125a/8,

126b/8, 140b/5, 221b/16, 230a/2, 230a/4, 230a/6

cevāb v.- üp 51b/17, 52a/5, 53b/15, 211a/10

haber v.- üp 31b/4, 50b/1, 53b/8, 54a/11, 58a/4, 58a/9, 62a/17, 63a/17,

065b/16, 83b/9, 102a/1, 132b/8, 133a/2, 133a/10, 140a/13

hıl' at v.- üp 115b/4

icāzet v.- üp 102b/16, 107a/1

mehr v.- üp 127b/8

şifā v.- üp 155b/3

v.- ür 71b/14, 78b/3, 103a/6, 167b/16, 176b/15, 196a/17, 218a/13

haber v.- ür 33b/5

ziyā v.- ürdi 235b/7

v.- ürem 180b/12

icāzet v.- ürem 180b/11

v.- ürin 87b/12

v.- ürüm 113b/17

v.- ürüz 35a/4

virici Veren

şu' le v. 94a/10

viril - Vermek işi yapılmak, vermek işine konu olmak

v.- di 3b/9, 52b/2, 59a/9

v.- dükde 37b/14

v.- e 83b/14, 147b/1

v.- en 74b/9, 74b/10, 77a/14, 151a/10

v.- medi 148a/1

v.- mek 201a/2

v.- mişdür 74b/9, 88b/12

v.- se 57a/15

v.- ür 37b/15

ecr v.- ür 38a/13

virül - bk. viril -

v.- dükden sonra 103a/15

icāzet v.- memiş 105a/5

vişāl (Ar.) Sevdiğine kavuşma, vuslat

va' de-yi v.- i dilberān 13a/7

v.+ i 180b/5

v.+ imden 219b/5

v.+ imi 219a/5

v.+ in 213a/14

v.+ ini 220a/8

v.+ üm 219a/4

v.+ üñ 219b/15

vişāh (Ar.) Hamâil

v. 219a/6

vucūd (Ar.) Var olma, bulunma

v. 10b/17

riyāz-ı v. 6a/12

v.- ı laţif 8b/11

v.- ı şirret 3b/16

v.- ı behbūdi 7b/4

imān-ı vaḥdet-ı v.+ a 33b/2

v.+ a geldükde 160b/6

v.+ a gelmez 37a/17

v.+ a getirür 180b/1

v.+ a getürdi 116b/1

v.+ a getürdükden sonra 111a/14

v.+ a getüren 47b/9

235b/9

kise-yi v.+ ı 13a/13

v.+ ina 229a/12

v.+ umdan 227a/7

v.+ una 229a/11

vuķūf (Ar.) Anlama, bilme, âgâh olma; bilgi

v. 175b/16

vuşlat (Ar.) Sevdiğine kavuşma

v. 211a/2, 220a/13

vuşul (Ar.) Ulaşma, erişme, varma, muvāsalat

v. 91b/1, 225a/17

V. 225a/9, 225a/13, 225a/15

vuzū' (Ar.) Abdest

şükrāne-yi v. 142a/6

vü Ve

v. 1b/12, 2a/15, 2b/12, 4a/10,

7a/7, 10a/7, 12b/10, 12b/14, 230a/13,

230a/14, 232a/9

vüs'at (Ar.) Genişlik, bolluk

v. 32b/2

v.+ ina 70a/15

yā (Ar.) Arap alfabesinin yirmi sekizinci harfi
y.+ ya 189b/14, 189b/15

yā (Ar.) Ey
y. 24a/6, 28b/9, 30b/13, 32a/6, 42b/2, 51b/7, 51b/16, 52a/1, 52a/5, 52b/4, 58a/9, 60a/1, 61a/1, 64b/2, 67a/3, 67a/5, 67a/17, 67b/5, 68a/15, 69b/4, 69b/6, 69b/7, 69b/10, 69b/13, 70a/1, 70a/3, 70a/6, 70a/9, 70a/12, 70b/4, 70b/7, 71a/11, 71b/1, 71b/3, 71b/4, 71b/11, 71b/16, 73a/2, 75a/8, 75a/13, 75a/16, 76a/1, 77b/15, 78a/6, 78a/14, 79a/17, 80a/10, 80a/11, 80a/16, 80b/5, 81a/1, 81a/4, 81a/8, 81b/6, 82a/8, 82a/11, 82b/2, 82b/12, 83a/7, 83a/11, 83a/15, 83b/1, 83b/5, 83b/6, 83b/11, 84a/1, 84a/2, 84a/8, 84a/9, 84b/7, 84b/8, 84b/9, 84b/10, 85a/3, 85a/7, 85a/12, 85b/3, 86b/3, 86b/5, 86b/14, 86b/15, 88a/2, 88a/4, 88a/5, 88a/13, 88a/14, 88a/17, 89a/5, 89a/14, 89a/15, 90a/9, 91a/10, 91a/12, 91a/15, 91a/17, 92b/14, 92b/15, 93b/1, 93b/2, 95a/5, 95a/15, 96b/16, 97a/5, 97b/2, 97b/3, 97b/7, 97b/15, 97b/16, 98b/5, 98b/15, 99a/3, 99a/4, 99a/5, 99b/16, 101a/1, 102b/13, 103b/4, 105a/8, 112a/4, 112a/8, 112b/2, 112b/17, 113b/12, 120b/3, 120b/8, 120b/10, 121a/10, 121a/13, 121b/1, 124a/16, 124b/7, 135b/2, 136a/6, 136b/12, 137b/2, 137b/4, 137b/11, 138a/6, 138a/8, 141b/11, 141b/15, 141b/16, 142a/1, 142a/12, 142a/14, 143a/4, 143b/1, 143b/4, 143b/7, 143b/13, 143b/15, 144a/4, 144b/14, 148b/4, 149a/3, 150a/7, 150a/12, 150a/16, 150a/17, 150b/5, 151a/1, 151a/3, 151b/4, 153a/2, 153a/5, 153a/6, 153a/7, 154b/3, 155b/1, 155b/6, 155b/7, 156b/17, 157a/7, 159b/6, 164b/9, 164b/10, 167a/6, 168a/10, 168a/11, 172b/11, 173a/15, 173b/11, 185a/2, 185a/9, 185a/15, 185b/2, 187a/6, 191b/16, 191b/17, 192a/1, 202b/14, 203a/2, 203a/9, 203b/6, 203b/8, 204a/6, 204b/9, 204b/10, 217a/2, 219b/2, 220a/2
y.- yi meftūhenūğ 188a/2
y.- yi mütেকellimdür 172a/5

yāb yāb Aheste aheste
y. 55b/9, 179a/9

yaban İnsan yaşamayan ıssız yer; yerli halktan olmayan, yabancı kimse; tanınmayan, bilinmeyen, yabancı (yer)
y. 180b/14
y.+ a 68b/11, 93a/13, 238b/2

yābis (Ar.) Kuru, rutubetsiz
y. 177a/14
y.+ dür 176a/13

yād Yabancı; anma, hatırlama
y. 2a/2, 177b/14, 177b/15
y. eylemişdür 103b/11, 165b/7
y. itelüm 92a/4

yādigār (Far.) Bir kimseyi veya olayı hatırlatmak üzere verilen yâhut onlardan kalan şey y. 13a/12

yağ Yağ
y. 93a/7, 179b/15
y.+ dur 134b/5
y.+ lardan 126b/14
y.+ ları 124b/14

yağ - Gökten yere düşmek
y.- ar 6a/12

yağma (Far.) Zor kullanarak karşısına çıkan şeyleri alıp kaçma, çapul, talan etme
y. itmedi 219b/3

yağmala - Yağma edip ele geçirmek, yağma etmek
y. eyledi 232a/14
y.- dı 206b/10, 240a/5
y.- dılar 207a/12
y.- yup 198a/3

yağmūr Yağmur
y. 221a/15

yāhūd (Far.) Veya
y. 23b/9, 29b/1, 41b/1, 43a/3, 60b/2, 94a/15, 97b/1, 99a/3, 99a/14,

118b/10, 128a/14, 166a/5, 167a/8,
172a/14, 172b/13, 173a/8, 179b/4,
179b/12, 189a/1, 198a/2, 203a/13,
204b/5, 204b/8, 205b/10, 207a/7,
207a/11, 207b/13, 208b/5, 208b/13,
209a/15, 212a/12, 213b/8, 219b/16,
222b/1, 222b/2, 223b/9, 224a/3, 225a/10,
228b/15, 236a/3, 236a/4, 237a/3, 237b/7,
237b/10

Yahūdî (Ar. *yehūd* ve nispet eki -
i ile *yehūdî*) Hz. Mûsâ'nın dînine mensup
kimse, Müsevî

y. 134a/9
y.+ den 191b/17
y.+ ler 136b/10
Y.+ ler 66b/6
Y.+ lere 66b/6

Yahūdiyye Yahudiye

y. 191b/17

yağ - Ateşe vermek

y.- dılar 206b/15
ateşe y.- duıkları 45b/10
y.- uş 48b/14
y.- up 48b/17, 56b/15, 93a/7,
224b/1

yağa Giyeceklerin boynun etrâfına
gelen kısmı

y.+ sına 65b/12, 118a/3

yakıl - Yakılmak

y. 207a/17

yakın Arada az mesâfe bulunan

y. 28a/15, 56b/5, 62b/6, 66a/3,
66a/5, 66a/17, 77a/13, 106b/7, 116a/16,
119b/11, 121a/2, 144a/7, 146a/4,
151a/11, 159a/15, 180a/7, 186a/3,
211a/2, 223b/17, 229b/14
y.+ da 76b/1, 79a/11, 84a/12,
88b/5, 103a/2
y.+ dur 142b/15, 164b/10

yakınlık Yakın olma durumu

y. 22b/8

yakış - Uygun olmak

y.- up 146b/3, 213a/13

yakış Yakış

y.+ larıdur 217a/2
y.+ larında 212b/16

yakîn (Ar.) Bir şeyi şüphesiz olarak tam
ve doğru şekilde bilme.

sa' âdet-i ehl-i y. 3a/1

yākūt En meşhuru kırmızı renklisi olan,
pembe, erguvan vb. renklerde, sâdece
elmasın çizebildiği çok değerli taş,
billûrlaşmış alüminyum oksit

y. 44a/3, 44a/5, 44a/6, 233b/10,
233b/17, 234a/1, 234a/2, 234a/3,
234a/10, 234a/11, 234a/12, 234b/1,
234b/3

y.+ da 234a/17

y.+ dur 233b/17

y.+ ı 233b/11

y.+ lar 234b/2

y.+ lardan 224b/2

y.+ ları 224a/17, 234b/4

y.+ um 234b/4

yala - Dili üzerinde gezdirmek sûretiyle
yemek; (İslatmak, temizlemek vb.
amaçlarla) bir şeyin üzerinden dilini
sürüp geçirmek

y.- yup 66a/14

yalan Aldatmak maksadıyla bilerek
söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz

y. 56b/16, 56b/17, 69b/11,
114a/15

y.+ dur 13a/9

y.+ ı 203a/15

y. söylemek 114a/12

y. söyleyüp 203a/10

yalancı Yalan söylemeyi huy edinmiş
kimse; gerçek olmayıp gerçeğe benzer
olan, sahte, taklit

y. 109a/13

yalkılan - bk. balkılan -

y.- duğın 234a

y.- up 233b/15

yalnız Yanında başka biri bulunmayan, başkası ile birlikte olmayan (kimse); sadece; fakat, ama

y. 26a/5, 121a/17, 133a/13, 138a/12, 153b/9, 158b/16
y.+ ca 69a/13
y.+ dur 119b/1

yan Bir yerin ön veya arka kabul edilen kısmına göre sağ yâhut solda olan tarafı, bir eksene göre sağ veya solda kalan taraf

y.+ imda 98b/13, 127a/2, 214b/15, 218a/11
y.+ imdadur 137b/5
y.+ imuzda 115a/13
y.+ ina 21b/9, 46a/10, 46a/11, 46a/13, 48a/8, 77a/13, 134b/8, 146a/5, 224b/14
y.+ ina degin 28b/1
y.+ ina geldi 46b/7
y.+ inca 90b/8
y.+ inda 30b/1, 33b/9, 35a/15, 46b/4, 65a/13, 73b/12, 76a/11, 97a/17, 98b/9, 140a/12, 141a/13, 145a/7, 164b/16, 168b/7, 170a/1, 178a/9, 180b/1, 184b/15, 186a/2, 188b/4, 189a/17, 190a/12, 195b/5, 197b/5, 200a/12, 206b/3, 211a/12, 211b/16, 215b/17
y.+ imdadur 137b/8
y.+ imdaki 96b/1
y.+ imdan 57b/15, 82a/14, 115a/9, 127b/10
y.+ larına 63b/16
y.+ larında 90b/5, 126b/14
y.+ umda 214a/7
y.+ unđan 56b/8

yan - Isı ve ışık yayarak yok olmak, kül hâline gelmek; tutuşmak, alev almak

y.- ar 93a/8, 194b/7, 224b/2
y.- ār 212b/5
ateşe y.- mağı 41a/7
y.- mişdur 211a/10, 211a/12

yanık Yanmış, yanmakta olan
y.+ dur 211a/10

ya'ni (Ar.) Anlatılmak, açıklanmak

istenen bir hükümden önce “Şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki” anlamında kullanılır

y. 4a/9, 21a/2, 22b/8, 23b/6, 23b/7, 24a/6, 24a/17, 24b/6, 25a/16, 26b/16, 27a/6, 29a/11, 29a/17, 29b/10, 29b/13, 30a/2, 30a/5, 30a/14, 30a/17, 30b/6, 30b/7, 30b/10, 30b/16, 32a/13, 33a/6, 33a/7, 33a/8, 33a/9, 33a/10, 33a/11, 33a/12, 33a/13, 33a/14, 33b/2, 34b/13, 35a/2, 35b/11, 37a/4, 37a/11, 39a/2, 40b/3, 40b/4, 40b/5, 40b/10, 40b/11, 40b/12, 40b/13, 40b/17, 42a/17, 42b/15, 43a/7, 43b/4, 44b/8, 44b/12, 46b/16, 47a/1, 48b/4, 50b/3, 50b/4, 53a/2, 53a/12, 54a/4, 54a/16, 54b/4, 55a/13, 55b/2, 57a/4, 58a/9, 58b/1, 60a/7, 62b/2, 63a/4, 63b/3, 64a/7, 64b/1, 64b/13, 65b/17, 66a/4, 71b/8, 74a/3, 74a/11, 74a/12, 74b/8, 75b/13, 76b/1, 77a/12, 77b/12, 77b/17, 78b/9, 78b/15, 79a/10, 79b/3, 79b/14, 80a/15, 80b/6, 80b/7, 80b/9, 80b/10, 80b/12, 81a/11, 81b/13, 82a/17, 82b/6, 82b/10, 83a/9, 83b/4, 83b/13, 84b/12, 88b/2, 89b/16, 92b/2, 92b/4, 93a/6, 93a/14, 94a/10, 95a/5, 95b/12, 97a/8, 97b/7, 106a/9, 110b/14, 110b/16, 115a/5, 115a/8, 118b/5, 118b/14, 119a/4, 119b/12, 123b/1, 127b/14, 128b/4, 131a/1, 131a/13, 135a/1, 137a/13, 138a/5, 141b/15, 142a/5, 146a/12, 153a/4, 153b/5, 154b/1, 156a/3, 159a/14, 164b/6, 164b/16, 165b/16, 166a/1, 166a/3, 166a/10, 166a/13, 166a/15, 166b/1, 166b/14, 167a/16, 168b/1, 168b/14, 168b/15, 169a/9, 169a/11, 169b/4, 169b/9, 170a/5, 170a/8, 170a/14, 170b/1, 171b/10, 171b/13, 172a/10, 173a/3, 174a/4, 174a/16, 174b/4, 174b/10, 176a/8, 177b/7, 177b/12, 179a/12, 181a/3, 181a/5, 181a/6, 181a/13, 181b/9, 181b/10, 182b/10, 183a/15, 184b/12, 186a/8, 187b/17, 190b/5, 191a/4, 192b/13, 193b/10, 195a/8, 195a/11, 197b/4, 197b/6, 198a/12, 201a/17, 202a/17, 204b/8, 206a/11, 206a/13, 206b/16, 207b/1, 207b/13, 208a/1, 208a/4, 208a/15, 208b/2, 208b/11, 209b/2, 209b/13, 210a/3, 210a/14,

210b/4, 211a/1, 211a/3, 211a/7, 211b/5, 211b/15, 212a/3, 212b/1, 212b/3, 212b/12, 213a/8, 213a/10, 213b/17, 214a/4, 214a/12, 214b/6, 215a/13, 215b/7, 216a/7, 216b/7, 216b/15, 216b/16, 217b/3, 217b/6, 219a/8, 219a/16, 219b/3, 219b/9, 219b/15, 220a/11, 221a/9, 221b/11, 222a/3, 222a/5, 222a/17, 223b/1, 223b/8, 223b/9, 223b/14, 224a/14, 224b/1, 224b/10, 225a/3, 225b/7, 225b/16, 226a/5, 226a/9, 226a/15, 226b/2, 226b/6, 226b/9, 226b/16, 227a/6, 227b/14, 228a/14, 229a/10, 232b/10, 232b/15, 233a/3, 233a/11, 233b/3, 233b/9, 233b/14, 234a/4, 234a/6, 234a/10, 234b/4, 234b/7, 234b/10, 235b/8, 236a/15, 236b/1, 237a/3, 237a/10, 237a/15, 237a/16, 238a/8, 239b/5, 239b/16, 240a/4

yağacık Yanak kelimesinin küçültme eki almış şekli

y. 218a/8
y. midur 172b/14, 172b/16

yağak(ğ) Yüzün kulak, göz, şakak, burun ve çene arasında kalan iki yan tarafından her biri

y.+ da 166a/12, 166a/14, 198a/6
y.+ ı 169a/8, 172b/11, 214a/16, 236b/3, 237a/4
y.+ ında 198b/7
y.+ ındadır 158b/4
y.+ lara 233b/13
y.+ ları 172b/7, 173b/2, 209a/11, 233b/14
y.+ larına 147a/12
y.+ larında 232b/8
y.+ ları 226a/4
y.+ larımızda 198a/7
y.+ ları 209b/1
y.+ um 180b/10, 239b/1
y.+ un 237b/16

yağaklı Yanağı olan
y.+ dur 213b/16

yağıl - Aldanmak, hatâ yapmak; iyice düşünmeden uygunsuz bir iş yapmak
y.- mışdur 225a/7

yapça yapça Gizlice
y. 55b/1

yapış - (Bir şey bir yere) Ayrılmayacak şekilde tutunup kalmak; aralık bırakmayacak şekilde bitişmek
y.- duş 60a/4
y.- ıldan berü 172b/11
y.- mışdur 228a/2
y.- saş 179b/16
y.- up 30a/9, 77b/10, 89a/2, 89a/4, 137a/12
y.- ur 59a/7

yaprak Bitkilerin solunum, özümleme, terleme vb. olaylara yarayan, genellikle klorofilli, şekli bulunduğu bitkiye göre değişen yeşil uzantısı
y. 199a/11
y.+ ların 115b/10
y.+ ları 211b/7

yar - Derin yara açmak
y.- dı 235a/6
y.- maş 235a/9
y.- up 215b/7

yār (Far.) Dost; sevgili
y. 35b/1, 56a/17, 145b/4
y.+ unı 181a/13

yara Keskin bir şeyle veya bir vuruşla vücutta oluşan derin kesik
y.+ sınış 48b/7

yara - Yarar sağlamak, faydalı olmak, kendisinden faydalanılmak
y.- mazsa 202b/1
y.- r 68a/7
y.- rum 180b/7

yaradan Her şeyi yaratan, Allah, Tanrı, hâlik
y. 221a/17

yaradıl - Yaratmak işi yapılmak, Allah tarafından halkedilmek, var edilmek
y.- dum 170b/3
y.- miş 33b/15

yaradılış Yaratılmak işi, hilkat, fitrat
y.+ ı 166b/16

yarala - (Silâh, bıçak vb. bir araçla veya vurmak sûretiyle) Yara açmak
y.- dı 220a/5
y.- yup 220a/10

yaramaz Uslu durmayan, söz dinlemeyen, haşarı; işe yaramayan, yararlı olmayan (kimse veya şey)
y. 89a/13, 101b/10, 109a/9, 116a/1, 124b/4, 201b/14, 225b/12, 231b/2

y.+ dur 113b/8
y.+ lardan 114a/11
y.+ larla 56a/16

yaramazlık Yaramaz olma durumu
y. 113a/6
y.+ dan 113b/7
y.+ ları 196a/6

yaramazlık bk. yaramazlık
y. 202b/6, 203a/3
y.+ lar 87b/12

yārān (Far.) Dostlar
y. 13a/5

yaraş - Uymak, uygun düşmek, yakışmak
y.- maz 43b/11

yarat - (Allah) Yoktan var etmek, halketmek; (Daha önce olmayan bir şeyi) ortaya koymak, yapmak, ibdâ etmek
y.- an 37b/2
y.- dı 90b/11, 119a/11, 119a/15
y.- duğ 29b/1, 29b/2
y.- mişdur 218b/5
y.- up 111a/14
y.- ur 37a/14
y.- urmuş 218b/4

yârdım Elindeki imkânları ve gücünü ihtiyâcı olan biri için kullanma, muâvenet
y. itelüm 102b/15

yardum bk. yârdım
y.+ ı 122a/2, 122a/6
y. idersin 52a/2
y. itmiş 72b/5
y. idüğ 201a/4
y. kıllurlardı 62a/15

yardumcı Yardım eden kimse
y.+ larıyım 87b/9

yarğıla - Bir hükme varmak için her iki tarafı dinlemek, muhâkeme etmek
y.- r 53b/4

yarın İçinde bulunulan günden sonra gelen gün
y. 66a/15, 66a/17, 115b/9, 146a/6

yarış - Bir yarışmada birbirini geçmek, üstün gelmek için uğraşmak
y.- mağ 166a/17

yarlığa - (Allah) Birinin suçunu bağışlamak, mağfiret etmek
y.- yup 89b/7

yarlığan - Bağışlanmak
y.- maz 53b/3

yâsîn (Ar.) Kur'ân'ın otuz altıncı sûresinin ismi
sûre-yi y. 122a/16

yaşşı Basık ve yayvan
y. 232b/16

yaş Doğuştan itibâren geçen ve yıl birimiyle ölçülen zaman
y. 64b/3, 67a/17, 114b/17, 182a/4
y.+ ı 214b/1
y.+ ın 215b/15
gözümüğ y.+ ı 165b/16
gözümüğ y.+ ına 181b/17
y.+ ında 98a/12, 129a/6, 139a/8, 139a/9, 146a/1, 152a/6, 156b/5, 160a/8, 161b/11
y.+ ları 174b/6, 214a/16
y.+ larıdur 174b/5, 174b/8

yaşa - Sağ olmak, hayatta bulunmak
y.- yup 67a/17

yaşar - (Göz için) Yaşla dolmak
y.- ur 181b/1

yaşlu Yaşlı
y. 108b/2

yat - Boylu boyunca uzanmak;
Uyumak veya dinlenmek için yatağa
girmek
y.- duğı 99b/13
y.- duğları 63b/16
y.- urdı 214b/15
y.- urum 155b/2

yatağ Uyumak veya dinlenmek için
üzerine veya içine yatılan şey, karyola,
kerevet, sedir vb.
y.+ ında 223b/12
y.+ ından 22a/1

yatır - Birinin yatmasını sağlamak,
yatmasına sebep olmak; uyutmak; yatık
duruma getirmek, eğmek
y.- ırdı 139b/3

yaver (Far.) Yardımcı
y. 35a/16

yavuzluğ Yavuz olma durumu; yavuzca
davranış
y.+ ları 171a/17

yay İki ucu arasında bir kiriş gerili
olan, eğri ve esnek ok atma âleti
y. 134b/7
y.+ um 48b/3

yayan Yürüyerek, yaya
y. 56b/5

yâyla Yazın hayvan otlatma ve
dinlenme yeri olarak kullanılan yer
y. 190a/4

yaz - Yazıya geçirmek, yazı ile
anlatmak
y.- ar 151a/1

y.- duğı 17a/16, 104b/2
y.- duğları 59a/1
y.- mış 168b/3, 168b/4, 222b/7
y.- mışlar 30a/11
y.- mışlardur 50b/15
y.- up 49b/9, 49b/10, 120a/13,
121b/12
mektüb y.- up 118a/13

yaz İlbaharla sonbahar arasındaki
yılın en sıcak mevsimi
y. 176b/2

yazıl - Yazıya geçirilmek
y.- mışdur 44b/14, 85a/4
y.- up 155b/6

yazılı Yazılmış olan
y. 134b/13

yazuk Olmaması gereken bir şey
karşısında duyulan üzüntüyü ifade eder;
günah, suç
y. 83a/13

ye - Ağızda çiğneyerek yutmak
y.- meyîğ 114a/16

ye'cuc ve me'cüc (Ar.) Kıyâmete
yakın bir zamanda ortaya çıkıp pek çok
kötülük yapacaklarına ve çok kısa boylu
olduklarına inanılan iki kavim
y. 21a/1, 21a/7, 64b/14, 66a/5
y.+ dur 60a/9
y.+ uğ 66a/12, 66b/11

ye'cūcla me'cūc bk. ye'cuc ve me'cuc
y. 64b/2

yed (Ar.) 1.Güç, kudret; 2. El
y.- ı kudret-ı ilahi 4b/12
y.- i kudreti 119a/14
y.- i kudretindedür 151a/7
y.- i rahmetümle 87b/2
y.+ iyle 79b/11

yedi Altıdan sonra, sekizden önce
gelen sayının adı
y. 53b/17, 54a/5, 54a/6, 60a/5,
140b/8, 157a/2, 197a/3

- y.+ lerdendir 157a/1
- yedinci** Yedi sayısının sıra sayısı sıfatı
y. 16b/13, 27a/16, 84a/16,
129a/8, 129a/14, 129b/5
- yedür** - Yemesini sağlamak, yemesine sebep olmak
yimek y.- mek 41a/3
y.- ürdüm 141b/4
- yeg** Daha iyi, daha üstün, müreccah, evlâ
y.+ dür 52a/9
- yegâne** (Far.)Tek
e.- yi dergâh-ı şamediyet 4b/10
- Yehüd** (Ar.) Hz. Yâkub'un oğlu Yahuda'nın soyundan gelenlere verilen isim
Y. 58a/7, 136b/11
- yek** (Far.) Tek, bir
y. 11b/11, 32b/9, 110a/1, 105a/8,
112b/11
- yek pâre** (Far.) Bir parçadan ibâret, tek parça, bütün
y. 65b/1
- yel** Havanın yer değiştirmesi sonucunda meydana gelen esinti, rüzgâr
y. 22a/9, 118a/1
- yemek** Yenmek için pişirilmiş, hazırlanmış yiyecek, aş
y. 221b/5
y.+ e 40a/11
- Yemen** Yemen
Y. 19b/17, 40b/13, 40b/17,
100a/6, 229b/6
Y.+ de 40b/17
Y.+ den 81a/3
- yemîn** (Ar.) Allah'ı veya mukaddes bir varlığı şahit tutarak verilen söz, ant, kasem
y. 113b/17, 126b/8, 136b/7
y. eyledi 191a/10
- y.+ i 191a/15
y.+ ine 191a/11
y.+ ini 196a/17
y. itdüm 209b/5
y. itmiş 136b/5
- yemiş** Meyve
y.+ ler 24a/13
- yenbü'** (Ar.) Kaynak, pınar, memba
y.- ı risâletde 138b/10
- yenilük** Yeni olma durumu
y. 177a/7
- yeñ** - Karşısındakine üstün gelmek, onu mağlûp etmek
y.- erdi 58b/10
- yeñi** Sonradan ortaya çıkan
y. 104a/9, 104a/10, 104a/11
- yeñile** - Yeniden yapmak, tekrar yapmak
y.+ rin 142a/6
- yer** Bir nesne veya kimsenin kapladığı yâhut kaplayabileceği boşluk, bulunduğu mahal
y. 63b/10, 68b/3, 120a/3, 127a/8,
130a/7, 192b/15
y.+ de 20a/13, 23a/6, 33b/17,
45b/4, 45b/6, 53b/12, 62a/14, 104b/7,
113b/6, 130b/12, 135a/4, 136b/6,
154a/13, 154b/2, 183a/3, 184a/10,
189b/12, 194a/3, 197a/2, 209a/13, 212a/2
y.+ dedür 60a/12, 155a/2
y.+ deki 103b/10
y.+ den 46b/6, 99b/13, 116b/11,
141b/2
y.+ dür 20a/1, 228a/15
y.+ e 48b/2, 50a/7, 62b/9, 68b/4,
69a/8, 105a/7, 105a/16, 110b/2, 114a/15,
116a/6, 131b/8, 137b/9, 140a/16,
144a/14, 153b/11, 192b/9
y.+ i 23a/4, 54a/7, 135b/4, 217b/2,
221b/2
y.+ idür 105a/9
y.+ inde 95a/3, 158b/1
y.+ inden 97b/3, 99b/11, 172a/5,
172a/13

y.+ ine 34b/14, 95b/7, 100b/1, 108a/7, 121b/15, 146b/3, 191a/15, 196a/17, 209a/6

y.+ ine getürdükden sonra 38a/14

y.+ ine getüre 38a/1, 38b/16

y.+ ine getüresin 61a/2

y.+ ine getürüp 38b/3, 126a/6

y.+ ine getürürler 67a/14

y.+ iniz 149a/3

y.+ ler 64b/4, 126a/13, 210b/3

y.+ lerdin 191a/13

y.+ leri 23b/8, 209b/8, 214a/2

y.+ lerinde 122b/6

y.+ lerine 90a/7

y.+ üñ 60a/8, 120b/13

yer - Kötülemek, zemetmek

y.- ecek 174b/16

yer yüzi Üzerinde yaşadığımız yer küresinin kabuğu, arz

y.+ nde 64b/3, 111b/14, 191a/6

y.+ ni 22b/17, 62b/3, 88a/8

y.+ nün 23a/10, 164a/7

yerleş - (Bir şey) Âit olduğu yere iyice oturmak

y.- di 118a/6

y.- düğünüz 115a/11

y.- ür 115a/12

yerlü yeründe Olması gereken yerde

y. 90a/5

yeşil Sarı ile mâvi arasında yer alan renk, yaprak rengi

y. 165a/1, 165a/10, 165a/11, 168a/16, 234a/13

yeşillik Yeşil olma durumu; yeşil bitkileri çok olan yer

y. 165a/7

y.+ e 131a/12, 164b/10

y.+ i 215a/2

yeşilsitân Yeşillik

y.+ dur 228b/8

yet - Yetiyecek miktarda veya derecede olmak, elvermek, kâfi gelmek; ulaşmak,

erişmek, vâsıl olmak

güci y.- düğün 60b/15

y.- er 127a/7, 220a/6

y.- er mi 99a/3

y.- erdi 89a/14

y.- medügi 200b/5

y.- mez 37a/12

güci y.- mez 60a/17

y.- mezdür 227a/5

yeter Kâfi

y. 37b/6, 88a/17, 99a/5

y. mi 97b/9

yetim (Ar.) Babası ölmüş (çocuk)

y.+ lere 114a/14

yetiş - Ulaşmak, vâsıl olmak

y.- diler 82a/1

y.- dügi 80a/2

y.- düğünzü 88b/17

y.- düm 159a/14

y.- düñ 142a/3

y.- e 84a/2, 142a/5

y.- üp 66a/2, 226b/13

yetmiş Altmış dokuzdan sonra, yetmiş birden önce gelen sayının adı

y. 90a/14, 90a/16, 122a/13, 122b/5, 129b/17, 202b/18, 203a/5

yetmiş bin Yetmiş bin

y. 41a/6, 45b/12, 49a/1

yevm (Ar.) Gün

y.- i hesâbda 37b/6

y.- i kıyâmet 30b/12

y.- i kıyâmetde 76a/5, 76b/14,

76b/16, 78b/9, 79b/5, 79b/8, 80a/13,

81a/3, 85b/14, 86a/15, 87a/15, 88a/12,

146a/17, 146b/6, 146b/16, 151a/7,

156a/4, 182b/13, 199a/17, 201b/17,

202a/6, 204a/8, 204a/17, 205b/11

y.- i kıyâmete dek 86a/13

y.- i kıyâmetde 199b/8

yevmü'l-^ç araşât şıkl-ı y.- ı

mizânehu 9b/4

yevmü'l-^ç kıyâm y. 25b/5

yeyecek bk. yiyecek

- y. 56b/6
- yeyni** Hafif
y. 202a/6
- yeynilik** Hafiflik
y.+ leri 171a/1
- yezdāni** (Far.) Zerdüşť dîninde hayır tanrısı
y. 11a/14
- yığ** - Tepeleme bir yığın hâline gelecek şekilde üst üste koymak
y.- arlar 93a/13
y.- dılar 65b/4
y.- masa 191a/5
- yık** - Kurulu bir şeyi parçalayıp dağıtmak
y.- arlar 208a/2
y.- up 66a/5, 66a/7, 66b/3, 73a/9, 210b/9
- yıka** - (Bir şeyi) Su veya başka bir sıvı ile temizlemek
y.- ruz 66a/15
- yıkıl** - (Kurulu bir şey) Parçalanıp dağılmak
y.- mış 207b/4
- yıl** Dünüânın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman, sene
y. 26a/15, 51b/9, 67b/13, 107a/16, 197a/3
y.+ a degin 68a/12, 68a/13
y.+ ında 106a/16, 129a/4, 129a/5, 132b/10, 132b/14, 145b/13, 145b/14, 156a/12
- yılan** Omurgalı hayvanlardan, bacakları olmayan, üzeri pullarla kaplı, çatal dilli, büyük bir kısmı zehirli olan, uzun sürüngen hayvan
y. 214b/10
- yıldırıcı** Yıldırان kimse veya şey
y. 94a/10
- yılduz** Işıklı ve sâbit bir nokta hâlinde görülen gök cisimlerinden her biri
y. 224b/2
y.+ lardur 212a/7
- yıllık** Üzerinden bir yıl geçmiş; bir yıl için, senelik
y. 150b/13
- yılluk** bk. yıllık
y. 85b/5, 147a/16, 196b/3
- yırtıcı** Yırtıcı
y.+ laruñ 65a/7, 65a/8
- yırtuğ(ğ)** Yırtılmış
y. 224b/8
y.+ ın 224b/11
- yi** - bk. ye-
y.- düğünizden 202a/10, 202a/14
y.- dügi 200b/4
y.- meden 95b/14
y.- mege 114b/5
- yicek** bk. yiyecek
y. 196b/15
- ydür** - bk. yedür -
y.- sin 200b/4
y.- üñ 202a/10, 202a/14
- yigirmi birinci** Yirmi bir sayısının sıra sayı sıfatı
y.+ de 145b/13
- yigirmi dört** Yirmi dört
y. 61b/5, 61b/14
- yigirmi dört bin** Yirmi dört bin
y. 150b/17
- yigirminci** Yirmi sayısının sıra sayı sıfatı
y. 145b/13
- yigit** Yürekli, gözü pek, kahraman (kimse)
y. 70a/17, 70b/4, 70b/6, 152b/16
- yigitlük** Yiğit olma durumu

y. 227b/14	y.- er 186b/17
yimek bk. yemek y. yedürmek 41a/3	yitiş - Ulaşmak, vâsıl olmak y.- üp 84b/6
yine Bir daha, tekrar, gene y. 6b/1, 43b/10, 48a/8, 49b/13, 50a/8, 52a/2, 65a/14, 66a/16, 68a/11, 73b/4, 73b/5, 77a/5, 78b/14, 78b/16, 81b/11, 83a/10, 83b/1, 83b/5, 86b/13, 89b/5, 91a/14, 94a/5, 100a/8, 101a/5, 112a/11, 112a/14, 114a/7, 116b/16, 119a/13, 124b/2, 124b/6, 126b/16, 130a/4, 133a/12, 135b/12, 141b/4, 141b/9, 150a/1, 150b/13, 164a/11, 182b/17, 185a/8, 186b/4, 193b/13, 197a/1, 202a/5, 202a/7, 202a/12, 202b/17, 203a/1, 204a/13, 204b/1, 220a/13, 233b/17	yitür - Kaybetmek, ondan yoksun kalmak, zâyi etmek y.- en 68b/4 y.- señüz 68b/2
yir bk. yer y. 28b/2, 54a/2, 69a/17, 113a/4, 128b/7, 161a/1 y.+ de 28b/2, 231a/17 y.+ dedür 60a/10 y.+ e 59b/9, 61a/14, 71b/7, 230b/13 y.+ i 85a/6 y.+ in 171b/17, 237a/13 y.+ ine getürmege 31a/11 y.+ ini 77b/17 y.+ inüñ 171b/13 y. itmişlerdür 35b/6 y.+ ler 69b/14 y.+ ler mi 69b/13 y.+ larde 94a/16 y.+ üm 217b/14 y.+ ümden 172a/1 y.+ üñ 53b/17, 54a/6, 60a/7, 60a/10, 60a/13	yiyecek Yenecek şey, azık, mekûlât y. 109b/2, 126a/13, 141b/4, 197a/6 y.+ den 200b/4 y.+ e 95b/14 y.+ i 201a/1
yir yüzi bk. yeryüzi y.+ nde 55a/5, 55a/14, 62b/4, 67b/2, 67b/8, 69b/7, 69b/10, 79a/12, 86b/10, 157a/2 y.+ ne 51b/16 y.+ nün 25a/7, 25a/9	yoğ bk. yoğ y. 134b/10, 153b/9, 204a/8, 215a/1 y.+ idi 59b/16, 65b/13, 84b/3
yit - Kaybolmak, zâyi olmak	yoğun Hacmine oranla ağırlığı çok olan y. 132a/14, 180a/2, 180a/11
	yoğsa bk. yoğsa y. 25a/2, 29b/16, 49a/6, 68a/2, 75b/4, 83a/12, 112a/6, 172b/13, 172b/15, 172b/16, 174a/10 y. ğayrı mıdur 47b/8
	yoğ(ğ) Bulunmayan, mevcut olmayan (şey) y. 25b/7, 26a/3, 46b/5, 47a/6, 47a/15, 47b/6, 47b/8, 60b/13, 63a/11, 63b/5, 68a/16, 81a/1, 83b/7, 84a/10, 85a/13, 91a/5, 91a/12, 91a/17, 97b/16, 98b/9, 143b/8, 200a/11, 214a/6, 218a/5, 233b/3, 238a/14 y.+ dur 21a/8, 23b/2, 27a/4, 29b/5, 29b/6, 30a/1, 31a/17, 54a/11, 55b/11, 65a/3, 68a/17, 80b/2, 80b/9, 90a/13, 91b/5, 94b/1, 95a/12, 101b/14, 109a/12, 112a/14, 112b/1, 113a/16, 113b/2, 116b/17, 117a/12, 118b/8, 119a/1, 119b/1, 120b/6, 123b/2, 125b/4, 125b/17, 126b/10, 129a/12, 138a/9, 141b/14, 142a/4, 142a/7, 142a/15, 145a/9, 145b/12, 153a/2, 169b/12, 170b/5, 171a/1, 171a/12, 171a/16,

171b/6, 174b/4, 174b/17, 175a/1, 176b/5, 177b/7, 177b/8, 183a/12, 183b/9, 184a/7, 184b/14, 186a/3, 187a/2, 192b/6, 194b/3, 212b/13, 214a/1, 217b/3, 217b/14, 219a/11, 220a/16, 225a/14, 226a/7, 231a/16, 238b/13

y. midur 185b/6, 236a/8

yoğla - Elle dokunup durumunu incelemek, var mı yok mu diye anlamaya çalışmak; gözden geçirmek, bakmak, kontrol etmek

y.- dı 62a/11

y.- yup 32a/2, 124a/17, 214b/13

yoksa Merak, tereddüt, ümit vb. duyguları ve düşünülen ihtimallerin dışındaki başka bir ihtimâli belirtmek için kullanılır; acaba

y. 172a/6

yol Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer, tarik, rah

y. 48b/12, 65b/10, 68b/1, 68b/3, 69a/5, 127b/9, 233a/3, 233a/4

y.+ a 60a/2, 120a/1, 112b/4, 126a/2, 147a/16

y. bulanlara 33b/6

y. bulur 2b/5

y.+ da 88a/10, 89b/9, 112b/4, 173a/15

y.+ dan 150b/13, 196b/3

y.+ dur 217b/8, 232a/16

y. gösterdi 59b/10

y.+ ı 46a/3, 66b/13, 68a/1, 68a/3, 112b/14

y.+ imuza 89a/14

y.+ ina 57a/13, 64a/5, 173b/5

y.+ ında 120b/7, 139a/12, 139b/10, 173a/8

y.+ ından 193a/12

y.+ ını 46b/4

y.+ lar 24a/16, 62b/5, 232a/17

y.+ larda 217b/9

y.+ ları 48b/12

y.+ larıdır 232b/5

y.+ larum 232b/6

yoldaş Yol arkadaşı; arkadaş, dost

y. 87b/4, 130a/1, 153b/10, 173b/7

y.+ ı 112a/2, 217b/17

y.+ ina 110b/17, 115b/6

y.+ ını 173b/9

y.+ muş 115b/11

y.+ ları 121a/1, 122a/10

y.+ larına 68b/10

y. olalar 87b/7

y.+ um 170a/16, 226b/12

yor - Yorgun duruma getirmek, yorgunluk vermek

y.- maya 55a/6

yön Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, taraf

y.+ ünden 81b/12

yu - Yıkamak

y.- duıkları 148a/3

y.- r 148a/6

y.- yup 69a/1

yufka İnce, çabuk kırılır, dayanıksız

y. 66a/14, 66b/3, 132a/13, 178b/5, 208b/9

yufkal - Zayıflamak

y.- madı 165b/15

yuğarı Bir şeyin aşağı kabul edilen kısmına göre üstte kalan tarafı veya bu tarafta bulunan kısmı

y. 43b/14, 206a/8, 211b/5

yuğaru bk. yuğarı

y. 54a/1

y.+ sına 65b/13

yular Hayvanı çekmek veya bağlamak için başına takılan ipten dizgin

y.+ ını 148b/14, 148b/15

yumşak Üzerine dokunulduğunda çöken, çukurlaşan, eski biçimini kaybeden

y. 177b/16, 178b/4, 179b/17, 180a/2, 180a/3, 180a/5, 180a/13, 207a/16,

208b/5, 210a/1, 218a/8

y.+ dur 172b/7, 237a/15

y.+ mıdur 171b/14

yumuşaklık bk. yumuşaklık
y.+ da 172b/12

yumuşaklık(ğ) Yumuşak olma durumu

y. 179a/13, 201a/13
y.+ da 23b/13
y.+ ndan 171b/13, 218a/9
y. mıdur 172b/16

yumurda Yumurta
y. 66a/14

yut - Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek
y. 92b/5

yuvalan - Yuva kurmak, yuva edinmek,
ev bark sâhibi olmak
y.- up 43b/9

yübüset (Ar.) Kuruluk, kuraklık
y. 176b/10, 176b/12
y.+ leri 176a/11

yüce Yüksek, büyük, ulu, mertebesi
üstün olan
y. 43a/3, 65b/11, 180b/7

yücelik Yüce olma durumu
y.+ inden 65b/14

yühıbbühüm ve yühıbbüne (Ar.) Allah
onları sever, onlar da Allah'ı sever
y. 51a/17

yük Bir insan veya taşıtın taşıdığı
şeylerin bütünü
y.+ i 52a/2, 174a/8
y.+ in çekmeden 217a/8
y.+ ini 197a/4

yüklet (d) - Yüklemek işini yaptırmak
y.- düñ 174a/8
y.- ince 52a/2
y.- mezsın 60b/16

yüklü Üstünde yük bulunan, yükü olan,

yüklenmiş
y. 217a/9

yüksek Tabanı ile en üst noktası arasındaki
mesâfe kendi cinsinden olan şeylere göre
fazla olan
y. 86b/17, 170b/11, 178b/16,
186a/2

yükseklik Yüksek olma durumu
y.+ i 65b/11

yükseklük bk. yükseklik
y. 179a/11

yümn (Ar.) Uğur, bereket
y. 41b/2, 41b/7
y.- i nazar 15b/2

yürek Kalp
y.+ im 232b/2
y.+ üñi 226a/9

yüri - bk. yürü-
y. 42b/10, 55a/7, 55a/11, 56b/5,
97b/9, 153b/1
y.- dükde 55a/9
y.- mege 179a/9
y.- mek 68a/11
y.- se 218a/9

yüriyiş Yürümek işi ve tarzı
y.+ e 55a/14

yüriyüş bk. yürüyiş
y.+ üm 180b/9

yürü - Adım atarak ilerlemek
y.- di 117b/7
y.- dügi 62a/14, 210a/17
y.- dükde 208a/7, 211b/3
y.- düklerinde 171b/4
y.- ñ 99a/5, 115b/6, 116b/13,
116b/16
y.- r 55a/14
y.- rdük 112b/4
y.- rlerdi 62a/14
y.- rsek 33a/6
y.- rsin 142a/3
y.- se 179a/7

y.- yenleri 55a/8
y.- yüp 180b/9

yüz Doksan dokuzdan sonra, yüz birden önce gelen sayının adı
y. 61b/5, 117b/13, 137a/6,

yüz Çehre
y. 26a/15, 29b/11, 90a/13, 166b/7, 166b/10, 168b/13, 198b/3, 213a/10
y.+ de 159b/15, 210b/6, 213a/11, 222b/2
y.+ deki 215b/17
y.+ dür 181b/14, 213a/7
y.+ i 166b/5, 178b/10, 196a/11, 207b/12, 213a/7, 213a/9, 233a/16, 236b/7, 238a/1, 238b/17, 239a/10
y.+ im 97b/5
y.+ ime 168b/12
y.+ in 218b/10
y.+ in çevirüp 220b/15
y.+ in göstermeyince 73a/4
y.+ inde 18b/15, 158b/5, 166b/6, 168b/3, 168b/6, 172b/8, 204a/1, 210b/14, 210b/16, 217b/7, 221a/13, 221a/14, 223a/4, 223a/9, 228b/17
y.+ indeki 168b/9, 210b/4, 217a/2, 220a/4
y.+ inden 90a/13, 223a/9
y.+ ine 97b/5
y.+ ini 28b/12, 28b/13, 70b/1, 77b/8
y.+ iñ 55a/3
y.+ leri 165a/3, 173a/3
y.+ lerinde 80b/7, 80b/9, 230b/15, 231b/7
y.+ lerine 28b/11
y.+ lerinüñ 29b/11, 147a/15, 170b/14
y.+ leriñizde 231a/6
y.+ üm sürerdüm 115b/1
y.+ ümdeki 237b/8
y.+ üme 168b/12
y.+ ünde 232b/16, 235b/5, 237a/9
y.+ üñ 33b/17, 226a/3
y.+ üñdeki 236a/3
y.+ üñe 57b/13
y.+ üñe karşı 57b/13
y.+ inüñ 232b/12

yüz - Kol, bacak, yüzgeç vb. organları hareket ettirerek suda ilerlemek

y.- er 33a/6
y.- üp 118a/2

yüz biñ Yüz bin
y. 150b/17, 151a/16

yüz on dört Yüz on dört
y. 107a/9, 156b/5

yüzük Yüzük
y.+ i 131a/8

yüzlü Yüzü olan
y. 90b/6, 178b/10, 198a/4

yüzsüzlük Yüzsüz olma durumu
y. 43b/15

yüzük Parmağa takılan, genellikle altın, gümüş vb. mâdenî halka
y. 131a/5
y.+ dür 130b/17
y.+ i 131a/7
y.+ üñ 131a/1, 131a/5

zā (Ar.) Arap alfabesinin on birinci harfi
z.+ sı 223a/11

za'af (Ar.) İrâde zayıflığı, dayanamama
z. 41b/14, 105a/4, 177a/5, 186a/1
z.+ ı 26b/14
z.+ ina 25a/17

zābıt (Ar.) Tutanak, tutma, zapt
z.+ larıdur 225b/16
zābıtü'l-aķāvil ve'l-mesā'il z.
10a/8

zabıt bk. zābıt
z. 60b/9
z. eyledi 72a/14
z. eyler 205b/5
z.+ ı 206b/2
z. iderler 225b/17

zafer (Ar.) Savaşta kazanılan gālibiyet,

utku, nusret

z. 4b/14, 14a/8, 48b/4, 72a/10,
169a/1, 175b/5, 180b/2, 224a/1
sipāh-i z. 3a/16

za' ferān (Ar.) Safran

z. 179b/8
z.+ dan 142a/2
z.+ ı 78a/12

zāhib (Ar.) Bir düşünceye, bir zanna kapılma, inanma

z. olup 11b/16

zāhid (Ar.) Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse)

z.+ leri 110b/10, 113b/15, 208a/1

zāhil (Ar.) İhmal eden, unutan

z.+ lerdür 11a/11

zāhir (Ar.) Yardım eden, destekleyen, arka çıkan (kimse), yardımcı

z. 9a/1, 22b/13, 25b/2, 75b/9,
88b/12, 90a/4, 104b/8, 126a/4, 170a/6,
172b/9, 174b/6, 178b/8, 210a/16,
213b/16, 220a/1, 223a/7, 225b/17,
226b/17, 235a/7, 239a/3, 239a/7

kuvvat-i dîn-i z. 187b/13

pāk ve z. 83b/13, 91a/7

‘alem-i z. 59a/9

z.+ de 37a/12, 217b/11

z.+ dūr 25b/9, 36b/3, 162b/11,

228b/3

z.+ e 173b/6

z.+ i 6b/14, 31a/15, 171b/16,

195a/12, 197b/16, 199a/10, 217b/4

z.+ lerinden 149a/10

z.+ lerine 41b/16

z. ola 193a/17

z. oldu 25a/13, 174a/12, 192a/13,

237a/5

z. olduğu 192b/2, 220b/12, 221b/1,

233a/15

z. olmuş 26b/14

z. olmuşdur 43a/2

z. olsa 213a/1

z. olsalardı 207b/11

z. olucağ 164a/14

z. olup 33b/13, 142b/14, 166b/7,
198b/10, 207b/14, 212b/9, 237a/9

z.+ üñ 169b/14

zāhirü'z-zeyl z.+ dūr 217b/6

zāhire (Ar.) Zāhir kelimesinin müennes şekli

a' zā-yi z.+ sinde 217b/2

zāhiren (Ar.) Görünüşte, görünüşe göre

z. 8a/1, 8a/2, 34a/7, 222a/8

zaḥm (Far.) Yara

z. 6a/16

zaḥmdār (Far.) Yaralı

z.- ı şemşir-ı ābābdār 3b/4

zaḥmet (Ar.) Sıkıntı, eziyet

z. 82b/14, 223b/6

z.+ deyüz 64b/5

z.+ e 54b/17

keşret-i z.+ e 39a/6

z.+ ine 82b/11

z.+ lerin çekerdük 91a/6

zā'id (Ar.) Sonradan eklenen, ilâve edilen

laḥm-ı z.+ i 59a/11, 191a/14

şarḥ-ı z. 222a/10, 222a/11

zā'idü'l-ihrām z.+ dur 134b/1

za' if (Ar.) Güçsüz kuvvetsiz

z. 113a/7, 132a/1, 132a/14,

188a/11, 201b/5, 207b/2, 218a/14

bende-yi z. 39a/9

sened-i z. 135a/9

z.+ dūr 132b/15

z.+ lere 202a/2

z.+ leridür 205a/1

za' ife (Ar.) Za'if kelimesinin müennes şekli

z. 34a/9

‘abd-ı z. 23a/12

zā'il (Ar.) Devamlı ve kalıcı olmayan, sona eren, yok olan, ortadan kalkan

zill-i z. 71a/13

z. ola 223b/1

zāl (Ar.) Arap alfabesinin dokuzuncu, Türkler'in İslâmiyet'i kabullerinden 1928 harf inkılâbına kadar 9 – 10 asır boyunca kullanmış oldukları alfabenin on birinci harfi ve bu harfin adı

z. 223b/3

zâlim (Ar.) Zulüm ve haksızlık yapan (kimse)

z. 73b/8, 87a/6, 87a/7, 140a/17

z.+ ler 89a/13

z.+ leri 195b/15

z. olam 73b/8

z.+ sin 169b/13

z.+ üñ 49a/15

zamân (Ar.) Olmuş ve olacak hâdiselerin birbiri ardınca cereyan edişinin düşüncemizde meydana getirdiği başı ve sonu belli olmayan soyut kavram, vakit

z. 12b/17, 13a/5, 35a/14, 37b/16, 70b/15, 88a/1, 88a/3, 101a/11, 103a/11, 105a/11, 115a/15, 117b/2, 124a/2, 143b/8, 152b/16, 168b/17, 182a/13, 185a/12, 185a/14, 207a/15, 229b/14, 233b/15, 234b/6, 235a/15

imâm-ı z. 38a/15

‘ulemâ-yı z. 10a/4

zemîn ü z. 8b/6

z.- ı evvelde 20a/5, 45a/16

z.- ı Hâma 27a/14

z.- ı hicretde 105a/17

z.- ı iktizâ-yı kuvâ-yi şehvâni 7b/7

z.- ı kadimde 163a/8

z.- ı şabâvetde 9a/10

z.- ı şabâvetden 13b/12

z.- ı sâbıkda 8a/6, 49b/16, 81a/4, 195b/16

z.- ı sa‘ âdet-i iktirânlarından evvel 12a/2

z.- ı sa‘ âdetlerinden 16b/1, 45a/11, 72a/17

z.- ı şağirimde 78a/15

z.+ a 180b/1

z.+ da 18b/17, 21b/1, 22b/13, 35a/3, 35b/7, 36a/4, 36a/17, 83a/3, 94b/16, 98a/10, 105a/14, 108a/1, 116a/7, 117a/14, 117b/16, 121b/9, 122a/17, 123a/8, 124a/15, 126b/2, 127a/11,

128a/9, 131b/13, 132b/2, 134a/15, 135a/3, 135a/17, 137b/12, 138a/1, 139a/8, 141a/17, 142b/2, 149a/6, 150a/17, 153b/9, 157a/15, 166a/4, 173b/8, 175a/15, 178a/10, 180a/7, 180b/3, 183b/13, 183b/15, 191a/10, 193b/17, 195a/16, 196b/9, 201a/12, 210a/17, 210b/8, 211a/3, 211b/15, 220b/12, 222a/16, 225b/6, 240b/13

şimdiki z.+ da 20a/6

z.+ daki 128b/5, 141b/8

z.+ dan 6a/11, 66a/11, 229b/4

z.+ dan berü 47a/12, 231b/6

z.+ dan sonra 98b/7

z.+ dur 213a/5

ķutb-ı z.+ dur 8a/2

z.+ ı 143a/11, 213a/16

z.+ ıdur 227b/14

z.+ ımuñ 233a/9

z.+ ına dek 148a/16

z.+ ında 18a/11, 36a/6, 36a/9, 49b/7, 51a/6, 59b/1, 59b/2, 81a/2, 95b/13, 100a/8, 100b/14, 129a/16, 144b/17, 149b/16, 153b/12, 156b/4, 157b/6, 160a/12, 161b/12, 171b/5, 173a/12, 174b/2, 176b/1, 211b/11

z.+ ından 134a/16, 135b/15

z.+ ımuñ 181b/13

z.+ ların 214b/11

zamâne (Ar.) Devir, zaman

z. 6a/8

z.+ nüñ 198b/7

zamîn (Ar.) Kefil olan, tekeffül eden kimse, kefil

z. 15a/13

zamîr (Ar.) İç, derun; 2. Kalp, gönül

z.+ inde 193a/17

‘ayine-yi z.+ leri 162b/15

z.+ lerinde 105a/15

zamm (Ar.) Katma, ekleme

z.- ı hâile 20a/8

z.- ı sîn 188a/2

z.+ ı 40a/11

z. idüp 108a/4

zamme (Ar.) Arap ve Osmanlı

alfabesinde üstüne konduğu sessiz harfi u, ü sesiyle okutan (-û) şeklinde gösterilen hareke, ötre
z.+ siyle 147b/11, 155a/7

zân (Ar.) Sanı
z. 208b/3, 208b/4

zâniye (Ar.) Zinâ eden kadın
z. 73a/4
z.+ ler 199b/14
z.+ lerüñ 199b/15

zann (Ar.) Gerçeğini bilmeden ihtimal üzerine hüküm verme, bu yolda verilen hüküm, sanı
z. iderem 56a/10
z. iderüz 67b/9

zâr (Far.) Ağlayan, inleyen
z.+ ı 143a/13

zar zar (Far.) Ağlayarak, inleyerek
z. 150a/6

zarar (Ar.) Bir kimse veya şeyin sebep olduğu kayıp, kötü sonuç, zıyan; Bir malı mâliyetinden daha aşağıya satmaktan ileri gelen kayıp
z. 56a/2, 59b/10, 61a/16, 101b/7, 123b/2, 185b/9, 215b/1
z.+ dan 176b/16, 205a/10
z.+ dur 201b/15
z.+ ı 50b/9, 200a/11
z. iderin 110a/6
z.+ ları 175b/9

zararen (Ar.) Zarar olarak
z. 81b/11

zarb (Ar.) Çarpma, darp
z.+ a 203a/6
z. eylese 204b/5
z. iderdi 46a/12

zârî (Far.) Ağlama, inleme
z. kıldılar 146a/5
z. kılsunlar 55b/9
z. kılursız 146a/6

zarîf (Ar.) Davranışları, durumu insanda hoş bir etki bırakan, tavrı ve edâsı hoş olan, hoş giden
z. 159a/9, 163a/2, 164a/12
z.+ lerdür 174b/14

Zârü'l-ceyb Bir kadın adı
Z. 224a/7

zât (Ar.) Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse
z. 16a/7
hilye-yi z. 3a/5
z.- ı pāk 115a/5
z.+ ı 198b/6
z.+ ında 34a/5, 35b/7, 44a/16, 193a/5
z.+ yla 192b/10
z.+ lar 33b/15
z.+ ları 163a/1
z.+ larında 44a/14, 212a/9
z.+ larını 164a/12
z. ve şânlarına 19a/13
z. ve şânlarında 13b/1
zâtü'l-cihet z.+ ın 197b/11

zâviye (Ar.) Köşe
z.+ lerinde 2a/4

zâyi' (Ar.) Kayıp, yok olmuş, elden çıkmış (şey)
z. 151a/3
z. eylemezdür 151a/5

ze'am (Ar.) Hırs
z. 22a/8
z. eyleyüp 22b/9

zebânî (Ar.) Cehennemlikleri ateşe atmakla görevli melek, cehennem bekçisi
z. 179b/9

zeberced (Ar.) Cam parlaklığında, açık yeşil renkte tabî mağnezyum ve demir silikat, krizolit, olivin, perido
z. 72a/6, 72a/7, 131a/10

zebîh (Ar.) Kurban edilmiş veya edilecek hayvan.
z. olan 190b/16

zebîr (Ar.) Yazılı
z.+ üñ 118a/2

zebûn (Far.) Gücsüz, zayıf, âciz
z. 229b/12
z. olup 109b/3

zeheb (Ar.) Altın
z.+ e 169b/15

zehî (Far.) Ne güzel, ne hoş, ne iyi
z. 6a/11, 7b/3, 134a/10, 239b/9

zehir (Far.) Girdiği organizmada fizyolojik görevleri bozan veya yok ederek ölüme sebep olan madde, ağu, sem
z.+ lere 179b/2

zekât (Ar.) İslâm dîninin beş şartından biri olarak, sâhip olunan ve belli bir miktârı aşan mal ve paranın yoksullara dağıtılması gereken kırkta biri ve bunun yoksullara dağıtılması işi
z.+ in 113b/4

zeker (Ar.) Erkek, 2. Erkeklik organı
z.+ in 178a/13, 178a/17

zekî (Ar.) Çabuk anlayan, anlama yeteneği olan, zekâsı keskin (kimse)
z. 83b/13

zekî (Ar.) Temiz, hâlis, saf, iyi hal sâhibi
z. 179b/7

zelîl (Ar.) Aşağılanan, hor görülen (kimse), hakir
z. 1b/10, 22a/5, 52a/9, 125b/2
z.+ dür 228a/1
z.+ inden 220b/15
z. olup 52a/8, 117b/13

zellât (Ar.) Yanılmalar, hatalar
z. 52b/6

zamâyir (Ar.) Zamirler
mir'ât-i z. 9a/1

zemherir (Ar.) Karakış
z. 176a/15

zemîm (Ar.) Kötü, beğenilmeyecek (durum, davranış)
z. 193a/5

zemîn (Far.) Yer, mahal
z. 1b/1
eczâ-yi z. 25a/11
halk-ı z. 6a/11
küre-yi z. 2a/3
z.- i le'âfet 15a/13
vehilâfet-i rüy-ı z. 7a/8
z.+ e 180b/3
z. ü zamân 8b/6

zemm (Ar.) Kötülüğünü söyleme, yerme, çekiştirme; küçümseme
z. 109a/9, 115b/9
z.+ dur 43b/5
hicv ve z.+ e 43b/1
z. eyleyen 42b/7
z.+ i 194a/1
z.+ ine 16b/8, 78b/4
z.+ ini 195a/13
z. itdüğü 43b/4
z. itmek 43a/15
z. idüp 42b/9, 195a/4

zemm (Ar.) Çekiştirme
z.- i dâl 189b/9
z.- i sîn 188b/14, 189a/4, 189a/7, 189a/13, 189b/7
zemm ve'l-hak z. 240b/18

zımn (Ar.) İç taraf
z.+ inda 12b/2

zemzem (Ar.) Kâbe yanındaki meşhur kuyudan çıkan kutsal su
z. 77a/17
mâ-yi z. 191a/6

zemzem şuyu Zemzem suyu
z.+ nuñ 191a/4

zen (Far.) Kadın
z. 176a/9, 176a/13

zenbîl (Far.) Hasırdan veya hurma liflerinden örülmüş kulplu torba
z.+ i 177b/8

zenci (Ar.) Siyah ırka mensup (kimse), siyâhî
z.+ dūr 94a/15

zengî (Far.) zenci
z. 193b/16, 194a/6
z.+ ler 193b/11
z.+ lerden 193b/15
z.+ lerinden 193b/7
z.+ lerüñ 194a/1

zer (Far.) Altın
z.- i hâlişden 8a/14
z.- i hâliş 169b/8
z.- i hâlişden 6b/10
sîm u z.+ e 6b/7

zerâfet (Ar.) İncelik, zariflik, nezâket
z. 160a/14, 178b/11, 220b/7
z.+ leri 171a/5
z.- i mâddesiyle 33b/15

zerkeş (Far. + Far.) Altın tel yapan usta.
z. 100b/5

zerre (Ar.) Çok küçük parçacık
z. 199b/16, 205b/9, 205b/10, 209b/15

zerrîn (Far.) Altından yapılmış; altın gibi sarı ve parlak olan
z. 8a/16

zevâhir (Ar.) Dış görünüş, dış yüz
z. 30a/4
cevâhir-i z.- i şalavât 3a/4
cevâhir-i z.- i tardiye 3b/11

zevâl (Ar.) Yok olma, yok edilme, ortadan kalkma
z. 109b/7, 169a/2, 233b/17
z.+ den 169a/4

zevâyâ (Ar.) Zâviyeler
z.+ sında 9a/17

zevc (Ar.) (Kadına göre) Koca, eş
z.+ i 17b/2, 17b/3, 123b/8
z.+ üm 192a/3

zevce (Ar.) Bir erkeğin nikâhlı eşi, karısı
z. 189b/6
z.+ leri 90a/8
z.+ m 124a/12
z.+ mizi 147b/2
z.+ nüm 90a/9
z.+ sine 183b/16
z.+ sinüñ 214a/8
z.+ ye 214a/12

zevķ (Ar.) Hoşa giden bir şeyden duyulan beğenme duygusu
z. 170a/2, 231b/13
ehil-i z. 177b/3, 231a/6
z. idüñ 224a/3
z. ü şafâya 90b/1
z. ve şevķ 221b/7

zeyn (Ar.) Süs, bezek
z. 231a/11

zeyrek (Far.) Anlayışlı, akli başında, zekî, zîrek
z. 184a/7

zeyreklîk Zeyrek olma durumu
z. 184a/11

zeyt (Ar.) Zeytin yağı
z. 168a/14, 168a/16

zidd (Ar.) Nitelikleri, özellikleri ve durumları birbirine aykırı olan (şey), bir şeyin aksi, tersi, karşıt
z.+ idur 188b/7
z.+ ından 1b/12

zîmnen (Ar.) Açık açık değil üstü kapalı şekilde, dolayısıyla
z.+ dūr 96a/16

zî (Ar.) “Sahip, -li” anlamında ön ek
z.- yi ‘ aql 68a/7
z.- rûh olana 167b/2
z. - rûhdan 144b/2

- zi'l-mefâhir** z. 39b/13
zi'l-^çuqul z. 31a/8
- zindegâni** (Far.) Dirilik, canlılık
neqâve-yi eyyâm-ı z. 10a/3
- zū** (Ar.) ."Sâhip, -li" anlamında ön ek
zū-ḥaseb z. 207a/12
zū-neseb z. 207a/12
zū'l-uqūl ve'z-zekā z. 25b/9
zū'lfaḥām z. 2b/16
- zībā** (Far.) Süslü
nükte-yi z.+ dan 11a/11
- zihī** (Far.) Ne güzel, ne hoş, ne iyi
z. 2a/2, 218b/5
- zihn** (Ar.) Hâfıza, bellek; anlayış, kavrayış, akıl
z.+ i 162b/13
z.+ lerinde 171a/11
- zıkr** (Ar.) Sözüünü etme, ismini söyleme, anma; Allah'ın isimlerini (esmâ-yı hüsnâyı) söylemek sûretiyle yapılan ibâdet
z. 24a/10, 60b/12, 221a/6
z.- ı Allâhdan 83a/4
z. - i evşâf 6a/15
z.+ e 94b/7, 205a/16
z. eyledi 150a/4
z. eylese 203b/12
z.+ i 18a/8, 57b/2, 57b/4, 175b/8,
227b/9
z.+ inde 206b/2
z. itdi 146b/15
z. itdügi 130b/9
z. itdügimiz 163b/3
z. itdügin 120b/11
z. itdügün 120b/14
z. itdükde 85a/12
z. itdükleri 25a/3, 142b/15,
162a/13
z. itelüm 182a/8
z. ider 42a/12, 192a/15
z. iderler 56a/9
z. idicek 171b/17
z. itmek 157b/1, 206b/4
- z. itmişdür 19b/8, 100b/2, 127b/2,
135a/6, 147b/9, 149b/11, 149b/14,
160b/15, 189b/11, 190b/1, 190b/3
z. itmişlerdür 108a/8, 154a/9
z. idüp 125b/6
z.+ leri 83a/9
z. olan 106a/11, 117a/11, 135a/3,
160b/3, 160b/10, 181a/6, 184b/7,
196b/10, 216b/15
z. olunacak 57b/1
z. olunan 41b/8, 94b/3, 95b/11,
135a/9, 138a/5, 162b/4, 174b/12,
186b/16, 209a/7
z. olunandur 23b/4
z. olundu 40b/7
z. olunduḡça 75b/12
z. olunmaḡa 158a/11
z. olunmaḡla 169b/16
z. olunmamışdur 149a/13, 184b/9
z. olunmayacak 57b/2
z. olunmuş 80a/5
z. olunmuşdur 92b/6, 93b/3,
93b/17, 103a/16, 106a/8, 111b/10,
121b/8, 123a/5, 225a/15
z. olunmuşdur 100b/13, 140b/6,
146a/16, 156b/13, 220b/8
z. olunup 12a/12
z. olunur 118a/16, 135a/5
- zıkr'ullāh** (Ar.) Allah'ı zikretme,
Allah'ı anma
z. 53a/4
- zıll** (Ar.) Gölge
z.- ı zā'il 71a/13
- zillet** (Ar.) Aşağı olma, hakirlik, horluk
z. 54b/11, 107b/2
z.+ de 31a/2
z.+ den 194a/4
z.+ leri 175b/14
- zımmet** (Ar.) Bir kimsenin üzerine geçirdiḡi ve ödemeye mecbur olduḡu borç
z.+ ime 213b/10
z.+ imüzde 112a/12
z.+ ine 213b/10
z.+ inizde 112a/14, 112a/16
z.+ leri 231b/10
z.+ lerümüz 230a/2

z.+ lerine 230b/2

zinā (Ar.) Evlilik bağı ile bağlı olmayan kadınla erkek arasındaki cinsel ilişki, nikâhsız birleşme

z. 114a/17
z.+ dan 73a/8, 113a/4
z. eyleseler 199b/14
z. itdüñ 73b/9
z. ider 193b/17
z.+ sı 82a/12

zīnet (Ar.) Süs
z. 3a/6, 131a/8, 178b/1, 181a/2,
235b/11

z.- ı ħulq-i ' azīm 6b/17
z.- ı İslām 2b/9
z.+ den 181a/2
z.+ dür 168b/7
z.+ i 181a/4, 222a/9
z.+ inden 181a/3
z.+ le 179a/5
z.+ lenürem 180b/17
z.+ ler 211b/4, 237b/14
esbāb-ı z.+ ler 90a/3
z.+ lerden 237b/16
z.+ üñ 164a/14

zinhār (Far.) Sakın, aman, asla
z. 46b/13, 50a/8, 56b/6, 58a/1,
109b/7, 201a/17

zīrā (Far.) Çünkü, şundan dolayı
z. 30a/1, 33b/5, 34b/4, 39b/8,
40b/17, 41b/17, 55b/11, 56a/4, 56b/17,
63a/10, 63b/8, 71a/12, 72a/9, 74b/4,
75b/9, 80a/16, 80b/14, 82b/13, 84a/10,
85a/15, 90b/9, 92b/7, 93b/8, 95b/5,
96a/14, 101a/9, 101a/13, 106a/14,
109a/8, 109a/13, 110a/15, 111b/9,
113a/2, 119b/6, 121a/15, 121b/2, 123b/3,
128a/3, 132a/7, 132b/15, 134a/5,
135a/17, 136a/16, 137a/4, 139b/9,
153a/12, 163a/7, 163b/13, 164b/1,
164b/7, 164b/9, 167a/13, 169a/14,
176a/15, 176b/6, 177a/10, 182a/11,
182b/4, 182b/9, 182b/13, 183a/1, 183a/4,
183a/11, 184a/7, 185b/16, 187b/4,
188a/17, 190b/13, 193b/8, 195a/10,
195a/15, 198b/13, 199a/9, 199a/17,

200a/6, 202b/10, 206a/17, 211b/1,
212a/2, 213a/3, 214b/17, 224a/3, 224a/4,
225b/16, 229a/16, 233b/14, 234a/10,
234a/17, 236b/12, 239b/2, 240a/2

zīrā' (Ar.) Dirsekten orta parmak ucuna kadar olan uzunluk ölçüsü
z. 61b/4, 61b/5, 61b/6, 61b/13,
61b/14, 61b/15, 65b/11

zīrā ki (Ar.) Çünkü
z. 4b/5, 11b/8, 25b/1, 26a/14,
32b/12, 36a/8, 67a/6, 94b/6, 135b/12,
147a/10, 165a/17, 174b/1, 176b/9,
192a/16, 218b/1

zīrā' at (Ar.) Bitki yetiştirmek amacıyla toprak üzerinde yapılan çalışmaların bütünü, çiftçilik, tarım
z.+ e 192b/14

zīrve (Ar.) En yüksek nokta
z.- yi ulyāsın 164b/6

zīver (Far.) Süs
z. 2b/10
z.- i aḥsen-ı taḫvīm 6b/16

zīverīn (Far.) Süs
z. 1b/6

zīyā (Ar.) Işık
z. 56b/14, 166b/7
şiddet-ı z.+ sından 88b/12
z. vire 237a/9
z. virürdi 235b/7

zīyād (Ar.) Artma, fazlalık, ziyâdelik
z. 126b/16

zīyāde (Ar.) Fazla, çok
z. 20a/1, 26a/16, 30a/3, 30a/5,
34b/3, 36b/2, 38a/5, 39a/10, 42a/6, 50b/6,
61b/14, 68a/2, 69a/14, 73b/11, 79a/1,
80a/10, 80a/11, 88a/14, 88a/15, 92a/3,
92b/2, 95b/8, 99b/3, 99b/5, 99b/7,
103a/15, 106b/16, 108a/2, 115a/2,
117b/11, 118b/12, 120b/4, 120b/15,
126b/4, 165a/10, 166b/12, 173a/11,
173a/14, 176a/11, 176b/15, 177a/7,

177b/7, 177b/11, 177b/13, 179a/1,
181a/1, 181a/4, 183b/3, 183b/15,
187a/15, 193a/8, 195a/17, 195b/6,
195b/7, 200a/3, 202a/16, 210a/6, 210b/7,
214a/14, 216a/10, 219a/17, 220a/6,
222a/1, 222a/6, 222a/7, 222a/9, 227a/3,
227a/4, 230b/12, 231a/15, 232b/12
nürdan z. 165a/11
z.+ dür 69a/14, 106b/10, 107a/10,
169a/9, 170b/15, 172b/5, 176b/10,
235b/17
z. eyle 143a/5
z. eylesün 77b/13
z. idüp 110a/12
z.+ ler 221b/14
z. olan 16b/12
z. olunmuşdur 231b/3
z. olup 147b/6
z.+ ye 187a/2
z.+ yi 203b/1
z.+ yledür 88b/13

ziyâdelik Fazlalık

z.+ ine 201b/13
z.+ iñüz 150b/6

ziyâfet (Ar.) Misâfir dâvet edip özenli
biçimde ağırlama

z. etmek 40a/11

ziyân (Far.) Bir şey veya kimsenin
sebepl olduğu çıkar kaybı, zarar

z.+ a 205a/14
z. itmez 219b/1

ziyâret (Ar.) Bir kimseyi veya bir yeri
görmeye gitme

z. 236a/6
z.+ e 77a/7
z.+ e geldi 224a/14
z.+ ine 201a/8
z. itdi 224a/13
z. itdükçe 153b/4
z. itelüm 153b/3
z. ider 153b/2
z. iderdi 153a/13
z. iderin 139b/9
z. iderlerdi 153b/3
z. itmezsın 144a/5
z. idüp 134a/9

ziyâretgâh (Ar. + Far.) Saygı için veya bir
şey dilemek, sevap kazanmak gibi bir
amaçla gidilen kutsal yer, türbe
z. 134a/17, 139b/8

zü'afâ (Ar.) Zayıflar
z. 32b/1

zuby (Ar.) Ceylan
z. 215a/7, 223b/8

zuhûr (Ar.) Meydana çıkma, baş
gösterme, görünme
z. 12b/16
târîh-i z.- ı siyâhî 27a/14
z.+ da 23b/11
z. ider 177a/8, 224b/16
z. itse 193a/5

zulemât (Ar.) Karanlıklar, zulmetler
z. 67b/12, 67b/15, 69a/6, 71b/12,
218b/2
z.+ a 67b/14
z.+ dan 72a/12
z.+ uñ 67b/10, 68a/16, 71b/13

zulm (Ar.) Adâlete aykırı davranma,
hak edene hakkını vermeme, haksızlık,
adaletsizlik; eziyet, cevr, cefâ
z. 53a/15, 53a/16, 88b/8,
105a/11, 125a/15, 169b/13, 200a/10,
201b/3

z.- ı ' azîm 89a/17
z.- ı ' azîmdür 53a/14
z.+ den 118b/15
z.+ dür 53b/1, 53b/2
isnâd-ı z.+ dür 25b/16
z.+ e 91b/8
z. eylediler 225b/9
def -ı z. eylemek 52a/7, 52a/8
z. eylemez 114b/9, 205b/7
z. ider 203a/3
z. itmiş 87a/6, 214b/17
z. idüp 63a/7, 87b/12, 89a/5,
91b/6, 114b/3
z.+ le 112a/15
z. olmağ 111b/17
z. olunup 87a/17, 89b/13

ẓulmānī (Ar.) Karanlığa âit, karanlıkla ilgili, karanlık

ẓ.+ dūr 218b/1

ẓulmen (Ar.) Zulüm yaparak, zulüm yoluyla, haksızlıkla

ẓ. 85b/10, 85b/17, 89b/4, 204a/12

ẓulmet (Ar.) Karanlık

ẓ. 58b/12, 59b/11, 166b/8, 166b/9, 181b/12, 221b/11

ẓ.+ den 72a/2

ẓ.+ e 67b/8

ẓ.+ i 59b/8, 67b/8, 166b/10

ẓ.+ ine 66b/14, 209b/17

ẓ.+ ini 58b/8

ẓ.+ le 212a/8

ẓ.+ üñ 194b/6

zu‘m (Ar.) Zan, batıl zan, boş inanç

z. 188a/10

z. eyledi 109a/14, 188a/12

z.+ unca 168a/2

zūrķār (Far.) Kuvvetli

z. 13a/5

ẓurna (Far.) Özellikle davul ve dümbelekle çalınan, keskin sesli, kamaştan yapılmı üflemeli saz

ẓ.+ sı 70b/1

ẓurūb (Ar.) Kısa boylu ve şişman

ẓ.- ı emsāldendūr 127b/15

ẓurūf (Ar.) Zarflar

ẓ.+ unda 14b/15

zūhhād (Ar.) Zâhitler

z. 230a/16

zūhd (Ar.) Dünyâyâ rağbet etmeyip kendini ibâdete verme, nefsinin her türlü zevkten alıkoyup ibâdet yolunu seçme, perhizkârlık, takvâ

z. 184b/4, 230a/16

ehl-i z. 208a/1

erbāb-ı z. 138b/14

pādişāh-ı z. 7a/7

z. eyleyüp 55b/16

z. ve ‘işmet 5b/4

ẓühūr (Ar.) Meydana çıkma, baş gösterme, görünme

ẓ. 96a/17, 160a/11

ẓ.- ı dīn 105a/3

muḳtaẓā-yi ẓ.- i esrār-ı şifāt 2b/3

ẓ. etse 88b/5

ẓ. eyledi 15a/10, 204a/1

ẓ. iden 37a/7

ẓ. itmek 37a/6

dā‘ iye-yi ẓ. itmiş 11b/2

ẓ. itmişlerdür 212a/8

ẓ. idüp 36b/8, 109a/14, 184b/3,

187b/11

zūkūr (Ar.) Erkekler

z. 182b/15

zūl (Ar.) Horluk, hakirlik, alçalma

z. 60b/1

zūlāle (Ar.) Zūlāl (içilmesi güzel, saf su) kelimesinin müennes şekli

şeyḫ-ı z.- yi şafiye-yi şāfi-yi enbiyā 19a/17

zūlf (Far.) Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi

z.+ i 209b/16

z.+ idür 223a/6

z.+ lerini 181b/2

zūmre (Ar.) Topluluk, grup, cāmia, sınıf serdār-ı z.- yi du‘ātü’l-felāḫ

138b/14

z.- yi efrād-i beşeriyetden 7b/16

z.- yi evliyānuḫ 2b/17

z.+ sı 87a/9

z.+ sine 228a/17

z.+ sinüñ 36a/13, 156a/17,

182a/16

zūrriyāt (Ar.) Nesiller, soylar, zürriyetler

teẓā‘ if-ı z.+ dan 12b/10

ẓ.+ imuz 35a/7

ẓ.+ indan 21b/15

ẓ.+ indandur 19b/2, 36a/8

ẓ.+ ını 22a/5

zürriyet (Ar.) Nesil, soy sop, döl
z. 90b/13, 188a/3, 192b/9
z.+ i 21b/1, 160b/3
z.+ inden 163b/4
z.+ ine 21b/11, 35a/6
z.+ ini 2a/3
z.+ iñden 22b/5
z.+ iñüz 90b/8
z.+ lerinde 195b/2
z.+ lerinüñ 231b/7
z.+ üm 21a/15
z.+ üñ 34b/4

2. ÖZEL ADLAR DİZİNİ

Ābā el-hüseyn

Ā. 76a/1

Ābā Hureyre

Ā. 83a/7, 83a/11, 83b/1

Ābā Sa'īd

Ā. 83b/11

Ābādī

Ā. 196b/5

‘Abbās

‘A. 128b/10
ḥazret-i ‘A. 128b/9

‘Abbas bin ‘Abdül-ṭalib

‘A.+ den 76a/9

‘Abbās bin el-mu‘taşım

‘A.+ dur 158a/8

‘Abbās bin Ḥamza el-Nişābūrī

‘A. 85b/12

‘Abbās bin Mālīk

‘A. 85b/6

‘Abbās bin Muḥammed bin ‘Alī bin

‘Abd’ullāh bin ‘Abbās

‘A.+ dur 158a/4

‘Abbāsī

ḥalife-yi ‘A. 158a/5

‘Abbāsiye

ḥalife-yi ‘A. 88b/5

ḥulefā-yi ‘A. 186b/13

ḥulefā-yi ‘A.+ den 186b/5

ḥulefā-yı ‘A.+ dendür 157b/5

ḥulefā-yı ‘A.+ nünj 18a/9

‘Abbūd

‘A. 196b/8

‘Abdu’l-‘azīm

‘A. 205a/4

‘Abdu’l-berr bin eş-şıḥne

‘A. 171b/7

‘Abdu’l-ferāme

‘A. 174b/9

‘Abdu’l-kāhir

‘A. 137b/16

‘Abdu’l-laṭīf bin Cār’ullāh el-Ḥanefī

‘A.+ niñdür 212a/5

‘Abd’ullāh

‘A. 3a/11, 51b/12, 108a/8,
141a/11, 148b/10, 152b/13, 160a/2,
160b/6, 160b/8, 160b/9, 161a/17,
195b/13, 196a/15

‘A.+ dan 160a/12

‘A.+ dur 160a/17

‘A.+ uñ 160b/4

‘Abd’ullāh bin Hişām

‘A. 79b/14

‘Abd’ullāh Ezanī

‘A.+ den 141a/10

‘Abd’ullāh bin Büreyde

‘A.+ den 141b/4

‘Abd’ullāh bin ‘Abdü’l-muṭṭalib

‘A. 154a/12

‘A.+ dür 162a/7

‘A.+ ünj 152b/2, 152b/12

‘Abd’ullāh bin ‘Āmir

‘A. 157b/11

‘Abd’ullāh bin Ca’fer

‘A. 160a/8

- ‘Abd’ullāh bin Ca‘fer bin ebū Ṭālib
‘A.+ den 168a/7
- Abd’ullāh bin ebū ‘Amrū bin ‘Abd’ullāh
el- maḥzūmī
b.+ nūḡ 156b/8
- ‘Abd’ullāh bin ebū Bekr
‘A.+ üḡ 194b/13
- ‘Abd’ullāh bin el-mübārek
‘A.+ den 103b/14
- ‘Abd’ullāh bin Ḳays bin ‘Abd’ullāh bin
ez-zübeyr
‘A.+ dūr 157b/10
- ‘Abd’ullāh bin Mālik bin Ḳays bin Gā’iz
‘A.+ den 148b/9
- ‘Abd’ullāh bin Mes’ūd
‘A. 145a/14
‘A.+ dur 105b/13
- ‘Abd’ullāh bin ‘Ömer
‘A. 58b/4, 145a/14
‘A.+ den 35b/15, 38a/9, 51b/11,
202b/12
- ‘Abd’ullāh bin Hişām bin Yūsuf
‘A.+ dan 79b/11
- ‘Abd’ullah bin Ziyād
‘A.+ dan 85a/17
- ‘Abd’ullāh el-fitūmī
‘A. 235a/11
- ‘Abd’ullah ibn-i ‘Abbās
‘A.+ dan 21a/11
- ‘Abd’ullāh Ḥamza bin Mūsā bin Ca‘fer
bin İbrāhīm
‘A.+ dūr 157b/13
- ‘Abd’ullāhu’s-sülemni
‘Aḳabbeh ibn-i ‘A.+ den 40a/17
- ‘Abdu’l-melik bin Ḥabīb
- ‘A.+ den 183a/12
- ‘Abdu’l-melik bin Eşma‘ī
‘A.+ den 87b/14
- ‘Abdu’l-melik bin Mervān
‘A. 161b/12
- ‘Abdu’l-muṭṭalib
‘A.+ üḡ 137a/11
- ‘Abdu’l-vahāb bin İbrāhīm bin
Muḥammed ‘A.+ dūr 158a/7
- ‘Abdu’l-vāhid bin Emīn
‘A.+ üḡ 156b/7
- ‘Abdu’n-nāfi bin ‘Arāk
‘A. 173b/15, 234b/5
- ‘Abdu’n-nāsiḡ ibn-i ‘Erāk
‘A. 42a/3
- ‘Abdu’r-rāfi bin ‘Arāk
‘A. 238a/15
- ‘Abdu’r-raḡmān
‘A. 21a/9, 75a/7, 75a/13, 147b/15
- ‘Abdu’r-raḡmān bin ‘Avf
‘A. 75a/2
‘A.+ dur 105b/14
‘A.+ uḡ 147b/13
- ‘Abdu’r-raḡmān bin Cābir
‘A. 40a/14
- ‘Abdu’r-raḡmān bin Sa‘d
‘A. 131b/13
- ‘Abdu’r-rahīm bin Yez’id bin Cābir
‘A.+ den 39b/14
- ‘Abdu’ş-şāliḡ
‘A. 51b/13
‘A.+ dūr 96b/16
- Ābi İmāme
Ā.+ den 85b/13

‘Abīd’ullāh

‘A. 124a/2, 124a/6, 124a/15,
127b/6, 152b/7

‘Abīd’ullāh bin ‘Amrū bin Zahīr

‘A.+ den 124a/10

‘Abīd’ullāh bin Hāceş

‘A. 124a/1, 127b/5

‘A.+ i 124a/13

‘Abīd’ullāh bin Zeyd

‘A. 152b/6

Abūzer Ğaffārī

A. 202a/7

Ādābü’l-mürīdīn

Ā. 137b/15

Ādem (Ar.) İlk yaratılan insan ve ilk peygamber

Ā. 16a/9, 20b/3, 23b/10, 25a/8,
27a/4, 33a/9, 64b/17, 75a/16, 110a/13,
116a/16

Ā.- ı şafī 34b/9

cūd-ı Ā.+ de 27a/13

benī Ā.+ den 19b/12

hāzret-i Ā.+ i 2a/2

Ā.+ ler 170a/15

Ā. ve Hāvvadan 29b/1

‘Adiyy bin Nazale

‘A. 133b/15, 134a/5

‘Adüvv’ullāh

‘A. 28a/8

‘Adüvv

‘A.+ den 59b/10

‘Afikū’s-selmānī

‘A. 225b/7

Ahmed

A. 113a/17

Ahmed bin ‘Abdü’l-melik

A.+ dür 158a/1

Ahmed bin el-fakīh el-mü’ellif

A. 91b/4

Ahmed bin Hanbel

A. 203a/7, 204b/15

Ahmed bin Muhammed bin Şālih el-mahzūmī

A.+ dür 158a/2

Ahmed bin Rāfi‘ bin Mekis

A. 201b/10

Ahmedī

burhān-ı şerī‘ at-ı A. 9b/2

‘Āişe

‘Ā. 87b/16, 96b/17, 97a/1,
97a/15, 97b/2, 97b/9, 98a/3, 98b/1, 98b/5,
99a/3, 99a/4, 131a/3, 133b/11, 162a/8,
190a/6, 193b/13

hāzret-i ‘Ā. 156b/11

‘Ā.+ den 98a/17

hāzret-i ‘Ā.+ den 98a/3, 203a/7

‘Ā.+ nün 87b/17

hāzret-i ‘Ā.+ nün 155a/3, 190a/5

‘Aqabbeh ibn-i ‘Abd’ullāhu’s-sülemni

‘A.+ den 40a/17

Alaaddīn Mes‘ūd

A. 106b/11

‘Alī

‘A. 6a/1, 45b/7, 66b/15, 72a/4,
75b/17, 76a/2, 80a/10, 80a/11, 80a/16,
82a/6, 82a/11, 108a/5, 137a/12, 138a/8,
188b/12

‘A. kerem’ullāh veche 66a/4,
72a/14, 76b/10,

‘A. kerem’ullāh vecheden 49b/14,
58b/1, 66a/11

‘A. kerem’ullāh vechenün 80a/8

‘A. kerem’ullāh vechehu 45a/14

hāzret-i ‘A. 74b/16, 137a/15,
137b/1, 148a/6,

hāzret-i ‘A.- yi enşārdan 75b/16

‘A.+ den 82a/7

hāzret-i ‘A.+ den 45a/14, 45b/6,
80a/9, 201a/14

- hazret-i 'A.+ ye 137a/12
- 'Alī bin Ahmed bin Muḥammed eş-şehīr
'A. 14a/14
- 'Alī ibn-i ebi Ṭālib
'A. 145a/13,
- 'Alī ibn-i 'Abdu'r- ra'ūf
'A. 240b/14
- 'Alī bin 'Abdu'r- ra'ūf el Ḥabeşī
'A. 9a/5
- 'Alī bin ebū Ṭālib
'A. 75b/14, 76b/7
imām-ı 'A. 137b/17
'A.+ den 165a/16
hazret-i 'A.+ e 131b/4
- 'Alī bin el-ḥüseyn
'A. 186b/9
- 'Alī bin el-ḥüseyn bin 'Aliyy ebū Ṭālib
hazret-i 'A.+ dür 185b/1
- 'Alī bin Ḥüseyn
'A.+ den 135b/9
- 'Ali el-itlāk
'A. 190b/12
- 'Alī ibnü'r-rūmī
'A.+ nüñ 95b/15
- 'Amāret bin ebī Mu'ayt
'A. 108a/6
- Āmine
Ā. 152b/14
- 'Āmir bin Rebī'a
'Ā.+ dur 106a/2
- 'Ammār bin Ḥafş bin 'Amrū bin Sa'd
'A. 131a/17
'A.+ dan 131a/16
- 'Amr
'A. 112a/4, 112a/8, 112a/9,
- 112a/13, 112a/17
- 'Amrū
'A. 101b/7, 101b/9, 101b/16,
112a/4, 112b/2, 115b/8, 115b/13,
115b/17, 116b/17, 117a/4, 117b/10
- 'Amrū bin el-'āş
'A. 101a/12, 101b/5, 101b/12,
108a/6, 110b/17, 111a/4, 111a/9, 117b/6
'A.+ a 115b/6
- 'Amrū bin Şerahīl
'A. 93b/3
bent-i 'A. 191b/5
- 'Amrū bin Ümeyye
'A. 118a/14, 124a/7, 129b/2,
129a/17, 130a/3
'A.+ dür 129b/7
- 'Amrū bin Ümeyyetü'z-zemrī
'A. 124a/7, 128b/17
- 'Amrū ibnü'l-'Āş
'A.+ dur 157b/8
- 'Arāis
'a. 51b/11
- 'Arāk
'I.+ a 72a/13
- Arfaḫşād
A. 21b/7, 21b/8, 21b/10
A.+ uñ 21b/13
- 'Asākir
imām ibn-i 'A. 39b/13, 184a/12
- Aşḫame bin Ebcār
A.+ dan 120b/1
- Aşma'ī
A. 188b/13
A.+ den 184a/12
- 'Aṭā
'A. 155a/14

- ‘**Aṭā bin ebū Rebāh**
 ‘A. 103b/10
 ‘A.+ dan 150b/3
- ‘**Aṭā bin Rebāh**
 ‘A.+ dan 39b/5
- ‘**Aṭā ibn-i Yesār**
 ‘A.+ dan 199b/11
- ‘**Aṭā-yı Ḥorāsānī**
 ‘A. 155a/13
- ‘**Aṭā ibn-i Rebāh**
 ‘A.+ dan 155a/13
- ‘**Āṭife**
 ümm-i ‘Ā.+ dūr 172a/3
- ‘**Attab**
 ‘A.+ a 29a/6
- ‘**Attāb bin Esīd**
 ‘A. 29a/1
- ‘**Aza ibnü’s-sā’ib**
 ‘a.+ den 82b/7
- Bahā’d-dīn zāde**
 B. 37b/2
- Bāṭil ebu’l-ḥasan**
 B. 14a/14
- Beḡavī**
 B.+ de 133b/13
 B.+ nūḡ 121b/7
- Besāṭī**
 B. 149b/14
- Besbāse**
 B. 188a/9
- Bilāl**
 B. 29a/1, 39b/11, 40a/6, 42b/12,
 42b/14, 140a/1, 141a/11, 141b/7,
 141b/11, 141b/15, 141b/16, 142a/1,
 142a/3, 142a/12, 142a/14, 143a/16,
 143b/1, 143b/4, 143b/5, 143b/7, 143b/11,
 143b/13, 143b/14, 143b/15, 144a/4,
 144a/5, 144a/12, 144a/15, 144b/14,
 145b/1, 145b/5, 145b/9, 146a/3, 146a/5,
 146b/5, 146b/9, 147b/3, 147b/7, 233a/14,
 233b/6, 233b/8
 ḥazret-i B. 131b/7, 138b/15,
 139a/3, 139b/13, 140a/4, 142b/1,
 143a/11, 143b/17, 144a/2, 144a/8,
 145a/5, 145a/9, 146a/9, 146b/1, 146b/7,
 147a/1, 147a/17
 B.+ den 140b/3, 145a/17
 rivāyet-i B.+ den 145a/12
 B.+ dūr 39b/17, 145b/11
 ḥazret-i B.+ dūr 140b/16,
 140b/17, 197a/17
 B.+ e 140a/14, 140a/15, 142a/1,
 142a/11
 ḥazret-i B.+ e 143a/16, 144a/11
 B.+ i 139a/17, 139b/1, 139b/7,
 139b/8, 140a/6, 140a/13, 140b/5,
 140b/13, 141b/6
 ḥazret-i B.+ i 29a/11, 142b/5
 B.+ le 141a/11
 B.+ üḡ 95b/6, 139b/4, 140a/6,
 140a/12, 143a/3, 145a/7, 147a/11, 147b/4
 ḥazret-i B.+ üḡ 147a/9, 155a/8
- Bilāl bin Ḥamāme**
 B. 138b/16
- Bilāl el-Ḥabeṣī ibn-i Rebāh**
 ḥazret-i B. 138b/16
- Bisāṭī**
 B. 188b/10
- Buḡārī**
 B. 19b/16, 37b/12
 B.+ de 72b/13
- Bürde**
 B. 189b/11
- Cābir**
 C. 133a/13, 135a/10
 ḥazret-i C. 133a/4
 C.+ den 132a/5, 201b/15
 ḥazret-i C.+ den 132a/1, 133a/13
- Cābir bin ‘Abd’ullāh**

C. 74a/8, 145a/14
hazret-i C. 35b/9
C.+ dan 74b/5, 135a/10, 156b/10

Cābir bin Semure

C.+ den 165a/9

Cabra' il

C. 29a/4

Ca' fer

C. 34a/14, 110b/13, 111a/7,
111b/12, 111b/14, 112a/4, 112a/5,
112a/11, 112b/17, 113a/1, 113b/12,
114a/9, 114b/11, 114b/12, 114b/14,
114b/17, 115a/2, 116a/11, 116b/6,
116b/12, 119b/8, 120a/11, 120a/14,
121b/9, 122b/5, 122b/10, 122b/11,
122b/16, 137b/4, 137b/11, 138a/1,
138a/3, 138a/4, 158a/5, 158a/6, 160a/5
hazret-i C. 122a/9, 137b/9
C.+ den ötüri 168a/13
C.+ dür 157b/16, 160b/1
C.+ e 112b/13, 114a/7, 115a/7,
137b/8, 138a/3, 160b/7
C.+ i 119b/8, 122b/16
hazret-i C.+ i 125a/10
C.+ in 17a/15
C.+ üñ 121b/14
hazret-i C.+ üñ rağıya'llāhu' anh
160a/15

Ca' fer bin 'Abd'ullāh el-enşārī

C. 83b/15

Ca' fer bin ebū Tālib

C. 100a/8, 104a/17, 106a/17,
110b/6, 120a/10, 137a/14
C.+ den 183b/6
C.+ üñ 160a/2, 168a/11

Ca' fer bin İsmā' il bin Mūsā bin Ca' fer

C.+ dür 157b/12

Ca' fer bin Muḥammed

C.+ den 137a/9

Cāmi' ü'ş-şahīḥ

C.+ de 94b/15

Cāmi' ü'ş-şıgar

C. 199b/4

C.+ da 148a/17, 154a/6, 165a/8,
201b/3, 202b/8

C.+ ında 168a/6

Celalu'd-din es-suyūḫī

C. 19b/7, 92a/2

eş-şeyḫ C. 14a/7

Cemāleddin bin Mollazāde

C. 228a/3

Carir bin 'Ömer el -ḥumeynī

C.+ nüñ 74b/13

Cevher

C. 227a/1

Cumhure

C. 20a/7

Cübeyr bin Nüfeyr

C. 149b/4

Daḥḥak bin Müzāḥim

D. 58b/5

Dāvūd

D. 51b/4, 51b/5, 51b/7
D. peygamber 52b/1, 52b/3
D. peygambere 52b/2
D.+ da 182b/7
D.+ dan 51b/5

Demāmini

D.+ nüñdür 223b/4

Dürer-i Münteşire

D. 145a/8

ebi'l-ḥasan 'Alī bin Ahmed bin Meḥammed eş-şehīr bā bin el-fakīh

e. 14a/14

Ebrehe

E. 124b/13, 125a/3, 126a/17,
126b/1, 126b/5, 154a/10
E.- yi mezkûre 127a/3

- E.+ nüñ 127a/14, 127a/16
E.+ ye 125a/8
- ebū Ca' fer el-menşūr**
e.+ uñ 158a/5
- ebū el-Miḳdām**
e.+ dan 86a/5
- ebū el-Meḫāmed imām Muḫammed el-gazālī**
e. 146a/2
- ebū 'Abbās**
e. 93b/7
- ebū 'Abd'ullāh**
e.+ dur 139a/5
- ebū 'Abd'ullāh el-feyyūmī**
e. 175a/11, 236a/16
- ebū 'Abdu'r-raḫmān**
e. 127b/3
- ebū 'Abīde**
e. 138a/10
- ebū 'Amrū**
e. 156b/9
e.+ dan 97a/11
- ebū Bekr**
e. 97b/11, 97b/16, 140a/14, 140b/2, 140b/5, 143b/1, 143b/4, 143b/7, 143b/13, 143b/16, 144b/12, 145b/10
e.+ e 55a/15
ḫāzret-i e. 143a/16, 143b/9, 144b/8, 145b/1, 153b/1, 194b/15, 201b/8
e.+ den 156a/13
e.+ den şonra 131b/11
e.+ üñ 131b/10, 143a/15
- ebū Bekr bin Düreyd**
e. 99a/15
- ebū Bekr bin 'Ayyāş**
e. 92b/17
- ebū Bekr eş-şiddīḳ**
- e. 145a/12
ḫāzret-i e.+ dan 201b/8
- ebū bekr ibnü'l-enbārī**
e.+ den 99b/8
- ebū bekr Şiddīḳ**
e. 55a/11, 78b/6
ḫāzret-i e. 148a/13
ḫāzret-i e.+ uñ 139a/5
- ebū Beşīr**
e. 97b/10
- ebū Büreyde**
e. 136b/4
- ebū Ca' fer el-menşūr**
e.+ uñ 158a/5
- ebū Cehl**
e. 58a/6, 66b/8
- ebū Dāvūd**
e. 96b/8, 130b/12, 131a/2
- ebū Dāvūd es-sicistānī**
e. 127b/3
- ebū Dāvūd es-sicistānī**
e. 96b/8
- ebū'd-derdā**
e. 182b/1
- ebū el-miḳdām**
e.+ dan 86a/5
- ebū Ḥālīd**
e. 156a/10
- ebū Ḥayyā**
e.+ nuñ 189a/6
- ebu Ḥāzīm bin Dinār'ül-a' rec**
e. 170b/5
- ebū Hureyre**
E. 21a/4, 30b/10, 38b/17, 40b/8, 72b/13, 75a/1, 79b/6, 156b/16, 156b/17,

- 157a/3,
157a/7
nefs-i E. 39a/1
E.+ den 20b/14, 83a/2, 85a/10,
85b/8, 133a/8, 142a/10, 154a/6, 156a/14,
156b/15, 200b/16, 204a/11, 204a/14
- ebū İmāme**
e. 86a/17
- ebū 'İsā er-Ramadī**
e. 130b/12
- ebū 'İsā et-Tirmizī**
e. 203a/7, 203b/7
- ebū İshāq Aḥmed bin Muḥammedü's-
sa'lebi**
E. 51b/10
- ebū'l-'abbās Aḥmed bin 'abdü'l-melik et-
Tenūhī el-Ḳatarī**
e. 14a/11
- ebū'l-'abbās el-müberrid**
e. 186b/4
- ebū'l-'āş**
bint-i e. 123b/15
- ebū'l-hüb**
e.+ uñ 152a/12
- ebū Laḳīt**
e.+ dür 148a/15
- ebū Mensūru'l-ḥummādī**
e. 51a/3
- ebū Meysere**
e. 92b/1, 93a/9
- ebū Musā el- eş'arī**
e. 25a/5, 93a/5
e.+ den 37b/12, 204b/7
- ebū Na'im el-işfahānī**
e. 148b/16
- ebū'n-necīb**
- e. 137b/16
- ebū Sa'id el-ḥuzrī**
e. 145a/15
e.+ den 203b/9
- ebū Selem bin 'Abdü'l-esed**
e.+ dür 105b/17
- ebū Selmā**
e. 161b/7
- ebū Sufyān**
E. 123b/13, 125b/9, 127b/12,
127b/13, 128a/9, 128a/12, 128b/2,
128b/7, 128b/15
ümm-i Ceybe bint-i E. 123b/7
ümmü'l-ḥabībe-yi bent-i E. 17b/2
E.+ a 128b/13
E.+ ı 128b/11
E.+ uñ 128b/17, 129a/1
- ebū Ṭalib**
e. 17a/15, 104b/16
ibn-i e. 145a/13
- ebū 'Ubeyde bin el-cerrāḥ**
e. 140b/12
e.+ dan 156a/13
- ebū Ümāme el -**
e.- bāhilīden 103a/17
- ebū Yusûf**
e.+ uñ 190b/2
- ebū'z-zenād**
e. 184a/13
e.+ dan 184a/13
- ebū Zeyd**
e. 156a/11
- ed-dimaşkı**
e. 232a/12
- el-bedrü'l-munir el- fazilü'l-faşil binü'l-
ḥakḳü'l Bāṭıl**
e.- 14a/13

- el-berā bin ‘Āzib**
e. 145a/15
- el-Ġaffar**
e.+ dan 78a/3
- el-imām el-mevlā el-‘allāme ve’l-hümāmü’l fahāme İmām ebü’l-Ferec ibnü’l-Cevzī**
e. 14a/17
- el-imām ibnü’l-hümām**
e. 123a/5
- el-melikü’l-mensürü’l-muzaffer**
e. 6a/4
- el-merhūmü’l-mebrürü’s-sultān**
e. 6a/3
- el-Muttafī el-Āmir’ullāh**
e. 158a/8
- Emīne**
e. 152b/3
E. 152a/4
E.+ den sonra 153a/12
e.+ dūr 152a/10
- Emīnü’l-Habeşī**
e.+ dūr 156b/7
- Enes bin Mālik**
E. 79a/6, 79a/10, 88b/6
E.+ den 40a/1, 79a/16, 96b/9, 96b/13, 146b/15, 148b/1, 150a/3
- Enmüzec**
E. 152a/8
- Erihā bin Aşhame**
E.+ yi 121a/13
- Esmā bint-i ‘umeys**
E. 106b/1, 122a/10, 135b/1, 135b/11, 136a/6, 160b/9, 161a/17
E.+ den 135a/14
E.+ dendür 160a/16
- eş-şeyhü’l-‘arif**
e. 137b/16
- eş-şeyhü’l-imām el-fakīh el-fazıl ve’l-vera‘ ez-zāhid el-muḥaddeşü’l-kāmil**
e. 14a/10
- eṭ-ṭayyibe**
e. 119a/6
- Eyyüb**
E. peygamber 50b/17
E. peygamberüñ 78b/13
- Eyyüb bin Melik**
E. 85a/9
- Eyyüb bin Müdrik**
E. 84a/17
- Eyyüb Saḥtiyānī**
E.+ den 135b/14
- eż-zühri**
e 118a/14
- Ezhārü’l-‘urüş**
e. 72b/10, 100b/9, 103b/9, 107a/4, 117b/3, 121b/8, 130a/14, 130b/16, 131a/10, 132a/9, 132b/12, 151b/11, 157a/11
e.+ da 101a/17, 132a/2, 134b/16, 149b/11, 155a/3, 158a/9, 178b/2
e.+ unda 97a/13, 136a/15
- Ezhārü’l-‘urüş fi Aḥbārü’l-ḥubüş**
e. 14a/9
- Fāṭma**
na‘ ş-ı f.bint-i Resül’ullāh 135b/10
ḥazret-i f.+ nuḡ 137a/13
f.+ ya 137a/13
- Fetāvā-yi Bezzāziyye**
F.+ de 192a/14
- Fethü’l-Bārī**
F. 19b/16
- Fethü’l-Ḳadir**
f. 123a/5

Feyyūmī

F. 42b/7, 42b/8

Fününü'l-efnān

F. 94a/3

Fütūh-ı Mıṣır

F. 21a/10

Ġarībū'l-muṣannef

Ġ. 138a/11

Ḥacerū'l-ʿaṣḳalānī

Ḥ. 19b/16

Ḥadice

Ḥ. 152b/5

Ḥafṣa bint-i ʿÖmer

Ḥ.+ den 156a/16

Ḥālid

Ḥ. 162a/4
ümm-i ḥ. 94b/16, 95a/5, 95a/6
ümkiye bint-i ḥ.+ dür 162a/1

Ḥālid bin el-cevādī

ḥ.+ dür 149b/7

Ḥālid bin el-velid

ḥ. + e 101b/17
ḥ.+ i 143b/10

Ḥalid bin er-rabʿī

ḥ. 52b/7

Ḥālid bin Saʿid

ḥ. 125b/13, 126a/15
ḥ.+ e 126a/10

Ḥālid bin Saʿid bin el-āṣ

ḥ. 125a/4
ümm-i ḥ.+ dan 94b/15
ḥ.+ dur 107a/6

Ḥālid bin Saʿid bin el-ʿazū'l-emevī

ümm-i Ḥālid bint-i Ḥ.+ dür
161b/17

Ḥām

Ḥ. 20b/8, 20b/9, 20b/12, 20b/16,
21a/2, 21a/5, 21a/12, 21b/16, 22a/10,
22b/7, 26a/5, 34b/4, 36b/15, 58a/17,
217a/3

evlād-ı Ḥ. 36b/16, 219b/2

nuṭfe-yi Ḥ. 26b/13

Ḥ.+ a 21b/16, 22a/4, 22b/5,
22b/11, 26a/1

aṣlāb-ı evlād-ı Ḥ.+ a 16a/9

zamān-ı Ḥ.+ a 27a/14

Ḥ.+ ı 22a/4

Ḥ. oğulları 23a/6

Ḥ.+ uṅ 19b/3, 21a/8, 22a/15,
22a/17, 23a/9

Ḥām bin Nūḥ

Ḥ. 170b/8, 19b/2

Ḥ.+ a 19b/13, 20b/3

Ḥamza

Ḥ. 137a/10

ḥazret-i Ḥ. 152a/13

**Ḥāriṣ bin Ḥatīb bin el-ḥāriṣ bin
Muʿammer el-cumaḥī el-Ḳureṣī el-Mekkī**

Ḥ. 161a/8

Ḥāriṣ bin Ḥālid

Ḥ.+ üṅ 162a/9

Ḥāriṣ bin Hüṣām

Ḥ. 29a/3

Ḥasan

Ḥ. 83b/12

Ḥ.+ dan 86a/6

Ḥasan bin Muḥammed

ḥ. 57b/9

Ḥasan bin Muḥammed el-ġazī el-ṣāfi

ʿallāme-yi ḥ. 165b/7

Ḥatīb Baġdadī

Ḥ. 20b/5

Ḥatīb bin ʿAmrū

Ḥ. 106a/7

- Ḥ.+ dur 106a/3
- Ḥaṭīb Tebrīzī**
ḥ.+ nūḡ 161b/15, 162a/4
- Ḥaṭībū'l-medīne**
Ḥ. 235a/2
- Ḥavva**
Ādem ve Ḥ.+ dan 29b/1
- Ḥāzım bin el-Ġazāl**
Ḥ.+ dan 135b/13
- Ḥıfş bin Ribāc bin Ġıyāş**
ḥ.+ dan 137a/9
- Ḥıṭṭī**
ḥ. 20a/6
- Ḥızānat-ı celāliyye**
ḥ. 183a/5
- Ḥızır**
Ḥ. 68a/15, 68b/5, 68b/6, 68b/8,
68b/13, 68b/17, 71a/6
Ḥ.+ a 68b/1, 68a/9
- Ḥızır**
Ḥ. 71a/11, 71b/1, 71b/2, 71b/11
Ḥ.+ a 71a/10
Ḥ.+ dan 71b/10
- Hıbbet'ullāh bin İbrāhım bin el-mahdī**
h.+ dūr 158a/6
- Hidāye**
h. 189a/3, 190b/1
nām-ı h. 123a/5
- Hilāl**
h. 80a/6, 80b/2, 178b/10,
226a/12, 235b/6
- Hilāl bin cevīreye**
h. 82b/7
- Hişām**
H. 186a/17
- Hişām bin 'Abdu'l-melik**
H. 185b/14
- Hişam bin 'Adiyy**
H.+ den 134b/2
- Hişām bin Muḥammed bin eş-şā'ib**
H. 194b/10
- Ḥuzeyfe**
H. 200b/8
- Ḥüsn Başrı**
Ḥ. 63b/13, 80a/1
- İbn-i 'Arāk**
i.+ uḡdur 238b/7
- İbn-i Asākır**
i. 72b/9, 134b/2
- İbn-i Benātiḥ**
i. 235b/12
- İbn-i CerİR**
i. 22a/7
- İbn-i Cevzī**
i. 23a/13
- İbn-i Dāvūd el-kilānī**
i. 232b/7
- İbn-i Derİd**
i.+ üḡ 20a/17
- İbn-i Dihye**
i. 99b/15
- İbn-i ebū Ḥātım**
i. 45b/2, 45b/4, 45b/6
- İbn-i ebū Ḥātım**
i. 93a/1
- İbn-i ebū Ṭālib**
i. 145a/13
- İbn-i Ḥallikān**

- i. 185b/12
- ibn-i Hām**
i. 22a/13
- ibn-i Hāmid**
i.+ den 22a/7
- ibn-i Hāzım**
i.+ dan 147a/7
- ibn-i İshāk**
i. 22a/8
- ibn-i Kays**
i. 28a/14
- ibn-i Kuteybe**
i. 51b/9, 99a/16
- ibn-i Māce ‘Āiŝe**
i. 131a/2
- ibn-i Merdūye**
i. 45b/3
- ibn-i Mes‘ūd**
i. 106b/13
- ibn-i Mollā Cāmi**
i. 227a/1
- ibn-i Mu‘ammer**
i. 237a/11
- ibn-i Müseyyib**
i. 51a/7
- ibn-i ‘Abbās**
i. 30b/8, 64b/13, 78b/10, 92a/10, 92a/13, 92a/16, 92b/9, 92b/11, 92b/13, 93a/3, 93a/5, 93a/17, 93b/11, 93b/13, 102b/8, 123a/6, 135b/10, 155a/14, 191b/15, 202b/3
i.+ a 85b/1
i.+ dan 39b/6, 78b/14, 78b/16, 80b/13, 92a/17, 122b/7, 128a/7, 135b/9, 141b/17, 191b/14
- ibn-i ‘Abdu’r-raḥmān**
- i. 9b/16
- ibn-i ‘Abd’ullah bin el-ḥākım**
i. 21a/10
- ibn-i ‘Abdü’l-berr bin Ŗiḥne**
i. 139a/16
- ibn-i ‘Adī-yi Kāmıl**
i. 131b/17
- ibn-i ‘Amrū**
i. 105b/16
- ibn-i ‘Avvād**
i. 172a/8
- ibn-i ‘Ömer**
i. 151b/7, 182b/10204b/16
i.+den 41a/16, 83b/16, 149b/15, 150b/3, 156a/14, 204b/2
- ibn-i Seyde**
i. 157a/13
- ibn-i Vahab**
i. 59b/2
- ibnü’l-‘abbās**
i.+ dan 41a/2, 102b/7
i.+ uğ 194b/10
- ibnü’l-‘alā**
i.+ dan 150a/11
- ibnü’l-‘arāk**
i. 173b/17
- ibnü’l-bayṭār**
i. 131a/12
- ibnü’l-cerīḥ**
i. 62b/11
- ibnü’l-cerrāḥ**
i. 206b/9
- ibnü’l-cevzī**
i. 20b/13, 22b/12, 94a/2, 94a/5, 97a/14, 107a/7, 129a/10, 139b/16,

141b/4, 153b/6, 162a/10
i.+ nüh 118a/9, 153a/14, 154b/9,
154b/12

ibnü'l-ferec İbnü'l-cevzî
i. 92a/2

ibnü'l-ḥakem
i.+ üñ 156b/3

ibnü'l-hümām
i. 189a/3

ibn-i Hişām
i. 106b/13

ibn-i Sîde
i 99b/13

ibnü'l-māce
i. 148b/9

ibnü'l-mes'ūd
i.+ dan 88b/1

ibnü'l-velîd bin 'Uḳbe bin ebū Mu'ayt
i. 158a/3

imām Ḳurtubî
i. 160b/15

imām Sirāce'd-dîn ibnü'l-mülakḳın
i. 100b/13

ibnü'l-şahne
i. 172b/2

ibnü's-sultānü'l-kerimü's-şān ed-dāriv
i. 5b/17

ibnü's-sā'ib
i. 45b/12

ibnü's-sultān
i. 9b/3

ibnü's-sultānü's-sultān
i. 5b/15

İbrāhim

i. 72b/3, 116b/17, 117a/3, 117a/4,
117a/5, 123a/8, 191b/2
ḥarb-i i. 117a/1, 117a/5
ḥazret-i i. 59b/1, 72b/2, 72b/6,
123a/9, 123a/13, 190b/15, 191a/12
ḥazret-i i.+ den 123a/15
ḥazret-i İ.+ üñ 72b/4, 157b/15

İbrāhîm bin Ḥasan bin Ḥasan
i.+ dur 157b/14

İbrāhim bin Resûl'ullāh
ḥazret-i i. 186b/8

İbrāhim el-mevşilî
i. 225a/11

İbrāhim ḥalîl'ullāh
İ. 123a/11
ḥazret-i İ.+ dur 123a/2

İḥyā-yı 'Ulûm
İ. 146a/2

'İkrime
'İ. 92b/14, 93a/1, 93b/13, 93b/14,
93b/17

imām
i. 121b/6, 121b/7, 133a/12,
147a/5, 154b/12, 169a/12, 173a/9,
185b/14, 204b/15
ḥazret-i i. 165a/16
i.- ı ḥatun 136b/15
i.- ı mezkûr 168a/6
i.- ı mezkûrdan 94b/10
İ.- ı Muḥammed 22a/6
i.- ı 'Ali bin ebū Ṭālib 137b/17
i.- ı Ṭāberāni 135a/14
i.- ı zamān 38a/15
i.- i Semerḳandî 146b/7

**imām Zeyne'l-'ābidîn 'Alî bin el-ḥüseyn
bin 'Aliyy bin ebū Ṭālib**
i. 184a/17

imām 'Abd'ullāh
i. 103b/13

imām 'Abd'ullāh bin Es'ad

- i. 153a/15
- imām ‘Abd’ullāh bin es‘ad el-yāfi‘ī**
i. 38b/8
- imām ‘Abd’ullāh ez-zerkeşī**
e. 103b/13
- imām Aḥmed**
i. 132a/4, 148b/8
i.+ üñ 96b/12
- imām Aḥmed Kaştlānī**
i.+ nüñ 100b/12
- imām Aḥmed bin Ḥanbel**
i. 20b/10, 95a/8, 127b/3, 130b/11,
132a/17
- imām Aḥmed bin Ḥanbel**
i. 40a/7
- İmām Aḥmed İbn-i Süleymān eṭ-ṭeberānī**
İ. 39b/4
- imām ‘Alī bin ebu Ṭalib**
ḥazret-i i.+ den 167b/4
- imām ‘allāme-yi Şemsü’l-e’imme**
bedre’d-dīn el-Kerderī el-Ḥanefī
i. 192a/14
- imām Buḥārī**
i. 38a/9
- imām Celīl Müslim**
i. 152b/9
- imām Celīl Şeyḫ Kelmāleddin ed-demīrī**
i. 147a/6
- imām Dārimī ebū Eyyüb-i Enşārī**
i.- i enşārī 204b/11
- imāme bint-i ebū el-‘āş**
i. 131a/7
- imām ebū Abd’ullah el-necārī**
i. 96b/17
- imām ebū ‘Abdu’llāh ez-zerkeşī**
i. 97a/9
- imām ebū Bekr bin Düreyd**
i. 20a/7
- imām ebū Bekr**
i. 199b/10
- imām ebū Bekr el-bezzār**
i. 204a/10
- imām ebū Bekr el-beyḥakī**
i. 103a/17
- imām ebū Dāvūd**
i. 133b/10, 201a/13
- imām ebū el-berekāt ‘abdu’r-raḥmān bin el-enbārī**
i. 94b/8
- imām ebū el-ferec ibnü’l-cevzī**
i. 14a/17, 20b/13, 97a/14, 98a/16,
107a/7, 141a/8, 153b/6, 175b/12,
175b/17, 194b/7
- imām ebū el-ferec bin el-cevzī**
i. 150a/2
- imām ebu el-ḳāsım**
i. 94a/12
- imām ebū ḥafş el-nesefī**
i. 190b/2
- imām ebū Ḥanīfe**
i. 190a/11
- imām ebū ḥıfş ‘Ömerü’l-nesefī**
i. 123a/16
- imām ebū ‘İsā et-Tirmīzī**
i. 200a/16, 201b/7, 202b/3
- imām ebū Ṭāhir**
i. 150a/10

- imām ebū Yusūf**
i. 190a/15
- imām ebū'l-‘abbās el-müberriid**
i.+ üñ 184a/5, 184b/7
- imām ebu'l-ḥasan ‘alī bin Muḥammed el-nisābūrī**
i. 191b/13
- İmām ebū'l-kāsım**
İ. 21a/9
- İmām ebū Bekr el-bezzār**
İ. 41a/1
- imām ecl Ahmed bin Ḥanbel**
i. 96b/7
- imām Faḥrrāzi**
İ. 29b/8
- imām Ğazzalī**
i. 28a/7
- imām Ḥacl**
i. 137a/7
- imām Ḥāfızü'd-dīn**
i.+ üñ 190b/11
- imām Ḥaşūnī**
i 185b/14
- imām Herevī**
i. 99b/8
- imām Ḥüsn bin Muḥammed el-ḥallāl**
i. 156b/15
- imām ibn-i ‘adiyy**
i. 135a/9
- İmām ibn-i ‘Adiyy Cābir**
‘İ.+ den 41a/11
- imām ibn-i ‘Asākir**
i. 39b/13, 184a/12
- imām ibn-i ebū Şeybe**
i. 136b/1, 136b/3
- imām ibn-i Māce**
i. 204b/6
- imām ibnü'l-cevzī**
i. 45b/8, 106b/13, 132b/12
- imām ibnü'l-ḥebbān**
i. 200b/16
- imām ibnü's-sünnī**
i. 148b/16
- imām İşfahānī**
i. 200b/8
- imām Kaştalānī**
i. 129a/9
- imām Mālik bin Enis**
i.+ dür 169a/15
- imām Māriyye**
i.+ nüñ 191b/1
- imām Māverdi**
i. 99b/10
- imām Muḥammed**
i. 190a/11
- imām Muḥammed bin ‘Abdu’llāh el-ḥaṭīb et-Tebrīzī**
i. 98a/2
- imām Muḥammed bin sa‘d**
i. 131a/15, 135b/7, 135b/13, 137a/8, 148b/8, 154a/15
- imām Muḥammed ed-dīn Muḥammed bin Ya‘kūb el-Feyr’uz Ābādī**
i. 196b/5
- imām Muḥibu’d-dīn et-ṭaberī**
i. 99b/1
- imām Nevevī**
i. 19b/11, 100a/2, 101a/16,

130a/14, 146a/15, 148a/9, 154a/14,
160b/4
i.+ nüñ 129a/6, 140b/10, 155a/1,
156b/5, 157a/14, 161a/11, 161b/15,
191b/12

imām Rāfi‘

i.+ nüñ 168a/4

imām Semerkandī

i. 146b/7

imām Suyūfī

i. 100b/8, 101a/17

imām Şāfi

i.+ den 190a/17

imām Teberāni

i. 147a/5, 150b/2

imām Tirmīzī

i. 25a/5, 40b/13, 204b/11

imām Teberānī

i. 45a/14, 135a/14, 148a/17,
149b/14, 199b/4, 204a/11

imām ‘Ukaylī

i. 182b/6

imām Vāhidi

i. 94b/9

imām Vaqıdī

i. 129b/5, 130a/3

imām Zeyn el-‘abidīn bin el-ħüseyin

i. 186b/9
ħazret-i i. 185a/13

imāmān Celilān

i. 37b/11, 133a/7

‘İsā

‘İ. 46a/4, 59b/2, 114a/4, 116a/7,
116a/12, 116a/13, 116b/2, 116b/9,
119a/10, 120a/8, 120b/9, 120b/11,
229b/17

‘İ. peygamber 55b/6, 122a/17

‘İ. peygamberüñ 115a/14

‘İ.+ dan sonra 114a/4

‘İ.+ dur 158a/6

‘İ.+ nuñ 84a/15, 113b/11, 115a/3,

116b/6

‘İ.+ ya 113b/16, 116a/3, 230a/10

‘İ.+ yı 119a/11, 120a/8

ħazret-i ‘İ. 72b/16

ħazret-i ‘İ.+ yı 116b/1, 119a/15

‘İsā bin Meryem

‘İ. 84a/1, 113a/16, 116a/11,
119a/1, 119a/2, 120b/14, 125b/6

‘İ.+ den sonra 114a/2

‘İ.+ e 104a/8, 161a/2

‘İsā ibn-i Meryem

ħazret-i ‘İ. 84a/14

İshāk

İ. 186a/9

İ. peygamber 58a/14

İ.+ dan 186a/11

İ.+ uñ 186a/14

İshāk el-mevşilī

İ. 225a/10

İskender

İ. 58a/3, 58a/11, 58a/12, 58a/16,
58b/7, 61b/2, 65a/5, 67b/10, 70b/3

ħazret-i İ. 59b/6

İ.+ e 62b/2

İ.+ üñ 58b/5

İskender Zülkarneyn

İ. 12a/1, 123a/9, 231b/16

İ.+ dür 123a/3

İsmā‘ il

İ. 190b/16

ħazret-i İ. 186a/7

ħazret-i İ.+ e 191a/9

İ.+ i 186a/11

İ.+ üñ 186a/9, 190b/15

İsmā‘ il bin ‘Amrū bin Sa‘id el-‘aş

İ.+ dan 124a/10

İsmā‘ il bin İbrāhim

- İ. 186a/4
- İsrâfîl**
İ. 66a/10, 70b/6, 70b/10, 70b/14
İ.+ üñ 70b/12, 71b/2, 71b/3
- Ka' b bin Arfece**
K. 145a/15
- Ka' b bin Mâlik**
K.+ den 201a/6
- Kâfi**
K. 189a/12
- Kâmil Veli'ullâh**
merd-i k. 72b/1
- Kâmûs**
K. 196b/5
- Çanber**
K.+ den 82a/5
- Kâsım bin Muḥammed bin ebû Bekr eş-şiddîk**
K. 184b/1, 185a/6
K.+ dur 185a/11
- Kâsım bin Muḥammed bin ebû Bekr**
K. 156b/2
- Çaştalâni**
‘allâme-yi K. 130b/8
- Çays bin Sa' id**
K.+ den 85b/7
- Çayşer**
K. 99a/17, 100a/5
- Çazı ‘ Abdü'l-berr ibnü'ş-şihne**
K. 236b/6
- Çazı ‘ Abdu'l-laṭîf bin Çâr'ullâh el-ḥanefî**
K.+ niñdür 212a5
- Çazî Cemâle'd-dîn el- ‘ Abderî**
K. 160b/14
- Çazî Zeydü'd-din**
K. 236b/13
- Müsâ-yı Kâzım**
K.+ dan 183a/9
- Kemâlleddin ed-demîrî**
K. 134a/3
- Kemâlû'llâh**
K. 27b/11
- Kemâlû'l-burhân fi Tercüme -yi Ḥulafayi'z-zamân**
K. 51b/9
- Ken'ân**
K. 22a/12, 31b/2
K.+ dur 19b/3
K.+ uñ 19b/3
- Kerem'ullâh veche**
K. 75b/15, 201a/14
- Keremu'llâh te'âlâ veche**
K.+ nün 82a/6
- Ketb-i Tıb**
t.+ da 176b/7
- Kitâbü'd-derârî**
K. 189a/5
K.+ de 189b/2
K.+ sinde 186b/3
- Kitâbü'd-derârî fi Ebnâ-yı es-serârî**
K. 183a/7, 183b/12
- Kitâbü'l-adillah**
K.+ da 103b/14
- Kitâbü'l-burhân**
K.+ da 94a/9
- Kitâbü'l-evâ'il**
K.+ de 134b/1
- Kitâbü'l-ezhâr**
K.+ da 135a/6

Kitābü'l-hāvi

K. 99b/10

Kitābü'l-irşād

K.+ da 94a/8

Kitābü'l-kāmil

K.+ inde 184b/8

Kitābü'l-muḥāḍarāt

K. 205a/2

Kitābü'l-muḥāverāt

K. 156a/6

Kitābü'l-muḥāverāt ve'l-muḥāzarāt

K.+ inda 154b/5

Kitābü'l-muḥāzarāt

K. 197a/12

Kitābü'n-necāşī

temm-i K. 121b/6

Kitābü'l-vesā'il

K.+ de 106a/4

K.+ inde 105b/12, 107a/6,
136a/15, 141a/1

Kitābü'l-vesā'il fi Ka'rifetü'l-avā'il

K. 123a/4

K.+ de 134a/3

Kitābü'l-vesā'il fi ma'rifetü'l-evlāil

K.+ de 191a/17

Kitābü't-ṭabaḳāt

K.+ da 131a/15, 135b/7, 135b/13,
137a/8, 148b/8, 154a/15

Kitābü'z-zühd

K. 185b/13

K.+ de 204b/15

Ḳonstantaniyyetü'l-muḥammiye

Ḳ. 9b/9

Ḳudbe'd-din el-Ḥanefi

Ḳ. 226a/11

Ḳuddüs serreü'l-aziz

Ḳ. 11b/10

Kütüb-i Tefāsir ve Aḥādīs

K.+ de 50b/15

Kütüb-i Tevāriḫ ve Seyr

t.+ de 195a/15

Leylā bint ebü ḥaşme

L.+ dür 106a/2

Loḳmān

L. 50a/18, 55b/13

naşayih-i L. 55b/13

L.+ dur

Loḳmān bin Ba'urā

L. 50b/16

Loḳmān Ḥabeşī

L.+ dür 39b/16

Loḳmān Ḥekim

L. 12a/1, 39b/9, 42b/17

Lūt

L. 105b/11

Ma' mer bin el-Müşennā

M.+ dur 138a/10

Meḥammed Aḡa ibn-i 'Abdu'r-raḥmān

M. 9b/16

Mālik bin el-muraḥḫal

M. 169a/6

Mālikü'l-memālikü'l-fezā'il

M. 10a/8

Manşürī

şihāb-ı M. 197b/14

Mekhün bin Şa'ş'a

M.+ dur 100b/5

Melik Necāşī

M.+ dür 159a/17

Menākibü'l-ḥuddām ve'l-ḥuşyān

M. 14a/15

Mensūru'l-ḥummādi ve Sa'id bin el-müseyyib

M. 51a/3

Merāsīl-i ebū Dāvud

M.+ da 182b/7

Meryem

M. 116b/6, 119a/3, 119a/4,
119a/5, 119a/6, 119a/10
ḥazret-i 'İsā ibn-i M. 84a/14
sūre-yi M. 116b/2, 122b/11
M.+ den 116b/1
M.+ dür 116a/15
M.+ e 116a/14, 119a/4

Meryem bint 'İmrāna

M.+ a 119a/9

Mevlā ebū Ḥuzeyfe

M. 136b/5

Mevlānā el-merḥūm

M. 10b/8

Mevlānā Nūre'd-dīn 'Abdu'r-raḥmān el-cāmi

M. 9b/1

Mikā'il ibn-i Ḥibbān

M.+ dan 77b/3

Min el-necāşī Aşḥame bin Ebcar

M. 120a/16

Mu'āviye

M. 123b/13, 124b/7

Mu'āviye bin ebū Sufyān

M.+ dan 156a/14

Mu'āviye bin Selām

M.+ dan 141a/9

Mu'āz

M. 82b/12

Mu'āz bin Cebel

M. 91a/9, 146a/16

M.+ den 82b/8, 156a/14

Mu'cem-i Şaġir

M.+ ında 146b/15

Muġire bin Şu'be

M.+ den 156a/15

M.+ nün 156b/14

Muḥammed

M. 3b/10, 5b/17, 9b/3, 24a/6,
29a/3, 29a/9, 58a/9, 59b/2, 86b/15, 88a/5,
120a/15, 88a/14, 92b/14, 96b/16,
101b/13, 118a/17, 120a/17, 124b/1,
125b/4, 127b/13, 127b/14, 128a/3,
146a/7, 150a/7, 150b/16, 151a/2,
157b/16, 161a/16, 161b/2, 162a/6,
186a/12, 192a/4, 194b/10

aşḥāb-ı M. 146a/7

imām-ı M. 22a/6

ümme-tı M. 156a/4

envā'-ı M.- i aḥlāk 7b/15

M.+ den 148b/6

M.+ e 139b/11

ḥazret-i M.+ e 45b/5

ümme-tı M.+ iñ

M. Muştafā 3a/9

M.+ ün 107b/6, 107b/10, 147a/4,

160b/3

Muḥammed 'Abdü'ş-şāliḥ

M.+ dür 96b/14

Muḥammed bin Şa'd

M. 124a/9

Muḥammed bin 'Abbād

M.+ dan 204b/15

Muḥammed bin 'Abd'ullāh bin el-ḥüseyn bin 'Ali bin ebū Ṭālib

M.+ e 186b/6

Muḥammed bin 'Abd'ullāh el-ḥaṭīb

M. 205a/5

Muḥammed bin 'Abd'ullāh el-ḥaṭīb el-tebrizī

- M. 149b/5, 160b/2
M.+ nüñ 205a/6
- Muḥammed bin ‘Abdu’l-latīf**
M. 237a/3
- Muḥammed bin ‘Abīd’ullāh**
M. 125b/17
- Muḥammed bin ‘Alī bin Mūsā bin Ca‘fer bin Muḥammed bin ‘Alī bin Hüseyn**
M.+ dür 157b/11
- Muḥammed bin ‘Amrū**
M.+ dan 124a/9
- Muḥammed bin Ca‘fer**
M.+ dür 160a/17
- Muḥammed bin Cerīr ‘Ömer bin İshāk**
M.+ dan 22b/2
- Muḥammed bin Dāvūd bin Muḥammed bin el-ḥasan bin ‘Alī**
M.+ dür 157b/17
- Muḥammed bin el-ḥanbel el-ḥalebī**
‘allāme-yi M. 172b/17
- Muḥammed bin Hātib**
M.+ dür 161a/13
- Muḥammed bin İbrāhim**
M. 143a/9
- Muḥammed bin İshāk**
M.+ dan 22a/8, 139b/17, 194b/9
- Muḥammed bin Ka‘b**
M.+ dan 79a/3
- Muḥammed bin ‘Ömer bin Muḥammed bin ‘Ömer bin ‘Alī**
M.+ den 135b/8
- Muḥammed bin Sa‘d**
M. 133b/14
- Muḥammed bin Şihābü’z-zühri**
M.+ den 152b/11
- Muḥammed Muştafa**
M. 186a/6, 182a/13
M.+ ya 37b/16
- Muḥammedā**
M. 143a/12
- Muḥammedi**
sultān-ı dīn-ı M. 9b/1
- Muḥammediye**
ḥücre-yi M. 138b/7
ḥülle-yi M. 44b/16
M.+ de 11b/10
- Murād ḥān İbnü’l-Ḥākānü’l-mu‘azzam el-muḥtāc**
M. 6a/2
- Mūsā**
M. 162a/8, 183a/9, 192a/2,
229b/16
M.- yı Kāzımdan 183a/9
ḥazret-i M.+ nuñ 120a/6
M.+ ya 230a/10
- Müşā bin ‘Ömer**
M. 101b/11
- Mus‘ab bin ‘Abd’ullāh**
M.+ dan 194b/12
- Muş‘ab bin ‘Umeyr**
M.+ dür 105b/16
- Muştafā**
M. 2b/14, 240b/15
Muḥammed M. 3a/9
M.- yı du‘ā-yı ḥayrdan 240b/16
- Mübārek bin Kuzal**
M.+ e 83b/9
- Müslim**
M. 37b/12
- Nāfi‘**
N. 35b/2, 161a/5
N.+ den 51b/12, 83b/16, 135b/14
N.+ dür 167b/15, 199a/10

Nāfi‘ Şeyhü’l-kurrā
N. 156b/3

Nāşiru’d-dîn el-muţarrizî
N. 99b/17

Naşr’ullāh bin Kālākıs el-İskenderî
N. 197b/2

Necārî
N. 97a/9, 100b/5, 133a/8,
133a/12, 204a/13
şahîh-i N.+ dūr 143a/8

Necārî ibn-i ‘Abdu’l-berr bin Şihne
N.+ den 139a/16

Necāşî
N. 17a/8, 17b/1, 17b/6, 20a/6,
39b/10, 42b/17, 99a/7, 99a/10, 99a/12,
99a/14, 99a/16, 99b/2, 99b/16, 100a/1,
100a/4, 100a/11, 100b/13, 101a/5,
101a/13, 101b/4, 101b/9, 102a/6,
102a/12, 102a/16, 102b/5, 103b/15,
103b/17, 104a/4, 104a/7, 108b/14,
109b/9, 110a/3, 110a/15, 110b/10,
110b/15, 111a/11, 111b/8, 111b/13,
112a/8, 112a/10, 112a/15, 112b/1,
112b/13, 113b/12, 113b/16, 114a/7,
114b/14, 115a/3, 115a/7, 116a/10,
116b/3, 116b/7, 117a/1, 117a/9, 117b/8,
117b/12, 118a/5, 118b/1, 120a/11,
120b/1, 121b/10, 122b/9, 122b/12,
123b/6, 125a/9, 125a/11, 126a/9,
126a/11, 126a/17, 127b/8, 129b/1,
129b/4, 129b/12, 130a/16, 130b/5,
130b/6, 130b/13, 131a/3, 131b/1, 132a/7,
132b/4, 132b/8, 132b/9, 133a/1, 133a/3,
133a/14, 133b/7, 133b/11, 134a/6,
135a/10, 136b/17, 158b/4, 159a/4,
159a/7, 159b/4, 159b/13, 159b/16,
160b/9, 160b/17
meclis-i N.+ de 122b/10
N.+ den 100a/6, 124b/11
N.+ den ötüri 131b/16, 133b/3,
135a/12
N.+ dūr 39b/17, 100a/7, 100b/11,
103b/12, 159a/5, 159b/5, 159b/15
N.+ nüh 17a/5, 17a/9, 17a/12,

17a/15, 17b/8, 17b/9, 17b/11, 99a/11,
100b/5, 102b/8, 103b/1, 104a/15,
104a/17, 107a/15, 108a/4, 108a/10,
108a/16, 109b/14, 110b/9, 110b/11,
111a/3, 114b/16, 117b/7, 118a/4, 118b/2,
122a/2, 122b/5, 124b/12, 124b/13,
127a/13, 129a/12, 129a/15, 130b/1,
130b/2, 132b/7, 132b/13, 132b/15,
133a/9, 133a/11, 133b/1, 134a/7, 134a/9,
149b/1, 149b/12, 159b/14, 160b/6,
160b/16

N.+ ye 17b/8, 34a/15, 101b/5,
101b/8, 107b/9, 108a/12, 114b/12,
118a/10, 118a/13, 118a/15, 120a/2,
124a/7, 129a/17, 129b/7, 130a/5, 130b/1,
132a/3,

132a/7, 132b/3, 134a/7

N.+ yi 17a/13, 34a/11, 104a/16,

117b/11

N.+ yim 173b/11

Necme’d-din

hazret-i N.- i kübrā 27b/3

**Neşrü’l-imamü’l-mu’teşem bi’l-ismetü’l-
samedāniyye ve’l-imāmü’l-musta’în**
N. 5b/7

Nevevî

N.+ nüh 141a/7, 153a/13, 155a/9

Neysābüri

N 128a/6

Nisābüri

N. 127b/1

Nübî

‘abd-i N.+ dūr 50b/17

Nüh

N. 21a/13, 21b/2, 21b/9, 22a/12,
22a/9, 22b/2, 22b/8, 36b/15

hazret-i N. 19b/2, 22a/4, 22a/14,

22b/16, 23a/16, 25b/1, 25b/15, 31b/1

hazret-i N.+ ı 2a/13

N.+ uş 20b/7, 20b/16, 21a/5,
21a/12, 21b/1, 21b/8, 22b/10, 26a/9,
27a/4

hazret-i N.+ uş 25a/16

- Nu‘ mān**
 N. 158b/16, 158b/17, 159a/10
 lafz-ı N. 159b/4
 N.- ı nām 76a/10
 N.+ dan 158b/16
 N.+ dur 134a/2, 159b/2, 159b/3
 N.+ uş 76a/13
- Nu‘ mān bin ‘Adī**
 N. 133b/17
- Nu‘ mān bin el-münzir**
 N. 158b/3
 N.+ dür 159a/17
- Nūre‘d-dīn ebū Keşir**
 N. 198b/8
 N.+ üñdür 220b/3
- ‘Oşmān**
 ‘O. 105b/9, 131b/11, 154b/13
 āl-i ‘O. 9b/14
 ḥazret-i ‘O. 105b/4
 ‘O.+ dan 156a/13
 ‘O.+ dur 105b/12, 106a/9
 ḥazret-i ‘O.+ dur 105b/10
 ‘O.+ ı 105b/5
 ḥazret-i ‘O.+ uş 105b/7, 106a/8,
 123b/16
- Oşmān bin ‘Affān**
 O. 158a/1
- ‘Oşmān bin ebū Ṭalhā**
 ‘o.+ ya 102a/1
- ‘Oşmān bin Maz‘ ūn**
 ‘O. 86b/2
 ‘O.+ dur 106a/1
- ‘Ömer**
 ‘Ö. 49b/10, 77b/11, 84b/6, 84b/8,
 84b/14, 85a/3, 85a/7, 97a/5, 131b/11,
 144b/17, 145a/3, 148a/16, 148b/17,
 161b/9, 182b/11
 ḥazret-i ‘Ö. 49b/9, 97a/4,
 135b/15, 136a/2, 136a/4, 136a/10,
 145a/2, 145b/10, 156a/11, 184a/6
 ibn-i ‘Ö. 151b/7, 203a/1, 204b/16
- ‘Ö.+ den 156a/13
 ḥafşa bint-i ‘Ö.+ den 156a/16
 ḥazret-i ‘Ö.+ den 148b/17
 ḥazret-i ebū Bekr ‘Ö.+ e 153b/1
 ḥazret-i ‘Ö.+ e 84b/6
 ‘Ö.+ üñ 77b/10
 ḥazret-i ‘ö.+ üñ 197b/1
 ḥazret-i ‘Ö.+ üñ 184b/17
 ‘Ö.+ üñ? 116a/5
- ‘Ömer bin ‘Abd’ullāh bin ‘Ömer**
 ‘Ö.+ üñ 155a/8
- ‘Ömer bin ‘Abdu’l-‘aziz**
 ‘Ö. 205b/12
- ‘Ömer bin ebu Selma bin ‘Abd’ullāh bin ‘Abdu’l-esed**
 ‘Ö.+ dur 161b/4
- ‘Ömer bin el-ḥattāb**
 ‘Ö. 155b/16
 ‘Ö.+ uş 156a/10
- ‘Ömer bin el-ḥattāb**
 ‘Ö. 76a/11, 131b/4
 ‘Ö.+ dan 184a/5
- ‘Ömer el-fārūk**
 ‘Ö. 145a/13
- ‘Ömer ibn-i ‘Abdü’l-‘aziz**
 ‘Ö.+ üñ 77b/4
- Rabi‘a el-maḥrūmī**
 R.+ yi 108a/8
- Rabi‘ ū’l-enrār**
 R. 183a/17
- Rāfi‘ ū’l-ğubuş fi Fezaili’l-ğubuş**
 R. 15a/3
- Rafi‘ ū’ş-şānū’l-Ḥabeşān**
 R. 14a/9, 19b/7, 20a/16, 103a/16,
 132b/6, 151b/12, 155a/5, 156b/13,
 176a/2, 196b/4
 R.+ da 131b/15, 148a/16,
 155b/11, 199b/16

- Refi' ü'ş-şān**
R. 2a/8
- Ref' -i şānū'l-ḥabeşān**
R. 14a/9, 19b/7, 20a/16, 103a/16,
131b/15, 132b/6, 151b/12, 196b/4,
199b/16
- Reyhāne bint-i ' Amru**
R. 191b/5
- Reyhānū'l-ğiyāş**
R. 147b/8
- Riyāz**
R. 150a/11
- Ruḳiyye**
R. 105b/8, 135a/16
- Ruḳiyye bint -i Resūl'ullāh**
na' ş-ı R. 135b/6
- Sa' d bin ebū Vaḳḳāş**
S. 131b/11
S.+ dan 156b/11
- Sa' dü'd-dīn efendi**
S.+ nūḡ 10b/8
- Şafevān bin Ümmiye bin Ḥalefū'l-cumaḡī**
ş.+ dūr 157b/8
- Şafi ed-dīn el-hillī**
S. 233a/14
- Safiy'ullāh**
S. 119a/14
- Şafiyye bint Ḥuyey**
Ş. 191b/8
- Şāhib Necārī**
Ş. 139a/16
- Şāhib Yenābī'**
ş. 58b/4
- Şāhiḡ**
- Ş. 152b/10
- Sa' id bin Bekir**
S.+ dūr 149b/12
- Sa' id bin Bekr**
S.+ ün 149b/12
- Sa' id bin Cübeyr**
S. 92a/11, 93b/1
S.+ den 87a/10
- Sa' id bin el-müseyyib**
S. 58b/4, 143b/11, 183a/13
S.+ den 197a/13
S.+ üḡ 184b/10
- Sa' id bin Ḥālid bin Sa' id**
S. 162a/6
- Sa' id ibnū'l-müseyyib**
S.+ den 20b/14
- Sa' idü'l-memāt**
S. 33a/1
- Şalāḡa'd-dīn el-şaffedī**
Ş. 234a/2
- Şāliḡ bin ' Adiy**
Ş.+ dūr 147b/12
- Sālim bin ' Abd'ullāh**
S. 184b/17
- Sālim bin ' Abd'ullāh bin ' Ömer**
S.+ dūr 185a/5
- Sālim bin ' Abd'ullāh bin ' Ömer bin el-ḡaṡṡāb**
S. 184b/1
- Sām**
S. 20b/8, 20b/11, 20b/16, 21a/5,
21a/6, 21a/12, 21b/5, 21b/8, 22a/11,
22b/6, 23a/1, 36b/15
evlād-ı S. 26a/7
S.+ a 21b/11, 21b/4
S.+ uḡ 21b/9, 21b/11, 22a/6
S.+ üḡ 22b/3

- Seddi**
S. 51a/3
- Sehl bin Beyzâ**
S. 106a/5
S.+ dur 106a/5, 106a/10
- Sehl bin Mu'âz bin Enis**
S.+ den 199b/5
- Sehle bint Sühely**
S. 105b/15
- Seleme**
S.+ den 22a/7, 132b/1
- Seleme bin Tamâm**
S. 92b/7
- Selîm Hân ibnü'l-sultânü'l-gâzi**
S. 6a/3
- Seyh 'Abdü'n-nâfi bin 'Arâk**
S. 221a/16
- Şihâh Cevherî**
Ş. 97a/11
- Sikender**
âyine-yi S. 33a/16
- Sirâceddin 'Amrû'l-eşhel el-Medenî**
S. 227b/11
- Sufyân**
S. 128b/9
- Sufyân-ı Sevrî**
S.+ den 57b/9
- Şun'ullâh Efendi**
Ş. 10a/11
- Suyûfi**
S. 20a/16, 50b/14, 134a/2,
145a/8, 151b/10, 152a/7, 191a/17
'allâme-yi S. 72b/10, 132a/2,
132b/11, 134b/16, 135a/5, 149b/11,
154a/6, 165a/8, 168a/6, 178b/2, 183b/11,
- 189a/5, 197a/12, 201b/3, 202b/8, 205a/2
S.+ nüñ 41b/8, 97a/13, 105b/12,
107a/6, 123a/4, 130a/13, 154b/5, 156a/6,
156b/12, 176a/1, 189b/2, 196b/3
'allâme-yi S.+ nüñ 136a/15,
140b/17, 155a/5, 183a/6, 186b/3
- Süddî**
S. 93a/15
- Şüheyb**
Ş. 40a/4, 45b/14
- Süleymân**
S. 6a/5, 40a/5
hâzret-i s. 59b/6
- Süleymân bin hasan bin 'Uğayl bin ebü
tâlib**
S.+ dür 157b/16
- Süleymâniyye**
medâris-i 'aliyye-yi s. 10b/16
- Sünbül**
S. 44b/4, 44b/5, 44b/6
- Şa'bi**
Ş. 51a/3
- Şahâb Mansûrî**
Ş. 223b/13, 232b/14, 234a/11,
235b/3, 236a/1, 239a/16
- Şehâbe'd-dîn Ahmed bin Hâcerü'l-
'Askalânî**
Ş. 19b/15
- şehâbe'd-dîn el-şehr**
Ş. 137b/17
- Şer Ceyl bin Hasan**
Ş. 127b/10, 129b/15
- Şerîk bin 'Abdu'llâh**
Ş.+ dan 80a/7
- Şeybe bin Rebi'a**
ş.+ yı 143a/1

şeyh Muci'd-din ibn-i Mekâsin

ş. 233b/9

şeyh 'Abdu'n-nâfi' bin 'Irâkü'l-medeni

ş. 170a/3

şeyh 'Abdu'l-'aziz ez-zemzemî el-mekki

ş. 233a/5

şeyh 'abdu'l-'aziz ez-zemzemî

ş. 213a/17

şeyh 'Abdu'l-menâf bin Muhammed bin 'Arâk el-medinâ

ş.+ nuş 159a/8

şeyh 'Abdu'n-nâfi' bin 'Arâk

ş.+ uş 172b/3

şeyh 'Abdu'n-nâfi' bin 'Arâkü'l-medeni

ş.+ nüñdür 218a/3

şeyh 'Abdu'r-rahim el-'abbâs

ş.+ 1 236a/11

şeyh Alaa'd-din

ş. 235a/3

şeyh 'allâme-yi 'Abdu'n-nâsih ibn-i 'Erâk

ş. 42a/3

şeyh Bedre'd-d'in ed-demâmini

ş. 223a/14

şeyh Bisâfi

ş. 189b/11

şeyh Burhâne'd-din ed-dübbü'l-Mekki

ş.+ nüñdür 215b/10

şeyh Celâlü'd-din ibn-i Hişâm

h. 20a/17

şeyh Cemâle'd-din ibn-i Molla-zâde

ş. 224a/15

şeyh ebü 'Abd'ullâh el-feyyümî

ş. 174a/9, 222b/10

şeyh ebü Bekr bin Sâlim el-Çanevî

ş. 222b/17

şeyh ebü Bekr bin Sâlim

ş. 226b/10, 228a/11

şeyh ebü Bekr ibnü'l-... el-mekki

ş.+ nüñdür 218b/5

şeyh ebü Mevâhib ibnü'l-bekri

ş. 228b/4

şeyh Ekmele'd-din

e. 122b/14

şeyh hâfızü'd-din

ş. 189a/12

şeyh ibnü'l-mübârek

ş. 166a/11

şeyh İbrâhim bin ebü Şerif el-makdisî

ş.+ niñdür 209b/11

şeyh Kemâle'd-din ibnü'l-hümâm

ş. 190b/1

şeyh Nâşire'd-din el-'aşkalânî

ş. 199a/2

şeyh Necme'd-din-i Kübrâ

ş. 27a/16

şeyh Necme'd-din

ş. 221a/1

şeyh Nuhat

ş.+ dan 55b/3

şeyh Nure'd-din ibnü'l-keşir

ş. 225a/8

şeyh Şehâbe'd-din eş-şeybî el-yemni

ş.+ nüñdür 216b/11

şeyh Şihâbe'd-d'in ez-bezzâ' in

ş.+ üñdür 211a/8

şeyh Ticānī

ş. 183a/8

şeyhü'l-muḥaddiṣīn Muḥammed bin
İsmā'īl el-necārī

ş. 94b/14

şeyhü'l-şuyūh

ş. 27b/3

şeyhü'l-şuyūh ' Abd'ullāh el- enşārī

ş. 33a/3

Şihāb-ı Mansūrī

ş. 197b/14

Şükṛān

Ş. 147b/12, 147b/16, 148a/3

Ş.+ dur 148a/7

Ṭabaḳātü'ş-şahābe

T.+ de 124a/9

Ṭanbağā

T. 158a/12

Tārīḫ-i Ḥamīs

T.+ de 51a/13

Tārīḫ-i Ṭaberī

Ṭ.+ de 22a/7

Ṭārīḫ bin Şihāb

Ṭ.+ dan 136b/1

Tefsīr-i Beğavī

T.+ de 103b/12, 122b/13

Tehzībü'l-Esmā

T.+ da 161b/3

T.+ sında 141a/8, 155a/2, 155a/9

Tehzībü'l-Esmā-yı ve'l-luğāt

T. 19b/11, 100a/2, 101a/16,
129a/6, 130a/15, 140b/11, 146a/15,
153a/14, 154a/14, 156b/6, 161b/15,
191b/12

T.+ da 148a/9, 160b/5

T.+ ında 157a/14, 161a/12

Teḳāzzazü'l-bāzī

T.+ de 189b/15

Teḳāzzī el-bāzī

T. 189b/15

Tenvīrū'l-ğabeş

T. 20b/13, 22b/12, 45b/9, 97a/14,
98a/16, 107a/7, 117b/3, 118a/9, 128b/5,
150a/2, 153a/15, 153b/6, 154b/9,
154b/12, 162a/9

T.+ de 129a/10, 132b/12,
139b/17, 140b/6, 141a/9, 158a/9, 175b/12

Tenvīrū'l-ğabeş fi Fezā'ilü's-sūdān ve'l-
Ḥabeş

T. 14b/1, 175b/17, 194b/8

Tevārīḫ-i Ṭaberī

T.+ de 52b/3

Tevrāt

şāḫib-i T. 192a/3

T.+ da 66b/7, 80b/4, 85a/4, 85a/8,
111b/10

Tevsīrū'l-vesīṭ

T.+ de 94b/9

Teycānī

T. 189a/1

Tezkire-yi İḫvān

T. 240b/10

Ṭeberānī

Ṭ. 39b/11, 40a/1, 146b/14

Ṭıbb-ı Nebevī

ṭ.+ de 148b/16

Tirmizī

T. 201b/15

Tirmizī şerḫi

T.+ nde 44b/16

Tuḫfetü'l-ḫāfl

T. 148a/14, 167b/7

Tuḥfetü'l-‘urüş

T. 3b/10, 98b/10, 183a/8
T.+ da 188b/17

‘Ubab

‘U. 99b/16

‘Urve bin ez-zübeyr

‘U.+ den 98a/17

Usāme bin Zeyd

U. 145a/14, 148a/4
U.+ i 152b/9
U.+ üḡ 152b/11

‘Utbe bin Rebi‘a

‘U.+ y1 143a/1

‘Uyeyne

‘U.+ den 82/5

Ümeyye

Ü. 140b/1, 140b/4

Ümeyye bin Ḥalef

Ü. 140a/2

Ümeyye bin Ḥalef

Ü.+ e 140a/16
Ü.+ i 143a/2

Ümeyye bin Ḥalefū'l-cumaḥī

Ü. 139a/2

Ümeyye bin Ḥalef el-cumaḥī

Ü. 139a/14

Ümeyye bint -i Ḥālid

Ü.+ dūr 162a/1

ümm-i Ceybe

ü. 123b/12, 124a/4, 124a/12,
124a/16, 125a/2, 127a/4, 127b/4, 127b/7
ü.+ den 124a/11
ü.+ ye 124a/6, 126a/16
ü.+ y1 123b/9, 124a/8, 125b/9,
125b/11, 126a/6

ümm-i Ceybe bint-İ Ebū Sufyān

ü. 123b/7

ümm-i Gülsüm bint-i ebū Seleme

ü.+ den 132b/1

ümm-i Selmā

ü. 161b/6
ü.+ y1 161b/9

ümm-i Seleme

ü. 117b/4, 117b/9, 132b/2,
204a/1, 204a/3

ümm-i Seleme bint ebū Emīne

s. 105b/17

ümmü'l-kitāb

ü.+ da 16a/11

ümmü'l-ḥabībe

ü. 136b/16

ümmü'l-ḥabībe-yi bent-i Ebū Sufyān

ü.- 17b/2

ümmühān bint ebū Ṭālib

ü.+ üḡ 155a/4

Vahab

V. 59b/14

Vahab bin Münebbih

V. 45b/11, 92b/4

Vahab bin Müneyye

V.+ den 72b/9

Vaḳıdī

V. 130a/5

Vallāde

V. 180b/6

Varaka bin Nevfel

V. 139b/7

Vefayātü'l-‘ayān

V. 185b/13

Veki‘ bin el-Cerrāḥ

- V. 92a/7
- Yāfeş**
Y. 20b/9, 20b/12, 20b/16, 20b/17,
21a/13, 22a/11, 22b/6
Y.+ dür 20b/8, 21a/5
Y.+ e 22b/4
Y. oğulları 23a/4
Y.+ üñ 21a/7, 22a/6
- Yāfeş oğulları**
Y.+ ndandur 64b/17
- Yahtūn**
Y. 21a/13
- Ya'kūb**
Y. peygamber 58a/14
Y.+ dan 85b/7
- Yāķūb**
Y. 147a/2
- Ya'kūb bin Utbe bin el-muķire**
Y.+ den 149a/6
- Yasir**
Y. 97b/15
- Yazıcıoğulu**
Y. 11b/10
- Ye'alī bin el-Velīd bin 'Uķbe bin ebū Mu'ayt**
Y. 158a/3
- Ye'alī bin Vāşıl**
Y.+ dan 80a/7
- Ye'cuc ve Me'cūc**
Y. 21a/1, 21a/7, 64b/14, 66a/5
Y.+ uñ 66a/12, 66b/11
Y.+ dur 60a/9
- Ye'cūcla Me'cūc**
Y. 64b/2
- Yesār**
Y. 75a/2
Y.+ dur 156b/14
- Yesār el-bekīr**
Y.+ den 82b/8
- Yezīd bin Şecere**
Y.+ den 31b/12
- Yusūf bin İshāk**
Y. 85a/16
- Zeccāc**
Z. 93b/9
- Zemaķşerī**
'allāme-yi Z. 183a/17
- Zeyd**
Z. 81b/3, 81b/14, 138a/6,
185b/17
Z.+ e 81b/2, 81b/13, 138a/6
- Zeyd bin 'Ali bin el-ķuseyn**
Z.+ e 185b/15
- Zeyd bin Cāri**
Z.+ ye 152b/16
- Zeyd bin Eslem**
Z. 156b/2
Z.+ den 156a/15
- Zeyd bin Hārişe**
Z.+ 137b/3, 137a/14, 138a/1,
152b/8, 202a/12
Z.+ dür 81a/14
- Zeyd bin Selām**
Z.+ dan 141a/9
- Zeyl**
Z.+ inde 18b/4
- Zeyn**
Z. 185b/2
- Zeyne'l-'ābidīn 'Ali bin el-ķuseyn bin 'Aliyy bin ebū Tālib**
Z. 184a/17
- Zeyneb**

Z. 81a/16, 81b/2

Z.+ e 81b/3

Z.+ dür 162a/9

Z.+ i 81a/17

z.+ üñ 136a/4

Zeyneb bint Caḥş

Z. 136a/2

Z.+ e 81a/16

Zeynep bint-i ebū Selmā

Z.+ dur 162a/8

Zübeyr bin ‘Avvām

z.+ dur 105b/13

Zübeyr bin el-‘avvām

Z. 117b/16, 162a/3

Zülkarneyn

Z. 51a/5, 58a/3, 58a/8, 58a/10,
58a/15, 58b/3, 58b/17, 59a/2, 59a/3,
59a/5, 59a/6, 59a/8, 59a/10, 59a/13,
59a/14, 59b/7, 59b/12, 59b/15, 60a/1,
60a/15, 61a/1, 61b/7, 63a/6, 63a/15,
63b/3, 63b/17, 64a/7, 64b/2, 64b/11,
65a/1, 65a/13, 65b/8, 66b/15, 67a/1,
66b/14, 67a/3, 67a/5, 67a/16, 67b/5,
67b/17, 68a/1, 68a/4, 68a/15, 68b/1,
68b/7, 69a/5, 69a/9, 69a/11, 69b/4, 69b/6,
69b/7, 69b/8, 69b/10, 69b/11, 69b/13,
69b/14, 69b/16, 70a/1, 70a/2, 70a/3,
70a/4, 70a/6, 70a/7, 70a/9, 70a/10,
70a/12, 70a/13, 70a/15, 70b/4, 70b/6,
70b/7, 70b/9, 71a/8, 71a/11, 71a/17,
71b/3, 71b/4, 71b/10, 71b/13, 71b/16,
71b/17, 72a/12, 123a/11

Z.+ e 64a/11, 68a/6, 68a/11,
70b/7, 71b/16, 72a/6

Z.+ i 123a/14

Z.+ im 69b/3, 70b/4

Z.+ üñ 63a/4, 64a/11, 69b/1,
69b/2, 70b/2, 71a/1, 71a/2, 71a/4

SONUÇ

Rāfi'ü'l-Ġubūş fî Fezāili'l-Ĥubūş, 17. yüzyılda müellifin içinde bulunduğu sosyal durumun ortaya çıkardığı sebepler neticesinde kaleme alınmış bir eserdir. Molla Ali, eserini kaleme alırken kendisinden önce bu konularda ortaya konmuş başka eserlerden de istifade etmiştir. Ancak bu eserlerdeki ifadeleri olduğu gibi kopyalamamış, hatta zaman zaman o eserlerdeki görüşlere aykırı fikirler ortaya koymuştur. Buna bağlı olarak incelediğimiz yazmanın hem muhtevası hem de kaleme alınış yöntemi bakımından eleştirel tarafları olduğunu söylemek mümkündür.

Müellif ile ilgili olarak mutlaka değinilmesi gereken iki husus vardır: Bunlardan ilki Osmanlı topraklarına sonradan köle olarak getirildiği bilinen Molla Ali'nin, elimizde kaç yaşında olduğuna dair bir bilgi bulunmasa da, Türkçeyi sonradan öğrenmiş olmasıdır. Ancak burada değineceğimiz ikinci husus, Molla Ali'nin bu denli hacimli ve nitelikli bir eser vermesi konusunda Türkçeyi sonradan öğrenmiş olmasını önemsiz hâle getirmiştir. Molla Ali, Osmanlı topraklarına getirildiğinde Dârüssaâde Ağası Mehmet Ağa'nın yanına verilmiş ve bu vesileyle çok iyi bir eğitim hayatı geçirmiş; müderrislik, kadılık gibi mertebelere yükselmiştir. Ancak yine de Molla Ali'nin eserinde Türkçeyi sonradan öğrenmiş olmasının izleri bulunmaktadır. Özellikle gramer ile ilgili tespitlerimiz, bu kullanımların müellifin bir Sami dili olan ana dili Amharcanın yansıması olduğunu düşündürmektedir. Metinde bu durumun sonuçları olduğunu düşündüğümüz hususlar şunlardır:

✓ Metinde çok sayıda ikili, hatta çoklu yazım örneği vardır. Bu ikili kullanımların aynı varak hatta aynı satırda dahi görüldüğü örnekler tespit edilmiştir. Bu ikili yazımlar hem yabancı kökenli hem Türkçe kökenli sözcüklerde görülmektedir. Türkçe kökenli sözcüklerde görülen ikili durumlardan biri de çalışmamızda ayrı bir başlık olarak incelenen *e/i* meselesidir. Aynı şekilde *c/ç*, *d/đ*, *h/k* seslerinde de aynı sözcüğün yazımında ikili kullanımlar görülmektedir. İkili kullanımlar sadece ses ve imlâ düzeyinde kalmamış zarf fiil eki -mAdIn/-mAdAn kullanımında olduğu gibi morfolojik düzeyde de görülmektedir. Muhakkak ki bu ikili yazımların bir diğer, belki de daha baskın olan sebebi metnin bir geçiş dönemi eseri olmasıdır.

✓ Çokluk eki almamış ancak çokluk anlamı Arapça ifadelerle karşılanmış topluluk isimlerinin özne olduğu cümlelerde Türkçenin yapısında yer alan “özne yüklem” uyumu kuralına aykırı olarak çoğul yüklem kullanılmıştır.

✓ Bazı belgisiz zamirlerle kurulan sıfat tamlamalarında Türkçenin yapısında yer alan “miktar bildiren sıfatlarla kurulan sıfat tamlamalarında tamlananın çokluk eki almaması” kuralına aykırı olarak tamlanana çokluk eki eklenmiştir.

✓ Metnin tamamında Türkçenin ek düzenine bağlı kalan müellif sadece *ih̄tiyārumsuz* örneğinde kuralın dışına çıkmıştır.

Müellifin başka bir kültüre ait olmasının metne farklı yönde katkıları da olmuştur. Eser, özellikle siyahî bir halk olan Habeş halkının tarihine, kültürel yapısına ve Habeşçenin söz varlığına dair de fikir vermektedir. Hatta eserde söz varlığı ile ilgili olarak Kuran’da geçen Habeşçe söz varlığını içeren müstakil bir bölüm de yer almaktadır. Bunun yanı sıra Habeşî olup da tarihte önem taşıyan şahsiyetlerden bahsetmesi bakımından tarihe, bazı Habeşî cariyeler içi yazılmış manzum parçalar, bilmece, lugazlar vb. türleri ihtiva etmesi bakımından da edebiyata katkı sunacak bir eserdir.

Çalışmamızda transkribe edilerek ortaya konulan metin geniş bir çerçevede dil bakımından incelenmiştir. Metnin ait olduğu yüzyıl itibarıyla bir geçiş dönemi eseri olması ve müellifin yukarıda bahsettiğimiz kişisel özellikleri göz önüne alındığında, birkaç istisna dışında, metin bulunduğu dönemin dil özelliklerini yansıtmaktadır. Metnin büyük oranda harekeli olması özellikle imlâ konusundaki tespitlere imkân sağlamıştır. Yukarıda maddeler halinde bahsettiğimiz tespitlerimizin yanı sıra bu istisnaî kullanımlara imlâ, ses ve şekil bakımından şunları eklemek mümkündür:

✓ Kalın sıradan ya da ince sıradan ünlülerle kullanılmasına bağlı olarak farklı işaretlerle karşılanan /g/, /k/, /s/, /t/ gibi sesler birkaç örnek dışında kurala uygun kullanılmıştır. Kural dışında kalan yazımlar şunlardır: *siyāhlığı* (siyāhlığı), *mü`ezzinlik* (mü`ezzinlik), *pāklik* (pāklık), *sıçramak* (şıçramak)

✓ Kimi ekler daima düz, kimi ekler daima yuvarlak ünlülü kullanılırken hem düz hem de yuvarlak ünlülü şekilleri ile kullanılan üç ek vardır. Bu ekler şunlardır: -DI görülen geçmiş zaman eki (yalnızca üç sözcükte aykırı örneği görülür), -Inci/-UncU ve /Iik/-IUK isimden isim yapım ekleri.

✓ Yukarıda değindiğimiz ikili kullanımlar ve metnin ait olduğu dönemdeki dil kullanımına bağlı olarak yuvarlaklaşmalar mevcuttur. Yuvarlaklaşma, hem kök hem de ek düzeyinde oldukça fazladır.

✓ Metinde çokluk kategorisi Türkçe çokluk yapısının yanında Arapça ve Farsça yapılarla da karşılanmış, hatta kimi zaman bir arada kullanılmasıyla yığılma örnekleri metinde yer almıştır.

Geniş zamanın çokluk birinci şahıs çekiminde eklendiği tabanın ünlüsü fark etmeksizin ekin Eski Anadolu Türkçesindeki -AvUz şekli ile Osmanlı Türkçesinin -Uz şekli metinde bir arada kullanılmıştır.

✓ Emir kipi çoğunlukla eksiz olmakla birlikte sınırlı sayıda sözcükte -gII ekinin kullanıldığı görülmektedir.

✓ Metin söz varlığı vakımından da oldukça zengindir. 17. yüzyılın Osmanlı Türkçesinin Klasik Dönemi olduğu ve bu dönemde dilin çok fazla Arapça Farsça sözcüğe maruz kaldığı bilinmektedir. Bunun sonucu olarak metinde çok sayıda Arapça kökenli sözcük bulunmaktadır. Bunu ikinci sırada Farsça kökenli sözcükler takip eder. Bunların dışında metinde iki Fransızca, iki İtalyanca ve iki de Moğolca kökenli sözcük yer almaktadır. Metin Türkçe kökenli sözcükler bakımından da oldukça zengindir.

✓ Eser söz dizimi bakımından incelenirken metnin genel cümle yapısıyla ilgili fikir vermesi bakımından baştan, ortadan ve sondan seçilen 30 varaklık bir bölümünün cümleleri analiz edilmiştir. Buna bağlı olarak metindeki cümlelerin kullanımında %71.15'lik oranla fiil cümleleri, %99.3'lük oranla kurallı cümleler ve %90.15'lik oranla olumlu cümleler ağırlıktadır.

Eserde Eski Anadolu Türkçesinin etkileri fark edilir durumdadır. Geçiş dönemi eseri olmasının tabii bir sonucu olarak Eski Anadolu Türkçesinin imlâ ve şekil özellikleri görülmektedir. Eserin giriş bölümü dışında Osmanlı Türkçesinin Klasik Dönem eserlerindeki ağır dilden uzak kaldığı söylenebilir. Arapça ve Farsça kökenli sözcük ve tamlamaların fazlalığına rağmen metinde çok sayıda Türkçe kökenli sözcük ve sözcük grubu bulunmaktadır. Bu da eseri hem dil özellikleri ve söz varlığı hem de muhteva bakımından anlaşılır kılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ahmet Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmanî*. (Haz. Recep Toparlı). Ankara: TDK Yayınları, 2000.
- Ahteri Mustafa Muslihuddin el-Karahisarî, *Ahterî-yi Kebir*. (Haz. Yusuf Sancak-Ahmet Kırkkılıç). Ankara: TDK Yayınları, 2017.
- Akar, A. (2018). *Oğuzların Dili Eski Anadolu Türkçesine Giriş*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Akgündüz, A. ve Öztürk, S. (2000). *Bilinmeyen Osmanlı*. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Ali bin ‘Abdu’r-ra’uf el-Habeşi, *Râfî‘ü’l-Ğubûş fî Fezâilî’l-Ĥubûş*, 1621.
- Ali Nazima, Faik Reşad, *Mükemmel Osmanlı Lugati*. Ankara: TDK Yayınları, 2000.
- Altındağ, Ü. (1994). Dârüssaâde Maddesi, *İslam Ansiklopedisi* içinde (9. Cilt, s. 1-3). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Altındal, M. (1994). *Osmanlı'da Kadın*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Andrews, W. G. vd. (2010). Osmanlıca Metinlerin Transkripsiyonunu Yeniden Düşünmek: Geri Dönüştürülebilir Transkripsiyon. *Turkish Studies*, 5/2, 1210-1240.
- Arslantürk, H.A., Arslanboğa, K. (2015). 1668-1670 (H.1079-1080) Yıllarında Dârüssaâde Ağası Nezaretindeki Vakıflarla İlgili Bazı Arşiv Kayıtları. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 34, 15-39.
- Ayverdi, İ. (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (2. Baskı). İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Boz, E. (2007). Adın Yükleme (Nesne) Durumu ve Tümcenin Nesne Ögesi Üzerine. *Turkish Studies*, 2/2, 102-108.
- Boz, E. (2007). *Hakîkî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin*. Afyonkarahisar: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Buran, A. (1999). Türkçede Kelimelerin Ekleşmesi ve Eklerin Kökeni. 3. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı*. (23-27 Eylül 1996) *Bildirileri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 207-214.
- Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*. İstanbul: İdeal Kültür Yayınları, 2000.
- Delice, H. İ. (2012). *Türkçe Söz Dizimi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Develi, H. (2000). *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*. Ankara: TDK Yayınları.
- Develi, H. (2008). *Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Develi, H. (2008). *Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 2*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2009). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat*. İstanbul: Akaydın Kitabevi.
- Dilçin, C. (2009). *Yeni Tarama Sözlüğü* (2. Baskı), Ankara: TDK Yayınları.
- Dinçer Bahadır, Ş. (2016). *Gevrekzâde Hâfız Hasan Efendi'nin "Netîcetü'l-Fikriyye fî Tedbîri Velâdeti'l-Bikriye" Adlı Eseri (İnceleme-Metin-Dizin)*. (Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

- Doğan, A. T. (2015). *Kitāb-ı Tıbb-ı Hikmet (İnceleme - Metin - Dizin)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Doğan, A. (2014). *Bağdatlı Zihni, Yusuf ü Züleyha*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Duman, M. (1995). *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17.yy'da Ses Değişmeleri*. Ankara: TDK Yayınları.
- Duman, M. (1999). Klâsik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair. İstanbul: *İlmî Araştırmalar*. 7, 65-104.
- Dursun, D. (1994). Etiyopya Maddesi, *İslam Ansiklopedisi* içinde, (11. Cilt, s. 488-491). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2000). Türkiye Türkçesinde *Yardımcı Ses*. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C: 2000/II, 585, 219-225.
- Ercilasun, A. B. (2004). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdoğan, M. (2009). *Osmanlı Türkçesinde Benzer Yazılışlı Kelimeler Sözlüğü*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ergin, M. (2001). *Osmanlıca Dersleri*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Erünsal, İ.E. (1982). *Kütüphanecilikle İlgili Osmanlıca Metinler ve Belgeler I-II*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Erünsal, İ.E. (2019). *Osmanlı Kültür Tarihinin Bilinmeyenleri*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Evliya Çelebi Seyahatnamesi*. (Haz. Seyit Ali Kahraman). Ankara: TTK Yayınları, 2013.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü* (Cilt 1-2). Ankara: TDK Yayınları.
- Gülsevin G., Boz E. (2004). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Gülsevin, G. (2011). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: TDK Yayınları.
- Hatipoğlu, V. (1963). Kelime Grupları ve Kuralları. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten* (Cilt 11), 203-244.
- İlhan N., Kabadayı C. (2017). *Türk Dilinde Olumsuzluk*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- İlhan, N. (1992). *Nev'i Efendi: Netâyicü'l-Fünun ve Mehasinü'l-Mütun (Giriş-Metin-Dizinler)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- İlhan, N. (1995). Nev'i Efendi, Netâyicü'l Fünûn ve Mehâsinu'l-Mütûn. Kayseri: *Tuncer Gülensoy Armağanı* (Yayına Hazırlayan: Ahmet Buran), 254-259.
- İlhan, N. (2000). Hazainu's-Sa'âdât'ta Cümlelerin Yapısı. Elazığ: *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 10, 2, 89-98.
- İlhan, N. (2001). Birleşik Fiilin Kuruluşunda A-I-U Ünlüleri. *Türk Dili*, 596, 177-182.
- İlhan, N. (2009). *Eşref b. Muhammed Haza'inu's-Sa'âdât (İnceleme - Metin - Sözlük)*. Malatya: Öz Serhat.
- İlhan, N. (2009). Türkçede Ek+Kök / Kök+Ek Kaynaşmasıyla Ortaya Çıkan Ekler. *Turkish Studies*, 4, 1535-1557.

- İnalcık, H. (2019). *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar I-II*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Kanar, M. (2008). *Farsça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say Yayınları.
- Karaağaç, G. (2012). *Türkçenin Söz Dizimi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karaağaç, G. (2015). *Türkçenin Ses Bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karahan, L. (2010). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karahan, L. (2012). Türkçede “-DAn biri” Yapılı Kelime Grupları Üzerine. *Dil Araştırmaları*. 11, 9-15.
- Kartallıoğlu, Y. (2011). *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kâtip Çelebi, *Keşfü’z-Zunûn an Esami’l-Kütübi ve’l-fünûn*. (Çev. Rüştü Balcı). Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2015.
- Kaya, F. (2010). *18. Yüzyıla Ait Bir Siyer-i Nebî Üzerinde Sentaks İncelemesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Korkmaz, Z. (1965). Türkiye Türkçesindeki -madan / -meden / -madın / -medin Zarf-Fiil (Gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine, *Türkoloji Dergisi*, 2/1: 259-269.
- Korkmaz, Z. (2005). Eski Anadolu Türkçesinde İmla-Fonoloji Bağlantısı Üzerine Notlar. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Cilt 1, Ankara: TDK Yayınları., 491-505.
- Korkmaz, Z. (2005). Eski Osmanlı Kaynaklarının Yayınında Transkripsiyonla İlgili Değerlendirmeler. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Cilt 1, Ankara: TDK Yayınları., 483-490.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kurt, Y. (2000). *Osmanlıca Dersleri 1*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kuznetsov P. I. (1997). Türkiye Türkçesinin Morfoetimolojisine Dair. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, Ankara: TDK Yayınları, 193-262.
- Lutfullah bin Ebu Yusuf el-Halîmî, *Lügat-ı Halîmî*. (Haz. Âdem Uzun - Mustafa Çiçekler). Ankara: TDK Yayınları, 2013.
- Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmani Yahud Tezkire-i Meşşâhir-i Osmaniyye III*, [Haz. Ali Aktan, Abdülkadir Yuvalı, Metin Hülâgü], İstanbul: Sebil Yayınevi, 1996.
- Mehmet Bahaettin Toven, *Yeni Türkçe Lügat*. (Haz. Abdülkadir Hayber). Ankara: TDK Yayınları, 2015.
- Mütercim Âsım Efendi, *Burhân-ı Katı*. (Haz. Mürsel Öztürk ve Derya Örs). İstanbul: TDK Yayınları., 2009.
- Nev’îzâde Atâî, *Zeyl-i Şakayık li-Atâî*, 1634.
- Ni’metu’llâh Ahmed, *Lügat-i Ni’metu’llâh*. (Haz. Adnan İnce). Ankara: TDK Yayınları, 2015.
- Ortaylı, İ. (2018). *Osmanlı’da Milletler ve Diplomasi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Öner, M. (1999). -matı / -meti Gerundiyumu Hakkında. *3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996*, Ankara: TDK Yayınları, 833-840.

- Önler, Z. (2007). Tarihsel Metinlerde Kim ve Kaçan Kim Bağlaçlı Cümle Türü. *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi*, İstanbul 27-28 Ağustos 2007.
- Özkan M., Sevinçli V. (2011). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi (Kelime Çözümlemeli)*. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Özkan, M. (2000). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Özmen, M. (2013). *Türkçenin Sözdizimi*, Adana: Karahan Kitabevi.
- Raif Necdet Kestelli, *Resimli Türkçe Kamus*. (Haz. Recep Toparlı - Belgin Tezcan Aksu - Canan Selvi Kanoğlu - Seyfullah Türkmen). Ankara: TDK Yayınları, 2011.
- Redhouse, J.W. (1911). *A Lexicon English and Turkish*. Constantinople: Redhouse Yayınları.
- Redhouse, J.W. (1884). *A Simplified Grammar of the Ottoman-Turkish Language*. London: Trübner and Co. Ludgate Hill.
- Redhouse, J.W. (2009). *Müntahabât-ı Lügât-ı Osmâniyye* (Haz. Recep Toparlı, Betül Eyövge Yılmaz, Yaşar Yılmaz). Ankara: TDK Yayınları.
- Redhouse, J.W. (2011). *Turkish and English Lexion*, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Salan, E. (2009), Eski Anadolu Türkçesinde {-AlldAn (> -AldAn)} ve {-AlldAn berü (> -AldAn berü)} Zarf-fiil Eklerinin Oluşumu. *Türkbilig*, 37, 61-70.
- Sarıkaya, M. (2004). Türkçede h ~ f Denklığı Üzerine. *I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni Bildirileri*. Kırşehir: Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Steingass, F. J. (2005). *A Comprehensive Persian- English Dictionary*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şemseddin Sâmî, *Kamus-ı Türkî*. (Haz. Paşa Yavuzarslan). Ankara: TDK Yayınları, 2010.
- Şeyhülislâm Mehmet Efendi, *Lehçetü'l-Lügat*. (Haz. Ahmet Kırkkılıç). Ankara: TDK Yayınları, 1999.
- Şimşek, Y. (2017). *Eski Anadolu Türkçesi Satırarası Kur'ân Tercümesi (Topkapı Nüshası, Giriş - Metin - Notlar - Dizin)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kırıkkale Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Tanıncı, Z. (2002). Topkapı Sarayı'nın Ağaları ve Kitaplar. Bursa: *U.Ü Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 41-56.
- Tezcan, B. (2012). Karanlığı Dağıtmak: Molla Ali'nin Yaşamı ve Eserleri Işığında 17. Yüzyıl Başlarında Osmanlı İmparatorluğu'nda 'İrk' Siyaseti. *Osmanlı Dünyasında Kimlik ve Kimlik Oluşumu Norman Itzkowitz Armağanı*, Der. Baki Tezcan - Karl K. Barbır, Z. N. Yelçe (Çev.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 91-116.
- Tezcan, B. (2018). Dispelling the Darkness of the Halberdier's Treatise: A Comparative Look at Black Africans in Ottoman Letters in the Early Modern Period. Disliking Others: Alterophobia in Pre-Modern Ottoman Lands, der. Helga Anetshofer, Erdem Çıpa, and Hakan Karateke, Brighton: *Academic Studies Press* içinde (43-74).
- Tietze, A. (2002). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lügati A-E*. İstanbul: Simurg Yayınları.
- Timurtaş F. K. (2005). *Eski Türkiye Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Timurtaş, F. K. (2009). *Osmanlı Türkçesi Grameri*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Torun, Y. (2011). Eski Anadolu Türkçesinde Böyle, Şöyle, Eyle / Öyle Sözlerinin Kullanımı Üzerine. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20/3, 267-276.
- Tuğlacı, P. (1972). *Okyanus Ansiklopedik Sözlük*. İstanbul: Pars Yayınları.
- Tuğluk, H. İ. (2007). 17. Yüzyıla Ait Harekeli İki Metinde Bazı İmla Özellikleri. *Turkish Studies*, 3/6, 612-630.
- Tulum, M. (2000). *Tarihî Metin Çalışmalarında Usul (Menâkıbu'l- Kudsiyye Üzerinde Bir Deneme)*. İstanbul: Deniz Kitabevi.
- Tulum, M. (2011). *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: TDK Yayınları.
- Tulum, M. (2014). Meninski'ye Göre 17. Yüzyıl İstanbul Türkçesi'nde /I/ Ünlüsü. *Türkiyat Mecmuası*, 24/1, 99-112.
- Turan, A. N. (1999). Mahremiyetin Muhafızlar Darüssaade Ağaları. İstanbul: *Osmanlı Araştırmaları*. XIX, 123-148.
- Türkçe Sözlük*, Ankara: TDK Yayınları. 2010.
- Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü* (Cilt 1-6). (Haz. Ömer Asım Aksoy, Emel Vardarlı, Şakir Ülkütaşır, Aycan Ünver, Gülten Akın Cankoçak, Olcay Sarıbaş ve Cem Dilçin), Ankara: TDK Yayınları. 2009.
- Uluçay, Ç. (1985). *Harem* (Cilt 2). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı*. Ankara: TTK Yayınları.
- Ünver, İ. (2008). Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish of Turkic*, 3/6, 1-46.
- Yazıcı Şahin, S. (2016). *Firdevsü'l-İkbâl [200b-300a] (Giriş, Transkripsiyonlu Metin, İnceleme, Dizin-Sözlük, Tıpkıbasım)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kocaeli Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Genel Ağ (İnternet) Kaynakları

<http://www.yazmalar.gov.tr/eser/rafiul-gub%C3%BBs-f%C3%AE-fezailil-hub%C3%BBs/119603> (Son Erişim Tarihi: 18.09.2018)

<https://www.lexiqamus.com/tr> (Son Erişim Tarihi: 01.12.2019)

<http://lugatim.com/> (Son Erişim Tarihi: 01.12.2019)

<https://sozluk.gov.tr/> (Son Erişim Tarihi: 01.12.2019)

<https://www.isa-sari.com/osmanli-turkcesi-osmanlica-transkripsiyon-alfabesi/> (Son Erişim Tarihi: 01.12.2019)

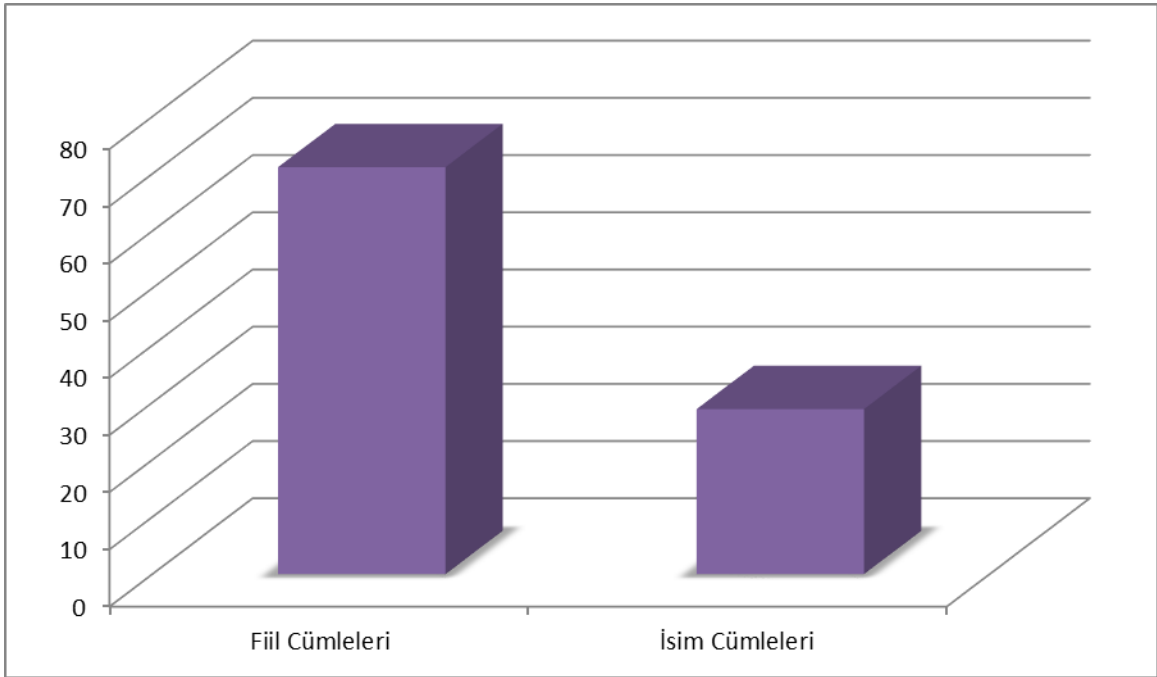
EKLER

EK 1. Grafikler

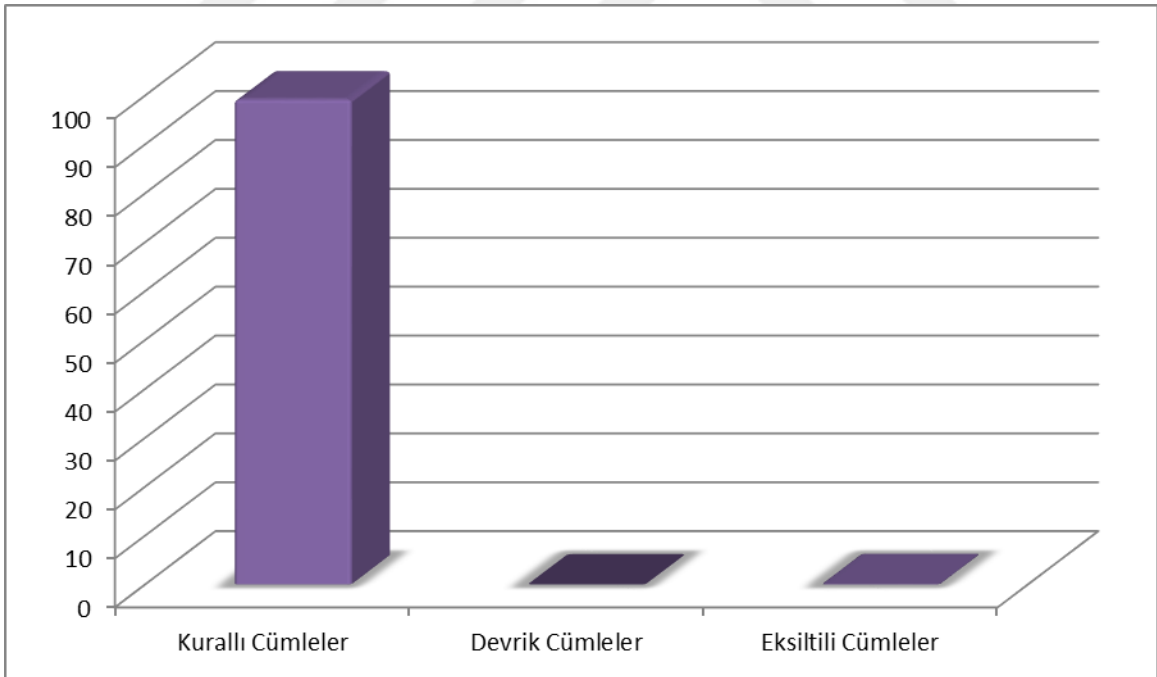
EK 2. Metinden Örnek Varaklar

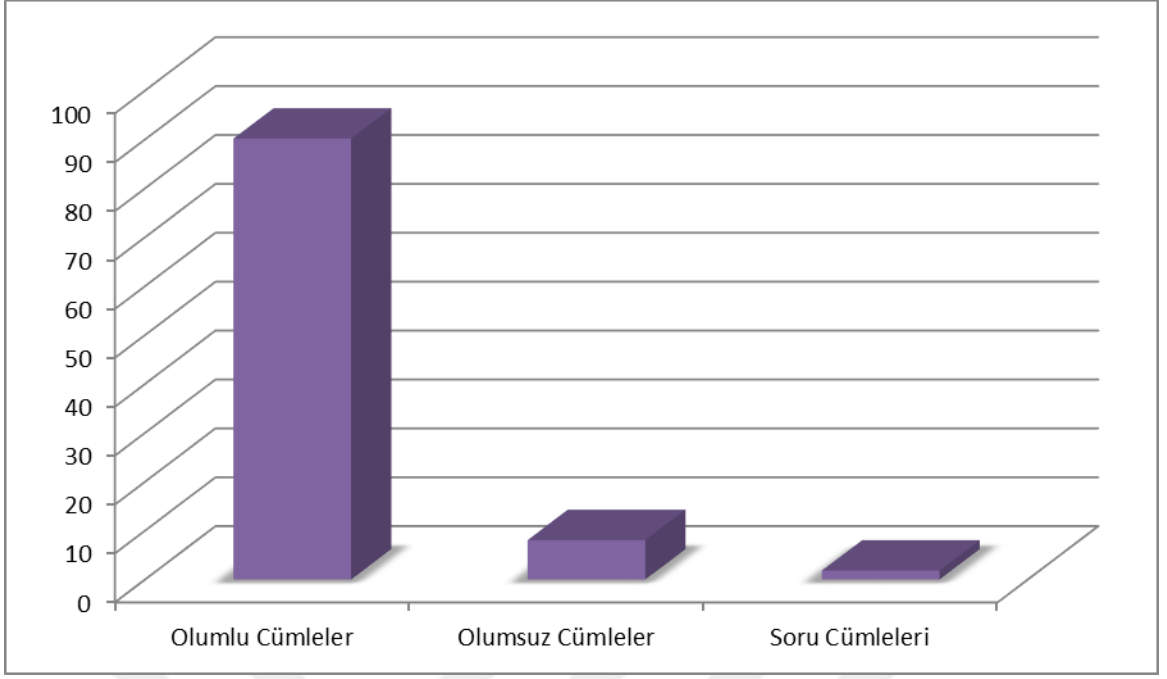
EK 1. Grafikler

Grafik 1.1. *Yüklemin Türüne Göre Cümleler*

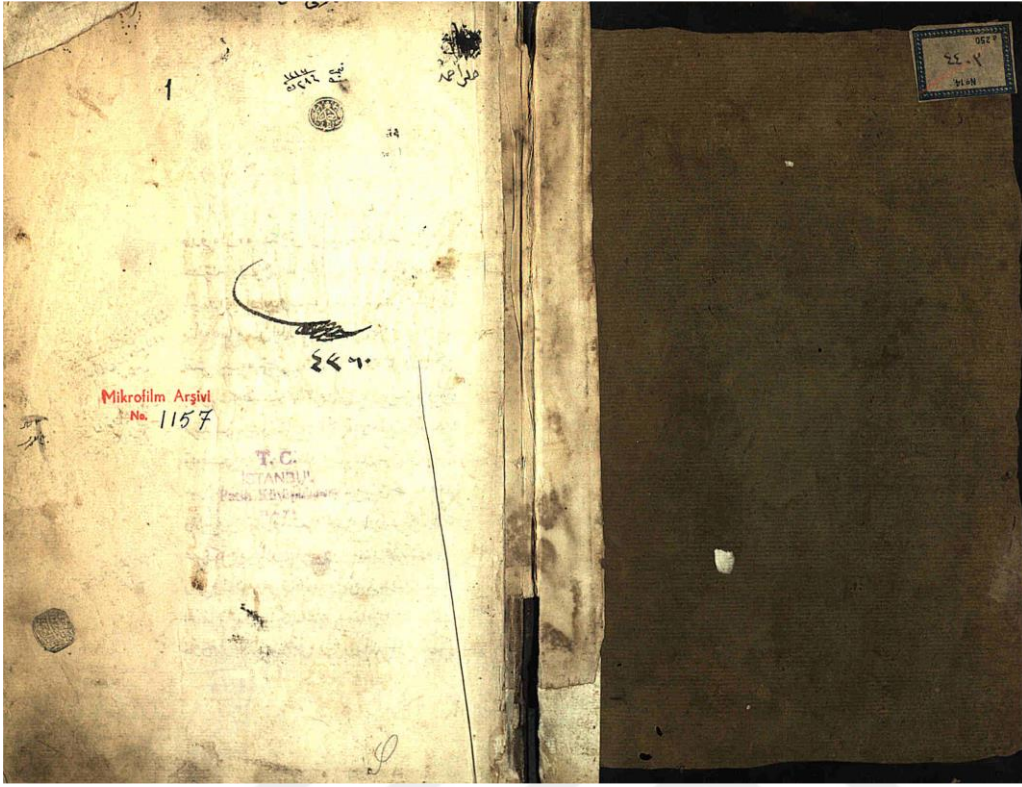

Grafik 1.2. *Yüklemin Türüne Göre Cümleler*

Grafik 1.3. *Anlamına Göre Cümleler*

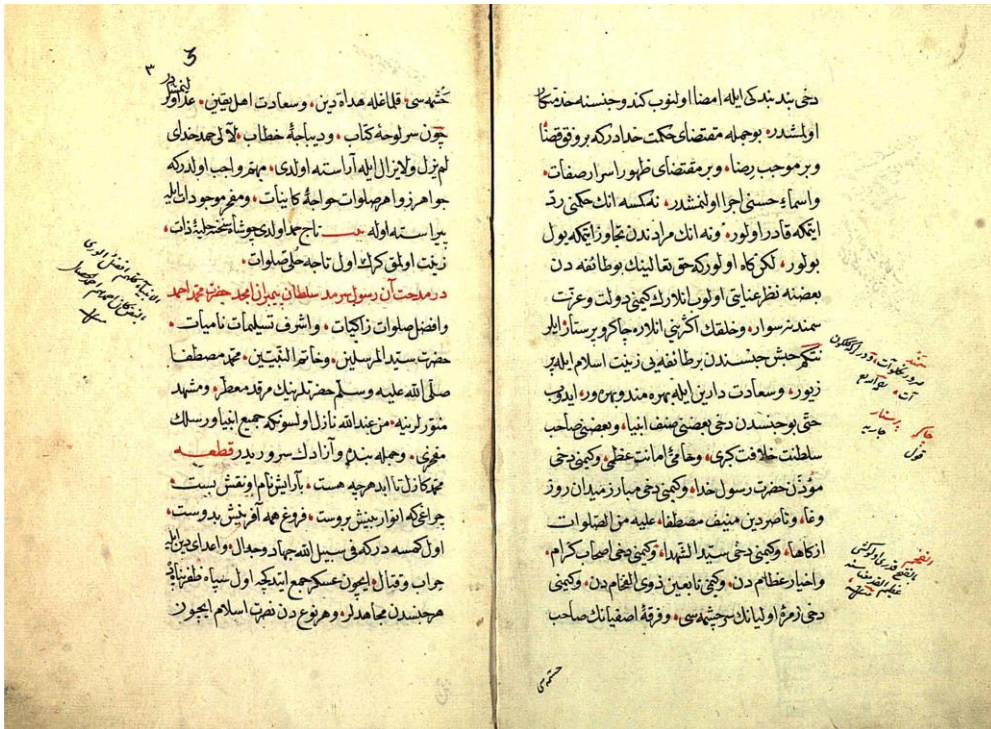
EK 2. Metinden Örnek Varaklar

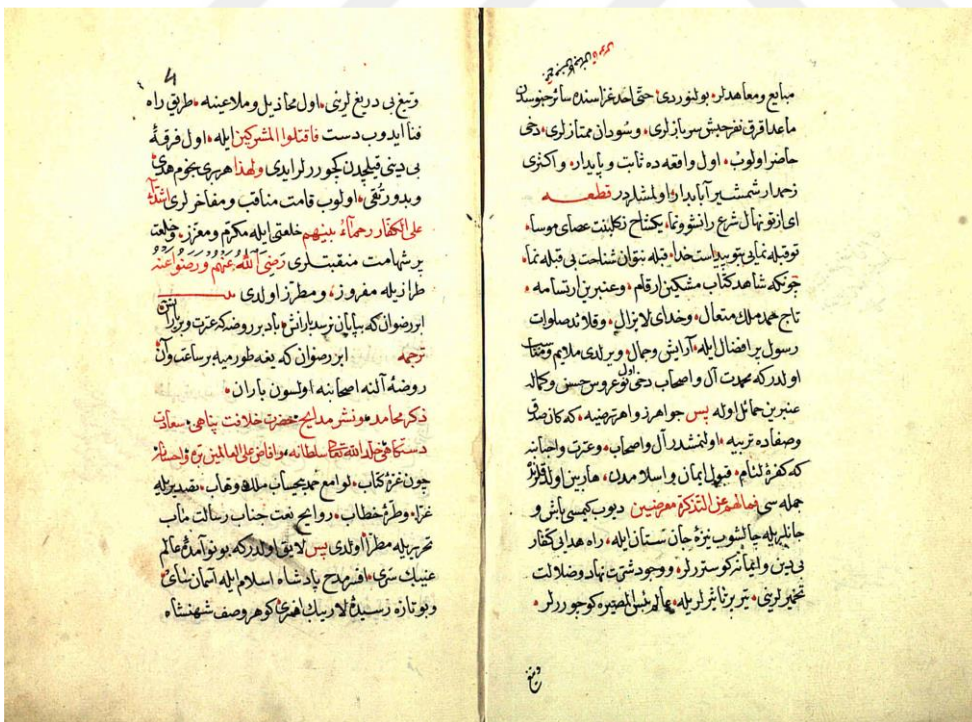
Ek 2.1. Varak 1a

Ek 2.2. Varak 2a/1b

Ek 2.3. Varak 3a/2b

Ek 2.4. Varak 3b/4a

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : Ceren KABADAYI
Doğum Yeri ve Yılı : Yusufeli / 08.07.1987
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : ceren.oguz@ahievran.edu.tr

Eğitim Durumu

Lisans : Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı

Tezli Yüksek Lisans: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı

Tezsiz Yüksek Lisans: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

Mesleki Denevim

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi **2011 - (Halen)**
El-Farabi Kazak Millî Üniversitesi / Kazakistan **2017 - (Halen)**
(MEB Görevlendirmesi ile)

Yayınlar :

İlhan N., Kabadayı C. (2017). *Türk Dilinde Olumsuzluk*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Kabadayı, C. (2014, 26-27 Kasım). Kamus-ı Türkî'den Türkçe Sözlük'e Anlam Değişmelerinde Söz Eksiltmenin Rolü (Yayımlanmamış Bildiri). **Uluslararası Sözlük Bilimi Sempozyumu 21. Yüzyılda Sözlükçülük**. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

- Kabadayi, C. (2016, Haziran). Mahmut Sarıkaya, Yukarı Arpaçayı Boylarının Söz Varlığı Kalıp Sözler (Deyimler, Atasözleri, Darbimeseler, Kargışlar ve Alkışlar), Vizyon Yayınevi, Ankara, 2016 s. 451. *Diyalektolog*. 12, 139-141.
- Kabadayi, C. (2018, 3-5 Mayıs). Somut Olmayan Kültürel Miras: Neşet Ertaş Türkülerinde Bir Metafor Olarak Kadın (Yayımlanmamış Bildiri). **II. Uluslararası Kültürel Miras ve Turizm Kongresi**. Selçuk Üniversitesi ve MDIS Üniversitesi, Taşkent Özbekistan.
- Kabadayi, C. (2019). Neşet Ertaş Türkülerinde Bir Metafor Olarak Kadın. *Karadeniz Araştırmaları*. XVI/61, 142-153.
- Kabadayi, C. (2019, 13-14 Haziran). Molla Ali'nin Râfiü'l-Gubûş fi Fezâili'l-Hubûş Adlı Eserinin İmlâ Özellikleri (Yayımlanmamış Bildiri). **Uluslararası Türkçe Tarihî Metin Araştırmaları Sempozyumu [Metin Yayımlama, Kataloqlama, Dijitalleştirme]**. Ahmet Yesevî Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü, Almatı Kazakistan.
- Kairanbayeva, N.N., Kabadayi C. (2019). Qostildi Texnikası Arqılı Türük Tilin Üyretüw Täjiribesi. *Al-Farabi atındağı Qazaq Ulttıq Universiteti Habarşı Şıǵıstanıw Seriyası*. 1 (88), 249-259.
- Oğuz, C. (2011). *Kâmus-i Türki'den Türkçe Sözlük'e Anlam Değişmeleri - Adlar (K-Z)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) [Danışman: Erdoğan Boz]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eskişehir.